

*Stanislovas Abromavičius
Kęstutis Kasparas
Rūta Trimonienė*

Didžiosios Kovos apygardos
PARTIZANAI

Stanislovas Abromavičius
Kęstutis Kasparas
Rūta Trimonienė

DIDŽIOSIOS KOVOS APYGARDOS
P A R T I Z A N A I

Kaunas, 2007

UDK 947.45.083(093)
Ab89

LLKS Didžiosios Kovos apygardos

PADĖKA

leidinio „Didžiosios Kovos apygardos partizanai“ finansiniams rėmėjams

Didžiosios Kovos apygardai (DKA) priklausė Vilniaus, Trakų, Kaišiadorių, Širvintų, Molėtų, Ukmergės rajonai ir rytinės Kauno m. apylinkės. Dar 1944 m. vasarą šiose vietovėse buvo pradėtas organizuotas partizaninis pasipriešinimas okupantams. Laisvės kovų dalyviai ir vietos gyventojai ypač nukentėjo nuo sovietinių okupantų ir KGB infiltruotų agentų.

Istorikai, kraštotyrininkai ir pasipriešinimo okupacijai kovų dalyviai surinko daug istorinės medžiagos apie tų laikų įvykius. Norėdami, kad ta kova būtų įamžinta mūsų istorijoje, rėmėjų paaukotomis lėšomis buvo paruoštas šis leidinys.

Esame dėkingi už finansinę paramą Lietuvos Krašto apsaugos ministerijos vadovybei ir jos darbuotojams bei Širvintų, Trakų, Ukmergės, Kaišiadorių, Kauno rajono ir Kauno miesto savivaldybėms.

Be Jūsų finansinės paramos šis leidinys nebūtų pasirodęs.

Nuoširdus ačiū, gerbiami rėmėjai, už Jūsų dėmesį ir supratimą.

Augustinas Švenčionis,
atkurtos Didžiosios Kovos apygardos vadas

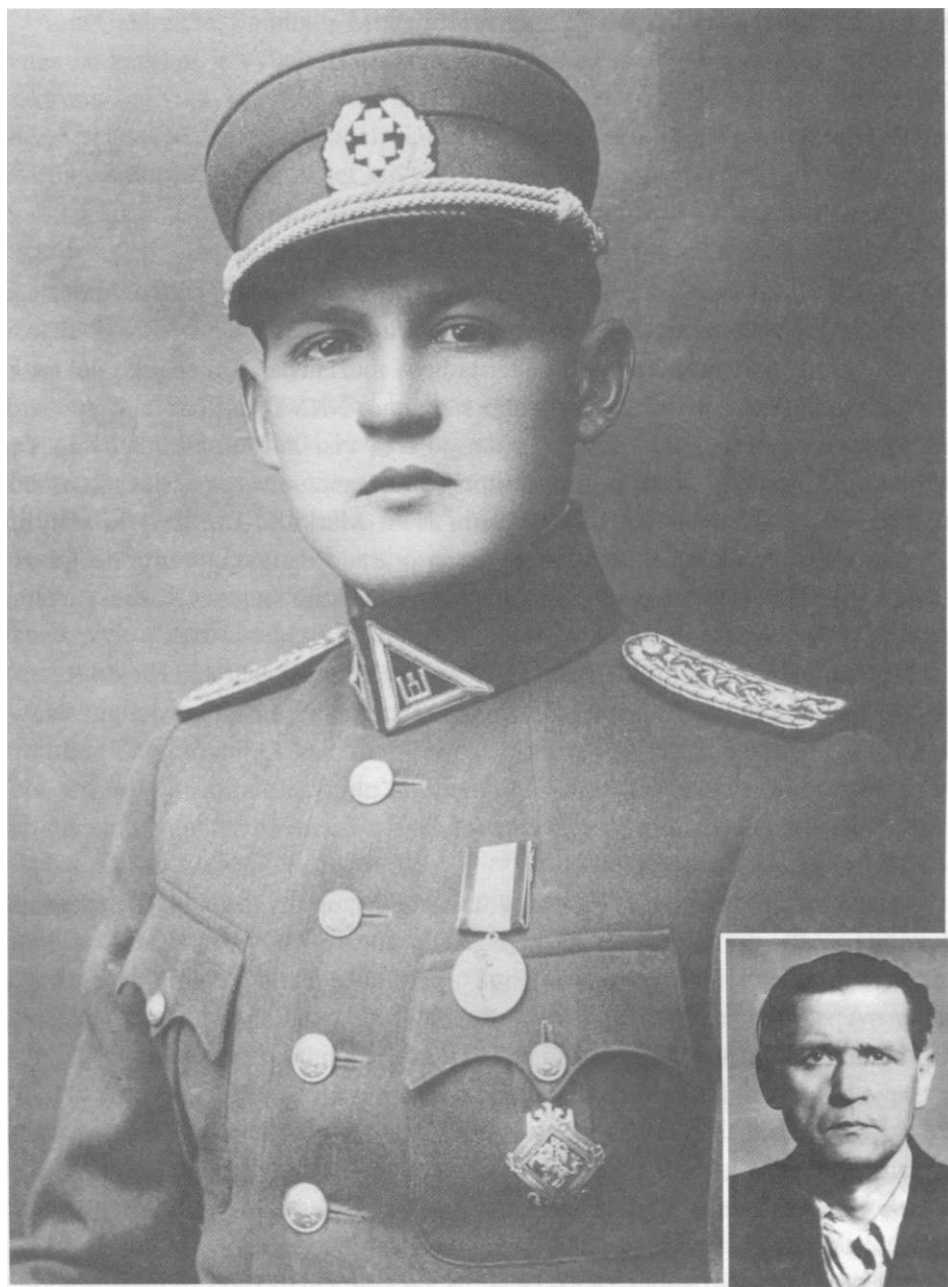
Pirmajame viršelyje - A rinktinės Prano Jaromsko-Perkūno būrys, 1945 m.

Ketvirtajame viršelyje:

- mons. A. Svarinskas prie paminklo Jonui Misiūnui-Žaliai Velniai Kaugonių glžk. st. (Kaišiadorių r.);
- paminklinis ženklas žuvusiems partizanams Šešuolių vlsč.;
- Magadano sr. Kolymos lageris AB-62
(nuotrauka iš *Eugenijos Leikauskaitės albumo*)

ISBN 978-9955-03-416-2

Generolas JONAS ŽEMAITIS - VYTAUTAS (1909 03 15 - 1954 11 26)
Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio 1949 02 16 įgaliotas eiti
Lietuvos Prezidento pareigas.
1954 11 26 sušaudytas Maskvoje.
1997 02 14 apdovanotas Vyčio kryžiaus 1-jo laipsnio ordinu (po mirties).

IVADAS

Lyginant su kitomis Lietuvos sritimis, knygų, dokumentinės ar faktinės medžiagos, atsiminimų apie Didžiosios Kovos apygardos (toliau - DKA, DKR - Didžiosios Kovos rinktinė) partizanų kovas yra išleista bene mažiausiai. Tai atsitiko dėl to, kad DKA labiausiai nukentėjo nuo sovietinio saugumo, NKVD, infiltravus į apygardos vadovybę jų agentus, kol 1950 m. pabaigoje ją visiškai sunaikino. Dabartinių Kaišiadorių, Širvintų, Trakų rajonų teritorijose organizuotas pasipriešinimas buvo palaužtas dar 1947-1948 m. MGB agentų J. A. Markulio-Erelio ir jo statytinio V. Pečiūros-Griežto kontroliuojama apygarda prarado daugumą vadų, dešimtys jų nesulaukė net iškreiptų *trojkų* sprendimų, o buvo sunaikinti suimant, vežant į areštines kalėjimų požemiuose.

1999 m. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos leidykla išleido Kęstučio Kasparo monografiją „Lietuvos karas“ apie pasipriešinimą rusų okupacijai Lietuvoje 1944-1946 m. laikotarpiu. Tai kapitalinis istoriko darbas. Gili ano meto politinių ir istorinių įvykių analizė, išvados, dokumentais pagrįsti samprotavimai ir kitais rezistencijos klausimais. Darbe apžvelgiamos visos Lietuvos aktualijos, tačiau daug medžiagos spausdinama ir apie DKA.

1995 m. pasirodė pirmoji Stanislovo Abromavičiaus knyga apie DKA partizanus, pavadinta „Žalio Velnio takais“. Jos pagrindu autorius 1999 m. išleido dvigubai didesnės apimties leidinį „Didžioji Kova“, papildytą naujais dokumentais, rasta is Lietuvos Ypatingojo archyvo bylose, liudininkų ir tų kovų dalyvių, panorusių išplėsti Jono Misiūno-Žalio Velnio partizanų kovų istoriją prisiminimais.

Apie DKA A rinktinės 6-ojo bataliono partizanus knygoje „O kodėl gi?“ 2000 m. rašė buvęs partizanas Antanas Obelevičius. Joje buvo panaudoti įvairūs šaltiniai, įskaitant ir minėtus leidinius.

1999 m. sulaukėme Viktoro Aleknos knygos „Ūžė žalia giria“ apie Širvintų r. teritorijoje veikusius kovotojus. Tais pačiais metais išleista Vinco Lozoraičio knyga „Kaišiadoriečių kančių keliai 1940-1953“. Kazys Strazdas 2006 m. išleido įdomią dokumentais ir prisiminimais paremtą knygą „Ukmergės krašto laisvės kovų keliais“ bei pažintinį, gausiai iliustruotą leidinį „Partizanų muziejus Balninkuose“. Ten spausdinami faktai apie mažiau žinomą DKA B rinktinę, kuri įsiliejo į apygardos sudėtį, o jau po Žalio Velnio ir jo bendraminčių žūties perėmė apygardos vadovybės funkcijas.

Apie Giedraičių, Balninkų, Molėtų partizanus 2006 m. surinktą medžiagą paskelbė Jovitas Jankauskas ir Vytautas Simonavičius. Semeliškių, Vievio, dalies Žaslių vlsč. (Elektrėnų savivaldybės vietovių) istorines kovas knygoje „Elektrėnai“ epizodiškai aprašė Vytautas Mizara. Savo indėlį į DKA B rinktinės istoriją įnešė Gintaras Vaičiūnas, paskelbęs straipsnius spaudoje, knygoje. Atskirus straipsnius, atsiminimus įvairūs autoriai spausdino periodiškai leidžiamų „Laisvės kovų archyvai“ tomuose (redaktorius K. Kasparas). Spaudoje, internete medžiagas apie DKA kovas skelbė Rūta Trimonienė, Ričardas Čekutis, Dalius Žygelis, Algis Rupainis, Nijolė Gaškaitė, Kazys Blaževičius, Kazimieras Dobkevičius, Janina Semaškaitė, Jonas Laurinavičius, Stasys Buchoveckas, ir kiti.

DKA istoriją nuolat papildė Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro darbai, dokumentus kaupia rajonų (kraštų) muziejai, Kauno tremties ir rezistencijos muziejus, apie šios apygardos partizanų kovas nuolat rašo „XXI amžius“, „Voruta“, „Tremtinys“, „Lietuvos aidas“, Kaišiadorių rajono laikraštis „Atspindžiai“, Širvintų - „Širvintų kraštas“ ir kiti leidiniai.

Istoriko K. Kasparo teigimu, šioje knygoje pateikiama medžiaga nėra istorinis ar teisinis įvykių vertinimas, o pirmiausiai objektyvios istorinės tikrovės atspindys, apibendrintas faktinis šaltinis tolimesniems tyrinėjimams.

Galima teigti, kad DKA praėjo kelis organizavimo etapus ir vadinosi: iki 1944 metų rugpjūčio mėnesio - Didžiosios Kovos būrys, iki 1945 01 10 - LLA Didžiosios Kovos rinktinė (DKR), iki 1945 m. vasario mėnesio vidurio - Lietuvos Laisvės Armijos Vilniaus apygardos 5 rajonas, iki 1945 m. gruodžio 10 d. - LLA 5-osios apylinkės Didžiosios Kovos apygarda, po to - LLA Didžiosios Kovos apygarda, vėliau tik DKA. Junginiams Didžiosios Kovos vardą sugalvojo pats Žalias Velnias. 1950 metų lapkričio 25 d. Lietuvos laisvės kovų sąjungos Kalnų srities vado įsakymu DKA likviduota, kaip neturinti tarp pavieniai besipriešinančių kovotojų organizuotos kovos elementų.

Tikimės, kad šioje knygoje DKA istorija pateikta išsamiausiai, remiantis išlikusiais istoriniais dokumentais, liudytojų pasakojimais. Pirmą kartą skelbiamas toks išsamus DKA partizanų sąrašas.

Lietuvos laisvės kovų sąjūdis atsikūrė 1992 04 11. DKA vadu buvo paskirtas dimisijos majoras Benediktas Trakimas-Genelis, štabo nariais - Motiejus Rudys ir Povilas Jočiūnas. B. Trakimui-Geneliui 1998 05 05 mirus, jo kūną priglaudė Vilniaus Saltoniškių kapinės. Vadu paskirtas Kazys Algimantas Lisauskas, jam suteiktas vyr. leitenanto laipsnis. Deja, 1999 01 31 nustojo plakusi ir šio kovotojo tauri širdis. Palaidotas Karveliškių kapinėse, netoli Vilniaus. Dabar našlą vadovauti apygardai užsikrovė nepailstantis atsargos kapitonas Augustinas Švenčionis-Rytas.

Stanislovas Abromavičius

SANTRUMPOS

ALA	- Algimanto apygarda	ŠA	- 3-oji LLA Šiaurės apygarda
BDPS	- Bendrasis demokratinio pasipriešinimo sąjūdis	TA	- Tauro apygarda
DA	- Dainavos apygarda	TAR	- Tėvynės apsaugos rinktinė
JKA	- Jungtinė Kęstučio apygarda	TGS	- Tautos gelbėjimo sąjunga
KA	- Kęstučio apygarda	VA	- Vytauto apygarda
LF	- Lietuvių frontas	VČA	— Vyčio apygarda
LGK	- Lietuvos gynimo komitetas	VGPS	- Vyriausiasis ginkluotųjų pajėgų štabas
LIK	- Lietuvos išlaisvinimo komitetas	PGPV	-Vyriausioji ginkluotųjų pajėgų vadovybė
LIT	- Lietuvos išlaisvinimo taryba	VLIK	-Vyriausiasis Lietuvos išlaisvinimo komitetas
LLA	- Lietuvos laisvės armija	VLKSO	- Vieningos laisvės kovos sąjūdžio organizacija
LLKS	- Lietuvos laisvės kovų sąjūdis	VS	- Veikiantysis LLA sektorius (Vanagai)
LPS	- Lietuvos partizanų sąjunga	ŽA	- Žemaičių apygarda
LTT	- Lietuvių tautinė taryba	ŽL	- Žemaičių legionas
OS	- Organizacinis LLA sektorius (vėliau - organizacinis skyrius)		
PA	- Prisikėlimo apygarda		
PLP	- Pietų Lietuvos partizanai		

Didžiosios Kovos apygarda 1946 metų pradžioje.
 Sudarė S. Abromavičius ir G. Vaičiūnas

SVARBIAUSIŲJŲ DKA ĮVYKIŲ KRONIKA

Pateikiami svarbiausieji partizaninio karo DKA įvykiai, surinkti iš pastarųjų metų literatūros, archyvų ar pagrįsti to meto įvykių liudininkų parodymais. Faktai išdėstyti chronologiška tvarka, po kiekvieno įvykio paryškintu šriftu nurodyti šaltiniai (autorius, kūrinio pavadinimas, puslapis), kuriuose šis faktas paskelbtas.

ŠALTINIAI IR JŲ SANTRUMPOS

Abromavičius S. Didžioji Kova-K., LPKTS, 1999-440 p. Santrumpa kronikos įrašė - **SA**

Alekna V. Už žalia giria - V., LGGRC, 1999 - 490p. - **VA**

Anusauskas A. Lietuvių tautos sovietinis naikinimas 1940-1958 metais. - V., Mintis, 1996-495 p. - **AA**

Daumantas J. Partizanai. - K., LPKTS, 2005 - 800 p: iliustr. - **DP**

Kasparas K. Lietuvos karas - K., LPKTS, 1999 - 622 p. - **KK**

Laisvės kovos 1944-1953 metais: Dok. rinkinys./ D. Kuodytė ir A. Kašėta. - K., LPKTS, 1996-626 p. - **LK**

Laisvės kovų archyvas /LPKTS, ist. sekcija. - K. LPKTS, 1991-2006 -1. 1-22. - **LKA**

Trimonienė R. DKA atmintinos vietos, internetinis variantas. **RT**

Strazdas K. Ukmergės krašto laisvės kovų keliais - K., K. Strazdas, 2006 - 336 p. - **KS**

1944 07 mėn. pradžia. Žaslių vlsč. Kaugonių k. Jonas Misiūnas (būsimasis DKA apygardos vadas Žalias Velnias) kaupia ginklus ir vyrus ginkluotam antrosios sovietinės okupacijos pasipriešinimui. **SA.** 107 p.

1944 07 12,13. Ukmergės apskr. Čiobiškio par. klebonas Liudvikas Puzonas kviečia Musninkų vlsč. Padvarių k. esančius P. Plechavičiaus rinktinės karius pokalbiui dėl organizuoto pasipriešinimo. Tarp jų buvo ir Jonas Misiūnas. **SA.** 13 p.

1944 07 mėn. Musninkų vlsč., Ukmergės apskr., NKVD ir KGB užfiksuotas Žalio Velnio būrys. Būriai kuriasi Žaslių, Vievio, Rumšiškių, Semeliškių, Aukštadvario, Kruonio, Žiežmarių vlsč. ir greitai tampa pavaldūs DKR. **KK.** 204-206 p., **SA.** 6 p.

1944 07 mėn. LLA nariai, vadovaujami j. lt. Stankevičiaus, traukdamiesi nuo Kaišiadorių į Vakarus, Pigonių k., Musninkų vlsč., susitinka su partizanais. J. Misiūnas paskiriamas kuopos vadu ir organizatoriumi. **KK.** 138, 204 p.

1944 07 mėn. NKVD-KGB įgaliotiniui Lietuvoje pranešta, kad Musninkų vlsč. miškuose susitelkęs 200 partizanų Žalio Velnio būrys. **KK.** 204 p.

1944 08 pradžia. Didžiosios Kovos būrio štabo sudėtis turėjo būti tokia: vadas Žalias Velnias, J. Norkus-Kerštas - vado pavaduotojas, Vladas Marcinauskas-Tauras

iš Čiobiškio atsakingas už propagandą ir laikraščio leidimą nariai - Vaclovas Drumstas-Karabinas iš Čiobiškio ir kun. Liudvikas Puzonas, Čiobiškio klebonas, būrio kapelionas. S. A. 13 p.

1944 08 mėn. pradžia Trakų apskr. veikę A. Galinio-Juodosios Kaukės, E. Kavaliausko-Klajūno, Z. Kacevičiaus-Genijaus partizanų būriai prisijungė prie Musninkų vlsč. J. Misiūno-Žalio Velnio rinktinės. **KK.** 204 p., **SA.** 6 p.

1944 08 pradžia. Išplėstą Didžiosios Kovos būrio (rinktinės) vadovybę sudaro 12 partizanų: J. Misiūnas-Žalias Velnias, J. Norkus-Kerštas, J. Urbonavičius-Svajūnas, E. Kavaliauskas-Klajūnas, P. Petkevičius-Kariūnas, A. Matačiūnas-Diemedis, J. Žvirblis-Dagilis, Z. Kacevičius-Genijus, A. Galinis-Juodoji Kaukė, S. Misiūnas-Senis, K. Surmilavičius-Klevelis, J. Naraškevičius-Šernas. **SA.** 332, 333 p.

1944 08. Didžiosios Kovos partizanų būrys tampa LLA DKR, vadas Žalias Velnias. **KK.** 204 p.

1944 08 17. Martinonių pr. m-los, Žemaitkiemio vlsč., mokytojo, atsargos majoro Navicko būrys užpuolė Musninkų areštinę, išvadavo suimtuosius ir nušovė du milicininkus. Partizanai DKR dar nepavaldūs. **VA.** 36 p.

1944 08 18. NKVD Ukmergės skyrius nustato LLA DKR, kuriai vadovauja Žalias Velnias, buvimo Musninkų vlsč. faktą. **KK.** 204 p.

1944 08 Musninkų-Žaslių vlsč. sudaryti trys karinio pagrindžio bei ryšių-žvalgybos tinklo (OS) būriai: Antano Paškevičiaus-Neries Akmens, Edvardo Kavaliausko-Klajūno ir Jono Kupčiūno-Tigro. **KK.** 204, 205 p.

1944 08 29. Žaslių vlsč. Skėrių k. nušautas apyl. pirmininkas ir sekretorius, padegta daržinė, paimta 20 šaukimų į sovietinę armiją, paliktas DKA perspėjimas. **SA.** 14 p.

1944 08 29. Aukštadvario-Semeliškių kelyje buvo nukauti 4 rusų kareiviai. **KK.** 221 p.

1944 08 30. Žemaitkiemio vlsč. partizanai pasaloje nukovė valsčiaus pirmininką ir Ukmergės kalėjimo viršininko pavaduotoją. **KK.** 220 p.

1944 09. Štabo ryšininkė A. Paulavičiūtė-Indyra, Žalio Velnio pavedimu, per Ukmergės kunigą Edvardą Semašką ryšiui užmegzti, ieško Lėnio miške partizanų ir asmeniškai kapitono J. Krištaponio, būsimą rinktinės vado. **KK.** 205 p.

1944 09 03. Trakų apskr. NKGB pateko LLA programa. Sužinota, kad DKR organizavo viršila J. Misiūnas, nuo 1944 m. pavasario slapstęsis su Česlovu Tveraga, Stasiu, Juozu ir Vladu Marcinauskais bei kitais „plechavičiukais“. **KK.** 204 p.

1944 09 04. Apšaudyta Gelvonų vlsč. grupė grūdų ruošėjų ir milicininkų. **SA.** 14 p.

1944 09 11. Pas Musninkų vlsč. apylinkės pirmininką Vincą Verbicką atėjo apie 50 Žalio Velnio partizanų ir jį išsivedė. **SA.** 14 p.

1944 09 15. Musninkų vlsč. užpulti kareiviai. Per susišaudymą buvo nukautas sovietinės armijos leitenantas, keli kareiviai sužeisti. SA.15 p.

1944 09 20. Surgelių k., Širvintų vlsč., į partizanų pasalą įkliuvo 8 pasieniečiai. KK. 220 p.

1944 m. rudenį. DKR išleido pirmąjį laikraštį „Tikruoju keliu“. KK. 205 p.

1944 10 04. Širvintose pasirodė apie **400** partizanų dalinys. Sovietinę Ukmergės apskr. valdžią apėmė panika. KK. 237 p.

1944 10 06. Kazokiškėse, Vievio vlsč., užpulti sovietinės armijos kareiviai. SA. 15 p.

1944 10 09. 20 partizanų būrys Vievio vlsč. susidūrė su 27 vyr. leit. Malcevo užkardos kareiviais. VA. 36 p.

1944 10 10. Gelvonuose pasirodė apie 200 partizanų būrys. SA. 15 p.

1944 10 10-11. Žaslių vlsč. Broniaus Vaicekausko-Pirato 13 partizanų būrys užpuolė pasienio kariuomenės užkardą. Vienas kareivis žuvo, dar vienas buvo sužeistas. Kitą dieną kareiviai išstatė pasalas. Tada partizanas Bičkauskas žuvo, **4** vyrai suimti (tarp jų ir pats vadas B. Vaicekauskas). SA.15 p.

1944 10 18. Prienų k., Musninkų vlsč., per mūšį žuvo 8 partizanai, du buvo sužeisti. SA. 16 p.

1944 10 24. Kaugonių miške įvyko DKR partizanų būrių vadų pasitarimas. Po jo sudaryta štabo apsaugos kuopa iš 2-3 būrių. Jos vadu paskirtas Stasys Misiūnas-Senis. KK. 205 p.

1944 11 02. **200** kareivių bei milicininkų buvo užpulti Kaimynų ir Viršuliškių k., Musninkų vlsč. Žuvo 3 partizanai. VA 37 p.

1944 11 13. Musninkų vlsč. nužudyti **4** ir suimti 59 vengiantys mobilizacijos jaunuoliai. KK. 169 p.

1944 11 21. Į Pustakiemio k., Žaslių vlsč., atėjo apie 50 gerai ginkluotų partizanų, išsinešė iš apylinkės tarybos 150 šaukimų į sovietinę armiją. SA. 16 p.

1944 11 22. Pas Stasį Paulauską Janionių k., Musninkų vlsč., suimta besislapstanti nėščia Žalio Velnio žmona Ona Krivickaitė-Misiūnienė su dviem mažamečiais vaikais (pagal NKVD agentūrinius duomenis ir įkalinto partizano informaciją). Vėliau suėmė sodybos šeimininką ir jos dukrą Elena. SA. 16, 237 p.

1944 12 01 DKR rinktinėje minimi nauji štabo nariai: kanceliarijos vedėjas ir žinių karininkas Stasys Misiūnas-Senis, raštininkai Zigmas Rudys-Smilga ir Antanas Dzimidavičius-Riteris, propagandos ir švietimo skyriaus viršininkas Kirvis, ryšių vadas Pašvaistė. KK. 295 p., SA. 83 p.

1944 12 08. Prie Prienų k. ir ežero, Musninkų vlsč., užpulti Keršto ir Šerno partizanai, žuvo 7 vyrai. KK. 246 p.

1944 12 10. LLA štabas patvirtino Lietuvos teritoriją į 4 partizanų apygardas. Žalio Velnio veikimo rajonas priskirtas Vilniaus apygardai. SA. 17 p.

SVARBIAUSIŲJŲ DKA ĮVYKIŲ KRONIKA

1944 12 16. Apie 30 partizanų užėmė Darsūniškio mstl. **KK.** 260 p.

1944 12 17. Jačiūnų k., Žaslių vlsč., pasirodė apie 200 partizanų būrys. Išsėjosi pas ūkininkus. Jiems iškeliavus, Žasliuose buvusiam pasienio pulkui buvo įsakyta vyti, tačiau kareiviai pabūgo. **SA.** 16 p.

1944 12 18. Prienų k., Musninkų vlsč., mūšyje su kareiviais žuvo 8 partizanai. Du buvo suimti. Vienas iš jų vokiečių Henrikas Fransas, kitas Edvardas Miklošas iš Pamusių k. prisipažino buvęs Žalio Velnio pagalbininku, turėjęs radijo aparatą. **SA.** 16 p.

Nuo 1944 08 02 iki 1944 12 19. Žalio Velnio būriai pasipildė 157 kovotojais. **SA.** 16 p.

1944 12 21. Semeliškėse (Trakų apskr.) pasirodė 60 partizanų grupė. **SA.** 16 p.

1945 m. pradžia. NKVD - KGB spėjo, kad Trakų apskrityje yra apie 600 partizanų, tačiau žinojo tik 182 pavardes. **KK.** 373 p.

1945 01 10. Į Skėrių k., Žaslių vlsč., atvyksta LLA štabo narys vyr. leitenantas Mečislovas Kestenis, pasivadinęs Mykolu Karecku-Serbentu. Jis pasisako būsiantis Vilniaus apygardos 5-os apylinkės vadu. Suformuojamas apylinkės štabas, įkuriami 5 batalionai ir DKR, kurios vadu ir Serbento pavaduotoju tampa Žalias Velnias. **SA.** 17 p.

1945 01 15. DKR, NKVD duomenimis turėjusi 7 būriuose apie 500 kovotojų, pertvarkyta į 5-ąją LLA rajoną priskirta atkuriamam LLA Vilniaus apyg. štabui. Sunaikinus Vilniaus apyg. štabą rajono štabo sudėtis liko nepatvirtinta. Vado M. Kestenio-Serbento įsakymu DKA štabo sudėtį įėjo: vadas ir oper. skyriaus viršininkas J. Misiūnas-Žalias Velnias, štabo ir organizacinio skyriaus viršininkas S. Misiūnas-Senis, ginkluotės - Jonas Urbonavičius-Svajūnas, žvalgybos - E. Kavaliauskas-Klajūnas, ūkio - Daminas Matačiūnas-Jazminas. **KK.** 295, 296 p.

1945 01 30. Grinapolio k., Semeliškių vlsč., surengta pasala iš J. Stančiko ūkio grįžtančiam 17 sribų būriui. Mūšyje buvo nukautas NKVD įgaliotinis ir 4 sribai. **KK.** 258 p.

1945 01 30. Butkūnų k., Žemaitkiemio vlsč., su A. Morkūnu-Plienu ir jo partizanais pirmą kartą buvo susitikusi ir užmezgė ryšius DKA atstovė, štabo ryšininkė A. Paulavičiūtė-Indyra. **SA.** 347 p.

1945 02 04. Mūšyje su Musninkų sribais, Pigonių k. žuvo Žalio Velnio žmona Ona Misiūnienė. **VA.** 68 p.

1945 02 12. Mūšyje Musninkų vlsč. partizanai nukovė 9 milicininkus, o Vievio vlsč. - milicininką ir du sribus, kurie nužudė 3 taikius gyventojus ir padegėjų sodybą. **KK.** 258, 259 p.

1945 02 15. Vyr. lt. Mečislovas Kestenis-Serbentas (Mykolas Kareckas) grįžo iš Vilniaus ir pradėjo vadovauti 5-ajam LLA rajonui, pavadinęs jį 5-ąja LLA apygarda. J. Misiūnas-Žalias Velnias skiriamas pavaduotoju, štabo ir operatyvinio sk. viršininku. Štabo viršininku tampa Jonas Markulis-Vaiduoklis. **SA.** 17 p.

1945 02 16. Čiobiškyje išleistas laikraščio „Laisvės keliu“ pirmasis numeris. VA. 38 p.

1945 02 21. Čiobiškyje kun. L. Puzonas prieš žygį į Pabradę išklauso apie 200 partizanų išpažinties. **KK.** 298 p.

1945 02 mėn. pabaiga. Švenčionių apskr. Pabradės vlsč. apie 200 partizanų, vadovaujami Žalio Velnio, kovėsi su NKVD daliniais; žuvo apie 20 partizanų. Iš žygio sugrižo 45 kovotojai, kiti dar pusantr mėn. rinkosi į buvusias veikimo erdves. **KK.** 298 p.

1945 03 02. NKVD kariuomenė Gudonių k., Upninkų vlsč., užpuolė Aloyzo Lukšos (iš Mančiušėnų k., Gelvonų vlsč.) būrį. Nelygioje kovoje žuvo vadas ir virš 20 partizanų (kai kurie šaltiniai mini 36 vyrų žūtį). Kiek žuvo priešų - nepranešama. VA. 103 p.

1945 m. vasario-kovo mėn. Į partizanų gretas įsiliejo **140** vyrų. **KK.** 298 p.

1945 03 02. Veprių vlsč. kareiviai apsupo A. Adomaičio sodybą, kurioje buvo 17 partizanų. Tik vienam pavyko išsigelbėti. Apie kareivių žūtis nepranešama. **KK.** 263 p.

1945 03 08. Susijungimo klausimais štabo ryšininkė A. Paulavičiūtė-Indyra lankosi J. Kimšto teritorijoje Ukmergės apskr. **KK.** 298 p.

1945 03 11. Kaimynėlių k., Musninkų vlsč., žuvo DKR vado pavaduotojas Juozas Norkus-Kerštas. SA. 378 p.

1945 03 20. Veprių vlsč., prie Gudelių k., 60-70 partizanų susikovė su NKVD kariuomene ir keturių miestelių sribais; žuvo 36 partizanai (tarp jų ir būrio vadas Aleksas Lukša) ir nemažai priešų. **KK.** 263 p.

1945 03 27. Sunaikintas 5-ios LLA apyl. štabas Čiobiškyje, Ukmergės apskr., Musninkų vlsč.; žuvo DKA štabo viršininkas Jonas Markulis-Vaiduoklis, V. Marcinauskas-Pluta, suimtas org. skyriaus viršininkas S. Misiūnas-Senis, V. Akunis-Voveris; štabo viršininku tapo leitenantas Aleksas Zapkus-Piliakalnis, propagandos ir agitacijos sk. viršininku - E. Svilas-Slyva, apsaugos būrio vadu Petras Petkevičius-Dramblys. SA. 309 p., VA. 43 p.

1945 04 07. Partizanai puolė Balninkus, nukauti 3 sribai. **KK.** 270 p.

1945 04 12. Guronų k., Rumšiškių vlsč., žuvo Andrius Zdanevičius-Morka ir 11 jo būrio partizanų. SA. 17 p.

1945 04 13. Kaugonių miške, Žaslių vis, žuvo 5-osios LLA apyg. vadas vyr. lt. Mečislovas Kestenis-Serbentas; bat. vadas Zigmas Kacevičius-Genijus sužeistas į kojas. Apygardos vadovavimą perėmė Žalias Velnias. Joje buvo 28 būriai (400-500 kovotojų), štabas įsikūrė Budelių k., Žaslių vlsč. SA. 192 p, 338 p.

1945 05 pradžia. Minima DKA Trakų rinktinė. SA. 313 p.

1945 05 15. Žaslių sribų būrys prie Jačiūnų k. pakliuvo į partizanų pasalą. Žuvo 6 sribai ir NKVD įgaliotinis. **KK.** 271 p.

1945 06 15. Kaišiadoryse iš į Sibirą karo belaisvius vežančio ešelono pabėgo 6 lietuviai kariai iš Šiaulių apskr. **KK.** 377 p.

1945 06 27. Užverbuoto partizanų ryšininko „Dovydaičio“(ag. slp.) pranešimu pasienio kareivių pulkas, siekdamas sunaikinti Žalią Velnią, blokavo Neries upę Žaslių ir Musninkų vlsč. ribose, nuo Budelių k. iki Gegužinės. Tada žuvo 13 partizanų, dar 4 ir 15 jų rėmėjų buvo suimta. Žalias Velnias iš apsupto bunkerio ištrūko. **KK.** 391 p.

1945 07 01. Jagėlonių miške, Semeliškių vlsč., žuvo A rinktinės bataliono vadas A. Galinis-Juodoji Kaukė. SA. 367 p.

1945 07 10. Janionių k., Musninkų vlsč., suimtas A rinktinės bataliono vadas Jonas Daškevičius-Papūga. SA. 366 p.

1945 11 19. Livintų k., Rumšiškių vlsč., žuvo bataliono vadas Pranas Petkevičius-Kariūnas. SA. 379 p.

1945 12 01. J. Misiūno-Žalio Velnio įsakymu Nr. 1/19 5-oji LLA apyg. pavadinta 5-ąja LLA Didžiosios Kovos apygarda, įsteigtos 2 rinktinės: A - Trakų apskr., B - Ukmergės apskr., „C“ ir „D“ rinktinės. Pastarosios numatytos Švenčionių ir Utenos apskr., tačiau įsteigtos nebuvo. Prasidėjo visos Ukmergės apskr. partizanų prisijungimas prie DKA. SA. 338 p.

1945 12 mėn. Prieš Žalią Velnią buvo pasiūstas 14 smogikų būrys, kuris ieškojo Aukštadvario, Semeliškių, Žiez marių, Kaišiadorių, Žaslių vlsč., tačiau nesurado. **KK.** 418 p.

1945 12 13. Budelių k., Žaslių vlsč., žuvo A rinktinės bataliono vadas E. Kavaliauskas-Klajūnas. SA. 371 p.

1946 m. Anglininkų k., Kruonio vlsč., vietos kovotojai išleido 3 „Partizano“ laikraščio numerius ir kelis atsišaukimus. SA. 45 p.

1946 01 22. Gurščių k., Želvos vlsč., vyko DKA B rinktinės kovų krikštas. Jame dalyvavo ten viešėjęs DKA štabo viršininkas A. Zapkus-Piliakalnis su kovotojais. Tada žuvo 14 ar 15 partizanų. KS. 137 p.

1946 01 22. Gaiciūnų k., Pabaisko vlsč., mūšyje su NKVD kareiviais žuvo 26 partizanai iš B rinktinės. **KS.** 137 p.

1946 02 mėn. DKA B rinktinę (vadas A. Morkūnas-Plienys, štabo virš. J. Šibaila-Diedukas) sudarė 3 batalionai: Želvos ir Molėtų vlsč. įvadas Petronis-Audra), Žemaitkiemio, Pabaisko, Šešuolių vlsč. (lt. K. Ališauskas-Spartakas), Balninkų, Kurklių, iš dalies Želvos vlsč. (pusk. K. Puodžiūnas-Titnagas). SA. 351 p.

1946 02 mėn. DKA A rinktinės 80 partizanų dalinys surengė reidą per Gelvonų, Veprių, Pabaisko, Žaslių vlsč., iki Jonavos, pakeliui nukovė kelis stribus, užėmė Veprių mstl. Buvo rengiamas Pabaisko puolimas, tačiau dienojantys partizanai Pašilės k. susidūrė su stribus ir 7 ar 8 jų nukovė. Paskui dalinys grįžo į Šilonių mišką **KK.** 443 p.

1946 02 16. Gojaus miške prie Kruonio žuvo 3 partizanai, ėję į miestelį kelti trispalvės. SA. 47 p.

1946 m. 03 mėn. Iki tol A rinktinė vado neturėjo, komandos ėjo tiesiai iš Žalio Velnio. Šiuo laiku vadu buvo paskirtas Petras Klimavičius-Uosis. **KK.** 474 p.

1946 03 24. Po Pabaisko vlsč. sribyno užpuolimo, grįžtančius partizanus, vadovaujamus DKA štabo viršininko A. Zapkaus-Piliakalnio, Šilonių miške, prie Dubių vnk., užpuolė Kaišiadorių garnizono kareiviai. Žuvo Piliakalnis, ryšininkė Aldona Paulavičiūtė-Indyra, Laukinuke ir dar du partizanai. Po šios netekties DRA štabo viršininku paskirtas B. Trakimas-Genelis. SA. 202 psl.

1946 04 30. DKA B rinktinės vado A. Morkūno-Plieno įsakymu Nr. 1 rinktinė suskirstyta į 3 batalionus. Vasarą papildomai įsteigtas 4-asis Veprių ir Jonavos (S. Markauskas-Galijotas) bei 5-asis Taujėnų ir Kavarsko vlsč. batalionai (B. Jakubonis-Stiklas). KS. 128 p.

1946 05 18. Į DKA pirmą kartą atvyksta kapitonas Griežtas (agentas „Gediminas“) ir siūlo Žaliai Velniui vykti mokytis karo mokslų į Angliją. VA. 59 p.

1946 05 21. Beištrakių k., Rumšiškių vlsč., žuvo 5 partizanai. SA. 39 p.

1946 06 21. MGB agentas Kipšas per DKA ryšininkus perdavė J. Misiūnui-Žaliai Velniui 15 egz. „Vienybės“ laikraščio, išleisto MGB „pogrindžio sąlygomis“. J. Misiūnas įtikėjo turįs reikalą su rimta organizacija. Tuo metu DKA sudarė 2086 žmonės, iš jų 836 partizanai. SA. 339 p.

1946 06 29. Žalias Velnias dar kartą susitinka su kap. Griežtu. VA. 59 p.

1946 07 16. Žalias Velnias perduoda DKA vadovavimą KGB agentui Griežtui. VA. 59 p.

1946 07 24. DKA vadas Žalias Velnias per MGB agentus Kipšą ir Kibirkštį perduoda kapitonui Griežtui turimus duomenis apie A ir B rinktinių sudėtį ir ginkluotę. Greitai MVD kariuomenė pagal gautus duomenis pradėjo masiškas partizanų paieškas. VA. 59 p.

1946 07 31. Strošiūnų-Vladikiškių miške, Kaišiadorių vlsč., žuvo kuopos vadas Jurgis Grigaliūnas-Naras ir dar 3 partizanai. SA. 41 p.

1946 **m. vasara**. DKA B rinktinės partizanas Jonas Pažūsis-Dagys Mišniūnų k., Šešuolių vlsč., susikovė su 12-14 sribų ir kareivių būriu. Nukovęs kelis priešus, partizanas sėkmingai pasitraukė. KS. 148 p.

1946 08 14. J. Markulio-Erelio išdavystės pasėkoje Vilniuje suimamas tuo metu ėjęs DKA vado pavaduotojo pareigas J. Misiūnas-Žalias Velnias. SA. 176 p.

1946 **m. rudo**. DKA A rinktinės partizanas Kazys Leikauskas-Samanis iš Medinų k. su padirbtais dokumentais apgyvendinamas Vilniuje. Tai J. Markulio provokacijų DKA pradžia. SA. 42 p.

1946 **m. gruodis**. DKA B rinkt. vadas A. Morkūnas-Plienas atsisako pranešti DKA vadui kpt. Griežtui (KGB agentui) apie rinktinės ginkluotę ir ryšius ir nutraukia ryšius su MGB kontroliuojama apygardos vadovybe. KS. 143 p.

1946 11 19. Livintų miške, Kaišiadorių vlsč., su dviem partizanais žuvo A rinktinės kuopos vadas Antanas Taparauskas-Kirvis. SA. 35, 36 p.

1946 12 20. DKA vadas MGB agentas kpt. Griežtas savo įsakymu įteisino DKA pavaldumą J. Markulio BDPS. į DKA štabą paskyrė veiklius A rinktinės partizanų

SVARBIAUSIŲJŲ DKA ĮVYKIŲ KRONIKA

vadus B. Trakimą-Genelį, L. Kupčiūną-Tigrą P. Klimavičių-Uosį ir kitus; per 1947-1948 m. visi jie su netikrais dokumentais apgyvendinti Vilniuje, suimti ir nuteisti. SA. 339 p.

1947 03 11. Manoma, kad Maskvos Butyrkų kalėjime žuvo buvęs DKA apygardos vadas Jonas Misiūnas-Žalias Velnias. SA. 166 p.

1947 vasara. DKA A rinkt, dar turėjo 4 batalionus po 40-50 žmonių. Kontroliuojama MGB, aktyvių veiksmų neatliko. 1-ajam bat. vadovavo P. Petkevičius-Dramblys, 3-ajam A. Praškevičius-Narsuolis, 5-ajam V. Žukauskas-Putinas, 6-ajam K. Gurskas-Riešutas. B rinktinėje - 86 kovotojai. KS. 174 p.

1947 05 18. Kaune suimamas apygardos štabo viršininkas B. Trakimas-Genelis ir jo sesuo ryšininkė Onutė Trakimaitė-Ožka. SA. 203 p.

1947 08 mėn. Sužinojęs iš LLA vado A. Slučkos-Šarūno apie J. Markulio bendradarbiavimą su MGB, DKA B rinkt, vadas Plienas nutraukė ryšius su MGB kontroliuojamu DKA štabu. Sužeistas A. Slučka, pabėgęs iš Vilniaus, pas Plieną gydėsi. KS. 143 p.

1947 09 19. Šilnikų k., Želvos vlsč., žuvo bataliono vadas J. Petronis-Audra. KS. 160 p.

1947 10 21. Svilonių k., Jonavos vlsč., žuvo A rinktinės 6-ojo bat. vadas Klemensas Gurskas-Riešutas ir partizanas J. Simanavičius-Mažylis. SA. 30 p.

1948 02 04. Verškainių miške, Šešuolių vlsč., žuvo B rinktinės vado pavad. A. Skominas-Vienuolis. KS. 175 p.

1948 02 10. Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč., žuvo Plieno brolis Karolis Morkūnas-Klevas ir partizanas Juozapas Šmačiukas-Čerka. KS. 166 p.

1948 02 13. Vilniuje areštuotas A rinktinės vadas P. Klimavičius-Uosis. Arešto metu patvirtina, kad iki tol kelis mėnesius ėjo DKA vado pareigas (MGB nurodymu, nes Griežtas dingo iš akiračio). Nuteistas 25 metus kalėti, į Lietuvą nesugrįžta. SA. 206 p.

1948 05 01. DKA B rinktinės vadovai A. Morkūnas-Plienas, J. Šibaila-Diedukas ir J. Juras-Žilvinys kaip apygardos atstovai dalyvavo ŠRL partizanų suvažiavime. Jame nutarta sritį, kuriai priklausė ir DKA, pavadinti Karaliaus Mindaugo vardu. KS. 165, 168 p.

1948 05 17. Prie Krikštėnų k., Pabaisko vlsč., mūšyje žuvo 7 partizanai, tarp jų ir būrio vadas A. Rukša-Zubrus. KS. 170 p.

1948 08 04. ŠRL srities vadų sąskrydis nutarė DKA B rinktinei suteikti apygardos teises ir užmegzti ryšius su jos vadovybe. KS. 175 p.

1948 08 05. ŠRL srities vado įsakymu DKA vadu paskirtas B rinkt, vadas A. Morkūnas-Plienas. Jam suteiktas kapitono laipsnis. KS. 175 p.

1948 08 05. Klevų k., Rumšiškių vlsč., iš rusų tautybės žmonių organizuotas smogikų būrys. SA. 39 p.

1948 08 12. MGB agentai-smogikai nužudė DKA A rinkt, bataliono vadą A. Praškevičių-Narsuolį ir jo vadovaujamus partizanus. Operaciją ruošė „centro“ atstovas A. Zaskevičius - agentas „Bagdonas“. SA. 283 p.

1948 08 14. DKA B rinktinei suteiktas apygardos statusas. KS. 175 p.

1948 09 01. DKA vadas A. Morkūnas-Plienas įsakymu Nr. 1 DKA B rinkt, pavadinimą pakeitė į DKA, apygardos štabo viršininku paskyrė J. Šibailą-Dieduką, organizacinio skyriaus J. Jura-Žilvinį, žvalgybos V. Gleiznį-Šarūną inform. ir spaudos I. Leščių-Šalteksnį, ūkio V. Imbrasą-Tarzaną štabo adjutantu F. Šnirą-Timūrą. KS. 175 p.

1948 09 15. Vilniuje suimamas Pranas Žičius-Vėjas, buvęs DKA vadovybėje Vilniuje vado padėjėju, kurią kontroliavo KGB. Nuteistas ilgus metus kalėti, grįžo į Lietuvą 1956 m. SA. 283 p.

1948 09 16. Smogikai Naujasodžio k., Pažaislio vlsč., Kauno apskr., nužudė DKA A rinktinės bataliono vadą Joną Černiauską-Vaidotą ir dar aštuonis kovotojus bei jų rėmėjus. SA. 283 p.

1948 11 12. DKA štabo viršininkas J. Šibaila-Diedukas paskirtas į ŠRL srities, vėliau - į Vyriausiosios vadovybės štabus. Naujuoju DKA štabo viršininku skiriamas J. Juras-Žilvinys. KS. 175 p.

1949 02 09. Jonavos vlsč. MGB viršininko Luzgino vadovaujama čekistų kariuomenė Vareikių miške sunaikino Slyvos būrio bunkerį, žuvo vadas E. Svilas-Slyva, V. Venckus-Kardas, Titnagas ir Gintaras. SA. 383 p.

1949 02 16. LLKS priimta deklaracija, skelbianti, kad partizanų vadovybė - aukščiausias Lietuvos valdžios organas. KS. 178 p.

1949 03 28. Ažupėnų k., Šešuolių vlsč., kartu su dviem kovotojais žuvo DKA B rinktinės vadas Kazys Ališauskas-Spartakas, buvęs Plieno adjutantas Feliksas Mikalajūnas-Žalgiris ir partizanas Bronius Morkūnas-Kirka. KS. 180 p.

1949 04 14. Kapčiškių miške, Žaslių vlsč., žuvo A rinktinės bataliono vadas Vincas Balčiūnas-Jupiteris. SA. 362 p.

1949 07 12 Adomavos miške, netoli Kurklių, žuvo 7 partizanai, tarp kurių buvo DKA štabo viršininkas J. Juras-Žilvinys, kuopos vadas Petras Kukta-Girininkas ir dar 5 partizanai. KS. 190 p.

1949 10 09. Skabeikių k., Taujėnų vlsč., apsuptas nusišovė 5-ojo bat. vadas B. Jaukubonis-Stiklas. KS. 196 p.

1949 11 28. Jogvilių k., Pabaisko vlsč. žuvo kuopos vadas V. Strazdas-Bėbras. KS. 202 p.

1949 12 30. Juodkiškių k., Pabaisko vlsč., žuvo DKA vadas Alfonsas Morkūnas-Plienas, štabo viršininkas Vladas Ališauskas-Puškinas, B rinktinės vadas Pranas Grigas-Geniukas, kuopos vadas Bronius Medelskas-Krienas ir būrio vadas Bronius Dūda-Narutis. KS. 205 p.

SVARBIAUSIŲJŲ DKA ĮVYKIŲ KRONIKA

1950 01 mėn. DKA štabą bandė atkurti 2-ojo bat. vadas Kazys Puodžiūnas-Titnagas. Jis sudarė štabą apygardą padalijo į 2 rinktines ir 5 rajonus, 1-osios rinktinės vadu paskyrė A. Širvinską-Šalmą, 2-osios P. Kiaušinį-Kiaunę. Titnagai pavyko atkurti tik B rinktinės vadovybę ir jai vadovauti. **KS.** 226 p.

1950 04 02. Inturkės vlsč. žuvo B rinktinės žvalgybos sk. viršininkas P. Gruzdas-Vėtra ir būrio vadas K. Šerelis-Aviatorius. **KS.** 211 p.

1950 05 13. Buvusio ryšininko, KGB užverbuoto Čiobiškio malūnininko P. Serapino apnuodyti buvo suimti Dobilo būrio kovotojai: vadas J. Kudelis-Dobilas, V. Macijauskas-Žirgelis, J. Bartusevičius-Medžiotojas, suimti 8 rėmėjai. **SA.** 143 p., **KS.** 216 p.

1951 01 16-17. Pabaltijo karinis tribunolas 11 rezistentų nuteisė kalėti 25 ar 10 metų; J. Kudelis, V. Macijauskas ir J. Bartusevičius nuteisti mirti, 1951 05 17 sušaudyti. **SA.** 143 p.

1950 10 25. Kurklių šile mūšyje su kareiviais žuvo penki Igno Meilaus-Daktaro būrio partizanai, tarp kurių buvo ir vado pavaduotojas A. Aukštuolis-Erelis ir DKA štabo techninio sk. viršininkas Vaclovas Morkūnas-Žentas. **KS.** 218 p.

1950 11 25. Pagal 1. e. RLS vado pareigas B. Kalyčio-Liutauro įsakymą Nr. 9, DKA panaikinta; jos partizanai perėjo į VČA. **KS.** 208 p.

1951 03 19. Pagaigalės miškų masyve, Švenčionėlių r., mūšyje su MGB vidaus kariuomenės pulku žuvo 10 partizanų, tarp kurių buvo buvęs DKA B rinktinės, vėliau DKA štabo narys Steponas Statkevičius-Gintvytis. **KS.** 237 p.

1951 04 14. Niūronių k., Anykščių r., žuvo būrio vadas A. Bagočiūnas-Dūmas, B rinktinės štabo nariai Vladas Rinkūnas-Vėtra ir Adomas Matelionis-Agronomas bei 5 kovotojai bei ryšininkės. **KS.** 224, 230 p.

1951 09 26. Ažumiškio miške, Molėtų r., su 3 kovotojais žuvo paskutinis DKA B rinktinės vadas K. Puodžiūnas-Titnagas, štabo narys P. Kiaušinis-Kiaunė ir kt. **KS.** 227 p.

1951 12 16. Kaišiadorių r., Beištrakių miško 245 kvart. bunkeryje, žuvo partizanai Jonas Balčiūnas-Varnėnas ir Zigmas Balčiūnas-Agurkas. **SA.** 362 p.

1952 04 04. Dvarinių k., Ukmergės r., žuvo partizanas A. Katinas-Raganius. **KS.** 49 p.

1952 04 28. Molėtų apylinkėse nuo savųjų, tapusių smogikais, rankų žuvo būrio vadas S. Rokas-Beržas ir dar du kovotojai. **KS.** 242, 243 p.

1953 05 30. Šimkaičių miške, Jurbarko r., išduotas ir suimtas LLKS pirmininkas generolas J. Žemaitis-Vytautas. **KS.** 252 p.

1952 06 07-09. surengtame RLS partizanų sąskrydyje buvo nutarta iš DKA ir Vytauto apygardos likučių sudaryti 3-ąją apygardą kuriai vadovautų J. Šibaila-Merainis. Deja, žuvus Merainiui, šis sumanymas iki galo nebuvo įgyvendintas. **KS.** 121, 122 p.

1952 08 30. Miciūnų k., Vievio r., suimti DKA Audros būrio partizanai. Būrio vadas, buvęs Žalio Velnio rinktinės štabo narys Algirdas Lapinskas-Audra, MGB užverbuotas, vėliau tapo agentų smogikų grupės nariu. Grupė Daubariškių k., Širvintų r., sunaikino paskutinius 5 partizanus iš DKA A rinkt. Alfonso Gudonio-Erelio bei Stasio Šinkūno-Daugirdo būrių. VA. 344 p.

1952 10 27. Trinkūnų k., Ukmergės r., ūkininko sodyboje kareivių buvo užpulti ir žuvo vieni iš paskutiniųjų 6 A. Juknio-Kranto būrio partizanai. KS. 247-248 p.

1953 02 mėn. Suimtas vienas iš paskutiniųjų DKA A rinkt, kovotojas, 1-ojo J. Misiūno-Žalio Velnio štabo narys D. Matačiūnas-Jazminas iš Žaslių vlsč., Paukščių k. SA. 376 p.

1953 02 11. Netoli Dovydų k., Ukmergės r., žuvo LLKS tarybos pirmininko pavaduotojas J. Šibaila-Diedukas, Merainis, Gruodutis ir jo pavaduotojas P. Žilys-Andriūnas, Klevas. KS. 251 p.

1953 04 12. Migonių k., Kruonio vlsč., žuvo partizanai Antanas Matikas-Skroblas ir Antanas Bieliauskas-Dobilas bei sodybos šeimininkas Antanas Maciulevičius. SA. 283 p.

1954 02 26 Paškonių k., Ukmergės r., buvo išduotas ir suimtas partizanas P. Šmačiukas-Švyturys. KS. 249 p.

1954 03 10. Daugėliškiu k. (Micės vnk.), Širvintų r., MGB kareivių apsupti pasidavė vieni paskutiniųjų DKA partizanų J. Kiburys-Dobilas, partizanavęs nuo 1944 m., ir B. Purlys-Bosas, partizanas nuo 1945-ųjų. KS. 253 p.

1954 07 24. Avinėlių k., Kruonio apyl., Kaišiadorių r., žuvo šio krašto partizanas Vladas Zablackas. RT.

1954 m. pabaiga. Beištrakių apyl., Kaišiadorių r., suimtas paskutinis šio krašto partizanas Vincas Čiurinskas-Šermukšnis ir nuteisiamas kalėti. SA. 36 p.

1955 01 17. Vanagiškių k., Jonavos r., žuvo paskutinis DKA A rinktinės partizanas Vytautas Žukauskas-Mėnulis. VA. 384 p.

1965 03 17. Papiškio k., Utenos r., žuvo paskutinis Aukštaitijos partizanas Antanas Kraujelis-Siaubūnas iš Alantos vlsč., Kaniūkų k. KS. 265 p.

1965 m. 09 29. Remėsių k., Šešuolių apyl., Ukmergės r., buvo susektas ir suimtas Juodžiūnų k., Žemaitkiemio apyl., Ukmergės r., partizanas Stasys Morkūnas-Tarzanas, DKA vado A. Morkūno-Plieno brolis. Jis vienas ginkluotas slapstėsi nuo 1951 m. KS. 264 p.

1971 m. Legalizavosi Prazariškių k., Žaslių apyl., Kaišiadorių r., Benediktas Mikulis, savo tėvų namo rūsyje nuo sovietų valdžios slapstėsis 27 metus. SA. 253 p.

TRYS DKA PARTIZANINĖS KOVOS ETAPAI

Apie priežastis, nulėmusias tokio didelio masto pasipriešinimą Lietuvoje, knygoje „Lietuvos karas“ analizavo istorikas Kęstutis Kasparas. Jo nuomone, „lietuvių tautos priešsovietinių, priešrusiškų ir prieškomunistinių nuotaikų pagrindas buvo 1940-1941 m. pirmosios rusų sovietinės okupacijos patirtis. Vokiškos okupacijos metais jos buvo sustiprintos nacių priešbolševikinės propagandos, skelbiančios „kryžiaus žygį prieš komunizmą“, ir "diversantų bei plėšikaujančios rusiškojo elemento veiklos". Kaip ir lietuviškas patriotizmas, suformuotas senosios mūsų istorijos ir trumpame nepriklausomybės laikotarpyje XX a. pirmojoje pusėje. Prievartinė mobilizacija į okupanto karines pajėgas, politinis Lietuvos gyventojų persekiojimas, okupanto plėšikavimas, o gal ir pažadai iš anapus Atlanto apie greitą išlaisvinimą, skatino su ginklu rankose priešintis šimtą kartų galingesnei jėgai.

1944-1953 m. kovoje su okupantu Lietuvos miškuose, kaimuose, miesteliuose žuvo virš 20 tūkst. partizanų, iš jų trys ketvirtadaliai 1944-1946 m. Dar pusė tiek buvo suimti, dalis jų nuteisti mirti ir sušaudyti. Ant Laisvės aukuro paaukojome geriausius. Pagal archyvinius duomenis galima suprasti mūsų pasiryžimą būti laisvais. Žuvusieji už Lietuvos laisvę:

Metai	Žuvusiųjų sk.
1944	2436
1945	9777
1946	2143
1947	1540
1948	1135
1949	1192
1950	635
1951	590
1952	457
1953	196
Viso	20101

DKA susiformavo viena iš pirmųjų Lietuvoje. Kaip teigia istorikai, didžiausią įtaką partizaninio judėjimo organizavimui šioje teritorijoje turėjo LLA. Visa Lietuva buvo padalinta į apygardas, sudaryti štabai. 1946 m. pradžioje DKA veiklos zona buvo šie valsčiai ar jų dalys:

Kurkliai, Balninkai, Žemaitkiemis, Želva, Šešuoliai, Vepriai, Pabaiskas, Širvintos, Giedraičiai, Gelvonai, Musninkai, Žasliai, Žiežmariai, Vievis, Semeliškės, Kaišiadorys, Kruonis, Rumšiškės, Deltuvos vlsč. (Ukmergės) pietrytinė dalis, Taurėnų vlsč. rytinė dalis, Kavarsko vlsč. pietinė dalis, Molėtų vlsč. rytinė dalis, Aukštadvario

vlsč. šiaurinė dalis, Jiezno vlsč. šiaurinė dalis, Onuščio vlsč. šiaurinė dalis, Maišiagalos vlsč. vakarinė dalis, Paberžės vlsč. šiaurinė dalis, Trakų vlsč. vakarinė dalis, Rūdiškių vlsč. vakarinė dalis, Petrašiūnų vlsč. rytinė dalis, Jonavos vlsč. pietinė dalis, Žeimių vlsč. pietinė dalis, Panoterių vlsč. pietrytinė dalis.

Jau 1946 m. Lietuvoje veikė devynios partizanų apygardos: Dainavos, Tauro, Jungtinė Kęstučio, Žemaičių, Didžiosios Kovos, Vyčio, Trečiosios Lietuvos Laisvės Armijos, Algimanto, Vytauto.

DKA ribojosi: vakarinėje dalyje su P. Lukšio rinktine, pietvakariuose - su Tauro apygarda, šiaurės vakaruose - su Vyčio apygarda, pietuose - su Dainavos apygarda, rytuose (Vilniaus kraštas) partizanų nebuvo, šiaurėje - Vytauto apygarda.

Pokario rezistencija DKA skirstytina į tris etapus.

Pirmasis - masinis, prasidėjęs Ukmergės ir Trakų apskrityse dar 1944 m. liepos mėnesį, kai sovietinė armija sugrižo į mūsų kraštą. Jis tęsėsi iki 1946 m. vasaros. Iki tol partizanai užpuldinėdavo valsčių centrus, areštines, išvaduodavo suimtuosius. Tada KGB struktūrose gimė planai likviduoti Lietuvos partizanų susivienijimų vadovybę, apygardų vadus. Nuostoliai buvo dideli, skaičiuojami tūkstančiai gyvybių, tačiau kovotojų būriai vis dar buvo skaitlingi, žmonės nepakrikę. Šiame etape buvo skelbta amnestija, kuria pasinaudojo daug partizanų, tačiau patys atkakliausieji liko, supratę, kad sovietinis okupantas duoto žodžio nesilaikys.

1944 m. vasarą prasidėjo šaukimai į sovietinę armiją. Vyrai, nėję kariauti vokiečių pusėje, nepanoro mirti už svetimas idėjas sovietiniame fronte. Šimtai jaunų žmonių atsidūrė Kaugonių, Livintų, Užgirėlio, Musninkų, Žemaitkiemio ar Balninkų miškuose, slapstėsi sodybose. Dalis besislapstančių buvo ginkluoti, nes jau veikė organizuoti būriai su ginklais, drausme, vadovybe. Dauguma lietuvių tikėjo, kad, padedant Vakarams, bus pasiekta Lietuvos Nepriklausomybė. Tačiau į mūsų žemę buvo atsiųsti baudėjų būriai. Ypač pasižymėjo Vetrovo divizijos kariai, kurie gaudė besislapstančius jaunos žmones. Tik daugiau jų žuvo nei buvo išsiųsti į frontą. Per 1944 m. rugpjūčio-rugsėjo mėn. 4-oji NKVD divizija suėmė 2833 vyrus (A. Anušausko str. „Jaunimo gretos“, 1992 m. Nr. 24). Vienas toks sugautų jaunų žmonių tardymo ir žudymo punktas buvo Triliškių k., netoli Kaišiadorių, veikęs 1944 m. liepos-rugpjūčio-rugsėjo mėn. Į čia jaunuolius vežė iš Dzūkijos, kad niekas neieškotų aukų, ir žudė. Šios akcijos privertė vyrus imti ginklą į rankas ir burtis į būrius, kuopas. Dauguma tikėjo pergale, nes buvo įtempta politinė situacija. 1944 m. spalio mėn. DKR vadas Žalias Velnias prognozavo, kad antihitlerinės koalicijos nesutarimai padės vokiečiams persverti įvykius mūsų naudai. Sveikindamas partizanus su 1945 metais, linkėjo tikėti, kad tai bus kovos už Tėvynę pergalės metai. Rutuliuojantis įvykiams kita kryptimi, 1945 m. vasario mėn. DKA vadas Serbentas ramins, kad nors ir vokiečiai pralaimėtų, mums padės anglai ir amerikiečiai.

TRYŠ DKA PARTIZANINĖS KOVOS ETAPAI

Antrasis - jau blėstantis pasipriešinimas, prasidėjo 1946 m. vasarą, kai NKVD ir MGB su J. Markulio-Erelio, kapitono V. Pečiūros- Griežto ir kitų net iš partizanų tarpo užverbuotų išdavikų pagalba prasiskverbė į rezistencijos širdį. Jis tęsėsi iki 1948 m.

Lietuvos pasipriešinimo kovų istorijoje pažymima, kad DKA pirmajai teko patirti KGB ir NKVD žiaurumą kaip gerai paruoštą tu struktūrų karinę operaciją. Jau 1947 m. partizaninės jėgos buvo išblaškytos ir neteko daugumos ne tik pačių aukščiausiųjų DKA A rinktinės, batalionų, bet ir žemesnių (būrių, grupių, grandžių) vadų. Kai kas linkęs matyti Žalio Velnio klaidas.

1946 m. kovoje prieš partizanus kovojusių okupantų ir jų kolaborantų sudėtis buvo tokia: kariuomenė - 70 %, stribai - 14 %, milicija - 9 %, sovietiniai ir komunistiniai aktyvistai - 7 %. Jie gerokai viršijo besipriešinančių skaičių, buvo geriau ginkluoti, turėjo plačią agentūrą.

Trečiasis kovos etapas - žudynių ir nežmoniškumo - prasidėjo jau 1948 m. viduryje ir tęsėsi iki pat 1954 m., kai A rinktinėje tragiškomis sąlygomis kovojo tik pavieniai patriotai. B rinktinė savo vado Alfonso Morkūno-Plieno išvalgumu dar laikosi, perima apygardos funkcijas, tačiau ir čia skaičiuojami tik netekimai. Šiame etape buvo bereikalingų ir žiaurių žudynių iš nevilties, įtarumo. Šiandien sunku įsivaizduoti kur nors Livintų ar Žemaitkiemio miškuose sušalusį ir alkaną nuolat kareivių, stribų, jų informatorių persekiojamą žmogų, jau praradusį viltį ir žinantį, kad jo gyvenimas pasibaigs kančia ir mirtimi. Bet taip buvo. Šio etapo pradžioje prasidėjo sėkminga MGB operacija dalijant fiktyvius, specialiai pažymėtus partizanams pasus, pagal kuriuos šimtai vyrų vėliau buvo sugaudyti, nužudyti ar ilgai įkalinti. Šis etapas tęsėsi iki pat 1953 m. gegužės mėn., kai dar buvo galima pamatyti DKA veiklos teritorijoje organizuotos rezistencijos požymius.

PIRMASIS ETAPAS: PARTIZANINĖS KOVOS PRADŽIA

Pradžioje vertėtų paaiškinti, kad sovietinės represinės struktūros Lietuvoje turėjo tokius pavadinimus: nuo 1940 m. iki 1953 03 15 - NKVD (*narodnyj komisariat vnutrenich del*), vėliau - MVD (*ministerstvo vnutrenich del*); nuo 1940 m. iki 1946 03 15 ir po 1953 03 15 - KGB (*komitet gosudarstvenoj bezopasnosti*) ir nuo 1946 09 15 iki 1953 03 15 - MGB (*ministerstvo gosudarstvenoj bezopastnosti*).

Pasipriešinimas jau žinomam okupantui Lietuvoje nebuvo jau toks spontaniškas, kaip kartais šiandien gali atrodyti. Žinoma, šaukimai į sovietinę kariuomenę ir didelė tikimybė žūti už svetimus dievus Latvijoje, Lenkijoje, Prūsijoje ar Vokietijoje turėjo didelės įtakos partizanų gretų augimui. Tačiau pati pasipriešinimo mozaika ir karo mokslais patvirtintos nuostatos apie partizaninio karo vedimo ypatumus gimė ne besislapstančių ir kartais nuojautą pametusių jaunuolių galvose, o pražilusių Lietuvos karininkų sprendimuose. Tokią išvadą peršasi susipažinus su Lietuvos Ypatingojo

archyvo trečiojo fondo operatyvinėmis bylomis. Jomis paremti visi šiuose rašiniuose pateikti faktai ir skaičiai.

Okupantas, pamindamas tarptautinės teisės reikalavimus nevykdyti vietinių gyventojų mobilizacijos užkariautuose kraštuose, vos įžengęs į Lietuvą paskelbė. Pagal iš anksto sudarytus sąrašus buvo kviečiami vaikinai ir suaugę vyrai į šaukimo punktus, medicininės komisijas. Dabar jau žinome, kad tiko tarnauti šleivi ir kreivi, juk patrankų mėšai gydytojo pažymėjimo nereikėjo. Kategorija žmonių (dirbę geležinkelyje, miško ruošoje, milicijoje ir pan.) buvo atleidžiami nuo karinės tarnybos. Jie ir sudarė daugumą atvykusių į šaukimo punktus, kartu su tais, kurie tikėjosi dėl prastos sveikatos likti namuose. Kiti laukė ir ieškojo galimybių tai prievartinei mobilizacijai išvengti.

Tačiau grįžkime kiek atgal.

Priešiškumą okupantams jaučia kiekviena tauta. Tokį didelį lietuvių pasipriešinimą pagimdė ir tai, kad sovietai elgėsi kaip niekas žiauriai. Prieškario trėmimai, kankinimai, žudymai buvo kiekvieno žmogaus atmintyje. Okupantas kasdieniniame gyvenime naudojo demagogiją, melą kaip visuotinai priimtą bendravimo būdą.

1941 m. birželyje, kai sovietų kariuomenė paniškai traukėsi į rytus, jos kelias buvo nuklotas nekaltų žmonių lavonais. Kiekvienas valsčius turėjo savus kankinius, skaičiuojamus dažnai ne vienetais, bet dešimtimis. Tai buvo daugiausia jauni vyrai, niekada nesikišę į politiką ir nekaltai nukentėję. Žuvo daug kunigų, bažnyčios tarnautojų ir jų šeimų. Tie, kuriems reikėjo bėgti į Rusiją, sovietinių kareivių pagalba susidorojo su priešininkais. „Aktyvistų“ tarpe buvo 1941 m. birželio 14-15 d. deportacijų vykdytojai, skundikai. Daug tokių žmonių pasitraukė, tačiau dar daugiau nespėjo, liko Lietuvoje ir jautė nuskriaustų ar jų artimųjų neapykantą. Ne visur skubėjo su jais susidoroti.

Vokiečių okupacijos metais už savo ikikarinę sovietinę veiklą žuvusių buvo nedaug – dešimteriojai mažiau, nei bandė pavaizduoti sovietiniai istorikai, keldami klasių kovos teoriją. Net Pravieniškių priverčiamųjų darbų stovykloje tokių žmonių kalinimo laikas buvo skaičiuojamas mėnesiais. Čia pragaro mašinos naikino žydų tautybės žmones.

Pirmoji mobilizacija Lietuvoje 1944 m. rugpjūčio-rugsėjo mėn. buvo nesėkminga; iš 35 tūkst. šauktų vyrų atėjo tik apie 14 proc.

Visoje Trakų apskrityje nuo mobilizacijos pradžios, tai yra nuo 1944 m. liepos 27 d., iki rugpjūčio 5 d. iš 10500 šaukiamųjų atvyko į šaukimo punktus 6381 vyrai. Nesunku suprasti, kad dauguma neatėjusių pasuko sunkiais partizanų keliais.

Nevertėtų pamiršti Balninkų vlsč. kovotojų. Kazio Strazdo duomenimis, 1944-1953 m. 119 valsčiaus kaimuose galėjo būti apie 545 kovojantys vyrai. Balninkų laisvės rinktinėje kovas prieš okupantą pradėjo būsimasis DKA vadas Alfonsas Morkūnas-Plienys ir jo pavaduotojas Juozapas Šibaila-Diedukas - būsimasis LLKS prezidiumo pirmininko pavaduotojas.

TRYŠ DKA PARTIZANINĖS KOVOS ETAPAI

1944 m. spalio mėn. Utenos apskr. NKVD viršininkas taip apibūdino vykdomą visuotinę mobilizaciją: "Mobilizacija į raudonąją armiją vykdoma operatyvinėmis karinėmis operacijomis, apsuptimis ir vietovių šukavimu. Prievarta sugauti rekrūtai bėga iš surinkimo punktų bei karinių dalinių ir vėl slapstosi gimtosios apylinkės miškuose". Užfiksuoti dažni barbarizmo faktai. Štai Ukmergės NKVD viršininkas iš atėjusių šauktinių atsirinko septynis ir tardė ar šie nesą partizanai. Peiliu pjaustė gyvus žmones, o nusibodus juos kankinti, nušovė ir sumetė į pakelės griovį.

1944 m. gruodžio 1-os vakarą Kalaundžių k., Giedraičių vlsč., kareiviai su stribais užėjo į sodybą ir išsivarė šešis besiruošiančius į sovietinę armiją jaunuolius. Pradėjo juos spardyti, badyti durtuvais, rauti liežuvius, sukinėti rankas. Visi vyrai buvo nukankinti.

Tokių atvejų Lietuvoje buvo šimtai, kai net susiruošusius tarnauti vyrus okupantai ir jų talkininkai stribai kankino, šaudė. Lietuvos jaunimas atsidūrė didelėje kryžkelėje, tačiau platesnis takas vedė į miškus.

Atskirai vertėtų pakalbėti apie savisaugos batalionus, vadovaujamus generolo Povilo Plechavičiaus. Jų kariai, prieš rusams antrą kartą įžengiant į Lietuvą slapstėsi ginkluoti ir sprendė, koku būdu priešintis okupantui. Vadovybė buvo išblaškyta, tačiau žmonės nebuvo pakrikę. Štai buvęs Mikališkių k., Ukmergės vlsč., gyventojas Edmundas Šiaučiukėnas prisiminė, kad netoli jų sodybos stovėjo „plechavičiukai“ su prancūziška ginkluote ir laukė komandos. Tėvai išvirė katilą bulvių, surado lašinių. „Visokių buvo, - prisiminė žmogus. - Vieni dar su vokiškomis uniformomis, kiti lietuviškas susiradę, tretį civilinius drabužius gavę, tačiau visi vieningi. Žinoma, daugelis kareivėlių buvo išsilakstę kas kur, tačiau patys atkakliausieji liko laukti ir priešintis“.

1944 m. vasarą Ukmergės apskrities Musninkų vlsč. stovėjo keli P. Plechavičiaus rinktinės kareiviai. Sužinojęs, kad vyrai yra Padvarių k., prie Čiobiškio, vietos bažnyčios klebonas Liudvikas Puzonas pasiuntė savo brolių pasiteirauti, ką vyrai mano veikti. Į klausimus atsakinėjo būrio vadas, dvimetris milžinas, pasivadinęs viršila Jonu Misiūnu. Sakė, kad jiedu su draugu nutarę likti Lietuvoje, o kitus išleidžia į Vakarus, kol dar neatėjo bolševikai. Klebonas pasišaukė tuos du vyrus į kleboniją. Vyko pokalbis apie pasipriešinimą partizaninę kovą ir jos taktiką. Taip ir nutarė kurti būrius ir laukti pagalbos iš svetur. Buvo 1944 m. liepos mėn. pradžia, 11-ta ar 12-ta diena.

Dabar sunku pasakyti, tą patį vakarą ar vėliau Jonas Misiūnas pasivadino Žaliu Velniu, o savo būrį Didžiosios Kovos vardu. Žinoma, kad J. Misiūnas, 1945 m. pabaigoje turėjo ir kitą slapyvardį - 300, kuris neprigijo. Tą vakarą buvo nutarta, kad būrys veiks Ukmergės ir Trakų apskrityse. Vietos pažįstamos, savos, tarp jo bendražygių buvo daug vyrų iš Musninkų vlsč., dar daugiau iš Trakų apskrities, nes čia Jonas Misiūnas daug metų dirbo pasienio policijos vachmistru. Po kurio laiko išsiplėtęs

abipus Neries Didžiosios Kovos būrys turėjo savo vadovybę. Jos sudėtyje vadas Žalias Velnias ir dar vienuolika partizanų, daugiausiai savo valsčių pasipriešinimo organizatorių: J. Norkus-Kerštas, J. Urbonavičius-Svajūnas, E. Kavaliauskas-Klajūnas, P. Petkevičius-Kariūnas, A. Matačiūnas-Diemedis, J. Žvirblis-Dagilis, Zigmąs Kacevičius-Genijus, A. Galinis-Juodoji Kaukė, S. Misiūnas-Senis, K. Surmilavičius-Klevas, J. Naraškevičius-Šernas. Kiek vėliau saugumo suimtas kunigas L. Puzonas teigs, kad vadovybėje buvo ir Vladas Marcinauskas-Tauras iš Čiobiškio, atsakingas už propagandą, Vaclovas Drumstas-Karabinas ir jis pats, būrio kapelionas.

Tauro apygardoje dirbęs Juozas Lukša (Daumantas, Skirmantas) knygoje „Partizanai“ taip rašė apie pasipriešinimo pradžią: „Tarp Kauno, Palemono, Prienų, Punios, Butrimonių, Aukštadvario ir Rumšiškių apylinkių vieno buvusio Lietuvos kariuomenės karininko iniciatyva pavyko surinkti palaidus dalinius ir jiems vadovauti. Jau 1944 m. rudenį ir iki Naujų metų veikė Beržo vardu“. 1944 m. gruodžio mėn. Beržas žuvo ir būriui vadovavimą perėmė Aras. 1945 m. jame buvo apie 40 kovotojų. Tauro apygardos zonoje buvo dalis Kruonio vlsč. vietovių: Darsūniškis, Kalviai, Vilūnai. Į čia atklysdavo Suvalkijos partizanai, tikėdamiesi šiokios tokios ramybės. Iš Darsūniškio mstl. kilęs Alfonsas Aliukevičius-Saulė kovojo abipus Nemuno ir 1947 03 07 žuvo Serbentų k., netoli Kampiškių, Aukštosios Panemunės vlsč., Kauno apskr.

„Savo pastangomis ir rūpesčiu pastatėm porą siųstuvų. Pavyko susirišti su Panevėžio, Kėdainių, Kaišiadorių, Trakų, Kauno, Marijampolės ir kai kurių kitų apskričių partizanų daliniais. Darbo pradžia buvo neblogo. Pavyko iš vieno dalinio į kitą perkelti net komanduojančių žmonių“ (J. Lukša „Partizanai“, 2005 m., 82 p.). Tai įvyko 1945 m. pavasarį.

Žalias Velnias suprato, kad vienas iš svarbiausiųjo uždavinių yra telkti bendram vadovavimui Trakų, Kauno, Ukmergės apskrityse veikiančius partizanus. Jis pats keliauja po Trakų apskr., susitikinėja su veikiančiais partizanų būriais, priima karių priesaikas ir pajungia savo vadovavimui. Šiame krašte jį visi pažįsta, apie jo drąsą ir sumanumą žino. Siekdamas koordinuoti veiksmus su Ukmergės apskr. šiaurės-rytų dalies partizanais, jau 1944 m. lapkričio mėn. Žalias Velnias siunčia štabo ryšininę A. Paulavičiūtę-Indyrą pas Ukmergės kleboną Edvardą Semašką kad tas suvestų su Lėno miško partizanais ir asmeniškai su kapitonu, rinktinės vadu J. Krištaponiu. Norima tartis dėl tarpusavio sąveikos, ryšių su centru problemų. Indyros keliai nusitęsia po tolimiausius apskrities valsčius. Štai 1945 m. sausio-vasario mėn. ji suveda LLA 1-sios apylinkės štabo narį Florijoną Budniką-Žaibą su mjr. J. Pakalniu ir kpt. J. Ūseliu, kai po apylinkės vado J. Krištaponio žūties buvo ieškoma karininko vado vietai užimti. Ir toliau su šiuo junginiu DKA bendradarbiavo, siuntė per ryšinininkes jiems literatūrą ir šifrą tarpusavio ryšiui. 1945 06 20 buvo užmegzti ryšiai su būsimos 3-os LLA Vytauto apygardos (tada Sakalo-Tigro junginiu) vadovybe, kuri, suskilus LLA Vilniaus apygardai, kartu su DKA deramai jai atstovavo.

TRYS DKA PARTIZANINĖS KOVOS ETAPAI

Didėjant partizanų skaičiui, Didžiosios Kovos būrys greitai virto rinktine ir pavadintas LLA DKR, o pats Žalias Velnias dažnai kartodavo, jog išgyventi galima tik draugėje ir koordinuojant savo veiksmus. Pagal LLA numatytas struktūras, rinktinės kovotojai buvo padalinti į du sektorius: veikiantįjį ir organizacinį. Veikiančiojo sektoriaus vado pareigas atliko pats Žalias Velnias. Didelis dėmesys buvo kreiptas į organizacinio sektoriaus (OS) sukūrimą ir veiklą. Tai yra karinio pagrindžio ir ryšio bei žvalgybos tinklo sudarymą. Jau rugpjūčio mėn. buvo sudaryti trys OS būriai, kuriems vadovavo Antanas Paškevičius-Neries Akmuo, Edvardas Kavaliauskas-Klajūnas ir Jonas Kupčiūnas-Tigras. Pagrindiniu šio sektoriaus organizatoriumi buvo štabo narys kun. Liudvikas Puzonas. Šiuo metu savo veiklą pradėjo ir viena iš pagrindinių Žalio Velnio ryšininkų Aldona Sipavičiūtė-Velnio Išpera. Žalio Velnio pavaduotoju iš pradžių buvo J. Norkus-Kerštas, o nuo 1945 03 28 leitenantas Piliakalnis, kurio pavardės nežinojo net patys artimiausieji draugai. Žinojo, kad 1944 m. pabaigoje pabėgo iš ešelonų, vežusio Lietuvos karininkus į lagerius.

Tuo metu Juodonių k., Musninkų vlsč., rinktinė išleido pirmąjį laikraštėlį „Tikruoju keliu“, kurį parengė ir šapirografu padaugino būrio vadas Stasys Morkūnas-Vėtra ir Henrikas Četkauskas. Išėjo 3 leidinio numeriai.

Rinktinė buvo organizuota Lietuvos kariuomenės pagrindu: 7-12 partizanų skyrius (grupė), būrys iš 2-3 skyrių, pagaliau kuopos, o iš 3-4 kuopų - ir batalionai. Iki 1944 m. lapkričio pabaigos DKR buvo suformuoti du batalionai.

Žalias Velnias buvo subūręs stiprų kovotojų branduolį, skaičiuojamą šimtais vyrų. DKR susidėjo iš dviejų dalių. Viena veikė dešinėje Neries upės pusėje, kita - kairėje. Turėjo gerus ryšius. Krenta į akis tai, kad okupantas buvo įvaldęs žmogiškąsias silpnybes. Nuo pat pirmų dienų partizanams sekti ir naikinti užverbuojama ne dešimtys, o šimtai agentų ir seklių iš vietinių žmonių. Buvo išnaudoti kaimynų kivirčiai, senos nuoskaudos ir paprasta žmonių baimė bei polinkis pinigams. Tačiau partizanams kito kelio nebuvo, o tik priešintis pavergėjams.

Jau 1944 10 10 Gelvonuose pasirodė apie 200 partizanų būrys, primenantis gerai apmokytos armijos kareivius. Pirmosios aukos buvo 1944 10 12 Žaslių valsčiuje, kai B. Vaicekausko-Pirato būrys (apie 13 partizanų) užpuolė pasieniečius. Keršydami už nesėkmę, kareiviai išstatė pasalas ir keturis kovotojus nušovė, o sužeistas vadas ir Bernardas Griesius suimti. Spalio 21 d. suimti Jono Aleksandravičiaus-Pivušo rezervinis būrys, o pats vadas žuvo.

1944 m. rudenį Musninkų vlsč. Svietiškių k. štabo ryšininkės A. Sipavičiūtės-Velnio Išperos sodyboje suimamas kuopos vadas A. Paškevičius-Viesulas. Pagal jo parodymus ir agentūros pranešimus sužinoma, kad Janionių k., Stasio Paulausko namuose gyvenanti tyli moteris su dviem mažamečiais vaikais yra ne kas kita, o Žalio Velnio žmona Ona Krivickaitė-Misiūnienė (g. 1913 m.) nuo Panevėžio. Kareiviai suima nėščią moterį. Ona su vaikais išvežama į Vilnių ir patalpinama saugumo kameroje.

1944 12 08 Prienų k., Musninkų vlsč., po susidūrimo su kareiviais žuvo šeši Keršto būrio partizanai, vienas buvo suimtas. Vytautas Naidzinevičius-Barzdyla, Vytautas Rinkevičius, Stasys Šatas - visi iš Narvydiškių k., Krapiliškių k. gyventojų. Leono Garbatavičiaus iš žuvimo vietos nuvežti į Pigašių k. kapinaites ir ten palaidoti. Trys sužeisti buvo persekiojami. Juos daržinėje apsupo kareiviai, pastatą padegė, kur du partizanai žuvo. Vienas buvo suimtas. Pasirodė, kad tai Henrikas Fransas (g. 1911 m.) iš Alabertės m. Vokietijoje. Buvo vokiečių armijos 245 bataliono kareivis. Kitas suimtas tai Edvardas Miklošas (g. 1903 m.), ūkininkas iš Pamusių k., Musninkų vlsč. Prisipažino buvęs Žalio Velnio pagalbininkas, turėjo radijo aparatą ir pats save laikė partizanų. Žuvusieji atgulė Stavarygalos k. kapinėse.

1944 12 17 agentas „Liubavskis“ pranešė, kad Jačiūnų k., Žaslių vlsč., pasirodė 200 partizanų. Apsiginklavę kulkosvaidžiais, automatais, šautuvais, granatomis. Kiekvienoje kaimo troboje svečiavosi po 5-10 partizanų, o kiti ilsėjosi pamiškėje. Tarp jų buvo ir vokiečių. Dauguma apsirengę civiliais rūbais, kiti - lietuviškomis uniformomis arba rusiškomis ir vokiškomis uniformomis be skiriamųjų ženklų. Išėdami pasiėmė Jačiūnų apylinkės pirmininką Justiną Arbočių, tačiau įtariama, kad jis išėjo savu noru, nes jo sūnus irgi partizanavo. Žaslių miestelyje buvusiam pasienio pulkui buvo įsakyta vyti, tačiau kareiviai atsisakė. Kitą dieną partizanus matė Šilonyse.

1944 12 21 prie Semeliškių pasirodė 60 partizanų grupė.

Net iš priešo dokumentų tampa aišku, kad partizanai buvo vienintelė valdžia kaime 1944 m. liepos-gruodžio mėn. Apie partizanų žūtį pranešama retai, NKVD ataskaitose kalbama tik apie sugautus dezertyrus. Tačiau dauguma „rekrūtų“ jau slapstosi miškuose. Rezistencija Lietuvoje įgavo sparnus nuo pat savo veiklos pradžios iki karo pabaigos. Tada faktiškai kaime sovietinės valdžios nebuvo, veikė centralizuotas pasipriešinimas. Rezistencijos narys negalėjo iš organizacijos pasitraukti tol, kol Lietuva taps Nepriklausoma.

Edmundas Šaučiukėnas pasakojo, kad Ukmergės vlsč. girdėjęs, jog tuo metu partizanai kalbėję apie pasibaigusias bėgimo, granatos svaidymo varžybas. Būriai turėjo savo čempionus, susitikdavo rungtyniauti miško aikštelėse. Buvo vykdomos ir rikiuotės pratybos. Vyrų ruošėsi karui. Gyvenimas parodys, kad trapi ramybė baigsis kartu su 1944 metais.

Tuo metu savo veiklą suaktyvino LLA štabas. Jis patvirtina Lietuvos teritorijos paskirstymą į penkias apygardas. Žalio Velnio veikimo rajoną nutarta vadinti LLA Vilniaus apygardos 5-ta apylinke. Tai neatitinka esamos situacijos, nes Žalias Velnias veikia ne tik Trakų, bet ir Ukmergės, Švenčionių ir net Kauno (priklaususiai ne Vilniaus apygardai) apylinkėse.

Iki tol Žalio Velnio iniciatyva vyksta apsiijungimo į vienąjunginį organizaciniai darbai. Jam jau paklūsta Trakų apskrities būriai, dalis Ukmergės, kai kurių Švenčionių, Kauno apskričių partizanai. Jungti būrius į dalinius po Ukmergės apskritį keliauja

TRYŠ DKA PARTIZANINĖS KOVOS ETAPAI

Žalio Velnio pavaduotojas leit. J. Norkus-Kerštas. Ukmergės apskrities valsčiuose jis skiria junginių vadus ir vieši net kelis mėnesius. Trakų apskrities partizanai patys ieško galimybių prisijungti prie vis labiau žinomos DKR. Tais metais didelių netekčių dar nėra, rusų kareiviai guldo galvas Lietuvos pašonėje - Kurše, Mažojoje Lietuvoje, Lenkijoje, tačiau partizanų vadai jaučia, kad karo baigtis aiški, ir greitai šita žiaurumo lavina užgrius kovojančią Lietuvą.

Žalias Velnius pernelyg daug dėmesio skyrė sovietinio partinio aktyvo paieškoms, jų bauginimui ir baudimui. Rašydamas jiems perspėjimus, jis, matyt, vylėsi išvengti kraujo. Tačiau iš tikrųjų kova tik plėtėsi. Kariuomenės įgulos, sribai nesaugūs buvo net valsčių centruose, į miškus eiti bijojo, operatyvines žinias rinko per sovietinį aktyvą nupirktus informatorius.

1944 m. gruodžio-1945 m. sausio mėn. DKR sudėtyje buvo suformuoti 5 veikiantys batalionai, jų vanagų padaliniai ir orgpadaliniai - kuopos ir būriai. Per tą laiką būrių skaičius smarkiai išaugo. Jų augimui pagrindinį dėmesį rinktinės vadas Žalias Velnius ir skyrė. Paties Žalio Velnio ataskaitų duomenimis nuo 1944 08 02 iki 1944 12 19 tik jo tiesiogiai vadovaujamus būrius papildė 157 kovotojai. Tokia struktūra paliko ir po reorganizavimo į LLA 5-tąją apylinkę. Jiems vadovavo J. Norkus-Kerštas, E. Kavaliauskas-Klajūnas, Z. Kacevičius-Genijus, o nuo 1945 01 26 batalionų vadais paskirti K. Surmilavičius-Kleivelis, P. Petkevičius-Kariūnas. Išimtį sudarė 5-asis batalionas, veikęs Vievio vlsč. Susibūrė 45 partizanai pirmomis 1945 m. sausio mėn. dienomis, vadu paskyrus vyr. leitenantą Joną Markulį-Vaiduoklį, po nesėkmingo mūšio Balceriškių k. išsisklaidė, o jau vasarį J. Markulis buvo paskirtas LLA 5-osios apylinkės štabo viršininku ir persikėlė į Deltuvą o iš ten - į Čiobiškį. Vievio vlsč. partizanai buvo priskirti 3-ajam Žiežmarių batalionui.

Jau 1945 01 10 pas Žalią Velnį į Skėrių k., Žaslių vlsč., atvyksta LLA Vilniaus apygardos štabo narys vyr. leitenantas Mykolas Kareckas-Serbentas. Jis įteikia dokumentus apie organizacinius pasikeitimus. Praneša, kad pagal 1944 12 04 LLA Vyr. Vanagų štabo operatyvinį įsakymą Nr. 4 didžioji Rytų Lietuvos dalis priskirta Vilniaus apygardai, kuri suskaidoma į 5 apylinkes. Žalio Velnio rinktinė, turėjusi tapti jos sudedamąja dalimi, 5-ąją apylinkę, tačiau Ukmergės ir Trakų kovotojai išskiriami į skirtingas apylinkes. Žalias Velnius tam priešinas. Žinoma, kad Serbentas atvyko ne tik paskelbti įsakymo apie reorganizuotą Žalio Velnio rinktinę, bet buvo pasiryžęs čia likti vadovauti krašto partizanų kovoms. Per tas dvi dienas, praleistas Skėriuose, Serbentas suformavo apylinkės štabą įkūrė 5 batalionus ir šešis štabo skyrius. Jau tada Serbentas turėjo būti paskirtas šios apylinkės (raiono) vadu. 1945 01 15 Serbentas pasirašo dokumentus, vadindamas save LLA 5-osios (Trakų) apylinkės vadu. Žalias Velnius liko jo pavaduotoju ir DKR vadu. Niekas, net artimiausieji Mykolo Karecko bendražygiai, nežino, kad tikroji vado pavardė yra Mečislovas Kestenis ir kad Vilniuje gyvena jo žmona, o suja - jos tėvai, brolis ir seserys. Niūriame butelyje Aušros gatvėje

gyveno ir Mečislovas. Vasario 12 d. jis išvyksta į Vilnių tvirtinti štabo sudėties ir veža atlikto darbo ataskaitą. Grįžta į Čiobiškį vasario 15-tą, tačiau su žinia, kad Vilniaus apygardos štabo nariai suimti, ir ryšys su LLA laikinai nutrūksta. Jis pats siekia atkurti LLA Vilniaus apygardos veiklą per naujai formuojamą LLA 5-ąją apylinkę, norėdamas suburti partizanus į stambesnę dalinį. Pradedami atstatinėti ryšiai su Trakų, Ukmergės, Utenos, Vilniaus apskričių junginių vadais.

Matydamas organizuoto pasipriešinimo metodinės medžiagos trūkumą, M. Kestenis iš atminties kuria struktūras, batalionų, kuopų, būrių, grupių vadų veikimo principus, jų teises ir pareigas. Naujasis vadas bando susisteminti LLA idėjas apie griežtą drausmę, skirstydamas kovotojus į aktyvius ir pasyvius, tai yra kovojančius ir laukiančius komandos. Deja, šis sumanymas iki galo nebuvo įgyvendintas. Tai sukliudė greita DKA vado M. Kestenio žūtis.

Mečislovas Kestenis-Serbentas iš Žalio Velnio LLA 5-ojo rajono vadovavimą perėmė 1945 01 15. Tai patvirtina 1945 m. Ukmergės apskr. operatyvinė byla Lietuvos Ypatingajame archyve. Dokumentai rasti pas 1945 02 05 žuvusį partizaną, būrio vadą Juozą Naraškevičių-Šerną. Jie abu datuoti ta pačia 1945 01 15 data. Pirmasis Serbento įsakymas apie vadovavimo perėmimą LLA DKR 2 ir 3 batalionuose. Jame nuo įsakymo pasirašymo dienos patvirtintas 5-ojo rajono (apylinkės) štabas. Jau sausyje nusistovės trapi štabo sudėtis, vadai: operatyvinio štabo skyriaus ir būrio (rinktinės) - Žalias Velnias, organizacinio skyriaus Stasys Misiūnas-Senis, ginkluotės skyriaus Jonas Urbonavičius-Svajūnas, žvalgybos skyriaus Edmundas Kavaliauskas-Klajūnas, ūkio skyriaus Dominykas Matačiūnas-Jazminas, kontržvalgybos skyriaus Jonas Žvirblis-Dagilis, propagandos ir agitacijos skyriaus viršininkas Jonas Markulis-Vaiduoklis, jo pavaduotojas Vytautas Marcinauskas-Pluta. Į štabo sudėtį įėjo ir Juozas Norkus-Kerštas.

Antrasis įsakymas Nr. 11 yra pasirašytas DKR vado Žalio Velnio. Jame išvardijami partizanų nuopelnai, aplaidumas, reikšiamos padėkos ir išpėjimai. Štai 1945 01 13 Dovainių k., Gelvonų vlsč., DKR partizanai užpuolė 20 kareivių būrį. Kareiviai išsilakstė, šeši jų ir vienas arklys žuvo. Partizanų nuostoliai - Kėkštas ir Kiaunė lengvai sužeisti. 1945 01 06 Stumbras ėjo vienas ginkluotas svetima teritorija, nežinodamas slaptažodžio. Buvo sustabdytas patrulio, bet nepakluso ir buvo sužeistas. Stumbras atleistas. Įsakymą pasirašęs Žalias Velnias ir toliau vadina save DKR vadu. Matyt, buvo sutarta, kad į rinktinės vadovavimą Serbentas nesikiš, o tai paliks Žalio Velnio kompetencijai.

Nuo 1945 m. sausio 20 d. batalionams buvo paskirti veikimo rajonai.

1-asis Žaslių bat. (vadas K. Surmilavičius-Klevelis) veikė kaip DKR Vanagų branduolys. Jo sudėtyje buvo Musninkų, Čiobiškio partizanai, J. Žigučio-Kalvio iš Mijaugonių k., Z. Mastausko-Gandro iš Civiškų k., E. Svilo-Slyvos, L. Kupčiūno-Tigro, A. Rudžio-Neptūno daliniai.

2-asis Kaišiadorių bat. (iš pradžių vadovavo E. Kavaliauskas-Klajūnas, jam perėjus DKR vado pavaduotoju, vadu tapo P. Petkevičius-Kariūnas, o jį pakeitė S. Rudžionis-

TRYS DKA PARTIZANINĖS KOVOS ETAPAI

Vėjas). Jiems buvo pavaldūs P. Jaromsko-Perkūno, A. Zdanevičiaus-Morkos, P. Klimavičiaus-Uosio, J. Paulausko-Sūkurio, A. Vaškevičiaus-Svyruonėlio, A. Petkevičiaus-Aguonos, K. Mikulio-Tigro, J. Daškevičiaus-Papūgos, P. Žičiaus-Vėjo ir kt. būriai.

3-asis Žiežmarių bat. (vadas Z. Kacevičius-Genijus) veikė S. Stankevičiaus-Balandžio, M. Kuzinevičiaus-Serbento, K. Paškevičiaus-Don Žuano, pagalbinis J. Lissausko-Erelis daliniai.

4-asis Semeliškių bat. (vadas A. Galinis-Juodoji Kaukė) veikė Aukštadvario, Trakų vlsč., iki pat Kaukinės miško, Žiežmarių vlsč. Veikė I. Nasutavičiaus-Bondaro, P. Česonio-Perkūno, P. Kabaro-Koto, M. Savicko ir kitų būrių vyrai.

Didelė apygardos teritorija nesukliudė partizanams veikti apgalvotai, o dažnai ir pagal iš anksto numatytus planus. Žinoma daug atvejų (pvz. Nemenčinės karinio poligono ataka, partizanų laidotuvės Beištrakių kapinėse, 1945 m. pavasario kovos Dainavos-Kaugonių miškuose), kai operacijose dalyvaudavo keli tos apylinkės būriai, po 100-200 kovotojų. Tokiems mūšiams buvo sudaromi operatyviniai dokumentai, numatomas partizanų išsidėstymas įvairiais kovos etapais. Darbus atlikdavo rinktinės štabas arba būrių vadai bendrame susitikime.

Iš pradžių, tai yra 1944-1945 m., kai partizanų apygardoje buvo gerokai daugiau nei juos galėjo slėpti girios ir maitinti karo negandų iškankintas kaimas, buvo kuriama patikima ryšių tarp būrių sistema, kuri daugiausia buvo palaikoma per ryšininkus slaptažodžių pagalba. Slaptažodžius numatydavo kuopos ir rinktinės vadovai. Apygardos vadovybės dislokavimo vieta buvo žinoma tik nedaugeliui vadų ir štabo ryšininkų. Čia ir išryškėja didelis pastarųjų vaidmuo. Jų skaičių dabar sunku nustatyti, tačiau, jei po kelis ar keliolika ryšininkų turėjo kiekvienas būrys, tai manytume, jog jų buvo jau ne dešimtys, o keli šimtai. Ryšininkų darbą bandė koordinuoti Aldona Sipavičiūtė-Velnio Išpera, Aldona Paulavičiūtė-Indyra, Nastutė Rumševičiūtė-Narsutė.

Apygardos teritorija tęsėsi nuo Baltosios Vokės prie Šalčininkų iki Taujėnų, Pagirių (Ukmergės apskr.), nuo Pravieniškių-Rumšiškių miškų iki Širvintų ir net Molėtų. Žinoma daug faktų apie apygardos partizanų kovos veiksmus Kaune, Nemenčinėje, Švenčionyse. Pagal apygardos vado Jono Misiūno sumanymą apygardos teritorija turėjo būti dar labiau išplėsta, kad būtų galima pasipriešinti ir reguliariajai armijai.

Žinoma, tokioje plačioje teritorijoje būriai buvo išsidėstę netolygiai. Mūsų nuomone, ne tik miškų masyvai lėmė partizanų būrių dislokacijos vietas - dauguma žmonių norėjo būti netoli gimtųjų vietų, kur geriau pažinojo apylinkes, kur gyveno savi žmonės, galėję net sunkiausiu momentu ateiti į pagalbą ar padėti maistu. Be to, čia buvo ir savi ryšininkai. Jiezo, Kruonio, Kalvių krašto partizanų būriai stengėsi 10 km spinduliu nevykdyti kovos operacijų ir nebausti valdžiai uoliai tarnaujančių išdavikų, kad neužtrauktų nelaimės juos globojusiems. Gimtose vietose partizanai stodavo į mūšį tik būtinu atveju.

Pokario metais partizanai nebadavo todėl, kad juos nuoširdžiai rėmė vietos gyventojai, pirmiausia ūkininkai, jų pačių šeimos. Tačiau atėjo didžiųjų trėmimų į Sibirą metas, kai dauguma stipresnių ūkininkų paliko sodybas, jos buvo sunaikintos, išgrobstytos. Pagal kuklius paskaičiavimus, viena ūkininko sodyba 1945-1946 m. galėjo išmaitinti 2-3 partizanus. Todėl, ištuštėjus vienkiemiams kovotojai atsidūrė sunkioje būklėje. Paskui, jau sukūrus kolūkius, maisto produktai buvo nusavinami iš sandėlių, o ir aktyvių pasipriešinimo dalyvių liko daug mažiau.

1945 m. žuvo daug būrių, kuopų, batalionų vadų, štabo narių. Tarp vyresniųjų vadų - M. Kestenis-Serbentas, J. Norkus-Kerštas, P. Petkevičius-Kariūnas, E. Kavaliauskas-Klajūnas, suimtas J. Neicelis-Šarūnas.

Visada partizanai matė būtinybę vienytis. 1946 m. rugsėjo-lapkričio mėn. sudarytas Vyriausias ginkluotų partizanų štabas, o 1947 01 12 įvyko partizanų vadų suvažiavimas. Buvo paskelbta amnestija tiems, kurie norėjo legalizuotis. Tačiau rezistencijos narys negalėjo iš organizacijos pasitraukti. Gyvenimas darė korektyvas. Dar 1945 08 25 Suvalkų krašto partizanų suvažiavimas nutarė nedrausti partizanams pasinaudoti amnestija. Vėliau tai buvo nutarta ir kitose apygardose, tačiau Žalias Velnias dar ilgai priešinosi tokiam leidimui.

LLA 5-oji apygarda savo struktūras kūrė jau nuo 1945 m. pradžios. Jos vadas Mečislovas Serbentas ir vado pavaduotojas bei DKR vadas Žalias Velnias buvo sumanę kiekviename valsčiuje suburti po batalioną vyrų (3-4 būrius), besipriešinančių okupantams. Didžiąją dalį organizacinių bėdų nešė Žalias Velnias. Jis buvo pirmas DKA partizaninio judėjimo organizatorius Trakų ir Ukmergės apskrityse 1944 m. vasarą. Centralizavus LLA, 5-ai apygardai vadovauti iš Vilniaus buvo atsiųstas Serbentas dėl to, kad jis buvo Lietuvos karininkas. Vienuose šaltiniuose jis vadinamas kapitonu, kitur - majoru. Beje, ilgą laiką buvo manoma, kad Serbentu galėjęs būti aukštas Lietuvos kariuomenės karininkas Alfonsas Svilas (g. 1906 m.). Kartais vadinamas ir „Sabaliausku". Lietuvos Ypatingajame archyve rasti dokumentai paneigia šią versiją, nors „majoro Svilo" paslaugomis rinktinės, o vėliau - ir apygardos vadai naudojos. DKA įkūrėju buvo Žalias Velnias, pradėjęs organizuoti partizanus Žaslių ir Musninkų vlsč., buvo DKA vadu tol, kol perdavė pareigas Griežtui, MGB agentui „Gediminui".

1945 m. rugpjūtyje Žalias Velnias patvirtina naują DKA A rinktinės sudėtį. Vadais paskiria didžiausią autoritetą ir patirtį turinčius kovotojus. Jos sudėtis buvo tokia: vadas Petras Klimavičius-Uosis, štabo viršininkas Bernardas Steponavičius-Milžinas, komendantas Pranas Šabūnas-Tarzanas, informacijos karininkas Romualdas Randis-Meška, ginklų technikas Jurgis Grigaliūnas-Naras, vado adjutantas Kazys Sidaras - Ožys, ryšių karininkas Skrajūnas (jo asmenybė nenustatyta).

Po kurio laiko bataliono vadų sudėtis pasikeitė, o jau 1946 m. pradžioje jiems vadovavo: 1 -ajam Petras Petkevičius-Dramblis (veiklos vietos Žaslių ir Musninkų vlsč.),

TRYS DKA PARTIZANINĖS KOVOS ETAPAI

2-ajam P. Klimavičius-Uosis (Kaišiadorių vlsč.), 3-ajam Antanas Praškevičius-Narsuolis (Žiežmarių ir Kruonio vlsč.), 4-ajam Zigmas Dzventlauskas-Liepsna (Semeliškių, Aukštadvario, Trakų, Onušio vlsč.), 5-ajam Vincas Žukauskas-Putinas (Vievio vlsč.). 1946 m. pavasarį įkurtas 6-asis batalionas, kuriam vadovauti paskirtas Klemensas Gurskas-Riešutas (Rumšiškių, Petrašiūnų Karmėlavos, Jonavos vlsč.)

B rinktinės steigimas sietinas su 1945 12 01 LLA išleistu įsakymu Nr. 1/19. Jame nurodyta, kad LLA 5-osios apygardos pavadinimas keičiamas į DKA, planuojamos sukurti 4 rinktinės. Kiekviena rinktinė turėjo veikti apskrities ribose, tačiau taip jau atsitiks, kad Žalias Velnias Musninkų vlsč. teritoriją, buvusią Ukmergės apskr., paliko A rinktinei.

Žaliam Velniui pavyko įvesti savo numatytas struktūras tik dviejose rinktinėse - A ir B. Jis didelį dėmesį skyrė B rinktinės formavimui. Tikėtasi suburti ir kitas dvi rinktines - C ir D. Žinoma, kad Švenčionių (Tigro) rinktinė laikyta DKA D rinktine, nors ir sąlygota atstumo problemomis. Jai vadovavo su DKA susijęs ir dažnai su Žalium Velniu bendravęs, dalyvavęs bendrose karinėse operacijose (kad ir 1945 m. vasario mėn. kautynės Pigonų k., Musninkų vlsč.) J. Kamarauskas-Karijotas. 1945 m. pabaigoje jis net buvo DKA vadovybės paskirtas naujos rinktinės vadu, tačiau dėl kažkokių priežasčių toks pavaldumas neįsitvirtino. C rinktinę turėjo sudaryti Utenos V. Mikulėno-Šarūno pajėgos, tačiau šioje erdvėje įsikūrė Vytauto apygarda. Tad Žaliam Velniui beliko įvykdoma užduotis - B rinktinės kūrimas.

Žalio Velnio pavaduotojas A. Zapkus-Piliakalnis, atvykęs į būsimos B rinktinės teritoriją, praneša, kad jos vadu paskirtas A. Morkūnas-Plienai, štabo viršininku J. Šibaila-Diedukas. Rinktinių štabus turėjo sudaryti po 8 kovotojus (vadas, jo adjutantas, vado pavaduotojas-štabo viršininkas, finansų, ginkluotės, žvalgybos, administracinio-ūkio, sanitarinio skyrių viršininkai). Plienas, be Dieduko, savo artimiausiais pagalbininkais pasirinko vyrus iš gimtojo Žemaitkiemio vlsč.: brolius Vladą ir Kazimierą Ališauskus iš Juknionių k., (Puškiną ir Spartaką), taip pat Viktorą Meilų-Šturmą ir Valentimą Gleiznį-Šarūną iš Valų k., Kazimierą Puodžiūną-Titną iš Vederų k., Želvos vlsč., Joną Jurą-Žilvinį iš Burios k., Kurklių vlsč. ir Alantos mokytoją Igną Leščių-Šalteknį iš Skiemonių vlsč. Mokylių k.

DKA B rinktinėje sudaromi trys batalionai.

1-asis batalionas veikė Želvos ir Molėtų valsčiuose. Jam vadovavo Juozas Petronis-Audra iš Anykščių. Batalioną sudarė dvi kuopos. Pirmosios kuopos vadas buvo Žaltys, o antrosios - buvęs Molėtų miestelio policijos vachmistras Steponas Grigas-Švyturys.

2-asis batalionas veikė Žemaitkiemio, Pabaisko ir Šešuolių vlsč. teritorijose. Jam vadovavo Lietuvos kariuomenės leitenantas Kazys Ališauskas-Spartakas. Batalioną sudarė dvi kuopos. Pirmajai kuopai vadovavo Viktoras Meilus-Šturmas, antrajai kuopai - Tigras iš Kavarsko vlsč.

3-iasis batalionas veikė Balninkų, Kurklių ir Želvos vlsč. teritorijose. Jam vadovavo psk. Kazys Puodžiūnas-Titnagas, Adomo. Jis žuvo 1951 m. rugsėjo 26 d. Ažumakių miške. Batalioną sudarė trys kuopos. 1 kuopai vadovavo Vilius Karaliūnas-Viržis, gimęs 1910 m. Želvos vlsč., gyvenęs Paželių k., žuvęs 1946 m. balandžio 20 d. Davėnų k. rajone, Bliudšilio miške. 2 kuopai vadovavo Stasys Rokas-Beržas, Juozo iš Ukmergės apskr. Sukinių k. 3 kuopai - Petras Narušis-Skiltuvys iš Balninkų vlsč. Kazariškių k. Jis 1945 m. įstojo į partizano Viržio būrį. 1946 m. gegužės 30 d. karinės operacijos metu Kazokiškio k. buvo suimtas ir nuteistas 10 metų laisvės atėmimo bei 5 metams tremties.

Vėliau buvo sudaryti 4-asis ir 5-asis batalionai.

4-asis batalionas veikė Veprių ir Jonavos vlsč. teritorijose. Batalionui vadovavo kalvis Stasys Markauskas-Galijotas iš Veprių vlsč. Kazlaučiznos k. Šis batalionas buvo rezervinis, nes 1946 m. pradžioje bataliono partizanai gyveno legaliai. Jį sudarė trys kuopos. 1 kuopai vadovavo Antanas Morkūnas-Šalna, suimtas 1946 m. 2 kuopos vadas Stasys Venckus-Kardas. Jis žuvo 1949 m. 3 kuopai vadovavo pats Galijotas. 1947 m. liepos mėn. 13 d. suėmus Galijotą, Kardas buvo paskirtas batalionu vadu.

5-asis batalionas sudarytas 1946 m. vasarą. Jis veikė Taujėnų ir Kavarsko valsčių teritorijose. Jam vadovavo Bronius Jakubonis-Stiklas iš Taujėnų vlsč. Skabeikių kaimo. Batalioną sudarė dvi kuopos. Joms vadovavo broliai Tušai iš Deltuvos vlsč. Kadrėnų k. 1 kuopai vadovavo Kazys Tušas-Nemunas, o 2 kuopai - Alfonsas Tušas-Papuošalas. Abu broliai žuvo 1948 m. vasario 26 d. Taujėnų vlsč. Kurklintiškių k.

B rinktinė veiklą pažymėjo didelėmis netektimis. Vienas tragiškiausių karinių operacijų buvo partizanų vadų sunaikinimas Gaiciūnų k., Pabaisko vlsč., kai 1946 01 22 kovinės operacijos metu buvo nušauta 14 ir sudeginta 12 mūsų kovotojų. Paimti štabo dokumentai, įsakymai, tarp jų ir įsakymas apie B rinktinės suformavimą, rinktinės susirašinėjimai, Plieno įsakymai. Tarp žuvusiųjų - kuopų vadai Perlas ir Saizelis. 1946 m. buvo ir kitų netekčių.

Balandžio 20 d. ties Davėnų k., Želvos vlsč., žuvo kuopos vadas Vilius Karaliūnas-Viržis;

Liepos mėn. Baltadvario k. nušautas būrio vadas E. Adomavičius- Erškėtis;

Rugpjūčio 8 d. Žemaitkiemio vlsč. tarp keturių žuvusių partizanų buvo jų vadas Antanas Pranaitis-Eglė, o rugsėjo 18 d. suimtas sužeistas ir nuteistas būrio vadas Povilas Švelnikas-Voldemaras;

Lapkričio 19 d. Makių ežero saloje nušautas būrio vadas Jurgis Meilūnas-Kelmas;

Gruodžio 24 d. Skapiškiu k., Kavarsko vlsč., valgant Kūčias pas ūkininką žuvo kuopos vadas Alfonsas Vaičiūnas-Tigras.

Tai tik maža dalis krūvinių įvykių. Apie šias kovas, partizanų didvyriškumą rasite kituose šios knygos puslapiuose.

ANTRASIS ETAPAS: IŠDAVYSTĖS IR NETEKIMAI

Minutei kitai įsivaizduokime tuos baisius laikus. DKR, o vėliau ir apygarda, susibūrė Vilniaus-Kauno-Panevėžio trikampyje. Aukšti okupantų pareigūnai ne kartą buvo užpulti šiuose keliuose, ypač tarp Kauno ir Vilniaus. O ir nepatogi plačiai partizaninei kovai geografinė padėtis vertė sovietinio saugumo strategams pradėti provokacijas kaip tik čia. Ir dar viena svarbi aplinkybė: pradėjus saugumui plataus masto provokacijai buvo žinoma, kad užverbuoto Vilniaus universiteto docento Juozo Albino Markulio-Erelio, kuris pagal legendą turėjo tapti visos Lietuvos pasipriešinimo vadovu, pusbrolis buvo vienas iš DKA vadovų. Tai Lietuvos kariuomenės leitenantas Jonas Markulis-Vaiduoklis, kuris 1945 m. sausio mėnesį buvo paskirtas LLA Vilniaus apygardos 5-ojo rajono bataliono, veikusio Vievio apylinkėse, vadu, vadovavo 60 partizanų būriui. Jau vasario mėnesį tapo antruoju pagal rangą vadu DKA - štabo viršininku. Vaiduoklis buvo dar ir 5-ojo rajono propagandos ir agitacijos skyriaus viršininkas. Jis žuvo 1945 m. kovo mėn. 27 d., buvo atpažintas KGB, o vėliau giminytės su Ereliu faktas supaprastino MGB tikslą užmegzti ryšius su apygardos vadovybe. Tad 1945 m. birželio mėn. į Slabados k., Žaslių vlsč., įsikūrusį apygardos štabą apsilankė J. Markulio-Erelio pasiuntiniai, neužmiršę pasakyti, kad Erelis yra Vaiduoklio pusbrolis. Tai kiek užmigdė partizanų vadų, tarp jų ir Žalio Velnio, budrumą.

Šiame etape keitėsi ir kovų taktika, nes reikėjo veikti mažomis grupelėmis, atsisakyti miestelių puolimų ir atvirų susidūrimų. Kaip kovos būdas pripažintas spaudos platinimas, rinkimų boikotavimas, agentų ir informatorių išaiškinimas ir nubaudimas. Visoje Lietuvoje jau veikė 9878 agentai, kurių penktadalis - DKA teritorijoje. Stiprinama kariuomenės pajėgos, Lietuvoje dislokuojamos dvi NKVD divizijos, įgauna patirties sribų būriai. Sribų Lietuvoje yra jau apie 7 tūkst., jie geriau ginkluoti, jų išdavystės apmokamos. Mokyklų programose formuojama ideologija, kad partizaninis karas - tai klasių kova, kai vienoje pusėje kareiviai, sribai ir paprasta liaudis, o kitoje - buvę išnaudotojai, nusikaltėliai, buožės, vokiečių talkininkai. Taip rašo laikraščiai, kurie steigiami vienas po kito ir klastoja istoriją. Partizaninė spauda negali atsverti okupanto propagandinės mašinos, nors ji tam tikrą poveikį ir daro. 1946 m. pradžioje suaktyvėja KGB smogikų veikla, kai į Lietuvą iš Ukrainos permetami majoro A. Sokolovo „specialistai“. Partizanai padėtį vertina blaiviai: rengia pasalas, turi gerą ryšį, daug rėmėjų. Susirėmimuose jie vis dar aiškiai nepralaimi, nes kareivių, aktyvistų, sribų nuostoliai didesni.

Didžiausios nesėkmės į DKA ateina 1946 m. vasarą kai pasikeičia apygardos vadovybė, ir V. Pečiūra-Griežtas Žalio Velnio įsakymu tampa apygardos vadu. Jis 1946 12 20 DKA pavaldumą perduoda tiesioginiai BDPS, kurią kontroliuoja MGB. Matyt, apygardos sunaikinimas buvo siejamas su platesniais planais, noru šį modelį pritaikyti visoje Lietuvoje. DKA tapo tarsi eksperimentinė bazė. Iš pradžių į DKA štabą skiriami aktyviausieji partizanų vadai B. Trakimas-Genelis, L. Kupčiūnas-Tigras,

A. Kinderevičius-Jurginas, V. Marcinauskas-Tauras, P. Macijauskas-Žirgelis, P. Klimavičius-Uosis. Griežtas agituoja išsaugoti pagrindines pajėgas ateičiai, kai ateis į pagalbą Vakariai. Prasideda aktyvus fiktyvių dokumentų dalijimas, partizanų vadų ir jų šeimų apgyvendinimas miestuose, daugiausiai Vilniuje. Dalis tokių žmonių dingo iš kovotojų akiračio, vienas po kito buvo suimami.

1947 m. vasarą A rinktinės struktūroje iš buvusių šešių lieka 4 batalionai. Jiems vadovauja Dramblys, Narsuolis, Putinas ir Riešutas. MGB 1947 m. liepos mėn. raporte nurodoma, kad partizanai aktyvių veiksmų nenaudoja, laikosi Griežto nurodytos taktikos. Štabo nariai vaikšto po 1-2 vyrus, būriai jų vadovavimo nebejaučia. Į Vilnių nuolatiniam gyvenimui iškviečiami Uosis, Dramblys, A rinktinės štabo viršininkas B. Steponavičius-Milžinas, žūsta Riešutas. 1948 m. pavasarį A rinktinėje veikia tik penki partizanų būriai: Perkūno, Putino, Jurgino, Narsuolio ir Riešuto, o rudenį belieka tik Narsuolio ir Riešuto vyrai bei atskirai besislapstantys kovotojai.

Matydami, kad A apygardos vadovybė sunaikinta, visas dėmesys suteikiamas B rinktinei ir jo vadui A. Morkūnui-Plienui. 1947 m. vasarą A rinktinės vadas P. Klimavičius-Uosis eina DKA vado padėjėjo (pavadootojo) pareigas, gyvena su žmona Aldona ir šeima sostinėje, jam nežinant yra MGB kontroliuojamas. Erelio ir BDPS įgaliotas, siunčia Plienui pasiūlymą persikelti gyventi į Vilnių. Bandoma panaudoti A rinktinės sunaikinimo taktiką apie pasyvią rezistenciją, masinį fiktyvių dokumentų išdavimą vardan gražios ateities. Plienas pasiūlymo atsisako, nes išvelgia klastą. Tuomet Uosis siunčiamas į Ukmergės miškus susitikti su Plienu, veža jam „legalizavimosi“ dokumentus. Ir šį kartą Plienas ne tik nepasinaudoja siūloma pagalba, bet atsisako palaikyti ryšį su miestuose gyvenančiais vadais Markuliu, Griežtu bei Uosiu. Šis išvalgumas padėjo B rinkinei išvengti greitos tragiškos lemties. 1947 m. rugpjūčio mėn. iš Markulio suorganizuoto Lietuvos apygardos vadų Vilniuje pasitarimo pabėgo Vytauto apygardos vadas Vincas Kaulinis-Miškinis ir Algimanto apygardos vadas Antanas Slučka-Šarūnas. Pastarasis sužeistas gydosi Plieno rinktinėje ir aiškina tiesą apie Erelį ir Griežtą, kurią Plienas jau pats žinojo per ryšininkę Janiną Tamulytę-Vaivą.

1948 08 05 Plienas tampa DKA vadu, kai ŠRS vadas Žalgiris, A rinktinę sunaikinus, išleidžia įsakymą apie DKA vardo suteikimą B rinktinei ir paskiria Plieną jos vadu.

1948 09 01 išleistame savo įsakyme, naujasis DKA vadas B rinktinės vadu skiria 1-ojo bataliono vadu Kazį Ališauską-Spartaką, kartu paliekant jam ir senąsias pareigas. Sudaromas tokios sudėties DKA štabas: vadu skiriamas J. Šibaila-Diedukas, štabo nariais - skyrių vadai: organizacinio J. Juras-Žilvinys, žvalgybos Valentinas Gleiznys-Šarūnas, informacinio-spaudos Alfonsas Leščius-Šalteknis ir jo pavadootojas Napoleonas Skapas-Aidas, mobilizacinio Žilvytis, vado adjutantas Feliksas Šniras-Timūras, ūkio Vytautas Imbrasas, ryšių Vaclovas Morkūnas-Žentas.

TRYS DKA PARTIZANINĖS KOVOS ETAPAI

Iki 1949 m. daugelis štabo narių pasikeitė. Kai Diedukas išvyksta dirbti į Vakarų srities štabą (į jo pareigas paskiriamas Jonas Grigas-Geniukas), žūsta Žilvinys (jį pakeičia Vladas Ališauskas-Puškinas), Šarūnas (jį pakeičia J. Grigas-Geniukas), Šalteškis (jį pakeičia Alfonsas Purlys-Bosas), Žilvytis (jį pakeičia Žentas), Timūras. 1948-1950 m. DKA štabo nariais taip pat buvo Steponas Satkevičius-Gintvytis, Kazimieras Puodžiūnas-Titnagas, Juozas Morkūnas-Klajūnas, Stasys Morkūnas-Tarzanas.

DKA 1949 m. susidarė 4 batalionai, kurių vadais buvo Spartakas, K. Puodžiūnas-Titnagas, Vladas Venckus-Kardas, Bronius Jakubonis-Stiklas. Metai buvo skaudūs netektimis, nes 1949 12 30 žuvo pats vadas Plienas, jo pavaduotojas Puškinas, kuopos vadas Krienas. Tų metų kovo 28 d. žuvo Spartakas, jo adjutantas Feliksas Mikoliūnas-Žalgiris ir propagandos-agitacijos skyriaus viršininkas Bronius Morkūnas-Kirka. Gegužės 11 d. kartu su kitais partizanais - trečiojo batalionas ir jo vadas Stasys Morkūnas-Vanagas. Žuvus Plienui, Gintvytis išvyko į Vytauto apygardą ten buvo štabo viršininko pavaduotojas.

TREČIASIS ETAPAS: PASIPRIEŠINIMO PABAIGA

Trečiasis etapas buvo labai skirtingas abiem DKA rinktinėms. A rinktinė pavienių partizanų ir dviejų aptirpusių batalionų kovotojų pasiaukojimu, likusi be tiesioginio vadovavimo, ryšių, be daugumos vadų, žiauriomis sąlygomis vis dar priešinosi šimtus kartų didesnėms okupanto pajėgoms. B rinktinė, Plieno sumanumo dėka, turėjo savo struktūras ir rinktinės sunaikinimą perkėlė bent dviems metams.

A RINKTINĖ, 1948-1951 m.

Tai pats sunkiausias partizaninio pasipriešinimo etapas. Okupantai jau tiksliai žinojo kovotojų skaičių, akylai sekė partizanų pasirodymus ne tik kaimuose, bet ir atokiuose vienkiemiuose. MGB savo informatorius skaičiavo šimtais: vieni jais tapo neatlaikę kankinimų, kiti dėl to, kad pasipriešinimo sukuriuose aukomis tapo jų giminaičiai ar nukentėjo patys. Pamiškėse bastėsi ir smogikai. Net 1948 m. ne visi supranta, kad partizanų vadovybė Vilniuje pasitikėti negalima. Per DKA štabą įkurtą Vilniuje, vien tik 1948 m. vasario-kovo mėn. su įteiktais padirbtais dokumentais suimama 13 įvairaus lygio vadų. Nereikalingi MGB tapo A rinktinės vadas P. Klimavičius-Uosis, Giežto padėjėjas, o kiek vėliau ir į jo pareigas paskirtas P. Žičius-Vėjas, naudoti kaip priedanga, jiems to nežinant. Tokiomis sąlygomis, neesant centralizuotos vadovybės, 1948 m. Kauno, Trakų apskrityse ir aukų buvo daugiau. Tačiau jie nenuleido rankų atsirasdavo naujų kovotojų, pasirinkę pasyvų kovos būdą.

1948 02 12 agentūra pranešė, kad partizanai lankėsi Bijautonyse ir Leliušuose (Rumšiškių vlsč.). Gavę informaciją po dviejų dienų kareiviai nuskubėjo į įvykio

vieta, tačiau jau nieko nerado. Tada sugalvojo klastą: demonstratyviai išėję iš šukuotų plotų, kareiviai po dviejų dienų grįžo atgal. Apsupo Meilučio sodybą Leliušuose. Greitai pastebėjo du vyriškius, išbėgusius iš trobos. Į komandą iškelti rankas, vienas nepažįstamasis pradėjo šaudyti iš pistoleto. Kareivių buvo visa kuopa. Taip žuvo Kuliešius Martynas, Vlado-Ažuolas, būrio vadas iš Narsuolio 3-ojo bataliono. Buvo gimęs Žikaronyse, Semeliškių vlsč., subūręs būrį, kuriame, MGB duomenimis, jo žūties dieną buvo 4 partizanai, 7 ryšininkai ir 51 rėmėjas. Vienas žmogus buvo sulaikytas. Jis pasisakė esąs Bauka Benediktas, Jono iš Dovainonių k., Rumšiškių vlsč., tačiau buvo išsiaiškinta, kad tai Pūras Bernardas, Jurgio-Žilvytis iš Vilionių k., Kaišiadorių vlsč. (g. 1916 m.), partizanavęs nuo 1945 m. Paskutiniu metu jis buvo A rinktinės žvalgybos skyriaus viršininkas. Po Ažuolo žūties, vasario 30 d. legalizavosi jo tėvas Kuliešius Vladas, Andriaus (g. 1900 m.), buvęs būryje nuo 1945 m. Tuo metu aktyviai veikė Kruonio apylinkėse Dramblio būrys, kuriame MGB suskaičiavo 4 partizanus (Dramblys, Ožys, Zuikis, Liūtas), Gegužinės, Gelvonų ir Musninkų vlsč. ramybės nedavė Jurgino būrys, turėjęs nuo 9 iki 17 partizanų. Pats vadas A. Kinderevičius-Jurginas 1947 03 01 žuvo Gelvonuose. Kovojo 5 Perkūno partizanai. Šio būrio vadas P. Jaromskas-Perkūnas, partizanai K. Leikauskas-Samanis ir J. Sidaras-Tarzanas su fiktyviais dokumentais išvyko į Vilnių, Kauną ir Ukmergę. Kiti dar veikė Rumšiškių apylinkėse: J. Ožeraitis-Vaidotas, S. Grenda-Smarkuolis, J. Čiurinskas-Putinas. Stipriausiam A. Praškevičiaus-Narsuolio būryje dar buvo 8 kovotojai, 5 ryšininkai, 27 rėmėjai. Kovoja dar dešimtys pavienių partizanų, tačiau 1948 m. vasario mėn. viduryje saugumiečiai paskelbė, kad DKA A rinktinė kaip vadovaujamas centras nustojo veikusi, būriai išsisklaidė po 2-3 žmones. Iš pavieniai veikiančių partizanų buvo paminėti: Adomas Matačiūnas-Diemedis (g. 1919 m.) iš Paukščių k., Jurgino būrio, Motiejus Rudys-Lazdynas (g. 1922 m.) iš Rudžių k., Žaslių vlsč., Dramblio būrio, Bronius Krilavičius-Liepa (g. 1917 m.) iš Vaidžiuonos k., Žaslių vlsč., Dramblio būrio, Jonas Ivoška-Gintaras, Perkūnas (g. 1920 m.) iš Smilgių k., Žaslių vlsč., Perkūno būrio, Viktoras Žitkevičius-Akmenėlis (g. 1930 m.) iš Bartašiūnų k., Žaslių vlsč., rezervinio Arklio būrio. Prie Narsuolio būrio prisidėjo Alfonsas Čepulionis-Dobilas. Kruonio apylinkėse pasirodė „Žiedo“ būrys iš Pakuonio. Jo vadas Juozas Skaržinskas-Dramblys buvo 1948 birželio mėn. suimtas Kaune, o likę 5 partizanai aktyviai bendradarbiavo su Narsuolio būriu.

Nors ir likę be vadovų, partizanai vis dar garbingai priešinosi.

Agentūra pranešė, kad Budelių ir Mazolevčiznos k., Žaslių vlsč., lankosi partizanai. Kareiviai pradėjo sekti sodybas. 1948 02 15 nustatė, kad partizanai apsistojo pas ūkininką Malūnavičių Mazolevčiznos k. Apsupo sodybą ir pradėjo krėsti. Juos nustebino, kad šeimininkai turi labai daug maisto produktų, todėl dar stropiau pradėjo ieškoti. Daržinėje buvo rastas gerai užmaskuotas bunkeris, o jame buvę partizanai pasidavė. Paimtas revolveris „Nagan“, 23 šoviniai ir granata. Suimtieji pasirodė esą:

TRYS DKA PARTIZANINĖS KOVOS ETAPAI

Boleslovas Arbočius-Balsas (g. 1908 m.) iš Kaspariškių k., Leokadija Paškauskaitė-Birutė (g. 1930 m.) iš Aleksandriškių k., Vievio vlsč., Pranas Malūnavičius (g. 1904 m.), sodybos šeimininkas, ir Pranas Verkauskas (g. 1906 m.) iš Laukystos k. B. Arbočius paliudijo, kad jis veikia būryje prie apygardos štabo nuo 1944 m. ir kad yra apygardos štabo viršininko pavaduotojas. Birutė esanti jo asmeninė ryšininkė.

Ypač daug „pasidarbavo“ agentė „Našlaitė“ (A. Mastauskaitė iš Šilavoto vlsč.). Čekistams „Našlaitės“ verbavime ilgai nesisekė. Procedūra truko 6 valandas, ir mergina palūžo. Ji dar 1948 01 07 pranešė, kad pas jos brolių lankosi partizanų būrio vadas Mažutis, Žalio Velnio brigados štabo narys. Kaišiadoryse ji žinanti 5 žmones, kurie yra partizaninio judėjimo dalyviai. Kovo 16d. informavo, kad Kaišiadorių gimnazijos karinio parengimo vadovas Povilas Senovaitis turi 8 brolius ir 2 seseris. Iš jų 4 broliai ir sesuo žuvę per karines-čekistines operacijas Prienų rajone. Kita sesuo irgi partizanė Angelė gyvena Pakiauliškių k., Šilavoto vlsč., ir 1947 metais palaikė tamprius ryšius su broliu partizanu Povilu.

1947 03 21 agentas „Juras“ pranešė, kad prieš dešimtį dienų rezervinio būrio dalyvis Motiejus Kamila jam prasitarė, jog jis kartų su Civiškių k., Žaslių vlsč., gyvenančiu Jonu Vėželiu ir Juozu Sinkevičiumi iš Tadaravos k., Žaslių vlsč., renka iš valstiečių pinigus bei maisto produktus partizanams, kurie nelegaliai gyvena Vilniuje. Kiekvienas rinkikas turi savo apylinkę. Surinktos aukos perduodamos į Vilnių per Jokūbą Anulevičių iš Mijaugonių k., Žiežmarių vlsč.

Agentas „Kaizeris“ 1948 02 15 perdavė, kad Pašuliuose, Rumšiškių vlsč., gyvenantis Zigmąs Čiurinskas pokalbyje pasigyrė, jog jų kaimas NKVD kareivių nebijo. Kaime veikia 5 žmonių rezervinė grupė, turinti ginklus, kuriuos patikimai slepia, ir pasiruošę partizanams padėti. Nurodė būryje esančius Čiurinską Vincą Miko, Čiurinską Igną Jono ir Čiurinską Vincą Simono.

Šilinių k., Rumšiškių vlsč., 1948 05 23 išvežto Jurgio Sidaro sodyboje aktyvas atliko turto aprašymą. Juos saugojo sribai. „Raštininkus“ užpuolė du partizanai, apšaudė. Tuo metu pamiškėje sargybą ėjo Rumšiškių sribas Kazys Ivanauskas, pamatęs partizanus, pabėgo Livintų pusėn. Sribai išsiaiškino, kad tai buvo J. Ožeraitis ir S. Grenda. Nurodoma, kad J. Ožeraitis buvo išvežto į Sibirą V. Sidaro giminaitis. Iš tikrųjų, Jurgio Sidaro žmona Adelė buvo Jono Ožeraičio sesuo.

Rumšiškių valsčiaus MGB 1948 05 25 gavo pranešimą kad J. Ožeraitis ruošiasi susidoroti su Rumšiškių sribu Broniumi Sidaru iš Mackūnų k. Prie Marijonos Sidarienės namo kareiviai įrengė pasalą. Po dviejų dienų prie trobos atėjo civiliais rūbais apsirengęs žmogus. Sutiktas karininkas sutriko, pakvietė nepažįstamąjį vidun, tačiau tas pradėjo šaudyti ir pabėgo, bet buvo sužeistas. Šiame susirėmime buvo nušautas sribų būrio prie Rumšiškių valsčiaus MGB vadas Archipočevas. Manyta, kad nepažįstamasis buvo tas pats J. Ožeraitis.

Atėjus pavasariui ir kareiviams suaktyvinus savo veiksmus, užgriuvo netektys. Štai 1948 05 08 Šilonių miške, Žaslių vlsč., buvo aptikti 3 partizanai. Taparauską

Stasį-Karžygį sunkiai sužeidė, dėl ko jis greitai mirė. Kiti išsibėgiojo, tačiau po kelių dienų patys legalizavosi. Buvo nustatyta, kad tai Karžygio draugai Antanas Grenda-Milžinas iš Šilonių k. (g. 1920 m.) ir Stasys Cikanavičius-Lazdynas iš to paties kaimo (g. 1926 m.), kariavę būryje jau nuo 1944 m., bei Antano žmona Antanina Matačiūnaitė (g. 1928 m.), būryje buvusi tik nuo 1948 metų. Tai buvo paskutiniai Jurgino būrio partizanai.

1948 m. balandžio mėn. agentai „Žukauskas“ ir „Gandras“ pranešė, kad Sekionyse, Kruonio vlsč., yra partizanų būrys. Agentas „Vilkas“ buvo nusiųstas duomenis patikslinti. Kareiviai susekė šešis partizanus, einančius į valstiečio Šeško namus, ir iš pasalos pradėjo šaudyti. Tada žuvo 4 partizanai, tačiau jų asmenybės nebuvo nustatytos. Po kelių dienų vėl didelė netektis. Balandžio 17-tą pas Andrių Klinkevičių Eigeniškių k., Žiežmarių vlsč., viešėjo partizanai. Juos kareiviai apsupo tankiu žiedu. Trys partizanai išsoko iš trobos, bet buvo nušauti. Žuvusius atpažino ir nustatė, kad tai Albinas Visockas-Jokeris (g. 1927 m.) iš Kairiškių k., Narsuolio būrio, Jonas Klinkevičius iš Eigeniškių (g. 1920 m.), gyvenęs legaliai, o trečiasis liko neatpažintas. Žmonės žinojo, kad tai Aleksas Lekavičius-Siaubas iš Joniliškių k., priklausęs Narsuolio būriui.

Po šių „pergalių“ MGB praneša, kad Narsuolio būryje liko 3 partizanai, besiblaškantys Kruonio ir Žiežmarių valsčiuose: Vincas Balčiūnas-Jupiteris iš Kazokų k., (g.1902 m.), Kazys Bumbulis-Tigras (g.1917 m.) ir Vincas Zablackas-Kėkštas (g. 1916 m.). Partizanų persekiojimai sustiprėjo, kai išaiškėjo, jog būrys turi 7 pagalbininkus, tris iš kurių MGB pavyko išaiškinti. Tai Vaclovas Kabašinskas iš Kovaičių k., Antanas Gvazdauskas iš Kazokų k., Petras Žukauskas iš Kairiškių k.

MGB dokumentuose nuo 1948 m. rudens labai daug vietos skiriama Jono Ožeraičio būrio partizanams, vadindami jį jau ne Vaiduokliu, o Vaidotu. Tačiau pats J. Ožeraitis teigė, kad Vaiduoklio slapyvardžiu jis niekada nesivadino. Kai 1948 09 06 Naujasodžio k., prie Kauno, smogikai sunaikino Jono Černiausko-Vaidoto būrį, Rumšiškių apylinkėse J. Ožeraitis beliko vienintelis ir pats aktyviausias partizanų būrio vadas. Jo sunaikinimui buvo užverbuotas visas būrys agentų: „Verbickas“, „Žvirblis“ ir kiti. J. Ožeraitį nužudyti sutiko ir agentas „Kacevičius“, buvęs eigulys, nurodęs kelis partizano bunkerius. „Petrutė“ turėjo išsiaiškinti šio partizanų būrio vado buvimo vietą. Tuo pačiu tikslu - nužudyti jį pajungiami agentai „Laikrodėlis“, „Adata“, „Medis“, „Beržas“, „Aleksandrovas“, „Kublickas“, „Lėlė“, informatoriai „Ragas“ ir „Gruntas“. Išties spalvota išdavikų puokštė. 1948 06 15 Jonas Ambrazevičius iš Mackūnų k., iškviestas į MGB, sutiko padėti suimti J. Ožeraitį. Jam suteiktas „Ožeraičio“ agentūrinis slapyvardis.

Dar 1948 m. kovo mėn. agentas „Virbickas“ informavo, kad Perkūnas su dar keliais žmonėmis nuėjo už Neries, į Ukmergės apskritį, sužinoti, ar tikrai žuvo A. Kinderevičius-Jurginas. Išsiaiškino, kad partizanas apsirengęs civiliais rūbais, turi fiktyvius dokumentus, nelegaliai gyvena Vilniuje, tačiau turi talkininkų ir rezervistų.

TRYŠ DKA PARTIZANINĖS KOVOS ETAPAI

Per pokalbį su Perkūno pusbroliu iš Kiemelių Sladkevičiumi agentas suprato, kad aktyviausieji partizanai Vaidotas, Smarkuolis ir Putinas rugpjūčio mėn. į savo būrį priėmė dvi moteris: Salomėją Piliponytę-Rūtą iš Mackūnų k.(g. 1928 m.) ir Anele Tarbūnienę-Drebulę iš Šilinių k., Rumšiškių vlsč. Pats J. Ožeraitis - 4 klasių išsilavinimo, 1945 m. vasario mėn. dezertyravęs iš sovietinės armijos ir įstojęs į Perkūno būrį (iš tikrųjų tai įvyko dar 1944 metų lapkričio mėnesį - A.S.).

1948 07 14 nustatyta, kad pas Karpavičienę Andriušių k., Kruonio vlsč., gyvena vyriškis, turintis Alekso Matačiūno iš Stančikų k., Semeliškių vlsč., dokumentus. Tardant paaiškėjo, kad tai partizanas Aleksas Taparauskas-Serbentas (g. 1925 m.) iš Paberžės k., Žaslių vlsč., likęs vienas iš Jurgino būrio.

1948 m. rugpjūčio mėnesį Smarkuolį suimti padeda Klūsų k. gyvenantys jo giminės: tėvas Stasys, teta Domicėlė Alionienė ir brolis Albinas, dirbęs Gegužinėje.

1948 08 11 buvo bandoma sugauti sužeistą J.Ožeraitį ir Smarkuolį Pravieniškių-Pašulių miške. Partizanų surasti nepavyko, tačiau kareiviai miške sulaikė merginą, pasivadinusią Ona Balčiūnaite (g. 1926 m.) iš Kudonių. Pas ją rasti medikamentai. Paaiškėjo, kad tai Genė Stanislauskaitė-Ramunė iš Palomenės k., partizano P. Stanislausko-Patrimpo sesuo. Dar 1946 m. ji su šeima tremta, tačiau pabėgo ir gyveno nelegaliai, buvo ryšininkė. Gi jos brolis Pranas ir motina Uršulė buvo nuteisti už partizaninę veiklą. Tada buvo nustatyti Vaidoto ryšininkai: Piliponytė Aldona (g. 1932 m.), partizanės Rūtos sesuo, ir Žukauskaitė Bronė (g. 1923 m.), partizanės Drebulės sesuo. Įvardinti ir būrio rėmėjai - Jonas Ambrazevičius iš Mackūnų k. (g. 1923 m.), jo žmona Marytė, kuri dar 1946 m. už ryšius su partizanais nuteista 8 metus kalėti, Vincas Matulevičius iš Mackūnų k. (jo tėvas 1947 m. buvo areštuotas kaip partizanas) ir J. Ožeraičio dėdienė Ona Ambrazevičienė. Taip pat buvo pranešta, kad lapkričio mėn. Aleksandruvkos k., Rumšiškių vlsč., pasirodė sunaikinto Riešuto būrio partizanas Kazys Sinkevičius-Žuvėdra (g. 1919 m.) iš Pravieniškių. Jis lankėsi pas savo seserį Jakubauskienę.

1948 m. spalio mėn. pradžioje NKVD dokumentuose nurodomas be Vaidoto ir Narsuolio būrys. Jam vadovauja Vincas Balčiūnas-Jupiteris, būryje yra 4 partizanai, 3 ryšininkai ir 7 rėmėjai.

1948 m. pradžioje 8 partizanai veikė pavieniui, be būrio. Tai Pranas Žičius-Vėjas (g. 1924 m.) iš Dirvonų k., Žaslių vlsč., buvęs būrio vadas, 1944 m. atėjęs į Dramblio būrį, Motiejus Rudys-Lazdynas (g. 1922 m.) iš Rudžių k., Žaslių vlsč., buvęs Klajūno, o nuo 1945 m. Dramblio būryje, Adolfas Janulevičius-Balandis (g. 1923 m.) iš Lėlių k., Žaslių vlsč., veikęs nuo 1945 m. Dramblio būryje, Jonas Šeštauskas-Gegužė (g. 1922 m.) iš Podvornicos k., Žaslių vlsč., buvęs nuo 1944 m. Putino būryje, Pranas Marcinkevičius-Dobilas (g. 1901 m.) iš Karsakų k., Žaslių vlsč., kariavęs Putino būryje nuo 1944 m., Bolius Arbočius-Balsas (g. 1908 m.) iš Kaspariškių k., Rumšiškių vlsč., buvęs Putino būryje nuo 1944 m., Bronius Ogževaila-Rytas (g. 1920 m.) iš Kertupio k.,

Rumšiškių vlsč., veikęs nuo 1944 m. Riešuto būryje, ir Pranas Marcinkevičius-Putinas, tuo metu turėjęs fiktyvius dokumentus Janavičiaus pavarde ir dirbęs Vilniaus m. Kalvarijų malūno direktoriumi.

1949 04 14 Varkalių k., Emilijos Kirevičienės name, buvo apsupti ir nepasidavę žuvo trys žinomi partizanai iš Kruonio valsčiaus: paskutinis 3 bataliono vadas Vincas Balčiūnas-Jupiteris (g. 1920 m.) iš Kazokų k., Kruonio vsl., jo kaimynai Kazys Bumbulis-Tigras (g. 1917 m.) ir Pranas Mitkus-Pavasaris (g. 1924 m.). Spalio 2 d. žuvo Alfonsas Čepulionis-Dobilas iš Kairiškių (g. 1925m.), vadovavęs likusiai Narsuolio grupei. Prieš metus (1948 08 12) žuvo brolis Petras-Sakalas (g. 1921 m.).

1951 m. KGB siunčia žinias, kad Kaišiadorių vlsč. beliko du partizanai: Vincas Čiurinskas-Šermukšnis (g. 1919 m.) iš Pašulių k., Kaišiadorių vlsč., ir Adomas Matačiūnas-Diemedis (g. 1923 m.) iš Paukščių k., Žaslių vlsč. Jiems sunaikinti metamos didelės pajėgos. Seka dešimtys agentų, pasiruošę nelygiai kovai ir sribai. A. Matačiūnas 1951 09 30 Kaišiadoryse suimamas ir nuteisiamas mirties bausme, kuri įvykdoma 1953 09 30 Džezkazgano lageryje. V. Čiurinską ištiko panašus likimas, nes jis 1952 01 24 žuvo lageryje.

Livintuose slapstosi du broliai Balčiūnai iš Aitekonių k., Kaišiadorių vlsč.: Jonas-Varnėnas (g. 1930 m.) ir Zigmas-Agurkas (g. 1923 m.). Agentas „Skambutis“ 1951 12 16 suseka vyrus ir praneša NKVD. Į Livintus patraukė beveik 100 kareivių ir sribų, apsupo miško aikštelę, kurioje sukrautos malkos. Mat pojomis partizanai įsirengę slėptuvę. Į siūlymą pasiduoti, atsakoma šūviais. Kova nelygi, taip joje paguldė galvas vieni iš paskutinių Kaišiadorių krašto partizanų.

Migonių k., Kruonio vlsč., 1953 04 12 smogikai su Kruonio sribais apsupo Prano Maciulevičiaus sodybą. Jų informatorius pranešė, kad čia slapstosi du partizanai Sundakų k., Jiezno vlsč., gyventojai Antanas Matikas ir Antanas Bieliauskas-Šamalas (g. 1921 m.) iš Slabados k., Jiezno vlsč. Tuo metu Antanas Matikas-Skroblas (g. 1919 m.) buvo grupės vadas, su juo kartu slapstėsi tą kartą nežuvęs partizanas iš Sepijoniškių k., slapyvardžiu Aldutė.

Tuo tarpu Prazariškėse, Žaslių vlsč. savo tėvų namelyje įrengtoje slėptuvėje kamuoja jaunas vyras Benadas Mikulis (g. 1920 m.). Jo brolis Kazys-Deržulis (g. 1923 m.) žuvo Livintuose 1946 07 18 ir kartu su dar dviem žuvusiais partizanis numesti Kaišiadorių turgaus aikštėje. Buvo jie slapta užkasti prie miesto esančiame durpyne. Motina Anastazija su seserimi Morta slapta sūnaus kūną iškasė ir palaidojo Prazariškėse. Brolio žūtis ir tai, kad Benadas dirbo vokiečių okupacijos metais Pravieniškių priverčiamųjų darbų stovykloje prižiūrėtoju, vertė jį slėptis. Slėptuvė - tai nedidelis drėgnas rūsys, iš kurio žmogus išlipa tik naktimis. Paskui įsidrąsinęs ir vienatvės stumiamas, kaimui giliai įmigus, šienauja, skaldo malkas. Gal ir įtarė kaimynai Mikulius aitvarą turinčius, tačiau Banadas pasirodė valdžiai tik po ketvirčio amžiaus, jau 1971 m..

TRYŠ DKA PARTIZANINĖS KOVOS ETAPAI

* * *

Panašus likimas ištiko A rinktinės partizanus, kovojusius dešinėje Neries pusėje. Po vadų netekties, NKVD ir MGB siautėjimų partizanų jėgos silpo.

Vanago ir Voldemaro būrius po vadų žūties bandė organizuoti Petras Zabarauskas iš Gavėnių k., partizanavęs nuo 1944 m. Likimas jam lėmė dalyvauti daugelyje mūšių, būti situacijose, kuriose gyvam likti nebuvo šansų.

Stribai 1949-1950 m. jaučiasi visagaliai, nes partizaninis judėjimas išsklaidytas, vyrai kovoja dėl savo gyvybių giliau įsikasdami, tyliau vaikščiodami. Štai tada iš Gavėnių k. pagal informatoriaus žinią, kad ten veikia organizuota partizanų grupė, 16 sribų su leitenantu Abramovu pasuko kaimo link. Pasiekę kaimą, kurį laiką stebi, paskui nutarė, kad ramu, partizanai pasitraukę į kitą vietą. Apsupo. Išsiskleidę grandine eina į Zabarauskų vienkiemį, ketindami jei ne įtartinų žmonių, tai bunkerį surasti. Staiga prapliupo partizanų kulkosvaidžiai. Sugriuvo stribai, tačiau keturi nuo žemės jau nepakilo. Partizanai iš vienkiemio pasitraukė be aukų. Vienkiemio šeimininkas Petras Zabarauskas žuvo 1950 m. pavasarį Pakertušių miške kartu su Janina Maršalkaite-Sigute. Jos brolių Romą Maršalką-Rūką, partizanavusį nuo 1945 m. Šešuolėlių, Zibalių apylinkėse, 1950 03 23 suėmė ir nuteisė mirties bausme.

1949 m. užneryje veikė du A rinktinės būriai, nors vieningos vadovybės jau neliko. E. Svydas-Slyva, kariavęs nuo pat pasipriešinimo okupantams pradžios Musninkų ir Širvintų vlsč., 1948-1949 m. žiemą leido Vareikių miške kartu su kai kuriais J. Kudelio-Dobilo būrio partizanais. Deja, vasario 9 d. slėptuvę stribai surado. Tada žuvo Slyva su dar trimis partizanais, o Dobilui su keturiais draugais pasisekė pasprukti. Daugiau nei metus Dobilas su savo vyrais nedavė ramybės užkariautojams. 1949 03 25 ištrėmė į Sibirą jo tėvus - Bronių ir Filomeną Kudelius ir jauniausiąją brolių Donatą Brolio Nikodemo tada nebuvo namuose, tačiau norėdamas palengvinti savųjų dalį pats išvažiavo į Sibirą. Juozas liko Lietuvoje kovoti.

Partizanų gretos retėjo. 1950 01 28 Dobilas su Vladu Šetkausku-Lazdynu, Pranu Macijausku-Aitvaru ir Viktoru Žitkevičiumi-Akmenėliu užėjo pas Astruvkos k. gyventoją Igną Gaigalą. Greitai Dobilas su Lazdynu išėjo, o tie du pasiliko, nuėję nakvoti į daržinę, buvusią už 200 m. nuo sodybos. Rytą daržinę apsupo stribai su kareiviais, siūlė pasiduoti. Prasidėjo mūšis. Partizanams pavyko patekti į Juozo Pranskevičiaus mūrinį namą. Mūšis vyko kelias valandas. Stribai išsiuntė vieną savo bendrą pagalbą į Gelvonas. Atvažiavo dvi mašinos kareivių. Matydami, kad prieš tokią sribų ir kareivių jėgą neatsilaikys, Aitvaras ir Akmenėlis pasidavė. Abu jie buvo nuteisti mirties bausme ir sušaudyti.

Vėliau Dobilas ir Lazdynas dalyvavo dar keliuose mūšiuose, iš kurių išeidavo nugalėtojais. 1950 03 13 jie užėjo į Lesčiūnų k. pas Paulauską. Tuo metu gal atsitiktinai pasirodė Gelvonų stribai. Pamatę partizanus, pradėjo šaudyti ir nukovė Lazdyną. Dobilas sugebėjo pasitraukti sveikas, palikęs drybsoti nukautą sribą Piškina.

Dobilas su draugais 1950 05 12 buvo išduoti ir paimti gyvi Čiobiškyje. Už išdavystę informatoriui buvo atsilyginta pinigine premija. Visus tris nuteisė mirties bausmėmis, nuosprendžiai buvo įvykdyti. Po Dobilo suėmimo, jau gegužės 25-ąją, buvo suimti ryšininkai bei rėmėjai. Tarp jų ir Domas Valančius su žmona Ona iš Vareikių k., nes jie padėjo partizanams girioje įrengti bunkerį, Vladas Verkauskas iš Bumiškių k., Bronius Žukauskas ir Antanas Paplauskas iš Astruvkos k. Visi buvo nuteisti kalėti, o Domas Valančius į Lietuvą negrižo, nes 1953 05 27 mirė Taišeto lageryje.

Po Dobilo žūties dar liko gyvas būrio partizanas Vytautas Žukauskas-Mėnulis (g. 1927 m.), kuris 1949 m. gruodyje atsiskyrė ir išėjo į Ukmergės apylinkes. Žuvo jis jau 1954 01 17 Vanagiškių k., Jonavos r.

Albinas Bagdonavičius mena, kad 1951 m. jų apylinkėse beliko vienas Adomas Matačiūnas-Diemedis, kilęs iš Paukščių k., Žaslių vlsč., kariavęs Slyvos, Jurgino, Dobilo būriuose. Tada jie sudarė keturių partizanų grupę. Vėliau vienam kovotojui pasitraukus, liko trise. Už Jurgino išdavimą buvo apskirta labai didelė - 30 tūkst. rublių premija. Albinas buvo suimtas Mantinionių girioje 1951 05 15, nuteistas 25 m. lagerio ir 5 m. tremties. Diemedis buvo suimtas Vičiūnų k., Žaslių vlsč., 1952 08 30, nuteistas mirties bausme, kuri 1953 09 30 buvo įvykdyta. Bebaimis kovotojas vaikščiojo Musninkų ir Žaslių vlsč. Sako, kartą Žaslių vlsč. būnant pas ūkininką, pamatė ateinančius 3 ginkluotus vyrus. Pasislėpė *užpečkyje*. Tie užėjo į trobą, apsidairė ir pareikalavo kvitų apie duoklių pristatymą. Tada Diemedis išsoko iš slėptuvės su automatu, nuginklavo juos, pasodino prie stalo. Duoklių rinkėjus Diemedis perspėjo, susipylė iš jų automatų, šautuvų šovinius ir išėjo. Jis nebijojo vaikščioti žiemomis po kailiniais laikydamas automatą, buvo šmaikštus, žodžių kišenėse neieškojo.

Daubariškių k. (kitais šaltiniais Miciūnų k.) 1951 08 30 buvo suimti būrio vadas Algirdas Lapinskas-Audra ir Dominykas Matačiūnas-Jazminas, buvęs DKA štabo narys. Audra buvo užverbuotas ir įjungtas į MGB agentų-smogikų grupę. Padėjo MGB likviduoti A. Gudonį-Erelį ir kitus partizanus. V. Aleknos duomenimis, 1951 11 23 iš Erelio ir Stasio Šinkūno-Daugirdo grupių žuvo penki partizanai. Diemedis tada nuteistas kalėti, o po dviejų metų buvo sušaudytas.

B RINKTINĖ, 1950-1954 M.

Kai LLKS Jūros srities vado įsakymu DKA buvo panaikinta, dar trejus metus partizaninis judėjimas buvusios B rinktinės teritorijoje neužgeso. Po Plieno žūties 1949 12 30 iki 1950 11 25, DKA oficialiai paskirto vado neturėjo, nors tas pareigas ėjo Kazys Puodžiūnas-Titnagas (žuvo 1951 09 26). Jis sudarė naują apygardos štabą, kurio sudėtyje buvo A. Purlys-Ožys, Mykolas Paškevičius-Gyls, Jurgis Šinkūnas-Žalvaris, Vytautas Strazdas-Vėbras, Povilas Puodžiūnas-Žėruolis. Sumanyta kovotojus paskirstyti į dvi rinktines, net vadai buvo paskirti: Adomas Širvinskas-Šalmas ir Pranas

TRYS DKA PARTIZANINĖS KOVOS ETAPAI

Kiaušinis-Kiaunė. Faktiškai veikė tik antroji, kurioje Titnagas ir laikėsi. Paskutinis apygardos vado pavaduotojas nuo 1949 07 12 iki savo žūties 1950 04 01 buvo Petras Gruzdas-Vėtra.

1951 metai buvo tragiški tuo, kad birželio 26 d. Širvintų r., prie Rubikonių ežero, žuvo Titnagas su Gyliu, Ožiu bei Žalvarniu. Po šio smūgio DKA jau neatsikūrė. Jai vadovauti liko Antanas Vaičiūnas-Skirmantas, tačiau rugsėjo 26 d. Molėtų r. Ažumiškio miške jis žuvo kartu su savo pavaduotoju Ignu Meilumi-Daktaru. Liko tik 3 būrių likučiai: Titnago, Stasio Šinkūno-Daugirdo, Aniceto Krano-Juknio, iš viso 10 organizuotų partizanų. 1952 m. Žėruolis sutiko bendradarbiauti su MGB ir tapo smogiku. Tačiau pavieniai partizanai nenuleido rankų iki pat 1954 m.

Dešimtmetis aktyvios pasipriešinimo kovos - toks buvo partizanų indėlis į mūsų savimonės, tvirtų moralės pagrindų išsaugojimą.

Iš Valų k., Žemaitkiemio vlsč., partizanauti išėjo 13 vyrų. Devyni iš jų žuvo, keturi buvo nuteisti ir praėjo lagerius ir pragarus. Gal tiek pat galima būtų suskaičiuoti partizanų rėmėjų ryšininkų. Priskaičiavus jų šeimos narius, giminaičius, galima teigti, kad kaime nebuvo nei vieno žmogaus, abejingo Tėvynės likimui. Ignas Meilus (g. 1911 m.) ir jo broliai Viktoras bei Vincas buvo tarp Plieno kovotojų. Ignas (slp. Daktaras) pradėjo partizanauti 1948 m. gruodžio mėn., kai daug kas suprato, kad niekas jiems į pagalbą neateis, vadovavo būriui. Jo persekiojimui buvo sudarytos trys kareivių ir sribų būriai po 10 žmonių kiekviename, NKVD turėjo 14 informatorių ir 2 agentus. 1950 10 25 Kurklių šile žuvo penki būrio nariai, vadovaujami Alfonso Aukštuolio-Erelio. 1951 10 29 Valų miške čekistai suėmė būrio vadą Daktarą ir Juozą Morkūną-Klajūną (g. 1918 m.) iš Birželių k., Žemaitkiemio vlsč., buvusį Plieno adjutantą. Nuteisė abu sušaudyti ir 1952 08 13 nuosprendį įvykdė. Igno Meilaus-Daktaro brolis Viktoras-Šturmas žuvo, o Vincas-Myna suimtas.

Steponas Satkevičius-Gintvytis (g. 1925 m.) iš Janonių k., Alantos vlsč., dar 1947 m. per ryšininkes susitiko su DKA B rinktinės vadu Plienu ir sutiko dirbti rinktinės, o vėliau ir apygardos štabe, redaguoti laikraštėlį „Tėvynei šaukiant“. Prieš tai jis - vietinės rinktinės Marijampolės karo mokyklos kursantas, po karo mokytojavo Dapkūniškių k., Balninkų vlsč., tapo N. Liškausko-Beržo ryšininku. Plienui žuvus, Steponas išvyko į Vytauto apygardą. Išėjo į mišką 1946 m. pabaigoje, priklausė DKA B rinktinės Juozo Petrausko-Laimučio kuopai, veikė Balninkų, Želvos, Molėtų, Alantos valsčiuose. Žuvo 1951 03 19 Labanoro girioje, kartu su partizanu Steponu Jakučioniu-Aušra (g. 1923 m.) išduotas užverbuoto partizano Juozo Buikos-Skrajūno.

Kazio Strazdo duomenimis, 1952 m. žiemą ir pavasarį Šešuolių ir Želvos vlsč. vaikščioja trys likę Stasio Roko-Beržo kovotojai: pats Beržas, Povilas Puodžiūnas-Žėruolis ir Stasys Rinkūnas-Jazminas. Šią grupę 1952 04 28 užpuolė enkavedistai Molėtų apylinkėse ir visus suėmė. Liudytojų teigimu, juos išdavė Povilas Puodžiūnas, kurį enkavedistai buvo užverbavę, o Beržą ir Jazminą nušovė. Nors ši versija abejotina

ir dokumentais nepagrįsta, tačiau faktas, kad jau 1952 m. gegužės mėn., per Sekmines, Povilas Puodžiūnas jau vaikšto šešių smogikų būryje, turi agentūrinį „Mokytojo“ slapyvardį, dalyvauja Gurščių miške suimant partizanus Povilą Zagrecką-Ažuolą (iš Žūklių k., Pabaisko vlsč.) ir Navalinską-Beržiuką Beržą. K. Strazdas, remdamasis papildomai jo surinktomis žiniomis, teigia (žr. kn. „Ukmergės krašto laisvės kovotojų keliais“ 243 p.), kad 1952 04 28 Beržas, Žėruolis ir Jazminas galėjo būti Pumpučių k. Nutaikius progą du partizanai buvo nušauti, o Povilas Puodžiūnas buvo užverbuotas.

Dar 1949 m. pabaigoje Juozo Kudelio-Dobilo ir Vytauto Strazdo-Klausučio būriuose buvo 13 kovotojų. Tačiau tą dieną kai juos užpuolė MGB, grupėje buvo likę 6 partizanai:

Anicetas Juknys-Krantas (g. 1927 m.), partizanavęs nuo 1948 m.;

Henrikas Savickas-Genys, Skrajūnas (g. 1929 m.), atėjęs į būrį 1950 m.;

Pranas Ketvirtis (g. 1927 m.), atėjęs į būrį 1951 m.;

Vytautas Antanas Gečiauskas-Spyglys (g. 1929 m.), partizanavęs nuo 1948 m.;

Dominykas Čaikauskas-Piršlys, Kirvis (g. 1910 m.), partizanavęs nuo 1945 m.;

Jonas Bagdonas-Margiris (g. 1927 m.), atėjęs į būrį 1952 m.

1952 m. apie Pabaiską liko Kranto 4-5 partizanų grupė. Tais metais du iš jų žuvo, o vėliau buvo suimti ir kiti. 1952 10 27 Ukmergės r. Trinkūnų k. ūkininko Mackelos sodyboje žuvo vieni iš paskutiniųjų Kranto būrio partizanai. Alfonsas Gudonis-Erelis žuvo 1952 11 23.

Tačiau tai nebuvo paskutiniai šių apylinkių partizanai. Alfonsas Katinas-Raganius (g. 1927 m.) iš Dvarninių k., Šešuolių vlsč., žuvo 1952 04 04, apsistojęs Rimeisių k., Broniaus Startos sodyboje, išduotas, kai jį apsupo 12 stribų ir kareivių būrys.

Povilas Zagreckas (g. 1925 m.) iš Žūklių k., Pabaisko vlsč., 1944 m. buvo prievarta išvežtas į frontą. Po karo grįžo tarsi „nugalėtoju“, tačiau meilė Tėvynei neišblėso. Grįžęs į tėviškę, susirišo su partizanais, jiems padėjo. Gal tai pastebėjo blogos akys, nes 1949 m. Povilas išėjo pas partizanus, pasirinko Ažuolo slapyvardį. 1951 m. žiemą būrys išsiskirstė žiemoti po sodybas, susitarę pavasarį susitikti Gurščių miške prie Šešuolių. Žiemą Povilas laimingai praleido su Navalinsku-Beržiuku. Sutartą 1952 m. pavasario dieną (gegužės mėn. pabaigoje) atėję į susitikimą su kitais partizanais, sulaukė jų tik kitą rytą. Atėjo šeši partizanai: Povilas Puodžiūnas-Žėruolis, Radzevičius-Tarzanas nuo Utenos ir kt. jam nepažįstami. Buvo Sekminių rytas, atnešė blynų, du butelius naminės, išgėrė, pakalbėjo. Tačiau tai jau buvo ne partizanai, o smogikai.

Jau 1954 02 26 Šešuolių vlsč., ūkininko sodyboje įrengtoje slėptuvėje, slapstėsi iš Paškonių k., Želvos vlsč., kilęs Povilas Šmačiukas-Švyturys (g. 1919 m.) Ryšininkė pranešė, kad su juo nori susitikti partizanas Žėruolis. Nuėjęs pamatė pažįstamą partizaną bei kitus su juo buvusius du žmones. Povilas Puodžiūnas, tada jau agentas „Mokytojas“, pasakojo, kad miške yra daugiau partizanų, kvietė prisijungti. Priėjus Labeikių mišką tiedu sugriebė Povilą už rankų, užlaužė jas, paskui surišo ir atidavė MVD kareiviams. Jau 1954 07 30 Pabaltijo karinis tribunolas nuteisė partizaną 25 m. kalėjimo. Iš lagerių

TRYS DKA PARTIZANINĖS KOVOS ETAPAI

į Lietuvą sugrįžo tik 1974 m. Sako, kad jau Atgimimo metu išdavikas Povilas Puodžiūnas pasikorė...

Ankstų 1954 03 10 rytą Micės vnk., Želvos apyl., buvo suimti partizanai Bronius Purlys-Bosas (g. 1923 m.) ir Jonas Keburys-Dobilas. Jie buvo išduoti. Tai suprato, kai šeimininkė pranešė, kad kareiviai vienkiemį apsupo. Priešintis nebuvo prasmės. Bosas iš Skripeliškių k., Želvos vlsč., partizanavo nuo 1944 m. Iš pradžių buvo Vanago dalinyje, jam žuvus perėjo į Vytauto Roko-Vėtros būrį. 1953 m. atsiskyrė nuo būrio ir partizanavo su Jonu Keburiu-Dobilu. Šis iki partizanavimo buvo Dvarinių k., Šešuolių vlsč., kalvis. Bronius buvo tardomas 9 mėn. Karinis tribunolas nuteisė aukščiausia bausme - sušaudyti, tačiau paskui nuosprendį pakeitė: 25 metai laisvės atėmimo. Paleistas iš kalėjimo tik 1979 m.

Plieno brolis Stasys Morkūnas-Tarzanas, 1949 03 22 paskirtas DKA B rinktinės štabo nariu, operatyvinio-mobilizacinio skyriaus viršininku, nuo 1950 m. buvęs Skirmanto būryje. Tada MGB nusprendė, kad vyras mirė nuo tuberkuliozės. Jis išsislapstė net iki 1965 m., bet buvo sugautas ir nuteistas 15 metų kalėti. Paleistas iš kalėjimo tik 1980 m.

Netoli Ukmergės, Dovydų miške (Kėdainių r.), 1953 02 11 suimtas partizanas Vincas Navarauskas parodė LLKS tarybos nario, buvusio DKA B rinktinės štabo viršininko Juozo Šibailos-Dieduko, Merainio, bunkerį. 1952 m. pabaigoje LLKS taryboje buvo 15 narių: J. Žemaitis-Vytautas (prezidiumo pirmininkas), A. Bakšys-Germantas (pirmininko pavaduotojas, 2-osios sekcijos vadovas, Jūros srities vadas), A. Ramanauskas-Vanagas (pirmininko pavaduotojas, 1-osios sekcijos vadovas, Nemuno srities vadas ir LLKS karinės veiklos vadovas), J. Šibaila-Merainis (3-osios sekcijos vadovas, LLKS visuomeninės veiklos vadovas), S. Staniškis (pirmininko pavaduotojas), J. Kimštas-Žygūnas (Karaliaus Mindaugo srities vadas, tuo metu jau MGB agentas), B. Kalytis-Liutauras (Vytauto apygardos vadas, tuo metu jau MGB agentas), Povilas Žilys-Audrūnas (g. 1916 m., 3-osios sekcijos vadovo pavaduotojas) ir kt. Buvo žiemos laikas, bunkeris gerai užmaskuotas. Buvusiems bunkeryje buvo siūloma pasiduoti, tačiau pasigirdo šūviai. Taip nelygioje kovoje žuvo partizanų pulkininkas Juozas Šibaila ir jo pavaduotojas Povilas Žilys. Bunkeryje kareiviai rado automatą radijo imtuvą.

Šimkaičių miške (Jurbarko r.) 1953 05 30 buvo išduotas ir suimtas LLKS tarybos prezidiumo pirmininkas partizanų generolas Jonas Žemaitis-Vytautas (g. 1909 m.), Lietuvos kariuomenės kapitonas. Nuteistas mirties bausme, 1954 11 26 nuosprendis įvykdytas.

Su Jono Žemaičio žuvimu, partizaniniame pasipriešinime Lietuvoje organizuotos kovos pobūdžio neliko.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Dabar pagal buvusių partizanų liudijimus galima nustatyti vietas, kur rezistencija veikė aktyviausiai. Tačiau DKA teritorijoje nebuvo valsčiaus, kuriame nebūtų į būrius susibūrusių vyrų, nesurasi miško, kuriame nebuvo kasami bunkeriai, nerasi sodybos, iš kurios Tėvynės ginti nebūtų išėjęs sūnus, tėvas, sesuo, brolis, ar nebūtų maitinamas užklydęs partizanas. Jų, sekusių ir pasidavusių, buvusių sribais, nebuvo tiek jau daug, lyginant su ginančiais Tėvyne.

DKA istoriją pateikiame ir atsiminimais, liudytojų pasakojimais, archyvų dokumentais pagal tuometinį administracinį paskirstymą - valsčius. Pradedant nuo Kauno ir užbaigiant Kavarsku: tai Kaunas-Petrašiūnai-Palemonas-Neveronys, Rumšiškės-Pravieniškės-Livintai, Kaišiadorys, Kruonis-Darsūniškis-Kalviai-Jieznas, Žiežmariai, Semeliškės-Kietaviškės-Vievis, Kaugonys -Dainava-Paparčiai, Žasliai, Gegužinė-Zūbiškės-Šilonys, Musninkai-Čiobiškis, Jonava-Vepriai-Panoteriai-Žeimiai, Giedraičiai-Balninkai, Želva-Molėtai, Gelvonai-Širvintos, Pabaiskas-Šešuoliai, Žemaitkiemis-Lyduokiai-Taujėnai, Ukmergė (Deltuva)-Kavarskas-Kurkliai.

Kiekvienas Jūsų, kas paims šią knygą ir ieškos savo ar tėvelių, senelių tėviškės tų sunkių dienų įvykių, pasakojimų ten gyvenusių žmonių, tikrai jas ras. Reikės tik kantrybės perprasti pragarą į kurį įsuko Lietuvą okupantas.

Su nerimu širdyse sekame permainas šiandieniniame politiniame gyvenime, kai vėl bandoma net per valstybinių institucijų struktūras lyginti aukų ir budelių indėlį pokario aktualijose, į pirmą planą keliama ne partizanų kova, pasišventimas ir pasiaukojimas, o „nekaltų“ žmonių žūtys, priskiriant jas „miškiniams“, nors kenkėjišką veiklą vykdė smogikai, plėšikaujantys elementai. Tarsi įgauna pagreitį dvigubi standartai: įrodyti sribo juodus darbus reikia ilgų teismų maratonų, o atsitiktines ir beprasmes apylinkių pirmininkų, sribų šeimų žūtis be įrodymų ir teismo jau priskiriame "miškiniams".

Perbėgę su mumis DKA kovų keliais, įsitikinsite partizanų - Lietuvos patriotų pasišventimu žūtbūtinėje kovoje už mūsų Laisvę ir Nepriklausomybę. Juk daugum jų buvo jauni žmonės, tauria, krikščioniška siela.

Garbė jiems, jų kovai ir didvyriškai žūčiai.

KAUNO-PETRAŠIŪNŲ-PALEMONO-NEVERONIŲ
PARTIZANAI

BRONIUS OBELENIS IR JO BENDRAŽYGIAI

Bronius Obelenis (g. apie 1919 m.) buvo kilęs iš Batnevos k., Vilkijos vlsč., ūkininko šeimos. 1941 m. birželio 27 d. buvo vienas iš tų, kuriuos šaudė raudonoji armija Pravieniškių priverčiamųjų darbų kalėjime. Liko gyvas tik per stebuklą, uždengtas sušaudytų draugų lavonais. 1942 m. jis vedė Eleonorą Stančiauskaitę iš Pievelių k., Rumšiškių vlsč. Vokiečių okupacijos metais dirbo Kauno radiofone, dalyvavo LLA veikloje. Buvo paskirtas organizuoti partizaninį pasipriešinimą antrajai rusų okupacijai Kauno priemiesčiuose - Aukštuosiuose Šančiuose, Pažaislyje, Aukštojoje Panemunėje, Petrašiūnuose bei Rumšiškių valsčiaus vakarinėje dalyje. Vyras turėjo kliudyti okupantams rinkti duokles, kirsti miškus. Man žinomos tik kelios jo būrio kovotojų pavardės: studentas Murauskas, Kazys Jakubėnas-Molis (iš Aukštųjų Šančių), Jurgis Sukadolskas-Viesulas (iš Gastilonių k.), Kazys Alionis-Vėjas, Aleksas Vaitkevičius-Vėtra, Stasys ir Bronius Matakai.

Deja, būrys buvo išsklaidytas, kai 1945 m. birželio pabaigoje Bronius Obelenis (1919 m.), Jurgis Sukadolskas (g. 1927 m.) ir Bronius Matakas (g. 1918 m.) buvo suimti ir nuteisti kalėti. Tada greitai dalis kovotojų perėjo į J. Mickevičiaus-Žvirblio būrį, kiti išvyko į Užnemunę. K. Jakubėnas-Molis su vaikais patraukė į Betygalos mst., kur 1945 07 26 su dviem draugais žuvo Ročių k., kai slėpėsi pas Kazį Jokimą. Kazimieras Alionis pasitraukė į Tauro apygardą, 1947 m. buvo suimtas, nuteistas sušaudyti, tačiau paskutiniu metu bausmė buvo sušvelninta iki 25 m. kalėjimo.

Kazys Jakubėnas (g. 1909 m.) kilęs iš Bijutiškių k., Molėtų vlsč. Tėvelis buvo caro armijos kareivis, sugrįžęs apsigyveno Kazokų k., mažžemis, tačiau augino 10 vaikų. Tarnybą Lietuvos kariuomenėje Kazys baigė vyr. puskarininkiu, apsigyvenęs A. Šančiuose, dirbo statybose. Priklausė Šaulių sąjungai. Įsijungęs į LLA, kaip karinis instruktorius apmokindavo jaunus partizanus kovos pradžiamokslio Žvirblio ir Obelenio būriuose. Su pagalbininkais užminuodavo pavojingas kelių atkarpas. Tada jau vienas augino tris mažamečius vaikus, nes žmona buvo mirusi.

Kazimieras Alionis-Vėjas (g. 1927 m.) buvo iš Gastilonių k., Rumšiškių vlsč. Augo šeimoje keturi vaikai, 1941 m. baigė Rumšiškių vyskupo A. Baranausko šešiametę pradžios mokyklą. 1944 m. vasario mėn. išėjo į Vietinę rinktinę, o ją išvaikius, sugrįžo į tėviškę. Buvo vienas iš pirmųjų

Kazimieras Alionis-Vėjas

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Jurgis Sukadolskas-Viesulas

B. Obelenio būrio kovotojų. Tai jam buvo pavesta likviduoti Rumšiškių valsčiaus pirmininką Ipolitą Germanavičių, kai 1944 09 22 susisprogdinus dėl neatsargumo jo sūnui ir pusbroliui, jis apkaltino tuo partizanus, iškvietė garnizoną. Tada kareiviai suėmė 12 niekuo dėtų miestelio vyrų (Izidorių Paškevičių, Kazį Vyšniauską, Stasį Botyrių, Joną Adomavičių, Izidorių Asilavičių ir kt.), jie buvo nuteisti ir išvežti į lagerius. Deja, tada Pravienos upelio krūmai išgelbėjo lengvai sužeistą išdaviką.

Jurgis Sukadolskas-Viesulas (g. 1927 m.) iš Gastilonių k., anksti liko be tėvelio Petro. Ganė svetimus gyvulius, į būrį priėmė septyniolikmetį, tačiau gyvenimo jau užgrūdintą. Buvo geros širdies jaunuolis, paslaugus, mokėsi ne tik šaudyti, bet ir minuoti, rinkti karines žinias. Nuteistas

kalėjo Komijos lageriuose. 1949 m. dėl sūnaus veiklos į Irkutsko sritį, Usoljės r., Žilkino gyv. ištremta tada Užtakų k., Rumšiškių vlsč., gyvenusi Jurgio motina Domicėlė (g. 1904 m.), mažamečiai jos vaikai Stasė (g. 1939 m.), Liudvikas (g. 1945 m.) ir Petras (g. 1946 m.) bei giminaitė Magdalena Sukadolskienė (g. 1914 m.). Išėjo iš lagerio 1953 m., tačiau į Lietuvą sugrįžo visi tik 1958 m. Apsigyveno Palemone.

Pasakoją Antanas Obelevičius, 2006 m.

PAKAUNĖS BŪRIO VADAS

Jonas (g. 1916 m. Neveronių k., Pažaislio vlsč.) Mickevičių šeimoje -jauniausias. Jam buvo skirta mokytis. Lankė gimnaziją Petrašiūnuose, vokiečių okupacijos metu dirbo Kauno geležinkelio stoties buhalteriu. Nors šis darbas garantavo atleidimą nuo šaukimo į sovietinę armiją, juo vaikinai nepasinaudojo. Mat jis buvo vienu iš 1941 m. birželio sukilimo organizatorių Palemono apylinkėse. 1944 m. vasarą slapstėsi išsikasęs bunkerį Palemone, Šliumbos daržinėje. Draugų pagalba pavyko įsidarbinti Livintų miško ruošos punkte, kur per kelis mėnesius subūrė į būrį vyrus. Su jais sugrįžo prie Palemono. Jau 1944 m. gale jis vadovavo partizanų būriui, kuriame telkėsi per 30 kovotojų iš Pažaislio, Rumšiškių vlsč. Vadas buvo labai reiklus.

1945 04 12 Žvirblio būrys susidūrė su didelėmis kareivių pajėgomis, kurie slinko nuo Kertupio Pravieniškių link. Puolė juos rinktinės rusų pajėgos, su kulkosvaidžiais, tanketėmis. Pavyko pasitraukti be didelių nuostolių. Kareiviai geležinkeliu buvo atvežti į Pravieniškes. Tada tose apylinkėse pavasario laukė A. Zdanevičiaus-Morkos 20 partizanų, šeši A. Taparausko-Kirvio vyrai, o Žvirblio būryje buvo 25 kovotojai. NKVD žiniomis, tuo metu Livintuose dažnai apsistodavo ir Žalio Velnio rinktinės

Jonas Mickevičius-Žvirblis

štabas. Kai Morkos būrys pakliuvo į kareivių pasalą, Žvirblio kovotojų žvalgai juos laiku pastebėjo ir išvengė nelaimės. Puolėjų užnugaryje stojo į trumpą mūšį ir pasitraukė Užusalių link, nes priešų buvo labai daug.

Jono Mickevičiaus būryje pradžioje buvo ir jo svainis Juozas Gurskas-Riešutas. Būriui pasidalijus į du, Riešutui buvo lemta tapti ne tik būrio, bet ir DKA 6-ojo bataliono vadu. Tada Žvirblio kovotojais buvo Mykolas Cvilikas-Genys, Bronius Okželaila-Rytas, Juozas Urbonavičius-Aidas, Juozas Mikalauskas-Žaibas, Kazys Mikalauskas-Vėjas, Juozas Čepkauskas-Katinas (vėliau išdavęs draugus), Stasys Matakas, Juozas Krasauskas, Bronius Naskauskas-Lapė, Aleksas Astrauskas-Meškonis. Visi jie vėliau žuvo

nelygioje kovoje su okupantu. Turėjo būrys ir daug ryšininkų, tarp kurių, buvo Veronika Gurskienė-Puriena. Jie priklausė Prano Petkevičiaus-Kariūno kuopai.

Žvirblio būrys dažnai būdavo Užusalio apylinkėse. Čia gal ir buvo ramiau, tačiau susidurdavo su kita problema. Mat apylinkėse gyveno daug rusų tautybės žmonių, sentikių, kurie nuolankiai tarnavo saviems atėjūnams. 1946 m. rudenį Žvirblio būrio vyrai čia susikovė su kareiviais ir stribais. Sako, vietiniai, partizanams pasirodžius, pranešė NKVD. Kautynės buvo neilgos, partizanai pasitraukė, tačiau jų vadas Žvirblis buvo sužeistas. Jis ilgai slapstėsi, nes žaizda negijo. Atėjo laikas, kai ji tapo nebepakeliama.

A. Obelevičiaus duomenimis, Jonas Mickevičius-Žvirblis žuvo tikrai 1947 07 07 ir buvo slapta palaidotas Neveronių kapinėse. Sužinojusi apie tai, MGB privertė vietos gyventojus Jankauską, Cviliką ir Mikelevičių atkasti partizano kapą. Atidarę karstą ir gavę Žvirblį pažinojusių paliudijimą apie jo asmenybę, lavoną fotografavo. Paskui karstą vėl užkasė. Pagal šį faktą galime teigti, kokią didelę reikšmę turėjo Žvirblio būrio kova Kauno apskrityje.

Elenai Mickevičienei J. Januševičiaus pagalba pasisekė pasikeisti pavardę. Kurį laiką ji su šeima gyveno apleistame Grikšelių name Naujasodžio k., kuriame, jai jau negyvenant, smogikai 1948 09 16 sunaikins Vaidoto būrį ir sodybos šeimininkus.

IŠNIEKINTI GYVENIMAI

Gyvenome Neveronyse. Tėvelis Juozas buvo darbštus žmogus, turėjom 20 ha geros žemės, laikėm 3 arklius, 4 karves, daug kitų gyvulių. Mama Marija Zeniūtė ilsėtis neturėjo kada, nes ūkis nemažas, o vienas po kito gimėme 13 vaikų, 4 mirė maži.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Pradėjau dirbti Palemono plytinėje dar 1940 metais. Darbas jaunai merginai buvo labai sunkus, tačiau nedejavau, nes mūsų šeimoje tai nebuvo priimta. Pinigai rusų okupacijos metu buvo jau pakankamai nuvertėję, tai, galima sakyti, kad dirbome pusvelčiui.

1942 m. ištekėjau už kaimyno Klemenso Gursko, gyvenusio Pabiržės k. Klemensas buvo penkeriais metais už mane vyresnis (g. 1917 m.), tarnaudamas Lietuvos kariuomenėje buvo puskarininkis, mokėsis Jėzuitų gimnazijoje Kaune. 1941 m. besitraukdami rusai nužudė brolių Alfonsą, Juozas ir Onutė buvo išvežti į Sibirą. Elena gal 1943 m. tapo būsimo pirmojo mūsų krašte partizanų būrio vado J. Mickevičiaus-Žvirblio žmona.

Rusų sugrižimas 1944 m. iš pradžių mums nelaimių nežadėjo. Klemensas Gurskas dirbo kelių statybos valdyboje, paskui Kauno pašto багаžo skyriuje. Aš tuo metu jau auginau dukrele Lionę. Nežinau, kokių kelių būtų pasukęs mūsų likimas, jei ne pikti kaimynai. Jie skundė šviesesnius žmones tariamu priešišku sovietų valdžiai. Surinko ir uždarė Puzinovų namų rūsyje, kur buvo įsikūrę sribai, buvusį kaimo seniūną vokiečių okupacijos metais Bernardą Mikalauską, jo pavaduotoją Deimantavičių, Stasį Miliauską ir mano Klemensą. Ėjome klausti, kuo prasikalto tie jauni vyrai. Atsakymo negavome, o tik rusiškų keiksmų. Greitai juos perkėlė į Kauną, o paskui išvežė į Kalvariją. Ten surinko dar daugiau tokių žmonių, įsodino į prekinį vagoną ir be teismo bei kaltės vežė į Sibirą. Su keliais draugais Klemensui pasisekė praardyti vagono grindis, ir prie Mauručių jie iš kalinių vagono pabėgo.

Vieną 1945 m. pavasario dieną Klemensas pasirodė tėvų namuose Paberžės k., kur gyvenau ir aš su dukrele. Jis slapstėsi daržinėje, pirtyje. Kai atėjo jo svainis Jonas Mickevičius-Žvirblis su būriu partizanų, jis nedvejodamas išėjo su jais. Sako, tuo

Veronika Gurskienė-Purienė

metu būrys buvo per didelis, gal 30-40 vyrų, todėl pasidalijo į du, iš kurių vienam vadovauti liko Žvirblis, o kitam - Klemensas, pasirinkęs Riešuto slapyvardį. Kalbėjo, kad vyrai džiaugėsi Klemenso vadovavimu, nes tas nebuvo karštakošis, viską darė su galva. Vengdavo bereikalingos rizikos, užjausdavo kiekvieną pavaldinį.

Apie Riešuto būrį netruko sužinoti NKVD. Jis išsiaiškino, kur gyvename mes su dukrele, tai pradėjo nuolatinis persekiojimas. Išėjau gyventi pas savus, o NKVD sekė mano pėdomis. Labai bijojom, kad neišvežtų į Sibirą, tai vežimo mėnesiais slėpdavomės su trejų metų vaiku miške, miegodamos ant samanų ir po medžiais. NKVD sekė kiekvieną mūsų žingsnį, žinodavo, kai mes

trumpam grįždavome pas savus į Vieškūnus. Klemensas buvo gal per drąsus, nes dažnai ateidavo pasimatyti pas mus, į kareiviais ir sribais nusėtas apylinkes. Susitikimuose aš jam pranešdavau apylinkių naujienas, kartais perduodavau ir kitas žinutes. O jis mane norėjo apsaugoti nuo didelių nelaimių, nors ir žinojo, kad rusai yra negailestingi. Pamenu, vieną dieną sėdim su dukrele pas mano tėvus Neveronyse, Klemensas guli daržinėje. Staiga prigužėjo pilnas kiemas sribų, su kulkosvaidžiais. „Nu, banditka, kur tavo vyras?" Ir tąkart jie neįvertino vyro drąsos, neišivaizdavo, kad pro jų žiedą Klemensas gali ateiti pas savo šeimą. Laimei, nieko nekratė, tik mane išsivežė.

Buvau sulaikyta gal keturiolika kartų. Mušė, kankino. Kauno saugume buvo daug žiurkių, kurių aš bijojau. Nei bluosto sudėti nebuvo kada, vos užsimerki, o jos, bjaurybės, lipa per tave. Kartą smirdantis sargybinis lyg ir gerą darbą padarė, leisdamas prigulti. Susiriečiau kampelyje, o jis mane ne tik sumušė, bet dar ir išprievartavo. Būdavo, paima mane iš namų, kur likęs klykiantis vaikas, vežiojasi po Pašulius, Livintus, ieško partizanų. Grįžtam į sribyną jie eina ilsėtis, o kiti pripuola mane tardyti su vieninteliu klausimu: „Nu, banditka, kur tavo vyras?" Tai „banditkai" tada buvo dvidešimt treji metai. O įkišti mane į kalėjimą jie nenorėjo dėl to, jog manė susekti pas mane ir dukrelę ateinantį Klemensą.

Iki savo žūties Klemensas du kartus buvo rimtai sužeistas į kojas. Vieną dieną gavau žinią kad jis guli sužeistas ūkininko sodyboje prie Žiegždrių, kitoje Nemuno pusėje. Nulekiu viską pametus, matau, guli Klemensas su sužeista koja trobos mansardoje. Pabuvau kurį laiką su juo, gydėme sužeistą koją. Visa laimė, kad komplikacijų nebuvo, tai greitai Klemensas grįžo į būrį.

Kitą kartą sužinojau, kad sužeistas Klemensas atvežtas pas tetą Veroniką Molienę. Nulekiu ten, matau vyrą vėl su sužeista koja, tik jau daug pavojingiau. Kaimynų mergaitės Kasiliauskaitės atnešė vaistų, koją sutvarstėme, tačiau Klemensas judėti negalėjo. Kelis kartus buvo atėję sribai. Laimei, kratų nedarė, o tik gąsdino visus. Kai kada Klemensas sugebėdavo nušliaužti į netoliese esantį eglynėlį, tačiau dažniausiai užsimaskuodavo toje mansardoje. Žinoma, rizika buvo didelė: rastų partizaną tai ne tik namai supleškėtų, bet ir jų šeimnininkai iškeliautų į Sibirą. Apie save negalvojau. Poteriaujam visos susėdę, prašom Dievo pagalbos. Reikėjo saugotis visų nes rusai turėjo labai daug agentų. Apsidžiaugėm, kai po poros savaičių Klemensas išjojo nakčia į savo būrį, kuris smarkiai retėjo.

1947 10 20 Riešutas išvyko į Svilonių k. (dabar - Užusalių seniūnija, Jonavos r.) pas savo pusbrolių Paškauską. Tą naktį apsistojo pas Juozą Damaracką. Vakarojo su jo dukterimis Morta ir Gene. Buvo ten jis su savo geru draugu Jonu Simanavičiumi-Mažyliu, atėjo Stasys ir Stefa Damarackai. Gal pamatė blogos akys ir pranešė sribams, nes kaime prasidėjo susišaudymas. Padegė trobą. Partizanai bandė trauktis į laukus, tačiau nepavyko, nes kieme Klemensą ir Joną pagavo priešo kulkos. Matydami, kad negali pabėgti ir neišvengiamai paklius į kareivių rankas, partizanai nusišovė. Tuo

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

metu Klemensas buvo bataliono vadas, į šias pareigas dar 1946 m. pavasarį jį paskyrė Žalias Velnias. Nukautus partizanus nuvežė į Jonavą ir įmetė į milicijos sandėliuką. Po atpažinimo dar porą dienų kūnai gulėjo tame sandėliuke, kol sribai sumanė juos užkasti. Buvo Jonavoje turgaus diena. Stribai įsakė Riešuto pusbroliui Paškauskui, atvažiavusiam į Jonavą, vykti kartu. Paėmė partizanų kūnus, įdėjo į vežimą ir nuvežė prie Neries, kur pakrantėje juos užkasė. Paskui toje vietoje įrenginėjo paplūdimį, stumdė smėlį, buvo dideli Neries potvyniai. Sako, žmonės matė to paplūdimio statybos metu iškastas kaukoles, tačiau dabar niekas nežino, kur jos palaidotos. Jau atgimimo metu bandėme ieškoti tos vietos, tačiau nieko neradom.

Pasakojo Veronika Kalakauskienė-Gurskienė, 1998 m.

PALEMONO IR NEVERONIŲ ĮVYKIAI

J. Januševičiaus (g. 1905 m.) dar 1995 m. pasakojo, kad Jonas Mickevičius-Žvirblis dalyvavo 1941 m. sukilime, dažniausiai būdavo štabe Palemone. Sumanus ir energingas, jau tada bandė vadovauti savo draugams. Vokiečiams nepripažinus mūsų valdžios, vėl grįžo prie žemės, tačiau apie šiajo gyvenimo atkarpažinojo visi. Pokaryje, bijodamas rusų keršto ir vengdamas mobilizacijos, Jonas slapstėsi Palemone, Šliumbos sodyboje. Daržinėje buvo išsikasęs duobę, ant kurios suvertė šiaudų kūlius. Naktimis iš savo slėptuvės išeidavo ir ieškodavo likimo draugų.

Jonas Januševičius per draugus Miško plukdymo kontoroje gavo pažymą apie tai, kad Jonas Mickevičius yra miško kirtėjas Livintuose. Jiedu greitai susitiko. Buvo gal liepos mėnesio pabaiga ar rugpjūčio pradžia. Mickevičius apsidžiaugė draugo paslauga ir greitai iškeliavo į Livintus. 1944 metų pabaigoje čia subūręs gal dešimt jaunų vyrų į būrys ir iš darbo pasitraukė. Partizanauti jie grįžo į sau geriau pažįstamas vietas.

J. Januševičius nurodė pažinojęs ir kitus Žvirblijo partizanus: K. Grėbliauską-Vaidevutį, Petrą Krasauską, Juozą Mikalauską-Žaibą (buvusį Paberžės k. seniūną). Kazys Grėbliauskas-Vaidevutis ir Mykolas Cvilikas-Genys 1947 m. gruodžio mėn. slapstėsi Zieniaus daržinėje, prie Samylų raisto. Kareiviai apsupo ir šukavo raistą. Vyrų išbėgo iš kluono ir traukėsi, tačiau buvo nušauti. Sakoma, kad juos išdavė.

1946 m. kovo mėn. LLA 5-oje DKA įkuriamas 6 batalionas. Jo veikimo teritorija - Kauno apskrities Pažaislio, Palemono, Jonavos, Karmėlavos, Aukštosios Panemunės ir Rumšiškių vlsč. Partizanų būrio vadu tapus K. Gurskui-Riešutui, jis buvo jau sumažėjęs. Teko telkti naujus kovotojus. Žvirblis gydėsi. 1946 metų spalio mėnesį Riešuto būryje buvo likę 7 partizanai.

1949 m. Grabučiškių k. (Rumšiškių vlsč.) vežamas į Sibirą žuvo Jurgis Jasilionis, Jokūbo, 68 metų ūkininkas. Jį nušovė Rumšiškių sribas Dubosas. Žūties priežastimi galėjo būti pareiškimas, rašytas LSSR MT pirmininko pavaduotojui Olekai dėl nacionalizuoto turto grąžinimo. Kaišiadorių apskrities vykdomojo komiteto pirmininkas F. Dastikas pagal aktyvo pranešimus 1948 08 27 rašė: „1941 m. jo turtas

nacionalizuotas, o ūkis apkarpytas. Jam palikta 20 ha. 1944–1947 m. palaikydavo ryšius su vietine Riešuto banda. 1947 m. rugsėjo mėn. sužeistam banditui davė arklį ir jį, organų persekiojamą, išvežė" (kalba netaisyta). Šis prašymas ir buvo susidorojimo su žmogumi pagrindu.

Liudytojai teigia žinantys ir kitus Duboso „nuopelnus" okupantams. Kitą kartą jis nušovė senuką, einantį pro šalį, kai jie važiavo, pagalvojęs, kad ryšulėlyje, kurį jis nešėsi, galėję būti ginklai ar maistas partizanams. Sustoję iškratė įtartina daiktą, o jame rado tik... vištą. Kaip visada, „liaudies gynėjas" dėl šios žmogžudystės nenukentėjo.

JA UNIMAS NELIKO NUOŠALYJE

Gyvenome Vajakiškių k., Rumšiškių vlsč., tarp Pravienos ir Dienupio. Šeimoje buvome 8 vaikai. Man lyg ir pasisekė, nes 1941 m. pradėjau mokytis Kauno ketvirtoje amatų mokykloje tekintoju. Jau tada supratau, kad Tėvynei iškilęs mirtinas pavojus ir stengiausi padėti besipriešinantiesiems okupacijai.

1944 m. pradžioje su Stasiu Paškevičiumi radome atsisaukimą, kuriame buvo raginama Lietuvos jaunimą burtis į LLA. Patiko raginimo tekstas: „Lietuvos jaunime, nebūk abejingas šioje situacijoje, nelik apkaltintas istorijos, kad ją nelaimėje palikai likimo valiai, jos likimas jūsų rankose, atiduok jai tą, ką privalai". Pradėjome organizuotis. Vasario mėnesį per brolių Petrą, kuris mokėsi Vilniuje, užmezgėme ryšį su LLA štabu. Tada grupėje, be mūsų su Stasiu, buvo Aleksas Jakubčionis-Žaibas, Romas Pogodinas-Kupstas, Romas Prascienius-Perkūnas, Tekorius ir Kižys. Turėjome ir veiklos programą - ruošti ginkluotai kovai prieš esamą ir buvusį bei vėl ateinantį okupantus. Artėjant frontui, gal birželio mėnesį, ryšys su LLA nutrūko.

1944 m. rugsėjo-spalio mėn. organizacijos veiklą atgaivinom. Į mūsų gretas atėjo Algirdas Lilas-Snaiguolis, Antanas Navickas-Kelmas, Edmundas Kondrackas-Mažiukas, Kazys Alionis-Vėjas, Jurgis Sukadolskas. Jau rugsėjo mėnesį užmezgėme ryšį su LLA atstovu Jonu Misiūnu-Žaliu Velniu, kuris tuo metu vadovavo DKR Kaugonyse ir Musninkuose. Gruodžio mėn. Pašulių k., Rumšiškių vlsč., mes, gal 20 vyrų, turėjome su juo susitikti. Tačiau iš pradžių į susitikimą neatėjo štabo pasiuntiniai, paklydę tose apylinkėse. Taip susidarė Žvirblio ir Morkos būriai, kurie priklausė Kariūno kuopai. Aš priklausiau Žvirblio būriui, rinkau Kaune jam informaciją, atlikau kitas užduotis.

Antanas Obelevičius-Tautginas

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Jonavos-Karmėlavos apylinkėse mūsų kovai priešinosi vietiniai rusai. Jie ne tik nepadėjo partizanams, bet ir griebėsi teroro. 1945 m. kovo mėn. Mikainių k. buvo išžudyta Ramašauskų šeima, o Kalnėnuose - Naskauskų ir Malinauskų šeimos. Sunku buvo su jais kovoti, nes išdavikai susiję su NKVD.

Iš Žvirblio būrio pasišalino E. Kondrackas-Mažiukas. Man buvo duota užduotis jį surasti, bet su R. Pogodinu, R. Prascieniumi, A. Jakubčioniu ir J. Vilčinsku patekome į NKVD rankas. Po 5 mėn. kankinimų Vilniuje, karinis tribunolas 1945 m. pabaigoje už Tėvynės išdavimą nuteisė mane 10 m. lagerio ir dar 5 m. tremties. Lageriuose ir tremtyje rašiau atsiminimus, eilėraščius, kurie, deja, paskui buvo konfiskuoti.

Pasakojo Antanas Obelevičius-Tautginas, 1997 m.

GYVENIMAS IŠMĖGINIMŲ NEPAGAILĖJO...

Mackūnų k. yra Rumšiškių vlsč., apsuptas miškų, be gerų privažiavimo kelių, tačiau vietinius žmones pokario negandos pasiekė. Jono Ožeraičio kovos keliai jį buvo atvedę į pakaunę.

Ožeraičiai augino tris vaikus - Joną, Adelę ir Klemensą tačiau labai greitai jie visi tapo našlaičiai. Kai Jonukui tebuvo devyneri metai, mirė tėvelis, o po metų neteko ir mamos. Tad nuo vaikystės tarnavo pas ūkininkus: iš pradžių piemenėliu, paskui ir samdomu darbininku. Pasklido po apylinkes ir brolis su seserimi, sodybą ir žemę išnuomavo, nes nebuvo kas ją dirba. Prie vokiečių tarnavo Vladikiškėse, Geruose Vakuose.

1943 m. su seserimi sugrįžo į namus. Jonui jau buvo 18 metų, jis jau pats turėjo būti šeimininkas. Apžvelgė apleistą sodybą apėjo visus pašalius ir kūrė planus ateičiai. Tačiau vėl bėda: seniūnas Joną įtraukė į sąrašus darbams Vokietijoje. Neužjautė jauno žmogaus ir jo mažametės sesutės. Teko vėl sukti galvą Greitai sužinojo, kad generolas P. Plechavičius renka Vietinę rinktinę, būsimą Lietuvos kariuomenės branduolį. Buvo sakoma, kad rinktinės dalyviai nekariaus vokiečių frontuose, o tik gins Lietuvą. Užsirašė, prasidėjo apmokymai. Tačiau greitai jie tapo nereikalingi, nes atsisakė vykti į frontą. Tarnavo Seredžiuje, kai gavo žinią, kad suėmė generolą. Visi išsiskirstė kas sau, tačiau dalis būriavosi, laukdami permainų. Frontas buvo čia pat.

Užėję rusai juos, septynis jaunos žmones, sugavo ir nusiuntė apmokymams, kad

Jonas Ožeraitis-Vaidotas su žmona

tiktų sovietinei armijai. Buvo seržantas mokomajame dalinyje, paskutiniu metu Gaižiūnų poligone. Ir kai 1944 m. lapkričio mėn. jau reikėjo vykti į frontą, iš Gaižiūnų pabėgo.

Tuo metu jauni žmonės Lietuvoje buvo gaudomi ir naikinami, kaip pikti žvėrys. Reikėjo slėptis ir ieškoti savų, nes visį jau žinojo apie partizanų būrius. Jie pasirodydavo ne tik naktimis. Tad nuėjo pas pusseserę Leonorą Kasteckienę į Gerų Vakarų k., Kaišiadorių vlsč. Ir kol svarstė, klausinėjo, vieną dieną atėjo Bernardo Steponavičiaus būrys. Buvo 1944 m. gruodžio mėn. pradžia. Taip prasidėjo Jono Ožeraičio pasipriešinimo okupantams kelias, kuris tęsėsi ilgus ketverius metus.

Nenorėdamas pakenkti saviems, pasiprašė toliau nuo namų. Rusai dezertyro atkakliai ieškojo, tardė gimines ir kaimynus. Tad ir atsirado kuriam laikui Užnemunėje. Tik jau pirmosios dienos buvo nesėkmingos. Jų būrį apsupo kareiviai. Jonas tada turėjo gerą suomišką automatą ir mokėjo karo abėcėlę. Palaikant didele ugnimi pavyko iš apsupimo prasiveržti. Niekas neskaičiavo žuvusių, tik vėl išsisklaidė kur kas gali. Jonas patraukė į gimtas vietas.

Greitai susitiko Perkūno būrį ir čia liko. Tada būriui vadovavo Pranas Jaromskas-Perkūnas, buvo broliai Dzimidavičiai: Pranas-Punktukas ir Antanas-Riteris, Jonas Stankevičius-Lašas, Stasys Grenda-Smarkuolis, Pranas Stanislauskas-Patrimpas, Jokūbas Sidaras-Tarzanas, Bronius Leikauskas-Lokys. Prasidėjo sunkios dienos. Šiandien sunku ir prisiminti visus susirėmimus su baudėjais ir sribais. Ypač sunkus mūšis su kareiviais buvo Romato miške, netoli Gaižiūnų poligono. Būrys buvo išblaškytas. 1946 m. žuvo A. Dzimidavičius, J. Stankevičius. Tada Jonas Ožeraitis turėjo Vaidoto slapyvardį, dažnai su vado leidimu lankydavosi Jono Gursko-Riešuto būryje. 1947 m. vasarą dingo Perkūnas, Lokys, Patrimpas ir Tarzanas. Vyrai ilgai nieko apie juos nežinojo. Tik paskui paaiškėjo, kad pagal gautus iš centro dokumentus jie legalizavosi ir išsiskirstė po Lietuvą. Tai buvo prieš klasta, kadangi greitai partizanai buvo suimti. Tų pačių metų spalio 21 d. žuvo Riešutas. Jie liko tik su Smarkuoliu, tačiau greitai prie jų prisidėjo Pranas Ulozas-Bevardis, Vincas Čiurinskas-Šermukšnis, Anelė Tarbūnienė-Drebulė ir Salomėja Piliponytė-Rūta. Nuo tada būriui vadovavo Vaidotas.

Prasidėjo nelygi kova. Kadangi buvo 1948 metai, kai partizaninis pasipriešinimas DKA A rinktinėje jau palaužtas, būriui teko blaškytis po Karmėlavos, Petrašiūnų, Rumšiškių valsčių miškus ir pamiškių kaimus, persekiojamam kareivių, sribų ir samdytų informatorių. Tai buvo vienas iš nedaugelio išlikusių veikiančių DKA būrių. Kelios dešimtys partizanų dar slapstėsi pavieniui ar mažomis grupelėmis.

1948 m. rugpjūčio mėn., kai kareivių siautėjimai buvo ypač dideli, jie - Vaidotas, Bevardis, Smarkuolis - nuvyko į prie Kėdainių esantį Keršio būrį. Po kurio laiko išsiruošė atgal, tikėdamiesi, kad viskas kiek aprimo. Į vieno kaimo trobos langą prie Užusalių, Vaidotas pasibeldė, tikėdamasis čia gauti maisto. Tačiau juos pasitiko šūviai. Kulkos sužeidė Vaidotui abi rankas. Ir tik kai atsitraukė į artimiausią mišką vyrai

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

pamatė, kad vadas sunkiai sužeistas. Susirado vežimą ir sužeistąjį nuvežė į Užtakų k. prie Rumšiškių, pas Černiauskus, kurių sūnus Jonas (slapyvardis irgi Vaidotas) buvo partizanų būrio vadas. Tik žaizdos be gydytojo pagalbos sunkiai gijo. Atvažiavusi ryšininkė Elena Paškevičiūtė (buvo kilusi nuo Žiežmarių) su mašina sužeistą nugabeno į Kauno ligoninę. Sakė, kad sužeidė medžiojant, tačiau per ilgai pas gydytoją nesikreipė. Suteikus pagalbą, ligonis buvo nuvežtas į Vilnių, kur jam buvo siūloma gultis į ligoninę. Jonas nesutiko, nes žinojo, jog tai labai pavojinga. Tada jis turėjo pasą Žukausko pavardę, kuri išgijo, pakeitęs savo nuotrauką. Apgyvendino Vilniuje, Aviečių gatvėje Nr. 8-2. Tai antras NKVD kontroliuojamas būstas, kuriame glaudėsi su centro išduotais dokumentais Putinas, Pranas Žičius-Vėjas.

Bevardis prisijungė prie Jono Černiausko-Vaidoto būrio, o likę Smarkuolis, Rūta ir Drebulė slapstėsi.

1948 m. pradžioje DKA vadas Griežtas, MGB agentas „Gediminas“, paskiria savo padėjėju Vėją. Dar 1946 m. pavasarį jis Žalio Velnio buvo paskirtas 1-ojo bataliono, kuriam vadovavo P. Petkevičius-Dramblys, kuopos vadu. Žmogus nežinojo, kad pakliuvo į puikiai sumanytas saugumo pinkles. Jau 1948 09 16 Vėjas Jonui Ožeraičiui praneša, kad su savo žmonėmis vyktų į Rumšiškių, Palemono, Neveronių partizanų susitikimą Grikšelių sodyboje, Naujasodžio k. Jiedu tada su Vėju susitarė vykti traukiniu iki Palemono, tačiau sutartu metu Vėjas prie traukinio nepasirodė. Jonas kuri laiką draugo laukė, tačiau tas į sutartą vietą neatėjo. Tik jau daug vėliau paaiškės, kad MGB jį suėmė, o tai išgelbėjo Vaidotą. Tada, nors ir vėluodamas, jis atvyko į Palemoną ir vienas patraukė nurodytos vietos link. Atsitiktinai jis užėjo pas ūkininką ir iš jo sužinojo, jog Grikšelių sodyboje buvo iššaudyti visi susirinkę partizanai.

Tada Jonas Ožeraitis vėl vyksta į Vilnių ir „slapstosi“ Aviečių gatvėje. Vyras mano, kad jis pakankamai atsargus, ginkluotas. Kiek pasveikusiam, siūloma mokytis vairuotoju kursuose. Štai čia, vairuotojų rengimo mokykloje, 1948 10 21 Vaidotą ir suėmė. Tada jis pistoletą nešiojosi priekyje, už kelnių diržo. Kratos metu jo ir nerado, nors patikrino kišenes, iškratė švarką. Kai išvedė į gatvę, vyras dar sugebėjo nustumti du lydinčius čekistus, tačiau pasinaudoti pistoletu nespėjo.

Benius Adamkevičius-Bijūnas, Pranas Žičius-Vėjas ir Vincas Žukauskas-Putinas tremtyje

Praėjo sunkius kankinimus. Tardymo metu tris mėnesius sėdėjo vienutėje, kol 1949 m. pavasarį pasakė, kad nuteisiamas 25 metus kalėti. Taip atsidūrė Vorkutos šachtose. Lageriuose jis sutiko bendražygį P. Žičių-Vėją, bataliono vadą V. Žukauską-Putiną būrio vadą B. Adamkevičių-Bijūną ir kartu analizavo partizaninės kovos klaidas.

Kai 1959 m. baigėsi kalėti skirtas laikas, Jonas Ožeraitis jau buvo 1-mos grupės invalidas. Lietuvą tegalėjo pasiekti tik 1970 m. Ir tai dar septynerius metus niekur negalėjo prisiregistruoti. Laikėsi nelegaliai, kol su šeima atsidūrė Palangoje.

Pagal Jono Ožeraičio pasakojimą, 1995 m.

IS GIMNAZIJOS KLASĖS

Augustinas Švenčionis (g. 1929 m.) į antisovietinio pagrindžio veiklą įsijungė, kai 1944 m. spalio mėn. jo tėviškėje Ilgakiemio k., Žaslių vlsč., pradėjo burtis pirmieji partizanai. Jaunuolis pasiryžo nelikti nuošalyje, nes augo patriotiškai nusiteikusiame šeimoje, tėvelis Aleksandras buvo Ilgakiemio 28-ojo Šaulių būrio vadas, apdovanotas Šaulių Žvaigždės ordinu, 1941 m. sukilimo dalyvis - karys savanoris. Jis labai norėjo, kad jo vaikai pasiektų mokslų. Nuo 1944 m. rudens Augustinas mokėsi Kauno 4-oje gimnazijoje. Tapęs DKA A rinktinės 2-ojo bataliono, kuriam vadovavo Pranas Petkevičius-Kariūnas ryšininku, įstojo ir į gimnazijos pagrindinę organizaciją „Viltininkai“ (vadovas mokytojas Julijonas Keturka). Tada jaunuoliai ir gavo iš DKA vadovybės nurodymą įkurti Kauno m. rytinėse prieigose rezervinį partizanų būrį, kuris turėjo tapti 6-ojo bataliono dalimi. Susitikdavo su Didžiosios Kovos apygardos vadais

Augustinas Švenčionis-Rytas

Marijonos Ramanauskienės namuose Kaune, Jurbarko g., ir pas Vilijampolės bažnyčios kleboną Aleksandrą Masaitį. Netrukus Aukštųjų Šančių rajone buvo įkurtas rezervinis partizanų būrys, kurios vadu ir tapo Augustinas Švenčionis, slp. Jurka (LYA B.b. 15936/95). Slapyvardis turėjo suklaidinti baudėjus, nes tuo metu šiuo vardu vadinosi ir plėšikaujančios „Juodosios katės“ nariai. Vėliau jis pasirinko Ryto slapyvardį.

Rezervinis būrys pasivadino „Didžiąja viltimi“. Jos pagrindą sudarė dalis jau minėtų „Viltininkų“, pavyko susitikti su bendraminčiais iš 8-osios gimnazijos, pirmos amatų mokyklos vaikinais ir miesto amatų mokyklų moksleiviais. Jie gavo slapyvardžius, davė priesaiką: Viktoras Akučionis-Grovas, Algimantas Goštautas-Algis (žuvo suėmimo metu), Henrikas Bekeris-Kepalas

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

(žuvo lageryje), Antanas Jančaitis-Jančius, Alfonsas Juškevičius, Balys Rasiulis, Adas Laurinaitis, Gintautas Maželis, Raimundas Šilinskas-Šilė, Aleksas Šiaučiūnas-Amatūškė (žuvo lageryje), Kazimieras Zakerevičius-Zakaras, Bronius Marcinkevičius, Romas Pangonis-Kupstas ir kt. Su Augustinu Švenčioniu-Rytu - 17 jaunųjų kovotojų.

Karo pabaigoje Kaune, netoli Ašmenos gatvės, buvusioje vokiečių karo belaisvių stovykloje (vėliau ją iškėlė į Petrašiūnus) dienas leido Rytprūsių fronte lengvai sužeisti rusų kareiviai. Iš frontininkų už naminę degtinę galėdavai nusipirkti ar į naminę iškeisti ginklų ir šovinių, daugiausia trofėjinių vokiškų automatų. Įgytais ginklais jaunieji partizanai patys apsiginklavo ir labai sunkiomis sąlygomis pergabendavo į Pravieniškių ir Beištrakių miškus, kur telkėsi 2-ojo ir 6-ojo batalionų partizanai.

1946 m. pavasarį saugumas susekė ir išaiškino „Viltininkų“ organizaciją. Kas išdavė, šiandien galima tik spėlioti. Nustojo veikusi ir rezervinių partizanų grupė „Didžioji viltis“. Prasidėjo areštai. Pirmą suėmė H. Bekerį-Kepalą kuris neatlaikė tardymų ir prakalbo. Suėmimo metu žuvo A. Goštautas. Keli jaunieji kovotojai sugebėjo pasislėpti. Augustinas Švenčionis atsидūrė pas Klemensą Gurską-Riešutą vėliau laikėsi Jono Ožeraičio-Vaidoto būryje, kovojančiame Kauno apylinkėse. Būrys priklausė Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės 6-ajam batalionui. Kadangi teritorija ribojosi su „Tauro“ apygarda, dalyvaudavo bendrose operacijose su Viesulo ir Vermachto partizanais, priklausiusiais jau Tauro apygardai. Būrio veikimo teritorija buvo Pažaislio, Karmėlavos, Rumšiškių ir Beištrakių miškai. Pasiekdavo Pakuonio ir Jiezno apylinkes. Buvo keli susidūrimai Beištrakių, Karmėlavos miškuose. Įsimintinos kautynės 1946 m. vyko pelkėtame Romato miške, kur vienu metu buvo susirinkę Perkūno, Meškos ir Riešuto būriai. Iš pat ryto NKVD būriai pradėjo supti mišką tačiau partizanai buvo užėmę patogias pozicijas ir neleido rusams laisvai manevruoti. Mūšis vyko iki vakaro, buvo nukauta nemažai kareivių, tačiau šiame mūšyje žuvo ir būrio vado pavaduotojas Albinas Kazlauskas-Merkys. Vakare kareiviai pasitraukė, o partizanai išsiskirstė mažomis grupelėmis. Kai kitos dienos ryte kareiviai vėl puolė mišką partizanų ten jau nerado.

Būriui talkininkavo vienoje Vilniaus ligoninėje medicinos seserimi dirbusi mergina Janė. Toks buvo jos slapyvardis, o jos tikroji pavardė - Stravinskaitė. Ji aprūpindavo medikamentais, tvarstomąją medžiagą. 1947 metų pavasarį Augustinas Švenčionis iš apygardos štabo gavo nurodymą sutartu laiku susitikti su šia medicinos seserimi ir Žaslių valsčiuje paimti iš jos vaistų siuntą. Tuo metu vaikinai turėjo Kauno 4-osios gimnazijos mokinio pažymėjimą kuris atstojo asmens dokumentą. Palikęs ginklą būryje, Augustinas ėjo į nurodytą vietą. Netoli Navasodų k. pateko į vietos sribų pasalą. Pradžioje bandė išsisukti, rodydamas tą gimnazisto pažymėjimą, tačiau greitai suprato, kad sribų operacija buvo skirta jo suėmimui. Tik vėliau sužinojo, kad jį išdavė Mikas Važnevičius, buvęs jo bendražygis partizanas, persimetęs į Žaslių sribų būrį. Augustino tardyme dalyvavo ir pats išdavikas, kuris buvo ypač žiaurus. Taip jau

susiklostys gyvenimas, kad išdavikas gyveno Kaune, Baršausko gatvėje, tad gal ne kartą su Augustinu Švenčionių tas nelaimingas žmogus ir prasilenkė.

Likimas lėmė, kad po poros savaitių kankinimų Augustinui Švenčioniui pavyko iš Žaslių NKVD daboklės pabėgti (LYA B.b. 15936). Kurį laiką teko slapstytis, gydėsi sužalotą koją ir galvą o dešinioji ausis buvo sužalota nepagydomai. Šie randai ir šiandien Augustinui neišnykę.

Grįžo į būrį 1947 m. pabaigoje, kai DKA A rinktinės veikla po J. Markulio-Erelio ir V. Pečiūros-Griežto išdavysčių buvo paralyžuota, suimti ar nužudyti vadai. Slapstėsi tik pavieniai partizanai ir aktyviai kovose jau nedalyvavo. Vaidoto būrio partizanai slapstėsi pavieniui. Daug kovotojų pasinaudojo saugumo sugalvotai provokacijai išvykti gyventi į Vilnių su padirbtais pasais ir atsidūrė saugumo naguose. Tik Augustinas jautė išdavystę ir komandai nepakluso. Pradėjo slapstytis vienas. Iš pradžių 1948 m. nukeliavo į Viešų k., Širvintų vlsč., ir slapstėsi Kosto Stravinsko ir M. Piepaliaus sodybose, esančiose netoli Širvintos upės, slėptuvėje. L. Stravinskienė ir dabar prisimena jų globojamą devyniolikmetį partizaną. 1948 05 22 Kaišiadorių MGB sprendimu, kaip „bandito“ visa šeima buvo tremiama į Krasnojarsko kraštą Jeniseisko r. Kasovo gyvenvietę, Turuchansko miško pramonės ūkį.

Mėtydamas pėdas, Augustinas išvyko į Jotainių k., Vadoklių vlsč., Panevėžio apskr., bandė įsidarbinti mokytoju. Pajautė esąs sekamas, todėl spruko į Stelmužę, Imbrado vlsč., pradėjo dirbti pradžios mokyklos mokytoju, tačiau po 3 mėn., 1949 m. balandžio 13 d., saugumiečiai jį areštavo mokinių akivaizdoje, rankas surakino antrankiais. Suimti jo iš Kaišiadorių atvyko saugumiečiai A. Siominas ir I. Kitasovas su sribu Bronium Čeponiu. Su tokia sargyba pasiekė Kaišiadoris, kur prasidėjo skaudūs tardymai. Paskui išvežė į Kauną. Čia karinis tribunolas apkaltino tėvynės išdavimu ir nuteisė 25 metams lagerio. Vėliau karinei prokuratūrai pareikalavus akistatos su bendrabyliais, kurie jau buvo po teismo išvežti į lagerius, jo bylą perdavė pagarsėjusiai MGB *trojkai*, kuri skyrė 10 m. griežto režimo lagerių ir dar 5 m. tremties. Taip atsidūrė Kazachstano stepėse, Karagandos lageriuose.

Po Antrojo pasaulinio karo Karlagą papildė ir naujai okupuotų šalių žmonės bei karo belaisviai. Čia kalėjo apie 30 skirtingų tautų atstovai, o pirmasis politinių kalinių ešelonas iš Lietuvos čia atidundėjo 1945 metų vasarį. Kai pokario metais stalininis režimas pasiekė savo apogėjų, 1949 m. atskiroje Karlogo stepių dalyje, prie Kengyro upės, buvo įkurtas specialus lageris, pavadintas Steplagu. Čia kalėjo itin pavojingi „liaudies priešai“, kurie buvo įdarbinti mangano ir vario kasyklose. Į šias pavojingas sveikatai šachtas buvo siunčiami tik jauni vyrai. Kaliniams buvo sustiprinta apsauga, ant drabužių jiems buvo prisiūti asmeniniai numeriai.

Čia kaliniai nebuvo šaukiami nei vardais, nei pavardėmis. Per metus jie galėjo artimiesiems išsiųsti tik du laiškus rusų kalba, kurie buvo kontroliuojami cenzūros. Barakai naktimis buvo rakinami, o langai užkalti tvirtomis grotomis. Steplage kalėjo

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

ir 2690 lietuvių. Karagandos srityje buvo 26 lageriai, per visą jų egzistavimo laiką kalėjo daugiau nei vienas milijonas kalinių.

Štai toks vaizdelis iš tų dienų prisiminimų. Antrajame lagpункte, ant apatinių narų, sėdi dvidešimtmetis jaunuolis nuplyšusiais kalinio drabužiais, išklupusiais kerziniais batais. Jo kelnės sulopytais keliais, nuzulinta dėmėta striukė vos laikosi ant sulysusio kūno. Ant galvos užsimaukšlinęs sulamdytą kepurę, kurios priekyje prisiūtas numeris SČ-995. Toks pats ant kelių, nugaros ir kairiosios rankovės. Rankose skudurinis maišelis, kur duonos gabalėlis - visos dienos maistas. Netrukus pasigirs duslūs skambalo dūžiai, kurie kaip elektra nusmelks kūną, pranešantys, kad laukia 12 val. darbas karjere ar vario rūdos kasykloje. Jaunuolis sunkiai pakyla nuo narų ir eina į lagpункto kiemą, kur rikiuojama kolona, kurią už vartų apsups ginkluoti sargybiniai su šunimis ir ves į darbą. Jaunuolio veidas blyškus, įdubusios akys, o skruostuose vargo ir nerimo raukšlės. Tai Augustinas Švenčionis, tačiau net artimiausieji žmonės jo neatpažintų...

1949 m. rudenį Augustinas pateko į Karagandos srities Džezkazgano-Rudniko griežtojo režimo lagerį. Dirbo vario rūdos kasyklose, iki 700 m. gylyje. Būdavo daug žūčių, nuo sunkaus darbo vyrai greitai prarasdavo sveikatą, nes dienos norma kiekvienam būdavo 10 tonų rūdos, ją kraudavo į vagonėlius rankomis, paskui juos stumdavo prie kelto. Išsekusius žmones brigadininkai su padėjėjais mušdavo, kad tie įvykdytų dienos normas. Visai išsekusius kalinius-klipatas siuntė į Kengyro ar kitas stovyklas, o kiek atsigavus, vėl grūsdavo į šachtas. Laimei, 1952 m. pavasarį į Rudniką atvežė po Ekibastuzo lagerio sukilimo daug lietuvių ir ukrainiečių. Jie išmokė ir perdavė patyrimą kovoti prieš brigadininkų smurtą. Susikūrė grupelės jaunesniųjų, kurie kankintojus tramdydavo, o išūlesnieji net buvo nužudyti. Taip baigėsi jų viešpatavimas. Lagerio prižiūrėtojai vyrus smarkiai bausdavo. Kartą Augustinas po brigadininko tramdymo pats pateko į prižiūrėtojų nagus, buvo sumuštas ir uždarytas net 17 parų į karcerį. Išėjo iš ten vos gyvas. Visa laimė, kad savieji nepalikdavo nelaimėje, slapta šėlpė maistu. Augustinas gerai prisimena Ekibastuzo politinį kalinį Albina Skučą, kaunietį, Atgimimo metu apdovanotą Vyčio kryžiaus ordinu.

Džezkazgano-Rudniko lagerio politiniai kaliniai, solidarizuodamiesi su 1954 05 16 prasidėjusiu Kengyro kalinių sukilimu, paskelbė analogiškus reikalavimus lagerio vadovybei. Jie sukilo dėl nepakeliamų gyvenimo ir darbo sąlygų, sargybinių ir vadovybės teroro. Nutraukė darbą visose vario rūdos kasyklose bei antžeminiuose objektuose. Prižiūrėtojai pasitraukė už vartų. Prie lagerio vartų, vidinėje pusėje, buvo išstatyta kalinių sargyba, nieko neįsileisdavo. Tarp lagpункtų išlaužė angas, taip sujungiant visus tris lagpункtus. Į darbus nėjo tris savaites, nors vadovybė visokiais būdais stengėsi sukilimą nuslopinti. Buvo iškeltos sąlygos: palengvinti kalinių gyvenimą, išlaisvinti invalidus ir pasenusius, peržiūrėti visų politinių kalinių bylas.

Sukilimo veiksmus koordinavo komitetas, sudarytas iš visų tautybių kalinių, jam vadovavo maskviškis Miša Kudinovas (jo tėvai - Didžiojo teatro artistai). Iš lietuvių komitete buvo Jonas Stanevičius, Stasys Gerlikas, Leonas Birgiola, Leonas Pališkis ir

kt. Komitetui priklausė ir Augustinas Švenčionis. Sukilimo metu lageryje buvo pavyzdinė tvarka: dirbo parduotuvės, valgyklos, kasdien buvo vežamas maistas, vanduo. Buvo pradėtos vykdyti krepšinio varžybos, pasirodydavo meno saviveiklininkai. Danguje sklandė savidarbiai aitvarai, barstydami apylinkėse lapelius su jų reikalavimais. Tvarką prižiūrėjo patys kaliniai. Vadovybė bijojo, kad kaliniai neišsiveržtų iš zonos, tad žadėdavo įvairių lengvatų.

Kelis kartus sargybiniai bandė prasiveržti į lagpunktus per kalinių sargybą paimti kalinius įkaitais, tačiau jiems tai nepasisekė. Budėjo visą parą. Vieno budėjimo prie trečiojo lagpunkto metu, kai stovėjo Augustinas Švenčionis, Juozas Žvinakis, Juozas Trečiokas, Klemensas Straigys, Leonas Pališkis, ukrainiečiai Miša Redko, Leonid Krivanosov, Stepan Savčiuk, Vasilij Šuler ir kt., viso apie 30 vyrų, sargybiniai užpuolė budėjusius. Užvirė aštrios grumtynės. Jų metu buvo sužeista Augustino koja, tačiau ir šlubuodamas iš posto jis nepasitraukė.

Sukilimą kaliniai nutraukė po 30 dienų, kai prie lagerio sienų privažiavo tankai, vidaus kariuomenė, žiauriai nuslopinusi maištą Kengyre. Ten žuvo keli šimtai kalinių, tarp jų ir 10 lietuvių. Tai Sovietų Sąjungos vidaus reikalų ministras S. Kruglovas davė įsakymą sukilimą numalšinti, panaudojant kariuomenę ir tankus. Augustinas Švenčionis ir kiti Rudniko sukilimo dalyviai atsidūrė režiminiam ketvirtajame lagpunkte.

Tuos įvykius aprašė rašytojas-disidentas A. Solženycinas knygoje „Gulago Archipelagas“.

Džezkazgano lageriuose lietuvių tarpe vyravo tvirta patriotinė nuotaika. A. Švenčionis prisimena, kad jie buvo įkūrė pagrindinę grupę, kurios nariai buvo aktyvesnieji politiniai kaliniai Albinas Drevinskas, Vytautas Pauliukaitis, Leonas Birgiola, Edmundas Simanaitis ir Stasys Gerlikas. Per steigiamąją grupės susirinkimą trečiame lagpunkte priesaikos žodžius parašė A. Drevinskas, o raštą įdėjo į stiklainį ir paslėpė pirmąjį ir trečiąjį lagpunktus skiriančioje sienoje, tikėdamiesi surasti, kai bus laisvi... Gyvendami žiauriomis sąlygomis, kaliniai tikėjosi išeiti į laisvę. Juos siejo tėvynės meilė, draugystė, žmoniškumas.

Augustiną jau 1955 m. iš lagerių išleido, tačiau tremtyje Krasnojarsko krašte dar teko išbūti iki 1957 11 27. į namus grįžo iškankintu kūnu, tačiau nepalūžęs. Šiandien A. Švenčionis sako, kad jį visur lydėjo stebuklingas žiburėlis. Jis jį saugojo ir globojo. Juk jo gyvenime buvo daug akimirkų, kai nesimatė, rodos, išeities, tačiau galvos nepametė. Toks stebuklingas žiburėlis išvesdavo iš pražūties.

Grįžus į Lietuvą iš tremties ir lagerių, buvo pasiilgęs ne tik savo krašto, bet ir prasmingo darbo. Bandė stoti į Žemės ūkio akademijos (dabar - universiteto) mechanikos fakultetą. Išlaikė egzaminus, tačiau nepraleido mandatinė komisija. Vėliau pasisekė per ministeriją gauti leidimą studijuoti neakivaizdiniame skyriuje. Per pažįstamą įsidarbino Nemuno laivininkystėje normuotoju, tačiau prisiregistruoti Kaune

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

nepavykdavo dėl pasų taisyklių („Položenij'e o pasportach"). Prisiregistravo... plaukiojančioje baržoje, kur gyveno Nemuno upeiviai. Baržą tik žiemai atplaukdavo į Kauną, kitu metų laiku stovėdavo Raudonėje ar Skirsnemunėje. Studijuojant antrajame kurse, priėmė dirbti ŽŪA laborantu. Baigus mokslus, jau Chruščiovo

Plaukiojanti barža Skirsnemunėje

atšilimo laikotarpiu leido studijuoti aspirantūroje. Paskui - technikos mokslų daktaras. Taip pasisekė užsikabinti už gyvenimo, būti gerbiamu ne tik kovos draugų, bet ir visų jų supančių. Augustinas Švenčionis ir šiandien darbingas ir pareigingas, stengiasi padėti savo likimo broliams nelengvame jų gyvenime.

Lageriuose kalinius lydėjo nežinomo autoriaus daina, kurią dainuodavo politiniai kaliniai. Ji ir šiandien skamba Augustino Švenčionio ausyse.

DRAUGYSTĖS MARŠAS

Tu, mielas drauge, neliūdėki,
Kad reikia žengt šitu keliu.
Šituos žodžius širdin įdėki,
Nors atsiskirti ir sunku.

Šiandien raudono maro laikas -
Rytoj mūs laukia Vorkuta.
Šiandien rytų plėšikai siaučia,
Ateis ir mūsų valanda.

Priedainis: Drauguži, tikėk, greit nebereiks kentėti,
Tik viltį turėk, dar Laisvę teks regėti.
Ir vėl susitiksime po Vyčio vėliava,
Kada mūs šalelėj švis Laisvės aušra.

Varge pažinom vienas kitą,
Tapai tu man tikru draugu.
Ne vienas priešas nuo mūs krito,
Kai žemę laistėm jų krauju.

Kada tik taurę mes išgersim,
Pripiltą skausmo ir kančių,
Grotas krūtinėmis išlaušim,
Į Laisvę žengsime kartu.

Priedainis: Subrendom kovoj, todėl ir širdys kietos,
Kautynių lauke nebuvo priešams vietos.
Jaunystę praleidom pavojų ir ugny,
Neliūski, drauguži, mūs Laisvė jau arti.

Vėl susitiksim, drauguži,
Trispalvė skaisčiai plevėsuos,
Ir visi tie, kas balsą turi,
Draugystės maršą uždainuos.

Priedainis: Draugystė tvirta, draugystė kieto plieno,
Sujungė kova ar šaltos mūro sienos.
Kas žuvo, nulenksime galvas ties kapu,
Ir žengsim likimo mums skirtu keliu.

IŠ ARCHYVŲ

1944 m. rudenį Beržo „skrajojantis“ būrys judėjo maršrutu Kaunas-Prienai-Butrimonys-Aukštadvaris-Rumšiškės-Kaunas.

1945 04 23 Žalias Velnias įspėjo okupacinę valdžią, kad jei kovoje su partizanais dalyvaus kariuomenė, jie neleis jai laisvai judėti magistraliniais keliais (visų pirma Kaunas-Vilnius).

1945 m. pabaigoje Pažaislio vlsč. buvo suimta grupė Kauno rinktinės partizanų ir pagrindininkų.

1946 01 29-30, tardant kun. S. Rudžionį, KGB išsiaiškino, kad Vilijampolėje (Kaunas), Jurbarko g. 33-1, kur gyveno kunigo giminaitė Marytė Ramanauskienė, rūsijoje po butu buvo DKA štabo buveinė. Į rūsį yra du įėjimai: vienas iš buto, kitas - iš gatvės. Taip pat Žalias Velnias turi buveinę Vilijampolės klebono Masaičio name.

1947 m. MGB Šančiuose, M. Melnikaitės gatvėje, pas ryšininkę įrengia tariamą konspiracinį butą, kur kartais apsistoja partizanai.

RUMŠIŠKIŲ- PRAVIENIŠKIŲ-LIVINTŲ PARTIZANAI

MORKOS BŪRIO ŽŪTIS

1945 m. balandžio pradžioje Guronų k., Rumšiškių vlsč., pas Kardono (taip vadinosi eiguva, kurioje buvo keletas valdiškų namelių) eigulį Aleksą Alionį, Jono (slapyvardis Šaulys) svečiavosi apie dvidešimt partizanų. Eiguva priklausė Pravieniškių girininkijai. Pats eigulys irgi buvo partizanas, tačiau dirbo ir valdišką darbą. Girininkas Kazys Zabarauskas žinojo apie eigulio veiklą, tačiau jam nekenkė. Jiedu buvo giminaičiai: Zabarauskas buvo vedęs Alekso seserį. Sodyba atokioje vietoje, žmonės patikimi, todėl partizanai, įsikūrę daržinėje, jautėsi saugiai. Tai visų pirma trys broliai Zdanevičiai: Pranas-Burokas (g. 1921 m.), Andrius Vincas-Morka, (g. 1919 m.), Ignas-Serbentas (g. 1925 m.) kilę iš Pašulių (Guronų) k. Ryžtingi, gal net kiek gruboki santykiuose su vietos gyventojais, nes buvo dirbę prižiūrėtojai Pravieniškių priverčiamųjų darbų stovykloje, ir čia norėjo kariškos drausmės. Andrius buvo būrio vadas, todėl ir būrys turėjo Morkos vardą. Vincas Paškauskas-Liepinis (g. 1920 m.) iš Paliepių kaimo, Justinas Janonis (g. 1911 m.) iš Kaspariškių, pravieniškietis Aleksas Ambrazevičius-Šaulys (g. 1917 m.), Andrius Gerunaitis-Alksnis (g. 1920 m.) iš Beištrakių. Vienuolikos būryje buvo du Miežonių kaimo vaikinukai - Kazys Galinis-Liepa ir gimnazistas Algirdas Laurušonis-Miežis (g. 1928 m.), į būrį atėjęs tik tos tragiškos dienos išvakarėse, bei Jonas Matikas-Aidas. Dvyliktuoju mums žinomu kovotoju buvo Aleksandras Virbickas-Berželis (g. 1920 m.) iš Miežonių k. Tų kautynių metu jam buvo 25-eri. Troboje sužeistas gulėjo Kariūno būrio partizanas Vaclovas Vaicekauskas-Vilkas (g. 1919 m.), kuris gydėsi slaugomas sodybos šeimininkės.

Andrius Zdanevičius-Morka

Sako, kad juos išdavė Dominas Juršė iš Pravieniškių. Vaikščiojo per žmones ir atsargiai jų klausinėjo, kas ką matė, kas ką girdėjo. O gal buvo ir daugiau išdavikų, nes tokio didelio partizanų junginio judėjimas negalėjo būti nepastebėtas.

Balandžio 12-tą, ketvirtadienį, eigulys Aleksas Alionis parbėgo iš miško ir pranešė kovotojams, kad visur pilna kareivių. Tada sodybą suspėjo palikti eigulio žmona su dukrele. Kol vyrai svarstė kur bėgti, NKVD kareiviai jau pasirodė pamiškėje. Gintis ruošėsi net nežinodami, kad sodybą supa keli žiedai kareivių. Net kulkosvaidį išikėlė į medį. Prasidėjo mūšis, krito puolantys, bet jų buvo per daug, kad partizanai turėtų šansą laimėti. Keli jų sukniubo nuo užpuolikų kulų,

Ignas Zdanevičius-Serbentas

tačiau kitiems pavyko įsitvirtinti kieme. Pabandė prasiveržti pro žiedą tada, kai pamatė, kad priešintis yra beviltiška: iš lavonais nusėtos pamiškės veržėsi nauji būriai kareivių. Namas ir daržinė drebėjo nuo granatų, tačiau ten jau nieko nebuvo. Teko kautis kieme. Igną Zdanevičių enkavedistai rado nusišovusį, Andrius sužeistas susisprogdino granata, o Pranas kovojo iki galo. Jam liko du šoviniai, iš jų vienas dar buvo skirtas užpuolikui, kitu nusišovė pats. Užėmę sodybą, kareiviai iš įniršio dar spardė Prano lavoną, palydėdami savo pyktį keiksmažodžiais. Puolimo pradžioje troboje buvo tik Aleksas Alionis. Jis bandė sužeistą Vilką tempti į kiemą, bet buvo nukautas. Vilkas sugrįžo atgal, atsigulė į lovą.

Pirmasis į trobą įbėgęs kareivis paleido į jį kulką ir dar kartą sužeidė į krūtinę. Vėliau sužeistą partizaną užmetė ant sunkvežimio į Kaišiadoris vežamų kareivių lavonų...

Dalis sugebėjo trauktis. Tik gal bėgimui pasirinko blogą kryptį: puolė bėgti link Beištrakių. Užbėgo į Livintų miško sandėlį, buvusį prie geležinkelio Kaišiadorys-Jonava, 17-ame km, kur dirbo keliolika darbininkų. Sandėlio vedėjas Statkevičius nepasimetė: liepė vyrams persirengti darbininkų drabužiais ir krauti malkas, o jų ginklus ir drabužius paslėpė. Persekiojantys kareiviai tokios gudrybės neperprato, o kai apsuptis baigėsi, vyrai patraukė į kitus miškus ir prisijungė prie veikiančių partizanų būrių...

Tris kilometrus iki Beištrakių arkliai traukė užkabintus už kojų partizanų lavonus. Prie Bankausko sodybos kareiviai juos sumetė į duobę su vandeniu, prieš tai klausinėję, ar kas nors jų nepažįsta. Vietos gyventojai neišdavė nei vieno iš kovotojų giminių. Čia pat be dvasios stovėjo ir trijų brolių Zdanevičių Motina, žvelgė į subjaurotus lavonus. Nesukliko, neišsidavė, o tik nuėjusi gerą kilometrą sukniubo į šaltus arimus.

Tada sovietinės kariuomenės pulkininkas, surinkęs kaimo gyventojus, aiškino jiems, kad kvailystė priešintis tokiai jų jėgai, užkariavusiai visą Europą. Šios kovos baigtis aiški. Partizanų kūnai nebuvo vežami į Kaišiadoris ir niekinami, nes tai nebuvo NKVD kariuomenė, o frontininkai.

Pagerbti žuvusių susirinko ne tik aplinkinių kaimų žmonės, bet ir netoliese veikę partizanai. Dabar vietos žmonės sako, kad jų buvo arti dviejų šimtų. Tikrai žinoma, kad laidotuvėse dalyvavo Juodosios Kaukės, Meškos, Kirvio būriai. Jonas Tomkus ir Kazys Zdanevičius slapta sukalė vienuolika karstų. Ir dabar dar Pašulių kapinėse stropiai prižiūrimi dvylikos partizanų kapai, nors kalbama, kad Andrių Gerunaitį šeima palaidojo atskirai, išvogusi jo lavoną kiek anksčiau. Stribai ir NKVD bijojo sutrukdyti laidotuvėms, nes čia susirinko labai daug partizanų.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Pašulių k. gyventojas Pranas Alionis 1994 m. teigė, kad buvo nukauta 98 sovietiniai kareiviai, Morkos sesers Elenos Zdanevičiūtės atmintyje išlikusi apie 50 kareivių žūtis. Jau minėtas Vaclovas Vaicekaskas teigė, kad nukautųjų buvo prikrauti du sunkvežimiai.

LEMTINGAS LAPKRITIS

Miškingos Livintų-Beištrakių-Pašulių apylinkės subūrė organizuotai kovai prieš pavergėjus šimtus kovotojų. Čia veikė net keli būriai. A rinktinės štabo viršininkas B. Steponavičius-Milžinas, kiti liudininkai yra nurodę, kad pirmasis kovai yra subūręs tuos, kurie nėjo tarnauti į okupacinę armiją ar norėjo ginklu priešintis okupantams, buvo P. Petkevičius-Kariūnas. 1944 m. rudenį jis jau vadovavo apie 60 partizanų būriui, kuris neturėjo pastovios buveinės, o bazavosi didesniuose miškuose.

Livintų-Beištrakių apylinkių miškai buvo parankūs partizanams, tačiau turėjo ir vieną didelį trūkumą: driekėsi geležinkelio trikampyje Kaišiadorys-Kaunas, Kaišiadorys-Jonava. Didžiųjų ofenzyvų metu vagonais buvo atvežami kareiviai, skaičiuojami jau ne dešimtimis, bet šimtais, kad išnaršytų kiekvieną miško kvartalą. Čia važinėjo šarvuočiai ir klimpo artilerija. Gal todėl Livintų-Beištrakių kovotojų istorijoje daug tragiškų įvykių.

Sužinoję, kad rusai ruošiasi gyvulius išvežti į Kaišiadoris, tų metų lapkričio viduryje Vilionių dvare partizanai rekvizavo arklius, karves, suvestas iš ūkių, kurių savininkai buvo išvežti į Sibirą. Tada į Permės sritį buvo ištremtos Žičių ir dvi Grigaliūnių šeimos iš Aitekonių, Jonas Aleksiejūnas ir Adelė Matkevičiūtė iš Vilionių k. Pasnigo, todėl gal būt nebuvo sunku kareiviams surasti pėdsakus į stovyklą kuri buvo įkurta prie Livintų upelio. Yra duomenų, kad partizanus išdavė A. Nevedomskas-Briedis. NKVD dalinys ruošėsi Žalio Velnio štabo puolimui. Jų žiniomis ten galėjo būti arti šimto partizanų, todėl buvo bandoma ieškoti pagalbos iš grįžtančios armijos. Sovietiniai vadai, jau primiršę Berlyno šturmą, nenorėjo žūti nežinomoje žemėje, todėl štabo puolimas prasidėjo tik lapkričio 19 d. Žalias Velnias jau buvo pasitraukęs, o likę tik nedidelis būrelis partizanų. P. Petkevičiaus-Kariūno kovotojai dar nebuvo spėję palikti pavojingų vietovių, tačiau nesunkiai išvengė susidūrimo. Teigiama, kad Kariūnas žuvo tada vienintelis iš viso partizanų būrio, kai liko pridengti besitraukiančius. Labiausiai patyręs kovotojas, praėjęs karus, vyresnysis puskarininkis krito nuo klaidžiojančios enkavedisto kulkos...

SKRAJOJANČIO BŪRIO VADAS

Ieškant duomenų apie šį Laisvės kovų vadą skaičiau baudžiamąją bylą Nr. 43204/3 buvusiam LSSR KGB archyve, prakalbinau dešimtį įvykių liudytojų. Keturiuose bylos tomuose yra ne tik Meškos, bet ir B. Steponavičiaus-Milžino, B. Trakimo-Genelio ir O. Trakimaitės-Ožkos tardymų protokolai, liudytojų parodymai, įvairūs dokumentai.

Romualdas Randis-Meška

Kalėjime, po pistoleto vamzdžiu, Meška yra parašęs savo autobiografiją (b. b. Nr. 43204/2 t. 1.2 146 - 147). Romualdas Randis gimė 1925 m. Milžinų k., Rumšiškių vlsč. 1940 m. baigė Rumšiškių pradžios mokyklą, iki 1941 m. birželio pabaigos mokėsi Kaišiadorių amatų mokykloje. Turėjo tapti staliumi.

Į Vokietiją darbams buvo išsiųsta tūkstančiai jaunų žmonių. Jau 1941 m. rugpjūčio mėn. Romualdas, kaip neturintis pastovaus darbo, buvo išvežtas į Rytų Prūsiją. Dirbo Otto Gerkės ūkyje. Romualdas - gražiai nuaugęs, darbštus jaunuolis, todėl šeimnininkai buvo juo patenkinti. Juo labiau, kad po pusmečio Romualdas jau galėjo susikalbėti vokiškai. Jį be galo traukė Lietuva, ir 1943 m. kovo mėn., sulaukęs ankstyvo pavasario, iš

Vokietijos pabėgo. Grįžo namo. Tikėjosi, jog visi patikės jo pasakėlei, kad ponas Gerkė už gerą darbą namo paleido. Vokiečiai gegužės mėnesį Romualdą areštavo ir leido pasirinkti - ar grįžti Vokietijon, ar Lietuvoje tarnauti armijoje, saugančioje geležinkelius. O kai sužinojo, jog vaikinai laisvai kalba vokiškai, lyg ir pasirinkti nedavė. Kartu su 50-čia areštuotų nusiuntė į Prienus, kur buvo dislokuota generolo Justo karinė dalis. Po 3-jų mėnesių apmokymo vežė į Lentvarį, kur iki 1944 m. vidurio saugojo geležinkelį. Beje, Žaslių-Vievio ruožą tada prižiūrėjo Jonas Misiūnas, būsimasis DKA vadas, tad vyrai galėjo susitikti ir anksčiau.

Jau drebėjo nenugalimoji vokiečių armija, ji traukėsi visu frontu. Birželio pradžioje, grįždamas po gydymosi Vilniaus ligoninėje į Lentvarį, Romualdas pabėgo. Slapstėsi pas seserį Oną Babkauskienę Rumšiškėse, tačiau liepos mėnesį jų sodyba sudegė. Grįžo į Milžinus. Kaimynai įskundė, kad jis tarnavo vokiečių armijoje. Pradėjo naujoji valdžia ieškoti, kviestis į valsčių. Žinodamas, kad rusai jam neatleis, Romualdas pasirinko mišką. Tuo labiau, kad iš vokiečių kareivių buvo išgijęs ginklą.

Sužinojęs, kad Žaslių vlsč. veikia Žalio Velnio partizanai, patraukė pagalžkelio Vilniaus link. Prie Kaugonių sutiko DKR kovotojus. Buvo 1944 12 27. Į būrį priėmė, davė Meškos slapyvardį. Tačiau Kaugonių miške išbuvo tik savaitę, nes sužinojo, kad apie 70 partizanų Livintų miškuose subūrė Pranas Petkevičius-Kariūnas. Grįžo tėviškėn, iki 1945 m. balandžio pabaigos buvo eilinis, kol Kariūnas jam pasiūlė 10 vyrų būrį. Daugelį Meška anksčiau pažinojo: Drumstas Kazys-Spurga iš Leliušių k., Markevičius Antanas-Špokas iš Slabados, keturi vyrai iš Pazaliesės k.: Pūras Pranas-Kranklys, Raistas, Zigmas Leikauskas-Kurapka, Albinas Čėsna-Jaunutis, Kazys Kurnaitis. Ir kiti anksčiau gyveno Kaišiadorių vlsč.: Kotas, Juodžbalis, Brazys. Deja, dar ir dabar

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

nežinomos kai kurių žuvusių būrio partizanų pavardės. Užbėgant įvykiams už akių pasakysime, kad netrukus visi jie žuvo ar bus areštuoti, išskyrus Kranklį. Jis pasinaudos siūloma amnestija ir legalizuosis.

1945 08 12 Meškos būrys buvo neatpažįstamai pasikeitęs, nes iš 10 senųjų partizanų beliko tik du. Į būrį atėjo Bernardas Pūras-Žilvytis iš Vilionių, Vilkiškių k. jaunuoliai Alfonsas Vaina-Kaštonas, Silvestras Vaina-Karklas, Alfonsas Vaina-Dagilis, Kazys Kralikauskas-Jokeris iš Karsakų. Tarp devynių kovotojų - šeši 18-20 metų amžiaus. Be to, kuopai dar priklausė Adomas Janonis-Saulius iš Kaspariškių k., Vacys Ceslevičius-Erelis iš Vilkiškių, Juozas Sidaras-Klajoklis iš Leliušių k., Bernardas Ivoška-Alksnis iš Smilgių k., Stepas Frankonis-Erelis iš Žaslių (jis legalizavosi 1945 m. ir nuėjo tarnauti sribu. 1945 12 13 „pasižymėjo“ puolant partizanų slėptuvę Survelių k. Tada žuvo Stasys Kavaliauskas-Žebenkštis ir jo brolis bataliono vadas Edvardas-Klajūnas).

1945 m. rugpjūčio mėn. Meška buvo paskirtas kuopos vadu ir vadovavo 24 partizanams. Iki arešto įėjo į A rinktinės štabą. A rinktinės vadas Uosis laikėsi Meškos kuopoje. Partizanams sunku judėti plynuose Rumšiškių valsčiaus laukuose. Padaugėja išdavysčių. Leliušių, Užtakų kaimuose atsiranda sribų, o jiems informaciją teikia ne patys doriausi vietos žmonės. Susidūrimuose su kareiviais ir sribais žūsta ar sužeidžiama vis daugiau partizanų. Tai Spurga, Špokas, Laimutis, Juodžbalis, Švidrys, Raistas, Kurapka, Klajoklis, Viržalis.

Jau 1945 01 01 Meška su partizanais Gilučių k., Žaslių vlsč., užpuolė sribų būrį. Keturis jų nušovė, o vieną sužeidė.

1945 m. balandžio mėn. Kariūnas, Spurga, Saulius, Erelis, Meška ir Juodžbalis Užtakų k. troboje rado sribą Praną Čižą ir apylinkės pirmininką K. Stankevičių. Tie atsišaudydami bandė bėgti, išsoko per langą, bet buvo nušauti. Tą pačią naktį nušautas ir Aleksas Ivanauskas, įtartas pranešinėjęs sribams apie partizanų pasirodymus. Jis buvo to kaimo apylinkės pirmininkas.

Užtakų k., Rumšiškių vlsč., 1945 08 06 Saulius nušovė valstiečius Barkauskus - Antaną ir Petrą už tai, kad pranešinėjo sribams apie partizanų buvimo vietas.

1945 m. rugpjūčio mėn. partizanai atėjo į sribo Stasio Vilko sodybą Palomenės vnk. Šeimininko namuose nerado, tačiau čia jų laukė pasala. Buvo nušauta Vilkienė, o

R. Randžio būrys. 2-oje eilėje dešinėje stovi Meška

susišaudymo metu žuvo partizanas Juodžbalis. Tą patį mėnesį Raistas vadovybės įsakymu už išdavystę nušovė Pazaliesės k. gyventoją Frankonienę. Rugsėjo mėn. už išdavystę Meška nušovė savo pusseserę Domicėlę Randytę Milžinų k. Buvo surengta pasala Užtakų-Milžinų kelyje, kuriuo namo grįžta kaimo sribai Striganavičius ir Juočiūnas. Tą vakarą namo ėjo tik vienas Striganavičius, kuris ir buvo nušautas. Partizanas Saulius pranešė, kad Leliušių k. gyventoja Genevičienė ir jos sūnus, Rusonių k. gyvenanti Gilienė su sūnumi, Marcelė Mikalauskienė su sūnumis Alfredu bei Vaciu iš Milžinų k., Uogintų k. žmonės Belevičius, Baibokas, Meilutis Viktoras, Dambravos k. gyvenanti Ladaitė Stefa perduoda sribams ir NKVD kareiviams žinias ir dėl to žūsta Tėvynės gynėjai. Pateikiami įrodymai, todėl rinktinės vadas Uosis leidžia juos likviduoti. 1946 08 28 šie žmonės buvo sušaudyti. 1946 m. lapkričio mėn. mirties bausmė buvo įvykdyta seserims Grikštaitėms iš Leliušių k.

Pagal informatorių pranešimą 1946 07 29 Kaspariškių k. Meškos būrį užpuolė kareiviai. Ten žuvo Spurga ir Klajoklis, o Saulius buvo sužeistas.

Meškos būrys turėjo daug rėmėjų. Pažymėtini iš jų Rumšiškių vlsč. gyventojai: Mileris Stasys, 45 metų, iš Užtakų k., Juršė Stasys, iš Užtakų k., Makarevičius Vincas, 65 metų, iš Milžinų k., Janulis Jonas iš Kaspariškių k., Jankauskas, 30 m., iš Vilionių k., Aleksiejūnas, 30 m., iš Vilionių k., Aleksiejūnas, 55 m., iš Vilionių k., Aleksiejūnas Bernardas, 25 m., iš Vilionių k., Varanauskas Stasys, 35 m., iš Pagirių k.

Išdavė Mešką irgi savi: gerai pažįstama mergina Ona Kazakevičiūtė (MGB agentė „Saulutė“), pas kurią jis ilsėjosi. Ji sugirdė migdomuosius, kad kareiviai jį paimtų gyvą. Štai ką apie tai rašė MGB 1947 06 30 d. akte (B. b. Nr. 43204/3 t. 2 psl. 86 - 87): „Rumšiškių valsčiaus MGB viršininkas vyr. leitenantas V. Šatalinas, Rumšiškių garnizono viršininkas leit. Zadorožnych ir kareiviai: vyr. seržantas Ušakovas, jaun. seržantas Žinkinas, eiliniai Podolskis, Pšatovas. Jie 2 val. 20 min. užėjo pas Juodiškių k. gyvenančią Kazakevičiūtę Oną. Įėję į kambarį Ušakovas, Žinkinas, Podolskis ir Pšatovas pastebėjo įtartinažmogų, gulėjusį lovoje. Į riksmą „Kas?“, nežinomas iššoko iš lovos, išsitraukė iš kišenės pistoletą ir norėjo juo pasinaudoti prieš vyr. seržantą Ušakovą ir eilinį Podolskį. Bet po drąsių ir ryžtingų eil. Podolskio veiksmų, kai vienu smūgiu jis išmušė nežinomajam iš rankų pistoletą partrenkė jį ir surišo draugų pagalba" (versta iš rusų kalbos).

Tie, kas pažinojo Mešką sakė, jog ne tik vienas, bet ir visi keturi kareiviai jo nebūtų surišę. Juo labiau, kad partizano rankoje buvo pistoletas su 14 šovinių. Vienas Rumšiškių gyventojas man pasakojo, jog V. Šatalinas gyrėsis, kad keturi kareiviai užgriuvo Mešką giliai miegantį, surišo ir tik tada partizaną pavyko išbudinti. Įlipo trobon, praardę stogą.

MGB Rumšiškių vlsč. būstinėje Mešką atpažino sribai Ona ir Aleksas Drumstai. Sako, kadaise Oną už apkalbas Meška mušęs gumine lazda. Tardymui Mešką išvežė į Vilnių. Prasidėjo kankinimai, žiaurumas.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Meška kelias savaites sakė nieko nežinantis apie savo draugus, nurodė tik tai, kas jiems nepakenktų. Tačiau kovajau pralaimėta. Visu kankinimus jaunas vyras pernešė, draugų neišdavė.

Meškos byla 1947 10 27 persiunčiama ypatingam pasitarimui prie MGB SSSR, o lapkričio 22 d. protokolu Nr. 46 už dalyvavimą „antitarybinėje nacionalistinėje ginkluotoje gaujoje ir teroristinių aktų vykdymą nuteisiamas 25 m. kalėjimo“. Pirmieji metai praeina Pečiorlage. Po Stalino mirties, 1960 m., Meškos byloje buvę partizanai B. Genelis ir B. Steponavičius perteisiami, sutrumpinant jiems kalėjimo laiką iki 15 m. (buvo nuteisti po 25 metus kalėjimo). Archyvo bylose Meškos prašymo perteisti ir bausmės sutrumpinimo dokumentų nėra. Išliko 1957 04 17 d. Pabaltijo apygardos karinio prokuroro raštas, kad R. Randžio byla grąžinama į Lietuvos SSR KGB archyvą ir stebėjimo laikas nutraukiamas.

Galima daryti išvadą kad iki tos dienos, tai yra apie 1957 m., R. Randis-Meška žuvo. Kitaip nepavadinsi 32 metų vyro mirtį.

TAPARAUSKŲ ŠEIMOS LIKIMAS

Partizaninėje kovoje Antanas Taparauskas amžiumi buvo vienas iš vyriausių. Nedidelio ūgio, kresnas, gilios valstietiškos išminties būrio vadas. Gimė 1905 m. Livintų geležinkelio stotelėje (Rumšiškių vlsč.). Kaimas buvo išsibarstęs, apsuptas miškų. Taparauskų šeimoje augo 9 vaikai - dviejų motinų, nes mirus žmonai, našlaudamas tėvas vedė antrą kartą.

Nepriklausomybės paskelbimo metais Antanas buvo dar paauglys, tačiau jo vaikiška širdelė pritarė Lietuvos atgimimui. Vėliau buvo jaunalietuvis, šaulys. Dalyvauti šiose organizacijose skatino tik meilė savo kraštui. 1926-1927 m. tarnavo Lietuvos kariuomenėje, paskui vėl grįžo į Livintus. Tėvelio Antano ūkio žemės neužteko, todėl pasidavė į miškų darbus. Paskui dirbo eiguliu. 1944 m. vasaros pabaigoje, kai sovietinė kariuomenė gaudė naujokus, pradėjo ruošti ginkluotam pasipriešinimui, nors jo mobilizacija nelietė. Manė, išgelbės kaimo vyrus nuo žūties sovietinėje armijoje, kol ateis išvaduotojai. Susirado dar kelis pažįstamus vyrus. Iš pradžių buvo būrio vadas. Antano Taparausko-Kirvio būrį sudarė septyni kovotojai: Jonas Čiurinskas-Pilėnas (Pelėnas), Juozas Čiurinskas-Punktukas, Vincas Drulia, Jokūbas Sidaras-Tarzanas iš Livintų, Pranas Čiurinskas ir Kazys Leikauskas-Samanis iš Medinų k. Paskui Kirvis tapo DKA A rinktinės kuopos vadu.

Jo būrys į didelius mūšius nestojo, daug kartų išvengė kraujo praliejimo gal todėl, kad kovojo iš vaikystės pažįstamose vietose, aplinkui buvo dideli miškų masyvai, sunkiai privažiuojami keliai: tikras Rumšiškių valsčiaus užkampis. Taip nuolatinuose rūpesčiuose ir pavojuose, kovose ir pasitraukimuose prabėgo dveji metai...

Kai Mackūnų miške apsigyveno partizanai, bunkeris buvo įrengtas dar ne iki galo - neužbaigtu priekiu. Ilsėtis nebuvo kada: vieni dirbo, kiti ėjo sargybą. 1945 11 19

Antanas Taparauskas-Kirvis

rytą partizanas Pranas Čiurinskas buvo išėjęs su užduotimi, todėl, galimas dalykas, kad kareiviai pagal jo pėdas ir atsekė bunkerį. Kita vertus, galima galvoti ir apie išdavystę dėl to, kad labai jau tiesiai link bunkerio ėjo kareiviai, sustojo nuo jo nepavojingame jiems atstume.

Tą ankstų rytą partizanai girdėjo prie upelio šaudant, kai kareiviai užpuolė tariamą Žalio Velnio štabą Livintuose. Vincas Drulia patarė ir jiems trauktis, tačiau Kirvis nesutiko, sakydamas, kad iššaudys visus kaip zuikius, nes nežinoma situacija, kareivių dislokavimo vieta. Po kiek laiko šaudymas priartėjo. Trauktis jau buvo per vėlu. Prisileidę kareivius arčiau, partizanai paleido automatų serijas. Kareiviai atidengė pragarišką ugnį gal kiek iš nevilties dėl patirtos nesėkmės puolant štabą. Pirmas žuvo vadas Kirvis, šaudęs iš automato. Jonui Čiurinskui prie bunkerio sužeidė ranką. Kiti nutarė trauktis. Vincas Drulia, Juozas Čiurinskas, Jokūbas Sidaras ir Pranas Čiurinskas atsišaudydami bėgo link Baurų. Juozas Čiurinskas turėjo lengvą vokišką kulkosvaidį, kiti - automatus, tad jų šūviai privertė kareivius sugulti. Nubėgo vyrai iki kvartalo linijos, čia sumėtė pėdsakus ir dingo persekiojams iš akių.

Tačiau Jonas Čiurinskas ir Kazys Leikauskas pasuko kita kryptimi, kurį laiką kareivių pasala. Kaziui pasisekė pabėgti, o Joną rado žuvusį išvartoje prie Mackūnų k. Kareiviai spygliuota viela surišo žuvusiems rankas, pervėrė kartis, kad lengviau būtų nešti iki mašinos. Atvežė į Kaišiadoris ir numetė aikštėje. Deja, tame mūšyje žuvusiųjų palaidojimo vieta nežinoma, nors manoma, kad daugumą partizanų lavonų vežė į Kaišiadorių durpynėlyje esančią duobę (prie buvusios pieninės). Manoma, kad ten ilsisi dešimtys bevardžių ir įvardintų kovotojų...

Likę gyvi vyrai pakriko. Slapstėsi, kur tik išmanė. Vincas Drulia pasiekė net Žemaitiją tačiau kalėjimo ir ilgų katorgos metų neišvengė. Greitai buvo suimti Jokūbas Sidaras ir Kazys Leikauskas.

Prasidėjo represijos prieš partizano Kirvio gimines. [Norilską, Karagandą Archangelską dar 1946 m. buvo ištremtos seserys Marija (g. 1923 m.), Elena (g. 1906 m.), Domicėlė (g. 1908 m.). Štai jauniausioji sesuo Magdalena Taparauskaitė-Daina (g. 1929 m.) kovų metu šelpė partizanus medikamentais, tvarkė uniformas.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

LIVINTŲ APYLINKĖSE

Livintų k. buvo 47 sodybos, gyveno jame 194 gyventojai. Livintai, Beištrakiai (70 sodybų bei 290 gyv.) ir Pašuliai (46 sodybos, 192 gyv.) buvo netoli nutolę vienas nuo kito, tad šių vietovių vyrai bendravo, draugavo.

Livintų apylinkės buvo pamėgęs pats Žalias Velnias. Čia ne kartą glaudėsi DKA štabas, buvo nustatyti geri ryšiai, svetingi ūkininkai. Šiame krašte buvo bene didžiausi miškų masyvai, kartais klampūs, šlapi, tačiau partizanai žinojo visus takus ir takelius. Reikalą kiek „gadino“ einantis geležinkelis į Jonavą ir Kaišiadoris, kai galėdavo netikėtai pasirodyti kareiviai, tačiau jis buvo nuolat stebimas. Čia dažnai atklysdavo partizanai ir iš kitų vietovių jei reikėdavo dėl kažkokių priežasčių palikti savo gimtąsias vietas.

NKVD žinojo, kad Livintų apylinkėse glaudžiasi daug partizanų ir organizuodavo čekistines operacijas. Sako, tik būdavo jiems sunku verbuoti vietinius gyventojus, nes beveik kiekvienas jų miške turėjo šeimos narį, giminaitį. Tačiau šiose vietovėse buvo daug mūšių, netekčių.

1945 09 04 rytą, auštant, kareiviai pagal tikslias agentų žinias atvyko į šalia Livintų buvusį Beištrakių mišką. Žuvo vietinis partizanas Stasys Drulia-Trimitas (g. 1914 m.), tačiau priėjo rasta rašomoji mašinėlė ir šūsnis antisovietinių lapelių. Tai paskatino pasitelkti papildomas kareivių pajėgas. Jau rugsėjo 15 d. kariuomenė aptiko

Kazys Mikulis-Deržulis tarp Kauno gimnazistų (1-oje eilėje antras iš dešinės).

18 partizanų būrių. Įvyko atkaklus mūšis, kurio metu žuvo Stasys Vinickas-Raistas (g. 1917 m.), buvęs Meškos būrio vado pavaduotoju, ir Jonas Blaževičius-Štrilinkas iš Pyplių. Gavę pastiprinimą, kareiviai ilgai persekiojo partizanus Praną Steponavičių-Laimutį, Zigmą Leikauską-Kurapką Albina Čėsna-Jaunutį, Kazi Kurnaitį ir paėmė gyvus.

Agentams pranešus, 1945 07 19 kareiviai tarp Būdos ir Livintų aptiko partizanų stovyklavietę. Puolimo metu, jų nelaimei, ten buvo partizanai. Žuvo 4 vyrai, iš kurių atpažintas vienas - Kazys Mikulis-Deržulis (g. 1924 m.) iš Prazariškių k., Žaslių vlsč. Stovyklavietėje rasta drabužių ir maisto produktų, mūšio metu nukautas rusų karininkas.

Kaišiadorių sribai 1946 05 21 „medžiojo“ Beištrakių k. Krūmyne pastebėjo įtartina žmogų, kurį nušovė. Tai buvo partizanas Henrikas Vėželis, partizanų siųstas dirbti milicininku. Jį išaiškinus, pasitraukė į mišką tačiau įkliuvo baudėjams, ieškodamas partizanų.

1946 metų viduryje, kuris buvo pats kritiškiausias DKA, šiuose miškuose, nuklysdamas į Strošiūnus ir Šilonis, veikė Bernardo Steponavičiaus-Milžino trisdešimtys vyrų būrys.

Iš Livintų ir gretimų kaimų bėjau minėtų Kirvio, Aguonos būrių partizanų į miškus išėjo ir žuvo 12 vyrų. Politiniais kaliniais šiandien įvardijami 39 livintiškiai ir jų artimiausieji kaimynai. Buvo ištremta net 46 partizanų ir jiems prijaučiančių šeimų narių (iš Livintų - 15, Beištrakių k. - 19, Pašulių k. - 12 žmonių).

BANIŠKIŲ KAIME

Baniškių k. tik už keturių kilometrų nuo Rumšiškių. Išsibarsčiusiame kaime 1947 m. buvo 64 sodybos, 266 gyventojai. Žmonės didžiavosi, kad 1919-1920 m. nepriklausomybės kovose dalyvavo ir praliejo kraują Jonas Adomavičius. Šlapi miškai, Tinklaraisčio upelis, klampios apylinkės. Čia vietą rasdavo vietos ir aplinkinių kaimų kovotojai. Globojo juos ir daugiavaikė mažažemių ūkininkų Vinco Pabiržio (g. 1875 m.) ir Elžbietos Ulozaitės (g. 1888 m.) šeima, čia jie rasdavo prieglobstį. Tačiau vistiek į sribus išėjo trys broliai Kepežinskai: Stasys, Kazys ir Zigmąs.

Nelaimės Pabiržių šeimos irgi neapleido. 1944 m. vasarą pagal rusiškos valdžios skelbtą mobilizaciją bijodamas užtraukti nelaimę šeimai, brolis Zenonas atvyko į Kauno karinį komisariatą susiruošęs keliauti į frontą. Žinojo, kas jo laukia toje karo mėsmaalėje, tačiau kitos išeities neturėjo. Kaip tik čia sutiko du pažįstamus iš savo krašto, kurie patys nutarė ir įkalbėjo vaikina geriau eiti į mišką ir laukti išvaduoju, nei paguldyti galvą okupantų pusėje. Tad trise traukiniu grįžo į Pamierio stotelę, nutarė slapstytis kartu. Netoli tėviškės, pas vieną Baniškių ūkininką išsikasė bunkerį ir ieškojo kelių susisiekti su būrio vadu Petru Klimavičiumi-Uosiu. Tačiau ryšių rasti nepavyko.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Pabiržių šeimoje Baniškėse likę tik patys mažiausieji vaikai. Alfonsas, jo sesuo, būsimoji rašytoja Eleonora, gyvena Kaune, tačiau jie su nerimu žvelgia į savųjų tragedijas. Po kurio laiko Eleonora, sužinojusi apie tai, kad brolis slapstosi bunkeryje, ryžosi jį aplankyti: manė, sribai ir kareiviai nekreips į ją, invalidę moterį, dėmesio. Taip ji laimingai atvyksta traukiniu iki Pravieniškių, o paskui pėsčiomis pasiekė Baniškes, susirado ūkininką, pas kurį slapstėsi brolis. Pavyko perduoti maistą, drabužius, tačiau Zenono nepamatė. Perdavėjai šeimininkas tik kruvinus marškinius ir paragino greičiau važiuoti namo... Taip nežinioje praėjo pora metų. Paskui Eleonora sužinojo, kad brolių suėmė, o "trojka" nuteisė ilgus metus kalėti. Išvežė į tolimą Sibirą. Ten, sako, dalyvavo kalinių sukilime ir 1948 09 13 žuvo.

Pabiržiai 1948 05 22 buvo ištremti į Krasnojarsko kraštą Jarcevo r., Kosovo gyv. Galima numanyti, kad ne už tai, kad šeima turėjo 15 ha žemės, o dėl sūnaus Zenono arešto. Į Lietuvą jie grįžo tik 1955 m. Deja, sujauktoje sodyboje Baniškėse gyveno kiti žmonės, ūkiniai pastatai buvo sugriuvę, o ir tokių valdžia jiems negražino. Teko glaustis pas sūnų Alfonsą Kaune, paskui gyveno Kačerginėje pas brolio Izidoriaus vaikus.

VIENAS TARP SVETIMŲJŲ

Izidorių Tuškevičių, gerą ratų meistrą kaip įprasta, Rumšiškių miestelio žmonės vadino Račiumi, o vaikus - Račiukais. Sūnus Pranas buvo šaukiamo į sovietinę kariuomenę amžiaus, tačiau tarnauti okupantui nenorėjo ir slapstėsi. Jam buvo sukakę devyniolika metų, iš Kaišiadorių amatų mokyklos, kurioje mokėsi būti staliu, grįžo namo.

Likę be užsakymų, tėvas ir sūnus uždarbiavo kuldami ūkininkų javus. Tą dieną jiedu darbavosi pas Bareiką Bartkūnuose. Grįždami namo, prie Dovainonių k. pamatė, kad kelią užtvėrė rusiškos tanketės. Pranas pradėjo bėgti, bet po tėvo riksmo vaikinai suprato, kad kulka jį pavys. Sustojo, palaukė, kol privažiavo kareiviai. Tėvą paleido, o Praną nusivedė į Antakalnio k. vielomis aptvertą aikštelę, kur buvo saugomi naujokai.

Sekė kelionė į frontą. Kaunas, Jarcevas, Smolenskas, Gaižiūnai. Jauni vyrai sumanė pabėgti. Simas Jakubauskas praardė vagono sienoje skylę ir atidarė duris. Vienas po kito pradėjo šokti iš vagono. Buvo 1945 metų sausio mėn. vakaras, vietovė prie Lentvario. Nustatė vakarų kryptį ir bėgo visą naktį, tikėdamiesi atsidurti pakaunėje. Atokvėpio minutę išsiaiškino, kad atsidūrė Rūdiškėse, sutiko gal 30 partizanų būrį, tie nurodo kelią. Prie Bijautonių vėl susitinka partizanus, tačiau du iš jų Pranas pažįsta - su jais kartu mokėsi amatų mokykloje. Milžinų kaime, sudegusioje Marčiaus Grėbliausko sodyboje, šeimininkas juos pavaišina pienu. Iki namų buvojau netoli.

Sugrįžo į Užtakus Pranas ne vienas, o su draugu iš Kauno. Kluone susitvarkė seną slėptuvę. Izidorius Klimas nuvažiavo į Kauną ir parvežė draugui drabužius. Po kurio laiko Pranas liko vienas.

1945 m. sausio mėnesį Rumšiškių valsčių užpuolė partizanai, atplaukę iš kairiosios Nemuno pusės. Tai buvo Saulės būrio vyrai, tarp kurių buvo ir rumšiškietis Jonas Lietuvninkas. Bandyta užpulti stribyną nuo kapinių pusės, tačiau operacija nepasisekė. Tokiu neramiu metu ir grįžo namo Pranas Tuškevičius.

Neužilgo susitiko su partizanų būrio vadu R. Randžiu-Meška. Pasipasakojo savo bėdas ir ketinimą gyvas rusams nepasiduoti, parodė turėtą pistoletą. Susitarė susitikti pas Ulozą vadinamą Kazoku, Pamieryje.

Sutartą dieną sodyboje buvo 4 partizanai. Meška prasitarė, kad partizanai didelių problemų neturi, nes rusams viskas sprendžiasi Rytprūsiuose. Vietos milicininkų tarpe yra savų žmonių, kurie apie pavojus praneša. Jau daug vėliau Pranui pasakys, kad tai Antanas Grinevičius ir Kazys Makarevičius. Einant namo, Pranas pakliuvo į milicijos įgaliotinio Ipolito Balinsko paruoštą pasalą. Per akimirką jis pasijuto esąs prieš šautuvų vamzdžius. Surištomis rankomis jis buvo nuvežtas į Kauno saugumą. Kad Pranas Tuškevičius dezertyras ir liaudies priešas, saugumiečiai jau žinojo. Tardytojas nurodė du kelius: mirtis lageriuose ar lengvas darbas Rumšiškių milicijoje. Prisiminęs pokalbį su Meška ir norėdamas apgauti saugumiečius, dvidešimtmetis vaikiną pasirinko antrąjį kelią, ketindamas pirmai progai pasitaikius sprukti miškan.

Ignatavičiai gyveno Kapitoniškėse, poros kilometrų atstume nuo Rumšiškių nutolusiame kaime. Pranas draugavo su jų dukra Veronika, todėl šeima ir užleido vaikinui laisvą kampą, nors žinojo, kad čia dažnai lankosi jų žentas partizanas Kazys Grėbliuskas-Vaidevutis iš Žvirblio būrio. Aštuoniolikmetis Kaziukas buvo kilęs iš Amalių k., Petrašiūnų vlsč. Greitai jiedu susitiko. Vaikiną buvo su naujutėle Lietuvos kario uniforma, gražiais garbanotais plaukais ir trumpavamzdžiu automatu. Vėliau Pranas susitiko su Meška ir jo vyrais - Spurga, Žilvičiu, Klajokliu.

Susitarė, kad į būrį neskubės, o eis tarnauti stribu. Paprašė raketinio pistoleto, šovinių. Tada rusų kareiviai iš Vokietijos į Rusiją varė gyvulius, todėl su malonumu ginklus ir šovinius keitė į bet ką. Ilgai niekas iš NKVD nesuprato, kodėl Prano Tuškevičiaus budėjimo metu nebūna susidūrimų su partizanais, sveiki ir gyvi grįžta agitatoriai ir pyliavų rinkėjai.

Pirmieji nepasitikėjimo požymiai juo milicijoje atsirado netikėtai. Stribai Milžinų k. atsitiktinai užėjo į Emilijos Jočiūnaitės trobelę. Šeimininkų nebuvo, tačiau ant stalo pamatė atverstą „Tiesą“, o joje Stalino portretą su išbadytomis akim. Milicijoje buvo nutarta merginą

Veronika Ignatavičiūtė
ir Pranas Tuškevičius-Račiukas

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

areštuoti. Pranas sumanė gelbėti žmogų. Nuėjo į Milžinus perspėti, kad Jočiūnaitė pasislėptų, nes žinojo, jog nutarta ją areštuoti. Tačiau šeimininkės nerado. Užėjo pas kaimynystėje gyvenusią Oną Kazakevičiūtę, prašydamas, jog toji perspėtų. Tik nežinojo, kad O. Kazakevičiūtė buvo NKVD užverbuota ir vadinosi ten agente „Saulutė“. (Emilija 1946 04 08 buvo suimta ir nuteista 8 metus kalėti.)

Jau kitą dieną MGB Rumšiškių valsčiaus viršininkas V. Šatalinas uždarė Praną Izidoriaus Navicko troboje, kur gyveno milicijos valdžia. Kamarėlė lyg ir nepritaikyta kalėjimui. Pranas laisvėn išeina kartu su lango rėmu. Bando susirasti partizanus, tačiau lyg tyčia jų neranda. Tada pasisekė incidentą užglaistyti.

Veronika Ignatavičiūtė irgi buvo partizanų pagalbininkė. Pranas ir Veronika susituokė 1947 05 05, nors aplinkinių žmonių Pranas buvo laikomas stribu.

1948 m. liepos mėn. pas Ignatavičius Prano suimti atėjo milicijos leitenantas Dambrasukas su pavaldiniu. Ginkluoti, pikti bandė surišti rankas ir atvesti į štabą bet buvo patys nuginkluoti. Į miliciją jis nuėjo pats, tariamai įrodęs, kad jo bėdos, tai tik nemaloniai susiklostę aplinkybės. Tardė ilgai, tačiau netikėtai paleido. Matyt, enkavedistai norėjo susekti Prano ryšius su dar keliais išlikusiais partizanais. Tai supratęs, Pranas laikėsi nuošaliai, kartas nuo karto vis dar užsukdamas į stribyną. Reikėjo girdyti viršininkus su proga ir be progos, kai jų nuotaikos būdavo geros ir blogos. Perduodavo butelius arba pats gerdavo su enkavedistais ir skrebais.

1948 10 07 prie jo priėjo Jonas Gagas iš Aštrago kaimo ir pareiškė, kad telkia kovotojus užpulti miestelį, išvaikyti stribus ir sunaikinti dokumentus. Apie Praną viską žinantis ir juo pasitiki. Ginklų šiek tiek turi, parūpins dar. Pasižiūrėjo Pranas į energingai įrodinėjantį žmogų ir sutiko. Tačiau neapgalvotas sumanymas žlugo.

Po kurio laiko į namus atėjo Aleksas Drumstas ir liepė eiti į stribyną. Pasiėmė Pranas du butelius naminės ir nuėjo, tačiau mano sugrįžo tik po 10 metų.

Pradžioje juos tardė MGB tardytojas vyr. leitenantas Tomas Zelionka, su kuriuo po kalėjimo ilgus metus Pranas gyvens Rumšiškėse beveik kaimynystėje. Paskui išvežė į Kaišiadorių saugumą. Liutviną užkankino, o ką išgyveno Pranas, sunku ir apsaityti. Laikė rūsyje, per tris sprindžius vandenyje. Po šešių parų nuo kulnų nusmuko padai, kūnas nuo sumušimų ištino. Prižiūrėtojai į vyro nusiskundimus tik rankomis numodavo, nes jo kančios jiems teikė džiaugsmą.

Pranui Tuškevičiui-Račiukui pagal tris straipsnius buvo paskirta 25 metus kalėti. Kalėjo Irkutsko srities Angarlago kalėjime, kuriame išbuvo iki 1958 05 11.

GYVENIMAS RUMŠIŠKIŲ VLSČ., VARGINGAI. SESUO MARIJONA (G. 1924 M.)

Gyvenome Mackūnų k., Rumšiškių vlsč., vargingai. Sesuo Marijona (g. 1924 m.) jau buvo nutekėjusi į Livintų k. už kalvio Igno Čiurinsko, o aš su kita sese Aldona (g. 1932 m.), broliu ieškojome kelių išgyventi. Prano Jaromsko-Perkūno partizanai dažnai užsukdavo ir į mūsų sodybą. Su Pranu buvome gerai pažįstami: lanke tą pačią

mokyklą, mus mokė ta pati mokytoja Julija Zabarauskienė. 1946 m. tapau partizanų ryšininkė, suteikė Rūtos slapyvardį. Kai Perkūnas iš mūsų apylinkių netikėtai dingo, būriui pradėjo vadovauti Vaidotas. Talkininkavau jiems toliau. Dažniausiai siuntė į Kauną ir aplinkinius valsčius įsigyti medikamentų, nešiau žinias ir paketus Riešutui per jo brolių Alfonsą Gurską, susitikdavau su ryšininkėmis Narsute iš Kaugonių, Teodora iš Kauno. Visas kaimas žinojo apie mano veiklą, tačiau taip darė daugelis mackūniškiškių. Partizanų priesaiką daviau atvažiavusiam iš Vilniaus Vėjui.

Man padėjo seserys Aldona ir Marijona, slėpdamos partizanus, perspėdamos juos apie stribų pasirodymus apylinkėje, važiuodamos su užduotimis į nurodytas vietas.

Asmeninis gyvenimas irgi lengvas nebuvo. Netekau tėvų, blaškėsi gyvenimo mėtomas brolis. 1947 03 14 pagimdžiau mergaitę, kurią Kampiškių bažnyčioje pakrikštijome Birute. Manimi susidomėjo stribai. Sekė, beldėsi į duris, ieškodami pasislėpusių partizanų. Galop iškviatė į Kaišiadoris. Nuvažiavau. Iškėlė sąlygą bendradarbiauti, kitaip žadėjo teisti. Bandžiau su jais žaisti, paprašiau laiko pagalvoti. Tariamai sutikau, todėl jie mane paleido. Buvo rugpjūčio mėnuo. Visas pasaulis suskilo.

Vieną dieną atėjo pas mus Jonas Čiurinskas, Vaidotas, Smarkuolis, kuopos vadas Vėjas ir jo ryšininkė Elena Paškevičiūtė. Pasisakiau apie savo bėdą. Jie manim patikėjo ir nutarė, kad reikia dingti iš tėviškės. Pažadėjo gauti netikrus dokumentus, surasti Vilniuje kambarį ir su dukrele ten įkurdinti. Surado Girelės k., Rumšiškių vlsč., rusų tautybės žmogų, kuris sutiko laikinai prižiūrėti mano dukrelę. Birutei tada jau buvo pusantrų metų. O tam globėjui už vargą, ir kad mergaitė gautų pieno, nuvedžiau savo karvę. Pati išėjau į Vaidoto būrį. Seserys Aldona ir Elvyra išbėgo iš namų ir slapstėsi. Nepilnametės pradėjo sunkiai dirbti Palemono plytų gamykloje.

Iš pradžių glaudžiausi pas Oną Grigaliūnienę Šlienavoje, prie Kauno. Šiame kaime gyveno Vaidoto dėdė, todėl gerai pažinojo šią šeimą. Grigaliūnas tada jau buvo areštuotas. Man padirbo dokumentus Onutės Grigaliūnaitės pavarde. Buvo laikas, kai partizanus mūsų krašte galėjai ant pirštų suskaičiuoti. Šlienavoje nuolat negyvenau, o vykdžiau partizanų užduotis, paslapčiom pareidavau į namus. Dažnai susitikdavau ir praleisdavau daug laiko su paskutiniais besislapstančiais tų apylinkių partizanais iš Jono Čer-

Aldona Tarbunienė-Drebulė ir Salomėja Piliponytė-Rūta

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

niausko-Vaidoto būrio, turėjome bunkerius Mackūnuose ir Užtakuose. Mūsų tarpe buvo Vytautas Janavičius-Varpas, Pranas Ulozas-Bevardis, Petras Vainius-Sakalas.

Vieną 1947 m. pabaigos dieną grįžau namo. Po kurio laiko per langą pamatėme atvažiuojančių sribų vežimą. Buvau be batų, nusimetusi žieminius rūbus, nes norėjau nusiprausti ir pasikeisti apatinius drabužius. Išbėgau į lauką pusnuogė ir basa. Iki bunkerio - gal 3 kilometrai, nebijojau sušalti, tačiau sribo kulka pervėrė man koją. Pajutau karštį, bet tarsi neskaudėjo. Be kvapo atbėgau į saugią vietą ir pamačiau, kad kulka kiaurai pervėrusi koją kraujuoja. Taip kelis mėnesius gydžiausi sužeidimą. Turėjome partizanines vaistinėles ir mokėjome nelaimės atveju sau ir kitiems suteikti pirmąją pagalbą. Gydžiausi ir slapsčiausi savo kaime pas Jugasę ir Zigmą Pūkelius.

Gera pamenu tą vakarą kai Užsalių apylinkėse sužeidė Joną Ožeraitį-Vaidotą, Smarkuolis, Vaidotas, Bevardis ir aš grįžome iš Kėdainių, kur buvome susitikę su vietos partizanais. Pavargome, tad jau paryčiui užsukome į sodybą. Mes likome stovėti atokiau, o Vaidotas priėjo prie trobos, pasibeldė į duris. Atsiliepusiam vyrui paaiškino, kad esame partizanai, paprašė atsigerti ir kokio nors maisto. Vietoje pagalbos, pasigirdo šūviai. Peršovė Vaidotui abi rankas. Pribėgome prie jo, pradėjome šaudyti ir mes. Kol Smarkuolis ieškojo vežimo ir arklio sužeistajam į saugią vietą išvežti, man teko rūpintis Vaidotu. Tada laimingai pasiekėme mano sesers namus. Vėliau iškeliavome į bunkerį Užtakų k., kur laikėsi ir Jono Černiausko partizanai. Taip atidardėjome apie 25 km. Buvau visa kruvina, tai šeimininkė davė savo sijoną, išvažiavau į Kauną ieškoti medikų pagalbos. Vaidotą paguldėme į Žydų ligoninę, o aš pradėjau domėtis savo vaiku, ieškojau jo po vaikų namus, prieglaudą. Ilgai ligoninėje būti Vaidotas bijojo, tad pervežėme į butą Melnikaitės gatvėje, o iš ten po poros savaitių iškeliavo į Vilnių.

Miškuose buvusiems partizanams buvo labai sunku. Tad iš trijų būrių likučių - Jono Černiausko-Vaidoto šeštojo, J. Ožeraičio antrojo ir V. Janavičiaus-Varpo penktojo - susijungėme į vieną. 1948 m. vasarą mus kartais aplankydavo apygardos vado pavaduotojas P. Žičius-Vėjas, tada gyvenęs Vilniuje. Sakė, kad ruošiamas visos Lietuvos partizanų susirinkimas, kuriame reikia nuspręsti, ką daryti toliau, nes padėtis sunkėja. Kartą atvažiavo Vėjas su ryšininke E. Paškevičiūte ir pranešė, kad bus kviečiamas mūsų apylinkių partizanų susitikimas. Nurodė tikslią susitikimo datą ir vietą: rugsėjo 16 d., Grikselių sodyba. Perspėjo, kad nebijotume, jei dalis partizanų į Naujasodžio k. ateis rusų kariškomis uniformomis, jų bus daug. Dar paklausiau, kodėl su rusiškom uniformom? Tai esą

Skirmantė Grikselytė ir
Petras Vainius-Sakalas

tik gera maskuotė. Paprašė apie tai pranešti Vincui Čiurinskui, sergančiam Juozui Čiurinskui, kitiems partizanams, nes tuo metu nebuvo Smarkuolio ir Drebulės. Smarkuolio sirgo motina, tai jiedu buvo išvykę jos lankyti. Po Vėjo išvykimo aš raginau vyrus neiti į tą susitikimą, nes tai galinti būti provokacija. Labai jau ilgai mes buvome įtikinėjami visi į vieną vietą susirinkti ir nieko nebijoti. O juk tuo metu atokiame Grikšelių vienkiemyje, prie pat Palemono, ramybės nebuvo. Mes gerai žinojome šią šeimą: senoji Kuprėnienė dažnai iškepė bulvinių blynų ir sakė, kad už mus kasdien meldžiasi, prašo Dievo mums apsaugoti. Grikšelių dukrelė buvo dar moksleivė, vaikščiojo su uniforma, bet padėdavo platinti spaudą, atlikdavo ryšininkės darbą. Bet J. Černiauskas su J. Ožeraičiu nutarė vykti. Ožeraitis jau buvo Vilniuje ir į partizanų "susirinkimą" pavėlavo, tad liko gyvas. Ir aš iš stovyklos į Naujasodį neišėjau laiku, nes laukiau trijų vėluojančių partizanų. Žinia, kad ten buvo nužudyti partizanai, mus pasiekė vėliau. 1948 m. rugsėjo pabaigoje į Vilnių "legalizuotis" išvykau ir aš su padirbtais dokumentais Onos Grigaliūnaitės vardu. Atvykusi į Aviečių gatvę, jau radau Vaidotą, kuris mokėsi vairuotojų kursuose, rinktinės vado Uosio žmoną Aldoną Klimavičienę. Uosis šiame bute nesilankydavo, o Vaidotas lankė vairuotojų kursus. Vėjas tuo metu jau buvo suimtas, nors mes to ir nežinojome. Namas buvo geležinkelio stoties rajone (dabar - Vandentiekio g.), dviejų galų. Viename gyveno lenkų tautybės moteris su sūnumi, kitame - dviejuose kambariuose partizanai. Labai daug kas ateidavo ir išeidavo, net nepažįstami, tai dabar suprantu, kad buvome akylai sekami.

Ir vėl nelaimė: sribai susekė dukrelės Birutės gyvenamą vietą. Jie nuvažiavo į Girelės k. ir atėmė vaiką iš globėjų. Kaip pamestinukę ją įkurdino vaikų lopšelyje Kaune. Su seserimi Aldona ėjome į tą lopšelių-darželį Vilijampolėje jos ieškoti. Tik jos ten nebuvo. Nakvojau Šančiuose pas ryšininkę M. Melnikaitės gatvėje. Mums buvo pasakyta, kad ten partizanų konspiracinis butas, tačiau tai buvo MGB kontroliuojamas objektas. Čia mane ir suėmė. Tai įvyko 1948 m. spalio 21 d. Aldonos su manimi nebuvo, tad ji liko nesuimta. Tą pačią dieną Vilniuje buvo suimtas ir J. Ožeraitis-Vaidotas. Sesuo, sužinojusi apie mano areštą, nuvažiavo į Vilnių apie tai pranešti Vaidotui. Deja, tas butas Aviečių gatvėje buvo užplombuotas, o išėjusi namo šeimininkė pasakė, kad čia jau niekas negyvena.

Ilgai mane tampė po kalėjimus. Bandė užverbuoti, smarkiai mušė. Pasakojau netiesą, vaizdavau palūžusią ir vedžiojau kareivius po senus bunkerius. Neišdaviau nei vieno ryšininko ar rėmėjo, teisinausi, kad būryje tik valgį gaminau ir skalbiau. Kaišiadoryse tardytojas Kiseliovas parodė man nuotrauką, kurioje visi devyni žuvę Naujasodyje Vaidoto partizanai buvo susodinti pusračiu, apsikabinę vieni kitus už pečių, jų kūnai ir galvos raudonavo nuo sukrešėjusio kraujo. Išsigyniau, sakiau, kad nepažįstu, man pasidarė bloga...

Nuteisė 10 metų kalėti ir dar 5 metus tremties. Išvežė į Taišeto lagerį Krasnojarsko krašte.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Grįžau iš lagerio tik 1956 m. liepos mėn. ir atsidūriau pas seserį Valeriją Kaune. Išmokau siuvėjos amato, daug dirbau. Su likimo draugu Jonu Užupiu iš Šakių 1958 m. sukūrėme šeimą išauginom sūnų, dukrą. Dingusios Birutės atminimui paėmėme iš vaikų namų ir išauklėjome nuo devynerių metų Janiną.

Kuomet statė paminklą Naujasodyje, dėl šeimos nelaimių negalėjau dalyvauti jo pašventinime. Vėliau su Miku Černiausku, Jonu Ožeraičiu susidėjome pinigus ir sutarę su J. Venskevičiumi ir A. Švenčionių iškalėme žuvusiųjų pavardes, nes jų tiksliai niekas nežinojo.

Visus tuos dešimtmečius galėjau tik svajoti apie susitikimą su savo pagrobtuoju vaiku. Tik 2002 m., po to, kai pasakojimas buvo atspausdintas „Kauno dienoje“, į mano klyksmą atsiliepė kelios moterys. Vieną jų ir buvo mano dukra Birutė. Susitikom su ja po 55 metų. Ji papasakojo, kad tikrai vaikų namuose gavo Valentinos Grigorjevnos Petrovos pavardę, buvo Antaninos Mažulienės įvaikinta. Pasirodė, jog moteriškai reikėjo tik įvaikinimo fakto, kad anksčiau išeitų iš įkalinimo įstaigos. Po to Birutę augino Raseiniuose Antaninos tėvai Nestickai, tapę jos globėjais. Vėliau gyvenimas mergaitę vėl atvedė į Kauną kur gyveno nuomojamame kambaryje, baigė mokyklą pradėjo studijuoti Šiauliuose. Tik likimas dukrai vėl buvo negailestingas: per avariją susižeidė, tapo invalidė. Pradėjo bendrauti su iš Livintų k. kilusiomis Antanina ir Ona Drulytėmis, slaugė jas, kaip ir jau mirusiųjų brolių partizaną. Tarsijai kas būtų pakuždėjęs, kad ji yra to krašto ir tos aplinkos vaikas...

Pasakojo Salomėja Piliponytė-Užupienė, 2007 m.

IŠ ARCHYVŲ

1944 m. rudenį Rumšiškių vlsč. partizaninę veiklą pradėjo būsimas A rinktinės 2-ojo bataliono vadas Jonas Neicelis-Šarūnas iš Kauno, buvęs Vietinės rinktinės viršila, po tardymų paleistas.

1944 m. suimtas ir už ryšius su partizanais nuteistas Užtakų k. gyventojas Andrius Gelažius (g. 1901 m.). Mirė Gorkio kalėjime. Po trijų metų nuteista ir jo duktė Genė (g. 1928 m.).

1945 09 19 kareiviai, žvalgydami Beištrakių mišką susidūrė su 18 partizanų grupe. Mūšio metu žuvo Stasys Vinickas-Raistas ir Jonas Blaževičius-Štrilinkas, suimti Pranas Steponavičius-Laimutis, Zigmas Leikauskas-Kurapka, Albinas Čėsna-Jaunutis ir Kazys Kurnaitis.

1946 m. buvo suimtas Zigmas Vilčinskas iš Aleksandruvkos k. (g. 1930 m.). Jaunuolis buvo laikomas Lukiškėse iki pat 1950 m. Jo brolis Stasys (g. 1921 m.) 1945 m. buvo nuteistas ir kalėjo Vorkutoje.

1947 09 19 po agentės pranešimo Antakalnio k. suimtas partizanas Zigmas Žičius-Galiūnas. Jis turėjo padirbtus dokumentus ir buvo neginkluotas.

1948 02 14 Leliušių k., Meilučio sodyboje, buvo apsupti du vyrai. Martynas Kuliešius-Ažuolas (g. 1925 m.) iš Žikaronių k., Semeliškių vlsč., žuvo, o antrasis pateikė pasą Benedikto Baukos vardu. Kareiviai greitai išsiaiškino, kad paso pateikėjas yra Bernardas Pūras-Žilvytis (g. 1916 m.) iš Vilionių k., Rumšiškių vlsč. Lageriuose ir tremtyje jis išbuvo 17 metų.

1948 04 13 savo namuose Vosyliškiu k. buvo nušautas Rumšiškių valsčiaus pirmininkas Aleksas Ivanauskas. Tais metais buvo ištremti 7 šio kaimo gyventojai.

1949 07 10 Rumšiškių sribai A. Lekavičius ir J. Petkevičius neblaivūs atėjo į Leliušių k. mokyklą, kur vyko jaunimo šokiai. Ten susiginčijo su J. Pūru ir jį nušovė. Grįžę į būstinę paskelbė, kad juos užpuolė partizanai. Su sėbrais grįžo į kaimą ir jį apšaudė automatų bei kulkosvaidžių ugnimi. Partizanų neradus, melas išaiškėjo.

1944-1949 m. žuvo, buvo ištremti, įkalinti 20 Milžinių k. gyventojų. Tada kaime buvo 39 sodybos, 166 gyventojai.

Iš nedidelio Uogintų k. (1945 m. gyveno apie 50 gyv.) įvairiu metu į sribus išėjo 13 vyrų, daugiausiai rusakalbiai. Už pagalbą jiems buvo nušauti 3 gyventojai ir „naujakurys“ V. Meilutis. Už paramą partizanams buvo įkalinti ar ištremti 6 asmenys.

KAIŠIADORIŲ PARTIZANAI

BROLIŲ VAICEKAUSKŲ LIKIMAI

Vaclovas ir Domicėlė Vaicekauskai gyveno Dubelių k., Kaišiadorių vlsč., augino tris vaikus: Vaclovą (g. 1919 m.), Bronių (1921 m.) ir Bronę (1923 m.). Iš pradžių gyveno Būdos k., matyt, mamos Domicėlės Daukšaitės tėviškėje, kol apie 1920 m. nusipirko didelį, pusšimčio ha ūkį Dubeliuose. Vaikai mokėsi Neprėkštos pradžios mokykloje, Vaclovas dirbo ūkio darbus, o Bronius galvojo apie kario tarnybą. Dar 1938 m. kartu su pažįstamu iš vaikystės Pranu Petkevičium iš Būdos k. (vėliau tapusiu DKA A rinktinės bataliono vadu Kariūnu) išėjo savanoriais į Lietuvos kariuomenę. Pasirinko tarnybą husarų pulke Žaliakalnyje, Kaune, baigė puskarininkių mokyklą. Tarnavo 2-jame eskadrone vyresniuoju puskarininkiu, buvo drąsus, pareigingas. Vaclovas dažnai atvažiuodavo aplankyti brolio, vežiodavo jį į geležinkelio stotį, kai atostogaudavo.

1940 m. kariuomenei Bronius tapo nereikalingas. Sako, rusai pirmiausiai atleido savanorius, baimindamiesi jų patriotinių Lietuvai jausmų. Sugrįžo namo, slapstėsi, kol prasidėjo karas. Gavo šaukimą į vokiečių komendantūrą Kaišiadoryse. Nors tarnauti vokiečių kariuomenėje ir nenorėjo, tačiau teko išvykti prie Leningrado. Buvo vokiečių armijos jaunesnysis karininkas. Apie jo tarnystę šeima žinojo tiek, kad ateidavo kas mėnesį brolio Vaclovo vardu apie 600 markių, trečdalis jo algos. Tokia buvo tvarka, kad kareivio šeimai buvo siunčiami pinigai, kitą dalį gaudavo pats kareivis, o trečioji – kaupiama. Kai kartą pinigai neatkeliavo, suprato, kad kažkas broliui nutiko. Iš tikrųjų,

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

1942 m. Bronius buvo sužeistas. Po to apdovanotas, o gydymui išvežtas į Prancūziją. Pasigydęs vėl stojo į Berlyno gynėjų gretas, paskui buvo išsiųstas į Latviją, o iš ten sugrįžo namo.

Sulaukęs karo pabaigos, ėmėsi organizuoti būrį. Iš pradžių vaikščiojo su Kazimieru ir Stasiu Grendomis, Pranu Čėsna, Benadu Griesiumi. Prie jų pritapo atsilikęs vokiečių kareivis Jakas. Būryje buvo apie 13 partizanų, kurie užpuldinėjo kareivius. Bronius pasirinko Pirato slapyvardį, turėjo daug pagalbininkų, ryšininkų, rėmėjų.

Partizanas Pranas Čėsna-Žaibas (g. 1921 m. Dubelių k., Žaslių vlsč.) prisimena, kad besitęsiant karui su vokiečių kariuomenės daliniais, kai sovietiniai okupantai paskelbė jaunuolių mobilizaciją, kad papildytų 3-ąją Baltarusijos frontą, Lietuvos jaunimas nepakluso. Jie grupavosi ir traukė į miškus papildyti savų partizanų gretas. Vyrai sribų ir raudonarmiečių buvo gaudomi. Dalis jų prievarta vežami tarnauti sovietų armijon, kiti tardomi, mušami, dingdavo be žinios. Pranas Čėsna, kaip ir jo kaimynai, pasuko į Antanaičių mišką, kur formavosi partizanų būrys, vadovaujamas Broniaus Vaicekausko. Būryje jau buvo Pranas Jaromskas, Pranas Stanislauskas, Kazimieras Griesis, Antanas Dzimidavičius, Pranas Dzimidavičius. Antanaičių dvare, Lomenių, Neprėkštos miškuose jie turėjo kelis gerai įrengtus bunkerius, tačiau dažnai nakvodavo vieniemiuose pas pažįstamus žmones, pastoviai keisdami nakvynės vietą. Dauguma partizanų vilkėjo lietuvišką arba mišrią vokišką, rusišką kario uniformą buvo gerai

apsiginklavę iš okupantų įgyta ginkluote. Užpuldinėdami raudonarmiečių būrius, bauginami ir naikindami kolaborantus partizanai tikėjo, kad sulauks žadėtos pagalbos iš Vakarų ir vėl Lietuva taps nepriklausoma.

1944 10 10 B. Vaicekausko-Pirato būrys užpuolė 95 pasieniečius, norėdami atimti suimtuosius. Mūšio metu buvo nukauti du priešo kareiviai. Partizanams pavyko pasitraukti. Vidaus agentui buvo duota užduotis juos susekti. Kitą dieną išdavikui (Vaclovas Vaicekauskas teigia, kad tai Vincas Janušis) pavyko partizanus pergudrauti. Kaip kartas pas Bronių Vaicekuską atvyko trys Žalio Velnio žmonės. Remiantis archyviniais duomenimis, išdavikas turėjo „Greitojo“ („Skorij“) agentūrinį slapyvardį. Jam buvo duota užduotis atvesti būrio partizanus į kareivių pasalą. Tas atėjo į būrį ir pranešė, kad su juo nori susitikti kito būrio partizanai. Pranas

Bronius Vaicekauskas-Piratas
ir Kazys Alionis-Vėjas lageryje

Čėsna dar bandė sulaikyti vyrus, sakydamas, kad tai gali būti provokacija. Tačiau vadas buvo per daug drąsus, kad paklaustyti būti atsargesnis. Su keliais partizanais į tą susitikimą nuėjo. Buvo naktis. Vienas būrio vyras ir trys Žalio Velnio atstovai žuvo (deja, jų asmenybės nenustatytos), o Bronius Vaicekauskas-Piratas buvo sužeistas į kojas ir paimtas gyvas.

Nuo tada vadovauti šiam būriui, kuriame buvo apie 12 partizanų, pradėjo P. Jaromskas-Perkūnas. Būrys vadinosi Perkūno vardu. Jame buvo partizanai: Pranas Stanislauskas-Patrimpas, Kazimieras Griesis-Pikuolis, Stasys Grenda-Smarkuolis, Kazys Leikauskas-Samanis, Antanas Dzimidavičius-Riteris, jo brolis Pranas-Puntukas, Jokūbas Sidaras-Tarzanas, Jonas Stankevičius-Lašas, Vaclovas Vaicekauskas-Vilkas. Kovos buvo žiaurios, ir nuostolių turėjo abi pusės. Pranas Jaromskas kovojo iki 1948 m., paskirtas 2-ojo batalionu vadu. Buvo nuteistas ir kalėjo Intoje, vargo tremtyje iki pat 1964 m. P. Čėsna kalėjo Vilniaus kalėjime. 1955 m. sukūrė šeimą ir iki šiol gyvena Palomenės k., Kaišiadorių r.

Bronių Vaicekuską nuteisė 25 m. kalėti. Buvo Vorkutos lageriuose, o bausmę atlikus, į Lietuvą neišleido. Tik persikėlė gyventi dar toliau - į Uzbekiją čia dirbo muzikos instrumentų dirbtuvėje, buvo nagingas žmogus. Į Lietuvą aplankyti saviškių atvažiavo tik 1965 metais, tačiau turėjo vėl sugrįžti į tremtį. Lankėsi Lietuvoje dar porą kartų. Svetur 1973 m. ir mirė.

Vaclovas Vaicekauskas partizaninėje kovoje turėjo Vilko slapyvardį. Buvo aktyvus žmogus, bandė ginti kaimiečius nuo raudonųjų banditų siautėjimo. Nuo tarnybos vokiečių armijoje buvo atleistas kaip ūkininkas.

Užėjus sovietinei kariuomenei, netektimi pažymėta ne tik brolio Broniaus žūtis. Dar 1941 m. besitraukiantys rusai nušovė prie Lomenių dūdę Jurgį Grendą nes tas slėpė nuo jų eržilą. O gal dėl to, kad buvo šaulys, patriotiškai nusiteikęs žmogus.

Po karo neliko nuošalyje - išėjo partizanauti. Iš pradžių buvo brolio būryje, o tam išsiblaškius, vėl grįžo namo. Jau 1945 m. sausio mėn. į jų sodybą atėjo Kariūnas gal su šešiais vyrais ir pasiūlė eiti į jo būrį. Taip Bronius atsirado Prano Petkevičiaus-Kariūno, kurį gerai pažinojo ir su kuriuo draugavo jau žuvęs brolis Bronius, būryje. Ir užduotį gavo būti atsakingu už

Stepas Arbočius-Vėtra ir Vaclovas Vaicekauskas-Vilkas

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

partizanų apsaugą: statė sargybas, rūpinosi saugumu poilsio valandomis. Buvo siunčiamas su žiniomis pas Gegužinės kleboną Steponą Rudžionį, kelis kartus yra matęs ne tik Žalią Velnią, bet ir kitą vadą Mečislovą Kestenį-Serbentą. Dalyvavo mūšiuose prie Pagirių geležinkelio stotelės, Zūbiškėse, Livintuose. Pameną susitikimą Krivonyse, prie Laukystos, kai Žalias Velnias buvo sunerimęs dėl per didelio partizanų skaičiaus. Žinojo Kariūno, Perkūno bunkerius.

Vaclovas gerai atsimena ūkininką Justiną Čepulį (g. 1927 m.) iš Pentiškių k., Rumšiškių vlsč. Baudėjai sužinojo apie jo pagalbą partizanams, tad 1948 m. gegužyje, kaip partizanų rėmėjus, į Krasnojarsko kraštą Jarcevo r., Tulgovo gyv. ištrėmė ne tik Justiną, bet jo brolių Julijų (g. 1927 m.), motiną Ievą (g. 1887 m.), tėvelį Joną kuriam tada buvo jau 76-eri. Justinas Čepulis tremtyje žuvo, prispaustas kertamo medžio. Mirė svetimoje žemėje ir jo tėvelis Jonas. Jau 1958 m. Julius su senute motina sugrįžo į Lietuvą.

1945 m. balandžio mėn. Vaclovas su Kariūnu nuėjo į Perkūno bunkerį Antanaičių miške. Buvo lietingas, šaltas oras, o bunkeryje šildė krosnelė, švietė žvakės. Miške buvo du bunkeriai ir apie dvidešimt partizanų. Staiga gavo žinią kad juos supa kareiviai ir stribai. Tada iš bunkerio prasiveržti pavyko dėl Kariūno drąsos, tačiau Vaclovą sunkiai sužeidė. Lengvai sužeistas buvo ir Kariūnas. Per sunku buvo trauktis su sužeistu žmogumi, tad Vaclovą paguldė į griovelį, apdėjo žagariais ir pranešė Stanislauskienei. Tačiau kareiviai, matyt, atsekė pas juos einančios moters pėdomis. Suėmė tada abu, žiauriai mušė. Kaišiadoryse kankindami klausinėjo apie Kazį Leikauską-Samanį ir Joną Čiurinską. Paskui išvežė į Trakus, uždarė į vietos kalėjimą. Ir vėl tardymai. Kažkaip mįslingomis aplinkybėmis pavyko iš Trakų pabėgti. Pavežė pro šalį važiuojančiu su vežimu lenkas. Taip atsirado Lentvaryje, paskui patraukė Kaišiadorių link. Jau Penciškių k. apie jo sužeidimą pranešė Andriaus Zdanevičiaus-Morkos partizanams. Tie jį atsivežė į Pašulių miškus, pas eigulį Aleksą Alionį.

Vaclovo Vaicekausko pasirodymas Morkos būryje pažymėta didelėmis netektimis. Sužeistą gydė, jis greit sveiko, tačiau 1945 m. balandžio 12 d. sodybą užpuolė kareiviai. Tada žuvo dvylika partizanų, o Vaclovą dar kartą sužeidė ir su žuvusiųjų kareivių kūnais išvežė į Beištrakius, kur buvo apsistojusi kareivių vadovybė. Uždarė kamaraž ant bulvių aruodo, tardė, mušė. Nuvežė atpažinti žuvusiųjų partizanų kūnų kartu su Zdanevičiene. Motina išsižadėjo savo vaikų, o Vaclovas pasakė, kad tai

Kazys Bauras-Varguolis
ir Pranas Jaromskas-Perkūnas

vokiečiai, nes kai kas vilkėjo iš vokiečių uniformų siūtais drabužiais. Iš ten vežė į Kaišiadoris. Dabar jau klausinėjo, kur Perkūnas, Petkevičius. Vežė į Kauną kartu su girininku Kaziu Zabarausku. Paskui išvežė į Leningradą. Nuosprendį - 25 m. lagerio - sužinojo tik po trijų metų - 1948 07 10.

KALNIŠKIŲ KAIMO AUKOS

Esu jau pensininkė, Kaišiadorių eksperimentiniame ūkyje pradirbau trisdešimt metų veršelių augintoja, melžėja. Dirbau dorai, sąžiningai, tik mano širdis nešioja gilią žaizdą. Išdraskė, išniekino buvusi santvarka ne tik mūsų šeimą. Šimtai mirė iš bado šaltoje Rusijoje ar bevežami ten gyvuliniuose vagonuose.

Mūsų šeima gyveno Kalniškių kaime. Tėvai augino keturis vaikus: aš -jauniausia, vidutinioji sesuo Ona, brolis Leonas, gimęs 1927 m., ir vyresnysis Motiejus, 1944 m. turėjęs dvidešimt vienerius. Ne jo kaltė, kad turėjo eiti į sovietinę kariuomenę ir mirti už tūkstančių kilometrų nuo Tėvynės. Nepanorėjo, nepakluso.

1944 m. pabaigoje ar pačioje 1945 m. pradžioje juos, mūsų kaimo berniokus, traukinys vežė į vakarus, į sovietinę kariuomenę. Motiejus kartu su Zigmū Žičiumi, Jeronimu Kasparavičiumi iš ešelono pabėgo. Kurį laiką slapstėsi namuose, tačiau tai buvo labai pavojinga. Ir jiems paties, ir jų šeimoms. Todėl nuėjo į Jono Neicelio-Šarūno būrį, paskui perėjo Bernardo Steponavičiaus-Milžino globon.

Mano brolis Motiejus buvo geros širdies žmogus. Iki to jis dirbo lentpjūvėj, gaisrinėj, tėvo žemė. Niekas nė vieno blogo žodžio apie jį pasakyt negalėjo. Ir staiga - banditas! Už tai, kad mylėjo savo Tėvyne Lietuvą.

Kiek man žinoma, jis draugavo su Z. Žičiumi. Retkarčiais pareidavo namo, nors bijojo. Juos gaudė lyg pasiutusius žvėris su tanketėmis, nuogais durtuvais. Ištisos rusiškos divizijos. 1947 m. juos išblaškė - davė dokumentus gyventi legaliai. Motiejus tais metais išvažiavo į Vilnių, gyveno pas žmogų. Gal juos ten kas išdavė, kad

Jeronimas Kasparavičius-Pavasaris, Zigmū Žičius-Perkūnas, Motiejus Butkevičius-Kirstukas

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Jurgis Grigaliūnas-Naras

su Kasparavičiumi parbėgo namo be ginklų. Rečionyse pas Rikį paprašė pasimatyti su mama. Sunkus buvo pokalbis, kurio pabaigoje Motiejus mamai padeklamavo: „Nelauk, nelauk, sena močiute, sūnelis nebegriš. Klausyk, ką tau raiba gegutė atskridus pasakys“.

Mama buvo labai ligota, todėl ir dabar nesuprantu, kaip ji galėjo pergyventi tokį susitikimą, kaip neplyšo jai širdis, žiūrint į sūnaus pasiryžimą geriau mirti už Lietuvą, negu nusižeminti okupantams. 1947 m. Rečionių k. juos apsupo sribai ir KNVD kareiviai. Bėgo. Motiejų nušovė, o J. Kasparavičių paėmė gyvą. Brolį užkasė skardyje prie pieninės. Už kumpį ir naminę degtinę sribai leido brolio kūną išsikasti ir palaidoti Navasodų k. kapinėse. Stribai broliai Kudrešovai matė kasant, bet nieko nesakė, o po

poros dienų NKVD papulkininkis Antonovas atėjo pas mus ir pasakė: „Tai parsivežėt sūnų? Tegu guli“.

Tėvelį Motiejų (g. 1886 m.) ir ligotą mamą Emiliją (g. 1908 m.) išvežė į Sibirą, Jarcevo r., Krivliako gyv. 1948 05 22. Aš tuo metu namuose nebuvau. Grįždama pamačiau svetimus žmones, išgirdau verksmą. Praveriu namo duris - stovi tėvas, guli lovoje mama, nes tada nevaikščiojo. Pamatę mane, labai išsigando. Staiga išgirstu mamos žodžius:

- Vaikeli, atėjai duonos pasiskolinti? Eik, eik neturim mes duonos. Eik ir pasakyk, kad neturim.

Metai neužgydė mano širdies žaizdų. Aš atleidau tėvų ir brolio kankintojams. Tegu jiems atleidžia ir Dievas.

Mūsų kaimo vyrai, gavę šaukimus į sovietų kariuomenę, stengėsi išlikti: vieni ieškojo darbo, atleidžiančio nuo mobilizacijos, kiti - darė slėptuves ir jose slėpėsi, tretį - ėjo į partizanų būrius. Rusų karininkai kalbėjo, kad reikia kuo greičiau juos išgaudyti, nes jie padarys jiems daug bėdų.

Visas kaimas ėjo vandens prie šaltinio. Kartą ant takelio priėjo buvo išrikiuotos kas metras keturios kareiviškos kepurės. Suprato motinos, pažinusios savųjų kepurės, kad taip su jomis atsisveikina žuvę vaikai...

Antanas Žičius-Ažuolas, Motiejus Butkevičius-Kirstukas, Zigmas Žičius-Galiūnas (tikras galiūnas - aukštas, stiprus!), mano brolis Jeronimas Kasparavičius ... Visi jie, kaip ir Vladas Stanevičius iš Navasodų k., priklausė Milžino būriui.

Alfonsas Savickas buvo įsirengęs bunkerį kluone. Kartą sribai ir kareiviai kieme jį pastebėjo, į bunkerį nubėgti nespėjo, tad pasileido per laukus, kur kulka jį pavijo.

Vaclovas Urmulevičius įsidarbino Vladikiškių arklių nuomojimo punkte, tačiau ryšio su partizanais nenutraukė. Vieną kartą, nešant į Tarpumiškį kulkosvaidį, susidūrė vyras su stribais ir kareiviais. Bandė priešintis, bet buvo nušautas.

Navasodų k. kapinaitėse palaidoti Alfonsas Savickas, Motiejus Butkevičius, Antanas Žičius, Vladas Stanevičius, Vaclovas Urmilevičius.

*Pasakojo Kazė Butkevičiūtė iš Gudzenkos k.
ir Kazė Kasparavičiūtė-Steponavičienė*

DUBELIŲ KAIME

Nedidelis mūsų Dubelių k. (Kaišiadorių vlsč.) - pokaryje jame buvo 13 trobų. Pamiškėje stovėjo ir Dubių (Dubės) vienkiemis. Tarp jų gyventojų buvo gal penkiolika kariuomenei tinkamų vyrų, kai 1944 m. pradėjome slapstytis kur kas gali. Mano brolių Adomą Čėsna (g. 1919 m.) suėmė per kratas ir išsivežė į Kaišiadoris, o paskui ir toliau - į rusų kariuomenę. Praėjo kuris laikas, kol Adomas sugebėjo pasprukti ir grįžti namo. Tuo tarpu kaimo vyrai ir gerai mums pažįstami jaunuoliai iš Svirplionių, Bagdoniškių, Klūsų vieną rytą susirinkome miške ir nutarėme priešintis kartu. Tai aš tapau Žaibu, turėjau tada 23 metus. Stasys ir Antanai Griesiai, Jonas Čėsna, Kazys Bauras, mūsų pusbroliai Antanas ir Pranas Dzimidavičiai... Nežinia, ar nebūtų mus, nepatyrusius, niekada armijoje netarnavusius kaimo berniokus, kareiviai paprasčiausiai iššaudę, jei ne Pranas Jaromskas-Perkūnas, tapęs mūsų būrio vadu.

Turėjau tada paprastą šautuvėlį, kurį brolis Adomas buvo šiek tiek pertvarkęs, sutaisęs, kiti jau automatus nešiojosi. Taip pravaikščiojau kurį laiką nuolatinėje baimėje. Dalyvavau keliose kautynėse. Ir dabar atsimenu mūsų Jačiūnų miške, kai pakliuvome į kareivių pasalą. Partizano gyvenimas buvo nelengvas, visa laimė, kad turėjome daug pagalbininkų, kurie mus maitino, rengė. Ir visa tai darė savo noru, patys pasisiūlydami. Turėjome miškuose bunkerius, rizikavome glaustis klojimuose, svirnuose...

Išvaikščiojau pusantrų metų, kai kartą man buvo pasiūlyta legalizuotis. Apie mano partizanavimą svetimi nežinojo, savi niekam neprasitarė. Pravėriau kartą naujos valdžios, kuri garantavo atleidimą duris. Deja, visus metus laikė uždare, sėdėjau Kaišiadoryse, Trakuose, Vilniuje... Partizanavimo laikotarpiu rašiau trumpą būrio veiklos santrauką, tačiau prieš užsiregistruodamas viską sudeginau, kaip ir nuotraukas, kitus mūsų veiklos įrodymus. O dabar jau daug ką primiršau.

Brolio Adomo kelias buvo sudėtingesnis. Jis partizanavo iki pat 1948 m. Dabar pats nesuprantu, kaip ir ką jis ten darė, nes aprūpindavo miško vyrus nelegaliais pasais. Važiuodavo su jų nuotraukomis į Vilnių, o iš ten parveždavo pasus. Buvome susitarę, kaip ir ką sakyti, jei pakliūtume į jų nagus. Aš turėjau kartoti, kad jis dirba kaime statybose, dažnai traukiniu važiuoja į Vilnių pirkti instrumentų, vinių, spynų... Kai Vilniuje mane klausinėjo apie brolių, aš dar nežinojau, kad jis suimtas. Varto kažkokią knygą o ten ant kiekvieno lapo mano brolio trumpas parašas. Taip supratau, kad Adomas jau suimtas. Apmasčiau tolimesnius savio veiksmus. Nepakenkiau niekam, nes visada

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

kartojau savo iš anksto sugalvotą dainelę. Matyt, jie daugiau nei aš žinojau apie brolių, kad jų nuteisė 10 m. lagerių...

Pasakojo Pranas Čėsna, 2007 m.

KOKS GIMEI, TOKS IR MIRSI...

Gyvenome Janušonių kaime. 1944 m., kai prasidėjo pasipriešinimas, turėjau 17 metų, tad viską geria pamenu. Brolis Jonas Sinkevičius buvo pasirinkęs Vyšnios slapyvardį. Turėjo bunkerį mūsų sodyboje, kur slapstėsi kartu su kaimynais Stepu Markevičium, Banadu Januliu, Albinu Penkausku. Tiedu vyrai dirbo Kriviankos polivarke pas viršaitį Joną Lukoševičių. Albinas buvo iš užnerio, o Banadas- vietinis.

Kartą brolis ėjo su Albinu Penkausku pro Samaliavos dvarą į mūsų namus pasikeisti drabužių, pavalgyti. O ten kareiviai buvo išstatę sargybą. Pamatę vyrus, patraukė automatų salves net neišsiaiškinę, kas ten tokie. Albinas žuvo iš karto, o brolis buvo sužeistas. Sužinojęs apie nelaimę, tėvelis su arkliu jų nuvežė į Kaišiadoris, iš ten prekinio vagono platformoje nusigavo į Kauną. Deja, nieko negalėjo padėti ir daktarai, buvo jau nukraujavęs, rimtai sužeistas. Parsivežė tėvelis tik brolio kūną ir palaidojo abu žuvusius draugus Krivonių kapinėse. Ten amžino poilsio vietą rado ir Banadas Janulis, tik tai šiandien jo palaidojimo vieta netoli mano brolio kapo nepažymėta, yra tik pievelė, net kauburėlio neliko...

Iš pat pradžių su jais miške buvo ir kaimynas Stepas Frankonis. Jis išdaviku, o paskui smogiku, netapo atsitiktinai, nes augo labai įdomioje šeimoje. Stepo mama Ona Janavičiūtė buvo iš komunistuojančio Lomenių kaimo. O tėvelis Jonas - didelis patriotas, doras žmogus. Augino tris vaikus. Ir jie pasiskirstė pagal tėvus: į mamą atsigimė Stepas, Jadvyga (g. 1924 m.) ir Bronius (g. 1933 m.) pasuko jos keliais, o tėvelis su Vandute (g. 1929 m.) buvo visai kitokie. Kai sūnus, išdavęs brolius Dobilą ir Klajūną bei Beržą išėjo stribauti, Jonas Frankonis jo išsižadėjo. Bijodami partizanų keršto, motina su dviem vaikais išvažiavo gyventi į Žaslius, o tėvas su dukra liko kaime. Ir niekada partizanai Jonui Frankoniui nekeršijo, nepriekaištavo, net užeidavo pas jį. Iš Vandos esu girdėjusi, kad brolis Stepas grasino pats ją nušauti. Taip ir atsitiko... Brolio peršautą merginą dar nuvežė į Kauno ligoninę, o ji, būdama tauri ir gailestinga, prieš mirtį kartojė, kad broliui atleidžianti...

Gera sako liaudies išmintis, kad gyvenimas yra sudėtingas, spalvotas. Štai ir Frankonių giminės istorijoje yra ne tik juodos dėmės. Jonas Frankonis buvo patriotas ir padorus žmogus, nors sūnus nuklydo į išdavystes...

Pasakojo Emilija Sinkevičienė, 2007 m.

STASIO VINICKO LIKIMAS

1990 m. Olė Vinickienė ir jos sūnus Jonas pasakojo, kad Stasys Vinickas buvo gimęs 1917 m. Pazaliesės k., Kaišiadorių vlsč. Iki karo dirbo siuvėju, Kaune tarnavo

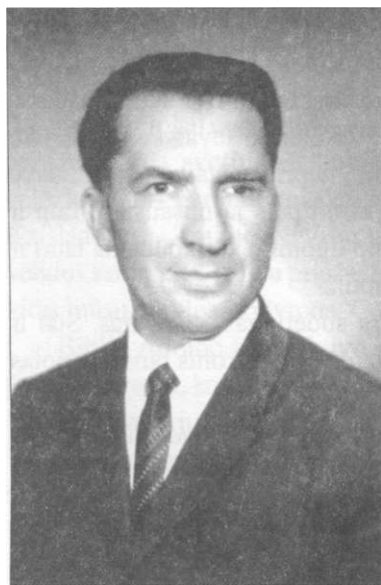

nepriklausomos Lietuvos kariuomenėje. Yra išlikusi ir nuotrauka. Vedė, gimė duktė, todėl 1944 m. nenorėjo eiti į rusų armiją. Išėjo partizanauti į miškus, pasirinko Raisto slapyvardį. Kariavo Meškos būryje. 1945 m. rudenį už Juodiškių k., miške, Stasys pakliuvo į stribų pasalą ir ten žuvo. Du sužeistus paėmė į nelaisvę. Tai buvo Kazys Tatarūnas ir Zigmas Leikauskas. Juos išvežė į Sibirą. Stasio Vinicko lavoną atvežė į Kaišiadoris ir numetė gatvėje.

„Paskui tėvelio kūnas dingo. Ir nežinome, kur jis užkastas, nes tai buvo padaryta slapta. Su motina slapstėmės, nes bijojome, kad neišvežtų į Sibirą. Skrebai kelis kartus buvo atvažiavę į mūsų namus, bet nerado. Statė pasalas, klausinėjo kaimynų, tačiau išdavikų neatsirado. Mes slapstėmės pas žmones - be kampo ir duonos kąsnio..." Tai tokie liūdni Jono Vinicko vaikystės prisiminimai.

Archyviniai duomenys byloja, kad Stasys Vinickas iš pradžių buvo Prano Petkevičiaus-Kariūno būrio kovotojas. Jam labai išaugus, 1945 m. atskirtas naujas Meškos būrys. Raistas tapo Meškos būrio vado pavaduotojas. Kartu su juo buvo ir kiti Pazaliesės k. vyrai: Pranas Pūras-Kranklys, Zigmas Leikauskas-Kurapka, Albinas Čėsna-Jaunutis, Kazys Kurnaitis. Būrio funkcija buvo pagal bataliono vado įsakymus bausti Tėvynės išdavikus. Tarp jų buvo nušauta ir Raisto kaimynė iš Pazaliesės k., išdaviko giminaitė Frankonienė, stribo Stasio Vilko žmona iš Palomenės vnk. Žuvo Stasys Vinickas-Raistas 1945 09 15 Beištrakių miške, netoli Kaspariškių k., Rumšiškių vlsč. Tada mūšyje suimti partizanai Kazys Tatarūnas ir Zigmas Leikauskas-Kurapka praėjo pragaro kančias.

PAPRASTA BIOGRAFIJA

Algirdas Pilgis

Iš Rečionių k., Kaišiadorių vlsč., priešintis sovietinei okupacijai išėjo daug kaimo vyrų. Tarp jų buvo Bernardas Steponavičius-Milžinas, tapęs A rinktinės štabo viršininku, V. Steponavičius-Bebras, kaimynai M. Butkevičius-Narsutis, J. Kasparavičius-Pavasaris, A. Žičius-Ažuolas... Juos pažino, kartais susitikdavo ir Pilkių sūnus Algirdas, svajojęs padėti su ginklu už Tėvynę kovojantiems vyrams. 1944 m. jam tebuvo penkiolika, mokėsi jis tada Kaišiadorių gimnazijoje, kur mokytojavo prieškariniai mokytojai, skiepiję vaikinams patriotizmo jausmus. Kapelionas M. Petkevičius organizavo pagrindinę Ateitininkų kuopelę, vyko slapti susirinkimai, jaunimas ruošėsi ateities kovoms.

1948 m. Algirdas Pilgis pradėjo studijuoti Kaune, Vytauto Didžiojo universitete. Tapo

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

pagrindinės studentų organizacijos „Laisvės Švyturys“ narys, leido ir platino pagrindžio spaudą, palikė ryšius su partizanais, vykdė ir jų užduotis. Su draugu Jeronimu Januliu sugrįžęs į savo kraštą susitikinėjo su apylinkių partizanais, tapo ryšininkais. Tie patarė studijuoti, ruošti gyvenimui, kai Lietuva bus išlaisvinta.

Deja, jau 1950 m. saugumas studentų organizaciją susekė, aštuonis jaunuolius, tarp kurių buvo ir Algirdas, teisė Pabaltijo karinis tribunolas. Bausmė didelė – 25 m. kalėti ir dar 5 m. tremties. Kalino studentus Vorkutos lageriuose, dirbo jie anglių kasyklose. Tik 1956 m. grįžo į Lietuvą, tačiau keliai į aukštąsias mokyklas buvo užkirsti. Atsitiktinai prieglobstį rado Kėdainių r., tapo elektros linijų statytoju, studijavo neakivaizdiniu būdu. Per 46 darbo metus pasiekė profesines aukštumas, yra bendradarbių ir draugų gerbiamas. Algirdas sako, kad jo biografija nėra išskirtinė, nes tokį kelią nuėjo tūkstančiai Lietuvos patriotų. Gyvena Kaišiadoryse, yra aktyvus LPKTS narys, rajono skyriaus pirmininkas.

Algirdas daug jėgų atiduoda pokario kovotojų atminimo įamžinimui: renka žuvusiųjų, kalėjusių biografinius duomenis, nuoširdžiai talkininkauja istorikams rašytojams, visiems, besidomintiems DKA praeitimi. Tai pajuto ir šios knygos autoriai.

Pagal A. Pilko pasakojimą, 2007 m.

MIEŽONIŲKAIMO PARTIZANAI

Kaimas, jei važiuosi iš Kaišiadorių, yra pusiaukelėje į Beištrakių-Livintų miškus.

Atskirą puslapį partizaninėje kovoje įrašė Antano Galinio-Juodosios Kaukės vyrai, kurių keletas buvo kilę iš Miežonių k. (iki 1948 m. vadinti Mižonimis), tarp jų ir vadas bei jo jaunesnysis brolis Stasys-Vabalas (g. 1912 01 28). 1944 m. rudenį Juodosios Kaukės būryje buvo apie 12 partizanų. Iš pradžių laikėsi netoli gimtinės, tačiau vėliau būti vienoje vietoje tapo pavojinga, be to, brolio Stasio žmonos tėviškėje Semeliškių vlsč. irgi buvo daug miškų. Tad vyrai ten iškeliavo, klajodami iš vietos į vietą. Žiemos mėnesiais glausdavosi pas ūkininkus. Didesnių susirėmimų su kareiviais vengė.

Miežonys buvo vienas iš didesniųjų valsčiaus kaimų, jame buvo 80 sodybų, gyveno 344 gyventojai.

Stasys Galinis 1944 m. gyveno Peliūnų k., prie dabartinių Elektrėnų, buvo vedęs vietinę merginą, augino sūnų. Gavęs šaukimą, į sovietinę armiją eiti nesiruošė. Tą dieną, kai kareiviai pagavo, talkininkavo pas kaimyną Dzimidavičių – vežė rąstus. Vis dėlto pavyko pasprukti ir išvengti

Petras Vainilavičius-Aušra,
bat. vadas

mirties nuo besivejančių kareivių, pilančių iš automatų į beginklį žmogų. Tada jau liko vienas kelias - pas brolių, kuris buvo A rinktinės 4-ojo bataliono vadas.

Stasys ir Antanas Galiniai nebuvo vieninteliai šio krašto partizanai. Iš Miežonių kilę 1945 m. žuvę Algirdas Laurušonis-Miežis (g. 1928 m.), Aleksas Verbickas-Berželis (g. 1920 m.), Alfonsas Laurušonis-Šermukšnis (g. 1925 m.), žuvęs 1946 03 14 Pyplių k., Kaišiadorių vlsč., Bernardas Petkevičius (g. 1921 m.), žuvęs 1945 m. Šukiškių k., Vladas Ambrizas (žuvo 1946 m. Livintų miške). Iš greta esančio Aitekonių k. buvo ryšininkas Vladas Žičius (g. 1920 m.). Suimtas 1946 m. Kalėjo Kemerovo lageryje devynerius metus. Jonas Žičius-Pabaisa (g. 1911 m.) suimtas 1947 m., mirė kankinamas Vorkutos lageryje. Žinomas šio krašto partizanas Petras Vainilavičius (g. 1916 m.) - bataliono vadas, žuvo 1945 12 13 prie Skėrių k. Stasys Grigaliūnas (g. 1909 m.) Uchtoje praleido penkerius metus, o Juozas Radzevičius (g. 1881 m.) Karagandos lageryje mirė. Vienas iš jaunesniosios kartos šio kaimo partizanų Jonas Balčiūnas-Varnėnas (g. 1930 m.) 1951 12 11 žuvo Būdos miško bunkeryje.

Iš Miežonių k. į lagerius iškeliavo Petras (g. 1912 m.) bei Jonas (g. 1913 m.) Tomkai. 1946 m. prie Kaugonių k. žuvusiam partizanui Vladui Lapinskui tebuvo 22-ji metai... 1941-1951 m. įkalinta 12 šio kaimo gyventojų, ištremti 6 žmonės. Tarp jų partizano A. Laurušonio-Miežio šeima: seneliui Petrui tada jau buvo 79 metai, močiutei Onai - 76-eri. Į Jarcevo rajoną taip pat iškeliavo partizano motina Domicėlė ir 3 jos dukros. Senelis ir motina Sibire mirė, o Ona Laurušonienė, būdamajau 86 m. amžiaus, kartu su anūkėmis Onute, Danute ir Laimute 1958 m. į Lietuvą sugrįžo.

NUKENTĖJO PUSĖ KAIMO ŽMONIŲ

Kazimieras Griesis-Pikuolis

Klūsų k. buvo įsikūręs šalia Palomenės (tada - Žaslių vlsč., dabar - Palomenės sen., Kaišiadorių r.), šiauriniame Antanaičių miško pakraštyje. Per kaimą tekėjo Notos upelis, pirmą kartą Klusai paminėti dar 1744 m. Gegužinės parapijos kaimų sąrašuose. Lygiai po dviejų šimtų gyvavimo metų Klusuose buvo 15 sodybų, 63 gyventojai: daugiausia Griesiai ir Grendos. Atslinkus antrajai sovietų okupacijai, kaimo vyrai priešinosi ginklų. Kartu su Palomenės, Dubelių, Svirplionių, Pazaliesės, Mackūnų, Medinų kaimų vyrais jie sudarė Perkūno būrį. Perkūno slapyvardį turėjo jo vadas Pranas Jaromskas iš Dubelių k. Vien iš Klūsų k. žuvo ar įkalinti 7 vyrai, 21 gyventojas buvo ištremtas. Tad nesunku suskaičiuoti, kad nuo sovietinės okupacijos

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

nukentėjo beveik pusė kaimo gyventojų. Jau 1980 m. Klusuose niekas negyveno, sodybas nugriovė melioruojant laukus.

Kazimieras Griesis, Kazimiero partizanauti išėjo su savo svainiu Pranu Stanislausku, Bernardo (g.1920 m.) iš Palomenės vnk. Kartu su jais į partizaninę veiklą įsijungė Pranas Stanislauskas-Patrimpas, jo sesuo Genė Stanislauskaitė-Ramunė, kaimynai Stasys Grenda-Smarkuolis, Jonas Stankevičius-Lašas, Kazys Leikauskas-Samanis, Antanas Dzimidavičius-Riteris ir jo brolis Pranas-Punktukas, Jokūbas Sidaras-Tarzanas. Būryje buvo 12 kovotojų, jie priklausė DKA A rinktinei, P. Žičiaus-Vėjo (1917-1970) kuopai. Vyrų nebijojo susiremti su priešu, juo labiau, kad keli sribai buvo iš aplinkinių kaimų, daugiausia rusų tautybės žmonės.

Partizanas Vaclovas Vaicekaskas prisiminė, kad Kazimieras Griesis buvo augalotas, stiprus ir drąsus vyras. Todėl užpultas jis galėjo susidoroti ir su trimis sribais. Nešėsi granatas, naganą ir automatą. Priėjęs prie Grendų sodybos, nutarė automatą palikti lauke, tai pasidėjo jį į šalia augantį krūmą. Tik taip jau lėmė likimas, kad troboje pasaloje laukė sribai. Sujais Kazimieras lyg ir susitvarkė, tačiau buvo sužeistas jau kiek nutolus nuo pasalos, besitraukiant į prie Antanaičių miško stovėjusią Belapetravičiaus sodybą.

Partizanas Pranas Čėsna irgi gerai mena 1945 m. pavasario įvykius Klūsų k., kai partizanas Kazimieras Griesis užėjo pas Stanislovą ir Zuzaną Grendas. Ten jo laukė sribų pasala. Partizanas iš nagano šovė į sribą, tačiau kulka pataikė į šautuvo buožę. Smogdamas apsvaigino jį puolusį Evdokimą Borodkiną, atėmė šautuvą ir traukėsi Antanaičių miško link, tačiau jį pakirto sribų kulkos. K.Griesiui sribai peršovė krūtinę ir ranką. Nepasiduodamas į nelaisvę, Kazimieras Griesis granata susisprogdino. Pasalą surengė ir į partizaną šaudė sribai Evdokimas Borodinas, Ivanas Borodinas, Archipas Borodinas, Agatonas Nikitinas ir Ignas Gresius, Juozo, vadinamas Juozutka. Kazimieras Griesis buvo stiprus, tvirtai sudėtas vyras, tačiau jėgos buvo aiškiai nelygios.

Adamkevičiai:
Genė Stanislauskaitė-Ramunė
ir Bernardas Adamkevičius-Bijūnas

Pranas Stanislauskas-Patrimpas

Buvo suimta ir įkalinta partizanus rėmusi Zuzana Grendienė, Kazimiero. Jos vyrui Stanislovui pavyko pasislėpti. Stribai ieškojo ir Jadvygos Griesienės. Tai sužinojusi, ji su mažamečiais vaikais buvo perplukdyta per Nerį ir slapstėsi daugelyje Lietuvos kaimų, dirbdavo pas žmones įvairiausius darbus, už tai gaudavo maistą ir nakvynę. Tik po Stalino mirties sugrįžo į Klūsų k.

1945 09 15 suėmė Z. Leikauską-Kurapką, kuris kovojo Meškos būryje. Būrio branduolys išliko dar kelerius metus. 1947 m. jame liko 6 partizanai. Greitai dingo Perkūnas, Lokys ir Tarzanas, jie legalizavosi su padirbtais dokumentais, tačiau tai buvo taip vadinamo Vilniaus „Centro“ ir jo vadovo MGB agento Juozo Markulio-Erelio klasta. Visi buvo suimti ir nuteisti ilgus metus kalėti. Liko tik Lašas, Vaidotas ir Smarkuolis. Prie jų prisidėjo naujų kovotojų. Partizanai savo veiklą perkėlė arčiau Kauno, o Jonas Ožeraitis tapo būrio vadu.

1946 m. lapkričio mėn. Pranas Stanislauskas-Patrimpas, Kazys Leikauskas-Samanis ir Jonas Čiurinskas-Pelėnas Mackūnų miške, prie Livintų k. (dabar - Kaišiadorių r.), pakliuvo į sovietų kareivių pasalą. Patrimpas buvo sužeistas į koją,

Perkūno būrys. Iš kairės stovi: Jonas Čėsna, Antanas Dzimidavičius-Riteris, Pranas Dzimidavičius-Puntukas, Pranas Stanislauskas-Patrimpas, Pranas Jaromskas-Perkūnas, Jonas Sidaras-Tarzanas, Stasys Grenda-Smarkuolis; priklaupę Kazys Griesis-Pikuolis, Bonifacas Grenda-Skilandis, Antanas Karvelis, Antanas Kazlauskas

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

bet sugebėjo iš pasalos ištrūkti. Susišaudymo metu pasitraukė ir liko gyvas Samanis. Sužeistas Patrimpas pasislėpė giminaitės Marytės Jaruševičienės tvarte Juodiškių k. (dabar - Rumšiškių sen., Kaišiadorių r.), kuri, matydama, kad Prano būklė blogėja, kvietė gydytoją ir prasitarė Juodiškių apylinkės pirmininkui Juozui Staniūnui. Greitai Pranas Stanislauskas-Patrimpas buvo suimtas ir nuteistas 25 metus kalėti. Po Stalino mirties bausmė buvo sumažinta iki 15 metų. Šeimą sukūrė tremtyje. Į Lietuvą grįžo 1982m., gyveno Vilkiškių k., Kaišiadorių r., vėliau - Elektrėnuose.

Štai kokie Perkūno partizano būrio kovotojų likimai.

Pranas Jaromskas-Perkūnas 1947 m. su netikrais dokumentais išvažiavo gyventi į Vilnių. Suimtas 1948 06 11 iki 1964 m. kalėjo Intoje. Lageryje susirgo vėžiu, mirė 1964 m. rugpjūčio mėn. Matyt, dėl ligos Pranas Jaromskas retkarčiais būdavo išleidžiamas iš lagerio ir lankydavosi tremtyje gyvenančios žmonos Ievos Jaromskienės namuose. 1957 m. jiems gimė sūnus Vidmantas. Kad nereikėtų lankyti rusų mokyklos, Vidmantas buvo išvežtas į Lietuvą ir paliktas tetoms. Grįžusi į Lietuvą Ieva Jaromskienė su sūnumi apsigyveno Radviliškyje. Ten Vidmantas gyvena ir dabar. Perkūnas palaidotas Radviliškyje, tačiau apie jį šiame rajone nieko nežinoma.

Kazimieras Griesis, Kazimiero-Pikuolis iš Klūsų k., Žaslių vlsč. (g. 1915), žuvo 1945 m. pavasarį. Palaidotas Navasodų kapinėse (Kaišiadorių r.). Neliko nuo kovos nuošalyje ir brolis Andrius (g. 1919m.), kuris suimtas ir 1945-1946 m. kalėjo Vilniuje.

Pranas Stanislauskas-Patrimpas iš Palomenės k. (g. 1920 m.) 1947 m. buvo suimtas Juodiškių k. (dabar - Kaišiadorių r.), Jaruševičių sodyboje, kurioje jis, būdamas sužeistas, slapstėsi. Kalėjo iki 1957 m. Norilske.

Sesuo Genė Stanislauskaitė-Ramunė (g. 1926 m.) suimta 1945 m. liepos 17 d. Buvo ištremta į Belojevo rajoną, Permės srityje. Po metų su kita likimo drauge pabėgo iš tremties vietos ir apie du metus nelegaliai gyveno Lietuvoje, turėjo dokumentus Balčiūnaitės Onos, Jono pavarde. 1948m. rugpjūčio mėn. Pagirių stotelėje stribo Stasio Vilko buvo atpažinta ir suimta. Vilkas, būdamas paaugliu, pas Genės Stanislauskaitės tėvus Palomenės vnk. dirbo samdiniu, todėl ją gerai pažinojo. Kaišiadorių m. stribų buvo tardoma, mušama. Nuteista 10 m., bausmę atlikinėjo Intos lageryje. Į laisvę paleista 1956 m. kovo 15 d. Iki 1964 m. birželio 14 d. neturėjo teisės išvykti iš Intos. Ten sukūrė šeimą. Į Lietuvą su šeima grįžo 1970 m. ir apsigyveno Ežerėlio mstl., Kauno r. Mirė 1995 m. kovo 26 d. Brolis Vytautas Stanislauskas (g. 1931 m.) 1945-1955 m. buvo tremtyje Permės srityje. Dabar gyvena Kaišiadorių m. Jų motina Uršulė Stanislauskienė (g. 1896 m.) 1945-1955 kalėjo Uchtoje.

Kazys Leikauskas-Samanis iš Medinų k. 1948 m. išvažiavo į Vilnių su gautais dokumentais, suimtas 1948 11 05.

Bronius Leikauskas-Lokys (g. 1924 m.) iš Antakalnio k., Rumšiškių vlsč., 1947 07 29 buvo sužeistas, išvažiavo į Vilnių su gautais dokumentais ir greitai buvo suimtas. Kalėjo iki 1956 m. Novosibirske.

Jokūbas Sidaras-Tarzanas iš Medinų k. 1947 m. išvažiavo į Vilnių su gautais dokumentais ir greitai buvo suimtas ir nuteistas. Jis bunkerį buvo įsirengęs tėvų sodyboje buvusiam šulinyje.

Jonas Stankevičius-Lašas žuvo 1946 m.

Stasys Grenda-Smarkuolis (g. 1921 m.) žuvo 1949 10 12, Karmėlavos vlsč. 1949 m. Į Usolės r. buvo ištremti jo artimieji: motina Zuzana (g. 1900 m.), tėvas Stasys (g. 1891 m.) ir broliai Albinas (g. 1929 m.) bei Algirdas (g. 1930 m.). Tremtyje Irkutsko srityje buvo iki 1957 m.

Antanas Dzimidavičius-Riteris (g. 1923 m.) iš Klūsųk., žuvo 1946 m. Neprėkštoje. Antano brolis Pranas Dzimidavičius-Punktukas (g. 1925 m.) suimtas 1947 02 05, iki 1955 m. kalėjo Omske. 1945 m. į Permės srities Vela Bazės vietovę buvo ištremti jų tėvai - Bolius (g. 1902 m.) ir Marcelė (g. 1902 m.), sesuo Danutė (g. 1930 m.) ir brolis Vytautas (g. 1933 m.). Tremtyje Permės srityje buvo iki 1958 m.

Taip iš žemėlapio pokario kovose ir per melioraciją, keliant gyventojus į gyvenvietes, buvo išrastas Klūsų kaimas, kurio istoriją rašę žmonės verti didžiausios pagarbos.

NORĖJO BŪTI ŪKININKAS

Mano tėtis Kazys gimė 1920 m. birželio 24 d. Medinų k. Vinco ir Marcelės Leikauskų šeimoje. Tėvai buvo ūkininkai, turėjo 20 ha žemės. Šeimoje augo trys vaikai: tėtis ir dvijo seserys. Paaugęs padėjo tėvui dirbti žemę. Baigęs pradinę mokyklą, 1937 m., mokėsi Žiežmarių sezoninėje (5 mėn.) žiemos žemės ūkio mokykloje ir ją baigė. Ruošėsi rimtai ūkininkauti.

Okupacija sumaišė visus jo planus. 1944 m. bandė pasitraukti į Vokietiją, tačiau nespėjo, ir namo teko sugrįžti iš Kauno. Pusantrų metų slapstėsi savo tvarte, kur buvo pasidaręs slėptuvę. Ilgai sėdėti joje buvo sunku, tad naktimis išeidavo pasivaikščioti, pajudėti. Apie galimą kareivių ar sribų pasirodymą perspėdavo savotišku lojimu jų šuo. Vienu laiku slėptuvėje slėpėsi dviese: buvo priėmę sužeistą pusbrolių Aleksandrą Griesių. Vėliau pats išėjo į mišką pas partizanus ir ten išbuvo apie metus. Apie knygoje „Didžioji kova“ aprašytą įvykį Mackūnų miške prie Livintų, tėtis yra pasakojęs. Tėvelis pasakojo šitaip: kai pamatė, kad supa, jis pagalvojo, kad jei bėgs į atvirą lauką- nušaus. Todėl bėgo tiesiai kareivių link. Šie, matyt, norėjo paimti gyvą, todėl iš karto nešaudė, o gal jiems buvo netikėta, dargi praskyrė, pasitraukė nuo bėgančio su ginklu. Jam

Kazys Leikauskas-Samanis

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

prabėgus, pasipylė šūviai, kulkos zvimbė pro ausis, nuo medžių tiško skiedros, tačiau žūti jam tada nebuvo lemta, nekliudė nė viena kulka. Sakė, kad tą pačią dieną dar kartą buvo pakliuvęs į pavojingą situaciją bet ir ji baigėsi gerai.

Viename būryje su juo buvę broliai Jonas-Lašas (g. 1923 m.) ir Pranas (g. 1921 m.) Čiurinskai - tėtės antros eilės pusbroliai. Jų šeimoje buvo trys broliai ir trys seserys. Vyriausiąjį brolių, dirbusį mokytoju, nužudė Rainiuose. Likę broliai šitaip yra pasakę: „Jei taip su broliu pasielgė, geriau žūsim, bet į sovietinę armiją neisim“. Abu ir žuvo: Jonas 1945 m. prie Livintų, Pranas 1946 m. Mackūnų k.

Tolesnis tėtės likimas toks: su netikrais dokumentais apie pusantrų metų gyveno šalia Vilniaus, Bezdonių k., (išėitų kad išėjo iš miško pačioje 1946 m. pabaigoje ar 1947 m. pradžioje). Ten gyveno sename name kartu su 3 savo likimo draugais, dirbo ūkvedžiu. Suėmė 1948 m. lapkričio mėn. Vilniuje, turguje, kai norėjo nusipirkti tarką ir samtį. Jį atpažino vieno pažįstamo stribo duktė. Nuteisė už akių 25 metams lagerio, išvežė į Magadano sritį, Kolymą. Pasakojo, kad vis juokais iš savo kankintojų reikalaudavęs, kad jo tarka ir samtis nedingtų. Išbuvo lageryje 8 metus - 3 metus dirbo skalbykloje, 5 metus - statybose. Ten būdamas įgijo vairuotojo pažymėjimą.

Lageryje teko patirti badą pasakojo, kad kartais net iš šuns atimdavo maistą. Dirbdamas statybose, buvo nukritęs ir susižeidęs. Karštis ir drėgmė skalbykloje pakenkė širdžiai. Tačiau, kaip jis pasakojo, visus sunkumus lengviau išverti padėjo optimizmas ir įgimtas humoro jausmas.

1956 m., jau po Stalino mirties, parašė prašymą kad peržiūrėtų bylą ir rugpjūčio mėn. buvo paleistas. Grįždamas aplankė tremtyje buvusias motiną ir seserį Oną pabuvo pas jas apie mėnesį, padėjo bulves nukasti. Grįžęs į Lietuvą pradžioje apsistojo Panevėžio rajone, prie Ramygalos, pas tėvą ir kitą seserį Adelę, kurie ten išvažiavo gyventi, slapstydamiesi nuo tremties. Paskui įsidarbino Panevėžio mėsos kombinate vairuotoju, nuomojo kambarį mieste. 1958 m. pavasarį vedė Melaniją Grendaitę iš Kaišiadorių r. Klūsų k. 1959 m. gimiau aš, 1961 m. - antra duktė Elmanta. Tada apsigyvenome Panevėžio rajone, netoli Piniavos, o vėliau pačioje Piniavoje. Tėtis vairuotoju dirbo visą gyvenimą toje pačioje darbovietėje išdirbo beveik 30 metų. Buvo darbštus, mėgstantis bendrauti ir žmonių mėgstamas. Dainininkas, dalyvavo saviveikloje, dainavo chore, važiuodavo į Dainų šventes. Mirė 1987 m. staiga, dėl širdies ligos, tiek nedaug belikus iki Lietuvos atgimimo.

Išliko kelios nuotraukos iš prieškarinio gyvenimo, tremties: portretinėje nuotraukoje tėtė jaunystėje, turbūt dar prieš karą dvi nuotraukos iš laikotarpio Vilniaus krašte, abiejose jis nusifotografavęs su savo likimo draugais, su kuriais tada gyveno, kas jie - nežinau. Trys grupinės nuotraukos yra iš lagerio, tačiau tų kitų žmonių pavardžių irgi nežinau. Yra turėjęs nuotraukų ir iš partizanavimo laikų, bet vėliau jas sudegino. Mama pasakojo, kad tėtis nenorėjęs, jog jo praeitis ne vietoje netyčia išliktų ir visiems bėdos pridarytų.

Pasakojo Eugenija Leikauskaitė, 2006 m.

KĄ MENA KAIŠIADORIŲ AIKŠTĖS

Vokiečių okupacijos metais Kaišiadorių geležinkelio stotyje apsaugos policininku dirbo Jonas Misiūnas, pokariu tapęs DKA vadu. Taip lėmė likimas, kad tose vietose, kur žengė jo koja, saugumas, stribai, kiti sovietiniai aktyvistai niekins žuvusių partizanų kūnus.

Dar 1989 m. susipažinom su pensininku iš Kaišiadorių Kaziu Kondratavičiumi. Jis matė Kaišiadoryse išmestus partizanų lavonus, tačiau nežinojo, kur jų kaulus priglaudė kruvina mūsų žemė. Pasakojimas - lyg sunkus sapnas. Juk net dabar nežinome visų partizanų niekinimo vietų: griovių, šulinių, duobių, taip pat miškų ir miškelių, laukų, karjerų, kur buvo sumesti partizanų lavonai. Kazys pasakojo: „Pokario metais gyvenau Kaišiadoryse, geležinkeliečių namuose. Pirmą kartą viešai išniekintus Lietuvos partizanų lavonus mačiau 1946 metų pavasarį Vytauto gatvėje, prie S. Ivaškevičiaus namo, kur buvo įsikūręs saugumas. Tai buvo mergina su kariška uniforma ir trys vyrai civiliais drabužiais. Gulėjo kelias paras, tačiau kur po to išvežti - niekas nežino”.

Tai buvo po 1946 03 24 kautynių su Kaišiadorių NKVD garnizono kareiviais prie Dubių vienkiemio (prie Janušonių ir Slabados kaimų). Kautynėse žuvo keturi partizanai: karininkas, DKA štabo viršininkas Aleksas Zapkus-Piliakalnis, eilinis Julius Junaitis-Vanagas, eilinis A. Kavaliauskas-Papartis ir štabo ryšininkė studentė Aldona Paulavičiūtė-Indyra (antrasis jos slapyvardis Laukinukė). Beje, Juozo Daumanto knygoje „Partizanai" minima ši ryšininkė mūsų apylinkėse veikusio Žalio Velnio asmenybės aprašyme. Ji turėjo švietimo komisariato liudijimą, kad yra Trakų ir Ukmergės apskričių mokyklos inspektorė. Partizanė Indyra buvo viena iš žymiausių kovotojų moterų pokario Lietuvos rezistencijoje.

„Antrą kartą Kaišiadoryse mačiau trijų vyrų lavonus Trakų gatvės gale (netoli žalio medinio namo). Žmonės kalbėjo, kad vienas iš nušautų, tai Pranas Petkevičius-Kariūnas iš Būdų kaimo. Buvo 1946 m. antra pusė. O štai 1947 m. vasarą prie Kaišiadorių kalėjimo (dabar šarvojimo patalpos) gulėjo barzdotas vyras su puse galvos" - prisiminė K. Kondratavičius.

Deja, jų, kaip ir kitų šimtų išniekintų partizanų užkasimo vietos taip ir liko nežinomos. Dar 1989-1990 m. mes, Kaišiadorių sąjūdiečiai, bandėme gražumu ir piktumu išgauti iš dar gyvų Kaišiadorių stribų, tačiau jie jau buvo „praradę" atmintį.

IŠDAVĖ GIMNAZIJOS KOMSORGAS

turėdamas penkiolika (gimiau 1928 11 21 Vareikoniu k., Žaslių vlsč.). Mokytis pradėjau Eriogalos pradžios mokykloje, Paparčiuose baigiau 5 klases, šeštąją - jau Žasliuose, paskui dar ruošiausi egzaminams privačiai. Šiuose kraštuose atsidūriau dėl to, kad tėvelis Eduardas Petkevičius Prūdninkų (Gurelių) k. nusipirko 15 ha ūkį. Tad 1944 m. rudenį buvau Kaišiadorių gimnazijoje penktokas.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Tuo metu prasidėjo partizaninė kova. Atsimenu, 1944 m. spalio ar lapkričio mėn. netoli Prūdinių k. buvo nušautas sovietinis aktyvistas seniūnas Kisieliauskas, o prie jo paliktas raštelis, kad nuosprendį įvykdė Žalias Velnias. Apylinkėje veikė mūsų giminaičio iš mamos pusės Edvardo Kavaliausko-Klajūno būrys, o jam 1945 12 13 žuvus, jo vietą užėmė Petras Petkevičius-Dramblys iš Eiriogalos. Su juo jau palaikiau tamprius ryšius, pagal galimybę vykdžiau pavedimus. Perdavinėjau žinias, atveždavau Kaišiadoryse nupirkęs vaistų. Net slapyvardį turėjau - vadino Vyteniu.

Žinoma, tai neliko nepastebėta. 1946-1947 mokslo metais veiklą tęsiau, tačiau jaučiau, kad esu sekamas ir bijojau būti areštuotas. Šeimoje buvome septyni vaikai, o aš - vyriausias. Mano nuogastavimai pasitvirtino, kai 1947 m. pavasarį iškviestas į saugumą buvau apklaustas. Tada neareštavo, išsisukau, bet nutariau slapstyti. Nuo mokymosi Kaišiadorių gimnazijoje pažinojau dar 1947 m. žuvusį gimnazistą Benjamina Kavaliauską, kuris buvo DKA štabo viršininko Benedikto Trakimo-Genelio adjutantas (žuvo Magadano lageryje), Vytautą Pranukevičių, suimtą 1947 m.

Tik labai norėjau baigti gimnaziją. Per pažįstamus suveikiau pažymėjimą apie 7 klasių baigimą, tik jau kita pavarde. Tada vadinausi Leonu Petkumi. 1948 m. baigiau Vilkijos (Kauno r.) gimnaziją, gavau brandos atestatą. Jau po visų kalėjimų ir tremčių reikėjo teisme įrodyti, kad aš esu tą mokyklą baigęs.

Po mokslų namo grįžti bijojau, todėl vasarojau pas tetą Eleonorą Jankūnienę Mitkiškių k., Vievio vlsč. Čia užmezgiau ryšius su partizanu Vytautu Janavičiumi-Šernu iš Mijaugonių k., kuris davė man pistoletą, tad slapstėmės kartu. 1949 m. šiose apylinkėse partizaninis judėjimas jau buvo nuslopintas. Norėjome suburti nors grupelę vyrų. Laikėmės Gojaus, Šešonių, Kaugonių,

Leonas Petkevičius

Eiriogalos ir Gurių miškuose, nes tose apylinkėse turėjome pažįstamų, kurie mus šelpė maistu. Nuvažiuodavome kartais ir į Vilnių, kur bendravome su besislapstančiomis Genelio ryšininkėmis Onute (pavardės neprisimenu) ir Adele Kundrotaite. Onutė buvo kilusi nuo Ukmergės, o Adelė iš Pustakiemio k. (dabar - Elektrėnų sav.). Vilniuje jos gyveno ar ne Rudens gatvėje, už šv. Petro ir Povilo bažnyčios, mokėsi. Buvo mano tetos Marcelės Jankūnienės kaimynės.

Saugumas apie mus, matyt, daug žinojo, nes 1949 07 19 atvykęs į Vilnių ir nuėjęs į centrą prie paminklo I. Černiachovskiui, pastebėjau skvere ant suoliuko sėdintį Kaišiadorių gimnazijos komsorgą R. G. Jis stebėjo mane, tarsi jau lauktų. Apsidairiau, norėjau sprukti, bet

išgirdau komandą „*stoj*“. Už kokių 10-15 žingsnių mane vijosi du milicininkai. Įtariu, kad komsorgas išdavė, nes jis iš matymo mane pažinojo ir su saugumu ieškojo Vilniuje... Vytautas Janavičius 1949 07 16 žuvo Gojaus miške, netoli savo tėviškės.

Taip atsidūriau milicijos skyriuje, iš kur dar bandžiau pabėgti, bet buvo peršauta ranka. Paskui vežiojo po Vilnių, reikalaudami nurodyti man žinomas vietas, kur lankiausi. Iš pradžių uždarė į rūsį Antakalnyje, o po kelių valandų išvežė į saugumo pastatą. Tardymas truko iki lapkričio mėn. Tardytojas Cholkin tardė žiauriai, paskui jau švelniau, matyt, supratęs, kad aš ne kažin ką žinau. Ypatingas pasitarimas mane nuteisė 25 m. kalėti ir dar 5 m. tremties. Taip atsiradau Intos lageriuose, dirbau šachtose. Darbas buvo nežmoniškas, daug lietuvių ten žuvo. Jau 1957 m. buvau išvežtas į Vorkutą paskui vėl sugrąžino į Intą. Vorkutoje susiradau savo dėdę Žalio Velnio partizaną Silvestrą Karecką-Vytenį, o Intos lageryje bendravau su kunigais Kazimieru Vasiliausku, Alfonsu Svarinsku, tėvu Stanislovu, kartu dirbome su Pranu Žičiumi-Vėju, Vincu Žukausku-Putinu, Benediktu Trakimu-Geneliu. Išlaikiau nuotrauką, kai mes su žmona buvome krikšto tėvais, o Sakramentą teikė kunigas Alfonsas Svarinskas. Į Lietuvą leido sugrįžti tik 1970 m.

Pasakojo Leonas Petkevičius-Vytenis, 2006 m.

VYSKUPAS LA GĖRIŲ NEPABŪGO

Kaišiadorių vyskupas Teofilius Matulionis (g. 1873 m.) į bolševikų lagerius pateko dar 1923 m. Tada iki 1925 m. kalėjo Butyrkų kalėjime, kuriame paskutines gyvenimo dienas praleido ir legendinis Žalias Velnias. 1929 m. T. Matulionis slapta buvo išventintas į vyskupus, o tų metų rudenį vėl buvo suimtas ir ištremtas į Solovkų salą kalėjo iki 1933 metų. Mirus Juozapui Kuktai, 1943 m. T. Matulionis paskiriamas Kaišiadorių vyskupu. Principingas, didelį populiarumą tikinčiųjų tarpe turėjęs vyskupas seniai domino okupantus. Dar 1946 02 13 tardant kun. L. Puzoną buvo daug klausinėjama apie vyskupo apsilankymus Čiobiškio parapijoje, kur partizaninis judėjimas buvo itin intensyvus. Kunigas liudijo, kad vyskupas buvo užvažiavęs du kartus: vieną kartą vizitavo parapiją o kitą - kai pakeliui važiavo į Ukmergę, į vyskupų pasitarimą. Kai L. Puzonas nuvažiuodavo į Kaišiadorių vyskupijos kuriją, vyskupas T. Matulionis klausdavo, kaip gyvena vienuolyno seserys ir prieglaudos vaikai. Tardomas kunigas užstojo vyskupą sakydamas, kad kai Žalias Velnias pradėjo žudyti žmones, tai jis buvo labai susirūpinęs, nes žmonių žudymas yra didelė nuodėmė. Džiaugėsi, kai sužinojo, kad žaliukai meldžiasi, kalba rožančių, vykdo Gegužinės pamaldas. Ir liūdėdavo, kai ateidavo žinios apie jų girtuokliavimus. Patardavo kunigui saugotis aktyvios veiklos, nesusidėti sujais... Deja, 1946 12 08 vyskupas T. Matulionis buvo okupantų suimtas, kalėjo Vilniuje, Orštoje, Vladimiro kalėjimuose iki 1954 m., vėliau laikomas Mordovijos invalidų namuose, 1956 m. grįžo į Lietuvą bet Kaišiadorių vyskupijos valdyti jam neleido. 1958 m. buvo ištremtas į Šeduvą mirė 1962 m.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Juozapas Labukas Matulaitis (g. 1894), išventintas į kunigus 1918 m., kurį laiką vikaravo Žasliuose, 1928 m. paskirtas Kaišiadorių vyskupijos generaliniu vikaru, 1946 m. bolševikų suimtas, kalintas Karagandos lageriuose iki 1955 m. Grįžęs į Lietuvą buvo Kauno kunigų seminarijos profesorius, 1963 m. konsekruotas vyskupu ir paskirtas Kauno ir Vilkaviškio vyskupijų valdytoju, mirė 1979 m.

Bolševikų lageriuose kalėjo ir prelatai Stanislovas Kiškis, Bernardas Sužiedėlis, kanauninkas Matas Cijūnaitis, Gegužinės klebonas kun. Steponas Rudžionis. Ne vienerius metus bolševikų lageriuose kentėjo ir kunigas Alfonsas Ažubalis, ilgametis Žiežmarių klebonas, miręs 1994 m., kalėjo ir Kalvių klebonas kun. Pranas Cibulskas, kun. Jonas Mikučionis iš Žaslių, kun. Petras Valatka, buvęs Paparčių klebonas, kun. Jonas Žvinys, buvęs Vilūnų klebonas, lageryje mirė buvęs Žiežmarių kunigas Petras Jakulevičius, kalėjo ir Žaslių vikaras kun. Česlovas Kavaliauskas bei daugelis kitų.

Bolševikų lageriuose kentėjo nemažai mokytojų, gydytojų, tarnautojų. Pokario metais bolševikų lageriuose įkalinti 982 šio krašto gyventojai, keturi iš jų sušaudyti įkalinimo vietose, lageriuose mirė 117 kaišiadoriečių, iš grįžusių į Lietuvą 433 jau priglaudė gimtosios žemės kapų kauburėliai. 2007 m. Kaišiadorių rajone gyveno 177 šio krašto politiniai kaliniai. Seniausias politinis kalinys kaišiadorietis buvo Antanas Bružas, gimęs 1873 m., gyveno Žasliuose, suimtas 1948 m., kalėjo Dubravlage iki 1956 m., mirė 1970 m.

Ilgiausiai kalintas partizanas Vaclovas Krilavičius (g. 1923 m.) iš Vaidžionių k., Žaslių vlsč. Suimtas 1945 m., kalėjo lageriuose, buvo tremtyje iki 1972 m., grįžęs į Lietuvą gyveno Kaune, kur ir mirė 1991 m. Daugiau kaip dvidešimt metų lagerio duoną valgė ir Jonas Žilinskas iš Žaslių, suimtas 1947 m., kalėjo Karagandos lageriuose iki 1967 m., mirė 1981 m. Kaune. Jauniausi politiniai kaliniai buvo: Vytautas Stanislaukas (g. 1931 m.) iš Palomenės k. (jis už grotų pateko 1946 m., iškalėjo beveik dešimt metų, grįžęs gyveno Kaišiadoryse, mirė 1991 m.), septyniolikmečiai Edvardas Burda iš Pyplių k., Onutė Dailydaitė iš Verdenės k. ir Vytautas Laučiūnas iš Dubių k. Daugiausia žmonių suimta Palomenės seniūnijoje - 223. Kruonio seniūnijoje - 132, Žaslių - 116, Žiežmarių - 94, Rumšiškių - 85, Paparčių - 98. Iš Kaišiadorių m. į lagerius išvežta 58, iš kitų seniūnijų - kiek mažiau.

Prasidėjus partizaninėms kovoms Lietuvoje, netrukus sunerimo ir okupantų valdžia bei jos pakalikai. Valsčiuose prie NKVD skyrių suorganizuoti sribų būriai, kuriuos okupantai vadino „liaudies gynėjais“, tačiau tai buvo okupantų organizuojamų Lietuvos gyventojų persekiojimų vykdytojai. Juos siųsdavo į kovą su Lietuvos partizanais, talkininkauti vykdant žmonių areštus, trėmimus, jie buvo tiesiogiai pavaldūs NKVD organams. 1944 1113 LSSR prokuroras M.Bekašov išleidžia potvarkį „Dėl banditų šeimų ištrėmimo“. Pagal minėtą potvarkį į apskritis pasiųsti LSSR Liaudies komisarų Tarybos ir LKP(b) CK įgaliotiniai, kurie buvo atsakingi už numatytos operacijos įvykdymą. Tokias pareigas tuometinėje Trakų apskrityje, kuriai priklausė ir Kaišiadorių

rajono valsčiai, vykdė K. Didžiulis. Jis 1945 07 19 raportuoja Lietuvos komunistų partijos (bolševikų) Centro komiteto sekretoriui Antanui Sniečkui apie Trakų apskrities gyventojų trėmimą. Tuomet iš Trakų apskrities buvo ištremtos 77 šeimos - 295 žmonės, iš jų Kaišiadorių valsčiaus 12 šeimų, iš Žaslių - 9, iš Žiežmarių - 5 šeimos. Tų metų gegužės 23 d. buvo tremiami Lietuvoje gyvenę vokiečių tautybės žmonės, daugumą jų nutremti į Tadžikiją. Toks tremtinys buvo ir iš Kaišiadorių rajono - Feliksas Ilpertas (g. 1922 m.), gyveno Karsakų k., Žaslių vlsč. Jį nutrėmė į Tadžikiją, Leninabado rajoną, tremtyje išbuvo iki 1954 metų, grįžęs iš tremties, gyveno iki 1963 metų. Iš Kaišiadorių rajono ištremtos 34 šeimos, kuriose buvo 101 žmogus. Daugiausia tremtinių buvo iš Palomenės apylinkių - 69, iš Kietaviškių - 13, iš Kaišiadorių - 9 žmonės. 1945 m. tremtiniai buvo nuvežti į Permės sritį, dirbo taigoje prie miško ruošos. Dvidešimt vienas tų metų tremtinys mirė tremtyje, gyvieji grįžo 1957-1958 metais. Apie tų metų trėmimo plano vykdymą 1945 09 22 SSRS NKVD ir NKGB įgaliotinis Lietuvoje, generolas leitenantas Tkačenko, raportavo SSRS Vidaus reikalų liaudies komisarui L. Berijai ir SSRS Valstybės saugumo komisarui V. Merkulovui, kad „banditų šeimų ištrėmimo planas įvykdytas“.

(Pagal Kaišiadorių muziejaus surinktą medžiagą)

KUNIGAS MYKOLAS MARIJONAS PETKEVIČIUS

Būsimasis kunigas ir pokario kovų dalyvis M. M. Petkevičius gimė 1920 m. Vaškūnų k., Bagaslaviškio vlsč., Ukmergės apskrityje. Tėveliai Juozas ir Pranciška mokė savo vaikus meilės Dievui, Tėvynei, artimam. Šeimoje augo seserys Jadvyga ir Melanija.

Vaikas buvo gabus mokslams. Mokėsi Širvintų progimnazijoje, o 1938 m. baigė Ukmergės gimnaziją. Savo likimajaunuolis susijo su Tikėjimu, Dora, tarnavimu Viešpačiui, tad įstojo mokytis į Kauno kunigų seminariją. 1942 m. gruodžio 12 d., dar būdamas seminarijos penktakursiu, iššventinamas kunigu. 1943 m. vasarą kun. M. M. Petkevičius paskiriamas Jiezno parapijos vikaru. Netrukus perkliamas sielovados darbui į Kaišiadorių vyskupijos katedrą. Visą gyvenimą, džiaugsme ir sielvarte, rašė eilėraščius. 2002 m. Kaišiadorių vyskupijos kurija išleido jo kūrybą atskira knyga „Karalius man paliko kelią“.

Iš garbingo tuometinio vyskupo Teofiliaus Matuliono jaunas kunigas mokosi mylėti Tėvynę, kai jai iškilo mirtinas pavojus. 1944-1945 metais

Kun. Marijonas Petkevičius

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

vyrų Kaišiadorių krašte kovai su okupantais organizuojasi į partizanų būrius. Kunigai iš sakyklų irgi pataria netarnauti okupantui. Kun. Marius (taip jį vadina parapijiečiai) eina dar toliau: jis Kaišiadorių gimnazijoje suburia jaunimo organizaciją „Jaunieji ateitininkai“, susiriša su DKA partizanais, kovojusiais vyskupijoje. Būdamas iškaltas ir parapijiečių gerbiamas, savo tikslą pasiekia: jauni žmonės pasiryžę žygdarbiams, kovai ir aukai. Paminima 1945 m. vasario 16-oji, kai visi organizacijos nariai prisiega trispalvę vėliavę. Tikybos pamokos mokykloje uždraustos, tai jos perkeliama į bažnyčią. Čia vyksta pokalbiai apie žmogaus prigimtį, pasišventimą meilę Tėvynei, skaitomi eilėraščiai. Žinoma, saugumas nesnaudžia. 1945 m. vasarą kunigas areštuojamas pirmasis. Rugpjūčio pabaigoje į KGB patalpų rūsi patenka ir penki aktyviausieji moksleiviai. Jie kaltinami priklausę pagrindinei antitarybinei organizacijai. Jaunuolius išveža į Trakų kalėjimą. Tačiau savo vadovo jie neišduoda.

Trumpam paleistas, kunigas nutaria slapstytis. Gauna dokumentus Prano Tamošaičio pavarde ir išvyksta kunigauti į Vidiškių parapiją (Ukmergės apskr.). Vienoje vietoje ilgai neužsibūna, tai keliauja po vidurio Lietuvą: Suginčiai, Punia, Švėkšna, Mažeikiai, Linkuva. Visur nelieta abejingas tautos skausmui, sako patriotiškus pamokslus. Ieško ryšių su partizanais.

1946 m., prieš Vėlykas, kunigaujant Punioje, partizanai paprašo vykti į būrį ir išklausti jų išpažinčių. Nenorėdami pakenkti kunigui, vedliai valtimi persikelia per Nemuną eina sekliu upokšniu, paskui užriša jam juosta akis. Atveda prie bunkerio, kur jo laukia uniformuoti vyrai.

1946 m. gegužės 7-tą paprašytas laidoja Punios šilėlyje žuvusį partizaną Antaną Valiūną-Gulbę, patekusį į stribų pasalą. Pasako pamokslą paskui kažkas neatsargiai fotografuoja laidotuvių apeigas. Kai vienas ryšininkas išduoda partizanų bunkerį, kareiviai randa tą nelemtą fotoaparata. Išryškinus nuotrauką, ieško laidotuvių dalyvių. Kunigui Mariui pavyksta ištrūkti. Taip jis atsiduria Žemaitijoje...

Suėmėjau 1948 m. Linkuvoje. Saugumiečiai žinojo, kad kunigas gyvena svetima pavarde, turėjo informacijos iš Kaišiadorių ir Punios klebonavimo laikų, žuvusiojo partizano laidotuvių nuotrauką.

Tą dieną kunigas Marius su vaikais, kuriuos ruošė Pirmajai Komunijai, sėdėjo šventoriuje ant suolų, kalbėjo apie tikėjimo tiesas. Atėję du civiliai apsirengę vyrai paklausė, kas esąs. Įsakė pamoką nutraukti, nusivedė į jo kambarėlį, patikrino pasą. Paskui pasakė, kad Kauno kunigų seminarijos archyve Prano Tamošaičio baigusiu sąrašuose nėra. Liepė apsirengti civiliais rūbais ir eiti prie netoliese stovinčio *viliuko*. Vienas išsitraukė automata pasakė, kad veš į Vilnių.

Buvo mušamas, kaip ir kiti pasmerktieji. Tardė prirūkytame kambaryje po kelias pamainas. Nerūkančiam kunigui buvo šlykštu, tačiau nedaug klausinėjo, nes suimtas nutarė visą laiką tylėti. Tardytojai jo neskubino, tik skaitydami laikraščius be perstojo rūkė. Kartą suimtas netyčiom užsnūdo, tai taip smogę kunigui į smakrą kad kelias

dienas kramtyti negalėjo. Kunigo Mariaus Petkevičiaus sielovados veikla ir meilė Tėvynei buvo „įvertinta“ 25 metus lagerio.

Kunigas su visais kartu sunkiai dirbo Vorkutos anglių kasyklose, slapta aukodavo šv. Mišias, klausydavo išpažinčių. Jau 1956 m. speciali komisija sutrumpino bausmę, tačiau kunigas negrįžo į Lietuvą, o savu noru atsidūrė Krasnojarsko krašte, Mansko r., Bolšoj Ungut miškų pramonės ūkyje, Žeržulo gyv., pas ištremtus tėvus. Dirbo sunkų fizinį darbą, o laisvalaikiu teikdavo kaliniams bei tremtiniams dvasinius patarnavimus. Keliavo po toliau buvusias lietuvių apgyvendintas vietas. Per žvarbius Sibiro šalčius pas katalikus buvo vežiojamas motociklu, peršalo, gavo bronchinę astmą, kuri jį vargino iki pat mirties.

Jau 1959 m. Krasnojarsko srities teismas jį dar kartą nubaudė. Šį kartą nuteisė 2 metų laisvės atėmimu už pastoracijos darbą be sovietinės valdžios leidimo. Bausmę atliko Taišete.

Į Lietuvą sugrįžo 1961 m. jau be sveikatos, tačiau su nepalaužtu tikėjimu tarnauti Dievui ir žmogui. Buvo paskirtas į Onuškę, paskui - į Dusmenis, Birštoną. Apie 1977 m. kun. Mykolas Marijonas Petkevičius buvo vienas iš kandidatų į vyskopus. Įstojo į marijonų vienuoliją, prie savo pavardės pridėdamas santrumpą MIC. Mirė 1987 m. birželio 23 d. Širvintose, pas seserį, palaidotas gimtosios Bagaslaviškio bažnyčios šventoriuje.

Pagal Augustino Švenčionio medžiagą

IŠ ARCHYVŲ

Pagal KGB ataskaitas 1944 08 30-1944 09 26 Kaišiadorių vlsč. šaukimai į sovietinę armiją įteikti 1936 vyrams, iš kurių atvyko į priėmimo punktus 1349, tiko tarnybai - 376 šauktiniai. Tad šiame valsčiuje buvo daug žmonių, kurie nuo tarnybos buvo atleisti.

1945 03 27 Čiobiškio bažnyčioje partizano priesaiką davė Česlovas Pavasaris-Milžinas iš Padalijos k., Kaišiadrių vlsč. Tą dieną kareiviai ir sribai užpuolė štabą vaikų prieglaudoje, kur buvo ir Česlovas, tačiau jam pavyko pasislėpti.

1945 05 11-13 buvo „šukuojamas“ Kaišiadorių vlsč. Žuvo 5 partizanai, dar du ir 10 rėmėjų suimti.

1945 06 05 partizanai prie Rečionių k. sunaikino geležinkelio patrulį, nukaudami 4 ir sužeisdami 2 kareivius.

1945 06 06 partizanų paieškai dėl geležinkelio puldinėjimų buvo mesti Kaišiadorių ir Žaslių garnizonai, o vėliau į įvykių vietą su šarvoti traukiniu atvyko generolai iš Maskvos B. Kobulov ir A. Apolonov.

1945 06 17 iš Karaliaučiaus į Sibirą vežamų karo belaisvių vagonų Kaišiadoryse pabėgo 6 lietuviai iš Šiaulių apskr. Joniškio vlsč. Apie jų likimus nežinoma.

1945 07 12-14 kareiviai Kaišiadorių, Žiežmarių ir Žaslių valsčiuose surengė didelę karinę operaciją. Jos metu Beištrakių k. buvo suimta 15 partizanų, o Edvardas Brazauskas-Aras sužeistas.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

1945 m. spalio pradžioje legalizavosi 13 Kaišiadorių vlsč. partizanų. Artėjo sunki žiema, todėl vyrus baugino dažni sribų ir kareivių siautėjimai. Spalio 10 d. Gerų Vakarų kaime suimamas partizanas Juozas Lukoševičius-Klevas irjo tėvas. O po dviejų dienų Gudzenkos k., savo sodybos svirne įrengtame bunkeryje rasti broliai Šimoniai - Kazys ir Pranas.

1946 01 21-22 d. buvo sudegintas Kiemelių rinkiminis punktas.

1946 m. buvo areštuoti, nuteisti ir išvežti į Uchtos lagerius Komijoje keturi broliai Markevičiai iš Pyplių k., Kaišiadorių vlsč.: Mykolas (g. 1916 m.), Martynas (g. 1917 m.), Jonas (g. 1923 m.) ir Adolfas (g. 1925 m.). Adolfas 1948 m. lageryje mirė.

1946 07 31 d. Strošiūnų-Vladikiškių miške keturi partizanai pakliuvo į enkavedistų pasalą. Visi jie žuvo ir buvo atpažinti. Tai Jurgis Grigaliūnas-Naras iš Kiemelių k., kuopos vadas, g. 1922 m., Adomas Ramantauskas-Obuolys iš Kietaviškių, Jeronimas Naudžiūnas iš Naujosios Slabados k., Žiežmarių vlsč., ir Jonas Jacinevičius iš Kiemelių kaimo.

1946 m. pabaigoje pranešama, kad Kazys Leikauskas-Samanius iš Medinų k. su padirbtais dokumentais nuo birželio mėn. gyvena Vilniuje. Tai buvo vienas iš pirmųjų J. Markulio-Erelio „legalizuotas“ partizanas DKA.

1947 m. kovo mėn. pabaigoje Kaišiadorių gimnazijoje rasti 5 mašinėlė spausdinti atsišaukimai.

1947 11 21 agentas „Žemietis“ pranešė, kad kitą dieną į Rečionis atvyks partizanai Pavasaris, Kirstukas ir Perkūnas rinkti iš gyventojų būriui pinigų. Kareiviai pradėjo sekti. Ir štai 1947 11 24 pas Rečionyse gyvenančius Pilkius buvo apsupti du partizanai. Vienas jų žuvo. Rastas pasas, išduotas Vilniaus I-ame milicijos skyriuje bylojo, kad tai Paškauskas Pranas, Motiejaus. Pas žuvusį buvo pažyma apie atleidimą nuo karinės tarnybos, Vilniaus žemės ūkio technikumо pažyma apie darbą ir profsąjungos bilietas. Tačiau tarp šių padirbtų dokumentų rastas ir 1947 11 16 išrašytas rinktinės vado Uosio raštelis, kad gavo iš pareiškėjo 700 rublių. Greitai MGB nustatė, kad tai Motiejus Butkus (Butkevičius)-Kirstukas iš Kalniškių kaimo. Likęs gyvas partizanas - kuopos vadas Jeronimas Kasparavičius-Pavasaris iš Kalniškių turėjo panašius dokumentus Žvirblio Jeronimo vardu. Sakoma, kad jie dirbo Vilniuje ir labai dažnai atvažiuodavo į Kaišiadoris partizaninei veiklai vykdyti. Pavasaris buvo nuteistas ilgus metus kalėti ir mirė lageryje.

1948 m. išaiškina ryšininkė Janė Kartunavičiūtė-Nasturta iš Vytautonių k., Žiežmarių vlsč. Paaiškėja, kad ji dirba Kaišiadorių draudimo inspekcijos sekretore mašininke.

1948 08 05 Klevų Būdos k. iš vietinių rusų tautybės žmonių buvo suformuota smogikų grupė.

1945-1948 m. iš Klevų Būdos k. buvo nuteisti ar ištremti 10 kaimo gyventojų. Tai turėjo įtakos faktas, kad kaime sovietiniai kareiviai kirtो mišką ir krovė rąstus į vagonus, be to, gyveno apie 20 sentikių šeimų.

1953 01 18 Kaišiadoryse suimamas Vaclovas Šipaila. MGB nustatė, kad jis yra kilęs iš Molupio k., Marijampolės apskr., ir dar 1945 m. už ryšius su partizanais buvo ištremtas į Sibirą. 1946 10 13 iš Sibiro pabėgo ir, grįžęs į Lietuvą slapstėsi Kaišiadoryse dar septynerius metus. Jo tolimesnis likimas nežinomas, nes Vaclovas grąžinamas į tremties vietą kur buvo vėl teisiamas.

1944-1951 m. daugiausiai politinių kalinių Kaišiadorių rajone buvo iš Palomenės sen. - 223 žmonės. 58 politiniai kaliniai buvo iš Kaišiadorių m.

KRUONIO-DARSŪNIŠKIO-KALVIŲ-JIEZNO PARTIZANAI

PRIE NEMUNO VINGIO

Šios apylinkės prieškaryje priklausė Kruonio vlsč. Anglininkų seniūnijai. Čia 1926 m. gimiau ir aš. Gražios vietos: iš šiaurės vakarų prigludusios prie Nemuno, iš rytų ir pietų apribotos Pastrėvio-Kruonio ir Kruonio-Darsūniškio vieškeliais.

Mokiausi Kaišiadorių gimnazijoje, nuo 1943 m. įsijungiau į rezistencinę kovą. Vokiečių okupacijos metais čia buvo platinama pagrindinė spauda, ypač Kaišiadoryse leistas laikraštis „Laisvei bundant“. 1944 m. pavasarį Kaišiadorių gimnazijos abiturientai, sudarę Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos (LLKS) grupės branduolį, išėjome į Vietinę rinktinę.

Kai buvo išformuotas Vietinės rinktinės batalionas (po šiuo pavadinimu slėpėsi karo mokykla), grįžau namo. Ten susipažinau su LLA nariu, atsargos jaunesniuoju leitenantu Antanu Piliponiu, tuo metu mokytojavusiu Gojaus pradžios mokykloje. Jis studijavo Vilniaus universiteto medicinos fakultete, o jį uždarius, sugrįžo namo. Tada vėl tęsėme „Laisvei bundant“ leidimą Barevičių k., pas Vincą Tamošiūną. Šeimininkų sūnus Pranas kartais irgi mus saugojo, pirštų galais įeidavo pranešti, kad pavojaus nėra. Priartėjus frontui, šio spaudinio leidimas buvo laikinai nutrauktas.

1944 m. vasarą nauji okupantai paskelbė mobilizaciją. Vienas šaukimo punktas buvo Kruonyje. Mobilizacijos dieną į punktą niekas nėjo. Tik po pietų prisistatė vienintelis šaukiamojo amžiaus jaunuolis - vaikystės invalidas Juozas Kapočius. Įsiutusi komisija suprato, kad tai pasityčiojimas iš jų darbo - tardė invalidą grasino jam. Vaikinas aiškino, kad jam reikalingi dokumentai apie atleidimą nuo tarnybos sovietinėje kariuomenėje.

Visi šaukiamieji išsislapstė. Vieni išvyko, kiti glaudėsi kur pakliuvo, tretį bandė klastoti dokumentus. Tada prasidėjo gaudymas. Jaunimas neliko abejingas okupantų siautėjimui ir ėmė ieškoti ginklų. Jau 1944 m. rugsėjo mėnesį Kazokų k. vyrai su ginklais rankose pasitiko neprašytus svečius. Kareiviai pasitraukė. Šios sėkmingos kautynės paskatino apylinkės jaunimą ruošti ginkluotam pasipriešinimui. Aš tada įstojau studijuoti į Kauno Vytauto Didžiojo universitetą tačiau už poros metų studijas teko nutraukti.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Rezistenciniame judėjime ši vietovė priklausė DKA, ji ribojosi su Tauro apygarda, prasidedančia už Nemuno, Prienų rajone. Todėl Tauro apygardos partizanai čia jautėsi kaip namuose.

Tuo tarpu Kruonyje prie NKVD buvo suorganizuotas „istrebitelių“ būrys, kurio branduolį sudarė Jonavos ir vietiniai rusai. Tų plėšikų siautėjimas visiems taip įgriso, jog buvo nutarta juos sunaikinti. Tada partizanams vadovavo Petras Berūkštis iš Apsuonos k. Buvo sušauktas apylinkės partizanų susirinkimas, užmegzti ryšiai su Užnemunės ir Kalvių apylinkių kovotojais. Operacijos planas ir jos vykdymo data - 1944 m. naktis prieš Kūčias - buvo gerai paruošti, nes tą naktį sribai mažiausiai galėjo laukti užpuolimo. Tačiau nelaukta tą dieną į Kruonį atvyko NKVD kareivių kuopa. Operaciją teko atidėti.

Atėjo žiema, o kartu su ja ir sunkios dienos. Partizanai išsiskirstė. Vieni išsirausė žemines, kiti gyveno pusiau legaliai. Žinoma, sunku buvo maskuotis.

1945 m. balandį, per Velykas, sribai netikėtai įsiveržė į besislapstančiųjų namus. Buvo areštuotas Petras Berūkštis, Albinas Tamošiūnas, Pranas Morkūnas ir dar keli vyrai. Po žiaurių tardymų, mušimo Kruonyje vyrus išvežė į Kauno kalėjimą. Niekas neprisipažino, savo draugų neišdavė. Tada išaiškėjo, kad juos išdavė Kazys Mackevičius. Išdavikas nuėjo tarnauti į miliciją.

Pavasarių vyrai išėjo į miškus, stojo į jau veikusius partizanų būrius. Savo apylinkėse liko trise: Simonas Pūras, Marijonas Spurga, Antanas Morkūnas. Vėliau prie jų prisijungė Jonas Jurkevičius iš Arlaviškių k., Aukštosios Panemunės vlsč. Grupė turėjo bunkerius Vaiguvo miškuose, buvo gerai ginkluota. Jai buvo įsakyta saugoti atnaujintos pagrindžio spaudos leidimą. Tuo tikslu čia atvyko buvęs Kaišiadorių gimnazijos mokinys, tada jau medicinos fakulteto studentas Antanas Piliponis-Pilėnas. Techninis darbas atiteko man. Iš Tamošiūnų persikėlėme į Vaiguvo mišką. Mane saugojo partizanai Simanas Pūras, Marijonas Spurga ir Antanas Morkūnas. Iš Vaišvydavo ateidavo Lūšio-Juodelės partizanai, o Jonas Jurkevičius iš Arlaviškių liko su mumis. Buvo išleisti trys „Partizano“ numeriai ir keli atsišaukimai. Juos pristatydavome į DKA štabą vėliau leidiniai pasklisdavo po apylinkes. Apygardos vadas Žalias Velnias nuoširdžiai džiaugėsi spauda, ragino leisti daugiau. Tačiau sulūžo rotatoriaus velenėlis, o naujo gauti nepasisekė. Darbas sutriko. Tuo pat metu į Anglininkų apylinkes atsibastė Aukštosios Panemunės valsčiaus sribai. Įvyko mūšis, kurio metu vienas sribas buvo sužeistas.

Ėjo jau 1946 metai. Nutrūko ryšys su apygarda. Grupė nutarė legalizuotis. Per 1946 m. potvynį Kaune buvo areštuoti A. Piliponis ir keli jo draugai studentai. Vengdamas arešto, gyvenau nelegaliai, grįžome į senus bunkerius. 1947 m. susirišome su Narsuolio būriu. Į susitikimą atėjo Albinas Visockas-Jovaras, Aleksas Lekavičius-Siaubas, Kazimieras Bumbulis-Tigras. Nuėjome į Baltaraištį, kur susipažinau su kuopos viršila Jupiteriu, stovyklavo Lokys, Ažuolas, Papartis, Sakalas, Sapiega. Vieną dieną

į stovyklą atvyko rinktinės ryšių karininkas R. Randis-Meška. Vėliau Mešką kelis kartus lydėjau inspektuojant būrius Semeliškių-Beižionių apylinkėse. Rudeniop gavau kvietimą susitikti su Kauno pagrindininkais. Atstated po grindžio ryšius, gyvenau Kaune, kur dalyvavau „Nemuno laisvės fronto“ veikloje. Tarp kitų bendraminčių buvo ir žiežmariečiai Zigmas Slanina ir Gedunskas. Pavasariop organizacijoje buvo apie 30 narių.

1947 04 29 buvau išduotas ir suimtas.

Mano tėviškės partizanų likimai nebuvo jiems palankūs. P. Berūkštis 1945 m. balandyje ištremtas dirbo Vorkutos šachtose, o trys jauni vyrai, likę Lietuvoje, žuvo kovodami partizanų būriuose. Tų, kurie legalizavosi, likimas irgi nepagailėjo: M. Spurga buvo ištremtas, A. Morkūnas išsikėlė gyventi į Petrašiūnus ir vieną rytą buvo rastas pakartas statybos aikštelėje.

Iš Anglininkų seniūnijos Vizginu k. buvo ir Tauro apygardos ryšininkas Petras Berūkštis, dirbęs Pakuonio valsčiaus pirmininku. Tuo metu buvo pusiau pamišusio prasigėrusio stribo nušautas, tačiau laikomas nuo „banditų“, rankos žuvusiu tarybiniu aktyvistu.

*Pasakojo Algimantas Lisauskas, 1988 m.,
papildyta pagal jo knygą „Iš pragaro angos“ (2006 m.)*

Pastaba-. Kazys Algimantas Lisauskas (1926-1999) gimė Barevičių k., Kruonio vlsč. Nuo 1943 m. įsijungė į pagrindžio veiklą, leido laikraštėlį „Laisvei bundant“. 1944 m. įstojo savanoriu į Vietinės rinktinės Marijampolės karo mokyklą. Studijavo Vilniaus universitete, tapo DKA 3-iojo bataliono Narsuolio kuopos kovotoju. Areštuotas 1947 m., nuteistas sušaudyti, tačiau nuosprendis buvo pakeistas į 25 m. kalėjimą su ištrėmimu. Į Lietuvą sugrįžo 1958 m. Iki mirties buvo atkurtos DKA vadas, Lietuvos vietinės rinktinės karių ir jų šeimų narių Vilniaus klubo pirmininkas, LPKS tarybos narys. 1988 04 17 jam pripažintas kario savanorio statusas. Palaidotas Vilniuje, Saltoniškių kapinėse.

MĮSLINGA PETRO BERŪKŠČIO ŽŪTIS

Iki šiol prieštaringos žinios sklinda apie pokaryje buvusį Pakuonio valsčiaus pirmininką Petrą Berūkštį. Nors ši vietovė buvo ne DKA teritorijoje, tačiau įvykiai susiję su Kruonio valsčiumi, Saulės būriu.

Žinoma, kad P. Berūkštis buvo gimęs 1903 m. Jo sūnus Pranas (g. 1933 m.) pasakojo, kad tėvelis buvo baigęs 7 klases, mokėsi Lietuvoje ir Maskvoje, kai gyveno pas dėdę stomatologą Kazimierą Berūkštį, asmeninį caro gydytoją. Jaunas būdamas Petras trejus metus gyveno Amerikoje, o mama Uršulė Garšvaitė-Berūkštienė (g. 1910 m. JAV) irgi, kaip ir jos sesuo Marytė, užauginusi ten 4 vaikus. Uršulės motina nepriklausomybės laikais sugrįžo į Lietuvą, Vizginuose, Kruonio vlsč., nusipirko 6 ha

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

žemės. Čia ir gyveno Berūkščiai, augino keturis vaikus: Praną, Oną, Elena, Albina. Beje, maskviečio Kazimiero Berūkščio šeimos istorija įdomi. Jo sūnus, irgi Kazimieras Berūkštis, psichiatras, turėjo sūnų Igorį, kuris buvo baigęs konservatoriją. Igoris apie 1976 m. gastroliuodamas su trupe į Japonijoje, pabėgo. Paskui prieglobstį rado Vakarų Vokietijoje. Kaunietis Pranas Berūkštis pasakojo, kad būdamas Maskvoje, Arbate susirado Kazimiero marčią Tatjaną Berūkštis, tačiau ryšys su jais nutrūko.

Jau 1944 m. Petras Berūkštis buvo paskirtas Pakuonio valsčiaus pirmininku. Lėmė gal tai, kad vyras mokėjo gerai rusiškai, mėgo tvarką, žmonės jį gerbė. Kadangi jis gyveno Pakuonyje, o į Vizginus sugrįždavo tik savaitgaliais, teko susidurti su partizanais. Pirmasis susitikimas su Saulės būriu praėjo gerai. Partizanai pasakė, kad juo žmonės patenkinti ir patarė dirbti toliau. Gal jie žinojo, kad pirmininkas daugeliui apylinkių vyrų yra padaręs legalizacijos dokumentus išdarbinimui. Tai patvirtina Pakuonyje gyvenantis Kazys Gylys (g. 1926 m.). Kai šeima slapstėsi nuo trėmimo į Sibirą P. Berūkštis išdavė jiems dokumentus, pagal kuriuos jo brolis Kazys iš Kampiškių, kur dirbo buhalteriu, grįžo namo. Sako, partizanas Algirdas Juodis (iš Kėbliškių k., jų šeimoje žuvo 6 broliai) net pyko, kad P. Berūkštis daugeliui išdavė dokumentus, kitaip jie būtų nuėję į mišką. Reikia pasakyti, kad nei vienas dokumentus gavęs vyras nebuvo išduotas ar nuėjo į stribus, greičiau atvirkščiai - tapo partizanų pagalbininkais. Sako, Petras sugebėdavo kažkokiu būdu kiekvienam nepasiturinčiam bent po 5 maišus grūdų duoklę sumažinti, vadino aplinkiniai jį „ubagų tėvu“.

Antanas Micka iš Pašventupio k. prisimena, kad jo brolis Algis ir Vincas Juškevičius Pakuonio valsčiaus raštinėje dirbo raštininkais. Jie rašomąją mašinėlę spausdindavo partizanams atsišaukimus, laikraštėlius, nes Vinco dėdės Šimas ir Kazys Gervės partizanavo. Petras Berūkštis žinojo apie savo darbuotojų veiklą tačiau tik perspėdavo būti atsargiems su tokiu priekaištu: „Prisidarysit, vaikai, bėdos, oi prisidarysit...“ Pakuonietis Antanas Pokštas liudija, kad 1945 m. buvo LLA narys, brolis Juozas partizanavo. Kai į valsčių apsietęs savu atėjo išdavikas, jie buvo per prasti konspiratoriai, kad neišsiduotų. Juos suėmė po Viktoro Buzo žūties. Vincas 1946 01 26 buvo sušaudytas Kauno kalėjime, o Algį Micką nuteisė ir išvežė į Vorkutą kur 1946 m. žuvo. Pakuonyje dokumentus gavo ir O. Trakimaitė-Ožka.

Žuvusiojo Vinco Juškevičiaus sesuo Juzė Šustickienė-Juškevičiūtė irgi tvirtino, kad brolis (jų tėvelis Pakuonyje buvo vadinamas „Bokštiniu“) su draugu Antanu Micka tikrai padėdavo partizanams. Valsčiaus pirmininkas Petras Berūkštis buvo geras, protingas ir supratingas žmogus, kuriam reikėjo saugotis ne tik stribų ir kareivių, bet ir vietinio partorgo Sokolovo. Tai buvo Lietuvos rusas, visada vaikščiojo su kaliošais ir prastai apsirengęs, tačiau norėjo būti protingiausias. Po karo valsčiaus valdyba buvo Navakauskų name, paskui persikraustė pas Juškevičius.

Kiti susitikimai su partizanais Petrui Berūkščiui nebuvo tokie linksmi. Antrą kartą susitikus, jie patarė netarnauti okupantams, nors nepriekaištavo, net padėkojo už

pagalbą. Trečią kartą susitikęs su jais Petras pamelavo, kad jau padavęs į sritį prašymą dėl atleidimo, tik atsakymo negaunantis. Taip ir išsiskyrė gražiuoju. Po kiekvieno susitikimo su partizanais Petrą vis kviesdavosi saugumas, tardydavo. Taip žmogus pakliuvo tarp girnų... Saulės ir kituose partizanų būriuose vyrai keitėsi, buvo daug išdavysčių, žūčių. Gal ne visi apie valsčiaus pirmininko pagalbą žinojo?

Pranas Berūkštis pasakoja, kad tada Pakuonyje stovėjo kareivių garnizonas. Jie šukuodavo apylinkes, ieškodami kovotojų bunkerių, partizanų slėptuvių miškuose. Vieną dieną kai kareiviai buvo išvykę, partizanai sumanė užimti Pakuonį. Kai prasidėjo susišaudymas, Petras Berūkštis buvo pas Milušauską. Kariuomenė tada buvo tik už 2 km nuo miestelio, palei Gelažinį raistą Prienų link. Stribai bijojo net nosį iškišti. Petras tada taip ir pasakė: „Čia tie vaikeliai gali nelaimių prisidaryti“. Išėjo ir negrižo. Po kurio laiko rado jo lavoną su kankinimų žymėmis. O Sokolovas su valsčiaus dokumentais pasislėpė pas Juškauskus ant aukšto, dėžėje su miežiais. Mat eidamas su žemės registracijos knygomis, buvo sutikęs partizanus, o į tą klausimą, kas būsi, jiems atsakė: „Sargas“. Apylinkės knygas iš jo atėmė, o patį paleido, patikėjo. Išgelbėjo jį kaliošai ir apiplęsę marškiniai.

Liko Uršulė Berūkštienė su keturiais vaikais našle. Jai tada buvo 34 metai. Išgyveno sunkumus, išaugino dorus vaikus.

Dar ir dabar Pakuonyje netyla diskusijos, kas nužudė Petrą Berūkštį. Partizanai, nežinoję jo gerų darbų žmonėms? Prasigėręs stribas, kaip teigia A. Lisauskas? O gal dabar visiems mums žinomi smogikai, kurie dorą žmogaus žūtį norėjo primesti Tėvynės gynėjams? Bet kuriuo atveju šioje istorijoje reikia patvirtinti, kad Petras Berūkštis buvo doras žmogus.

(Pagal Marijos Žibienės užrašytus atsiminimus, 2006 m.)

IŠSAUGOTA ATMINTIS

...Buvo naktis į 1946 m. vasario 16-ąją, kai, persikėlę per Nemuną, trys kovotojai Pranas Žukauskas-Šalmas (g. 1927 m. Darsūniškio k.), Stasys Lekavičius-Gulbinas (1926 m. Rūčkakiemio k.) ir Jurgis Krušinskas-Žiedelis (g. 1926 m. Prienų vlsč.) pakliuvo į NKVD ir stribų pasalą. Sako, mums brangios šventės išvakarėse jieėjo kabinti vėliavos į Kruonio miestelį. Žukauskas, sužeistas į koją nematydamas išeities, susisprogdino granata. Kiti du žuvo vietoje. Tai vyko Astragų k., ties Lapainios upeliu, prie Nemuno, šaltą speiguotą naktį. Besiginantys spėjo nušauti tik čekistų šunį. Atvežė tada visus keturis ir numetė Kruonio aikštėje. Po kelių dienų surišo vielomis tris lavonus ir negyvą šunį, nuvežė į Kruonio mišką ir numetė į buvusį apkasą.

- Buvau tada antroje progimnazijos klasėje, - pasakojo Janina Vaivilavičiūtė-Sadauskienė dar 1988 m. - Retu miškeliu kas rytą eidavau į mokyklą. Kartą nuo kelio pastebėjau tame apkase kyšančią žmogaus ranką.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Atšilo. Išsprogo medžiai. Tačiau reti praeiviai jautė, kad nuo didelės pušies sklinda dvokas. Žinodami klaiką paslaptį, Vaivilavičiai paprašė stribų, kad leistų lavonus užkasti. Leido, tik patarė nejudinti. Tada jie iškasė prie Gojaus miškelio pušies kapą. Priėjo ir atėjo septyniolikmetė Kotryna Krušinskaitė, kad paskui, jau jų šeimai sugrįžus iš Sibiro, tą vietą surastų. Nors nelengva buvo ją nustatyt: pušis nupjauta, aplink stiebiasi eglutės.

1989 11 11 centimetras po centimetro šluojamas smėlis partizanų užkasimo vietoje. Štai šuns kaulai, surūdijusi viela. Ir trijų žmonių griaučiai. Partizanų palaikai iškilmingai perlaidojami Garliavoje.

Varčiau Kaišiadorių rajono civilinės metrikacijos biure 1946 m. mirčių registracijos knygą. Deja, Kruonio apylinkėje Stasio Lekavičiaus mirtis neužregistruota. Lyg būtų gyvas iki šiol.

- Šitoje kelio pusėje, - rodė tada Kruonio girininkijos girininkas Jonas Kairiūkštis, - yra užkasta apie 30 partizanų. Visų kelias į čia buvo vienas: NKVD kareivio ar stribo kulka, kelios dienos Kruonio miestelio aikštėje ir apkaso duobė miške.

PARTIZANAI LEKAVIČIAI: KETURI BROLIAI IR SESUO GENUTĖ

Ona Gervickaitė, gyvenusi Kruonio mst., dar 1995 m. patikslino partizanų kovos epizodus Kruonio valsčiuje. Ji gerai atsiminė įvykius, kai 1948 m. gegužės mėn. Baltaraistynėje, prie Pavuolio k., Kruonio vlsč., žuvo trys partizanai: Leonas Krasauskas-Žalgiris, Pranas Gervickas-Papartis ir Genė Lekavičiūtė-Saulutė. Pranas Gervickas buvo Onos brolis, tuo metu turėjo 24 metus. Ona tada atsiminė ir kitus žuvusius savo kaimynus: Adomą Lekavičių (g. 1920 m.), žuvusį 1945 m. Šilonyse, Petrą Čepulionį-Sakalą iš Kairiškių k.

Saulučių k. gyvenę Antanas ir Anelė Gervickai turėjo 5 vaikus, iš kurių vyriausioji buvo Ona (g. 1922 m.). Užaugo ir vienintelis brolis Pranas (g. 1924 m.), kuris nuo pat pirmųjų pasipriešinimo metų buvo Narsuolio būryje. Menanti ir konfliktą kaimo šokiuose, kai brolis viešai smerkė įvykius Lietuvoje, vadindamas juos „Stalino revoliucija“, po kurios atsirado kalnai lavonų. Už tai aktyvistų buvo sumuštas. Ji su seserimi Prane (g. 1926 m.) irgi kaip galėjo pagelbėdavo partizanams, stebėdamos stribų ar kareivių susibūrimus ir susiruošimus gaudynėms.

Partizanai ją vadino Gerve, Lape. Kitos seserys Albina ir Aldona buvo gerokai jaunesnės ir minimais laikais dar buvo paauglės. Ona gerai pažinojo brolius Praškevičius iš Kazokų kaimo: Praną-Lokį, žuvusį 1947 03 03 Kaukinės k. ir Antaną-Narsuolį, būrio vadą patekusį po kareivio kulka 1948 08 12 Pavuolio k. Tris partizanus susekė KGB agentas pas ūkininką Andrių Klinkevičių. Namą apsupo kareiviai. Dar vėliau - 1949 04 14 Varkalių k. žuvo broliai Balčiūnai iš Kazokų k.: Pranas (g. 1922 m.) ir būrio vadas Vincas-Juodvarnis. Dar nuo 1948 m. pradžios Juodvarnis vadinamas

Narsuolio būrio vado pavaduotoju, o anam žuvus, tapo vadu. 1948 04 15 būryje buvo dar 7 partizanai. Vincas Zablackas-Kėkštas iš Joniliškių k. buvo gal vyriausias amžiumi iš jų, gimęs 1907 m. Ilgai laikėsi, nes gal ir kiek atsargesnis už kitus buvo. Jau 1954 m., apsuptas ir nerasdamas išeities, susisprogdino Pavuolio k. apylinkėse.

Leonas Krasauskas buvo kilęs iš Panemunės valsčiaus. Nežinoma, koku būdu jis atsirado prie Kruonio, tik niekuo neišsiskyrė iš kitų kovotojų, buvo linksmas ir drąsus.

Iš Onos Gervickaitės liudijimų daugiau sužinojome ir apie Lekavičių šeimos partizanus. Ji sakė, kad gyveno Kruonio apylinkėje, pažinojo Narsuolio būrio vyrus, padėjo jiems varguose, gydė susirgusius ar sužeistus, maitino, mezgė jiems pirštines, siuvo ženklus, patikslino partizanų pavardes.

Petras ir Antosė Lekavičiai Joniliškių k., netoli Saulučių, augino jau ir tais laikais nemažą šeimą - 8 vaikus: Zigmą, Vytautą, Anelę, Juozą, Genę, Albina, Marytę ir Praną. Vyriausias Zigmas buvo gimęs 1922 m., o jaunėlis Pranukas - 1932 m., tačiau visi suprato, kad su atėjūnais reikia kovoti ginklu. Į Narsuolio būrį išėjo keturi vyresnieji broliai, o kiek vėliau ir sesuo Genė (g. 1926 m.). Albinas (g. 1925 m.) žuvo pirmasis dar 1946 metais Gojaus miške, Zigmas-Kurapka su broliais Juozu (g. 1921 m.) buvo užklupti kareivių 1947 m. Ažuolynės k. Vytauto (g. 1923 m.) žūties vieta ir data nežinoma. Tad jau 1948 05 27 Baltaraistynėje (prie Joniliškių k.) žuvusi Genė Lekavičiūtė-Saulutė buvo penktoji savo gyvybę paaukojusi partizanė iš Lekavičių šeimos. Žuvusių partizanų Lekavičių kūnai buvo numesti Kruonio aikštėje.

Lietuvos ypatingajame archyve dar 1996 m. pavyko rasti informacijos apie tolimesnes šios šeimos nelaimes. 1948 m. liepą MGB pavyko nustatyti, kad Kruonio

Genė Lekavičiūtė-Saulutė
(dešinėje) su drauge

gyventojas Kazys Karenga paslėpė žuvusios Genės kūną ir jį slapta palaidojo. Žmogus buvo suimtas, kankintas, vėliau prisipažino ir sutiko išduoti savo giminaitę Anelę Lekavičiūtę, kuri gyveno nelegaliai. Taip K. Karenga buvo užverbuotas ir gavo agentūrinį slapyvardį „Akis“. Jis padėjo MGB darbuotojams susitikti su Anele, kuri buvo suimta. Greit ta prisipažino, kad nuo 1948 m. gegužės mėn. buvo su žuvusia Gene „nelegalioje padėtyje“, tačiau neigė, jog veikė partizanų būryje. Po sesers žūties slapstėsi viena, dokumentus buvo praradusi. Išvardijo kelis pažįstamus partizanus, daugiausia žuvusius ir sutiko bendradarbiauti. Padėjo išaiškinti, kad kartu su Gene Lekavičiūte 1948 05 27 žuvo partizanas Pranas Gervickas-Papartis (g. 1924 m.). Kadangi Anelė Lekavičiūtė labai

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

sielvartavo dėl 1948 m. gegužės mėn. suimto šešiolikmečio brolio Petro, jai buvo pažadėta, kad už pagalbą paleis. Kruonio sribai berniuką buvo suėmę ne tiek dėl jo, kiek dėl brolių „nuodėmių“ ir norėdami šeimą šantažuoti. Anei pavadama nustatyti Narsuolio ir Jupiterio partizanų grupių slapstymosi vietas ir suteikiama jai „Vilijos“ agentūrinis slapyvardis. Tačiau greitai paaiškėjo, kad „Vilija“ nebuvo atvira ir nedirba.

Kruonio Gojaus šilelyje ilsisi apie 30 Lietuvos gynėjų palaikai. Dalies jų pavardės iškaltos išdrožtame kryžiuje, pastatytame šilelyje. Jei skaitysime jas, rasime ir vienintelės merginos - Genės Lekavičiūtės-Saulutės pavardę. Apylinkėje buvo pamėgtos partizanų vietos: toliau nuo apygardos štabo, šalia Nemuno, nors reikėjo viską spręsti savarankiškai. Šio krašto rezistencijos ir netektis buvo didesnė nei kitų apylinkių.

Du dešimtmečius Sibiro lageriuose praleido jauniausias Lekavičių vaikas Petras. Kaip žinote, 1948 m. gegužės mėn. jį sribai sugavo pasaloje. Sumuštas, bet budriai saugomas buvo nuvarytas į sribyną. Džiaugėsi anie didelį žygdarbį atlikę, sako, net vardines dovanas gavo už „bandito“ sugavimą. Tada Petriukui ėjo šešiolikti metai. Po kankinimų jį paleido namo, tačiau neilgam. 1949 04 14 buvo susidorota su likusiais šeimos nariais (tėvas Petras jau buvo miręs anksčiau): į Irkutsko srities Kirovo rajoną ištremiama motina Antanina Lekavičienė (g. 1901 m.), jos dukra Marytė (g. 1929 m.). Kartu su jomis ir Petras. Į Lietuvą 1958 m. be sveikatos sugrįžo tik Marytė bei Petras. Motina mirė tremtyje 1955 metais.

Aplankiau Marytę 1988 m., kai ji, Dievo ir žmonių apleista, dar gyveno tame pačiame Saulučių kaime. Susijaudinusi pasakojo tragišką šeimos istoriją tačiau be didelės nuoskaudos, gal net pasididžiuodama savo gimine, nors dar buvo laikas, kai ir durys bei langai turėjo ausis.

Sakė, kad turėjo nemažai nuotraukų, bet laikmečio sunkumai privertė jas sunaikinti.

PARTIZANAI - MANO BROLIAI

TA partizanų būrio vadas Aliukevičius Alfonsas-Saulė buvo kilęs nuo Darsūniškio. O kai išėjo kovoti su į Lietuvą sugrįžusiais bolševikais, jo būrys veikė kairėje Nemuno pusėje, tačiau ateidavo ligi Kalvių ir Kruonio. Žmonės žinojo: jei partizanai žūdavo anoje Nemuno pusėje, tai jų lavonus veždavo į Kruonį. Vėliau, kai partizanus ėmė spausti sovietų kareiviai ir vietiniai sribai, jie pasitraukė į Kalvių miškus, link Plaskūnų kaimo, papildydami DKA partizanų batalionus.

Tuo metu aš gyvenau su savo šeima Kaune. Pasidarė sunku, artėjo tikras badas, todėl su mažais vaikais Antanuku, Vidučiu ir Kęstučiu prisiglaudėme pas ūkininką Kazį Melkūną. Už dviejų kilometrų nuo jo, Truseikiškių kaime, gyveno mano teta Ona Kaluževičienė. Ten sueidavo visi į mišką pasitraukusių kovotojų ryšiai. Ėjo

1946-ieji metai. Kova nesilpnėjo, nes visi laukė Amerikos pagalbos. Aš pažinojau iš Rokiškio kaimo kilusį gal 20-22 metų vaikinuką, slapyvardžiu Svajūnas. Žmonės pasakojo, kad jis buvo labai narsus, to vaikino tėvą Petrą Gatavecką irgi pažinojau. Gerai sugyvenome ir su motina Vince Gataveckiene. Tai ji sūnui ir perdavė, kad Rinkūnais galima pasitikėti. Tarp partizanų galiojo tokia nerašyta taisyklė: vienas kitą vadinti ne vardais ir pavardėmis, o slapyvardžiais. Slapyvardį partizanai siūlė ir man. Patiko Svajūno pasiūlytas - Neringa. Tuo metu, prisimenu, atėjo Antanas Gataveckas-Svajūnas pas mus ir pasakė, kad į krūtinę sužeistas vienas partizanas. Pasakė tik tiek, kad Šilavote (Prienu r.) buvo susišaudymas. Tarėmės, ką daryti. Svajūnas paprašė kokių nors būdu Kaune gauti vaistų, kad žaizda nesupūliuotų. Bet kaip pasiekti miestą? Partizanai prikalbino šeimnininką kad šis su arkliais važiuotų į Kauną atsieit, į turgų.

Mano išgydytasis bernelis turėjo slapyvardį Berželis. Vėliau išgirdau, kad jis žiauriame mūšyje žuvo.

Pas Jurgį Subačių apsistojo Saulė su 30 ar 40 vyrų. Tada pranešė per Svajūną kad mane kviečia Saulė. Viena niekaip nedrįsau eiti. Prisiprašiau seserį Genę. Kai įėjome trobon, net apstulbome: pilna gryčia ginkluotų vyrų. O Saulė kitame kambaryje, matyt, miegojo. Pakilo nuo lovos toks aukštas, juodais kaip smala plaukais, išvaizdus - tikrai kaip saulė, bet granatomis apsikarstęs, automatas ant kaklo. Jis garsiai, kad visi girdėtų, mudviem su seseria padėjo, pristatė mane: „Vyrų, atvažiavo ryšininkė Neringa, prašome prie stalo, vaišinkitės". Vėliau Saulė dar pasakė, kad čia ne visi. Jeigu jums įdomu, sako, kviečiu į Kalvių mišką, susipažinsite su mūsų gyvenimu. O ta jų stovykla, pasirodo, čia pat. Joje dar daugiau vyrų - pradėjau mintyse skaičiuoti - gal 50 ar 60 kovotojų. Pasisėdėjome, pasišnekėjome, partizanai su smulkmenom viską pasakojo.

Kartą į Kalvių mišką įžengė Saulės būrys. Saulė per vieną merginą (ji su partizanais palaikė ryšius) perdavė prašymą kad būrio kovotojams paruoštume pietus. Bulvių ir kopūstų virėjoms davė Melkūnai. Davė tiek, kad pagaminome du kibirus balandėlių, o ant jų sudėjome virtas bulves. Tuos du kibirus į mišką turėjau nešti su Verute Kochanskaite. Tempdamos sunkius nešulius, kilome kalnu. Prieš akis atsivėrė nuostabus to krašto vaizdas - atrodė, visa Lietuvėlė po mūsų kojomis, bet ją, vargšę, negailestingai trypia svetimų atėjūnų kojos. Nespėjome mudvi su Verute pasidalinti savo liūdnomis mintimis, staiga matome: toluoje vieškeliu nuo Kruonio atbilda sribai ir kareiviai. Kas dabar bus? „Bėkime, Verute, apačion, ten teka upelis, nors jame dabar vandens nėra, kareiviai to nežino, o mudvi nudausime, kad kojas mazgojame!" Aš buvau dvidešimt septynerių metų, manau, pablizginsiu šlaunimis, užžlibinsiu baudėjams akis, tai jie ir nepastebės, kaip Verutė su kibirais spruks į mišką. Privažiuoja valsčiaus pirmininkas, partorgas: „*O, zdravstvujte devuška*". Aš ištempiau lūpas šypsenai, koketuojau: „*Kuda vysobralis?*" „*Sobraliskvam*". Pyliavų atvažiavo. Žvalgosi svečiai

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

nuo aukštumėlės, kurjiems sukti, mato, kad su dviem kibirais sparčiu žingsniu tolimon žingsniuoja Verutė. „*Kto tam?*“ - klausia partorgas. Ir už žiūronų. Aš nei gyva, nei mirusi: laikykis, Vera, eik lyg su tuščiais kibirais, neįsitempk - mintimisjai įsakinėju ir meldžiuosi., *Tam Melkūno korovy. Melkūno Vera idiot doit*“. Matau, kad jie pradeda kaimu domėtis, tai aš prie jų dar arčiau priėjau, krūtinę atstačiusi, kalbinu, šaipausi. Tuo metu Verutė dingo miške.

Pasakojo Liuda Rinkūnienė iš Žaslių mst., 1995 m.

DARSŪNIŠKYJE BUVO NERAMU

Vokiečių laikais mano tėvai Juozas ir Vlada Černiauskai gyveno Darsūniškyje, žydo name, o mūsų kaimynų buvo Alfonsas Aliukevičius, vėliau tapęs žaliuku vadu Saule. Sugyvenome gerai, todėl nelaimių iš miško nebijojome. Atvirkščiai, plėšikaujantys vyrai (o buvo ir tokių) prisibijojo per daug tėvus gąsdinti, nes žinojo juos turinčius užtarėjų. Tėvas dirbo žemę ir į politiką nesikišo. Atstatė sudegusias trobas, dirbo ūkyje. Alfonsas Aliukevičius dar vokiečių laikais agitavo tėvą eiti gaudyti rusų partizanų, tačiau tas atsisakė. Teisinosi mažais vaikais, šeima. Ir sakė esantis ūkininkas, o ne karys. Tik po karo neliko nuošalyje ir pagal išgales padėjo partizanams.

Gerai atsimenu, kai mama eidavo į mišką su maistu ar kokia nors išpėjančia vyrus žinia, slėpė tai viena, tai kitą partizaną. Slapstėsi pas mus ir pats vadas Saulė, kai to paprašydavo. O slėpdavosi sribų pašonėje - ant šv. Agotos vartų lubų. Visa tai taip buvo užslaptinta, kad net mes, vaikai, nieko nežinojome, nors manėme, kad žinome visus miestelio įvykius. Tėvas veždavo ginklus į Užgirėlį ar kitur, pririšęs juos po vežimu. Kartą mama, tėvas ir močiutė jau pavakaryje sulaukė svečių - gal 10 ar 12 partizanų, gerai ginkluotų ir dar nešinių iš sribų atimtais šautuvais. Tai buvo Saulės būrio, jau gerokai išblaškyto, dalis. Kiek atsimenu, vienas kitą vadino slapyvardžiais: Ažuolas, Uosis, Jaunutis. Sakė, neseniai sugrįžę iš Lenkijos. Šis susitikimas buvo užplanuotas, nes mama ir močiutė buvo išvirusios didelį puodą cepelinų. Vyrai sėdo prie stalo valgyti, o man liepė eiti sargybą: davė žiūronus, tuščią pistoletą ir paprašė iš kluono stebėti Kruonio kelią, ar nepasirodys sribai. Aš pasijutau labai pagerbtas.

Vyrai buvo alkani, utėlėti, seniai nekeistais baltiniais. Tėvai pagelbėjo kiek galėjo, tačiau ir patys prastai gyvenome, nes buvome sudegę ir gyvenome vienoje tvartelio dalyje su mažučiu langeliu. Kitoje tvarto pusėje buvo gyvuliai.

Jau gerokai sutemus, nusigramdę purvus ir pasikeitę baltinius, vyrai susiruošė išeiti. Tėvas ir sako jų vadui:

- Alfonsai, palik tuos atliekamus ginklus kampe, o kai grįšit - pasiimsite.

Tada partizanai ruošėsi pulti Pakuonio sribyną ir buvo prisakę keltininkui pravarde Geltuvą pas mus jo laukti, o vėliau, kai reikės, valtimi perkelti į kitą Nemuno pusę. Bet Saulė buvo patyręs kovotojas ir įsakė tada visus ginklus pasiimti su savimi.

Viskas aprimo, grįžau aš iš „sargybos“, mama su močiute išplovė indus, tėvas sėdėjo už stalo su Geltuvu. Gal po 10-15 minučių pasigirdo smarkus beldimas į duris: „*Otkrivaj dver!*“ Visi pastiro iš baimės, kai į tvartelį sugužėjo stribai su kareiviais, apsupo sodybą. Išnaršė viską, durtuvais badė. Ir pradėjo visus stumdyti - kodėl taip vėlai švieselė dega, kodėl pašalinis žmogus? Močiutė mokėjo rusiškai ir ramiai aiškino, kad atėjo žmogus, nes jo valtį srovė nunešė, jis jos ieško. O čia žiburėlį pamatė.

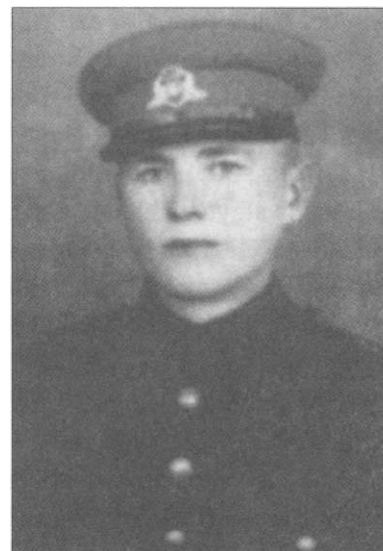
Išradinga močiutė įgnybo neseniai gimusiai sesutei į šoną, ta pradėjo garsiai verkti. Tai kaip prie sergančio vaiko be žiburio? Rusai ilgai abejojo dėl tokio paaiškinimo ir vis kartojo: „*Zdes byli banditi*“. Tik ženklų jokių nebuvo. Taip ir išėjo siųsdami. Ir likimo ironija - miestelyje sutiko einantį Saulės būrį. Įvyko susišaudymas, tačiau abi pusės išbėgiojo į skirtingas puses. Nieko nenušovė ir nieko nesugavo. Tėvas labai bijojo, kad nebūtų suimtų, ir tie neišsiduotų pas mus buvę. Taip Saulės sumanumo dėka, kad nepaliko ginklų, išvengėme Sibiro. Ir dar padėjo atsitiktinumas: būtų prieš keliolika minučių kareiviai su partizanais susidūrę mūsų kieme, būtų nepavykę nelaimės išvengti.

Pokario metais žuvo 20 iš Darsūniškio kilusių partizanų, 3 sovietiniai aktyvistai, buvo nuteisti 17 ir ištremti 33 asmenys. Štai 1946 m. iš Kaišiadorių rajone ištremtų 20 gyventojų - devyni buvo iš Darsūniškio.

Pasakojo Albinas Černiauskas, 1996 m.

PRIE NEMUNO

Mūsų šeima nuo seno gyveno Lapainios k., netoli Darsūniškio. Vietos atokios, šalia Nemunas ir dideli miškai. Todėl partizanai šiose vietose jautėsi saugiai. Pamenu, jau 1944 m. vasaros gale apylinkėse šeimininkavo du būriai - Viesulo ir Saulės. Apie Viesulo vyrus žinau kiek mažiau, nes jie dažniau laikėsi Pakuonio, Prienų apylinkėse. Būrio vadas buvo Vytautas Marčiulaitis. (Pagal archyvinius duomenis, 1946 01 31 NKVD Kauno apskrities skyrius gavo iš agento „Stepo“ informaciją apie tai, kad Guogų k., Aukštosios Panemunės vlsč., ūkininko Motiejaus Stravinsko sodyboje yra keli partizanai. Tad surengęs operaciją nušovė penkis partizanus: Antaną Pyplį-Viesulą, Šarūną Kazį Abugelį-Spalį, Vytautą Mačiulį-Plauką, Jeronimą Lapinską. Penktasis žuvusysis nebuvo atpažintas.) Užtat Saulę visi pažinojom. Pusė jo būrio vyrų buvo iš Darsūniškio ar jo apylinkių. Kita pusė - Užnemunės vyrai. Pradžioje šiuose būriuose

Alfonsas Aliukevičius-Saulė

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

buvo gal 80 partizanų. Vienos vasaros pabaigoje jie užėmė Lapainios k., kareivius ir sribus išvaikė. Vyrai nieko nebijojo, išstatė sargybą ir džiugino kaimo žmones. Pas mus kokią savaitę raudonžvaigždžiai nesirodė. Būrio veikimo zona buvo Jiezno, Piliuonos, Kruonio, Auštosios Panemunės valsčiuose.

A. Aliukevičius-Saulė (g. 1918 m.) gyveno Darsūniškyje. Baigė vietos mokyklą iki vedybų dirbo tėvų ūkyje. 1937 m. vedė Antaniną Lapinskaitę (g. 1921 m.) iš Darsūniškio, augino dvi mergaites: Eleną ir Genovaitę. Sūnus mirė dar būdamas kūdikis. Kadaisė Darsūniškiui priklausė žemės už Nemuno, tai ten, Bačkininkėlių k., ir buvo pasistatę trobas Aliukevičiai. Sako, prie nepriklausomos Lietuvos Alfonsas buvo būtinos tarnybos puskarininkis, sumaniai rikiavo vyrus ir pokario metais. Dalyvavo daugelyje mūšių, o Kruonio sribai jo labai bijojo. 1947 03 07 jį kartu su partizanu Stravinsku ir kt. išdavė kažkas kareiviams, kai ilsėjosi sodyboje įrengtame bunkeryje kažkur apie Kampiškes, Serbentų k. Puolantieji sodybą sudegino, partizanus nukovė. Kur jie buvo užkasti, niekas dar ir dabar nežino. Sako, Saulės ir jo ginklų draugų bunkerius išdavęs žmogelis dar nesenai gyveno Piliuonoje. Būrys priklausė TA Geležinio Vilko rinktinei.

Bačkininkėlių k. gyvenęs Saulės žmonos Antaninos brolis Jeronimas Lapinskas (g. apie 1927 m.) sribų buvo nušautas prie Guogos rėvos. 1946 m. pas juos į kaimą atėjo partizanai. Jeronimas atbėgo pas Televičių pasižvalgyti, ar nėra sribų. Jie, matyt, laukė pasaloje. Tad tėvą ir Jeronimą Lapinskus nusivedė ir sušaudė. Kūnus numetė Pakuonyje. Po kelių dienų išsiaiškino, kad tie žmonės nebuvo partizanai, tai atidavė jų kūnus saviesiems. Jau pavasarėjo, tad per Nemuną plonu ledu sunkiai pervežė Jeronimo karstą mat laidėjo Darsūniškyje.

Antanina su vaikais blaškėsi po apylinkes. Gyveno pas gimines Sekionyse, Piliuonoje. Mano tėvai Bronius ir Viktorija Maciulevičiai lyg ir norėjo pasiimti auginti Saulės vaikus, tačiau mūsų namuose nebuvo saugu. Sovietinė valdžia šią šeimą persekiojo, tad baigti mokslų jie negalėjo. Elena visą gyvenimą sunkiai dirbo statybose. Pas mus dažnai apsistodavo mano pusbrolis partizanas Pranas Dainys-Klajūnas. Iš pradžių buvo pritapęs prie Viesulo, paskui kovojo Saulės būryje. Išliko gyvas gal iki 1948 m., o kai partizanų gretos išretėjo, pasidavė propagandai ir užsiregistravo. Štai buvo rusų sumanyta klasta, nes tada, kai jis per tardymus nepalūžo ir neužsiverbavo, kankino nežmoniškai. Praną Dainį ir Praną Kubilių iš Jiezno su tankete atvežė į Kruonį, kur juos „teisė“. Supratęs, jog bus sunaikintas, Pranas viešai neatgailavo. Nekaltino savęs, o sakė, jog gal per mažai kovojo už Tėvynę. Nuteisė mirti, bet teisėjai vis ragino parašyti malonės prašymą. Sako, jis ir surašytas buvo, beliko jaunuoliui tik pasirašyti. Būtų pakeitę mirties bausmę, o paskui kitiems partizanams kaip pavyzdį davę. Jis atsisakė. Kitam Pranui mirties bausmę pakeitė lageriu, o P. Dainį sušaudė.

Mūsų apylinkėse buvo dar vienas būrys, kuriam vadovavo Jeronimas Maciulevičius-Perkūnas. Jis liko gyvas, tačiau jo tolimesnis likimas man nežinomas. Antanas Aliukevičius (g. 1924 m.) iš Bačkininkėlių k. buvo paimtas į sovietinę

kariuomenę. Netikėtai atsirado namuose - pabėgo pakeliui į apmokymo vietą. Tėvas liepė sūnui eiti į mišką. Žuvo vyras 1946 m. Velykų šeštadienį prie Verknės upės. Sako, ten galvas padėjo net 19 partizanų, tarp kurių buvo ir Stasys Kučinskas-Žilvytis (g. 1924 m.) iš Pagirmuonio dvaro. Išliko gyvas Petras Kačinskas-Alksnis (g. 1926 m.). Sunkus Kučinskų šeimos likimas: brolių Joną 1941 m. išvežė į Sibirą tačiau jo pėdsakai pradingo, Alesius buvo išvežtas darbams į Vokietiją, grįžo, tačiau visą gyvenimą praleido Kaliningrado srityje, o Juozas (g. 1919 m.) tarnavo sovietinėje armijoje. Dalyvavo Berlyno paėmimo operacijoje, tris paras išbuvo vandenyje. Tad pasigavo džiovą ir greitai numirė. Nežiūrint to, Kučinskų šeima buvo įrašyta į išvežamųjų sąrašus, bet išsislapstė.

Atsimenu žuvusių Lapinską Praną-Uosį. Jis, mano žiniomis, žuvo Darsūniškio apylinkėse. Pamenu miestelio šaulių būrio vadą Maciulevičių Praną Saulės brolio sūnų Aliukevičių Antaną Mikalauską Antaną-Turką ar Turkelį, Dičjurgį Juozą. Visi jie žuvo tose kovose su okupantu.

*Pasakojo Vytautas Maciulevičius (1996 m.),
papildė Elena Uleckienė—Aliukevičiūtė (2006 m.)*

KALVIŲ BAŽNYTKAIMIO ŽAIZDOS

Kalviai - Kruonio seniūnijos bažnytkaimis. Dar ir dabar jo centre išlikęs pastatas, kur 1944-1953 m. buvo sribų būstinė. Tai buvusi klebonija, tačiau iškrausčius iš klebonijos kleboną ir tarnautojus, užkariautojai čia įsirengė. Stribai Jonas Vareika, Aleksas Kaluževičius, Juozas Grigonis, Vincas Marcinkevičius, Steponas Rauba, taip pat Dūdiškių kaimo rusai sentikiai. Iš čia stribai kartu su Kruonio ir Žiežmarių enkavedistais vykdavo į karines čekistines operacijas. Darsūniškyje nebuvo areštinės, tai suimtuosius kalino Kruonyje. Pastatas gražintas bažnyčiai, jame įsikūrė „Caritas“.

Kalvių kapinėse yra juodo granito antkapinis paminklas 1948 08 12 žuvusių DKA "A" rinktinės 3-ojo bataliono vado A. Praškevičiaus-Narsuolio ir jo brolio partizano Lokio atminimui. Žuvo jie Pavuolio k. katu su būrio vado pavaduotoju Petru Čepulioniu-Sakalu, sodybos šeimininku ir jo septyniolikmečiu sūnumi. Bronius ir Viktoras Šliužai bei Stasys Slanina brolių Praškevičių palaikus, užkastus žuvimo vietoje, slapta iškasė ir atvežė į Kalvių kapines.

Šiose kapinėse palaidotas 1947 m. sausio 9 d. Kurniškių miške žuvęs A. Gataveckas-Svajūnas. Jo sesuo Anelė Gataveckaitė-Subačienė, jau grįžusi iš tremties, kartu su partizanų ryšininke Liuda Rinkūniene-Neringa brolio palaikus nuo Žiežmarių žydų kapinių patvorio išsikasė ir palaidojo Kalvių kapinėse. Štai kaip apie šį įvykį pasakojo Liuda Rinkūnienė:

„Anelė Subačienė sužinojo, kad Gataveckų sūnus užkastas žydų kapuose Žiežmariuose. O Podžidajevs mane vis terorizavo, agitavo išduoti draugus. Po saugumo dėmesio žmonės manimi nepasitikėjo, bet nieko neišdaviau. Panorau padėt

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Gataveckams. Sakau saugumiečiams: „Duok man palaidoti bent vieną „banditą“, tada jie patikės“. „Kurį?“ - „Svajūną“. „Važiuok į Žiežmarius“. Pranas Melkūnas davė vežimaitį su arkliu. Prisiprašiau Subačių važnyčioti. Svajūno sesuo Anelė į vežimo šiaudus įkišo šešis butelius samagono, įdėjo kelionei mėsos. Nuvažiavome į Žiežmarius, nuėjau pas Podžidajevą, klausiu, ar leisite išsikasti lavoną. Subačių nusitempiau į užkandinę, pastačiau butelį samagono, o Podžidajevas davė keturis vyrus iš daboklės. Buvojau pavasaris, šv. Pilypo atlaidai. Laidojimui iš sesers Anelės gavau paklodžių. Atkasė. Lavonai, kaip šiandien pamenu, gulėjo purve, Antaną Gatavecką-Svajūną pažinau iš uniformos ženklų. Svajūną įdėjome į paklodes. O aš vežiman pasiėmiau dar jo švarką. Važiuoju iš Žiežmarių ne plentu, o vieškeliu - pro dvarą į Kalvius. Priešakyje, gal už trijų su puse kilometro - Slimino miškas. Atvažiavau. Bėgu į Silvestro Liaukos - vietinio ruso sodybą, būdinu: „Kelkis, atvežiau Antaną, padėsi man atnešti į kluoną“. Tas kluonas liko, nors sudegė jo namai. Mes iškėlėme Svajūną ir paklodėje nunešėme į peludę. Uždarėme kluoną, Subačiui atidaviau arklių, o Melkūnui - vežimą. Man liko tik Svajūno švarkas. Jį parsinešiau į savo namus Kaune, Parodos gatvėje, į popierių suvyniojusi. Deja, iki šiol jis neišliko. Kur jis dingo - sunku pasakyti. Atvežam Svajūną karste, lauke stovi Antano tėvas Petras, jau iš Sibiro grįžęs, verkia sesuo Anelė, o motinos nėra - ji Kaune. Visi žiūri ir mato, kad Svajūno dešinė koja šunų nugraūžta. Klaikios buvo Svajūno laidotuvės - vietinis ruselis Darčanovas su kumeliu karstą nuvežė į Kalvių kapines. Bet žinokite, kad tos kapinės - už pusės kilometro nuo sribų būstinės. Kumelys prunkščia, vos piestu nesistoja. Šiaip taip karstą nuleidome į duobę, užkasėme. Verkdama prisiminiau viską, ką aš žinojau apie Svajūno gyvenimą, ką buvau girdėjusi apie jo vaikystę ir jaunystę iš jo tėvų ir draugų.

Kartą, per šventas Kūčias iš miško į kaimą atėjo Cibuliukas. Pavalgė pas vieną ūkininką ir jau norėjo išeiti, bet tas užsispyrė: niekur aš tavęs neleisiu, eik į mano kluoną ir gerai išsimiegok. Jums miške miego trūksta. Susigundė vaikinai - tikrai, kodėl nenumigus šventą Kūčių naktį kluone kartu su gyvulėliais? O ūkininkas, kol Cibuliukas skaniai miegojo, nubėgo pas sribus į Kalvius - tik puskilometris nuo dvaro buvo jų irštva. Guliu aš kluone, vėliau pasakojo vaikinai, girdžiu žirgt žirgt sniegas, kas gi tai, juk dar ne rytas, šeimininkas su Kalėdomis ateina pasveikinti? Prigludau prie kluono durų - ogi kareivių pilnas kiemas. Aš prisispaudžiau prie kluono durų ir dar spėjau pagalvoti: o juk nieko dar gero gyvenime nemačiau ir reikia žūti. Vienas sribas ateina kluono užkabinti, kad nebepabėgčiau, šoviau ir pataikiau tiesiai į automato vamzdį. Pasinaudojęs tuo trenksmu, aš iššokau laukan, kailinukus permečiau per tvorą ir per raistą - miškan. Sribai pradėjo šaudyti į tuos kailinukus ir padegė kluoną..."

Iš Kalvių k. kilęs Tauro apygardos partizanų būrio vadas Jonas Gelčys-Perkūnas (g. 1920 m). Savo kaimo apylinkėse partizanavo nuo 1944 09 20. Bijodamas pakenkti saviesiems, iškeliaavo su keliais vyrais į užnemunę, tapo Geležinio Vilko rinktinės 8 kuopos antrojo būrio vadu. Žuvo 1945 10 16 Pakuonio vlsč., Vangų k. patekęs į

pasalą. Jo kūną kareiviai nusivežė į Pakuonį ir užkasė Bajoraičio sodybos pakraštyje. Tik 1991 m. partizano palaikai perlaidoti į Jonučių kapines (Garliava, Kauno r.).

GYVENIMAS PRIE STRIBYNO

Mūsų tėvelis Jonas Mikutavičius (g. 1901 m.) buvo ūkininkas, savanoris. Augome dvi dukros Basonių k., šalia Kalvių. Vyresnioji Onutė (g. 1924 m.) ir aš, Bronė (g. 1929 m.), buvome auklėjamos meilės Tėvynei dvasia, tad pokaryje, kai prasidėjo pasipriešinimas, tapome partizanų ryšininkėmis. Buvo pažįstami su Praškevičiais, kurių trys vaikai išėjo į mišką. Vienas jų - Antanas-Narsuolis gaudavo iš mūsų žinias apie stribų judėjimą. Mat mūsų sodyba buvo šalia Kalvių stribų, buvusio dvare, netoli gyveno pagarsėję išdavikai tėvas ir sūnus Vareikos. Tad reikėjo labai saugotis. Namuose buvo bunkeris, tai ten dažnai slėpėsi, ar sužeisti gydėsi partizanai. Iš vienos pusės, tai buvo didelė rizika, tačiau stribai net ir nepagalvojo, kad mūsų vyrai ateina persirengti, pavalgyti, nusiprausti, slepiasi čia pat, jų pašonėje.

Partizanams padėdavo visa mūsų šeima. Aš palaikydavau ryšį tarp Narsuolio ir Žaibo būrių. Žaibo būryje buvo Albinas Ašmena-Siaubas, Vytautas Bliujus-Serbentas, broliai Seliutos, Stasys Jackevičius-Genys, Stepas Stankevičius-Šermukšnis, Bronius Daugsevičius-Meška, Zigmas Kacevičius, Ignas Nasutavičius iš Semeliškių, taip pat vyrai iš Vindziulių, Mičiūnų, Šoliškių, Beižonių ir kt. kaimų. Tarp Semeliškių ir Kaukinės veikė Albinas Bliujaus-Don Kichoto būrys.

1947 m. patekęs į lagerius tėvelis Jonas iki 1954 m. kalėjo Abezėje. Su mama Stefanija (g. 1900 m.) mes 1949 m. buvome ištremtos į Usoljės r. Žilkino gyv., Irkutsko srityje. Ten susipažinau su būsimu savo vyru partizanų Stepu Kveraga. Tremtyje mums gimė du sūneliai, susirgo tėvelis. Grįžo į Lietuvą su sergančiu mūsų tėveliu Stepas 1957 m., tačiau jį Kaišiadoryse vėl areštavo ir išvežė į Irkutsko sritį. Ten buvome iki 1962 m. Tada auginame jau tris vaikus. Apsigyvenome Elektrėnuose.

Vaikai buvo didžiausias mūsų džiaugsmas. Augo viską apie Lietuvos okupaciją žinodami, skatinami pagarbos, meilės savo kraštui. Ir kai mūsų sūnus aštuntokas Liudvikas išplatino savo rašytus lapelius Elektrėnuose „Salin tarybų valdžią“, „Tegyvuoja laisva Lietuva“, jį išmetė iš mokyklos, Stepas jam tepasakė: „Šaunuolis!“ Dabar, kai Stepo jau nėra tarp mūsų, aš didžiuojuosi jo, vaikų ir savo gyvenimu. Mūsų kančios buvo prasmingos.

Pasakojo Bronė Kveragienė-Mikutavičiūtė, 2007 m.

IŠDAVYSTĖ KARVELIŠKIŲ KAIME

„1947 m. Kaišiadorių stoties aikštėje buvo išmesti devynių partizanų palaikai. Žmonės sakė, kad atvežti iš Žiežmarių aikštės, kur išgulėjo kelias paras. O į Žiežmarius atvežti iš Kruonio. Jie žuvo visi vienu metu, besiilsintys Karveliškių k. daržinėje, netoli Kovaičių. Iš stoties aikštės po kurio laiko lavonus išvežė į seną žvyro karjerą

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

prie žydų kapų. Vežė sribai, tarp kurių buvo broliai Kudrešovai", - taip 1989 m. pasakojo kaišiadoriėtis Kazys Kondratavičius ir nurodė, kad palaidojimo vieta yra prie Kaišiadorių kapinių, Kaišiadorėlių k.

1989 m. pavasarį su Sąjūdžio rajono Tarybos nariais architektu S. Petrausku ir gydytoja R. Žalnieriūniene nuėjome ieškoti partizanų palaidojimo vietos. Greitai suradome karjerą su stačiais šlaitais. Žemė išlyginta, apaugusi skurdžia žole. Einame pas šalia gyvenančią Eleną Kazakevičienę. Čia ji gyveno jau penkiasdešimt metų. O tų 1947 m. rudenį, kai atvežė iš miesto aikštės ir išvertė ant karjero kranto vienuolika partizanų lavonų, Elena buvo jau pusmergė. Tada Genė Jurevičiūtė, nuo karo likęs vokiečių Volodia ir ji išdrąsinę priėjo prie lavonų. Nukautiesiems žaizdos galvose, daugiausia smilkiniuose. Matyt, nušauti miegantys. Nuo lavonų baisiai dvokė, žmonės ėmė aplenkti karjerą. Taip ir užsnigo. Tada visi matė, kaip valkataujantys šunys kapstydamo sniegą ir grauždavo lavonus. Kažkas pastatė šunims spąstus, vieną pagavo. Tą žiemą atvažiavo tėvas su dukra ieškoti sūnaus, tačiau tarp lavonų savo neatpažino. Na, o pavasarį - vėl sena bėda. Elenos tėvas Teodoras Černiauskas matydamas, kad niekas lavonais nesirūpina, nuėjo į Kaišiadorių saugumą. „Klausykit, jie gi žmonės! Geras šeimininkas kritusį gyvulį užkasa, o jūs..." - nerado žodžių žmogus. „Argi jie dar neužkasti?" - nustebo saugumietis.

Tą pačią dieną prie karjero atėjo sribai. Tarp jų Černiauskai pažino kaišiadorietį Pagirį. Pavasario lietūs karjere buvo išplovę griovį. Čia suvilko lavonus, paskui kiek prikasė smėliu, sumetė juos į tą vandens išraustą tranšėją. Paskui čia tyčia aktyvistai vežė šiukšles...

Tada išaiškėjo blankus vaizdas, kai devyni vietiniais A rinktinės 3 bataliono, veikusių Kaišiadorių ir Prienų rajonuose, partizanai apsistojo kaime tarp Kalvių ir Vilūnų. (Pagal kitus duomenis, 1947 m. kovo 3 d. Kruonio vlsč. žuvę partizanai priklausė Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Margio grupei. Vieni liudininkai teigė, kad po mūšio Kovaičių apylinkėse juos susekė NKVD kareiviai, kiti sakėsi girdėję apie sodybos šeimininko ar net ginklo brolio išdavystę.)

Trylikos žmonių būrį apsupo ūkininkų Babilių sodyboje. Juos išdavė Vytas Kochanskas iš Karveliškių kaimo (už išdavystę buvo nušautas žmona ir sūnus). Dešimt vyrų žuvo, tačiau tik kelių pavardės ir slapyvardžiai žinomi: Jonas Aikščiūnas-Drugelis (g. 1922 m.), Juozas Žitkus-Žvaigždutė, Žalgiris (g. 1924 m.), Albinas Zavistinavičius-Pikuolis (g. 1928 m.), Albinas Ašmena (g. apie 1926 m.), Stasys Kuzinevičius-Kukalis (g. 1926 m.), Pranas Grušelionis-Klajūnas (g. 1926 m.), Pranas Gudzinskas-Vanagas (g. 1920 m.), Pranas Praškevičius-Lokys (g. 1912 m.). Vieno žuvusiojo slapyvardis Siaubas) o kitų pavardžių ir vardų nustatyti nepavyko. Trims pasisekė pabėgti: Antanui Židanavičiui-Skrajūnui (g. 1920 m), grupės vyresniajam, Vaclovui Kavaliauskui-Juodvarniui (g. 1917 m., žuvo 1947 m. viduryje Šilonių miške), Bernardui Ašmenai - Lakūnui (g. 1924 m., žuvo 1948 m.) iš Užuguosčio (dabar - Prienų r.).

Būrys atėjo nuo Vėžionių kaimo (Jiezno vlsč.)- Užėjo pas V. Kochanską, bet apsinakvojo netoliese, už 1,5 km, pas ūkininką Pugauską. Budėjo Juozas Žitkus-Žvaigždutė ir šeimininkas. Kochansko pakviesti, jau sutemus, 18 Kruonio sribų netikėtai apsupo sodybą. Kilo panika, nes tokios išdavystės vyrai nesitikėjo. Iššaudė daugumą partizanų bėgančius.

Dešimt lavonų buvo atvežti į Kruonio miestelio aikštę jau kovo 4-tą ir numesti patvoryje, stebint skrebams praeinančius ir sustojančius žmones, gal tie atpažins savą. O jau tada sribai žinos ką daryti...

Tų įvykių liudytojas Vilūnų klebonas Jonas Žvinys liudijo, kad kovo 4 d. 10 žuvusių vyrų kūnai buvo atvežti į Kruonį, išrengti ir pamesti turgaus aikštėje. Nuvažiavo už juos pasimelsti, o Kalvių kunigas H. Surginevičius jam pasakojęs šią istoriją taip: atėję į vienkiemį alkani, išvargę, todėl pavalgę sugulė ant į trobą atsineštų šiaudų paprašę šeimininko juos pasaugoti. Rytdi jie dar miegojo, užgriuvo Kruonio sribai ir pradėjo iš visų pusių šaudyti. Tik trims pavyko stebuklingai pabėgti, dešimt žuvo troboje.

Gal po savaitės prie dešimties kūnų pridėjo dar vieną (viena versija, kad tai buvo kunigas), atvežė juos jau į Kaišiadoris. Štai ką papasakojo tada Filomena Jankauskienė: „Sužinojau, kad mano brolis Pranas Gudzinskas guli išniekintas Kaišiadorių aikštėje - nuvažiavau ten. Vienuolika vyrų kurių daugelis išrengti iki apatinių drabužių, gulėjo vienoje eilėje ten, kur dabar arčiausia geležinkelio parduotuvės įrengtas šaligatvis. Nežinau, kaip nepaplūdo mano akys ašaromis, kai pamačiau brolių. Stoviu suakmenėjusi, o čia ir sribas prieina. Pastūmė mane, aš palinkau ir atsirėmiau pirštais į brolio galvą. Trekštelėjo kaukeliai, nes visas viršugalvis ištaškytas, smegenys matosi. „Gal pažįsti ką?“ - klausia sribas. „Ne“, - sakau ramiai. Apvedė visus išniekintus ir vėl klausia: „Ar tau gaila jų?“ Visi smarkiai sudaužyti. Ant mano brolio piršto buvo metalinis žiedelis. Jį bandyta nuimti, oda nuplėšta“.

1990 10 06 partizanų kūnai buvo iškilmingai perlaidoti į Kaišiadorių partizanų kapines. Apie grupės vyresniojo Skrajūno veiklą tolimesnį likimą archyvuose rasti duomenys nurodo, kad 1947 m. gegužės 26 d. Alytaus aps. Stakliškių vlsč. Pakrovų k., Alekso Žuvininko sodyboje enkavedistų ir sovietinės įgulos kareivių surengtoje pasaloje žuvo partizanai:

Juozas Kunigonis-Dobilas, Bijūnas (g.1922 m.) iš Skiturių k., Simno vlsč., eilinis, Židanavičius Antanas-Skrajūnas, (g. 1920 m) iš Stakliškių k., Alytaus aps., nuo 1945 m. Tauro būrio grupės, veikusios Stakliškių vlsč., vadas, palaidojimo vieta nežinoma.

Skrajūnui 2001 05 07 (po mirties) pripažintas kario savanorio statusas, 2001 05 14 KAM įsakymu Nr. 763 suteiktas jaunesniojo puskarininkio laipsnis.

BROLIŲ ŽŪTIS SKYRĖ AŠTUONERI METAI

Sundakų k., Jiezno vlsč., Mykolas ir Prancišką Matikai džiaugėsi ne tik sutvarkytu ir išpuoselėtu 22 ha ūkiu, bet ir 10 vaikų šeima. Atrodo, tėvai buvo viską numatę

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

jiems pastatyti ant kojų: Antanas (g. 1919 m.) ir Vincas (g. 1912 m.) turėjo paveldėti ūkį, kiti išmokti amato.

Tačiau okupantai šeimos gyvenimą pakeitė, nes vyresnieji vaikai išėjo partizanauti. Viename mūšyje Vincas buvo sužeistas, artimieji nuvežė jį į ligoninę. Tačiau aplinkiniai šį tą žinojo. Bijodamas išdavystės, Vincas paliko ligoninę, slapstėsi Kaune, įsigijo dokumentus Antano Sakalo vardu, pradėjo mokytis, net du metus studijavo Vilniaus universitete. Tačiau vėl teko bėgti, šį kartą net į Biržus, dirbti apželdintoju. Taip Vincas Matikas nuo lagerių išsisuko.

Tuo metu Jonas (g. 1920 m.) gyveno Beištrakiuose, Kaišiadorių vlsč., pas žmonos Marytės Bandzevičiūtės tėvus. Mat 1942-1944 m., po amatų mokyklos baigimo, dirbo Pravieniškių priverčiamųjų darbų stovykloje, ten su Maryte ir susipažino. Slapstėsi Beištrakiuose, augino šeimoje pusės metų mergaitę. Kadangi iš tarnybos Pravieniškėse laikų buvo pažįstamas su broliais Zdanevičiais iš netolimo Guronų k., tai jau 1945 m. balandžio 11 d. atėjo į Andriaus Zdanevičiaus-Morkos būrį, tuo metu buvusį eigulio A. Alionio sodyboje. Deja, jau kitą dieną būrys buvo apsuptas kareivių, ir 12 partizanų žuvo. Tarp jų buvo ir Jonas, partizanas Aidas. Žuvusiųjų kūnus į nutempė į Beištarkius. Marytė Matikienė savąjį pažino tik iš jos numegzto megztinio... Palaidojus vyrą, moteris ne kartą susilaukdavo sribų. Kartą, kai mažoji dukrelė buvo išmaudyta, atėję atlapojo duris, kratė trobą. Mažoji susirgo plaučių uždegimu ir mirė.

Po sūnaus Jono žūties, jo motiną 1945 05 23 išvežė į Sibirą. Seserį Adelę (g. 1926 m.) kažkas įskundė dėl ryšių su partizanais, ji 1945 m. žiemą buvo nuteista 10 m. kalėti. Antanas iš likusių Lietuvoje brolių ir seserų akiračio dingo. Tik 1990 m. jie sužinojo apie tragišką brolio likimą.

Antanas Matikas po brolio žūties slapstėsi dar aštuonerius metus. Praradęs viltį, tačiau tvirtas dvasia, vis dar vilkėdamas Lietuvos kario uniformą, klaidžiojo po apylinkes, gerų žmonių priglaudžiamas ir maitinamas. 1953 04 12 jis glaudėsi Prano Maciulevičiaus sodyboje Migonių k., Kruonio apyl., Kaišiadorių r. Nors šeimininkas buvo sukurtas „Naujo kelio“ kolūkio pirmininku, jis galėjo padėti ir partizanams. Dabar sunku išsiaiškinti, kas išdavė partizanus. Žinoma, kad agentai-smogikai, tarp kurių paminėti „Makarevičius“ ir „Švyturys“ bei „Karosas“, su Kruonio sribais pagal informatoriaus pranešimą apsupo sodybą. Tada čia slapstėsi du partizanai. Troboje taip pat buvo sodybos šeimininkas ir dvi jo dukros, šeimininkė tada buvo Kaune. Išdavikai pasirodė kieme, apsirengę partizanais, lietuviš-

Jonas Matikas-Aidas

komis uniformomis. Gal Antanas pajautė išdavystę, nes į kontaktus nėjo. Beliko smogikams veržtis į pastatą. Mūšyje žuvo partizanai Antanas Matikas-Skroblas ir Antanas Bieliauskas-Dobilas (pravarde Šamalas, g. 1921 m.) iš Slabados k., Jiezno r. Sužeistas sodybos šeimininkas Antanas Maciulevičius. Jį dar gyvą nuvežė į Kauno klinikas, tačiau ten nuo žaizdų mirė. Buvo sužeisti ir trys smogikai. Tuo metu Antanas Matikas buvo grupės vadas. Grupę sudarė 4-5 vyrai. Žinoma, kad su juo kartu slapstėsi tą kartą sodyboje nebuvęs partizanas iš Sepijoniškių k., slp. Aldutė (tai Vytautas Maciulevičius). Mat nešiojo ilgus plaukus, supintus į kasą.

Manoma, kad A. Matikas ir A. Bieliauskas buvo užkasti Gojaus miškelyje prie Kruonio. Jau Atgimimo laikais žuvusiųjų giminės susirado tame „žygyje“ dalyvavusių Kruonio stribą ir prašė nurodyti vyrų palaidojimo vietą garantavę, kad niekam jo neišduos. Tačiau stribas buvo praradęs atmintį.

SKAUSMĄ TILDE KRUONIO ŠILO PUŠYS

1944 m. rudenį, būdamas Žemės ūkio akademijos studentas, Bronius Jakubauskas, Juozo (g. 1922 m.) iš Jakniškių k., Jiezno vlsč., išėjo partizanauti. Pasirinko Žiogo slapyvardį, su kaimynais iš Vošiškių k. Alfonsu Kondratavičiumi ir Rinkevičiumi priklausė Viesulo būriui. Laimingai praleido žiemą. 1945 07 11 buvo slėptuvėje Daukantų k., Jiezno vlsč. Ten buvo apsistoję visi trys partizanai. Ryte liepos 11 d. garnizono buvo apsupti ir nelygioje kovoje, įmetus granatą, visi trys partizanai žuvo. Tai B. Jakubauskas-Žiogas, Rinkevičius ir A. Kondratavičius (gal Kondrotas?), bet jiems trijų vyrų mirties neužteko. Trokšdami kraujo, pasuko į Daukantų kaime esančią Kubilių sodybą. Šeima pusryčiavo. Kruonio garnizono kareiviai pasišaukė tris sūnus - Juozą Joną ir Adomą - ir visų akivaizdoje juos sušaudė. Jų tėvą Joną privertė žuvusiųosius vežti į Kruonio miestelio aikštę. Adomas buvo vedęs, jo sūneliui tada buvo tik dvi savaitės. Preteksto tokiam vandališkam poelgiui nereikėjo: „Gyvenat netoli „banditų“ irštvos, tai irjūs tokie patys"... Nužudytų brolių seserį Anelę Kubiliūtę-Jakubauskienę privertė pasirašyti, kad jos broliai - „banditai".

Tą tragediją sunkiai išgyveno B. Jakubausko mama. Po tėvo mirties (1941 04 24) Bronius, vyriausiasis sūnus, rūpinosi šeima ir buvo tvirtas ramstis. Mama liko su 12 metų sūneliu Vytautu ir 13 metų dukrele Elena; vyresniosios dukros Adelė ir Pranutė jau buvo sukūrusios savus gyvenimus. Sesuo Aleksandra (Alesė) - slapstėsi. Onutė tuo metu mokėsi Kauno mokytojų seminarijoje.

Šeima netrukus sulaukė nekviestų svečių. 1945 m. liepos 18 d. (už savaitės po Broniaus žūties) jo motiną brolių Vytautą ir seserį Eleną išvežė prie Uralo į Siūzvą Jurlinsko r., paskui į Ust-Beriozovkos gyvenvietę. Tuo metu, kai juos areštavo, Pranutė ir Alesė pabėgo ir ilgai slapstėsi. Onutės namuose taip pat nebuvo. 1945 10 01 jai pavyko gauti darbo Panemunės r. Raželių mokykloje, dar vėliau - (1950 09 01) - Kuršėnų rajone. Bet merginos pėdas saugumiečiai susekdavo. Kiek lengviau pasijuto

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

ištekėjusi už Šiaulių pedagoginio instituto dėstytojo Juozo Revucko. Kadangi gyveno kita pavarde, saugumiečiai nepastebėjo.

Onutė neakivaizdžiai baigė Panevėžio pedagoginę mokyklą. Dirbo Šiaulių vidurinėse mokyklose, vėliau baigė ir Šiaulių pedagoginį institutą ten dirbo.

* * *

Skaudu buvo saviesiems Lietuvoje, kai žinojo, kad prie Uralo kalnų vargsta artimi žmonės. Jie ten badavo, nežmoniškai sunkiai dirbo, o tai pakirto mamos sveikatą. Pasitaikius progai, ji su vaikais iš tremties pabėgo. Grįžo į Lietuvą bet neilgam. Žinia, kas nors pakišo liežuvį. 1948 12 25 stribai areštavo Elena ir Vytautą išlaikė 9 mėnesius Kauno kalėjime, paskui vėl ištrėmė į Sibirą Ust-Beriozovką (prie Uralo). 1950 08 28 susekė ir mamos pėdas, jai esant Rietavo rajone. Ją per kalėjimus vėl ištrėmė atgal, kur buvo ištrėmti vaikai.

Motinos sveikata tremtyje vis blogėjo. Apie tai sužinojusi, Onutė su seserimi Pranute nuvyko į Beriozovką ir slapta parsivežė ją į Lietuvą. Sunki kelionė, nervinė įtampa darė savo. Vos sugrįžusi, neilgai - vos dvi savaites - pasidžiaugė Tėvyne ir jos žmonėmis. 1956 m. rugsėjo 9 d. jos palaikai atgulė Lietuvoje, Vilūnų kapinaitėse, šalia vyro. Jos paskutinį norą vaikams, pavyko įgyvendinti: surado, kur užkastas jos sūnaus, Onutės brolio Broniaus Jakubausko-Žiogo palaikai.

* * *

Prasidėjus Lietuvos atgimimui, su dukterimi Rasa Onutė Jakubauskaitė atvyko į Kruonį ir šapelis po šapelio ėmė rinkti informaciją apie tai, kur galėtų būti užkasti sušaudytų partizanų palaikai. Kruonio Šilelio pakraštyje pavyko susitikti su Kotryna Vaidvilavičiene, kurios vyras buvo girininkas, bet tuo metu jau miręs, tačiau spėjęs pasakyti žmonai, kur buvo užkasti partizanų palaikai. Ne iš karto pavyko ją įtikinti, kad nėra ko baimintis, o Lietuva jau eina kitu keliu.

Išlakios Kruonio Gojaus šilo pušys daug pasakytų, jei prakalbėtų, kas čia vyko daugiau nei prieš pusę amžiaus. Onutė su dukterimi Rasa pažymėjo nurodytą vietą ir nutarė imtis paieškų. Pirmiausia parašė prašymą Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio pirmininkui prof. Vytautui Landsbergiui. Atsakymas pradžiugino. Jame buvo rašoma, kad visų Lietuvos partizanų žūtis bus deramai įamžinta.

Netrukus toje vietoje, kur buvo užkasti partizanai, buvo pastatytas stogastulpis. Jį pagamino Eligijus Morkūnas ir Vytautas Markevičius. Tų pačių metų (1989-1990-ųjų) kruoniško girininko Jono Kairiūkščio iniciatyva pastatytas kryžius. Jo autorius - tautodailininkas Algis Šalkauskas. Kryžius pašventintas 1990 m. rudenį. Šalia kryžiaus pritvirtinta lentelė: „Didžiosios Kovos apygardos partizanai, 1944-1952 m. žuvę už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, okupantų buvo išniekinti miestelio aikštėje, o vėliau jų kūnai užkasti“. Kapavietė 2002 03 29 įrašyta į Lietuvos Respublikos

nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą (kodas L1210, dokumento Nr. 064). Tada ne visų žuvusiųjų ir šilelyje palaidotųjų pavardės buvo išaiškintos ir išpjaustytos ant kryžiaus, nes paieškos tęsėsi.

Šioje vietoje Vasario 16-osios išvakarėse renkasi žmonės pagerbti Lietuvos didvyrių ir Laisvės šauklių.

* * *

1947 m. vasarą Kruonio sribai areštavo Praną Kubilių (g. 1918 m. Daukantų k., Jiezno vlsč.) ir Praną Dainį (g. 1922 m. Lapainios k., Kruonio vlsč.). Abiems sufabrikuota ir iškelta baudžiamoji byla. Pranui Kubiliui už sribų nekaltai nužudytus tris brolius, o Pranui Dainiui kaip partizanui, nes buvo sužeistas Darsūniškyje per partizanų ir sribų susišaudymą.

Teismas vyko Kruonyje. Abu nuteisė mirties bausme. Pranas Kubilius prašė sušvelninti bausmę, nes liko žmona su trimis mažamečiais vaikais. Jį nuteisė 25 metus: 15 metų dirbti anglių kasykloje ir 10 metų tremties. Žmogus 15 metų išdirbo Vorkutos anglių kasykloje. Po lagerių išsikvietė žmoną su vaikais ir tremtyje tenai išgyveno 10 metų.

Kartu teistasis Pranas Dainys malonės neprašė. Jam įvykdytas teismo nuosprendis - mirties bausmė.

Onos Jakubauskaitės-Revuckienės pasakojimą užrašė žurnalistė Aušra Šuopytė.

UŽKASIMO VIETOS GOJAUS ŠILELYJE

Gojaus šilelio dviejose vietose buvo užkasami Kruonio apylinkėse žuvusių Didžiosios Kovos apygardos Alfonso Aliukonio-Saulės ir Antano Praškevičiaus-Narsuolio, Alfonso Aliukevčiaus-Saulės, A. Galinio-Juodosios Kaukės, Romualdo Randžio-Meškos ir kitų būrių partizanų palaikai. Manoma, čia buvo užkasami ir už Nemuno - Pakuonio apylinkėse kovojusių, bet Kruonio valsčiuje žuvusių Dainavos apygardos partizanų palaikai. Pagal Lietuvos GGRTC paskelbtus duomenis, liudytojų atsiminimus, čia buvo užkasti:

1. ARCİKAUSKAS ANTANAS, 1945 10 04 žuvęs Užgirėlio k., Kruonio vlsč., Saulės būrio partizanas,
2. BIELIAUSKAS ANTANAS-DOBILAS, 1953 04 12 žuvęs Migonių k., Kruonio apyl., Kaišiadorių r., Skroblo grupės partizanas,
3. BUMBULIS ADOMAS, 1947 10 17 žuvęs Garmiškės k., Kruonio vlsč., Narsuolio būrio partizanas,
4. DIČJURGIS JUOZAS, 1945 m. žuvęs Kruonio apylinkėse, Saulės būrio partizanas,
5. GARNYS KOSTAS-ŠIAUDAS, 1946 m. žuvęs Kaukinės miške, Žiežmarių vlsč., Narsuolio būrio partizanas,

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

6. GERVICKAS PRANAS-PAPARTIS, 1948 05 27 žuvęs Pavuolio k., Baltaraistynėje, Kruonio vlsč., Narsuolio būrio partizanas,
7. GRIGONIS KOSTAS, 1946 10 21 žuvęs Anglininkų k., Kruonio vlsč., Saulės būrio partizanas,
8. JAKUBAUSKAS BRONIUS-ŽIOGAS, 1945 07 11 žuvęs Daukantų k., Jiezno vlsč., Viesulo būrio partizanas,
9. JANONIS ADOMAS-SAULIUS, 1947 04 13 žuvęs Seibutų miške, Kruonio vlsč., Meškos būrio partizanas,
10. KONDRATAVIČIUS ALFONSAS, 1945 07 11 žuvęs Daukantų k., Jiezno vlsč., Viesulo būrio partizanas,
11. KRASAUSKAS LEONAS-ŽALGIRIS, 1948 05 27 žuvęs Joniliškių miške, Baltaraistynėje, Kruonio vlsč., Narsuolio būrio partizanas,
12. KRUŠINSKAS JURGIS-ŽIEDELIS, 1946 02 16 žuvęs prie Lapainios upelio, Kruonio vsl., Prienų krašto partizanas iš Saulės būrio, 1989 11 11 perlaidotas į Garliavą,
13. KUBILIUS ADOMAS, 1945 07 11 nužudytas Daukantų k., Jiezno vlsč., gyventojas,
14. KUBILIUS JONAS, 1945 07 11 nužudytas Daukantų k., Jiezno vlsč., gyventojas,
15. KUBILIUS JUOZAS, 1945 07 11 nužudytas Daukantų k., Jiezno vlsč., gyventojas,
16. KULIEŠIUS MARTYNAS-AŽUOLAS, 1948 02 14 žuvęs Leliušių k., Rumšiškių vlsč., Juodosios Kaukės būrio vadas,
17. LAPINSKAS ALGIMANTAS, 1946 m. kovo mėn. žuvęs Kruonio apylinkėse, Diemedžio grupės partizanas,
18. LEKAVIČIUS ALBINAS, 1946 m. žuvęs Gojaus miške, Narsuolio būrio partizanas,
19. LEKAVIČIUS STASYS-GULBINAS, 1946 02 16 žuvęs prie Lapainios upelio, Kruonio vsl. 1989 11 11, Saulės būrio partizanas, perlaidotas į Garliavą,
20. LEKAVIČIŪTĖ GENĖ-SAULUTĖ, 1948 05 27 žuvęs Pavuolio k., Baltaraistyneje, Kruonio vlsč., Narsuolio būrio partizanė,
21. LIUTATINSKAS JUOZAS-PANTERA, 1945 10 06 žuvęs Užgirėlio k., Kruonio vlsč., J. Radzevičiaus grupės partizanas,
22. MACIULEVIČIUS PRANAS, 1944 m. žuvęs Gojaus miške, Saulės būrio partizanas,
23. MATIKAS ANTANAS-SKROBLAS, 1953 04 12 žuvęs Migonių k., Kruonio apyl., Kaišiadorių r., grupės vadas,
24. PŪRAS SIMONAS, 1947 m. žuvęs Kruonio vlsč., Saulės būrio partizanas,
25. RADZEVIČIUS JUOZAS, 1945 10 06 žuvęs Užgirėlio k., Kruonio vlsč., grupės vadas,

26. RINKEVIČIUS, 1945 07 11 žuvęs Daukantų k., Jiezno vlsč., Viesulo būrio partizanas,
27. SLANINA ANTANAS-ERELIS, KARUŽAS, žuvęs 1945 04 11 prie Kazokų k., Kruonio vlsč., Balandžio būrio partizanas,
28. ŠEŠKAS BOLESLOVAS, 1947 m. žuvęs Kruonio vlsč., Saulės būrio partizanas,
29. ŠIPULIS ALEKSAS-PLAUKAS, 1945 10 06 žuvęs Užgirėlio k., Kruonio vlsč., J. Radzevičiaus grupės partizanas,
30. ŠVARCAS JONAS, 1947 m. žuvo Gojaus miške. Saulės būrio partizanas,
31. ŠVENČIONIS MIKAS-GRAUŽINIS, 1946 10 21 žuvęs Anglininkų k., Kruonio vlsč., Saulės būrio partizanas,
32. URBONAVIČIUS ALEKSAS, 1945 10 06 žuvęs Užgirėlio k., Kruonio vlsč., J. Radzevičiaus grupės partizanas,
33. VAIDVILAVIČIUS ADOMAS, 1950 m. žuvęs Kruonio apylinkėje, Saulės būrio partizanas,
34. ZABLACKAS VINCAS-KĖKŠTAS, VILKAS, 1954 08 10 žuvęs Pavuolio k., Kruonio vlsč., buvęs Narsuolio būrio partizanas, nuo 1949 m. spalio mėn. slapstėsi vienas,
35. ŽUKAUSKAS PRANAS-ŠALMAS, 1946 02 16 žuvęs prie Lapainios upelio, Kruonio vsl., Saulės būrio partizanas, 1989 1111 perlaidotas į Garliavą.

Sudarė Stanislovas Abromavičius.

IŠ ARCHYVŲ

1944 1117 netoli Butkiemio k. partizanai išvadavo areštuotus du suimtuosius iš Kazokų k. Nušauti du kareiviai, sužeistas apylinkės pirmininko pavaduotojas.

1944 12 16 apie 30 partizanų užėmė Darsūniškį, nusiaubė paštą 6 aktyvistus nubaudė fizinėmis bausmėmis.

1944 12 19 partizanai Žalio Velnio vardu įspėjo Sevelionių, Morkūnų, Bartkūnų kaimų pirmininkus ir sekretorius atsisakyti pareigų.

1945 01 19 Avinėlių k. žuvo partizanas Jonas Slanina-Beržas, Šnekutis (g. 1919 m.). Jo kūną partizanai pašarvojo pas Žydeikiškių k. gyventoją B. Dainį, o po paros, kad nesukeltų įtarimo, palaidojo neseniai mirusio žmogaus kape Žydeikiškių kapinaitėse.

1945 m. balandžio mėn. Pakuonio partizanai užmezgė ryšius su Saulės būrio B. Šipulio-Ažuolo grupe, o gegužę prie Darsūniškio buvo suorganizuotas LIT atstovų susitikimas, kuriame siūlyta darsūniškiesiems ir pakuoniečiams sudaryti bendrąjungtį.

1945 m. vasarą į Darsūniškio ir Užgirėlio miškus iš užnemunės dažnai atklysdavo Geležinio Vilko rinktinės Viesulo kuopa, vadovaujama V. Marčiulaičio, turėjusi 60 partizanų. Jie palaikė glaudžius ryšius su Saulės kovotojais.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

1946 06 07 MGB agentūriniais duomenimis Saulės būryje liko tik 5 partizanai.

1946 m. gruodžio mėn. areštuota 12 žmonių iš rezervinio Sodaičio Vytauto-Meškos (g. 1924m.)būrio. Jį sudarė: Zigmas Morkūnas (g. 1908 m.) ir Pranas Raižys (g. 1915 m.) iš Morkūnų, Juozas Televičius (g. 1919 m.), Adolfas Tauras (g. 1929 m.), Vladas Garlečionka (g. 1928 m.) ir Jonas Ražanauskas (g. 1928 m.) iš Mankaviškių k., Petras Žukauskas (g. 1929 m.) iš Leliušių k., Vytautas Sodaitis iš Ginteikiškių k., Alfonsas Malinauskas (g. 1926 m.), Aleksas Žukauskas (g. 1929m.) ir Bronius Kriaučiūnas (g. 1929 m.) iš Žydiškių k., Zigmas Ražanauskas (g.1897 m.) iš Morkūnų k.

1946 10 21 Kruonio gyventojas Albinas Berūkštis pranešė, kad Anglininkuose pas Romualdą Mackevičių užėjo du partizanai, kurie buvo nušauti. Pasirodė, kad tai Švenčionis Mikas, Miko-Graužinis iš Kruonio (g. 1922 m.) ir Kostas Grigonis iš Norkūnų (g. 1916 m.).

1947 08 08 Antano Praškevičiaus-Narsuolio būryje buvo 9 partizanai.

1948 m. sausio 10-12 d. vyko dideli kareivių siautimai Narsuolio ir Perkūno partizanų grupių buvimo vietose. Buvo rastos dvi slėptuvės, o jose du lagaminai dokumentų. Partizanų slėptuvėse nebuvo.

1948 04 17 agento duomenimis Eigeniškių k. buvo apsuptas A. Rimkevičiaus namas ir nušauti partizanai Jovaras ir Siaubas bei šeimininko sūnus Juozas.

1948 m. gruodžio mėn. išaiškinti du partizanų rėmėjai iš Vilūnų. Tai Bernardas Kaluževičius (g. 1921 m.) ir Valentinas Padriežas (g. 1929 m.).

1948 05 02 nutiko įdomus atsitikimas. Pas vietos sriabą Praną Morkūnąparvažiavo sūnus Kazys (g. 1930 m.), gyvenęs atskirai nuo šeimos pas Igną Ulozą Mankaviškių k., Kruonio vlsč., kad įstotų į sriabus. Dėl mums nežinomų priežasčių vaikiną į sriabus liko nepriimtas. Tad po savaitės pavogė tėvo šautuvą ir pabėgo. Buvo nustatyta, kad Kazys pastoviai susitikinėjo su Narsuolio būrio partizanais V. Zablacku, A. Lekavičiumi ir V. Balčiūnu ir į sriabus vaikiną stjojo partizanų prašymu.

Darsūniškio partizanų žemė išaugino ir išdaviką Antaną Arcikauską (ag. slp. „Meška“, „Kipšas“, „Vėtra“), J. Markulio-Erelio parankinį. Buvo miškų inžinierius, DKA maršrutinis agentas. Žalias Velnias juo patikėjo, kai jis prisistatė Vilniuje įkurto centro atstovu. Taip prasidėjo sėkminga čekistinė operacija, sunaikinusi DKA A rinktinę.

ŽIEŽMARIŲ PARTIZANAI

IGNAS KUZINEVIČIUS IR ŠEŠI JO SŪNŪS

Šiandien Kaišiadorių rajono Burbiškiu k. nedaug kas žino apie Kuzinevičių šeimą. Karo meto ir pokario suirutėse paguldė galvas Ignas Kuzinevičius ir penkio sūnūs. O šeštasis po daugelio metų mirė Sibiro tremtyje.

Eleonora Kalaušienė-Kuzinevičiūtė, gyvenusi Kulukiškių k., būdama beveik devyniasdešimt metų amžiaus, dar 1995 m. man papasakojo šeimos istoriją. Ji buvo

vyriausia šeimoje, dar prieškaryje ištekęs už kaimyno Juozo Kalaušio. Gražią giminę gavo Juozas: šeši Eleonoros broliai kaip ažuolai, o Jonas gal ir visame valsčiuje tvirčiausias buvo: paima du vyrus už diržų ir iškelia virš galvos. Mykolas už visus linksmiausias ir protingiausias buvo. Broliai, atitarnavę Lietuvos kariuomenėje, neskubėjo namo. Trys nuėjo į pasienio policiją paskui Antanas su Mykolu vedė, tačiau vis laikėsi arčiau namų. Tėvas buvo šaulys, todėl ir vaikams nepatarė sėdėti namuose. 1943 m. sovietiniai partizanai užpuolėjų sodybą. Pastatai buvo padegti, o tėvas Ignas (g. 1885 m.) sunkiai sužeistas. Vyras nemanė pasiduoti, todėl gynėsi nuo užpuolikų. Artėjo 1944 m. liepa, Lietuvos žmonių kraujo upelio tekėjimo pradžia. Ir tragedija tai darbščiai šeimai.

Tėvas suimtas 1944 m. rugsėjo mėnesio pabaigoje. Apklausoje buvo nustatyta, kad jis nuo 1930 m. priklausė Šaulių organizacijos Žiezmonių vlsč. skyriui. Jos vadovu buvo Zigmas Mikalajūnas. Mykolas nepriklausomybės laikais buvo policijos pagalbininkas. Vokiečių okupacijos pradžioje nurodė priešiškausi nusiteikusius komunistus Baraduliną Kuznecovą Semenkovą Terentjevą, Karengą Loginovą tačiau jų buvo pasigailėta. Po karo daugelis jų įstojo į stribų gretas. Ignas jau 1944 m. vasaros pabaigoje pasidarė slėptuvėlę klojime, šiaudų *prėslė*. Žinojo, kad pas jį pirmąjį pasirodys rusai. Ir neapsiriko. Būrys kareivių apsupo likusius po gaisro pastatus dar tada, kai vokiečiai laikėsi prie Kauno. Klojime jį ir rado, o sumušę nusivare į Trakus. Tada ir išėjo penki sūnūs į mišką. Greitai nuteisė ir išvežė tėvą į Sibirą jis 1945 m. žuvo Kemerovo lageryje.

Tragiškas likimas buvo skirtas ir jo sūnums.

Mykolas-Serbentas (g. 1917 m.) buvo Lietuvos kariuomenės husaras, vėliau - policijos jaunesnysis karininkas. Jau 1944 m. vasarą subūrė tuos, kurie norėjo ginklų priešintis okupantui. Vadovavo partizanų būriui. Susikūrus keliems būriams, buvo paskirtas kuopos vadu. 1946 09 22 šeši NKVD šaulių pulko Nr. 2/298 kareiviai Slabados-Balceriškių kaimų laukuose įruošė pasalą. Būrys kareivių pasklido po kaimą ieškodami įtartinų žmonių. Boliaus Šriupšos sodyboje užtruko ilgiau, nes žinojo, kad šeimininkas partizanus globoja. Einant į daržinę, išjos pradėjo šaudyti. Tokiam atvejui kareiviai turėjo didelę patirtį: jie ruošėsi daržinę padegti. Staiga iš jos atsišaudydami išbėgo trys vyrai. Du iš jų krito. Taip žuvo kuopos vadas Mykolas Kuzinevičius-Serbentas, su juo kartu atpažintas partizanas Pranas Taletavičius (g. 1922 m.). Paimti ginklai ir kuprinė, kurioje buvo komunistų ir stribų sąrašai bei nebaigtas rašyti kuopos vado įsakymas. Partizanai 1991 08 17 perlaidoti į Kaišiadorių partizanų kapines.

Jonas-Kazimieraitis (g. 1913 m.) partizanavo brolio būryje. Serbentui tapus kuopos vadu, vadovavo būriui. 1946 06 12 NKVD Žiezmonių poskyrio informatoriai „Lyda“ ir „Nevas“ pranešė apie Serbento būrio partizanų stovyklą Kaukinės miške. Prieš dvi dienas šiame miške buvo nušautas partizanas J. Kurmilavičius-Voverė (g. 1912 m.). Nurodytoje vietoje kareiviai nušovė Joną Kuzinevičių-Kazimieraitį ir Juozą Barulį (g. 1926 m.) iš Strošiūnų k., Žiezmonių vlsč. Vytautas Bukinas (g. 1924 m.) iš

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLETŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Kietaviškių k. buvo šiame mūšyje sužeistas. Žuvę 1991 08 17 perlaidoti Kaišiadorių partizanų kapinėse.

Antanas-Narsutis (g. 1911 m.) buvo brolio Mykolo partizanų būryje. Žuvo 1945 m. pradžioje Žikaronyse.

Ignas-Voverė, Drėgnius (g. 1915 m.) partizanavo su broliais. Išvengė daug mirčių, matė brolio Mykolo žūtį. Jis kartu su P. Slanina-Jokeriu, A. Gatavecku-Svajūnu atėjo į Kurniškių miške, Eigeniškių k., esančias sodybas. A. Gataveckas su I. Kuzinevičiumi ir Kaukinės girininkijos eiguliu J. Juodoniū slapstėsi Juodžio sodyboje, P. Slanina - kitoje. 1947 01 09 miške siautėjo sovietinės įgulos kareiviai, kurie, matyt, žinojo apie jų bunkerius. Užėjo į sodybas gal kiek netikėtai, partizanams dingti nebuvo kur. A. Gataveckas mėgino bėgti ir buvo nušautas. Kitoje sodyboje buvo nušautas P. Slanina. Žuvusių partizanų palaikai buvo nuvežti į Žiežmarius ir išniekinti aikštėje, vėliau užkasti senosiose žydų kapinėse. Igną nuteisė 25 m. lagerio. Žuvo Vorkutoje.

Stasys-Kukalis (g. 1928 m.) į mišką išėjo nė aštuoniolikos neturėdamas. Matė vyresniųjų brolių žūtį, tačiau likimas lėmė jam likti gyvam. Buvo manoma, kad jį išdavė saugumo užverbuotas jo draugas Albinas Šliužas iš Slabados k. ir kad jis 1947 03 03 Karveliškų k., prie Kalvių, žuvo kartu su devyniais Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Margio būrio partizanais. Ten ieškojo vietos po draugo išdavystės. (Patikslintais duomenimis Stasys žuvo ne tada, o jau 1956 08 12, kai agentai-smogikai „Adomas“, „Beržas“ ir „Žilvytis“, panaudoję agentūrines-operacines priemones, surengė pasalą ir jį nužudė Kaišiadorių rajone.

Praną (g. 1919 m.) 1944 m. liepos mėn. suėmė besislapstantį tėvų namuose ir nuvedė į Trakus. Iš ten išvežė į Jarceva prie Maskvos, o paskui - į frontą Latvijon. 1945 m. pradžioje ten ir žuvo. Apie tai šeimai nepranešė. Manoma, kad tai buvo padaryta sąmoningai, keršijant šeimai už sūnų pasipriešinimą.

- Kai tariamai žuvo brolis Stasys, nuvežė mane pirmininkas Čertobojevas į Kaišiadoris, kad atpažinčiau jį, - pasakojo Eleonora dar 1995 m., kai apie Stasio žūtį mažai ką žinojo. - Buvo išniekintas visas vyrų būrys, visi panašūs, kruvini. Atpažinau, buvo baisu, maniau, kad apalpsiu: kulka praėjusi pro akį, visas kruvinas. Neverčiau, nedejavau, savyje išgyvenau sunkiai, bet išsigyniau. Grasino mane išvežti pas baltas meškas, bet tylėjau... Kur užkasė brolio lavoną nežinau ligi šiol.

Tuo bėdos nesibaigė, nes vos ne kasdien susilaukdavo ginkluotų „svečių“. Kankino ją stribai savaip - žodžiais, keiksmams, grasinimais. Du kartus per savaitę reikėjo registruotis milicijoje, o ten ne tik smurtavo, bet ir vis įtikinėjo perduoti broliams laiškus. Beje, liudytojai Stasį Kuzinevičių nurodė ir 1947 m. kovo mėn. tarp devynių žuvusių partizanų kartu su Albinu Ašmena iš Beižonių k., Semeliškių vlsč. ir Jokūbu Mačiulsku-Jurginu (g. 1918 m.) iš Klenaukos k., Žiežmarių vlsč. Tik dabar viskas aiškėja, kodėl po Kūkalio žūties, kai jį savieji atpažino, stribai šeimai nedavė ramybės, bet jei jis liko gyvas, kodėl nepasirodė, nedavė žinios iki pat 1956 m.?

- Dar 1944 m. gegužyje, kai rusai artėjo, toks protingas mūsų kaimo ūkininkas Stankevičius agitavo mane bėgti. Tu, sakė, nežinai, kas tai per žmonės, bėk nuo jų, nes ne tik Kuzinevičių, bet ir tavo šeimos nepaliks ramybėje, - pasakojo tada mums ir Eleonoros vyras Juozas Kalaušis, buvęs partizanas Milžinas.

Iš pradžių jis buvo miške su Kuzinevičiais, paskui užsiregistravo, paskelbus amnestiją. Bet nepaleido, mušė, kankino. Nuteisė 25 metus kalėti. Dvylika metų atsėdėjo.

Deja, Kuzinevičių šeimos nuotraukę pas Eleonorą neišliko. Sakė, kad turėjo jų tačiau reikėjo sunaikinti, kai broliai išėjo į miškus. Krėtė jų namus sribai nepailsdami...

Ir mūsų pasakotojai jau iškelia į amžiną poilsio vietą...

BROLIŲ SLANINŲ PASIRINKIMAS

Petras ir Bronė Slaninos gyveno Kairiškių k., Žiežmarių vlsč., teturėjo tik 3 ha žemės, tai septyniems sūnums ir dukrai Genutei (g. 1937 m.) vaikystė nebuvo lengva. Broniui (g. 1920 m.), po Padūmės pradžios mokyklos baigimo 1939 m., pavyko baigti Alytaus medžio apdirbimo mokyklą. Turėjo pradėti dirbti Kaišiadorių geležinkelio stotyje, tačiau sumanė eiti į Lietuvos kariuomenę savanoriu. Vokiečių okupacijos metais pakliuvo į armiją, išmoko vokiškai, tarnavo vieno bataliono štabe. 1944 m. kartu su vokiečių padaliniu traukėsi į Vakarus, tačiau sugebėjo iš Kaišiadorių užsukti namo. Sakė, pats vadovauja besitraukiantiems kareiviams, likti Lietuvoje, į kur veržėsi žiaurumu žinomas okupantas, nenori. Taip ir dingo Broniaus pėdsakai, savieji ir šiandien nežino, ar pasiekė kareivis Vokietiją, ar žuvo pakeliui.

Brolio kelią galėjo pakartoti ir Jonas (g. 1919 m.), kuris buvo kalvis. Ir jo vokiečiai ieškojo savai mobilizacijai. Neradę namuose sūnaus, jie areštavo tėvą ir tik pateiktus pažymą apie Broniaus tarnybą Rytų fronte, paliko šeimą ramybėje.

Pranas Slanina-Jokeris

1944 m. liepos pabaigoje Kairiškių k. susirinkę 21 šaukiami į rusų kariuomenę vyrai tarėsi, kaip jiems pasielgti. Vis tik dauguma nutarė paklusti. Tarp jų buvo Jonas, Antanas (g. 1923 m.) bei Pranas (g. 1925 m.) Slaninos. Vienus išvežė apmokymams į Nemenčinę, kitus - tiesiai į Vakarus. Greitai Jonas suprato, kas jo laukia, tai nuo vokiečių krašto dezertyravo su dviem draugais. Einant Lietuvos kryptimi, susidūrė su patruliais, pabėgti pasisėkė tik Jonui. Sugrįžo namo, ėmė slapstytis.

Po sūnaus sugrįžimo Bronė Slaninienė, sužinojusi, kad Antanas ir Pranas apmokomi

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Pabradėje, nuvyko jų aplankyti. Tiedu, gavę žinią, kad brolis Jonas namuose, prasitarė, kad važiuotų mama namo, o po savaitės sugrįš ir jiedu... Po savaitės Kairiškių kaime jau slapstėsi trys broliai Slaninos.

Iš pradžių pasidarė slėptuvę po krosnimi, bet dėl nenumatytos ventiliacijos teko kraustyti į mišką. Greitai susitiko su pažįstamu partizanu M. Kuzinevičiumi-Serbentu. Žinojo, kad jo būryje gera drausmė, o pats vadas yra buvęs Trakų vachmistras. Čia sutiko dar du dezertyravusius kaimo vyrus - P. Čepulionį ir A. Visocką. Prasidėjo neramios dienos, nuolatiniai susidūrimai su Žiežmarių sribais, kareivių garnizonais.

Pirmasis galvą paguldė Jonas. 1945 01 19 Avinėlių k. *dienavojo* pas pažįstamą ūkininką. Staiga sodybą apsupo sribai. Vienas jų, vadinamas Dzimka (Dimitrijus Sarkovas), pasistatė kulkosvaidį ant kaimyno trobos, kurio kulkos ir pakirto iš apsupimo bėgantį partizaną. Jonas tada teturėjo tik granatą. Atėjo sribai prie jauno vyro kūno, paskyrė koją ir nukeliavo savo keliais. Tada apie draugo žūtį sužinojo kiti partizanai, nuvežė kūną į Žydeikiškių k., pašarvojo pas Bolių Dainį, o vėliau, kad sribams įtarimas nekristų užkasė kaimo kapinaitėse prie neseniai palaidoto Sadonio kapo.

Palaidoję sūnų, Slaninos susilaukė represijų. Aktyvistai ir sribai konfiskavo jų sodybą net medinius šaukštus susirinko. Šeimai su keturiais vaikais teko eiti per gerus žmones. Laimė, kad Petras Slanina buvo šiaudinių stogų meistras, tai glaudėsi ten, kur dirbo: apie Darsūniškį, Kalvius, Kruonį, Kampiškes. Paskui apsigyveno Tursono k.,

Prano Slaninos-Jokerio būrys: vadas centre su automatu, pirmas kairėje Petras Čepulionis-Sakalas.

prie Piliuonos. Vaikai ganė gyvulius, mama ravėjo svetimus daržus, o tėvas dengė stogus. Gerai, kad konfiskavimo metu Slaninoms pavyko nusiėpti karvę, kuri klajonėse po svetimus kampus padėjo šeimai išgyventi. Alfonsas pasakoja apie jam girdėtą okupantų žiaurumą, kai 1945 m. vasarą Daugirdų k., netoli Kašonių (Jiezno vlsč.), kareiviai, gaudydami besislapstančius jaunuolius, surado Joną, Adomą ir Juozą Kubilius. Du nušovė šienaujančius pievą, trečiąjį – bekapojantį malkas. Privertė tėvą Adomą kinkyti arklį ir vežti sūnų kūnus į Kruonį, kur kelias dienas numetę laikė kaip partizanus, paskui nutempė į Gojaus miškelį.

Naujos nelaimės atėjo ir Slaninoms. 1945 m. birželyje prie Kazokų k. žasele einantys Antanas Slanina-Erelis, Karužas, P. Čepulionis-Sakalas ir V. Zablackas-Kėkštas, jau kariavę Balandžio būryje, pakliuvo į pasalą. Už akmenų gulėję Kruonio sribai ir kareiviai paleido į juos automatų serijas. Priekyje ėjęs Antanas žuvo, o draugams pasisekė pabėgti. Antano kūną atitempė į Kruonio miestelio aikštę ir numetė. Po dviejų parų nutempė į Gojaus šilėlį ir užkasė.

Pranas Slanina-Jokeris 1945 m. vasarą mokėsi mėnesio trukmės partizanų puskarininkių kursuose Kaukinės miške. Gavo ne tik laipsnį, bet ir tapo Serbento kuopos skyriaus vadu. Žuvus S. Stankevičiui-Balandžiui, perėmė vadovavimą būriui. Tada pasikeitė ir slapyvardį, tapo Varna, nes būryje visi vyrai turėjo paukščių vardus. 1947 m. sausio pradžioje Eigeniškių k. partizanai ilsėjosi pas ūkininkus. Sribai apsupo vieną sodybą, kurioje buvo Ignas Kuzinevičius-Voverė ir Svajūnas iš Kalvių. Igną suėmė, o jo draugas žuvo. Jau sausio 14 d. persekiojantys sribai Praną sužeidė, kai su draugu šildėsi prie laužo Eigeniškių k. pakraštyje. Dar po 3 dienų jis žuvo.

Brolių žūtis neatbaidė jaunujų Alfonso (g. 1931 m.) ir Aloyzo (g. 1933 m.) Slaninų išlieti į partizanų gretas. Gyvendami Tursone, jiedu su Kazimieru Belevičiumi-Jokeriu iš Gervėnupio, Adolfu Litvinsku-Jaunučiu ir Viktoru Mačiulaičiu-Vilku 1947 m. vasarą sudarė Tauro apygardos partizanų grupę. Žuvus Jaunučiui ir Vilkui, patraukė į Žiežmarių apylinkes. Čia susitiko su vietos partizana, tada R. Randis-Meška patarė jaunuoliams likti rezerve, gyventi legalų gyvenimą nes tėvai tris sūnus jau paaugojo. Tadjiedu ir Vytautas Tamošiūnas grįžo į Tursoną slapstėsi. 1949 m. liepos mėn. Aukštosios Panemunės sribai trijulę suėmė ir dviem pastotėm vežėsi į valsčių. Vytautui ir Alfonsui pasisekė pabėgti, o Aloyzą tardė valsčiuje, paskui Kauno saugume, kur 1949 m. po 10 mėn. kankinimų nužudė. Jaunuolio kūno saviesiems neatidavė.

Aloyzas Slanina

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

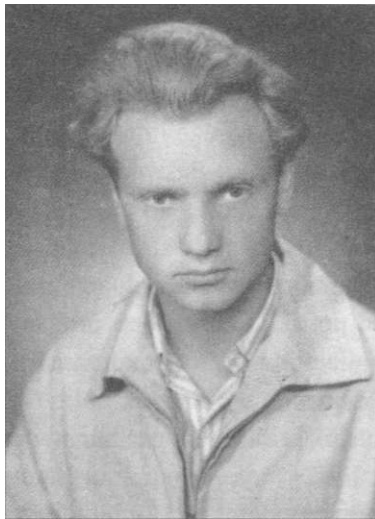
Alfonsas vėl grįžo į tėviškę, slapstėsi pas pažįstamus, susitiko su partizanais, kurie pažadėjo per savaitę išspręsti jo priėmimą į būrį. Buvo metas, kai naujų vyrų į partizanus jau neėmė. Ir susitikimą paskyrė Margeliuose. Tik, deja, jis neįvyko. 1949 m. liepos mėn. Alfonsą Slaniną suėmė. Prasidėjo lagerių ir tremties skausmai.

Jau 2003 m. Alfonsas Slanina savo iniciatyva ir lėšomis Kairiškių kapinėse pastatė paminklą savo nežinia kur užkastiems broliams ir kitiems žuvusiems gimtinės partizanams.

Alfonso Slaninos teigimu, 1947 m. iš Kairiškių k. į Sibirą ištremė Čepulionių šeimą nes nuo 1944 m. partizano jų sūnus Petras-Sakalas. Vėliau prie Sakalo prisidėjo brolis Alfonsas, turėjęs Dobilo slapyvardį. Abu buvo Narsuolio būryje ir žuvo. Už brolius nukentėjo seserys Palemena Marčiūšienė, kitas brolis Vytautas.

Andriaus ir Emilijos Mitkų šeimoje augo penki vaikai. Pranas nepakluso šaukimui į sovietinę armiją, tapo partizanu Snaiperiu. Deja, 1948 m. žuvo ir buvo niekintas Žiežmarių aikštėje. Tėvai buvo ištremti, vaikai slapstėsi. Vytautas, kaip partizanų ryšininkas, nuteistas ilgus metus kalėti.

Partizanus slėpė, šelpė Kairiškių k. gyventojai Adomas Žukauskas, taip pat Antanas ir Viktoras Žukauskai. Daugumą partizanų ir jų rėmėjų siejo giminystės ryšiai.

Alfonsas Slanina

BALANDŽIO BŪRIO PARTIZANAI

Pokario kovose žuvo Stasys-Balandis (g. 1918 m.), Vytautas-Triumėnas (g. 1921 m.) ir Albinas-Gaidelis (g. 1922 m.) Stankevičiai iš Klenaukos k., Žiežmarių vlsč. Stasys buvo Balandžio būrio vadas. Žinoma, kad 1945 m. pradžioje jo būryje buvo 17 partizanų. Dauguma pasivadino paukščių vardais: brolis Albinas - Gaidys, Antanas Markevičius iš Slabados k. - Špokas, Petras Čepulionis iš Kairiškių k. - Sakalas, Vincas Zablackas iš Joniliškių k. - Kėkštas, Pranas Slanina-Varnas... 1945-1948 m. žuvo 9 būrio partizanai.

Būrys kovėsi Žiežmarių ir Kruonio valsčių teritorijų sankirtoje, dažniau būdavo Kaukinės, Pavuolio miškuose. 1946 m. antroje pusėje Balandis žuvo Kaukinės miške kartu su broliu Vytautu-Trumėnu. Likusieji vyrai išlaikė Balandžio būrio vardą, o jam vadovauti ėmėsi Pranas Slanina-Varnas (g. 1925 m.) iš Kairiškių k. Būryje buvo dar du Prano Slaninos broliai: Antanas-Erelis (g. 1923 m.) ir Jonas-Šnekutis (g. 1919 m.). Visi trys broliai žuvo 1947-1948 m.

Apie 1946 m. vasaros susitikimų prisiminimus su Balandžio (Stasio Stankevičiaus) būrio partizanais paliko Vilūnų klebonas Jonas Žvinys (1901 -1994), šelpęs juos vaistais, malda palydėjusius žuvusius ir niekintus Kruonio aikštėje.

„Atėjo Zuzevičienė ir pranešė, kad miškinių vadas labai nori su manimi pasimatyti (...) Pasiėmiau keletą sumuštinių su mėsa, gurkšnelį degtinės. Važiuoju į Žiežmarius neva turgun. Prieš Morkūnų kaimą yra upelis ir tiltas per jį. Nuvažiavęs versmelėj atsigėriau ir imuosi neva taisyti dviratį. Širdis smarkiai plaka, žiūriu - krūmuose žmogus ir duoda ženklą eiti jam iš paskos. Dviratį įvariau į krūmus, o pats su portfeliu einu. Man priėjus, iš lindynės po eglės šakomis išlipa vienas, paskui policininko uniforma antras. Kiti stovi įdubėlėje. Pristato Balandis, viso būrio vadas. Atėjo keli vyrai, ginkluoti „dešimtukai“. Pasisveikinau. Atsiprašė, kad pakvietė susitikti. Su visais pasibučiavome. Pradėjome kalbėtis (...) Prabilo vadas:

- Na va, gyvenam, vargstam, laukiam stebuklo, o jo vis nėra. Susirėmimų vengiam, laviruojam miške. Jo gilumoje yra toks raistelis, tai mes ten ir laikomės. Iškilus pavojui, perbrendam raistelio vandenį, ir čia jau kitas kraštas. Stribai nebrenda, bijo. Jei išliksim gyvi, pastatysim šiame raiste Angelo sargo paminklą(...) Šovinių turim po šešiasdešimt kiekvienas. Mūsų tikslas - išsilaikyti, likti gyviems (...)

Taip pakalbėjus, daviau bendrą išrišimą. Atsisveikindamas palaiminau. Pasiėmęs dviratį, ramiai išėjau į plentą. Dar peržegnojau tris kartus tą mišką pro kurį jie ėjo, ir nuvažiavau..."

SKIRTINGI LIKIMAI

Žiežmarių vlsč. kovotojų tarpe buvo keli Naudžiūnai. Ši plati giminė rėmė partizanus maistu, leido pailsėti savo sodybose po sunkių žygių. Iš Strėvininkų k. kilę Naudžiūnas Kazys, Zigmo-Kęstutis (g. 1925 m.), žuvęs prie Krasnasėlio k. 1947 02 04 kartu Don Žuano būryje kartu su jo vadu. Naudžiūnas Pranas, Miko (g.1922) iš Balceriškių k. buvo suimtas 1948 01 15 ir žuvo Vorkutos lageriuose. Ši giminė nėra išskirtinė, kovoje prieš okupantus.

Boleslovas Naudžiūnas iš Naujosios Slabados k., Žiežmarių vlsč., išaugino tris sūnus partizanus. Dėl vaikų 1945 06 24 stribai sodybą sudegino, o Boleslovą nušovė.

Jo sūnus Zigmas Naudžiūnas (g. 1914 m.) partizanavo nuo 1944 m. ir 1946 m. vasaros, o žuvo Beištrakių miške, Rumšiškių vlsč.

Kitas vaikas Jeronimas Naudžiūnas (g. 1924 m.) žuvo 1946 07 31 Strošiūnų miške, netoli Kauno-Vilniaus plento, sako, buvo drąsus ir sumanus patrizanas.

1945 m. balandžio mėn. pas partizanus pasuko ir trečiasis brolis Vytautas Naudžiūnas-Skroblas (g. 1927 m.). Iš pradžių priklausė Juodosios Kaukės, paskui - Milžino būriams. 1946 m. vasario mėn. gavo dokumentus Vytauto Urbonavičiaus pavarde ir tų metų pabaigoje iš aktyvios kovos pasitraukė. Tik 1950 01 05 buvo išaiškintas, suimtas ir nuteistas 25 m. kalėti.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Jeronimo Naudžiūno našlė persikėlė gyventi pas dėdę į Kibučiųk., tada ji augino du vaikus: dukrelę ir sūnų Algimantą. Dukrelė mirė būdama vos penkerių metų, sūnus augo, mokėsi, turėjo prisiminti senelio ir tėvelio žūtis.

Paradoksas, kad 1991 m. rugpjūčio pučo metu, sukėlusiu didelę įtampą Baltijos šalyse, į Lietuvą atvyko sovietinis „gelbėtojas“ generolas Algimantas Naudžiūnas. Buvo prieš mūsų nepriklausomybę. Deja, tai tas pats Algimantas Naudžiūnas, partizanų anūkas ir sūnus. Kaip keistai sutvertas šis pasaulis...

Prieš daugelį metų Marija Paškevičiūtė mums papasakojo apie brolių Kazimierą-Don Žuaną ir šią darbščią šeimą

„Mūsų šeima gyveno Krasnasėlio k., netoli Žiežmarių. Buvome penki vaikai, tarp kurių ir mano mylimiausias brolis Kazimieras (g. 1921 m.): geras, sąžiningas ir darbštus. Užėjęs karas sujaukė visą mūsų šeimos gyvenimą o pokario metais - skaudžiai sužalojo. Išvijus vokiečius, Kazimierui buvo 23 metai, jis buvo verčiamas tarnauti sovietų armijoje, todėl pasirinko partizanų būrį. Kai 1944 m. iš Krasnasėlio k., kur gyveno Kazimieras tėvo ūkyje, sovietai sugraibė vaikus, tinkančius į okupacinę armiją, pateko į baudėjų nagus ir jis. Kartu su draugu buvo vežami į Rytprūsius. Visą dieną galvojo, kaip apgauti apsaugą, pasidaryti landą prekiniam vagone. Pabėgojau prie Vištyčio ežero, Lietuvos pasienyje. Pėsčiomis, slapstydami grįžo namo, tačiau pasirodyti viešose vietose jau negalėjo, tad greitai įsijungė į partizanų būrį. Kazimieras buvo geras organizatorius, bebaimis vaikas. 1944 m. ėjo 23-us metus. Tad greitai susirinko į būrį tokios pačios dalios vyrai. Jau 1945 m.

Iš kairės: Albinas Visockas-Jovaras, Kazimieras Paškevičius-Don Žuanas
ir Kazys Naudžiūnas-Kęstutis

Kazimieras Paškevičius-
Don Žuanas

visi turėjo ginklus, priklausė Serbento kuopai. Vyras išsirinko Kazimierą savo vadu.

Apie jo likimą mažai ką žinojom, nes 1945 07 17 mus išvežė į Sibirą.

Tik vėliau pasisekė sužinoti, kad partizanus 1947 02 04, saulei leidžiantis, mūsų kaimo laukuose apsupo NKVD kariuomenė su tanketėmis, gerai ginkluota. Jie žuvo penkiese, dviem pasisekė pabėgti. Tada Kazimieras jau buvo būrio vadas. Gynėsi septynios: Kazys Naudžiūnas-Kęstutis, Vytautas Urbanaitis-Statkus, Albinas Ramantauskas-Automatas, Čiulbutis iš Kietaviškių, kurio pavardės nustatyti nepavyko, A. Pirštelis-Putinas. Užėjo vyrai pas Joną Česonį Krasnasėlio k., tačiau buvo išduoti. Sako, tą vakarą kareivių tanketėje sėdėjusi moteris, kuri ir rodė kelią. Penki žuvę vyrai tai: Don Žuanas, Kęstutis, Statkus, Automatas ir Čiulbutis. Piršteliiui pavyko pabėgti, tačiau greitai buvo areštuotas ir jis.

Mano broliui peršovė kojas, sako, jis bandė nusišauti, bet neįstengė. Sunkiai sužeistą vežė į Žiežmarius vežime, užkrovę šovinių dėžėmis. Mirė pakeliui. Penkis lavonus išmetė Žiežmarių miestelio aikštėje, ten, be mano brolio, buvo Kazys Naudžiūnas iš Strėvininkų. Daboklėje buvusius areštuotuosius privertė lavonus pakrauti į roges. Nuvežė prie miestelio žydų kapinių ir sumetė į krūvą. Jų rankos buvo surištos spygliuota viela. Lavonus užmetė sniegu, tik pavasarį palaikų likučius užkasė.

Tremtyje mirė mūsų tėvai, o mes grįžome į Lietuvą. Per didelius vargus susiradau brolio kapą, padariau tvorelę. Viską dirbau slapta, daug kas galvojo, kad tvarkau žydų kapus.

1989 m. iš tolimojo Sibiro parsivežiau tėvų palaikus ir palaidojau Žiežmarių kapinėse. Pastačiau jiems paminklą".

Mūsų pokalbio metu (1995 m.) Marija Paškevičiūtė gyveno su vyru Kaune, V. Krėvės prospekte. Žuvusio brolio Kazimiero atminimui ji ištekėdama nepakeitė savo pavardės ir dar iki tol apverkė patį mylimiausią sakydama: „Kodėl mirtis išplėšia pačius geriausius ir doriausius?"

Ji buvo išsaugojusi ir kelias brolio bei jo būrio kovotojų nuotraukas.

Jau nuo 1989-jų Marija Paškevičiūtė pradėjo vaikščioti pas Kaišiadorių rajono valdininkus, kad tie padėtų sutvarkyti partizanų laidojimo vietą Žiežmariuose. Čia ganėsi karvės, tą žemės plotelį norėta paversti sodybiniu sklypu ir ten statyti namą. Žmonės ne iš karto atbaidė žinia, kad stovės gryčia ant kelių dešimčių partizanų kaulų. Tik 1991 08 17 Kazimiero Paškevičiaus-Don Žuano ir jo bendražygių palaikai perlaidoti Kaišiadorių Partizanų koplytėlėje.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

PAVUOLIO KAIMO NELAIMĖS

Pavuolio ir Bublių k. okupacijos metais buvo laikomi pasipriešinimo okupantams tašku. Vietos šalia Strėvos upės, Baltaraiščio pelkės, miškų ir miškelių, traukė partizanus. Dėl to buvo daug kovų, netekimų, ir pergalių. Šiose vietose partizanai išsilaikė ilgiau nei kitose Žiežmarių vlsč. apylinkėse. Štai pagrindiniai netekimai 1948 m., kai DKA A rinktinė dėl išdavysčių buvo nukraujavusi:

1948 05 27 Baltaraištyje, prie Pavuolio k., žuvo trys kovotojai: Pranas Gervickas-Papartis (g. 1924, m.) iš Saulučių k., partizanavęs nuo 1944 m. Narsuolio būryje, Leonas Krasauskas-Žalgiris (g. 1903 m.), iš Vyčių k., Aukštosios Panemunės vlsč., ir Genė Lekavičiūtė-Saulutė (g. 1926) iš Joniliškių k.

Vietinio būrio karys Alfonsas Čepulionis-Dobilas (g. 1925 m.) išsilaikė iki 1949 09 02, o tą dieną žuvo Pavuolio k. apylinkėse.

Ryšininkė Marytė Venckutė-Pušaitė, nežinodama, kad tai agentai, 1948 08 12 į susitikimą su Narsuolio būriu atvedė smogikus. Per susišaudymą Narsuolis su 4 partizanais žuvo.

Partizanų gausus Žiežmarių kraštas turėjo daug rėmėjų kurie juos šelpė maistu, drabužiais, buvo ryšininkais, suteikdavo nakvynę.

1946 m. už pagalbą partizanams nuteistas į Magadaną išvežtas Kazys Subačius (g. 1912 m.). Iš lagerių negrižo. 1948 05 22 į Jeniseisko r. Vorogovo gyv. buvo ištremtas Bronius Sadonis (g. 1894 m.) ir trys jo vaikai: Stasė (g. 1931 m.), Ona (g. 1932 m.) ir Albertas (g. 1933 m.). Sugrižo vaikai į Lietuvą 1957 m. Deja, vieni, nes tėvelis tremtyje mirė. Kartu su jais į tremtį iškeliavo kita Pavuolio k. bendrapavardžių šeima: Marija Sadonienė (g. 1896 m.), jos vaikai Juozas (g. 1925 m.), Stasys (g. 1930 m.) ir Janina (g. 1928 m.). Grižo šeima į Lietuvą 1958 m., tačiau tik po penkiolikos metų tėviškės trobesius turėjo iš kolūkio... nusipirkti. Ir tai Kaišiadorių r. valdžia galvojo, tarsi didelę paslaugą žmogui daro už labai gerą darbą kolektyviniame ūkyje. Valdininkai į Pavuolio k. žmones žiūrėjo tarsi į savo priešus. Sovietiniai laikraščiai buvo pilni neapykantos ne tik Sadoniams, bet ir visą kaimą vadino „banditų lopšiu“.

IŠ PRAEITIES

Esu gimusi 1919 m. Vilkiškių k., Kaišiadorių vlsč. Gyvenau su tėvais, broliais, seserimis. Nutekėjau į Naujosios Slabados k. (Žiežmarių vlsč.), į gražią Kurmilavičių šeimą. Mano gyvenimas buvo sunkus. Taip ir nesužinojau, kur ramybę gavo nužudytas mano brolis Vaclovas Jakšta, partizanavęs Kaišiadorių apylinkėse. Guli Kaišiadorių kapinių partizanų kalvelėje vyras Juozas Kurmilavičius-Voverė, Žalio Velnio rinktinės kovotojas. Čia ramybę rado tik po daugelio metų, jau Atgimimo laikais. Užtat gyvenimas man atseikėjo vargo negailėdamas.

Okupantams užėmus Lietuvą, daug ir mūsų žmonių (daugiausia rusakalbių) prisidėjo prie Lietuvos naikinimo. Būriai ginkluotų vyrų, pasivadinusių sribais,

Vaclovas Jakšta

vaikščiojo dieną ir naktį plėšikaudami, kankindami ir žudydami nekaltus. Ieškojo tų, kurie nėjo mirti už sovietinę valdžią. Pati mačiau, kaip užkankinti jaunuoliai buvo pririšami prie vežimo už kojų ir tempiami į Žiežmarių sribyną, vėliau jų kūnai būdavo sumetami į duobes, šulinius. Arba nušauti tų vaikų kūnai buvo sumesti į vežimą, ant jų atsisėdę sribai šūkalojo ir dainavo. Paliktą išvežtųjų ir nuteistųjų turtą, sribai grobė, griovė ir degino sodybas. Kas beliko jaunimui? Bėgę į miškus, žuvo būriais, nes kovoti prieš reguliariosios armijos karius buvo sunku. Juo labiau, kad tai buvo didelė galybė. Vasarą partizanams būdavo dar pusė vargo, o žiemomis vaikščiojo sušalę, alkani, nes ūkininkų turtas buvo konfiskuotas.

Mūsų kaime vyrai slapstėsi nuo pat okupacijos pradžios. Pranas Taletavičius suorganizavo juos į būrį. Tarp jų buvo ir Juozas. Tada mes su Juozu auginome tris vaikus. Vytuką (g. 1940 m.), Algimantą (g. 1942 m.) ir Juozuką (g. 1945 m.). Atrodė, kokia iš manęs liaudies priešė, jei neturėjau nei minutėlės nuo rūpesčių poilsio? Argi moteris kalta, jei vyrai nenori mirti okupanto kariuomenėje, ilgisi laisvės savo kraštui?

1944 m. Kūčių naktį nusivarė mane sribai prie Slabados kapinių, liepė bėgti. Ir šaudė į mane, kulkos zvimbė pro ausis. Klausinėjo apie vyrą, kalbinojį išduoti. Paskui paleido. Jau 1945 m. sausio mėn. mane areštavo, tardė. Po keleto dienų paleido, tačiau grįžusi namo iš stambaus ūkio radau tik sienas. Neliko nei vieno indo, o vietoje langų ir durų tik užpustytos angos. Sužinojau, kad 1946 06 12 Kaukinės miške Juozas žuvo. Po kūno išniekinimo buvo užkastas Žiežmariuose, prie žydų kapinių tvoros. Čia vėliau užkasti ir kiti partizanai, tarp jų Pajautiškių miške žuvę B. Krilavičius-Obuolys, J. Grigaliūnas-Naras, Adomas Ramantauskas-Obuolys, 1947 02 04 žuvę penki Don Žuano būrio partizanai, tarp jų ir pats vadas Kazimieras Paškevičius, Mykolas ir Jonas Kuzinevičiai, žuvę 1946 m., iš Burbiškių k., Žiežmarių vlsč. Glaudžiausi pas savus, bet 1947 metų pavasarį sribai parodė savo „gerumą“, siūlydami apsigyventi išniekintoje mūsų sodyboje. Sutikau,

Juozas Kurmilavičius-Voverė

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

nes pabodo bastytis svetur. Vėl viską, ką užgyvenau per tuos dvejus metus, išvogė stribai, kai 1949 03 25 buvau ištremta į Sibirą. Nukeliavau viena su mažais vaikais į Irkutsko srities Usoljės r., Kultuko k. Nieko į tremtį pasiimti neturėjau, nes viskas buvo išgrobstyta. Iš Kaišiadorių rajono į ten buvo atvežta net 15 šeimų, visi sunkiai dirbome fermose, žemės darbus.

Po daugelio metų, jau 1958 m., grįžau iš Sibiro. Sutikau ir tą savo kankintoją stribą. Jis dabar man skundėsi, kad jam nėra gyvenimo, visi žmonės jį smerkia. Norėjo išgirsti mano užuojautą nors ne jis, o mano šeima badavo ir šalo Sibiro žemėje.

Pasakojo Joana Kurmilavičienė, Kaišiadorys, 1995, 2006 m.

Pastaba: Joana Kurmilavičienė mirė 2006 m., nenustojusi gedėti savo žuvusiųjų artimųjų.

STIPRYBĖS DAVĖ TIKĖJIMAS

Šeimoje augome 4 sūnūs ir 3 dukros. Tėvas 1923-1928 m. du kartus užsidirbti pinigų buvo išvykęs į JAV. Sugrįžęs į Juknionių k., Žiežmarių vlsč., susitvarkė ūkį. 1930-1932 m. Kanadon laimės ieškoti išvažiavo vyriausias brolis ir sesuo. Ten jie sukūrė šeimas ir gyveno iki pat savo gyvenimo pabaigos.

Prieškario metais gyvenome pasiturinčiai, turėjome 37 ha žemės. Tėvai, broliai ir seserys dirbo ūkyje, o mane leido mokytis. Mokiausi Padūmės ir Žiežmarių pradžios mokyklose, Kaišiadorių gimnazijoje. Čia susipažinau su vienmečiu Zigmu Švenčionių, kilimo iš Ilgakiemio k., Žaslių vlsč. Vėliau tapome gerais draugais, bendraminčiais.

Patriotinius veiksmus mums įdiegė ne tik tėvai, mokytojai, bet ir tuometinis Kaišiadorių gimnazijos auklėtojas kapelionas Juozapas Meidus (vėliau - kanauninkas, o 1952-1959 m. Kaišiadorių vyskupijos valdytojas). Visi matėme 1941 m. trėmimus į Sibirą. Okupavę mūsų kraštą vokiečiai be jokių sentimentų Lietuvos valstybei ir mūsų troškimams nejautė.

Rusų ir vokiečių okupacijos metu mes su Zigmu Švenčionių nesėdėjome sudėję rankų, o laisvalaikiu su draugais po Kaišiadoris ir apylinkes platinome patriotinius laikraštėlius „Laisvės kovotojas“, „Laisvei bundant“, klįjavome atsišaukimus ir agitacinius lapelius. Dalis šių spaudinių buvo spausdinami Laumėnų k., Aukštosios Panemunės vlsč., Antano Mildažio sodyboje.

1943 m. rugsėjo 10 d., sekmadienį, vokiečių kareiviai apsupo Žiežmarių bažnyčią kurioje tuo metu meldžiausi su dviem seserimis. Nutraukę pamaldas, okupantai gaudė jaunimą grūdo į sunkvežimius, kad išvežtų į Kaišiadoris, toliau - vagonais į Vilnių o iš ten darbams į Vokietiją. Aš turėjau moksleivio demobilizacijos pažymėjimą vyresniąją seserį išprašiau, paleido, bet jaunėlė jau buvo sunkvežimyje. Vilniuje pasmerktieji buvo patalpinti žydų geto pastate. Visa laimė, kad naktį suimtuosius išlaisvino lietuvių bataliono kariai.

1944 m. sugrįžus rusų frontui, mūsų šeimos gyvenimas iš esmės pasikeitė. Pirmiausiai buvo atimti arkliai, paimti pašarai. Atimta 16 ha žemės ir paskirta po 8 ha dviem mažžemiams kaimynams. Brolius su mašinomis mobilizavo doroti derlių. Aš nuo kariuomenės mobilizacijos slapsčiausi namuose. Vėliau pasisekė gauti demobilizacijos pažymėjimą, dirbau mokytoju Trakų mokytojų seminarijoje.

Geografiniu atžvilgiu tėvų sodyba, buvusi prie Dūmės upelio, apaugusio krūmais, buvo palanki lankytis partizanams. Netoli jos (apie 500 metrų) Juknionių miškas, kuris jungėsi su Kairiškių mišku ir tęsėsi iki pat Kruonio mst., toliau - Nemunas. Partizanai ateidavo pas mus pasitarti, pavalgyti, retkarčiais nusiprausti pirtyje, paimti antitarybinę spaudą ir medikamentus, kuriuos aš atveždavau. Namų virtuvėje po grindimis buvo rūsys, kuriame galėjo jie pasislėpti. Dažniausiai ateidavo DKA apygardos būrių vadai ir jų partizanai. Gerai pažinojau būrių vadus Serbentą, Don Žuaną Milžiną, Narsuolį, partizanus kaimynus: Joną, Antaną ir Praną Slaninas, Simoną ir Albiną Visockus, Zigmą ir Vytautą Naudžiūnus, Juozą Klinkevičių ir kitus.

1945 m. atvykau į Kauną, norėjau studijuoti medicinos institute, tačiau dėl gautos Žiežmarių vlsč. partorgo pažymos, jog esu buožės sūnus, po mėnesio iš studentų sąrašo išbraukė. Stojau į politechnikos institutą, bet baigtis buvo ta pati. Kaišiadorių gimnazijos fizinio lavinimo mokytojo Vlado Kišono pagalba (jis tuomet dirbo Kūno kultūros institute dėstytoju) įstojau į šią aukštąją mokyklą, baigiau 3 semestrus. Lygiagrečiai 1946 m. įstojau į Veterinarijos akademiją, kurią baigiau 1951 m., įgydamas veterinarijos gydytojo kvalifikaciją.

Atvažiavęs į Kauną, vėl susitikau su Zigmą Švenčionių ir tėviškės kaimynu Antanu Piliponiu, kuris tais metais buvo medicinos instituto antro kurso studentas. Vėl prasidėjo mūsų trijulės rezistencinė veikla.

1946 m. gegužės mėn. gyvenau Kaune, Italijos gatvėje Nr. 5. Mane KGB darbuotojai areštavo ir saugumo rūmuose 3 mėn. tardė, kankino. Kalėjau rūsio vienetės kameroje vienas, tik retkarčiais apgyvendindavo šnipą, net neilgam. Kamera be gultų, maža, atsigulti ir išsitiesti buvo neįmanoma, reikėjo sėdėti ant grindų arba pavirtus užsnūsti. Kampe kibirėlis gamtiniam reikalui atlikti. Sargybinis pro durų langelį pastoviai žiūrėdavo ir nuolat perspėdavo, sakydamas rusiškai: „*Nespatj*“ („nemiegoti“).

Tardytojas buvo rusas Ogoniov, aukšto ūgio vyr. leitenantas. Vertėjas - bjaurus, pagyvenęs Lietuvos rusas. Tardydavo daugiausia vėlai vakare arba naktį, taip iškankintą lengviau iškvosti. Tardymo metu sekė įvairūs kankinimai, nes neprisipažinau, kad gaudavau nelegalią spaudą ir ją platinau. Daugiausiai kankindavo sodindami į kėdę, kojas surišdavo, pritvirtindavo prie grindų ir kirsdavo smūgius į kaktą galvą veidą o kai nukrisdavau - spardydavo kojomis. Leisgyvį papildavo vandeniu ir grąžindavo į kamerą. Tardymo metu du kartus buvau suvestas akistaton su Z. Švenčionių ir A. Piliponiu. (Lietuvos ypatingo archyvo pažyma, KGB fondo baudžiamoji apklausos

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

byla Nr. P-15826, 1946). Iškentėjau, neprasitariau. Man bylos nesudarė, paleido. Juos nuteisė po 10 metų kalėti, ištrėmė į Sibiro lagerius.

1947 m. vasario 4 d. netoli tėviškės Žiežmarių vlsč. Krasnasėlio k. partizanus užpuolė didelis gerai ginkluotas, tankečių lydimas NKVD kareivių ir sribų būrys. Žuvo būrio vadas Kazimieras Paškevičius-Don Žuanas ir 5 partizanai. Partizanus Kazį Šliužą-Vaitkų ir Juozą Grincevičių-Vanagą paėmė į nelaisvę. Suimtieji partizanai tardomi, kankinami prasitarė, kad dažnai užeidavo pas mus į Juknionių k., t.y. Mykolo Znaidausko šeimą.

Po trijų dienų, sekmadienį, 1947 m. vasario 7 d., atvyko pas mus Žiežmarių NKVD viršininkas, 4 kareiviai ir sribai, areštavo tėvelį Mykolą Znaidauską (g. 1882 m.), brolių Kostą (g. 1916 m.), seseris Onutę (g. 1918 m.) ir Pranę (g. 1927 m.). Manęs, vyresniojo brolio ir mamos nekliudė. Areštavo ir daugiau apylinkės žmonių. Byloje buvo 14 žmonių, jų tarpe 2 partizanai. Pradžioje visi buvo tardomi ir kankinami Žiežmarių ir Kaišiadorių areštinėse, vėliau vienuolika mėn. Kauno (Mickevičiaus g.) kalėjime ir dar keturis mėn. Vilniuje - Lukiškėse. Tardė ukrainietis žydas leitenantas Lysak A.F., išnaudotojas, kyšininkas, melagis, niekšas.

1948 m. balandžio 8 d. Maskvoje „Osoboje soviesčanije“ nutarimu buvo nuteisti: tėvas ir brolis po 10 metų, seserys po 6 metus kalėti ir 3 metus tremties. Tėvas ir sesuo Pranė kalėjo Karagandoje, Karlage, brolis - Intos, kita sesuo - Krasnojarsko krašte. Tėvas jau 1950 m. vasario 17 d. Karlage, Espinsko skyriuje po 1 metų ir 8 mėn. mirė (Kazachstano gen. prokuratūros archyvo pažyma 2006 06 07, Nr. 11 Y/3. 143-3-10).

1948 m. gegužės 03 d. Kaišiadorių r. MGB pateikė ministerijai nutarimą kuriame nurodė, kad ūkyje likusią motiną mane ir vyresnįjį brolių išstremti į tolimes Rusijos vietas. Šį nutarimą išstremti mus į Krasnojarsko sritį patvirtino LSSR saugumo ministras, sankcionavo LSSR MGB prokuroras. Ištrėmimui nutartą išsiuntė tvirtinti Maskvos „Osoboje soviesčanije“. Toji 1948m. protokolu Nr.41a nurodė motiną su vaikais išstremti į Krasnojarsko kraštą, turtą konfiskuoti (Lietuvos Ypatingasis Archyvas PV-5, Ap.1, B.4986, L. 17). Iš tremties Znaidauskai į Lietuvą sugrįžo 1957 m.

Juknionių kapinaitėse amžiną poilsį surado Motina, įrašytas čia ir į Lietuvą negrįžusio Tėvelio vardas. Paminkle iškalti žodžiai byloja, kad 1944-1980 m. nuo sovietinės okupacijos nukentėjo visa Znaidauskų šeima.

Mykolui Znaidauskui, Broniui Znaidauskui ir Onai Znaidauskaitei-Simonavičienei yra pripažinti Laisvės kovų dalyvių statusai.

Broniaus Znaidausko, gamtos mokslų daktaro, docento prisiminimai, 2007 m.

IŠ ARCHYVŲ

Pagal KGB ataskaitas, 1944 08 30-1944 09 26 Žiežmarių vlsč. šaukimus į sovietinę armiją gavo 2955 vyrai, iš kurių atvyko į priėmimo punktus 1627, tiko tarnybai - 1020 šauktiniai. Neatėję papildė apylinkių partizanų gretas.

1944 10 14 Būdiškių k., pas Tomošiuoką pastebėtas partizanas. Nušovė bėgantį. Tai buvo Petras Vaičiulevičius.

1944 11 20 buvo nušautas apylinkės pirmininkas Zigmas Raižys.

1945 01 3-6 d. kareiviai krėtė Strošiūnų šilą tačiau partizanų nerado, nušovė 2 žmones, suėmė keliolika rėmėjų, sudegino sodybą.

1945 m. balandį, bijodami partizanų keršto, iš 13 valsčiaus apylinkės pirmininkų 7 gyveno Žiežmariuose.

1945 m. partizanai, užpuldinėdami Kauno-Vilniaus vieškelio važiuojančias kareivių ir valdžios mašinas, naudojo specialias spygliųjuostas joms sustabdyti.

1945 m. Žiežmarių progimnazijos 4 klasės moksleivė Genutė Lekavičiūtė išleido laikraštuką „Auštantis laisvės rytas“. Jame buvo straipsneliai „Kaip žiaurus tironas pavergė tautas“, „Laisvės gynėjams“, „Amžina garbė didvyriams“ ir eilėraštis „Ateina“.

1945 m. spalio pradžioje Kaukinės miške partizanai nukovė 10 stribų, patys nenukentėdami.

1946 m. sausio mėn. KGB ataskaitoje nurodoma, kad Žiežmarių ir Kruonio vlsč. veikia Stasio Stankevičiaus-Balandžio (g. 1918 m.) būrys, nors pats vadas jau žuvo Klenaukos k. (Kulukiškių miške).

1946 m. vasarą Vincas Žukauskas tapo „Žaibo“ būrio vadu. Jam anksčiau vadovavo M. Kuzinevičius-Serbentas. 1946 06 07 Serbento būryje buvo 16 partizanų, Balandžio būryje - 17 partizanų.

1946 10 13 agentams pranešus, N. Slabados k. Onos Jankauskienės sodyboje rasti 4 partizanai. Vytautas Stalerūnas-Žalgiris (g. 1921 m.) iš Paberžės k. suimtas kartu su dar dviem šio kaimo vyrais, o kitas vietinis partizanas Albinas Taparauskas-Spokas (g. 1922 m.) nušautas.

1947 03 03 vyko dideli valymai Žiežmarių apylinkėse, agentams pranešus, kariuomenė siautė po kaimus. Per vieną dieną žuvo 9 partizanai iš Kariūno ir 2 kovotojai iš Uosio būrių. Pasisėkė atpažinti partizanus Praną Grušelionį-Klajūną iš Jiezno vlsč. (g. 1926 m.) ir Praną Praškevičių-Lokį (g. 1917 m.) iš Kazokų k., Kruonio vlsč.

Suėmus Igną Kuzinevičių-Drėgnį, Voverę, 1947 02 07 MVD jo byloje nurodė šiuos pagalbininkus ir rėmėjus: Praną Janonį (g. 1915 m.), Joną Jaruševičių (g. 1925 m.), Oną Jaruševičiūtę (g. 1919 m.), Bronę Janonytę (g. 1926 m.), Veroniką Žigutienę (g. 1922 m.), Martyną Juodį (g. 1908 m.), Stasį Paškevičių (g. 1906 m.), Antaną Janeliūną (g. 1908 m.).

1947 10 03 MGB pranešime sakoma, kad rugsėjo mėnesį buvo užverbuotas Naudžiūnas iš Balceriškių k., jis buvo susijęs su pogrindžiu.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

1947 10 20 agentas „Kablys“ pranešė, kad Aldona Naudžiūnaitė (g. 1924 m.) iš Baleeriškių k., besimokanti Kaišiadorių jaunimo mokykloje, sienlaikraštyje „Sportininkas“ paskelbė antisovietinį eilėraštį „Į vakarus“. Už tai iš mokyklos buvo pašalinta ir gyveno Kaune. Yra priešišku pažiūrų. Dar 1941 m. spausdinanti rašomąją mašinėlę atsišaukimus buvo sulaikyta ir bandyta užverbuoti, tačiau nedirbo. Jau 1946 m. pradžioje nustatyta, kad ji palaiko ryšį su Suvalkijos partizanais.

1948 02 15 Klėriškių gyventojas Radvila agentui „Siominui“ pritarė, kad prieš penkias dienas pas jį atėjo trys partizanai - du broliai Grigaravičiai ir nepažįstamasis. Jie pasiėmė maisto. Nustatyta, kad grupė veikia savarankiškai, turi ryšius su Narsuolio būriu.

1948 03 11 Kairiškių miške rastas nušautas žmogus. Jis turėjo pasą ir karinį bilietą Semiono Siniakovo pavarde.

1952 06 28 Kaukinės miške žuvo Jonas Jankauskas-Kopūstas (g. 1904 m.) iš Degutiškių k. (Bogdonėnų k.), Semeliškių vlsč.

SEMELIŠKIŲ-ONUŠKIO-KIETAVIŠKIŲ-VIEVIO PARTIZANAI

DEVYNIOLIKOS PELIŪNŲ KAIMO VYRŲ ŽŪTIS

Peliūnų kaimas (tada Semeliškių vlsč.) - vos trejetą kilometrų nutolęs nuo Kietaviškių, tačiau jau yra Trakų rajone. Pats dainingiausias, su trankiomis vakaruškomis, kur susirinkdavo dešimtys plačiapečių aukštaūgių vyrų.

Žinome devyniolikajauanų kaimo vyrų, paguldžiusių galvas už Nepriklausomybę. Keturi broliai Česoniai. Jaunėlis Motiejus (g. 1919 m.) 1945 m. Kaukinės miške buvo nušautas, Juozas (g. 1910 m.) - 1947 m. pakartas, Pranas (g. 1908 m.) 1945 07 01 žuvo Jagėlonių miške, Zigmas (g. 1916 m.) - dingo be žinios.

1945 m. sausio mėn. bunkeryje Pagrendos miške, prie Gudaraisčio Igno Nasutavičiaus-Bondario būrio partizanai įsirengė bunkerį. Apie tai sužinojo Bronius Kanapickas, buvęs raudonųjų partizanų rėmėjas, ir pranešė Semeliškių garnizonui. Savo gyvenimus už laisvę atidavė ir Bernardas Leonavičius (g. 1908 m.), susisprogdinęs bunkeryje Strėvelės raiste. Jonas Jankauskas (g. 1927 m.) buvo rastas nušautas po rusų puolimo. Per pokario suirutės buvo sudeginta partizanų rėmėjo Boliaus Malecko (g. 1917 m.) sodyba Senosiose Kietaviškėse, kur kartu su šeimnininku žuvo jo žmona, dukros Genė (g. 1928 m.) ir Jadvyga (g. 1930 m.).

ĖJOME MIRTĮ

Pokaryje gyvenome Karkučių kaime, esančiame 2 km atstume nuo Peliūnų, Semeliškių valsčiuje, Kietaviškių parapijoje. Tada man buvo devyniolika metų. Ramybės nedavė nei vokiečiai, nei rusai, prievarta norėję, kad lietuviai dalyvautų karo mašinų žygiuose. Tačiau mūsų kaimo žmonių nei gražūs žodžiai, nei prievarta

neveikė. Retas tada doras jaunuolis (ir tai prievarta) pateko į okupantų kariuomenę. Beliko kaimui vienas kelias - į mišką.

Tėvai turėjo 12 hektarų ūkį. Vienas po kito gimė jiems aštuoni vaikai. Aš buvau jauniausias. 1944 metų vasarą mobilizacija mano vyriausiųjų brolių nelietė. Andrius tada turėjo 37 metus, Bolius ir Pranas - kiek jaunesni. Seserys Marcelė, Emilija ir Apalonija buvo sukūrę savas šeimas.

Sunkus buvo mano gyvenimas. Tik trejų metų būdamas tapau našlaičiu - mirė tėvas Rapolas. Mama sunkiai vertėsi, nes vyresnieji broliai buvo išmokyti amato ir ūkyje ištisai dirbti negalėjo. Ariau žemę jau nuo dvylikos metų, vos arklo rankenas tepasiekdamas. Andrius prasimokė siuvėju ir keliavo po aplinkinius kaimus, kaip Palangos Juzė. Bolius tapo geras kalvis, dar Lietuvos laikais dirbo Palemono plytinėje, Pranas buvo mūrininku, mūrijo krosnis.

Mūsų pusbrolis Bronius Česonis vokiečių okupacijos metais buvo policijos vachmistru Semeliškėse. Tai kai turėdavo vykti jaunų žmonių gaudynės Semeliškių ar Kietaviškių bažnyčiose, pranešdavo visam kaimui. Paskui jis ilgus metus kalėjo Pečioros lageriuose.

1944 m. liepą rusai paskelbė visuotinę mobilizaciją kuri lietė ir mane. Tačiau nei aš, nei mano kaimynai ir draugai paklusti negalvojome. Pradėjome slapstytis. Rugsėjo pabaigoje buvau netolimame Seiriškių k. Net nepajutau, kaip atsidūriau prieš kareivių automatus. Nieko neklausė, tik surišo rankas ir nusivarė į Vievį. Uždarė į tvartą ir budriai saugojo. Čia susitikau su kaimynu Albinu Stančiku, Juozu (pavardės neprisimenu) iš Mustenių k. Vis tiek man galvoje tebuvo viena mintis - pabėgti. Mūs, gal šimtą vyrų, pėsčiomis atsivarė į Vilnių. Pritrynė kojas, vorą apsupo kareiviai su šunimis ir automatais, apie pabėgimą nebuvo ir kalbos.

Maniškiam pranešė apie mano nelaimę. Greitai gavau siuntinį su maistu ir pinigais. O jame - savo gimimo liudijimą. Aleksas Černiauskas iš Mustenių, buvęs gimnazistas, gal kiek negrabiai buvo pataisęs mano gimimo metus iš 1925 į 1927 metus. Tų metų gimimo vyrus mobilizacija nelietė. Pasijutau drąsiau, rodau karininkui savo *metrikus*, kad būtų tvirčiau, paremiu lašiniais ir pinigais. Visi išeina į pirtį, o aš laukiu, kol mane paleis. Pasirodo, einant į pirtį, buvo galimybė pabėgti, kuria ir pasinaudojo mano draugai. Mano *metrikus* greitai iššifravo, kad jie taisyti. Taip patekau į Jarceva kur buvo apmokomi kareivėliai.

Jarceve paskyrė skyrininku, vadovavau 16 žmonių, dalinau duoną rūpinausi jų buitimi. Tvarka buvo žiauri: už mažiausią netikslumą baudė, murgdė purve. Tačiau vieną dieną susodino į vagonus, ir patraukėme į Liepoją ten vyko nuožmios kovos. Pakeliui sustojome Pabradėje, kur leido 2 valandas atsipūsti. Tad su dviem draugais ryžomės bėgti. Pasirinkome kryptį ir patraukėme namų link. Ėjome penkias dienas, prie Abromiškių padėjo nepažįstama mergaitė, supratusi, kad mes dezertyrai ir pervedusi pavojingomis vietomis. Aptekome utėlėmis, kol pasiekėme Seiriškių kaimą. Man iki tėviškės buvo belikę gal 6 km. Vietiniai gyventojai buvo dauguma rusakalbiai,

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

jų vaikai išėję į kariuomenę. Taip ir prisiglaudžiau pas pažįstamą, žinodamas, kad čia kareiviai rečiau pasirodo. Išsiprausiau pirtyje, apsirengiau naujus drabužius.

Šeimininko sūnus davė žinią mano broliui Andriui. Veikė gudriai: pasiėmė gabalą medžiagos ir nuėjo lyg tai su užsakymu. Tada juk kratė ant kiekvieno kampo. Po savaitės į sodybą užsuko Albinas Bliujus, partizanų būrio vadas, turėjęs Don Kichoto slapyvardį. Pailsėjai, sako, gal eisi į būrį? Taip atsidūriaujo būryje. Pasivadinau Vyturiu gal dėl to, kad anksti kėliausi ir vėlai guliau.

Reikia pasakyti, kad Albinas labai atidžiai atrinkdavo žmones. Jo būryje buvo tik 7-8 partizanai, sakydavo, kad daug žmonių, tai ir daug pavojų. Vienas kitą gerai pažino ir pasitikėjo. Netoliese vaikščiojo ir Motiejaus Česonio vyrai. Būryje dar buvo trys jo broliai. Jie visi žuvo.

Albinas Bliujus buvo labai griežtas. Sako, kad tai buvo Žalio Velnio įsakymas už plėšikavimus šaudyti vietoje ne tik svetimus, bet ir savus. Apylinkėse buvo gal 300 partizanų, sunku buvo visiems prasimaitinti, daugiausia rėmė giminės.

Buvau gal per daug drąsus. Štai Semeliškėse pasakė, kad NKVD viršininkas dažnai minėjo mano pavardę, grasindamas sugauti. Tada aš vidury dienos ateinu į jo namus, ketindamas pirmas su juo susidoroti. Apeinu kambarius, tačiau karininko nerandu. Strėvininkų dvare (dabar - Elektrėnų saviv.) buvo smarki kova, kovojome Pagrandos miške, paskui pasitraukėme prie Lenkijos sienos. Atsimenu Stasį Galinį, labai taiklią ranką turėjusį vyrą. Iš šautuvo per 200 metrų priešą patiesdavo. Jis buvo kuopos vado Antano Galinio-Juodosios Kaukės brolis.

Paskelbus amnestiją, dalis vyrų susigundė. Aš sugrįžt ne tik nenorėjau, bet ir negalėjau. Buvau dezertyras ir mane laukė didelė bausmė. Taip mūsų liko mažiau. Buvo gauta komanda išsisklaidyti grupelėmis po 3-4 vyrus, laikytis prie sodybų.

1946 m. kovo mėnesį nuėjau pas Čičių į Siauriškių k. Matyt, informatoriai pranešė, nes greitai pasijutau sribų apsuptas. Kad nepakenkčiau ūkininkui, pasitraukiau iš sodybos, tačiau pakliuvau į 8 sribų pasalą. Priešintis prasmės nebuvo. Stribai man surišo rankas ir pritvirtino prie vežimo ienos. Taip atsivarė į Vievio sribyną o paskui vis dar surištą nuvežė į Trakus, ilgai tardė ir žiauriai mušė, laikė vienutėje. Viską neigiau, bet ruošiausi ilgiems kalėjimo metams.

Pasakojo Juozas Česonis-Vyturys, 1997 m.

TARP KANČIŲ IR NETEKČIŲ

Gyvenome Migučionių k. (tada-Žaslių vlsč.), jau arčiau Vievio. Brolis 1944 m. buvo prisirinkęs daug ginklų, abu tapome partizanų ryšininkais. Netikėtai jis mirė, tad apie ginklus pranešiau Žaliam Velniui, su kuriuo ne kartą buvau susitikusi. Jis liepė juos perduoti Zigmo Kacevičiaus-Genijaus (Genio) ir Stasio Švenčionio-Graužinio būriams. Juos nuvežiau į Kazlauskų sodybą netoli Kietaviškių (dabar - Elektrėnų

marios), nes Semeliškių krašto partizanams ginklų trūko. Ten vyko šaudymas, degė sodyba, tačiau man pasisekė nusigauti iki Geibonių k. (dabar - Elektrėnų sav.) ir ginklus paslėpti daržinėje.

Dobilo, Putino, Genelio prašymais padėjau sužeistiems partizanams. Kaime gyventi buvo pavojinga, tad išvažiavau gyventi į Vilnių. Dieną - mieste, o vakare klaidžioju Vievio ar Žaslių vlsč. Balos, kemsynai, klaidus miškas ir sužeisti jauni vyrai, mirtys ir dejonės. Kartą pats Žalias Velnias mane palydėjo ir nurodė kryptį į Kaugonių mišką kur buvo sužeistų. Nuklydau į šalį kelis kilometrus. 1945 m. pradžioje atvažiuoja Žalias Velnias su V. Žukausku-Putinu. Prie kryžiaus priėmiau partizanės priesaiką davė Snieguolės slapyvardį, o Putinas šifru įrašė mano duomenis į būrio sąrašus.

Tada turėjau užduotį - surasti Žasliuose patikimų žmonių. Ryšininke tapo mokytoja Aldona Šaukevičiūtė-Undinė ir dar keli moksleiviai. Undinę nuvedžiau pas Putiną. Žinojau apie vietos progimnazijos moksleivių veiklą. Jaunuoliai sugebėdavo net iš stribų panosės išvogti niekintų partizanų kūnus ir palaidoti kapinėse. Tačiau daugiausia gydžiau sužeistuosius. Slaugiau sunkiai į krūtinę sužeistą partizaną Ažuoliuką. Pamenu Narsuolį iš Mijaugonių k., sužeistą į galvą, kurį atvežėme į Abromiškių k., pas Olubą, paskui su P. Vėželiu-Šermukšnėliu pasisekė jį nuvežti į Vilniaus šv. Jokūbo ligoninę, kur operavo. Kiek atsigavęs, brolių Vlado ir Juozo Sasnauskų pagalba atsидūrė miške. Kartą naktį atėjo pas mus Genelis ir liepė eiti į už 7 km esančius Kaugonis, kur ant šieno daržinėje radau mirštantį Narsuolį.

Labiausiai įstrigo 1947-ųjų sausio ketvirtoji. Tėviškėje, mums bevalgant pusryčius, atėjo J. Olubaitė. Jų sodyba stovėjo patogioje vietoje, tad į ten veždavo sužeistus partizanus. Viešnia pasakė, kad ją atsiuntė Karkliukas, kuris yra jūnamuose sužeistas. Kaip tik tuo metu su Onute Trakimaite, Genelio seserimi, ruošėmės važiuoti į Vilnių. Laimei, tąkart pas mus sutikti Kūčių buvo atėję partizanai Genelis ir Varnėnas. Jie miegojo tvarte, ant šiaudų. Tyliai išsmukau iš kambario ir nubėgau ten. Genelis liepė nesakyti, kad partizanai pas mus. Mergina išėjo, o Genelis pasiuntė seserį Onutę į Vilnių gydytojo. Aš išskubėjau pas Karkliuką pakeliui pasiėmusi draugėn ir jo seserį, kad paglobotų ligonį.

Grižusi papasakojau, kaip partizaną sužeidė. O buvo taip. Juos 1946 12 31 užpuolė bunkeryje Kaugonių

Benediktas Trakimas-Genelis ir Ona Kundrotaitė-Trakimienė-Snieguolė

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

miške. Juozas Lekavičius-Liepa žuvo vietoje, o Karkliukui pavyko pasprukti pro kulkas. Tik sužeidimo neišvengė. Bėgdamas neteko jėgų. Užsukęs pas ūkininką, liepė vežti į Abromiškes. Tačiau čekistai vežėją greitai surado, išgavo iš jo, kur nuvežtas partizanas. Jie apsupo Olubų sodybą, areštavo šeiminką. Tačiau kratos metu nieko įtartino nerado, nes partizanas gulėjo po šiaudais, o šiaudus ramiai ėdė karvės.

Tuo laiku mūsų sodyboje buvę partizanai negalėjo judėti - visur siautė čekistai. Tad kovotojai buvo priversti stovyklauti Migučionių k., pas mano tėvą Augustą Kundrotą. Kitą naktį Karkliuko sesuo Sedleckaitė atvežė ir paliko brolių pas mus, nes jų namuose jau buvo krata.

Miškas toli, o ligonis nusilpęs. Peršauta dešinė ranka, sužeisti pečiai, krūtinė. Paguldėme pas kaimyną K. Jankūną. Onutė Trakimaite atvežė gydytoją. Apžiūrėjo. Ranka tinsta. Blogai. Čekistai jau krato kaimą ieško manęs, o į senojo mūsų namo duobę (toks trisienis, nes tėvelis dar nespėjo jo išardyti, tai užvertė lubas su visais spaliais) partizanai ir įnešė ligonį. O čia dar, mūsų nelaimei, pas mus atėjo ir toje duobėje slėpėsi keli vada: P. Klimavičius-Uosis, P. Jaromskas-Perkūnas, B. Steponavičius-Milžinas. Susigrūdė visi lyg silkės statinėje. Mama juos maitino.

Rytojaus dieną sugrįžau iš Vilniaus su gydytoja. Apžiūrėjusi ligonį, gydytoja išlipo iš duobės ir pasakė, kad po kelių valandų gali prasidėti gangrena. Reikia vežti į ligoninę. Patarė į Kauną, davė draugei raštelį, kad ta padėtų. Lydėti ligonį sutiko ir mano draugė Marytė Šimonytė.

Į sutartą vietą prie Liubakos k. Vincas Zaremba atvežė ligonį, uždengtą šilta antklode. Stabdau kiekvieną sunkvežimį, vienas sustojo. Vairuotojui, matyt, kilo įtarimas. Priėjo ir klausia, ar ligonis turi dokumentus. Atsakiau, kad turi ir pradedu sekti pasaką, kad nebijotų vežti. Esą žmogus gyveno pirtyje be kamino, nes sudegė namas. Užaugo votis, sena motina neprižiūrėjo ir gangrenavo ranka...

Labai greit atvažiavom tuos 50 km. Mašinos sustojus, greit iššoku ir bėgu į ligoninę. Bandau budinti daktarą su sesele. Klausiu man rekomenduotos daktarės, kuriai turiu laiškėlį, rodos, Gedminaitės. Pasirodo, tą dieną nebudi. Prašau paskambinti, o ji neturinti telefono. Gydytojas pastebėjo mano išgastį. Labai ramiai pasiteiravo, kas yra. Sakiau, kad turiu ligonį. Liepė atvesti. Tuojau. Bėgu koridorium. Žiūriu - prie durų sėdi mano ligonis su užmestais ant pečių kailiniais. Ir Marytė su patalyne rankose stovi. Mat vairuotojas greit iškėlė ir pabėgo. Nelaukė net, kad sumokėčiau. Matyt, suprato, ką vežė. Ačiū tam nežinomam žmogui.

Vienas gydytojas priėmė, kitas operavo.

Grižtame namo. Nudžiugome radę Genelį ir Varnėną. Pranešėme, kad Karkliukas geros nuotaikos, nors ir be dešinės rankos. Visi džiaugėmės, kad pavyko ištrūkti iš žvėries nagų. Su Maryte skubėjome į namus. Kartu išėjo ir Varnėnas su Geneliu. Mes su Maryte ir Varnėnu ejom sparčiai, o Genelis dar stabtelėjo pasitarti su šeiminku.

Ėjom tiesiai per laukų arimus, kad nesukeltume šunų ir kaimynų, o nesupratome, kad kaimynai galėjo mus perspėti. Priėjome prie tėvelio daržinės. Aš buvau pirmoji. Tik norėjau atkelti vartus, žiūriu, prie tvarto kažkas sujudėjo.

- Kas ten? - paklausiau.

Pasigirdo komanda: „*Ruki verch!*”

Ir šūvis. Varnėnas pakluone greitai dingo, o aš atkėliau vartus, bėgu į priekį ir šaukiu: „Nešaudykit, savi!” „*Kak familija?*” Ir kai ją pasakiau, išgirstu: „*Eta samaja*”. Viskas tapo aišku - pakliuvau į čekistų nagus.

Kad mane sugavo, nebuvo baisu. Tik norėjau, kad dar kartą šautų. Bet čekistų ginklas užspringo. Jie jį daužė, keikėsi. Buvo išsigandę, tik pakilę iš miego. Sargybinis šildėsi, tad mus pastebėjo vėlai. Tik vėl - antras šūvis. O, kaip nudžiugau! Jei Genelis pirmojo ir neišgirdo, tai dabar tikrai girdėjo ir neis pas mus. Bijojau dėl jo. Varnėnas buvo ramaus būdo - pabėgo neatsišaudęs, o Genelis staigus, būtų paleidęs seriją. Tai jau blogai...

Pasakojo Ona Kundrotaitė-Trakimienė, 1994 m.

PRIE ANYKŠTOS EŽERO

Mano mamos Stasės tėveliai Boleslovas ir Valerija Rakauskai Barčių dvare (Žaslių vlsč.) gyveno pasiturinčiai, be šio dvaro turėjo žemės dar ir kitur. Mamai ištekėjus, pastatė trobas gražioje vietoje Perkūnkiemio k., prie Anykštos ežero (dabar - Elektrėnų marios). Ežeras buvo gal septynių km ilgio, užpelkėjęs, su daugeliu salų salelių. Didžiausia, gal 3 ha ploto, apaugusi ažuolais ir lazdynais, buvo Puikino sala. Nedidelėje saloje augo ažuolai, o juose suko lizdus gandrai. Sala turėjo prasmingą Gandro vardą. Prie ežero sausuma galėdavai patekti tik vienu keliu nuo mūsų ir kitu keliuku pietinėje jo pusėje. Kitaip - tik valtele per išvagotas ir pelkėtas griovas, kemsynus. Nuo mūsų trobos iki vieškelio Kaunas-Vilnius buvo gal pusantro kilometro. Štai tokioje aplinkoje mes, trys Bankauskų vaikai - aš, Bronius, Stefa ir išaugome. Su seneliais Rakauskais, jų sūnumis, o mūsų dėdėmis, Viktoru, Marijonu, Broniumi bei Česlovu, dukromis, o mūsų tetomis, Vanda, Janina ir Elena nuolat bendraudavome, nors mums iki Barčių buvo gal septyni kilometrai. Buvau vyriausias (gimiau 1933 m.), todėl gerai atsimenu šių žmonių kančias pokario metais.

Tėvelis Vytautas Bankauskas mirė per karą. Dezertyrams iš vokiečių armijos duodavo civilius drabužius, pasilikdamas kareiviškus. Nuplėšęs skiriamuosius ženklus, apsirengdavo dirbdamas ūkio darbus. Tai pastebėjo vokiečių patrulis, sumušė. Kiek pasirgęs, mirė gal keturiasdešimt beturėdamas.

Dėdė Česlovas Rakauskas su vokiečiais traukėsi į Vakarus, tačiau gal su 50 vyrų nutarė grįžti į Lietuvą ir ją ginti. Gavo gerų ginklų. Prie Kudirkos Naumiesčio būrys susikovė su rusų pasieniečiais, keli mūsų vyrai žuvo. Sako, mūsų nebuvo sunkus, nes partizanai buvo ginkluoti geriau nei kareiviai. Dalis vyrų grįžo į savas apylinkes, o kelios dešimtys jų atsirado mūsų sodyboje. Dėdei Česlovui atrodė, jog čia gera vieta.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Apsistojo didelėje mūsų daržinėje, kur buvo sukrautas šienas. Vėliau persikėlė į pelkyną, o mums dažnai teko jiems ten nešti maistą. Iš ten vykdavo į operacijas, stengėsi neišsiduoti.

1945 05 22 Žaslių link judėjo partizanų vežimas, pakrautas bulvėmis, o apačioje gulėjo ginklai. Prie Gilučių k. sutiko Žaslių stribus. Šiame susirėmime metu žuvo stribas Pranas Čižius.

Jau 1945 m. rudenį Česlovas brolio Viktoro pagalba įsidarbino Žaslių geležinkelio stoties lentpjūvėje vairuotoju. Reikėjo į Trakus vežioti lentas, iš ten parvežti kitų prekių. Česlovas įruošė mašinoje slėptuves ir perveždavo ginklus bei šaudmenis. Paaškęjus, kad jis įtariamas, sugrižti į būrį, pasivadino Saka.

Partizanams maistą dažnai nešdavome su vienuolikmečiu broliu Broniumi. Pasiimdavom meškeres, kibirą su maistu ir einame „žvejoti“. Rusai per žiūronus gal ir matydavo einančius paauglius, bet dėmesio nekreipdavo. Vis tik kartą jie sustabdė Broniuką išvertė iš kibiro maistą. Suspardė, sudaužė ir be gyvybės ženklų įmetė prie Prano Gudelio sodybos į ežero kemsynus. Praeinant pro sodybą paliepė šeimininkui užkąst „banditų šunyti“. Žmogelis pranešė mums apie nelaimę. Nubėgau prie ežero, ir radom jį atsigavusį. Brolis sulaukė senatvės, tačiau sveikatos neturėjo, šlubavo atmintis.

Nors man tebuvo 13 metų, buvau Česlovo ryšininku. Pagal susitarimą partizanai medyje išpjaudavo kelis griovelius, pagal kuriuos suprasdavau, kur jų ieškoti. Perdavinėjau žinias, maistą. Buvau vadinamas irgi Šaka, pagal dėdę.

Gal 1946 m. birželio pradžioje Stonevos miškelyje, esančiame už 4 km nuo Žiežmarių, vyrai užpuolė duokles renkančius stribus ir aktyvistus. Šie gal dešimčia vežimų vežė atimtus maisto produktus. Sugulė abipus kelio ir pagal komandą pradėjo šaudyti. Šūviams nutilus, pamatė tarp užpultųjų sužeistą rusų kapitoną kuris gulėjo pakelėje. Česlovas priėjo priėjo, o tas iššovė. Po mūšio partizanai rado keturis žuvusius saviškius. Kiek man žinoma, be dėdės Česlovo, tame mūšyje žuvo J. Naudžiūnas-Sidabrinis, Stankevičius ir Žiežmarių kalvio Bolkos sūnus.

1948 05 22 iš Kaišiadorių geležinkelio stoties į Krasnojarską iškeliavo 64 m. amžiaus mūsų senelis Boleslovas Rakauskas, sūnūs Viktoras (g. 1912 m.) ir Juozas (g. 1915 m.)
Pasakojo Juozas Bankauskas, 1997 m.

BIJŪNO BŪRIO ŽŪTIS

Bijūnu buvo pasivadinęs Pranas Stasiūnas, Dominyko (g. 1910 m.) iš Dzenkuniškio k., Semeliškių vlsč. Iš pradžių partizanavo M. Kuzinevičiaus-Serbento būryje Žiežmarių apylinkėse. 1946 m. balandžio mėn. Serbentas patarė Bijūnui veikti savarankiškai, arčiau gimtų vietų. Tai buvo patys sunkiausi metai, pilni išdavysčių ir suėmimų. Kartu su Antanu Nevedomsku-Rugiu (g. 1924 m.) iš Budilių k., Semeliškių vlsč., atsirado Semeliškėse. Ten subūrė dar porą vyrų.

Po mėnesio jie susitiko su Serbentu Kaukinės miške: 15 vietos partizanų ir trys iš Semeliškių: Bijūnas, Rugys ir Petras Kanapickas-Biužys. Netikėtai pamiškėje išsilaipino 3 automašinos kareivių ir supo mišką. Vyrai pasitraukė į Strošiūnų mišką ir čia susitiko su Vaclovo Krilavičiaus-Vytenio būriu. Jame buvo 12 vyrų. Susitarė, kad Serbentas su svečiais į Kaukinės miškus eis į Mūro Strėvininkų, o Vytenis į Liutonių puses. Laimingesni buvo Serbento vyrai, nes Vytenio būrys pakliuvo į pasalą. Laimei, niekas nenukentėjo. Dvi paras vyrai dar slapstėsi miške, paskui išsiskirstė. Bijūno vyrai grįžo į gimtas vietas. Supratę, kad būryje per mažai kovotojų, 1946 m. gegužės mėn. susijungė Bijūno ir Čerkeso vyrai. Jau birželio mėnesį būryje buvo 10 partizanų:

Radzevičius Jonas-Čerkesas (g. 1913 m.) iš Vilionių, Kaišiadorių vlsč., gyveno Polesėje, Semeliškių vlsč. Jonas buvo grupės vadu po 1945 07 01 A. Galinio-Juodosios Kaukės žūties. 1946 m. vasario mėn. buvo suimtas su Juozu Venclova, bet iš Semeliškių milicijos pabėgo ir suorganizavo savo būrį;

Juozas Venclova-Lakūnas, Žemaitis iš Dėmelių k., Rozalimo vlsč., Panevėžio apskrities;

Robertas Aziulevičius-Trumenas (g. 1919 m.) iš Bijūnų k., Semeliškių vlsč.;

Antanas Nevedomskas-Rugys (g. 1912 m.) iš Budilių k., Semeliškių vlsč.;

Kanapinskas Petras-Buižys g. 1921 m., iš Stančikų k., Semeliškių vlsč.;

Juozas Mitkevičius-Kapitonas, Kęstutis iš Budilių k.;

Vanagas iš Juknionių k., Žiežmarių vlsč., pavardė ir vardas nežinomi;

Vokietis iš Leipcigo, pabėgęs iš belaisvių stovyklos Vilniuje.

Būrys turėjo rankinį kulkosvaidį, 4 automatus, 1 vokišką automatinį šautuvą 6 pistoletus ir granatas. Veikė Neciūnų, Budilių, Jagėlonių, Stančikų, Kaukinės, Talpūnų miškuose. Priklausė Serbento kuopai.

1946 08 19 pas Vinčą Stasiūną Neciūnų k., Semeliškių vlsč., 5 kareiviai įruošė pasalą. Apie 2 val. nakties atėjo partizanai. Mūšio metu žuvo Robertas Aziulevičius-Trumenas. Į pagalbą atskubėjo dar 10 kareivių su šunimis, tačiau partizanų pėdsakų neaptiko. Vėliau nustatė, kad buvo atėję 4-5 partizanai pas Žilinską o susišaudant du partizanai buvo sužeisti - vienas iš jų Jonas Radzevičius-Čerkesas.

1946 09 01 Bijūno būryje liko 9 partizanai. Čia trumpą prieglobstį buvo radęs Pranas Taletavičius-Klajūnas iš Balceriškių k., Žiežmarių vlsč. Tačiau greitai jis grįžo namo ir 1946 09 25 žuvo Slabados k. kartu su garsiuoju savo vadu Serbentu.

NKVD visokiais būdais stengėsi rasti tarpininką su partizanais, kad pasiūlyti jiems legalizuotis. Zabraukos k., Semeliškių vlsč., prisiviliojo moterį, pažadėdami išbraukti jos šeimą iš tremiamų sąrašų už tai, kad ji įtikintų gyventojus ir partizanus nesislapstyti, o ateiti legalizuotis. Tada pažadais susigundė dalis Bijūno būrio kovotojų.

1946 10 01 legalizavosi neseniai į būrį atėjęs Vincas Kanapickas-Senas (g. 1898 m) iš Stančikų k. Buvo sužeistas pats būrio vadas Bijūnas ir legalizavosi. Būryje liko 4

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

partizanai: naujasis vadas Čerkesas, Stasys Nevedomskas-Desantas, Kapitonas ir Vanagas. Dar po mėnesio beliko trise...

1946 12 23 Strošiūnų miške nušautas Stasys Svenčionis-Graužinis, sužeistas būrio vadas Kananavičius Antanas, Prano-Viesulas iš Semeliškių vlsč. (g. 1922 m.). Viesulas nurodė, kad Semeliškių valsčiuje dar liko 2 rezerviniai būriai: 25 partizanų būriui vadovauja Čerkesas, o kitam - Kazys Pranckevičius iš Bublių k.

1946 12 25 Neciūnų miške žuvo Janina Vlasovienė-Mūza iš Kauno (g. 1926 m.), o areštuoti Čerkesas bei Desantas. Pasižymėjo Žiez marių stribas Vladas Jelaga. Kapitonas žuvo 1947 01 30, o Lakūnas legalizavosi. Taip Bijūno būrys buvo sunaikintas.

IŠ ARCHYVŲ

1944 09 11 Semeliškėse išlaisvintas Pranas Rudis, nukautas jį lydėjęs milicininkas.

1944 10 10 16 partizanų užpuolė pasieniečius, du kareiviai žuvo. Tačiau jau po 2 dienų agentas atvedė būrį į kareivių pasalą, žuvo 4 partizanai .

1944 11 10 KGB duomenimis Trakų apskrityje buvo 2342 asmenys, vengiantys mobilizacijos.

1944 11 21 apie 50 partizanų apsiginklavę „vsemi vidami oružija“ atėjo į Pustakiemio k. ir iš apylinkės tarybos paėmė 150 šaukimų bei perspėjo darbuotojus, kad nedirbtų okupantams, nes bus sušaudyti.

1945 01 01 Prudžionių k., Semeliškių vlsč., partizanai nukovė du kareivius ryšininkus, paėmė ryšių schemas, ginklus.

1945 m. pradžioje Onušio vlsč. po kautynių su partizanais kerštaujuantys baudėjai sudegino 15 sodybų, nužudė 11 Miguičionių k. gyventojų.

1945 m. balandžio mėn. suimtas ir nukankintas partizanų rėmėjas Sabališkių apyl. (Vievio vlsč.) tarybos pirmininkas Vincas Karankevičius (g. 1919 m.). Greitai į Sibirą buvo ištremti šeši jo šeimos nariai.

1945 04 27 iš Aukštadvario į Semeliškes buvo varomi suimtieji. Mūšyje su partizanais kareiviai ir stribai išbėgiojo, buvo nušautas NKVD įgaliotinis, 2 stribai sužeisti.

1945 04 28 Podliesės k., Vievio vlsč., šnipas pranešė, kad pas Markevičių slepiasi apie 20 partizanų. Ryte kareiviai sodybą užpuolė, tačiau pamatė tik paskutinius į mišką besitraukiančius 4 kovotojus. Tačiau vieną partizaną sodyboje dar rado. Suėmė ir 4 rėmėjus.

1945 10 20 netoli Būdos k., Aukštadvario vlsč., ag. „Romanas“ įviliojo į pasalą būrio vadą Petrą Kabarą-Kotą ir jo brolių Stasį. Sužeistą Kotą sekė iki bunkerio, kur jis dar su kitais 7 vyrais ir žuvo.

Būsimo A rinktinės 5-ojo bat. vado Stasio Švenčionio-Graužinio būrio partizanai 1944-1946 m. veikė Vievio vlsč. Kakliniškių, Abromiškių, Raistinės, Šarkinės, Anykštų kaimų apylinkėse.

KAUGONIŲ-DAINAVOS-PAPARČIŲ PARTIZANAI

ISTORIJOS VINGIUOSE

Iki šiol nesutariama, kur prasidėjo DKA partizanų istorijos pradžia: Kaugonių-Dainavos miškuose (Žaslių vlsč.) ar Čiobiškio apylinkėse? Pagal liudytojų atsiminimus, Didžiosios Kovos partizanų būrio, vėliau rinktinės, apygardos įkūrėjo Žalio Velnio veikla dar iki pasirodant sovietinei armijai, tai yra iki 1944 m. liepos 9 d. tikrai prasidėjo Kaugonių-Dainavos miškuose, tačiau netrukus ji persimetė į kitą Neries upės krantą, o čia liko jo patikimas žmogus Andrius Petkevičius-Aguona. 1944 m. pavasarį Jonas Misiūnas Žasliuose susitiko su Česlovu Tveraga iš Rusių Rago k., Musninkų vlsč., jau tada vyrai galėjo numatyti vokiečių kariaunos pralaimėjimą ir antrąją rusų kariuomenės sugrįžimą. Tada sunku buvo rasti išeitį lietuviui patriotui, nenorinčiam kariauti svetimam gaivalui, trokštančiam laisvės savo kraštui. Pradėjo rinkti ir slėpti Kaugonių apylinkėse ginklus, sumanė kviesti žmones į kovą, tačiau suprato, kad Kaugonys šiame etape gal ne pati geriausia strategiškai vieta. Geležinkelis, netoli prabėgantis plentas į Kauną ir Vilnių.

Partizanas Kazys Bandzevičius-Kaziukas prisiminė, kad 1944 07 07 į jų sodybą Skynimų k. (Vincentapolio), Žaslių vlsč., netoli Kaugonių, atėjo du savisaugos bataliono kareiviai ir paprašė jo tėvą Petrą paruošti pastotę. Septyniolikmečiui Kaziui teko važiuoti į mišką prie Kaugonių geležinkelio stotelės. Buvo daug lietuvių kareivių, jų tarpe savisaugos bataliono vadas leitenantas Šerelis ir viršila Jonas Misiūnas. \ vežimą pakrovė ginklų, šaudmenų ir nuvežė prie Tadaravos k., Žaslių vlsč. Kitą dieną ginklus vežė jau keturiuose vežimuose Žiez marių link. Kazio pastotei vadovavo Kazys Kazakevičius iš Kaugonių, vėliau tapęs partizanų Agurku. Iškrovė ginklus už 4-5 km. Tada Kazi Bandzevičių paleido namo. Jonas Misiūnas iš Kaugonių dingo, o jo žmona Onutė su vaikais iki rugpjūčio pabaigos gyveno Civiškių k., pas Šerelienė, paskui juos Kazio Bandzevičiaus senelis išvežė Čiobiškio link. Žalias Velnias ryšį su kaugoniečiais palaikydavo per Petrą Bagdzevičių ir Nastutę Rumševičiūtę.

Kai Jonas Misiūnas su Česlovu Tveraga 1944 m. liepos 10 d. su vežimu ginklų pasirodė Čiobiškio klebonijoje, suirutė buvo prasidėjusi, vokiečiai jau ruošėsi trauktis. Sovietinei armijai užėjus, vyrai paliko ginklus klebonijoje, o patys nusidangino į Rusių Rago k., tačiau greitai suprato, kad Tveragų namuose ne geriausia slėptuvė: rusai jau šniukštinėjo apylinkėse, ieškodami tarnavusių vokiečių armijoje, buvusių Vietinėje rinktinėje vyrų šeimų. Žalias Velnias nutarė apsigyventi Janionių k., pas Juozą Kupčinską, kuris buvo niekuo neįtarimas, jo troba erdvi, dviejų galų, įrengė slėptuvę. Rugsėjo mėn. Ona Misiūnienė su vaikais buvo atvežta iš Kaugonių arčiau vyro - į Sporų k., Musninkų vlsč., ir apgyvendinta pas Bronių Paulauską.

Nors netoli Rusių Rago rusai įrengė lauko aerodromą, lakūnams nerūpėjo NKVD kareivių rūpesčiai, gaudant nepaklusnius ir burtis bandančius lietuvius. Iš Kupčiūnų

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

sodybos sklido Žalio Velnio raginimai neatiduoti okupantui ginklų, ruošti priešintis. Greitai jis išėjo iš Kupčiūnų trobos ir įsikūrė girioje.

Panašaus darbo, tik kiek mažesniais masteliais, ėmėsi ir Andrius Petkevičius-Aguona Kaugonių apylinkėse. Žinoma, kad jis ne kartą lankėsi užneryje, ten susitikinėjo su Žaliu Velniu, o suburtos DKR vadas dažnai atklysdavo į Aguonos būrio veikimo zoną.

Tad Ukmergės ir Trakų apskričių DKA partizanų sostinėmis vadintini ir Kaugonys, ir Čiobiškis. Kaip ir Balninkai, kur tuoj po antrosios rusų okupacijos susibūrė *Balninkiečių laisvės* rinktinė, 1945 m. pabaigoje tapusi DKA B rinktinės pagrindu.

Miškingos Kaugonių-Dainavos apylinkės išsibarstę prie Vilniaus-Kauno geležinkelio. Vieškelis, vedęs į Žaslių-Paparčių kelią šlapiu metų laiku automašinoms buvo netinkamas. Vietos gyventojų liudijimu, čia sunkią partizano duoną pokario metais pasirinko virš 200 aplinkinių kaimų vyrų. 1944-1945 m. geležinkelio darbininkai buvo atleidžiami nuo tarnybos sovietinėje armijoje. Be to, 1944 m. vasarą rusai Kaugonyse įrengė aerodromą, o jį aptarnaujantys darbininkai irgi laikinai buvo atleidžiami nuo tarnybos.

Kadangi besitraukdami vokiečiai buvo sunaikinę knygas su gyventojų sąrašais ir gimimo datomis, rusai tempė jaunos žmones į armiją nežiūrėdami jų amžiaus. Vertė dirbti ir aerodrome. Ir geležinkelyje, ir aerodrome dirbantys žinojo, kad bet kada gali būti prievarta siunčiami į frontą. Jie laukė progos pabėgti nuo priverčiamųjų darbų jungo ir prisidėti prie miškuose besibūriuojančių partizanų. Kad išvengtų žūties rusų-vokiečių frontuose, vietiniai jaunuoliai pasirinko mišką nei tarnybą ar darbą okupantui.

Andriui Petkevičiui tada buvo dvidešimt aštuoneri. Gyveno Kaugonyse, buvo kiek raštingesnis už savo bendraminčius, mat Lietuvos kariuomenėje tarnavęs puskarininkiu. Andrius suprato, kad būtina partizanų būryje kariška drausmė. Kitaip, sakė jis, žūsime visi be prasmės.

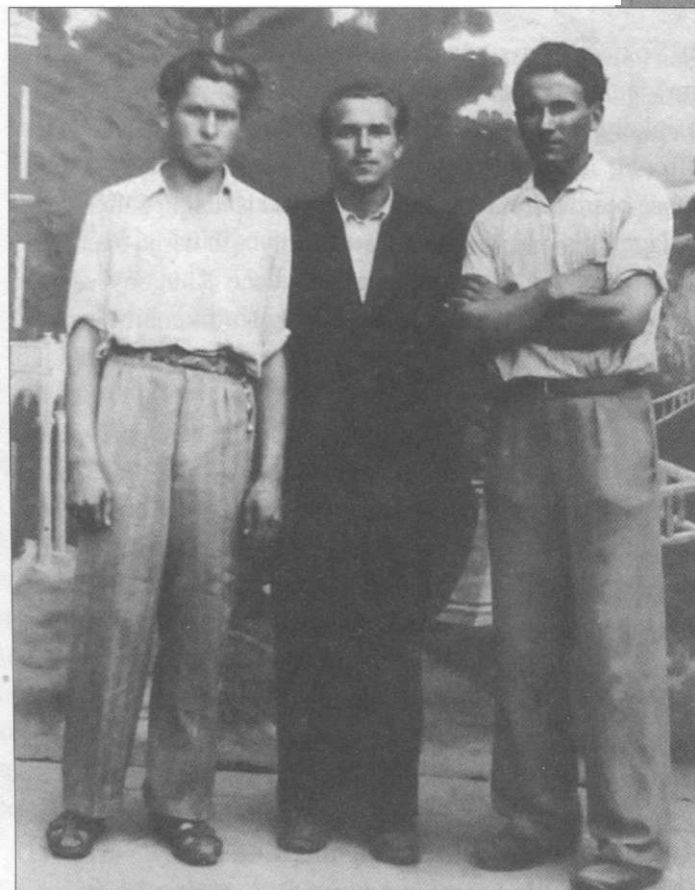
Greitai Žalias Velnias Ukmergės apskrities Musninkų valsčiuje kūrė partizaninės apygardos branduolį. Čia buvo susirinkę apie 200 partizanų. Andrius Petkevičius susitiko su Žaliu Velniu, apkalbėjo reikalus, prisiekė jau kaip jo rinktinės būrio vadas. Grįžo jis į Kaugonis, tuo pradžiugindamas savo būrio vyrus. Kai rinktinė išaugo į apygardą šioji pasidalijo į dvi rinktines, Andrius Petkevičius buvo paskirtas A rinktinės 4 kuopos vadu. Tada kartu su juo būryje kovojo broliai Vladas (slp. Sakalas) ir Vincas (g. 1923 m.).

Partizanų būrys augo. Prasidėjo didelės netektys, tačiau jauni žmonės iš miško nėjo, matydami, jog gyvenimo jiems jau nebus. Juk rusai šaudė ir nekaltus žmones, atsitiktinai buvusius susišaudymų su partizanais liudininkus. Atėjo į Lietuvą ir dar viena klastūnė - žiema.

Išdavus Kriaučiūnui iš Karsokų k., kovo mėn. Kaugonių miške mūšyje su NKVD kareiviais žuvo Aguonos būrio partizanai Juozas ir Antanas Petkevičiai. Su jais buvo

Vaclovas Žilinskas-Morka geležinkelio policijos uniforma vokiečių okupacijos metu. Tokią uniformą nešiojo ir Žalias Velnias.

Romas Petkevičius-Varnėnas, Vaclovas Žilinskas-Morka ir Romas Sedleckas-Karkliukas 1946 m. vasarą Vilniuje.

ir Antano brolis Mykolas. Vyrų lavonai buvo užkasti prie valsčiaus, palaidojimo vieta slepiama. Vėliau ant partizanų kapų pastatė Žaslių mokyklos priestatą.

Broliai Antanas ir Mikas Petkevičiai (Kaugonių k. kas antras jo gyventojas turėjo tokią pavardę) važiavo į mišką malkų. Vyrų nebuvo partizanai, nes jauniausias - dar beūsis vaikas. Prisirinkę malkų, broliai pasuko iš miško. Pamiškėje jų laukė pasaloje pasislėpę sribai. Vyresnysis turėjo dokumentus, o jaunėlio gimimo liudijimas buvo likęs namuose. Tada vyresnysis paprašė sribų, tegul sulaiko brolių, o jis greitai atvešias popierius. Nuvažiavus pusšimtį metrų, vyresnysis išgirdo automato seriją.

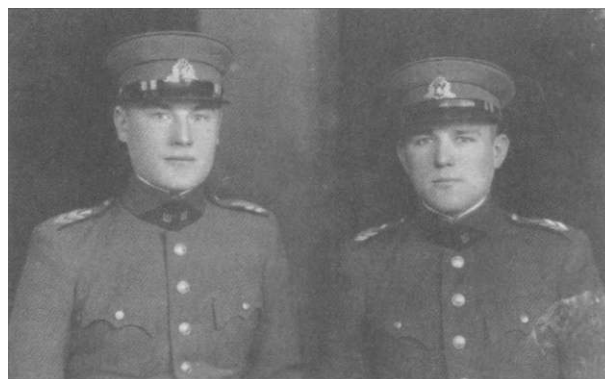
Nebuvo partizanų ir Petras Petkevičius, tačiau šiauduose buvo pasidaręs bunkeris, nes slapstėsi nuo mobilizacijos. Kai sodybą apsupo kareiviai, Petrą tokiam „bunkeryje“ nebuvo sunku surasti. Siauraakis kareivis su šypsena veide paleido kulka.

1945 m. rugpjūčio mėn. viduryje partizanai atėjo į Mastausko sodybą Civiškių k. Būryje buvo 13 vyrų. Vasaros karštis kiek atlėgęs, todėl vyrai sėdėjo kur kas sumanė. Pamatė keliu važiuojančius sribus. Jų buvo gal dvylika. Nenujausdami pavojaus, išdavikai važiavo drąsiai, atkišę užtaisytus ginklus. Susidūrimas buvo neišvengiamas, nes sribai sustojo ir pėstute kiūtino į sodybą. Partizanai paleido kulkosvaidžio ugnį. Gal dešimt sribų galągavo iš karto, tačiau du išvengė kulka. Vienas pasileido į pakelės medžių priedangą, o kitas pakėlė rankas. Bėgančio nesivijo, paimtą į nelaisvę tarėsi paleisti, prisaikdinę nekelti ginklo prieš partizanus. Tačiau tas sugautas pasirodė „idėjinis“, plūdosi, grasino kareivių kerštu, o progai pasitaikius, bandė bėgti. Čia jį ir pasivijo partizano kulka. Paskui paprašė šalia gyvenantį Naidzinavičių, kad buvusius priešus užkastų. Besitraukiantys partizanai pamatė skubančius į įvykio vietą kareivių sunkvežimius. Prasidėjo susišaudymas, tačiau į ilgesnį mūšį partizanai įsivelti nenorėjo ir atsitraukė.

Iš pykčio dėl patirto pralaimėjimo kareiviai pradėjo siausti. Artimiausiose sodybose suėmė niekuo nekaltus Sakalinskus, penkiasdešimtmetį Verbų, du jaunuolius - Aleksą ir Romą Bulakus. Sušaudė prie miško, tačiau vienas iš brolių Sakalinskų ir Romas Bulakas pabėgo. Aleksą

Bulaką rado vėliau miške negyva mirusį, matyt, nuo žaizdų. Tuos lavonus numetė prie Žaslių valsčiaus pastato - atsieit, partizanai.

1945 11 17 prie Kaugonių žuvo Andrius Petkevičius-Aguona, tada jau kuopos vadas, su dviem draugais. Manoma, kad jis buvo išduotas moters. Andrius

Andrius Petkevičius-Aguona (dešinėje) su draugu Lietuvos kariuomenėje 1939 m.

su partizanais buvo užpultas palapinėje, kai ten buvo su broliais Ignu ir Kaziu Kazakevičiais. Priešui po mūšio pateko rašomoji mašinėlė, rusiška radijo stotis, dienoraštis, susirašinėjimas su batalionų ir būrių vadais, atsišaukimai, įsakymai.

Iš Vilniaus jau negrižo 1947 m. J. Markulio pasu parūpintas Romasius Petkevičius-Varnėnas. Išdavikai išsikvietė jį į sostinę mokytis vairuotojų kursuose, kad galėtų pusiau legaliai atlikti ryšininko užduotis. Jo likimas nežinomas ligi šiol. Manoma, kad 25-erių metų vaikiną be teismo buvo nukankintas Vilniaus saugumo požemiuose.

Tuos įvykius ir sunkius laikus buvęs kaugoniškis Vladas Beliukevičius (g. 1925 m.) gerai atsimena, nors nuo 1944 m. pabaigos gyveno Kaišiadoryse. Jo pagalba bandome nusakyti 1945 04 13 baisaus ir partizanams didelės netektis atnešusio mūšio, kurio metu žuvo apygardos vadas Mečislovas Kestenis-Serbentas.

Pasak pasakotojo, Kaugonyse Jonas Misiūnas buvo žinomas vokiečių okupacijos metais kaip savisaugos dalinio viršila. Tada du būriai po 12-15 vyrų saugojo geležinkelį ir vietos gyventojus nuo raudonųjų partizanų. Poromis tikrinio bėgius, saugojo stotelę. Tarnyba buvo labai pavojinga, nes dalis geležinkelio ėjo pamiškėmis, buvo nusiskundimų ir iš vietos gyventojų, kad raudonieji partizanai atiminėja maistą, pjauna gyvulius, šaudo nekaltus žmones. Prie to stotelės raudonų plytų pastato buvo prisistatę nuo užpuolimų trisienį į Vilniaus pusę, su angomis šaudymui. Sienos buvo dvigubų rastų, su tarpu, kurie buvo pripildyti smėlio. Čia būrio kovotojai laikė ginklus. Kitas toks statinys buvo pastatytas gal už 5 km Žaslių link, prie Koncepto miško. Tose patalpose buvo įsikūrę ne tik apsauginiai, bet ir budėtojas, iešmininkas. Iš pradžių geležinkelį saugojo latvių legionieriai, paskui - mūsų savanoriai.

Vladas atsiminė, kad dar karui nesibaigus Jonas Misiūnas agituodavo jaunimą priešintis artėjantiems rusams. Ir pats dalyvavo tokiam agitaciniame pokalbyje Slabadėlės k., pas Petkevičius. Čia buvo šeimininko sūnūs, Antanas ir Aleksas Kondrotai, Neverbickai. Šeimininkas vokiečių okupacijos metais dirbo Vilniuje gaisrininku. Būsimasis apygardos vadas tiksliai nusakė Lietuvą ištiksiančią bėdą kraujo upelius, šaudomus, niekinamus lietuvius, tarsi būtų ne kareivis, o pranašas. Dauguma tada patikėjo pranašystėmis, žadėjo prisijungti ar jungėsi prie formuojamo būrio. Pirmuoju buvo Andrius Petkevičius, vėliau tapęs patikimu Žalio Velnio bendražygiu.

Štai tuose sutvirtintuose statiniuose Jonas Misiūnas su draugais ir saugojo turėtus savo bei pirktus, išmainytus su pravažiuojančiais vokiečiais ginklus. Žinomi atvejai, kai tuos ginklus vyrai iš vokiečių yra paėmę jėga. Artėjant frontui, dalį jų paliko besiformuojančiam Aguonos būriui, kitus išsivežė su vežimu į Musninkų valsčių užneryje. Sako, iš Kaugonių J. Misiūnas išėjo su dviem „plechavičiukais“ ir virėju. Atėję rusai Kaugonyse įsirengė lauko aerodromą tuos statinius sunaikino. Kai jau vėliau Feliksą Petkevičių rusai sugavo su ginklu, tas aiškino, kad gavo Koncepte. Jo tėvas Jonas Petkevičius savanoriu kariavo su lenkais.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Kadangi kaime buvo daug Petkevičių, tai Andriaus giminę vadino Kaškais. Aguona buvo nedidelio ūgio, judrus, mokėjo dėstyti savo mintis. Jo partizanų būrį sudarė vietiniai vyrai. Tai buvo Aguonos broliai Vladas ir Vincas, Antanas Petkevičius, Juozas ir Jonas Sinkevičius, Pranas Marmakas, Juozas Lekavičius, Romasius Sedleckas, Vaclovas Žilinskas. Vėliau Vaclovą Žilinską suėmė Klaipėdoj. Jis turėjo dokumentus Kadakevičiaus pavarde. Greitai saugumas išsiaiškino, kad tokia pavarde žmonių jo nurodytoje gimtinėje nebuvo.

Žinoma, kad Romasius Sedleckas, turėjo pažymą, kad atleistas nuo tarnybos sovietinėje armijoje, bet dokumentą atidavė kitam savo giminaičiui Gyvakariuose (Vievio vlsč.), o pats nuėjo pas Aguoną.

Labai gabi buvo Lekavičių šeima. Visi ne tik siuvo, grojo, bet savo sodyboje iš vokiško laužo buvo susimeistravę vėjo dinamą. Gyveno jie Sodybėlės vienkiemyje, netoli Kaugonių. Buvo keturios sodybos, kurias, kaip ir žemę, valdė Lekavičiai. Adomą nušovė kareiviai, Bronius, Antanas, Adelė nenukentėjo. Kitur gyveno dideli patriotai kiti Lekavičiai broliai Juozas, Pranas ir Adomas. Tai štai per tas suirutes Juozo Lekavičiaus sodyba buvo sudeginta.

1945 04 13 čia virė didelis mūšis. Jau 5 val. ryte apie 100 partizanų būrys susidūrė su kariuomene, apsiginklavusia tanketėmis. Kareivių buvo keli šimtai būriai, jie turėjo šunis. Vladas Beliukevičius mena, kad tada per mūšį žuvo kaugoniškis Bronius Kanevičius, o Vaclovas Žilinskas buvo areštuotas. Sako, iš viso galvas padėjo keturiolika kovotojų. Žmonės kalbėjo apie didelį mūšį, dideles kareivių aukas.

Su Naste Rumševičiūte, tapusia įžymiaja DKA ryšininke, Vladas kartu mokėsi Kaugonių pradžios mokykloje. Tėvai augino keturis vaikus, tačiau tik Nastutė išėjo į mišką ir 1948 09 16 žuvo prie Kauno.

NAŠLĖ LIKAU 24-ERIŲ

Į Petkevičių šeimą, kuri gyveno Kaugonyse, atėjau gyventi, kai ištekėjau už jų sūnaus Andriaus (g. 1916 m.). Buvau už jį penkeriais metais jaunesnė. Juozas ir Viktorija Petkevičiai buvo darbštūs, dievobaimingi, taip gražiai išauklėjo ir savo vaikus. Ne visi dirbo tėvo ūkyje, o ėjo dirbti prie geležinkelio. Vyriausias sūnus Petras (g. 1914 m.) buvo net geležinkelio darbininkų seniūnas, tarsi brigadininkas. Išsikėlė gyventi į geležinkeliečių namus Žasliuose, paskui Kaišiadoryse. Šeimoje gyveno vyro broliai Vladas (g. 1924 m.) ir Vincas (g. 1923 m.) bei seserys Marytė (g. 1926 m.) ir Genė (g. 1930 m.)

Andrius po Kaugonių pradžios mokyklos baigimo padėjo tėvui nudirbti ūkio darbus, tačiau jo gyvenimas pasikeitė po tarnybos Lietuvos kariuomenėje. 1939 m. grįžo namo su puskarininkio uniforma, pusė kaimo vyrų jam pavydėjo. Neliko nuošalyje nuo visuomeninio gyvenimo, buvo šaulys, Tėvynės patriotas. Nuėjo dirbti prie geležinkelio. Rusų atėjimą sutiko priešišškai. Pamenu, jau draugavome, kai mes 1940 m.

gegužės 1 d. nuėjome su draugėmis į šokių. Tada jis man priekaištavo, kad per komunistų šventę linksminamės. Iki pat karo slapstėsi, nes rusai gaudė trėmimui šaulius, šiaip labiau pažangius žmones.

Vokiečius sutiko nelabai jais tikėdamas. Nuėjo dirbti į Žaslių paštą, į ten kasdien važinėjo. Ištekėjau už Andriaus 1942 02 10 ir nuėjau gyventi pas jo tėvus. Iki tol draugavome dvejus metus, maniau, kad jį gerai pažinojau. Buvo vidutinio ūgio, teisingas, darbštus.

1943 04 13 mums gimė sūnelis Vladas. Geležinkelyje vyras turėjo draugų, dabar manau, kad tarp jų buvo ir Jonas Misiūnas, vėliau tapęs Žaliu Velniu. Gyvenome jaunos šeimos rūpesčiais, Andrius domėjosi politine padėtimi. Dabar net nežinau, kieno rekomendacija ir koku tikslu 1944 02 14 mes persikėlėme gyventi į Vilnių. Andrius įsidarbino Lukiškių kalėjime, apsigyvenome penkiaaukščiame bendrabutyje Rūdninkų g. Su juo kartu dirbo kitas Petkevičius - Aleksas, Andriaus pusbrolis, vienmetis. Štai tada atsitiko nelaimė: traukinys Kaugonyse nupjovė mano mamai Marytei koją. Gulėjo ji Vilniaus ligoninėje, reikėjo ją prižiūrėti. Išrašė ją iš ligoninės balandžio pabaigoje, žmonės kalbėjo, kad rusas artėja. Tai gegužės viduryje atvažiavo Vincentas Petkevičius su vežimu, susikrovėm daiktus, paėmėm invalidę mamą ir patraukėme namo, į Kaugonis. Iki rusams ateinant, Andrius padėjo tėvams ūkyje, kartais išeidavo į geležinkelio stotį. Ir vėl negaliu patvirtinti, kad ten jis susitikėjo su Žaliu Velniu, nes gerai žinojo, kad jo paslaptys gali atnešti man bėdų. Ir tada, ir vėliau, kaip jau partizanavo su ginklu, nieko man nepasakojo, o aš jo neklausinėjau.

Rusai Kaugonyse pasirodė liepos 14 d. Žinodamas, kad jie net bėgdami nuo vokiečių Andriaus ieškojo, nuo pat pirmųjų pasirodymo valandų jis vengė rodytis, slapstėsi. Mūsų name kareiviai vieną kambarį užėmė savo virtuvei, o tarp sodybų (tada dar Kaugonys nebuvo gatvinis kaimas, o daugiau išsimėtę sodybos, tarp kurių buvo platus ir lygus laukas) pradėjo įrenginėti gruntinį aerodromą. Atvežė traktorius, tai viską kiek lygino. Greitai kaimo vyrams išnešiojo šaukimus į kariuomenę. Prasidėjo partizaninis gyvenimas ne tik tiems vyrams, bet ir visam kaimui.

Mes gyvenome prie pat miško, tai partizanai, kartu su jais ir Andrius, buvo dažni svečiai. Supratau, kad jis vadovauja partizanams, nes ateidavo su sargyba, duodavo jiems komandas.

1945-uosius Andriaus tėvų sodyboje sutikome su Žaliu Velniu. Atėjo jų visas būrys, dalis liko sargyboje, o gal 8-10 vyrų sėdo prie stalo kartu su mūsų šeimyna. Buvau papuošusi mūsų vaikui eglutę, nors tada Viadukui buvo tik pusantrų metų. Tada kareiviai iš mūsų namo jau buvo išėję, o aerodromas liko tuščias. Pavalgėm, palinkėjom vieni kitiems laimės, vyrams - dar ir greitos pergalės. Nors gal ir patys tuo netikėjom.

Pajutau, kad visi aplink žino, jog esu partizanų vado žmona. Kaimo žmonėmis tikėjau, bet kas žino. Tad su vaiku gyventi išėjau kitur. Laikiausi pas tetą Skėriuose,

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

arba pas seserį Vievinų k. (už Vievio, tik kitoj ežero pusėj). Andrius ateidavo mūsų aplankyti, buvo užsiauginęs barzdą. Skėriuose buvo du broliai partizanai Kavaliauskai - Edvardas (Klajūnas) ir Stepas (Dobilas). Jau 1945 m. lapkričio viduryje girdėjau Kaugonių pusėj šūvius. Kai pamačiau Dobilą tai ir paklausiau jį, kas šaudė, gal Andriui kas atsitiko?

- Niekas, - sako jis man. - Niekas jam neatsitiko...

Bet širdis nujautė nelaimę. Užsidėjau ant galvos skarą ir nuskuodžiau į Kaugonis. Mano dėdė Motiejus Lekavičius pasakė, kad žuvo trys vyrai, o vienas jų - su barzda. Viską supratau, tačiau nieko negalėjau padaryti. Juos nuvežė į Žaslius ir numetė aikštėje, paskui pakasė Stabintiškių miškelyje. Nueiti ten bijojau, šią vietą sribai sekė: gal ateis kas apraudoti savųjų? Tik po kurio laiko susiradau tą vietą. Kovotojų palaikai buvo užkasti visai negiliai, Andriaus kelnų diržas kyšojo iš žemės. Tad paėmiau diržą kelis kaulėlius ir nusivežiau ant Kaugonių kapinių. Tarsi palaidojau vyrą ten, tačiau susimaišę partizanų kaulėliai liko Stabintiškių miškelyje. Jau atgimimo laikais ten pastatytas kryžius, kaip ir toje vietoje, kur 1945 11 17 žuvo Andrius ir broliai Ignas bei Kazys Kazakevičiai.

Kartą jau po Andriaus žūties, atėjo į Skėrius Žalias Velnias. Pasižiūrėjo į mus su sūnumi liūdnu žvilgsniu ir sako:

- Eitum su mumis, tai galėčiau padėti tau išgyventi. Bet, matau, liksi čia, tai niekuo jums negalėsiu padėti...

Taip ir išėjo su savų būriu, daugiau jo jau niekada nemačiau...

Auginti vienai sūnų nebuvo lengva. Nutariau daugiau netekėti, nors man tada tebuvo tik 24 metai. Nuvažiavau į Vievį, išsiėmiau gimimo liudijimą ir pasidariau pasą savo mergautinė pavarde - Ona Petkevičiūtė. Jau daug vėliau net dėl to anoniminį skundą parašė. Vaikui pakeičiau gimimo metus, metais pajauninau, taip mėtydama pėdas. Bet likau netardyta, neišvežta...

Kartą į mūsų namus užsuka sribų būrys.

- Nu, chazeika, - sako, - daryk vyrams valgyt.

- Neturiu kąjums paruošti, - sakau, - patys nevalgę sėdim.

- O bulvių turi? Tai gerai, skusk, pakepsi nors jų.

Kepu, klausau bestijų, pati bijau, kad neišsiaiškintų, kad esu Andriaus žmona.

- Jei netekėjusi, tai kodėl žiedą nešioji, - pradeda klausinėti sribai.

- Žinot, taip noriu kartais būti išteklėjusi... Pasimandravoti sugalvojau, bet su juo į kaimą neinu...

- O iš kur tavo vaikas, jei esi Petkevičiūtė? - nenurimsta sribų vyresnysis.

- A, - sakau, - vieną vasarą dirbo čia *zimagorai*, tai vienas toks palydėjo, kvaila buvau...

- Na jo, - sutinka sribas. - Tokia jūsų dalia... Ilgas plaukas - trumpas protas...

Mūsų vaikas Vladas jau nuo mažens žinojo, kad jo tėvelis buvo partizanas ir žuvo už Tėvynę. Tai jam pasakodavo ir Andriaus broliai Vladas ir Vincas.

Taip ir pragyvenau viena tas penkias dešimtis metų. Sūnus mirė, bet liko dvi proanūkėlės...

Pasakojo Onutė Petkevičiūtė-Petkevičienė, 2006 m.

ŠLAPIAME BUNKERYJE

Gimiau 1922 m. Slabadėlės k., netoli Kaugonių geležinkelio stoties. Mama Ieva Kasparaitė-Petkevičienė ir tėvelis Tomas mokė mus padorumo, užuojautos kitam. Atsimenu, kad Aguonos ir kitų partizanų žūties vietoje buvo medinis kryželis, tačiau jis po kelių dešimtmečių sunyko.

Nuo 1944 m. vasaros pabaigos mus, kaugoniškius, kuriuos lietė rusų paskelbta mobilizacija, gaudė Trakų, Vievio, Žaslių enkavedistai. Žiemai buvome išsikasę eglyne, Kaugonių gel. stotelės link, gal 3x3 m bunkerį, į kurį galėjome sutilpti keturiese. Rusai jau buvo už Kauno, kai iškasėm žemes, uždengėm *kartimis*, paskui dėjom samanas, vertėm žemėn. Ant viršaus pasodinome eglutes, o vieną pakėlus, atsidarydavo liukas, pro kurį į tą patalpą patekdavome. Kad neliktų sniege mūsų pėdsakų, nukirtome kelias egles, o jomis pasiekdavome bunkerio angą. Turėjome šautuvą, pistoletą, tačiau galvojome pasinaudoti tik kraštutiniu atveju. Su Jonu Petkevičiumi (g. 1917 m.) išbuvome ten visą žiemą. Iki mūsų namų buvo gal kilometras kelio, tai kartą per savaitę eidavome į namus atsinešti maisto. Iš pradžių lyg zuikiai skuodėme mišku, paskui reikėdavo pereiti kelis šimtus metrų atvira vietoje. Atsinešdavome iš namų duonos, lašinių, virtų daržovių, raugintų kopūstų-visko, ko rasdavome namuose. Bunkeryje turėjome seną patalynę, buvo ten ne tik šalta, bet ir labai drėgna. Kurį laiką su mumis buvo ir Jonas Sinkevičius (g. 1919 m.), bet paskui išėjo, nes sode prie namų turėjo išsikasęs slėptuvę. Paskui sužinojome apie jo tragišką žūtį, kai pasiėmė iš namų kibirą žarijų bunkerui pasišildyti, bet savieji rado jį mirusį nuo smalkių. Prieš tai jis buvo būryje, bet juos sribai su kareiviais apsupo, per susišaudymą visi išbėgiojo kas kur. Atėjo į mūsų bunkerį vos gyvas... Tada žuvo Antanas Petkevičius-Morka, sujais buvo Karkliukas. Bendravome su Jonu Petkevičiumi, kuris vėliau užsiregistravo.

Gyvenimas bunkeryje būdavo labai įtemptas. Klausai lyg zuikis visų krepštelėjimų. Kartą girdžiu žingsnius. Sunerimome su Jonu, padrašinimui pasiruošėme šautuvus. Dar minutė kita, jau kažkas kelia eglutę. Tai Jono brolis Vincas atnešė mums maisto... Apie tą bunkerį žinojo tik patys artimiausi žmonės.

Ir štai 1945 m. žiemos pabaigoje mūsų sodybą kurioje tada buvau, apsupo. Pjovėme su seserimi Domicėlė malkas, išgirdome lakstymą šūkaliuojimus, o po minutės jau pilnas kiemas kareivių. Bandžiau aiškintis, o tie tik šaipėsi. Pagriebė mane, lašinius

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

nuo aukšto, išsivarė į Trakus. Taip po parengimo paruošė frontui, tik visa laimė, kad karas baigėsi. Grįžau namo jau 1947 m., prieš Velykas. Kaugonių apylinkėse buvo belikę vos vienas kitas partizanas. Stribai vis dar siautė. Atsimenu, kai jų būrys šukavo apylinkes, paskui vežėsi nušautą žmogų, sakė, kad partizanas.

Nužudytųjų šeimas terorizavo, kankino. Tai būtų nutikę sužeisto ir rankos netekusio R. Sedlicko artimiesiems, tačiau jo brolis Jonas irgi buvo prievarta išvežtas į frontą ir prie Berlyno žuvo. Tai tada paliko juos ramybėje.

Andrius Petkevičius-Aguona buvo drausmingas vyras, Lietuvos kariuomenėje tarnavęs aviacijoje, grįžęs puskarininkiu. Prieš karą dirbo prie geležinkelio, tai iš Kaugonių su kojinė *vagonetka* važiuodavo su kitais į Vievį, kur plėtė geležinkelio stotį, nes buvo paskutinė stotelė Lietuvos pasienyje. Vilnius tada priklausė lenkams. Prieš karą buvau jam pabroliu, kai vedė Oną Petkevičiūtę. Petkevičių Kaugonyse buvo labai daug, taijiedu nebuvo giminės. Pamerge buvo Jadvyga Liupševičiūtė. Paskui šeima augino sūnų Vladą Partizanavimu laiku buvo visųjų vadas.

Pažinojau ir ryšininkę Nastutę Rumševičiūtę. Ji turėjo kelis brolius ir seseris, bet tie partizaniniame judėjime nedalyvavo.

Pasakojo Antanas Petkevičius, 2006 m.

ALEKSAS IR VIKTORIJA KAZAKEVIČIAI PRISIMENA

Viktorijos tėvelis Kazys Kazakevičius prieškarį buvo Amerikoje, dirbo sunkų juodą darbą tai sugrįžęs nusipirko 6 ha žemės Kaugonyse, netoli geležinkelio stotelės, vedė Oną Kinderevičiūtę. Kazio brolis Adomas buvo invalidas (trumpesne koja ir nematantis viena akim) gyveno su šeima Civiškių link. Gyveno labai sunkiai, trobelė be kamino, žemė prasta, tai gal pyko ant Kazio, kad tas nepasidalija uždirbtais pinigėliais. Tas priešiškumas buvo ir tarp pusbrolių: Ignas ir Kazys mažai tarpusavyje bendravo, į svečius neužeidavo. Kazio žmona mirė tik 45 m. tesulaukusi, gimdydama. Likęs vienas Kazys Kazakevičius neieškojo poros, o augino vaikus vienas.

Dabar Kazio duktė Viktorija sako, kad tapę partizanais Ignas ir Kazys Kazakevičiai kariavo Aguonos būryje ir 1945 1117 kartu žuvo. Viktorija nori, kad Viešpats visiems atleistų už nuodėmes, kaltindama ne tik jų asmenines savybes, bet ir baisius laikus.

Žmonės prisimena, kad Andrius Petkevičius buvo geras žmogus, gal būtų sudraudęs savivaliautojus, jei žmonės būtų pasiskundę. Bet galėjo anie keršyti, o kur nėra tiesos, tai ir kalbėti sunku. Aišku, gyveno tada Kaugonyse dauguma sunkiai, tai kai ateina partizanai ir paliepia padaryti 10 asmenų vakarienę, didelio malonumo nebūdavo, jei pati šeima diržus susiveržusi... Gal tik R. Sedlicko-Karkliuko tėvai gyveno geriau, turėjo ar ne 20 ha žemės, septynis vaikus. Vaikai dirbo ūkyje, nes tėveliai anksti mirė. Pokaryje Romasius slapstėsi, bet jį sučiupo besiilsintį namuose. Leido į ryšulėlį pasiimti duonos kepalą lašinių, ir rusišku automatu ginkluota moteris vedė jį į surinkimo punktą

kariuomenei. Buvo daug sniego, eiti moteriškai buvo sunkiau nei jam. Jis rado momentą ir gilesniame pusnyje tuo ryšuliu trenkė per automata, kuris nulėkė kelis metrus, moteriškė – į pusnį. Nuskuodė jaunas vyras į mišką, tik jau namo negrižo, o išėjo į Aguonos būrį.

Jau tada visi žinojo apie Žalią Velnią. Matė jį kartą Kaugonyse ir Aleksas. Jaunimas buvo susirinkęs vakaroti pas Sedlickus, Romasius jau buvo partizanas. Buvo 1944 m. spalio mėn. Staiga į trobą prigužėjo partizanų, tarp jų buvo dvimetris milžinas Žalias Velnias. Paprašė visų išsivaikščioti, o patys laukė ruošiamos vakarienės. Tada vadino Aleksą Kazakevičių į būrį, nes tas slapstėsi nuo mobilizacijos namuose. Kol svarstė, klausinėjo patarimų, bijodamas dėl savo šeimos, atsitiko tai, kas nulėmė apsisprendimą. Kartą su tėvu kūrė klojime su spragilais javus. Staiga pradėjo loti šunys. Tėvas puolė per plyšius dairytis, bet Aleksas patarė dirbti, tarsi nieko nebūtų atsitikę. Net nepagalvojo, kiek nemalonumų pridarys lietuviška kariška sermėga, kurią be atskiriamųjų ženklų vilkėjo Aleksas. Atsidaro daržinės durys, pamato kareiviai dirbančius ir rėkia: „*O, zelionyj partizan!*“. Tėvas mokėjo rusiškai, pradėjo aiškinti, kad tas drabužis pas juos jau dešimt metų, pirkto jį iš lenkų pasieniečių. Mirties išvengė atsitiktinai, kai vienas kareivis, tikriausiai ukrainietis, visus nuramino, sakydamas, kad žmogus dirbo, nesislapstė, reikia juo patikėti. Tačiau išnaršė sodybą, išbadė *sampalais*, Aleksą išsivedė, atėmė diržą išpjaustė kelnių sagas, kad rankomis jas reiktų laikyti, ir išvedė į Vievį. Toje vorelėje buvo kaimynai Antanas ir Bernardas Petkevičiai, kitų Petkevičių sūnūs Antanas ir Mikas. Tik Kazį paleido, nes jis dirbo miško medžiagos ruošėju. Buvo gavęs iš Kaugonių girininko pažymą kad dirba miško darbininku ir Aleksas. Tada pasijuto kiek drąsesnis, nors tas dokumentas jokios didelės galios neturėjo: reikėjo oficialaus atidėjimo nuo karo prievolės..

Taip Aleksas Kazakevičius tapo kareiviu. Tėvams ne kartą grėsė mirtinas pavojus, teko siųsti pažymas, kad sūnus ne dezertyras. Kartą net kareivio pirštas ant gaiduko buvo padėtas. Mat jis turėjo sūnaus laišku, skaitymui buvo gavęs iš prieškarinio žiūrono lėšį, kad raides didintų. Kartą sėdi tėvas prie akies pridėjęs tą žiūrono dalį, o netoliese klaidžiojęs kareivis pamatė ir pagalvojo, kad tai „banditų“ tėvas. Sesuo atsitiktinai pamatė, kad kareivis jau pirštą ant gaiduko laiko, taikosi į žmogų. Surėkė nesavu balsu, tuoj prie tėvo. „*Daj, staryk, spravku, što syn služit*“, – pareikalavo po pokalbio, nes kitaip niekuo nepatikės. Visa laimė, kad tokią pažymą vaikas buvo atsiuntęs... Karas pasibaigė, į frontą Aleksas nepateko, tačiau tik 1947 m. vasarą grįžo namo. Dar vaikščiojo po miškus Vaclovas, Jokūbas Žilinskai, tačiau partizaninis pasipriešinimas buvo palaužtas.

Alekso sesuo Stefanija atsiminė partizanų dainą sukurta tikriausiai kauginiškio, nežinomo poeto, kurią dainavo kaimo merginos. Jos dainuojama daina buvo pilna graudulio...

Vėliau Aleksas ir Viktorija sukūrė šeimą užaugino dvi dukteris, dabar džiaugiasi anūkais. Verkė jie kruvinom ašarom, kai sodybą prievarta iškėlė iš melioruojamų plotų.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

pasistatė namus Kaugonių gyvenvietėje - puskilometro gatvėje, kur vienas per daug arti kito. Dukterys gyvena Kaišiadoryse, tačiau jos ir anūkai dažni svečiai Kaugonyse.

Pagal Viktorijos ir Kazio Kazakevičių pasakojimus, 2006 m.

NORĖJO BŪT UPELIO KARKLELIU...

Sedleckai Kaugonių k. buvo laikomi pasiturinčiais ūkininkais. Gražūs trobesiai, keliolika ha žemės, graži šeimyna. Romasius (g. 1923 m.) turėjo ir brolių, ir seserų, todėl jų namuose dažnai vykdavę vakarėliai, jaunimo pasilinksminimai.

1944 m. vasarą gyvenimas šeimai atnešė didelius išbandymus. Sako, Romasius turėjo pažymą, kad atleistas nuo tarnybos sovietinėje armijoje, bet išėjo į mišką pas Aguoną, pasirinko Karklo, Karkliuko slapyvardį.

Kai žuvo kuopos vadas Aguona su dviem kovotojais, Karkliukas buvo netoliese, tačiau žūtis išvengė. Vėliau su nepasitikėjimu žiūrėjo į Žalio Velnio norą perduoti vadovavimą apygardai kitam žmogui, apie kurį kelis metus nieko nežinojo, tačiau norėjo juo tikėti.

1946 m. liepos mėn. Karkliukui, Broniui Krilavičiui-Liepai (g. 1919 m.) iš Vaidžionių k., Žaslių vlsč., (vokiečių okupacijos metais jis tarnavo policijoje) Žalias Velnias patikėjo savo apsaugą. Kartu trise išvaikščiojo Žaslių, Vievio, Semeliškių apylinkes. Kartu kūrė kovos taktiką, perdavinėjo rinktinėms ir batalionams įsakymus.

To mėnesio pabaigoje iš tariamo partizaninio centro Vilniuje į DKA štabą netoli Žaslių atvyko trys tautos išdavikai, užverbuoti KGB: Antanas Arcikauskas-Meška, Vytautas Pečiūra-Griežtas ir Teodoras Krutkis-Aitvaras. Griežtas, kuris perėmė DKA vadovavimą, tik retkarčiais pasiryždavo palikti Vilnių, tačiau šį kartą atvažiavo su KGB planu sunaikinti Žalio Velnio aplinką. Tuo metu stovykloje netoli Kaugonių be

Romas Sedlickas-Karkliukas

Žalio Velnio ir jį lydinčių Karkliuko bei Vytenio ir apsaugos vyrų, buvo atvykęs iš Ukmergės kuopos vadas E. Sivilas-Slyva su savo būrio kovotojais, bataliono vadas P. Petkevičius-Dramblis, apygardos vado adjutantas V. Krilavičius-Vytenis, bataliono vadas P. Dzeventlauskas-Liepa, Putinas su partizanais, štabo viršininkas B. Trakimas-Genelis. Susidarė kelios dešimtys vyrų, todėl atvykėliai turėjo pajauti, kad tai didelė jėga. Atvykėliai pasiūlė partizanams ... užpulti Žaslių NKVD ir stribyną. Dauguma vyrų buvo iš to krašto, gerai žinojo priešo sudėtį, įtvirtinimus, todėl nustebo dėl tokio neapgalvoto pasiūlymo. Žalias Velnias pasiūlymui liko abejingas, tačiau Karkliukas pradėjo klausinėti atvykėlių apie jų

turimas operatyvines žinias, siūlomą puolimo strategiją kareivių ir sribų skaičių, apsiginklavimą. Kitaip tai jau ne operacija, o avantiūra. Griežtas atsisuko į Žalią Velnią su priekaištais, kad kažkoks žmogus gali sutrukdyti Vilniuje surengtą ir vadovybės palaimintą operaciją. Kur išgaravo patriotizmas, negi jis liko tik jiems, vadovybei? Karkliukui pritarė ir kiti kovotojai, klausdami, argi tai ne savižudybė? Slyva, įvertinęs padėtį, pakilo ir su savo būriu paliko stovyklavietę, skirstėsi ir kiti. Griežtas su parankiniais suprato, kad KGB ruošta operacija sunaikinti Žalio Velnio partizanus žlugo. Dabar stovyklavietėje liko tik vilniečiai ir dalis partizanų. Griežtas dar tikėjosi provokacijos, kad ir su mažesnėmis partizanų pajėgomis. Meška (ag. „Kipšas“) norėjo prisijungti prie Karkliuko grupės, tačiau tas tiesiai jam pasakė, kad jis bus stebimas ir juo nepasitikima. Taip žlugo provokacija, o Griežtas Karkliukui jautė didelį priešišumą. Mat tas bandė Žalią Velnią įtikinti, kad pasitikėjimo vilniečiais negali būti, nors anas tikina, kad Griežtą pažįsta nuo tarnybos Lietuvos kariuomenėje laikų. Savo ruožtu Griežtas įsako Žaliam Velniui Karkliuką išjungti iš rinktinės štabo sudėties, kaip nesukalbamą nepatiklų. Tačiau viskas lieka kaip buvę. Žalias Velnias su partizanų likučiais lieka Kaugonyse, o agentai kartu su centro ryšininke Ožka iš Kaugonių gel. stotelės išvyksta į Vilnių. Tik nepasitikėjimas Griežtu dar labiau padidėja.

Greitai Karkliukas gavo iš Slyvos raštelį, kad jis kviečiamas į susitikimą Musninkų apylinkėse. Bijodamas provokacijos, su Liepa persikelia per Nerį ir atvyksta pas savo ryšininę dar prieš 3 dienas iki susitikimo. Čia sužino, kad jokio pasitarimo nebus, o jau kitą dieną apylinkėse pasirodo NKVD daliniai. Vyrai skuba iš pavojingų vietų namo...

Prasidėjus masiniam kovotojų „legalizavimui“ su padirbtais dokumentais, 1946 m. rugpjūčio pabaigoje pasą turėjo gauti ir Karkliukas. Tik dokumento jam neišduoda, sakydami, kad pasimetė nuotrauka, mat Karkliukas sako, kad su pasu važiuos kur norės, o ne ten, kur Griežtas nurodys. Tada išdavikas pasiūlo važiuoti jam į Vilnių ir pačiam dokumentus pasiimti. Tik ginklus privalo atiduoti. Kadangi jis yra būrio vadas, tai vykdyti atsisako, nes partizanų statutas ginklo paleisti neleidžia. Dokumentų jis negauna...

Žaliam Velniui sunaikinti KGB ėmėsi naujų gudrybių: viena apie dalyvavimą Vilniuje vykstančiame suvažiavime jiems pasisekė. Jau tų metų rugpjūčio 13 d. vakare iš Abromiškių jis išvyko tiesiai į KGB nagus...

Vado dingimas suglumino partizanus. Vieniems tai buvo ženklas greičiau „legalizuotis“ su duodamais pasais, tik Karkliukas su bendraminčiais vis labiau nepasitiki Vilniumi. 1946 12 30 iš sostinės pas Karkliuką atvažiuoja Liepa. Po pietų čia pasirodo ir Putinas. Atveža Žalio Velnio raštelį, kuriame pataria niekur nesitraukti, nes po 3 d. jis sugrįš. Tačiau KGB nežinojo, kad jiedu buvo susitarę slaptą ženklą, jei rašys vienas kitam laiškus. Šiame laiškelyje to ženklo nebuvo. Karkliukas pasako, kad tai ne Žalio Velnio laiškas... MGB nedelsia: jau tą naktį juodu su Liepa miegančius palapinėje užpuolė kareiviai. Deja, sprogstama kulka sužeidė ranką, tačiau jam pasisekė nubėgti pas ūkininką, kuris jį greitai nuvežė į Abromiškes ir

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

paliko Olubų tvartelyje. Septintą dieną ranka pradėjo gangrenuoti. Tačiau likimas lėmėjam likti gyvam.

Vis tik 1947 m. Ožka sutvarkė Karkliuko dokumentus, tas išvažiavo gyventi į Vilnių pas Genelio motiną. Taip jis kuriam laikui tapo Vincu Raišiu. Tik nepamatė, kad ant išduoto paso vidinio lapo kampučio buvo įspaudas - nedidelė rusiška raidelė b - „bandit!“ Be to, buvo užregistruoti partizanams išduotų pasų numeriai ir serijos. Tad jų savininkams partizanams suėmimas buvo tik laiko klausimas.

1948 02 16 3 val. naktį Karkliuką Vilniuje suėmė. Intos lageriuose jis kalėjo iki 1956 m.

ĮSIMINTINI METAI

Buvau jauniausias šeimoje, tėveliai augino septynis vaikus. Iš jų - šeši sūnūs. Pamenu, tėvukas jau buvo be sveikatos, tai apeidavo laukus, nurodydavo, kur ir kokius darbus dirbti. Mama mirė, kaiėjau dešimtus metus.

Broliai išmoko amatų: Jonas - siūti, Vincas - malūnininku. Tik vienas Martynas siekė mokslų, baigė Žiežmarių žiemos žemės ūkio mokyklą, paskui ir aukštuosius mokslus. Ir man buvo lemta mokytis, baigiau Kaišiadorių gimnazijos šešias klases, eksternu spec. vidurinę mokyklą. Namuose visada buvo laikraščių, knygų, dalyvavome jaunalietuvių veikloje.

Pokaryje vyresnieji broliai dėl amžiaus buvo atleisti nuo tarnybos sovietinėje armijoje, Vincas slapstėsi, o mes su Vladu, kuris pasirinko Krūmo slapyvardį, išėjome pas partizanus. Vėliau brolis slapta įsidarbino Lentvaryje, geležinkelio darbuose. Aš Vinco Žukausko-Putino būryje buvau iki 1945 m. balandžio mėn. Mano tėviškė - Paparčiai, o Putinas kilęs iš kaimyninio Lelėnų k., buvusio tik 3 km atstume nuo mūsų. Buvo už mane gerokai vyresnis, tai prižiūrėjo, patarinėjo ir man padėjo. Gavau karabiną, su kuriuo ir vaikščiojau, paskui pistoletą *zvezda*.

Laikas pilnas praradimų. Kovos krikštas buvo 1945 m. Šešonių k. Tada nuo sribų kulkos žuvo atsitiktinai buvęs šešiolikmetis jaunuolis. Dalyvavau kautynėse su sribais ir pasieniečiais Beikštonių miške.

1945 m. kovo 27-ąją žuvus DKA štabo viršininkui Jonui Markuliui-Vaiduokliui ir į tas pareigas paskyrus Aleksą Zapką-Piliakalnį, buvo nutarta nukreipti mane į legalią padėtį, nes manėme, kad saugumas ne kažką žino. Taip tapau Paparčių pradžios mokyklos mokytoju. Dieną dirbau, o laisvu metu padėjau partizanams. Tuo tikslu netoli namų įsikūriau gerai įrengtame bunkeryje. Ten dirbau su šifrais, turėjau rašomąją mašinėlę. Ryšį su partizanais palaikiau per ryšininkus, o su Piliakalniu - per Aldoną Paulavičiūtę-Indyrą. Kartu platinau laikraštėlį „Už mūsų laisvę“.

Išdavus ryšininkui, mane areštavo 1946 m. vasario mėn. Ginklas su mašinėle liko bunkeryje, tačiau saugumiečiai užrašų knygelėje rado šifrą. Gyniausi, kad tai mano iš mokyklos bibliotekos išduotų knygų numeriai.

Apie pusantrų mėnesio Vilniaus saugumo kamerose teko būti kartu su klebonu Petru Valatka. Jis apkaltintas partizanų šelpimu, išpažinčių klausymu, nuteistas ir išvežtas į Kazachstano lagerius. Kunigas Vilniuje mane morališkai palaikė, buvo tvirtumo pavyzdžiu. Buvau žiauriai mušamas, bet nieko neišdaviau, nors pagal partizaninės veiklos pobūdį daug žinojau. Siuntinių perduoti neleido, badavome.

Žuvus Piliakalniui ir Indyrai, saugumas apie mano veiklą žinių gauti negalėjo. Gyniausi kiek begalėdamas, tardant kaimynus, mokinius, mokytojus, man saugumo primestų kaltinimų nepatvirtino. Taip iškankintas 1947 m. vidurvasary ir buvau paleistas.

Pasakojo Stasys Šaka, 2007 m.

ŽALIO VELNIO ŠTABE

1945 m. pavasarį atsidūriau Žalio Velnio rinktinės štabe. Partizanai pasakojo, kad jie ištrūko po mūšių Kaugonyse, ilgai veržėsi iš apsupimo. Tuo metu kartu buvo su Jonas Daškevičius-Papūga - jaunas vaikinai, apsirengęs kariška Lietuvos kario uniforma. Su savo adjutantu Rytu jie nesiskirdavo. Šis visada nešiodavosi sunkų prieštankinį kulkosvaidį. Kai nutarė būriai išsiskirti, Stasys Romeikis išėjo su Papūga ir žuvo nelygiame mūšyje su kareiviais. Aš likau prie Žalio Velnio. Po kurio laiko gavau Klevelio slapyvardį, nors nežinojau, kad tokį patį turėjo Kazys Surmilavičius iš Laukagalio k., Žaslių vlsč., 1-ojo bataliono vadas, tuo metu dingęs be žinios. Gal tuo buvo norėta apsukti priešui galvą ir sumėtyti pėdsakus?

Tada Žalias Velnias nešiojo nedidelę barzdą, buvo su puskailiniais, kelnės *galifė*, kariška kepurė, turėjo rusišką automata, pistoletą. Su juo buvo jo štabo viršininkas Piliakalnis, dar Slyva - stambokas, gal 1920 m. gimimo, ir vokiečių Jakas, jau gerai

Jonas Liaudanskas-Klevelis

kalbėjęs lietuviškai ir dirbęs su spausdinimo mašinėle, kurią nuolat nešiojosi. Žalio Velnio apsaugos būryje buvo 5 vokiečiai - be Jako dar pamenu pagyvenusį vyrą, vadinamą Rudžiu. Būryje dar buvo Gaidelis (nuo Upytės, vardu Justinas), Lubinas (žemaitis nuo Tauragės), būrio vadas Dobilas. Viso gal 30 vyrų. Tad man pasakė, kad Piliakalnio pavardė Zapkus ir jis atėjęs į būrį dar 1944 m. žiemą. Sakė, partizanai sužinojo, kad slankioja 5 vyrai ir juos susirado. Paaiškėjo, kad tai iš ešelono pabėgę vyrai, vežami iš belaisvių stovyklos. Jų vyresnysis Zapkus buvo kilęs nuo Akmenės ir buvo leitenantas. Tarp jų dar buvo du broliai. Gi Zapkus - buvęs mokytojas, gražiai grojo akordeonu, buvo užsiauginęs barzdą.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Tą vasarą Žalio Velnio štabas aktyvesniu veiksmų nesiėmė, o gydėsi Kaugonių žaizdas. Pavienių susidūrimų su kareiviais ir sribais buvo daug, tačiau ir priešas daug prarado.

Buvo nutarta štabo apsaugos būriui išsiskirstyti grupelėmis ir išlaukti iki pavasario atskirai. Taip aš vėl atsidūriau Kaune, kur 1946 05 05 buvau suimtas.

Pasakojo Jonas Liaudanskas-Klevelis, 1997 m.

PUSĖ AMŽIAUS SVETIMA PA VARDE

Ilgus metus Jonas Markevičius gyveno Kertupyje, kaime prie Kauno-Vilniaus autostrados (Rumšiškių sen., Kaišiadorių r.). Iš pradžių kaimynai nesuprato, o daugelis ir dabar nežino, kodėl kartais žmoną jį pavadina Motiejumi, o jis mielai atsiliepia taip šaukiamas. Tai ne antrasis, bet tikrasis Jono vardas, lygiai kaip ir Markevičiaus pavardė netikra, kuria žmogus jau vadinamas pusė amžiaus.

Laukagalio k., netoli Paparčių, kur gyveno Jonas ir Ona Surmilavičiai, senais laikais priklausė Žaslių valsčiui, o Surmilavičiai garsėjo kaip patriotiškai nusiteikę žmonės. Šeima patriotizmo jausmą išugdė ir savo gausiai šeimynai: jiedu su vyru augino šešis sūnus. Ir numatė kiekvienam gyvenimo kelią. Vyriausiasis Stasys (g. 1911 m.) turėjo tapti 18 hektarų ūkio paveldėtoju, Pranas (g. 1914 m.) po tarnybos kariuomenėje liko dirbti karo ligoninėje, paskui dirbo buhalteriu kelių statybos organizacijose, Kazys (g. 1918 m.) pasijuto norįs būti kariškiu ir tarnavo lygtiniu puskarininkiu Lietuvos kariuomenėje, o vėliau - policininku, Jonas (g. 1920 m.) pasidavė darbams prie geležinkelio ir išdirbo čia gal pusę amžiaus, Antanas (g. 1922 m.) išmoko staliaus amato, o jauniausias Motiejus (g. 1925 m.) lyg tai buvo ruošiamas mokslams. Tačiau šiuos šeimos norus sujaukė ne ankstyva tėvo mirtis (Jonas Surmilavičius mirė 1934 m., turėdamas apie 60 metų), o antroji rusų okupacija.

Pagal atėjūnų norus buvo paskelbta visuotinė mobilizacija. Ji lietė tris Surmilavičių vaikus - Kazį, Antaną ir Motiejų. Surmilavičių vyrai dažnai pasirodydavo Paparčių apylinkėse. Tėvų sodyboje slapstėsi nuo kariuomenės Stasys, Antanas ir Motiejus. 1944 m. spalio mėnesį pas juos atėjo Žalias Velnias su dešimčia vyrų ir ryšininke Lapute. Partizanų buvo daugiau, tačiau jie nuėjo į kitas sodybas. Iš atėjusių šeima atpažino Vladą Šmigelską-Erelį, jo brolių Feliksą-Ažuolą, Stepą Kavaliauską-Dobilą, Liudą Kavaliauską-Perlą, brolius Antaną-Riterį ir Praną-Puntuką Dzimidavičius, Lazdyną. Susitarė, kad Stasys liks žemę dirbti, o Antanas (slp. Dūmas) ir Motiejus (slp. Sparnuotis) pritaps prie būrio. Motiejui teko kariauti kartu su broliu Klevu, nes jis jį kartu su Dobilu ir Puntuku pasiėmė į savo apsaugą. Nuo to laiko vyrai blaškėsi po miškus, darydami taip vadinamus didžiuosius ir mažuosius ratus, dažnai nuklysdami ir užnerį, kur Musninkų valsčiuje laikydavosi Žalio Velnio štabas. Nepavyko išvengti susidūrimų su kareiviais ir sribais, nors patys į mūšius nelindo. 1945 m. vasario mėn. 4-5 d. vyko didelis susirėmimas

Ona Surmilavičienė su sūnumis Jonu, Motiejumi, Stasiu ir Antanu

Pigonyse. Tada pagal informatoriaus pranešimą kareiviai puolė apygardos štabo apsaugos būrį. Devyni sribai apsupo sodybą, kur ilsėjosi partizanai.

Z. Kacevičiui-Genijui pavyko padegti sunkvežimį. Tame mūšyje trys partizanai buvo sužeisti, o aštuoni sribai nukauti. Jų vadas Petras Stankevičius pasislėpė viename iš šulinio žiedų ir išliko gyvas. Beje, apie Zigmo slapyvardį.

Saugumo archyvuose jis yra įvardijamas kaip Genius ir Genys, tačiau bendražygių tvirtinimu jis buvo pasivadinęs Genijumi.

Prieš šį mūšį Klevelis sergantį Sparnuotį su Stasiu Čiulada išleido į namus. Paparčių apylinkėse pamatė jie traukiant kareivių būrius, tik nesuprato, kad jie keliauja į Pigonis. Užėjo pas Stasį Draučiūną atrodo, pralaukė pavoju. Ten atėjęs brolis Stasys ir sako: eik, Motiejau, namo, tu sergi, pailsėsi, karvė apsiveršiavo, pieno turim, greitai pasitaisysi. Paklausė vyresniojo brolio ir išėjo. Atrodo,ėjo tyliai, išiklausydamas į kiekvieną garsą bet netikėtai išdygo figūra: „*Idi siuda!*“ - įsakė. Bėgti nebuvo kur, nes ginkluotas kareivis buvo ne vienas.

Iškratė ir kišenėse rado penkis šovinius bei kario kalendorių. „*Nu, molodoj bandit, gavarit budeš?*“ Nuvedė į Žaslių mokyklos rūšį. Motiejus pasivadino Jonu Markevičiumi, sakė, šovinius miške radęs, atklydęs iš toliau. Vertėjavo panelė iš Neprėkštos. Žiūrėk, sako ji savo bendrui, batai bandito geri. Taip nuavė batus, davė senus skarmalus. Motiejus turėjo atsidurti Žaslių ežero eketėje, nors enkavedistai ir neišsiaiškino tikrosios Motiejaus pavardės. Penki šoviniai turėjo nulemti devyniolikmečio gyvenimą. Netikėtai viskas pakrypo kitaip. Brolienės sesers dukra draugavo su rusų karininku, todėl ir paprašė palikti vaikiną gyvą užtikrinusi, kad tai ne „molodoj bandit“, o kariuomenės bijantis kaimietukas. O moterys visais laikais daug ką reikšdavo. Taip Motiejus Surmilavičius, o dabar Jonas Markevičius nukeliavo į Trakus, paskui Vilnių, kol galiausiai pasiekė Lipecką Ukrainoje. Jis buvo ruošiamas „nenugalimai“ armijai, tik greitai baigėsi karas. Po metų pasisekė grįžti į Lietuvą tačiau pasuko į Kėdainius, kur dirbo kelių valdybos buhalteriu brolis Pranas. Atsirado darbo ir jam. Tik nerimo Žaslių aktyvistai, ieškodami dingusio Motiejaus Surmilavičiaus.

IŠ ARCHYVŲ

1944 m. rugsėjo mėn. Kaugonių, Bekštonių miškuose susibūrę apie 20 vyrų iš aplinkinių kaimų. Z. Kacevičius-Genijus (Genius) greitai jį padidina iki 50-60 žmonių. Po mėnesio Vievio vlsč. A. Jackevičius subūrė 30 kovotojų.

1944 09 12 prie Jačiūnų apylinkės tarybos pirmininko Kosto Arbočiaus namo buvo pritvirtintas tokio turinio raštelis: „Atsisakyk iš pareigų, o jei neatsisakysi nuo apylinkės tarybos pirmininko pareigų, tai tave laukia toks pats likimas, kaip ir Naravų apylinkės pirmininko“.

1944 09 15 buvo užpulti kareiviai. Mūšio metu buvo nušautas sovietinės armijos leitenantas, keli kareiviai sužeisti.

1944 09 17 partizanai išlaisvino du areštuotuosius.

1945 m. sausio mėn. 10-12 d. Seibutonių ir Pakalniškių k. apšaudė karinį sunkvežimius, vežusį surinktas grūdų ir bulvių duokles, o po savaitės sulaikytos 3 pastotės iš Kaišiadorių su 4000 kiaušinių, 70 kg grietinės ir šienų.

Vieną 1945 m. balandžio naktį Miciūnų k. partizanai susidūrė su NKVD kariuomene. Kareivių buvo kelis kartus daugiau, tad pasinaudoję tamsa mūsų vyrai pasitraukė į Dainavos mišką.

1945 m. balandžio mėn. LSSR represinių komisariatų sudarytoje pavojingiausių geležinkelio 11 taškų schemoje atžymėti Vievio-Kaugonių-Žaslių ruožas.

ŽASLIŲ PARTIZANAI

PAAUGLIO AKIMIS

Gyvenome Pyplių k., Žaslių vlsč. Mokiausi Kasčiukiškių pradžios mokykloje. 1944 m. liepos mėn. pasirodę rusai greitai nužygiavo tolyn, matėme bombarduojamus Kaišiadoris ir Kauną. Dvarininko Steikūno žemėje rusai įrenginėjo lauko aerodromą dvare įsikūrę kariškiai. Ganėsi mūsų lauke prižišta kumelaitė, tai iš ryto radome jos vietoje tik nuvarytą karišką kuiną... Aplinkinių kaimų gyventojai buvo gaudomi darbams, paskui prasidėjo vyrų medžioklė sovietinėn armijon. Prasidėjo šaudymai, mirtys, vyrai slapstėsi miškuose, sodybose. Ir mūsų daržinėje buvo slėptuvės, kur apsistodavo pažįstami partizanai. Tarp jų mūsų kaimynai ir giminės Mykolas bei Zigmąs Markevičiai, Bernardas Švenčionis iš Ilgakiemio. Ant rankovių partizanai nešiodavo trikampius antsiuvus su raidėmis LLA ir trispalve, tai sesuo Genė juos siūdavo. 1945 m. pradžioje į mūsų sodybą buvo atvykęs pas mus į Gegužinės Marijos pamaldas pats Žalias Velnias. Retoje troboje nebūdavo baimės dėl į miškus išėjusio sūnaus ar brolio. Kiekvienas šūvis kaimo gyventojų širdyse atsiliepdavo nerimo kupinu aidu. Netekčių buvo daug, ašarų ir skausmo - dar daugiau.

Tėvelis su partizanais buvo sutaręs, kad nelaimės atveju, ar sribams pas mus tykant, perspės juos ženkle - ant tvoros statinio padėdamas puodynę arba ant šulinio

stulpelio kibirą. Kartą atsibeldė pas mus dvylika Žaslių sribų, liepė niekam iš namų neišeiti. Po kurio laiko tėvelis paprašė atsinešti iš šulinio kibirą vandens. Tie sutiko, nes, matyt, patys gerti norėjo. Tėvelis pasemia vandens kibirą perpila į savąjį, o praeidamas pakabina puodą ant svirno statinio. Laukė sribai visą naktį, bet išėjo ne visai tuščiomis: išsinešė pavogtą sūdytų lašinių paltį ir visas dešras... Taip buvo ne kartą ir ne du.

Kai jau mokiausi Žaslių progimnazijoje, mačiau ne kartą turgaus aikštėje išniekintus partizanus. Ateidavo žinios apie nelygioje kovoje žuvusius lietuvius. Štai tokioje aplinkoje grūdinosi mūsų meilė Tėvynei, pasiryžimas kovoti dėl jos laisvės. Dažnai skundėmės likimui, kad per vėlai gimėme. Ir jau 1949 m., penkiolikos sulaukęs, su draugais Žaslių progimnazijoje susiorganizavome į slaptą grupę. Veikėme pagal savo jėgas, tačiau per prasti buvome konspiratoriai, kad jau 1951 m., būdami septyniolikmečiai, buvome nuteisti po 25 m. lagerių...

Pasakojo Eduardas Burda, 2006 m.

APIE KOVOS DRAUGUS

Esu gimęs 1922 m. Rudžių k. Nepasakosiu apie priežastis, atvedusias mane 1944 m. į Jovaro būrį. Šiandien neatsimenu, kas man sugalvojo Lazdyno slapyvardį, tačiau jį nešiojau kelis metus, kartais pamiršęs savo tikrą vardą. Jovaro būryje buvau tol, kol mūsų vadas žuvo. Perėjau į Dramblio būrį. Ir čia rankų nenuleidome, o kovojome prieš okupantus.

1947 m. partizanų skaičius gerokai sumažėjo, nes pradėjo vyrai išdavikų pagalba legalizuotis. Aš buvau nutaręs nevažiuoti į Vilnių o likti miške. Tas sprendimas mane ir išgelbėjo. Mūsų aktyviai veiklai neigiamos įtakos turėjo žmonių vežimas į Sibirą: juk tai buvo mūsų globėjai ir maitintojai. Išvežė ir mano mamą su penkiolikmečiu broliuku į Krasnojarsko kraštą.

1949 m. nuvažiavau į Šiaulius. Ten ir patekau į saugumiečių rankas. Vilniuje pasakė, kad esu nuteistas 25 metus Maskvoje ypatingojo teismo. Į Lietuvą grįžau tik 1969 m.

Esu surinkęs ir užrašęs medžiagą apie 19 mūsų krašto žuvusių partizanų, prisimenu ir dar 15 kitų partizanų pavardes. Jie liko gyvi, pasisekė įveikti pragarą žemėje: Motiejus Bulauka-Kolumbas, Bernardas Arbočius-Liepsniukas (abu iš Rusių k.), Edvardas Kareckas-Vabalas ir Alfonsas Tveraga-Ažuolas iš Budelių k., Pranas Žičius-Vėjas, Liudas Kavaliauskas-Perlas, Bronius Žičius-Žilvytis, Jonas Žičius-Pabaisa.

Man žinomi šie žuvę Žaslių apylinkių partizanai:

Aleksas Arbočius-Liepsna (g. 1922 m) iš Rusių k., žuvo 1945 m. kovo mėn. Vievio vlsč., Vaclovas Suslavičius-Klevas (g. 1925 m.) iš Rusių k., žuvo 1945 m. rugpjūčio mėn., Stasys Arbočius-Vėjas (g. 1919 m.) iš Rusių k., žuvo 1946 m. balandžio mėn.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Visus nušovė Žaslių garnizono kareiviai, buvo nuvežti į Žaslius, paskui pakasti pušynėlyje, tačiau giminių perlaidoti Rusių kapinėse. Petras Tatarūnas (g. 1922 m.), Pranas Suslavičius (g. 1922 m.) iš Rusių kaimo, buvo labai jauni, nušauti sribų, palaidoti Rusių kapinėse. Pranas Bulauka-Kumštis (g. 1924 m.) Rusių k., žuvo 1947 12 22 Širvintų vlsč. Lapelių k., palaidotas Musninkų kapinėse. Aleksas Klimeika-Sakalas (g. 1924 m.) iš Rudžių k., buvo Kariūno būryje, žuvo 1945 m. gegužės mėn., palaidotas Čiobiškio kapinėse.

Zigmas Rudys-Smilga (g. 1918 m.) iš Skėrių k., Vaclovas Kareckas-Jovaras (g. 1918 m.) iš Budelių k. žuvo 1945 06 29 tėviškėje prie bunkerio. Juos ir dar vieną ten žuvusį partizaną išvežė į Trakus, palaidojimo vieta nežinoma.

Adolfas Raudeliūnas-Putinas (g. 1925 m.) iš Budelių k. žuvo 1945 m. Valkakiemio k., buvo Jovaro būryje, palaidotas Paparčiuose.

Edvardas Kavaliauskas-Klajūnas (g. 1922 m.) iš Skėrių k., būrio vadas, su broliu Stepu Kavaliausku-Dobilu (g. 1916 m.) ir Jonu Rudžiu-Žilvyčiu (g. 1925 m.) iš Skėrių k., žuvo Budelių k. kautynėse su Žaslių sribais 1945 m. pabaigoje. Su jais kartu žuvo ir Beržinis (slp.), tačiau pavardės nežinau. Buvo nuvežti į Žaslių pušyną, tačiau perlaidoti į Paparčių kapines.

Viktoras Paškevičius-Samana (g. 1927 m.) iš Pigių k., Musninkų vlsč., žuvo 1945 m. Naravų k., palaidotas Paparčių kapinėse.

Vytautas Matačiūnas iš Mikalaučiškių k. buvo nušautas 1948 m. Kapčiškių miške Žaslių garnizono kareivių, su juo kartu žuvo Bolius Balčiūnas (g. 1919 m.) iš Mikalaučiškių k. Nuvežti į Žaslius, vėliau užkasti pušyne. Abu perlaidoti Paparčių kapinėse.

Bronius Kanevičius-Kriaušė (g. 1920 m.) iš Budelių k. žuvo per tas pačias Kapčiškių kautynes 1945 04 13, buvo Dramblių būryje. Palaidojimo vieta nežinoma.

Atsimenu ir mūsų rėmėjus, kurie nepabūgo okupantų grasinimų, o šelpė visomis išgalėmis. Kazimiero Drumsto iš Lėlių k., Adolfo

Motiejus Rudys-Lazdynas

Bronius Žičius-Žilvytis

Januškevičiaus iš Rudžių k., Nastazijos Malūnavičienės iš Dainavos k., Saladžių iš Rudžių k. šeimos.

Pasakojo Motiejus Rudys-Lazdynas, 1988 m.

SKĖRIŲ PARTIZANAI

Pokario metai sujungia mūsų kaimą. Viskas prasidėjo rusams atėjus, kai buvo paskelbta visuotinė mobilizacija. Mūsų šeimoje buvome trys vaikai: Benjaminas (g. 1928 m.), Birutė (g. 1935 m.) ir aš. Man tada buvo keturiolika. Gera pamenu, kai brolis dar 1943 m. talkininkavo Lietuvos Laisvės Armijai. Tada gyvenome Paparčiuose, o mūsų sodyboje Skėriuose šeimininkavo tėvelio sesuo Zofija. Sodyba buvo labai palankioje vietoje: netoli miško, mūro pastatai, tai juose 1944 m. slapstėsi trys partizanai - mūsų pusbrolis Liudas Kavaliauskas, Petras Kareckas ir Vaclovas Rudys. Jie turėjo tris šautuvus, tačiau be reikalo nešaudė. Greitai, gal jau 1944 m. rudenį, Liudą ir Petrą sugavo rusai. Liudui Kavaliauskui tada tebuvo devyniolika metų. Petras Kareckas buvo nuteistas kalėti, nes vokiečių laikais buvo tarnavęs Vilniuje policininku. Po to ir Vaclovas Rudis iš mūsų sodybos dingo. Liudą kiek patardė ir nuvežė į Pabradę, kad prieš jo norą aprengti kareivišką milinę. Gruodžio mėnesį jis iš apmokymų pabėgo ir grįžo į mūsų kraštą.

Jiems dingus, susiradau ginklus ir paslėpiau. Po kurio laiko šautuvus ir šovinius perdaviau pasirodžiusiems partizanams. Tai buvo Edvardo Kavaliausko-Klajūno suburti Skėrių ir aplinkinių kaimų vyrai. Jau tą žiemą partizanų buvo daug. Klajūnas buvo

geras organizatorius, jam tada buvo gal dvidešimt aštuoneri. Kiek vėliau Žalias Velnias jį paskyrė A rinktinės I-ojo bataliono vadu, o apygardos štabe tapo žvalgybos ir kontržvalgybos skyriaus viršininku.

Brolis Benjaminas (šeimoje buvo vadinamas Beniumi) mokėsi Kauno gimnazijoje. Jis vis dar nebuvo nutraukęs ryšių su LLA. Jau 1946 m. nujautė, kad yra sekamas, todėl slapta persikėlė į Vilnių ir tapo DKA štabo viršininko B. Trakimo-Genelio dešine ranka. Apie tai savo atsiminimuose rašė ir

Liudas Kavaliauskas-Perlas tarp Intos tremtinių (stovi trečias iš kairės).

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Genelis. Pojo arešto neilgai laisvas buvo ir Benius. 1947 m. birželyje nespėjo išlaikyti egzaminų, o buvo suimtas Kaune pas Mikalauskus (dabartiniame Savanorių prospekte, prie Aklųjų kombinato). Tada kartu su juo įkliuvo Antanas Ivanauskas. Nuteisė Benių 10 metų kalėti. Kalėjo Magadane ir jau 1958 m. žuvo ten avarijoje.

Liudas Kavaliauskas-Perlas buvo suimtas 1948 m. vasarą. Iki pat 1955 m. kalėjo Intoje, o kitais metais grįžo namo. Kurį laiką dirbo Ignalinoje, mirė 1981 metais.

1945 m. gruodžio mėn. Edvardas Kavaliauskas-Klajūnas, jo brolis Stepas-Dobilas (g. 1923 m.), Jonas Kareckas-Žebenkštis ir Beržinis nuėjo į Dirvonų k. pas Prano Žičiaus-Vėjo brolių Juoza. Su jais kartu buvo Jurgita Šerelyte. Jos vyras Jonas Zdanavičius-Žvangutis buvo partizanas ir tuo metu jau žuvęs Šešonių miške. Sako, kad ten būta išdavystės. Jie buvo apsupti ir bėgo Neries link. Visi keturi buvo nušauti.

Pas mus kartais apsilankydavo DKA vadovai. Pamenu Žalią Velnią Piliakalnį. 1945 m. pradžioje Žalias Velnias nešiojosi rašomąją mašinėlę. Mes visi jį buvo išidėmėję dar nuo vokiečių laikų, kai jis dirbo policijoje. Buvo labai aukštas, nešiojosi pistoletą.

Pasakojo Vytautas Kavaliauskas, 1997 m.

KAIP ŽUVO MANO TĖVAS

Žalias Velnias su draugais kareivių buvo užpultas Budelių k., prie Neries išsikerojusių karklų bunkeryje. Tada bunkeryje buvo Žalias Velnias, Piliakalnis, Kolumbas, Smilga ir jaunas klierikas. Žuvo partizanas Smilga, kurio vardo niekas nežinojo. Neįvardintas žmogus Smilga buvo mano tėvas Zigmas Rudys iš Skėrių k.

Rudžių šeimyna Skėriuose net ir tais laikais buvo nemaža, augo septyni vaikai: Zigmas, Jonas, Vacys, Bronius, Aleksandra, Bronislava ir Marytė. Zigmas buvo gimęs 1918 m., ragavęs gimnazijos mokslų, turėjo neabejotiną gabumą menui. Gražiai piešė, grojo smuiku, dainavo. Prieš tas nelaimes, tai yra prieškaryje, sako, Skėriuose su jaunimu statė vaidinimus ir pats vaidino. Kurį laiką dirbo Trakų apskrityje raštininku, todėl mokėjo spausdinti rašomąją mašinėlę. Į partizaninę kovą įsijungė ne iš baimės tarnauti sovietinėje kariuomenėje, bet dėl įsitikinimų. Sunku pasakyti, kaip jis atsirado Žalio Velnio štabe, Tikriausiai dėl to, kad mokėjo rašyti rašomąją mašinėlę, buvo devynių amatų meistras, nepamainomas raštininkas.

Jo pagalbininkė buvo jauniausioji sesuo Marytė, kurią su rašteliais partizanai dažnai siųsdavo į kitas vietas, įpynę juos į kasas. Mano mama Janina Žemaitytė gyveno anapus Neries, Burniškių k., Musninkų vlsč., buvo vienturtė. Tėvas Jonas Žemaitis turėjo ne tik gerą gabalą žemės, bet ir 20 ha miško. Kadangi sūnų neturėjo, samdė bernus ir padienius darbininkus darbymetyje. Skyrė Skėrius, Padalius, Paparčius nuo mūsų tik siaura upės juosta, todėl jaunimas draugavo. Mama su tėčiu rimtai draugavo gal nuo 1944 m. Jų draugystei neprieštaravo ir tėvai. 1945 m. pradžioje jiedu buvo nutarę susituokti, tėtis dažnai lankydavosi pas mus. Kaimo merginos, tarp jų ir mama,

Zigmas Rudys-Žilvytis su seserimi Aleksandra

dažnai padėdavo partizanams nunešti žinutes, laiškelius, sumaniai paslėpę juos toliau nuo sribų ir kareivių akių. Dėdė Vacys pasakojo, kad tą lemtingą 1945 06 29 į štabą buvo atėjęs klierikas su žinia nuo klebono (gal Čiobiškio, Musninkų ar Žaslių), kad kitą dieną mano tėvai kviečiami į jungtuves. Buvo penktadienis, Žaslių ir Musninkų valsčiuose KGB suruošė didelį puolimą. Tėvo sesuo Marytė, pamačiusi

kareivius, bėgo pranešti broliui, kad jie su šunimis ateina, reikia takus palaistyti benzinu, jog tie žmogaus kvapo neužuostų, tačiau nespėjo. Tada mūšyje su kareiviais žuvo trys vyrai: Zigmas Rudys-Smilga, būrių vadai Pranas Kacevičius-Dagilis ir Jovaras. Žuvusių lavonus kareiviai nuvežė į Trakų miestelį ir pametė aikštėje. Sako, paskui juos užkasė netoliese esančiuose pelkynuose.

Apie sužadėtinio žūtį mama sužinojo tą pačią dieną ir buvo didžiausiame sukrėtime, nes po širdimi buvo užsimezgusi nauja gyvybė.

Jonas Rudys-Žilvytis buvo kiek jaunesnis už Zigmą (g. 1925 m.). Vaikinas dirbo žemės ūkio darbus, buvo labai darbštus. Pradžioje slapstėsi nuo šaukimo į kariuomenę, paskui buvo būryje. Ir jis su draugu žuvo tą pačią 1945 m. lapkričio mėnesį netoli namų. Jo lavonas buvo išmestas Žasliuose, paskui sribai pakasė pušynėlyje. Sesuo Aleksandra su broliu Bronium naktį, jau lapkričio gruodui spaudžiant, rankomis iškasė tą duobę ir rado abiejų lavonus. Vacys sukalė du pušinių lentų karstus. Atvažiavo naktį su arkliu ir nuvežė ant tėviškės kapinių, juos palaidojo į vieną duobę. Niekas apie kitą palaidotą jaunuolį neklausinėjo, tačiau žmonės sakė, kad jis buvo kilęs nuo Cineikių ar Civiškių. Neatsirado savam kaime ir išdavikų, nes valdžia taip ir nesužinojo apie šį didelį „nusikaltimą“.

Vacys ir Bronius buvo pasidarę slaptavietę troboje prie krosnies, paskui išsikasė bunkerį Padalių k. Partizanų būriuose nebuvo, o kai pasibaigė karas, grįžo namo ir visą laiką neramiai gyveno, bijodami kiekvieno beldimo į duris. Kaimas buvo vieningas ir savas, neišdavė.

Pasakojo Regina Rudytė-Sokolova, 1997 m.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLETŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

TĖVELIO PĖDOMS

Mūsų tėvelis - 1919 m. savanoris, po kovų su bolševikais gavo gabalą žemės Litviniškių k., Žaslių vlsč. Šaulių sąjungos narys, su mama augino mus, tris vaikus. Buvome patriotiškai auklėjami, todėl, būdamas šešiolikmetis (g. 1928 m.), antrąją rusų okupaciją sutikau priešišškai.

Kai 1945 m. po Padalės pradžios mokyklos baigimo įstojau į Kauno amatų mokyklą o kartu mokiausi ir mokytojų seminarijos vakariniame kurse, nelikau nuošalyje kovoje su okupantu ir aš. Juozo Raulinaičio-Jautručio paskatinti, susibūrėme LLA kovotojų grupę iš 5 asmenų. Tarp jų buvo Kazys Samuolis, Kaupas, Jankauskas, vykdavome DKA ir Tauro apygardos partizanų pavedimus. Rumšiškių apylinkėse turėjome ryšį su Stase Ulozaite ir Maryte Jankauskaite, Kaugonyse - su Andriumi Petkevičiumi-Aguona ir jo broliu Vladu-Sakalu. 1946 m. pradžioje prie Kauno kino teatro „Kapital“ likvidavome KGB pulkininką pagarsėjusį kankinimais tardymuose. Bijant persekiojimų, mums buvo liepta iš Kauno išvykti. Aš pasitraukiau į Žaslių vlsč. Sužinojęs, kad Rusių Rago k., Musninkų vlsč., stovyklauja partizanai, nuėjau į Bagdonavičių sodybą. Buvau priimtas į Šilonių k. Voverės būrį. Tada susitikau su Vladu Marcinausku-Tauru, Adolfu Kinderevičiumi-Jurginu. Taip tapau Švyturiu. Man tebuvo aštuoniolika metų, tačiau pasiryžau kovoti su priešu akis į akį.

Kadangi turėjau padirbtus dokumentus, man buvo įsakyta įsidarbinti Zūbiškių spirito gamykloje apsauginiu. Atėję partizanai be problemų gaudavo ne tik spirito, bet parūpindavau jiems šovinių, granatų. Apie 1947 m. šv. Kalėdas gamykloje buhalteriu dirbęs partizanų žmogus man pranešė, kad ateis mūsiškiai, paims apsaugininkų ginklus, pinigus iš kasos, esamą produkciją. Su jais turėsiu išeiti ir aš. Taip ir buvo. Operacija baigėsi, išeidami sugadinome gamyklos įrengimus. Traukėmės Žvagakalnio k. link. Prie Rusių persikėlėme per Nerį. Apsistojome pas savą žmogų, paskui ten palikome dalį ginklų. Toliau žygiavome trise: Petras Petkevičius-Dramblys, Adolfas Janulevičius-Balandis ir aš. Netrukus pastebėjome, kad mus vejasi sribai. Laimei, nuo jų pavyko atitrūkti, vėl persikelti per Nerį ir pasitraukti į Kaugonis.

Po kelių dienų Balandis ir Dramblys išvyko į Vilnių. Apie tai turėjau pranešti Jurginui ir Voverei. Tad vėl grįžau į vietą iš kurios pabėgau. Mano nelaimei, Buckūnų k. sutikau sribus, kurie mane atpažino. Bėgti nebuvo kur, buvau neginkluotas. Bandžiau neigti savo prisidėjimą prie Zūbiškių gamyklos užpuolimo, tačiau prieš mane liudijo Suslavičius ir Kasteckas, žinoję apie mūsų atsitraukimą. Žasliuose smarkiai mušė, apkurta viena ausimi. Iš ten išvežė į Kauną o vėliau dešimčiai metų į Omską. Irkutsko srityje su Antano Praškevičiaus-Narsuolio būrio ryšininke Brone Mikutavičiūte sukūrėme šeimą o jau Lietuvoje užaugino tris vaikus. Beje, į Tėvynę sugrįžome 1960 m., bet man liepė dingti per 24 val. To neįvykdžius, vėl dvejiems metams buvau sugražintas į tremtį Irkutsko srityje. Grįžęs iš lagerių, apsigyvenau Elektrėnuose.

Pagal Stepo Kveragos-Švyturio pasakojimą, 2007 m.

TRAGEDIJA PRAZARIŠKIŲ KAIME

Edvardas Sasnauskas (g. 1922 m.) iš Prazariškių k., Žaslių vlsč., kaip ir kiti jaunuoliai, ignoravo rusų vykdomą mobilizaciją.

Gaudynės vyko 1946 m. vasario ar kovo mėn. Ėjo kareiviai ir Žaslių sribai, kaimą apsupo. Mūsų vyrai buvo atkirsti nuo Papartėlių piliakalnio, iš kur krūmynais nepastebimiems buvo galima pasiekti Strošiūnų miškus. Kur slėpėsi kiti partizanai, nežinoma, tačiau Edvardas nubėgo link Laiciškių krūmynų, norėdamas pasiekti Slabados-Jačiūnų miškus. Nelaimei, reikėjo perbėgti Kaišiadorių-Stabintiškių vieškelį, o čia jis buvo sužeistas. Aplink plynas laukas, tačiau vyras dar bandė bėgti. Tarp Stankevičiaus ir Malčiausko sodybos parkrito nukraujavęs. Rusų kareiviai jį pavijo ir pradėjo badyti šautuvų durklais. Edvardas šaukė nežmonišku balsu, jo balsas aidėjo laukais. Vyras prašė jį nušauti, o rusai badė ir kartojo:

- Vot tebe, bandit, vot tebe! (rus. „Štai tau, bandite, štai tau“).

PRANO TRAKIMO-BOLŠEVIKO ŽŪTIS

Pranas gimė 1920 m. Ilgakiemyje, Žaslių vlsč. Lietuvos kariuomenėje buvo eilinis, tačiau išmoko ne tik šaudyti, bet ir Tėvynę mylėti. 1940 m. tarnauti okupantui nenorėjo, tai iš tarnybos pasišalino. Kaip ir po penkerių metų, kai jį sovietai jau vežė į frontą. Grįžo namo, nuėjo į partizanus, priklausė Kryžiuočio būriui.

Kartą vado buvo pasiūstas į Rečionis pas Milžiną. Einant pro Kalniškes, susidūrė su sribais. Teko bėgti, tačiau sribai lipo ant kulnų. Žaslos upelyje nukrito į pakriūtę, paniro po vandeniu, kvėpuodamas per nendrelės stiebelį. Sribai bėgiojo netoliese, keikėsi, tačiau išradingo partizano nesurado.

Prano išradingumas ne kartą jam išgelbėjo gyvybę, tačiau kartą jau 1946 m., nutiko nelaimė. Tad buvo pasiūstas į užduotį. Prie Slabados k. susidūrė su sribais. Buvo ginkluotas tik 9 kalibro pistoletu, priešų buvo daug, tad nutarė bėgti. Beržynėlyje jį pavijo stribo kulka, peršovė koją. Į pribėgusį automatą ginkluotą sribą šovė, tačiau ginklas užsikirto...

Partizano kūną sribai atsivežė į Žaslius ir numetė turgaus aikštėje. Po kelių dienų jį nuvežė prie Statkūno ežero ir užkasė bulvių duobėje. Tai sužinoję, žmona su broliais kūną iškasė ir palaidojo Navasodų kapinėse.

Pasakojo Vytautas Švenčionis, 2007 m.

SLĖPTUVĖ - ŠULINYJE

Pokario metais gyvenau Medinų k. 1944 m., kai prasidėjo pasipriešinimas, turėjau dvidešimt metų, šeimoje buvau vyriausia. Mūsų kaimas - tai išsibarsčiusios, viena nuo kitos nutolusios sodybos. Gal todėl Žalio Velnio vyrai buvo pamėgę Medinus. Pamenu, ateidavo jie būreliais po 10 ar 12 vyrų iš savo šlapių bunkerio, pavargę,

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

alkani. Moterys puldavo kepti kiaušinių, o mums tekdavo keliauti su jų žinia ilgus kilometrus. Kelis kartus buvau su paketėliais nusiūsta į Slabados k. Ten sutartu laiku jau laukdavo žmonės. Padėdavo ir seserys Kazlauskaitės, kitos mergaitės. Stribai irgi nuolat sukosi mūsų kaime. Tačiau jie buvo nekenčiami ir niekinami už žiaurumus ir smurtą. Atvažiavo vieną

Jokūbas Sidaras-Tarzasas su sūnumis

popietę į kaimą Žaslių stribai. Cesiūnui Vytautui, o jam tebuvo tik šešiolika metų, liepė kinkyt vežimą - juos vežti reikia. Ir nepasakysi tiems velniams „ne“. Vaikinas išvažiavo, o tėvai ir seserys jo jau niekada nesulaukė. Tuo laiku nuo nelaimių tėvas patarė gintis poteriais. Ir pats labai pamaldus buvo. Ateidavo pas mus į trobą partizanų vadas Serbentas. Gal tris kartus buvo atėjęs. Visi valgo, ilsisi, o jis mus kalbina, sako, mergaitės, nugalėti priešą reikia daug valios. Būkit kantrios ir pasiryžę aukotis.

Partizanų būriuose buvo daug pažįstamų. Mano dėdė Jokūbas Sidaras-Tarzasas darė partizanams medinius rožančius. Išdrožia karoliukus, suveria ant *šniūrelio*. Pats buvo daug išvargęs besislapstant. Buvo pasidaręs bunkerį savo šulinyje: šulinys gilus - 21 žiedas, tai prie pat vandens pramušė horizontalią skylę, pasidarė ten patalpėlę ir tūno, jei būna sribų ar kareivių šukavimas. Į tą duobę jį nuleisdavo suktuvu, prie kurio buvo pritvirtintas kibiras, ir iškeldavo tuo pačiu. Būdavo, stribai pripuolę prie šulinio srebja vandenį, o kad ten partizanas slepiasi, nesusiprotėjo. Dalyvavo sunkiame 1945 m. balandžio mėn. mūšyje Kaugonyse, paskui jam padarė netikrus dokumentus. Po kurio laiko MGB suėmė. 1948 05 22 išvežė į Sibirą ir niekuo nekalta Jokūbo žmoną Oną. Apie šios šeimos kančias daugiau žinojo Jokūbo sesuo Domicėlė Sidaraitė-Matačiūnienė (g. 1921 m.).

Kariavo ir pusbrolis Pranas Levickas iš Civiškių kaimo, prie Žaslių, bet žuvo su Čiurinsku, nušovė kareiviai. Pažinojau partizaną Stasį Grendą vėliau irgi žuvusį.

Ne geriau gyvenome ir mes čia, sovietinėje Lietuvoje. Buvo daug melo ir patyčių, išmokino žmones vogti ir kalbėti netiesą. Tik atmintis žuvusiems partizanams tebūna dar ilga.

Pasakojo Jadvyga Maleckaitė-Suslavičienė, 1994 m.

ŽASLIŲ MOKYKLOS DIREKTORIUS

1946 m. susikūrė Bendras demokratinis pasipriešinimo sąjūdis (BDPS) su būstine Vilniuje ir ryšiais užsienyje. Partizanų vadovybė komandiruoja Antaną Lukšą-Arūną į DKA. Jam buvo numatyta palaikyti ryšius tarp Tauro apygardos, DKA ir Vilniaus, tad įsidarbinti reikėjo kur nors tarp Vilniaus ir Kauno. Antanas ir pats norėjo dingti iš Suvalkijos, nes buvo nuolat spaudžiamas vykti mokytis į Leningrado karo mokyklą. Matyt, MGB 1946 m. vasarą nenuėmė apie partizanaujančius brolius. Antanas tuo metui buvo baigęs Kauno mokytojų seminariją ir dirbo Veiverių miestelio vidurinės mokykloje mokytoju. Žinojo, kad Geležinio Vilko rinktinėje partizanavo broliai Senovaičiai, jų sesuo buvo partizanų ryšininkė, o kitas brolis Juozas dirbo Kaišiadorių vakarinėje mokykloje mokymo dalies vedėju. Nutaria, kad Kaišiadorys yra strategiškai patogi vieta būsimai jo veiklai, tad vienas iš brolių parašo raštelį Juozui, prašydamas padėti įsidarbinti Antanui Lukšai. Taip jis atsiranda Kaišiadoryse.

Kokiu tikslu atvažiavo būtent į Kaišiadorių rajoną, žinojo tik mokytojas Juozas Senovaitis. Jis buvo labai santūrus, mažakalbis, be reikalo žodžio neištardavo, gal todėl atrodė visada susimąstęs. Mokytojas, reikalui esant, sugebėdavo mokiniams daug ką pasakyti žvilgsniu, šypsena ar nutylėjimu. Jis turėjo didelę įtaką mokiniams, pelnė jų meilę. Konspiracija buvo mokytojo ginklas, mokėjo neišsiduoti, tačiau išdavystės vis tiek neišvengė: KGB smogikai jį suėmė. Iš kentė mokytojas ilgus lagerio metus, sugrįžo į Tėvynę nieko neišdavęs ir neatsisakęs savo idealų.

Darbas Kaišiadoryse tęsėsi tik tris savaites. Antanas žvalgėsi, ieškojo ryšio. Gyveno miestelyje samdomame bute. Švietimo skyriaus vedėjas Antanui tris kartus primygtinai siūlė dirbti besikuriančioje Žaslių vidurinėje mokykloje direktoriumi. Jis ieškojo priežasčių atsisakyti siūlomų pareigų, tačiau sutiko, nors Kaišiadoryse gyventi ir palaikyti ryšius su partizanais buvo gal net patogiau.

Žasliuose apsigyveno mokyklos pastate, kur jau gyveno viengungiai mokytojai: liutuanistas Petras Bartkus ir fiziką vaikus mokęs Vytautas Bagušis. Vyrai buvo dori, sąžiningi, nuo tarnybos armijoje atleisti, apie direktoriaus misiją nieko nežinojo. Tuo metu čia mokytojavo Aldona Šaukevičiūtė (g. 1926 m.), kuri buvo partizanų ryšininkė.

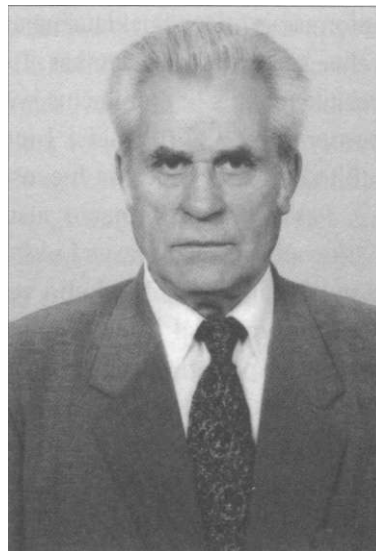
Žaslių apylinkės garsėjo partizanais ir jų žygiais. Čia dažnai lankydavosi DKA štabo kovotojai, buvo tvirtas ryšininkų ir rėmėjų būrys. Pro Žaslius ėjo ir Mažasis ratas, kuriuo keliavo Žalias Velnias su apsauga. Netoli - Kaugonių, Paparčių miškai, kur telkėsi patys drąsiausi vyrai.

1947 m. Kaišiadorių ir Žaslių valsčių rinkimų apygardoje AT deputatu išrenkamas K. Trubickas, Kaišiadorių t. ū. traktorininkas. Rinkimų dieną į Žaslius atskubėjo Kaišiadorių gimnazijos komsorgas Romualdas Gylys. Matyt, jis parodė kareiviams išaiškintą partizanų ryšininkę Aldoną Šaukevičiūtę. Kareiviai parvertė ją ant žemės, surišo ir įmetė į *viliuką*. Mergina Magadano lageryje kalėjo iki 1954 m.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Lietuvių kalbą Žasliuose dėstė mokytoja Danutė Andziulytė. (Jos brolis spaustuvininkas Vytautas Andziulis (g. 1930 m.) su Juozu Bacevičiumi Kauno r. Salių k. įrėngė pagrindinę spaustuvę. 1980 m. jiedu išleido vyskupo K. Paltaroko „Tikybės pradžiamokslį“, vėliau – maldynėlį ir daug kitų leidinių. Gerai išlaptinta spaustuvė išsilaikė nesusekta dešimt metų.)

1946-ųjų rugsėjo ir gruodžio mėn. buvo pavojingi, kupini įtampos. Netikėtai Antanas sužinojo, jog yra sekamas. Žaslių vidurinėje dirbo karinio rengimo mokytojas, buvęs 16-osios divizijos viršila Julius Stankevičius, stambus vyras, turėjęs stiprų balsą ir vis rėkimu drausmindavęs mokinius. Antanas pamena, kai mokykloje vyko spalio „švenčių“ minėjimas.

Antanas Lukša-Arūnas

1946-ųjų lapkritis buvo šaltas, vėjuotas. Susirinko į salę mokytojai, o viršilos su mokiniais pasirodant nesulaukia. Išėjo ieškoti. Vidurkelyje tarp mokyklos ir iškilmių salės, kur turėjo vykti mitingas, mato: viršila, išrikiavęs mokinius patižusiame sniege, verčia juos žygiuoti ir dainuoti. Mokiniai, išvydę Antaną, pradėjo šaukti: „Direktoriau, gelbėkit!“ Mat viršilajau gerą valandą juos visus „auklėjo“, mokė paklusnumo. Prieina ir ramiai klausia: „Kas atsitiko?“ O jis atrėžia: „Liepia dainuot, o aniems mat – adventas! Nedainuoja! Įsakiau žygiuoti, kol uždainuos!“ Po trumpų derybų viršila nusiramino, ir mokiniai pagaliau buvo atvesti į salę. Gal Stankevičius ir neblogas žmogus buvo, bet silpnos galvelės, kaip mokiniai sakydavo – „tarybukas“. Išdavikas nebuvo. Tai jis vieną vakarą Antanui draugiškai „prasitarė“: „Direktoriau, galvok, ką šneki, nes privalau sekti kiekvieną tavo žingsnį, stebėti tave ir klausytis“. Antanas mano, kad pranešimo tikslas buvo jį perspėti, nes direktorius buvo teisingas ir užsitarnavęs visų simpatijas.

Neramios dienos keitė viena kitą, lydinos pavojų ir išdavysčių nuojaautos, praradimų ir netekčių skausmo. A. Lukšajau spėjo organizuoti pastovius ryšius su Tauro apygarda, gaudavo nurodymus tolesnei veiklai. Atrodė, viskas ramu, ryšininkai dirbo sklandžiai, tačiau gruodžio pabaiga sujaukė planus. Tuos įvykius Antanas Lukša gerai atsimena. „1946 12 20 pagrindžio darbo reikalais susitikau su broliu Juozu Lukša-Skirmantu. Aptarėme veiklos planus ateičiai. Atsisveikinęs jau grįžau į stotį, norėdamas išvažiuoti į Žaslius, kai prietemoje mane kažkas tyliai pasivijo ir šlumštelėjo už nugaros. Atsisukau – suplukęs mane pasivijo Vytauto Didžiojo universiteto prorektorius ūkio reikalams Bronius Barzdžiukas. Čiupo už rankos ir sako: „Netikiu stebuklu, bet šį kartą patikėsiu. Nežinau, kur gyvena Juozas, atvykau jo ieškoti. Laimė, tave pamačiau: skubi

informacija". Daug neklausinėjau, nuskubėjome pas brolių. Būtent tą naktį mums tapo aišku, kad Erelis yra išdavikas. Tai buvo akivaizdi ir baisi žinia, nes Markuliu partizanai pasitikėjo, o jis turėjo plačius ryšius su daugelio apygardų vadais. Pernelyg ilgai mes nesupratome, kaip giliai į Lietuvos rezistenciją ir ginkluotą pasipriešinimą yra infiltruotas KGB agentas Juozas Albinas Markulis-Erelis.

Pas J.Lukšą-Skirmantą susitikome: Bronius Barzdžiukas-Būtautas, Algimantas Zaskevičius-Šalna, Stasys Lukša-Juodvarnis ir aš. Analizavome visus įtartinus faktus iš mums žinomos J.Markulio veiklos, aiškinomės gautas žinias iš būrių vadų bei jų įtarimus, ypač dėl finansinių J.Markulio reikalų, lengvai gaunamų tuščių pasų bei galimybės priregistruoti partizanus komisariatuose. Prisiminėme abejones, kilusias išvykose ir susitikimuose su partizanų vadais. Iš kilo didžiausios išdavystės grėsmė. Ilgai svarstėme, vienas po kito ryškėjo ankstesni įtarimai. Vienas jų - Markulis galėjo būti užverbuotas sovietų saugumo dar 1946-ųjų vasarą, kai, atvykus žvalgams iš užsienio, buvo įkurtas Bendras demokratinis pasipriešinimo sąjūdis. Į susitikimą su partizanų pagrindžio aktyvistais buvo pakviestas ir J.Markulis-Erelis, Vilniaus universitete skaitęs medicinos anatomijos paskaitas studentams. Tuo metu Skirmantas buvo įpareigotas dirbti BDPS štabe Vilniuje. Vos apsigyveno bute, kurį jam parūpino Markulis, į duris pasibeldė nepažįstamas rusas pulkininkas ir pareiškė: „Šį butą karinė vadovybė jau seniai paskyrė man!..“ Nesusipratimą įartinai lengvai užglostė Markulis: Skirmantas liko gyventi tame pačiame bute, o rusų pulkininkas gavo kitą. Kėlė įtarimą ir tušti pasai, į kuriuos įrašydavome norimas pavardes: kaip ir kieno padedamas Markulis gaudavo tuščius pasus? Atvirai paklaustas jis negalėjo paaiškinti, kieno lėšomis remia štabo narius bei kai kuriuos pasipriešinimo sąjūdžio dalyvius. Vėliau įtarimai kilo jau ne tik dėl lengvai sutvarkomos pasų registracijos kariniuose komisariatuose. Lankantis partizanų būriuose Markulio pasisakymai pradėjo erzinti vyrus, atrodė nekonkretūs ir nenuoširdūs. Keletą kartų susidariusią nepasitikėjimo atmosferą išsklaidė Skirmantas, nors ir jam Markulio tuščiažodžiavimas atrodė įartinas. O mudviem su B.Barzdžiuku didžiausia abejonė kilo, kodėl Skirmantas nebuvo suimtas iš karto, juk Markulio dėka enakvėdistams jo gyvenamoji vieta buvo žinoma. Išaiškėjo baisi tiesa: 1947 01 18 buvo numatytas Lietuvos partizanų apygardų ir rinktinių vadų suvažiavimas. Išdavikas Erelis planavo ta proga per Skirmantą atiduoti enkavedistams į rankas visus partizanų vadus iš karto. Vadus sukviesti į suvažiavimą buvo įpareigotas Juozas. Kas yra J. Lukša-Skirmantas, sovietų saugumui jau buvo žinoma, taip pat ir jo ryšiai užsienyje bei Lietuvoje, pagrindinė veikla ir pastovus ryšys su partizanų vadais. Išryškėjo didžiausios išdavystės situacija.

Įtarimus patvirtino ir Skirmanto susitikimas su Markuliu bei Vilniaus universitete Rusų kalbos katedrai vadovavusiu A. Zaskevičiumi-Šalna. Buvo nutarta iškviesti Erelį į tolimesnę apygardą ir ten jį ištardyti. Pas Markulį Skirmantas užėjo su Šalna. Iki tol Markulis joku būdu nepriimdavo savo namuose iškart dviejų žmonių,

kalbėdavo tik su vienu. Tuokart sutiko ir svetingai priėmė abu. Kada Juozas aptarė kartu su Šalna būsimą išvyką į Žemaitiją, Šalna Markuliui slapta parodė ženklą, kad šis nevažiuotų. Juozui tada kilo dar vienas įtarimas: kam dirbo Šalna ir kas jį siejo su Markuliu? Buvo prisiminti visi žygiai ir išvykos bei susitikimai su partizanų būriais. Skirmantui vykstant su užduotimis pas partizanus, neretai Markulis-pareikšdavo, jog vyks drauge, ir visada nuramindavo: „Būkit ramūs - šiandien čia garnizono kareivių nebus“. Iš tiesų enkavedistai nepasirodydavo. Tačiau kas galėjo iš anksto žinoti, kur sustos ir kokius miškus apsups smogikų daliniai? Aišku, tik enkavedistų bendrininkas."

Paaškęs situacijai, Antanas Lukša skubiai išvažiavo į Žaslius. Reikėjo perspėti visus partizanų būrių vadus apie išdavystę. Tą pačią naktį Skirmantas paliko Vilnių. Ankstų gruodžio 23-iosios rytą gavo iš brolio pranešimą, prašantį kuo greičiau išvykti iš Žaslių. Atsisveikino su bendradarbe Danute Andziulytė, pasakęs, jog važiuoja gilinti mokslo žinių, bet ji tuo nepatikėjo. Nuoširdžiai palinkėjo sėkmės, išsiskyrė nelinksmai. Po dviejų dienų pas pusbrolių Juozą Marčiulionį Vainatrakio kaime susitiko su Skirmantu, Šalna ir Juodvarniu. Reikėjo žaibo greitumu pranešti visiems apie Erelio išdavystę. Tuo momentu išdaviko Šalnos dar neįtarė, tačiau suprato, kad Antanui Lukšai jau legaliai gyventi negalima. 1947-ųjų pirmosiomis sausio dienomis Antaną Lukšą pakvietė Tauro apygardos partizanų vadas Antanas Baltūsis-Žvejys ir patikėjo štabo žvalgybos ir ryšių skyriaus viršininko pareigas. Davė partizano priesaiką, kurią priėmė karo kapelionas kunigas Juozas Lelešius-Grafas. Išlakus, išdidus, tikrai kaip grafas, jis išklausė priesaikos žodžius, palaimino. Ne kartą tremtyje, kai tapdavo nepakeliamai sunku, Antanas prisimindavo jo drąsinantį žvilgsnį, šiltas, laiminančias rankas. Galbūt jo šventas palaiminimas padėjo ištverti kankinimus ir kančias. Dvasia iškentė viską, kas buvo jam skirta ir kam prisiekė, nieko neišdavė.

Dabar Antanas Lukša sako, kad Žaslių laikotarpis buvo vienas iš sudėtingiausių jo biografijoje. Reikėjo daug dirbti, norint suderinti mokyklos gyvenimą, neišsiduoti partizaninėje veikloje, neturėti priešų tarp pavaldinių. Susitikinėjant su ryšininkais, rėmėjais atsargumas ir sveika nuovoka lėmė rezultatus. Reikėjo laukti provokacijų, nauju žmogumi nuolat domėjosi saugumas, sekė kiekvieną žingsnį. Visa Lukšų giminė buvo įsitraukusi į kovą, buvo daug žmonių, žinančių ir jo biografiją. Tad su nerimu laukdavo kiekvieno ryto, džiaugdamasis, kad dar nepasibeldė priešas į duris. Jau po 1947 m. sausio, kai buvo suimti kai kurie ryšininkai, o Ereliai svilo padai, gyvenimas Žasliuose buvo tarsi ant veikiančio vulkano. Kiek atsikvėpė Antanas tik tada, kai nutraukė legalią veiklą ir pakliuvo į būrį.

Pagal A. Lukšos pasakojimą (2007 m.)

SUNAIKINTA RAMYBĖ

Mūsų tėvams Kaziui ir Emilijai Trakimams, gyvenusiems Kazimieravos k., netoli Ilgakiemio (Žaslių vlsč.), vienas po kito gimė net 10 vaikų: 6 sūnūs ir 4 dukros. Vyriausias Pranas, po jo Kazys, Vladas, Jonas, aš ir jauniausias Zigmas. Vyriausioji sesuo Ona buvo gimusi 1921 m., o jauniausioji Angelė - 1941 m. Adelė ir Vlada taip pat buvo už Angelę gerokai vyresnės. Šeima buvo draugiška ir darbšti, nors vaikai ir tokio skirtingo amžiaus. Pagal išgales mokėmės. Mūsų nelaimės prasidėjo 1944 m., kai mirė tėvas. Pranas (g. 1916 m) bandė pasitraukti į Vakarus, nes bijojo keršto dėl to, kad vokiečių okupacijos metais buvo Garliavos malūno vedėjas. Dabar sunku pasakyti, kodėl Pranas nepasiekė Vokietijos. Sako, pusiaukelėje apsigalvojo savo kraštą palikti, o gal ir nespėjo.

Kazys Trakimas-Putinas

Grįžęs susirado Kariūno būrį ir jame partizanavo, gavęs Arnoldo slapyvardį.

Panašiu keliu pasuko ir Kazys (g. 1922 m.), slapstęsis nuo tarnybos sovietinėje armijoje. Tik jis patraukė pas Kaugonių ir Dainavos partizanus, turėjo Putino slapyvardį. Ir jei Pranas retsykiais dar atklysdavo namo, tai Kazys nesirodė. Nežinome apie jį nieko iki šiol. Sako, jis žuvo 1945 04 13 Kaugonių miškuose, tame baisiame mūšyje, kur su kareiviais paguldė galvas dešimtys partizanų. Nežinome jo ir palaidojimo vietos.

1945 03 12 naktį sribai ir enkavedistai apsupo Pyplių kaimą kuriame su Pranu dar buvo Bernardas Švenčionis-Beržas. Vyrai bandė veržtis iš apsupimo. Bernardas buvo nušautas, o Pranas sužeistas. Jis dar nusigavo pas Virbickus, tačiau kraujo lašai nurodė kareiviams kelią. Sekė kankinimai, apklausos ir tolimesnė kelionė į Irkutsko lagerius. Žuvo Pranas jau daug vėliau Lietuvoje - 1985 m.

Apie Bronių žinių neturime, tik spėjame, kad išvežė jį į Sibirą vieną, mums nežinant. Iš lagerių žinios negavome, todėl nei jo žuvimo metų, nei vietos nežinome.

1948 05 28 rytą apie 8 valandą, mūsų sodybą apsupo kareiviai ir sribai. Mama (g. 1897 m.) sėdėjo su vaikais pasimetusi. Liepė visiems rengtis ir ruoštis kelionei į Sibirą. Tada namuose nebuvo Vlado, nes jis mokėsi Trakų mokytojų seminarijoje. Angelei tada tebuvo 7, Zigmukui - 12, o man - 14 metų. Mama su ašaromis žvelgė į vaikus, žinodama to pragaro sunkumus.

Pasakojo Vincas Trakimas, 1997 m.

ILGAKIEMIO GIMNAZISTAS

Augustinas ir Marijona Švenčioniai gyveno Ilgakiemyje, Žaslių vlsč., augino šešis vaikus. Bernardui (g. 1921 m.) ir Martynui (g. 1923 m.) turėjo atitekti 9 ha ūkis, o Zigmą (g. 1925 m.) tėveliai svajojo išleisti į kunigus. Jaunesnieji Vlada, Vytautas ir Edmundas Stanislovas laukė savo eilės ir likimo sprendimų.

Taip jau atsitiko, kad tėvelių svajonėms nebuvo lemta išsipildyti. Bernardas pas Kaišiadorių kalvį Sinkevičių išmoko kalvystės, dirbo su mokytoju, paskui ėmėsi savo verslo. Martynas penkeriais metais pasijaunino, pas Slabados k. kriaucių Joną Grigaliūną išmoko siuvėjo amato. Gyveno tėviškėje, siuvo ir dirbo žemę, vedė, nes vyresnieji broliai pasuko Tėvynės gynėjų keliais. Vlada tapo jų pagalbininkė, paskui siuntė broliams į Sibirą siutinius, o 1957 m. ištekėjo už sugrįžusio į Lietuvą politinio kalinio Petro Olelevičiaus iš Rumšiškių vlsč.

Iš pradžių Zigmas lyg ir ėjo tėvelių numatytu keliu. Baigė Žaslių mokykloje 6 skyrius, o 1944 m. birželyje ir Kaišiadorių gimnaziją. Nerasdamas išeities, pasuko mokytojauti. Rugpjūčio mėn. Trakuose baigė mokytojų kursus ir buvo paskirtas dirbti į Kasčiukiškių pradžios mokyklos 2-ąjį kompleksą Ilgakiemyje. Čia, žinant ir mokyklos direktoriui Juozui Lieponiui, prasidėjo partizano kelias.

Stasį Misiūną Zigmas pažinojo senokai. Buvo kresnas vyras, vaikščiojo su akiniais, aktyvus, apsiskaitęs, Lietuvos kariuomenės puskarininkis. Todėl Zigmo nenustebino, kai dar 1944 m. liepos mėn. pradžioje buvo pakviestas į jo sodybą Slabados k., kurioje gyveno jo ir brolio Motiejaus šeimos. Pasitarime tada dalyvavo ir Leonas Kupčiūnas, būsimasis partizanas Tigras. Visi žinojo, kad Stasys priklausė LLA Vilniaus organizacijai, ten nuo vokiečių okupacijos metų važiuodavo gauti instrukcijų, parsiveždavo atsišaukimų. Ir dabar jie sprendė klausimą: likti kovoti su bolševikais ar pasitraukti į Vokietiją? Tada jis kalbėjo, kad LLA kovoje prieš vokiečius buvo vieningi, tačiau ar visi liks kovoti su rusais, nebuvo užtikrintas. O kai liko Lietuvoje, Zigmas Švenčionis tapo Stasio Misiūno-Senio, DKR štabo nario, pagalbininku, jam prisiekė, vėliau bendravo su Kariūno būriu.

Su Pranu Petkevičiumi-Kariūnu jiedu buvo pažįstami irgi nuo 1941 m., kai Zigmas mokėsi kartu su Elvyra Urmilevičiūte iš Kiemelių k., Kaišiadorių vlsč. Tada Pranas su Elvyra draugavo. Paskui netikėtai jis pateko į vokiečių kariuomenę, karui baigiantis pabėgo. Paskui jau rusai suėmė ir siuntė į frontą. Ir štai 1944 m. rugpjūčio mėn. Pranas Petkevičius susirandą Zigmą, praneša, kad pabėgo iš armijos. Abu nuvyksta į Lubakos k. prie Kietaviškių, pas pusseserę Stefą Sabaliauskienę. Čia gyveno 2 savaites, o kai reikėjo eiti Zigmui mokytojauti, Praną Petkevičių atvežė į Slabadą pas Stasį Misiūną. Labai greitai Pranas subūrė kovotojų būrį, tapo jo, o paskui ir bataliono vadu.

Bernardas slapstėsi namuose, turėjo miegamajame po grindimis įsirengę 5x0,70 (h) m. slėptuvę. Sulenda ten abu su Zigmu, o viršuje kareiviai ar sribai naršo...

1946 03 12 Bernardas-Beržas ir Pranas Trakimas-Arnoldas iš Kazimieravos k., Žaslių vlsč., atėjo pas Pyplių k. gyventoją Stasį Trakimą nusiprausti. Sodybą apsupo sribai. Tada Beržas žuvo, o Arnoldui sužeistam pavyko pabėgti. Iš pradžių jis nubėgo pas Petrą Burdą rankšluosčiu apvynioju ranką, tačiau čia pasilikti negalėjo. Nubėgo pas dėdę Juozą Nartautą, o tas palydėjo pas ryšininką ir rėmėją Jurgį Trakimą-Staliną, į Janušonių k., kur sodyboje buvo patikima slėptuvė. Pagal pėdsakus persekiotojai atsekė ir nustatė, kad Arnoldas užėjo į trobą. Jis spėjo pasislėpti krosnies gaubte, tai kiek beieškojo sribai - nerado. Nutarė sribai trobą padegti, liepė šeimininkams pasiimti geriausius daiktus. Tada Arnoldas iš savo slėptuvės ir atsiliepė...

Bernardas Švenčionis-Beržas

Zigmui likimas lėmė tris kartus matyti Žalią Velnią, vykdyti jo tiesioginius nurodymus, dalyvauti mūšyje prie Šilonių. Net 1946 m. pradžioje buvo gavęs jam skirtą vado pasveikinimą ir palinkėjimą sėkmės kovoje. Kelis kartus vežė į LLA Vilniaus apygardą asmeninius Žalio Velnio laiškus, tuos, kurios jis prašė atsiųsti į pagalbą karininkų... Pirmą kartą Zigmas jį pamatė dar 1942 m. pas Kaišiadorių malūno savininkus brolius Senikus, kai jis su klasės drauge Aldona Senikaite užėjo įjūnamus. Buvo apsirengęs kariška uniforma, išpūdingos išvaizdos vyras. 1945 m. pradžioje dalyvavo susitikime su vadu Benado Laučiūno sodyboje Slabados k. Tų metų rudenį buvo pakviestas į Pagirių geležinkelio stotelėje vykusį pasitarimą, kuriame buvo kalbama apie situaciją. Tada su vadu buvo ryšininkė vietinė mergina Ona Zujūtė. Buvo Zigmas su Žaliu Velniu susitikęs dar ir gegužės pabaigoje Paparčiuose, Našlėnų k. link. Tada nešiojosi primityvų rusišką šautuvą, tačiau Dievas davė, kad tik kelis kartus teko jį panaudoti.

Mečislovą Kestenį-Serbentą, atvykusį į Slabados vnk. 1945 m. sausio 10 d., per du mėnesius kelis kartus vežė į Skėrius, Mikalaučiškes, Kaišiadoris.

Kartu mokėsi su Kaziu Mikuliu. Jis 1944 m. vasaryje išėjo į Vietinės rinktinės karo mokyklą Marijampolėje, nuo baigiamųjų egzaminų buvo atleistas. Vėliau mokėsi Kauno finansų technikume. Pajutęs, kad saugumas lipa ant kulnų, išėjo partizanauti į Livintus, bet 1946 07 18 partizanas Deržulis žuvo.

1945 m. birželio viduryje sužinojo, kad jo ieško saugumas. Paliko ne tik mokyklą, bet ir namus. Senis ir Serbentas jau buvo žuvę, Kariūnas slapstėsi Livintų miškuose. Su brolio Vytauto dokumentais išvažiavo į Kauną ir įstojo mokytis į IX gimnazijos... 5 klasę, nors turėjo brandos atestatą. Gyveno viename kambaryje su

partizanų A. Piliponių, jau ruošėsi sprukti į Klaipėdą. O kai tą suėmė, išaiškino ir Zigmą. Suėmė, teisė ir išvežė į Sibirą. Grįžo į Lietuvą 1956 m. ir apsigyveno Ariogaloje.

Šiandien Zigmą Švenčionis daugiau kalba apie tuos, kurie tuo sunkiu laiku jam padėjo. Tai ilgakiemio ūkininkai Juozas Butkevičius,

Kazys Makarevičius, Alfonsas Švenčionis, Kazys Makarevičius iš Janušonių k. Dauguma aplinkinių kaimų gyventojų nebijojo leisti jų sodybose įsirengti bunkerius, šelpė maistu, siuvo ir mezgė šiltesnius drabužius.

Pagal Z. Švenčionio pasakojimą, 2007 m.

Marijonas Jucevičius-Pumpuras ir Vytas Švenčionis

SLABADOS KAIME

Gimiau 1924 m. Slabados k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 m. vasaros pabaigos slapčiausi nuo mobilizacijos. Buvo masiškas pasitraukimas į miškus. Aš su broliu Pranu Grigaliūnu, retkarčiais ateinančiu Motiejumi Misiūnu, Adomu Raudeliūnu, Juozu Nartautu įsirengėme bunkerį tėvelio miškelyje, kitą *sumeistravojome* prie tvarto, malkinėje. Landa buvo užmaskuota kelmiais ir malkomis. Ir kiti šaukiamieji Slabados k. vyrai turėjo bunkerius. Pamažu susiorganizavome į būrius, kuopas.

Mūsų būriui vadovavo Benediktas Adamkevičius-Bijūnas iš Prazariškių k. Vietinio būrio vadu išsirinkome Motiejų Misiūną-Kryžiuotį. Greitai bataliono vadu tapo P. Petkevičius-Kariūnas. Visi turėjo slapyvardžius. Aš tapau Karveliu.

Pyplių k. partizanų ir besislapstančių būryje buvo keli Markevičiai, Stasys Vinickas, Jonas Švenčionis.

Ieškodami ginklų išvaikščiojom Pašulių, Beištrakių, Livintų, Antakalnio, Juodiškių apylinkes (Kaišiadorių ir Rumšiškių vlsč.), kur ėjo fronto linija. Ši tą nusipirkdavome pas kareivius Kasčiukiškių lauko aerodrome.

1945 m. Antanaičių miške vykusiame susidūrimo su priešais buvo man peršautas kelio sąnarys. Gydžiausi bunkeryje namuose. Pamenu 1945 04 13 kautynes Kaukinės miške (Žiežmarių vlsč.), kur turėjo vykti partizanų saskrydis. Paskui visi turėjome traukti į Semeliškes. Atvyko Kariūno kovotojai, tačiau buvo užpulti NKVD dalinių ir striubų. Tada žuvo Kazimieras Trakimas-Putinas (g. 1919 m.), Antanas Markevičius-Špokas (g. 1921 m.), Jonas Mikulis-Karvelis (g. 1924 m.), Vytautas Jankauskas-Nernunas (g. 1922 m.). Dešimtys partizanų pasitraukė Semeliškių link.

1945 m. gegužės mėn. Žalio Velnio ir Senio įsakymu turėjome aš ir Motiejus Misiūnas-Kryžiuotis legalizuotis, siekiant lengviau aprūpinti partizanus vaistais, tvarstomąja medžiaga, tapti ryšininkais tarp dalinių. Tuo metu tik mes žinojome bunkerį, kuriame slėpėme rašomąją mašinėlę, popierius. Mums buvo paaiškinta, kad čia galėsime lengviau dauginti atsišaukinus, laikraštėlius.

Ėjome į Žaslių NKVD skyrių. Tačiau jau pakeliui buvome suimti, surišti ir atvaryti į Žaslius. Čia teko praeiti pažeminimą, kančias. Vis klausinėjo, kur Kariūnas ir Meška. Aiškinome, kad miške nebuvo, tik slapstėmės nuo kariuomenės, o dabar norime arti žemę. Atėjo skrebas, buvęs partizanas Stepas Frankonis. Jis tikino, kad mes tik apsimetame geručiais, kad esame tikri „banditai“. Neigėme viską, kaltinome jį patį. Nežinia, kuo viskas būtų užsibaigę, jei nebūtų pasikeitęs tardytojas. Atėjo lietuvis ir, matyt, patikėjo. Kartą pasakė, kad mus išleidžia, o mes tris dienas turėsime dirbti kooperatiniame ūkyje, o ketvirtąją ateiti registruotis.

Jonas Grigaliūnas-Karvelis

Iš pradžių taip ir darėme, tačiau jau po keleto savaitių ėjome į užduotis: užpuldavome sribų būrelius, einančius tais pačiais maršrutais plėšikauti, Ilgakiemio seniūnijoje užpuolėme turto surašinėtojus. Sužinojome, kad į Ilgakiemį trys sribai pas tėvus atvyko ieškoti Zigmo Švenčionio-Tigriuko. Namuose neradę, važiavo į Kasčiukiškių mokyklą. Mokytoją perspėjome, o sribams įrengėme pasalą. Vienas sribas žuvo, o du pabėgo. Taip pamažu nustojau eiti į darbą ir registruotis. Mane jau ėmė ieškoti, o neradę areštavo motiną, tėvą, seseris, tikėdamiesi, kad aš pats ateisiu. Po kurio laiko visus paleido, tik motiną išvežė į Vilnių.

1946 m. sausio 6-osios naktį grįžau namo, tikėdamasis sušilti, nusiprausti. Deja, namus apsupo, o mane suėmė. Kaip reikalaudavo tėvas, namo sugriždavau be ginklo... Vėl ilgai tardė, klausinėjo apie Kariūną ir Mešką. Mušė. Taip patekau į lagerius. Tačiau greitai mane paleido, nesudarę bylos. Grįžau į Lietuvą.

Pasakojo Jonas Grigaliūnas-Karvelis, 2007 m.

IS ARCHYVŲ

1944 m. liepos mėnesį rusų kareiviai šakėmis nudūrė Žibavičių k. gyventoją Aleksą Marcinkevičių, apie 53 metų valstietį. Liko 7 vaikai. Paslaptinai dingo Pranas Cikockas, Boleslovas Anuprevičius, Pranas Marcinkevičius, Stabinskas. Valkakiemio k. atėjo keli kareiviai ir išsivedė Virbalą parodyti kelią. Žmogus namo negrįžo. Lėlių

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

kaime du paaugliai berniukai kėlė rugius. Pasirodžius rusų kareiviams, pasislėpė kluone, tie vaikus rado ir tėvo akivaizdoje sušaudė. 63 metų žmogus išprotėjo.

Pagal KGB ataskaitas 1944 08 30 - 1944 09 26 Žaslių vlsč. šaukimus į sovietinę armiją gavo 3141 vyrai, iš kurių atvyko į priėmimo punktus 1342, tiko tarnybai 743 šauktiniai. Neatėję papildė apylinkių partizanų gretas.

1944 08 29 Skėrių k. buvo nušauti apylinkės pirmininkas ir sekretorius, padegta daržinė. Paimta 20 šaukimų į sovietinę armiją. Rastas tokio turinio kreipimasis: „Lietuvių tautos partizanai. Lietuviams, komunistams ir rusų šnipams, anksčiau gyvenusiems Lietuvoje. Perspėjimas. Lietuviai, mūsų tautiečiai, likę su bolševikų armija, kentės nuo komunistų. Lietuviai, tarnaujantys komunistams, perduoda jiems žinias apie vietos gyventojus. Rusai, anksčiau gyvenę Lietuvoje, daugiausia paėmė ginklus ir kovoja NKVD bandose. Perspėju, kad visi lietuvių tautos kenkėjai sulauks DKR teismo sprendimo. Lietuvių tautos mažuma rusai ir silpno charakterio lietuviai turi paklusti lietuvių liaudies valdžiai. Žalias Velnias. DKR vadas, 1944 08 28" (versta iš rusų kalbos).

1944 m. rugsėjo mėn. Jurgino būrio partizanų tapo Bronius Krilavičius-Liepa iš Vaidžionių k. Dalyvavo 1945 04 13 kautynėse Kaugonyse. 1946 m. atsidūrė užneryje, kovojo Dobilo būryje. Nuteistas ir kalėjo Karagandoje.

1944 11 13 Žaslių ir Žiežmarių partizanų būriuose NKVD nurodė esant po 60 vyrų.

1944 11 17 apie 40 partizanų būrys pasirodė Talpūnuose. Apylinkės pirmininkas pranešė, kad jie užėjo pas Jurgį Garbačiauską ginkluoti kulkosvaidžiais, automatais, šautuvais, granatomis. Greitai siunčiami viso Žaslių garnizono kareiviai. Vykstant susišaudymui, sužeidžiamas ir paimamas į nelaisvę Ašaka Vaclovas, Tomo iš Dovainių k., Gelvonų valsčiaus. Pas jį rasti Ilgakiemio apylinkės taryboje paimti šaukimai į karo tarnybą. V. Ašaka už penkių dienų mirė ligoninėje.

1944 12 31 Gilučių k. Z. Kacevičiaus-Genijaus partizanai nukovė 5 stribus ir milicininkus, grįžtančius iš Trakų po suimtųjų konvojavimo.

1945 m. prasidėjo didelėmis netektimis. Tai buvo pirmoji partizaninė žiema, kurios sąlygomis kovoti dar nebuvo patyrimo. Pakako tik palikti sniege pėdsakus ar nevykusiai užmaskuoti bunkerio angą kai gausūs sekliai ir informatoriai, atvedavo kareivius. Taip jau sausio 20 d. Žaslių miške aptiktas partizanų bunkeris. Apsupus jį kareiviams, kova buvo nelygi: žuvo 7 partizanai, iš kurių 3 nusišovė patys. Jų asmenybės nenustatytos. Kokiam būriui partizanai priklausė ir kas vadovavo būriui, nežinoma.

1945 m. kovo mėn. dėl nenoro ir partizanų veiksmų Žaslių vlsč. ūkininkai pateikė tik pusę javų duoklės plano.

1945 m. pavasarį Žasliuose moksleivės R. Verbickaitė ir Č. Valeišytė užkalbino išniekintus partizanus saugojusius stribus, o K. Bandzevičius su A. Kondrotu kūnus įkėlė į J. Baublio vežimą ir išsivežė.

1945 m. liepos mėn. Civiškių miške (Žaslių vlsč.) žuvus būrio vadui Martynui Mastauskui-Gandrui (g. 1917 m.) ir nustačius, kad partizanauja brolis Zigmas-Aras (g. 1920 m.), suimti, nuteisti ir išvežti į lagerius jo broliai Jonas bei Bernardas (g. 1927 m.) ir seserys Ieva (g. 1921 m.) bei Ona (g. 1922 m.). Jie kalės iki 1955 m.

1945 09 09 pasieniečiai naršė Medinų k. apylinkes. Agentė „Liudmila“ nurodė, kad čia slapstosi kuopos vadas Pranas Ramantauskas-Šnekutis. Agentė gerai žinojo apie Šnekučio buvimo vietas, nes ji buvo jo sužadėtinės motina.

1945 12 13 NKVD iš savo agento „Linksmojo“ sužinojo, kad Survelių k. yra partizanų slėptuvė. Žaslių sribai tada nušovė 4 partizanus.

1946 m. pradžioje prieš būrį partizanų buvo pasiūsti kareiviai. Trumpos kautynės vėl įvyko Paberžės k. pakraštyje. Tada buvo nukauti trys kareiviai, partizanai nenukentėjo. Keršydami už tai, NKVD sudegino Taparauskų sodybą.

1946 m. vasario-kovo mėn. buvo didelių suėmimų metas. Buvo nušautas partizanas Žaibas, suimti 6 Klajūno būrio kovotojai ir visa grupė rezervinių partizanų. Kovo 14 d. NKVD gavo pranešimą, kad Pyplių kaime, A. Stalerūno daržinėje, ilsisi partizanai. Ją apsupo būrys kareivių. Susišaudymo metu žuvo kovotojas Alfonsas Laurušonis-Šermukšnis iš Miežonių kaimo, o A rinktinės vadas Uosis pabėgo ant šeimininko arklio. Greitai buvo išaiškinta rezervinė Rimtauto kuopa ir areštuota. Į okupantų akiratį šį kartą pakliuvo net 47 asmenys.

1946 03 21 enkavedistai Bekštonių miške apsupo grupę Putino partizanų. Žuvo Bronius Sasnauskas iš Stabintiškių (g. 1924 m.) ir Juozas Valiukas iš Janušonių (g. 1918 m.). Pats Vincas Žukauskas-Putinas sužeistas pabėgo. Balandžio 11 d. Padalių k. A. Raudeliūno sodybos slėptuvėje rastas kuopos vadas Zigmas Dzeventlauskas-Lieptas (g. 1922 m.). Jis po ilgų kankinimų mirė lageryje.

1946 07 15 surandama žeminė, kurioje slapstėsi būrio vadas Bronius Marcinkevičius-Uosis iš Paukščių. Atsišaudydamas mėgino bėgti, tačiau pats žuvo. Rugsėjo 8 d. sribai prie Eiriogalos aptiko partizanų stovyklavietę ir suruošė pasalą. Jie tikėjosi, kad čia sugrįš visas būrys, tačiau buvo nušautas vienas partizanas, kuris taip ir nebuvo atpažintas. Kiti partizanai, išgirdę šūvius, sumaniai patraukė priešingon pusėn.

MVD duomenimis 1946 m. viduryje Žaslių valsčiuje veikė 30 vyrų Adolfo Kinderevičiaus-Jurgino (g. 1921 m.) batalionas. Pats vadas žuvo 1947 03 01 Gelvonuose. Antanaičių miške buvo Prano Jaromsko-Perkūno 12 partizanų būrys. Tačiau šiais duomenis vargu ar galima tikėti, nes okupantas galėjo specialiai sumažinti besipriešinančių skaičių, siekdamas parodyti savo galią.

Benediktas Adamkevičius-Bijūnas (g. 1920 m.) iš Prazariškių k. vokiečių okupacijos metu buvo policininku, vėliau kovojo Petro Petkevičiaus-Dramblio būryje. Agentas „Markevičius“ 1946 05 01 pranešė, kad perėmė tokio turinio pranešimą: „Ponas Bijūnai, aš pranešu, kad apygardos vadas paskyrė Uosį (Petrą Klimavičių) savo padėjėju, o mane - 2-ojo bataliono vadu“.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

1948 m. išaiškinamas ir suimamas tariamas rezervinis būrys, kuriam vadovauja Kamila Motiejus, Kazio iš Cineikių. Jo būriui priklausė 6 vyrai iš Buivūnų: Sinkevičius Martynas, Juozo (g. 1911 m.), Sinkevičius Albinas, Jono (g. 1928 m.), Sinkevičius Kazys, Jono (g. 1931 m.), Kazakevičius Zigmas, Vinco (g. 1916 m.) ir Vėželis Antanas iš Tadaravos k., Žaslių vlsč. (g. 1931 m.).

1948 08 25 pas Zosę Jurevičienę Mitkiškėse suimti: Jonas Roslikas-Sakalas (g. 1921 m.) iš Jiezno vlsč., 5 bataliono Putino būrio kovotojas, ir Albinas Stravinskas, Vinco (g. 1917 m.), pastovaus būrio neturėjęs, o su padirbtais dokumentais tuo metu gyvenęs Vilniuje.

Ilgiausiai kalėjęs valsčiaus partizanas buvo Vaclovas Krilavičius (g. 1922 m.): suimtas 1946 m., Mordovijoje, Taišete, Karagandoje išbuvo iki 1972 m.

Vyriausias amžiumi politinis kalinys buvo Antanas Bružas (g. 1873 m.) iš Žaslių. Jis buvo suimtas 1948 m., kalėjo Dubrovlage, Mordovijoje iki 1956 m.

GEGUŽINĖS-ZŪBIŠKIŲ-ŠILONIŲ PARTIZANAI

ŽUVE UŽ TĖVYNĘ

Gyvų to metų liudininkų liko nedaug. Esu gimęs 1933 m. gruodyje, taigi, tuo metu jau buvau paauglys. Mokiausi Žasliuose, o 1949 m. išvažiavau mokytis į Kauną. Tačiau tada partizanų mūsų krašte jau beveik neliko. Savo akimis esu matęs ir partizanus, ateinančius daugiausia naktimis, ir dienomis siaučiančius enkavedistus bei stribus.

Gegužinės kaimas, kažkada vadintas miesteliu, esantis už 8,5 km į šiaurę nuo Palomenės, 1919-1924 m. buvo net valsčiaus centras, turi gražią raudonų plytų bažnyčią. Gegužinės-Bučionių apylinkėse didžiausiu partizaninio pasipriešinimo organizatoriumi buvo kunigas Steponas Rudžionis. Penki Paulauskai partizanavo šiame krašte. Broliai Zigmas ir Antanas (Vincos sūnūs) žuvo lageriuose ar tremtyje. Kiti broliai Paulauskai - Antanas ir Jonas (Antano sūnūs) po lagerių sugrįžo namo. Paulauskas Jonas, Jono (g. 1916 m.) buvo Lietuvos kariuomenės puskarininkis. Po kalėjimų ir tremties į Lietuvą grįžti neleido. Mirė jau 1985 m. Vorkutoje.

Bučionyse žmonės atsimena Kazį Jaskutį, mirusį tremtyje.

Senojoje Gegužinėje gyveno politiniai kaliniai Antanas Karnuševičius ir Antanas Zujus.

Putriškių k. partizanauti išėjo keturi Balniai: du broliai Jonas ir Stasys (Adomo sūnūs) ir Balnys Vaclovas, Petro bei Balnys Adolfas, Jono. Visi buvo nuteisti, tačiau grįžo į Lietuvą.

Kaspariškių k. partizanavo Arbočius Stepas, Adomo. Liko gyvas. Didelę įtaką pasipriešinimo organizavime turėjo Arbočius Jonas, pramintas Kariūnu.

1946 m. Rusių k. per gaudynes žuvo trys jaunuoliai: Suslavičius Vaclovas, Andriaus (g. 1925 m.), Tatarūnas Petras, Juozo (g. 1928 m.) ir Suslavičius Pranas, Prano (g. 1928 m.)

Buckūnų k. rusai, bėgdami nuo vokiečių, 1941 06 26 nušovė Stasį Matačiūną ir du jo suaugusius sūnus - Stasį ir Boleslovą, taip pat Stasį Žvirblį. Palaidoti Šilonių kapinėse. Šiose kapinėse palaidoti sribų nukankinti Dominykas Matačiūnas (1889-1953) ir Stasė Matačiūnaitė (1897-1946).

Iš Šilonių k. žuvo 7 partizanai. Broliai Adolfas ir Pranas Kinderevičiai, Kinderevičius Antanas, Igno, Dzeventlauskas Pranas, Jono, Žvirblis Jonas, Felikso, Žvirblis Bernardas, Motiejaus. Sako, kad Cikanavičius Stasys, Motiejaus partizanų buvo pasiūstas tarnauti sribu. Šilonių k. kapinėse palaidotas Taparauskas Albinas iš Paberžės k. (1927-1946). Sibiro tremtyje žuvo partizanų pagalbininkai Antanina Taparauskienė (1896-1952) ir Jonas Žvirblis (1905-1952).

Jačiūnų kaime žinoma partizanų rėmėjų Suslavičių šeima. Antanas, jo seserys Jadvyga ir Janė buvo nuteisti ir kalėjo. Toks pats likimas ištiko ir Suslavičių Stasį, Martyno. Pažymėtinas šio kaimo gyventojas Pranas Dzimidavičius, per visą okupacijos laikotarpį išsaugojęs Trispalvę ir iškėlęs atgimimo metū. Seserys Stefa ir Antosė Miknevičiūtės buvo partizanų rėmėjos bei ryšininkės. Kartu su tėvais ištremtos. Gyveno Antanaičių kaime. Žuvo broliai Pranas ir Antanas Dzimidavičiai, Jonas Šimanskas, Kazio. Iš lageriu grįžo Grinkevičius Kazys ir Šimanskas Stasys.

Iš viso mūsų krašte esu išaiškinęs 41 žuvusį, 30 nuteistų partizanų, 84 jų pagalbininkus, kalėjusius lageriuose. Septyni iš pastarųjų ten žuvo. Taip pat 106 tremtinius, tarp kurių dauguma buvo partizanų šeimų nariai. Žinant, kad pokaryje tose apylinkėse (Rusiai, Gegužinė, Jačiūnai, Vaidučiai, Bartkuškos, Klusai, Bučionys, Paberžė, Putriškės, Buckūnai, Surveliai, Svirplionys ir dar keli vienkiemiai) buvo apie 250 sodybų su apie 1100 gyventojų (R. Gustaitis, „Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas“, 2001), nesunku paskaičiuoti, kad šiame krašte nukentėjo kas ketvirtas žmogus, įskaitant ir vaikus.

Štai dar kelios partizanų žūties istorijos.

Vieną 1945 m. vasaros sekmadienį vieškeliu nuo Gegužinės į Žaslius po operacijos grįžo Žaslių sribai ir NKVD garnizono kareiviai. Tuo metu iš savo namų Rusių k. į Šilonis ėjo besislapstantis nuo šaukimo į sovietinę kariuomenę Vaclovas Suslavičius (g. 1922 m.), turėjęs Klevo slapyvardį. Jį okupantai pastebėjo prie Buckūnų pušyno. Mašinos sustojo, o vaikinai ėmė bėgti. Pasigirdo šūviai, Vaclovą sužeidė, o ant arklio pasivijęs sribas, net nepasiklausęs vaikino bėgimo priežasties, užmušė šautuvo buože. Mirė tas ne iš karto, o kurį laiką kankinosi. Palaidotas Rusių kapinėse. Visa tai matė ir man papasakojo tėvelis ir Uršulė Matačiūnienė. Tada Vaclovo tėvelis jau buvo miręs, tai motina ir seserys palaidojo jį Rusių kapinaitėse, o žūties vietą pažymėjo, įkaldami ažuolinį kuolą. Deja, per ilgus dešimtmečius kuolas supuvo, šiandien žuvimo vieta nežinoma.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Zofija Balnytė-Kinderevičienė su vyru Ignu Šilonių k. buvo išauginusi gausią šeimyną: keturis sūnus ir penkias dukras. Vyras buvo garsus kaimo kalvis, šeima turėjo 10 ha nederlingos žemės. Atrodė, kad viskas gražu ir gera. Vienas sūnus dirbo Zūbiškių spirito varykloje mechaniku, kitas – staliumi. Dukros buvo geros audėjos ar siuvėjos. Antrajai okupacijai prasidėjus, šeima išsiblaškė. Nei vienas vaikas neišėjo tarnauti į sovietinę armiją, bet tapo partizanų rėmėjais. Sūnus Antanas Kinderevičius (g. 1922 m.) buvo atleistas nuo tarnybos, tačiau 1946 02 24, pasirodžius stribams ir kareiviams, puolė bėgti kartu su broliais. Tadajam buvo 27-eri metai. Beeinantį per lauką pastebėjo baudėjai. Be išpėjimo pradėjo šaudyti, sužeidė koją ranką, veidą. Priėję pamanė, kad šis jau miręs, ir patraukė toliau. Nelaimę per langus matė motina bei seserys ir pasileido prie Antano. Dar joms nepriėjus, vaikiną pakilo nuo žemės. Tai pastebėję stribai sugrįžo prie sužeistojo ir jį nusivedė. Leisgyvisjis buvo varinėjamas po kaimą kartu su kitais suimtaisiais. Didelį skausmą kėsdamas, Plepo klojime Antanas prašė okupantų jį pribaigti. Pavakaryj NKVD karininkas su kareiviais nusivedė jį į pamiškę ir nušovė. Palaidojo šeima sūnų pusiau slapta. Tačiau nekalto sūnaus aukos neužteko: 1948 05 22 Kinderevičių šeima buvo ištremta į Sibirą: tėvas, motina, dukterys Sofija, Ona ir Marija bei sūnus Vincas. Sugrįžo į Lietuvą visi tik po 10 metų...

1945 m. pabaigoje baudėjai šukavo Jačiūnų-Gegužinės miškus. Susidūrus su partizanais ir besislapstančiais su sovietinės kariuomenės jaunuoliais, nušovė Joną Čiurinską-Lašą (g. 1923 m.) iš Medinų k. Pradžioje jo kūną paslėpė Jačiūnų miško Vienaraisčio samanose, vėliau palaidojo Šilonių kapinėse. Jo brolis mokytojas Andrius dar 1941 m. buvo nukankintas Rainiuose. Jaunesnysis brolis Pranas 1946 m. žuvo Mackūnų k., Kaišiadorių vlsč., kai stribų sužeistas paleido kulką sau. Buvo pakastas senųjų Kaišiadorių kapinių pakraštyje, krūmyne. 1948 m. į Sibirą bus ištremta tėvų ir sesers Suslavičienės iš Jačiūnų k. šeimos. 1946 m pavasarį, patvinus Laukystai, Kaspariškių k. ledai atplukdė kitą auką - Vladą Verkauską (g. 1915 m.) iš Dervonų k. Jo kūną slapta palaidojo Šilonių kapinėse greta Jono Čiurinsko. Greitai Vlodo tėveliai numirė, o seserys Natalija ir Emilija liko našlaitės, jas užaugino giminės. Jos turėjo dar ir kitą brolį, tačiau kur jis dingo, kur palaidotas, niekas nežino.

Prūdinkų k., prie Paparčių gyvenęs Ignas Savickas buvo šviesus ūkininkas, didelis patriotas. Žmona L. Kirdeikytė buvo kilusi iš Bučionių. Už gerą ūkininkavimą Ignas buvo gavęs padėką - Garbės raštą net iš Lietuvos Prezidento Antano Smetonos. 1945 07 15 jį nužudė stribai, besivydami sprunkančius nuo jų partizanus. Buvo sekmadienis, po maldų Paparčių bažnyčioje žmogus ilsėjosi, gulėjo lovoje. Skrebai jautė, kad jis žino partizanų bunkerius, todėl reikalavo juos parodyti. Tik Ignas tylėjo... Jo kūną skrebai išsivežė į Žaslius, įrodymui, kaip sėkmingai jie kovoja su partizanais. Paskui užkasė nežinomoje vietoje prie dabartinės vidurinės mokyklos pastato.

Žasliuose gyveno moteris, kuri turėjo nesantuokinį vaiką Praną Raudeliūną. Motinos pavardės neatsimenu. Pranas išėjo pas partizanus, glaudėsi Šilonių kaimo

miškuose. Matyt, buvo užmaskuotas priešas, nes slapta pradėjo tarnauti sribams. Turėjo užduotį nužudyti patį Žalią Velnią. 1945 m. liepos mėn. Pranas Raudeliūnas išdavė Žalio Velnio bunkerį prie Čiobiškio kelto, kairiame Neries upės krante. Tada Žalias Velnias per stebuklą išsigelbėjo. Išdavikas, norėdamas įsiteikti savo šeiminkams, Šilonių kaimo pamiškėje nušovė partizaną, nupjovė jam galvą ir maiše nunešė į Žaslių sribyną. Pabuvęs sribu, išdavikas išėjo į sovietinę armiją, po to grįžo į Žaslius, bandė nusišauti ir, vežamas į Kaišiadoris, mirė.

Šį faktą paskelbus S. Abromavičiaus knygose „Žalio Velnio takais“ ir „Didžioji Kova“, autoriaus paprašytas dar kartą patikslinau detales. Kalbėjausi su šio įvykio liudytojais. 1944–1950 m. buvęs partizanas Bronius Krilavičius, Pranė Matačiūnaitė-Plepienė, gyvenusi Šilonyse, Bernardas Kinderevičius dar kartą patvirtino šios istorijos tikrumą. Prisiminėme, kad nužudytasis buvo nuo tarnybos sovietinėje kariuomenėje besislapstantis Leonas iš Kaišiadorių (pavardės, deja, niekas neprisiminė), kuris gyveno pusiau legaliai, vertėsi dailidės amatu. Pranas Raudeliūnas (pravardė *Bežiukas*) per šv. Velykas, kai Šilonyse pas Raudeliūnus buvo švenčiama, sumanė šią kruviną nuodėmę. Partizanas Leonas iš Kaišiadorių buvo siunčiamas į anapus Laukystos esančią sodybą gėrimo. *Bežiukas* jį nušovė, o paskui nupjovė galvą. Išgirdę šūvius, vyrai nusprendė ieškoti pasiūstojo ir savo siaubui rado kūną be galvos.

Tik 1999 m. lapkričio 1-ąją Šilonių kaimo kapinaitėse iškilmingai buvo pastatytas paminklas ant partizanų Vlado Verkausko-Paparčio (1922-1945) ir Jono Čiurinsko-Lašo (1922-1945) kapo. Mano iniciatyva po pusės amžiaus susiradome liudytojų, kurie prisiminė tuos įvykius, žuvusiuosius ir jų palaidojimo vietą.

Vieną 1945 m. žiemos dieną Jačiūnų miške, kažkur prie Vilkaraisčio, slėpėsi grupė vyrų. Tarp jų buvo Antanas Suslavičius, Jonas Čiurinskas. Kareivių ir sribų būrys, krėtęs apylinkę, pastebėjo partizanus. Joną Čiurinskas žuvo pirmasis, kartu su draugu iš užnerio Vladu Muka (pagal patėvį Verkauskas), iš Diršonių k. Partizano Lašo kūną žmonės paslėpė samanose, o po kiek laiko slapta perkėlė į Šilonių kapines. Vlado Verkausko palaikus kovo mėn. atplukdė. Manoma, kad partizanas tame susišaudyme buvo sunkiai sužeistas, tačiau pajėgė pasiekti upelio pakrantę, kur mirė.

Pagal Antano Paulausko medžiagą, 1997, 2005 m.

KLOJIMO BUNKERYJE

Gimė Leokadija Paškauskaitė 1930 03 04 Aleksandriškių k., Vievio vlsč., Kazokiškių parapijoje. Mama Marijona dirbo Natokų pradžios mokyklos valytoja, nes vyrui Broniui mirus, viena augino tris vaikus: Leokadiją, Konstanciją (g. 1932 m.) ir Juozą (g. 1934 m.). Partizanas Bolius Arbočius-Profesorius buvo iš Kaspariškių k., buv. tada dar Gegužinės vlsč. Juos suvedė ir išskyrė likimas pokario audrose.

Atėjo 1940 m. nelaimės. Mokytoją Andrių Zaščiurinską kuris patarė Leokadijos motinai neleisti vaikams stoti į pionierius, nuteisė ir nukankino Rainiuose. Jo kolegė

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Danutė Raubaitė dar ilgai užsakinėjo Kazokiškėse šv. Mišias už žuvusįjį. Leokadija buvo jau pakankamai paaugusi, kad suprastų, kas vyksta Lietuvoje.

Pokaryje pas kaimynę Marytę Mukienę slapstėsi partizanai V. Žukauskas, A. Zaščiurinskas, M. Šustauskas ir kiti. Leokadija, tada dar jauna mergaitė, nebijodavo nuvažiuoti į Kauną ir turguje nupirkti vaistų, nunešti žinutę nurodytu adresu. Tačiau greitai Aleksandriškėse gyventi tapo per daug pavojinga. Tai 1947-ais persikėlė gyventi į Vilkakiemį, Žaslių vlsč., pas tėvelio brolių Joną Paškauską. Ir čia ateidavo partizanai. Sutiko partizanauti. 1947 m. davė partizanės priesaiką pabučiavo Trispalvę. Tarp jų buvo ir Boleslovas Arbočius (g. 1908 m. Kaspariškėse, netoli Gegužinės). Jį vadino „Profesoriumi“. Sakė mokėsis Dotnuvos žemės ūkio akademijoje, partizanavo nuo 1944 m. Atrodė daug jaunesnis, buvo griežtas, dažnai iš bunkerio išeidavo. Leokadija tapo jo pagalbininke, rašė dokumentus, juos šifruodavo numeriais, kažkur nešdavo, vėliau juos kišo į butelius ir užkasdavo už sodybos. Su Boleslovu santykiai buvo draugiški, jautė vienas kitam simpatiją. Tad 1947 m. slapta susituokė Paparčių bažnyčioje. Bunkerį buvo įsirengę klojime, po šienų, angą užkimšdavo presuotais šiaudais. Valgyti eidavo į trobą o kai pasirodydavo sribai, bėgdavo į bunkerį, jį užmaskuodavo. Sodyba stovėjo atokioje vietoje, matėsi tik pakalnėje esanti sodyba, aplinkui laukai, laikė piktus šunis, tai svetimus pamatydavo iš toli. Bunkeryje turėjo žibalinę lempą, ji mezgė megztinius, sukneles. Buvo laikai, kai partizaninis judėjimas šiame krašte buvo apnaikintas.

1948 02 16, apie 10 val. ryte, iškilmingą ir šventinę kaimo nuotaiką sugadino pasirodę Žaslių sribai ir garnizono kareiviai. Boleslovas sėdėjo bunkeryje apsirengęs karinę uniformą ir rašė, o Leokadija mezgė. Įsibrovėliai atidarė klojimo duris, krėtė palėpę, šieną grindinį.

Leokadija Paškauskaitė

- Nieko nėra, - girdi nusiminusių sribų žodžius.

- Ieškokit, perkratykit šieną! - nenurimo vyresnysis.

Sribai jau atkakliau viską vertė, badė, šokinėjo. Ir angą maskuojantis presuotas gniužulas neišlaikė, kareivis su šienų įklimpo. Suprato, kad juos aptiko ir kad laukia kankinimai, nelaisvė, Leokadija pasiūlė susisprogdinti, tačiau Boleslovas nesutiko. Gal dėl to, kad jiedu laukėsi vaikelio...

Surišo abiems rankas, labai mušė, spardė nėsčią moterį į pilvą. Nusivedė į Žaslius, ten išskyrė. Leokadiją surišę rankas ir kojas, tardyt išvežė į Kauną. Mickevičiaus gatvėje esantis kalėjimas suimtosios nepriėmė, nes sribai

neatvežė patalynės. Mat kalėjimas buvo perpildytas. Taip atsidūrė Griunvaldo g. buvusiam kalėjime. Tačiau vakare moterį išvežė į Lukiškes. Tamsioje II-ojo korpuso vienutėje išbuvo visą mėnesį, iki pat gimdymo. Gimdymo kameroje buvo daugiau moterų: Verutė Žukauskienė (partizano Vinco Žukausko-Putino žmona), Stasė Žukauskienė iš Prienų. Čia gimė sūnus Boleslovas. Atvažiavo mama, atvežė vaikui rūbelius. Dabar jau tardant ne tik mušė, bet grasino nužudyti kūdikį: dėdavo vaiką ant stalo, taikydavo į jį pistoletu. O ką ji galėjo pasakyti, jei iš bunkerio niekur neišeidavo?

Ir saviesiems reikėjo slapstytis, kad neištremtų į Sibirą. Paskui brolis Juozas iškeliavo į Kaliningrado sritį, sesuo Konstancija - į Kazokiškes...

1948 m. spalio mėn. nuteisė 10 m. kalėti ir dar 5 m. tremties. Po nuosprendžio nesiraišė. Išvežė su vaiku į Mordovijos lagerį. Čia, eidamas trečius metus, nuo rachito Boleslovas mirė. Verutė Žukauskienė iš *merlės* pasiuvo mirusiam suknytę, palydėjo moterį kūnelį iki vartų, o prižiūrėtojai su vežimu ją išvežė. Vaikelio kapelio vietos Leokadija nesužinojo net ir 1954 m., kai ją iš lagerio išleido...

Tų metų gruodžio pradžioje Leokadija grįžo į Lietuvą. Apie Boleslovą Arbočių žinių neturėjo (tuo metu jis kalėjo Archangelske). Pas mamą vietos nebuvo, tai atvažiavo į Kauną pas tetą Zofiją Januškevičienę,ėjo tarnauti pas žmones...

Pagal Leokadijos Paškauskaitės pasakojimą, 2002 m.

KUNIGO PAŠA ŪKIMAS

Kunigas Steponas Rudžionis-Vėjas (1890-1948) be tarnavimo Viešpačiui, turėjo ir kitą pašaukimą - visa širdimi mylėti Tėvynę, paaukoti už jos Laisvę savo gyvastį. Buvo vienas iš DKR organizatorių, DKA A rinktinės 2-ojo bataliono vadas, patikimas Žalio Velnio pagalbininkas.

Gimė 1890 m. Gelvonų vlsč., Jakubonių k. Į Gegužinę klebonauti atvyko 1944 m. gegužės mėn. Buvo griežtas, reiklus, didelis Tėvynės patriotas. Yra pats pasakęs, kad jam reikėjo gimti ne kunigu, o generolu. Tardomas saugumo, kunigas teigs, kad jau nuo 1945 m. sausio mėn. pradžios aktyviai dalyvavo partizaniniame judėjime. Tada pas kunigą atvyko DKR vadas Žalias Velnias su gal penkiolika partizanų. Jis papasakojo, kad yra vienas iš LLA apygardoje organizatorių Trakų, Kaišiadorių, Širvintų, Ukmergės rajonuose, telkia naujus kovotojus ir pasiūlė jam būti Gegužinės, Žaslių vlsč., partizaninio judėjimo organizatoriumi. Kunigas sutiko. Savo artimiausiais pagalbininkais ir ryšininkais pasirinko bažnyčios vargonininką Juozą Dovydaitį-Gaidį (g. 1891 m. Jonavos vlsč. Šilosėdų k.), klebonijos šeimininkę Elena Pinkevičiūtę-Radastą (g. 1919 m. Jonavos vlsč. Skarulių k.), varpininką Bernardą Anuprevičių (g. 1906 m. Žaslių vlsč. Senkonių k.). Janina Penkauskienė-Kudelytė savo atsiminimuose teigė, kad tad Žalią Vėnią iš Dienovydžio k. į Gegužinę atvedė jos teta Veronika Usevičiūtė.

Pasitaręs su buvusiu Bučiūnų k. seniūnu Stasiu Vaškevičiumi, kun. S. Rudžionis valsčiuje subūrė Jono Paulausko-Sūkurio (g. 1912 m. Gegužinės vlsč., Bučionių k.)

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

partizanų būrį. Buvęs Lietuvos kariuomenės puskarininkis. Kartu su juo pas eigulio padėjėją Žentelį 15 būrio narių gavo ginklus. Apie tai S. Rudžionis raportavo 1945 m. vasario pabaigoje, apsilankius Gegužinėje Žaliam Velniui ir dar aštuoniems vadams. Jau balandžio mėn. susibūrė buvusio Lietuvos kariuomenės puskarininkio Antano Vaškevičiaus-Svyruonėlio (g. 1916 m. Gegužinės vlsč. Bučionių k.) būrys. 1945 04 26 Žalio Velnio įsakymu Nr. 13 numatė, kad karo atveju Vėjo batalionas staigiu smūgiu turi perimti Kaišiadorių valsčiaus administravimą. Gegužės 5-tąją Žalias Velnias su štabo viršininku Piliakalniu, štabo ryšininku Riteriu, 1-ojo bataliono vadu Kariūnu ir dar aštuoniais partizanais vėl apsilanko Gegužinės klebonijoje, čia vyksta štabo posėdis. Kunigas informuoja apie Svyruonėlio būrio veiklą. Susitarta leisti laikraštį, o jo redaktoriumi numatė pasikviesti Keižionių (Upninkų vlsč.) pradinės mokyklos mokytoją Gandą. Lapkričio mėn. Žalio Velnio vizitas Gegužinės klebonijoje buvo trumpalaikis: pasigirdus šūviams, partizanai pasitraukė. Vytauto Pavasario namuose buvo nukauti du raudonarmiečiai - karininkas ir kareivis. Nors V. Pavasaris partizaniniame sąjūdyje nedalyvavo, jis dešimtmetį iškalėjo Vorkutos lageryje.

Jau tą patį gegužės mėn. per centro ryšininką Bronių Paulauską-Žilvytį kun. S. Rudžionis sužinojo, kad yra paskirtas bataliono vadu. Buvo įsakyta pertvarkyti partizaninį judėjimą pagal armijos struktūras, perduotos LLA 5- os apylinkės instrukcijos. Antrasis batalionas tada susidėjo iš keturių būrių: Jono Paulausko-Sūkurio, Antano Vaškevičiaus-Svyruonėlio, Jono Daškevičiaus-Papūgos ir Prano Jaromsko-Perkūno. Tą patį mėnesį Jonas Daškevičius-Papūga buvo paskirtas III rajono vadu, o partizanus ginkluotai kovai organizavo Dzimidavičius-Klevas. Gegužės pabaigoje kun. S. Rudžioniui lieka 4 org. kuopos: Bučionių (vadas J. Paulauskas-Sūkurys), Dubelių (vadas Perkūnas), Kaspariškių ir Silonių (vadas Jurginas).

Veiklai vykdyti, Steponas Rudžionis pasitelkė kunigus Petrą Valatką iš Paparčių, Zenoną Baužį iš Kernavės, Ažubalį-Dobilą iš Musninkų, Liudviką Puzoną iš Čiobiškio, Kazimierą Tutkų iš Upninkų, Joną Žvinį iš Vilūnų, taip pat Antaną Karnuševičių iš Gegužinės, Petrą Časą iš Užuguoščio (Kruonio vlsč.), Stefą Miknevičiūtę-Audrą iš Antanaičių k., Stefą Ašakaitę-Jurginą iš Dienovydžiuk., Stasę Sedlevičiūtę-Vyšnią, Joaną Šerelytę iš Naravų k., Janiną Suslavičiūtę iš Jačiūnų k.

1945 m. birželio gruodžio mėn. laikotarpis partizanams buvo sunkus. Pasibaigus karui, kareiviai šukuoja apylinkes, verbuoja svyruojančius

Steponas Rudžionis-Vėjas lageryje

gyventojus, siunčia išdavikus ir seklius. Vien per šį laikotarpį buvo sunaikinti ar išblaškyti 21 DKA partizanų būriai, žuvo virš 100 partizanų, 8 būriai legalizavosi. Remdamiesi užverbuoto ryšininko „Dovydaičio“ (agent. slp.) žiniomis, kareiviai birželio 27 d. blokavo Rusių, Bučionių, Gegužinės, Tartoko, Antanaičių k. Išaiškinti 3 bunkeriai. Koordinuoti partizanų veiklą kun. Steponui Rudžioniui buvo vis sunkiau. Liepos 8 d. rusai surado du štabo bunkerius Pajautiškių k. (Žaslių vlsč.) Tuo metu viename iš jų buvo apygardos štabo viršininkas A. Zapkus-Piliakalnis ir kun. S. Rudžionis-Vėjas. Jiems pavyko išsigelbėti, bet žuvo Jonas Žvirblis-Dagilis - štabo narys, kontržvalgybos viršininkas. Tačiau kareiviai nesurado trečiojo bunkerio, kuriame buvo kai kurie dokumentai, rašomoji mašinėlė, todėl štabo veikla tęsėsi.

1945 10 10 netoli Gegužinės, Leonavos miške, buvo surengtas partizanų būrių vadų susirinkimas, kuris buvo vėliau pratęstas Gegužinės klebonijoje. Žalias Velnias informavo apie būsimą sukilimą, kuris turėjo įvykti 1946 m. vasario mėn.

1945 m. lapkričio mėn. kun. S. Rudžionis buvo paskirtas apygardos administracijos viršininku. Po Lietuvos išlaisvinimo jis turėjo organizuoti civilinę ir karinę valdžią, ieškoti kandidatų apskričių viršininkų, valsčių seniūnų pareigoms.

Tačiau 1946 01 25 Gegužinėje pasirodė kareivių būriai. Jie krečia sodybas, tačiau ypač uoliai darbuojasi klebonijoje. Naršomas gyvenamas namas, ūkio pastatai. Kitą dieną kunigas suimamas. Steponas Rudžionis atsisako atsakinėti į klausimus, nebijo jų grasinių. Tačiau išsiduoda klebonijos šeimininkė Elena Pinkevičiūtė-Radasta, prasitaria, kad bažnyčioje yra paslėpusi dokumentus. Kareiviai čia randa partizaninį archyvą, iš kurio sužinojo apie 97 LLA narius. Klebonas vėl tardomas, suimami iš viso 86 asmenys, iš kurių 62 pareiškiami kaltinimai, o tardymų metu išaiškėja dar 67 rėmėjai. Kleboną suėmė sausio 28 d., o jau po dviejų dienų užrašomi pirmieji jo parodymai.

Suimtas kunigas neslepia savo priešiško okupantams pažiūro. Sako, kad aktyvią kovą pradėjęs prieš metus, dėl savo pasirinkimo nesigaili. Buvo nuteistas ilgus metus kalėti, tačiau 1948 m. sausio 2 d. mirė Vorkutos lageryje, eidamas šešiasdešimtuosius metus.

KONSTANTINAS BAJERČIUS-GARIBALDIS

Atgimimo metu Kaišiadorių rajono taryba Šilonių pagrindinei mokyklai suteikė pedagogo, partizano ir rašytojo, mokytojavusio Grabučiškių, Gegužinės, Žiežmarių, Zūbiškių (dabar - Šilonių) mokyklose, Konstantino Bajerčiaus vardą

Konstantinas Bajerčius gimė 1903 10 24 Plokščių vlsč. Pajotijų k. Augo Šakiuose tarp kitų devynių brolių ir seserų. Jurbarkė baigęs „Saulės“ gimnaziją, pasirinko mokytojo specialybę. Dirbo Juodkėnų ir Žindaičių pradžios mokyklose (Jurbarko vlsč.), mokytojavo pakaunėje, Kaišiadorių, Žaslių, Žiežmarių vlsč. mokyklose. Buvo mylimas pedagogas, kūrybiškai skiepijęs mokiniams meilę Tėvynei ir gimtajai kalbai.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Nuo 1930 m. Konstantinas Bajerčius Kauno Vytauto Didžiojo universitete studijavo filologiją, pedagogiką. Dirbdamas ir studijuodamas bandė ir literato plunksną – parašė ir išleido poezijos knygeles vaikams: „Laukų barškučiai“, „Saulėtekis“, „Spindulėliai“, „Namuose ir giriose“, „Zuikių žemėje“, „Nugirstos šnekos“, „Iš pasakų krašto“. 1939 metais apsigyveno Alytuje. 1941 m. rudenį pradėjo dirbti Alytaus mokytojų seminarijos lietuvių kalbos ir literatūros dėstytoju.

Lietuvą vėl okupavus sovietams, stojo į rezistentų gretas. Kartu su kunigu Povilu Šliumpa-Partenijumi ir kitais įsteigė Alytuje pasipriešinimo organizaciją vadovavo patriotinei jaunimo pasipriešinimo grupei. Organizavo platų partizanų rėmėjų tinklą per kurį laisvės kovotojus pasiekdavo radijo technika ir sanitarijos reikmenys, žvalgybos duomenys ir kt., buvo platinama partizanų spauda.

Būdamas sumanus ir turėdamas daug pažinčių Konstantinas Bajerčius talkino koordinuojant ryšius tarp atskirų partizanų būrių ir junginių. Per jį ir jo grupę buvo palaikomas ryšys tarp Dzūkų grupės ir Dzūkų rinktinės, kurios vėliau susijungė į Lietuvos partizanų Dainavos apygardą.

1946 04 23 vykusiam partizanų sąskrydyje vieninteliu Konstantinui Bajerčiui-Garibaldžiui, kaip inteligentijos atstovui, patikėta pasirašyti Pietų Lietuvos partizanų vadų deklaraciją.

1950 m. Pietų Lietuvos srities partizanų vadas Sergijus Staniškis-Viltis savo raporte LLKS tarybos prezidiumo pirmininkui Jonui Žemaičiui-Vytautui rašė, kad „...aukštesniųjų partizanų vadų pasitarimuose atsiradus priešingumams, K. Bajerčius savo autoritetu ir sumanumu rasdavo išeitį priešingumams išvengti. Tai buvo išsimokslinęs, pasiaukojęs, narsus ir ryžtingas laisvės kovotojas, kuris viską kas žmogui brangu žemėje, paaukojo Lietuvai Tėvynei“.

1946 m. pabaigoje Alytaus pasipriešinimo grupė buvo sunaikinta, jos vadovai suimti. Gruodžio 6 dieną suimtą Konstantiną Bajerčių-Garibaldį tardė ir kankino Alytaus MGB kalėjime. Nieko neišdavęs, nuo žiaurių sumušimų Garibaldis po dviejų dienų mirė kameroje. Suklastoję mirties liudijimą neva mokytojas mirė nuo girtumo, emgėbistai jo lavoną užkasė iki šiol nesurastose vietoje.

1947 m. pradžioje jo žmonai Magdalenai saugumo darbuotojai grąžino tik vyro žiedą paskutinį atlyginimą ir portfelį. 1950 06 01 Pietų Lietuvos partizanų vadų susirinkimo sprendimu Konstantinui Bajerčiui-Garibaldžiui buvo suteiktas Laisvės kovos karžygio vardas.

Lietuvos Respublikos Prezidento 1997 11 20 dekretu Nr. 1458 K. Bajerčiui-Garibaldžiui suteiktas Vyčio kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinas (po mirties). Tų pačių metų gruodžio 17 d. Pasipriešinimo dalyvių komisija jam suteikė kario savanorio statusą (po mirties). 1998 05 13 KAM įsakymu Nr. 879 K. Bajerčiui-Garibaldžiui suteiktas kapitono laipsnis (po mirties).

PO KALĖJIMUS IR TREMTIS

Gimiau 1921 12 26 Rusių k. Mano tėvai Motiejus Bauša ir Ona Matačiūnaitė - šviesūs, garbingi ir pasiturintys kaimo ūkininkai. Augome keturi vaikai. Aš - vyriausia, gimusi šventojo kankinio Stepono antrąją Kalėdų dieną, todėl buvau pavadinta jo garbei Stefanija. Šio šventojo kankinystės keliais teko vaikščioti ir pačiai. Tikėjimas Dievu mane stiprino ir palaikė, tik jo dėka sulaukiau tokio gražaus amžiaus.

Savo gyvenimą sujungiau su tokiu pat šviesiu, garbingu žmogumi Bronislovu Krilavičiumi (g. 1919 m.), buvusiu Lietuvos kariu savanoriu, vėliau - DKA partizanų. Su juo buvau ir varge, ir džiaugsme iki pat jo paskutinių gyvenimo valandų.

1944-aisiais, vėl užėjus „raudonajam tvanui“, mano vyras vienas iš pirmųjų tapo Žalio Velnio būrio partizanų. Pats Žalias Velnias, lankydamasis Šilonyse pas mano dėdę Aleksandrą Matačiūną, Bronislovą pašnekino, pakvietė į savo „skrajojantį būrį“. Jo pagrindu vėliau ir susikūrė DKA. Ji pradėjo veikti 1944-ųjų liepą, vos į Vilniaus kraštą įžengus Sovietų armijai. 1944 m. rugpjūčio pabaigoje Kaugonių k. susirinkę būrių vadai nutarė atskirus būrius sujungti į rinktinę. 1945 metais mano vyras davė priesaiką, gavo ginklą ir slapyvardį - Liepa. Jo gimtinės sodyboje buvo didelis sodas su liepomis. O gal todėl, kad labai mėgo dainą „Palinko liepa šalia kelio“. Bronislovas buvo narsus, taikliai šaudė, bet kartu buvo ir labai jausmingas. Mėgo poeziją, pats rašė eilėraščius. Iš lagerio parsivežė tris storus sąsiuvinius eilėraščių, politkalinių tautosakos. Tų pačių metų balandžio mėnesį Kaugonių miške jis gavo pirmąją kovos krikštą: partizanai susikovė su sovietų kariuomene. Kaip pasakojo vyras, nors buvo diena, o buvo tamsu, kaip naktį. Gaudė ginklai, nuo medžių krito lapai kaip rudeni. Žuvo daug partizanų. Daug išguldė priešų. Ne kartą esu gavusi pranešimų, kad jis žuvs. Turėjau glaudų ryšį su jo būrio partizanais: Motiejumi Rudžiu-Lazdynu, Bernardu Arbočium-Liepsnele, kuris ir dabar su žmona Danute mane aplanko, dukra Laimute, žentu Vincu, vaikaite Deimante. Mūsų kaimo kapinaitėse palaidota jo mamytė, žuvusi nuo sribų rankos. Jaučiu ir kitų bendražygių dėmesį.

Bronislovas pasakojo, kad 1946 m. pavasarį po daugelio netekčių jis su Adolfo Kinderevičiaus-Jurgino būrio likusiais kovotojais Motiejum Rudžiu-Lazdynu, Bernardu Arbočium-Liepsnelė, Pranu Bulauka-Kumščiu, Adomu Matačiūnu-Diemedžiu, Motiejum Bulauka-Kolumbu persikėlė per Nerį į Musninkų vlsč. ir susijungė su Juozo Kudelio-Dobilo būriu.

1946 m. birželį jų stovyklą Darvydų-Lapšių miške apsupo NKVD kariuomenė ir vietiniai sribai. Spėjama, kad partizanai buvo išduoti. Bronislovas turėjo vokišką automatą. Vienas sužeistas kovos draugas susisprogdino rankine granata. Toks buvo jų garbės supratimas: geriau mirti garbingai, negu, neištvėrus kankinimų, išduoti kovos draugus. Tada sužeidė Motiejų Bulauką. Jam peršovė šlaunį, jis negalėjo eiti. O buvo stambus vyras. Bronislovas jį nešė pakaitom su Pranu Macijausku-Aitvaru. Karščiuojantį, be sąmonės šiaip taip išnešė į pamiškę. Aitvaras sugrįžo į mišką.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Toliau Motiejų tempė vienas Bronislovas. Šiaip taip atnešė į Juknionių k. Lapinskių sodyboje buvusį bunkerį. Pats Bronislovas suieškojo arklį, per Nerį draugą perkėlė į mūsų kaimą, Lissauskų sodyboje iškasė bunkerį. Iš Žaslių jam atvežė felčerį. Partizanas išgijo.

Buvau persekiojama, medžiojama ir aš. Stribai nuolat ateidavo į namus, gąsdindavo senutę motiną brolius, nors jaunėlis Mykolas jau buvo paimtas į armiją. Mūsų šeima buvo užrašyta išvežti. 1948 m. pavasarį ištrėmė vyro tėvą ir brolių. Aš slapsčiausi. Laukiau antrojo kūdikio. Buvau apsistojusi pas labai gerus žmones Katkevičius. Kartą nugirdau baimingą moterų pokalbį. Pasigriebiau kailinukus ir pasileidau į mišką. Maniau, geriau mirsiu, negu užtrauksiu žmonėms nelaimę. Tačiau senoji Katkevičienė pasivijo, apglėbė pečius ir grąžino į trobą. Ten ir gimė mūsų sūnus Eugenijus. 1950 m., taipogi slapstantis Širvintų rajone, pas, atrodo, patikimus ir gerai pažįstamus žmones, buvau areštuota ir nuvežta į Širvintas. Čia mane, vėl besilaukiančią kūdikio, tardė, mušė... Suimant stribas taip trenkė į dešinį smilkinį ir ausį, kad nukritau. Iš ausies pasipylė kraujas. Pamanęs, kad nebegyva, norėjo nušauti: neva aš priešinausi. Bet kitas stribas, vardu Griša, kuris pažinojo mūsų šeimą neleido. Taigi ir stribas sribui nelygu... Po teismo Širvintose patekau į Lukiškių kalėjimą. Nuteisė ketveriems metams už ryšius su partizanais ir „už pasų režimo pažeidinėjimą“. Lukiškėse gimė sūnus Evaldas. Čia buvo daug nėščių, gimdžiusių kalėjimo ligoninėje moterų - partizanų žmonių, seserų ar rėmėjų. Pamenu mergytę, tesvėrusią pusantro kilogramo: veidelis susiraukšlėjęs kaip senutės. Jos mama, smulkutė, geraširdė moteris labai jaudinosi, kad neturi pieno... Dvi savaites maitinau ir savo sūnelį, ir tą mažytę kalinę... Mergytė atsigavo, moteris žadėjo ją pavadinti Stefanijos vardu.

Stefanijos Baušaitės-Krilavičienės pasakojimą užrašė M. Marcevičienė

IS ARCHYVŲ

1945 05 05-06 Žalias Velnias iš Gegužinės pašto paėmė telefoninę įrangą, antspaudus, blankus, palikęs raštelį, kad tai paimta partizanų reikmėms.

1945 06 23-24 Gegužinės, Bučionių, Kaspariškių k. vyko kariuomenės operacija. Ieškota ginklų, kariuomenės vengiančių jaunuolių, partizanų. Gegužinėje pas Vladą Padaigą rastas kulkosvaidis. Suimtas ūkininkas ir dar trys Bučionių kaimo gyventojai.

1945 11 05 Jurgino būrio kovotojai Šilonių miške susidūrė su kareiviais. Mūšio metu žuvo 4 partizanai.

1945 12 19 suimtos partizanų ryšininkės dvidešimtmetė Joana Šerelytė iš Naravų k. ir jos bendraamžė Janina Suslavičiūtė iš Jačiūnų k.

1945 12 29 buvo užpulta Zūbiškių spirito varykla. Paimta pinigų ir žaliavų. Užpuolimai vėl pasikartojo 1946 04 06 ir 1947 12 10.

1946 05 14 d. Bučionių kaime rasta slėptuvė. Kareiviai ją apsupo. Paaiškėjo, kad joje buvo partizanas, kuris nusišovė ir liko neatpažintas.

1946 06 15 kareiviai šukavo Šilonių mišką. Aptiko partizanų stovyklavietę. Budraus sargybinio dėka, partizanai išsisklaidė. Kareiviai stovyklavietėje rado tik sargybinio kūną 2 kulkosvaidžius, 3 automatus, 3 šautuvus, šovinių ir 11 granatų.

1948 05 01 Šilonių miške aptikti trys partizanai. Sunkiai sužeistas Stasys Taparauskas-Karžygys paimtas gyvas, kiti du pabėgo.

1948 05 13 legalizavosi partizanai Stasys Matačiūnas-Lazdynas, Antanas Grenda-Milžinas ir Antanina Matačiūnaitė.

1949-1950 m. žiemą slėptuvėje Širvintose kartu su buvusiu DKA štabo nariu Domu Matačiūnu-Diemedžiu ir Algirdu Lapinsku-Vėju slapstėsi partizanas Stasys Šimanskas iš Šilonių k.

1944-1962 m. buvo nuteisti ir kalėjo 84 Gegužinės krašto politiniai kaliniai, 7 jų žuvo lageriuose.

MUSNINKŲ-ČIOBIŠKIO PARTIZANAI

NUO KERNĄ VĖS IKI VINDEIKIŲ

Musninkų vlsč. priklausė A rinktinės 1-ajam batalionui. Užnerio partizanai panoro jungtis su Žaslių vlsč. vyrais, Žalio Velnio valia jie kartu planavo kovos veiksmus. Tačiau tai buvo vienas iš pačių kovingiausių batalionų DKA. Čia, nuolat keisdamas buvimo vietą apsistodavo Žalio Velnio štabas. Žinomos šios štabą priglaudusios vietovės - Čiobiškis, Pigonys, Musninkai, Kaugonys, Dainava, Gegužinė. Užneryje dažniausiai apsistodavo rinktinės, o vėliau - apygardos štabas.

Tarp bataliono kuopų vadų paminėtini A. Petkevičius-Aguona, S. Kavaliauskas-Dobilas, V. Marcinauskas-Pluta, M. Mastauskas-Gandras, F. Bagdonavičius-Barsukas. 1-ojo bataliono vadu buvo P. Petkevičius-Dramblys iš Eiriogalos k., Žaslių vlsč.

1945 07 10 septynis Papūgos būrio partizanus prie Čiobiškio užpuolė kareivių būrys. Vietovė atvira - šalia tekanti Neris, nedidelis miškelis. Greitai bunkeryje žuvo kuopos vadas F. Bagdonavičius-Barsukas ir jo brolis Vytautas-Topolis. Jonas Daškevičius-Papūga, Antanas Šiška, Ažuolas, Vyšnia ir Svajūnas pasitraukė į mišką. Užsimaskavo. Tačiau kareiviai eiti į miškelį nesiryžo. Po pusdienio vyrai nutarė išeiti, nes manė, kad NKVD kareiviai pasitraukė. Jonas su Antanu paliko ginklus ir persirengė valstiečių drabužiais. Dėl viso pikto, jei netyčiom sribus sutiktų. Tačiau pamiškėje jų laukė kareiviai. Bėgti nebuvo kur. Reikėjo perspėti miške likusius, kad jie pateko į pasalą. Jonas pradėjo bėgti. Pasigirdo šūvis, tačiau partizano kulka nelietė. Miške buvę viską suprato, o tuodu parvertė ant pamiškės žolės ir surišo rankas.

Teisė partizanus Ukmergėje. Laikraščiai trimitavo, kad suimti kraugeriai, užkietėję sovietų šalies priešai, patyrę užsienio žvalgybų šnipai. Būrio vadui J. Daškevičiui-Papūgai tada buvo aštuoniolika.

Sunkiomis netektimis buvo pažymėti tie metai 1-ajam batalionui.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

ČIOBIŠKIS, 1945 M. KOVO 27-OJI

Mūsų šeima gyveno Rusių Rago kaime, prie pat Čiobiškio. Tėvai Jonas ir Elena užaugino 5 sūnus, iš kurių vyriausias Adomas (g. 1923 m.) buvo aktyvus partizanas. Nuo pirmųjų pokario dienų pritapo prie Vilko būrio ir buvo Žalio Velnio štabo apsaugoje.

Man gerai žinomi 1945 03 27 įvykiai Čiobiškio vaikų prieglaudoje, kur įvyko didelės kautynės. Jose dalyvavo ir mano brolis Adomas.

Tą dieną prieglaudoje buvo likę tik štabo apsaugos vyrai, nes Žalias Velnias, Piliakalnis ir Vilkas su reikalais buvo išvykę. Mūriniame pastate buvo įsitvirtinę Juozas Marcinauskas-Pluta, Stasys Misiūnas-Senis, Jonas Markulis-Vaiduoklis, Mykolas Tveraga-Aras, Česlovas Pavasaris-Milžinas, mano brolis Adomas Lapinskas-Uosis, Kazys Surmilavičius-Klevas, Klevelis ir ryšininkė Aldona Sipavičiūtė-Velnio Išpera.

Nuo pat ryto mano brolis su Kleveliu išėjo pas Adolfą Bagdonavičių - Klevelio giminaitį. Prie Neries pamatė slenkančius sribus. Vyrai pradėjo bėgti į Panerį, kad praneštų partizanams apie nelaimę. Stribai puolė paskui, apsupo. Klevelis pirmasis žuvo prie upės kranto augusio lazdyno. Brolis dar kurį laiką sėkmingai bėgo, paskui ėmė šlubuoti - matyt, sužeidė. Netikėtai prieš jį išdygo stribai su kulkosvaidžiais. Adomas metė kailinius ir sunkiai sužeistas šoko į ledinį vandenį. Taip ir neiškilo. Stribai paliko jo ir Klevelio kūnus, nes reikėjo pulti prieglaudoje užsibarikadavusius. Tik Velnio Išpera sugebėjo palikti pastatą, o Česlovas Pavasaris liko neaptiktas slėptuvėje perdengime, apkaltame dvigubu lentų sluoksniu. Nors stribai ir šaudė į lubas, tačiau partizanas liko gyvas. Žuvo Juozas Marcinauskas, Jonas Markulis-Vaiduoklis, Mykolas Tveraga. Stasys Misiūnas-Senis vėliau buvo paimtas gyvas.

Žmonės palaidojo Klevelį Čiobiškio kapi-
nėse, sukalę neobliuotų lentų karstą.

Esu gimęs 1928 m., todėl gelbėjau parti-
zanams jų sunkiame gyvenime. Su Albinu
Bagdonavičiumi (jo du broliai žuvo mūsų
apylinkėse) iš Rusių Rago k. kasėme jiems
bunkerius miške prie Astraukos k. Nežinau, koku
būdu apie tai sužinojo NKVD. Buvom suimti ir
apkaltinti nebūtais dalykais. O štai ir sovietinė
teisėtvara: už bunkerių kasimą su Albinu gavome
po 25 m. lagerio, dar 5 metus tremties ir 5 metus
be teisės gyventi Tėvynėje. Viso po 35 metus. Tai
įvyko 1951 07 15. Visa laimė, kad greitai mirė
Stalinas. 1956 m. grįžau namo iš Džezkazgano
lagerio Kazachstane.

*Pasakojo Kęstutis Lapinskas iš Rusių Rago k.,
1998 m.*

Kęstutis Lapinskas

VILEIKIŠKIŲ ĮVYKIAI

Julius Garbatavičius-Šaltis (g. 1914 m. Krapiliškių k., Musninkų vlsč.) žuvo netoli Pigašių k. Šiame kaime dabar likę tik trys sodybos. Laimei, suradome Praną Grinį (g. 1917 m.) su žmona, kurie padėjo mums nustatyti partizano žuvimo vietą. Jiedu gerai pažinojo partizaną, buvo netiesioginiai jo žūties liudininkai. 1944 m. rudenį Julius Garbatavičius kvietęs ir P. Grinį eiti į mišką ir su ginklu kovoti prieš raudonąją armiją. Buvo partizanų būrio vadu. Sako, buvo Julius aukštas, dvimetrinis milžinas, kaip ir Žalias Velnias, labai taikliai šaudė. Nelaimė įvykio apie Kalėdas, 1945 m. gruodyje. Susišaudymas su rusų kareiviais truko apie tris valandas. Pasibaigus šoviniams, partizanas nusišovė. Žuvusįjį nuvežė į Musninkus, pasityčiodami atrėmė į lauke sukrautą šiaudų stirtą, paskui numetė ant šventoriaus.

Vėliau Juliaus žmoną su dukterimis Aldona ir Liucija išvežė į Sibirą. Sūnus Vytautas liko Lietuvoje pas Bagdonus. Ištremtosios sugrįžo tik 1956 m. ir apsigyveno Kaune.

Vileikiškių pagrindinės mokyklos kraštotyrininkai dar 1993 m. sumanė pastatyti šalia mokyklos partizanui paminklą. Apklausė tų įvykių liudytojus, surado partizano šeimą, surengė akciją lėšų surinkimui kukliam paminklui pastatyti. Jau birželio 13 d., minint Juodojo kaspino dieną, atvyko J. Garbatavičiaus artimieji, paminklą pašventinome. Dabar čia moksleiviai kasmet pamini tuos kraupius įvykius, prižiūri kapą.

Vileikiškių pagrindinės mokyklos moksleiviai, vadovaujami istorijos vyr. mokytojo Vladislovo Kazlausko, surinko duomenis apie Musninkų apylinkėse žuvusius partizanus, pokario metų įvykius, dabartines aktualijas.

Musninkuose išlikę trys pastatai, kuriuose buvo kankinami gyventojai. Miestelio centre stovi raudonų plytų namas, kuriame vyko tardymai, gyveno NKVD tardytojai Chiminas ir Batalovas, vėliau - milicijos viršininkas Ryžkovas. Kitu du pastatai yra Gelvonų gatvėje. Viename jų, dabar priklausančiame mokyklai, nuo seno buvo kalėjimas, o pokaryje - NKVD areštinė. Kitas priklausė Jonui Bareika, tačiau šeiminkams pasitraukus į Vakarus, įsikūrė stribai. Visi žuvę Musninkų stribai buvo laidojami miestelio kapinėse, jiems buvo pastatytas paminklas. Iš jo įrašo galime nustatyti žuvusių stribų, kurie patys žudė ir kankino žmones, pavardes: Edvardas Baronas, Česlovas Cesiūnas, Adolfas Motiejūnas, Jonas Zdanuskas, Juozas Mečkauskas, Vladas Stankevičius, Jonas Janušis, Juozas Dimševičius, Juozas Zdanuskas. Žinoma, tai tik dešimtadalis tų, kurie sunkiais pokario metais išdavė Tėvynę ir artimą.

Pigonių k. moksleiviai sužinojo apie DKR vado pavaduotojo Juozo Norkaus gyvenimą. Jau 1989 m. buvęs tremtinys Juozas Motiejūnas savo lėšomis pastatė juodo granito paminklą, įrašydamas žodžius: „JUOZAS / NORKUS / MOKYTOJAS PARTIZANAS/ ŽUVĘS 1945.03.14".

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

1944 12 08 netoli Prienų ežero įvyko žiaurus J. Norkaus-Keršto būrio partizanų kautynės su dviem šimtais kareivių ir sribų. Tada žuvo Narvydiškių k. vyrai: Vytautas Rinkevičius (g. 1919 m.), partizanavęs nuo 1944 m. spalio mėn., Vytautas Naidzinavičius-Barzdyla (g. 1920 m.), partizanas nuo 1944 m. pabaigos, Stasys Šatas (g. 1923 m.). Jie artimųjų rūpesčiu palaidoti Pigašių k. kapinaitėse, stovi kuklus paminklas su žuvusiųjų pavardėmis, vardai su įrašu: „ŽUVO 1944 M. UŽ TĖVYNĘ“. Tada kartu su jais mūšyje žuvo dar keturi partizanai, iš jų - du vokiečiai. Jie buvo palaidoti mūšio vietoje, tačiau paminklo čia amžiną poilsį radusiems partizanams nėra.

1945 m. vasario mėn. naktį iš 4 d. į 5-ąją didelis partizanų būrys buvo Pigonių k. Sužinoję apie tai sribai apsupo kaimą. Tada mūšyje žuvo Žalio Velnio žmona Ona Misiūnienė, trys partizanai buvo sužeisti. Sako, per susišaudymą net 9 sribai buvo nukauti, tačiau jų vadas Petras Stankevičius pasislėpė ir liko gyvas. Jis parbėgo į Musninkus ir sušaukė NKVD kariuomenę ne tik iš Musninkų, bet ir iš Širvintų kitų garnizonų. Ir kai apie du šimtus kareivių vasario 6-ąją sugrįžo į mūšio vietą nieko nerado. Kareiviai pasuko atgal į Širvintas Vindeikių ir Družių kaimų kryptimi. Deja, Vindeikių k. partizanų būrio vado Juozo Naraškevičiaus-Šerno namuose ilsėjosi jis pats su dar keturiais partizanais: Česlovu Aniukščiu-Karveliu (g. 1923 m.), Ignu Adomavičiumi-Tauru (g. apie 1915 m.), Juozu Naraškevičiumi (g. 1921 m.), Petru Bereznausku-Liūtu (g. 1922 m. Kaimynėlių k.). Buvo didelė šlapdriba, vyrai manė, kad jų pėdsakų niekas nepastebės. Mūšyje visi partizanai žuvo. Ilgai jų kūnai buvo išniekinti Vindeikių mokyklos kieme. Tik Emilijos Jankūnaitės pastangomis Musninkų NKVD viršininkas Chiminas leido žuvusiuosius palaidoti. Rusių Rago kaime, prie Neries upės, yra atminimo ženklas vietoje, kur 1945 03 27 kautynėse žuvo 5-osios LLA 1-ojo bataliono vadas Kazimiero Surmilavičius-Klevelio ir Neryje nuskendusio partizano Adomo Lapinsko-Uosio atminimui. 2002 m. Ustronės k., Bagdonavičių sodyboje, pastatytas atminimo ženklas čia gyvenusių partizanų Felikso bei Albino Bagdonavičių, bei jų tėvų - partizanų ryšininkų ir rėmėjų Alekso ir Karolinos Bagdonavičių atminimui. Pamusių k. 1990 m. Alfonsas Balsevičius pastatė paminklą šio kaimo gyventojų, nukentėjusių sovietinės okupacijos metu, atminimui.

Buvusiame Darvydų kaime 2002 m. pastatytas atminimo ženklas 1946 06 06 kautynėse Darvydų miške žuvusių partizanų Stasio Jakučiūno-Jėgos, Jono Lissausko-Katino ir Vaclovo Morkūno-Šarūno atminimui. Juknionių k., slaptose partizanų kapinaitėse - atminimo kryželis ant nežinomo partizano kapo, čia palaidoti žuvę partizanai Martynas Lissauskas-Žaibas, Simas Matačiūnas-Vėjas, Andrius Trakimas-Uogienojus. Atminimo lenta sodyboje Labūnavos kaime informuoja, kad čia pirmuosius kovų už laisvę žygius planavo Žalias Velnias ir jo artimiausi bendražygiai. Žvagakalnio k., Elenos Bulaukienes namo kieme, 1990 06 07 pastatytas tautodailininko Donato Gediminsko sukurtas kryžius Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo atminimui.

Pagal Vileikiškių pagr. m-los moksleivių surinktą medžiagą, 2006 m.

APIE SAVO IR BROLIŲ LIKIMUS

Gimiau 1928 m. Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Į mišką išėjome trys broliai. Feliksas (g. 1918 m.) buvo tarnavęs Lietuvos kariuomenėje, mokomojoje kuopoje, todėl jau 1944 m. vasarą Žalias Velnias paskyrė jį būrio vadu, jis pasirinko Barsuko slapyvardį. Vytautas (g. 1922 m.) tampa Topoliu ir tarnauja štabe raštininku. Jis buvo mokėsis aukštesniojoje žemės ūkio mokykloje, karo metu dirbo Musninkų parduotuvės vedėju. 1944 m. liepos mėn. grįžo namo. Tada dar mokiausi Čiobiškio progimnazijoje, 1944 m. man buvo šešiolika, mačiau žiaurią kovą su okupantais. Žuvus broliams, pasirinkau Vingio slapyvardį ir buvau priskirtas prie Česlovo Tveragos-Vilko kuopos. Mokyklos direktoriumi buvo Juozas Četrauskas nuo Pabaisko, partizanų rėmėjas. 1944 m. lapkritį per mane ir dar vieną mokinį siuntė žinią perspėti partizanus, kad į Čiobiškį atžygiuoja daug kareivių. Bėgdamas namo, pakliuvau sribams, jie parsivedė mane atgal į miestelį, įmetė į daboklę. Greitai direktorius ištraukė mane iš daboklės, įrodęs sribams, kad esame moksleiviai, pavojaus santvarkai nekeliamo. Tada sovietinė propaganda Čiobiškį vadino „banditų sostine“.

Norėčiau papasakoti apie DKA partizanų kovos epizodus, kurie mažiausiai buvo aprašyti.

Esu girdėjęs, kad dar 1944 m. birželyje Žalias Velnias su draugais Kaugonių stotyje gražumu ir jėga gaudavo iš besitraukiančių vokiečių ginklų. Vietinis bendražygis Andrius Petkevičius, vėliau pasirinkęs Aguonos slapyvardį, juos slėpė Kaugonių miške. Andrius buvo Lietuvos kariuomenės puskarininkis, galėjo vadovauti būriui, todėl Žalias Velnias su keliais kitais bendražygiais persikėlė per Nerį ir pradėjo veikti Musninkų vlsč. Jau 1944 07 14 Musninkuose pasirodė raudonosios armijos daliniai. Prasidėjo represijos, jaunų žmonių gaudymai į sovietinę kariuomenę. Čia praėjo garbingiausi Žalio Velnio kovos prieš okupantus puslapiai.

1945 m. vasario mėn. Žalias Velnias su grupe vyrų stovyklavo Pigonių k., Musninkų vlsč. Vasario 4 d. grįžo iš Vilniaus KGB paleista tada jauėjusio vado pavaduotojo pareigas Žalio Velnio žmona Onutė Misiūnienė. Atėjo į sodybą, kur buvo Žalias Velnias su 9 vyrais. Stribai arba sekė Onutę, arba gavo pranešimą, nes jau kitos dienos ryte atvykę devyni stribai užpuolė sodybą. Aštuoni stribai buvo sunaikinti, tačiau žuvo Ona Misiūnienė, trys partizanai buvo sužeisti. Liko gyvas tik pats žiauriausias stribas Petras Stankevičius, pasislėpęs paruoštuose šuliniui rentiniuose. Parbėgęs į Musninkus, pranešė vietos ir Širvintų garnizonams, surinko sribų likučius ir patraukė į Pigonių k. Nieko ten neradę, grįžo atgal jau kitu keliu. Prie Vindeikių k. stovyklavo penki Juozo Naraškevičiaus-Šerno partizanai. Nelygioje kovoje visi jie buvo nukauti. Pasakojama, kad vienas iš jų sužeistas norėjo pasiduoti, tačiau stribai jį subadė durtuvais...

1945 m. gegužės pradžioje mano broliai su Česlovu Tveraga-Vilku išsikasė bunkerį prie Musės upelio. Į jį patekti buvo galima tik nuo upelio pusės. Vietovė

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

apaugusi karklais ir alksniais, atrodė saugi, gerai užmaskuota. Netoliese buvo partizanų štabo ginklų sandėlis, kitos slėptuvės. Liepos 10 d. turėjau nunešti broliams maisto, bet negalėjau ryžtis, nes apylinkėse buvo daug kareivių. Apie 12 val. arkliu išjojau Čiobiškio link apsižvalgyti. Iš krūmų stebėjau, kaip pasirodė didelis kareivių būrys. Greitai parjojau namo, ketinimus nunešti maisto atidėjau kitai dienai. Buvo neramu. Norėjau eiti grėbti šieno, bet prie trobos pasirodė kareiviai. Greitai jie mane nusivedė prie upelio, kur stovėjo sribų viršininkas Chiminas ir jo pavaduotojas Gudanovičius. Pamačiau, kad brolio bunkerio pusėje stovėjo dvi galvas užsidengusios moteriškės, o kareiviai buvo su šunimis ir metaliniais strypais badė žemę. Sribų vadas grasino mane nušauti, jei neparodysiu konkrečios bunkerio vietos, aš viską neigiau. Tada klausinėjo apie brolius, kur jie yra ir ką veikia. Supratau, kad bunkeris ir partizanai buvo išduoti, nors konkrečios vietos sribai gal ir nežinojo. Atvedė mano tėvelio brolių Stasį Bagdonavičių, tardė abu, ieškodami mūsų kalbose nesutapimų. Staiga pasigirdo automatų serijos, sprogo granata. Viskas vyko labai greitai, sribų ir kareivių buvo labai daug. Pamačiau, kad broliai jau iš bunkerio ištraukti. Feliksas dar buvo gyvas, retkarčiais sudejuodavo, o Vytautas nejudėjo, jo kūnas buvo sudraskytas, ranka nutraukta. Šalia stovėjo gyvas Česlovas Tveraga-Vilkas, vienais apatiniais baltiniais, kruvina koja. Po poros valandų su vežimu atvažiavo atvartas kaimynas Adomas Drumstas, liepė man padėti įkelti į vežimą žuvusius brolius. Nežinojo, ar dar bunkeryje kas nors yra, todėl liepė man lipti į slėptuvę. Įlindau, o kai akys apsiprato su tamsa, pamačiau, kad nieko nėra. Ten buvo tik daug kraujo ir Felikso pistoletas. Bandžiau jį paslėpti. Kad žuvusieji mano broliai, neprisipažinau ir toliau. Sunku, nežmoniškai sunku tada buvo, nes man nebuvo ir septyniolikos... Tiesioginių

Onutė Krivickaitė-Misiunienė

įrodymų, kad broliams padėjau, sribai neturėjo, todėl tą kartą nesuėmė.

Brolių kūnus nuvežė į Čiobiškį ir numetė. Jie ten gulėjo kelias dienas, paskui sribai rengėsi juos sumesti į Nerį. Tik B. Pulkauninko ir J. Sakalausko prašomi sribai leido brolius palaidoti kapinėse. Žuvusiųjų atminimui Čiobiškyje pastatytas antkapinis paminklas su įrašu: „Tragiškai žuvę Feliksas (1920-1945), Vytautas (1918-1945) Bagdonavičiai“.

Žuvus tiems, kurie įruošė bunkerius prie Musės upelio ginklams slėpti, telikau vienas tai žinantis. Praėjus kiek laiko, aprimus sribų ir kareivių siautėjimui, ginklus pamažu perdaviau Vaclovui Drumstui-Karabinui, Vytautu Lapinskui-Beržui ir kitiems partizanams.

Ankstą 1946 m. birželio 6-osios rytą dar saulei tekant, buvo užpultas Darvydų miške, Gelvonų vlsč., Juozo Kudelio-Dobilo 22 partizanų būrys. Sako, buvo Darvydų k. gyventojas L. Šimansko susekti ir išduoti. Netikėtai užpulti, partizanai spėjo susiorientuoti, pasinaudoję Prano Macijausko-Aitvaro išradingumu, tačiau žuvo 4 vyrai: Jonas Lisauskas-Katinas, Stasys Jakučiūnas-Gandras, buvęs Rusių Rago k. batsiuovys, Vaclovas Morkūnas iš Morkūnų k. Ketvirtą žuvusiojo pavardės neprisimenu. Motiejus Bulauka-Kolumbas šiame mūšyje buvo sužeistas, tačiau su P. Macijausku sugebėjo pasitraukti. Žuvusieji buvo nuvežti prie Gelvonų valsčiaus pastato ir numesti. Vėliau prie kapinių užkasti, bet dabar jokio atminimo ženklo nėra. Išdavikas L. Šimanskas buvo pakartas...

Ilgai nelaukdamas, pradėjau slapstyti ir aš.

1948 05 22 išlindęs iš bunkerio sužinojau, kad tremiama į Sibirą mūsų šeima. Pastebėjau grupę stribų, kurie, deja, pamatė ir mane. Rėkė sustoti, tačiau aš pradėjau bėgti. Prapliupus automatams, griuvau į griovį. Jie, matyt, pamanė, kad mane nušovė, net gandai apie mano žūtį Čiobiškyje pasklido. Pasitaręs su Dobilu, nutariau slapstyti. Buvo laikas, kai partizaninis judėjimas blėso, KGB persekiojo dieną ir naktį. Štai Janionių k. pasirodė žmogus, prašęs surasti mane, nes sakėsi irjisslapstosi. Širvintų karinis komisariatas siuntė į namus šaukimus tarnybai sovietinėje armijoje, tarsi nieko apie mano partizanavimą nežinotų. 1950 m. apylinkėse buvo tik mes su Vytautu Freideriu, nes suėmė jo brolių Praną. Tada užmezgėme ryšius su Adomu Matačiūnu-Diemedžiu, nes jis jau liko vienas. Sueidavome, pasikalbėdavome. 1950-1951 m. žiemą su Vytautu praleidome bunkeryje miške sunkiomis sąlygomis. Kartą pavasarį išėjau pas Adomą Matačiūną-Diemedį. Jie buvo likę trys vyrai. Melnytėlės vnk., prie Neries kranto, turėjo bunkerį. Čia stovėjo tik viena Edvardo ir Jono Lapinskių sodyba. Jono sūnus Adomas-Uosis buvo žuvęs, kitas sūnus Algirdas partizanavo. Gegužės 13 d. pas Lapinskus atėjo Astruvkos k. gyventojas J. Gaigalas, kuris, sako, buvo išdavęs partizanus P. Macijauską ir V. Žitkevičių. Įtariu, kad jis ir mus sekė. Laimei, kad tuo metu Diemedis su A. Lapinsku buvo išėjęs pas Aniceto Juknio-Kranto vyrus pasiimti žadėtų ginklų ir šaudmenų. Naktį išėjau pas V. Freiderį kviesti į bunkerį, bet jo neradau. Buvau be ginklo, kadangi Diemedis su draugu išeidami mūsų ginklus išsinešė. Visą gegužės 14-osios dieną praleidau miške, o nakčiai grįžau į bunkerį.

Feliksas Baqgdonavičius-Barsukas

Vytautas Bagdonavičius-Topolis

Gegužės 15-osios anksti ryte man būnant bunkeryje, išgirdau žingsnius ir rusiškai kalbant. Buvo strypais badoma žemė. Prisiglaudžiau prie sienos, kad strypas manęs nekliudytų. Kareiviai surado bunkerio dangtį. Jį nukėlę, lipti į vidų niekas nesiryžo, buvo pasiūlyta bunkeryje esantiems pasiduoti. Nežinojo, kad tamsoje sėdžiu vienas, neginkluotas. Papliupo automato serijos, o aš laukiau įskriejančios granatos. Žinoma, būčiau turėjęs ginklą, tai kovočiau iki galo. O granatos laukiau dėl to, kad galėčiau ją išmesti atgal ir iškeliauti į dausas kartu su stribu. Pasipylė automato serijos, pradėjo ardyti bunkerio lubas. Viena kulka kliudė mano koją. Ieškojau išeities, tačiau supratau, kad jos nėra. Po kurio laiko pasidaviau, o išlipęs iš bunkerio pamačiau gal 40 stribų. Kadangi buvau su barzda,

tai išlipusiam surišo rankas, pradėjo rauti plaukus ir barzdą. Tik Gelvonų MGB viršininko pavaduotojas Kontautas dėl to, kad nerado ginklo, liepė pasitraukti, sakydamas, kad man teismas paskirs tai, ko nusipelniau. Bet su stora lazda mušti pradėjo Širvintų MGB viršininko pavaduotojas Jemeljinas. Klausinėjo, kur draugai, sumušę dar apstumdė, paskui surištą apjuosė virve, ant galvos uždėjo apsiaustą ir vienas stribas laikė už virvės galo. Nematant kelio, vedė mane Čiobiškio link. Likus iki miestelio gal 3 km, ten laukė kariškas sunkvežimis. Įmetė į jį, uždengė apsiaustu. Su stribais iš miško išėjo ir bunkerį išdavęs Gaigalas.

Gelvonuose buvo ypač žiaurus stribas Kastantas Kupčiūnas, išsitarnavęs net leitenanto laipsnį. Jis Aleksandravos k. peršovė Matačiūną o sužeistą užmušė lazda. Jo sūnų, gal 12 m. bernioką, vijosi ir miške peršovė, palikęs ten mirti. Surado vaiko kūną jau pradėjusį irti. Dukrą taip pat peršovė, vežant į ligoninę mergina mirė. Apie stribą Petrą Stankevičių ir jo piktadarystės visi žinojo...

Tuo pačiu metu buvo suimti mūsų ryšininkai ir rėmėjai Stasys bei Antanas Sapitavičiai, Jonas Lapinskas ir jo sūnus Kęstutis. Mane tardė Čiobiškyje, po dviejų dienų išvežė į Ukmergę. Tačiau ir ten ruošiausi pabėgimui. Deja, nespėjau, nes buvau išvežtas į Vilnių. Patekau Lukiškių kalėjime į bendrą 30 asmenų kamerą bet greitai buvau perkeltas į vienutę, kur buvome 4 kaliniai. Kalėjimas perpildytas. Tardė naktimis, neleido miegoti, kankinamųjų garsai varė iš proto.

Laukė ilgi lagerių ir tremties metai. 1952 m. nuteisė 25 m. kalėti. Išleistas iš Igarkos lagerio 28-erių metų amžiaus buvau jau invalidas. Po trejų metų grįžau į Lietuvą kur po ilgos tremties buvo sugrįžę ir mano tėvai.

Grižęs iš lagerio sužinojau apie Vytauto Freiderio-Čigoniuko žuvimą. Jo brolis Bronius pasakojo, kad 1951 ar 1952 m. jį miegantį po eglutėmis aptiko eigulys Jonas Markevičius ir iš medžioklinio šautuvo nušovė. Apie savo didelį nuopelną okupantu tarnas pranešė Musninkų sribams, kurie Čigoniuko kūną išsivežė, paskui įmetė į duobę Pakalnio sodyboje, Atminties g. Musninkuose.

Melas apie mano brolius buvo skleidžiamas per visą sovietinę okupaciją, iki pat atgimimo laikų. Jau 1988 07 26 numeryje Širvintų rajono laikraštis „Lenino vėliava“ išspausdino R. Paulausko, buvusio Musninkų milicininko pasakojimą apie pokario kovas. Pažymėta, kad priešinosi „įvairaus plauko buržuazinės Lietuvos valdininkai“. Lyg tai brolių bunkerį atrado šaunusis „liaudies gynėjas“ Stasys Renkauskas, atsitiktinai užkliudęs pušelę, pasodintąjo angoje. Taip norėta nuslėpti išdavystę, nes bunkeris buvo prie pat upės, jokių pušelių ten neaugo, o patekti į jį buvo galima tik iš upės. Bunkerio ieškojo didelis būrys kareivių ir sribų. Tame straipsnyje juodinami partizanai Vytautas Naraškevičius, Julius Garbatavičius. Buvo bandyta apjuodinti ir Česlovo Tveragos-Vilko atminimą, prasimant, kad ir jis ragino brolius pasiduoti. Juk jį patį okupantai žiauriai kankino, nuteisė mirtimi ir sušaudė. Tik dabar aiškėja tiesa apie pokario metų įvykius Musninkų valsčiuje, pagerbiami žuvę ir pragarus praėję kovotojai, ryšininkai, rėmėjai. Aš važinėju po apylinkes, ieškoju liudininkų, kad galėčiau teisingai aprašyti tuos įvykius. Negaliu sau atleisti, kad nespėjau į susitikimą su Pečiulaitiene, buvusio milicininko žmona, pamaldžia, dora moterimi. Jos vyras buvo pakankamai doras žmogus.

Juozo Kudelio-Dobilo būrys. Dobilas antras iš kairės.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Gal moteris norėjo papasakoti apie partizanus, niekintus prie Birutės paminklo, gal apie kūnų užkasimo vietas. Nesuspėjau, moteris išėjo iš šio pasaulio su kažkokiomis paslaptimis. Tačiau su dešimtimis liudytojų susitikau, jų prisiminimus išklausiau.

Pagal Albino Bagdonavičiaus atsiminimus, 2006 m.

ALDONA SIPAVIČIŪTĖ-VELNIO IŠPERA

Gimė 1926 m. Spietiškių k., Musninkų vlsč.

1945-1946 m. NKVD dokumentuose vadinta ryšininkų bataliono vadė.

Visas Musninkų valsčius Ukmergės apskrityje - tai ilga smėlėtosios Neries pakrantė. Čiobiškis, Smailiai, Spietiškės, Kaimynėliai, Kernavė... Tarp kalnelių subujoję miškeliai, lomelėse pradingusios trobelės gyvena kiekvieno čia gimusio širdyje. Ir dar srauni Neris, kurios kitoje pusėje kiek lygesnės Padalių, Budelių, Paparčių, Zūbiškių ir Gegužinės apylinkės, priklausę jau Kaišiadorių apskrčiai.

Garsi Sipavičių iš Smailių k. giminė. Senelis - knygnešys, tėvas - Lietuvos savanoris. Todėl Jonas Sipavičius ir gavo iš valdžios 10 hektarų žemės jau Spietiškių kaime, kur ir parsivedė ten iš Zapyškio sau žmoną Valeriją Leokadiją Nacevičiūtę. Išaugino jiedu keturis vaikus: Ceciliją (g. 1915 m.), Stasį (g. 1917 m.), Aldoną Ireną (g. 1926 m.) ir Danutę (g. 1929 m.). Septynmetė Marytė mirė ligos pakirsta. Tėvas mirė dar 1940 - tais ir nesulaukė laikų, kurie jo žmonai ir vaikams atseikės išbandymų ir nelaimių su kaupu.

Aldona, iki rusams sugrįžtant į Lietuvą, mokėsi Kaišiadorių gimnazijoje. Sėdėjo viename suole su bendravarde Marcinkevičiūte ir kūrė apie savo ateitį šviesias mergaitiškas svajones. Vasaromis užsidirbdavo Musninkų valsčiaus raštinėje, brolis su mama tvarkė žemę ir negalvojo, kad gyvenimas gali taip sugriūti.

Jau 1944 m. liepos pradžioje suima brolių Stasį už tai, kad kartu su kitais kaimo vyrais saugojo nuo vagių ir plėšikų kaimiečių turtą. Vienas toks nedoras žmogelis ir pakliuvo, vagiant grūdus iš Pamusių dvaro sandėlio. Vyrai nenorėjo perduoti čigono vokiečiams, todėl proto įkretė patys. Anas sulaukė momento, kai pasirodė rusai, jiems ir įskundė, liudydamas, kad tai vokiečių policijos pagalbininkas, skriaudęs dorus žmones. Suėmė Stasį Spietiškių k. pakraštyje šienaujant pievą. Pamatė ateinančius civiliai apsirengusius vyrus, tačiau nepamanė, kad ateina jo suimti, ir nebėgo. Nuteisė 20 metų lagerio ir konfiskavo visą šeimos turtą. Kalėjo Vorkutoje.

Štai tokiais aplinkybėmis pasirodė kaime trys partizanai: Vytautas Bingelis-Papartis, Leonas Volčackas-Ažuolas ir Bronius Gaidelis-Šiaudas. Vyrai dairėsi po kaimą ieškodami ryšininkų. Užėjo ir pas Sipavičius. Buvo Plechavičiaus rinktinės karių uniformomis, gerai ginkluoti, tačiau nevietiniai. Žodis po žodžio ir išsiaiškino, kad aštuoniolikmetė Aldona sutinkanti padėti. Tada pasakė, kad ateis kitą kartą su vadu.

Greitai Spietiškėse pasirodė didelis partizanų būrys. Vyrai pasklido po kaimą o aukštas ir išvaizdus vyras su palydovais užsuko pas Sipavičius.

- Kuri čia Aldona? - pasiteiravo troboje buvusias ir pamatęs drąsiai žvelgiančią merginą prisistatė:

- Aš esu Žalias Velnias.

Kalba ėjo sklandžiai. Greitai jie viską aptarė. Tada vadas kiek įdėmiau pažvelgė į merginą ir pasakė:

- Jei aš esu Žalias Velnias, tai tų būsi Velnio Išpera. Ar sutinki?

Net keista tada pasirodė Aldonai, kad ta pravardė jos nesuglumino, o lyg ir patiko. Pasijuto svarbia šioje didelėje partizaninėje kovoje už Lietuvos nepriklausomybę.

Kiek vėliau supažino su svarbiausia būrio ryšininke Aldona Paulavičiūtė iš Smailių k., pasivadinusia Laukinuke, paskui - Indyra.

Atsimena, kad ji jau gerokai vėliau, 1945 m. sausio pradžioje, atvedė į būrį leitenantą Piliakalnį, kuriam buvo lemta suvaidinti vieną iš svarbių vaidmenų DKA istorijoje. Buvo jis aukštas, ramaus būdo, sakėsi iš Žemaitijos ir šiame krašte pabėgęs iš karinio ešelonų, vežusio juos iš lagerio. Tada Žalio Velnio kovotojai jau vadinosi rinktinė ir savuosius skaičiavo šimtais. Štabas pastovios vietos neturėjo, o jiems žinomais būdais judėjo po Panerio apylinkes.

Prasidėjo įtemptas darbas. Jos gyvenimo istorija buvo palanki šiam darbui. Gimnazistė, laukianti naujų mokslo metų. Turėjo daug pavedimų, nes tik spietėsi draugėn partizanai.

Tekdavo važinėti su pranešimais ne tik po Ukmergės ar Kaišiadorių apskritis. Buvo nukeliavusi į Kauną Marijampolę. Tačiau daug reikėjo vargti su sužeistais, ieškoti vaistų, tvarsčių. Jaunai mergaičiukei ne taip paprasta buvo priprasti prie kraujo ir praradimų.

Pirmoji partizanų auka buvo Vytautas Bingelis-Papartis. Niekas nežinojo, iš kur jis kilęs, kur gyvena jo tėvai. Viciūnų miške, prie Kernavės, jis žuvo per susišaudymą su rusų kariuomene dar 1944 m. rudenį, per bulviakasį, gal rugsėjo mėnesio pabaigoje. Nušautą Papartį nuvežė į Musninkus ir numetė vieno gyventojų tvartan. Kvietė atpažinti Tomą Kanclerį. Niekas nežino, kur rado ramybę Papartis, - juk rusai savo aukų nelaidojo kapinėse.

Nelaimei, tarp Paparčio asmeninių dokumentų enkavedistai rado tris nuotraukas. Jose atpažino tris seseris Sipavičiūtės: Oną Leokadiją ir Valentina. Visas suėmė, ilgai tardė, tačiau, jokių įrodymų nesuradę, paleido. Visi jautė, kad kaimas neturi Judo, tačiau gyventi tapo pavojinga.

Aldona Sipavičiūtė-Velnio Išpera

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

1944 11 22 apylinkes „šukavo“ kareiviai, ieškodami tarnybos sovietinėje kariuomenėje vengiančių jaunuolių. Tą dieną pas Sipavičius viešėjo du partizanai: Antanas Paškevičius ir Bronius Gaidelis-Šiaudas. Po netikėto beldimo į duris kambaryje esantys pamatė, kad ateina kareiviai. Šiaudas staiga puolė prie lango ir išsoko. Motina dar spėjo sugriebti šautuvą ir užmesti į *užkrosnį*, tačiau pabėgti Antanui nebuvo kada. Padarė kratą o šautuvo nesurado.

Antanas Paškevičius, Justino buvo gimęs 1920 m. Čižionyse, Musninkų valsčiuje. Suėmimo metu buvo 1 kuopos būrio vadas, vidurinio išsilavinimo. Pasak. Aldonos, tardyme Antanas nurodė, kad rinktinės vadu yra buvęs Lietuvos armijos viršila Žalias Velnias. Jis nupasakojo rinktinės struktūrą veikimo principus ir nurodė 11 partizanų slapyvardžių, tačiau sakė, kad bendro partizanų skaičiaus nežinaš. Paklaustas apie jo tėvų namuose besislapstančią moterį, patvirtino, kad tai Ona Krivickaitė-Misiūnienė, Kazio iš Panevėžio. Gimusi 1913 metais, gyvena kartu su vaikais. Žalias Velnias ją lankė 1944 m. pabaigoje ir tų pačių metų lapkričio mėn. 13-14 d. Gruodžio 20 d. suimta ir duktė Elena Paulauskaitė (g. 1921 m.) Buvo kaltinama tuo, kad padėjo partizanams, ruošdama namuose jų susitikimus. Oną Misiūnienę suima kartu su vaikais ir namų šeimininku. Išsiaiškina, kad šiuose namuose vyko slapti susitikimai, J. Paulauskas partizanus maitino ir jiems padėjo.

Suėmė tada ir Velnio Išperą bei jos seserį Ceciliją. KGB operatyvinėse ataskaitose pažymėta, kad Aldona baigusi 3 gimnazijos klases, iki arešto gyveno Spietiškių k. Klausinėjo daug ir dažnai, tačiau vis tą patį: „Kur partizano ginklas?“, „Kur dingio valsčiaus rašomoji mašinėlė?“ Žinojo Aldona dar ir daugiau, kad du Antano broliai irgi partizanai, turi išsikasę miške bunkerį. Nustatė, kad merginos palaikydavo ryšį su partizanais, perduodavo jiems šiltus drabužius ir perspėdavo pasirodžius kareiviams. Jų namuose sulaikytas partizanas. Laikė jas Ukmergės kalėjime beveik tris mėnesius, tačiau merginos jiems atrodė naivios kaimo mergaitės, ir iškentėjo daug. Daug to, ko klausinėjo, jos nežinojo, o ką žinojo - neklausė. Taip ir išleido, gavę sutikimą, kad jos praneš NKVD viską, ką matys, tačiau patys buvo pasiryžę sekti jas ir sužinoti daugiau. Aldona suprato prieš klastą. Pranešinėti jam ji nesiruošė. Teko slapstyti, kol kovo pradžioje Aldona gauna pranešimą kad pasirodytų Žalio Velnio štabe Čiobiškio vaikų prieglaudoje. Pasitinka ją būrio vadas ir štabo narys Česlovas Tveraga-Vilkas. Iš pradžių įtariai žvelgia į iš kalėjimo paleistą tačiau greitai įsitikina, kad viskas tvarkoje. Štabe Aldona sužino, kad partizanų junginys jau vadinasi LLA Vilniaus apygardos 5-uoju rajonu. Ji spausdina mašinėle, kartais išvyksta į Kauną aplinkinius miestelius. Padeda leisti laikraštį „Žalia giria“. Rašyt tai nerašė, tačiau nupiešė viršelius. Tada ji buvo moterų kuopos vade, taip skelbia NKVD archyviniai dokumentai.

Tėvų namai nualinti, daug kas išgrobstyta. 1945 02 23 partizanai gauna informaciją kad Musninkų vlsč. valdžia nutarė konfiskuoti visą Sipavičių turą.

Česlovas Tveraga išsiruošia jo gelbėti. Drauge su partizanais Karabinu, Barsuku, Topoliu, Kurmiu, Ėgliu, Gaubliu, Milžinu, Lieptu, Seniu, Žvirbliu, Katinu ir Riešutu važiuoja vežimais į Smailius, tikėdamiesi, kad ten gali būti palikta kareivių ir sribų pasala. Sipavičių sodyba prie Kazliškių girios, imasi visų atsargumo priemonių. Greitai paaiškėja, kad namai nesaugomi, tad viską sukrauna į vežimus ir važiuoja į Rusių Rago k., kur stovi tuščia buvusio partizanų rėmėjo Petro Lapinsko sodyba. Kitą naktį čia laikinai gyventi persikrausto ir Velnio Išpera. Tačiau ji niekada negyvena vienoje vietoje, o kaip ryšininkė keliauja po Lietuvą. 1945 m. vasario 4-5 d. Pigonių k. per mūšį buvo sužeisti partizanai Juozas Augūnas-Kibirkštis ir Vanagas. Jie gydyti buvo atvežti į šią sodybą tačiau po įvykių Čiobiškio prieglaudoje, šukuojant apylinkes, buvo surasti, suimti ir nuteisti ilgus metus kalėti Pečioros lageriuose. Velnio Išperos iki tos nelaimės šioje sodyboje jau nebuvo. Pražuvo ir šeimos sukauptas turtelis.

Vaikų prieglaudoje buvo jaunuolis, vadinamas Sniegenų. Mat dar mažąjį rado pamestą ant sniego ir atnešė į prieglaudą. Tada dirbo pagalbiniu darbininku. Buvo gal 17 metų, sunkaus charakterio, užsidaręs ir šunybes krečiantis. Kartą keršydamas į vienuolių šulinį pridėgęs. Tos pasiskundę, ir partizanai tėviškai paėmę diržą. Pusbernis greitai pabėgo iš prieglaudos, tačiau po kelių dienų grįžo. Pabuvo pusdienį ir vėl dingo. Aldonai kilo įtarimas, ar nebus tik jis išdavęs partizanų? Patarė palikti prieglaudą. Tuo metu nei Žalio Velnio, nei Piliakalnio ar Vilko nebuvo. Pasitarę vyrai žadėjo vakare išeiti. Buvo 1945 metų kovo 27-oji.

Per pietus ryšininkai pranešė, kad apylinkę apsupę sribai ir kareiviai. Rusių Rage juos ir suskaičiuoti buvo sunku. Anoje Neries pusėje pas ūkininkus buvo gydomi ligoniai, apie kuriuos Sniegenas nutuokė, nors konkrečių bunkerių nežinojo. Liepė Velnio Išperai prasibrauti pas sergančius ir juos nuvesti kitur. Pasisekė pribėgti prie Neries ir sėsti į valtėlę. Po kelių minučių prasidėjo šaudymas. Kareiviai matė mergaičiukę ramiai plaukiančią valtele, tačiau jai dėmesio neparodė. Nežinojo, kad valtės dugne gulėjo numestas automatas.

Sužeistų partizanų bunkeriuose ramu, jie gerai įruošti. Nutarė pasitikėti jų statytojų sumanumu. Kareiviai kratė sodybas, tačiau jiems bunkerių, viename iš kurių slapstėsi ir Velnio Išpera, rasti nepavyko. Vakare partizanai susirinko prie nusiaubtos prieglaudos. Ten buvę Žalias Velnias, Vilkas, Piliakalnis sužinojo, kad trys partizanai žuvo. Visi išsiskirstė ir susitarė laukti iš štabo žinios. Jaunasis išdavikas Sniegenas išėjo tarnauti pas Ukmergės sribus, liudijo prieš S. Marcinauską paskui baigė MVD mokyklą.

Prasidėjo dideli valymai. Aldona pasuko Paparčių link, toliau nuo namų ir pažįstamų. Gyveno prie Kaišiadorių esančiame Gudienos kaime pas Elena Jacinavičienę. Vienu metu buvo praradusi su partizanais ryšį. Reikėjo įsitikinti, kad niekas neseka. 1945 07 09 buvo suimta Paulavičiūtė Aldona-Indyra iš Smailių k., pavadinta centro ryšininke. Paaiškėjo, kad išvakarėse buvo atėjęs LLA ryšininkas Vingis, kuris atnešė šifrus. Ji juos perdavusi Vilku, o tas - Piliakalniui. Greitai

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

merginą išleido į laisvę, tikėdamiesi atsekti per ją Žalio Velnio buvimo vietą. Jau kitą dieną Rusių Rago ir Janionių kaimuose rasti du bunkeriai. Vienas jų buvo tuščias, tačiau rasta rašomoji ir kopijavimo mašinėlės, popieriaus, medikamentų, šovinių. Kitame - 3 partizanai. Štabo narys Česlovas Tveraga-Vilkas pakliuvo į kareivių rankas gyvas. Jis prisipažino, kad yra Žalio Velnio štabo ryšių skyriaus viršininkas, o pastaruoju metu ir ginkluotės štabo viršininkas. Žuvę - tai broliai Feliksas Bagdonavičius-Barsukas, kuopos vadas ir Vytautas Bagdonavičius-Topolis, štabo skyriaus sekretorius. Rugpjūčio 13 d. su rasta pas Vilką leidimais į Norulių kaimą buvo nusiųsta operatyvinė grupė, kad sulaikytų Žalią Vėlinį. Susisiekė su partizanų pagalbininku Grinevičiumi, kuris papasakojo, kad jo daržinėje yra Žalio Velnio pavaduotojas Piliakalnis. Apsupus sodybą rastas partizanas Augustas Šimkaitis, Augusto iš Jonavos rajono (g. 1924 m.), kuris tuo metu buvo štabo sekretorius. Prie jo rasta rašomoji mašinėlė ir operatyviniai dokumentai. Tąkart buvo suimti 3 partizanai ir ryšininkai, jų tarpe vadinama moterų bataliono vadė Veronika Tveragaitė-Erika. Po šios operacijos buvo areštuotas dar 21 partizanų rėmėjas.

Vieną dieną jau Gudienoje Velnio Išpera susipažino su barzdotu vyru, apsirengusiu kariška uniforma. Prisistatė, kad jis yra A rinktinės vadas Petras Klimavičius-Uosis. Apie Velnio Išperą Uosis žinojo, todėl greitai susitarė palaikyti ryšį. 1946 m. kovo mėn. pabaigoje Kaišiadoryse, aikštėje prie geležinkelio stoties, buvo numesti kelių partizanų palaikai. Greitai sužinojo, kad tarp jų kovo 24 d. kautynėse prie Dubių k. žuvusi ryšininkė yra moterų kuopos vadė Aldona Paulavičiūtė-Laukinukė, Indyra. Vakare su Pranu Jacinavičiumi jiedu išvogė merginos lavoną ir palaidojo Kaišiadorių kapinėse. Atvažiavo jiedu į kapines nuo Kaišiadorių jau sutemus ir palaidojo ją prie pat tvoros, dešinėje pusėje, kapų pradžioje. Aišku, jokio ženklų nepalikę. (Pranas jau miręs, o laidojant Indyrą nebuvo laiko gerai įsidėmėti, buvo tamsu, todėl laidojimo vietos rasti nepavyko.)

Reikėjo iš Kaišiadorių dingti. Grįžo į gimtas apylinkes, tačiau sužinojo, kad gretimame Sakolninkų k. sribai broliai Baranauskai jau teiravosi apie ją. Reikėjo vėl keliauti. Buvo ryšininkė Karijoto būryje Ignalinos-Švenčionių krašte. Tada turėjau Miglovaros slapyvardį.

Tuo metu motina ir sesuo Cecilija su padirbtais pasais apsigyveno Vilniuje ir buvo prisiglaudę Raudonojo Kryžiaus ligoninėje, kur dirbo sanitarėmis. Mama pasivadino savo mergautine pavarde Nacevičiūtė, o Ceciliją „apvedino“ ir davė Gavorskienės pavardę. Uosio padedama, Aldona tapo Danute Sakavičiūtė ir pasirodė toje pačioje palėpėje.

Uosis su Velnio Išpera palaikė tarpinius ryšius. Jis tuo metu jau buvo „legalizavęsis“ ir gyveno Vilniuje. Merginą įtraukė į veiklą išduodant partizanams padirbtus pasus. Šiandien sunku pasakyti, ar visi legalizavęsi partizanai pateko į MGB rankas, nes ši Uosio veikla jau buvo kontroliuojama Erelio. Reikėdavo partizanams pasidaryti

nuotraukas ir įteikti jas Aldonai. Sutartą dieną jau atveždavo pasus. Uosis buvo paslaptingas, tačiau įžvalgus. Jis sakė, kad iki atgimimo su tais pasaisjais teks gyventi gal 40 metų. Patarė apie greitą pergalę ar pagalbą iš užsienio pamiršti.

Uosis nuoširdžiai užjautė merginą nes sumanė sutvarkyti ir jos gyvenimą kitaip. Jis gal įtarė klastą nes patarė įsidarbinti kur nors mokytoja, geriausiai į lenkų kraštą. Taip Aldona tapo Kunigunda Armonaitiene, turėjo padirbtą pažymėjimą kad yra baigusi porą mokytojų seminarijos kursų. Aldona prieš tai bandė Vilniuje mokytis privačioje akušerių mokykloje, tačiau mokytoja būti niekada negalvojo. Įsidarbino Pabradėje, vėliau pasuko į Šventininkus, kur pradinėje mokykloje ir mokytojavo. Čia nebuvo lietuviškų klasių, todėl praverė tai, kad ji mokėjo lenkiškai ir rusiškai. Su Uosių ryšys nenutrūko, kartais vis dar padėdavo, platinant pasus.

1948 02 24 rytas buvo giedras, bet šaltas. Prieš pamokas atbėgo mokyklos sargė ir pasakė, kad atėjo NKVD. „Na ir kas?“ - pratarė dar Aldona ir visai neišsigando: ar mažai atklysta medžiojančių partizanus kareivių? Ir ko jai bijoti, jei su vietiniais partizanais ryšio neturi, o Uosis jos neišduos. Kareiviai atsivedė du kaimo žmones, kviestinius. Tada Aldona suprato, kad jau blogai. Paėmė iš jos padirbtus dokumentus ir pasakė, kad reiks važiuoti į Pabradę. Padarė kratą jos kambarėlyje mokykloje, tačiau nieko blogo nerado. Suprato, kad ieško tuščių pasų blankų. Liepė pasiimti drabužių. Prie geležinkelio sustabdė prekinį traukinį ir išvyko. Pabradėje tardė neilgai, tačiau jau Švenčionyse prokuroras tradiciškai paklausė: „Nu, Sipavičiūte, govoritj budeš?“ Ji pašoko nuo kėdės. Dar ilgai kartojo savo versiją apie mokslus ir nežinia kur dingusį vyrą. Tardė keturias paras po 22 valandas.

Atsirado Lukiškėse jau pavasarį. Čia gegužės pradžioje pranešė, kad „trojka“ nuteisė 25 metus kalėti. Išvežė į Kazachstaną kur ilgą laiką laikė su vagimis.

1948 05 22 į Sibirą išvežė ir motiną su seserimi Cicilija. Apie jų kančias kalėjime ir tremtyje, tai jau kitas ilgas ir liūdnas pasakojimas. Motina Tuvojoje mirė, Aldona į Lietuvą sugrįžo tik 1958 03 16. Gyventi tėviškėje neleido, įsikūrė prie Sasnavos, Marijampolės rajone, Kantališkių k. Su būsimu vyru susipažino tremtyje, ištekojo, išaugino vaikus. Aldona Packevičienė gyvena tame vienkiemyje, sveikatą išbarsčiusi kalėjimuose ir Sibiro platybėse. Sunkiai vaikšto, tačiau tokios pačios ramios sielos ir netrimtuojanti apie savo garbingą praeitį. Tokia Žalio Velnio ryšininkė Aldona Sipavičiūtė-Velnio Išpera, kurią mini knygoje „Partizanai“ Juozas Lukša-Daumantas.

Pagal Aldonos Sipavičiūtės-Velnio Išperos pasakojimą, 1999 m.

Aldonai Sipavičiūtei-Packevičienei-Velnio Išperai 2007 m. yra suteiktas kario savanorio statusas.

ŽALIO VELNIO BENDRAŽYGIS

Česlovas Tveraga-Vilkas buvo vienas iš artimiausių Žalio Velnio bendražygių, veklą pradėjęs dar iki antrosios rusų okupacijos. DKA štabo narys, A rinktinės kuopos vadas.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Gimė 1921 m. Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Partizaninėje kovojo dalyvavo su broliu Mykolu, kuris 1945 03 27 žuvo Čiobiškyje, sunaikinus DKA štabą Vaikų prieglaudoje, ir seserimi Ona-Žilvine (g. 1920 m.), 1944-1945 m. buvusią ryšininkę. Suimta 1945 03 27, nuteista 15 m. kalėjimo ir 5 m. tremties. Iš Rusių Rago kilę ir kiti partizanai Tveragos: Bronius, Juozo-Perkūnas (g. 1923 m., suimtas 1945 08 03), Tveraga Jonas-Ėglis, jo brolis Stasys-Karklas (g. 1922), ryšininkės Tveragaitė Bronė, Prano (g. 1928m.), Tveragaitė Jadvyga, Jono, Tveragaitė Janė-Ramunė, Tveragaitė Stefanija, Vlado-Sirena (g. 1923 m.), Tveragaitė Veronika-Erika (g. 1927 m.).

Česlovo tėvelis Mykolas jau buvo miręs, kai jis 1940 m. išėjo tarnauti į Lietuvos kariuomenę, matydamas, kad Lietuva atsidūrė istorijos kryžkelėje. Deja, jau po kelių mėnesių buvo aprenktas raudonosios armijos kario uniforma, išvežtas į Varėnos poligoną. Prasidėjus karui, lietuvaičiai buvo suvaryti į gyvulinius vagonus ir išvežti. Likę nusiųsti priešintis vokiečių kariuomenei prie Kaniūkų k., tad netrukus atsidūrė rusų belaisvių stovykloje. Iš čia išvežė į Rytprūsius. Jaunus vyrus skirdavo dirbti pas ūkininkus, tad vaikinai su keliais draugais ryžosi bėgti namo. Taip Česlovas pasirodo Rusių Rago k., užsiregistruoja valsčiuje. 1942 m. vaikinai buvo paimti tarnauti vokiečių daliniuose, darbo batalione, tačiau po pusmečio pabėgo. Reikėjo slapstytis. Buvo vienas iš DKR organizatorių, tampriai bendradarbiavo su Žaliu Velniu dar 1944 m. pavasarį, kai su juo susipažino Žasliuose, abu kūrė planus pasipriešinti grįžtančio okupanto kariuomenei.

1944 m. jis buvo kuopos vadas, veikė Čiobiškio, Pamusių, Rusių Rago, Janionių k. apylinkėse ir turėjo 30-40 partizanų būrį. Žinoma, kad iki 1944 m. vasaros Žalio Velnio pavadootoju buvo Juozas Norkus-Kerštas. 1944 12 01 Č. Tveragos vadovaujamas 2-ojo bataliono orgbūrys performuotas į kuopą. 1945 m. ji buvo pavadinta 3-aja, turėjusia saugoti DKR štabą. Kuopą sudarė 2 būriai: Vaclovo Drumsto-Karabino ir Aldonos Sipavičiūtės-Velnio Išperos ryšininkų.

1945 03 15 štabo ryšininkė Aldona Paulavičiūtė-Indyra vadovybę perspėjo, kad iki pavasarinio polaidžio apie 200 kareivių perdislokuojami iš Utenos į Ukmergę operatyviniams veiksams. Č. Tveragai įsakyta kovo 28 d. atvykti į Musninkų vlsč. Steponavos-Burniškių k., perspėjus, kad delsimas tolygus mirčiai. Dalis partizanų iš šio regiono spėjo persikelti per Nerį į Žaslių vlsč. apylinkes. 1945 04 26 operatyviniu įsakymu Nr. 13 DKA vadovybė numatė, kad Musninkų vlsč. turės kontroliuoti Vilko ir Justino Vilkevičiaus-Krūmo daliniai.

1945 07 10 Vilkas kartu su broliais Feliksu ir Vytautu Bagdonavičiais slapstėsi bunkeryje. Jį sužeistą suėmė. Suėmimo metu buvo rasti septyni DKA vadovybės raštai, kurie padeda atkurti tų įvykių mozaiką. Pirmajame pranešama, kad 1945 02 24–25 Musninkų, Gelvonų Širvintų ir Želvos vlsč. buvo dideli valymai, kurių metu žuvo eilinis Algis Cesiūnas-Neptūnas, kai bėgo iš namų į mišką. Antrajame pranešama, kad 1945 02 20 trečios kuopos 2-ojo būrio partizanai rinko po kaimus ginklus, šovinius ir aprangą. Dalyvavo Mykolas Tveraga-Aras, Česlovo brolis, Andrius Kazlauskas-Kurmis

ir Karklelis (Stasys Tveraga-Karklas?). Trečias dokumentas buvo jų rašytas į štabą Žaliam Velniui. Pranešime nurodyta, kad 1945 02 23 apylinkėje pasirodė šnipas. Jį susekė ir likvidavo Švedrys, Balandis, Apas ir Uosis (Antanas Lapinskas). Ketvirtasis gal pats įdomiausias. Jame pasakojama, kaip partizanai gelbėjo 1944 12 20 į priešo rankas patekusią štabo ryšininkės Aldoną Sipavičiūtės-Velnio Išperos turta. 1945 02 23 buvo gauta žinia, kad Musninkų vlsč. aktyvistai ruošiasi išvežti iš Smailių k. pakraštyje gyvenusios Sipavičių šeimos gėrybes. Imtasi sėkmingo žygio jam išgelbėti. Penktas - tai pažyma, kuria siūloma Algį Kavaliauską-Briedį priimti į būrį. Šeštajame buvo nurodoma, kad 1945 03 20 Janionių k. pasirodė du enkavedistai. Juos pastebėjo Beržas, Kukutis, Tigras ir Arklys. Vėliau paaiškėjo, kad tai ne kareiviai. Septintuoju raštu Žaliam Velniui pranešama, kiek ir kokių maisto produktų, daiktų buvo surinkta gydomiems Rusių Rage Vanagui ir Kibirkščiai. Tardyme šie dokumentai buvo pavadinti svariais įrodymais. Karinis tribunolas 1945 10 16 skyrė Česlovui Tveragai mirties bausmę su turto konfiskavimu, vėliau ir sušaudė. Spėjama, kad mirties bausmė įvykdyta Tuskulėnuose, Vilniuje.

PAMUSIŲ KAIMO GYNĖJAI

1944 m. vasarą iš Mantinionių miško į namus Pamusių k. vežėme rąstus svirno statybai. Pamatėme kariškų mašinų koloną vieškelyje Stanislaviškių k. link. Supratome, kad rusai sugrižta.

Po keletos dienų mūsų kaimo seniūnas K. Kancleris sukvietė visus į Janionių k. lauką (link Burniškių k.) statyti aerodromo. Jau spalio mėn. vyrai gavo šaukimus į sovietinę kariuomenę. Vedę bijojo dėl savo šeimų, tai atėjo į registravimo punktą ir po trumpo apmokymo buvo išsiųsti į frontą. Jaunesnieji nutarė slapstytis Mantinionių miške. Tarp jų buvo ir mano brolis Bronius (g. 1921 m.). Rugsėjo mėnesį prasidėjo jų medžioklė. Aš išsisukau, tikinęs, kad esu tik penkiolikmetis (iš tikrųjų buvau jau aštuoniolikmetis, g. 1927 m.). Pradžioje patikėjo, bet greitai atsidūriau miške, nes sribai ir enkavedistai šaudė kaltus ir nekaltus. Gyvenome miške po eglėmis, o vakarais nueidavome namo pasiimti maisto. Buvo sunku: lietūs, paskui sniegas, o mes su rudeniniais paltais, alkani. Visa laimė, kad sribai ir kareiviai iš pradžių į miškus eiti bijojo.

1944 m. rugsėjo gale pas mus, besislapstančius, atėjo Žalio Velnio vyrai, įteisino būrį kaip rezervinį, priėmė priesaiką. Būryje buvo 10 vyrų, vadu paskirtas Juozas Lisauskas-Erelis, pavaduotoju jo brolis Petras-Perkūnas (g. 1923 m.). Aš tapau Vamzdžiu, o mano bendravardis ir bendrapavardis Alfonsas Balsevičius (g. 1925 m. Pamusių k.) - Štiku. Partizanais tapo mano brolis Bronius Balsevičius-Tigras (g. 1921 m.), Boleslovas Lisauskas-Durtuvas (1926 m.), Čiobiškio mokytojas Stasys Lisauskas-Danyla (g. 1923 m.), Jonas Cesiūnas-Arklys (g. 1919 m.), Bronius Lučiūnas-Žaibas (prav. „Juodas“), Jonas Ragauskas-Leopardas. Buvo ir daugiau vyrų, bet jie priesaikos nepriėmė, o kartu su mumis kiek pavaikščioję, iš miško išėjo.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Tuo metu mūsų kaimo sribas Juozas Zdanauškas su draugu iš Musninkų buvo užėję pas Bareikius, kur buvo Žalio Velnio pasiuntiniai. Ėjo drašiai, rinko ginklus, gaudė besislapstančius. Žinojo, kad slapstėsi dauguma be ginklų. Partizanai pasislėpė už šulinio, ir kai sribai atėjo arčiau, juos nukovė. Po dviejų dienų dar du sribukai pasirodė mūsų teritorijoje, tačiau po pirmųjų šūvių paspruko.

1944 12 18 visi suėjome į prie miško esančią Miklošio grytelę. Vadas brolių Bronių pasiuntė su užduotimi pas Savicką pakrauti akumulatoriaus radijo imtuvui. Sumigome. Ryta sargybinis pastebėjo ateinančius sribus ir kareivius. Mes atsišaudydami patraukėme į netoliese buvusį griovelį, o juo - į mišką. Persekiootojai mus vijosi tik iki miško, bet čia susidūrė su broliu. Apie tai tik nujautėme, nes tą naktį Bronius prie mūsų neprisijungė. Kitą dieną su dviem draugais išėjome jo ieškoti. Radome po eglės šaka jau mirusį, peršautu pilvu, be sribų nuautų batų. Parvežėme į namus. Kūnas atšilo, pradėjo kraujuoti žaizdos. Palaidojome kaimo kapinaitėse... Paskui sužinojome, kad jį suimtą sribai vedė į Musninkus, bet pakeliui nušovė. Tai buvo pirmoji auka iš Pamusių k.

Ne viename mūšyje veikėme kartus su Žalio Velnio kovotojais. 1945 m. vasario 4-5 d. Pigonių kautynių metu mes saugojome kelią iš Kernavės pusės ties Liuliškių k. Prie Liukonių k. šūviais sustabdėme sribų būrį, einančių iš Kernavės. Kitą kartą netoli Kaugonių saugojome kelią nuo Žaslių. Pas mane buvo tvarsčiai, vaistai. Eidavome ratais miškais, pramiegodavome pamiškėse sodybose. Dalyvavau ne viename mūšyje. Mūsų sribai vengė.

1945 m. sausio pabaigoje sugrįžome į savo apylinkes. Vasarį slapsčiausi pas Kanclerius bulvių duobėje. Duobė ilga, įlendi, išsitiesi, užsideda lentomis, užžeria bulvėmis. Kiti slėpėsi klojimuose tarp šieno ir šiaudų. Kareiviai iš Musninkų krėtė sodybas. Jei ką surasdavo, nušaudavo. Taip 1946 02 08 žuvo Jono Kudopkos sodyboje žiemojantis Andrius Kazlauskas-Kurmis, Alfonsas Kazlauskas (g. 1918 m.) nušautas prie savo namų.

Mama našle liko būdamas 35 metų. Sunkus buvo jos gyvenimas: tada palaidojo ne tik sūnų Bronių, bet ir du brolius, tėvus, mažą dukrelę. Likaujai tik aš ir 8 ha ūkis. Tad stengiausi aplankyti ją nuraminti, pabūti kelias dienas. Taip vis daugiau laiko praleisdavau namuose. Štai jau balandžio mėn. ateina pas mus du ginkluoti vyrai ir prašo padėti sužeistam partizanui. Nueinu, randu vokiečių tautybės vyrą Hoeną Johaną vadinamą Hansu. Sutvarsčiau, gydžiau kelias savaites, kol tas pasveiko.

Paskelbus amnestiją bandžiau ją pasinaudoti. 1945 m. rugsėjo mėn. pradėjau mokytis 2-oje klasėje Musninkų progimnazijoje. Ėjau iš namų tuos 8 km atsiskaityti kas savaitę, gaudavau naujas užduotis. Man tada tebuvo tik 18 metų. Kartas nuo karto užeidavo NKVD darbuotojai ar prakalbindavo sutikę, tačiau nelietė. Bet buvau jų nuolatinio susidomėjimo objektu.

Jau 1947 03 26 gavau kvietimą atvykti į Musninkus. Maniau dėl to, kad neatsikaitėme su duokle. Nuvažiavau, tačiau tą dieną namo negrįžau. Pasirodo, tas

vokietis buvo suimtas ir prisipažino, kad jį prieš dvejus metus sužeistą gydžiau. Nuvežė į Ukmergę, įmetė į rūšį. Užpuolė utėlės, tęsėsi naktiniai tardymai ir draudimas užsnūsti dienomis, smurtas. Kartą buvau nevalgęs penkias paras... Tada iš Musninkų neišleido namo, o nuteisė už ginkluotą pasipriešinimą ir „tėvynės“ išdavimą ne tik mane, bet ir Boleslovą Lisauską, kitą Alfonsą Balsevičių.

Nuteisė (be teisės sprendimą apskūsti) 10 metų lagerio ir 5 metus tremties. Vorkutoje, Rūdninkų šachtoje, atsidūriau 1947 11 10. Po dviejų metų susirgau tuberkuliozę. Sanitarinėje dalyje gydytojas nuramino, kad gyvensiu dar dvejus metus. Tarsi ir viskas gerai, kai kiti krenta lyg musės. Tik man likimas buvo palankesnis: pradėjau dirbti ligoninėje budinčiuoju, tapau felčerio padėjėju. 1953 m. mokiausi felčerių kursuose.

Į namus leista sugrįžti tik 1957 m. Mano broliai Boleslovas su Alfonsu gavo tokias pačias bausmes.

Ir dar viena aplinkybė, nenurodyta šaltiniuose. 1958 m. grįžęs iš Vorkutos, dirbau Širvintų poliklinikoje. Kartą su greitąja pagalba buvau iškvieistas pas ligonį. Radome jį kraujuojančiais plaučiais, nuvežėme į Širvintas, vėliau - į Vilnių, tačiau ten po kelių dienų mirė. Tai buvo Jonas Cesiūnas-Arklys. Žinojau, kad pradėjus suiminėti partizanus, jis gyveno laisvai, kalviavo Pamusių k., vedė. Jo mirtis buvo mįslinga.

1990 m. gegužės 28 d. netoli tos vietos, kur 1944 12 18 žuvo mano brolis Bronius Balasevičius-Tigras, pirmoji pokario pasipriešinimo auka Pamusių k. apylinkėse, iš betono ir lauko akmenų pastatėme kryžių, ant kurio užrašėme „Pamusių kaimo ir jo žmonių atminimui 1944-1990“. Šioje vietoje kryžius stovėjo nuo 1945 m., statytas slapta, tačiau suiro. Naująjį kryžių sumanė statyti Petras Lisauskas-Perkūnas, Alfonsas Balsevičius-Vamzdis, finansavo Vidmantas Bieliauskas.

Iš Pamusių k. 1948-1951 m. buvo ištremti į Sibirą 44 gyventojai, tarp jų net 17 Lisauskų šeimų asmenys (1950 m.).

Praeitis dar gyvena su manimi. Kartais išsiveržia jausmai eilėraščio posmu:

*Po šonu eglišakiai, kelmas po galva,
Pridengta krūtinė šautuvo buože.
Buvom mes žeminėj, įrengtoį po kalva,
Ir drėgnoj slėptuvėj pamiškės daržė...*

Pasakojo Alfonsas Balsevičius, 2006 m.

APIE KITUS ŠIR VINTŲ KRAŠTO PARTIZANUS

Viktoras Alekna surinko medžiagą apie Širvintų krašto partizanus ir paskelbė ją knygoje „Ūžė žalia giria“ (LGGTC, 1999 m.). Pasakodami apie kai kuriuos šio krašto kovotojus, pasinaudojome ir jo surinktais duomenimis, kaip ir kitais šaltiniais: mūsų herojų, jo šeimos narių, tų įvykių liudytojų pasakojimais, archyviniais dokumentais.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

LEONARDAS MARCINAUSKAS, TRYS JO SŪNUS IR DUKTĖ JANINA

Leonardas Marcinauskas buvo Čiobiškio bažnyčios varpininkas. Su žmona Juze (g. 1884 m.) užaugino tris sūnus ir dvi dukteris. Visi jie dalyvavo partizaninėje veikloje. Savo žemės neturėjo, šeima glaudėsi parapijos namelyje. Sūnūs ir dukra Elena pokario nuo pat pirmųjų partizaninės kovos dienų buvo labai artimi Žaliaam Velniui. Šeima labai pasitikėjo ir vadas.

Vyriausiąjį sūnų Juozą (g. 1916 m.) tėvas išmokė bažnyčios muziko specialybės, o atitarnavęs Lietuvos kariuomenėje, vargonininkavo Giedraičiuose. 1944 m. viduryje sugrižo į Čiobiškį ir išiliejo į Žalio Velnio būrį. 1945 01 01 Žalias Velnias jį paskyrė DKR štabo nariu, Juozas redagavo ir spausdino tris laikraštėlio „Laisvės keliu“ numerius. Žuvus Onai Misiūnienei, padėjo ją naktį slapta palaidoti Čiobiškio kapinėse. Gyveno klebonijoje, dienomis mokykloje perrašinėdavo raštus, įsakymus. Žuvo 1945 03 27 vaikų prieglaudoje.

Vidurinysis Stasys (g. 1918 m.) po pradžios mokyklos baigimo dirbo įvairius darbus, o po tarnavimo Lietuvos kariuomenėje buvo pakviestas dirbti Čiobiškio bažnyčios zakristijonu. Buvo silpnos sveikatos. Įsijungęs į partizaninį judėjimą, padėjo klebonui Liudvikui Puzonui, tvarkė ir slėpė partizanų archyvą. Žalias Velnias su kunigu ryšius palaikė per Česlovą Tveragą ir Stasį. Susirgęs gulėjo klebonijoje, kur jį lankė Vilkas ir brolis Juozas. 1945 m. buvo suimtas, išvežtas į lagerį, kur greitai žuvo.

Jaunėlis Vladas (g. 1922 m.) partizaninėje kovoje pasirinko Tauro slapyvardį. Kunigas L. Puzonas liudijo, kad vyras glaudėsi Rusių Rago k. pas Stasį Kazlauską ir pas Igną Kazlauską Janionių k. Buvo vietinio būrio vadas. Apygardos štabo sunaikinimo dieną, 1945 03 27, su 45 kovotojais buvo apsistojęs netoli Čiobiškio. Tačiau kareivių

Juozas Marcinauskas-Pluta

buvo per daug, kad būtų galima stoti į mūšį. Vlado žmona Paulina Liorentaitė, kilusi nuo Užvenčio, buvo būrio ryšininkė. Sužinusi apie pavojų, pranešė partizanams, kurie sėkmingai pasitraukė. Tuoj po Čiobiškio įvykių kovo 27-ąją, sribai išvarė tėvus iš namų, o sodybą sugriovė, matyt, ieškodami ginklų ar slėptuvės. Nuo 1945 m. rugpjūčio 6 d iki 1947 m. kovo mėn. buvo DKA 6-ojo rajono viršininkas. Jis vadovavo trims kuopoms, veikiančioms Musninkų vlsč. Po to apygardos vadu dirbęs KGB agentas kapitonas Griežtas jį paskyrė DKA štabo ryšių skyriaus viršininku. Po dažnų suėmimų Vladui buvo sunku organizuoti deramus ryšius, kovotojų jėgos silpo. Vyras sumanė išvažiuoti gyventi nelegaliai į Žemaitiją, žmonos kraštą. Gavo dokumentus

Vladas Marcinauskas-Tauras

Algirdo Eimučio pavarde, tačiau išvykti negalėjo, nes 1948 03 02 buvo suimtas ir nuteistas 25 m. kalėti. Lageriuose buvo kankinamas, todėl greitai ir žuvo... Vlado žmona Paulina po vyro arešto slapta išvyko gyventi į tėviškę ir taip savo suėmimo išvengė.

Janina Marcinauskaitė-Neužmirštuolė (g. 1920 m.) kartu su Aldona Sipavičiūte-Velnio Išpera nuo 1944 m. buvo ryšininkės su Žalio Velnio štabu. Baigusi Čiobiškio mokyklą, tarnavo mokytojos Einorienės vaikų aukle. Po 1945 03 27 įvykių prieglaudoje buvo suimta ir nuteista 10 m. kalėti.

Kita Marcinauskų dukra Elena (g. 1929 m.) dėl jauno amžiaus aktyviai pasipriešinimo kovose nedalyvavo.

Čiobiškio kapinėse palaidoti ne tik anksčiau minėti žuvę partizanai. Čia ilsisi DKA E. Svilo-Slyvos būrio partizanas Zenonas Cesiūnas. 1945 03 02 Jonavos r. Upninkų vlsč. Gudonių kaime Karolio Stepšio ir Jono Morkūno sodybose buvo apsistoję Slyvos būrio partizanai. Veprių igulos kareiviai juos aptiko, įvyko mūšis, kuriame žuvo 19 partizanų. Padegtoje K. Stepšio sodyboje sudegė sodybos šeimininko motina ir žmona. Pats šeimininkas ir duktė buvo nušauti, kai bandė pabėgti. Z. Cesiūno palaikus tėvas slapčiomis parsivežė į Čiobiškį ir palaidojo kapinėse. Kapinėse taip pat palaidoti broliai Feliksas ir Vytautas Bagdonavičiai, okupantų nužudyti Pranas ir Kazys Kavaliauskai, Stasys Lisauskas, Ona Kupčiūnaitė, perlaidoti 1989 m. tremtyje mirę Motiejus ir Marijona Pavasariai.

EUGENIJUS SVILAS-SLYVA

Eugenijaus tėvelis Benediktas (g. 1898 m.) Vilniaus okupacijos metais buvo Lietuvos pasienio baro nuo Giedraičių iki Kernavės viršininkas. Viršiuliškių k. buvo nusipirkę ūkį. Deja, 1941 m. birželio 14—tąjį su žmona Bronislava (g. 1902 m.) ir jauniausiuoju sūnumi Jurgiu (g. 1927 m.) buvo išvežti į Sibirą. Atskirtas nuo šeimos, Benediktas Svilas 1942 m. mirė Rešiotų lageriuose.

Sūnūs Eugenijus (g. 1920 m.) ir Henrikas tuo metu studijavo, namuose nebuvo, todėl liko neišvežti. Eugenijus vokiečių okupacijos metais dirbo Musninkų policijoje, tai jau nuo 1944 m. liepos mėn. prisidėjo prie Žalio Velnio kuriamos rinktinės, buvo paskirtas būrio vadu. Sako, nuėjo kariauti su ta pačia policininko uniforma. 1945 01 01 jau buvo rinktinės štabo agitacijos ir propagandos skyriaus viršininkas. Aukštas, lieknas, šviesiaplaukis, partizanaudamas dėvėjo Lietuvos karininko uniformą. 1945 m. gegužę

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

pradėjo organizuoti laikraštėlio „Nepriklausoma Lietuva“ leidimą, jo išėjo keturi ar penki numeriai. Redagavo A. Leščius-Šalteknis, leido Jono Žemaičio sodyboje Burniškių k. Iš pradžių būryje buvo apie 40 partizanų, tačiau po netekčių, perėjimo į kitus junginius jam sumažėjus, prisidėjo prie Dobilo būrio. 1949 02 09 žuvo nuo NKVD kareivių Vareikonių miške, kitais partizanais bandydamas iš slėptuvės išsiveržti.

Apie brolio Henriko partizaninę veiklą nieko nežinoma.

ALBINAS GURKŠNYS-KERNIUS

Pranas Gurkšnys (g. 1892 m.) Viršuliškių k. turėjo ūkį, pasistatęs gražius trobesius. Su žmona Veronika (g. 1898 m.) užaugino šešis vaikus, kurių vardai prasidėjo raide A: Albinas, Augenija, Aldona, Anelė, Albina, Antanas... Albinas (g. 1924 m.) vokiečių okupacijos metais buvo Paspėrių eiguliu. Jau 1944 m. rugpjūčio mėn. prisijungė prie Slyvos būrio. Pasirinko Kerniaus slapyvardį, sekdamas Kernavės kunigaikščiu. Buvo neaukštas, smulkus, vaikščiodavo apsirengęs kaimiškais drabužiais, tik karišku diržu apsijuosęs. Greitai Žalias Velnias paskyrė Albina būrio vadu. Žinoma, kad jo būryje buvo vyrai iš Širvintų, Zibalių, net Joniškio krašto.

1945 09 02 vyrai ilsėjosi prie Kantrimiškių k. esančioje Ramoškienės sodyboje. Moteris prasitarė apie tai kaimynei, toji paskundė pro šalį einantiems stribams, kurie greitai apsupo sodybą. Prasidėjo susišaudymas. Kernių, besitraukiantį į Pailgio miškelį, sužeidė stribo kulka. Jį išgelbėjo paauglys Stasys Tamošiūnas, su vežimu grįžęs iš lauko, išvertęs ten mėšlą. Vyras ilgai gydėsi, Onutės Sipavičiūtės padedamas, atsirado Levainių k., pas Vaclovą Saveikį. Po to vėl grįžo į partizanų gretas ir vadovavo būriui.

Jau 1946 m. rudens pradžioje Kernius su draugu ėjo Daciūnų k. laukais. Elžbieta Brasiūnienė pamatė ateinančius partizanus ir išbėgo perspėti, kad kaime yra kareiviai. Tačiau juos išdavė nuo grandinės besiplėšiantys šunys. Kareiviai pamatė partizanus ir pradėjo šaudyti. Kerniui buvo peršautos kojos. Numetęs pistoletą, vyras susisprogdino granata. Jo kūną nuvežė į Širvintas ir numetė. Po kelių dienų nutempė į duobę prie Giedrio kalvės. Iš ten kūnas paslaptinai dingo.

Partizano šeimą okupantai išvežė į Sibirą. Lietuvoje liko tik dvi seserys, kurios tuo metu slapstėsi.

STASYS MORKŪNAS-VĖTRA IR JO BROLIAI

Stasys (g. 1920 m.) kilęs iš Juodonių k., buvo baigęs Ukmergės mokytojų seminariją. 1944 m. pradžioje buvo Vietinės rinktinės narys, *plechavičiukas*, Marijampolės karo mokyklos auklėtinis. Subūrė nuo mobilizacijos besislapstančių vyrų būrį, užmezgę ryšius su Žaliu Velniu, kuris juos priėmė į savo rinktinę, o Stasį Morkūną-Vėtrą paskyrė būrio vadu. Jau 1944 m. rudenį su Henriku Četkausku Juodonių k. leido laikraštėlį „Tikruoju keliu“.

Buvo labai atsargus, smerkė partizanų atsipalaidavimą. Sako, poilsio valandomis pats eidavo sargybą kai kiti būdavo pavargę. Gal dėl to susidurdavo su baudėjais rečiau, be to, stengėsi laikytis pasyviai, nerizikavo. Vis tik 1945 09 16 kažkas būrio slėptuvę išdavė. Po susišaudymo vyrai buvo suimti. Jo būryje nuo pat 1944 m. rudens partizanavo jo broliai Jonas (g. 1910 m.), Julius (g. 1918 m.). Tada jie buvo slėptuvėje kartu. Visi suimti ir nuteisti po 7 m. kalėti, sunkiai dirbo Vorkutos anglių kasyklose, tačiau po bausmės atlikimo į Lietuvą ilgai neleido. Juliaus žmona Adelė buvo suimta kartu su vyru, taip pat nubausta 7 m. kalėti. Jono žmona Emilija Markauskaitė-Morkūnienė apsigyveno pas tėvus, tačiau 1948 05 22 buvo išvežta į Igarką

Trečias brolis Petras-Ridikas (g. 1914 m.) žuvo 1944 11 02. Partizanavo nuo 1944 m. liepos mėn.

JUOZAS NARAŠKEVIČIUS-ŠERNAS

Sako, anos Nepriklausomybės laikais Vindeikių k. garsėjo dūdų orkestru, šaulių kuopa, vaidinimais ir giesmininkais. Tai karai, pokario suirutės sujaukė kaimo gyvenimą. 1944 m. vasarą kaimo vyrai nenorėjo eiti į okupantų armiją todėl slapstėsi. Juos į būrį sujungė buvęs savanoris, šaulys Juozas Naraškevičius (g. 1894 m.). Pasivadino Šernu, tapo to būrio vadu. Greitai pats užmezgė ryšius su Žalio Velnio rinktine, buvo pats atsargus, vengė bereikalingų susidūrimų.

1945 m. vasario 4-5 d. Pigonyse mūšiuose su partizanais žuvo apie 10 Musninkų stribų. Jiems į pagalbą atskubėjo apie 200 kareivių tačiau čia jau partizanų nerado. Per Vindeikius traukė Družių link. Buvo bjaurus oras, į akis drėbė šlapias sniegas. Tuo metu pas Stasį Naraškevičių buvęs Šernas su dar keturiais kovotojais pamatė ateinančius kareivius ir puolė iš trobos. Deja, juos visus pasivijo priešo kulkos. Su vadu tada žuvo Juozas Naraškevičius, Motiejus, Česlovas Aniūkštis-Karvelis, Ignas Adomavičius-Tauras, Petras Bereznauskas-Liūtas. Kūnus numetė prie Vindeikių mokyklos. Tada prasidėjo dar didesni siautimai. Sako, pas vieną iš žuvusiųjų rado kovotojų ir rėmėjų sąrašą.

JUOZAS LISAUSKAS-ERELIS

Partizanavę broliai Lisauskai kilę iš Pamusių k. Juozas (g. 1918 m.) į DKR atėjo 1944 m. rudenį kartu su jaunėliu broliu Petru-Pekūnu (g. 1923 m.) ir mokytoju J. Norkumi-Kerštu. Greitai Kerštas tapo rinktinės štabo viršininku, o Juozas Lisauskas, pasirinkęs Erelio slapyvardį, vadovavo būriui. Netrukus prie Erelio būrio prisidėjo Janionių, Lapelių, Mantinionių kaimų vyrai, o brolis Petras tapo jo dešiniąja ranka, tvarkė dokumentus, susirašinėjo su rinktinės, o paskui ir apygardos vadovybe, skirstė sargybą sugalvodavo slaptažodžius. Ereliai išvykus į štabą, Petras jį pavaduodavo. Kai 1944 m. rudenį Kerštą suėmė ir įkalino Musninkuose, Erelis organizavo savuosius žygius jį išvaduoti. Žinoma, kad šis būrys dalyvavo 1945 02 04-05 vykusioje Pigonyse

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

partizanų sueigoje, kai juos užpuolė stribai. Tik neapskaičiavo savo galimybių, nes iš dešimties liko gyvas tik vienas jų vadas P. Stankevičius. Daugiausiai laiko praleisdavo Mantinionių girioje, stengėsi išvengti su stribais ir kareiviais susidūrimų. Maitinosi dauguma partizanų savo namuose. Net ir tokiomis sąlygomis buvo pavojinga. Štai 1944 12 18 žuvo Bronius Balsevičius-Tigras, jau 1946 m. gruodyje ir Vytautas Paškevičius-Samana. Paskelbus sovietinę amnestiją, tikėjo okupantų žodžiais, nors Žalias Velnias ne kartą perspėjo, kad tai tik pažadai. Dauguma Erelio būrio narių legalizavosi. Ir štai tik tada jie suprato, kad apsiriko. Per tardymus kai kas prasitarė, tad nukentėjo net 30 buvusių partizanų, kurie pateko į lagerius ir ne visi sugrįžo namo.

Iš Pamusių kaimo (dabar - Čiobiškio seniūnija) kilę šie DKA partizanai:

Alfonsas Balsevičius, Adolfo-Štikas (g. 1925 m.), 1944-1945 m. Erelio būrio eilinis, suimtas 1947 03 30, teistas, kalėjo Vorkutlage, 1958 m. grįžo į Lietuvą; Alfonsas Balsevičius, Adomo-Vamzdis (g. 1927 m.), 1944-1945 m. Erelio būrio eilinis, suimtas 1947 03 26, teistas, kalėjo Vorkutoje, Komijoje, paleistas 1956 m.); Bronius Balsevičius, Adomo-Tigras (g. 1921 m.), Erelio būrio eilinis, stribų nušautas 1944 12 18; Vytautas Jadzinevičius, Vinco (g. 1920 m.), 1944-1945 m. Erelio būrio eilinis, žuvo 1945 m. vasarą; Bronius Kareckas, Jokūbo-Bijūnas (g. 1923 m.), 1944-1945 m. Erelio būrio eilinis, suimtas 1946 02 09, teistas, kalintas iki 1955 m., spec. tremtyje iki 1956 m.; Feliksas Kareckas, Jokūbo-Juodvarnis, Erelio būrio eilinis; Jokūbas Kareckas (g. 1914 m.), suimtas 1944 m., kalintas 1944-1954 m. Archangelsko sr., 1954-1957 buvo tremtyje Irkutsko sr.; Stasys Kižla, Mykolo-Žerutis, 1944—1945 m. Erelio būrio eilinis, suimtas 1946 m., teistas, kalėjo lageryje, 1956 m. grįžo į Lietuvą; Antanas Koneckas, Andriaus (g. 1901 m.), suimtas 1952 01 21, teistas, kalėjo Baškirijoje iki 1955 m.; Pranciška Lisauskaitė (g. 1927 m.), partizanų ryšininkė, suimta 1946 m., 1947 m. nuo kankinimų mirė; Balys Lisauskas-Durtuvos (g. 1926 m.), Erelio būrio eilinis, suimtas 1947 04 09, teistas, kalėjo lageryje, 1967 m. grįžo į Lietuvą; Stasys Lisauskas, Adolfo-Danyla (g. 1923 m.), Erelio ir Kerniaus partizanų būrių eilinis, suimtas 1947 m., teistas, kalintas lageryje, paleistas iš tremties 1956 m.; Bronius Lisauskas, Erelio būrio eilinis; Adolfas Lisauskas, suimtas 1947 m., mirė 1948 m. nuo sumušimo; Feliksas Lisauskas-Žibutė, Erelio būrio eilinis; Juozas Lisauskas- Erelis (g. 1918 m.), rezervinio partizanų vietinio būrio vadas nuo 1944 m.; Petras Lisauskas-Perkūnas (g. 1923 m.), 1947 04 03 suimtas, teistas, kalėjo Vorkutlage, 1957 m. grįžo į Lietuvą; Steponas Lisauskas-Lapas, Erelio būrio eilinis; Stasys Lisauskas-Danyla, (g. 1923 m.), Erelio ir Kerniaus būrių eilinis, suimtas 1947 04 12, grįžo 1955 m. Bronius Lučiūnas-Lučinskas-Žaibas, 1944-1945 m. Erelio būrio eilinis; Edvardas Miklušis, Mykolo-Jurgis (g. 1903 m.), suimtas 1944 12 30, teistas, kalėjo Vorkutoje iki 1949 m.; Vytautas Sipavičius (g. 1924 m.) Erelio būrio eilinis, suimtas 1944 m.

Alfonso Balsevičiaus-Vamzdžio teigimu, Erelio būryje 1944 m. rugsėjo mėn. ar vėliau priesaiką davė apie 13 kovotojų, kiti veikė savarankiškai, neorganizuotai, arba kituose būriuose, legalizavosi, tačiau buvo suimti ir nuteisti.

ALOYZAS LUKŠA IR JO BROLIAI

1945 03 02 netoli Upninkų, Gudonių k., NKVD kareiviai užpuolė Mančiušėnų k. vyrų būrį, kuriam vadovavo Aloyzas Lukša-Plienias. Kartu su juo būryje buvo jo broliai Juozas, Jurgis ir Pranas. Nelygioje kovoje Gudonių k. žuvo virš 20 partizanų. Be vado - Alfonsas Aurukevičius, Alfonsas, Juozas, Pranas Lukšai, Karolis Pociūnas, Augustinas Radzevičius, Stasys Ramanauskas, Juozas Sakalauskas, Viktoras Savarauskas, Stasys Strazdas, Vaclovas Tamošiūnas, Ipolitas Valukevičius ir dar trys nežinomi vyrai buvo atvežti į Veprius ir sumesti į bulvių duobes. Domino Augūno, Domino Palaimos ir Vytauto Strazdo palaikai buvo palaidoti Upninkų kapinėse. Žuvusi Zenoną Cesiūną-Sakalą savieji sugebėjo parsivežti namo ir palaidoti Čiobiškyje. Dar žuvo Julius bei Stasys Atkočiūnai ir Ksaveras Stepšys...

JULIAUS GARBATAVIČIAUS LIKIMAS

Vindeikių k. apylinkėse, Musninkų vlsč., veikė nedidelis Juozo Naraškevičiaus-Šerno būrys. Tai buvau pusamžis žmogus (g. 1894 m.), išėjęs į mišką su šešiolikmečiu sūnumi Povilu. Tėvas - buvęs šaulys, visą savo gyvenimą dirbo eiguliu. Sunkiu Tėvynei metu nepabūgo neramaus gyvenimo ir sunkumų. Išėjo į mišką drauge su kaimynais, prie jo būrio glaudėsi vaikinai ir iš tolimesnių vietovių. Ir laikė jį tėvu.

1945 metų pavasarį jie liko trise: vieni partizanai žuvo nelygiuose mūšiuose, kiti susigundė amnestijos propagandai. Jis, sūnus ir Julius Garbatavičius-Šaltis (g. 1924 m.) klaidžiojo gimtosiose apylinkėse. Julius buvo kilęs iš gretimo Pigašių k., turėjo apie 30 metų. Iki rusams sugrįžtant dirbo Vileikiškių k. pieno priėmimo punkte. Buvo puikus šaulys ir vaikščiojo ne tik pistoletu, bet automatu ir granatomis nešinas. Štai tokiu metu 1945 rudenį Gojaus kaime (Pigašių, Smailių, Taučiulių k. viduryje) pas ūkininką Grinių juos tris ir aptiko sribai. Sako, aktyvistai sribams pranešė. Apsupo sodybą pradėjo agituoti pasiduoti gyviems. Kvietė deryboms. Patikėję pasalūnams, tėvas ir sūnus Naraškevičiai išėjo iš trobos. Čia juos ir suėmė. Juliui pavyko pabėgti, prisidengus trumpam laikui prarastam sribų budrumui. Kramtė nagus sribai ir dar labiau suaktyvino partizano sekimą. Jau 1945 m. gruodžio 8 dieną Juliui Garbatavičiui viešint Pigašiuose pas Gatelius, apie tai buvo pranešta NKVD garnizonui. Kareivių, o gal ir sribų buvo labai daug: pasiskirstę trimis grupėmis - nuo Vileikiškių, Taučiulių ir nuo Širvintos upės, jie ėmė supti Pigašių k. Pirmoji grupė netrukus pasiekė Gatelių daržinę, tačiau iš čia pasipylė šūviai. Vietoje žuvo vyresnysis seržantas Podkovyrovas, kitas kareivis buvo sužeistas (tos pačios dienos vakare jis mirė). Pasipylė pragariška ugnis, atskubėjo ir kiti kareiviai. Julius taikliais šūviais privertė kareivius sugulti, o pats iššoko iš daržinės ir pradėjo bėgti Širvintos link. Tačiau visi pastebėjo, kad partizanas sužeistas. Vienoje dauboje susidūrė su trečia kareivių grupe. Paleido dar kelias automato serijas. Nuo jų sukniubo dar vienas kareivis - vyr. seržantas Mazyčionokas, tačiau kelios

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

kulkos užkliudė ir Julij. Bėgti nebuvo kur. Po kurio laiko pasigirdo kurtinantis granatos sprogitas, nusinešęs Juliaus Garbatavičiaus-Šalčio gyvybę. Partizanas gyvas nepasidavė.

Sovietiniai agitatoriai gyrėsi, kad Julius Garbatavičius susisprogdinti nespėjo - jį suvarpė kareivių ir sribų kulkos. Kaip ten bebūtų, sako, rusų karininkas, vadovavęs kautynėms, liepė su nušautuoju elgtis pagarbiai už jo drąsą ir gerą kovinį pasiruošimą. „Etot saldat, a ne bandit“, - ir atidavė pagarbą.

Juliaus gailėjo visas kaimas. Ant jo kapo dažnai buvo padedamos lauko ar darželio gėlės.

VISA ŠIRDIMI

Pirmoji mano pažintis su partizanais įvyko 1944 metų liepos mėn. pradžioje. Į tėvų namus Smailių kaime (Ukmergės apskr., Musninkų vlsč.) atėjo keturi partizanai: vadas Žalias Velnias, Papartis, Ažuolas ir Šiaudas. Jų vardai lyg ir atitiko išvaizdą: Šiaudas - smulkutis, ištisęs aštuoniolikmetis, Ažuolą maniau Žalio Velnio pavaduotoju esantį. Juo net mano mama žavėjosi, sako, vaikeli, toks jaunas, bet tvirtas lyg ažuolas. Papartis niekuo nestebino, tačiau Žalias Velnias iš jų išsiskyrė - buvo labai aukštas, skvarbiu žvilgsniu. Jie dažnai būdavo mūsų kaime, nors ir nebuvo kilę iš šio krašto. Mums, merginoms, teko siuvinėti partizaniškas emblemas, ant rankogalio tvirtinamas. Darbo buvo daug, nes partizanų diena iš dienos vis daugėjo. Mokiausi Širvintų progimnazijoje, tad grįžus namo tekdavo su seserimis ir broliu budėti lauke. Žiemą partizanai ilsėdavosi mūsų troboje, o vasarą prisiūsdavo daržinėje. Mama gamindavo jiems maistą. Buvo užvesta tokia mada, kad, partizanams esant kaime, visi kaimo

šūnys būdavo uždaryti. Tokią tvarką buvo įvedęs kitas partizanų vadas Karijotas. Tad jei pasigirsdavo šunų lojimas, tada žinodavome, kad slankioja sribai ar kareiviai.

Vokiečių okupacijos metais ėmiau skaityti knygas iš Musninkų klebono Alfonso Ažubalio, todėl jis per mane nebijodavo perduoti į mišką medikamentų, tvarsčių, o kartais ir drabužių.

Mano pusbrolis Julius Garbatavičius pavesdavo man su seserimis įvairių darbelių. Aš turėjau Idėjos slapyvardį, mano sesuo Leokadija buvo Nendrė, o sesuo Ona - Audra. Daug kartų buvau pas Žalią Velnį. Tada jo dešinioji ranka buvo Karijotas, būrio vadas, veikęs daugiau į rytus. Nežinau, kas atsitiko, nes Karijotas nuo Žalio Velnio atsiskyrė ir sudarė savo rinktinę. Aš nuėjau su juo.

Julius Garbatavičius-Šaltis

Padaciūnų kaime, prie Elžbietos ir Vlado Braziūnų sodybos, pamiškėje, buvo dažnų mūsų susitikimų su partizanais vieta. Žmonės buvo patikimi, perduodavau čia ar miškelio pakraštyje paketus Žaliaam Velniui ar pusbroliui, slaptažodžius ir kitokias žinias.

1945 m. po pirmojo trimestro progimnazijoje persikėliau gyventi ir mokytis į Ukmergės gimnaziją, nes čia mokėsi jauniausioji mano sesuo. Vasarą sugrįžusi atostogų, gavau užduotį nuvykti į Musninkų miestelį ir sužinoti, ar nesiruošia skrebai žygin. Išėjus iš namų ir bekertant lauką mane sustabdė stribai, išmėtė knygas, iškratė kišenes ir išvežė į Musninkus. Laikė stribyne, paskui išvežė į Ukmergės saugumą. Iš pradžių nežinojau, kuo mane kaltina, atrodo, buvau švari. Greitai paaiškėjo, kad pas suimtą kunigą A. Ažubalį rado sąrašus perduotų į mišką daiktų. Matyt, jie sužinojo, kad daiktus perdavinėjo ir per mane.

Atsiminiau, kad namuose, spintoje, yra pora marškinių, mano neperduotų partizanams. Sumečiau planą ir visą laiką tvirtinau, kad paėmiau tik dvejus marškinius savo pusbroliui Juliui Garbatavičiui. Galėjau tapavardę pasakyti, nes J. Garbatavičius-Šaltis buvo žuvęs. Buvo numestas Musninkuose ant vokiečių kapinių. Prieš tai ilgai išgulėjo bažnyčios šventoriuje. Ilgai gulėjo nepalaidotas, tai pradėjo bijoti į mokyklą eiti vaikai. Rusai tada leido Verikui užkasti ant tų kapinių partizanų kūnus be karsto ir kunigo. Ten ir dabar dar guli dviejų partizanų palaikai. Kito žuvusio pavardė man nežinoma.

Išleido iš Ukmergės saugumo, prisakę gimnazijoje sekti savo draugus. Tada aš išvažiavau į Latviją pas gimines. Pusę metų ten pragyvenau, tačiau niekas manęs neieškojo. Su partizano Romo Balandžio nuo Pabaisko, gyvenusio Vilniuje Jono Amankevičiaus pavarde, pagalba gavau gimimo liudijimą kuriame buvo parašyta, kad esu Marija Markauskaitė, Antano, g. 1932 m. Najoriškių k., Pabaisko vis, Ukmergės apskr. Tai išmokau atmintinai. Buvau keturis metus pajauninta. Su šia pavarde mokiausi Kaune, vėliau baigiau vidurinę mokyklą Merkinėje. Ištekėjau irgi kaip Markauskaitė. Per savo gyvenimą kaip niekas kitas turėjau net kelias pavardes.

Gyvenime man teko daug išbandymų, tačiau likimo nekaltinu. Mūsų giminės buvo išbarstyti ne tik po Lietuvą. Daugelis iškeliavo į šaltas Sibiro platybes, iš kur nesugrįžę ir šiandien.

Pasakojo Valentina Birutė Sipavičiūtė-Tamulėnienė, 1998 m.

1944 M. SMAILIŲ KAIME

Šiandien aš galiu paliudyti, kad pokario metų DKA partizaninio pasipriešinimo pradžia buvo Smailių k., Musninkų vlsč. O buvo taip.

1944 m. liepos mėnesio pirmosiomis dienomis, artėjant prie Smailių kaimo frontui, į tėvelių sodybą atėjo keturi generolo P. Plechavičiaus vietinės rinktinės karių

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

uniformomis apsirengę kariai. Tai buvo Jonas Misiūnas, Vytas Bingelis, Bronius Gaidelis ir Leonas Volčackas. Jonas Misiūnas buvo viršila, kitų karinių laipsnių neprisimenu. Jis paprašė mano tėvų Justino ir Juzės Sipavičių leisti apsistoti pas mus iki tol, kol praeis frontas. Tėvai mielai sutiko.

Begyvendami pas mus, vyrai susipažino su mūsų pusbroliu Julijonu Garbatavičiumi. Jie ilgai kalbėjosi ir nusprendė frontui praėjus pradėti ginkluotą kovą prieš sugrįžusius okupantus. Mums, jaunoms merginoms, patiko jų patriotinės kalbos. Mes augome lietuviškoje šeimoje, tėvų išmokinti meilės gimtai žemei.

Frontui praėjus, vyrai išėjo, o mes kaimynų buvom įskūsti rusams. Mus ėmė dažnai tikrinti, prasidėjo kratos. Tai buvo didelis pavojus ne tik mums, bet ir partizanams. Taip jie iškelejo į miškus ir ėmė burti besiblaškančius jaunos vyrus, kurie slapstėsi nuo kariuomenės. Nuo 1944 10 03 tėveliai vėl juos sušelpė maistu ir drabužiais, palaimino sunkiai kovai. Pamenu, Jonas Misiūnas pasivadino Žaliu Velniu, Vytas Bingelis-Paparčiu, Leonas Volčackas-Ažuolu, Bronius Gaidelis-Šiaudu, o Julijonas Garbatavičius-Šalčiu. Tuo metu mes su Ona sutikome būti jų ryšininkės. Onutė-Audra, o aš -Nendrė. Ir po to partizanai buvo pas mus dažniais svečiai. Maitindavome juos tuo, kuo turėjome, saugodavome, jei ilsėdavosi sodyboje.

Partizanai kalbėjo, kad ateis laikas, kai okupantas bus išvytas iš Lietuvos, ir visi švęsime Pergalės dieną laisvoje Lietuvoje. Ir mes tuo šventai tikėjome.

Išėję iš mūsų, jie apsistojo Pamusių vienkiemyje pas kitus Sipavičius. Čia gyveno mūsų pusseserės Aldona, Cecilija ir Danutė. Jų brolis Stanys tuo metu jau buvo areštuotas ir vėliau nuteistas 25 metus kalėti, nes nepriklausomos Lietuvos laikais ir prie vokiečio tarnavo policijoje. Tuo metu Pamūšyje Žalias Velnias turėjo gal 40 partizanų būrį. Jis nuolat didėjo, todėl jie jau vadinosi rinktine. Rinkosi būrių, kuopų vadus. Pirmasis jų krikštas - mūsų su kareiviais prie Kernavės miestelio, kuriame žuvo Vytas Bingelis-Papartis ir dar du partizanai. Tai buvo 1944 metų spalio mėnesio pabaiga ar lapkričio pradžia. 1945 12 08 buvo išduotas ir rusų kareivių apsuptas žuvo Julijonas Garbatavičius-Šaltis. Jo kūnas buvo išniekintas ir numestas Musninkų miestelyje prie skrebynės. Vėliau už kojų nutemptas ir numestas prie vokiečių kapų. Ten buvo žmonių palaidotas. Jau 1946 m. žygio metu per nelaimingą atsitikimą- sprogdus granatai žuvo Leonas Volčackas-Ažuolas (V. Aleknos duomenimis, jis žuvo kartu su Paparčiu ir Gaideliu - S.A.). Bronius Gaidelis žuvo mūsų prie Želvos. Ten paminkle įrašyta tik jo slapyvardis. Daugumą jų padėjo galvas už Lietuvą. Gaubia paslaptis ir Žalio Velnio žūtį.

Tai buvo klaikūs laikai, tačiau su pagarba menu partizanus, kurių kūnai išmėtyti žvyrduobėse, šuliniuose.

Pasakojo Leokadija Sipavičiūtė-Sadūnienė, 1998 m.

PAAUGLIO AKIMIS

Gimiau Minčiukų k., Musninkų vlsč., 1934 m. Pokario metais gyvenome neramų gyvenimą. Turėjau dvi vyresnes seseris - Elena (g. 1925 m.) ir Marytę (g. 1932 m.), tėvai sunkiai dirbo. Gal todėl, kad nebuvo šeimoje suaugusių ir turinčių tarnauti okupantams vyrų, mūsų namai dažnai buvo lankomi partizanų. Čia jie gaudavo valandą kitą ramybės ir pavalgyti. Gyvenome prie pat Musės upelio: gyvenamas namas buvo viename upelio krante, o ūkinis pastatas, daržinė - kitame, ten augo daug medžių. Netoli juodavo Kazliškių miškas. Pas mus dažnai ateidavo ir miegodavo daržinėje partizanai Edvardas Motiejūnas, Vytautas Jakiūnas ir kiti. Pamenu, tą naktį daržinėje glaudėsi keli partizanai. Čia miegojau ir aš. Paryčiui girdim, - tėvas garsiai kalba rusiškai, juokauja. Kad tik mes išgirstume. Partizanai tyliai pasitraukė į mišką, tik tada kareiviai susidomėjo kitoje upelio pusėje buvusiais statiniais.

Kaimas neturėjo savo išdaviko. Gyveno vieningai ir draugiškai. Niekas nebuvo iškūstas, neiškeliaavo į Sibirą. Nukentėjo Vilkelių šeima, nes žuvo dujų sūnūs partizanai Jonas ir Vacys. Vienas nuo rusų kulkos, kitas - lageriuose.

Pamenu istoriją Čiobiškyje pas malūnininką Serapiną, kai užėjo keli partizanai buvo išdavikiškai prigirdyti migdomaisiais ir suimti. Paskui nuteisti ilgiems metams kalėti. Bronius Vilkevičius ir Stasys Sipavičius iš Liuliškių buvo nuteisti sušaudyti. Juos suėmė 1945 metais. Tą pačią dieną įkliuvo Boleslovas Ališauskas iš Grebliaučiznos ir Vacys Vilkelis iš Minčiukų. Sušaudė tik Bronių, o Stasiui paskutinę minutę mirties bausmę panaikino. Kitus nuteisė kalėti.

Daugelis vyrų praėjo lagerių ir trėmimų pragarus. Edvardas Motiejūnas iš Kaimynėlių buvo pašautas, bet liko gyvas, jo kaimynas Vytautas Jakiūnas, pigoniškiai Vaclovas ir Viktoras Vilkeliai, Juozas - Vilkevičius iš Liuliškių atsėdėjo ilgus metus, į Lietuvą sugrįžo.

Daugiau metų prabėgo nuo tų dienų, tačiau viską gerai menu.

Pasakojo Juozas Kancleris, 1998 m.

TEKO UŽMIRŠTI MOKYTOJO PAŠAUKIMĄ

Pranė Čeplinskaitė-Kupčiūnienė (g. 1936 m. Utenos vlsč., Klevinės k.) prisimena, kad jos vyro Leonas Kupčiūno (g. 1920 m.) gimtinė yra Čiobiškio sen. Burniškių k. Šiuo metu jų sodybos neišliko. Jonas (1881-1959) ir Uršulė (1901-1987) augino 6 vaikus. Jonas buvo aukštas, gražus vyras, kaip ir jo sūnūs, o jo žmona - mažutė moterėlė. Tai buvo antroji Jono Kupčiūno santuoka. Vyriausias Jono sūnus Steponas dirbo Vilniaus operos ir baleto teatro vyr. buhalteriu, slapstėsi nuo saugumo, su namiškiais ryšių nepalaikė, Albina padėjo ūkyje namuose, kaip ir Uršulės vaikai Nastutė bei Aldona. Leonas (Jono sūnus iš pirmosios santuokos, g. 1920 m.) buvojau vedęs ir su žmona Eleonora Kliukaite-Kupčiūniene iš Janionių k. augino 4 m. dukrele

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Laimutę (g. 1944 m.). Pokaryje suartėjo su partizanais, iš pradžių buvo jų ryšininkas ir rėmėjas. Sako, su Žaliu Velniu buvo asmeniškai pažįstamas, vėliau partizanavo, prie apygardos štabo narys, nešiojosi rašomąją mašinėlę, slėpė partizaninius dokumentus. Likimas lėmė, kad DKA štabo narys Stasys Misiūnas-Senis, kuris po Čiobiškio vaikų prieglaudoje buvusio DKA štabo užpuolimo liko gyvas, buvo vedęs Eleną Kupčiūnaite, Leono seserį. Senis saugojo štabo dokumentus, vedė apygardos kanceliariją, tad galėjo į pagalbą paimti progimnaziją baigusį ir mašinėle rašyti mokėjusį giminaitį. Viena aišku, kad tą kruviną dieną prieglaudoje, kai žuvo DKA štabo viršininkas Jonas Markulis-Vaiduoklis, Leono nebuvo. Žinoma, kad partizaninėje kovoje Leonui padėjo ir jo žmona Eleonora. 1987 m., jau suparalyžuotas, Leonas Kupčiūnas bandė pasakyti, kur yra paslėpęs štabo dokumentų ir tą mašinėlę, tačiau taip ir nesupratome jo kalbos. 1946 m., kai saugumas suėmė dalį apygardos vadų, pasipriešinimas okupantui tapo sunkus. Slapstėsi su draugais, namo sugrįžti jau negalėjo. Greitai suprato, kad yra medžiojamas, tad patraukė į svetimus kraštus. Nuo 1946 m. rugsėjo pradžios mokytojavu Alytaus apskr. Daugų vlsč. Skabeikių pradžios mokykloje, buvo net jos direktoriumi. Nežinau, ar po Čiobiškio progimnazijos baigimo dar kur mokėsi, ir kaip jis gavo darbą, pasitraukęs iš aktyvios partizaninės veiklos. Tačiau ir čia dirbdamas padėjo partizanams.

„Mes susituokėme 1961 m. Sibiro tremtyje. Apie savo praeitį jis man beveik nieko nepasakojo. Sakydavo: „Nežinosi, bus ramiau ir tau, ir kitiems“. Auginom dukrelę Rimą. Žinau, kad partizaninės kovos pradžioje turėjo Laukaičio slapyvardį, knygoje „Didžioji Kova“ minimas ir kiti - Studentas, Tigras, apie kuriuos aš nežinau.

Leonas buvo suimtas 1948 m. kovo mėn. Pats yra sakęs, kad buvo išduotas. Suėmę laikė Vilniuje, saugumo rūsiuose. Tardė, kankino. Jis man yra sakęs: „Kartą mušė tiek, kad gulėjau ant grindų, ir saugumiečiai nežinojo, gyvas aš, ar jau miręs. Liepė vienam pažiūrėti, ar gyvas. Tas pasilenkęs ties manim ir įsitikinęs, kad kvėpuoju, pakuždėjo, kad rėkčiau, netylėčiau. Matyt, kankinti jau ir jam nusibodo. Pradėjau rėkti, kiek tik galėdamas, tada tuoj išvilko į kamerą, kad gatvėje riksmo nesigirdėtų“.

Greitai „trojka“ nuteisė ir iš Vilniaus 25-iems metams išvežė į Norilsko lagerius. Leonas sunkiai dirbo, o valgyti gaudavo tik iš supuvusių kopūstų išvirtą sriubą. Po Stalino mirties gyvenimas šiek tiek pagerėjo, leisdavo juos į mišką pagrybauti ir pauogauti. Ten Leonas sutiko dar 1941 m. tremtinių lietuvių šeimą. Pasakojo apie savo pusseserę partizanų ryšininkę Onutę Tveragaite-Žilvinę (g. 1920 m.), su kuria jungė pasipriešinimas okupantams. Ji buvo suimta ir dar 1945 m. nuteista 15 m. lagerių ir 5 m. tremties, kalėjo Uchtoje. Į Lietuvą sugrįžo tik 1967 m.

1948 05 22 į Igarką buvo išvežta Leono šeima: tėvas, pamotė, seserys Albina (g. 1922 m.), Nastė (g. 1933 m.), Aldona, Leono dukrelė Laimutė. Tėvelį Joną Kupčiūną tremtyje paralyžavo, jis mirė 1959 m. Likę šeimos nariai į Lietuvą sugrįžo 1960 02 07, išbuvę Sibire 12 metų. Tik 1976 m. tėvelio palaikai buvo pargabenti iš

Sibiro ir perlaidoti Čiobiškio kapinėse. Po Stalino mirties Laimutė, kaip nepilnametė, galėjo grįžti į Lietuvą.

1959 m. Leoną iš lagerio išleido be teisės sugrįžti į Lietuvą. Apsigyveno Kemerovo srityje, Taštagolo r., Šeregešo k., kur buvo geležies ir akmens anglies šachtos. Dirbo kalviu, savo darbą išmanė. Vėliau kas dveji metai gaudavo atostogų su teise aplankyti Lietuvą.

Esu gimusi Utenos rajone. Taip jau atsitiko, kad 1939 m. mane ir seserį Ievą (g. 1932 m.) atvežė į Čiobiškį ir apgyvendino prieglaudoje. Augome nepritekliuose, alkanos, be mamos meilės. Buvau jau 13 metų, kai 1945 03 27 prieglaudoje vyko žinomas partizanų ir sribų mūšis. Tada berniukai ir mergaitės gyveno atskiruose patalpose, o per puolimą visus suvarė į dvaro namus. Zvimbė kulkos, sklido aimanos. Apnuogintus nukautų partizanų kūnus numetė po prieglaudos langais ir gal dvi paras čia juos laikė. Saugojo sargybiniai. Mums buvo baisu ir į kiemą išeiti.

Čiobiškyje sulaukiau pilnametystės, tačiau likau čia toliau gyventi, nes pradėjau prieglaudoje dirbti. Čia mes ir susipažinome su Leonu 1961 m. Nepabūgau jo likimo, nes išvykau su juo į tremties vietą, ten ir susituokėm. Taip bėgo mano jaunystės metai savanoriškoje tremtyje. 1962 m. gimė dukrelė Rimutė. Pakrikštijom ją vėliau, sugrįžę į Lietuvą atostogų.

Vis dar neturėdami teisės sugrįžti į Tėvynę, surizikavome. 1978 m. rugpjūčio 14 d. sugrįžome į Lietuvą. Sužinojome per pažintį, kad Daukšiagirio ūkiui, Prienų r., reikia patyrusio kalvio. Direktorius surizikavo, į darbą priėmė, apylinkės taryboje dar ilgai gulėjo mūsų dokumentai priregistravimui. Viskas baigėsi laimingai gal todėl, kad Leonas buvo labai geras specialistas, tačiau jautėme saugumo sekimą.

Mirė Leonas po insulto 1988 m., jau tautinio atgimimo laiku. Palaidotas Čiobiškio kapinėse, šalia tėvo. Būdama tame krašte, visada užsuku prie Leono kapo. Visada randu padėtas gėles..."

Jurgis Budrevičius (g. 1930 m. Pakuonyje) prisimena laikus, kai su Leonu Kupčiūnu dirbo ūkyje. Jam Leonas yra pasakojęs, kad buvęs mokytojas, o pokaryje partizanų ryšininkas, paskui išėjęs į mišką. Buvo išduotas, tardytas ir kankintas. Darbe buvo tvarkingas, pats įsirengė prausyklą, kad po darbo išsiprausęs, persirengęs, užsidėjęs skrybėlę, kaip koks vokietis, tapdavo neatpažįstamas. Buvo dėkingas direktoriui Edvardui Liungiui už tai, kad globojo politinį kalinį, suteikė gyvenamą plotą, davė darbą.

Leonas Kupčiūnas-Laukaitis,
Tigras

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Kaune gyvenanti Laimutė Lekavičienė-Kupčiūnaitė, vyriausioji Leono duktė, pasakojo, kad Sibire atsidūrė su senelio šeima. Mama Eleonora trėmimo išvengė, nes tą dieną buvo išvežusi į Vilniaus saugumą tėveliui maisto. Tačiau likimas lems, kad po poros metų, t. y. 1950 11 06 bus suimta ir nuteista 25 m. kalėti. 1955 m. dešimtmetė mergaitė viena ryžosi pasiekti Lietuvą nes lydėti jos nebuvo kam. Kelionė buvo sunki, su nuotykiiais, tačiau tikslą mergaitė pasiekė. Glaudėsi pas gimines, nes savieji buvo Sibire. Beje, 1950 05 12 buvo suimtas partizanas Feliksas Kliukas-Kengūra, Eleonoros brolis, nuteistas irgi 25 m. lagerių. Vilniaus saugume abu ilgai ir žiauriai kankino. Feliksas atsidūrė Vorkutos lageriuose, o Eleonora skaldė žerutį Mordovijoje. Sunki dalia teko ir Stasio Misiūno-Senio žmonai, kuri po vyro arešto su penkiais mažamečiais vaikais buvo ištremta į Sibirą.

Marija Žibienė, 1987 m. dirbusi Pakuonio bibliotekoje, žinojo, kad Leonas Kupčiūnas yra buvęs mokytojas, Sibiro kalinys ir tremtinys. Panašaus likimo buvo ir ji pati. Kartą užėjo pas jį pasidžiaugti, kad kyla judėjimas už laisvą Lietuvą, mitinguojama, kalbama apie trėmimus ir lagerius. Leonas tada jau sirgo. Jis kažkaip keistai žiūrėjo į ją tačiau nieko nesakė...

Pagal Mariją Žibienę užrašytus pasakojimus, 2006 m.

IŠ ARCHYVŲ

Jau 1944 m. liepos mėn. NKVD buvo žinoma, kad Musninkų vlsč. yra susitelkęs 200 vyrų Žalio Velnio būrys. Jau rugpjūčio 18 d. įvardijamas kaip rinktinė. Kiek vėliau sužinojo, kad J. Misiūnas nuo 1944 m. pavasario slapstėsi kartu su Č. Tveraga, Stasiu, Juozu, Vladu Marcinauskais ir kitais ginkluotais Vietinės rinktinės kovotojais.

1944 08 17 E. Navicko vadovaujami partizanai užpuolė Musninkų areštinę ir išlaisvino suimtuosius. Buvo nukauti du milicininkai.

1944 09 11 pas Musninkų vlsč. pas apylinkės pirmininką Vincą Verbicką atėjo apie 50 Žalio Velnio partizanų ir jį išsivedė.

1944 09 18 į Medinų kaimą atėjo apie 20 partizanų. Tą pačią dieną Musninkuose pasirodė 30 partizanų būrys.

1944 10 06 Kazokiškėse užpuolamas raudonarmiečių būrys. Per susišaudymą buvo padegta ūkininko daržinė.

1944 m. spalio mėn. Žalias Velnias su 15 apsaugos partizanų apsistojo Janionių k. Čia veikė ir apie 30-40 partizanų Č. Tveragos-Vilko būrys. Apie Vindeikius buvo susitelkęs Jono Naraškevičius-Šerno panašaus dydžio būrys.

1944 10 14 net 50 partizanų kabino ant gyventojų namų raštelius Musninkų apylinkėse: „Mirtis komunistams. DKR vadas Žalias Velnias". Ukmergės apskrities KGB įrašas dokumentuose byloja: „Pastaruoju metu labai aktyvus".

1944 11 02 Kaimynų ir Viršuliškių k. išduoti DKR partizanai su Žaliu Velnium ir užpulti 200 kareivių bei milicininkų. Žuvo 3 partizanai: Petras Morkūnas-Ridikas

(g. 1914 m. Juodonių k.), Jonas Kvietkauskas (g. 1922 m. Janionių k.) ir Medveckas (iš Narvydiškių k.).

1945 01 17 sribų nužudyti besislapstantys nuo mobilizacijos broliai Pranas ir Kazys Kavaliauskai.

1945 02 12 Musninkų vlsč. partizanai nukovė 9 milicininkus, todėl jau 24–25 d. Čiobiškio apylinkėse vyko didelės gaudynės. Jų metu žuvo kuopos vadas Albertas Rudys-Neptūnas.

1948 05 22 į Igarką buvo išvežta Stanisloviškių k., Musninkų vlsč., ūkininko Antano Bareikos (1870-1949) šeima: žmona Eleonora (g. 1890 m.), sūnus Jonas (g. 1922 m.), dukros Jadvyga (1924 m.) ir Vanda (g. 1929 m.), kaip DKA Erelio būrio partizano Antano Bareikos-Uosio (g. 1921 m.) artimieji. Uosis buvo suimtas 1946 11 25, vėliau žuvo Kirovo srityje. Tėvas mirė tremtyje. Ir išvežtas sūnus Jonas buvo partizanas, turėjo Vėjelio slapyvardį. Tad už Lietuvos laisvę nukentėjo visa 7 asmenų šeima.

JONAVOS-VEPRIŲ-PANOTERIŲ-ŽEIMIŲ PARTIZANAI

OKUPANTŲ PIKTADARYBĖS

Jonavos kraštas priklausė DKA. 1944–1946 m. Žeimių vlsč. partizanams vadovavo Vyčio apygardos vadovybė, vėliau jie pakluso susiskaldžiusiai DKA A rinktinei, po to perėjo į Plieno vadovaujamą B rinktinę. Rezistencijos atsiradimo priežastys šiame krašte analogiškos kitoms Lietuvos vietovėms: antroji bolševikų okupacija, prievartinis ėmimas į frontą, okupantų žiaurumas. Vyrai slapstėsi, ginklavosi, būrėsi į junginius. Okupantas tapo dar žiauresnis.

1945 02 06 rytą Žeimių sribai apsupo kelias Ručiūnų k. sodybas. Aleksą Kazlauską basą nespėjusį apsirengti viršutinių rūbų, nušovė paklaikusių vaikų ir žmonos akivaizdoje, išsivedę į kiemą. Brolį Joną Kazlauską kitus brolius Joną ir Mečislovą Baltaduonius, Feliksą Grėbliauską Rapolą Kulakauską nušovė bevarydami į Žeimius už Martyniškių gyvenvietės. Sumanymas, matyt, buvo iš anksto suplanuotas, kadangi vienos rogės vežėsi sukrūvintą Alekso Kazlausko kūną o kitos rogės iki Martyniškių važiavo tuščios. Sribai, atlikę savo kruviną darbą, sukovė nušautųjų vyrų kūnus, patys susėdo ant jų, smagiai šnekučiuodamiesi nuvažiavo į Žeimius. Tik balandžio 26 d., po ilgų artimųjų prašymų, leido naktį išsikasti ir palaidoti Kulvos kapinėse.

Stasį Dirmantą atvažiavusį iš Kauno į Ragožių k. aplankyti tėvų, nužudė kaimynas, dirbęs tuo metu geležinkelio milicijoje. Susitiko jie tą vakarą pas grįžusį iš armijos kaimyną Stasį Stankevičių. Visi drauge pasivaišino, pasiginčijo, tačiau išėjo į namus draugiškai šnekučiuodamiesi. Seimininkai, išlydėdami svečius, nieko neįtarė. Kas padėjo įvykdyti šią žiaurią žmogžudystę - liudytojų nėra. Visą naktį po Jonavos

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

geležinkelio stotį varinėjo ir mušė auką tik vienas žmogus. Ryta auka geležinkelio felčerių punkto priimamajame jau nieko nebejautė. Motina ir žmona, prislėgtos sielvarto, net verkti garsiai bijojo. Tyliai įsidėjo į karstą ir išsivežė. Susirinkę žmonės viską stebėjo siaubo išplėstomis akimis.

Motinos ir žmonos savo skausmą netektį ir neviltį laistė ašaromis. Vyrai dažnai be priežasties buvo sulaikomi ir dingdavo. Atsargesni stengėsi nepakliūti, o kai gaudavo kvietimą atvykti į saugumą – neidavo. Po vieną slapstytis darėsi nesaugu, o ir taikytis su tokiu nežabotu smurtu ir prievarta ne visi prisivertė. Vakaraus vyrai rinkdavosi į nuošalesnes sodybas pasitarti, apsvarstyti politinę padėtį ir ateities planus.

1945 m. vasarą buvo įkurtas Pelėdos būrys, kuriam vadovavo Vaclovas Treščinskas-Pelėda. Vėliau vyrai savo būrio vadu pasirinko ramesnio charakterio Praną Raišį-Žilvitį, buvusį Lietuvos kariuomenės viršilą. Šio būrio veikimo zona buvo nuo Jonavos iki Vandžiogalos. Gimtais namais tapo Lipašiškės, Didėnų, Marvilės, Barsukynės miškai, Čiūdų raistas ir kiti miškai. Nuo Žeimių, Šėtos link, veikė Tigro būrys ir kt. Plentas Jonava-Ukmergė buvo Vyties ir Didžiosios Kovos apygardų riba. Nuo jo į rytus ir Upninkų apylinkėse veikė Kardžio, Papūgos, Slyvos, Dobilo, Baravyko ir kiti būriai. Žinoma, kad nuo Jonavos, Kauno link, veikė Riešuto ir Kurmio būriai. Žilvičio būrys nebuvo labai didelis: žinomos tik 30 kovotojų pavardės ir tai, kad 1945 m. jis priklausė Vyčio apygardai. Vyrai būryje buvo visi jauni, santūrūs, drausmingi ir savo veiksmus apsvarstydavo, kad kuo mažiau nukentėtų juos remiančių gyventojų. Neleisdavo kaimuose siautėti prievolių vykdytojų tikrintojams. Buvo negailestingi plėšikaujantiems elementams, kurie juodi darbai kartais būdavo priskirti partizanams. O tokių atvejų būdavo. Dėl to, kad vyrai buvo atsargūs, dažnas ūkininkas leisdavo savo sodyboje įsirengti bunkerį.

Per savo ryšininkus būrys palaikė ryšį su kitais aplinkiniais partizanais: Dobilo, Tigro ir kt. būriais. Vykdamo į susitikimus Kaune ir Vilniuje po du kovotojus. Vėliau atsirado ryšininkai, kurie palaikė ryšį ne tik tarp būrių, bet ir tarp apygardų. Deja, tarp jų buvo ir Markulio parankinis studentas Antanas Muralis-Vingis (Aidas), dėl kurio daug žmonių žuvo ir nukentėjo. Jonavos saugumas taipogi rezgė visokias pinkles, verbavo agentus, kurie ne tik stebėjo, kas lankosi pas kaimynus, bet sekdamo iki miško, arba tūnodavo visą naktį įlindę į krūmą. Rytojaus dieną netverdami kailyje, bėgdavo į saugumą pas Luzginą ir rašydavo raportą. Naivu būtų manyti, kad be saugumo žinios kaimuose atsirado rusų tautybės jaunos moterys ir apsigyveno šeimose. Darėsi vis sunkiau ir rezistentams, ir jų rėmėjams. Rezistentai pradėjo legalizuotis. Neatlaikę spaudimo, kai kurie rezistentai pasižadėjo dirbti saugumui. Tarp jų – buvęs Žilvičio būrio kovotojas Bonifacas Kasparavičius-Beržas. Atsisakę išduoti draugus, buvo žiauriai kankinami, teisiama nuo 10 iki 25 metų ir išvežami į lagerius. Iš lagerių grįžo tik patys ištvermingiausi, bet ne visi sulaukė Lietuvos Nepriklausomybės. Trys partizanai buvo apnuodyti išdaviko Petro Serapino ir paimti į nelaisvę gyvi: tarp jų

Žilvičio būrio kovotojas Juozas Bartusevičius-Kovas (Mažylis, Medžiotojas). Paskutiniai šio būrio rezistentai žuvo 1955 01 17, iki paskutinio atodūso tikėdami Lietuvos laisve. Apie tai liudija iki šiol išsaugotas Vėtrungės laiškas, rašytas 1954 m. prieš šv. Kalėdas motinai į tremtį.

Jonavoje ginkluotuose susirėmimuose žuvusių rezistencijos kovotojų išniekinti kūnai gulėdavo prie „liaudies gynėjų“ būstinės ir buvusioje turgaus aikštėje. Tą būstinę žmonės praminė sribinyčia. Kitoje Vytauto gatvės pusėje buvo rūsys, kuriame kankino pasmerktuosius. Kelias dienas išgulėjusius išniekintųjų kūnus naktį tempdavo į Neries pakrantę ir ten užkasdavo. Tiksliai nustatyti užkasimo vietos nepasisekė. Gyvi liudytojai, buvę sribai - vykdytojai iki šiol neprakalbinti. 1967 m. toje vietoje buvo išstumdytas buldozeriais dirvožemis, užvežtas smėlis ir įrengtas miesto pliažas, todėl maža vilties kasinėjant aptikti užkastųjų rezistentų palaikus. Gal ir neatsitiktinai buvo tai sumanyta. Dabar Neries pakrantė sutvarkyta, pastatytas ir pašventintas koplytstulpis, o 1994 m. - akmenis memorialas, kuriame įrašytos čia pakastų bei kovojusių Jonavos apylinkėse 60 rezistentų pavardės.

Kaip drąsų ir atkaklų, nesugaunamą kovotoją mena Joną Daškevičių-Papūgą. Papūga buvo jaunuolis iš Sližių kaimo prie Širvintos upės. Nuo 1945 m. pradžios vadovavo skrajojančiam partizanų būriui. Jame kovojo keturi broliai Penkauskai, Vladas Palaima, Repečka, Vincentas Vadeikis-Beržas, Vladas Verkauskas-Papartis, Antanas Šiška-Rytas, Justinas Vareikis (Ramanauskas) ir kiti. 1945 m. rudenį apie Diršonius, beeinančius keliu Papūgą ir Rytą susekė, suėmė ir nuvežė į Gelvonus. Iš Gelvonų areštinės Papūga pabėgo. Tuo metu tarp Neries ir Šventosios upių apie du mėnesius buvo daug kariuomenės, todėl vieni partizanai buvo pasitraukę į miškus, o kiti stengėsi laikytis bunkeriuose.

1944 m. rudenį susikūrė Genijaus būrys. Jam vadovavo buvęs puskarininkis Zigmas Kacevičius (g. 1919 m.) iš Gilučių k., Žaslių vlsč. Iš labai didelio Genijaus būrio buvo nutarta sudaryti mažesnius būrius: Slyvos ir Baravyko, Kardžio ir Bolševiko (šiam žuvus - Dobilo). Genijus žuvo 1945 04 13 Kaugonių miške, Žaslių vlsč. Jo būryje buvo Juozas Sėjūnas-Lydys, Eugenijus Svilas-Slyva, Vladas Vinckus-Kardys, Kazys Ragulis-Baravykas, Leonas Kudelis-Bolševikas ir kiti.

Kadangi Genijaus būrio kovotojų sparčiai daugėjo, buvo suformuotas Slyvos būrys. Eugenijus Svilas-Slyva (g. 1920 m.), buvo studentas. Jo tėvas - buvęs Zarasų policijos viršininkas. Eugenijus nuo pat pirmų antrosios okupacijos dienu įsijungė į Pasipriešinimą. Nuo 1945 01 01 buvo DKR štabo agitacijos ir propagandos skyriaus viršininkas. 1945 m. pradėjo leisti laikraštėlį „Nepriklausoma Lietuva“. Buvo vienas pirmųjų partizanų organizatorių Viršuliškių k., Musninkų vlsč. Jo būryje buvo apie 40 vyrų. Partizanai nevengdavo susirėmimų su sribais, neleisdavo skriausti kaime žmonių, išaiškindavo prievolių prievartautojus.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

1945 03 02 Slyvos būrys buvo apsistojęs netoli Upninkų, kaime prie Musinės upelio, Jono Morkūno ir Karolio Stepšio sodybose. Ryšininkė pranešė, kad ruošiamasi juos pulti, nes saugumui pranešta buvimo vieta. Tačiau partizanai manė, kad juos puls „liaudies gynėjai“, todėl tą žinią sutiko labai ramiai. Būrio vadas pasiuntė žvalgybon Kazį Ragulį-Baravyką, Antaną Morkūną-Šalną, Viktorą Morkūną-Diemedį, Vacį Gruštą-Sniegą Edvardą Kuliešių-Liepsną Viktorą Kasmocių-Kirvį ir Vilką. Partizanai pamatė už Trakų miško atvažiuojantį vežimą ir paskui einančius kareivius. Vacys Grušta-Sniegas pasiūlė statyti kulkosvaidį ir neprileisti artyn kareivių, o Edvardas Kuliešius-Liepsna nuskubėjo perspėti vadą nes be jo leidimo nenorėjo pradėti šaudyti. Tačiau pranešti būrio vadui nespėjo: kariuomenė jau iš visų pusių supo sodybas. Prasidėjo žūtbutinė kova. Kareiviai padegė Karolio Stepšio sodybą. Name sudegė motina, žuvo žmona, o patį Karolį nušovė kartu su sužeista dukryte. Tik vienai penkių metų dukrytei pasisekė pabėgti: šuniuką nušovė, o į ją nepataikė. Ji atbėgo pas savo tetą kuri ją ir užaugino. Marytė gyveno Jonavoje.

Tada žuvo 19 partizanų - tie, kurie norėjo išeiti iš apsupties per Musytės upelį. Kitiems pasisekė pasitraukti į mišką. Žuvo Juozas Lukša iš Mančiušėnų, Domininkas Augūnas iš Upninkėlių ir Domininkas Palaima iš Užupio. Jie palaidoti Upninkų kapinėse. Taip pat žuvo ir Aloyzas Lukša-Plienys, Augustinas Radzevičius, Viktoras Savarauskas, Alfonsas ir Pranas Lukšos, Ipolitas Valiukevičius, Juozas Sakalauskas, Alfonsas Autukevičius. Visi Mančiušėnų k. artojų sūnūs. Dar žuvo Vaclovas Tamošiūnas iš Pakalnės, broliai Vytas ir Vincas Strazdai iš Mažeikiškių, Karolis Pociūnas iš Savidonių, Julius ir Stasys Atkočiūnai iš Pakalnės, Stasys Ramanauskas iš Užupio ir Ksaveras Stepšys-Pempė iš Bajoriškių. Visi buvo nuvežti į Veprius ir numesti gatvėje, o vėliau užkasti. Prasidėjus atgimimui, atkasti ir perlaidoti Veprių kapinėse.

Per kautynes degančioje sodyboje liko tik vienas Steponas Songaila iš Upninkų. Jam pasisekė pasislėpti po klėtimi, kuri neužsidegė. Likusiems 22 gyviems partizanams vadas įsakė pasiskirstyti mažomis grupelėmis po bunkerius, kol apylinkėse siaučia kariuomenė ir kiekvienam apsispręsti, kas kovos iki paskutinio atodūσιο, kas atidavęs ginklą mėgins legalizuotis. Partizanai labai sunkiai išgyveno tą pirmą skaudžią netektį, tačiau nelabai norėjo tikėti, kad bus amnestuoti, kaip buvo saugumo žadama. Vis tik keli patys jauniausi vyrai nusprendė rudenį užsiregistruoti: Bernardas Stepšys-Naktis, Domininkas Stonys-Bitė, Edvardas Kuliešius-Liepsna, Feliksas Žukauskas, Kazys Ragulis-Baravykas, Vacys Grušta-Sniegas, Stasys Mockus, Antanas, Stasys ir Vytas Morkūnai. Jonavos saugumo viršininkas Luzginas iš karto visiems išdavė pažymėjimus, tik vieną Kazį Ragulį sulaukė. Atrodė, lyg niekas netrukdytų kitiems gyventi laisvai. Tačiau po kelių mėnesių, pradėjo po vieną suiminėti. Prasidėjo tardymai, verbavimai ir kankinimai. Kiekvienam, kas nesutiko dirbti saugumui, buvo atseikėta po 10 ar 25 metus lagerio.

Už Lietuvos laisvę kovoti su okupantais liko būrio vadas Eugenijus Svilas-Slyva, Vladas Vinckus-Kardys, Petras ir Antanas Valkauskai, Jonas Mockus-Tigras, Titnagas

ir kiti. Būryje buvo du vokiečiai. Jonas Mockus-Tigras vėliau mūšyje buvo peršautas ir suimtas. Atvežtas į saugumą dingo. Apie jį niekas daugiau negirdėjo.

1949 m. vasario mėn. Slyva su bendražygiais Kardžiu, Titnagu, Gintaru buvo apsistoję Vareikių miške bunkeryje. Pas juos buvo atėjęs Dobilas su Žirgeliu, Medžiotoju, Akmenėliu ir Jurginu. Juos pastebėjo kažkas iš vietinių gyventojų ir pranešė Jonavos saugumui. Partizanams besiilsint, sribai pradėjo supti bunkerį. Juos pastebėjo Žirgelis ir perspėjo kitus partizanus. Atsišaudydami mėgino išeiti iš bunkerio, tačiau tik keliems pasisekė laimingai pasitraukti. Liudytojai mena ir archyve minima, kad žuvo keturi partizanai: Eugenijus Svilas-Slyva, Vladas Vinckus-Kardys, Viktoras-Titnagas ir Gintaras. Manoma, kad jie buvo atvežti į Jonavą ir užkasti Neries pakrantėje.

Kaip mena dar gyvi likę liudytojai-bendražygiai, apylinkėse veikė ir Vlado Vinckaus-Kardžio vietinis būrys. Vėliau, kada daug vyrų legalizavosi, Kardys perėjo į Slyvos būrį ir kovojo už Lietuvos laisvę iki paskutinio atodūsio. Vladas Vinckus buvo ukmergietis, kilęs iš Laibiškių k.

Dobilo būriui vadovavo mokytojas Juozas Kudelis (g. 1922 m.) Jo brolis Leonas-Bolševikas, prasidėjus okupacijai organizavo partizanų būrį, į kurį 1945 m. gegužės mėn. įstojo Juozas. Jį mena kaip labai santūrų, kultūringą ramaus būdo, bet nepalaužiamos valios kovotoją. Žuvus broliui Leonui-Bolševikui, nuo 1946 m. spalio mėn. vadovavo jo būriui.

Juozas Kudelis rašė eilėraščius. Kai kurie iš jų buvo dainuojami. Jo būryje kovojo Adolfas Kinderevičius-Jurginas (vėliau-A rinktinės bataliono vadas, žuvęs 1947 m.), Albinas Raškevičius-Erelis, žuvęs 1949 m. balandžio mėn., Vladas Šatkauskas-Lazdynas, žuvęs 1950 m. kovo mėn. Viktoras Žitkevičius-Akmenėlis, Jonas Žutkauskas, suimtas 1947 m. Jonas Lisauskas-Katinas, žuvęs 1946 m.; Šarūnas, Guoba, Aleksas Martinka-Šleitis, žuvęs 1947 m., Šaknis ir Gaidys vėliau perėję į kitą būrį, Vytautas Tochačiauskas-Žemaitis, suimtas 1946 m., Pranas Macijauskas-Aitvaras suimtas 1950 m., Vaclovas Macijauskas-Žirgelis, 1951 m. sušaudytas Vilniaus saugume. 1949 m. sausio mėn. į būrį Arvydų miške atėjo Pranas Raišys-Žilvitis ir Juozas Bartusevičius-Medžiotojas. Taip pat būryje kovojo, o žuvę slapta palaidoti Juknių kapinėse Simas Matačiūnas-Vėjas, Martynas Lisauskas-Žaibas ir Andrius Trakimas-Uogienojus. Jų kapą nuo 1946-1947 m. prižiūrėjo Gumbrevičienė, ryšininkė, politinio kalinio Stasio Gumbrevičiaus žmona.

1950 m. partizanams darėsi labai nesaugu, prasidėjo išdavystės, garnizonas pastoviai šukavo apylinkes. Gegužės 12 d. Juozas Kudelis-Dobilas, Vaclovas Macijauskas-Žirgelis ir Juozas Bartusevičius-Medžiotojas (g. 1920 m.) užėjo į Čiobiškį pas malūnininką Petrą Serapiną kuriuo jie pasitikėjo, bet buvo jo išduoti. Nubausti mirties bausmėmis.

1945 m. birželio mėn. buvo įkurtas Baravyko būrys, kuriam vadovavo Kazys Ragulis-Baravykas. Jis buvo Lietuvos kariuomenės I pėstininkų pulko puskarininkis, gyveno Medinų k., turėjo ūkį, šeimą.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Kaip mena buvę bendražygiai, jo būryje kovojo Andrius Grušta-Tigras, Vacys Grušta-Sniegas, Martynas Petrėnas, Martynas Lisauskas-Zaibas, Bronius-Viršila, Juozas-Ėglis ir kiti. Vėliau Baravykas perėjo į Slyvos būrį, kadangi vieni iš jo būrio legalizavosi, kiti perėjo į Dobilo ar Slyvos būrius. Po kurio laiko apsisprendė registruotis Kazys Ragulis-Baravykas, tačiau peržengęs saugumo slenkstį, į laisvę nebeišėjo. Iškentęs katorgą, grįžo Lietuvon. Dabar jau miręs.

Nuo 1945 m. kovo mėn. veikė V. Daraškevičiaus-Trenksmo būrys. Jame buvo V. Akunis-Sakalas, Kazys Daugėla-Švėdrys, Antanas Paplauskas, Vacys Bagdonas, Vladas Zakarevičius, Stasys Gručekas, Juozas Žentelis ir kiti. Vėliau iš Genijaus būrio atėjo Juozas Sėjūnas-Lydys ir iš Baravyko būrio Martynas Petrėnas-Perkūnas. Jų ryšininkė buvo Jadvyga Muleronkaitė. Kartą iš ryto atėjo į pamiškę pas Babenską. Staiga garnizono kariai pradėjo sulti sodybą. Kaimynystėje žmonės, aparinėdami bulves, pastebėjo ir pranešė partizanams, kad tie pasitrauktu į mišką tačiau nespėjo. Žuvo Viktoras Akunis-Sakalas ir Babenskas su mergaite ant rankų. 1945 m. rudenį susiginčijęs Martynas Petrėnas į koją sužeidė patį Trenksmą. Jam Steponas Jakubauskas perrišo koją ir išvežė į mišką, į užmaskuotą palapinę, tenai jį slaugė, pristatydavo maistą. Prasidedant šalčiams, Martynas Petrėnas jį atvežė gydyti pas savo žmonos motiną Morkūnienę. Nors nedaug kas apie tai žinojo, tačiau atsirado išdavikas, kuris pranešė Veprių stribams apie Trenksmo buvimo vietą. 1945 11 24 Morkūnienės sodybą apsupo ir Trenksmą paėmė gyvą.

Iš kairės: Vaclovas Macijauskas-Žirgelis, Juozas Kudelis-Dobilas, Vladas Šatkauskas-Lazdynas, Pranas Macijauskas-Aitvaras

Juozo Kudelio-Dobilo (dešinėje) būrys: Adolfas Kinderavičius-Jurginas, Motiejus Rudys (guli), Vaclovas Macijauskas-Žirgelis, Juozas Lisauskas-Katinas, Pranas Macijauskas-Aitvaras, Viktoras Žitkevičius-Akmenėlis, Motiejus Bulauka-Kolumbas, Juozas Bartusevičius-Medžiotojas.

Kaip mena liudytojai, tada areštavo Andrių Morkūną ir jo seserį Moniką, Vytautą Ketvirtį ir jo motiną, Juozą Žentelį, Strazdą, tris Jakubauskus, Černiauską, Vilką, Tarvydą, Kazi Daugėlą, Juozėnaitę ir kitus.

Mįslinga tai, kad bendražygis Martynas Petrėnas-Perkūnas nebuvo suimtas, gal tuo metu legalizavosi ir su žmona išvažiavo į Kauną, kur ramiai apsigyveno? Vėliau žmonos motina Morkūnienė rasta nužudyta, nukirsta kirviu. Trenksmo būrio partizanas, slapyvardžiu Vanagas, išdavė partizanus ir išėjo pas priešą, vėliau tapo Panoterių vlsč. stribu.

Juozas Bartusevičius-Medžiotojas

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

BROLIAI TREŠČINSKAI

Petras Treščinskas gyveno Jonavoje, geležinkelietis, tačiau 1945 m. pavasarį žmogus dingo be žinios. Tų metų vasarą motiną su trimis mažiausiais vaikais išvežė į Sibirą. Vyresnieji vaikai, pamatę atvažiuojančią mašiną, pabėgo.

Vaclovas Treščinskas-Pelėda (g.1922 m.), baigė Kauno prekybos mokyklą. Karo metais dirbo Spaudos fondo buhalteriu Trakuose. Buvo pasitraukęs į Vakarų, bet sugrįžo į Lietuvą. Iš pradžių slapstėsi namuose, o išvežus jo šeimą į Sibirą, nuo 1945 m, organizavo būrį, buvo jo vadas. Dėl ūmaus būdo nuo būrio atsiskyrė ir veikė trise. 1948 m. susektas Smičkų k., Vandžiogalos vlsč., kai lankėsi pas savo draugę Pranę Gogytę. Žuvo besitraukdamas, nuvežtas į Vandžiogalą ir numestas prie stribyno.

Tą dieną buvo suimta ir P. Gogytė. Kankinama nusižudė ar buvo nužudyta. Manoma, kad Vaclovas Treščinskas-Pelėda ir Pranė Gogytė galėjo būti užkasti kartu, tik vieta nežinoma.

Romas Treščinskas-Kardas, Lazdynas (g. 1924 m.), baigęs Jonavos progimnaziją, taip pat mokėsi Kauno prekybos mokykloje, bet dirbo siaurojo geležinkelio mašinistu. 1945 m. buvo suimtas saugumo už geležinkelio avariją, verbuojamas. Tuo metu brolis jau partizanavo. Pasirinko mišką ir jį. Nenorėdamas išsiduoti, parašė mamai į Sibirą laišką, kad „įstojo į tą pačią mokyklą, kaip ir brolis“.

Buvo mirtinai sužeistas jau 1949 01 02 Karaliūnų k., Vandžiogalos vlsč., ūkininko Jačionio sodyboje, kai išdavikų buvo susekti ir patekęs į stribų pasalą. Mirė vežant į Jonavą. Kartu su žuvusiu draugu Antanu Bakšinsku-Džiugu, Aru ir J. Jankevičiumi-Kriminalka, buvo numesti į sandėliuką ir ten laikomi tris paras, kol nežinia kur užkasti.

Antanas Bakšinskas-Aras, Džiugas (g. 1926 m.) buvo irgi iš Jonavos. 1944 m. jau buvo vežamas į okupacinę kariuomenę, tačiau pabėgo ir ėmė slapstytis. Nuėjo į Pelėdos, o paskui - į Žilvyčio būrius. Spausdino mašinėle dokumentus, Dobilo bei kitų partizanų eiles. Dalyvavo daugelyje susirėmimų su stribais ar kareiviais, tačiau likimas iki tos lemtingos 1949 01 21 dienos buvo palankus.

PRANAS RAIŠYS-ŽILVYTIS

Lietuvos kariuomenės viršila, gyveno su žmona Kaune, pasipriešinimo pradžioje buvo apie 40 m. amžiaus. Įsidarbino Žeimiuose miško medžiagos sandėlininku, palaikė ryšius su Pelėdos ir Jono Bileišio-Šarūno būriais. Buvo geras konspiratorius, sumanus žmogus, tačiau 1945 m. buvo išduotas Dalboko-Imperatoriaus. Ir šiomis kritiškomis akimirkomis jam pasisekė pasislėpti. Tą dieną stribai suėmė Feliksą Davidonį ir Stasį Bareišį. Tada Žilvytis turėjo pereiti į Šarūno būrį. Perėjęs į DKA, tapo 5-ojo bataliono vadu.

Žuvo 1949 02 02 Širvintų r. Darvydų miško mūšio metu. Palaidojimo vieta neišaiškinta.

VYTAS ANTANAVIČIUS-ALKSNIS

Gimė 1923 m. Čudų k., (Kvietkaičių k.), Kulvosvlsč., ūkininko šeimoje. Vėliau gyveno Vanagiškėse, Upninkų vlsč. Mokėsi Ragožių pradžios mokykloje, dirbo Svilonių girininkijoje. Vėliau tapo Pelėdos būrio partizanas.

Žuvo kartu su banginiu ir Maryte (slp.) 1948 01 15 Gineikiuose, Reinių sodyboje, kai buvo išduotas. Numestas Vandžiogaloje prie sribų būstinės, vėliau užkastas žvyroduobėje. Kartu su juo žuvo ir Juozas Jankevičius, tačiau jo kūno į Jonavą nevežė.

JULIUS VASILIAUSKAS- VASYLIUS-BALANDIS

Gimė 1926 m. Vaivadiškių k., Žeimių vlsč. Šešių vaikų šeimoje buvo ketvirtas. Jautrus, lėto būdo, muzikalus. Iki karo Žeimiuose baigė šešis skyrius. 1943 m. buvo pieno supirkėju. Norėdamas išvengti priverstinių darbų Vokietijoje, Žeimiuose įstojo į pagalbinę policiją saugojo grūdų sandėlį. 1944 m. pradžioje įstojo į P. Plechavičiaus Vietinę rinktinę, tarnavo Vilniuje. Atėjęs rusams, įsidarbino geležinkelio dirbtuvėse, kurių viršininku buvojo dėdė. Buvo saugumo sekamas, tad išsiųstas į geležinkeliečių pagalbinį ūkį prie Nemenčinės. Slapstėsi pas gimines, o kai jie išvažiavo į Lenkiją grįžo namo. Įstojo į Žilvyčio būrio Kardo skyrių. Žiemomis slėpėsi bunkeriuose pas ūkininkus, o vasaromis apsistodavo Lipašiškių, Marvilės, Didėnų miškuose. Dalyvavo mūšiuose su kareiviais ir sribais.

1948 11 12 užėjo į pasalą Sidnikavičiaus sodyboje, esančioje Bazilionių k., Jonavos vlsč. Mūšyje buvo sužeistas įjuosmenį, negalėjo judėti. Nerasdamas išeities, nusišovė. Su juo kartu buvę partizanai spėjo pasitraukti.

Juliaus Vasiliausko kūnas buvo numestas ant šiukšlių krūvos prie Jonavos sribyno. Atpažinti sūnaus buvo atvežtas iš Jonavos jo tėvas su dukterimi moksleive Veronika. Šie sūnaus ir brolio neatpažino.

BROLIAI BALEIŠIAI

Iš didelės ūkininko, gyvenusio Varpėnų k., Jonavos vlsč., šeimos. Kovoje prieš okupantus dalyvavo keturi sūnus, jiems padėjo trys seserys. Baltras buvo geras muzikantas ir siuvėjas, kaip ir Jonas bei Danielius dirbo tėvų ūkyje, Ignas buvo sukūręs savo šeimą. Nenorėdami tarnauti sovietinėje kariuomenėje, broliai slapstėsi, vėliau įsijungė į Šarūno būrį.

Šeima buvo persekiojama, tardoma. 1945 m. rudenį seserį Anastaziją po tardymo per Skrybių miškelį einančią namo nušovė sribas Jonas Urbonavičius.

Broliai kovojo kartu, kol juos išskyrė mirtis.

1947 m. pavasarį tarp Vandžiogalos ir Lapių žuvo Baltras Baleišis-Genys. Jo kūną išniekino Vandžiogaloje, tačiau kur užkasė, niekas nežinojo.

1947 m. vasarą Barsukynės miške žuvo Ignas Baleišis-Putinas. Tą dieną jis ėjo sargybą. Pamatė einantį kaimyną tačiau nežinojo, kad už jo sėlina sribai. Prasidėjo

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

mūšis, tačiau jėgos buvo nelygios. Besiverždami iš apsupimo, keli partizanai žuvo, tarp kurių buvo ir Putinas. Buvo išmestas Vandžiogaloje, palaidojimo vieta nežinoma.

Jonas-Šarūnas vadovavo Žilvičio būrio skyriui, partizanai laikėsi Žeimių, Vandžiogalos, Lapių apylinkėse. Žuvo 1948 11 05 Pociūnų k., Labūnavos vlsč., Abromavičiaus sodyboje. Kartu su juo žuvo ir Petras Pūras-Senis iš Rumšiškių vlsč., gyvenęs Daigučių k., netoli Kulvos, Pranas Raišys-Žilvytis, Svirkas ir S. Kšanavičius, dar du nebuvo atpažinti. Tada iš apsupties keturiems vyrams pavyko prasiveržti.

Antanas Baleišis buvo nuteistas ir ilgus metus kalėjo Sibiro lageriuose.

JONAS BARTUSEVIČIUS-VĖTRUNGĖ

Gimė Žinėnų k., Jonavos vlsč. 1927 m. Vėliau gyveno šeimai priklaususiame Taurapolio dvare. 1944 m. rusai iš namų išvarė, teko glaustis mamos tėviškėje. Bet to neužteko: 1948 m. tėvą suėmė ir nuteisė ilgus metus kalėti, dėdės su šeimomis buvo išvežti į Sibirą.

Jonas baigė Kauno 5-osios gimnazijos 4 klases, mokėsi Karmėlavos žemės ūkio mokykloje. Buvo jautrios sielos vaikinąs, rašė eilėraščius, dienoraštį. Jau kiek vėliau nuėjo partizanauti į Žilvyčio būrį. Likimas lėmėjam būti vienu iš paskutinių Jonavos krašto partizanų. Jau 1955 01 17 žuvo Vanagiškių k., Jonavos r., kartu su kovos draugu Vytu Žukausku-Mėnuliu (g. 1927 m.) pas Z. Čekanavičienę. Manoma, kad vyrus išdavė Žeimių sribams. Bėgo atsišaudydami, Mėnulį sužeidė, tačiau Jonas jo nepaliko kovos lauke, o nešė. Matydamas, kad nuo persekiotojų nepasitrauks, žuvo kartu su draugu. Jų kūnai buvo numesti Jonavos turgaus aikštėje.

V. Žukauskas-Mėnulis (g. 1927 m.) buvojo vienmetis iš Slikų k., Kėdainių vlsč., geležinkelininkas. 1946 m. tėvelį ir brolių nuteisė, o jis jau 1947 m. išėjo į Žilvyčio būrį. Juos glaudė Barsukynės, Marvilės, Didėnų ir Slikų miškai.

VLADAS ŠATKAUSKAS-LAZDYNAS

Gimė 1922 m. Knyzlaukių k., Veprių, vlsč. Baigė Slyžių pradžios ir Veprių žemės ūkio mokyklas. Dirbo Gelvonų, o vėliau Veprių parduotuvėse ir bendravo su vyrais, kurie nėjo į okupacinę armiją. Pradėjo organizuoti ginkluotai kovai prieš okupaciją.

1945 m. sausyje sribai Kulvinskas, Novikas, Daugėla ir kiti su garnizono kariškiais jo tėvų sodyboje darė kratą. Nesuradę Vlodo, nusprendė padegti sodybą. Vladas tuo metu buvo Kardžio būrio bunkeryje, bet namuose slapstėsi kitas sūnus Jonas, gimęs 1919 m. Tėvas pradėjo maldauti, kad sūnus išlįstų iš slėptuvės, nes namai buvo padegti. Jonui išėjus, jį labai mušė. Vėliau tėvą motiną ir Joną nuvežė į Ukmergę. Motiną po trijų savaičių paleido iš tardymo izoliatoriaus į namus. Tėvas iš Ukmergės kalėjimo sugrįžo apie gegužės mėnesį, o Jonas dar buvo tardomas ir kankinamas iki rugpjūčio mėn. Neišgavę nieko apie brolių Vladą ir kitus partizanus, paleido. Tačiau Jonas nepragyveno nei metų laisvėje - 1947 06 26 atgulė amžinam poilsui.

Vladas, pajutęs, kad yra ieškomas, išstojo į Kardžio būrį ir gavo Lazdyno slapyvardį. Iš pradžių slapstėsi bunkeryje, vėliau perėjo į Dobilo būrį. Būryje buvo Jurginas, Akmenėlis, Žirgelis, Erelis, Žemaitis, Kirstukas ir kiti.

Sesuo Elena 1945 m. mokėsi Ukmergės gimnazijoje. Baigusi ją, mokytojavo Knyzlaukio pradinėje mokykloje. Vėliau buvo išduota kaip partizanų ryšininkė ir po tardymo pašalinta iš darbo.

1948 05 22 tėvus Šatkauskus ir seserį Elena, spėjusius įsikurti sudegintoje sodybvietėje, ištrėmė į Igarką. Iš tremties į Lietuvą grįžo tik 1958 m. Neturėjo kur gyventi, todėl buvo priversti nusipirkti savo sodyboje Knyzlaukyje pačių prieš tremtį pastatytą namelį.

Lazdynas žuvo 1950 03 13 Lesčiūnų k. Edvardo Paulausko sodyboje. Nenorėdamas gyvas patekti į saugumo nasrus, sunkiai sužeistas, susisprogdino.

PRANAS KETVIRTIS-KLEVAS

Gimė 1927 m. Pakalniškiuose, Gelvonų vlsč., baigė Gelvonų progimnazijos 7 klases. 1945 09 28 buvo suimtas ir nuvežtas į Panoterių, vėliau Ukmergės saugumą. Prieš suėmimą gyveno Medinkų vienkiemyje. Saugumo tardomas ir kankinamas prisipažino, kad buvo Trenksmo būrio ryšininkas, gaudavęs užduotis sekti stribų ir garnizono judėjimo kryptį ir buvimo vietas, susitikdavęs su būriu miške, bunkerių nežinojęs.

Kadangi Trenksmo buvimo vietos nepasisekė išaiškinti, buvo nutarta Praną teisti vieną. 1945 11 24 išdavus suėmė sužeistą Vincą Daraškevičių-Trenksmą. Trenksmas paneigė, kad Pranas Ketvirtis buvojo ryšininku - žvalgu, tik kartais su broliu Vytautu ateidavo į Berkelių mišką.

Teisme Pranas pasakė, kad jį tardytojai mušė ir privertė prisipažinti jam pateiktus kaltinimus. Būrio ryšininkų jis nežinojo, tik šiaip pažįsta Jadvygą Muleronkaitę iš Pakalniškių, Vladą ir Vytautą Piškinus iš Mančišėnų ir Liolį Sabatavičiūtę iš Pustoškų k. Saugumiečiai reikalavo, kad jis patvirtintų, jog jie visi buvo ryšininkai.

1946 03 15 nutarta bylą nutraukti ir Praną Ketvirtį išleisti į laisvę. Nuo 1949 m. Pranas palaikė ryšį su Slyvos ir Dobilo būrio partizanais. Vėliau su savo kovos draugais į Upninkų kraštą ateidavo Jonas Pupkis nuo Panoterių. 1950 m. gruodžio mėn. galutinai apsisprendęs išėjo pas partizanus ir gavo Klevo slapyvardį.

1951 m. vasarą (birželio ar liepos mėn.) partizanai Klevas, Diemedis, Krantas, Algis Lapinskas ir kiti stovyklavo miške netoli Pakalnės kaimo (nuo Veprių į Ukmergės pusę). Tą vakarą jiems buvo suruošta pasala. Norėjo visus suimti gyvus, beveik nešaudė. Tačiau partizanai spėjo pasitraukti į Šventosios pusę, persikėlė per upę į Berkelių mišką, nukovė Gelvonų saugumo kapitoną Sibatorkiną. Kelias dienas garnizono kareiviai krėtė Panoterių Rizgonių ir Veprių apylinkių miškus. 1951 09 30 Adomą Matačiūną-Diemedį ir Algį Lapinską moteris pagirdė užnuodytu pienu. Diemedis

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

sąmonę atgavo saugume. Teisė jį vieną ir paskyrė mirties bausmę. Klevas, Krantas ir kiti partizanai dar buvo gyvi. 1952 m. saugumo suvestinėje parašyta, kad Pranas Ketvirtis žuvo spalio 27 d. Nei žūties aplinkybės, nei vieta nenurodyta. Pasak liudytoją, jis žuvo Trinkūnų kaime, Ukmergės apskr., pas ūkininką Mackelą kartu su kitu kovos draugu. Sodybą apsupo kareiviai, trauktis nebuvo kur.

FELIKSAS ŽUKAUSKAS

Gimė 1914 m. Nemenčinės vlsč. Baigė Nemenčinės pradinę mokyklą. Tarnavo lenkų kariuomenėje ir 1939 m. buvo vokiečių paimtas į nelaisvę. Pabėgęs iš nelaisvės, negalėjo namuose viešai rodytis, todėl atėjo pėsčias į Bajoriškių k. pas dėdę. Vėliau įstojo į Plechavičiaus armiją ir tarnavo Eišiškėse. Kai armija buvo išformuota, vėl atbėgo pas dėdę. Sugrįžus „išvaduotojams“, liko ten gyventi, padėdavo ir kaimynams dirbti ūkio darbus. Gyvenant Dagilionių k., garnizonas pradėjo supti dvi sodybas. Nespėję pagauti vyrų kaimynų sodyboje, atėjo pas šeimininkus ir suėmė Feliksą šeriantį gyvulius. Iki vakaro ginkluotas sargybinis jį saugojo šeimininkų namuose, vėliau, sugrįžus vyresniajam ir kaimynui su žibintu, išsivedė iš sodybos. Einant *pakrūmiai*, Feliksui pasisėkė nusipirti žibintą ir dingti tamsoje. Kareiviai šaudė, tačiau kulkos Felikso nekliudė. Pažįstamais takais greitai surado saugią vietą. Be svarstymo pasirinko partizano dalį ir įstojo į Slyvos būrį.

Po 1945 03 02 žūtutinės kovos su okupantų kariuomene, po didelės kovos draugų netekties, turėdamas viltį, kad jį mažai kas pažįsta, ryžosi legalizuotis.

Saugumas iš pradžių išdavė pažymėjimą tačiau netrukus prasidėjo tardymai. Pagelbėjo tai, kad buvo nevietinis, išsigynė, kad šiame krašte nieko nepažįstas, kas maitinęs ir pas ką užeidavęs nežinaš, partizanų žinaš tik slapyvardžius.

Nieko neišgavus, paleido, tačiau kiekvieno mėnesio pirmą ir penkioliką dieną turėjo atvykti į Jonavos saugumą o vėliau į Veprius užsiregistruoti. Taip tęsėsi apie tris metus. Vėliau, susikūrus kolūkiui, šią kontrolę, matyt, patikėjo jo vadovams.

1947 m. vedė Janiną Stepšytę ir apsigyveno žmonos tėvų sodyboje. Janinos tėvas Kazys Stepšys registravosi, bet buvo suimtas ir mirė Gorkio kalėjime. Janina ir Feliksas Žukauskai užaugino dukrą ir sūnų, susilaukė anūkų.

VACLOVAS MACIJAUSKAS-ŽIRGELIS

Gimė 1919 m. Talkuodžių k., Panoterių vlsč. Ukmergės aps. Buvo baigęs tik pradinę mokyklą. Gyveno Astraukoje. Su broliu Pranu 1944 m. lapkričio mėn. įstojo į Žalio Velnio būrį. Vėliau kovojo Slyvos būryje, po to perėjo į Dobilo. Buvo griežtoko būdo, mena liudytojai, neglostydavo parsidavėlių.

1950 05 12. Čiobiškyje buvo apnuodytas malūnininko Petro Serapino. Su juo buvo suimti Dobilas ir Medžiotojas. 1951 01 16 -17 teismas juos nuteisė sušaudyti. Nuosprendis įvykdytas 1951 05 17 (iš saugumo archyvų).

Brolis Pranas-Aitvaras (g. 1917 m.) 1950 01 28 suimtas Astraukos dvare, tačiau, matyt, patikėjęs saugumo pažadais ar neištvėręs kankinimų, išdavė visus, kurie rėmė, maitino, kurių namuose buvo įrengti bunkeriai. Jo tolimesnio likimo paslaptį saugo saugumo archyvai. (K. Kasparo duomenimis, nuteistas mirti ir 1950 05 17 sušaudytas.)

VLADAS PALAIMA -ŽALTYS

Gimė 1924 m. Gyveno ant Neries kranto-Vanagiškiuose. Kaip ir dauguma vyrų nepakluso okupantams ir atėjo į partizanų būrį. Iš karto kovojo Papūgos būryje, buvo jo pavaduotojas, vėliau perėjo į Slyvos būrį. Registravosi. Vladas buvo suimtas 1950 m. ir nuteistas 10 metų lagerio. Vėliau, 1953 m. teisiant Repečką ir kitus, buvo išduotas, kad partizanavo, pervežtas iš lagerio į Lietuvą ir nuteistas 25 metams. Kartu 25 metams nuteisė ir Antaną Vareikį. Po Stalino mirties buvo perteistas - bausmė sumažinta. Iškentęs Intos lageriuose 15 metų, sugrįžo į Lietuvą, tačiau jo neleido čia apsigyventi. Per 24 valandas turėjo palikti Tėvynę. Išvažiavo į Intą ir ten dirbo, kol gavo pasą be apribojimų. 1971 m. vėl sugrįžo į namus, tačiau gyventi vėl nebuvo leista. Šį kartą jis nepakluso. Jonavos vykdomasis komitetas vis siuntė įspėjimus, kvietė atvykti ir vis grasino. V. Palaima kantriai mokėjo po kiekvieno įspėjimo baudas, kol trūko kantrybė. Matydamas, kad čia neleis jam gyventi, nuvažiavo į Maskvą ir pakliuvo pas Jakovlevą. Šis sukvietė komisiją, kuri, peržiūrėjusi visus jo teistumo dokumentus, liepė važiuoti į namus ir gyventi. Grįžęs namo, Jonavoje jau gavo pasą, buvo priregistruotas. Tai, sako, ir baigėsi persekiojimai. Gyveno Vanagiškiuose, Upninkų apylinkėje, savo sodyboje, bet sveikata buvo palaužta lagerio kančių, bado ir sunkaus darbo. Tad Vladas Palaima, sulaukęs Lietuvos nepriklausomybės, atgulė amžinam poilsiui.

Iš kairės: Vaclovas Macijauskas-Žirgelis, Vincas Žukauskas-Mėnulis, Viktoras Žitkevičius-Akmenėlis

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

BERNARDAS STEPŠYS-NAKTIS

Gimė 1919 m. Bajoriškių k., Veprių vlsč. Bernardas baigė Upninkėlių pradžios mokyklą, paūgėjęs padėjo tėvams dirbti ūkyje, vėliau dirbo staliumi.

1945 m. liepos mėn. tėvai tapo pirmųjų pokario trėmimų auka. Jie gyvuliniuose vagonuose buvo nuvežti į Komiją. Tėvo sesuo mirė pakelyje ir užkasta kažkur ant Pečioros kranto. Tėvas mirė iš bado, dirbdamas Usteličės miško punkte Troicko—Pečiorsko rajone. Tik motina 1955 m. grįžo iš tremties. Ji atgulė amžinam poilsiui Bajoriškių k. kalnelyje.

Dar tėvams gyvenant namuose, Bernardo dažnai ieškodavę sribai, ne kartą jo laukė pasala, tačiau vis laimingai ją apeidavo. Iš pradžių slapstėsi pas dėdę Karolį Stepšį, Juozą Jasionį, Palaimą gyvenantį Aukštadvaryje, dažnai keisdamas buvimo vietas. Tai paspartino jo apsisprendimą imti ginklą ir kovoti prieš okupacinį režimą. Bernardas palaikė ryšį su partizanais, o 1945 m. pradžioje pats stojo į Slyvos būrį ir gavo Nakties slapyvardį.

Tą lemiamąjį būriui 1945 03 02-tos naktį buvo parėjęs į namus pasikeisti rūbų, o visas būrys apsistojo poilsiui Karolio Stepšio ir Jono Morkūno sodybose. Naktį buvo išžudyta visa dėdės šeima ir sudeginta sodyba. Nukauta labai daug kareivių ir žuvo 19 kovos draugų. Pirmą kartą būrys patyrė tokią didelę netektį. Būrio vadas E. Sivilas-Slyva pasiūlė likusiems partizanams pasiskirstyti po bunkerius mažomis grupėmis ir apsispręsti.

Rudeniop keli partizanai nusprendė mėginti legalizuotis, tarp jų ir Bernardas. Jonavos saugumo viršininkas Luzginas po pirmo pasikalbėjimo išdavė pažymėjimą. Bernardas pradėjo mokytis buhalterių kursuose Kaune. Tačiau neilgai teko mokytis ir džiaugtis laisve. 1946 m. balandžio mėn. buvo suimtas. Bernardą teisė vieną tačiau atsirado liudytojas Petras Golubevas, su kuriuo pradinėje mokėsi. Liudytojas tvirtino, kad Bernardas neva tai vokiečių okupacijos metais nušovė vieną rusų karininką o kitą sužeidė. To pakako, kad atseikėtų 20 metų lagerio katorgos ir penkis metus tremties.

Nelaisvėje pravertė staliaus amatas, nes Vorkutos lagerių viršininkams labai reikėjo baldų. Bernardas duonos užsidirbdavo ne tik sau, bet ir draugams padėdavo apsiginti nuo bado.

Po kelių metų į tą patį lagerį buvo atvežti Antanas ir Stasys Morkūnai, Vytas Akunis, Stasys Stonys, Vacys Grušta ir Kazys Jaskutis nuo Gelvonų.

Išbuvus Vorkutos lagerių pragare 10 metų, iš Maskvos buvo atsiųstos bylos, ir teismas iš naujo nagrinėjo Golubevo melagingus parodymus. Bernardas ir tą kartą kaltu neprisipažino. Po mėnesio sužinojo, kad yra laisvas. Kadangi motina buvo paleista iš tremties, tai ir jam leido grįžti Lietuvon, tačiau tik į Jonavą. Dirbo stalių dirbtuvėse staliumi, vedė buvusių būrio ryšininkę Stasę Jasionytę ir pradėjo rėsti pastogę. Užaugino du sūnus.

Žmona Stasė Jasionytė-Lelija buvo išduota ir suimta 1946 02 17 Ryšininkėmis kituose būriuose buvo Janė Juozėnaitė ir Stasė Sidnickaitė. Jos irgi buvo išduotos ir nuteistos.

Lelijateisė Kaune kartu su Benediktu Vareikių, Karoliu Palaima, Vaciu Petrausku, vyru ir žmona Kulvinskais, Kaziu Raguliu-Baravyku ir Edvardu Kuliešiu-Liepsna. Buvo atseikėta 10 metų lagerio katorgos ir 5 metai tremties. Katorga prasidėjo Vilniuje Rasų, o tęsėsi Mordovijos lageriuose iki 1953 02 07. Vėliau tremtis Krasnojarsko krašte, Abenės r. kolūkyje iki 1955 01 24.

Tokią gavo „tėviškai pamokantį auklėjimą“ Stasė ir Bernardas Stepšiai už pasiaukojimą ir meilę Lietuvai. Tačiau budeliai nesugebėjo jų palaužti. Iki senatvės jie liko ištikimi laisvės idealams.

VIKTORAS KASMOČIUS-KIRVIS

Gimė 1918 m. Medinų k., Veprių vlsč. Mokėsi ir baigė Gelvonų progimnaziją. Vėliau gyveno ir dirbo tėvų ūkyje. Buvo vedęs, turėjo du vaikus. Vos praslinkus frontui, buvo suimtas ir tardomas. Paleistas 1944 m. rugpjūtyje išėjo pas „miško brolius“. Iš karto stojo į Genijaus būrį. Vėliau, susiformavus kitiems būriams, Viktoras Kasmocius atsidūrė pas Slyvą. Pats prisimena, kad ne kartą dalyvavo susirėmimuose, gindami gyventojus nuo stribų, ketinančių išvežti žmonių turtą ar šiaip pasityčioti. Kartą į Pakalniškių k. atvažiavo saugumietis: partizanai atėmė iš jo pistoletą, tačiau pasitarę grąžino ir jo nelietė. Saugumietis prašė niekada apie tai niekam nesakyti, nes jį vis viena teis.

Po kautynių Karolio Stepšio sodyboje su keliais jaunais partizanais Viktoras legalizavosi. Jonavos saugume pradėjo jį tardyti, o vėliau verbuoti dirbti jų naudai, suteikė Kastaus slapyvardį, įdarbino miškininku su sąlyga, kad jis pranešinės apie partizanus, jų buvimo vietas ir jų planus. Turėjo kas antrą dieną eiti į saugumą. Nesulaukę jokių vertingu žinių, saugumiečiai pradėjo įtarinėti, bet Viktoras gynėsi, kad partizanai jo vengia ir jam nesiseka aptikti jų pėdsakų. Pats visą laiką palaikė ryšius su Slyvos ir Dobilo būrių partizanais, pristatinėjo jiems maistą ir teikė reikiamą informaciją. Suimti gyvi partizanai ir ryšininkai per tardymus prisipažino, kad žino Viktorą Kasmocių, kad buvo pas jį.

1950 m vasarą V. Kasmocių-Kirvį suėmė. Nors jis neigė visus liudytojų parodymus, tačiau, palaikę vieną parą Ukmergėje, išvežė į Vilniaus saugumą vėliau į Lukiškių kalėjimą. Tuo metu suimti Dobilas, Žirgelis, Medžiotojas, Aitvaras. Kirvis ne kartą buvo kviečiamas akistaton su Dobilu, Medžiotoju ir kitais.

Kartą į tardymo kabinetą įėjo ir Pakalniškiuose sutiktas saugumietis. Išlaukęs, kada tardytojas išėjo, liepė viską neigti ir neprisiminti, kas buvo. Nors jis viską neigė, tačiau tardė iki 1951 m. rugpjūčio mėn. pabaigos. Vėliau V. Kasmocius-Kirvis Ypatingo pasitarimo (be teismo) nuteistas 15 metų lagerio. Iš Vilniaus į Kemerovo Meždurečjės

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

lagerį vežė etapais per Riazanę, Kirovą Kazanę, Sverdlovską. Lageryje dirbo statybose. Vietoje pavardės buvo numeris G-798. Po Stalino mirties pervežė į Omsko lagerį. Omske buvo perteistas, bausmė sumažinta iki 8 metų. Lagerių pragare išbuvo 6 metus ir 2 mėnesius, kitas laikas buvo iškaitytas už normų viršijimą.

1957 m. išleistas iš lagerio sugrįžo į namus Medinų k. Gavo pasą ir karinį bilietą, tačiau kas antrą dieną turėjo lankytis saugume. Maždaug iki 1961 m. saugumas nepaliko ramybės. Dirbo miškų ūkyje ir Upninkų tarybiniame ūkyje. Užaugino du sūnus ir dukrą, sulaukė savo džiaugsmui anūkų.

* Rašiniui apie Jonavos partizanus greta liudijimų ir prisiminimų panaudota medžiaga iš LYA (Kauno aps., Jonavos r. NKGB-MGB metinės operatyvinės suvestinės, baudžiamosios bylos B.18207.T.1 - 8, B.41415/3).

(Pagal Veronikos Gabužienės surinktą medžiagą)

STASIO MARKAUSKO-GALIJOTO KLaida

Įkūrus DKA B rinktinę ir jos vadu paskyrus Alfonsą Morkūną-Plieną 1946 04 30 rinktinė buvo suskirstyta į tris batalionus. Dar keli būriai savarankiškai veikė ar priklausė Vyčio apygardai Jonavos bei Veprių vlsč. 1946 m. vasarą DKA B rinktinėje sukurti du nauji batalionai, kurių vienam, ketvirtajam, vadovauti ir buvo paskirtas Stasys Markauskas-Galijotas (g. 1907 m.). Iš pradžių batalionas buvo rezervinis, nes dauguma kovotojų stengėsi gyventi savo ūkiuose, legaliai. Stasys Markauskas buvo Kazlaučiznos k., Veprių vlsč., kalvis. Junginį sudarė trys kuopos: pirmajai vadovavo Antanas Morkūnas-Šalna (suintas 1946 m.), antrajai - Stasys Venckus-Kardas (ž. 1949 m.), trečiajai-pats Galijotas. Kardo kovotojai jau 1946 m. vasarą ėmėsi aktyvios kovos, o Galijotą suėmus, Kardas buvo paskirtas bataliono vadu. 1948-1949 m. žiemą stovyklavo su Dobilo būriu Vareikonių girioje, kur 1949 02 09 žuvo.

1947 07 13 Galijotas buvo suintas. Deja, pas jį buvo rasti mobilizaciniai sąrašai, kuriuose surašyti dauguma Veprių apylinkės vyrų. Visi jie buvo suimti, tačiau pasirodė, kad kai kurie net nenučiuokė, kad į tuos sąrašus įtraukti. Atlikta daug kratų, kurių metu rasta ginklų. Jų savininkus nuteisė, priskyrus dalyvavimą partizaninėje kovoje. Tardymo metu buvo išduotas Vincas Meilus-Mina iš Valių k., gyvenęs su svetimu pasu, kurį iš Vilniaus buvo atvežęs ryšininkas. Žmogus iš pradžių gyveno pas Galijotą, vėliau dirbo pas ūkininką. Buvo nuteistas 10 m. lagerių.

Toks neatsargus bataliono vado elgesys prišaukė daug nelaimių.

IS ARCHYVŲ

1945 m. pradžioje visoje Lietuvoje vyko didelės kautynės su NKVD kariuomene. Veprių vlsč., ties Gudelių k., Žalio Velnio 60 kovotojų dalinys susikovė su trimis kariuomenės batalionais ir keturių miestelių sribais. Jėgos buvo nelygios, žuvo 6 partizanai.

1945 03 02 Upninkų vlsč. Gudonių k. mūšyje su Veprių įgulos kareiviais žuvo 19 partizanų. Padegus K. Stepšio sodybą, sudegė sodybos šeimininko mama ir žmona. Pats šeimininkas ir jo dukrelė buvo nušauti, kai bandė pabėgti. Z. Cesiūno-Sakalo, kilusio iš Janionių k., Musninkų vlsč., palaikęs tėvas slapčia parsivežė į Čiobiškį. Kiti žuvusieji buvo palaidoti Upninkų kapinėse.

1945 03 20 mūšyje Veprių vlsč., Ukmergės aps., žuvo 36 partizanai.

Iki 1945 m. pabaigos Veprių vlsč. partizanai priklausė DKA A rinktinei, susikūrus B rinktinei, perėjo į ją.

1946 m. kovo mėn. DKA 80 partizanų būrys atžygiavo prie Jonavos, pakeliui nukovę kelis Gelvonų vlsč. stribus. Jonavos urėdijoje, Lipašiškių miške, prie Praulių k. yra bunkeris, kuriame 1945-1950 m. gyveno partizanai J. Bartosevičius-Medžiotojas, P. Raišys-Žilvitis, R. Treščinskas-Lazdynas, J. Vasiliauskas-Balandis.

1946 10 30 mūšyje gyvas paimtas partizanas Bronius Vaičiūnas-Lubinas (g. 1923 m.) iš Kančiškių k., Panoterių vlsč. Po dviejų savaičių mirė nukankintas.

1947 10 21 Svilonių k. žuvo DKA A rinktinės partizanai: 5-ojo bataliono vadas K. Gurskas-Riešutas ir kovotojas J. Simanavičiaus-Mažylis.

Kadangi sudegus mokyklai tinkamų patalpų Upninkuose nebuvo, mokykla įsikūrė Aukštakaimyje, Tomo Morkūno namuose. 1949 m. ji buvo perkelta į Gudonių k., į Prano Slepeikos namus. Šie žmonės buvo išvežti į Sibirą.

GIEDRAIČIŲ-BALNINKŲ PARTIZANAI

Balninkų valsčius priklausė Ukmergės apskrčiai, dabar - Molėtų r. Yra 25 km atstumu nuo Ukmergės, 7 km iki Želvos. Tarpukario Lietuvoje (1923 m.) valsčiuje buvo 109 gyvenvietės, 1035 sodybos ir jose gyveno 5591 gyventojas. Balninkų mstl. buvo 111 kiemų, 614 gyventojų. Iš didesniųjų kaimų paminėti: Geliogalių k. (45 sodybos ir 204 gyventojai), Perkalių k. (42 sodybos ir 182 gyventojai), Balandžių k. (40 sodybų ir 171 gyventojas), Martnonių k. (34 sodybos ir 171 gyventojas), Kazliškių k. (32 sodybos ir 161 gyventojas), Plaštakos k. (25 sodybos ir 145 gyventojai), Daubariškių k. (28 sodybos ir 140 gyventojai), Dapkūniškių k. (24 sodybos ir 138 gyventojai), Vanagų k. (26 sodybos ir 127 gyventojai), Dragaudžių k. (28 sodybos ir 121 gyventojas), Zapaskų k. (22 sodybos ir 110 gyventojų), Rutėnų k. (19 sodybų ir 104 gyventojai).

Giedraičių valsčius priklausė Ukmergės apskrčiai, Širvintos upės aukštupio dešiniajame krante, 42 km nuo Ukmergės. Dabar - Molėtų r. 1923 m. valsčiuje buvo 235 gyvenvietės, 1616 sodybų ir jose gyveno 9332 gyventojai. Gyvenvietes sudarė 85 kaimai, 7 dvarai, 47 palivarkai, 97 vienkiemiai ir 2 miesteliai. Vienas iš jų - Giedraičiai, valsčiaus centras. Jame buvo 56 sodybos, gyveno 445 gyventojai. Didžiausieji kaimai: Tijūniškės (49 sodybos, 230 gyventojų), Pusnė (44 sodybos, 196 gyventojai), Laumikoniai (39 sodybos, 195 gyventojai), Maišeliai (30 sodybų 169 gyventojai).

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

ALFONSAS BAGDONAS-ARELIS

Alfonsas Bagdonas (g. 1912 08 17) iš Balninkų vlsč. Padembės (dabar Paužuolių) k., vidutinių ūkininkų Juozapo ir Domicėlės (Babelytės) Bagdonų šeimos. Joje augo penki vaikai: Jonas, (g. 1903 m.), Vincentas (g. 1908 m.), Alfonsas (g. 1912 m.), Rapolas (g. 1913 m.), Povilas (g. 1917 m.) ir Ona (g. 1921 m.). Lankė Karališkių pradžios mokyklą ir padėjo tėvams darbuotis ūkyje.

Alfonsui Lietuvos kariuomenėje suteiktas puskarininkio laipsnis. Po tarnybos dirbo tėvų ūkyje. Priklausė Jaunosios Lietuvos sąjungai. 1944 m. vasarą raudonuosius okupantus sutiko miške su ginklu rankoje. Greitai subūrė partizanų būrį, kuriame kovojo 50-100 partizanų, jam vadovavo. 1944 m. rugsėjo-spalio mėn. buvo vienas iš *Balninkiečių laisvės* rinktinės kūrėjų, dalinio ir būrio vadas. Į Alfonso dalinį Tėvynės ginti stojo ir du jo broliai: Rapolas ir Povilas. Rapolas-Lapas tapo 1-ojo būrio vadu ir Arelio pavaduotoju. Arelio dalinys veikė Balninkų, Kurklių vlsč. ir pietinėje Kavarsko vlsč. dalyje bei vakarinėse Skiemonių ir Alantos vlsč. teritorijose. 1944 08 29 Arelio vyrai užėmė Kurklių vlsč. vykdomąjį komitetą karinę įgulą ir iš kalėjimo išlaisvino suimtuosius. 1944 09 07 apie 50 partizanų vėl užėmė Kurklius ir išlaisvino 12 suimtųjų. Be to, dalinys puolė Žemaitkiemį, Balninkus, o kartu su Patašono 60 žmonių būriu - Kavarską.

1945 m. vasario mėn. sovietų kariuomenė bei sribai užpuolė Patašono būrį. Atvykę Arelio vyrai užėmė patogias pozicijas prie Šventosios upės ir taip padėjo Raudonikio vyrams pasitraukti prie jų. Enkavedistai, norėdami apsupti besitraukiančius partizanus, pateko į Arelio parengtą pasalą ir turėjo daug nuostolių.

1945 06 26 agentė „Danilevičiūtė“ pranešė enkavedistams, kad Arelio vyrai apsistoję miške ties Trakinių ir Maskoliškių k. Netikėtai užklupti, žuvo 36 partizanai, tarp jų ir visi trys broliai Bagdonai: dalinio ir būrio vadas Alfonsas-Arelis, jo pavaduotojas ir būrio vadas Rapolas-Lapas bei Povilas.

BROLIAI ČEREŠKOS

Balninkų vlsč. Čereškų k. Jono ir Emilės Čereškų šeimoje gimė net vienuolika vaikų, bet išgyveno septyni: Albinas (g. 1917 m.) nelaimingo atsitikimo metu neteko dviejų dešinės rankos pirštų, karinei tarnybai netiko. Buvo vedęs, gyveno Žemaitkiemio vlsč. Berzgainių k. Brolis dvynys Karolis dirbo ūkyje. Vokiečių okupacijos metais tarnavo Vietinėje rinktinėje.

Karolis Čereška-Sruoga (g. 1917 m.) partizanavo savo gimtosiose vietovėse, priklausė *Balninkiečių laisvės* rinktinei, o nuo 1946 m. DKA B rinktinei. Dalyvavo puolant Balninkus, kovėsi Ažumakio miško kautynėse ir veikė Alantos, Balninkų, Kurklių, Molėtų, Želvos bei Žemaitkiemio vlsč. teritorijose. Kartu su kitais partizanais turėjo įsirengęs bunkerius Žemaitkiemio vlsč. Brazgių šilelyje, Brazgių dvaro skardyje ir Balninkų vlsč. Juodpurvių miške. Juose apsistodavo vėlyvą rudenį, ankstyvą pavasarį ar prieš armijai "šukuojant" apylinkes. 1947 11 04 ankstų rytą Balninkų MGB karinis dalinys ir sribų būrys apsupo Juodpurvių mišką, rado išduotą bunkerį ir sulaikė

partizanams maistą nešantį rėmėją. Taip žuvo DKA B rinktinės apsaugos bataliono 2-osios kuopos partizanai: kuopos vadas ltn. Juozas Zurza-Karpis, Karolis Čereška-Sruoga, Pranas Urbonavičius, Vladas Purlys-Tauras ir Jurgis Tarela.

Jų palaikai buvo išniekinti Balninkuose bažnyčios šventoriaus pakalnės apačioje.

Povilas ir Balys Čereškos partizanavo Kaune ir priklausė Santakos, o nuo 1947 m. gegužės mėn. Birutės rinktinei.

Balys Čereška-Vaidotas gyveno Kaune, palaikė glaudžius ryšius su DKA B rinktine ir joje partizanavusiu savo broliu Karoliu Čereška-Sruoga. 1947 m. gegužės mėn. Vaidotas atvyko į Plieno grupę ir joje dirbo iki 1947 m. rugsėjo mėn. Grįžęs į Kauną rugsėjo 24 d. buvo suimtas su broliu Povilu ir kitais draugais. Ypatingojo pasitarimo Balys nuteistas 25-eriems metams, o Povilas 10 m. katorgos.

PRANAS KIAUŠINIS-KIAUNĖ

Gimė 1918 m. Balninkų vlsč. Petrikiškių k. 1944 m. kovose pasirinko Kiaunės slapyvardį. Kartu su juo į partizaninę kovą įsitraukė ir dvijo seserys: Uršulė (g. 1929 m.) ir Amelija (g. 1926 m.). Jos palaikė ryšį tarp *Balninkiečių laisvės* rinktinės Vanago, Žaibo ir Žalgirio būrių.

P. Kiaušinis-Kiaunė buvo DKA B rinktinės štabo narys ir kuopos vadas. Po dviejų metų intensyvios paieškos enkavedistams pavyko nustatyti B rinktinės vado K. Puodžiūno-Titnago vietą Ažumakio miške. 1951 09 26 Molėtų karinės įgulos kareiviai čekistinės operacijos metu Ažumakio miške vykusiame susirėmime paskutinis rinktinės vadas Kazys Puodžiūnas-Titnagas, štabo narys ir kuopos vadas Pranas Kiaušinis-Kiaunė, štabo narys Vincas Miškinis-Vienuolis ir buvęs Skirmanto būrio skyriaus vadas Rapolas Purlys-Slapūnas žuvo.

NIKODEMAS LIŠKAUSKAS-BERŽAS

Gimė 1915 03 05 Balninkų miestelyje. Tėvai Nikodemas ir Ona Liškauskai buvo pasiturintys ūkininkai (turėjo 36 ha žemės). Šeimoje augo trys vaikai: Albina, Nikodemas ir Alfonsas. Nikodemas Lietuvos kariuomenėje baigė puskarininkių mokyklą buvo suteiktas vyresniojo puskarininkio laipsnis. Buvo Ukmergės šaulių rinktinės Balninkų skyriaus narys.

Nikodemas Liškauskas pasirinko Beržo slapyvardį, suorganizavo apie 30-ties vyrų būrį ir jam vadovavo. Jau rugpjūčio mėn. Beržo būrys puolė Želvos karinę įgulą. Rasdavo prieglobstį Didžiakaimyje pas Oną Slavinskienę, Armoniškių k. pas Joną Strazdą turėjo platų ryšininkų tinklą. Dalyvavo 1945 06 27 Trakinių kautynėse.

Nuo 1946 m. Beržo dalinys priklausė DKA B rinktinei, o jis pats tapo 3-iojo bataliono kuopos vadu. 1947 01 10 priešui "šukuojant" Žemaitkiemio vlsč. apylinkes žuvo Rundžių k. kartu su kuopos partizanais B. Miškiniu-Kardu, V. Raugaiu-Žilvičiu, Zigmū Žukauskas-Plaktuku.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

BROLIAI PILECKAI

Ukmergės aps. Balninkų vlsč. Kibildžių k. darbščioje Karolio Pilecko šeimoje augo keturi vaikai: trys sūnūs Stasys (g. 1911 m.), Petras (g. 1921 m.), Antanas (g. 1924 m.) ir duktė. Mokėsi vaikai Karališkių pradinėje mokykloje. Stasys ir Petras, atėjus laikui, tarnavo Lietuvos kariuomenėje. 1940 m. sovietams okupavus Lietuvą ir Lietuvos kariuomenę įjungus į raudonąją armiją jis tapo raudonarmiečiu. Prasidėjus karui, Petrui pavyko pasitraukti iš raudonosios armijos ir grįžo namo. Prisijungė prie 1941 m. sukilėlių, kurių gretose jau buvo jo brolis Stasys. 1944 m. abu broliai savanoriais įstojo į Vietinę rinktinę. Tais pačiais metais jie grįžo namo ir dirbo tėvo ūkyje.

Sovietams antrą kartą okupavus Balninkus, visi trys broliai pasitraukė į mišką Tėvynės ginti ir tapo *Balninkiečių laisvės* rinktinės partizanais.

Pirmasis žuvo Petras Pileckas. Jis dalyvavo 1944 09 04 N. Liškausko-Beržo būrio surengtame Balninkų puolime. Kai laužė kalėjimo lango grotas, norėdamas išlaisvinti suimtuosius, tarp kurių buvo ir jo draugas Bronius Rimas, Petrą užmušė granata.

Antanas Pileckas žuvo 1945 06 27 sovietų kareiviams puolant Trakinių kaimo pamiškėje apsistojusį išdaviko išduotą *Balninkiečių laisvės* rinktinės Arelio dalinį, kurio partizanų buvo ir Antanas.

Vyriausiasis brolis Stasys-Sala 1945 m. pabaigoje su suklastotais dokumentais išsidarbino Utenos Lietkoopsajungos paruošų sandėlio sandėlininku, bet buvo išaiškintas ir 1948 08 20 suimtas. Po tardymo nuteistas 10-čiai m. kalėjimo.

STEPONAS SATKEVIČIUS-GINTVYTIS

Gimė 1925 m. Utenos aps. Skiemonių vlsč. Janonių k., vargingoje šeimoje. Mokėsi Ukmergės mokytojų seminarijoje. 1944 m. išjos išėjo į Vietinę rinktinę ir buvo pasiūstas į Marijampolės karo mokyklą. Mokytojavo Balninkų vlsč. Dapkūniškių pradinėje mokykloje. 1946 m. pabaigoje išėjo į mišką pasirinko Gintvyčio slapyvardį. 1947 m. susitiko su DKA B rinktinės vadu A. Morkūnu-Plienu ir, jam pasiūlius, perėjo į DKA štabą tapo jo nariu ir redagavo partizanų leidžiamą laikraštį „Tėvynei šaukiant“. 1949 12 30 sunaikinus Plieną ir jo štabą Steponas Satkevičius-Gintvytis išvyko į Vytauto apygardą ir buvo Kalnų srities štabo narys bei Vytauto apygardos štabo viršininko pavaduotuoju. Ten kovojo apie metus, nes žuvo 1951 m. kovo 19 d. Labanoro girioje.

ALFONSAS SAUGŪNAS-ŽAIBAS

Gimė 1915 02 13 Balninkų vlsč. Paberžės k. Sugrižus sovietams, A. Saugūnas pasirinko Žaibo slapyvardį ir buvo pirmose partizanų gretose. Netrukus jis suorganizavo savo būrį, jam vadovavo ir priklausė Balninkiečių laisvės rinktinei. 1944 12 29 būrys

kovėsi Ažumakio kautynėse. Jis vadinosi Vėtros vardu, jame buvo 30-35 partizanai, iš kurių 14 vyrų buvo iš Geliogalių k. Tarp jų ir žmonos brolis Kazys Statauskas.

1945 m. pradžioje Žaibas jau buvo *Balninkiečių rinktinės* dalinio ir būrio vadas, jame jau apie 120 partizanų. Veikė prie Ažumakio ir Adomavos miškų prigludusiose vietovėse, Balninkų, Želvos valsčių Daubariškių, Juodakelių, Žvynėnų, Molėtų vlsč. Videniškių, Pikčiūnų Petrauskų, Utenos apskr. Užpalių vlsč. Kuršiškių, Dabužių kaimų apylinkėse.

Duomenų apie Alfonso Saugūno-Žaibo žūties datą ir aplinkybes archyvinuose nerasta. 1992 m. teismo sprendimu nustatyta, kad Alfonsas. Saugūnas, Antano žuvo 1945 m. balandžio 22 d. kovos Užių miške (dabar - Luokesos sen., Molėtų r.).

Po mirties A. Saugūnui suteiktas kario savanorio statusas.

JONAS KATINAS-VANAGAS

Gimė 1900 m., buvo 1918 m. kovų savanoris, o 1926 m. mokėsi karo mokykloje, karininkas. 1944 m. pasitraukus paskutiniams vokiečiams su E. Svilu-Slyva išėjo Tėvynės ginti. Abu subūrė partizanų būrius ir jiems vadovavo. 1944 m. rugpjūčio mėn. netoli Želvos susirinkę būrių vadai Steikūnas, P. Švelnikas, J. Katinas, Pipiras, molėtiškis Klemensas Žvinys, želvietis Stasys Grinevičius-Vanagas bei E. Svilas-Slyva pasiskirstė veiklos teritorijas ir aptarė pasipriešinimo okupantui būdus. Rugpjūčio pabaigoje J. Katino partizanų būrį sudarė jau 65-70 gerai ginkluotų vyrų. Jo adjutantu buvo Jonas Motieka.

1944 11 11 didelės sovietų karinės pajėgos netikėtai apsupo Didžiokų ir Pūscios miškus. Tuo metu partizanai buvo apsistoję Markauskų, Dapkų ir Jono Kivilšos sodybose. Pastarojoje buvo išikūręs būrio štabas. Ryte ryšininkai pranešė, kad daug kareivių eina nuo Giedraičių ir Pajaurės kaimo į Kazokų mišką, o mašinų kolona sustojo Kazokų ir Bitėnų kaimuose. Tai išgirdęs Jonas Katinas su trim broliais Motiekomis išėjo pasižvalgyti ir įvertinti situaciją. Jie nesitikėjo, kad rusai gali tiksliai žinoti visus miško keliukus. Deja, kareiviams padėjo vietiniai rusai - sribai Semionovai. Jie slaptai atvedė kareivius į tą vietą kur tikėjosi rasti partizanus, bet rudens rūkas juos suklaidino. Kova truko pusantros valandos. Priešas prisiartinti prie partizanų nesugebėjo, todėl apmėtė juos granatomis. Pirmas nutilo Jonas Motieka, antras žuvo būrio vadas Jonas Katinas. Juozas Motieka pasinaudojęs sąmyšiu palindo po nupjautos eglės viršūne ir viską matė. Po mūšio rusų karininkai su kareiviais nuėjo apie 150 m gilyn į mišką ir, neradę daugiau partizanų, grįžo atgal. Sribai Semionovai atėjo atpažinti žuvusiųjų, bet Jono Motiekos neatpažino, nes jo galva buvo labai sužalota. Enkavedistai savo dokumentuose rašė, kad 1944 11 11 nukautas „banditų gaujos vadas majoras Jonas Katinas.“ Iš tikrųjų J. Katinas turėjo kapitono, o ne majoro laipsnį. Paliktus žuvusius partizanus Juozas Motieka kartu su kitais būrio vyrais palaidojo Kazokų miške.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Juožą Motieką Vilniaus geležinkelio stotyje vėliau nušovė tie patys Semionovai. Jono Katino ir dviejų brolių Motiekų palaikai 1990 m. buvo iškasti ir iškilmingai perlaidoti Molėtų kapinėse.

Kazys Strazdas

SEPTYNIOLIKMEČIO IŠBANDYMAI

1944 m. spalio mėn. naktį į Staškūnų k., Giedraičių vlsč., esančią Baltrūnų sodybą atėjo sribai, apsupo, paskui išsivedė šeimyną ir suguldę spardė, reikalaudami pasakyti, kur yra jų mišką su dėde išėjęs vyresnysis sūnus. Stanislovui buvo septyniolika metų, jis nepabūgo grasinimų, smūgių. Jau po mėnesio ir jis pasuko į Prano Krupauskos-Uosio būrį, kurio vadas buvo tikras vaikinų dėdė. Priėmė, suteikė Aukuro slapyvardį. Priesaiką davė 1945 m. vasario 16-tą Bijutiškio klebonijoje. Dalyvavo kuopos vadas Stasys Grinevičius-Vanagas, kunigas Zigmas Komaras, ginklo draugai. Tada jų kuopoje buvo apie 50 partizanų, trys būriai: Uosio, Žvirblio ir Erškėčio. Vyrai veikė Giedraičių, Širvintų, Želvos valsčiuose.

Žuvus Vanagai, vadovavimą būriui perėmė Povilas Švelnikas. Vaikinas dalyvavo ne vienoje kautynėje, sėdėjo pasalose.

Pirmasis kovos krikštas buvo prie Pusnės ir Sauginių kaimais. Ten 1945 03 19 susidūrė su Želvos ir Giedraičių sribais. Tų pačių metų vasarą Marguolių vnk., prie Kraspolio miško, vyko didelės kautynės su sribais ir kareiviais. Tada pirmasis žuvo Stanislovo dėdė Vladas Petkevičius. Sužeistą partizaną rusų karininkas pakėlė už plaukų ir paleido dar vieną kulka... Paguldė tada galvas Bronius Šiupienis, Romas Savanevičius. Liudvikas Lajauskas pakliuvo į jų nagus gyvas, bet gulintį ant žemės kareiviai subadė durtuvais. Tada žuvo ir keli kareiviai, o Stanislovas buvo lengvai sužeistas.

Pasitraukė Vievio link. 1946 01 04 Kazokiškių miške pakliuvo į pasalą. Tada sužeidė Praną Krupauską-Uosį. Kareiviai partizaną išvežė į Trakus, tačiau ten nužudė ir užkasė bendroje kapavietėje.

Stanislovas Baltrūnas 1948 03 25 kautynėje buvo sužeistas. Nuvežė gydytis pas gimines į Vilnių, paguldė į ligoninę. Naktį operavo, tačiau apie sužeistą žmogų pranešė saugumiečiams. Kitą dieną, darjėgų po operacijos neatgavusi, suėmė ir nuvežė tardyti. Nuteisė 25 m. kalėti kaip tėvynės išdaviką... Keliavo po Vologdos, Intos lagerius. Teko kalėti kartus su DKA štabo viršininku B. Trakimu-Geneliu. Namo sugrįžo tikrai 1968 m., gyvena Trakuose.

Pagal S. Baltrūno pasakojimą, 2007 m.

KUOPOS VADAS VYTAUTAS STRAZDAS-BEBRAS

Vytautas Strazdas gimė 1928 m. rugsėjo mėn. 8 d. Giedraičių vlsč. Smėlinkos vnk. Tėvas Edvardas buvo pradinės mokyklos mokytojas, vėliau gavo tarnybą Lietuvos pasienio policijoje. 1935 m. perėjo dirbti į viešąją policiją Kėdainių mieste. Šeimoje augo trys sūnus ir dukra. Vytautas buvo antrasis vaikas.

Prasidėjus karui su vokiečiais, motina su vaikais persikėlė gyventi į Ukmergę prie brolių Stasio ir Viktoro Butkų. Jurgis ir Vytautas mokėsi Ukmergės mokytojų seminarijoje. 1944 m. vasarį Jurgis išvažiavo į Vietinės rinktinės karo mokyklą Marijampolėje, grįžęs dirbo mokytoju Žemaitkiemio mokykloje, vėliau Ukmergės progimnazijoje, o 1945 m. įstojo į Kauno konservatoriją.

Tuo metu brolio Vytauto likimas susiklostė kitaip. Dar 1944 ir 1945 m. vasaras jis praleido pas dėdę Stasį Butkų kaime, kur rinkdavosi partizanai. 1945 m. liepos mėn. okupantai sugavo ir kirviu sukopojus jo dėdę partizaną sudeginus trobesius, Vytautas iš seminarijos išėjo mokytojauti į Prauslių pradžios mokyklą netoli Žemaitkiemio. Slapta susitikinėdavo su partizanais, netrukus buvo perkeltas dirbti į Giedraičių mokyklą už keliasdešimt kilometrų. Čia apsigyveno pas kitą dėdę - tėvo brolių Antaną Strazdą Šeštadieniais po pamokų Vytautas eidavo pėsčiomis 40-50 km prie Ukmergės pas miško brolius, o grįždavo sekmadienio naktį, ar tiesiog rytą į pamokas. Dėdė, bandydamas jį atkalbėti nuo tų pavojingų susitikimų, kartą pamelavo jam sakydamas, kad ieškojo valsčiaus milicininkas. Pagalvojęs esąs iššifruotas, galutinai pasitraukė pas partizanus. Čia davė priesaiką ir iki 1949 11 28 buvo apsaugos būrio vadas, po to paskirtas kuopos vadu. Dalyvavo daugelyje susidūrimų su priešu, laimingai išvengdamas žūties. Po mūšio prie Žemaitkiemio, pro Vidiškes, Siesikus pasiekė Pabaisko apylinkes, kur vėl susitiko su B. Medelsku-Krienu, B. Dūda-Naručiu ir kitais .

1949 m. birželio-rugpjūčio mėn. kelis kartus susitiko su Pabaisko apylinkėje veikiančiu buvusio policininko V. Strazdo-Klausučio būriu. Jungtinis būrys dienojo Daburėlio upelio šlaituose, kur netoli Juodausių ir Jogvilų kaimų buvo įrengtų ir slėptuvių. Lapkričio 28-ąją partizanai buvo pakviesti vakarienei į Jogvilų k. Atėjo trise: Vytautas Strazdas-Bebras, Jonas Grybauskas-Paukštelis ir B. Dūda-Narutis. Atvykusius partizanus moterėlė puolė vaišinti. Siūlė naminės, bet Narutis gerti atsisakė, o ir kiti, lyg nujausdami nelaimę, greit pakilo išeiti. Į kitą kaimo galą sunkvežimiu jau buvo atvažiavę rusų kareiviai ir pasistatę kulkosvaidžius laukę pasaloje. Priėjus pasigirdo šūvių serija... Tik vienam Naručiui pavyko pabėgti. Grįžo pas Krieną, Tėvą Genelį ir Likimą viską jiems papasakojo.

Ryte kareiviai jau padengtus šalnos šerkšnu lavonus sukrovė į sunkvežimį ir išvežė į Ukmergę. Kažkas matė, kaip Bebro kūną pasodino prie bažnyčios tvoros, fotografavo, mat jis nešiojo vokiškus karininko antpečius - reiškia, sunaikino didelį vadą.

Pagal kario savanorio Jurgio Strazdo prisiminimus, 2006 m.

ATMINTIS LIKS AMŽIAMS

Giedraičių ir Balninkų vlsč. teritorijos buvo toliausiai į rytus nusidriekusi 1945-1950 m. vietovės partizaninėje DKA. Molėtai, Alanta, Skiemonys jau priklausė Vytauto apygardos junginiui.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Giedraičių vlsč. partizanų būrių organizatoriumi buvo LLA narys Vytautas Jakštys. 1944 m. Ukmergės apskrities teritorija buvo padalinta į šešis rajonus. 6-ojo rajono vadu buvo paskirtas Ukmergės apskrities kooperacijos inspektorius V. Jakštys. LLA bendros vadovybės nesudarė, o jau 1944 10 06 buvo suimtas apskrities organizacijos vadas Pranas Uoginčius ir nuteistas mirties bausme. Žinoma, kad 1944 m. birželio mėn. P. Uoginčius ieškojo tampsresnių kontaktų su LLA, atvykęs į Vilnių pas apygardos vadą kapitoną Albina Karalių, vėliau pas jį buvo atvykę LLA įgaliotiniai. 1944 m. pabaigoje V. Jakščio būryje buvo apie 45 partizanus. Jis nuo 1944 07 20 buvo paskirtas rajono vadu. Tačiau Giedraičių apylinkėse veikė ir kiti partizanų būriai. Organizuoti partizanus dar 1944 m. pabaigoje pradėjo Petras Gruzdas-Vėtra, Povilas Švelnikas-Voldemaras.

Giedraičių sribai šėlo ne tik savo apylinkėse. 1944 m. pabaigoje Širvintų vlsč. Tarautiškių k. Gatavecko sodyboje įrengtame bunkeryje gyveno trys partizanai. Gruodžio pradžioje į sodybą pažaisti atėjo vaikai, kurių tėvai buvo sribai. Jie pastebėjo sodyboje svetimus vyrus ir apie tai papasakojo tėvams. Gruodžio 5 d. sodybą apsupo Giedraičių sribai ir enkavedistai. Į bunkerį, kuriame slėpėsi vyrai, buvo įmesta granata. Bunkeryje žuvo Vladas Devenis, Tarautiškių k. gyventojas, partizanas nuo 1944 m. rugpjūčio mėn., Juozas Gataveckas, Tarautiškių k. gyventojas, ir Vytautas Kazlauskas, 1940-1941 m. buvęs Tarautiškių k. seniūnu.

Jų palaikus kaimo žmonės palaidojo po klevu, augančiu kalnelyje šalia kaimo. 1972 m. žuvusiųjų giminės palaikus slapta atkasė ir palaidojo Giedraičių miestelio kapinėse. Užkasimo vieta buvo aptverta, pastatytas kryžius. Šiuo metu kryžiaus nebėra, metalinės tvorėlės liekanos atremtos į klevą.

1945 m. pabaigoje Ukmergės apskrities partizanai (DKA B rinktinė) buvo suskirstyti į 5 batalionus, nors stiprios vadovybės rinktinė neturėjo. Tada Šešuolių ir Želvos vlsč. veikė trys dideli daliniai: Vanago, Žaibo ir Voldemaro. Stasio Griniaus (Grinevičiaus)-Vanago dalinį, veikusi Giedraičių vlsč. (taip pat Želvos, Šešuolių ir Širvintų vlsč.), sudarė apie 90-110 partizanų. Jie operacijas vykdė kartu ar susiskirstę į grupes. Joms vadovavo Uosis, Erškėtis ir Žvirblis. 1946 06 06 per kareivių siautėjimus Vanagas nutarė išskirstyti partizanus 5-6 žmonių grupelėmis, kad lengviau būtų išvengti susidūrimų su NKVD. Tuo manevru pavyko išlaikyti kovotojų branduolį, tačiau susidūrimų su baudėjais neišvengta. Vasarą žuvo partizanai, tarp kurių Vanago pavaduotojas S. Jočys. Rugsėjo 8 d. žuvo ir pats S. Grinius-Vanagas. Vanagai žuvus, kuopai vadovavo Povilo Švelnikas-Voldemaras, ji priklausė DKA, 1-ajam Audros batalionui, vėliau - veikė savarankiškai.

Nuo 1945 m. žiemos iki 1946 m. rudens Giedraičių, Ambraziškių, Dubingių, Molėtų, Pūsnės, Želvos apylinkėse vis dar kovojo P. Švelniko-Voldemaro (g. 1913 m. Lelikonių k., Želvos vlsč.) 20-30 partizanų būrys. Pagrindinė dislokavimo vieta - Pūsnės giria. Tuo pat metu Molėtų, Inturkės, Giedraičių vlsč. veikė Petro Gruzdo-

Vėtros 70 partizanų kuopa. Joje buvo Uosio, Erškėčio ir Žvirblio būriai. Vėtra vadovavimą būriui buvo perėmus iš Lietuvos savanorio, būrio vado Jono Katino, kuris žuvo 1944 m. pabaigoje. Vėtros būrys 1945 m. įsijungė į Vytauto apygardą. 1946 09 18 Želvos vlsč. buvo apsuptas ir suimtas. Nuteistas mirties bausme, tačiau nuosprendis vėliau buvo pakeistas 20 m. sustiprinto režimo lagerių. Kalėjo Irkutske, į laisvę išėjo 1956 m., tačiau į Lietuvą nebuvo įleistas, o gyveno Rygoje.

Tarp Molėtų ir Giedraičių veikė mokytojo Klemenso Žvynio iš Molėtų vlsč. Dubinkos k. būrys. 1944 m. buvo 70 partizanų. Jis irgi 1945 m. įsijungė į Vytauto apygardą.

1946 08 06 NKVD informatorius pranešė Balninkų sribams, kad Magulos k. gyventojų Vaclovo Paškevičiaus sodybos bunkeryje slapstosi du partizanai. Atvykę į nurodytą vietą, kareiviai partizanus aptiko bunkeryje. Kadangi jie reikalavimui pasiduoti nepakluso, bunkeris buvo susprogdintas. Taip žuvo partizanai Antanas Paškevičius (g. 1923 m.) ir Vaclovas Grigas (g. 1921 m.).

Buvęs partizanas Vytautas Simonavičius-Bitinas (g. 1924 m. Skrebulių k., Molėtų vlsč.) prisimena Voldemaro būrio, kuriame buvo apie 200 partizanų, kautynes su kareiviais. Jis 1944 m. pradžioje - P. Plechavičiaus Vietinės rinktinės kariūnų mokyklos Marijampolėje kursantas. 1945 m. pradžioje kariavo Vėtros grandyje, priklausiusioje Voldemaro būriui. Legalizavosi 1945 m. rugsėjo mėn., dirbo Pakalnių (Utenos vlsč.) pradinės mokyklos mokytoju, vėliau savo tėviškėje Skrebulių k. bei Šešuoliuose (Ukmergės r.), tačiau ryšių su partizanais nenutraukė.

Vytautas Simonavičius pasakojo:

„Berods 1945 m. birželio mėn. antroje pusėje stovyklavome už Dubingių, prie pat Žverno ežero, Liudgardos k. Dalinyje vadas Povilas Švelnikas-Voldemaras palaikė drausmę: per visą buvimo laikotarpį nemačiau nei vieno girta partizano. Kartą kai ilgai nesiprausęs pirtyje nuėjau prie ežero išsimaudyti, vadas, net nebaigusį praustis, parginę į trobą ir pareiškė pastabą.

Tuo laikotarpiu į mūsų tarpą buvo infiltruojami agentai. Vienas iš jų buvo lyg ir vokieitis, kalbėjo tik vokiškai ir dėjosi kitų kalbų nemokantis. Stovyklavietėse vakariniai patikrinimai kartais nevykdavo. Tada skyrininkai suskaičiuodavo partizanus ir pranešdavo vadovybei. Stovykloje būdavo išstatomi sargybiniai, nustatomi vienai parai slaptažodžiai. Apsistojus kaime, už jo ribų nebūdavo išleidžiami net kaimo gyventojai. Net karvei lauke priirti turėdavę gauti leidimus.

Taigi, tada žygis buvo tolimas, baigėsi jis paryčiui Jaurų k., Molėtų vlsč. Dėl mūsų atvykimo kaime tvyrojo įtampa ir baimė dėl per didelio partizanų skaičiaus, paliktų brydžių, nes iki Giedraičių buvo tik 4 km. Troboje, buvusioje jau pamiškėje, su kitais kovotojais valėme ginklus. Staiga vienas šautuvas netyčia iššovė. Paskubomis baigėme valgyti ir išskubėjome iš trobos. Už kokių 200 m nuo kaimo sugulėme. Po pusvalandžio pamatėme baltai apsirengusią moteriškę ir sribus. Sukaleno mūsų

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

kulkosvaidžiai, automatai. Sugulė ir sribai, pradėjo šaudyti. Voldemaras mus drąsino. Susišaudymas truko apie pusvalandį, kol išgirdome komandą „Automatininkai, pirmyn“, kuri reiškė trauktis. Bėgome mišku, pievele ir per vieškelį atbulomis pagal Vėtros komandą. Už trijų kilometrų sustojome atsikvėpti. Šalia manęs buvęs Petras Mackonis pasakojo, kad bėgant jo ginklo gaidukas užsikabino už šakos, pasigirdo šūvis. Laimei, nieko nesužeidė. Tada visi supratome, kad didelis partizanų susitelkimas viename būryje yra pavojingas”.

Voldemaras 1946 09 18 mūšyje buvo išduotas, sužeistas ir suimtas neturėdamas sąmonės. Nuteistas 20 m. kalėjimo ir 5 m. tremtimi. Kalėjo Irkutsko srities Angarlageryje. 1957 m. pabaigoje iš kalėjimo išleistas, vedė tremtinę lietuvaitę iš Kaišiadorių. Čia ilgai kartu gyveno. Mirė 1996 09 13, palaidotas Navasodų kapinėse (prie Kaišiadorių).

V. Simonavičius prisimena, kad Giedraičių krašte kovojo dar ir šie partizanai:

Kazys Dabužinskas-Plienas (g. 1923 m., iš Pajaurės k.) - 1948 12 24 Padvarių k. nušovė sribai;

Antanas Didžiulis-Ažuolas, Girėnas (g. 1922 m., iš Žalvarių k.) - ž. 1945 11 01 Ožkinių k., ir jo tėvas Kostas (g. 1900 m.), kurį 1945 05 15 namuose nušovė sribai;

Leonas Guobys-Putinas (g. 1923 m. Žalvarių k., Molėtų vlsč.) - ž. 1947 03 19 prie Kazokų miško;

Alfonsas Katinas-Raganius (g. 1927 m. Dvarninių k., Šešuolių vlsč.) - Šešuolių vnk. prie Rimusių k. 1952 04 04 nusišovė, jo broliai Juozas ir Vladas-Ginklanešys 1952 04 17 nuteisti kalėti;

Česlovas Lesnikauskas-Ažuolas (g. 1924 m. Didžiokų k., Giedraičių vlsč.) - 1948 12 24 nušovė sribai. Seserys Kazė (g. 1926 m.), Zosė (g. 1924 m.), jų brolis Mečislovas Liubeckas taip pat 1946 01 16 nušauti sribų;

Jonas Navickas, Jono-Kerštas (g. 1927 m. Giedraičiuose) — žuvo 1946 04 13 Didžiokų k., Giedraičių vis;

Jonas Navickas, Karolio (g. 1899 m. Giedraičiuose) ir sūnus Henrikas (g. 1925 m.) 1944 12 20 suimti ir nuteisti kalėti.

PARTIZANŲ GUDRYBĖS

Vieną kartą pas mano tėvus stovyklavo aštuoni Plieno rinktinės, būrio partizanai. Šarūnas pasiūlė, kad vienam iš partizanų reikėtų įstoti į sribų gretas. Pasisiūlė Kazys Stašelis. Jis buvo kilęs iš daugiavaikės bežemių šeimos - labai tinkamas kandidatas. Kaip tik buvo organizuojami nauji milicijos būriai, tai Kazys iš karto buvo į tą būrį priimtas, netgi buvo apgyvendintas mažame kambarėlyje pačioje sribų būstinėje.

Būnant jam sribu, ryšį su partizanais palaikiau aš. Buvome su Kaziu seni draugai, puikiai vienas kitą pažinojome, suprasdavome iš pusės žodžio, taip, kad visos žinios labai greitai pasiekdavo partizanus.

Tam, kad nenušautų savi partizanai, Kazys reidų metu laikydavosi sribų būrio priekyje arba kelis metrus nuo visų atsilikęs. Tačiau po vieno atvejo, kai netoli Alionių k., Giedraičių vlsč., partizanai, nepaisant visų atsargumo priemonių vos jo kartu su visu sribų būriu nesusaudė, Plieno būrio vadas Pranas Grigas-Genelis nusprendė Kazį atšaukti iš sribų.

Kitą rytą šį įsakymą perdaviau Kaziui. Buvo kovo mėnuo. Vakare kilo didelė pūga. Tai buvo mums į naudą. Į būstinę susirinko sribai, visi buvo girti. Kazys, pastebėjęs, kad budintysis savo poste miegojo, ne tik kad saugiai pasitraukė į mišką bet išsinešė ir ginklus - kulkosvaidį, automata pusautomatį, pistoletą ir daug šovinių.

Pasakojo Bronius Triberžis-Kurmis, 2006 m.

1946 M. VASARIO 16-OJI

Skrebulių k., Giedraičių vlsč., jaunimas tą dieną rinkosi pas Julę Lubeckaitę. Susirinko apie 35 vaikinai ir merginos, atėjo partizanai Kazys Dabužinskas-Plienas, Petras Gruzdė-Vėtra ir Leonas Guobys-Putinas. Susirinkę kalbėjo apie Nepriklausomybę, linksminosi. Apie vidurnaktį budėję paaugliai pamatė per laukus atslenkančius siluetus. Visi suprato, kad ateina sribai, puolė iš trobos slėptis. Greitai namas jau degė, o į šliaužiančius žmones sribai šaudė. Kulkos kliudė Zosę (g. 1924 m.) ir Kazę (g. 1926 m.) Lesnikauskaites. Niekuo nekaltos merginos buvo geros dainininkės, rengdavo Gegužines pamaldas, buvo giliai tikinčios. Sodybos šeimininkas Mečislovas Liubeckas bandė gelbėti gyvulius, prašė sribų leidimo atidaryti degančio tvarto duris. Leisti tai leido, tačiau gaisro ugnyje jį nušovė.

ANTANAS DIDŽIULIS-GIRĖNAS

Kostas Didžiulis buvo Lietuvos savanoris, kovose su lenkais sužeistas. Dirbo pasienio policininku Ukmergėje, kol gavo 12 ha žemės sklypą savo tėviškėje Žalvarių k., Giedraičių vlsč. Sūnus Antanas (g. 1922 m.) mokėsi Ambraziškių pradinėje mokykloje, nuo mažens buvo tėvo pagalbininkas. Tik jaunam žmogui žemės dirbti nereikėjo. Kai rusai antrą kartą okupavo Lietuvą, Antanas išėjo Tėvynės ginti, pasirinkęs Girėno slapyvardį, vėliau pasivadino Ažuolu.

Jau 1945 m. gegužės mėn. 15-osios naktį sribai atvyko į Žalvarių k., kad susidorotų su Girėno artimaisiais. Pirmiausiai nušovė tėvą Kostą, savanorį, kuriam tada buvo 45-eri. Į šūvius atsiliepė netoliese buvę partizanai. Laimei, motina ir trys dukros spėjo išsokti nekliudomos per langą kitaip sribai jų nebūtų pasigailėję.

Į laidotuves sugrįžo ne tik žmona ir dukterys, bet nepabijojo ateiti ir sūnus Antanas su draugu Leonu Guobiu-Putinu. Sribai tuo metu šventė pergalę, už Judo darbus jiems buvo išmokėtos didelės premijos.

Jau 1945 m. rudenį, per Visus Šventus, Antanas Didžiulis nuėjo į Ožkinių k. pas Karolį Juknių. Rytą sodyba apsupo sribai. Antanas dar bandė bėgti basas

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

atsišaudydamas, tačiau buvo nušautas. Manoma, kad partizaną išdavė Bronius Juknys, šeimininko brolis. Partizano palaikai buvo numesti ant Giedraičių grindinio...

PARTIZANAS BRIEDIS

Jonas Vytautas Imbrasas (g. 1926 m.) iš Morkiškio k., Balninkų vlsč. 1945 m. gegužės 1 d. kartu su vyresniu broliu Stasiu išėjo partizanauti į A. Bagdono-Arelį dalinį. Turėjo Briedžio slapyvardį. Paskui Stasys grįžo namo ir slapstėsi, o 1946 m. buvo areštuotas.

Žuvus Areliui ir išsklaidžius jo dalinį, J. V. Imbrasas-Briedis, Tarzanas perėjo į N. Liškausko-Beržo būrį. 1946 m. lapkričio mėn. buvo sužeistas. Vainalavičiaus miške buvo keturi bunkeriai, kurių viename buvo apsistojęs Beržas su keturiais vyrais, o kitame - Briedis, Napalys Vaižgalys-Karklas iš Avižienių k. ir Vytautas Gumbaragis-Kardas iš Antatilių k. Ryte virš bunkerio sudundėjo, kažkas įkišo koją į ventiliacijos angą. Karklas greitai atidarė bunkerio angą ir pamatė nubėgantį vaiką. Norėjo uždaryti angą, bet tuo metu pasipylė šūviai. Vėliau paaiškėjo, kad jiems Aukštuolienė su savo sūnumi nešė valgyti, bet ją suėmė ir privertė parodyti bunkerį.

Kardas paėmė į rankas vokišką granatą su kotu, patraukė virvę ir išmetė iš bunkerio, bet ji nesprogo. Tada ištraukė žiedą kitai granatai, bet ir ta nesprogo. Daugiau granatų neturėjo, o bunkeris buvo apsuptas. Pirmas per angą išlindo Kardas, po jo - Karklas,

Nikodemo Liškausko-Beržo būrio partizanai

Briedis ir Tarzanas. Išlindęs Briedis pagalvojo, kad taip paprastai kančios nesibaigs, nes vers išduoti kitus. Staiga pamatė ant žemės Kardo išmestas granatas. Vienos ir antros detonatoriai buvo nepilnai ištraukti. Jis staigiai pagriebė granatą, patraukė detonatorių ir metė į priešo pusę. Suimtas Karklas jau buvo nuvestas toliau. Tuomet sribai paleido šūvį tiesiai Kardui į galvą Karklą nušovė sribas Albinas Steikūnas. Kai granatos sprogo, Briedis dar spėjo paleisti automato seriją bet jam peršovė ranką Bėgo į miškelį. Kai baigėsi automato šoviniai, numetė jį ir bėgo toliau. Taip pasisekė pabėgti. Partizanas nuėjo pas Apoloniją Čereškaitę, kuri jį slaugė ir gydė visą pusmetį.

Briedžiui einant DKA štabo Bendrojo skyriaus viršininko pareigas ir slepiantis Vilkiškių k. pas Misūnienę su Informacinio skyriaus viršininko pavaduotoju, laikraščio redaktoriaus pavaduotoju, buvusiu Jukšiškio pradžios mokyklos mokytoju Napoleonu Skapu-Aidu (g. 1916 m.), juos išdavė Vincas Aukštuolis iš Vilkiškių k. Šis po Trakinių kautynių užsiregistravo ir buvo užverbuotas.

1949 m. birželio 21 d. sribai apsupo sodybą bet bunkerio nerado. Tuomet V. Aukštuolis parodė, kad iš bunkerio kyšo antena. Pradėjus sribams šaudyti, Aidas pasidavė. Briedį pagriebė už plaukų ir ištraukė iš bunkerio. Sribai abu juos nuvežė į Dejūnų mišką pririšo prie medžių, numovė kelnes ir ilgai mušė. Po to nuvežė į Ukmergę, ten tardė ir išlaikė iki lapkričio mėnesio. Briedis buvo visas sumuštas, ištinęs, negalėjo nei sėdėti, nei gulėti. Paskui juos išvežė į Vilnių ir nuteisė po 25 metus laisvės atėmimo.

GIEDRAIČIŲ APYLINKĖSE

Giedraičių valsčiuje veikė Vanagų būrys, kurios vadas buvo Jonas Katinas (g. 1900 m.). Buvęs Lietuvos kariuomenės savanoris, todėl gavo 18 ha žemės Balninkų vlsč. Kildiškių k. Partizanai išėjo 1944 m. vasarą kartu su dviem sūnumis - Broniumi (g. 1918 m.) ir Jonu (g. 1923 m.). Nuolat ieškojo ryšio su Žaliu Velniu. Sako, Vanagai kelis kartus buvo užėmę Juodiškių spirito varyklą. Visi trys žuvo prie Dubingių, Didžiokų k. Kurį laiką būriui vadovavo P. Gruzdas-Vėtra, tačiau jis greitai perėjo į Ukmergės miškus ir kovojo DKA B rinktinėje. Žuvo tik 1951 m. Tada Vėtros būriui pradėjo vadovauti Stasys Grinevičius iš Pažaislio vlsč., Kauno apskrities. Net didelio būrio partizanai (jų buvo apie 70) nežinojo nei jo vardo ar pavardės, o šaukė tiesiog Vanagu. Veikė jis Juodiškių, Šešuolių, Kiauklių apylinkėse. Vanagas žuvo 1945 09 08 Bajorų k., netoli Kiauklių. Jau vadovaujant Vanagai, partizanai kelis kartus buvo susikovę su Giedraičių sribais Juodiškių apylinkėse.

Būrys buvo pasiskirstęs į tris skyrius: Uosio, Erškėčio ir Žvirblio. Vėliau būriui vadovavo Povilas Švelnikas-Voldemaras.

1947-1E JI METAI JUODIŠKIUOSE

Iš Rygos belaisvių lagerio sugrįžau į Kauną. Vieną dieną sutikau moterį, kuri nepriklausomybės metais buvo mūsų kaimynė. Paprašiau jos, kad surastų man žmones,

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

kurie nepabijotų mane priregistruoti dėl išdarbinimo. Ponia V.Kaklauskienė augino keturis vaikus: tris dukrytes ir vieną sūnelį. Jos vyras buvo Lietuvos kariuomenės viršila. Likimas taip lėmė, kad ji su keturiais vaikais pasiliko Lietuvoje, o vyras buvo nublokštas į Vakarus. Moters dalia, vienai auginant keturis vaikus, buvo nepavydėtina. Bet vargo žmogus vargstančiam greičiau padės... Ji surado vienus gerus senukus, kurie mielai sutiko mane priregistruoti, Tiesos gatvėje Nr.5.

Taip neužilgo susiradau darbą. Pradžioje kroviku muilo ir aliejaus fabrike „Ringuva“. Iš geležinkelio vagonų teko krauti įvairias žaliavas, atvežtas iš Sovietijos.

Vieną 1947 m. kovo mėn. dieną sutikau pažįstamą iš Lietuvos kariuomenės laikų, buvusį 5-jo pėstininkų pulko muzikantą liktinį viršilą Atstopą (vardo neprisimenu). Išsikalbėjus apie savo patirtus pergyvenimus ir dabartinę varganą kroviko padėtį, jis man pasiūlė suieškoti lengvesnį ir saugesnį darbą, bet toliau nuo Kauno, nes čia siautė NKVD - vyko buvusių Lietuvos karių suiminėjimai, tardymai, o toliau - Sibiras. Atsisveikindamas Atstopas pakvietė būtinai užėiti pas jį į namus.

Kita dieną taip ir padariau. Atstopas manęs jau laukė. Be šeimininko ir jo žmonos, namuose radau dar vieną su kuriuo mane greit supažindino. Šis pagyvenęs vyriškis, anksčiau buvęs "Koton" fabriko direktorius, dirbo Juodiškių spirito varykloje, irgi direktoriumi. Prisistatęs jis man pasiūlė važiuoti į jo vadovaujamą varyklą dirbti vairuotoju. Nors esą sunkvežimio jie dar neturi, bet žada greit gauti. Direktorius pridūrė, kad jam reikalingas "sąžiningas ir patikimas vairuotojas". Atstopas žinojo, jog aš esu tarnavęs Auto rinktinėje, tai jis šiam žmogui mane ir pasiūlė. Aš, žinoma, iškart sutikau: geresnio pasiūlymo sunku buvo ir tikėtis. Taigi, po savaitės jau buvau tolokai nuo Kauno - Juodiškių spirito varykloje, maždaug 5 km į vakarus nuo Giedraičių. 1947 03 10 pradėjau dirbti sunkvežimio vairuotoju.

Spirito varykla buvo įsikūrusi buvusiam dvarininko Ruščico dvare. Ta varykla veikė dar nuo jo laikų. Tada dirbo 6-8 darbininkai viena pamaina, neskaitant pagalbinių, administracijos bei tarnautojų. Varyklos priestato pirmame aukšte buvo administracijos patalpos, o antrame aukšte gyveno pats direktorius su žmona. Pradžioje keletą dienų ir man teko pagyventi tame direktoriaus bute.

Giedraičių apylinkėse, kaip ir visur kitur Lietuvoje, vyko partizaninis karas. Todėl „strateginiam“ gaminiui - spiritui sovietų valdžia skyrė ginkluotą apsaugą - iš Giedraičių atsisiųsdavo du jaunos sribukus, apginkluotus paprastais rusiškais šautuvais („triochlineikėm“). Stribukai nebuvo išūlūs, dažnai prisigėrę eidavo į kaimyninę sodybą miegoti. Todėl dienomis jų nei kieme, nei gamykloje nebūdavo. Tada darbininkai per pietų pertrauką gaudavo po 250 gramų spirito. Tad pavaišindavo ir sribukus, kad šie nesipainiotų po kojomis. Darbininkai buvo seni vilkai, šiame darbe buvo išdirbę jau po keliolika metų. Visi buvo iš aplinkinių kaimų. Prisimenu brolius Raižius, jaunesnis vardu Vladas. Jie gyveno už poros kilometrų nuo Juodkiškių. Katilinės kūriku dirbo Germanavičius - kresnas, neaukšto ūgio žmogus.

Pas direktorių Augūną iš Giedraičių dažnai atvažiuodavo ten stovinčio NKVD garnizono viršininkas Sockij, kuris prisivaišindavo spirito bei pasiimdavo dar keletą kariškų gertuvių su savim. Atvažiuodavo kelių sribų lydimas, kurie irgi gaudavo po gertuvę stipraus spirito. Kartais NKVD karininkas atvažiuodavo su trofėjiniu „Harley Davidson“ motociklu, bet prisilakęs vakare skambindavo į Giedraičius, kad tenykščiai sribai atvažiuotų su vežimu jo pasiimti. Enkavedistas kapitonas nė karto manęs nepaklausė nei kaip aš čia atsiradau, nei kas aš toks. Pasipainioję sribukai dažnai teiraudavosi, iš kur esu ir ką čia veiksiu, bet, perspėtas Augūno, į kalbas nesileisdavau, sakydavau, kad esu direktoriaus giminaitis.

Vieną spalio mėnesio vakarą nuo Šešuolių miškų pusės netikėtai atvyko didelis būrys žaliukų - partizanų. Jie gausiai apsupo visą spirito varyklą. Sribai pasinaudojo tamsa ir, metę šautuvus, pabėgo. Tuo laiku aš buvau direktorius bute. Mums vakarieniaujant, staiga įėjo trys ginkluoti vyrai, vienas kurių vilkėjo Lietuvos kariška uniforma. Vėliau įėjo mergina su juodais ilgais plaukais, taip pat ginkluota, apsirengusi kareiviška palaidine ir sijonu. Buvo ginkluoti vokiškais automatais ir granatomis. Ant kariškio rankovės buvo trikampė lietuviška vėliavėlė su „Geležinio vilko“, jeigu neapsirinku, emblema. Dauguma vyrų buvo ilgais plaukais, kiti ir barzdoti. Apsirengę pagal išgales tvarkingai. Suskaičiavau 9 kovotojus.

Sakė, partizanai spirito varykloje apsilankydavo ir anksčiau.

Įėję mandagiai pasisveikino ir paprašė direktoriaus paduoti šautuvus, stovėjusius kambario kampe, kurie buvo laikomi "apsiginti nuo banditų" (sribai pabėgdami pametė dar du). Direktorius išbalęs pasikėlė nuo užstalės ir padavė ginklus. Tuomet partizanai pareikalavo atiduoti asmeninį ginklą - pistoletą. Direktorius taip pat įvykdė įsakymą. Partizanai į antrą aukštą atvedė visus darbininkus, kurie tuo metu dirbo. Čia barzdotas karininkas (laipsnio nepastebėjau) pradėjo klausinėti darbininkus:

- Na kaip, vyrai, ar neskriaudžia jūsų „draugas“ direktorius?

Visi pasakė palankiai ir net jį pagyrė. Direktoriui baimingai klausėsi, ką apie jį mano darbuotojai. Šiam „tardymui“ besibaigiant, priėjo eilė ir man.

- Aš - Leonas Čerškus. Varykloje dirbu sunkvežimio vairuotoju, - prisistačiau, kaip darė ir prieš mane kalbėjusieji. Karininkas sukluso:

- Pakartok savo pavardę.

- Čerškus, - dar kartą aiškiai ištariau. Tuo metu viską užrašinėjo mergina, ant stalo pasidėjusi savo rašomąją mašinėlę (spirito varykla turėjo tik rusiško šrifto mašinėlę). Supratau, kad ji yra to būrio sekretorė. Tardant buhalterį, uniformuotas karininkas atsistojo ir išakmiai kreipėsi į mane:

- Einam paskui mane.

Perėję virtuvę, kur sėdėjo išbalusios moterys, išėjome į laiptinės prieškambarį. Čia, patamsyje, šis karininkas jau gan draugiškai paklausė:

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

- Ar tu turi brolius Jurgį ir Vinčą?
- Taip, - patvirtinau aš, - tai mano broliai.
- Sakyk, kurjūs prieš karą gyvenote? - netikėtai paklausė. Aš pasakiau. Įsitikinęs, kad nemeluoju, pradėjo klausinėti apie mūsų šeimą. Kiek žinojau, papasakojau apie karo išblaškytos šeimos likimą.

- Na, ar atpažinai dabar mane? - tuomet paklausė jis.
- Ne, nepažinau. Kad ir norėdamas patamsyje jūsų pažinti negalėčiau, o dar barzdoto, - atsakiau, ir tai buvo tikra teisybė - niekaip negalėjau atpažinti šio vyro. Jis nusijuokė ir negarsiai ištare:

- Ar prisimeni Vietrinus?

Tai paklausė pašnibždomis, tad aš galėjau ir neteisingai užgirsti. Vietrinus aš pažinojau iš mano brolių draugų tarpo. Vienas iš brolių Alfonsas tada buvo gana žinomas Kaune sportininkas - bėgikas. Tad į klausimą atsakiau teigiamai. Sužinojęs apie mano nelegalią padėtį, karininkas pasiūlė prisijungti prie jų būrio, sakydamas:

- Miške tau bus saugiau.

Tuo klausimu aš turėjau kiek kitokią nuomonę.

Sugrįžęs partizanas "Vietrinus" (arba kaip jis, jeigu neklystu, save pavadino) kreipėsi į Augūną:

- Ar esi partijos narys? - su pašaipa paklausė direktoriaus.

- Ne, aš tik kandidatas... - atsakė su baime.

- Sakyk, „kandidate“, šis pistoletas yra valdiškas ar asmeninis? - paklausė priešais laikydamas ginklą

- Valdiškas, - atsakė Augūnas, ir, visų nuostabai, būrio vadas grąžino ginklą prieš tai tik išėmęs ir kišenėn susidėjęs visus šovinius.

Tuo metu, kai mes kalbėjomės laiptinėje, sekretorė surašė konfiskacijos aktą: „arklys, vežimas, 1 kiaulė, 400 litrų spirito statinėse ir du rusiški šautuvai“. Aktas buvo antspauduotas būrio antspaudu ir pasirašytas. Konfiskuotą turtą pakrovę įvežimą partizanai pajudėjo nežinoma kryptimi, prieš tai sudaužė enkavedisto paliktą motociklą "Harley Davidson", spirito matavimo skaitiklį. Mums buvo įsakyta pasilikti ir laukti.

Direktorius, gavęs pateisinamą dokumentą buvo patenkintas ir linksmas. Išgąsdinti stribeliai į savo postus pargrižo tik kitos dienos pavakaryje. Vienas buvo sukoręs apie 15 km ir tūnojo kažkuriame kaime, šieno kupetoje. Kitas lindėjo už kilometro stovėjusiam tvarte, apsikrovęs mėšlu. Tuos savo nuotykius jie pasipasakojo savo draugams, iš kurių mes sužinojome.

Vieną 1947 m. rudens dieną į gamyklą iš Giedraičių atsidangino tas pats NKVD garnizono vadas. Šį kartą kariniu sunkvežimiu ir su keletu rusų kareivių. Po kokios valandos direktorius ir vyr. buhalteris jau lipo į tą sunkvežimį. Ir man liepė šilčiau apsirengti ir važiuoti kartu sujais. Pradžioje buvo labai panašu į suėmimą bet pakeliui direktorius papasakojo, koku tikslu važiuojame. Pasirodo, praeitą naktį, keliolika

kilometrų už Giedraičių, yra išžudytos 7 ūkininkų šeimos. Šeimas nužudė nuo „lenkų pusės“ atjoję „baltalenkiai“ (tuomet bolševikai taip vadino prolenkiškus „partizanus“). Liudininkai, kurie matė tuos raitelius, tvirtino, kad ant rankovių „partizanai“ turėjo baltai-raudonus raiščius, o ant raiščių buvo dvi juodos raidės „AK“.

Privažiąvę pirmąjį vienkiemį ir įėję į gryčią, mes pamatėme kraupų vaizdą: viduje baisiai sudarkyti gulėjo 2 vaikų ir 3 suaugusių žmonių lavonai. Jie buvo sukapoti kardais ir subadyti durtuvais. Kraujo klanuose gulėjo vyro ir moters lavonai su perkirstomis galvomis. Ant krosnies tysojo nužudyti senukas ir maždaug 9 metų vaikas. Jiems buvo perkirsti kaklai ir išbadytos akys. *Priepečkyje*, kraujo klane, su durtinėmis žaizdomis krūtinėje gulėjo mergytė (kokių 6-7 metų)...

Tokius pat vaizdus pamatėme ir likusiose sodybose. Viena pirkia ir tvartas buvo sudeginti. Iš degėsių kareiviai jau buvo ištraukę 4 apanglėjusius lavonus (2 suaugusių ir 2 vaikų).

Kol apėjome visas sodybas, mano kojos jau pradėjo nebeklausyti - per kelius pakirto. Tokio žiauraus ir ciniško taikių žmonių žudymo man neteko nei girdėti, nei matyti. Nors, atrodo, visai neseniai ir pačiam prisėjo išgyventi NKVD sušaudymus Igumenėje, pajusti apkasų „skoni“ Rytų fronte, bet šis žiaurių žudynių vaizdas „persverė“ visa, kas buvo patirta iki tol.

Vėliau sužinojome, kad šios ūkininkų šeimos išžudytos tik todėl, kad buvo padavę prašymus savo vaikus mokyti lietuviškose mokyklose. O liūdniausia buvo tai, kad tų „šauniųjų lenkų partizanų“ seneliai ir proseneliai, ko gero, tarpusavyje šnekėjosi lietuviškai.

Sutrumpintai iš Leono Čerškaus atsiminimų, 2006 m.

BALNINKŲ LAISVĖS RINKTINĖ

Balninkiečių laisvės rinktinė 1945 m. pabaigoje tapo įkurtos DKA B rinktinės pagrindu. Jos istorija leis suprasti rezistencijos pradžią šiose Ukmergės apskrities vietose. 1944 m. valsčius įėjo į LLA 2-ąjį rajoną.

Jau 1944 m. rudenį Lietuvos kariuomenės vyr. leitenantas Napalis Mackevičius ir mokytojas Jono Vaidakevičius Trakinės miške (Kurklių vlsč.) suorganizavo 50-70 partizanų būrį ir svarstė galimybę užmegzti ryšius su kitų valsčių kovotojais. Rugsėjo pradžioje Svironių miške pasirodė J. Šibailos-Dieduko ir A. Morkūno-Plieno būriai. Greitai Ukmergės apskr. 2-ojo ir 3-ojo rajonų būriai, buvę Balninkų, Kavarsko, Kurklių Pabaisko, Šešuolių, Želvos, Žemaitkiemio vlsč., sudarė *Balninkiečių* rinktinę, kurioje galėjo būti 150 partizanų. Ją sudarė trys grupės, kurioms vadovavo Diedukas, Plienas ir Alfonsas Bagdonas-Arelis. Pirmiesiems dviem vadams buvo lemta vadovauti rinktinėms, apygardoms, būti visos Lietuvos partizaninio judėjimo vadovams, gi Arelio kovos kelias buvo trumpesnis.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Alfonso Bagdono-Arelio dalinį sudarė 100 vyrų, o dar pusę tiek - rezervistų. Šiam daliniui valsčiaus teritorijos jau neužteko - jie kovojo Kurklių ir dalyje Kavarsko valsčių, net Utenos apskrityje. Arelis turėjo informatorius ir sribų būstinėse. Balninkuose partizanams dirbo Juozas Seniūnas-Lakūnas (g. 1917 m.), Bronius Gylys-Beržas (g. 1920 m.), Kurkliuose - Povilas Minskas.

Tokie aktyvūs Arelio partizanų veiksmai nedavė ramybės saugumui. Jų sunaikinimui buvo mesta agentūra, informatoriai.

Nikodemas Liškauskas-Beržas (g. 1915 m.), Lietuvos kariuomenės puskarininkis, nuo 1944 m. vasaros buvo Arelio dalinyje būrio vadu, kuriame kovojo 30 vyrų.

Nikodemas Balninkų mokykloje baigė keturias klases. Po tarnybos armijoje dirbo tėvelių ūkyje, tačiau aktyviai dalyvavo šaulių veikloje. Mama su patėviu ir jų vaikais dirbo jo ūkyje, tad Albina, Alfonsas ir Nikodemas tvarkėsi savarankiškai. Jis aktyviai dalyvavo 1941 m. birželio 23-oios sukilime. Kai 1942 m. mirė mama, reikėjo tvarkytis visai atskirai, tad vedė Stasę Misiūnaitę iš Plaštakos k., paskui augino dvi dukreles.

Būrys dažnai prisiglausdavo Onos Slavinskienės sodyboje Didžiakaimyje, pas Joną Strazdą Armoniškių k. ar Vainilavičiaus miške įsirengtuose bunkeriuose. 1944 08 30 ir tų pačių metų spalio 24 d. jo būrys užpuolė Želvos, o rugsėjo 9 d. - Balninkų valsčius bei jų karines įgulas. Mūšyje, kuriame žuvo A. Bagdonas-Arelis, dalyvavo ir Beržo vyrai, tik jie nukentėjo mažiau. Vėliau jis sujungė likusius gyvus Erelio kovotojus, tad būryje buvo 75 partizanai. Kovos taktika išliko ta pati: valsčių, karinių įgulų užpuolimai, pasalų okupantams ir jų parankiniams ruošimas. Nuo 1946 m. dalinys priklausė DKA B rinktinei, o Beržas buvo 3-ojo bataliono kuopos vadas.

1945 m. pradžioje NKVD mini keturias veikusias partizanų grupes: Plieno, Dieduko, A. Saugūno-Žaibu ir Stasio Grinevičiaus-Vanago.

Alfonsas Saugūnas-Žaibas buvo aktyvus šaulys, dirbo ūkyje. Augo su broliu Vincu ir dviem seserimis - Antanina ir Stase. Tarnaudamas armijoje dirbo Radviliškyje vairuotojų instruktoriumi. Nuo 1939 m. - savo ūkyje. Tikėdamas ateitimi, statė trobesius, todėl okupantus sutiko nepalankiai. Partizanų tapo jau pirmosiomis antrosios sovietų okupacijos dienomis, nors neseniai buvo sukūręs šeimą. Jo žmonos Uršulės brolis Kazys Statauskas buvo Vėtros partizanų būryje. Tapęs apie 120 partizanų būrio vadu, Vilkas pasižymėjo kovose su okupantais Balninkų, Želvos, net Užpalių vlsč.

Stasys Grinevičius (Grinis)-Vanagas po pradžios mokyklos baigimo dirbo tėvelio ūkyje. Turėjo dvynį Viktorą ir vyresnįjį brolių Joną. Vanago suburtame būryje buvo 50-60 partizanų. Šiame dalinyje buvo ir keli nuo fronto likę vokiečių kareiviai. Jau 1944 09 15 būrys užėmė Šešuolių milicijos patalpas, dažni svečiai jie būdavo Šešuolių spirito varykloje, naikino uolius sovietinės valdžios pakalikus. Gera žinojo padėtį, nes turėjo daug ryšininkų, telefono aparatą, kurį prisijungdavo prie linijos ir klausydavosi kareivių ir sribų pokalbių. 1944 m. pabaigoje kareiviai sudegino Vanago gimtinę ir nušovė jo tėvelį Praną. 1945 m. balandžio mėn. Vanago dalinyje (kuopoje)

buvo 4 būriai po 13-15 partizanų. Sako, kai kurias užduotis jis gaudavo net ne iš rinktinės vado Dieduko, bet tiesiai iš Žalio Velnio. Ryšininkė Marija Pečiulienė-Tulpė (g. 1916 m. Čiuriškių k., Šešuolių vlsč.) dažnai Vanago paliepimu paketus nešdavo į apygardos štabą. Tai ji prisipažino areštuota 1945 m. liepos mėn.

Susirėmimai su kareiviais ir stribais atnešdavo netektis.

Sauginių k. vieno mūšio metu du partizanai žuvo, tiek pat sužeidė. 1945 07 14 daliniui stovyklaujant Širvintų vlsč., partizanai gavo žinią kad miestelyje telkiasi pilnos kareivių mašinos. Vanagas, jausdamas, kad jėgos nelygios, įsakė vyrams išsiskirstyti grupelėmis po 3-4 kovotojus ir veikti savarankiškai, o kai kareiviai, nieko stovyklavietėje neradę, išvyks, vėl susitikti. Tuo metu. Juozapavos k., Giedraičių vlsč., buvo sunaikintas Vanago dalinio Petkevičiaus 6 partizanų būrys.

1945 09 08 netoli Kiauklių Balninkų vlsč., žuvo ir pats vadas S. Grinevičius-Vanagas.

1945 05 31 NKVD operatyvininkai įvardijo keturias *Balninkiečių* rinktinės grupes, veikusias Balninkų, Molėtų ir Želvos valsčiuose: Vėtros (vadas Alfonsas Saugūnas-Žaibas), Vilko (vadas P. Maželis-Vilkas), Plieno (vadas A. Morkūnas-Plienys, jis kartu ir rinktinės vadas) bei Ažuolaičio (vadas E. Valiūnas-Ažuolaitis).

Petras Maželis-Vilkas (g. 1912 m. Laukmenos k., Želvos vlsč.) tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Buvo iš bajorų šeimos, kovoti su okupantais išėjo vos Lietuvą antrą kartą okupavo sovietinė armija. Jo būryje buvo iki 40 vyrų. Žinoma, kad 1944 m. jis su savo būriu kartu su kitais rinktinės kovotojais puolė Želvos valsčiaus pastatą ir saugumo kalėjimą norint išlaisvinti suimtą partizaną Silvestrą Lileikį. Buvo drąsus,

tačiau į neapgalvotus susirėmimus nelindo. Likimas lėmė, kad šio partizano gyvenimo pabaiga buvo netikėta. Mirė jis 1945 m. vasario ar kovo mėn., sužeistas skeveldros ir nesuteikus reikiamos pagalbos.

Edvardas Valiūnas-Ažuolaitis (g. 1910 m. Petrauskų k., Molėtų vlsč.) vaikystėje lankė Pikčiūnų pradžios mokyklą (Molėtų vlsč.). Septyniolikos metų būdamas su tėveliais apsigyveno Juodakalnių k., Želvos vlsč. 1939-1940 m. išėjo tarnauti į Pasienio policijos Pabradės ruožą. Kai 1940 m. Lietuvą okupavo sovietai, įsidarbino Giedraičių girininkijos Lovėnų eiguvos eiguliu. 1944 m. partizanauti išėjo kartu su broliu Kaziu - aktyviu 1941 m. birželio 23-osios sukilimo dalyviu, vėliau Vietinės rinktinės kariu. Greitai Edvardas tapo dalinio vadu.

Kotryna Bradulskaitė-Birutė

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Žinoma, kad 1945 m. pradžioje *Balninkiečių* rinktinė jau dairėsi į Žalio Velnio štabą, kai jo ryšininkė A. Paulavičiūtė-Indyra atvyko į Balninkus pas vietos kleboną bei ryšininkę K. Bradulskaitę-Birutę. Pagrindiniu tarpininku išlieti balninkiečiams į Žalio Velnio rinktinę buvo S. Grinevičius-Vanagas, [vyko dar ne vienas susitikimas, patirta daug nelaimių, reorganizacijų, kol Balninkų partizanai tapo DKA B rinktinės kovotojais.

Sunkiausias rinktinės mūšius lydėjo didelės netektys.

1944 m. gruodžio 29 d. Ažumakio miško kautynės. Gria yra vakarinėje Molėtų r. dalyje. Tarpukario teritoriniame padalijime vietovė priklausė Balninkų ir Molėtų valsčiams. Netoli Ažumakio miško yra Makių ežeras, o jame arti kranto medžiais apaugusi sala. Joje irgi dažnai stovyklavo partizanai, ten buvo įsirengę bunkerius, ginklų sandėlių. Upelio skardyje - šaudyklą, o sergančius ir sužeistus partizanus gydyti iš Molėtų atvykdavo gydytoja M. Apeikytė.

Apie 8 val. 30 min. pamiškėje pradėjo šaudyti, Ažumakio miške tada buvo apie 50 partizanų, be to, švenčių dienomis daug vyrų buvo išleisti į namus tėvų aplankyti. Po neilgos kovos partizanai pasitraukė. NKVD duomenimis žuvo 22 vyrai, 3 partizanai, ir 4 rėmėjai suimti, sudeginti du namai. Po kautynių kareiviai suskaičiavo trofėjus: 3 vokiški ir 1 rusiškas automatai, 8 įvairūs šautuvai, 8 revolveriai bei pistoletai, 2 raketiniai pistoletai, 8 granatos, 1000 įvairių šovinių, rašomoji mašinėlė su lietuviška abėcėle, radijo aparatas ir daug maisto produktų. K. Strazdas knygoje „Ukmergės krašto laisvė kovotojų keliais“, abejoja, kad okupantų ir jų kolaborantų nuostoliai - tik trys sužeistieji. Kaip galėjo žūti 22 partizanai, jeigu paimta tik 12 šaunamųjų ginklų, neskaitant pistoletų?

Kautynėse dalyvavusių partizanų pasakojimu, kareiviai buvo pasitelkę tanketes, žvalgybinį lėktuvą. Pamatė Dvarniškių k. iš Butkaus sodybos išėjusius K. Šmigelską-Diemedį ir J. Šibailą-Dieduką. [vyko susišaudymas, kurio metu žuvo Diemedis, o Diedukas atsišaudydamas pasitraukė. Vėliau gyventojai rado nušautą ir Antaną Geležauską iš Gruodžių k., Molėtų vlsč. Likę be rinktinės vado, partizanai į atvirą kovą stoti nesiryžo. Priešas ėmė ieškoti bunkerio. Atrado slėptuvę prie Ažušilio. Kautynėse žuvo 6 partizanai. Dideli turėjo būti ir priešų nuostoliai. Po to kareiviai per Pumpučių slėnį puolė prie Juodikės k. įrengtą bunkerį. Puolimas buvo atmuštas, rusai patyrė nuostolių. Partizanai nutarė pasitraukti ir susitelkti prie Petronapolio dvaro. Čia juos vėl puolė. Priešui pavyko sunaikinti

Edvardas Valiūnas-Ažuolaitis

bunkerus, išstumti iš jų partizanus. Sutemus jie grupelėmis pasitraukė į Žardinių mišką. Viena partizanų grupė pasitraukė per užšalusį Makių ežerą. Kitą grupę ties Žardinių mišku apšaudė lėktuvas ir nukovė tris partizanus. Tai nebuvo paskutinis tos dienos mūšis.

Šiose Ažumakio miško kautynėse kovojo *Balninkiečių rinktinės* Dieduko, A. Saugūno-Žaibo, A. Bagdono-Arelio, K. Šmigelsko-Diemedžio, E. Valiūno-Ažuolaičio, N. Liškausko-Beržo, K. Puodžiūno-Titnago, J. Zurzės-Karpio, S. Grigo-Svyturio, S. Roko-Beržo būriai.

1945 m. balandžio 22 d. Molėtų vlsč.

Vilijočių k. mūšis. Tarytąčia stovyklavo Dieduko, Žaibo, J. Zurzės-Karpio, S. Grigo-Svyturio ir J. Juro-Žilvinio būriai. Sargyba nepastebėjo, kai

įvažiavo sovietų kareivių pastotė. Prasidėjo kautynės. Žuvo S. Liškauskas-Darius, o A. Liškauską-Rugį sužeidė. Priešas neteko arklio, vežime sėdėjusių kareivių, bet vienam kareiviui pavyko pabėgti į Molėtus. Po kautynių sužeistą partizaną išvežė į Ulžių mišką gydyti. Partizanų būriai, pasiėmę nukautų priešų ginklus, išsiskirstė. Žaibo vadovaujamas Vėtros būrys pasitraukė į Žardinės ar Ulžių mišką ir, išstatę sargybą sumigo. Netrukus pamiškėje pasirodė enkavedistai. Šiame mūšyje žuvo 7 partizanai: Vėtros būrio vadas psk. A. Saugūnas-Žaibas iš Balninkų vlsč. Paberžių k., Feliksas Stalnionis-Kalnavertis, Pranas Stalnionis ir kiti. Partizanus iš mūšio lauko išvedė Karpis. Žuvus dalinio ir būrio vadui Žaibui, būrys išsiskirstė.

1945 m. birželio 26 d. Trakinių mūšis. 53 Arelio dalinio vyrai apsistojo miško dauboje ties Maskoliškių ir Trakinių kaimais. Tos dienos vakare juos išdavė agentė „Danilevičiūtė“. Kitą dieną auštant 137 NKVD batalionas apsupo miegančius partizanus iš trijų pusių: Desiukiškių, Antanavos ir Mokylių. Vyrai traukėsi Maskoliškių k. kryptimi, nes tą naktį Arelis buvo išėjęs į tą kaimą apsižvalgyti ir nieko įtartino nebuvo pastebėjęs. Išėję iš miško, partizanai pateko į parengtą pasalą ir daug jų ten žuvo. Dalis jų prasiveržė į Maskoliškių bei Trakinių kaimus, gynėsi, buvo sudeginta 12 sodybų. Kovai užsitęsęs,

Alfonsas Saugūnas-Žaibas

Kazys Šmigelskas-Diemedis

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Kazimiero Puodžiūno-Titnago (stovi antras iš kairės) partizanai: guli Adomas Širvinskas-Šalmas, Stasys Rokas-Beržas, stovi S. Matelionis-Agronomas, Vladas Rimkūnas-Vėtra, Juozas Petrauskas-Laimutis, S. Mikalkevičius-Bijūnas.

kareiviai sunkvežimiais vežė pastiprinimą iš Ukmergės ir Utenos. Daugiausia partizanų žuvo traukiantis Maskoliškių kryptimi.

Šiose kautynėse žuvo 36 partizanai, tarp jų - dalinio vadas A. Bagdonas-Arelis ir du jo broliai - vado pavaduotojas Rapolas-Lapas ir Povilas. Po šio įvykio partizanų ryšininkai ir vietiniai gyventojai kalbėjo, kad Arelio dalinį išdavė ūkininkas, pavarde Žąsinas. Išdavikas, palikęs namus bei nepjautus javus, pabėgo į Kurklius ir įstojo į sribų gaują. Įtariama, kad Žąsinas ir buvo agentas „Danilevičiūtė“. Tačiau jį pasiekė partizanų ranka.

BALNINKŲ MOKYKLOS ISTORIJA

Molėtų rajono Balninkų pagrindinė mokykla didžiuojasi savo istorija. Iki 2001 m. buvusi vidurinė, dabar su savo mokiniais atsisveikina po dešimtos klasės.

Ji minima nuo seniausių laikų, nuo XVI a. 1676 m. duomenys rodo, kad parapijos mokykloje mokėsi 5-6 bajorų vaikai. 1781 m. mokykloje buvo 31 mokinys (8 šlėktos, 4 miestiečiai, 19 valstiečių). Mokė lenkų kalba. Po 1863 m. sukilimo mokykla uždaroma. Atsiranda *daraktorinės* mokyklos, kuriose slapta mokoma lietuviškai skaityti ir poterių. Mokė Pusvaškytė ir Kulevičiūtė (vardai nežinomi). Joms atlygindavo natūra (maisto produktais, audiniais ir kt.). 1903 m. įsteigiama „Narodnaja učiliščia“.

Mokomi 40 mokinių rusiškai. 1905 m. pradėtas statyti tipinis pastatas mokyklai (už Piršeno ežero), priėjo 10 vietų bendrabutis. 1937 m. ši mokykla tampa progimnazija. Joje mokėsi 160 mokinių. Maža vietos, todėl išnuomojamas pastatas miestelio centre. Mokinių gausėjo, mokykla plėtėsi, kilnojosi iš vienos vietos į kitą. Vidurinė mokykla Balninkuose - nuo 1955 m. Pirmoji abiturientų laida išleista 1959 m. pavasarį.

Balninkų mokykla įžymi tuo, kad 1944–1954 m. partizanais tapę žuvo net 29 jos mokiniai ir mokytojai. Kažin, ar daug yra Lietuvoje mokyklų, kurioje buvo taip gražiai mokyta mylėti savo Tėvynę, su ginklu kovoti su okupantais. Štai jos žuvusių auklėtinių pavardės:

LLKS tarybos prezidiumo pirmininko pavaduotojas pik. Juozas Šibaila-Merainis (1905-1953), būrių vadai ir eiliniai kovotojai Alfonsas Aukštuolis-Erelis (1927-1950), Povilas Aukštuolis-Erelis (1914–1948). Jonas Aukštuolis (1926-1946), Viktoras Aukštuolis-Smauglys (1924-1946), Adomas Čereška (1927-1945), Karolis Čereška-Sruoga (1917-147), Povilas Čereška-Štampas (1922-1976), Stasys Čereška-Girgždenis (1921-1947), Albinas Džiautas-Kęstutis (1922-1946), Jonas Džiautas-Vanagas (1927-1946), Nikodemas Grybauskas (1910-1946), Vytautas Kazla-Slyva (1927-1947), Leonas Kiaušinis (1924-1944), Pranas Kiaušinis-Kiaunė (1923-1951), Karolis Kisevičius (1915-1941), Pranciškus Latvys-Spragtukas (1922-1947), Nikodemas Liškauskas-Beržas (1915-1947), Stasys Mackevičius (1921-1945), Alfonsas Miklušis (1916-1944), Vincas Miškinis-Vienuolis (1924-1951), Juozas Narušis (1924-1944), Simonas Narušis-Daukantas (1917-1946), Rapolas Purlys-Svajūnas (1917-1951), Vladas Raugalas-Žilvitis (1925-1947), Mykolas Šimaitis (1912-1944), Adomas Širvinskas-Šalmas (1915-1951), Pranas Urbonavičius (1921-1947), Alfonsas Žygelis (1922-1944).

Manome, kad tai dar nepilnas žuvusių mokyklos mokytojų ir mokinių sąrašas.

Būk palaimintas Balninkų krašte, garbė Mokyklai, išauginusiai du būrius partizanų.

Juozas Zurza-Karpis

Bronius Grybas-Ažuolas

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Kazys Pilka-Ragutis

Antanas Pileckas

DAPKŪNISKIO K. TRAGEDIJA

Dapkūniškio k., Balninkų vlsč., pokaryje buvo palyginti didelis. Jame buvo pieninė, mokykla, kapinės. 1945 m. rugsėjo mėn. kaimo gyventojas Adolfas Augutis vežė iš pieninės pieno produktus. Lobelių miške partizanai rekvizavo produkciją, o kad žmogui nebūtų nemalonumų, parašė raštelį ir liepė perduoti Balninkų sribams. Atvežęs raštelį, jis nebuvo paleistas, o tardomas. Nors partizanų nepažino, A. Augutis prigrasintas išdavė kaimyną Augustą Tamulį, žinodamas, kad ten gali būti partizanų. Išaušus rugsėjo 21-osios rytui, sribai apsupo sodybą. Namuose tada buvo likę tik vengiantis kariuomenės sūnus Alfonsas-Žaibas (g. 1923 m.) ir dukra ryšininkė Janina-Vaivorykštė, kiti vaikai buvo išvykę. Alfonsas buvo vedęs ir turėjo dvi dukreles. Kai frontui praėjus buvo suimtas, galėjo pasirinkti - kariuomenę ar tarnystę sribuose. Manė, būdamas sribu išvengs žudynių, tačiau greitai suprato, kad reikia rinktis: tarnauti okupantui ar tautai. Greitai išėjo pas partizanus. Pirmiausiai sumušė sodybos šeimininką Augustą Tamulį (g. 1891 m.), reikalaudami pasakyti, kur slapstosi partizanai. Janinai pavyko pasprukti. Sūnus Alfonsas su dviem partizanais buvo pasislėpęs daržinėje, beginklis, todėl išėjo, tikėdamasis, kad taip išgelbės šeimą. Tačiau sribai jį nušovė, paskui padegė pastatą. Daržinėje buvę partizanai bandė išsiveržti iš degančios daržinės, bet buvo nušauti. Po to kieme nušovė tėvą šaudė ir degino ne tik kitus pastatus, bet ir bičių avilius, plėšė korius. Paliko tik gyvenamąjį namą nes žinojo, kad ten yra turto, kurį, visus išžudžius, bus galima pasisavinti.

Paskui nuėjo prie kaimyno Alfonso Gilio sodybos irjapadegė. Seimininkė Anelė Gilienė suspėjo pabėgti, tačiau daržinėje buvę trys partizanai sudegė. Taip tą dieną žuvo 6 partizanai irjų rėmėjas. Iš jų šeši žinomi: Jonas Karalius (g. 1905 m.), grupės vadas, Alfonsas Tamulis (g. 1923 m.), Alfonsas Gylys (g. 1919 m.), Augustas Tamulis (g. 1891 m.), Adomas Navikas (g. 1920 m.), Antanas Stimburys iš Kurklių mstl.

Tamulienė su vaikais glaudėsi įvairiose vietose, užsidirbdamos pragyvenimui siūdamos. Dukros Angelė, Vacytė, Janina, Onutė ir Bronė tapo partizanų ryšininkėmis.

Iš Dapkūniškių k. buvo 5 partizanai ir vienas stribas. Napalys Bakanauskas išdavinėjo kaimynus gal dėl to, kad jo tėvas 1941 m. aktyviai talkininkavo vežant žmones į Sibirą, o už tai karo pradžioje buvo sugautas ir sušaudytas.

LEITŲ ŠEIMOS TRAGEDIJOS

Mažažemio ūkininko Vinco Leitos, gyvenusio Vargulių k. (Balninkų vlsč.), šeimoje 1944 m. buvo trys šaukiamąjo amžiaus sūnūs: Albinas (g. 1921 m.), Alfonsas ir Jonas. Prasidėjo jauniems žmonėms neramios naktys, kaip ir visiems Lietuvos vyrams, nepanorusiems tarnauti okupantų kariuomenėje.

Jonas Leita-Omas ilgai slapstėsi namuose, tačiau tai daryti buvo sunku. Stribai ir kareiviai zujo po kaimus, turėjo jie svetimų akių, kurios apie įtarimus pranešdavo už pinigus ar savo saugumą. 1945 m. Jonas buvo suimtas. Ir nors įkliuvo jaunas vyras be ginklo, greitai tėvai sužinojo, kad sūnus kankinamas ir kalinimas mirė.

Albinas Leita turėjo labai gražų balsą, todėl jį vadino Kipru Petrausku. Vyras gerai žaidė šachmatais. Iš pradžių nuėjo į N. Liškausko-Beržo būrį, tačiau su partizanų sutikimu 1944 m. gruodyje įsidarbino Panevėžio geležinkelyje, buvo atleistas nuo mobilizacijos. Suėmus brolių Joną, Albinas pasišalino iš darbo ir 1945 m. kovo mėn. išstojo į Milušio vadovaujamą būrį, kuris kovojo Kurklių valsčiuje, turėjo Omo slapyvardį. 1946 09 23 jis kartu su Antanu Vaitkūnu-Čiulbučiu buvo išduoti, kai slapstėsi Užunevėžio miške, Kurklių vlsč. Bunkeryje rado 4 šautuvus ir šovinių, tačiau

kartojo, kad slapstėsi be ginklo. Deja, jo draugas teigė kitaip, tai prisipažinimą bandė gauti kankindami: lupė odą, daužė taip, kad neaugo plaukai. 1947 07 13 Vilniaus karinis tribunolas nuteisė jį 10 m. kalėti ir 5 m. tremtimi. Paleistas iš įkalinimo vietos po aštuonerių metų, tačiau negalėjo apsigyventi Kaune, kur buvo jo žmona, o dirbo ir gyveno Jonavoje. Jo pomėgis dainuoti perėjo dukrai Juditai Leitaitei - Lietuvos nacionalinės filharmonijos solistei.

Siekdamas sušvelninti šeimos tragediją, Alfonsas nuėjo tarnauti pas Balninkų stribus...

Jono Karaliaus (sėdi trečias iš kairės) būrio partizanai.
Albinas Leita-Omas (stovi antras iš kairės).

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

IŠ ARCHYVŲ

1944 12 04 Gataveckų sodybą Tarautiškių k. apsupo Giedraičių stribai ir enkavedistai. Į bunkerį, kuriame slėpėsi partizanai, buvo įmesta granata. Bunkeryje žuvo šio kaimo vyrai: Vladas Devenis, partizanas nuo 1944 m. rugpjūčio mėn., Juozas Gataveckas bei Vytautas Kazlauskas, 1940-1941 m. buvęs Tarautiškių kaimo seniūnu.

1944 12 31 Giedraičių valsčiaus partizanai, kurių buvo apie 150, susidūrė su dideliu būriu kareivių. Po susišaudymo, kareiviai pabėgo, o partizanai nužygiavo Šešuolių link.

1945 m. rudenį Balninkų vlsč. partizanai ir P. Švelniko-Voldemaro kuopa Giedraičių vlsč. prisijungė prie DKA ir tapo B rinktinės sudėtine dalis.

1946 07 11 suimtas Antanas Bakanauskas-Šermukšnis (g. 1928 m.) iš Novosiolkos k., Balninkų vlsč., beveik du dešimtmečius išbuvo legeriuose ir tremtyje, paleistas 1965 03 15.

1946 08 06 Balninkų vlsč., Magulos k. Vaclovo Paškevičiaus namuose įrengtame bunkeryje žuvo partizanai Antanas Paškevičius (g. 1927 m.) ir Vaclovas Grigas (g. 1921 m.).

Balninkų stribyne partizanų naudai dirbo Jonas Seniūnas-Lakūnas iš Dragaudžių k., Bronius Gyls-Beržas ir Juozas Juodenis-Lokys iš Zapaskų k. Žinias perduodavo per ryšininką J. Pažarskį.

1947 11 04 Juodpurvių k., Balninkų vlsč., bunkeryje žuvo 5 partizanai.

Balninkų krašte kovojo net 12 vyrų Aukštuolių Daktaro, Žaibo, Žalčio, Žalgirio būriuose.

ŽELVOS-MOLĖTŲ PARTIZANAI

Želvos valsčius priklausė Ukmergės aps., o dabar - Ukmergės r. Želva yra kelio Ukmergė - Molėtai dešinėje pusėje, šiek tiek toliau nuo Siesarties upės kairiojo kranto, 21 km atstume nuo Ukmergės. 1923 m. valsčiuje 107 gyvenvietės, kuriose buvo 892 sodybos ir jose gyveno 5069 gyventojai. Iš didesnių kaimų paminėtini: Paželviųk. (53 sodybos, 246 gyventojai), Lelikoniųk. (38 sodybos, 201 gyventojas), Karališkių k. (32 sodybos, 170 gyventojų).

ALFONSAS IR BRONIUS DARULIAI

Darulių šeima gyveno Želvos vlsč. Paželvių k. Šeimoje augo penki vaikai: Alfonsas (g. 1920 m.), Ignas (g. 1922 m.), Bronius (g. 1924 m.), Monika (g. 1927 m.) ir Vlada (g. 1929 m.). Visi Darulių vaikai mokėsi Želvos mokykloje.

1944 m. sovietams antrą kartą okupavus Želvą ir pradėjus imti vyrus į raudonąją armiją, visi trys šaukiamojo amžiaus broliai Daruliai išsikasė savo sodyboje bunkerį ir jame slapstėsi. Kai ėmė siausti Želvos karinė įgula ir radę besislapančius vyrus šaudė,

tuomet visi trys išėjo į šaukiamąjį punktą. Bunkeryje buvo drėgna, todėl visi trys buvo išberti. Mažiausiai išbertas buvo jauniausias Ignas, todėl jį pripažino tinkamu karinei tarnybai, o Alfonsą ir Bronių paleido namo gydytis. Jiems buvo išduotos pažymos, pagal kurias karinė prievolė dėl ligos atidėta iki vasario mėn. Pasibaigus pažymose nurodytam gydymosi laikui, abu broliai vėl nuėjo į komisariatą. Bronių pripažino tinkamu, o Alfonsą dar paliko gydytis. Bronius Darulis buvo išvežtas į Kauną ir ten kurį laiką laikomas, nes nesusidarė ešalonas. Kaune gyveno teta Stasė Didžgalvienė. Ji atnešė Broniui kažkokių vaistų, liepė išipjauti koją ir žaizdą patrinti tuo tepalu, o kojai ištinus, gal bus paleistas iš armijos. Koją iš tikrųjų ištinu, ir Bronius mėnesiui buvo paleistas namo gydytis. Pasibaigus Alfonso atleidimo iš armijos laikui, vasario 5 d. į namus užėję Želvos karinės įgulos kareiviai paėmė iš Alfonso išduotą pažymą, su kuria jis turėjo eiti į komisariatą, ir pasakė; "Ateik be pažymos, mes tave priimsim". Išėję iš Darulių sodybos kareiviai, toliau vykdydami šauktinių gaudynes, susidūrė su partizanais ir įvyko susišaudymas, kurio metu žuvo leitenantas. Netekęs pažymos, jis susitiko su savo draugais partizanais ir nusprendė pasitraukti kartu su jais tėvynės ginti į *Balninkiečių laisvės rinktinės* Vytauto Roko-Vėtros būrį. Priėmęs partizano priesaiką, Alfonsas Darulis pasirinko Leopardo slapyvardį. V. Roko būryje iš Paželvės k. buvo net 15 partizanų. Alfonsas-Leopardas kartu su savo draugais partizanais kartais užsukdavo namo, o ten besigydantis koją Bronius, bendraudamas su jais susidraugavo ir pasveikęs išėjo kartu į tą patį partizanų būrį, o po priesaikos pasirinko Tigro slapyvardį. Jų sesuo Vlada Darulytė tapo partizanų ryšininkė ir pasirinko Kregždės slapyvardį. Ji gaudavo iš Želvos stribų informaciją apie karinės įgulos manevrus bei maršrutus ir perduodavo partizanams. Vėliau ji palaikė ryšį tarp atskirų partizanų būrių. 1945 m. birželio mėn. Darulytė gavo žinią, kad jos šeima įtraukta į tremiamųjų sąrašą, todėl visi šeimos nariai pradėjo slapstyti tą kartą liko neištremti iki kito trėmimo.

Alfonsas Darulis-Leopardas pateko į 1-ąjį batalioną, vadovaujamą Juozo Petronio-Audros, kuris veikė Želvos ir Molėtų vlsč. Bronius Darulis-Tigras buvo paskirtas į 3-iojo bataliono A. Vaičiūno-Tigro kuopą. Batalionas, vadovaujamas Lietuvos kariuomenės psk. Kazimiero Puodžiūno-Titnago, daugiausia veikė Balninkų, Kurklių ir Želvos vlsč. 1946 m. antroje pusėje Alfonsas Vaičiūnas-Tigras Kavarsko vlsč. Žvirblėnų k. buvo įsirengęs bunkerį, kuriame buvo ir Bronius Darulis-Tigras. Gruodžio mėn. pabaigoje kuopos vadas Vaičiūnas išleido savo vyrus švęsti Kūčių su saviškiais, o pats su B. Daruliu ir dar vienu partizanu, kurio pavardė nežinoma, pasiliko Skapiškiu k. pas ūkininką Krogertą. Naktį Kurklių karinės įgulos būriui apsupus Krogerto sodybą, kautynių metu žuvo kuopos vadas Alfonsas Vaičiūnas-Tigras, Bronius Darulis-Tigras, o trečiajam partizanui pavyko pabėgti. Kalėdų ryte abu žuvę partizanai buvo atvežti į Kurklius ir išniekinti, išmetant miestelio aikštėje.

Alfonsas Darulis-Leopardas, sužinojęs apie brolio Broniaus žūtį, labai pergyveno ir jautė, kad ir jam priešas lipa ant kulnų. 1947 m. 1-ojo bataliono vadas Juozas Petronis-

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Audra Želvos vlsč. Šilinių k. Jono Giedraičio sodyboje buvo įsirengęs bunkerį, kuriame kartu su juo slapstėsi dar keli partizanai, tarp kurių buvo ir Alfonsas. 1947 09 19 bunkerį išdavė Jono Svilainio-Liūto brolis Antanas Svilainis-Vilkas, buvęs Audros būrio partizanas, bet amnestavęsis ir po to tapęs išdaviku. Apsupus sodybą ir bunkerį žuvo: bataliono vadas Juozas Petronis-Audra, Bronius Gaidelis-Šiaudas, Juozas Stancelis-Šalna, Alfonsas Darulis-Leopardas, Marija Švainickaitė.

NORĖJO BŪTI MIŠKININKAS

Vladas ir Monika Valiūnai į Juodakelnių k., Želvos vlsč., atsikėlė gyventi iš Petrauskų k. (Molėtų vlsč.) 1927 m., kai nusipirko ten 27 ha ūkį. Šeima augino du sūnus - Edvardą (g. 1910 m.) ir Kazį (g. 1921 m.) bei dukrą Onutę (g. 1915 m.) Baigęs pradžios mokyklą Edvardas padėjo tėveliams dirbti ūkio darbus, 1933-1935 m. tarnaudamas Lietuvos kariuomenėje, gavo puskarininkio laipsnį. Buvo aktyvus Šaulių sąjungos narys, o 1938 03 11 vedė Joaną Daukšaitę iš Žvynėnų k. Po metų jiems gimė sūnelis Romulis Zigmantas.

Karinė tarnyba Edvardą matyt, traukė, nes nuo 1939 m. pradėjo dirbti pasienio policininku Pabradės ruože. Kazys pasekė brolio pėdomis ir nuėjo mokytis į pasienio policijos mokyklą. Greitai nereikėjo brolių pastangų pasienyje, Lietuvą okupavo kaimynai iš Rytų, tad Edvardas turėjo ieškoti kito darbo, tapo Giedraičių girininkijos eiguliu.

1944 m. liepos mėn. broliai išėjo į miškus. Edvardas subūrė vyrų būrį ir tapo jo vadu, o sudarius *Balninkiečių laisvės* rinktinę, tapo kuopos vadu, gal prisiminęs tarnystę eiguliu, pasirinko Ažuolaičio slapyvardį. Joje buvo 50-70 kovotojų. Jau gruodžio 29 d. Kovos krikštą gavo Ažumakio miško kautynėse, dalyvavo Alantos ir kitų miestelių puolime. Kartu su broliu kovojęs Kazys turėjo Duko slapyvardį.

Žuvo Edvardas Valiūnas 1945 02 13 nelaimingo atsitikimo metu. Tą dieną kuopos vyrai stovyklavo Gruodžių k., Molėtų vlsč. Buvo sulaikytas ginkluotas žmogus. Tai štai, neatsargiai elgiantis su šautuvu, tas netyčia iššovė, o kulka pataikė į miegojusį ant grindų Edvardą kuris mirė iš karto. Kazys Valiūnas-Dukas 1945 04 25 buvo suimtas Sesarkos k., Molėtų vlsč., kai pateko į kareivių pasalą. Buvo nuteistas 15 m. kalėti.

Jau 1948 m. į Igarką buvo ištremta Valiūnų šeima: Edvardo žmona su sūnumi ir tėveliai. Vladas Valiūnas į Lietuvą negrįžo, nes 1956 m. mirė tremtyje.

2003 02 13 Edvardui ir Kaziui Valiūnams suteikti kario savanorio statusai.

Pagal K Strazdo surinktą medžiagą, 2006 m.

PAŽELVIŲ KAIMO VYRAI

Paželvių k., Želvos vlsč., buvo daugiau nei 50 sodybų, beveik pusantro šimto gyventojų. Be to, tokiu pačiu vardu vadinosi ir dvaras bei netoliese esantis vienkiemis. Iš šio kaimo partizanauti išėjo 15 vyrų, kurių dauguma krito už Tėvynę.

Ūkininkavo Paželviuose ir Rokų šeima. Trys broliai Bronius, Vytautas ir Stasys (g. 1927 m.) jau 1944 m. vasarą išėjo ginti Tėvynės nuo okupantų. Rokai - ne vieninteliai kovotojai tokiomis pavardėmis Želvos vlsč. 1947 07 26 areštuotas kitas Stasys Rokas-Beržas (g. 1918 m.) buvo Sukinių k., Pabaisko vlsč., gyventojas, kuopos ir būrio vadas, nuteistas ilgus metus kalėti.

1947 04 14 kautynėse su sribais Butkiškių k., Žemaitkiemio vlsč. - kitais kuomenimis Paželvės k. - žuvo DKA B rinktinės Vėtros partizanų būrio vadas Vytautas Rokas-Vėtra (g. 1926 m.), o 1947 08 04 Mateikiškių k., Želvos vlsč., Vėtros būrio partizanas Bronislovas Rokas-Aidas (g. 1923 m.). Stasys Rokas-Vėtra priešinosi ilgiausiai, žuvo 1952 04 28.

Šias painias Paželių k. istorijas išaiškino iš to krašto kilęs doc. Kazys Strazdas. Taip pat jis nustatė, kad 1947 07 13 areštuotas DKA B rinktinės 4-ojo bataliono 3-os kuopos vadas S. Markauskas-Galijotas, Petarda (g. 1907 m.). Pas jį rasti Veprių vlsč. vyrų mobilizacijos sąrašai. Prasidėjo sąrašuose buvusių žmonių areštai. Tuos, pas kuriuos buvo rasti ginklai, nuteisė, kaip ir Valių k. gyvenusį Vincą Meilų-Miną (g. 1926 m.), kuriam ryšininkai buvo atvežę pasą su kuriuo jis tepragyveno tik mėnesį.

1947 10 30 MGB Želvos vlsč. poskyrio dalinys Skrepetiškių k. aptiko bunkerį. Susišaudymo metu žuvo 3 Vėtros būrio partizanai: būrio vadas Stasys Šalkauskas-Bimba (g. 1913 m.), štabo būrio vadas Jonas Pleskus-Purienas (g. 1925 m.), ir vyriškais drabužiais apsirengusi Regina Duškevičiūtė-Saulė (g. 1928 m.). Ji anksčiau jau buvo saugumo tardyta, ją bandyta verbuoti. Paleista išėjo pas partizanus. Čia kurį laiką garbingai kovojo.

BROLIAI STASYS IR VIKTORAS GRINEVIČIAI

Stasys Grinevičius, kurį visi vadino Griniumi, gimė 1924 m. Želvos vlsč. Skripetiškių k. Turėjo du brolių dvynių Viktorą ir vyresnį Joną.

1944 m. Stasys Grinevičius įstojo į partizanų gretas. Jis pasirinko Vanago slapyvardį ir, suorganizavęs būrį, jam vadovavo. Įsijungė į *Balninkiečių laisvės* rinktinę, kuri jungė Balninkų Kavarsko, Kurklių Pabaisko, Šešuolių, Žemaitkiemio ir Želvos valsčių partizanus, turėjo 50- 60 vyrų.

Vanago dalinyje buvo 4 būriai po 13-15 žmonių. Vanagas gaudavo įsakymus ne tik iš *Balninkiečių laisvės* rinktinės vado J. Šibailos-Dieduko, bet kartais ir tiesiogiai iš Žalio Velnio. 1945 07 14 Vanago daliniui stovyklaujant Širvintų vlsč., atėjo pas partizanus 15- 16 m. berniukas ir pranešė, kad į Širvintas atvažiavo daug mašinų su kareiviais. Vanagas, suvokęs, kad greitai „šukuos“ mišką o jėgos nelygios, sukviatė savo vyrus ir liepė jiems išsiskirstyti po 3-5 vyrus ir veikti savarankiškai, kad išlikti, o kariuomenei pasitraukus, nurodė susitikimo vietą. 1945 m. liepos mėn. buvo areštuota 10 ryšininkų. Marija Pečiulienė-Tulpė tardymo metu prisipažino, kad nuo 1945 m. pradžios ją užverbavęs asmeniškai pats Vanagas ir du kart per savaitę duodavęs jai nunešti paketus į DKA Žalio Velnio štabą.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Iki 1945 m. rugsėjo mėn. mažomis grupelėmis buvo naikinamas Vanago dalinys: Sauginių k. susirėmus 50-čiai Vanago partizanų su 60-ties enkavedistų bei sribų daliniu žuvo du partizanai, 2 buvo sužeisti ir 2 dingo be žinios; Giedraičių vlsč. Juozapavos k. buvo likviduotas Vanago dalinio Petkevičiaus vadovaujamas 6-ių žmonių būrys ir l.l. 1945 09 08 netoli Kiauklių žuvo pats Balninkiečių laisvės rinktinės dalinio vadas Stasys Grinevičius-Vanagas. Po mirties jam suteiktas kario savanorio statusas.

Vanago dvynys brolis Viktoras Grinevičius-Mažiukas (g. 1924 m.), 1945 m. paskelbus amnestiją, savo noru nuėjo ir prisiregistravo, bet pateko į didelę nemalonę. Enkavedistai nedavė jam ramybės, pradėjo verbuoti, visaip provokuoti ir Viktoras, neapsikentęs patyčių, vėl paėmė ginklą. Viktoras Grinevičius, Prano-Mažiukas žuvo 1945 08 17 Rubikonių k.

BROLIAI ŠMAČIUKAI

Povilas Šmačiukas gimė 1919 04 19 Želvos vlsč. Paškonių k. pasiturinčių ūkininkų Juozo ir Melanijos (Banionytės) Šmačiukų šeimoje. 1921 m. ten pat gimė brolis Juozas. Tėvai turėjo 20 ha žemės. Po metų tėvas mirė. Netrukus motina ištekėjo antrą kartą už Kadžiulio.

Povilas baigė Butkūnų pradinę mokyklą ir buvo 1941 m. sukilėlių gretose. 1944 m. rugsėjo mėn. išėjo į *Balninkiečių laisvės* rinktinę Tėvynės ginti. Šešuolių miške priėmęs priesaiką pasirinko Švyturio slapyvardį, o 1946 m. pateko į DKA B rinktinės 2-ojo bataliono 1-osios kuopos Antano Vaičiūno-Skirmanto būrį. Jame buvo 10 partizanų: Viktoras Darulis-Šernas, Antanas Gaižutis-Purienas, Karolis Gaižutis-Briedis, Rapolas Purlys-Slapūnas, Vladas Purlys-Vilkas, Povilas Šmačiukas-Švyturys ir kiti.

Pirmąjį kautynių krikštą Povilas gavo 1944 m. Skačiūnų k., kai reikėjo išvaduoti kelis vengusius armijos jaunuolius, varomus į Žemaitkiemį. Užpuolus partizanams, visi sribai ir kareiviai išsilakstė, o jaunuoliai buvo išlaisvinti.

Povilo brolis Juozas Šmačiukas iki 1946 m. slapstėsi namuose. 1946 m. kareiviams atvažiavus konfiskuoti turto, Juozas nespėjo pasislėpti ir buvo suimtas. Nuvežtas į Želvą, ten tardytas ir uždarytas į kalėjimą, kur buvo dar vienas suimtas. Abu pernakvoję ėmė galvoti, kaip pabėgti. Tai jiems pasisekė, praplėšus lubų lentas. Pabėgę jie išsiskyrė. Juozas tą pačią naktį prisijungė prie Skirmanto būrio.

1948 m. vasario mėn. Plienas, Šernas, Slapūnas, Tarzanas, Purienas, Klevas, Čerka ir Švyturys stovyklaudavo pas ūkininkus. Praeinant Juodžiūnų k., Karolis Morkūnas- ** Klevas sumanė kažko paklausti kaimyno Kapočiaus, o Juozas Šmačiukas-Čerka nuėjo drauge. Vidiškių sribai ir kareiviai buvo atvažiavę į Juodžiūnus ardyti kurui A. Morkūno-Plieno sodybos. Atsitiktinai užėję į Kapočiaus gryčią, enkavedistai pastebėjo ir nušovė nieko blogo nesitikėjusį 1-ojo bataliono ginkluotės viršininką Plieno brolių Karolį Morkūną-Klevą. Čerka buvo kitame kambaryje, išsoko per langą ir atsišaudydamas traukėsi, bet jam buvo peršautos abi kojos. Nenorėdamas pasiduoti gyvas, žuvo, nusinešdamas ne vieno priešo gyvybę.

1948 05 22 rastas pas kaimynus Povilo brolis Ignotas Kadžiulis, Ukmergės gimnazijos 8-osios klasės mokinys. Jis taip pat buvo ištremtas į Sibirą.

1950 m. būrio vadas A. Vaičiūnas-Skirmantas, neišstatęs sargybos, stovyklavo pas ūkininką Želvos vlsč. Paškonių k. kartu su trim partizanais Tuo metu Švyturys sirgo ir jo ten nebuvo. Želvos karinės igulos kareiviai netikėtai užėjo pas tą ūkininką. Tas atidarė duris ir išstūmė kareivius lauk. Kareiviai pasiruošė kovai, o sukeltą triukšmą išgirdo partizanai. Pirmasis žuvo Skirmantas. Likę be vado, partizanai atsišaudydami traukėsi į mišką, esantį už 3 km nuo sodybos. Vienas pasislėpė ūkininko klojime. Kareiviai tai pastebėjo ir apsupo klojimą. Partizanas pasidavė, o aniedu pasiekė mišką ir išsigelbėjo.

Povilui Šmačiukui-Švyturiui likimas lėmė ilgai partizanauti - net iki 1954 m. Paskutiniaisiais metais partizanų gretos buvo labai praretėjusios. Slapta suimtus partizanus stengdavosi bet kokiomis priemonėmis užverbuoti ir su keliais enkavedistais sudaryti smogikų būrius, kurie veikdavo partizanų vardu. Viename tokia smogikų būryje buvo gerai Švyturiui pažįstamas B rinktinės partizanas Povilas Puodžiūnas-Žėruolis. Povilą Šmačiuką slėpė Jonas Tuminas krosnyje įrengtoje slėptuvėje. Puodžiūnas tos slaptavietės nežinojo, bet apie ją žinojo partizano Antano Gaižučio-Purieno sesuo. 1954 01 26 P. Šmačiukas gavo žinią, kad pas Purieno seserį atėjęs Povilas Puodžiūnas nori su juo susitikti. Tą pačią dieną nuėjęs į susitikimą troboje rado dardu nepažįstamus vyrus. Taip partizanas įkliuvo į išdaviko pasalą.

Povilui Šmačiukui suteiktas kario savanorio statusas. Jis su žmona gyvena Kudirkos Naumiestyje.

Pagal P. Šmačiuko pasakojimą ir arch. dokumentus paruošė Kazys Strazdas.

KAUTYNĖS ŽELVOS VALSČIUJE

Želvos vlsč. partizanai 1944 m. priklausė Ukmergės LLA 3-ajam rajonui. Šiame ir kaimyniniame Giedraičių vlsč. susidarė stambus, apie 50 partizanų, Stasio Grinevičiaus būrys. Taip pat sėkmingai veikė A. Morkūno-Plieno, J. Petronio-Audros, V. Karaliūno-Viržio partizanai.

Jau 1945 m. spalio mėn. DKR vado pavaduotojas ir DKA štabo viršininkas A. Zapkus-Piliakalnis pagal Žalio Velnio nurodymą atvyksta į Labanoro girią siekdamas išsiaiškinti padėtį šiame krašte ir *Balninkiečių laisvę* rinktinę performuoti į DKA B rinktinę. Ją atlydi ne tik apsaugos būrys, bet ir štabo ryšininkė Aldona Paulavičiūtė-Indyra. Tada šiose apylinkėse buvo apie 100 ginkluotų vyrų. Piliakalnį pasitinka vietos rinktinės vadas J. Šibaila-Diedukas, atvyksta Plieno, Žalgirio, Švyturio ir Beržo būriai. Indyra jau iš anksto suderinusi susitikimo detales, tariamasi dėl naujo rinktinės vado skyrimo. Svečiai lanko kitus partizanų būrius, diskutuoja dėl kovų strategijos ir taktikos. Kovotojai patenkinti, kad naujosios rinktinės vadu norima paskirti Alfonsą Morkūną-Plieną nes Plienas gerai išmano partizaninės kovos taktiką, bebaimis kovotojas.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Neprieštarauja ir Diedukas, pasiūlo brolius Ališauskus, Viktorą Meilų-Štormą, Valentina Gleiznį-Šarūną Joną Jurą-Žilvinį, Kazį Puodžiūną-Titną Igną Leščių-Šalteknį štabo nariais. Rinktinė skirstoma į batalionus, kuopas, būrius. Piliakalnis, dabar tapęs jų tiesioginiu vadu, išbuvo net iki 1946 m. vasario mėn. Per tą laiką Žalias Velnias patvirtinę rinktinės vadovybę ir štabą, struktūras.

Pirmasis naujos rinktinės kovos krikštas, kuriame dalyvavo ir DKA štabo viršininkas Piliakalnis, įvyko 1946 01 22 Gurščių k., Želvos vlsč. Ten prie miško stovyklaujančius partizanus aptiko NKVD kariuomenė. Traukiantis žuvo 3 partizanai. Tą pačią dieną vėl didžiulė netektis ištiko naująją rinktinę: Gaiciūnų k., Pabaisko vlsč., kareiviai mūšyje nukovė 14 ir sudegino 12 kovotojų.

Po šių netekčių Piliakalnis su štabo apsauga patraukė į DKA A rinktinės teritoriją tačiau jau vasario 24 d. mūšyje Žaslių vlsč. su trim kovotojais ir ryšininke Indyra žuvo.

1946 05 30 Masiulių k. besiilsinčius kovotojus kažkas įskundė kareiviams: B rinktinės 3-ojo bataliono 3-osios kuopos partizanus Jokimą Šikšnį-Gylį (g. 1924 m.) ir Algirdą Lisanką-Siaubą (g. 1925 m.). Svečiuodamiesi vienoje sodyboje, jie pamatė netoliese prabėgančius kareivius ir sribus. Trauktis nebuvo kur, tad vyrai užlipo ant tvarto, įsitaisė kulkosvaidį. Bet čia juos aptiko kareiviai. Mūšyje Gyls žuvo, o Siaubą sunkiai sužeidė. Jį išvežė į Ukmergę, o žuvusį numetė Želvoje ant grindinio.

Želvos valsčiaus sribai pasižymėjo žiaurumu. 1945 m. Skrepėtiškių k. jie nušovė partizano Stasio Griniaus tėvą sudegino jų namus. Kitą dieną toks likimas ištiko ir ūkininką Purį, nes vienas jo sūnus pabėgo iš rusų kariuomenės, o kitas paskelbtas nepatikimu, kai tarnavo vietos kariniame komisariate. Abu nužudytojo sūnūs pasuko į S. Griniaus-Vanago būrį.

Sribų būryje plėšikavo ir terorizavo nekaltus žmones Gudelis ir Kajota. Vėdrų miške buvę Plieno, Žalgirio ir Švyturio būrių partizanai paskelbė jiems mirties nuosprendį. Tada kareiviai į miškus nekėlė kojos, kol negaudavo agentūrinių duomenų apie partizanų buvimo vietas. Gi sribukai manė žinantys apylinkes, turintys informatorių tinklą. Į partizanų pasalą ir pateko dešimt „drašuolių“ sribų. Visi jie žuvo. Partizanai, susirinkę nukautųjų ginklus, pasuko į Ažumiškio mišką.

Dideli ir partizanų nuostoliai. 1945 m. žuvo Viktoras Darulis-Libardas iš Paželių k., Karolis Gaižutis-Briedis iš Paškonių k., Kazys Vaičiūnas-Karabinas, Alfonsas Viliūnas-Klajūnas, Edvardas Baranauskas-Mindaugas ir daugelis kitų.

Atėjo 1946 m. žiema. Partizanai nešiojo baltus maskuojančius apsiaustus, stengėsi būti miškuose. Tačiau nelaimių neišvengta. Štai Gurščių k., prie pat miško, stovyklavo didelis būrys kovotojų. Auštant iš miško pusės juos užpuolė NKVD kareiviai, atkirtę saugiausią pasitraukimo kelią. Tad teko veržtis iš apsupimo plynu lauku. Kautynių metu žuvo 15 partizanų. Tarp jų būrio vadas Mykolas Majauskas-Žalgiris nuo Molėtų, vietiniai kovotojai Antanas Steponavičius-Viksva, Vladas Steponavičius-Lazdynas.

Dvylika partizanų buvo sužeisti, tarp kurių buvo ir bataliono vadas Kazys Puodžiūnas-Titnagas.

1946 m. irgi buvo pažymėti netektimis. Tarp žuvusiųjų buvo Vincas Motiejūnas-Balandis, Vincas Vaičiūnas-Dagiliukas, Stasys Jočys-Plaktukas ir kt. Didelis netektis sąlygojo ir ta aplinkybė, kad 1946 m. kovo mėn. Želvoje apsistojo gausus NKVD dalinys su štabu ir šimtu kareivių.

BERZGAINIŲ KAIMO BUNKERIO LIKVIDAVIMAS

Aleksas Matijošius savo sodyboje Berzgainių kaime slėpė tris partizanus. Šiose apylinkėse buvo ir daug partizanų slėptuvių kaimo žmonės šėlė ir maitino apylinkių vyrus, susibūrusius į būrį.

Kareiviai 1950 01 10 tvarte darydami kratą apylinkėse A. Matijošiaus sodyboje bunkerį rado. Vyrų perspėti apie artėjančius baudėjus gal ir nebuvo kam, nes šeimininkas buvo išvažiavęs į Želvą.

Tuo metu bunkeryje buvę trys partizanai nutarė gyvi nepasiduoti. Partizanas Gluosnis ir Alfonsas Morkūnas-Diemedis (g. 1930 m.) nusišovė, o Marijonas Bačianskas-Šernas (g. 1924 m.) bandė dar priešintis, bet *Valteris* užsikirto. Supratę, kad gyvas likęs partizanas neturi ginklo, kareiviai jam liepė išlipti iš bunkerio. Jau pasirodžiusį bunkerio angoje pradėjo mušti, paskui įkėlė į kovinę mašiną pririšo virvėmis prie mašinos borto ir nuvežė į Ukmergę, Ten tardė ir kankino, reikalaudami išduoti būrio vadą Igną Meilų-Daktarą ir partizaną Juozą Morkūną-Klajūną. Nieko nepešę, kankino, mušė negailėdami. Vėliau nuteisė 25 metams laisvės atėmimo ir 5 metams teisių susiaurinimo.

STASYS ROKAS-BERŽAS

Jau 1947 m. Šešuolių ir Želvos valsčiuose žinojo apie jaunojo partizano Beržo būrį, kuriame buvo apie 13 kovotojų. Ir saugumiečiai galėjo pasakyti, kad būriui vadovauja Stasys Rokas (g. 1927 m.) iš Paželių k., Želvos vlsč. Susidūrimų su kareiviais ir stribais jie vengė, su vietos žmonėmis buvo pakantūs, mandagūs. Po kelerių metų pakeitė taktiką, vaikščiodami būreliais po tris. Beržas laiką praleisdavo su Povilu Puodžiūnu-Žeruoliu ir Stasiu Rinkūnu-Jazminu. 1952 metais vyrai buvo išsklaidyti, saugumas verbavo kaimo gyventojus, siuntė smogikus, informatorius, kad sunaikintų Stasį Roką ir jo draugus.

1952 04 28 Molėtų apylinkėse, Pumpučių k., partizanus užpuolė enkavedistai. Tada smogikams pasisekė suartėti su partizanais. Liudytojai teigia, kad Povilą Puodžiūną-Žeruolį jiems pavyko suimti ir užverbuoti, vėliau jam suteiktas „Mokytojo“ ag. slapyvardis. Kartu buvę Beržas su Jazminu dingo be žinios, reikia manyti, kad slapta buvo nužudyti ar žuvo besipriešinantys. Taip mano Stasio Roko sesuo Jadvyga

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLETŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Stasys Rokas-Beržas

Rokaitė, įvertinus laiškus, kuriuos jai rašė išdavikas jau 1989-1990 m., teisinosi nebuvęs tokiu, jos brolio neišdavęs, nors nusikratyti smogiko vardo jam nesisekė.

Tuo tarpu archyvuose yra 1953 05 15 NKVD plk. T. Župikovo pažyma, kurioje teigiama, kad 1952 m. balandžio mėn. R Puodžiūnas buvo sučiuptas ir užverbuotas. Galėjo jis būti užverbuotas ir anksčiau, o tą nelemtą balandžio 28 d. atsivesti į partizanų grupę smogikus. Jau 1952 m. gegužės mėn., per Sekmines, Povilas Puodžiūnas - ag. „Mokytojas“ kartu su kitu išdaviku Radzevičiumi-Tarzanu dalyvavo šešių smogikų būryje, suimant Žūklių k., Pabaisko vlsč., partizaną Povilą Zagrecką-Ažuolą ir Navalinską-Beržiuką.

PASKUTINIAI ŽELVOS PARTIZANAI

Bronius Purlys (g. 1923 m.) kilęs iš Skripeliškių k., Želvos vlsč. baigė Ukmergės A. Smetonos gimnaziją, svajojo būti girininku. Artimai bendravo su prof. Prancišku Šivickiu, kartu prie Molėtų ežero tyrinėjo fauną. Su antrąja rusų okupacija atėjo didelės nelaimės: okupantai sudegino sodybą, tėvelį Rapolą nušovė. Jo pelenais virtusius palaikus palaidojo Giedraičiuose, motina išvyko gyventi į Vilnių pas seserį. Bronius išėjo partizanauti, pasirinko Boso slapyvardį, prisijungė prie S. Grinevičiaus-Vanago dalinio. Mūšiuose pasižymėdavo sumanumu ir drąsa. Vanagai žuvus, perėjo į Vytauto Roko-Vėtros būrį. Deja, 1947 04 14 žuvo ir pats Vėtra, tada jau kuopos vadas. Broniaus kaimynas bendrapavardis Alfonsas Purlys (slp. Ožys, Ožiukas) pasuko pas Karpio būrio partizanus. Ir šis kovotojo gyvenimo etapas atnešė jam daug išbandymų.

Ožio kovos bendražygiai buvo keli apylinkių jaunuoliai. Jonas Kiburys-Dobilas (g. 1918 m.) iš Dvarninių k., Šešuolių vlsč. 1939 m. tarnavo Lietuvos kariuomenėje, prisiekė ją ginti. Užėjus rusams, su keliais draugais pabėgo, tačiau buvo pastebėti, apšaudyti. Taip atsirado Daugailiškių k., Pašilė parapijoje. Sugrįžus „išvaduatoriams“, porą

Bronius Purlys-Bosas

Jonas Kiburys-Dobilas

Vytautas Rokas-Vėtra

metų slapstėsi namuose, naktinis padėjo tėvams dirbti ūkio darbus, daugiausiai kalvystės, dienomis slapstėsi. Šešuolių miške prisijungė prie partizanų, per susišaudymą su sribais Dobilui buvo peršauta ranka.

Bėgo baisūs kovos su okupantais metais. Kasdien ateidavo žinios apie draugų žūtis. 1949 m. Alfonsas Purlys-Ožys tampa DKA ryšių ir žvalgybos skyriaus viršininku. Vėliau paskiriamas Propagandos ir agitacijos skyriaus viršininku. Dar už metų jam tenka ir būriui vadovauti. 1951 09 26 Ažumakių miške Ožys žuvo su partizanu Titnagu.

Besiblaškančius partizanus persekioja ne tik sribai, kareiviai, bet ir smogikai. Jie 1952 04 28 Petroniškių miške suranda ir nužudo būrio vadą Vėtros brolių Stasį Roką-Beržą, perėmusį vadovavimą būriui.

1953 m. Bronius Purlys-Bosas su J. Kiburiu-Dobilu lieka beveik vieni. Jie slapstosi pas ūkininkus ar miško slėptuvėse. 1954 m. kovo 10 d. rytą Micės k., Želvos vlsč., juos apsupa smogikai ir kareiviai. Šeimininkai prisipažino, kad slėptuvėje yra du partizanai, nors užpuolikai apie tai ir patys žinojo. Į reikalavimą pasiduoti kareiviai ilgai atsakymo negavo. Tik po šeimininkų maldavimo, kai norėta namus padegti, vyrai iš slėptuvės išlipo. Buvo sumušti ir prigirdyti migdomųjų. Buvo tardomi Vilniuje 9 mėn., iš pradžių nuteisė mirties bausme, tačiau po apeliacijos ir trijų metų laukimo bausmę sušvelnino. Jau 1979 m. sugrįžusį namo,

Bronių saugumiečiai vėl siūlė lengvatas už tarnavimą jiems. Jonas Kiburys į Lietuvą sugrįžo tik 1974 m.

KUOPOS VADO JUOZO PETRAUSKO-LAIMUČIO ŽŪTIS

1949 metų pavasaris buvo lemtingas. 2-ojo bataliono 3-ios kuopos vadui Juozui Petrauskui-Laimučiui (1921 m.). Vaikinas buvo iš Padeksnio k., Alantos vlsč., baigęs Utenos gimnaziją ir studijavo Vilniaus universitete, 1946 m. dirbo Alantos žemės ūkio mokykloje. Jis tą pavasarį su būriu apsistojo Pavirinčių miške. Buvo nesaugu,

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

todėl nutarė keltis į Spiečiūnų apylinkes. Anksti ryte Juozo sesuo pasiskolinusi dviratį nuvažiavo į Spiečiūnus. Ten gyveno jos sesuo Levutė. Įsitikinusi, kad Spiečiūnų apylinkėje ramu, grįžo į Pavirinčių mišką pranešti partizanams, bet jau buvo per vėlu. Pamiškė buvo pilna kareivių. Bėgdama keliuku Svobiškėlio link, sutiko prisėstą kareivių vežimą, iš kurio matėsi išlindusios keturios kojos. Jame vežė kovos lauke kritusi Levutės brolių Juozą Petrauską-Laimutį ir jo bendražygį Jurgį Rubiką-Kotą (1925m.). Jie abu krito tą 1949 m. balandžio 30 d. apie 10-11 valandą Spiečiūnų-Deksnių kaimų laukuose.

J. Petrauskui-Laimučiui žuvus, kuopos vadu tapo Steponas Sabaliauskas-Šarkis (g. 1920 m.), kilęs iš Zigeliškių k., Alantos vlsč. Jis turėjo gražų balsą ir pirmas pradėdavo dainuoti. Pasakojama, kad jis buvo sudaręs partizanų ryšininkų bei rėmėjų sąrašą ir užkasęs Avilčių kaimo pamiškėje,

Juozas Petrauskas-Laimutis

Pranas Kiaušinis-Kiaunė, rinktinės vadas Kazys Puodžiūnas-Titnagas, Rapolas Purlys-Slapūnas, Vincas Miškinis-Vienuoelis

kad jų pavardės išliktų mūsų atmintyje. Apie 1949 m. slapta susituokė su mylima mergina.

1951 m. rugsėjo 26 d. žuvus Ažumakių miške B rinktinės vadui Kaziui Puodžiūnui-Titnagai, J. Petrauskas, pavargęs nuo sunkios partizano dalios ir nematydamas kitos išeities, rudenį su svetimais dokumentais įsidarbino Šiauliuose ir gyveno kartu su žmona, dirbo statybose. NKVD greitai jį surado, areštavo ir spėjama, kad po teismo sušaudė. Kalbama, kad gal jį išdavė daug partizanams pakenkęs iš

Alantos vlsč. Žygeliškių kaimo kilęs buvęs partizanas ir užverbuotas agentas smogikas V. Petronis-Klajūnas.

Pagal K. Strazdo surinktą medžiagą

MINDAUGAS SUDNIKAS-LINAS

Mindaugas Sudnikas gimė 1929 m. Virbalų k., Želvos vlsč., ūkininkų šeimoje. Šeimoje augo trys broliai ir dvi seserys. Mindaugas mokėsi Želvoje, vėliau - Ukmergės gimnazijoje. Dalyvavo Ukmergės gimnazijos pagrindinėje organizacijoje „Lituanika“. 1946 m. devynių jaunuolių grupė užmezgė ryšius su DKA B rinktinės partizanais. Vyresniuoju išrinko iš Balninkų kilusį Vytautą Raugalą-Alaušą. Vaikiniai rinko žinias apie garnizonų karių judėjimą, dalyvavo bendrose su partizanais operacijose, aprūpindavo juos medikamentais.

1947 m. dalyvavo pasaloje prie Ukmergės-Pašilių kelio, kuriuo keliavo Pašilės stribai ir valsčiaus valdžia. Pagal Plieno nurodymus baudė komjaunimo aktyvistus, agentus. Susiklosčius aplinkybėms, partizanų sprendimu, Mykolas Vernickas-Vanagas iš gimnazijos suolo išėjo mokytojauti į Avižienių pradžios mokyklą, tad ryšis su rinktine pagerėjo.

1947 10 16 jaunujų partizanų grupė buvo išduota. M. Sudnikas nuteistas 25 m. kalėti. Jaunujų partizanų šeimos buvo ištremtos į Sibirą. Lageriuose Mindaugas kentėjo iki 1957 m., sugrįžęs į Lietuvą apsigyveno Kėdainiuose, aktyviai dalyvauja atkurtos DKA veikloje.

ALGIRDAS LISANKA-SIAUBAS

Algirdas (g. 1920 m.) turėjo du brolius ir dvi seseris, gyveno Masiulių k., Želvos vlsč. Mokėsi Vėdarų, Želvos pradžios mokyklose, vėliau - Ukmergės A. Smetonos gimnazijoje. Devyniolikmetis jaunuolis 1944 m. varasio mėn. tapo Vietinės rinktinės Marijampolės karo mokyklos kursantu. Tačiau ją likvidavus, teko sugrįžti į tėvų ūkį.

1944 m. vasaros pabaigoje, užėjus rusams, kartu su Vytautu Roku-Vėtra organizavo 30 vyrų būrį Želvos vlsč. Tada apylinkėse veikė A. Morkūno-Plieno, Mykolo Majausko, Voldemaro būriai. Pagrindinės jaunuolio pareigos, be dalyvavimo karinėse operacijose, buvos spaudos leidimas ir platinimas, būrio dokumentų tvarkymas, archyvavimas.

Algirdas dalyvavo mūšyje Gurščių k. , Šešuolių apyl., Balninkų mst. šturme, Želvos kautynėse su valsčiaus stribais ir partiniu aktyvu.

Į okupantų nelaisvę pateko gimtajame Masiulių k. Kautynių metu, 1946 05 30, partizaną sunkiai sužeidė ir be sąmonės pristatė į Želvos stribyną. Tada partizanas Jokimas Šikšnys-Gyls (g. 1924 m.) buvo nukautas.

Siaubas nuteistas ir kalėjo Karagandos lageriuose.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

TIGRO RINKTINĖ, ARBA DKA D RINKTINĖ

Lietuvos partizanų Tigro rinktinė buvo įsteigta 1944 m. spalio 22 d., o sunaikinta (kaip organizuotas kovos vienetas) 1952 m. birželio 18 d. Iki 1945 m. vasario mėn. ši rinktinė priklausė LLA Vilniaus apygardai. 1945 m. vasario-birželio mėn. Šiaurės Rytų Lietuvoje veikiančių partizanų apygardos štabo funkcijas atliko pačios Tigro rinktinės štabas. Patogūs partizaninei veiklai vykdyti Labanoro miškai buvo ant Švenčionių-Utenos apskričių ribos, netoli jau ir BSSR girios. 1945 m. birželio antroje pusėje buvęs Sakalo-Tigro junginys buvo pertvarkytas į dvi (Šarūno ir Tigro) rinktines bei apygardinį štabą. Šiame junginyje veikė iki 2000 partizanų. Birželio 20 d. buvo užmegzti ryšiai su kita buvusios LLA Vilniaus apygardos dalimi - LLA 5-ąja apylinke (vadas Žalias Velnias), tačiau dėl žūčių ir kareivių siautėjimų organizaciniai darbai užsitęsė (K. Kasparas. „Lietuvos karas“, 458 p.) Tada DKA pretendavo į skilusios LLA Vilniaus apygardos įgaliojimų perėmimą. Nuo 1945 m. rugsėjo iki 1946 m. rugpjūčio Tauro rinktinė priklausė LLA Vilniaus apygardos 5 apylinkei - LLA Didžiosios Kovos apygardai, nuo 1946 m. rugsėjo iki 1951 m. gruodžio mėn. - vėl LLA - Lietuvos Partizanų (LP) - LLKS Vytauto apygardai. 1947 m. balandžio - rugsėjo mėn. šios srities vadovybės veiklą visiškai kontroliavo MGB). 1945 m. lapkričio mėn. įsisteigus DKA, jau 1946 m. pradžioje rinktinę pasiekė Žalio Velnio įsakymas D (Švenčionių) rinktinės vadu skirti J. Kamarauską-Kariją. C (Utenos) rinktinę turėjo sudaryti V. Mikulėno-Šarūno rinktinė, tačiau tai faktiškai neįvyko, čia susiformavo savarankiška Vytauto apygarda.

Formaliai rinktinės priklausymo DKA egzistavimo metu Tigro rinktinė veikė beveik visoje Švenčionių apskrityje (išskyrus Pabradės valsčių), Zarasų apskrities Rimšės ir Dūkšto valsčiuose, taip pat Utenos apskrityje (išskyrus jos pietinį pakraštį) ir Ukmergės apskrities Balninkų bei Želvos valsčiuose). Rinktinės daliniai stovyklavado bei žiėmodavo daugiausia šiuose miškuose: Labanoro, Adutiškio (abipus LSSR ir BSSR administracinės ribos), Ažvinčių, Minčios, Belmonto (BSSR), Varapajėvo (BSSR), Gelednės, Svierių (BSSR) ir Dūkšto.

1945-1949 m. Tigro rinktinė gana glaudžiai bendradarbiavo su minėtuose BSSR rajonuose veikusiais gudų ir lenkų partizanais; kita vertus, Tigro rinktinės veikimo teritorijos dalį, buvusią kitapus 1941 m. sausį nustatytos LSSR ir BSSR administracinės ribos, tiek pačios rinktinės, tiek Vytauto apygardos, tiek Rytų Lietuvos srities vadai laikė neatskiriama Lietuvos Respublikos dalimi.

Pagrindinis Tigro rinktinės kovos vienetas buvo kuopa. Kuopos suskirstytos į būrius, būriai - į skyrius, skyriai - į grandis. Vieną rinktinės grandį sudarydavo 3-4 partizanai, skyrių - 2-3 grandys, būrį - 2-4 skyriai, o kuopą - 2-4 būriai. Nuo 1944-1945 m. žiėmos iki 1946 m. vasaros pabaigos - pagal DKA sistemą, taip pat į batalionus, jungusius (po 2-3 kuopas).

1945 m. vasarą Tigro rinktinėje liko Karijoto, Pavasario, Sakalo (buv. Kęstučio) ir Pūščios kuopos. Rinktinės štabo apsaugos dalinio pagrindu dar susikūrė Paberžio kuopa (veikė daugiausia į pietus nuo Švenčionių). Nuo 1945 m. vasaros iki 1947 m. pabaigos Tigro rinktinei bent nominaliai priklausė 6 (nuo 1946 m. pavasario iki tų metų vasaros - 8) kuopos. 1945 m. metų birželio viduryje rinktinėje buvo - iki 350, 1946 m. rugsėjį - apie 220 (įskaitant LLA Rytų grupės narius) kovotojų.

Tigro rinktinės Organizacinio sektoriaus (savotiško rinktinės Veikiančiojo sektoriaus rezervo) nariai užsiėmė lėšų, maisto produktų, drabužių, kanceliarijos reikmenų rinkimu bei tiekimu, veikė kaip rinktinės ryšininkai ir žvalgai. Valsčiuose šio sektoriaus nariams jau 1946 m. vadovavo valsčių komitetai. Ne vėliau, kaip 1946 m. kovą Tigro rinktinės Organizacinį sektorių imta skirstyti į rajonus, kurių buvo 8.

Mus domimu metu rinktinės kovotojų susirėmimų su SSRS NKVD kariuomene paminėtinas Saldutiškio miestelio užėmimas (1945 m. birželio pradžioje), Davedynų kautynės (Rimšės valsčiuje, 1945 m. gruodį), Minčiagirės mūšis (prie Želmeniškės, arba vad. Prūsijos k., 1946 m. sausį), mūšis Dvarkščiaus vienkiemyje (netoli Dietkauščiznos, 1946 m. spalį).

IŠ ARCHYVŲ

1945 m. pabaigoje Želvos vlsč. partizanai prisijungė prie DKA B rinktinės.

1946 01 22 Želvos vlsč., Gurščių k., įvyko pirmasis sukurtos DKA B rinktinės kovos krikštas. Čia stovyklavo DKA štabo viršininko Piliakalnio, Plieno ir Voldemaro būriai. Auštant juos puolė iškvietos 16-os lietuviškos divizijos kareiviai. Tada žuvo apie 14 partizanų (kitais duomenimis - 18), tarp sužeistųjų buvo būrio vadas K. Puodžiūnas-Titnagas. Kariuomenės vadai savo nuostolių nepranešė.

1946 05 13 Daubariškių-Marguolių k. apylinkėje (Želvos vlsč.) buvo užpulti 5 poilsiaavę iš Daubariškių k. kilę partizanai: Jonas Aukštuolis (g.1926 m.), Klemensas Aukštuolis (g. 1911 m.), Antanas Grigas (g.1924 m.), Vaclovas Grigas (g. 1920 m.) ir Jonas Stancelis (g.1926 m.). Manoma, kad jie buvo išduoti.

1946 05 30 mūšyje Masiulių k., Želvos vlsč. buvo sunkiai sužeisti partizanai Jokimas Šikšnys-Gyls ir Algirdas Lisanka-Siaubas, tačiau vežant į Ukmergę nuo žaizdų mirė.

1946 09 18 Želvos apylinkėse buvo suimtas sužeistas būrio vadas Povilas Švelnikas-Voldemaras. Iš pradžių buvo nuteistas mirties bausme, paskui - 20 m. kalėjimo. Lageriuose išbuvo 11 metų.

Partizanas Juozas Skobas-Klevas (g. 1915 m.) nuo 1945 m. gyveno Pakruojyje svetima pavarde. Suimtas ir nuteistas 1964 m.

1951 03 14 Adomiškio miške, Molėtų r., žuvo partizanai būrio vadas Adomas Širvinskas-Šalmas (g.1925 m.), Vladas Rinkūnas-Vėtra (g. 1925 m.), Adomas Matelionis-Agronomas.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

1954 m. suimtas Bronius Purlys-Bosas iš Skripeliškių k., Želvos vlsč. Nuteistas 25 m. kalėti, nors pirminė bausmė - sušaudymas.

GELVONŲ-ŠIRVINTŲ PARTIZANAI

ŠIRVINTŲ KLEBONAS ALFONSAS AŽUBALIS-DOBILAS

Alfonsas Ažubalis (g. 1917 m.) tais lemtingai 1945-siais buvo Širvintų klebonas. Jo tėviškė - Gubesos k., Giedraičių vlsč. Nuo 1944 m. tapo partizanų rėmėju. Bažnytinė valdžia, siekdama išsaugoti kunigą nuo persekiojimo, dar 1945 m. paskiria jį Musninkų vikaru, bet greitai iškelia į Onuškę (Trakų apskr.), tačiau tai neapsaugojo nuo suėmimo. 1946 02 07 suimtas, apkaltintas dalyvavimu partizaninėje kovoje ir nuteisiamas 10 m. lagerių su 5 m. tremtimi. Tik 1954 m. iš kalėjimo paleidžiamas, tačiau kurį laiką tremties vieta buvo Balchašas. Mirė 1994 m., būdamas Žiežmarių klebonu ar altarista.

Kunigas per tardymus nurodė, kad aktyvesnis jo veikimas prasidėjo Širvintų klebonijoje 1945 m. gegužės mėn., kai atėjo DKA ryšininkė A. Paulavičiūtė-Indyra ir paprašė būti jos ryšininku. Ji kunigą pažinojo ir seniau, ėmė iš klebonijos knygas. Kunigui sutikus ir tapus jau Dobilu, perdavinėjo paketus Širvintų progimnazijos mokytojai Viršilaitei-Violantai. Vėliau teko vežti paketus į Ukmergę. Perdavė per Indyrą partizanams ginklus ir šovinius.

1945 m. Indyrą ir Violantą areštavus ir nuvežus į Ukmergę, kunigas laukė tokios pat dalios. Tačiau po mėnesio iš suėmimo paleista Indyra atėjo į kleboniją ir papasakojo, kad ją išdavusi Pečiulienė (ag. slp. „Tulpė“), pranešusi, kad ji yra Žalio Velnio ryšininkė. Tada kalbėjo ir apie kun. S. Rudžionį, būrio vadą Pakalnį, kunigą Edvardą Semašką-Šiaudelį.

Žinoma, jis nepapasakojo apie aktyvią savo veiklą, keliant žmones į kovą, atliekant ne tik ryšininko, bet ir daug svarbesnius darbus, aprūpinant partizanus literatūra, ginklais.

Su kunigu A. Ažubaliu teko bendrauti, kai jis jau buvo Žiežmarių klebonu. Per rugpjūčio (1991 m.) pučą, mes, Kaišiadorių sąjūdininkai, ruošėmės darbui pogrindyje. Mindaugas Nasevičius, turėjęs glaudžius ryšius su dvasininkija, ieškojo vietos, kur būtų galima išrengti slaptavietę proklamacijų spausdinimui ir Sąjūdžio archyvui slėpti. Tai buvo Žiežmarių klebonija. Nuvažiavome su Mindaugu ir Sąjūdžio rajono pirmininku Stasiu Petrausku pas kleboną, vežini rašomąją mašinėlę ir keliais pakais popieriaus. Kunigas nuvedė mus į pastato palėpę, kur savo daiktus ir susikrovėme. Tame kambarėlyje ruošėmės nepaklusnumo akcijoms. Laimei, jų vykdyti nereikėjo.

Dabar stebiuosi, kaip šis žmogus, įpusėjęs aštuntą dešimtį, ėmėsi tokios atsakomybės. Apie jo garbingą praeitį žinojome tik prabėgom, tačiau ką jautė kunigas, regėdamas galimą istorijos pasikartojimą po beveik pusės amžius, šiandien jau niekas nepasakys.

1948 M. ŠIRVINTŲ VLSČ.

Istorinė apžvalga. Širvintų vlsč. buvo pietrytinėje Ukmergės aps. dalyje, 28 km iki Ukmergės. 1923 m. statistiniais duomenimis, valsčiuje buvo 135 gyvenamosios vietos, 1388 sodybos, gyveno 9479 gyventojai. Valsčiaus centras Širvintos buvo vidutinio dydžio miestelis: 207 sodybos, 1893 gyventojai. Didesnieji kaimai: Širvintos (39 sodybos, 275 gyventojai), Alionys (67 sodybos, 376 gyventojai), Gavėniai (50 sodybų, 311 gyventojai), Drublionys (48 sodybos, 253 gyventojai).

1948 m. Širvintų vlsč. veikė du partizanų būriai: pietinėje valsčiaus dalyje, iki Neries - Juozo Kudelio-Dobile (g. 1922 m.), o į šiaurės vakarus - Algirdo Rukšos-Zubraus (g. 1927 m. Širvintose) partizanai. Pastarajame būryje buvojau tik 9 vyrai.

Zubraus tėveliai Jonas (g. 1895 m.) ir Marijona (g. 1890) bei jų sūnus Vladas 1945 08 30-31 naktį, jau po tų metų gegužės 23 d. trėmimų, buvo suimti už tai, kad sūnūs išėjo partizanauti, ir išvežti į Permę, iš kurios grįžo į Lietuvą tik 1959 m. Iš tikrųjų trys vyriausieji jų sūnūs Balys, Jonas ir Stasys dar 1944 m. vasarą pasitraukė į Vakarus, o jaunesnieji Antanas ir Marijonas išvyko pas gimines. Vladas su Algirdu buvo namuose. Po savųjų suėmimo, Algirdas nedvejodamas pasitraukė pas partizanus. 1944—1946 m. buvo A. Gurkšnio-Kerniaus būrio partizanas, o jam žuvus, tapo būrio vadu. Žinoma, kad dar 1943 m. Antanas Rukša (g. 1929 m.), besimokydamas Širvintų progimnazijoje, ruošėsi eiti kovoti prieš vokiečius.

Abu Širvintų vlsč. būriai veikė savarankiškai, savo veiksmų tarpusavyje nederino. Dobilo būrys kovos iki 1950 05 12, o Zubraus vyrams 1948-ieji bus paskutiniai...

Tą 1948 05 17 naktį Zubraus vyrai vaikščiojo po apylinkes, o jau auštant prie Krikštėnų ir Bartkūnų k., Pabaisko vlsč., ant kalvelės, beržynėlyje, sugulė pailsėti. Tuo metu Pabaisko vlsč. stribai, matyt, gavę informaciją netikėtai juos užpuolė. Mūšyje šeši partizanai, tarp kurių buvo būrio vadas, buvo nušauti, o du paimti gyvi. Kiti šaltiniai teigia, kad šiame mūšyje žuvo keturi partizanai, o Jonas Pečiulis liko gyvas.

Pagal V. Aleknos duomenis

GELVONŲ PARTIZANAI

1944 m. Gelvonų vlsč. partizanai priklausė Ukmergės apskr. LLA 4-ajam rajonui. Jo vadas eigulys Maceika buvo ir apskrities štabo narys. Bolševiko būrys veikė ne tik Gelvonų, bet ir Musninkų, Širvintų, Veprių vlsč. Bolševikui žuvus, būriui vadovavo Dobilas. 1945 m. pradžioje būrys įsijungė į DKA. Valsčiuje taip pat veikė Trenksmo būrys. Pilnai į DKA valsčiaus partizanai įsijungė 1945 m. pabaigoje.

Gelvonų miestelyje yra išlikę du pastatai, kuriuose pokaryje buvo NKVD būstinė. Vilniaus g. Nr. 1 tarpukario Lietuvos laikais buvo valsčiaus administracija, šiuo metu jame - Gelvonų slaugos namai. Suimtieji buvo kalinami toje pačioje gatvėje esančiame pastate Nr. 12. Prieškario ir karo metais čia buvo valsčiaus kalėjimas. 1945 m. areštinėje buvo kalintas DKA bataliono vadas Jonas Daškevičius-Papūga.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Iš Gelvonų ir jo apylinkių yra šie DKA partizanai: būrio vadas Leonas Kudelis-Bolševikas, Juozas Kudelis-Dobilas, Vaclovas Macijauskas-Žirgelis, Eugenijus Svilas-Slyva, Alfonsas Antukevičius iš Mančiūšėnų k, 1945 03 03 žuvę Aleksas Lukša, Viktoras Savarauskas, Karolis Stepšas. Partizanas Vladas Šatkauskas-Lazdynas (g. 1922 m.) nuo 1944-ųjų priklausė Dobilo būriui. Žuvo jau 1950 03 13 E. Paulausko sodyboje, Lesčiūnų k.

Širvintose, Vilniaus gatvėje esančiame Lietuvos kariuomenės pik. J. Plentos gyvenamajame name įsikūrė enkavedistai. Mūšiuose arba tardymo metu nužudytų partizanų palaikus enkavedistai išniekindavo Nepriklausomybės paminklo papėdėje, kurį vietiniai komjaunuoliai 1954 m. sudaužė ir užkasė keliose vietose. Šiame name yra rūsys, kuriame buvo laikomi sovietų valdžiai neįtikę civiliai gyventojai, Lietuvos partizanai. Žmonės taip pat buvo kalinami prie namo esančiame svirne. Kad name tikrai buvo įsikūrę enkavedistai, patvirtina ir 1984 m. gegužės 24 d. į LSSR KGB atsiųstas aktas, kurį pasirašė šešių žmonių komisija. Jame rašoma: „Komisija, susidedanti iš Širvintų r. LKP sekretorės Ž. B. Birbilaitės, Širvintų VK pirmininko R. Tatolio, LSSR KGB Širvintų r. skyriaus viršininko Z. Bendinsko, buvusių liaudies gynėjų - L. Martusevičiaus, A. Gusčios, rajono laikraščio „Lenino balsas“ fotografo V. Kalasausko, 1984 m. gegužės 24 d. apžiūrėjo pastatą, esantį Širvintų mieste, Vilniaus g. 114, kuriame nuo 1944 metų buvo LSSR Širvintų r. KGB skyriaus liaudies gynėjų būrio štabas [...]. Šiuo metu nurodytame pastate yra centrinės rajono bibliotekos vaikų literatūros skyrius..."

Čia kalėjo ir buvo tardomi suimti partizanai J. Kudelis, V. Macijauskas, J. Bartoševičius ir kiti, kurių pavardžių, deja, kol kas dar nežinome. Kur užkasti šių partizanų palaikai - nėra žinoma. Nežinomos ir daugelio kitų Didžiosios Kovos apygardos partizanų paskutinės amžinojo poilsio vietos.

JUOZAS IR LEONAS KUDELIAI

Bronius Kudelis, Lesčiūnu k., Gelvonų vlsč., ūkininkas, augino penkis sūnus. Vyriausias jų Juozas (g. 1922 m.) buvo baigęs Liukonių pradžios mokyklą, mokėsi Širvintų progimnazijoje. 1937 m. tėvai pardavė ūkį Lesčiūnuose ir persiskėlė gyventi į Siesikų vlsč. 1941 m. Juozas baigė Ukmergės gimnaziją.

Brolis Leonas (g. 1917 m.) nuėjo pas Žalią Velnią dar 1944 m. rudens pradžioje ir buvo paskirtas būrio vadu. Pasirinkęs Bolševiko slapyvardį, veikė daugiausiai tarp Musninkų ir Liukonių, taip pat Gelvonų apylinkėse. Sako, buvo sumanus, atsargus, stribai jo bijojo. Tik taip jau lėmė likimas, kad jau 1945 12 18 buvo užkluptas Darvydų girioje. Susidūrimo metu žuvo 6 partizanai. Leonas Kudelis buvo sunkiai sužeistas ir susisprogdino granata. Užpuolikai neteko 3 kareivių. Po Bolševiko žūties būrio vadu išrinktas Juozas Kudelis-Dobilas Veikė net iki 1950 m., kai gegužės 12 d. buvo suimtas.

Juozas Kudelis-Dobilas

1941 m. Ukmergės mokytojų seminarija organizavo 3 mėn. mokytojų kursus, kad tie pakeistų į Sibirą išvežtus kolegas. Juozas mokslo metų pradžią sutinka jau Runeikių k. mokykloje (Pagirių vlsč., Kėdainių apskr.). Jau sovietams sugrįžus, 1944 m. rudenį, J. Kudelis buvo paskirtas Žūklių k., Pabaisko vlsč., mokyklos vedėju, nuo tarnybos armijoje atleistas. Tačiau jau 1945 m. pradžioje išėjo partizanauti į Bolševiko būrį, pasirinkęs Dobilo slapyvardį.

Ne kartą Čiobiškio malūnininkas Petras Serapinas buvo atėjęs į bunkerį Darvydų miške, atnešdavo maisto ir suteikdavo reikalingą informaciją. Tą vakarą partizanai užėjo atsisveikinti ir perspėti, kad laikinai pasitraukia į kitus miškus, kol aprims garnizonas. Malūnininkas šviesos nedegė, o atsisveikinimui pripylė po taurelę išgerti ir įdavė maisto kelionei. Pirmas

taurelę išgėrė Dobilas, vėliau įpylė Medžiotojui, Žirgeliui, o pats išskubėjo į malūną pažadėjęs tuojau sugrįžti. Į gėrimą buvo įdėta didelė nuodų dozė, nes Dobilas ir Medžiotojas greitai susmuko vietoje. Nors jėgos seko, Žirgelis nėjo ir laukė, kol sugrįš Serapinas. Išdavikas tikėjosi, kad juos ras visus be sąmonės, todėl neskubėjo. Jam pravėrus duris, Žirgelis šovė, tačiau nutraukė tik kairės rankos pirštus ir sužeidė koją. Serapinas puolė pro duris ir nuskubėjo pranešti garnizonui, o Žirgelis, sukaupęs jėgas, mėgino pasiekti mišką tačiau, netoli nuėjęs, prarado sąmonę. Kareiviai nesunkiai jį surado ir, pasikrovę į mašiną su kitais nuvežė į Širvintų saugumą. Tenai, matyt, ilgai neatgavo sąmonės, kadangi pirmas tardymo protokolas surašytas daugiau nei po paros. Vėliau buvo nuvežti į Vilniaus saugumą.

Juozas Kudelis-Dobilas neišdavė nei savo ryšininkų, nei rėmėjų. Saugumo archyvinė medžiaga atskleidžia jo apsisprendimą ir tvirtą valią kurios nesugebėjo palaužti jokie žiauriausi tardymo metodai. Po aštuonių mėnesių, 1951 01 17 Pabaltijo karo tribunolas Juozą-Dobilą nuteisė sušaudyti. Paskutiniame žodyje kaltu neprisipažino, nes jį kaltino kaip banditą. Atsisakė prašyti malonės prašymą nes sąmoningai kovojo už Lietuvos Laisvę, prieš sovietų valdžią.

Nuosprendį įvykdė po keturių mėnesių - 1951 05 17. Pažymą apie nuosprendžio įvykdymą pasirašė Lietuvos saugumo „A“ skyriaus pulk. Grišin. Kartu sušaudyti nuteisė Vaclovą Macijauską-Žirgelį ir Juozą Bartusevičių-Medžiotoją. Kitiems dvylikai apkaltintų žmonių buvo skirtos lagerio kančios: Stasiui Gumbrevičiui, Broniui Žukauskui, Leonui Bučinskui, Feliksui Kliukui, Domui Valančiui po 25 metus, Onai

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Valančienei, Paulinai Liutkevičiutei ir kitiems po 10 metų katorgos. 1949 m. kovo mėn. Dobilas tėvus ištrėmė į Sibirą. Jie turėjo dar tris sūnus: Joną (g. 1924 m.), Nikodemą (g. 1927 m.) ir Donatą (g. 1931 m.).

1945 m. keturis mėnesius Bolševiko būryje kariavo ir Juozo Kudelio brolis Nikodemas (g. 1929 m.), šešiolikmetis jaunuolis.

FELIKSAS TAMAŠAUSKAS-ŠAPALAS (1910-1946)

Jau 1944 m. spalio mėn. Širvintų valsčiuje Feliksas Tamašauskas pradėjo burti partizanų būrį. Tuo metu turėjo šeimą, su žmona Monika augino dvi dukreles. Pats gimęs Ūdaros k., tad pradėjo kalbinti vyrus iš aplinkinių vietovių. Susisiekė su Mykolu Saveikiu iš Grigaliūnų k., tas sumanymui pritarė ir sutiko, kad savanoriai susirinktų Žvirblių k. girioje. Feliksas tapo Šapalu, o Mykolas - Geručiu.

Tą dieną be judviejų atėjo prisiekė ir priėmė priesaiką Jonas Reinatas-Guba, Bronius Paškauskas-Žalvarinis, Jonas Sargelis-Kardas iš Levainių k. Atėjo į susitikimą ir trys videikiškiai, tarp kurių buvo Juozas Naraškevičius-Šernas. Prie jų prisidėjo Marijonas Smailys iš Kairionių, Stepas Saveikis, Mykolas Baikauskas, Vytautas Sargelis (visi iš Grigaliūnų k.), taip pat Vindeikių k. jaunimas. Susidarė apie 20 vyrų būrys. Neturėdami patirties partizaninėje kovoje, nutarė per Alekniškį, Motiejūnus, Vaiškūnus keliauti į Veprius, kur manė prisijungti prie kitų partizanų.

Prasidėjo žiema, tad keliauti ir gyventi buvo sunku. 1945 m. sausio mėn. pradėjo persekioti kareivių daliniai. Vyrų nutarė išsisklaidyti mažais būreliais ir taip bandyti pasiekti Veprius. Deja, priešas buvo gausesnis ir labiau patyręs. Sausio 5 d. Vindeikiuose žuvo būrio vadas J. Naraškevičius-Šernas ir dar keturi jo grupelėje buvę vyrai. Šapalas pasuko į Kančiūnų k., kur slėpėsi Česlovo Sperskio sodyboje.

Tuo metu dalis partizanų, likę be vadovybės, neturėdami patirties, nutarė legalizuotis. Juo labiau, kad apie jų organizuotą kovą mažai kas žinojo. Mykolas Saveikis-Gerutis slapstėsi pas Antaną Čirburį ar Juozą Pimpį Liūnų k. Čia užuovėją gavo ir sužeistas Albinas Gurkšnys-Kernius, taip pat Povilas Naraškevičius-Narsutis.

Vyrų legalizavosi, tačiau jau 1945 m. pabaigoje prasidėjo areštai. Suėmė Joną Reinartą ir Mykolą Saveikį, ryšininkes Moniką Paškauskienę, Marytę Reinartaitę, Bronių Paškauską. Tardymo metu paaiškėjo, kad partizanams padėjo ir kitos ryšininkės: Anė Murauskaitė-Laumė, Jadvyga Jankauskaitė, Janina Saveikytė, Leokadija ir Felicija Jankūnaitės.

Felikso Tamašausko-Šapalo paieška buvo sustiprinta. Jau 1946 m. pradžioje jį susekė Viešų apylinkėse ir nušovė. Kūną išniekinimui atvežė į Širvintas ir numetė prie Birutės paminklo. Jo bendražygiai ilgus metus kalėjo Sibire.

Po Felikso žūties, jau 1948m., į Sibirą ištrėmė jo motiną Petronėlę ir abi dukreles. Visos jos tremtyje žuvo. Žmona išsislapstė.

JONAS RUDYS-AUDRA

1940 m. pavasarį Jonas Rudys (g. 1918 m.) pradėjo tarnybą Lietuvos karo policijoje Kaune. Buvo paskirtas saugoti prezidentūrą. Deja, netrukus A. Smetona pasitraukė į Vakarų, patalpas užėmė kolaborantai, vedini Justo Paleckio. Karui pradidėjus, sugrįžo namo, įsidarbino Širvintų girininkijoje. 1943 m. pradžioje sukūrė šeimą.

Sugrįžus okupantams, prasidėjo represijos. Jonas Rudys pradėjo slapstytis. Kartą atėjo Musninkų mokytojas Juozas Norkus-Kerštas ir pasiūlė stoti į jo būrį. Iš pradžių slapstėsi miškuose, jau pavasariop pradėjo koordinuoti savo veiksmus. Norkui žuvus, jį pakeitė Tamošiūnas, tačiau ir jo vadovavimas buvo neilgas: žuvo už pusmečio, o kūnas buvo nuvežtas į Širvintas.

Jonas Rudys slapstėsi su draugais Viktoru Karteniu ir J. Pakalniu-Dinu. 1945 07 12 slėpėsi Pūkų sodybos daržinėje, buvusioje Dainių k. Šeimininkas pranešė, kad į Dainių ir Miežių k. atsibeldė kareiviai. Vyras nutarė slėptis netoli esančiame raistelyje. Jonas buvo apsirengęs Lietuvos kario uniforma. Tačiau priėję pastebėjo, kad juo brenda kareiviai su šunimis. Susidūrus prasidėjo mūšis. Baigėsi šoviniai, mesta granata priešui didesnių nuostolių nepadarė. Net nusišauti nesusėpėjo, kaip kareivių buvo suimti.

Nuvežė į Gelvonus, ten tardė, kankino. Mušė vietiniai sribai. Iš Gelvonų nuvežė į Ukmergės kalėjimą. Čia susitiko širvintiškį pulkininką Joną Plentą, Lukiškių kalėjime-pulkininką Grėbliūną, „Jaunosios Lietuvos“ sąjungos vadą...

Nuteisė 10 m. lagerių.

ALGIRDAS RUKŠA-ZUBRYS

Jonas ir Marija Rukšos Širvintose augino 7 sūnus. Jie buvo kultūringi žmonės, turėjo malūną, lentpjūvę, užtvėnkę upelį net elektros stotį. Vyresniajam Baliui (g. 1920 m.) buvo nupirkę ūkį netoli Krikštėnų, kiti vaikai mokėsi. Artėjant frontui, Balys, Jonas ir Stasys patraukė į Vakarų, Antanas ir Marijonas išvažiavo pas gimines. Vladas liko namuose, jis studijavo Vilniaus universitete mediciną, Algirdas (g. 1927 m.) slapstėsi. Bėgliai laimingai pasiekė Vakarų, paskui išvyko į Kanadą.

Kažkas paskleidė gandus, kad Ruškai ne išvyko, o kovoja partizanų būriuose, todėl kaip kovotojų šeimą juos reikia išvežti. 1945 08 31 tėvus ir studentą Vladą ištrėmė į Permės sritį.

Balys uošvių namuose Akmenių k. paliko žmoną Valeriją ir antrus metus einančią dukrelę Violetą. Ir jos nukentėjo, apkaltintos, kad Balys partizanauja. 1945 07 08 abi suėmė, jas ir tėvus išvežė viename traukinyje į Sibirą. Valerijai iš Jaroslavlį pasisekė pabėgti.

Algirdui tada tebuvo septyniolika, jis buvo baigęs Širvintų progimnaziją tad mėgino Vilniuje mokytis toliau ar susirasti darbą. Grįžo į tėviškę ir įstojo į Albino

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Gurkšnio-Kerniaus būrį. Kai Kernius 1946 m. rugsėjo mėn. Daciūnų k. žuvo, jo vietą užėmė Zubrys.

Būrys, kurį sudarė gal keturios dešimtys vyrų, glaudėsi Bagaslaviškio, Pabaisko, Krikštėnų, Viešų apylinkėse. Tai buvo didelė jėga, tad ne kartą mūšiuose Zubrio partizanai buvo nugalėtojai.

1948 05 18 vyrai vakarieniavo Bagaslaviškyje. Pajautę kareivių apsuptį, išsiskirstė mažomis grupelėmis. Zubrys su penkiais bendražygiais pasuko pro Žičkų, Dūdų kaimus į Pabaiską. Tačiau kaip tik ten jų laukė pasala. Tada žuvo keturi partizanai, tik sunkiai sužeistą Joną Pečiulį iš Neveronių, Karmėlavos vlsč., suėmė.

AŠ PAŽINOJAU PILIAKALNĮ

Gyvenome Dienovydžio k., Gelvonų valsčiuje. Taip jau atsitiko, kad augau pas savo močiutę Antaniną Usevičienę kartu su teta Veronika. Ji buvo partizanų ryšininkė, todėl žinojo kelius pas juos.

Į mūsų trobelę 1944 m. pabaigoje Piliakalnį (tikiu, kad tada jis ir šio slapyvardžio dar neturėjo) atvedė Jonas Daškevičius-Papūga. Buvo vienas, apie save niekam nepasakojo. Teta Veronika ilgai šnabždėjosi su atvykusiais. Svečias buvo apsirengęs kariškai, augino nedidelę barzdėlę. Piliakalnis visą dieną pralaukė mūsų daržinėje. Vakare Veronika jį nuvedė pas Gegužinės kleboną Steponą Rudžionį.

1944 m. rudenį pas mus apsilankė Žalias Velnias. Pro mūsų trobelės duris įėjo susilenkęs, nes buvo labai didelio ūgio. Jis paprašė nunešti į Stepanavą partizanui Vaclovui Macijauskui-Žirgeliui paketą. Man tada tebuvo 14 metų, bet padėti partizanams ryžausi. Su savo drauge Fele Lissauskaite skuodėme, kiek tik galėjome. Jau tada slankiojo po apylinkes užverbuoti žmonės ir sekė kiekvieno žmogaus keliones. Sutartoje vietoje sutikome reikalingą žmogų ir išskubėjome atgal.

Kurį laiką Piliakalnio nematėme, tačiau jau žiemą jis atėjo su savo būriu. Buvo labai mandagus, nevengė pakalbėti apie sunkų Tėvynės likimą. Teko padėti ir jo būriui.

Tuo metu savo namuose Dienovydžio k. žuvo Vladas Petrauskas-Audra. Tai nebuvo paskutinė auka mūsų kaime.

Veroniką Usevičiūtę suėmė 1945 m. Saugumas verbavo dirbti, žadėjo aukso kalnus. Ta vaidino abejojančią, paprašė leisti pagyvoti. Ją išleido namo, tačiau tą pat vakarą atėjo partizanai. Apie tai ji niekam nepranešė. Matyt, merginą sekė, todėl dabar ją jau suėmė ir su didele sargyba nuvežė į kalėjimą. Ji buvo akistatoje Jono Daškevičiaus-Papūgos byloje. Greitai Veroniką nuteisė 6 metus lagerio ir išvežė į šiaurę.

Mes ir vėliau nevengėme pagelbėti partizanams, tačiau dauguma mūsų atsidūrėme tolimame Sibire.

Pasakojo Janina Penkauskienė - Kudelytė, 1988 m.

IŠ ARCHYVŲ

Jau 1944 09 04 partizanai apšaudė Gelvonų vlsč. pasirodžiusią didelę grupę grūdų paruošėjų ir milicininkų Apie aukas nepranešta.

1945 m. pradžioje Gelvonų vlsč. veikiantys L. Kudelio-Bolševiko, K. Daraškevičiaus-Trenksmo būriai prisijungė prie DKR. Nuo 1945 m. pabaigos valsčiaus partizanai įsijungė į DKA B rinktinę.

1945 05 13 Gelvonų vlsč. žemės ūkio komisija, su 20 sribų apsauga dalijusi žemę Keižionių k., važiuojant mišku buvo apšaudyta. 2 sribai buvo nukauti, valsčiaus pirmininko pavaduotojas sužeistas.

1945 06 22 DKR partizanai Žvangakalnio k., Gelvonų vlsč., iš pasalų užpuolė garnizono kareivius. Nukovė pulkininką, o 2 kareivius sunkiai sužeidė. Deja, kitą dieną kareiviai apsupo 6 partizanus, iš kurių 5 žuvo.

E. Svilo-Slyvos būrys, veikęs ir Širvintų vlsč., turėjo tiesioginių ryšių su DKR, priklausė A rinktinei, o 1946 m. pradžioje Slyva buvo paskirtas DKA štabo nariu.

1945 m. J. Daškevičiaus-Papūgos būryje buvo 6 partizanai iš Gelvonų vlsč.: S. Lapinskas-Meška, A. Lapinskas-Diemedis, J. Lapinskas-Gandras, Z. Tamošiūnas-Robinzonas, Jonas Mockus-Tigras, Vladas Lisauskas-Papartis.

1945 m. suimtas pasipriešinimo dalyvis Leonas Jonušas, prieš tai buvęs Širvintų fotografas.

1947 02 03 nuteisti penkiolikmečiai Širvintų progimnazijos 3 klasės mokiniai Algirdas Šimkus-Šimkaitis ir Jasiulionis už priešrinkiminio plakato nuplėšimą. Kalėjo po 5 metus.

1950 m. suimtas Povilas Jankauskas-Aušra (g. 1925 m.) iš Miežėnų k., Gelvonų vlsč., nuėjęs partizanauti tada, kai buvo išvežta į Sibirą šeima.

PABAISKO-ŠEŠUOLIŲ PARTIZANAI

ŠEŠUOLIŲ APYLINKĖSE

Istorinė apžvalga. Šešuolių vlsč. buvo rytinėje Ukmergės apskr. dalyje, 17 km iki Ukmergės. 1923 m. valsčiuje buvo 23 gyvenvietės, tarpe jų ir Šešuolių bei Kiauklių miesteliai, 944 sodybos, 5110 gyventojų. Šešuoliuose stovėjo 40 sodybų, gyveno 317 žmonių, Kiaukliuose - atitinkamai 45 ir 245 . Didesnieji kaimai: Kazylai (42 sodybos, 200 gyventojai), Bajorai (33 sodybos, 177 gyventojai), Rubikonys (34 sodybos, 173 gyventojai.), Dvarniniai (20 sodybos, 133 gyventojai).

* * *

1944 m. liepos viduryje sugrįžus sovietų armijai, mūsų šeimai vėl iškilo pavojus. Jau rugpjūčio mėnesį prasidėjo kažkokie įtarinėjimai, klausinėjimai, žodžiu, neaiškus kariškių elgesys. Kai kurie vyrai jau nakvodavo pamiškėse. Aš dar laikiausi namuose.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Rugpjūčio pabaigoje Pranas Gendvilas, Šešuolių mst. gyventojas, paprašė manęs padėti išvežti mėšlą, tai aš su šakėmis pas jį nuėjau, ir visą dieną sėkmingai dirbome. Į Šešuolius privažiavo daug žaliakelnių rusų kareivių, prasidėjo areštai. Matydamas tokią padėtį, aš vakare nedrįsau keliais eiti į namus, bet parėjau per pakluones ir įlindau klojime į iškastą duobę po sukrautais javais. Visas laukų derlius jau buvo suvežtas, tad nujausdami, kad gali prireikti slėptis, pasidarėme urvus į tą duobę per sukrautus javus. Užsienio radijas vis skelbdavo, kad jis išgelbės Lietuvą. Tai mes galvodavome, kad kiek pasislaptysime. Ir viešai niekur nesirodėme. Norėjome, kad ir brolis Antanas būtų toje duobėje, bet ateiti iš miško jau negalėjo, nes visur, ne tik Šešuoliuose, bet ir po vienkiemius jau siautėjo rusų kareiviai. Tai sugalvojome taip: Brolienė Verutė su tėveliu pasikinkė arklį ir nuvažiavo į mišką berželių, būk tai šluotoms. Ir po tomis beržų šakomis parvežė Antaną į klotimą.

Rugiai dar nebuvo pasėti, ir kai tokie laikai atėjo, tai ir sėklos neturėjome dar prisikūlę. Tėvelis su Verute ateidavo į klotimą pasaugoti ir sėdėdavo, o mes, su Antanu išlindę iš duobės, kuldavome. Kartais į mūsų kiemą iš miško ateidavo žmonės. Tai iš toliau per kalną juos pamatę, mes lysdavome į slėptuvę, o Verutė, būdama nėsčia, su tėveliu pradėdavo kultū. Kalbėdavo, kad Andrikonių kultūvai dirba kaip reikiant, o įėjus į klotimą, Verutė su tėveliu muša per pėdus kaip botagais. Nors žemė rugiams sėti mūsų buvo parengta, bet pasėti ir priakėti nebuvo kam. Ji paprašė savo dėdę Bačių, ir tas pasėjo bei sutvarkė visą rudens sėjimą, o mes su Antanu tik žiūrėjome per klotimo plyšius. O rusų kareiviai siautėjo, areštavę varydavosi. Mes, viską matydami per durų ar sienų plyšius, nervinomės ir galvodavome, ką reikia daryti toliau. Bet kai atnešdavo Verutė, mama ar tėvelis valgyti, tai mus sustiprindavo ir žiniomis. Pasakodavo, jog per radiją girdėjo iš Amerikos, Prancūzijos, Ispanijos lietuvių kalba, kad greitai Lietuva bus išvaduota iš rusų priespaudos. Tai mes tuo laiku aklai tikėjome.

Prie vokiečių, dar Antanui būnant laisvam, Pranas Skarulis, tarnaudamas Šešuolių vlsč., nelegaliai išdavė jam pasą su padidintu amžiumi. Pasas buvo su valsčiaus sekretoriaus (tuo metu dirbusiais Šešuolių vlsč.) Romualdo Masilionio ir viršaičio Gaižučio parašais bei spaudais, nurodant, kad gimęs 1908 m. vasario mėn. Jau būnant slėptuvėje, tas pats Pranas Skarulis išrašė ir atnešė pasą man. Nors aš jo neprašiau, bet taip padarė iš savo geraširdiškumo, norėdamas padėti. Man išdavė pasą, kad gimęs 1907 m. spalio mėn., bet, matyt, pamiršo, kad Antano pase gimimo laikas 1908 m. vasario. Taip ir pasidariau vyresniu už brolių tik keturiais mėnesiais. Jau broliais būt lyg ir negalėjome... Bet rusai nelabai susigaudydavo, tad aš Skarulio patarnavimu labai pasinaudojau. Vėliau jis sakė, kad taip buvo išdavęs apie 300 pasų šešuoliškiams vyrams ir tuo išgelbėdamas juos nuo rusų puolimų.

Spalio mėn. 26 d., apie vidudienį, žiūrime per plyšius ir matome, kad pasipylė aplink mūsų sodybą būrys rusų kareivių. Tada su broliu Antanu urvais sulindome į slėptuvę, o ten tylėjome ir laukėme, kas bus toliau. Greitai jie pradėjo plėsti prie

duobės buvusią lentų sieną Atplėšę porą lentų įkišo, automatus ir paleido kelias serijas šūvių į mūsų slėptuvę. Sukapojo patalynę, tačiau mūsų nelietė, nes buvome kitame duobės krašte. Su rusais buvo atbėgusi ir brolienė Verutė. Ji pradėjo rėkti, kad mes išlystume. Atsiliepėme, kad išlendame. Buvome apaugę barzdomis. Pirmas išlindo Antanas, ir iš karto jį apdaužė. Paskui išlindau aš, bet manęs nemušė. Reikalavo atiduoti ginklus, bet mes jų neturėjome. Duobėje buvo kelios paslėptos granatos, bet įlindę jie jų nerado. Nusivarė mus prie namo, pasodino kieme ir, atstatę į mus šautuvus, vieni saugojo, kad nepabėgtume, o kiti namuose darė krata. Mama prie namo kalbėjo poteries, Verutė ir tėvelis buvo sujais troboje. Tik girdime, tarp kareivių kažkoks sujudimas. O buvo taip: jie išvartė kambarius ir, nieko įtartino neradę, užlipo ant aukšto. Bėgiodami ant kamaros lubų, kurios buvo supuvę, įlūžę ir įkrito į tamsią kamara. Tas labai juos išgąsdino.

Mums, nors ir sukaustytiems baimės, įvykis sukėlė šypsena ir pataisė nuotaiką.

Nieko namuose neradę, nusivarė abu į Šešuolius ir pasodino į daboklę. Nuogai mus nurengtus iškratė, tikrino rūbus. Pastebėję ant kaklų užkabintus medalikėlius, liepė nusiimti ir atiduoti jiems, bet atsisakėme, sakydami, kad jie nekliūva. Tada tardytojas taip subjuro, kad mes lyg susitarę nusiėmėm juos nuo kaklo, iškilmingai persižegnojome, pabučiavome ir atidavėme. Tai buvo gal 30-ties metų su baltų plaukų kuokštu galvoje žmogus. Sunku nemačius įsivaizduoti, su kokia neapykanta jis tuos medalikėlius tampė ir visokiais žodžiais keikė. Paskui atidarė stalčių, pilną rožančių, kryželių ir medalikėlių, įmetė ir iš mūsų atimtus. Apsirengusius nuvarė į bendrąpatalpą, kurioje buvojau daugiau areštuotų. Neužilgo atvarė ir Romualdą Masilionį (buvusį valsčiaus sekretorių) iš Kuzilų k. Jis nešiojo akinius ir atidavė juos man, kad palaikyčiau, nes, sako, gal muš, tai kad neišlįstų stiklų į akis. Neužilgo iš tardytojo grįžo ir Romualdas. Antanas padirbtą pasą visą laiką laikė prie savęs, rodė tardytojui kaip tikrą asmens dokumentą o aš, kaip tik brolis keturiais mėn. vyresnis už jį, bijojau viską pagadinti, tai savo paso visai nerodžiau. Sakiau, kad pamečiau ir jokio dokumento neturiu. Tik kai klausė, kada esu gimęs, tai sakiau, kad 1919 m. Šaukiamas tardymui, Skarulio išduotą pasą atiduodavau palaikyti kitiems.

Po skubios kratos ir apklausos jau p vakare mus sunkvežimiu ir su sargyba išvežė į Ukmergę ir nuvarė į saugumą. Kamera buvo daug areštuotų, tarp jų ir pažįstamų. Prasidėjo naktimis išvedimai į tardymus. Taip ir tęsėsi tardymas kelias naktis, bet mes buvome su Antanu išskirti ir negalėjome pasisakyti ko klausinėjimą.

Kameroje buvo apie trisdešimt vyrų. Taip kelias paras prabuvome stovėdami, nes atsisėsti ir ant grindų nebuvo vietos. Greitai prisigyvenome utėlių, kurios nedavė ramybės. Po mano tardymų nuvarė į bendrą kambarį, kur buvo ir brolis Antanas. Jis sakė, kad per tardymus jį mušdavo. Vieną vakarą atsidarė durys ir su triukšmu įstūmė pas mus naują areštuotą vyrą. Tas buvo taip pastumtas, kad net *kniūbsčias* išsitiesė ant grindų. Jį tuoj prikėlėme ir pradėjome klausinėti, iš kur paėmė, kad taip žiauriai su

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

juo elgiasi. Tačiau tuoj pats pradėjo mūsų klausinėti. Pasirodo, buvo pasiūstas šnipas tarp mūsų vyrų, kad išgautų kokių nors paslapčių. Tardytojai, supratę, kad mes iššifravome jų žmogų, tuoj jį išsivedė.

1944 m. lapkričio pradžioje mus pagal sąrašą išrikiavo saugumo kieme ir pasakė, kad varys pėsčius į Vilnių. Atsisveikinęs su Antanu, irgi išėjau į tą žygį, paėmęs šiek tiek maišelyje, kuriuo aprūpindavo namiškiai, nes jie nieko neduodavo valgyti.

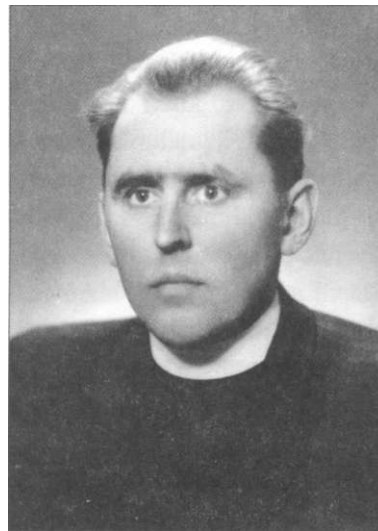
Pagal Prano Andrikonio atsiminimus, 2006 m.

KUNIGO ALFONSO SVARINSKO LIKIMAS

Alfonsas Svarinskas gimė 1925 01 21 Deltuvos vlsč. Kadrėnų k. (Ukmergės apskr.), ant smėlėto Šventosios upės kranto. Tėvai - vidutiniai ūkininkai, giliai religingi ir sąmoningi lietuviai. Pirmoji mokytoja buvo senelė, kuri raides pažinti mokė iš maldaknygės. Vėliau-Vidiškių, Ukmergės ir Deltuvos pradžios mokyklos, Ukmergės Antano Smetonos gimnazija. 1942 m. rudenį pradėjo studijuoti Kauno kunigų seminarijoje, kuri vokiečių okupacijos metais buvo Lietuvos inteligentijos centru. Tėvai, Mokykla, Bažnyčia išmokė jaunuolį mylėti Dievą ir Tėvynę. Likimas lėmė, kad didžioji biografijos dalis sutapo su Lietuvos okupacijomis. Gera kunigas mena savo įsitraukimą į pasipriešinimo judėjimą.

1938 m. buvo baigta statyti ir pašventinta Ukmergės gimnazija, tuo metu pati moderniausia Lietuvoje. Tada abiejose gatvės pusėse stovėjo išsirikiavę gimnazistai, tarp kurių buvo ir Alfonsas. Šaukė „valio“ praeinantiems svečiams - Lietuvos prezidentui Antanui Smetonai, Švietimo ministrui Juozui Tonkūnui. Gimnazijos aktų salėje - penki šimtai vietų. Jose sėdėjo svečiai. Tūkstantis gimnazistų stovėjo šalia. Per iškilmes prezidentas pasakė gražią, prasmingą kalbą. Jau buvo vokiečių užgrobtą Austriją. Prezidentas Antanas Smetona Ukmergės mokiniams per gimnazijos pašventinimo iškilmes kalbėjo: „Kaip mes mokėmės, tokių mokyklų neturėjome“. Paskui paklausė: „Ar ginsime Lietuvą, jeigu jai iškils pavojus?“ Atsakymas: „Ginsime“. Tai buvo tarsi gimnazistų priesaika, kurią dauguma garbingai išlaikė.

Į mokyklą iš Kadrėnų k. septynis kilometrusėjo pėsčias, tačiau tai pasiryžimo baigti gimnaziją nesumažino. Kai paskutinę 1940 m. mokslo metų dieną grįžo namo, pamatė skrendantį lėktuvą su raudonomis žvaigždėmis. Netoliese stovėjusi Kazimiera Tušienė pasakė: „Jau nebėra Lietuvos“.

Kun. Alfonsas Svarinskas

Prasidėjo nepaklusnumo okupantams akcijos. Naktį gimnazistai įlisdavo pro langą į „raudonąjį kampelį“ ir sunaikindavo bolševikinius „eksponatus“, supjaustydavo raudonas vėliavas. Per Lietuvos šventes išmėtydavo antibolševikinius lapelius. 1941 vasarą gimnazistas Teofilis Pilka (vyskupo Teofilio Matulionio giminaitis) pasiskolino peilį ir per kūno kultūros pamoką supjaustė aktų salėje kabėjusį Stalino portretą. Atiduodamas peilį, pasakė: „Čia bus istorinis peilis“.

Gimnazijos direktorius Grikienis, sužinojęs apie supjaustytą portretą, liepė jį atnešti. Stalinui buvo išpjautas pilvas. Matyt, Pilka tiek tepasiekė, nes portretas buvo aukštai pakabintas. Nešė ir garsiai šaukė: „Papjovė Staliną!“

1940-1941 m. buvo areštuota dešimtadalis Ukmergės gimnazistų. Pamokos netapo lojalumo okupantams išraiška, nes visur buvo kalbama apie Tėvynę ir jos okupaciją. Per pamokas gimnazistai leisdavo įvairias replikas. Kartą istorijos mokytoja Staniulaitienė su ašaromis akyse paprašė, kad jie pritiltų ir nelaidytų panašių šūkių. Paskui pasakė: „Mes žinome, ką jūs galvojate, bet taip replikuodami pražūsite...“

1941-1942 metais Alfonsas Svarinskas mokėsi Ukmergės mokytojų seminarijoje. Klasėse buvo pakabinti Hitlerio portretai. Seminaristai nukabindavo ir užkišdavo juos už fisharmonijos. Mokytojai ir direktorius „nepasigesdavo“. Kai laukdavo komisijos, pakabindavo. Šiai išėjus, svaitydavo kaip į kokių taikinių kreiduotas kempines. Platindavo pagrindyjeėjusį laikraštį „į Laisvę“, sekmadieniais rinkdavo aukas nukentėjusiems nuo bolševikų.

Pagrindžio darbą tęsė ir Kauno kunigų seminarijoje. Kambaryje gyveno trise: Petras Našlėnas, Jonas Čėponis ir Alfonsas. Pirmasis jau miręs ir palaidotas Plungės bažnyčios šventoriuje, 8 m. kalėjo Norilske. Į kunigus buvo išventintas pagrindyje, jau grįžęs į Lietuvą, daugelį metų slapta ėjo kunigo pareigas.

Kai antrą kart užėjo sovietai, darbas išsiplėtė, tapo pavojingesnis. Klierikai nutarė neiti į rinkimus. Vakarop į KGB buvo iškviestas rektorius tėvas Stanislovas Gruodis S. J. „Jei iki vakaro klierikai neateis balsuoti, visi bus areštuoti ir išvežti“, - prigrasino rektoriui. Įsigiję radijo aparatą laikė jį po lova. Petras Našlėnas (vėliau kanauninkas) neblogai mokėjo vokiškai, gaudydavo užsienio radijo stotis. Iš čia žinios sklido kitiems. Kažkam užkliuvo, juos pradėjo gaudyti. Įskundė, kad klierikai Svarinskas ir Čėponis Vytauto bažnyčios pastogėje spausdina pagrindinius laikraščius ir veža į Biržus, Ukmergę. Slapta įsigydavo pasų blankus, visa tai perduodavo partizanams. Iš jų parsiveždavo partizaniškos spaudos (laikraštėlius „Vytis“, „Laisvės kovotojas“, „Karžygys“). Kai Alfonsą Svarinską suėmė, tai jis, norėdamas nukreipti įtarimą nuo Vytauto bažnyčios, sakė, kad kažkokie ginkluoti vyrai atnešė paketą ir liepė perduoti ryšininkėms. „Kokiais ginklais jie buvo ginkluoti?“ - klausė. Sakė: „Neturiu supratimo apie ginklus. Vienas galas buvo medinis, kitas geležinis. Per vidurį storas diskas“. Matyt, šia versija patikėjo, nes pasakė: „Kalašnikovo automatai“. Klausė toliau: „Ar esi šovęs?“. Atsakė: „Niekas niekada neleido iššauti iš jokio ginklo“. Kitus gelbėjo, bet pats neišsisuko.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

A. Svarinskas palaikė ryšius su Deltuvos vlsč. partizanais, jų vadu J. Survila-Šarūnu. Tad metų pavasarį jis paliko seminariją ir išėjo pas partizanus. Jau gruodžio 21-ąją buvo suimtas. Per tardymus mušė, tardydavo naktimis, dienomis neleido miegoti. Net septyniolika parų neleido miegoti, sunku buvo suregzti sakinius, teko sukaupti visą valią kad kankinant neištartų svetimų pavardžių, kad neišduotų. Saugume tardomas meldėsi: „Viešpatie, leisk būti kunigu. Paskui net du kartus galiu kristi po kryžium“. Monsinjoras iki šiol jaučia dėkingumą savo kaimo gyventojams, kurie žinojo apie jo paramą partizanams, bet niekas neišdavė.

Po trijų mėnesių žiaurių tardymų ir kankinimų karo tribunolas nuteisė pagal Rusijos Federacijos BK 17-58 1 a—11 10 m. darbo pataisos lagerių ir 5 m. tremties. Maskva pagal jo skundą dėl kankinimų teismo sprendimą panaikino ir perdavė naujam tardymui. 1948 metais balandžio mėnesį Maskvos OSO pagal tą patį straipsnį nuteisė ta pačia bausme.

Kunigystės šventimus priėmė iš kankinio vyskupo Pranciškaus Ramanausko rankų Abezės (Komi kraštas) spec. konclageryje 1954 m. spalio 3 d. Ta diena monsinjoro atmintyje išliko visam gyvenimui. Vyskupas Pranciškus Ramanauskas kalėjo už poros kilometrų. Už litrą medicininio spirito papirkus to lagerio sanitarinės dalies darbuotoją, vyskupas ant neštuvų buvo atneštas į lagerio centrinę ligoninę, kurioje keletą metų *feldšeriu* dirbo klierikas A. Svarinskas, o vyskupas tarsi susirgo „apendicitu“ ir paguldytas gydytis. Taip susitiko du kaliniai. Per šventimus vyskupas buvo apsirengęs apiplýšusiu, virvele sujuostu vatinuku išpjaustytomis sagomis. Klierikas - basas, apiplýšusiais drabužiais. Be jų šventinimuose dalyvavo dar keli kaliniai: kun. Liudas Puzonas, buvęs vidaus reikalų ministras Vladas Nasevičius ir kt. „Būdamas lageryje tapau kunigu ir buvau laimingas, nes galėjau patarnauti tikintiesiems; du kartus per metus, prieš Velykas ir prieš Kalėdas, beveik visi lietuviai eidavo išpažinties ir Šventosios Komunijos. Ir kitiems patarnaudavau - lenkams, rusams“, - atsimena kun. A. Svarinskas.

To įvykio liudininkas, buvęs Vilūnų klebonas (Kruonio vlsč.) Jonas Žvinys 1993 m. atsiminė kun. A. Svarinsko išventinimą. "Vyskupas Ramanauskas sumanė juos išventinti į kunigus (kartu su Vaivada), nors abu nebuvo baigę kunigų seminarijos, nestudijavę teologijos, neparengti. Tačiau vyskupas samprotavo šitaip: abu teisti dvidešimt penkeriems ir sėdėti jiems buvo likę dar po 15 metų. Turėdami kunigo šventinimus, bent jau mirštančiam galės suteikti išrišimą. Ojeigu sugrįš į laisvę, tuomet bus parengti kaip reikia. Ir štai kartą abiem džiaugsmingai sutikus, dalyvaujant kunigui Puzonui ir man, gydytojo Šimkūno kabinete anksti, dar prieš kėlimąsi, vyskupas konsekrovo naujuosius kunigus".

Šiaurės lageriuose kun. A. Svarinskas susirgo plaučių džiova. 1956 m. grįžo į Lietuvą. Tada buvo politinis atlydis, galėjo dirbti kunigu Kulautuvoje ir Betygaloje. Tik negalėjo kunigas likti nuošalyje jaunimo mokymo apie Tėvynę, meilę jai ir

pasišventimą. Moksleivius įtraukė į aktyvų religinį gyvenimą pasakojo apie tautos kovas. Ir tai moksleivių širdyse gavo gyvą atgarsį. Auklėjo kun. A. Svarinskas juos tautinėje ir religinėje dvasioje. Jau per 1957 m. Kūčias KGB padarė kratajo bute ir paėmė A.Šapokos istoriją bei keletą senų knygų, išleistų dar Nepriklausomoje Lietuvoje. Jos okupantui prilygo sprogmenims. KGB bijojo, kad lietuvis gali sužinoti tikrą ir garbingą Tėvynės istoriją. 1958 m. areštavo ir už antimarksistinės, antisovietinės literatūros laikymą nuteisė 6 metus kalėjimo. 1961 m. LSSR aukščiausias teismas už akių pripažino kunigą A. Svarinską dar ir "Osobo opasnyj recidivist" (ypatingai pavojingas recidyvistas). Įgrūdo į Mordovijos kalėjimą "Kamenyj mešok". Kūrendavo žiemą čia kas antrą dieną, praustis ir į klozetą leisdavo irgi tik kartą gerti - pusė litro vandens per dieną. Nelaisvės vietose susipažino su profesoriumi Levu Karsavinu, Lietuvos generolu Jonu Juodišiumi, vyskupu Pranciškų Ramanausku, o Mordovijoje per antrąjį įkalinimą - su kanauninku Petru Rauda, arkivyskupu (vėliau kardinolu) Jozef Slipyj. Mokėsi ne tik iš knygų, bet ir iš didžiųjų žmonių. Kalėjime, o paskui už lagerio sienų teikdavo katalikams kunigo paslaugas.

Antrą kartą grįžus iš Mordovijos lagerių į Lietuvą sovietų valdžia leido dirbti kunigu tik po 20 mėnesių buvo nuolatinėje MGB priežiūroje. Kunigavo Miroslave, Kudirkos Naumiestyje ir Igliaukoje, kartu aptarnaudamas ir Patilčių parapiją. 1976 m. atsidūrė Viduklėje. Bendradarbiavo Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikoje, o 1979 m. drauge su kitais kunigais sukūrė "Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą". 1983 m. buvo vėl areštuotas ir nuteistas dešimčiai metų lagerio ir tremties, pateko į Permės lagerius. Pagrindinis kaltinimas - katalikiškojo jaunimo auklėjimas, jo atplėšimas nuo okupantų ideologijos. 1988 m. JAV Prezidentas R.Reiganas, lankydamasis Maskvoje, paprašė M.Gorbačiovą kunigą A. Svarinską iš kalėjimo paleisti. Ir tų pačių metų rugpjūčio 23 d. Alfonsas Svarinskas buvo ištremtas į Vokietiją. Jį apgynė tarptautinės organizacijos. Dvejus metus lankė lietuvių kolonijas visame pasaulyje, susitiko su įžymiais žmonėmis. 1990 m. grįžo į Lietuvą. Dirbo kardinolo V.Sladkevičiaus kancleriu, vėliau vyriausiuoju Lietuvos kariuomenės kapelionu, 1991 m. rugsėjo 14 d. buvo išrinktas į Lietuvos Respublikos Aukščiausiąją Tarybą. Po to buvo kunigu pagalbininku Kauno Prisikėlimo bažnyčioje, Igulos bažnyčios rektoriumi ir Kavarsko bažnyčios klebonu.

Daugelį stebina Vyčio Kryžiaus ordino kavalieriaus kun. A. Svarinsko energija, susitelkimas numatytam darbui atlikti. Kunigo iniciatyva, sunkia kova su valdininkais dar 1997 m. sumanytas ir pradėtas projektuoti, o vėliau ir įrengti Ukmergės rajone DKA memorialinis Partizanų parkas. Lėšomis pagelbėjo pavieniai žmonės. Už Ukmergės, 6-ajame plento į Uteną kilometre, ties Vidiškiais, iškilo kryžiai, skirti apygardos vadams Jonui Misiūnui-Žaliam Velniui, Mečislovui Kesteniui-Serbentui, Alfonsui Morkūnui-Plienui ir kitiems vadams. Keturiolikos kryžių keliai simbolizuoja Kristaus ir Lietuvos kančią. Kiekvienas kryžius - tai Viešpats Jėzaus Kristaus kančios stotis ir DKA bataliono paminėjimas. O jų buvo vienuolika. Čia bus surašytos visos

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

žuvusių partizanų pavardės. Žinoma, tai sunkus darbas, nes kaskart sužinome vis naujų didvyrių, kuriuos laikas norėjo nusinešti į amžinybę kaip nežinomus patriotus. Nuostabi ir prasminga partizanų atminimo įamžinimo vieta: plentas ir Šventoji kerta parką, į Šventąją iš vienos pusės įteka Siesartis, iš kitos – Mūšia, kuria čia yra užtvenkta. Čia viskas alsuoja didvyriška mūsų partizanų atmintimi, nes 29 partizanų palaikai buvo niekinami ir netoli esančioje Vidiškių miestelio aikštėje. Centrinėje aikštėje pastatyti dar trys kryžiai: Šventajam Tėvui Jonui Pauliui II, Ronaldui Reiganui, gen. Jonui Juodišiui.

Kunigui rūpi, kad neliktų nežinomas nei vienas pokario didvyris. Jis remia naujus leidinius, pataria ir skatina nenuvargti žmones, ieškančius ir užrašančius ano sunkaus meto liudytojų atsiminimus, dalyvauja daugumoje renginių, kuriuose džiaugiasi lietuvių tautos drąsa, ištverme, aukomis, primena okupantų žiaurumus, nes visa tai pats pragyveno.

Kunigas Alfonsas Svarinskas nesiskundžia likimu, o dėkoja Viešpačiui už skirtus sunkius išbandymus, kurių dėka jo ir daugumos lietuvių širdyse suliepsnojo meilė Tėvynei, pasiryžimas atiduoti už ją net savo gyvastį.

... Kažkada, dar prieš Lietuvos Nepriklausomybės atgavimą, iš Lietuvos į Romą atvažiavęs kardinolas Vincentas Sladkevičius apsistojo Villa Lituania. Rengėsi pasimatyti su popiežiumi, o kartkartėmis priiminėdavo svečius. Viename pokalbyje su kun. Kazimieru J.Ambrasu SJ iš Čikagos kalbėtasi apie Lietuvos aktualijas. Tarp daugelio klausimų, kurie anuomet bemaž visiems rūpėjo, kardinolas buvo paklaustas, kas būtų geriausiu pirmuoju Lietuvos Prezidentu atgavus Nepriklausomybę? Šiek tiek pagalvojęs, kardinolas atsakė: „Geriausias kandidatas į šią vietą būtų kun. Alfonsas Svarinskas...“

SAVANORIO PASIRYŽIMAS

Juozapas Zurza (g. 1903 m.) į Lietuvos kariuomenės įstojo 1919 06 23, o nuo 1919 12 10 tarnavo įkurtame Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Vytenio 9 pėstininkų pulke. Jame buvo pasienio policijos savanoriu ir su okupantais kovojo iki 1921 07 04. 1937 m. šeima apsigyveno Dailidžionių k., Širvintų vlsč., pamiškėje. 1929 05 31 Lietuvos Respublikos Ministeris Pirmininkas A. Voldemaras ir Vyriausiojo Štabo viršininkas P. Kubiliūnas Juozą Zurzą apdovanojo Kūrėjo – savanorio medaliu.

1944 m. liepos mėn., vykstant frontui, Juozas buvo nuvykęs aplankyti tėvų. Žinojo, kad okupantas gerai informuotas apie jo veiklą, tad nepaliks šeimos ramybėje. Rugpjūčio viduryje į Zurzų sodybą atėjo penki rusų saugumiečiai ir teiravosi šeimnininko. Sužinoję, kad išvykęs, bet turėtų greitai sugrįžti, nutarė palaukti. Iš štai rugpjūčio 18 d. vakare, nieko neįtardamas, Juozapas grįžo namo, kurjo laukė pasala. Paaikškėjo, kad kareiviams buvo įsakyta suimti buvusį policininką ir jo šeimą, o jei priešinsis ar bandys pabėgti – likviduoti. Tėvas dar suspėjo žmonai ir dukrai Genovaitei pašnibždėti, kad tos bėgtų, nes suprato, į kokią baisią padėtį visi pateko. Tačiau jos

nesuspėjo, nes kareiviai tuoj visus surikiavo ir išsivedė į Širvintas. Vorelės priekyje ėjo kareivis, paskui – Juozas, po jo dar vienas kareivis, paskui juos motina su dukra, o už jų trys kareiviai su paruoštais automatais. Pasiekus krūmokšnius, Juozapas Zurza, žinodamas, kas jo laukia, staiga puolė bėgti. Kareiviai tokiams veiksmui gal ir nebuvo pasiruošę, pradėjo šaudyti ir visi vyti bėglį. Motina su dukra nieko nelaukdamos pasislėpė. Ryte, kai rusų jau nesimatė, su kaimynas apieškojai visą apylinkę, tikėdamiesi surasti sužeistą Juozapą ar bent kraujo žymes, įrodančias apie jo žūtį. Bet nieko nesurado. Jos susirado užuovėją Vepriuose pas Juozapo brolių Vlada. Atsitiktinumo dėka Genovaitei atiteko puseserės Stasės Zurzaitės gimimo liudijimas bei dokumentas apie jos tarimą ligą. Tai padėjo merginai perkant vaistinėse bintą ar vaistus, kurie atitekdavo partizanams. Tačiau kartą Širvintų saugumiečiai jos gudrybe suabejojo, ir kai ji atėjo atsimti paso, merginą suėmė. Tada ji suprato, kad tėvelis gyvas, o apie jos gudravimą saugumiečiai nežino. Taip ir išsisuko nuo arešto, padėdavo partizanams.

Juozapo buvimo vietą žinojo žmona ir brolis Vladas, kurie jį aplankydavo. Nuvykdamo ten ir Genovaitė, nes kareiviai ją pažino. Jau 1947 m. gegužės mėn. Genovaitė paėmė iš slėptuvės granatas ir dviračiu vežė partizanams į nurodytą vietą už Želvos. Ilgai klaidžiojo, nes ūkininko sodyba, kurjos laukė, buvo atokioje vietoje. Tik vakare pasisekė surasti sutartą vietą partizanai ir tėvelis jos laukė sūnerimę. Jiedu su tėvu kalbėjosi visą naktį, tarsi žinodami, kad tai paskutinis susitikimas. 1947 11 04 Balninkų vlsč. Juodpurvių miškuose bunkerį, kuriame slėpėsi 5 partizanai, aptiko kareiviai ir sribai. Nelygioje kovoje visi partizanai, tarp kurių buvo ir Juozapas Zurza – Karpis, žuvo. Juozapas buvo apsirengęs Lietuvos kariuomenės leitenanto uniforma. Buvo jis tada Plieno dalinio 2-os kuopos vadas.

Pagal Genovaitės Zurzaitės-Varkauskienės surinktą medžiagą, 2000 m.

„ TEGU DIEVAS ATLEIDŽIA MŪSŲ SKRIAUDĖJAMS“

Apolonija Mackelaitytė gimė 1923 m. Kurėnų k., Deltuvos vlsč., netoli Ukmergės. Gražioje sodyboje su dideliu sodu, tėvų ir vaikų, buvo jauku ir gera. Brolis Juozas mokėsi Ukmergės gimnazijoje (mirė jaunas po patirtų kančių lageriuose), jaunesnysis Vytautas laikėsi prie namų. Po karo Juozas išėjo partizanauti į Ūselio vadovaujamą būrį. Po sunkaus mūšio su NKVD kariuomene Varžų girioje, netoli Siesikų, buvo nukauta 16 partizanų. Visus 16 suguldė Siesikų turgaus aikštėje. Juozas ir kapitonas Ūselis tada išliko gyvi. Juozas grįžo į namus ir slapstėsi bunkeriuose. Ūselis buvo išduotas ir NKVD sušaudytas kaip rezistencijos organizatorius.

Apolonija tada mokėsi Ukmergės gimnazijoje. Gimnazijos kapelionas kun. Antanas Simaška organizavo chorą gimnazistų buvo mylimas, kalbėjo ir apie lietuvių pareigą kovoti su okupantu. Jis subūrė 5 gimnazistes į grupę, kuri norėjo kovotojams padėti. Kapelionas vadove paskyrė Stasę Imbrasaitę. Apolonija tapo Rugiagėlė. Mergaitės

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Apolonija Mackelaitytė-Rugiagėlė

mokėsi aprišti žaizdas, sustabdyti kraują, sutvarstyti sužeistą koją ar ranką, gelbėti ir guosti sužeistą mūšyje partizaną. Stasė kartą mokyklos vakare padeklamavo keletą partizaniškų eilėraščių. Matyt, juos girdėjo ir priešo ausis, nes mergaitė buvo suimta. Neišlaikiusi kankinimų, išdavė visą „seselių“ grupę. Buvo suimtas ir kapelionas kun. A.Simaška, ir Ukmergėje gyvenusios „seselės“. Apolonijos laimei, ji buvo išėjusi namo. Vakare į Kurėnus užėjo partizanų būrio vadas Bronius Jokūbonis-Stiklas ir perspėjo, kad Apolonijai reikia kuo greičiausiai išvykti. Taip mergina su Birutės Ališauskaitės dokumentais apsigyveno Kaune. Čia ją ir surado „Birutės“ rinktinės partizanai, buvę klierikai Alfonsas Svarinskas ir Jonas Čeponis. Taip ji tapo „Birutės“ rinktinės ryšininkė, padrašinta ir palaiminta A.Svarinsko žodžių: „Nėr šventesnės pareigos, kaip tarnauti Tėvynei“ Šie klierikai tada aprūpindavo partizanus pasais. Apolonija juos ir Kaune leidžiamą spaudą, antitarybinius lapelius „Vytis“, „Karžygys“ veždavo į Ukmergės apylinkes ir atiduodavo partizanams.

Išaiškėjo J. Markulio-Erelio išdavystė. Apie ją reikėjo pranešti Ukmergės, Panevėžio apskričių partizanams.

Kaune gyventi darėsi vis pavojingiau. A.Svarinskas ir J. Čeponis jau buvo areštuoti ir nuteisti, J.Lukša išvyko į užsienį. Sužinojo, kad NKVD turi partizanų adresus. Reikėjo iš Kauno išvažiuoti. Apolonija grįžo į Ukmergės apylinkes, slapstėsi. 1948 metų rudenį išėjo į partizanų būrį, nes kaimuose būti jau buvo nesaugu. Greitai ją pakvietė gyventi geri žmonės į Kavarsko vlsč. Ten praėjo žiema, o 1949 metų kovo mėnesį sužinojo, kad ištrėmė jų šeimą. Vytautas buvo nuteistas ir išsiųstas į lagerį, Juozas išvežtas į Sibirą. Apolonija liko viena. Praradusi artimuosius ir budrumą, nustojo saugotis. 1949 04 15 nuėjusi į turgų, sutiko brolio Juozo draugą. Vos su juo spėjo atsisveikinti, tuoj pat buvo suimta. Ukmergės saugume ją žiauriai tardė, mušė, spardė. Paskui tolimas Sibiras ir dar didesni skausmai. Tik Apolonija sako: „Aš jiems atleidau, jau seniai atleidau savo budeliams. Tegu tik Viešpats Dievas atleidžia mūsų skriaudėjams“

(Paulavičius A. „Kraujo upeliai tekėjo“, p.33-34).

ALFONSAS KA TINAS-RAGANIUS

Gimė Alfonsas 1927 m. Dvarinių k., Šešuolių vlsč. Dorovingoje ir pamaldžioje šeimoje nebuvo naudojamas alkoholis, svečiai buvo vaišinami bulviniais vėdara. Tai buvo pavyzdinga, dora ir šviesi šeima.

Jau 1947 m. partizanas Bitinas susipažino su Alfonsu ir buvo pakviestas į svečius. Sakė, kad nuo 1946 m. buvo partizanų pagalbininku. Tėvelių namuose Dvarinių k. užuovėją surado partizanai, jų tarpe Kazimieras Ališauskas-Spartakas, kuris perduodavo P. Grūzdo-Vėtros būriui laikraštėlius, vadų įsakymus.

Nuo 1948 m. Alfonsas Katinas priklausė Kazio Dabužinsko-Plieno būriui ir buvo jame iki pat 1952 04 04. Tą dieną slapstėsi Broniaus Startos sodybos tvarte Rimeisių k., Šešuolių vlsč. Sako, kad jį išdavė Alfonsas Balžekas, kai 12 Vidiškių sribų, vadovaujamų vyr. leitenanto Šuto, apsupo sodybą. Dvylika valandų vyko kova, tačiau partizanas, matydamas, kad neišsigelbės, nusišovė.

Juožą Katiną Alfonso tėvelį, teisė. Iškalėjo žmogus Kursko kalėjime 6 metus, nors buvo nuteistas dešimčiai.

LAIMINGA MIŠNIŪNŲ K. MŪŠIO BAIGTIS

Ir šios istorijos pradžia buvo lietuvių išdavystės. 1946 m. vasarą Šešuolių vlsč. NKVD kareiviai sužinojo, kad Mišniūnų k. slapstosi partizanai Jonas Pažūsis-Dagys (g. 1925 m.) ir Masiukas. Nusiuntė į nurodytą vietą apie 14 sribų bei kareivių. Pradėjo krėsti Stasio Gyljo ir A. Stundžios sodybas, tačiau nieko nerado, tad išsivarė kartu jų šeimininkus. Tuo metu Dagys buvo prie gerai įrengtos slėptuvės, esančios Dilienės sodyboje, o šeimininkė buvo atnešusi į klotimą pieno. Pamatę ateinančius nekviestus svečius, Dagys įlipo į slėptuvę, kuri buvo įrengta po šieno *prėslu*. Būrio vadas sovietinis leitenantas suprato, kad į klotimą šeimininkė partizanams buvo atnešusi atsigerti pieno, nors ta gynėsi sakydama, kad pati iš puodelio gėrusi. Kol moterį tardė, sribai vertė šieną. Iš pradžių tarsi ir nieko įtartino nepastebėjo, tačiau greitai klotime užvirė mūšis.

Jonas Pažūsis-Dagys

Jo metu šeši sribai buvo nukauti, o Dagys su šeimininke pasitraukė į mišką. Nieko nepadėjo atvykęs sribų pastiprinimas, nes partizanų ir pėdos ataušo.

KRANTO BŪRYS

1952 10 27 rytą Trinkūnų k., Jonavos r., ūkininko Mackelos sodyboje, Vilniaus apskrities čekistai apsupo ir radę nužudė būrio vadą Anicetą Juknį-Krantą (g. 1927 m.) ir penkis partizanus: Henriką Savicką-Genį, Skrajūną (g. 1929 m.), Praną Ketvirtį (g. 1927 m.), Vytautą Antaną Gečiauską-Spyglį (g. 1929 m.), Dominyką Caikauską-Piršlį, Kirvį (g. 1910 m.) ir Joną Bagdoną-Margirį (g. 1923 m.). Krantas su

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Spygliu partizanavo nuo 1948 m., o Margiris juo tapo tik žūties metais. Be nurodytų žuvusiųjų, Kranto būriui dar priklausė Jonas Rudokas-Šaulys, tais metais dingęs be žinios.

Apie šią operaciją LSSR VSK archyviniam fonde saugojamuose dokumentuose 1952 03 17 užfiksuota, kad Jonas Bagdonas, Baltraus (g. 1924 m.) įvardinamas kaip partizanų rėmėjas, juos slėpęs. Duodavo jiems maisto produktų, drabužių, teikė žvalgybinio pobūdžio informaciją. 1952 03 16 buvo pakviestas į Ukmergės r. vykdomąjį komitetą tačiau iš ten namo negrįžo ir gyveno nelegaliai. Rugsėjo mėn. į Kranto būrio dislokavimo vietą Jonavos r. buvo nusiųsta grupė agentų-karių jį likviduoti. Agentas „Audra“ pranešė, kad būrys yra Dubelių miške, susisiekti su partizanais agentai bandys per ryšininką. Akcijai nepavykus, spalio 25 d. į susitikimą su Kranto partizanais vėl nusiųstos dvi MGB agentų-karių grupės. Būrys buvo sunaikintas. Tarp nužudytų partizanų buvo ir Jonas Bagdonas-Margiris.

Partizanas Albinas Bagdonavičius teigia, kad „Audra“ - tai kartu su juo ir A. Matačiūno-Diemedžio būryje buvęs partizanas A. Lapinskas. Manoma, kad jis 1951 09 30 išdavė ir savo vadą Diemedį. Yra prisidėjęs ir prie kitų vyrų žūties. Paskui saugumo pasiūstas likviduoti Kranto partizanus. Jau atgimimo laikais buvo teisiamas, tačiau jo nusikaltimams atskleisti pritrūkę įrodymų. Gyvena Vilniuje. Pokalbyje su A. Bagdonavičiumi teigė, kad tada dirbo ne saugume, o VRM, nors šis faktas kaip kartas papildė įtarimus apie jo dalyvavimą žudant partizanus.

Partizanai turėjo įsirengę bunkerį Latvių sodyboje, Mikaičių k., Ukmergės r. 1950 09 19 čekistai ir kareiviai užpuolė Latvių namus. Surado ir susprogdino bunkerį, išsivedė Juzę Latvienę, palikę namuose nepilnametės dukreles Lionę ir Adelę. Sūnų Bronislavą Latvį, partizanų ryšininką, kitą dieną areštavo Ukmergės mokytojų seminarijoje. Juodu ilgai tardė, kankino ir nuteisė po 10 m. lagerių.

Dar 1949 m. Ukmergės apskr. MGB žinojo, kad Ukmergės apskr. Veprių, Pabaisko vlsč. ir Širvintų apskr. Gelvonų vlsč. sandūroje veikia DKA Klausučio būrys, kurios nariu buvo ir Anicetas Juknys-Krantas iš Leščinkos k., Pabaisko vlsč. Kai 1949 m. gruodžio mėn. šis kiti apylinkėse veikę būriai buvo išsklaidyti, Krantas perėjo į Vlado Šatkausko-Lazdyno būrį. Jam iširus, Anicetas Juknys vaikščiojo vienas, kol prisijungė prie Girėno būrio Šaulio grupės. 1952 m. pavasarį jau minimas Kranto būrys, pradžioje iš 3 kovotojų, paskui padidėjęs iki 7 vyrų.

1951 m. liepos mėn. Kranto partizanus Pakalnės k. miškelyje, Veprių apyl., apsupo čekistai ir norėjo paimti gyvus. V. Gečiauskas-Spyglys visada vaikščiojo su priekyje prie diržo pakabintu užtaisytu pistoletu, tad kai saugumo kapitonas Sidorkinas sugriebė jį už drabužių, partizanas buvo greitesnis už karininką: spėjo akimirksniu išsitraukti ginklą ir jį nušauti.

DRĄSUS PARTIZANAS

1949 m. partizanų pasipriešinimo kovos dar pasunkėjo. Buvo ištremta daug ūkininkų, anksčiau juos rėmusių, o likusius slėgė sunki duoklių našta. Prasidėjo kolchozų kūrimas.

Vasario 16-ąją priimtoje LLKS tarybos deklaracijoje partizanų vadovybė paskelbta aukščiausiaja valdžia Lietuvoje, suvienodinta junginių struktūra, patvirtinti apdovanojimų ir karinių laipsnių suteikimo tvarka. Nutarta eiti neginkluoto pasipriešinimo keliu, nedidinti partizanų gretų. Kovojančiams nugalėti perspektyvų jau nebuvo.

Tuo metu Ažupėnų k., Šešuolių vlsč., buvo B rinktinės vado Kazio Ališausko-Spartako bunkeris, įrengtas ūkininko Balio Stundžios daržinėje. Lazdonių k. pas ūkininką Joną Gują buvo apsistoję du partizanai: Povilas Šmačiukas-Švyturys ir Antanas Gaižutis-Purienas. Klojime įrengtoje daržinėje jiems nebuvo ramu ir patogų, trūko maisto. DKA vadas A. Morkūnas-Plienys tuo metu slapstėsi Žemaitkiemio vlsč.

1949 m. rugsėjo 12-osiomis rytą Purienas buvo daržinėje, o Švyturys sėdėjo troboje. Po kurio laiko Purienas ėjo į trobą, tačiau kieme kelią jam pastoję kareiviai. Tai matęs, Švyturys paleido automato sesiją pro trobos langą. Priekyje ėjęs kareivis krito, kiti sugulė. Pasinaudojęs sąmyšiu, partizanas išsoko per langą ir melioracijos grioviu pasitraukė į mišką. Trumpame mūšyje Purienas žuvo. Buvo kilęs iš Želvos vis Šeimyniškių k., buvo tik dvidešimt dviejų metų amžiaus.

ŽAIDIMAI SU MIRTIMI

Šešuolių vlsč. vienkiemyje netoli Mišniūnų 1950 m. MGB užverbavo Kemerienę, jos seserį Kiauliakytę ir dukrą. Manoma, kad dėl atlyginio tos pranešdavo saugumui apie paskutiniųjų apylinkės partizanų judėjimą. Moterims pavyko prisivilioti partizanus vakarienei. Apie tai, kad partizanai jų namuose, pranešė į Šešuolius, iš ten žinia nukeliavo į Ukmergę.

Gegužės 11 d., kai turėjo apsilankyti partizanai, prie moteriškių namų buvo įrengta pasala. Kareiviams vadovavo du rusų karininkai.

Partizanai atėjo sutartu laiku. Tačiau dėl kareivių nepatyrimo, operacija nepavyko, nes tie, vos pamatę pirmuosius du ateinančius P. Misūno-Vytenio vyrus, pradėjo šaudyti, nors turėjo juos suleisti į trobą ir tik tada pradėti mūšį. Šį kartą visi partizanai pasitraukė, nekludė kulkos ir pirmųjų. Gavę informaciją ir iš kitų šaltinių, kovotojai suprato, kad buvo išduoti. Buvo nutarta išdavikes likviduoti.

Tačiau ir Kemerienė, jos sesuo Kiauliakytė nesnaudė. Ji dar kartą, jau rugsėjo 23-ąją, susitarė artimiausiu metu susitikti su keturiais Vytenio kovotojais. Partizanai nutarė vėl pergudrauti informatores ir jų šeiminius.

Šį kartą Kiauliakytė, užėjus partizanams į trobą, turėjo apie tai šviesos signalu pranešti kaimyniniame name pasaloje įsikūrusiems kareiviams, svečius sodinti prie

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

stalo, vaišinti alumi ir namine. Kareiviai stebėjo sodybą tris paras, tačiau partizanai nesirodė. Kai jie sugrįžo į Ukmergę, moterys vėl prašė MGB atvykti, mat bijojo dėl savo gyvybių, nors, kad yra iššifruotos, iki galo nenutuokė. Tad naktį iš rugsėjo 27-osios į 28-ąją kareiviai sugrįžo. Ir vėl iki pietų niekas nesirodė. Tada moterys susirijo su partizanų ryšininku, kuris patvirtino, kad greitai jos lauktų svečių. Gal dėl to, kad partizanai geriau suprato žaidimo taisyklas, jų sprendimai užmigdė kareivių ir jų vadų budrumą. Tie nenujautė, kai jau paryčiu partizanai įvykdė išdavikėms seserims mirties nuosprendį. Nesulaukę šviesos signalo apie partizanų pasirodymą kareiviai išgirdo sodyboje duslius šūvius. Atšliaužė prie saugomo objekto, tačiau tik po trijų valandų suprato, kad partizanų ir pėdos ataušusios.

IŠ ARCHYVŲ

1944 11 10 Gaurėnų miškelyje Šešuolių sribai nušovė Bronių Meliūkštį bei Bronių Rakmačiauską o gruodžio 12 d. Mišniūnų miške ir pastarojo brolių Vytautą.

1944 12 12 Rubikonų k. Šešuolių sribų buvo nušauti ūkininko Petro Jočio sodyboje susirinkę vyrai: Stasys Jočys, Vladas Gudonis ir Jonas Pusvaškis. Jie sėdėjo troboje, susirinkę pasitarti, nes buvo gavę šaukimus į sovietinę kariuomenę. Jie nebuvo partizanai, tačiau, pamatę ateinančius sribus, puolė bėgti ir buvo nušauti.

1945 04 14 Šeibokų miške Šešuolių sribų nušauti Kiauklių parapijos vyrai Petras Žvirblis, Petras Repečka, Matas Kanapienis, Karolis Pociūnas, Karolis Kanapienis ir Stasys Kanapienis.

1945 m. pabaigoje Pabaisko, Šešuolių vlsč. partizanai prisijungė prie DKA ir buvo B rinktinės sudėtyje.

1946 m. kovo mėn. 80 partizanų būrys, atėjęs nuo Jonavos, ruošėsi užpulti Pabaiską, bet puolimą atidėjo, nes prieš tai Pašilėje susidūrė su sribais ir kelis jų nukovė.

1948 05 16 prie Žirnųjų ežero (Pabaisko vlsč.) NKVD kareiviai užklupo Algirdo Rukšos-Zubaus partizanus. Trys jų žuvo, vienas sužeistas ir paimtas gyvas.

1949 09 12 Lazdonių k., Šešuolių vlsč., žuvo Antanas Gaižutis-Purienas (g. 1927 m.) iš Šeimyniškių k., Žemaitkiemio vlsč.

1950 m. rugsėjo mėn. partizanai išvengė NKVD operatyvinės grupės Mišniūnų vietovėje, Šešuolių vlsč., spąstų, patys nustatė dvi išdavikes informatores ir jas sušaudė.

Tik 1965 09 29 Šešuolių vlsč. buvo suimtas paskutinis partizanas. Juo buvo Stanislovas Morkūnas-Tarzanas iš Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. Slapstėsi ginkluotas Puknienės sodyboje Rimeisių k. Paskutinius 10 m. liko vienas.

UKMERGĖS-ŽEMAITKIEMIO-TAUJŲ PARTIZANAI

Žemaitkiemio valsčius priklausė Ukmergės apskr. ir, o dabar Ukmergės r. Miestelis yra Ukmergės apskr. šiaurės rytinėje dalyje, Siesarties upės dešiniajame krante, 16 km nuo Ukmergės. 1923 m. valsčiuje buvo 91 gyvenvietė, kuriose buvo

1081 sodybos ir jose gyveno 6426 gyventojai. Centras - Žemaitkiemio miestelis, kuriame buvo 35 sodybos ir jose gyveno 210 gyventojų. Didesni valsčiaus kaimai: Antatilčių k., (51 sodyba, 258 gyventojai), Rundžių k. (51 sodyba, 245 gyventojai), Valų k. (50 sodybų, 236 gyventojai), Juknionių k. (45 sodybos, 232 gyventojai), Juodžiūnų k. (33 sodybos, 203 gyventojai). 1946 m. Žemaitkiemio vlsč. tapo DKA B rinktinės, o nuo 1948 m. ir visos DKA pasipriešinimo centru. „

Taujėnų valsčius yra Ukmergės apskr, šiaurinėje dalyje, 19 km nuo Ukmergės. 1923 m. valsčiuje buvo 128 gyvenvietės, kuriose buvo 1305 sodybos ir jose gyveno 8357 gyventojai. Taujėnų mst. buvo 38 sodybos ir 250 gyventojų. Didesni kaimai šie: Varžų k. (47 sodybos, 220 gyventojų), Paažuolių k. (70 sodybų, 215 gyventojų), Žibučių k. (28 sodybos, 192 gyventojai), Baravykų k. (36 sodybos, 174 gyventojai).

SAUGAU TĖVELIO ATMINTĮ

Mūsų senelio Jono Morkūno ūkis nuo seno buvo Juodžiūnų k., Lyduokių parapijoje. Tai - Žemaitkiemio vlsč. Ukmergės apskrityje. Senelio šeima nebuvo gausi: dar vaiku būdama mirė dukrelė, o užaugo visi trys sūnūs: Alfonsas (g. 1908 m.), Stasys (g. 1912 m.) ir Karolis (g. 1920 m.). Nors tarp vaikų buvo didelis amžiaus skirtumas, jie visi laikėsi kartu, vienas kitam padėdavo. Taip jau atsitiko, kad mano tėvelio - Alfonso Morkūno buvo pramušta galva karo dalykams. Gal dėl to, kad jis buvo šeimoje vyriausias, tvarkingas ir pareigingas. Tai atsiskleidė jam tarnaujant Lietuvos

kariuomenėje. Sako, buvo labai geras raitelis, mėgo žirgus. Paskui baigė puskarininkių mokyklą. Kai baigė būtinąją tarnybą, pasiūlė likti kariuomenėje lygtiniu, tačiau tėvelis svajojo tapti karininku. Tarnavo Kaune, kavalerijos pulke, buvo didelis Lietuvos patriotas. Tada vedė Onutę Kazlauskaitę nuo Anykščių, su kuria susilaukė mudviejų su Teisučiu. Jis tik metais už mane jaunesnis, iškentė Sibiro tremtis ir ten ilgai gyveno.

Viskas sekėsi gerai iki 1940 metų, iki kraštą okupavo svetima kariuomenė. Tada tėvelis tapo nereikalingas sovietinei armijai ir grįžo pas senelius į Juodžiūnus, kur arė žemę ir svajojo apie geresnius laikus. Per pirmąją tremtį 1941 m. birželio mėnesį mes su dėde Virbalu slapstėmės, nes turėjome

Elvida Morkūnaitė su broliu Teisučiu

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

S. Morkūnas-Tarzanas (1912-1990)

atsidurti Sibire. Karo pradžioje tėvelis dalyvavo sukilime Lyduokiuose ir tikėjo, kad vokiečiai atneš mums valstybingumą. Deja, sunkiai susirgo mūsų mama ir 1942 metais mirė. Nuo tada visi rūpesčiai gulė ant tėvelio pečių, nes su broliu buvome dar ikimokyklinio amžiaus. Vis tik jis surado jėgų ir laiko imtis organizuoti ginkluotam sugrižtančio okupanto pasipriešinimui. Lyduokiuose susirado vienminčių ir kaupė ginklus bei šaudmenis. Nesudėjo rankų ir mano dėdės. Karolis Morkūnas įstojo į generolo P. Plechavičiaus rinktinę, o Stasys Morkūnas tarnavo vokiečių policijoje, kuri nuo raudonųjų partizanų saugojo tiltus ir kitus strateginius objektus. Štai tokiomis sąlygomis ir atėjo 1944

metų vasara. Trys broliai Morkūnai suprato, kad už savo aktyvumą bus okupanto sunaikinti, bėgti į Vakarus nespėjo, manė esant išdavystei. Taip ir liko Lietuvoje, nuo pat pirmųjų „išvadavimo“ dienų pasitraukę į apylinkės miškus. Tėvelis, kaip turintis patyrimą karo reikaluose, tapo būrio vadas. Sako, kad jau pačią pirmą rusų įžengimo į Lyduokius dieną kareiviai ir raudonieji aktyvistai atsibeldė pas mus ieškoti trijų brolių Morkūnų. Tik jau jie buvo būryje. Tėvelio bendražygiais tapo broliai Ališauskai, Meilai, Vaičiūnai. Visose šiose sodybose buvo partizanų bunkeriai. Kaip paprastai jie įrengti daržinėse, tarp nekultų rugių kūlių. Patalpėlė pri-

Juozapas Šmačiukas-Čerka, Alfonsas Morkūnas-Plienai, Antanas Vaičiūnas-Skirmantas, Karolis Morkūnas-Klevas

sišliedavo prie lauko sienos, kad per plyšelius partizanai su žiūronais galėtų stebėti apylinkes. Netoli pririšdavo arklį, kuris prunkšimu užmaskuotų netyčia partizanų paleistą garsą kiekvieną nelauktą svečią sutikdavo šunų lojimas. Niekas iš tėvelio partizanų po žeme nepuvo, nors ir tokioje slėptuvėje būdavo nelengva. Išdavikų kaime nebuvo, todėl tos jų slėptuvės nebuvo aptiktos.

Prasidėjusiuose NKVD susidorojimuose nukentėjo daug nekaltų žmonių. Tarp jų buvo mamos sesers Čeponienės šeima, ištremta į Sibirą. Kiti giminės ilgai slapstėsi.

Dėl savo gerų charakterio bruožų ir turimų karinių žinių tėvelis turėjo didelį autoritetą tarp partizanų. Būryje jis rėmėsi broliais. Sako, tėvelis niekada nebuvo kraštutinis, nepriekaištavo, o juo labiau negąsdino draugų už klaidas, buvo pats pavyzdys kitiems. Juk Lietuvos kariuomenėje jis dešimt metų buvo būrininkas, o tai jau ne tik vadas, bet ir pedagogas. Buvo labai atsargus ir nesiųsdavo draugų į pražūtingas operacijas. Draudė fotografuoti, sakydamas, kad tai labai pavojinga. Gal dėl valios, tvirto būdo jis pasirinko Plieno slapyvardį. Stasys Morkūnas tapo Tarzanu, o Karolis-Klevu. Ilgą laiką Plieno būrys veikė J. Šibailos-Dieduko *Balninkų laisvės* rinktinėje. Joje buvo trys kuopos, iš kurių vienai vadovavo mano tėvelis, kitai - Diedukas, o trečiai - A. Saugūnas.

Plieno kuopa garsėjo visoje Ukmergės apskrityje. Tuo tikslu jų pašonėje Lyduokiuose rusai apgyvendino kareivių garnizoną. Bet čia jiems ramybės nebuvo. Dažnai garnizonas blaškėsi nuo partizanų išpuolių, bijodami iškišti nosį. Nerasdami išeities, jie išsikėlė į Žemaitkiemio miestelį.

Plieno kuopos veikimo vietovės buvo ne tik Žemaitkiemio, bet ir Balninkų, Kurklių, Taujėnų valsčiuose. Iš pradžių ir žūčių buvo mažiau. Aš pamenu, kai tėvelio brolis Stasys-Tarzanas Juodžiūnų kaime, kuris buvo tik pusės kilometro atstumu nuo Lyduokių, mums rodė batus su briedžio kanopomis. Būdavo, užpuola partizanai sribų ar kareivių būstines, atidengia ugnį ir vėl greitai pasitraukia. Puola juos vytis su šunimis, o čia tik kelių briedžių praeita.

Pas močiutę Virbalienę mes atsiradome 1944 m. vasaros pabaigoje. Bandėme pradėti mokytis vietos pradžios mokykloje. Per vieną pamoką mokytoja pamatė kieme į mokyklą ateinančius sribus ir viską suprato. Atidarė klasės langą ir iškėlė mus ant žemės. Be kvapo parbėgome pas močiutę.

Tetos trobelė ir pirtelė stovėjo gal dviejų hektarų beržynėlyje. Tai buvo geras prieglobstis partizanams. Pamenu, kai pasnigdavo, mudu su broliu išmindavome mažom pėdelėm taką nuo pirtelės iki didžiojo kelio, kad kiltų mažiau įtarimo šniukštinėtojams. Kai vyrai ateidavo į tą pirtelę alkani ir sušalę, mes kibirais iš trobos atnešdavome žarijų prie kurių partizanai džiovindavosi drabužius ir šildydavosi. Paskui atnešdavome ir karšto viralo. Močiutė pradėjo megzti keistas pirštines: pirštuotas tik nykščiui ir bevardžiui pirštui, kad su jomis vyrai šaudyti galėtų. Man tada jau buvo dešimt metų, išmokau taip megzti ir aš.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

1945 m. pradžioje mūsų apylinkių partizanai susitiko su Žalio Velnio siūstais ryšininkais ir sutiko glaustis prie DKA. Jau metų gale Ukmergės apskrities būriai sudarė šios apygardos B rinktinę, o Žalias Velnias jos vadu paskyrė Plieną. Iš pradžių buvo trys, o vėliau - penki batalionai. Tik tėvelio atsargumas ir šaltas protas išgelbėjo B rinktinę nuo jų ginklo draugų - A rinktinės likimo, nes KGB agentai išsiskverbė į jos vadovavimą ir vėliau ją sunaikino. Kai Žaliam Velniui buvo riesta Kaišiadorių apskrities miškuose, jis visada rasdavo ramią vietą pas Ukmergės partizanus.

Tėvelio brolis Karolis Morkūnas-Klevas buvo nušautas 1948 02 10 prie Kapočiaus sodybos Juodžiūnų k. Tą dieną karinio dalinio kareiviai atvažiavo griauti ir išsivežti malkoms Morkūnų sodybos. Po mūšio dėdė Karolis, tada buvęs B rinktinės 1-ojo bataliono ginkluotės viršininkas, žuvo kartu su Juozapu Šmačiuku-Čerka (g. 1920 m.) iš Paškonių k., Pušaloto vlsč. Jam kautynėse nukirto abi kojas. Nenorėdamas pasiduoti, Juozapas susisprogdino. Kitas dėdė Stasys Morkūnas išsislapstė net iki 1965 m., bet buvo sugautas ir nuteistas 15 metų kalėti. Iš kalėjimo paleistas tik 1980 m.

Dėl jaunėlio sūnaus Karolio žūties neatlaikė močiutės širdis, greitai ji mirė iš sielvarto. Stribai neleido jos laidoti, kelias dienas laikė Lyduokių bažnyčios šventoriuje,

patys pasislėpę tūnojo pasaloje, laukdami, gal ateis su ja atsisveikinti sūnus Plienas. Leidimą gavome tik tada, kai jau kūnas pradėjo gesti.

Nors močiutė kiek galėjo mumis nuoširdžiai rūpinosi, dabar suprantu, kaip sunku buvo tėveliui. Jis mums nieko negalėjo padėti, nes stribai nuolat sekė mūsų namus, tikėdamiesi, kad jis aplankys vaikus. Juk jau 1948 m. Plienas buvo patvirtintas DKA vadu. Jis okupantui įvarė siaubą nes gerai išmanė partizaninę kovą reikalavo iš visų drausmės. Tada man buvo jau 13 metų, o broliui metais mažiau. Tevelį sekė agentai „Kęstutis“, „Vilija“, „Ponas“, „Paima“, už jo galvą buvo paskirta pradžioje 50000, vėliau visus 100000 rublių.

Kotryna Bradulskaitė, Vytautas Landsbergis,
Elvida Čaplikienė

Tėveliui žuvus, išdavikams buvo išmokėta net daugiau - 105000 rublių. Sako, jo buvimo vietą apytikriai nurodė nušauto stribo žmona. Likome visiškai be pagalbos. Kažkada tėvelis buvo mums sakęs, kaip elgtis tokiu atveju. Taip ir ėjome per anksčiau mums nurodytas šeimas, prašydami vaikiško darbelio už duonos gabalą. Jau 1951 m. mus, grįžtančius iš Lyduokių bažnyčios, apsupo sribai ir nuvedė į sulipdytą Virkščių kolūki karvių melžti. Man tada buvo 15, o broliui Teisučiui 14 metų. Nors tai buvo ne paauglių darbas, kantriai dirbome. Badas nutolo, nes duonos gaudavome, o pieno ir taip atsigerdavome. Tik ramybėje „bandito vaikų“ nepaliko. 1952 01 22 mus išvežė į Sibirą. Niekas su savimi pasiimti neleido, o ir nieko mes neturėjome. Tik pakeliui į gyvulinį vagoną Gasiniauskas Lyduokių kalvėje perdavė broliui kailinius ir kepalėlių duonos. Sunki buvo kelionė į Krasnojarską, nes su ta duona turėjo išgyventi sunkias 18 parų. Tremtyje mus įkurdino viename iš barakų. Kambarėlyje gyvenome su Elyte Stankūnaite ir Miškinių šeima. Sunkiai dirbome plytų gamykloje, tačiau prie sunkumų buvome įpratę.

Į Lietuvą grįžau 1959 m. Man šiaip taip pavyko įsidarbinti Kauno „Silvoje“. Pas mane keturiolika metų gyveno dvidešimt metų partizanavęs ir penkiolika metų Mordovijos lageriuose kalėjęs Stasys Morkūnas. Jis mirė 1994 m. Brolis Teisutis per ilgai užsibuvo Sibire.

Dabar kartu su sūnaus šeima gyvenu Kaune. Dažnai sugrįžtu į tuos sunkius laikus ir didžiuojuosi savo tėvėliu ir jo broliais. Ir žinau, kad ne kiekvienam lemta tapti didvyriu.

Kartais darosi liūdna, kai pamirštami tie, kurie pokaryje liejo kraują, kankinosi lageriuose ar tremtyse. Vieni iš jų yra Šmačiukų šeima iš Paškonių k., Želvos vlsč. Po Jono Smačiuko-Cerkos žūties 1948 m. vasario 10 d., jo brolis Povilas-Švyturys (g. 1919 m.) priešinosi okupantui dar šešerius metus. Jau 1954 m. vasario 20 d. sulaukė ryšininko, kuris pranešė, kad jo laukia Povilas Puodžiūnas-Žėruolis ir nori susitikti. Deja, Žėruolis jau buvo MGB užverbuotas, jo laukė su dviem smogikais. Anie pasiūlė eiti į susitikimą su tarsi dar likusiais gyvais partizanais į Labeikių mišką. Povilas išdaviku patikėjo. Vasario 26 d. buvo surištas ir atsidūrė lageryje dvidešimčiai metų. Tik 1974 m. sugrįžo į Lietuvą ir apsigyveno Kudirkos Naumiestyje, nes tėviškė buvo sudeginta, o Sibire sutiktas Algis Krogertas pasiūlė atvykti gyventi į Suvalkiją. Deja, baigia gyvenimą žmogus visų užmirštas.

Povilas Šmačiukas-Švyturys

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Gyvenu anūkų ir jau proanūkių apsupta, matau neteisybes šiandieniniame gyvenime, tačiau niekada nesu pagalvojusi, kad tėvelio auka Tėvynei buvo beprasmi.

Pasakojo Elvida Morkūnaitė-Čaplikienė, 1997, 2006 m.

KAUTYNĖS GARBĖNŲ MIŠKE

Gintaro Vaičiūno pasakojimu, 1945 07 18 nedideliame Garbėnų miškelyje, Taujėnų vlsč., susirinko būsimos DKA B rinktinės partizanų būrys, kuriame buvo ir Jonas Žižys-Armukšna. Sakoma, kad Garbėnų miške partizanus išdavė taujėniškis, pavarde ar pravarde Kiauliukas. Ryta miškelį apsupo kareiviai su stribais, ir prasidėjo kautynės. Jėgos buvo nelygios, todėl partizanai skirstėsi grupelėmis, bandydami išsiveržti iš apsupties. Penki partizanai turėjo miške slėptuvę ir į ją sulindo, o kiti bandė trauktis į palaukes. Antazavos palaukėje žuvo du partizanai: Valentinas Isiūnas, visai jaunas gimnazistas iš Žibučių k., o kito pavardę ištrynė laikas. Jonas Žižys-Armukšna su draugu Jonu Puku išbėgo į Radžiūnų palaukę ir pasislėpė vasarojuje. Pasislėpę slėptuvėje penki partizanai pirmojo "šukavimo" metu liko nepastebėti, tačiau per antrą „šukavimą“ dėl nežinomų priežasčių slėptuvę buvo palikę ir pasislėpę medžiuose, kur priešą buvo pastebėti ir visi nukauti. Nušauti partizanai buvo numesti kaimyno Grigaliūno kieme. Išvažiavus kareiviams, Julija Kvieskaitė, atpažino žuvusius partizanus: Anuprą Kriogą Antaną Rutkauską Česlovą Isiūną o penktojo - ne. Ten kaimynai juos ir palaidojo. Kapą papuošė gėlėmis ir pastatė kryžių, bet atvykę stribai viską išdraskė.

ALFONSAS VAIČIŪNAS-TIGRAS

Alfonsas Vaičiūnas, Stasio gimė 1913 m. Žemaitkiemio vlsč. Grikienių k. Antrą kartą sovietams okupavus Lietuvą ir pradėjus vyrus imti į raudonąją armiją jis šaukimui nepakluso ir slapstėsi namie, bet neilgai. Netrukus buvo suimtas, išvežtas į Pabradę, o iš ten pasiūstas į frontą bet pakeliui kartu su keliais draugais pabėgo ir grįžo namo. Surinkęs savo kaimo ir jo apylinkių šaukiamojo amžiaus besislapstančius vyrus, juos apginklavo, pasirinko Tigro slapyvardį, tapo *Balninkiečių rinktinėje* būrio vadu. Įkūrus DKA B rinktinę, - kuopos vadu.

1946 m. Kūčių dieną pas ūkininką kur slapstėsi Aleksandra Vaičiūnienė, atėjo Krogertas iš Skapiškių k. ir pareikalavo svarbiu klausimu susitikimo su Aleksandra. Pastarajai pasirodžius, Krogertas perdavė jai jos vyro laišką. Jame A. Vaičiūnas-Tigras klausė, ar tikrai išvykę kareiviai, nes nei jų, nei stribų nematyti. Aleksandra bematant parašė, kad kareivių tikrai nematyti, bet niekas nematė jų išvažiuojant, todėl prašė saugotis. Kartu su laišku Aleksandra įdavė Krogertui paketėlį, kuriame buvo Kūčių paplotėliai partizanams nuo DKA B rinktinės vado Plieno. Būrio vadas A. Vaičiūnas-Tigras išleido savo vyrus Kūčių švęsti kur kam patogiau ir saugiau, o pats su dviem kovotojais pasiliko Skapiškiu k. pas Krogertą. Vienas iš jų likęs gyvas vėliau pasakojo, kad šeimininkas pirma uždegė šviesą, o tik po to uždengė langus. Taip Kurklių karinės

igulos kareiviams ir stribams galėjo būti duotas ženklas, kad partizanai jau atėjo. Bematant namas buvo apsuptas ir pradėjo belsti į duris ir langus. Tigras atvėrė duris ir sviedė granatą. Prasiskynęs kelią dar šiek tiek spėjo pabėgti, bet pamatęs, kad nėra išeities, susisprogdino. Vienas iš jo bendražygių, kurio pavardę ištrynė laikas, užlipo ant aukšto ir, iššokęs per langą pabėgo. Bronius Darulis-Tigras pats nusišovė. Kalėdų rytą lavonai buvo atvežti į Kurklių miestelį ir paguldyti aikštėje. Po kelių dienų juos užkasė Moliakalnio griovyje. Atkūrus nepriklausomybę, jų ir kitų Moliakalnyje užkastų partizanų palaikai iškasti ir iškilmingai perlaidoti Kurklių naujosiose kapinėse, ir ten jiems pastatytas atminimo paminklas.

A. Vaičiūno-Tigro dukrelę Vladutę su senele 1948 m. ištrėmė į Krasnojarsko kraštą. 1951 m. Kezių k. mirė Aleksandros Vaičiūnienės brolis. Į laidotuves atėjusi Aleksandra buvo čia pat areštuota ir nuteista 25-eriems metams lagerio. 1956 m. paleistos iš tremties į Lietuvą grįžo Vaičiūno dukra su senele. Vėliau, peržiūrėjus Aleksandros bylą, buvo paleista ir grįžo į Kezių kaimą. Savo namus rado nugriautus, todėl apsigyveno Ukmergėje.

Taip pasakojo A. Vaičiūno žmona Aleksandra Vaičiūnienė, bet apie A. Vaičiūno-Tigro žūtį žinomos dar dvi panašios į aprašytąją versijos.

Kazys Strazdas

PARTIZANO PRIESAIKA

Gimiau 1928 m. Žemaitkiemio miestelyje. Tėvelis dirbo Lietuvos saugume, mama šeimininkavo namuose. Mokiausi gimnazijoje, tačiau visą šeimos gyvenimą sujaukė okupantai.

Jau 1944 m. vasarą grįžtant rusams, tėvelis pasitraukė į Vakarus, žinodamas, kad kitaip bus nukankintas Sibiro lageriuose. Paliko mus ir nukeliavo iki Vokietijos, mirė svetimoje žemėje 1960 m., ten ir palaidotas. Nuo to labai kentėjo mama, vietiniai stribai ją kamantinėjo, tardė, grasino, nes manė, kad jos vyras miške. Moteris neatlaikė gyvenimo smūgių, išprotėjo, bet vis tiek buvo išvežta į Sibirą. Likimas lėmėjai 1956 m. sugrįžti į Lietuvą tačiau Žemaitkiemyje komunistai atvirai tyčiojosi: „Ko čia parsivilkai?“. Ilgai neregistravo. Mes su broliu, kuris buvo mokytojas, jos sugrįžimo metu buvo lageriuose, nuteisti po 25 m. kalėti.

Išjungėme į partizaninę kovą su broliu nuo 1945 m. Jis tada dar mokytojavo, tačiau palaikė ryšius su partizanais. Įkūrus DKA B apygardą mudu perėjome į nelegalią padėtį. Atsimenu, kaip rinktinės vadas Plienas, štabo viršininkas Diedukas priėmė iš mūsų priesaiką su Dievo pagalba iki paskutinio kraujo lašo ginti Tėvynę. Ceremonijoje dalyvavo partizanai broliai Meilai, Šereliai, Ališauskai. Būriuose tada kariavo ne tik broliai, bet tėvai su vaikais, motinos ir seserys buvo ryšininkės ir rėmėjos. Brolis tapo Sakalas, o aš - Vanagas. Prasidėjo pavojingos dienos, mūšiai, pasalos.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

1947 m. pavasarį ir patys pakliuvome į stribų bei kareivių pasalą. Tada man peršovė koją. Visa laimė, kad sugebėjome sustabdyti kraują žaizdą perrišti ir pasitraukti į atokesnę vietą. Tais metais sunku kariauti buvo dėl to, kad atsirado daug išdavikų, informatorių, kurie už piniginių atsidėkojimą sekė kiekvieną mūsų žingsnį. Taip jau 1947 m. rudenį buvome išduoti ir areštuoti.

Iš pradžių tardė Ukmergėje, o po dviejų savaitių pervežė į MGB rūsius Vilniuje. Buvau suluošintas, sužaloti ausų būgneliai. Po 5 mėn. tardymo buvau pervežtas į Lukiškių kalėjimą, kur pranešė, kad esu nuteistas 25 m. kalėti. Taip atsidūriau Norilsko lageriuose. Po 10 m. nelaisvės dalyvavau Norilsko kalinių sukilime. Tada daug lietuvių buvo sušaudyti ar papildomai nuteisti. 1958 m. iš lagerių išsiuntė į tremtį. Ten su likimo drauge sukūriau šeimą sulaukėme dukrelės. Dabar tik didžiuojuosi, kad jaunystę atidaviau kovai už laisvą Lietuvą.

Brolis irgi nuteistas 25 m. kalėti, tačiau 1961 m. mirė Krasnojarsko krašto Jeniseisko stovykloje, ten ir palaidotas, į Lietuvą jis nebesugrįžo.

Abiems yra suteikti karių savanorių statusai.

Pasakojo Vincas Vernickas-Vanagas, 2004 m.

BUVAU PARTIZANŲ RYŠININKĖ

Gyvenu jau 80-tus metus. Seni įvykiai išliko atmintyje visam gyvenimui, nors nuo jų praėjo jau šešios dešimtys metų. Gal todėl, kad buvau jauna ir turėjau didelį jausmą Tėvynei, jis skaudžiai mane palietė.

DKA partizanų apygardai priklausė Stiklo būrys, kurio gretose už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę kovėsi mano brolis Stasys Pariokas. Pasakoju, kas man žinoma apie Stiklo būrio partizanus. Tarp jų buvo: Bronius Jakubonis-Stiklas (g. 1917 m.) Skabeikių k., Ukmergės apskr. - būrio vadas, Stasys Našlėnas-Sakalas (g. apie 1925 m.) Skabeikių k., Pranas Šuminskas-Fėdia (kai kada vadinamas Pėdia), g. apie 1922 m. Bimūnų k., Ukmergės apskr. (dabar Vidiškių sen., Ukmergės r.), Stasys Pariokas-Plechavičius (g. 1923 m.) iš Bakšionių k., Pabaisko vlsč., Ukmergės apskr. (dabar Pivonijos sen.).

1944 02 16 per radiją kalbėjo gen. P. Plechavičius ir kvietė vyrus į Vietinę rinktinę. Mano brolis Stasys ir mūsų pusbrolis Julius Keburis tuoj pat išvyko į Ukmergę. Tėveliai pyko dėl tokio sprendimo, tačiau mes, Stasio seserys, toliam žingsniui pritarėm. Jiedu Ukmergėje iki vasaros tarnavo toje rinktinėje, bet suėmus generolą, brolis grįžo namo nešinas ginklu, šoviniais ir granatomis. Viską paslėpė, sakydamas, kad dar prireiks, tačiau mama su ašaromis prašė ginklus išmesti į balą.

Užėmus kraštą raudonajai armijai, sovietai puolė rinkti vyrus frontui, naudodami siaubingą smurtą: degino kaimus, šaudė niekuo nekaltus žmones. Jauni vyrai pasirinko ginkluotą pasipriešinimą okupantui. Tarp jų buvo ir mano brolis Stasys. Mūsų giminaičiai Kiburiai, gyvenę Daugėlišio k., apgalvojo išlikimo taktiką: vieną sūnų

I-oje eilėje: Alfonsas Tušas-Papuošalas, Antanas Stakėnas-Ripka, Vaclovas Vainas-Jokeris. Stovi: Stasys Pariokas-Plechavičius, slp. Bijūnas, Bronius Našlėnas-Sakalas, Pranas Šuminskas-Fėdia, Kazys Tušas-Nemunas

Julių kol kas paliko namuose, nes reikėjo padėti šeimai, Aleksą išleido į sovietinę kariuomenę, o Antanas turėjo eiti ginti Tėvynės. Tik nespėjo, nes už BBC radijo laidų klausymą buvo suimtas ir nuteistas 25 m. kalėti. Tokį pasirinkimą šeima priėmė ne iš gero gyvenimo, nes sovietiniai aktyvistai juos terorizavo, sekė kiekvieną žingsnį, tad Alekso auka šiek tiek sumažino terorą.

Stiklo būrio partizanų brolis Stasys tapo 1944 m. pabaigoje. Vaikystėje jis labai norėjo būti kariškiu, tačiau mūsų šeima negalėjo padėti jo svajonėms išsipildyti: gyvenome 7 ha žemės turinčiame ūkyje sunkiai, nors daug dirbome.

Ką reiškia būti partizanų ir gyventi miške, daug kas nenutuokia. Aš žinau apie tai, nes savo kailiu patyriau partizaninio gyvenimo sunkumus. Pirma - partizanams reikėjo maisto, aprangos, ginklų, antra - jiems turėjo talkinti ryšininkai ir rėmėjai, jų akys ir ausys, trečia - būtinai privalėjo pasirūpinti slėptuvėmis, nes aplinkui buvo okupantų informatoriai, ketvirta - partizaniniame kare būdavo daug netekčių, tad reikėjo geležinės valios įtikinti save būti auka ant Tėvynės nepriklausomybės laužo.

Partizanus maitino ūkininkai. Mūsų sodyba buvo prie Ukmergės-Vilniaus plento, tad svečių sulaukdavome vos ne kasdieną. Ateidavo kratyti stribai ir NKVD kareiviai, po kratų būtinai ką nors pavogdavo. Saugodavome, kai ateidavo brolis su keliais ar keliolika likimų draugų. Visi sušlapę, apiplyšę. Skalbdavome, aplopydavome, siuvome, ruošėme valgį ir suteikdavome galimybę nors kiek pailsėti.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Stasys Našlėnas-Sakalas ir Pranas Šuminskas-Fėdia

Mūsų tėvelis buvo stalius, tai Stasys irgi šio amato išmoko. Pasidarė su sūnaus šeima name bunkerį - antras lubas, tai jį surasti buvo sunku. Ne kartą ir ne du, o dešimtys partizanų slėpdavosi ten ir jautėsi pakankamai saugiai.

Dabar kartais pagalvoju ir apie savo indėlį mūsų krašto partizaniniame judėjime, nors priesaikos tada nepasirašiau, nesipuikavau. Pirkdavau jiems Ukmergėje žiūronus, kepdavau duoną, lopydavau drabužius, mezgiau pirštines ir kojines, nešiau į mišką kartu su obuoliais partizanams

šovinius. Nešiau į Ukmergę, Pabaiską, Pašilę žinias ir *parolius*, kurių prasmės nesupratau. Kai partizanai slėpdavosi bunkeryje Ukmergėje, nešiau jiems ir juos išlaikiusiai Justavičių šeimai maisto produktus. Buvau po kulkomis, mirties akivaizdoje. Buvau ryšininkė be priesaikos, nes partizanavo mano brolis Stasys.

Turiu seną partizanų nuotrauką. Miško laukymėje šypsosi keturi partizanai: S. Pariokas-Plechavičius, Bronius Jakubonis-Stiklas, Pranas Šuminskas-Fėdia ir Stasys Našlėnas-Sakalas. Kariškomis uniformomis, apsiginklavę kulkosvaidžiais. Pažiūrėjus į ją, matau, ko buvo verti mūsų vyrai, kovoję prieš okupantus ir žuvę nelygioje kovoje.

Pasakojo Aldona Pariokaitė-Vaitonienė, 2006 m.

BROLIO ŽŪTIS

KGB archyve Vilniuje yra dokumentai apie tai, kad Ukmergės apskrityje karinės-čekistinės operacijos metu Naručių k. apylinkėse, Taujėnų vlsč., 1949 10 10 žuvo Broniaus Jakubonio-Stiklo būrio partizanas Budonis Petras, Prano-Purėnas (g. 1926 m.). 5-ojo bataliono vadas Stiklas (g. 1917 m.) šio mūsų išvakarėse (1949 10 09) žuvo apsuptas Skabeikiuose, kareiviams netikėtai apsupus brolio Stasio Budonio

sodybą, kurioje sužeistas laukė pagalbos. Petras Budonis buvo mano brolis.

Šeimoje augome šešios mergaitės (aš - Veronika, Elena, Ona, Marytė, Anelė, Elvyra) ir Petrukas. Tėveliai Pranas ir Barbora valdė 6 ha žemės ir pusę tiek miško, tad gausiai šeimai gyventi nebuvo lengva. Brolis buvo dievo-baimingas, patarnavo šv. Mišioms, kurias laikydavo kun. Semaška. Mokėjo lotyniškai atsakinėt per šv. Mišias, mama pasiūdavo baltas „kamžas“. Ir mes dalyvavom bažnyčios chore. Jis nėjo tarnauti sovietams, o pasirinko mišką, susirado B. Jakubonio-Stiklo būrį. Taip vyrai ruošėsi ginti Tėvynę. Kartais sulaukdavome Stiklo mamos ir seserų, kurios pas mus pavalgydavo, gaudavo vietą permiegoti.

Petras Bundonis-Purėnas

Pas mus į Kurėnų k. ateidavo daug partizanų: broliai Alfonsas ir Kazys Tušai iš Kadrėnų, kurie turėjo Papuošalo ir Nemuno slapyvardžius, Antanas Stakėnas-Ripka, Pranas Šuminskas-Fėdia. Sueidavo į trobą pavalgyti, kai kada maistą nešdavau į klojimą kibire ar pintinėje. Vyrai mūsų klojime pasidarė bunkerį, kurio atsarginis išėjimas buvo jau darže. Saugojau juos visus, kai būdavo ramu. „Nelaikyk, - sakydavo jie, - mūsų ilgai bunkeryje, nes ten tvanku“. Ir kaip nebus tvanku, jei bunkeris buvo įrengtas klojimo kampe, kur stovėjo arkliai. Iškilus pavojui, vyrai greitai sulįsdavo į slėptuvę, o aš ant angos užritindavau akmenį ir užbarstydavau mėšlu. Laukdavau, kol pavojus praeis, kad vyrai galėtų vėl grynu oru kvėpuoti.

Mūsų namai buvo kaimo gale, ant kalniuko. Kaimynai buvo geri, patys pranešdavo, jei pavojus iškildavo. Tada jie ant tvoros užmesdavo raudoną skepetą, o kai nelaukti svečiai išeidavo, raudoną pakeisdavo balta.

Brolis turėjo gražų automatą ir daug šovinių. Iš mūsų šeimos tik aš viena apie brolių viską žinodavau, jam padėdavau. Petras pats dažnai važiuodavo į Kauną, sakydavo, kad į štabą, civiliai apsirengęs. Taip pats atlikdavo ir ryšininko pareigas. Ir aš dažnai eidavau į Ukmergę (nuo Kurėnų k. iki miesto - 6 km) partizanams maisto ir cigarečių nupirkti. Dėl maisto pirkimo tai niekas negalėjo įtarti, nes buvome gausi šeima, o dėl cigarečių gabenimo - labai bijojau. Mat mūsų tėvelis nerūkė, o vyrų šeimoje be brolio, daugiau nebuvo... Megzdavome su mama partizanams pirštuotas pirštines, kad žiemomis galėtų naudotis ginklais.

Kartą kažkieno įškūsti sulaukėme „svečių“. Atvažiavo dvi mašinos kareivių, viena stovėjo kaime, kita pas mus darė kratą, ieškojo partizanų bunkerio. Mus visus suvarė į kambarėlį, pastatė sargybą. Išbadė visus kambarius, visus tvarto kampus. Mums

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

neleido niekur išeiti, nes pasislėpę laukė ateinančių partizanų. Sutemo, bet niekas nepasirodė, gal juos kiti žmonės perspėjo. Nerado bunkerio ir klojime. Jau sutemus kareiviai išvažiavo, paleido raketas. Labai bijojom, kad nesudegintų mūsų namų. Išvažiudami pamatėme viską sujauktą, neradom ant aukšto buvusių lašinių o iš spintos dingę tėvelių auksiniai jungtuvų žiedai.

Petras buvo tvirtas, užsigrūdinęs kovai. Pokalbio metu kartą paklausiau, ar ne baisu jam, juk miške gali žūti. Į klausimąjis man atsakė, kad tada žūsiu už Lietuvą.

Po brolio žūties atvežė jo kūną prie milicijos, kieme išlaikė kelis dienas, vėliau išvežė į Pivonijos mišką kur išgulėjo 50 metų. Tada savi sekė, kur stribai išveš kūnus. Iš pradžių juos fotografavo, vėliau kiek primiršo, paskui išvežė į Dukstynos mišką. Stiklo partizanai buvo sumesti į griovius, kurie paskui apaugo medžiais. Visa laimė, kad partizanų palaikų gulėjimo vietos buvo užfiksuotos. Kai rinkomųjų kaulelius, brolių Petrą atpažinom iš dantų. Stiklo buvo lūžusi koja, blogai sugijusi, tad greitai atpažinome ir jo kaulelius.

Pasakojo Veronika Bundonytė-Garnienė, 2006 m.

GYVOS ISTORIJS PUSLAPIAI

Turėjome 20 ha žemės prie miško Šalnų k., Taujėnų vlsč. Laikėme gyvulius, dirbome žemę. Turtuoliai nebuvo, tačiau valgyti užteko. Šeimoje užaugome keturi vaikai - du broliai ir seserys, aš buvau jauniausia.

Šalnų k. jaunuoliai (iš kairės) Bronius Čekauskas-Voverytė, Modestas Mackela, Vladas Černiauskas-Balandis, Jonas Auglys, Juozas Auglys ir Petras Mulevičius, 1944 m.

1944 m. vasarą, kai praėjo frontas, galėjome pailsėti be sviedinių kaukimo, tačiau prasidėjo naujas karas, kuriame savo Tėvynės ginti į miškus išėjo mūsų tėvai ir broliai bei seserys. Kaime buvo 47 gyventojai, miške gyveno dar 11. Pokaryje žuvo 12 kaimo vyrų.

Mano broliai Vladas (g. 1923 m.) ir Pranas (g. 1925 m.) gavo šaukimus į rusų kariuomenę, tačiau naujai valdžiai nepakluso. Siūlė jiems ir kitą išeitį - eiti saugoti Taujėnų, tai yra tapti sribais. Trys kaimo vyrai išėjo į kariuomenę, keturi užsirašė sribais. Tie iš Rusijos rašė, kad badauja, ruošiami frontui, tai yra mirčiai. Taujėnų „gynėjai“ greitai suprato, jog reikės kovoti su savaisiais, todėl pabėgo slapstytis. Mano broliai tvarte tarp sienų pasidarė slėptuvę, kurioje slėpėsi ne tik jie, bet ir kaimynai. Likę sribai buvo žiaurūs. Po kiek laiko jie atėjo į mūsų kaimą, ieškodami bėglių ir besislapstančių, sudegino vieno ūkininko namus, o jo gyvulius išsivarė į valsčius.

Brolis Pranas suprato, kad taip slapstytis pavojinga, tad išėjo pas partizanus į Varžų k., kur kovojo du jo pusbroliai, vadas buvo Stasys Žeruolis-Ažuolas. Būryje buvo apie 20 vyrų, jie stovykladavo miške apie 5 km atstumu nuo mūsų. Visko buvo, tačiau visus sukrėtė 1945 05 03 išdavystė, kai Varžų k. klojime juos apsupo kareiviai. Iš 19 ten buvusių vyrų tik trys sužeisti pabėgo, bet du iš jų mirė nuo žaizdų. 16 kovotojų, tarp kurių buvo ir brolis Pranas, žuvo: Alfonsas Baltrūnas ir Stasys Dičpetris iš Ukmergės, Varžų kaimo vyrai broliai Kazys, Bronius ir Juozas Grigaliūnai, Jonas Lukšys, kiti taujėniškiai Modestas Girnys (Piltekų k.), Alfonsas ir Stasys Dalinkevičiai (Baravykų k.), Jonas Lukšys (Varžų k.), iš Deltuvos vlsč. tėvas ir sūnus Jonas ir Edvardas Šemeškevičiai (Balininkų k.), Alfonsas Našlėnas ir Stasys Žėruolis (Baublių k.), Edvardas Vareikis (Bimūnų k.). Juos nuvežė į Ukmergę ir numetė turgaus aikštėje. Po savaitės kūnai pradėjo irti, tad budeliai atvarė iš Ukmergės saugumo sulaikytuosius, kurie juos sumetė bet kaip į prie Šventosios iškastą duobę ir užkasė. Palaikai atrasti jau 1991 m., kasant kanalizacijos tranšėją. Žuvę partizanai iškilmingai buvo perlaidoti į Dukstynos kapines...

Kitas mano brolis Vladas 1945 m. vasarą vėl gavo šaukimą į kariuomenę. Keli vyrai, tarp kurių buvo Vladas bei Juozas Auglys, nuėjo į Taujėnus pasidairyti, kur buvo suimti, nukirpti ir išsiųsti į Kauną. Tėvelis sužinojo, kad Vladas uždarytas prie Soboro, tad nusamdė mašiną, su kuria visi keturi taujėniškiai iš ten pabėgo. Brolis vėl slapstėsi tarpsienyje tvarte, tačiau kurį laiką buvo lengviau, nes mes turėjome pažymą, kad jis išėjęs į kariuomenę.

1946 m. mūsų apylinkėse kovojo Juozo Survilos-Šarūno (jo pavaduotoju buvo Antanas Stimburys-Tankistas), taip pat Žaibo ir Stiklo būriai. Šalną k. tarsi priklausė Šarūnui, tad brolis vasaromis buvo būryje, o žiemomis prisiglausdavo tame bunkeryje. Supratome, kad ten nesaugu, todėl vieną žiemos naktį kartu su gerais kaimynais Krištaponiais iškasėme saugesnį bunkerį mediniam šuliny. Jame galėjo tilpti 5 žmonės, tad čia laiką leido kaimynas Bronius Krištaponis-Brakonierius, Bronius Čekauskas-

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Voverytė. Jie prie žibalinės lempos siuvo drabužius, rašė, skaitė. Įėjimas į bunkerį būdavo užsemtas vandeniu, tad norint išlipti iš jo, reikėdavo išsemti kibiru, pakeliamu svirtimi, daug vandens. Išimdavo įėjimo lentą, ir po vieną vyrai išlįsdavo pakvėpuoti grynu oru. Pamačiusios neprašytus svečius, tarškindavome kibirą, tai jie greitai sulįsdavo atgal. Greitai jų angą paslėpdavo vanduo.

1947 m. žuvus Šarūnui, būrio vadu tapo Tankistas, jo pavaduotoju - Jonas Baravykas-Vygantas. Vygantas buvo poetas, rašė eilėraščius. Tada trys Šalną k. partizanai gavo dokumentus ir išėjo į laisvę. Deja, tik Voverytei sekėsi slapstyti, o kiti du buvo suimti. Ir broliui Vladiui siūlė tokius dokumentus, tačiau jis parodydavo į maldaknygę ir sakydavo, kad tai ir yra jo dokumentai.

Mūsų kaimo žmonės buvo geri. Bunkerius be mūsų dar turėjo Jonas Auglys, kiti besislapstantys, niekas jų neišdavė, nors apie slėptuves ir žinojo. Jonas Auglys turėjo judėjimo negalią ir nuo tarnybos sovietinėje armijoje buvo atleistas. Norėjo ir jis prisidėti prie pasipriešinimo, tad savo šulinyje įrengė bunkerį broliui Juozui bei jo draugams. Padėdavo partizanams ryšininkai, tarp kurių buvo Brakonieriaus sesuo Genovaitė Krištaponytė. Ir aš saugodavau partizanų ramybę, netoli ganydama gyvulius. Nešdavau jiems valgyti, o apie pavojus pranešdavau daina: „Oi kareivi, kareivėli, kur nakvosi šią naktelė...“ Ryšininkai iš Ukmergės pas jus atjodavo ant arklių. Taip ir bėgo laikas į nežinomąybę.

Už 5 km nuo mūsų buvo apie 50 ha Kukurūzinės laukas. Kažkada ten gyveno 3 gyventojai, tačiau vienas iš jų buvo prijaučiantis naujai valdžiai, tad pabėgo į Ukmergę. Liko trobesiai. Tai nuo jų už 100 m stovyklaudavo Tankisto būrys. Vadas mokėjo fotografuoti. Ir mane fotografavo, tik visada vieną, nes saugojo, kad neturėčiau nemalonumų, suradus nuotraukas priešams. Paliūnų miške irgi apsistodavo partizanai, ryšį su kitais vyrais palaikydavo per Fraziną Krištopaitę.

1948 m. pavasarį, jau medžiams sulapojus, panorio tapti partizanų ir į Tankisto būrį ateiti Kurėnų k. jaunuolis Juozas Bieris. Sako, ir pas Stiklą prašėsi, tačiau tie atsisakė jį priimti dėl jo „chuliganiškos“ prigimties. Tankistas davė tarsi kelių mėnesių bandomąjį laikotarpį, siuntė į užduotis kaip ryšininką. Bieris viską vykdė sumaniai, net paėmė iš Ukmergės vykdomojo komiteto rašomąją mašinėlę, susirado pats ginklą. Jam suteikė slapyvardį Narsutis, gyrė už sumanumą.

Tų metų vasarą brolis Vladas su Brakonieriumi, tėvelio padedamas, už 1 km nuo mūsų namų, krūmuose, įsirengė bunkerį. Tėvelis su vežimu atvežė rąstus, paskui išvežė žemes į laukus. Buvo jau labai neramūs laikai, kai stribai ir kareiviai nuolat kratė sodybas, mušė žmones už tai, kad neišduodavo partizanų, o šunis - kad lodavo jiems atėjus. Lapkričio 2-osios naktį, per Vėlines, išgirdom kieme kažką atjojant. Tai partizanas Antanas Skystimas-Leknietis peršauta koja prašėsi prieglobsčio į bunkerį, kuriame jau buvo brolis Vladas. Tėvelis pasikinkė arkį, mes jam nuplovėme žaizdas. Buvo labai tamsi naktis, tai aš priekyjeėjau su žibintu, o jie važiavo iš paskos. Brolis

su Tankistu į bunkeryje jį priėmė. Dar už trijų dienų atsirado sužeistas partizanas Aras. Atėjusi seselė ryšininkė perrišojam žaizdas. Lapkričio 8 d. partizanams atnešiau valgyti. Tada jie baimindamiesi pasakė, kad iš būrio pabėgo Juozas Bieris-Narsutis ir vaikšto po Ukmergę. Tas karštakošis gali pridaryti bėdos... Taip ir atsitiko: lapkričio 11 d. jį saugumas suėmė. „Narsuolis“ neišlaikė, išdavė Tankisto bunkerį Kaušų k. Lapkričio 13 d. kareiviai ir sribai, vedini išdaviko, atvažiavę prie bunkerio, kuris buvo ūkininko Kaušo sodyboje. Jie sudegino namus ir nužudė penkis kovotojus: Antaną Stimburių-Tankistą, Marijoną Krogertą-Uosį, Tomą Našlėną-Radvilą Antaną Kerbelį-Robinzoną Joną Ignatavičių-Jaunutį.

Pati skaičiau, kaip apie šiuos įvykius rašė Vlada Kaušaitė (g. 1929 m.): „Lapkričio 13 d., švintant. Kaušų k., dainuodami kaipjaunimas, einas iš šokių, pasirodė 5 partizanai ir pasuko pas mus. Du buvo pažįstami iš matymo, kiti - iš Laičių k.: J. Ignatavičius-Jaunutis, 19 m., ir M. Krogertas-Uosis. Penktuoju buvo A. Stimburys-Tankistas. Jie nėjo į slėptuvę, mat norėjo gerai pailsėti, tad pasiprašė į klojimą. Turėjo spausdinimo mašinėlę. Kai įsidieniojo (apie 12 val.), žiūrime - aplink sodybą pilna sribų. Klausė, ar yra banditų. Aš atsakiau - nežinau tokių. Tada puolė mamą- parodyk, kur paslėpti. Ji buvo tvirta - galvą nukirskite, sako, jei rasite. Įniršę visur išlandžiojo, pasiėmė mūsų nuotraukas su visa dėžute, paskui išsinešdino. Mama apsidairė, kad nebūtų koks kamputyje likęs ir nunešė partizanams pietus, viską papasakojo. Po valandos tik žiūrime - vėl atvažiuoja sribų pilnas sunkvežimis, ir visi bėgte pas mus. Buvo baisi krata, išvertė visą namą iš tvarto galo visus šiaudus, viską durtuvais išbadė, bet nieko nerado. Mus terorizavo, bet pasisekė pabėgti. Sutratėjo šūviai. Atsigręžus pamačiau dūmus ir liepsnojančią mūsų sodybą. Tą patį vakarą tėvelį skrebai suėmė ir išvežė tardyti. Į akistatą atvedė Juozą Bierį, jis viską išpasakojo, ką matė pas mus...”

Kitą dieną mums, besislapstantiems, pranešė apie Tankisto ir jo draugų žūtį. Reikėjo išvežti sužeistus iš slėptuvės, nes J. Bieris apie ją nujautė, tačiau nebuvo su kuo važiuoti. Krištaponio ratai buvo sugedę. Tad gyvenome lyg ant adatų.

Lapkričio 19 d. iš Mažeikių k. atbėgo Petras Kaselis, partizano Brakonieriaus svainis, ir pranešė, kad į Užugirio pusę nuvažiavo dvi pilnos kareivių mašinos. Paslėpiau krūmuose karvę ir nubėgau prie brolio bunkerio pranešti apie situaciją. Pagal susitarimą pamojavau balta skarele, partizanų sargybinis tai pamatė. Man kiek nuėjus, ten prasidėjo mūšis. Greitai mane sustabdė Taujėnų sribai, vienas jų nešėsi mano brolio batus. Daužė mane pistoletu, sakė, kad aš bėgu iš jų surasto bunkerio. Nusivarė ir mane priėjo. Ten stovėjo ir išdavikas. Bunkeris granatų išdraskytas, sugriautas. Mane privertė į jį lipti: Prie angos radau suklupusį dar gyvą Varnelę, Leknietis dejavo. Iššokau atgal ir pasakiau, kad jie dar gyvi. Tada atsivarė laukuose sugautą Juozą Auglį ir liepė jam sužeistuosius iš bunkerio ištraukti. Ištraukė patalynę, sužeistus Varnelę ir Leknietį. Antanas Skystimas-Leknietis mirė, Brakonierius ir Aras nubėgo gal 50 m ir buvo nušauti, o mano brolis Balandis pasiekė savo tėvų žemę ir žuvo iki namų belikus gal 200 m.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Išvežė žuvusiųosius į Taujėnus, ir mane kartu nusivarė. Taip tą dieną Šalną miško palaukėj žuvo partizanai:

Vladas Černiauskas-Balandis, mano brolis, Bronius Krištaponis-Brakonierius, Antanas Skystimas-Leknietis, Jonas Būjokas-Aras. Nikodemas Auglys-Varnelė suimtas...

Apie 1958-1959 m. Juozas Bieris, sugrįžęs iš kalėjimo, po Kalėdų, temstant, atėjo pas mus, pasakojo, kad šiose apylinkėse vaikščiojo su partizanais. Iš karto mes jo neatpažinom, bet aš paklausiau, ar jis pažinojo tokį išdaviką Bierį? Jei jis pasirodytų, sakau, tai jį partizanų šeimos lazdom užmuštų, nes išdavė 13 vyrų. O kiek dar ryšininkų į kalėjimus sukišo? Kalbėjomės visą rytą, jis viską melavo. Pas mus daugiau negrižo, bet vaikščiojo po kaimynus.

Jau 2004 m. jam buvo suteiktas kario savanorio statusas, nors apie jo praeitį dar 1992 m. „Tremtinyje“ rašė Vlada Kaušaitė. Pranešėme apie klaidą, Centras jam kovotojo statusą panaikino. Tada J. Bieris pasisamdė du advokatus, taip melagingais parodymais bandė išsiginti savo praeities.

V. Kaušaitės teigimu, Ukmergėje pas Vinčą Justavičių buvo slėptuvė. Jo sūnus Kęstutis (g. 1925 m.) 1948 12 08 buvojau žuvęs Kadrėnų k. kartu su S. Našlėnu-Sakalu (g. 1925 m.) ir S. Parioku-Plechavičiumi (g. 1925 m.) bei E. Meilumi-Bijūnu.

Pasakojo Ramutė Černiauskaitė—Koženiauskienė, 2006 m.

VALŲ KAIMO PARTIZANAI

Iš Valų k., Žemaitkiemio vlsč., sunkiais pokario metais partizanauti išėjo dešimtys partizanų. Tarp jų išsiskyrė Jonas Meilus-Daktaras, Viktoras Meilus-Šturmas, Valentinas Gleiznys-Šarūnas, Stasys Morkūnas-Vanagas ir Karolis Šerelis-Aviatorius, kurie netrukus tapo būrių vadais.

Iš Simono Meilaus šeimos partizanais tapo keturi sūnūs, o dukra Apolonija buvo ryšininkė.

Ignas Meilus (g. 1908 m.) į Plieno būrį įstojo 1948 m. Pasirinko Daktaro slapyvardį. Nuo tų metų gruodžio buvo paskirtas vadu, suteiktas jaunesniojo puskarininkio laipsnis. Suimtas Valų miške 1951 10 29, nuteistas sušaudyti. Nuosprendis įvykdytas 1952 08 13 Butyrkų kalėjime Maskvoje. Viktoras Meilus-Šturmas (g. 1915m.) ir Vincas Meilus-Myna (g. 1926 m.) Plieno būryje buvo nuo pat

Vladas Purlys-Tauras, Vaclovas Purlys-Pasaulis iš Burgainių k.

pasipriešinimo pradžios - 1944 m. Šturmas vadovavo kuopai. Viktoras žuvo 1948 07 26 Berzgainių k., o Vincas 1947 07 suimtas, kalėjo Irkutsko kalėjime. Jonas Meilus (g. 1919 m.) buvo Sakalo būrio ryšininkas, už paramą partizanams buvo suimtas 1947 m. Iki 1958 m. kalėjo Norilsko, Taišeto lageriuose. Apolonija Meilutytė (g. 1922 m.), vėliau Bagdonienė, buvo Plieno būrio ryšininkė, rėmėja. Suimta 1948 m., kalėjo Mordovijos lageriuose, iš tremties Krasnojarsko krašte grįžo jau 1964 m.

Jonas Gleiznys (g. 1897 m.) iš pradžių buvo partizanų rėmėjas, vėliau - kovotojas. 1949 m. suimtas Valų miške, nuteistas ir kalėjo Intoje iki 1955 m. Jo sūnūs Valentinas (g. 1925 m.) iš pradžių slapstėsi, paskui kariavo Plieno būryje. Slapyvardis Šarūnas. Buvo būrio vado pavaduotojas, padalinio vadas. Žuvo mūšyje 1948 m. Nuotekų k. Seserys Elena ir Alfonsą Gleiznytės buvo Plieno būrio ryšininkės.

Valų k. ūkininkas Karolis Šerelis (g. 1910 m.) buvo nepriklausomos Lietuvos atsargos jaunesnysis karininkas. Tad jau 1944 m. paėmė ginklą į rankas. Iš pradžių tapo Bebro būrio kovotoju, turėjo Aviatoriaus slapyvardį. Vėliau buvo DKA B rinktinės kuopos vadas. Žuvo 1950 03 17 bunkeryje Žemaitkiemio dvare pas Stasę Saldžiūnienę. Tame bunkeryje buvo ir kitas Valų k. gyventojas Bronius Bisturys-Girėnas (g. 1929 m.), kuris nenorėjo pasiduoti gyvas ir nusišovė. Trečiasis kovotojas pasidavė.

Marytė Šerelienė-Šermukšnėlė (g. 1916 m.) nuo 1947 m. buvo Plieno būrio kovotoja. NKVD kareiviams į nagus pakliuvo 1949 m. Valų miške. Iki 1955 m. kalėjo Vorkutoje.

Du kaimo Sėjūnų šeimos sūnūs kovojo partizanų gretose. Sėjūnai iki 1948 m. savo namų bunkeryje slėpė partizanus. 1948 05 22 šeima buvo ištremta į Sibirą. Bronius Sėjūnas-Pavasaris (g. 1928 m.) partizanavo nuo 1947 m. Žuvo 1949 05 11 Valų miške. Jo brolio Jono-Keršto (g. 1929 m.) likimas buvo panašus. Kovojo Dakaro būryje. Žuvo Rudžių k. 1950 m.

Visa Alfonso Bisturio šeima padėjo partizanams. Jie savo namuose slapstė nuo saugumo Albertą Šerelį iš Juknonių k., paskui Jono Gleiznio šeimą Plieno būrio partizanus. Dukros Janina, Stefanija ir Elena siuvo partizanams drabužius, skalbė, buvo jų ryšininkės. Jau 1951 m. visi jie buvo ištremti į Tomsko sritį. Sūnus Bronius (g. 1929 m.) nuo 1947 m. aktyviai dalyvavo partizaninėje veikloje. Turėjo Girėno slapyvardį. Žuvo vaikiną 1950 03 17 kartu su Karoliu Šereliu bunkeryje Žemaitkiemyje.

Broliai Morkūnai buvo aktyvūs pasipriešinimo dalyviai. Vaclovas-Žentas, Kiaunė (g. 1922 m.) buvo ūkio skyriaus viršininkas, o Stasys-Vanagas (g. 1925 m.) buvo 3 bataliono vadas, žuvo 1949 05 11 Valų miške.

1950 10 25 kautynėse Kurklių miške žuvo du šio kaimo vyrai - minėtas Vaclovas Morkūnas-Žentas (g. 1920 m.), tada DKA Dakaro būrio partizanas, ir Jonas Sėjūnas-Gintautas, Kerštas (g. 1929 m.). Kareiviai apsupo miško bunkerį išdaviko Gudelio nurodytoje vietoje. Kartu su jais gyvybes atidavė Dakaro būrio vado pavaduotojas

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Alfonsas Aukštuolis-Erelis (g. 1927 m.), Alfonsas Šerelis-Žydrūnas (g. 1929 m.) ir Česlovas Grabnickas-Tautvydas (g. 1932 m.).

Daugumoje kaimo sodybų buvo bunkeriai slėptuvės. Štai Felikso ir Emilijos Laskų sodyboje slėptuvė buvo tvarte po mėsliu, paskui - po gyvenamuoju namu. Čia slapstėsi su rašomąja mašinėle, rašė atsišaukimus ir leido laikraštėlį Juozas Šibaila-Diedukas. Petro Ališausko namuose įrengtame bunkeryje yra buvęs Alfonsas Morkūnas-Plienias. Šių sodybų šeimnininkai nukentėjo nuo sovietinių okupantų, kaip ir Vincas Ruskonis, Petras Sinkevičius ir kt. Dar 1945 m. bunkeriai buvo įrengti Rapolo Cikatavičiaus sodyboje, kitas - partizano V. Gleiznio-Šarūno sodyboje.

Pagal Elenos Bisturytės-Budrienės medžiagą, 2007 m.

LYDUOKIŲ KLEBONAS

1940 05 21 į Lyduokių parapiją paskirtas administratorius kun. Jonas Burneikis ėmėsi švietėjiškos ir ganytojiškos veiklos. Sutvarkė kapines, sako, kalėdodamas vargšams palikdavo sukalėdotą dalį. Todėl buvo parapijiečių mylimas, jo žodžio visi klausydavo. Nuo 1944 06 03 paskirtas šios bažnyčios klebonu.

Tuo metu vokiečiai jau ruošėsi trauktis. Kadangi kunigas mokėjo vokiečių kalbą tai bendravo ir su užkariautojais. Tie, sako, siūlė jam bėgti nuo rusų maro, tačiau klebonas tikėjo žmogiškumu. Fronto metu sviediniai kliudė ir šventovę: sugriuvo abu bažnyčios bokštai, sudužo varpai. Nukentėjo ir pastato vidus. Liepos 24 d. sugrižo rusų kariuomenė. Nuo tada kunigas jau slapstėsi savanorio Petro Gečio sodyboje.

Alfonsas Morkūnas-Plienias, buvęs P. Plechavičiaus rinktinės savanoris, surinko būrį jaunų vyrų mokė juos partizaninės kovos gudrybių. Tačiau 1944 10 01 Daraplio miške jie susidūrė su kareiviais. Žuvo keturi vyrai iš Butkūnų: Rapolas Jakutis, Juozas Baniulis, Serapinas Leiga ir Mykolas Sarulis. Lyduokių kapinėse klebonas J. Burneikis palaidojo juos su pagarba. Sovietinis aktyvas tai perdavė saugumui. Kun. J. Burneikis auškojo šv. Mišias klebonijoje, pradėjo remontuoti bažnyčią, bet slapstėsi, nes buvo sekamas. Iš pradžių miestelyje, nesugriautoje Gedimino pilaitėje, kur valgyti jam atnešdavo Ona Vagonienė, o vėliau pas Vagonius, Marijoną Giedraitį, o galiausiai prie Siesarties pas Joną Dapkevičių. Visada neatstumdavo tų kuriems reikėjo jo patarimų išminties. 1949 06 03 už antisovietinę veiklą kun. J. Burneikį suėmė. Nuteisė kalėti, paskui ištrėmė kunigą į Irkutsko srities Bratsko rajoną Utchorevkos stoties apylinkę. Čia su kitais tremtiniais dirbo miškų darbus. Nuo 1954 m. kunigas sunkiai sirgo. Skausmai vis labiau kamavo, paskutiniuosius keturis mėnesius negalėjo vaikščioti, buvo sutinęs.

Mirė kunigas J. Burneika tremtyje 1956 04 16, nesulaukęs 55-ojo gimtadienio.

Eivyda Morkūnaitė-Čaplikienė, buvusi tremtinė, DKA vado Alfonso Morkūno-Plieno dukra, prisimena malonų kunigą. „Aš pas jį Pirmąją Komuniją priėmiau. Labai gražiai mus mokė, o kartą susitikęs padavė man didžiulį alyvinį obuolį ir pasakė: „Klausyk, kaip skamba sėklelės...“

MŪŠIS RUNDŽIŲ KAIME

1947 01 09 N. Liškausko-Beržo DKA B rinktinės Laisvės kovotojai atvyko į Rundžių k., Žemaitkiemio vlsč., pas siuvėją M. Vijūnaitę, kuri turėjo pasiūti jiems drabužių. Laukdami jų, partizanai užėjo pas V. Morkūnienę, kuri vyrus pamaitino. Vakare išėjo į Luciūnų k., Kurklių vlsč., kur apylinkės pirmininko Jono Sližio sodyboje slapstėsi nuo sribų vietos gyventojas Verutė Leitaitė. Paryčiais vėl grįžo į Rundžių k., apsistojo A. Stričkos klojime. Nelaimės niekas nepranašavo.

Ryte apylinkės šukavo gal 500 kareivių ir sribų. Sako, jų dėmesį patraukė A. Stričkos kieme lojantys šunys. Apsupo klojimą ir ragino partizanus pasiduoti. Beržas numatė tokią kovos taktiką: du partizanai turėjo automatų serijų pagalba veržtis iš pastato, taip atkreipiant dėmesį į save, o likę partizanai per kitą klojimo pusę trauktis iš apsupties. Prasidėjo mūšis. Deja, priešų buvo per daug, kad būtų galima įgyvendinti tą planą. Jų kulkos pakirto keturis partizanus, o Plaktukas nusišovė. Taip žuvo visi klojime buvę vyrai: Nikodemas Liškauskas-Beržas (g. 1915 m.), Vladas Raugalas-Žilvytis (g. 1925 m.), Bronius Miškinis-Kardas (g. 1926 m., ryšininke buvo ir jos sesuo Emilija) ir Zigmas Žukauskas-Plaktukas (g. 1922 m.) Jų palaikai buvo išniekinti Vidiškiuose. Stribai, negalėdami numauti Beržo vestuvinio žiedo, nukirto pirštą...

KAIMO VYRŲ ŽŪTYS

Šalnų k. stovėjo prie kažkada buvusio didelio ežero, o mūsų pasakojamuoju laikotarpiu - tik prie pelkės ir kemsynų. 45 jo sodybos buvo tarsi viena nuo kitos atskirtos nematoma siena: vienoje vietoje susibūrę gyveno 8 Auglių šeimos, kitoje dalyje - Aukštuoliai, trečiojoje - Špokai.

Tie Augliai ir visai ne giminės, tik šiaip gyveno broliškai, vieni kitiems padėdami. Paaugę visi eidavo 3 km į Taujėnus, kur buvo mokykla, o vietos pradžios mokyklos mokytoja Ona Pavilionienė vedė jaunųjų ūkininkų ratelį. Ir niekas nepagalvojo, kokie išbandymai laukia Šalnų kaimo vyrų, kai daugelis nepakluso okupantų raginimui eiti į jų kariuomenę, o išėjo į miškus, tapo Broniaus Jakubonio-Stiklo iš Taujėnų vlsč. būrio kovotojais. Dar 1944 m. į Vietinę rinktinę išėjo Alfonsas Girnys. Viena po kitos jaunų vyrų mirtys sukrėsdavo kaimą...

Antanas Auglys-Klajūnas (g. 1924 m.) žuvo 1946 m. rugpjūčio mėn. Vidiškių apylinkėse. Užpulti bunkeryje, vyrai paliko jį deginti dokumentų. Buvo sužeistas į abi kojas, tad pabėgti negalėjo. Kai žuvusius ir sužeistus vežė į Vidiškes, vyras dar prašė vandens... Juozas Auglys-Diemedis (g. 1925 m.) tame mūšyje irgi žuvo. Sako, buvo kūrybingas žmogus, jo pasakojimai - pilni išmonės ir humoro... Trečiasis partizanas - Romas Girnys-Nežinia (g. 1923 m.), dingusio be žinios Alfonso brolis, galvojo apie ūkininko dalį, likęs našlaitis, išsikėlė su broliais ir seserimis į vienkiemį, pasistatė naujus pastatus, užsiveisė sodą...

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Žuvusius vyrus Vidiškiuose išmetė aikštėje, o paskui sumetė į pelkyną.

Algis Mackėla-Septintas (g. 1927 m.) irgi priklausė Stiklo būriui. Susidūrime su sribais buvo sužeistas, į ligoninę vykti atsisakė ir mirė miško bunkeryje. Tą pačią dieną su Vytautu žuvo Edvardas Baravykas (g. 1924 m.).

Vladas ir Pranas Černiauskas žuvo tėvų namuose, bet skirtingu laiku. Pradžioje Vladas turėjo įsirengęs slėptuvę, tačiau išlindo išjos padėti tėvams šerti gyvulius. Bet sodybą apsupo sribai. Jo brolis Pranas žuvo atvirame mūšyje...

Jau 1950 06 29 Šalnų k. slėptuvėje žuvo Petras Krištaponis-Nemunas (g. 1918 m.), buvo sužeistas Nikodemas Auglys-Varnas (g. 1925 m.).

Pagal Zuzanos Stunžienės surinktus duomenis, 2007 m.

IŠ ARCHYVŲ

1944 m. rugsėjo mėn. Taujėnų miške, prie Balių ir Varlėnų k. susibūrė Alfonso Pivoro vyrai, sudarę 50 partizanų grupę (3-čiąjį būrį). Tada jie priklausė Ukmergės apskr. partizanų 2-ajam r. Jau kitą mėnesį Degimų k. mūšyje prie Skardupio žuvo būrio vadas A. Senavaitis-Šiaurys su 5 kovotojais.

1945 m. pabaigoje Žemaitkiemio vlsč. partizanai įsijungė į DKA ir tapo B rinktinės centru.

1946 05 23 Pelėkalnio miške, Žemaitkiemio vlsč., žuvo bunkeryje slėpęsi Viktoras Aukštuolis-Smauglys (g. 1924 m.) ir Albinas Džiautas-Kęstutis (g. 1922) bei Jonas Džiaukštas-Vanagas. Jam tada buvo 19 metų.

Partizaninėje kovoje aktyviai dalyvavo Adomo Morkūno šeima iš Birželių k., Žemaitkiemio vlsč. Keturi sūnūs kovojo su ginklus rankose, dukra Vanda (g. 1920 m.) buvo ryšininkė. Tėvas 1945 m. buvo nužudytas savo namuose, dukra kalėjo lageriuose o visi sūnūs žuvo: Juozas-Klajūnas (g. 1918 m.) 1951 m. buvo suimtas, 1952 08 13 sušaudytas Butyrkų kalėjime Maskvoje, Kazys-Gluosnis (g. 1923 m.) žuvo 1950 m. Berzgainių k., Bronius-Kirka (g. 1925 m.) žuvo 1947 m., ojauniausiasis Alfonas-Diemedis (g. 1930 m.) buvo nužudytas 1949 m.

1947 m. žuvo N. Liškausko-Beržo būrio partizanas Pranas Latvys-Spragtukas (g. 1922 m.)

1947 04 12 Butkiškių k., Žemaitkiemio vlsč., žuvo iš Medinų k. kilęs Albinas Gražys-Pipiras (g. 1915 m.), rinktinės kuopos vadas.

1949 m. vasarą suimtas Vytautas Balžekas (g. 1927 m.) iš Jogvilų k., Žemaitkiemio vlsč., kurį Plienas buvo išsiuntęs mokytis į Kretingos žemės ūkio mokyklą.

1949 11 28 Jogvilių k., Žemaitkiemio vlsč., kartu su partizanu Jonu Grybausku-Paukšteliu (g. 1915 m.) žuvo iš Giedraičių vlsč. Smėliankos vnk. kilęs Vytautas Strazdas-Bebras (g. 1928 m.), buvęs mokytojas. Bronius Dūda-Narutis išsigelbėjo, tačiau 1949 12 30 žuvo kartu su DKA vadu Plieniu.

1950 01 10 Berzgainių k., Žemaitkiemio vlsč., A. Matijošiaus tvarte įrengtoje slėptuvėje žuvo Alfonsas Morkūnas-Diemedis (g. 1930 m.), o nusišauti bandžiusio Marijono Bačiansko-Šerno (g. 1934 m.) pistoletas užsikirto. Teisė, skyrė 25 m. kalėjimo.

1952 1027 Trinkūnų k., Ukmergės r., ūkininko sodyboje su būrio vadu Anicetu Jukniu-Krantu žuvo šie partizanai: Henrikas Savickas-Genys, Skrajūnas (g. 1929 m.), Pranas Ketvirtis (g. 1927 m.), Vytautas Antanas Gečiauskas-Spyglys (g. 1929 m.), Dominykas Čaikauskas-Piršlys, Kirvis (g. 1910 m.) ir Jonas Bagdonas-Margiris (g. 1927 m.).

KAVARSKO-KURKLIŲ PARTIZANAI

ISTORINIAI DUOMENYS

1944 m. rudenį Kavarsko ir Kurklių vlsč. partizanai kovojo Ukmergės apskr. LLA 2-ajame rajone. 1944-1945 m. valsčiuose veikė po 4 partizanų būrius: Kavarske - Žižiūno, J. Raudonikio-Patašono, J. Jasiūno ir A. Sudeikio-Klajūno, o Kurklių - A. Bagdono-Aro, J. Juro-Karoso, P. Kuktos-Girininko ir A. Paulausko-Lizdeikos. Kurklių partizanai priklausė J. Šibailos-Dieduko rinktinei, išskyrus A. Paulausko vyrus, kurie veikė ir Skiemonių vlsč., priklausė Utenos apskr. LLA Sakalo rinktinei, o kavarskiečiai - J. Krištaponio junginiui ir Vytauto apygardos Šarūno rinktinei. J. Jasiūno būrys sunaikintas 1945 m.

Kavarsko ir Kurklių partizanai 1945 m. pabaigoje įsijungė į DKA sudėtį.

Kavarsko valsčius priklausė Ukmergės apskr. (dabar Anykščių r.) Jis išsidėstęs dešiniajame Šventosios upės krante, tarp Ukmergės ir Anykščių. Kavarsko miestelis nutolęs nuo Anykščių 17 km. 1923 m. čia buvo 149 gyvenvietės, kuriose buvo 1216 sodybų ir gyveno 6819 gyventojų. Kavarsko miestelyje buvo 130 sodybų ir gyveno 869 gyventojai. Iš didesniųjų kaimų paminėtini: Mackeliškių k. (55 sodybos ir 258 gyventojai), Maželių k. (47 sodybos ir 271 gyventojas), Žvirblėnų k. (44 sodybos ir 191 gyventojas).

Kurklių valsčius priklausė Ukmergės aps., dabar Anykščių r. Kurkliai yra kairiojoje plento Kaunas-Zarasai pusėje, Virintos upės dešiniajame krante, 13 km atstume nuo Anykščių. Valsčiuje 1923 m. buvo 130 gyvenviečių, kuriose buvo 908 sodybos ir jose gyveno 5181 gyventojas. Kurklių miestelyje buvo 149 sodybos ir gyveno 759 gyventojai. Iš didesniųjų kaimų paminėtini: Janonių k. (31 sodyba, 133 gyventojai), Didžiakaimio k. (35 sodybos, 176 gyventojai), Trakinių k. (45 sodybos, 216 gyventojų).

BRONIUS SUDEIKIS-ČIGONAS

Vien tik iš Maskoliškių k., Kavarsko vlsč.. Tėvynės ginti išėjo 32 vyrai. Dauguma jų buvo Broniaus Sudeikio-Čigono (g. 1919 m.) būryje. Vadas tarnavęs Lietuvos kariuomenėje, buvęs Vietinės rinktinės savanoris, suimtas 1946 m. kovą, nuteistas

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

mirties bausme ir 1946 10 28 sušaudytas Vilniaus MGB kalėjime. Gintaro Vaičiūno pasakojimu, pradžioje Čigono būryje buvo 23 laisvės kovotojai, bet ne visi turėjo ginklus.

Čigonas nusprendė vyrus apginkluoti Kavarsko sribų ginklais. Paprašytas žmogus 1944 09 14 sribams pranešė neva Veršelių miške nelegaliai varoma naminė degtinė. Tik keletui jų nuvykus, galėtų pažeidėjus suimti. Tuo metu į Kavarską buvo atvykusi NKVD pasienio kariuomenės 95-ojo pulko kareivių kuopa, vadovaujama NKVD vyr. leitenanto S. Charaševič. Pastarasis pasiėmė 18 kareivių ir išvyko į Veršelių mišką. Partizanai, tikėdamiesi, kad sribai atvyks nuo Veršelių miško pusės, pamiškėje surengė pasalą. Enkavedistai be jokios žvalgybos pirmiausia atvyko į Mackeliškių k., bet iš ten nebuvo laukiami. Partizanus dengė didelė rąstų rietuvė. Enkavedistai puldami trumpais perbėgimais artėjo prie pasaloje tykančių partizanų. Pirmas buvo nukautas jų vadas S. Charaševič L. Sudeikio-Klajūno paleistos kulkosvaidžio serijos. Kautynės Veršelių miške prasidėjo 15 val.30 min. ir tęsėsi daugiau nei tris valandas. Kautynėse žuvo 4 partizanai: būrio vado pavaduotojas Petras Brigadskas, Juozas Šilaika, Juozas Vildžius. Priešas mūšyje neteko NKVD 95-ojo pasienio užkardos vado pavaduotojo vyr. leitenanto S. Charaševič ir 4-ių eilinių pulko kareivių: Komarovo, Kovalenko, Kručino, Radionovo. Sunkiai sužeistas eilinis Kremnevas, kuris vežamas į ligoninę mirė.

Šios kautynės sulaukė didelio atgarsio tarp priešo ir savųjų. Čia pirmą kartą nuo antrosios sovietų okupacijos pradžios NKVD pasienio kariuomenė patyrė tokius nuostolius. Sekančią dieną į kautynių vietą atvyko Lietuvos SSR NKVD viršininko pavaduotojas gen. P. Kapralovas.

BŪRIO VADAS JONAS RAUDONIKIS-PATAŠONAS

Gimė 1902 m. Kavarsko vlsč. Žvirblėnų k. Jis buvo nepriklausomybės kovų savanoris, Kavarsko šaulių būrio vadas, turėjo ginklą ir uniformą. 1944 m. rudenį, nors ir nebuvo šaukiamojo amžiaus, išėjo tėvynės ginti, pasirinkdamas Patašono slapyvardį. Surinkęs jaunus vyrus iš Žvirblėnų, Skapiškiu kaimų ir jų apylinkių, tapo 60 partizanų būrio vadas. Dažniausiai jo būrys laikėsi Šilinės, Vilkatėnų miškuose ir priklausė J. Šibailos vadovaujamai *Balninkiečių laisvės* rinktinei. 1944 m. rudenį būrys glaudėsi prie Šimonių girios. 1944 m. gruodžio 25 d. (per šv. Kalėdas) būrys, pirmą kartą patekęs į apsuptį, rimtai susikovė su priešu ir buvo išsklaidytas ir žiemoti persikėlė prie Burbiškio, kur buvo Raudonikio žmonos tėviškė. Vėliau vyrai persikėlė į Kurklių apylinkę, ties Paulinavos dvaru. 1945 m. balandžio 28 d. prie dvaro pateko į pasalą, 6 partizanai žuvo. J. Raudonikiui partizanaujant, jo žmona ir sūnus buvo ištremti. Patašonas 1945 10 18 Anykščių vlsč. Peniankų k. buvo suimtas. 1946 m. Kavarsko mokyklos salėje, dalyvaujant daugeliui suvartų žmonių, buvo viešai teisiamas ir nuteistas mirties bausme. Vėliau bausmė buvo pakeista ilguis metus kalėti.

BROLIAI MYKOLAS IR ZIGMAS ŽUKAUSKAI

Mykolas ir Zigmas Žukauskai iš Kurklių vlsč. Sargūnų k. Šeimoje augo septyni vaikai.

1944 m. grįžus sovietams, Žukauskų šeimoje buvo du šaukiamojamieji amžiaus vaikai, kuriems grėsė mobilizacija į raudonąją armiją. Gavę šaukimus, abu nuėjo į komisariatą ir, pripažinus tinkamais, paimti karinėje tarnyboje. Vežant į frontą abu pabėgo ir grįžę namo įstojo į *Balninkiečių laisvės* rinktinės psk. Nikodemo Liškausko-Beržo būrį. Priėmę priesaiką Mykolas pasirinko Meškos, o Zigmas - Plaktuko slapyvardžius. Abu dalyvavo visuose būrio puolamuosiuose ir ginamuosiuose mūšiuose. 1945 06 27 Trakinių kautynėse žuvo daug partizanų, o Mykolas-Meška buvo sužeistas į šlaunį, slapstėsi Armoniškių miške Jono Strazdo ir jo vaikų slaugomas. Pagijęs vėl įsijungė į Beržo būrį.

Žukauskų šeima (1894 m. g. tėvas Rapolas, 1885 m. g. motina Grasilda, broliai Leonas bei Adolfas ir trys seserys: Stasė, Anelė ir Aldona) 1945 07 17 ištremta į Permės sr. Kudimkovo r. Nikolajevo gyvenvietę. Netrukus tėvas iš tremties pabėgo į Lietuvą bet 1948 05 19 buvo suimtas ir grąžintas. Ten 1948 m. mirė motina, o 1955 m. ir tėvas. Vaikai iš tremties paleisti tik 1957 m.

1945 m. gruodžio mėn. performavus kovotojus į DKA B rinktinę, broliai Žukauskai pateko į Beržo kuopą. Kuopos vadas ir jo partizanai bunkeriuose slapstyti nemėgo, nors jų turėjo Armoniškių k. J. Strazdo klojime, Valavičiaus miške ir kitur. Juose apsistodavo priešui "šukuojant" apylinkes, po kautynių išsklaidžius partizanų būrį ar šaltu metu. Mykolas-Meška buvo ginkluotas automatu, o Zigmas-Plaktukas kulkosvaidžiu. Už jų išdavimą buvo paskirtos premijos. Enkavedistų dokumentuose dėl neteisingo atpažinimo broliai žuvo net po kelis kartus. Iš tikrųjų pirmas iš brolių žuvo Plaktukas 1947 01 27 Žemaitkiemio vlsč. Rundžių k. A. Stričkos pasakojimu, su kuopos vadu Liškausku ir keliais partizanais buvo apsistoję jo klojime. Juos aptiko kareivių šunys. Visi žuvo, išsiveržę iš klojimo.

Beveik po metų 1948 05 28 naktį, agentas „Jačinas“ enkavedistams pranešė, kad Žemaitkiemio vlsč. Jasiškių ir Obelynės kaimų rajone esančiuose krūmuose, pagal kitą dokumentą Okluškos miške, prie Kezių k., slepiasi Plieno štabo partizanų grupė. Kitą dieną į agento nurodytą vietą buvo pasiųsta karinė operatyvinė grupė, kuri aptiko partizanų stovyklą. Joje buvo Mykolas Žukauskas-Meška ir kiti atėjusi ryšininkė Kazė Šiškytė. Prasidėjus kautynėms, partizanas narsiai gynėsi, bet jėgos buvo nelygios. Meška buvo sunkiai sužeistas ir kartu su ryšininke suimti. Partizanas Mykolas Dūda-Dirsė prieš karinę operaciją buvo išėjęs į kaimą maisto, tai liko gyvas. Karinės operacijos metu priešas paėmė du automatus, vieną pistoletą, dvi granatas ir 50 šovinių.

Mykolas buvo žiauriai tardomas, tampant žaizdas replėmis, ir po to paguldytas į Ukmergės ligoninę, kuri 1948 05 30 chirurginės operacijos metu mirė.

Kazys Strazdas

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

PRIE VIRINTOS

Virinta - tai iš bendravardžio to paties pavadinimo ežero savo gyvastį semiantis kairysis Šventosios intakas.

Buvo ankstyvas 1945 06 27 rytas. Išvakarėse rūke paskendęs Trakinių miškas ir kaimas, ties Virinta alksniai ir juodalksniai į vandenį palinkę, per naktį beveik negęstanti vasarvidžio žara jokių nelaimių nežadėjo. Tačiau vos prašvitus pasigirdo kulkosvaidžių kalenimas ir automatų salvės.

Kad Trakinių miške, Kurklių valsčiuje, stovyklauja partizanai, saugumo darbuotojai sužinojo iš pamiškėje gyvenančio ūkininko. Čia buvo apsistoję „Aro“ būrio partizanai, kuriems vadovavo Lietuvos kariuomenės puskarininkis Alfonsas Bagdonas, kilęs iš Padembės k., gretimo Balninkų vlsč. Vyrai, žinia, nenorėjo tarnauti raudonajam okupantui - geriau jau žūti už savo žemę ir savoje žemėje.

Partizanai buvo apsupti. Už Trakinių miško palei Kauno-Zarasų plentą naktį išsidėstė daug rusų kariuomenės. Kairiajame Virintos krante, Trakinių kaimo kalvose bei žvyruobėse, NKVD smogikai buvo surengę pasalą. Rusams talkino vietiniai sribai.

Netikėtai užklupti ir nenorėdami stoti į atviramūšį vyrai traukėsi, išėjo į pamiškėje esantį plyną lauką priešais Juozapo Pilkos ir Simono Kuktos namus ir pakliuvo į kryžminę ugnį: kulkosvaidžių kulkos kirto juos kaip Anykščių šilelį.

Vienas „Aro“ būrio partizanų tą ankstyvą rytmetį grįžo į mišką iš Trakinių kaimo pusės ir nieko įtartina nepastebėjo: pasaloje laukiantys kareiviai tyčia jo nesulaikė. Todėl vyrai tikriausiai pamanė, kad trauktis būtent Trakinių kryptimi turėtų būti saugu.

Puldami rusai sudegino Maskoliškio k., prigludusį prie Virintos ir Trakinių k. bei miško, taip pat jau minėtas trakiniečių J.Pilkos ir S.Kuktos sodybas.

Birželio pabaigoje apsilankęs Trakiniuose sutikau anos lemtingosios birželio 27-osios dienos įvykių liudytoją, sudeginto Maskoliškio k. buvusią gyventoją Petrę Juknevičiūtę-Pilkenę. Ji prisiminė tuos šešiasdešimties metų senumo laikus, kai jai buvo tik aštuoniolika.

Iki 1945 m. Maskoliškyje gyveno šešios šeimos. Per susišaudymą sudegė visos sodybos, visi pastatai. Lyg per stebuklą mažo ir kompaktiško kaimo viduryje išliko vienas vienintelis vienos gyventojos tvartas. Dvi trobos buvo padegtos padegamosiomis kulkomis, likusios užsidegė viena nuo kitos.

„Bandėme kąsugriebę nešti iš namų. O kur tu neši, jeigu dega visas kaimas, visur liepsnos! Taip viskas ir sudegė, likome kaip stovime. Paskui išėjome kas kur ieškoti pastogės - be turto kraustyti nesunku. Niekomet nepamiršiu to košmariško ryto", - sako Petrė. Dar ilgai ji sapnuodavusi, kad dega kaimas, kad šunys baisiai ant grandinių draskosi, o rusai vis šaudo ir šaudo...

Juozapas Pilka (Petrės vyro Vaclovo brolis, trečiasis jų brolis Steponas buvo kunigas) sudegintos sodybos vietoje pasistatė naujus namus, tačiau juose ilgiau pagyventi neteko - netrukus šeima buvo ištremta į Sibirą.

Tragiškas ir kito trakiniečio Simono Kuktos šeimos likimas. Pats S.Kukta buvo miręs prieš lemtinguosius 1940 m. Jų šeimoje augo keturi sūnūs ir viena duktė. Vyriausiasis sūnus Stanislovas karo metu pasitraukė į Vakarus, o trys broliai išėjo į mišką ir žuvo: Bronius ir Henrikas - 1944 m. gruodžio mėnesį, Petras - 1949 07 12.

Petrė papasakojo, kad Henrikas tos dienos, kai žuvo, ankstyvą rytmetį buvo užėjęs pas juos ir jos motina dar pavaišinusį jį paskutiniaisiais jo gyvenime pusryčiais.

Julija Kuktienė ir duktė Viktorija, grįžusios iš kalėjimo, sodybos vietoje rado tik pelenų krūvą.

Simono Kuktos brolis Juozapas Kukta buvo Kaišiadorių vyskupas, o kitas brolis Martynas Kukta buvo spaustuvininkas, kuris, praėjus trims paroms po Nepriklausomybės Akto pasirašymo, jo tekstą išplatino Lietuvai ir pasauliui.

Liepą pasitaikė galimybė apsilankyti pas M.Kuktos vaikaitį Edmundą Monstavičių, iš kurio išgirdau daug įdomių dalykų apie jo senelio gyvenimą ir veiklą. Bet tai jau būtų atskiras rašinys. Tos birželio 27-osios rytą krito 33 miško broliai, kurių jauniausiam buvo tik aštuoniolika. Taigi ta vasaraijams buvo trumpa ir paskutinė. Kai kone visa Europa šventė karo pabaigą Lietuvoje prasidėjo pats kruviniausias karas ir okupuoto krašto genocidas.

Kritiškiausių kovų dėl nepriklausomybės metu krauju tėvynę gynė ir ją saugojo daugiausia kaimo vaikai. Jų motinos išlydėdavo juos trokšdamos, kad jie grįžtų gyvi, tačiau nepasidavę ir neparsidavę. O juos slėpė bei globojo mūsų miškai. „Miškas lietuviui ilgai buvo ir bus, kaip žydui dykuma, šventa vieta. (...) Kaip Mozė vedžiojo tautą po Dykumą, kad išmirtų vergai, taip partizanai vedė tautą į Mišką kuris atskyrė silpnuosius nuo stipriųjų, laisvųjų", — rašė Daiva Tamošaitytė („Literatūra ir menas", 2005 06 24, Nr.25). Anot Antano Baranausko, miškas lietuviui „neprietelių mušti griūdamas padėjęs".

Trakinių kaime žuvę partizanai buvo nuvežti į Kurklių miestelį ir išmesti aikštėje priešais stribų buveinę. Vėliau naktį slapta užkasti netoli miestelio, Moliakalnio kalvos papėdėje. Suvertė visus į vieną duobę.

Doc. dr. Alfonsas Pilka

BROLIŲ ZALIESKŲ PASIRINKIMAS

Jonas Zaltieska-Saulius, Garnys (g. 1928 03 03) partizanauti pradėjo būdamas tik 16 m. Gyveno tada jis su motina ir broliais Broniumi (g. 1922 m.) bei Petru (g. 1916 m.) Trakinių k., Kurklių vlsč., motinos tėviškėje. Iš pradžių priklausė A. Bagdono-Arelio daliniui, buvo žvalgas. Jaunėlis Antanas liko pas motiną.

Klaikūs tai buvo laikas partizanų Motinai. 1944 m. žuvo sūnus Bronius, teturėdamas vos 22 metus, o 1945 m. ir Petras. Septyniolikmetis Jonas 1945 m. birželyje pereina į N. Liškausko-Beržo būrį, dalyvauja daugelyje mūšių, tačiau Dievas Motinai sūnų išsaugojo.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Jaunėlis Antanas broliui Jonui pranešė, kad į Trakinių mokyklą patraukė sovietinis aktyvas - partorgas, sekretorius, valsčiaus pirmininkas skaityti paskaitos apie okupantų gerumą. Trys partizanai, tarp kurių buvo žvalgas Jonas Zaltieska, su dviem kulkosvaidžiais, automatais, surengė grįžtantiems pasala. Stribo Šapolos sodyboje buvo likusi viena šeimininkė, tad kovotojai įsirengė kaip kartas ten. Vieta stribo namuose buvo tarsi migdanti aktyvistų budrumą. Kai po nusisėkusios paskaitos, kurios metu žadėjo greitai „banditų“ galą, aktyvistai grįžo atgal, visi buvo nukauti. Sujais nušovė ir partorgą Santarą, buvusį raudonąjį partizaną.

1946 m. labai suaktyvėjo kareiviai ir sribai. Būrys saugumo sumetimais išsiskirstė po kelis kovotojus. Jonas kartu su Mykolu Žukausku-Meška ir Zigmū Žukausku-Plaktuku slapstėsi Augiškių k. ūkininkų daržinėse. Balandžio 16-osios anksti ryte kaime pasirodė kareiviai. Jie apsupo klotimą, kuriame buvo Jonas su draugais. Jis bandė prasiveržti iš apsupimo, bet buvo sužeistas. Žiauriai kankinamas Ukmergėje nepalūžo. Po vienos apklausos vaikina tekė vežti į Ukmergės ligoninę, nes buvo sulaužyti pirštai, nosis. Jonas neatskleidė ryšių, neišdavė ryšininkų, rėmėjų ir savo draugų.

Teismas nuteisė sušaudyti, tačiau vėliau apsižiūrėjo, kad vaikiną buvo „prasižengimų“ metu dar nepilnametis. Teisė iš naujo, šį kartą 10 m. laisvės atėmimu ir 5 m. tremtimi. Iš lagerio buvo paleistas jau 1955 m., tačiau kurį laiką į Lietuvą neišleido.

PUSKARININKIS KAZYS TYLA

1944 m. gruodį Anykščių vlsč. Burbiškio miške susirinkę per 100 partizanų iš Anykščių, Skiemonių, Debeikių, Kurklių ir Kavarsko vlsč., struktūriškai susiformavo į būrius, skyrius, o vadu išsirinko vyresnįjį puskarininkį Kazimierą Tylą. Rinktinės kūrimas užbaigtas iškilminga priesaikos ceremonija (šioje vietoje dabar stovi paminklas). Tai buvo pirmoji LLA partizanų rinktinė Anykščių krašte.

1944 12 26-27 d. NKVD kariuomenės dalinys užpuolė rinktinės stovyklą, tačiau partizanai puolimą atrėmė ir naktį pasitraukė į Romuldavos miškus.

1945 05 28 rytą NKVD kareiviai rinktinės įkūrėją ir vadą Kazimierą Tylą-Tarzaną suėmė, tardė, po to įvarė į ežerą, sušaudė ir ten paliko. Šitaip netoli gimtųjų namų nutrūkojo biografija. Sušaudyti jį įsakyta vandenyje, kad dingtų pėdsakai net pakrantės smėly. Namiškiai ir artimieji vidurnaktį slaptai palaidojo jį Rubikių, vėliau, po dvidešimtmečio, - vėl slapta - perlaidojo Burbiškio kapinėse, kur amžinam poilsiui sugulę kiti šeimos nariai.

1945 02 09 d. buvo žuvęs rinktinės vado pavaduotojas Julius Tyla-Šarkis. Pastarojo kūnas pirmasis iš šio krašto partizanų išniekintas Anykščiuose. 1947 01 22 suimtas paskutinis rinktinės vadovybės narys, 1944-1945 m. Burbiškio kaimo laisvės kovotojų

grupei vadovavo Rapolas Tyla-Simonas. Rapolas ir Julius jam buvo tik bendrapavardžiai.

Kazys buvo sąmoningas pilietis, rimtas, mažakalbis. Domėjosi literatūra, turėjo gausią biblioteką nemažai knygų apie raudonąjį terorą. Prenumeruodavo laikraščius ir žurnalus, juos komplektuodavo. Nacių okupacijos metais platino slaptą spaudą kurios atsiveždavo iš Vilniuje gyvenančių bendraminčių.

Kazys prieš karą ir pats parašydavo į spaudą. Kartą jaunimo laikraštis buvo paskelbęs konkursą tema „Papuoškim Lietuvą medžiais“. Už rašinį redakcija jam paskyrė antrąją premiją o patį rašinį išspausdino.

Jis baigė Salų žemės ūkio mokyklą buvo veiklus jaunųjų ūkininkų ratelio narys, jo pirmininkas. Prie namų, brolių padedamas, užaugino gražų sodą įveisė vienintelį visoje apylinkėje medelyną. Karinę tarnybą 2-ajame pėstininkų Algirdo pulke, dislokuotame Kaune, baigė vyresniuoju puskarininkiu, priklausė Saulių sąjungai, dalyvavo 1941 m. birželio sukilime Kaune.

Lietuvos kariuomenėje tarnavo ir kiti du Antano broliai: Juozas - husarų, o Povilas - artilerijos pulkuose.

Iš „ Vorutos " laikr. 2005 06 15 numerio

IŠ GARBINGOS GIMINĖS

Vyskupas Juozapas Kukta (1873-1942) buvo didelis patriotas. Gimė Kurkliuose, kurį laiką gyvena Vilniuje pas dėdę Martyną Kuklą, vieną pirmųjų lietuvių spaustuvininkų. 1904 m. po spaudos draudimo panaikinimo Martynas buvo vienas iš „Vilniaus žinių“ laikraščio spausdinimo organizatorių. 1905 m. dalyvavo Didžiojo Vilniaus Seimo darbe. 1922 m. kartu su 33 lietuviais veikėjais lenkai būsimą vyskupą ištrėmė iš Vilniaus. Nuo 1926 m. iki mirties - pirmasis Kaišiadorių vyskupas.

Matyt, giminės taurumas persidavė vyskupo brolio Simono sūnui Petrui (g. 1920 m.).»Trakinių k. Simono Kuktos šeima turėjo 40 ha ūkį, augino penkis vaikus. Vyriausias brolis Stanislovas (g. 1915 m.) buvo 1941 m. birželio 23-osios sukilimo dalyvis, Vietinės rinktinės savanoris, emigravo į Vakarų. Petras liko Lietuvoje ir jau 1944 m. rugsėjo-spalio mėn. sukviėtė 21 vyrą į būrį, jam vadovavo, pasirinkęs Girininko slapyvardį. Būryje buvo du broliai Bronislavas (g. 1918 m.) ir Henrikas (g. 1923 m.), tačiau abu žuvo dar 1944 12 10-13 d., persekiojant kareiviams jų būrį. Petras 1946 m. pradžioje tapo DKA B rinktinės K. Puodžiūno-Titnago bataliono kuopos vadu. Jo dalinio veiklos vietos buvo Trakinių, Šulskių, Klabinių, Skiemonių kaimuose, Kurklių Šilo, Adomavos miškuose. Po trijų nelygios kovos metų Girininko būryje teliko 13 vyrų tarp kurių buvo Ignas Leščius-Šalteknis - DKA štabo narys, laikraščio „Tėvynei šaukiant“ leidėjas. Jis buvo baigęs dviejų metų Ukmergės „Saulės“ mokytojų rengimo kursus, iki karo dirbo Tauragnų pradžios mokyklos mokytoju, vėliau Molėtų pradžios mokykloje. Kiti kovotojai - tai buvusi J. Šibailos-Dieduko asmeninė ryšininkė Levutė

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

Petras Kukta-Girininkas (kairėje) su ryšininkėmis

Šulskytė-Žibutė, Antanas Šulskus-Nemunas, būrio vadas. Su jais kartu laikėsi ir DKA štabo viršininkas Jonas Juras-Žilvinys.

1949 07 12 Kurklių šilo Adomavos miške buvo išduoti du B rinktinės bunkeriai, 7 partizanai žuvo. Tarp jų buvo Petras Kukta-Girininkas (g. 1920 m.). Jo kuopos būrio vadas Klemensas Nečiūnas-Urėdas (g. 1923 m.) suimtas gyvas.

Ignas Leščius-Šaltekšnis

Kareiviai pirmiausiai puolė Nemuno bunkerį, kuriame buvo 4 partizanai. Tik būrio vadui Nemunui pavyko ištrūkti, persekiojamas bandė slėptis medyje, bet buvo pastebėtas ir nušautas. Jis buvęs Pilviškių k., Kurklių vlsč., ūkininkas, vėliau - pagalbinis policininkas ir 1941 m. sukilėlis, baigęs 3 pradžios mokyklos skyrius. Kartu su vadu žuvo Šaltekšnis, Gintautas Nečiūnas-Eigulys (g. 1930 m.) ir Žibutė.

Tos pačios dienos vakare buvo užpultas antras bunkeris. Petras Kukta-Girininkas įsakė kiekvienam partizanui mesti pro bunkerio angą granatą ir bandyti iš apsupimo ištrūkti. Pirmasis

iššoko Girininkas. Deja, jo mesta granata nesprogo, o pats jis buvo pakirstas kulku ir vėl įkrito į bunkerį. Mestos Urėdo granatos sprogo, partizanas iššoko iš bunkerio, atsišaudė, bėgo tolyn, nors buvo sužeistas. Pasibaigus šoviniams, pakliuvo į toliau stovėjusių kareivių pasalą ir buvo suimtas. Panašų kelią atliko ir Žilvinys, tačiau krito nuo priešo kulku. Prie bunkerio angos žuvo ir Anicetas Burneikis-Tomas (g.1915 m.).

Kazys Strazdas knygoje „Ukmergės krašto laisvės kovotojų keliais“ teigė, kad juos išdavė Juozas Gudelis, buvęs aktyvus partizanų rėmėjas. Nuo atpildo išsisuko, tačiau susipainiojo vienoje byloje ir buvo nuteistas. Okupantai nepripažino išdavikų nuopelnų.

Bronislovas Kemeklis-Kerštas

Tragiškas ir kitų Girininko kuopos kovotojų likimas. Bronislovas Kemeklis-Kerštas (g. 1927 m.) būryje padėjo leisti laikraštį „Tėvynei šaukiant“, darė antspaudus. Jau 1952 m. pavasarį pakliuvo į agentų-smogikų pinkles ir buvo suimtas. Kazys Tubys-Garnys partizanavo nuo 1945 m. vasaros. Buvo drąsus, išradingas, ne kartą mūšyje su kareiviais ar stribais jį ir draugus išgelbėjo išradingumas. Įkliuvo Kaune, kur lankėsi ir buvo išduotas. Vilius Sabaliauskas-Slapukas nepriklausomoje Lietuvoje buvo policijos žvalgybininkas. Patirtis privertė, tačiau 1950 m. su dviem draugais jis žuvo Skiemonių apylinkėse. Stepas Jakučionis-Aušra (g. 1923 m.), žuvus draugams, patraukė į kitus kraštus ir 1951 03 19 krito Labanoro girioje...

IŠ ARCHYVŲ

Kavarsko mstl. rytinėje dalyje, Šventosios pakrantėje, 1944-1949 m. buvo užkasami nužudytųjų partizanų, tarp jų ir iš DKA, palaikai. 1989 m. vasarą jie perlaidoti į miestelio kapines.

1944 12 25-27 NKVD kareiviai sudegino Bijeikių ir Klykūnų kaimus, buvusius šalia Kurklių miško.

1945 06 27 Kurkliuose buvo išniekinti 33 partizanų, žuvusių Trakinių k. kautynėse, kūnai.

1945 m. Kurklių stribyne partizanų naudai dirbo Povilas Minskas. Jis žinias perduodavo per ryšininką Paviržį.

Dalis Kavarsko ir Kurklių vlsč. partizanų nuo 1946 m. pradžios priklausė DKA B rinktinei.

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO

1946 m. rudenį Didžiakiemyje, Kurklių vlsč., pasaloje partizanai užpuolė aktyvistus, o Beržo būrio partizanas Tigras nušovė žiaurumu pagarsėjusį Utenos NKVD viršininką.

1946 12 24 Skapiškių k., Kavarsko vlsč., žuvo du partizanai: Alfonsas Vaičiūnas-Tigras (g. 1913 m.) ir Bronius Darulis-Tigras (g. 1924 m.). Jie valgė Kūčias pas ūkininką ir buvo aptikti slampinėjančių sribų.

1948 12 08 Ukmergėje, pas V. Justinavičių, buvo rasta slėptuvė. Žuvo visi trys joje buvę partizanai: Stasys Našlėnas-Sakalas (g. 1925 m.), S. Pariokas-Plechavičius (g. 1925 m.) ir E. Meilus-Bijūnas.

1949 10 05 sovietiniam aktyvui Ukmergės apskr. steigiamų kolūkių apsaugai perduota iš saugyklos 80 ginklų.

NAUDOTA LITERATŪRA

1. Lietuvos ypatingojo archyvo medžiaga.
2. Tremties ir rezistencijos muziejaus archyvas, Kaunas.
3. S. Abromavičius, *Žalio Velnio takais*, K., 1995.
4. S. Abromavičius, *Didžioji kova*, K., 1999.
5. V. Alekna, *Ūžė žalia giria*, V., 1999.
6. A. Anušauskas, V. Kučinskas, *Lietuvos laisvės kovos. Lietuvos ginkluotosios rezistencijos 1944-1953 m. kovų žemėlapiai*, V., 1991.
7. J. Daumantas, *Partizanai*, V., 1990.
8. N. Gaškaitė, *Pasipriešinimo istorija 1944-1953 m.*, V., 1997.
9. N. Gaškaitė, D. Kuodytė, A. Kašėta, B. Ulevičius, „*Lietuvos partizanai 1944-1953 m.*“, K., 1998.
10. R. Gustaitis, *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, 2001.
11. J. Jankauskas, V. Simonavičius, *Giedraičių partizanai*, V., 2006.
12. K. Kasparas, *Lietuvos karas*, K., 1999.
13. S. Kiškis, Arkivyskupas Teofilius Matulionis, V., 1996. •
14. S. Kiškis, *Aš padarysiu jus žmonių žvejais*, Kaišiadorių vyskupijos kurijos leidykla, 1994 .
15. H. Klimašauskas, *Beproči(pasaulyje)*, K. 1992.
16. J. Lebionka, *Kelios nuotrupos apie Juozą Kudelį*, „Voruta“, 1995 06 01-15.
17. K. A. Lisauskas, *Iš pragaro angos*, V., 1988 m.
18. V. Lozoraitis, *Kaišiadoriečių kančių keliai 1940-1953*, 1999.
19. A. Obelevičius, *O kodėl gi?* K., 2000.
20. A. Paulavičius, *Kraujo upeliai tekėjo*, K., 1990.
21. S. Račiūnas, *Vyturiai sparnais išsukinėtais*, V., 1993.
22. K. Strazdas, *Ukmergės krašto laisvės kovų keliais*, K., 2006.
23. *Už mylimą tėvynę*, sudarė A. Šiukščius, Utena, 1991.
24. *Žudikai bažnyčios prieglobstyje*, V. 1960.

25. B. Trakimo-Genelio atsiminimai, Kaišiadorių muziejus.
26. Tremtinys, 1994-2006 m. numeriai.
27. Lietuvos partizanų kovos ir jų slopinimas MVD-MGB dokumentuose 1944-1953 metais, K., 1996.
28. Aukštaitijos partizanų prisiminimai, I-IV dalis, sudarė R. Kaunietis, 1996-2004.
29. J. Starkauskas, Stribai, V., 2001.
30. Lietuvos gyventojų genocidas 1944-1947, I-III t., LGGRTC, 1999-2005.
31. LGGRTC medžiaga, skelbta internete.
32. K. Blaževičius, Paskutinis DKA vadas, „Varpas“, 2001 m., Nr.2.
33. G. Ilgūnas, Žvilgsnis iš bunkerio į buvusių laisvą, „Lietuvos rytas“, 1999 02 15.
34. A. Kašėta, Dvasininkijos auka pokario metais, „Tėvynės sargas“, 1994 m. Nr. 1-2.
35. V. Kazlauskas. Tėvynės apsaugos rinktinė, V., 1997.
36. H. Klimašauskas, Proгимnazijos „partizanų būrio“ likimas, „Širvinta“, 1995 10 18.
37. Kruonio partizanai, sudarė V. Markevičius, vienkartinis leidinys, 2007.
38. L. Rozga, Vaikystė iš Dabikinės klonių atsišaukia Niujorke, „Vienybė“, 2007 03 10.
39. Tą vasarą, S. Morkūno atsiminimai, „Širvinta“, 1994 08 13.
40. V. Voveris, Morkūnas A. provokatoriui nepakluso, „Savanoris“, 1999 m., Nr. 20.
41. Istorija šalia mūsų, Širvintų r. Vileikiškių pagr. mokyklos moksleivių referatas, 2005.
42. Partizanų, jų ryšininkų, rėmėjų atsiminimai, autoriaus archyvas.
43. S. Abromavičiaus asmeninis archyvas.

DKA VADAI. PAREIGYBINĖ RODYKLĖ

DKA VADOVYBĖ

DKA (LLA 5-0JO RAJONO) VADAI

Jonas Misiūnas-Žalias Velnias 1944 07 14-1945 01 15 (tada dar DKR, ar DK būrys) ir 1945 04 13-1946 07 16

Mečislovas Kestenis-Serbentas 1945 01 15-1945 04 13 (apygarda vadinosi LLA 5-uoju rajonu)

Kontroliavo KGB (MGB) per agentą „Gediminą“ (Vytautą Pečiūrą) 1946 07 16-1947 m. gruodis (šio laikotarpio pabaigoje agentas dingo, nors yra duomenų, kad jis epizodiškai pasirodydavo iki 1948 m. rugsėjo mėn.)

Nuo 1947 m. gruodžio mėn. iki 1948 08 14 faktiškai DKA vado nebuvo, tas pareigas ėjo į MGB pinkles pakliuvęs Petras Klimavičius-Uosis

Alfonsas Morkūnas-Plienias 1948 08 14-1949 12 30

1949 12 30-1950 11 25 apygarda oficialiai paskirto vado neturėjo, tas pareigas ėjo B rinktinės vadas Kazys Puodžiūnas-Titnagas (1950 11 25 DKA panaikinta).

APYGARDOS VADO PAVADUOTOJAI

Jonas Misiūnas-Žalias Velnias 1945 01 15-1945 04 13 ir 1946 05 19-1946 08 13 (prisidengęs juo, KGB leido Žalio Velnio vardu nurodymus ir toliau)

Petras Klimavičius-Uosis 1946 05 01-1946 05 19 ir 1947 05 06-1948 02 14 („paskirtas“ MGB, suimtas 1948 02 14)

Pranas Žičius-Vėjas 1948 02 14-1948 08 14 („paskirtas“ MGB, faktiškai ėjo vado pareigas, suimtas 1948 09 15)

APYGARDOS ŠTABO VIRŠININKAI

Stasys Misiūnas-Senis 1945 01 15-1945 02 05

Jonas Markulis-Vaiduoklis 1945 02 05-1945 03 27

Aleksandras Zapkus-Piliakalnis 1945 03 27-1946 03 24

Benediktas Trakimas-Genelis 1946 03 24-1947 05 18

1947 05 18-1948 08 14 apygarda štabo viršininko neturėjo. V. Aleknos duomenimis, 1948 m. pradžioje juo galėjęs būti partizanas Juodvarnis (pavardė, vardas nežinomi).

Juozas Šibaila-Diedukas 1948 08 14-1948 11 12

Jonas Juras-Žilvinys 1948 11 12-1949 07 12

Vladas Ališauskas-Puškinas 1949 07 12-1949 12 30

A RINKTINĖ (DKR)

RINKTINĖS VADAI

Jonas Misiūnas-Žalias Velnias 1944 07 14-1945 04 13 (pradžioje - DK būrys)
Antanas Galinis-Juodoji Kaukė 1945 04 13-1945 07 01
Jonas Neicelis-Šarūnas 1945 12 01- 1945 12 30
Petras Klimavičius-Uosis 1945 12 30-1947 05 06

VADO PAVADUOTOJAI

Juozas Norkus-Kerštas 1944 07 14-1944 10 01 (tada dar DKR)
Edvardas Kavaliauskas-Klajūnas (Klounas) 1945 01 23-1945 03 27 (DKR)
Aleksas Zapkus-Piliakalnis 1945 03 27-1946 03 24
Bernardas Steponavičius-Milžinas 1946 04 13-1947 07 04

RINKTINĖS ŠTABO VIRŠININKAS

Bernardas Steponavičius-Milžinas 1946 04 13-1947 07 04 (MGB akiratyje
Vilniuje nuo 1947 05 06)

BATALIONŲ VADAI

1-ojo bataliono vadai:

Juozas Norkus-Kerštas
Kazys Surmilavičius-Klevas, Klevelis
Pranas Petkevičius-Kariūnas
Edvardas Kavaliauskas-Klajūnas (Klounas)
Petras Petkevičius-Dramblys
Adolfas Kinderevičius-Jurginas

2-ojo bataliono vadai:

Edvardas Kavaliauskas-Klajūnas (Klounas)
Pranas Petkevičius-Kariūnas
Steponas Rudžionis-Vėjas
Petras Klimavičius-Uosis
Jonas Neicelis-Šarūnas
Vincas Vainilavičius-Aušra
Pranas Jaromskas-Perkūnas
Antanas Dzimidavičius-Riteris

3-ojo bataliono vadai:

DKA VADAI

Zigmas Kacevičius-Genijus (Genius, Genys)
Jonas Neicelis-Šarūnas
Vaclovas Krilavičius-Vytenis
Bernardas Steponavičius-Milžinas
Antanas Praškevičius-Narsuolis
Vincas Balčiūnas-Jupiteris
Bernardas Pugačiauskas-Lakūnas

4-ojo bataliono vadai:

Antanas Galinis-Juodoji Kaukė
Steponas Rudžionis-Vėjas
Pranas Dzeventlauskas-Liepsna, Lieptas
Stasys Adomonis-Ūselis

5-ojo bataliono vadai:

Jonas Markulis-Vaiduoklis
Jonas Daškevičius-Papūga
Aleksas Arbočius-Liepsna
Stasys Švenčionis-Graužinis
Stasys Markauskas-Gilijotas
Vincas Žukauskas-Putinas
Pranas Raišys-Žilvytis

6-ojo bataliono vadai:

Klemensas Gurskas-Riešutas
Jonas Černiauskas-Vaidotas

B RINKTINĖ

RINKTINĖS VADAI

Alfonsas Morkūnas-Plienas 1945 12 01-1948 08 14
Juozas Šibaila-Diedukas 1948 08 14-1948 11 12
Kazys Ališauskas-Spartakas 1948 11 12-1949 03 28
Pranas Grigas-Genelis 1949 03 28-1949 12 30
Kazys Puodžiūnas-Titnagas 1949 12 30-1950 11 25

VADO PAVADUOTOJAI

Aleksandras Skominas-Vienuolis 1945 12 01-1948 02 04
Kazys Ališauskas-Spartakas 1948 02 04-1948 11 12
Vladas Ališauskas-Puškinas 1948 11 12-1949 07 12
Petras Gruzdas-Vėtra 1949 0? 12-1950 04 01

ŠTABO VIRŠININKAI

Juozas Šibaila-Diedukas 1945 12 01-1948 08 14

BATALIONŲ VADAI:

1-ojo bataliono vadai

Juozas Petronis-Audra 1946 04 30-1947 09 19
Kazys Ališauskas-Spartakas 1947 09 19-1948 11 12

2-ojo bataliono vadas

Kazys Ališauskas-Spartakas 1946 04 30-1948 02 04

3-ojo bataliono vadai

Kazys Puodžiūnas-Titnagas 1946 04 30-1949 03 28
Stasys Morkūnas-Vanagas 1949 03 28-1949 05 11

4-ojo bataliono vadai

Stasys Markauskas-Gilijotas 1946 m. vasara-1947 07 13
Stasys Venckus-Kardas 1947 07 13-1949 02 09

5-ojo bataliono vadas

Bronius Jakubonis-Stiklas 1946 m. vasara-1948 10 10

Sudarė   Stanislovas   Abromavičius

JONAS MISIUNAS-ŽALIAS VELNIAS (1911-1947)

1944 07 14-1945 01 15 ir 1945 04 13-1946 07 16 DKA vadas

1994 m. pradžioje Čiobiškyje susirinko DKA partizanai, kad pagerbtų žuvusią ir Čiobiškio kapinėse palaidotą Onutę Krivickaitę-Misiūnienę, apygardos vado Žalio Velnio žmoną I susitikimą atvyko Jono Misiūno sesuo, sūnūs ir dukra. Petronėlė Misiūnaitė patikslino, kad jos brolis Jonas Misiūnas-Žalias Velnias gimė 1911 m.

J. Misiūnas-Žalias Velnias

pradžioje Panevėžio apskr. Valmonių k. (9 km atstume nuo Joniškėlio) - dabar tai Pasvalio rajono Pušaloto seniūnija. (Archyvinėje J. Misiūno byloje (B. 4/19, T. 1.4d.), 72 p., jo gimimo vieta nurodyta Panevėžio apskr. Pušaloto vlsč. Padliesės vnk. Kiti šaltiniai teigia, kad tai Pagirių vnk., Pušaloto vlsč., netoli Joniškėlio. Tai faktiškai yra ta pati vietovė.)

Tėvai išaugino dešimt vaikų: 6 dukras ir 4 sūnus. Jų ūkelyje Jonas gyveno iki 1931 m., kol išėjo tarnauti į Lietuvos kariuomenę. Nuo tada jis ir surišo savo gyvenimą su sunkia kario dalia: baigė puskarininkių mokyklą, po šauktinės tarnybos liko tarnauti viršila. 1941-1944 m. dirbo Kaišiadorių policijos vachmistru, - Kaugonių geležinkelio stotelės apsaugos būrio vadu. 1944 02 05 įstojo į Vietinę rinktinę, o 1944 02 16 išvažiavo mokytis į Vietinės rinktinės

Marijampolės karo mokyklą. Čia tarnavo kelis mėnesius, kol vokiečiai rinktinę išvaikė. Kariai jėga buvo suvaryti į vagonus ir vežami darbams į Vokietiją. Dalis kariūnų nuo išvežimo pabėgo, tarp jų buvo ir J. Misiūnas. Tuomet jis grįžo į Kaišiadorių kraštą atsirado Kaugonyse, kur gyveno šeima, nuo gegužės 15 d. slapstėsi. 1944 m. liepos pradžioje su bendražygiais (manoma, kad 10 d.) atvyko į Musninkų vlsč., šeimą palikęs ankstesnėje gyvenamojoje vietoje. Po mėnesio į užnerį atsivežė ir žmoną su vaikais, kurie iki tol gyveno Kaugonių apylinkėse. Musninkus J. Misiūnas pasirinko, patartas Česlovo Tveragos-Vilko, taip pat „plechavičiuko“, kurį susitiko Žasliuose.

Kai 1944 m. liepos pradžioje raudonosios armijos divizijos priartėjo prie Vilniaus, J. Misiūnas jau buvo sukaupęs nemažai ginklų, ir juos slėpė Kaugonių miškuose. Čia turėjo pagalbininkus - 28 m. Lietuvos kariuomenės puskarininkį Andrių Petkevičių, Kazį Kazakevičių, tad paliko jiems dalį ginklų. Andrius vėliau taps jo artimu pagalbininku Aguona, bus paskirtas DKA A rinktinės 4-ojo bataliono kuopos vadu. Taip J. Misiūnas atsidūrė Janionių k., Musninkų vlsč., pas ūkininką Juozą Kupčiūną. Būtent šiame krašte jis pradėjo vadovauti vyrams, pasiryžusius priešintis rusų okupacijai. Yra žinoma, kad Igno Kazlausko sklype, prie Musės upelio, buvo du Žalio

Velnio bunkeriai ir kad 1944 m. liepos mėn. 10-14 d., kai LLA nariai, vadovaujami lt. Stankevičiaus, traukėsi į Vakarus, Pigonų k., Musninkų vlsč., susirado Joną Misiūną ir paskyrė jį LLA Musninkų kuopos organizatoriumi. Taip jis liks Pignonyse, nors kai kurie jo draugai irgi buvo pasišovę trauktis į Vakarus. Po pokalbio su kun. L. Puzonu, aktyvios J. Misiūno veiklos dėka nutiks taip, kad šis vyras sugebės suorganizuoti ne tik kuopą paskui rinktinę, bet suburs tūkstančius partizanų keliose apskrityse ir vadovaus apygardai.

Iš pradžių Žalio Velnio žmona su dvynukais sūneliais Kęstučiu ir Rimgaudu, kuriems tada buvo po septynerius, liko gyventi Kaugonyse. Šiame krašte jie buvo gerai žinomi, tad po poros mėnesių nutarta atsivežti vado šeimą į Musninkus. Pasirinko Broniaus Paulausko sodybą Sporų k. Šeimininkas buvo suimtas ir dingęs. Kelis mėnesius Onutė su vaikais čia gyveno, kol persikėlė į Janionių k.

Nuo pat kovų pradžios pasirinko Žalio Velnio slapyvardį. Nuo 1945 m. partizanų leitenantas. Manoma, kad šiame krašte kilęs kovotojų vardas ŽALIUKAI yra susijęs su vado slapyvardžiu. Nors ir Tauro apygardos štabo žvalgybos skyriaus viršininkas, Geležinio Vilko rinktinės vadas Kazimieras Algirdas Varkala-Daumantas (g. 1924 m) iš Valentiškės k., Prienų vlsč., 1944-1945 m. turėjo Žaliuko slapyvardį. Žaliu Velnium buvo pasivadinęs studentas Vladas Bilkis, kuris Birbeliškės miške, Raseinių apskr., vadovavo 500 vyrų būriui. Tokį slapyvardį turėjo ir Jonas Januškevičius (g. 1922 m.), suimtas 1946 08 17 ir nuteistas penkerius metus kalėti. Jo brolis Valerijonas buvo pasivadinęs Klajūnu.

Jau 1946 m., išplėtus DKA, J. Misiūnas galvojo vėl suburti kovai kelis šimtus vyrų. B. Trakimo-Genelio liudijimu, net slapyvardį pasirinko keistą-300, kuris, tiesa, neprigijo.

1946 m. vasarą DKA sukrėtė didžiulė išdavystė, kurią organizavo Vilniaus universiteto docentas Juozas Albinas Markulis-Erelis.

1945 m. sausio mėn. 5-ojo bataliono, veikusio Vievio vlsč., vadu, o po kurio laiko ir DKA štabo viršininku buvo paskirtas išdaviko pusbrolis Jonas Markulis-Vaiduoklis, žuvęs tų pačių metų kovo 27 d. Čiobiškyje. Žalias Velnias seniai prašėsi pakeičiamas. Išliko vienas jo laiškas: „Aš jau pakankamai vadovavau, o dabar jaučiu, kad nei mano išsilavinimo, nei žinių, nei gabumų nepakanka“. Žalias Velnias perdavė apygardos vadovavimą kapitonui Griežtui (KGB agentui „Gediminui“), su kuriuo manė tarnavęs kartu Lietuvos kariuomenėje ir kuriuo tada pasitikėjo. Apygarda smarkiai nukentėjo.

Liudininkų žodžiais tariant, Žalias Velnias buvo tvirtas, aukštas, gražus vyras. Kariškai pasitempęs, reiklus sau ir kitiems, bet būryje linksmas, turėjo aštrų liežuvį. Yra duomenų apie tai, kad jis baudė ne tik mūsų tautos išdavikus ir priešus, bet net savus, kurie buvo pagauti plėšikaujant. Turėjo viršilos karinį laipsnį, kurį buvo gavęs tarnaudamas Lietuvos kariuomenėje. Buvo husarų pulko, dislokuoto Kaune, viršila.

Atėjus vokiečiams, jais greitai nusivylė, nes tie vertė lietuvius kovoti jų frontuose. Tapo geležinkelio apsaugininku, saugojo jį nuo raudonųjų partizanų Vievio-Kaišiadorių ruože. Frontui artėjant, su bendražygiais ir ginklais pasitraukė į miškus.

Suėmus Žalią Velnią dar kelis mėnesius buvo bandyta „susirašinėti“ su kovotojais Žalio Velnio vardu, tačiau, šiai užmačiai žlugus, jis buvo išvežtas į Maskvą. Ten 1947 03 11 užgeso šio didvyrišką gyvenimą gyvenusio žmogaus širdis. Tačiau data, deja, archyviniais dokumentais nepagrįsta. Kai kurie šaltiniai teigia, kad Žalias Velnias buvo suimtas tikrai apie 1946 m. gruodį, o iki tol gyveno laisvai, tik juo buvo naudojamas. Kai 1947 m. sausio mėn. DKA štabo viršininkas Genelis susirado Erelį ir pareikalavo susitikti su Žaliu Velniu ir tuo patvirtinti jo nekaltumą, J. Markulis to padaryti negalėjo, nes vadas jau buvo suimtas. Tada Genelį su seserimi Ožka irgi suėmė.

* * *

1944 m. Trakų, Ukmergės, Utenos apskrityse, dalyje Švenčionių, Alytaus teritorijų būsimoji partizaninio judėjimo vadai organizavo aktyviąją rezistenciją. Daugumą kovotojų sudarė besislapstantys nuo sovietinės armijos jaunuoliai, buvę tarnautojai, politiniai veikėjai, šauliai. Visi tie, kuriems grėsė represijos. Kovotojai buvo gerai ginkluoti, dažnas turėjo automatinį šautuvą, būrys - kulkosvaidžius. Kiekvienas būrys turėjo savo veikimo sritį, kaimą, apylinkę, valsčių.

Dabar kartais kyla diskusija, kur DKA pradžia: Kaugonių-Dainavos (Žaslių vlsč.) miškuose ar anapus Neries esančiuose Smailių, Janionių, Pigonių kaimuose. Įvertinant visus liudytojų prisiminimus, archyvinius dokumentus, drįstame teigti, kad išsivaduojamasis (partizaninis) judėjimas šiose apylinkėse prasidėjo vienu metu. Juk net antroji okupacija į čia atėjo vienu metu, kai 1944 07 14 sugrižo „išvaduotojai“. Jei kalbėtume apie Žalio Velnio veiklą, tai jos pradžia buvo Kaugonių geležinkelio stotelėje, kur jis dirbo.

Žalias Velnias turėjo neapsakomą energiją, organizacinį talentą. Tuo įsitikino visi partizanai. Sako, NKVD daliniai per plačias ofenzyvas sunaikina ryšius, išblaško kovotojus, sudegina vienkiemius, sugriauna slėptuves, tačiau praeina trys keturios dienos ir vėl veikia sudėtingas apygardos štabo ir būrių ryšio mechanizmas. Štabas keisdavo savo būstines. Jos buvo Čiobiškyje, Livintų, Kaugonių ir Ukmergės miškuose, Kaune. Tai buvo drąsūs žmonės. Sako, Žalias Velnias netūnojo balose, nebraidė pelkėmis. Jei važiavo, tai geru keliu, jei ėjo, tai švariu mišku. Kalba ne apie jo beprasmią drąsą, bet apie gerą pagalbininkų ir informatorių darbą. Štabas turėjo gausų ryšininkų būrį, galėjo apsistoti vos ne kiekviename vienkiemyje. Žalias Velnias turėjo būrį rėmėjų Kaugonyse, Livintuose, jis visada galėdavo užsukti į Janionių k., Musninkų vlsč., pas ūkininkus Pranę ir Igną Kazlauskus, brolius Feliksą, Juozą ir Stasį Kupčiūnus, Joną ir Leokadiją Sipavičius, Mantinonių k. gyvenusią

Vytauto Čepo šeima. 1945 m. pavasarį vadas su apsauga (apie 20 vyrų) keliaudavo taip vadinamuoju Mažuoju ratu, vienoje vietoje nebūdami daugiau nei 3 paras. Maršrutas maždaug toks: Kaugonys-Dainava-Paparčiai-Šilonys-Beištrakiai-Krušonys-Kaišiadorys-Žiezmariai-Strošiūnai-Kaugonys. Paparčiuose, Skėriuose, Šilonyse, Gegužinėje, Livintuose, Žasliuose nuolat būdavo susitelkę partizanų būriai, o Žalias Velnias garsėjo organizaciniu talentu. Rate buvo bent 4 kontroliniai punktai, kuriuose kovotojai rinko žinias apie NKVD numatomas ar pradėtas vykdyti operacijas, turėdavo patikimos informacijos iš gyventojų, ryšininkų ar net sribų būstinių, kur turėjo infiltravę savo žmones. Tad be didelio vargo partizanai galėdavo sugrįžti ten, kur buvo ramiausia. Didžiųjų ofenzyvų metu buvo numatytas Didžiojo rato maršrutas, kurio metu iš Paparčių partizanai persikeldavo per Nerį ir sukdavo platesnį ratą pasiekdami Musninkų, Gelvonų, Upninkų miškus, paskui vėl sugrįždami į Gegužinę, Zūbiškes ar net Gaižiūnus.

1944 m. rugsėjo mėn. Krivonių, Paberžės, Šilonių kaimų (Žaslių vlsč.) jaunimas, Žaliam Velniui paagitavus, susijungė į būrį. Vyresniuolu išsirinko Adolfą Kinderevičių. Jie pažinojo vienas kitą nuo mažens. Ne tik Algiui Grendai, Antanui Grendai, Pranui Dzeventlauskui-Liepai, Stasiui Civanavičiui-Lazdynui, bet ir pačiam Adolfui Kinderevičiui-Jurginui partizaninei kovai vykdyti patyrimo trūko, todėl jie, sužinoję, jog į Šilonis atėjo Žalias Velnias su 13 vyrų nutarė prisijungė prie jų. Susitikimas vyko ramiai, vyrai pamatė išstatytą sargybą kariškas partizanų manieras, pokalbis buvo dalykiškas. Panašiu būdu prisijungdavo ir kitų vietovių partizanai. Tada Žalio Velnio kovotojai save vadino DKR, sakė, kad dauguma partizanų liko Musninkų valsčiuje. Štabas buvo įsikūręs Pigonyse, kitoje Neries pusėje. Jų būrys vadinosi skrajojančiu, nuolatinės dislokavimo vietos neturėjo, blaškėsi kartu su apygardos štabu. Jau kitą dieną Jurgino būrys prisiekė Žaliam Velniui ir grįžo į gimtąsias apylinkes, tapę pavaldūs jo vadovavimui. Rinktinės, o vėliau apygardos vadas važinėja po kaimus, susitinka su šimtais jaunų žmonių. Tai, kad DKA jungė tūkstančius kovotojų (B. Trakimo-Genelio liudijimu, 1945 m. Žalias Velnias manė, esant reikalui, savo apygardoje turintis apie 10 tūkst. ginkluotų vyrų ar rezervistų laukusių komandos, aktyvių ryšininkų, rėmėjų), buvo daugiausiai Žalio Velnio nuopelnas.

Deja, ateina dideli sunkumai. Karas baigiasi, atsiranda daug laisvų kareivių, kurių dalis nukreipiama į Lietuvą. Sovietinė propaganda pasauliui paskleidžia mitą kad pas mus vyksta klasių kova, kad tai neišvengiama.

Su Čiobiškiu susiję ir tragiški apygardos štabo įvykiai. 1945 m. pradžioje NKVD areštuoja nėsčią Žalio Velnio žmoną Oną ir septynmečius dvynukus. Vasario mėnesį pasilikę kalėjime visus tris vaikus (tarp jų ir tik ką gimusį Vytautą) įkaitais, enkavedistai parašo laišką Žaliam Velniui ir pasiunčia per Oną Misūnienę. Matyt, kareiviai eina moters pėdomis. Ji suranda vyrą Pigonyse, Musninkų vlsč., visi džiaugiasi susitikimu, Ona liūdi dėl likusių nelaisvėje vaikų. Tačiau po nakties stovyklavietę užpuola

kareiviai. Vasario 5-osios mūšyje žuvo ne tik vienas kovotojas, bet ir vado žmona. „Ją palaidojom nakčia Čiobiškio kapinėse, - rašė vietos klebonas L. Puzonas. - Apeigos buvo tik duobės pašlakstymas. Paties Žalio Velnio tada nebuvo". Visi trys vaikai buvo išvežti į vaikų namus Kaliningrado srityje.

Vėliau štabas įsikuria Čiobiškio paauglių prieglaudoje. Prieš pat Velykas jį užpuola Musninkų garnizonas. Kautynėse žuvo daug partizanų, tarp jų ir štabo viršininkas Vaiduoklis. Tačiau ir tuo apygardos štabo bėdos nesibaigė: vyko sunkūs mūšiai su reguliariosios armijos, praėjusius žiaurumų universitetus vokiečių frontuose, kareiviais. Jie buvo skaičiuojami tūkstančiais, turėjo ne tik patrankas, kulkosvaidžius, bet ir sudėtingesnę techniką: tanketes, šarvuočius. Sunkūs mūšiai praėjo Šilonių miške, prie Dubių vienkiemio. Partizanų nuostoliai buvo dideli.

1945 m. vasaros gale Žalio Velnio kovotojai buvo apsistoję Širvintų miške. Medžiai jau dabinosi pirmaisiais geltonais lapais. Stebėtojai pranešė, kad stovyklavietės kryptimi atvažiuoja mašina su NKVD kareiviais - jų buvo apie dvidešimt. Jonas Misiūnas nutarė stoti į mūšį. Mašina privažiavo iki keliuko posūkio - beliko iki sugulusių partizanų apie 20 m. Trisdešimt šeši kovotojų ginklai išspjovė ugnies kamuolius. Kareiviai sugriuvo į pakelės griovį ir atsišaudydami traukėsi, palikę užmuštus ir sužeistus. Tada sužeidė Jonui Misiūnui koją. Kulkos peršovė užkulnį, tačiau kaulo nelietė. Sužeistą apygardos vadą išvežė į Čiobiškį. Vadovavimą būriui pavedė Adolfui Kinderevičiui. Būrys grįžo į Krivonių miškus.

Tų pačių metų rudenį Žalias Velnias buvo Paberžėje. Iš Krivonių į Jačiūnus ėjo 7 sribai ir jų leitenantas. Partizanai žinojo, kad kiekvienas sribų apsilankymas kaime - nelaimė ūkininkui, mokytojui. Nutarė stoti į mūšį. Vyrai užsimaskavo, ir kai būrys priartėjo, sutartinai sukleno automatai, supokšėjo šautuvai. Sribai dar puolė pamiškėn, tačiau visi buvo nukauti.

1945 m. birželio 19-21 d. S. Griniaus-Vanago grupės dislokavimo vietoje Ukmergės apskr. buvo numatyta surengti pasitarimą dėl Antrojo pasaulinio karo pabaigos pasekmių partizaniniam judėjimui Lietuvoje, tačiau kviestas Žalias Velnias ten nenuvyksta, nes sužeistas susišaudyme prie Budelių k. Jau rugsėjo mėn. jis vyksta į susitikimą su D. Vaiteliu. DKA vadai su Briedžio partizanis atsiduria Vyčio apygardoje, paskui su 35-10 partizanų apsauga per vietinius būrius pasiekia Lėno mišką, Taujėnų vlsč. Čia nutaria pasiskirstyti veiklos zonomis su panevėžiečių apygardos vadovybe, ribas nustato Neries upe ir Jonavos-Ukmergės plentu.

Jau 1945 m. birželio-liepos mėnesiais prasidėjo didžioji NKVD ofenzyva. Žalio Velnio štabas tada buvo Budelių k., Žaslių vlsč. Keliuose Jurgino bunkeriuose ilsėjosi gal 30 partizanų. Tada čia prasidėjo didieji kariuomenės „šukavimai".

Tiems, kurie įruošė bunkerį prie pat Neries, po išsikerojusiais karklais, išradingumo netrūko: kasta iš šono taip, kad pati patalpa atsidūrė po tankiais krūmais, išėjimas užmaskuotas vytelėmis. Iškastą smėlį vyrai sunešė į Nerį, o toji savo srauniu vandeniu sunaikino kasimo pėdsakus.

Šiltą 1945 06 29 popietę prie bunkerio sėdėjo penkiese: Žalias Velnias, Piliakalnis, partizanas Smilga, tarnavęs apygardos štabe, Kolumbas iš Jurgino būrio ir nežinia iš kur atsiradęs jaunutis klierikas. Kolumbu buvo pasivadinęs Motiejus Bulauka iš Rusių k., Žaslių vlsč., kitų ir pavardžių niekas nežinojo. Žalias Velnias, aišku, vadas, Piliakalnis - apygardos štabo viršininkas, kilęs iš Žemaitijos, pavardės niekam nesisakė. Sako, juos išdavė buvęs partizanas, prisidėjęs prie stribų.

Tolumoje pasigirdo mašinų ūžimas. Tada ir pribėgo Vytautas Matačiūnas-Stalinas iš Mikalaučiškių k., Žaslių vlsč., pranešdamas, kad enkavedistai supa panerį. Bėgti buvo neįmanoma, nes ir kitoje Neries pusėje matėsi žvaigždėtos kareivių kepurės. Nutarė pasitikėti bunkeriu, tuo labiau taip vykusiai įrengtu karklyne. Pamažu sulipo į jį, tik Žaliam Velniui - tvirtam ir petingam vyrui - tai padaryti per siaurą angą sunkiau sekėsi. Matačiūnas apkamšė angą karklų vytelėmis, panaikino pėdsakus. Prasidėjo skaudus laukimas.

Po kelių minučių pro vyteles vėl įlindo ranka. Vyrai pamanė, kad tai Vytautas Matačiūnas vis dar nepalieka pradėto darbo, kol nepastebėjo, kad žmogus, besigrabaliojęs šakose, apsirengęs rusiška uniforma. Paskui pasirodė automato vamzdis. Nieko nelaukęs, Piliakalnis griebė vamzdį ir patraukė į save. Automatą laikęs sutriko, tačiau tik pačią pirmą akimirką. Prapliupo šūviai, užpuolikas ištraukė automatą, nes suprato, kad šaudyti beprasmiška. Nežinojo, kad bunkerio kampe jau gulėjo nušautas Smilga. Po keliolikos sekundžių pro bunkerio angą įkrito granata. Pirmasis prie jos suskubo Kolumbas, sugriebė ir, nieko nelaukdamas, norėjo išmesti atgal. Jau buvo suskaičiuotos pirmosios mirtį nešančios sekundės, tačiau visi su siaubu pamatė, kad granata nepataikė į skylę, o atsimušusi į bunkerio lubas, krenta atgal. Visas laiko limitas išnaudotas. Tačiau dar nespėjusią nukristi granatą sugriebė Piliakalnis ir švystelėjo pro angą. Ji sprogo prie pat vyrų, tačiau jau išorinėje pusėje. Tyla. Nei šūvių, nei žingsnių. Nutarė skubiai iš bunkerio lipti, todėl ilgai neužtruko. Tik Žaliam Velniui teko pasimuistyti, kol jo platūs pečiai išlindo į karklyną. Granatos užmušti prie bunkerio gulėjo kareiviai. Tuo pat metu iš kitos Neries pusės sukaleno kulkosvaidžiai, nukirsdami karklo šakutes. Piliakalnis su Kolumbu nušliaužė į netoliese augančius rugius. Žalias Velnias nuskubėjo į Skynimų k., prie Kaugonių, pas seną pažįstamą Praną Bandzevičių. Tas jį nuvedė į Civiškių k. pas partizanų motiną Ievą Mastauskienę, kuri jį 10 dienų globojo ir slėpė. Civiškių miške tada buvo 4 patikimos, tik po 1 žmogų talpinančios slėptuvės. Paskui moteris susirišo su kuopos vadu Aguona.

O rugiuose Piliakalnis su Kolumbu sulaukė vakaro. Susigūžė paskutiniam mūšiui, kai už kelių metrų praėjo kareiviai ir netoliese pasistatė kulkosvaidį. „*Tie dvoje nikuda ne denitsa*“, - išgirdo padrašinančius save kareivių žodžius.

Piliakalnis su Kolumbu nutarė šliaužti, nors aplink buvo daug enkavedistų. Išsigando, kai pamatė, jog neveikia automatas. Beliko anksčiau iš Žalio Velnio

pasiskolintas pistoletas. Piliakalnis išsitraukė peilį. Iš kalniuko pievele ritosi, bijodami išsiduoti eidami. Paskui vėl šliaužė. Kelis kartus jautė kareivių alsavimą.

Paryčiui jau buvo už puskilometro nuo bunkerio. Tylu ant keliuko. Atsistojo, norėdami, kad sargybiniai išsiduotų. Niekas nešaudė, kareiviai jau buvo pasitraukę. Griovyje užsirūkė, o po kelių minučių slapstydami nuėjo Jurgino būrio dislokavimo vieton. Mūšyje prie Budelių kaimo tada žuvo trys partizanai - Zigmas Rudys-Smilga, Antanas Kacevičius-Dagilis ir būrio vadas Vaclovas Kareckas-Jovaras. Vietiniai partizanai išaiškino, kad Žalio Velnio slėptuvę kareiviams nurodė buvęs partizanas Pranas Raudeliūnas, apie 30 metų amžiaus, užverbuotas KGB. Po išdavystės iš tėviškės pabėgo.

Žalias Velnias NKVD informatorių ir agentų buvo sekamas nuo pat pirmųjų pasirodymo Musninkų valsčiuje dienų. Kadangi vado autoritetas dėl jo asmeninių savybių augo, NKVD sugalvojo prieš Žalią Velnią veikti sau įprastu ir veiksmingu metodu - šantažu. Štai 1945 m. vasarą pabando su juo susitikti agentai-smogikai ar operatyvininkai, vaizdavę partizanus. Šis cheminiu pieštuku rašytas raštelis yra LYA Trakų apskrities operatyvinėje byloje: „Nuo š. m. birželio mėn. 17 d. iki 20 d. 20 val. laukėm Tamstos ir vakar pranešėme, kad susirinkom, tačiau Tamstos nesulaukėme. Tada nusivylę Tamstos žodžiu išsiskirstėm. Ateityje į Tamstos kvietimus nesirinksime. Galėsit tada aplankyti kiekvieną dalinį skyrium. Nepamatę Tamstos asmeniškai iki liepos 5 dienos - nutrauksim visus ryšius ir slaptažodžius”.

Matyt, tai buvo provokacinio pobūdžio ir tas raštelis, norint įvilioti vadą į spąstus. Žaliam Velniui toks „kvietimas“ susitikti, o jei jis neateitų, nepaklusti, turėjo padiktuoti išdavystės nuojautą. Rašę šį „dokumentą“ enkavedistai turėjo menkai žinoti apie Žalio Velnio nustatytą savo daliniuose geležinę drausmę ir pilną paklusnumą. Ne tik kovotojams, bet ir jam pačiam. Už tokius pažeidimus jau baudė partizanų lauko teismas.

Tuo metu kareiviai šukavo Kaišiadorių vlsč. sodybas. Buvo ieškoma Žalio Velnio bunkerių ne tik trobose, tvartuose, daržinėse, bet ir *šampalais* badomas kiekvienas įtartinas kauburėlis. Birželio 11-14 d. buvo nušauti 5 partizanai, tarp kurių paminėtas būrio vadas Bebras. Tai buvo Steponavičius Vincas, Alekso - iš Rečionių k. Birželio 21 d. prie Rečionių kautynėse žuvo 4 partizanai, 3 buvo sužeisti. Birželio 23-24 d. Gegužinės, Bučionių kaimuose ieškoma apygardos štabo buveinės. Pas Vladą Padaigą rastas kulkosvaidis.

1945 m. pabaigoje užverbuojamas agentas „Vladas“, legalizavęsis partizanas Vaclovas Bičkauskas-Vaiduoklis (g. 1923 m.) iš Rečionių k., Žaslių vlsč. Anksčiau kovojo Šarūno būryje. Jis sutiko dalyvauti operacijoje, o jos metu turėjo sunaikinti Žalią Velnią, kuris galėjo slapstytis bunkeryje. Kelias savaites pasibastęs, 1946 01 02

„Vladas" pranešė, kad prieš pat Naujuosius metus iš kaimiečių sužinojo, jog Šarūnas su partizanais Vaclovu Krilavičiumi-Vyteniu ir Telesforu Ramanausku-Rambynu traukiniu išvyko į Kauną, pasiėmę sprogmenų. Tuo metu Žalias Velnias iš tikrųjų slapstėsi Kaugonių, Paparčių apylinkėse.

Pagal turimus duomenis nustatyta, kad 1945-1946 metais DKA štabo slėptuvės buvo Kaune. Jos buvo įrengtos Vilijampolėje, Ramanauskienės Marijos gyvenamajame name Jurbarko g. ir kunigo Aleksandro Masaičio (g. 1906 m., Vilijampolės parapijos klebono) sodyboje. Sako, iš jos per gatvę buvo nutiestas požeminis tunelis pabėgimui. Šiandien žinoma, kad ten kurį laiką slėpėsi DKA štabo žmonės ir pats Žalias Velnias. Žemuosiuose Šančiuose, M.Melnikaitės g., saugumiečiai įrengė konspiracinį butą ir sekė čia atvykstančius partizanų ryšininkus, suteikdavo nakvynę iš toliau atvykusiems. Čia buvo suimti keli partizanai.

1945 m. rugsėjo mėn. NKVD vėl siunčia Žaliai Velniui laišką ir kviečia jį legalizuotis, žadėdamas atleisti visus prasižengimus. Greitai agentas „Linksmasis" praneša savo šeimnininkams, kad, žuvus žmonai, vadas turi naują sužadėtinę ir nurodo jos gyvenamą vietą. Ji slapta suimama ir užverbuojama, suteikiant jai „Pušaitės" slapyvardį. Ji privalėjo Žaliai Velniui sugirdyti migdomųjų ir pranešti NKVD. Prie šios operacijos prijungiamas ir agentas „Linksmasis", kuris duotu pistoletu turėjo nušauti „miegantį" partizanų vadą. Šie planai buvo neįgyvendinti dėl mums nežinomų priežasčių. Tada buvo ieškomi kiti agentai nušauti Žalią Velnią. NKVD tikėjosi, kad juo bus agentas „Didvyris" - Alfonsas Stalerūnas iš Pyplių k., Žaslių vlsč. Tik „Didvyris" nuoširdžiai nedirbo. 1946 m. jis suimamas ir nuteisiamas ilgus metus kalėti. Iš Intos sugrįžta tik 1955 metais.

1945 11 19 Livintuose kartu su Žalio Velnio štabu buvo Dramblio, Šarūno, Jurgino būriai. Miško pakraštyje kūrenosi laužas, buvo ruošiami pusryčiai. Mat Dramblio būrio vyrai atsivežė kiaulę, dabar ant skardos kepama mėsa traukė visus vyrus. Staiga pasigirdo šūviai, kilo sąmyšis. Partizanas Žaibas dar griebė nuo skardos karštą mėsos gabalą ir, mėtydamas ją aukštyn, traukėsi ginklą. Ne visi pamatė, kaip Pranas Petkevičius-Kariūnas už dviejų žingsnių nuo ugnies sukniubo ant šlapios rudeninės žolės, nuo kurios jau nepasikėlė. Žalias Velnias su būreliu partizanų metėsi miško gilumon. Po neilgo bėgimo subaltavo geležinkelio juosta. Staiga partizanas Kolumbas pamatė, kad priešais bėglius stovi rusų kareiviai su šunimis. Tada vyrai pakeitė bėgimo kryptį. Kai persekiotojai liko už nugarų, vyrai kiek sulėtino bėgimą. Po pietų Žalias Velnias jau buvo pas Tarpumiškio partizanus, netoli Kaišiadorių. Iš čia patraukė į Šilonis.

Tuo pačiu metu, tai yra 1946 m. pradžioje, Trakų NKVD Žalio Velnio nužudymui siunčia jau legalizavusį partizaną agentą „Vladą". Šis užtikrina, kad tai padaryti jam bus nesunku, nes Žalias Velnias jo žinomose apylinkėse vaikšto vienas, be palydos, labai atsargus. Nors ir kaip stengėsi agentas, sutikti vado Kaišiadorių ar Žiežmarių valsčiuose jam nepavyko.

Mūšyje netoli Jačiūnų (Daubaro k., Dubių vnk.) dalyvavo Jurgino, Dobilo, Genelio būriai, Žalias Velnias, Piliakalnis su savo apsaugos vyrais. Buvo 1946 03 24 (kai kurie šaltiniai mini 25-ąją ar net 27-ąją). Mūšis su NKVD kareiviais buvo sunkus. Žuvo Piliakalnis, Kirvis, Vanagas, ryšininkė Indyra (Laukinuke). Partizanų nuostoliai tuo nesibaigė. Buvo sužeista dauguma Dobilo būrio partizanų (iš tų žmonių sveikas tebuvo vienas). Pačiam Dobilui dvi kulkos pervėrė krūtinę, tačiau jis išgijo. Mirė nuo žaizdų partizanas Vaclovas Matačiūnas. Žalias Velnias su Geneliu nusigavo į Padalių k., Žaslių vlsč., o Dobilo, Jurgino vyrus iš Lėlių k. per Nerį į Musninkų vlsč. perkėlė Stasys Drumstas.

1946-1947 m. MGB pravedė labai sėkmingą operaciją pakertančią DKA partizaninę veiklą. Šioje akcijoje pirmu smuiku grojo J. Markulis-Erelis, dr. Narutavičius, agentas, turėjęs „Ažuolo“, „Noreikos“ agentūrinius slapyvardžius. Buvo siekiama sudaryti vaizdą, kad sukurtas visos Lietuvos Vyriausias ginkluotųjų pajėgų štabas (VGPS) apima visą respublikos rezistenciją koordinuoja partizanų veiksmus, skiria apygardų vadovybę. DKA dėl savo geografinės padėties ir jos vadovų naivumo buvo faktiškai sunaikinta pirmoji Lietuvoje. Vien tik 1947-1948 m. su išdavikų išduotais dokumentais „legalizavosi“ ir buvo suimti bent 13 DKA partizaninio judėjimo vadų, keli šimtai partizanų.

Žalias Velnias, išsekintas didelių netekčių, nuolatinio persekiojimo, viename pokalbyje pasiprašo būti pakeistas. Erelis duoda suprasti, jog vadovauja visai Lietuvos rezistencijai, gražiai kalba apie kovos strategiją negaili patarimų. Greitai ir pamainą suranda - kapitoną Griežtą Žalias Velnias visiems sako, kad apygardos vadovavimą perleis tik į pažįstamo ir gero vado rankas. Čia ir pakišamas jam Griežtas, kuris, deja, yra agentas „Gediminas“. Jį į DKA štabą atveda centro ryšininkė Narsutė. Žalias Velnias patiki išdaviku, nes tas prisistato jo buvusiu vadu Lietuvos kariuomenėje. 1946 metų birželio 21 d. KGB ag. „Kipšas“ susitiko su Žaliu Velniu, atvežė laikraščio „Vienybė“ 12 egz. ir įsakymą iš „centro“, kad DKA vadovybė perduodama Griežtui (KGB agentui „Gediminui“). Savo 1946 07 16 įsakymu Nr. 06/24 apygardos vadovavimą Žalias Velnias irgi perduoda, jis lieka tik pavaduotoju. Šį dokumentą į Vilnių 1946 07 24 veža agentai „Kipšas“ ir „Kibirkštis“ kartu su duomenimis apie būrių sudėtis, apsiginklavinimą. Išdavikas „Griežtas“ su Žaliu Velniu susitinka, jo įsakymu perima vadovavimą o dar birželio 29 d. naujasis „vadas“ praneša, kad jis gyvens Vilniuje, o Žalias Velnias su likusiais štabo nariais kurį laiką slapstysis DKA A rinktinės teritorijoje. Tai buvo tik apgaulė, nes vėliau Žalias Velnias visokiais būdais bus kviečiamas į Vilnių, net „siunčiamas“ į užsienį. Jau liepos 24 d. NKVD pagal gautus iš partizanų duomenis atakuoja DKA štabo apsaugą - Vytenio būrį. Žalias Velnias gal ir įtarė kažką negero, nes apie savo buvimo vietų neišduoda net artimiausiems bendražygiams.

Matydama, kad Žalio Velnio ir kitų vadų greitai apgauti nepavyks ir siekdama efektyvesnių veiksmų, 1946 08 12 MGB organizuoja tariamą visos Lietuvos rezistencijos

vadų pasitarimą, kad juos vienu kartu sunaikintų. Norima įkurti Vyriausiąją ginkluotųjų pajėgų štabą. Į suvažiavimą kviečiamas ir Žalias Velnias, tačiau jis, gal vėl įtardamas klastą, dėsia. Partizanas Algis Grenda-Pinavija pasakojo, kad Žalias Velnias 1946 m. rugpjūčio mėn. pradžioje, kai buvo apsistojęs Stasio Zablacko sodybos bunkeryje Bertašiūnų k., prie Krivonių, Žaslių vlsč., buvo kviečiamas į Vilnių. Jam jau vėliau partizanas Adomas Matačiūnas-Diemedis pasakojo, jog matė, kai į sodybą atvažiavo lengvoji mašina su keturiais civiliais žmonėmis, norėdami išvežti jį į „centro“ štabą, tačiau vado ten nerado. Mašina grįžo į Vilnių be jo. Į tą rugpjūčio 12-os „suvažiavimą“ nuvyko tik štabo viršininkas B. Trakimas-Genelis ir jo adjutantas V. Krilavičius-Vytenis.

Tai buvo MGB žaidimai. Dar 1946 05 18 pats Griežtas, atvykęs į apygardą pas Žalią Velnią, pats bando įkalbėti jį vykti mokytis karo mokslų į Angliją, keisti kovos taktiką į pasyvią, legalizuoti daugumą partizanų, taip juos išsaugoti ateičiai.

Vis tik vėliau pavyksta įtikinti Žalią Velnią, kad būtina atvykti į Vilnių. Pasitarimas prasidėjo 1946 08 12. Gavęs informaciją apie Žalio Velnio buvimo vietą Aitvaras ir Genelis paprašo Onutę Trakimaitę-Ožką tuo metu buvusią štabo ryšininkę, nuvykti automobiliu į Abromiškes, Vievio vlsč. Ožka yra DKA štabo viršininko Genelio sesuo, todėl ją pasitikima. Rugpjūčio 13 d. pavakaryje mašina pajuda iš Vilniaus Kauno plentu. Nurodytą vietą pasiekia apie 8 val. vakaro. Ten Žalio Velnio laukia iki vidurnakčio, kai jau pirmą valandą kartu su bataliono vadu Petru Petkevičiumi-Drambliu jis ateina pasiruošęs kelionėn. Vadą atlydėjo Romasius Petkevičius-Varnėnas, Vincas Čiurinskas-Šermukšnis ir Petras Klimavičius-Uosis.

Vilniuje „pasitarimas“ vyksta toliau. Erelis dėsto MGB aprobuotą idėją apie pasyvią rezistenciją, siekiant išsaugoti pagrindines partizanų pajėgas ateičiai, kai užsienis ateis į pagalbą. Svarbiausia išsaugoti vadus, juos apmokyti užsienyje, ruošiantis aktyviai kovai prieš okupantus. Kalbama ir apie bendrą visos Lietuvos partizaninio judėjimo centralizavimą.

Po pasitarimo Žalias Velnias paliekamas Vilniuje, kad susipažintų su pirmosios dienos iškeltomis problemomis, dokumentais. Erelis nori sulaikyti ir kitus DKA vadus. Gal nujausdamas nelaimę ir norėdamas apsidrausti, Žalias Velnias įsako Geneliui, Vyteniui ir Drambliui skubiai grįžti į apygardą. Vyrai išvyksta į Kaišiadorių apylinkes. Be abejonės, MGB planavo izoliuoti ir šiuos partizanų vadus.

Tai buvo paskutinė Žalio Velnio valia, nes jis jau negrįžta į apygardą o suimamas, po tardymų išvežamas į Maskvą ir nukankinamas Butyrkų kalėjime. Jo vardu MGB dar susirašinėja su DKA partizanais, pataria nelieti kraujo ir rašo apie neesminius dalykus, siekiant nutolinti įtarimą, kad Žalio Velnio jau nebėra gyvo.

Viktoras Alekna knygoje „Ošė žalia giria“ aprašo kitą Žalią Velnio savybę - sugebėjimą ne tik žodžiu, bet ir straipsniais partizaninėje spaudoje kelti kovotojams

drašą ir pasitikėjimą. Žinoma, kad klajonėse po apygardą Žalias Velnias nešiodavosi rašomąją mašinėlę, kuria laisvu laiku rašė.

„Žalias Velnias skyrė didelį dėmesį žodžiui (...) Rašydavo nuo ryto iki vakaro. Rašydavo ne tik statutus ir straipsnius, kuriuose liepsningai dėstydavo savo mintis, šaukiančius brolius lietuvius į kovą dėl Lietuvos laisvės.(...) 1945 06 01 datuotas antras „Žalios girios" numeris, kuriame įdėtas ir LLA štabo kreipimasis.

„Mieli broliai ir seserys lietuviai!

Didžioji viso pasaulio karo audra, šluodama nuo žemės paviršiau idėjas, kurios norėjo tautoms ir žmonijai atnešti priespaudą ir nelaimės, eina prie galo. Šiame kūryje krito viena po kitos keletas didžių valstybių. Ir jos vienos visai išnyks iš istorijos, kitos atgims naujoms idėjoms, nešančioms tautoms ir žmonijai laisvę ir gerovę.

Šiandien kultūringų tautų pasaulis pakilo galutiniam žmonijos išlaisvinimo žygiui. Šiandien laisvės trokštančios visos žmonijos širdys laukia Visagalio pagalbos nusikratyti tos užgulios žmoniją priespaudos. Šiandien laisvės ir teisybės laukiančių tautų rankos turi suduoti galutinį smūgį tam pasaulio vergijos nešėjui bolševizmui. Lietuvių tauta lygiateisiai stovi tų eilėse, kurie išėjo duoti žmonėms laisvę. Lietuvos jaunimas šiandien stovi pasiruošęs ir laukia valandos, kada galės prisidėti prie tos šventos ir garbingos kovos, užtikrinančios pasauliui ir mūsų tautai laisvę..."

Argi nepasiekė tokie žodžiai jaunų širdžių?

Gyvenimas parodys, kad Žalio Velnio organizuota DKA savo funkciją atliko. Ukmergės, Trakų, Kaišiadorių krašte partizaninis pasipriešinimas, kad ir pavieniais kovotojų veiksmais, išliko iki pat 1953 metų... O kai kur ir dar ilgiau.

J. Misiūnui 1997 m. gruodžio 22 d. pripažintas Kario savanorio statusas (po mirties), 1999 m. gegužės 19 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu apdovanotas Vyčio kryžiaus 2-ojo laipsnio ordinu, 1998 05 19 jam suteiktas pulkininko laipsnis.

Kaišiadoryse jo vardu yra pavadinta prie geležinkelio stoties esanti aikštė.

MEČISLOVAS KESTENIS-SERBENTAS (1913-1945)

1945 01 15-1945 04 13 (apygarda vadinosi LLA 5-uoju rajonu) buvo DKA vadas.

Tik 1998 m. iš Mečislovo Kestenio žmonos Veronikos (1922-1999) pavyko daugiau sužinoti apie šį žmogų, rezistencijos kovose turėjusį Serbento slapyvardį ir net KGB dokumentuose vadintą Mykolu Karecku. Jis buvo pirmas Lietuvos Laisvės Armijos Vilniaus apygardos 5-ojo rajono vadas, perėmęs vadovavimą junginiui iš Žalio Velnio...

Mečislovas gimė 1913 m. Kėdainių apskr. Gražiškių k. ūkininko daugiavaikėje šeimoje, kurioje Mečislovas buvo vyriausias. Niekada vaikino netraukė žemė. Tėvas Adolfas gal ir buvo nepatenkintas, kad vaikas turi svajonę būti kariškiu. Žinoma, kad dar paaugliu būdamas Mečislovas išėjo iš namų ir prisišliejo prie armijos. Sakėsi našlaičiu esąs, todėl jis buvo priimtas Lietuvos kariuomenės būrio auklėtiniu. 1935 m.

M. Kestenis-Serbentas

baigė Dotnuvos žemės ūkio mokyklą. Pašauktas į Lietuvos kariuomenę, tarnavo 3 pėstininkų pulke Kėdainiuose. Tarnaudamas baigė gen. S. Raštikio puskarininkių mokyklą, suteiktas vyr. puskarininkio laipsnis. Baigęs privalomąją tarnybą liko virštarnybiniu tame pat pulke Seredžiuje.

Okupavus Lietuvą ir pradėjus likviduoti kariuomenę, išjos spėjo pasitraukti. 1940-41 m. buvo Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys. Nuo 1942 m. buvo Švenčionių apskr. kriminalinės policijos viršininko pavaduotoju, turėjo vyr. leitenanto laipsnį. Važinėjo po apylinkes, kur buvo įvykdyti kriminaliniai nusikaltimai, vokišku motociklu. Dažnai išvažiuodamas jis ramino žmoną, kad jam niekas neatsitiks, nes jis priklauso antinacistinio pasipriešinimo organi-

zacijai. Tik neramumą kėlė apylinkėse besislapstantys sovietiniai partizanai.

Stasys ir Veronika Buikos gyveno netoli Ignalinos, Ceikinių parapijos Čižiškių k., valdė ūkį. Tėvas (g. 1898 m.) buvo geras kalvis, tad 1935 m. atvažiavo šeima gyventi į Vilnių, nes vaikams reikėjo mokytis lietuviškoje mokykloje, o tame krašte jie visi prisikentėjo už lietuviybę. Sūnus Liudas (g. 1922 m.), dukros Veronika (g. 1923 m.) ir Marija (g. 1928 m.) lankė lietuvišką gimnaziją. Buikas ir Kestenis sujungė tai, kad 1943 03 20 Mečislovas susituokė su Veronika ir apsigyveno Švenčionyse. Veronika tada vokiečių valdžios buvo ištremta į Švenčionių apskritį, Mečislovas dirbo vyr. leitenantu kriminalinėje policijoje.

Frontui artėjant prie Švenčionių, Mečislovas Kestenis paleido savo pavaldinius iš policijos, o pats atvyko į Vilnių. Ketino bėgti į Vokietiją, nors žmona buvo nėščia. Ilgai kelionei prikalbino ir dalį Buikų šeimos. Tik Marija su motina trauktis atsisakė. Liudas su tėvais sutiko trauktis, žinodamas, kad naujasis okupantas bus žiaurus. Visi leidosi Karaliaučiaus link. Juos aplenkė rusų armija, tad iš pusiaukelės teko grįžti į Vilnių. Apsigyveno Subačiaus gatvėje. Galiausiai dingo Mečislovas, Liudas išvyko slėptis į Čižiškes, tėvas išsikėlė į Kauną ir pradėjo dirbti „Kauno audinių“ fabrike šaltkalviu. Marija mokėsi Vilniuje antroje mergaičių gimnazijoje.

1944 m. rudenį Liudas Buika įstojo į Vilniaus universiteto medicinos fakultetą. Čia jis susitiko su vienu iš LLA vadovų Medardu Juršėnu ir Valerijonu Gyliu. Jų prikalbintas, jis tampa LLA nariu ir gauna užduotį klausytis žinių iš Londono. Pasigamina paprastą radijo imtuvą ir lenkų kalba klausėsi Londono, perduodamas įdomiausias žinias pagrindžiui. Namuose lankėsi retai. Greitai ir Mečislovas Kestenis per V. Gylį įsijungė į LLA. Po to pavyko gauti padirbtą pasą Mykolo Karecko vardu.

Juršėnas Medardas, Martyno (g. 1920 m.) iš Melukų k., Melagėnų vlsč., Švenčionių apskr. Merdardo slapyvardis - Ilgis. Nuo 1943 m. buvo LLA narys. Turėjo tiesioginį ryšį su vienu iš organizacijos vadovų S. Zaskevičiumi, kuris tais metais iškėlė iniciatyvą kurti nuo vokiečių okupacinės valdžios nepriklausomus Laisvės šaulių būrius. Platino proklamacijas, jas gamino. Nuo 1945 m. sausio mėn. perėjo į nelegalią padėtį ir turėjo fiktyvius dokumentus Skrebutėno Antano, Petro vardu. Gyveno savo tėviškėje Melukuose nuo 1945 m. kovo mėn. Ir veikė su Dobilo partizanų būriu, savo namuose gamino agitacinius lapelius ir juos platino. Susipažino 1945 m. pradžioje su Mečislovu Kesteniu per jo svainį Liudą Buiką.

Gyls Valerijonas, Adolfo (g. 1922 m.) studijavo Vilniaus universitete medicinos fakultete ir aktyviai dalyvavo LLA veikloje. Areštuotas 1945 m. vasario mėnesį. Nuteistas 10 metų kalėti. Suimtas per tardymą jis patvirtino, kad su M. Kesteniu susitiko du kartus: 1944 m. pabaigoje, dalyvaujant LLA vadovams A. Zaskevičiui ir A. Tuinylai ir 1945 m. pradžioje, įteikiant Mečislovui padirbtą pasą. Jį sesuo Veronika paėmė iš nepažįstamo vyro, dirbusio Vilniaus miesto vykdomajame komitete dabartinio Gedimino prospekto ir Lukiškių aikštės kampe.

Vertėtų paminėti dar du LLA aktyvistus - kunigą Bronių Liutką, 1945 m. areštuotą, ištemtą į Komiją ir ten mirusį (pasipriešinimo laikais jis buvo Kirdeikių klebonu), ir Adolfą Kubilių (g. 1918 m.), suimtą 1945 m. balandžio pabaigoje. Jis nuo 1943 m. vasario mėnesio buvo LLA nariu, o jau gegužės mėnesį paskirtas LLA Vilniaus apygardos organizacinio sektoriaus viršininku.

Mečislovas Kestenis į LLA Vilniaus apygardą atėjo svainio Liudo Buikos rekomenduotas, V. Gylis ir M. Juršėno įkalbėtas.

Mečislovo Kestenio asmenybę ir atvykimo į DKA aplinkybes išaiškina dokumentai ir liudytojai.

LIUDAS BULKA, LLA veikėjas (1945 m. liepos mėn. KGB tardymų protokolai):

„Sesers Veronikos vyras - Kestenis Mečys, gimęs apie 1906 m., vokiečių okupacijos metais tarnavo Švenčionių policijoje. Kur šiuo metu yra Kestenis, aš nežinau, jis gal slapstosi kokiame tai kaime netoli Kaišiadorių. 1945 m. gegužės mėnesį pas mus atvažiavo mokytoja (jos pavardės nežinau) ir pasakojo, kad Kestenis gyvas ir sveikas (1945 06 08 tardymo protokolas, laisvai versta iš rusų kalbos)“.

„1944 m. pabaigoje Kestenis Mečislovas atvyko į Vilnių pas savo žmoną (mano seserį), kuri gyveno mūsų bute. Tada mano gimnazijos draugai Gylis ir Juršėnas, žinodami, kad Kestenis vokiečių okupacijos metais dirbo Švenčionių policijos viršininko pavaduotoju, atėję daug kartų kalbino Kestenį, kad šis stotų į LLA, vadovaudamiesi tuo, kad Kestenis mokėsi Lietuvos karininkų mokykloje, todėl galėtų vadovauti LLA būriui. Kartu su Gyliu bei Juršėnu ateidavo dar du LLA dalyviai, kurių pavardžių nežinau. Vienas jų aukšto ūgio, apsikirpęs ežiuku. Kaip man sakė Juršėnas, šis aukštas žmogus 1945 m. pradžioje žuvo, kai vežė LLA nelegalią literatūrą kelyje iš Kauno į Vilnių.“

Kitas dalyvis buvo nedidelio ūgio, brunetas, turėjo aukštąjį išsilavinimą prie vokiečių jis leido legalius LLA atsišaukimus, 1944–1945 m. dirbo universitete asistentu, tačiau tiksliai nežinau – Kaune ar Vilniuje. Kur jis dabar – aš nežinau. Kai Kestenis sutiko dirbti LLA, tai 1945 m. sausio pradžioje Gylis sufabrikavo jam dokumentus, ir Kestenis išvažiavo vadovauti būriui į Trakų apskritį, Kaišiadorių apylinkėse. Kestenis gavo pasą šaukimą į karinį komisariatą ir komandiruotės pažymėjimą. Visi dokumentai buvo išduoti Karecko Mykolo vardu. Dokumentuose taip pat buvo nurodyta, kad Kestenis (Kareckas) yra žemės ūkio komisariato darbuotojas. Be to, Kestenis turėjo Serbento slapyvardį. Praėjus mėnesiui po išvykimo į Trakų apskritį, jis sugrįžo į Vilnių, norėdamas susirišti su štabu, ir tada su juo atvyko ryšininkė mokytoja. Ji atsivežė dokumentus (ataskaitą) apie būrio, kuriam vadovavo Kestenis, veiklą. Šiuos dokumentus reikėjo įteikti LLA štabui per Banaitienę. Kestenis namuose gyveno 5 dienas, bet ryšio su LLA štabu neatkūręs, grįžo į Kaišiadoris. Mokytoja taip pat atvežtų dokumentų įteikti negalėjęs, paliko tuos dokumentus man, o pati išvažiavo į Kaišiadoris. Išvažiuodamas Kestenis man paliepė, kad aš susitikime su Juršėnu ar Gyliu įteikčiau jiems tuos mokytojos paliktus dokumentus. Tada Kestenis ryšiui su juo paliko adresą „Slabados vienkiemis“, kuris yra už 5 km nuo Kaišiadorių. Tame vienkiemyje reikėjo paklausti slaptažodžiu „Senis“, ir per šį slaptažodį aš susiekčiau su Kesteniu. Tų metų kovo gale mokytoja atvažiavo pas mane ir vėl ėjo pas Banaitienę, bet ir šį kartą pas Banaitienę nieko, kam reikėjo įteikti dokumentus, nebuvo, tai mokytoja išvažiavo atgal, o aš paketą su dokumentais sudeginau, kaip man buvo įsakyta. Dokumentų turinys buvo toks: apie būrio ginkluotę, naujų narių į būrį priėmimą būrio kovotojų slapyvardžiai, apie ginkluotus susirėmimus su NKVD ir praradimai iš abiejų pusių. Dokumentuose buvo parašyta, kad būrys turi vokiškus kulkosvaidžius, šautuvus, granatas, automatus ir minosvaidžius. Būrio dalyvių pavardžių nebuvo, o tik slapyvardžiai. „Žalias Velnias“, tai gal būrio pavadinimas, o kitų slapyvardžiais buvo medžių pavadinimai – „Alksnis“, „Beržas“, „Ažuolas“ ir kiti. Kai pas mane paskutinį kartą buvo mokytoja iš Kaišiadorių tai sakė, kad Kestenis viename iš mūsų sužeistas ir gydosi Kaune, bet tikslaus adreso nepasakė. Apie mano ir Kestenio dalyvavimą LLA žinojo sesuo Veronika ir motina, bet visus mūsų veiksmus smerkė. Tiesa, jos žinojo viską tik bendrais bruožais, bet apie Banaitienę, dokumentus, kuriuos atvežė mokytoja, ir Kestenio adreso nežinojo“ (1945 06 12 protokolas, kalba netaisyta, laisvai versta iš rusų kalbos).

VERONIKA KESTENIENĖ, Mečislovo žmona (1998 m. pasakojimas):

„Iki 1945 m. gal vasario mėnesio mūsų butas Vilniuje, Subačiaus gatvėje, dar nebuvo sekamas. Kai areštavo Gylį Valerijų ir su juo prasidėjo žaidimai, pastoviai mus sekė. Mano broliui Liudui KGB pradėjo V. Gylio vardu rašyti laiškus, kviesdamas susitikti. Ir šis pakliuvo į provokatorių rankas: 1945 m. birželio 8 dieną vieno tokio „susitikimo“ metu jį suėmė. Kankino jį negailestingai, sukosi Liudas kiek galėjo, niekam nepakenkdamas. Buvo nuteistas 7 metus kalėti Komijos lageriuose.

1945 03 01 mums gimė sūnus Audrijus. Tada gyvenome pas tėvus Vilniuje, Subačiaus g. 6-3, aš dirbau parduotuvės vedėjos pavaduotoja. Buvau nuolat tardoma ir klausinėjama, kur yra vyras. Aš ir pati to nežinojau. Vyras žinojo, kad esu nėščia, bet žinios iš Kaišiadorių miškų neperdavė. Tik gal metų gale atėjo žmogus ir paprašė Audrijaus nuotraukos, sakė, tėvas prašo. Bet tai galėjo būti eilinė KGB provokacija. Negalėdami palaužti manęs, 1946 m. sufabrikavo man bylą už tariamą 3000 rublių trūkumą. Nors mano tėvai skolą padengė, turėjau vos vienerių metų sūnelį, nepasigailėjo ir ištrėmė trejiems metams į Kazachstaną. Sūnus liko gyventi su tėvais.

Ir vėl didelė nelaimė - 1948 05 22 į Krasnojarsko kraštą Mansko r., Murtuko m. ištrėmė tėvus, seserį Mariją ir mūsų sūnelį. Ir kai 1950 m. grįžau į Lietuvą prasidėjo sekimai ir tardymai. O klausimai tie patys: kur Kestenis, kada buvo apsilankęs? Man pasisekė pakeisti pavardę ir tapti Jakovoniene, tačiau sekimas nesibaigė.

Sūnelis Audrijus po didelio išgąščio ir be gydytojų priežiūros mirė Sibire 1950 m. gruodžio 15 d. Jam su tėvu nebuvo lemta net pasimatyti..."

STASYS KESTENIS, Serbento brolis, (1998 m. pasakojimas):

„Mūsų tėvai gyveno Gražiškių k., Kėdainių apskr., o jau vėliau persikėlė į Skiemių. Su mama augino mus septynis: Mečislovą Vytautą Stasį, Elytę, Joną Adolfą ir Vidą.

Mečislovas mokėsi pradinėje mokykloje, buvo pakankamai gabus, tačiau pramušta galva būti kariškiu. Kokiu tai būdu pritapo prie kariuomenės būrio, o kai atėjo laikas tikrajai karinei tarnybai, jis ją atliko Lietuvos armijos Kėdainių apskrities 3-jame pėstininkų pulke. Buvo aukštesnio laipsnio kariškis, tačiau nežinau, kokio lygio. Po būtinos tarnybos neilgam grįžo į namus ir bandė įsidarbinti, tačiau savo svajonės nepamiršo. Dideliam jo džiaugsmui, Mečislovas buvo pakviestas liktiniu į tą patį savo pulką, kurį vėliau iškėlė į Seredžių. Tai įvyko maždaug 1937 m. Šioje tarnyboje tarnavo iki Vilniaus kraštą sugrąžinant Lietuvai.

Nežinau, kokią Mečislovas karinį laipsnį turėjo ir kur baigė mokslus, jeigu buvo karininku. Tik jam pavyko išvengti mūsų karininkijos likimo, nes 1941 m. pradžioje Pabradės poligone paleido savo būrį, o pats pasislėpė.

Nuo 1942 m. gyveno ir dirbo Švenčionyse. Ten ir vedė Veroniką Bulkaitę. Vengdamas vokiečių armijos, aš irgi buvau nuvykęs į Švenčionis ir gyvenau pas brolių daugiau nei pusę metų. Netgi buvau įsidarbinęs Švenčionyse. Artėjant rusų armijai, sugrįžau į Skiemių, o Mečislovas su žmona ir jos giminaičiais ruošėsi trauktis į Vokietiją. Po nepavykusios kelionės, Mečys 1944 m. lapkričio mėn. buvo atvažiavęs į Skiemių ir gyveno čia visą mėnesį. Vėliau sugrįžo į Vilnių pas žmonos tėvus, nes Veronika laukėsi kūdikio.

Kadangi Mečys Švenčionyse karo metais dirbo kriminalinės policijos viršininku, turėjo vyresniojo leitenanto laipsnį, Vilniuje gyventi jam buvo nesaugu. Jau vėliau sužinojau, kad jis pasitraukė pas partizanus, tačiau jo mes daugiau nematėme ir nieko apie jį negirdėjome.

Kitas mūsų brolis Vytautas irgi partizanavo Kelmės, Vaiguvos apylinkėse, vėliau legalizavosi. Tėvai su keturiais vaikais - Elyte, Jonu, Adolfu Vida ir anūku 1948 m. buvo ištemti į Sibirą. Irkutsko srityje motina mirė, o sesuo Elytė pasiliko ten gyventi. Aš tremties išvengiau, nes atsitiktinai trėmimo metu namuose nebuvau, bet viską mačiau. Dabar gyvenu Utenoje".

MEDARDAS JURŠĖNAS, LLA veikėjas (1998 m. pasakojimas):

„Artėjant frontui, dalyvavau LLA veikloje ir buvau tiesiogiai pavaldus A. Zaskevičiui-Zizui, generolo sūnui, kuris Vilniaus apygardoje ėjo įvairias pareigas, ilgiausiai priklausė informacijos rinkimo skyriui. Turėjau Ilgio ir Bevardžio slapyvardžius. Pralaužiant vokiečių frontą, mes buvome prie Šiluvos. Man buvo įsakyta čia pasilikti, o Zizas grįžo į Vilnių. Pradėjus veikti LLA štabui Vilniuje, grįžau ir aš. Dar nebuvo paskelbta mobilizacija, tai vietos valsčiaus švietimo skyriaus vedėjas davė man fiktyvų komandiruotės į Vilnių pažymėjimą. Vilniuje buvo tikra maišalynė. Jau veikė LLA organizacinis skyrius. Man pavedė susiršti su Saldutiškio ir Labanoro partizanais.

Labai trūko karininkų. Visi ieškojome tarp pažįstamų buvusių Lietuvos kariuomenės kariškių, tikėdamiesi, kad jie galės pagelbėti. Dairiausi tokių ir aš.

1944 m. rudenį dažnai apsilankydavau pas savo draugą Liudviką Buiką ir jo tėvą kurie gyveno Subačiaus gatvėje, Vilniuje. Vieną dieną kalbėjome su tėvu, ką dirbam, ką ruošiamės veikti ateityje. Sužinojau, kad šioje šeimoje gyvena Liudviko sesers vyras Mečislovas Kestenis, buvęs Lietuvos armijos kariškis, vokiečių okupacijos metais dirbęs Švenčionių kriminalinės policijos viršininku. Žinojau, kad Mečislovas buvo baigęs karo mokyklą Lietuvos laikais vadovavo sunkių kulkosvaidžių kuopai. Aš tada gyvenau Melukų kaime, o jo *uošvija* Čižiškių k. buvo nutolęs nuo mūsų gal pusantro kilometro. Dažnai ten susitikdavome. Tada Stasys Buika man ir sako, kad nori su manimi Mečys pasikalbėti. Greitai nueinu. Mečislovas Kestenis blaškosi tamsiame kambarėlyje, paduoda man ranką ir sako:

-Negaliu nosies iškišti į gatvę ar įsijungt į aktyvią veiklą nes neturiu dokumentų. Gal gali gauti man dokumentus?

- Dokumentus gausim, - užtikrinu aš jį. - Ir įsijungt į pasipriešinimo kovas prieš okupantus progos ieškoti nereikės. Labai reikia karininkų partizanų kovai vadovauti, ar sutiksi?

Paspaudėm rankas.

Tą dieną kalba buvo trumpa. Mudu susitarėme, kad aš suvesiu su savo vadais. Valeras Gylys-Jaunutis man buvo sakęs, kad atvažiavęs Kaišiadorių partizanų ryšininkas prašė pagalbos kadriniais karininkais. Žalias Velnias su LLA turėjo reikalų dar vokiečių okupacijos metu, todėl pasinaudojo senais ryšiais. Dirbdamas geležinkelio apsaugos policijoje, padėdavo pervežti kaupiamus pasipriešinimui ginklus. Tada ir kilo mintis pasiųsti Mečislovą į Kaišiadoris.

Visi žinojome, kad Mečislovas yra ne tik didelis patriotas, bet ir daug išmanantis kariškis. Greitai sutikau V. Gylį ir pranešiau, kad Mečislovas sutinka. Bute Vilniuje, Subačiaus g. 6-3, su Mečislovu susitiko LLA vadovai K. Veveriskis-Senis ir A. Zaskevičius-Zizas bei V. Gylys. Kalba buvo neilga, ir vyrai greitai susitarė, kad Mečislovas Kestenis vadovaus LLA Vilniaus apygardos Kaišiadorių, Trakų, Ukmergės apylinkėms, tai yra 5-ajam rajonui. 1945 m. sausio pradžioje jis išvyko į paskyrimo vietą. Kokia pavarde buvo jam įteikti dokumentai, nežinau, tik V. Gylys sakė, kad Mečislovo partizaninis slapyvardis yra „Serbentas“.

Kai nutarė pasiųsti į Kaišiadoris, V. Gylys tuo metu buvo LLA Vilniaus apygardos reikalų tvarkytoju, studijavo mediciną universitete. Gavau Mečislovo nuotrauką greitai įteikėm Mečislovui pasą ir kitus dokumentus.

Žinau, kad Mečislovui Kesteniui buvo nurodyta prisistatyti į Kaišiadorių vyskupiją pas kunigą Stanislovą Kiškį, kuris turėjo jį pristatyti į Slabados kaimą kur tuo metu buvo LLA Vilniaus apygardos 5-osios apylinkės (rajono) štabas. Po kelių dienų Serbentas grįžo atgal, tačiau LLA Vilniaus apygardos vadovybė buvo išblaškyta“.

Partizanas ZIGMAS ŠVENČIONIS-TIGRIUKAS (Ilgakiemio k., Žaslių vlsč., 2007 m. pasakojimas):

„Dirbau Ilgakiemio k. pradžios mokyklos mokytoju. Buvau pavaldus DKR štabo nariui Stasiui Misiūnui-Seniui, kuris gyveno savo ūkyje Slabados vnk., Žaslių vlsč. Vykdyčiau užduotis, dalyvavau veiksmuose su Kariūno būriu. 1944 m. gruodžio mėn. Senis pasikvietė mane į Slabadą (vietovė buvo 2 km atstumu nuo Ilgakiemio) ir paprašė nuvežti laišką į Vilnių. Tuo metu nebuvau įtariamas, mokytojavau. Senis pasakė, kad Žalias Velnias prašo LLA Vilniaus apygardos štabo kadrinių karininkų, kurių jiems trūksta. Reikia susirasti medikus studentus, nurodė pavardes, o jei to padaryti nepasisektų, susitikti su iš mūsų krašto Vilniuje, Čiurlionio g., dirbančiu žurnalistu Kumeliausku. Sutikau. Nuvykęs į Vilnių, susiradau paminėtą žmogų, su kuriuo lyg tai Didžiojoje gatvėje dokumentą kažkam perdavėme, o anie perdavė į DKR kažkokias instrukcijas, sakė, kad jie turi ryšius su Švedija. Parvežęs dokumentus, perdaviau Seniui.

Jau 1945 m. sausio pradžioje Senio vėl buvau paprašytas nuvežti dokumentus tuo pačiu adresu. Jis jau sakė, kad Žalias Velnias prašo į steigiamą LLA 5-oji apylinkę vadovauti atsiųsti karininką. Įvardijo ir dokumentų gavėją-medikas studentas Liudas Buika. Šį kartą nuvažiavau tiesiai man žinomam adresu. Čia buvo ir nepažįstamas vyras, kurį pristatė tuo, kuris vyks į Kaišiadoris.

Paslinkus gerai savaitei, į mūsų trobą užėina man jau pažįstamas iš susitikimo Vilniuje vyras, sakojį atsiuntęs Senis ir prašo nuvežti prie Mikalaučiškių k. Iki sutemo, vyras prabuvo mūsų troboje. Pavakary tėvelis pakinko į roges kumelaitę, ir aš jį išvežu. Važiuodami tuos 5 km išsikalbėjome. Jis sakė esąs paskirtas naujasis vadas Serbentas, yra Žemės ūkio komisariato darbuotojas, turi dokumentus ir užduotį, susijusią su tiekimais duonos kombinatui. Nieko daug neklausinėčiau. Prie Mikalaučiškių pasukome

Skėrių link, privažiuom atokią sodybą kur gyveno Matačiūnai. Žinojau, kad Veronika Matačiūnaitė yra Kaišiadorių gimnazijos mokytoja, o jos brolis Vytautas — partizanas. Pasitiko mus Veronika, apie atvykimą matyt, žinojo, tad aš iš karto pasukau atgal.

Maždaug po mėnesio su Serbentu susitikome vėl. Jis paprašė nuvežti jį į Kaišiadoris, buvo susiruošęs važiuoti į Vilnių. Nuvažiavome, Kaišiadoryse apsistojome Vytauto g., pas Ireną Butkevičiūtę iš Karsakų k. Kitame namo gale gyveno saugumo karininkas. Serbentas nusirengė, išėjo į kiemo tualetą o aš nerimavau dėl jo. Irena buvo mano giminė iš tėvelio pusės. Sužinojome, kad traukinys bus tik vakare, tai su Serbentu nuėjome pas kun. Marijoną Petkevičių, su kuriuo jis buvo pažįstamas. Pavakary palydėjau jį į stotį, ten šmėkštelėjo man jau pažįstama mokytoja Veronika Matačiūnaitė.

Grižau į Ilgakiemį, o su Serbentu daugiau nesusitikau. Paskui sužinojau, kad jis žuvo Kaugonių miškuose".

Dabar pasekime vyresniojo leitenanto Mečislovo Kestenio (Mykolo Karecko)-Serbento gyvenimą būryje, kuris jau vadinosi LLA Vilniaus apygardos 5-oji apylinke, jungė gal du tūkstančius kovotojų. Dauguma partizanų laikė, kad jo laipsnis yra majoro. Jis su savo štabu ir Žaliu Velniu, tapusiu jo pavaduotoju, laikėsi Žaslių ir Musninkų valsčiuose. Jų sekimui buvo užverbuota dešimtys žmonių. Jie, apsimetę keliaujančiais siuvėjais, nuo bado sprukusiais iš miesto vargšais, vengiančiais tarnauti sovietinėje armijoje, kitokiomis aplinkybėmis besislapstančiais, tarytum ieško kontaktų su partizanais. Po 1945 03 27 apygardos štabo užpuolimo Čiobiškio vaikų prieglaudoje, štabas išsiblaškė. Pagal partizanų kovos taktiką buvo numatyta vieta susitikimui, matyt, Kaugonių miške. Jie norėjo traukti į Trakų-Semeliškių-Onušio apylinkes, kur šeimininkavo Juodosios Kaukės batalionas.

Kitais duomenimis, partizanai sumanė užimti Žaslių valsčių. Tad patogi vieta prieš puolimą susijungti Kaugonių-Dainavos-Kazokiškių miškų masyve (Žaslių ir Vievio vlsč.) DKA 1-ojo, 3-ojo ir 5-ojo batalionų veiklos susiliejo.

1945 m. balandžio pradžioje pagal agentų pranešimus NKVD sužinojo, kad už Neries lanko, Kaugonių miške, slapstosi didelis partizanų būrys. Juos sunaikinti pajungiamas NKVD kariuomenės 25-asis ir 97-asis šaulių pulkai, 4-osios šaulių divizijos seržantų mokyklos kursantai, Vievio ir Žaslių stribai. Galybė kareivių su karine technika išsilaipina Kauno-Vilniaus vieškelyje, pagal geležinkelį ir supa miškus. Balandžio 13 d. 5 val. ryto apie 100 ar dar daugiau partizanų būrys susidūrė su kariuomenės pulko batalionu, saugojusiu teritoriją nuo Bekštonių iki Dainavos. Atkakliame mūšyje žuvo penki partizanai. Vyrai nutarė trauktis iš Neries lanko miškų per Paparčius-Kaugonis ir supainioti persekiotojams pėdas, tačiau tie nesivijo. Partizanus buvo apsupusi tanki kareivių grandinė. Kelis kartus vyrai bandė pralaužti apsupties žiedą bet nesisekė.

Kareivių buvo daug, jie šukavo pamiškes, turėjo net šarvuočiais, iširausė apkasuose su kulkosvaidžiais. Apie pusę vienuoliktos vakare, jau sutemus, dvi grupės partizanų ties Kaugonimis ir Tabariškėmis susidūrė su NKVD 25-ojo pulko antruoju batalionu. Mūšis truko pusantros valandos, o jame paguldė galvas šešiolika partizanų. NKVD priskaičiavo net 52. Paskelbtas žuvusių skaičius buvo padidintas. Be to, buvo suimta 12 partizanų, iš kurių 3 sužeisti, areštuota 16 talkininkų. Žuvo ir 70 kareivių.

Šiame mūšyje žuvo Serbentas bei jo draugai - 3-ojo bataliono vadas Zigmas Kacevičius-Genijus, partizanai Adolfas Markevičius-Putinas, Bronius Kanevičius-Kriaušė ir kiti. Apytikrė Mečislovo Kestenio-Serbento žuvimo vieta yra Kaugonių-Dainavos miško pakraštyje, ties Tabariškių k.

Tada pasižymėjo partizanams vadovauti ėmėsis Vladas Marcinauskas-Tauras. Jis su likusiais gyvais kovotojais pasitraukė į Tabariškių raistą. Rusai naktį ten eiti bijojo. Aštuoni partizanai traukėsi per mišką, atėjo prie Neries, sutiko Eugenijaus Svilo-Slyvos vyrus. Persikėlė per upę, o ten sulaukė ramesnių laikų. Tada su dar keliais prisijungusiais partizanais, jau dvylika, grįžo į Žaslių vlsč., sosisiekė su Pranu Petkevičiuimi-Drambliu.

Partizanų lavonai nuvežti į Vievį, kur buvo suvaryti miestelio žmonės juos atpažinti. Šiandien niekas nežino, kur partizanai palaidoti, o gal buvo išvežti kitur?

Kareivių siautimas tuo dar nesibaigė. NKVD duomenimis, balandžio 14 d. eiliniame susirėmime paimti į nelaisvę dar 45 partizanai, tarp kurių atpažintas Vytautas Akunis-Voveris, apygardos štabo apsaugos kuopos vadas. Jis mūšyje buvo sunkiai sužeistas, tačiau apsimetė žuvusiu. Pro šalį bėgę kareiviai tuo patikėjo. Buvo jau vakaras, tai nukraujavęs ir nusilpęs užmigo. Pabudo ryte, buvo paskutinio sniegelio apsnigtas. Pasirodė kareiviai, rinkę žuvusius ir sužeistuosius. Taip kovotojas pateko į NKVD rankas, buvo nuvežtas į Vievį, iš ten į Trakus. Jau 1945 10 24 Lukiškėse išgirdo - nuteistas 15 m. kalėti. Išvežė į Vorkutą.

Tą ir kitą dieną žuvo dar du partizanai kovos lauke, paimta gyvi 11 vyrų ir suimti 55 partizanų rėmėjai. Prie Kaišiadorių kareiviams pasisekė susekti ir sunaikinti dar šešis vyrus. Šie praradimai, nors okupantas žuvusių ir suimtų skaičių išlikusiuose dokumentuose gal gerokai padidino, buvo vieni iš didžiausių DKA istorijoje.

Štai ką apie tuos įvykius prisiminė jų dalyvis Benediktas Trakimas-Genelis: „Po kiek laiko, artėjant pavasariui, aplinkiniuose Musninkų, Gelvonų ir kituose valsčiuose atsirado labai daug kariuomenės. Tada apygardai jau vadovavo majoras Serbentas, jo pavaduotoju buvo Jonas Misiūnas-Žalias Velnias, štabo viršininkas vyresnysis leitenantas Jonas Markulis-Vaiduoklis jau buvo žuvęs. Pamanę, kad ne veltui aplink atsirado tiek kariuomenės, nusprendėme ruoštis kautynėms, todėl reikėjo persikelti per Nerį iš Ukmergės į Trakų apskritį.

Deja, pavyko gauti tik šešias valteles, todėl ne taip jau lengva buvo perkelti į kitą krantą apie penkis šimtus žmonių. Kėlėmės visą naktį. Perkėlus paskutiniuosius partizanus, visos mūsų pajėgos buvo kairėje Neries pusėje, o rusai pasiliko dešinėje.

Rusai taip pat ruošėsi kautynėms — išsikasė apkasus. Bet mes nežinojome, kad jie sutraukė pajėgas ir ties Vilniaus-Kauno plentu. O mes kitą naktį patraukėme į Vilniaus pusėje esančius Kaugonių-Mikštonių miškus. Ten ir prasidėjo kautynės, trukusios visą dieną... Ryte, kautynių pradžioje, praradome tik porą žmonių - žuvo mūsų pusėje kovojęs vokiečių ir dar vienas partizanas, pavarde Perednis, kuris buvo sužeistas į pilvą ir greitai mirė. O iš rusų pusės krito vienas pulkininkas ir apie dešimt eilinių kareivių. Po kiek laiko girdėjau aplinkinių kaimų žmones juokiantis, kad kai rusai po kautynių rinko savo žuvusiųjų kūnus, pas tą pulkininką kišenėje atrado kryželį - tai išmetė jo kūną iš vežimo ir paliko gulėti, pasiėmė tik vėliau... Vakarop iš Vilniaus, ar tai iš Kauno, atvyko trys ešelonai rusų papildymo - iš viso trys batalionai ir pora tankečių. Įvyko žiaurios kautynės — žuvo majoras Serbentas ir dar apie dešimt vyrų. Kiek vėliau sužinojome, kad rusai išsivežė 71 žuvusįjį".

Ar tikrai NKVD ir MGB nežinojo, kad žuvęs Mykolas Kareckas yra tas pats Mečislovas Kestenis, dar ilgai nedavė ramybės šeimai ir vis reikalavę išduoti jo buvimo vietą. Šiame mūšyje žuvo ir kitas partizanas Serbentas, o tai, matyt, galėjo juos suklaidinti.

Mečislovui Kestenui 1999 m. spalio 07 d. pripažintas Kario savanorio statusas (po mirties), 2001 gegužės 15 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu apdovanotas Vyčio kryžiaus 2-ojo laipsnio ordinu, 1999 gruodžio 13 d. jam suteiktas pulkininko laipsnis.

ALFONSAS MORKŪNAS-PLIENAS (1908-1949)

1945 12 01-1948 08 14 B rinktinės vadas, 1948 08 14-1949 12 30 DKA vadas.

Alfonsas Morkūnas gimė 1908 01 27 Žemaitkiemio vlsč., Juodžiūnų k. (Ukmergės apskritis). Augo su jaunesniaisiais broliais Stanislovu (g. 1912 m.) ir Karoliu (g. 1920 m.). Mama Veronika Šerelytė-Morkūnienė ir tėvelis Jonas auklėjo vaikus patriotiškoje dvasioje. Vaikai mokėsi Lyduokių mokykloje, buvusioje už 3 km nuo jų sodybos. Į mokyklą jie ėjo pėsčiomis.

Būtinėje tarnyboje Lietuvos kariuomenėje Alfonsas tapo vyr. puskarininkiu, buvo geras raitelis, sportininkas, todėl 1931 m., pasibaigus tarnybai, liko tarnauti liktiniu iki pat sovietinės okupacijos. 1935 m. vedė Onutę Kazlauskaitę nuo Anykščių, iš Šienvežių k., vienas po kito gimė jiems Elvida ir Teisutis. 1941 metais grįžo į tėviškę ir ėmė organizuoti draugus pasipriešinimui galimo karo pradžioje, turėjo ryšį su sukilėlių štabu Kaune. 1941 m. birželio mėn. 23-24 dienomis vykdė štabo nurodymus gimtose apylinkėse, gelbėdamas gyventojus nuo besitraukiančių rusų savivalės ir plėšikavimo. 1942 m. šeimą ištiko didelė nelaimė, kai netikėtai mirė mama Veronika...

Nuo 1944 m. birželio mėn. Lyduokių mst. ir Juknionių k. veikė savisaugos būrys, sudarytas iš 12-20 vyrų, kurie gynė žmones nuo raudonųjų partizanų ir šiaip plėšikaujančių. Jiems tada vadovavo Alfonsas Morkūnas ir Kazys Ališauskas. Jie ir tapo branduoliu, telkiant partizanus pokario kovoms. Kazys tada gyveno Juknionių k.

Kaip ir daugelis jaunų žmonių, Alfonsas Morkūnas nuėjo į P. Plechavičiaus rinktinę, o ją išformavus, ne tik Žemaitkiemio, Šešuolių, bet ir Balninkų, Kurklių, Kavarsko valsčiuose suorganizavo partizanus į *Balninkiečių laisvės* rinktinę. Jis buvo vieno iš J. Šibailos rinktinės padalinio vadų ir jau 1945 m. pradžioje vadovavo kuopai.

Dar 1944 m. rudenį pagal LLA modelį Ukmergės apskrities partizanai buvo pasidalinę į 6 rajonus. Alfonso Morkūno partizanai buvo priskirti prie antrojo rajono, kuriam vadovavo J. Navikas ir mums jau pažįstamas Balninkų mst. pradžios mokyklos mokytojas Juozas Šibaila. Jau 1945 m. sausio mėn. svarstoma galimybė rajono partizanams prisijungti prie DKA. Tuo tikslu buvo atvykusi štabo ryšininkė Aldona Paulavičiūtė-Indyra. Prasidėjo derybos dėl susijungimo. Spalio mėn. į Balninkus atvyksta DKA apygardos štabo viršininkas Aleksas Zapkus-Piliakalnis, kuris čia išbūna kelis mėnesius. To pasekmėje 1945 10 01 įsakymu apygardos vadas Žalias Velnias įkuria B rinktinę, jos vadu paskirdamas Alfonsą Morkūną-Plieną, o štabo viršininku J. Šibailą-Dieduką. Tuo metu B rinktinėje buvo 3 batalionai, prie kurių vėliau prisidėjo dar du: 4-asis batalionas veikė Jonavos ir Veprių valsčiuose, 5-asis - Taurėnų ir Kovarsko vlsč. B rinktinė kovojo Ukmergės apskrityje ir veikė savarankiškai. Žinomi atvejai, kai apygardos štabas persikeldavo į B rinktinės teritoriją tačiau laikėsi daugiausiai A rinktinėje. Gal todėl juos ne taip skaudžiai palietė KGB suorganizuota operacija. Rinktinės vadai, o tai yra jau A. Morkūno nuopelnas, tada jau partizanų kapitono, nesiuntė į „štabą“ partizanų sąrašų ir nevykdavo į jo organizuotus susitikimus. Iš pradžių jie priešinosi Žalio Velnio nusišalinimui nuo vadovavimo apygardai, o J. Lukšai išaiškinus išdavystę, ir visai ryšius nutraukė. Jau 1947 metais Lietuvos partizanai DKA pripažino tik B rinktinę.

Morkūnai - populiarų pavardė Žemaitkiemio vlsč. Iš Juodžiūnų, Birželių, Slabadėlės, Valų kaimų partizanais tapo ar ne keturiolika Morkūnų. Tarp jų ir kitas Alfonsas-Diemedis (g. 1930 m.) žuvęs su broliu Kaziu-Gluosniu 1950 01 12 Berzgainių k., broliai Kostas ir Rapolas, kurių namuose buvo Plienų bunkeris.

Kasdien vyko akistatos su mirtimi. Štai 1946 05 08 Juknionių k. link su Plienu ėjo dar trys partizanai: Vaclovas Adomonis-Lokys, Kazys Ališauskas-Spartakas ir Alfonsas Pusvaškis. Juos ėmė persekioti Šešuolių įgulos kareiviai. Pasiskirstė po du. Plieną su A. Pusvaškiu pasiekė mišką, o Spartakas su Lokiu atsidūrė Gružonių k. ir vėl pakliuvo, šį kartą Žemaitkiemio garnizono, dėmesin. Sužeistas Lokys atsišaudė vienas, tačiau nelygioje kovoje nusišovė pats.

A. Morkūnas-Plieną

1946 07 16 apygardos vadu tapęs KGB agentas Griežtas, pareikalavo pateikti centrai partizanų, ryšininkų, jų rėmėjų pavardes, slapyvardžius, adresus, ginklų saugojimo vietas. Plienas suprato, kad tokie įsakymai gali būti pražūtingi partizaniniam judėjimui ir atsisakė juos vykdyti. Netolima ateitis parodė, kad jo sumanymas ir partizaninės kovos vedimo žinojimas išgelbės DKA B rinktinę nuo šios baisios išdavystės, kurios metu bus sunaikinta ne tik A rinktinė, bet ir visi DKA štabo nariai. Po kurio laiko sužinos, kad į KGB pinkles pakliuvo ir pats Žalias Velnias.

1948 m. gegužę rinktinei buvo suteiktos apygardos teisės, o 1948 m. rugpjūčio mėn. Rytų Lietuvos (Kalnų) srities partizanų vado Antano Slučkos-Šarūno įsakymu Alfonsas Morkūnas-Plienas buvo paskirtas DKA vadu, jam suteiktas partizanų kapitono laipsnis. A. Morkūnas buvo gerbiamas už savo drąsą - net ir dienos metu jis suorganizuodavo susitikimus su kaimų ar miestelių gyventojais, agituodavo prieš sovietinę santvarką kviesdavo prisidėti prie laisvės kovos. Nuo tada Plienas tapo ypatingai pavojingas sovietinei santvarkai. Jau 1948 m. liepos mėn. buvo sudaryta smogikų grupė ir specialiosios 2-3 žmonių grupelės Plienui ir jo aplinkai sunaikinti. Pasivadinę partizanais, išdavikai ieškojo būdų su vadu susitikti, apsimetus kitos apygardos partizanais. Tada buvo manoma, kad Plieno grupėje buvo 86 kovotojai. Plienas jau neturėjo ryšio su buvusia A rinktine, kurioje likę be vadovybės dar priešinosi apie 30 partizanų. Jie nieko nežino apie reorganizacijas ir naujo apygardos vado paskyrimą manydami, kad jiems vis dar vadovauja kapitonas Griežtas ir jo paskirtas padėjėjas Pranas Žičius-Vėjas.

1949 m. saugumo sumetimais Plienas dažnai keitė štabo buvimo vietas. Metų pabaigoje jie buvo bunkeryje Juodkiškių k. ūkininko Vagonio sodyboje. Nors šeima buvo ištremta į Sibirą, joje saugumo sumetimais apsigyveno partizanų rėmėjas iš Juknionių k. Bronius Tratulis. Tuo metu sodyboje buvo ir Antakalnio pradžios mokykla. Plienas palaikė ryšius su kitais Morkūnais iš Juodžiūnų k., tolimomis giminėmis. Šeimoje augo keturios dukterys (Bronė, Liuda, Marytė ir Elena) bei sūnus Alfonsas. Dar 1935-1941 m. Plieno šeimai gyvenant Kaune, Bronė Morkūnaitė buvo jos vaikų auklė. Morkūnai leido savo sodyboje partizanams įsirengti bunkerį, jie kiek išgalėdami jiems padėjo. Jau vėliau dėl to visi buvo ištremti, Liuda žuvo Sibire, kiti sugrižo. Kai kurie šios šeimos nariai gyvena Lyduokiuose.

Dėl provokatorių ir informatorių veiksmų kovoti ir išlikti laisvės kovotojams darėsi vis sunkiau. 1949-ųjų gruodį MGB agentas „Veter“ („Vėjas“) susekė, kad Juodkiškių k., Pabaisko vlsč., pradžios mokyklos, įsikūrusios ūkininko ūkyje, ūkiniuose pastatuose gali būti įrengta slėptuvė. Agentas nustatė pagal tai, kad B. Tratulis per dažnai daržinėje lankosi. Gruodžio 30 dienos rytą MGB kariuomenė glaudžiu žiedu apsupo pastatus. Klojime, po arklių gardų, jie aptiko apygardos štabo bunkerį. Po įvykusio susišaudymo iš bunkerio buvo iškelti penkių žuvusių laisvės kovotojų kūnai. Tą lemtingą dieną žuvo DKA vadas Alfonsas Morkūnas-Plienas, jo pavaduotojas Vladas Ališauskas-Puškinas, kuopos vadas Bronius Medalskas-Krienas, Juozas Grigas-

Geniukas ir Bronius Dūda-Narutis. Pasak A. Navickienės, V. Ališauską bei P. Grigą nušovė daržinėje, o buvę bunkeryje Plienas, kuopos vadas Bronius Medalskas-Krienas (g. 1927 m.) ir būrio vadas Bronius Dūda-Narutis (g. 1912 m.) susisprogdino. Žuvusiųjų kūnus nuvežė vežimais į Ukmergę. Plieną būtinai reikėjo atpažinti liudytojams, nes jis buvo apygardos vadas. Atpažinimui iš Juodžiūnų k. atvežė ūkininkus Stasį Mikalajūną ir Kazį Morkūną, o iš Juknionių k. - Stasį Jurą ir Stasį Šerelį. Iškvietė iš vakaro, per naktį palaikė daboklėje. Partizano kūnas granatos sprogimo buvo subjaurotas, apvilktas rusiškais uniforminėmis kelnėmis. Atpažino Plieną Stasys Juras. Spėta, kad Plieno palaikai buvo įmesti į kanalizacijos šulinį prie „Vienybės“ gamyklos. Tik Atgimimo metais jie buvo surasti ir perlaidoti į Dukstynos (Ukmergė) kapines.

Taip buvo sunaikinta DKA organizacija. Oficialiai nustojo gyvavusi 1950 11 25, tačiau pavieniai partizanai ar būrių likučiai kovojo dar iki 1955 m.

Su Alfonsu Morkūnu partizanauti išėjo ir du jo broliai. Karolis Morkūnas žuvo 1948 02 10 savo tėviškėje - Juodžiūnų k. Po šios netekties užgeso ir Veronikos Morkūnienės širdis... Stasys Morkūnas-Tarzanas dar iki 1955 m. kovojo su ginklu, o iki 1965 m. slapstėsi, kol buvo išduotas. 15 metų kalėjo Sibiro lageriuose, buvo tremtyje, į Lietuvą sugrįžo tik 1980 m., gyveno Kaune.

Alfonsui Morkūnui 1997 m. gruodžio 22 d. suteiktas Kario savanorio statusas (po mirties). 1998 m. lapkričio 18 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu jam suteiktas Vyčio kryžiaus ordino Didysis kryžius, o 1998 m. gegužės 13 d. KAM įsakymu kapitono laipsnis.

JUOZAS ŠIBAILA-DIEDUKAS, MERAINIS, GRUODUTIS (1905-1953)

Nuo 1945 m. gruodžio mėn. iki 1948 m. rugpjūčio 14 d. B rinktinės vado pavaduotojas, štabo viršininkas, nuo 1948 08 14 iki DKA 1948 m. lapkričio 12 d. jis DKA štabo viršininkas. Nuo 1948 m. lapkričio 12 d. Rytų Lietuvos (Karaliaus Mindaugo) srities štabo narys, deleguotas į kurią partizanų vyriausiąją vadovybę. Nuo 1949 m. vasario mėn. - LLKS Tarybos Prezidiumo narys, Prezidiumo pirmininko pavaduotojas, LLKS Visuomeninės dalies viršininkas.

J. Šibailos gimtinė yra Vadėnų k., Nedzingės vlsč., Alytaus aps. Pasiturintys ūkininkai Tomas ir Ona (Bingelytė) Šibailos Juozą ruošė mokytoju. Apie 1928 m. jis vedė iš Antakalnio k. (Ukmergės apskr.) kilusią Oną Augustinaitę (g. 1902 m.), Lietuvos armijos lakūno kpt. Adomo Augustino seserį. Juozas mokėsi Alytaus mokytojų seminarijoje, o ją baigęs mokytojavo Šiauliuose, Alytaus ir Ukmergės apskrityse. Ona Šibailienė irgi buvo mokytoja. Abu mokytojavo Panoterių, Vaiciuliškio, Staškūniškio ir Balninkų mokyklose. Šeima augino tris sūnus: Vytautą, Rimvydą ir Joną-Kęstutį. Už savo veiklą šaulių sąjungoje prezidento A. Smetonos buvo apdovanotas Vytauto Didžiojo II laipsnio ordinu. Juozas buvo nedidelio ūgio, tačiau sumanus ir drąsus žmogus. Buvo aktyvus jaunlietuvis, patriotas, mokėjo gražiai groti. Laisvalaikiu mėgo žvejoti.

J. Šibaila-Diedukas

Jis buvo 1941 06 14 masinio trėmimo į Sibirą liudininkas. Tarp išvežtųjų atsidūrė Juozo žmona, Balninkų pradžios mokyklos mokytoja O. Sibailienė, ir jų vaikai. Šeimos trėmimo metu Juozas, buvęs Balninkų mokyklos vedėjas, žvejojo, tačiau turėjo ginklą. Vėliau jis pasakos, kad pamatė ateinančius vyrus, tad pasislėpė krūme. Tie buvo priėję visai netoli, nes Juozas Šibaila pažino Balninkų žydų tautybės žmones, trėmimo aktyvistus, todėl su ginklu rankose laukė anuos priarėjant. Tačiau apieškoję vietovę, besislepiančio nepamatė, ir taip jie patys išgelbėjo savo gyvybes. Juozui teko slapstytis. Jis buvo geras oratorius, turėjo visišką vietos gyventojų pasitikėjimą tad šis etapas praėjo be nelaimių. Netekęs šeimos,

mokytojas su džiaugsmu sutiko žinią apie Vokietijos-SSSR karą. Jau pirmąją karo dieną balninkiečiai susibūrė į būrį, išvaikė rusų pajėgas, užėmė miestelį ir išlaikė jį savo rankose iki vokiečių atėjimo. Per tas tris dienas kovėsi su besitraukiančiais raudonarmiečiais, daug jų nukovė. Sukilėliams Balninkuose vadovavo J. Šibaila, Paškevičius, Zabulionis. Atėjus vokiečiams, Juozas Šibaila grįžo mokytojauti. Šios okupacijos metais su vokiečiais nebendradarbiavo, palaikė ryšius su pogrindininkais.

1944 m. Juozas įstojo į generolo P. Plechavičiaus Vietinę rinktinę, jaun. leitenantas. Ją išvaikius, partizanavo nuo 1944-ųjų liepos mėn., organizavo kovotojus Ukmergės apskrityje. Iš pradžių partizanų būrys, kuriame kovojo Juozas Šibaila, priklausė Ukmergės apskr. 2-ajam rajonui. Jam vadovavo Kovarsko valdybos narys majoras J. Navikas, o Juozas buvo pavaduotojas. Pagrindas - tai Birželio sukilimo dalyviai, Vietinės rinktinės kovotojai, buvę policininkai, šauliai. Greitai ir tie, kuriuos norėjo mobilizuoti sovietinė kariuomenė. Paskui kovotojų skaičius dar labai išaugo. J. Šibaila kartu su A. Morkūnu-Plienu subūrė *Balninkiečių laisvės* rinktinę, jai vadovavo, pasirinko Dieduko slapyvardį. Joje buvo 7 būriai, apie 500 aktyvių kovotojų, pusę tiek dar gyveno legaliai ir laukė signalo kovai. Žinoma, kad nuo pirmųjų antrosios sovietų okupacijos dienų, dar frontui nepraūžus, okupantai jau ieškojo ne tik J. Šibailos, bet ir kitų inteligentų, pasislėpusių nuo 1941 m. trėmimo. Tačiau Juozas jau buvo subūręs vyrus kovai. Vėliau tapo DKA B rinktinės štabo viršininku, redagavo leidinį „Tėvynei šaukiant“.

Žinoma, kad jau nuo 1944 m. pabaigos J. Šibailos dalinį sekė trys KGB agentai: „Driukas“, „Kuznec“ ir „Oriol“, kuriems už kiekvieną suimtą ar nušautą partizaną mokėdavo po 3 tūkst. rublių. Šiame etape išsisukti nuo persekiotojų jam daug padėjo Dieduko asmeninė ryšininkė Levutė Šulskutė-Žibutė (g. 1924 m.) iš Maskoliškių k.,

Kurklių vlsč. Žuvo ji jau daug vėliau - 1949 07 12 savajame valsčiuje, Užušilio k. miško bunkeryje.

Skaudūs praradimai buvo 1944 m. pabaigoje, gruodžio 28-29 d. Ažumakio miške. Čia buvo įrengta didelė *Balninkiečių laisvės* rinktinės stovykla. Prieš kareivių ir stribų puolimą čia buvo susitelkę apie 200 partizanų. J. Šibailos bunkeris buvo kiek atokiau. Puolimas prasidėjo ryte, 8 val. 30 min. Kareivių buvo apie 150, tačiau partizanų kiek mažiau, nes šventinėms dienoms daug jų buvo paleisti aplankyti šeimų. Tame mūšyje žuvo 22 partizanai, 7 suimti, sudegintos 2 sodybos, sugriauti bunkeriai. Tada J. Šibaila su K. Šmigelsku-Diemedžiu buvo Dvarniškių k., Butkaus sodyboje. Išbėgusius išjos partizanus apstebėjo kareiviai. Susišaudymo metu Diemedis žuvo, o Juozas atsišaudydamas pasitraukė, tačiau nuo savo kovos draugų buvo atskirtas, nes tie pasitraukė kita kryptimi. Okupantas savo nuostolių neįvardijo, tačiau manoma, kad jie buvo daug didesni nei partizanų.

Okupantai šį vado atskyrimą norėjo panaudoti ir ėmėsi visų priemonių partizanų vadui šmeižti. 1945 m. sausio mėn. skleidė gandus, kad J. Šibaila 1944 12 29 Ažumakio mūšio metu išdavė savo draugus, pabėgęs į Lenkiją. Vėliau jam ir jo būriams likviduoti KGB parengė planą. Jame numatė atstatyti ryšį su J. Šibailos dalinį sekusiais agentais „Pačtaljonu“, „Briedžiu“, „Driukiu“, verbuoti naujus žmones, skirti du operatyvininkus iš apskrities NKVD šiam darbui koordinuoti. Matyt, šios priemonės buvo nepakankamos, nes ta veikla apygardoje nesijautė. Balninkų, Kurklių, Skiemonių apylinkėse pasirodė 7 žmonių būrys, kurie plėšikavo ir žudė nekaltus žmones partizanų vardu. Partizanai surengė pasalą ir sugavo prievartautojus iš Ukmergės KGB.

Žinoma, kad 1944 m. pabaigoje *Balninkiečių laisvės* rinktinė bazavosi Ažumakio miške. Čia partizanai sulaukė ginklų, turėjo 4 gerai įrengtus bunkerius. Ten buvo sutelkta apie 200 kovotojų. Gruodžio 28-29 d. NKVD pulko kareiviai užpuolė stovyklą. Susidūrimo metu žuvo 22 J. Šibailos vadovaujami partizanai, buvo sunaikinti bunkeriai, prarasta daug ginklų. Štabas ir pats vadas sėkmingai pasitraukė.

1945 04 22 J. Šibailos ir dar 4 būriai apsistojo stovyklauti Vilijočių k., Molėtų vlsč. Anksti rytą sargyba nepastebėjo atvažiuojančių kareivių pastotės, užvirė mūšis, kurio metu kareiviai žuvo, pavyko pabėgti tik vienam. Žuvo ir S. Liškauskas-Darius, o A. Liškauskas-Rugys sužeistas. Tuo pat Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč., esančioje Jono Brodulskio sodyboje, polaidžio metu, J. Šibaila ir A. Morkūnu jau tarėsi su atvykusiais DKA vadu Žaliu Velniu ir štabo viršininku B. Trakimu-Geneliu. Greitai jie išvyko į Balninkų miškus, kur susirinkę apie 500 partizanų davė DKA kovotojo priesaikas.

1948 05 01 Diedukas kartu su Plienu ir štabo poligrafinės dalies viršininku Jonu Juru-Žilviniu dalyvavo Šiaurės Rytų srities partizanų vadovybės suvažiavime kaip DKA atstovai. Jame buvo svarstoma ryšio tarp apygardų gerinimas, kova prieš kolektyvinių ūkių kūrimą. Jame buvo pasmerktas išdavikas Juozas Markulis-Erelis,

kaip MGB agentas. Nutarta kurti vieningą Vyriausiąją partizanų vadovybę. Nuo 1948 m. lapkričio 12 d. Diedukas dirbo Rytų Lietuvos (Karaliaus Mindaugo) srities štabe, buvo deleguotas į kuriamą partizanų vyriausiąją vadovybę, pasirinko Merainio slp. Nuo 1949 m. vasario mėn. - LLKS Tarybos Prezidiumo narys, Prezidiumo pirmininko pavaduotojas, LLKS Visuomeninės dalies viršininkas. Jis buvo vienas LLKS ideologų. 1949 m. parengė partizanų dvasinio parengimo nuostatų projektą kuriame buvo nubrėžti pagrindiniai laisvosios spaudos principai. Su dideliu pasišventimu jis leido laikraštį „Prie rymančio Rūpintojėlio“, kartais pats susitapatindamas su Rūpintojėlio, besąlygiška meile mylinčio visus žmones, įvaizdžiu. Jis buvo ir autorius, ir redaktorius, ir spaustuvininkas. J. Šibaila parengė LLKS leidinį „Sutemų keleivis“, partizanų maldyną „Rūpintojėlis“. J. Šibaila, tada LLKS prezidiumo visuomeninės dalies viršininkas. Be to, jis teikė pagalbą kitiems partizaninės spaudos leidėjams. 1951 m. gen. J. Žemaičiui pasiūlius, J. Šibaila grįžta į Aukštaitiją organizaciniam darbui. Jis bando iš DKA ir Vytauto apygardų partizanų likučių sudaryti 3-ąją apygardą, organizuoja vadų susitikimus. Todėl neatsitiktinai su jo atvykimu į Aukštaitiją 1952 m. siejamas spaudos darbo suaktyvėjimas Rytų Lietuvoje. Tų metų birželio 5-9 d. partizanų vadų sąskrydyje jis skiriamas LLKS tarybos prezidiumo 3-sios sekcijos vadovu, jam suteiktas partizanų pulkininko laipsnis.

MGB labai norėjo suimti J. Šibailą ieškojo būdų, nes jų agentai kelių prie partizanų vado nerado. 1952 m. Videniškių mokyklos mokytoju dirbęs Alfredas Adomėnas prisimena, kad tų metų sausio 15 d. jį suėmė, turėdami duomenų, kad šis partizanų vadas bazuojasi Ulžių miške. Manė, kad jie palaiko santykius, turėtų juodu, kaip buvę mokytojai, bendrauti. MGB naudojo ir buvusį partizaną Siaubą, agentą „Šaltinį“, kuris staiga atsirado po suėmimo toje teritorijoje gyvas ir sveikas. Suėmę gyvą DKA „rinktinės vadą“ Povilą Puodžiūną-Žėrutį (ag. slp. „Mokytojas“) ir jam pavedė surasti J. Šibailą. Agentui padėjo ir kitas išdavikas „Jurginas“.

Juozas Šibaila-Merainis, Diedukas kartu su savo pavaduotoju Povilu Žiliu-Audrūnu (g. 1916 m.), Klevu žuvo 1953 02 11 Ramygalos r. Dovydų miške, kai buvo išduotas jų bunkeris.

Juos išdavė nepakėlęs kankinimų partizanas Vincas Navaruskas. Jo vedinas kareivių dalinys paieškos metu apie 3 km atstumu nuo Truskavos aptiko sniego paklote gerai užmaskuotą bunkerį. Nukovę partizanus, kareiviai bunkeryje rado automatus, šovinius, radijo imtuvą ir susirašinėjimo medžiagą.

Juozui Šibailai 1997 m. gruodžio 22 d. suteiktas kario savanorio statusas (po mirties), 1998 m. gegužės 13 d. dimisijos pulkininko leitenanto laipsnis, apdovanotas visų trijų laipsnių Laisvės kovos kryžiais. 1998 m. gegužės mėn. 19 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu Juozas Šibaila po mirties buvo apdovanotas I laipsnio Vyčio Kryžiaus ordinu.

JONAS JURAS-ŽILVINYS (1922-1949)

1948 11 12-1949 03 28 DKA štabo viršininkas.

Gimė Ignoto Juro ir Ulijonos'Maželytės-Jurienės šeimoje Alinavos k., Žemaitkiemio vlsč. Tėveliai - pasiturintys ūkininkai, turėjo 34 ha ūkį, kurį nusipirko Burios k., Kurklių vlsč. Jie norėjo duoti vaikams mokslo, tad ir Jonuko ateitis buvo siejama su tuo. Užbaigęs vietos pradžios mokyklą, mokėsi Molėtų progimnazijoje, o ją baigęs, išvažiavo tęsti mokslų į Ukmergės gimnaziją. Norėjo tapti gydytoju, todėl išstojo studijuoti į Kauno Vytauto Didžiojo universiteto medicinos fakultetą. Tuo metu draugavo su Vaiciuliškio, o vėliau - Staškūniškio pradžios mokyklos mokytoju Juozu Sibaila, nors pastarasis už jį buvo 17 metų vyresnis. 1943 m. kovą vokiečiams uždarius universitetą, grįžo namo. Buvo baigęs jau tris studijų kursus, tačiau beliko Jonui padėti tėveliams ūkio darbuose ir laukti geresnių laikų.

1944 m. vasarą pradėjo slapstytis, namuose įsirengė slėptuvę. Jau rudenį NKVD suėmus tėvą, iš Burios k. išėjo partizanauti. Suorganizavo partizanų būrį, tapo jo vadu, pasirinkęs Žilvinio slapyvardį. Nors kariavo nuo 1944 m. vasaros, prie *Balninkiečių laisvės* rinktinės prisidėjo tik 1945 m., kai jai vadovavo Diedukas. Tais metais buvo sunaikintas ir išsklaidytas Kavarsko šaulių būrio vado Jono Rudonikio-Potašono beveik 60 žmonių būrys. Jo likučiai įsiliejo į Žilvinio būrį, kuris sustiprėjo. Sako, Jonas buvo nedidelio ūgio, šviesaus veido, smulkaus kūno sudėjimo, augino barzdelę. Sakydavo, jei liks gyvas, norės būti gydytoju.

1945 04 22 Žilvinio ir dar 4 būriai apsistojo stovyklauti Vilijočių k., Molėtų vlsč.

J. Juras-Žilvinys

Anksti rytą užvirė mūšis, kurio metu tik vienam kareiviui pavyko pabėgti... Deja, tas pranešė apie partizanus, tad jau Žardinės k. jie vėl susitiko. Šio mūšio metu žuvo 7 partizanai, tarp jų ir būrio vadas Žaibas.

1946 m. perorganizavus *Balninkiečių laisvės* rinktinę į DKA B rinktinę, Žilvinys buvo paskirtas rinktinės štabo spaudos ir propagandos bei poligrafinės dalies viršininku. 1947 m. pavasarį jis laikėsi P. Kuktos-Girininko būryje ir dirbo savo darbą. „Tėvynei šaukiant“ - DKA B rinktinės štabo laikraštėlis, leistas nuo 1946 m. iki 1949 m., platintas Ukmergės apskrityje. Daugintas rašomąja mašinėle. Redaktoriais buvo I. Leščius-Šalteknis, J. Juras-Žilvinys, S. Statkevičius-Gintvytis. Partizanas Bronislovas Kemeklis-Kerštas padarė laikraštėliui vaizdines klišes.

Žilvinys kartais atlikdavo ir gydytojo pareigas. Štai 1947 m. žiemą atvežė sužeistą Liūto

būrio partizaną Bronių Steiblių-Marsą Jam sprogstamoji kulka buvo peršovusi petį, nukirtusi dešinės rankos pirštą Jadvyga Slavinskaitė parūpino vaistų ir *merlės*, žaizda užgijo. Tuo metu ir pats Žilvinys susižeidė, kai tvarkė vokišką šautuvą. Sako, jis mėgo *meistravoti*, buvo persidirbęs savo automata, ji nešiojosi ant krūtinės.

1948 05 01 Žilvinys, štabo poligrafinės dalies viršininkas, kartu su Plienu ir Dieduku kaip DKA atstovai dalyvavo Siaurės Rytų srities partizanų vadovybės suvažiavime ir pasirašė nutarimo protokolus.

1948 08 14 DKA B rinkinei suteikus apygardos statusą ir Diedukui išvykus į Rytų Lietuvos srities štabą Žilvinys buvo paskirtas DKA štabo organizacinio skyriaus viršininku, o nuo 1948 11 12-DKA štabo viršininku. MGB 1949 12 01 pažymoje apie DKA apygardos štabą pažymi, kad be Žilvinio į jį įėjo: žvalgybos skyriaus viršininkas Jonas Žiupka-Sarūnas, informacijos skyriaus viršininkas ir laikraščio „Tėvynei šaukiant“ redaktorius Ignas Leščius-Šalteknis.

1949 07 12 Adomavos miške, Kurklių vlsč., buvo Antano Šulskaus-Nemuno ir Petro Kukčio-Girininko bunkeriai. Tada juose ir miške buvusius 12 partizanų aptiko kareiviai. Mūšis buvo ilgas ir sunkus. Atvarytas nukautų partizanų vežti J. Sejūnas pamatė dar gyvą Nemuną, pasodintą prie pušies, mėtėsi sudaužytas radijo aparatas, kelios nesprogusios granatos. Tada Žilvinys iš Girininko bunkerio išsoko trečiuoju, metė kelias granatas į pritilusį kulkosvaidį. Jam pasisekė išsiveržti iš apsupties, tačiau jau toliau susidūrė su stribų būriu. Partizanai buvo apsupti keliomis juostomis.

Tą dieną Kurklių aikštėje buvo suguldyti 7 partizanų kūnai: Žilvinio, Nemuno, Girininko, Gintauto Nečiūno-Eigulio, Levutės Šulskaitės-Žibutės, Igno Leščiaus-Šalteknio, Aniceto Burneikio-Tomo. Klemensas Nečiūnas-Urėdas iš bunkerio pabėgo, bet jau beginklis buvo suimtas. Pabėgo ir prie bunkerio miške buvę partizanai Žentas, Aušra, Slapukas ir Kerštas.

PETRAS KLIMAVIČIUS-UOSIS (1913-1965)

1945 07 01-1947 05 06 A rinktinės vadas, 1946 05 01-1946 05 19 ir 1947 05 06-1948 02 14 DKA vado pavaduotojas (jam nežinant „paskirtas“ MGB kontroliuojamos vadovybės, paskutinius du mėnesius atliko vado pareigas).

Baroniškių vienkiemis, kur gyveno skaitlinga Klimavičių šeima, yra netoli Beištrakių kaimo, buvusiam Kaišiadorių vlsč. Klimavičių šaknys - Rumšiškių miestelyje. Dar XIX amžiaus pabaigoje broliams Petrui ir Juozui tėvai nupirko ūkį Baroniškių vienkiemyje su Leliušių malūnu.

Petras Klimavičius sulaukė dešimties vaikų, tačiau 1918 metais jis su dviem dukrom - Onute ir Emilija - mirė po šiltinės epidemijos. Žmona liko su aštuoniais vaikais, iš kurių vyriausiajam Vincui jau buvo dvidešimt. Petreliui (būsimajam partizanų vadui Uosiui) tada tebuvo penkeri.

DKA VADAI

Vaiko gyvenimas prabėgo varganame ūkyje, prie gyvulių bandos ir plūgo. Tik 1934 metais Petras išėjo tarnauti kariuomenėn ir prie žemės darbų negrižo. Tarnavo ulonu, buvo šaunus kareivis, nes užsitarnavo puskarininkio laipsnį. Dėl to liko kariuomenėje iki pat 1940 m., kai sovietai Lietuvos kariuomenę sunaikino. Grįžo vėl į Baroniškes, dairėsi į neramią padangę, apimtą pasaulinio karo gaisro.

Kaip ir visa Lietuva, taip ir P. Klimavičius nusivylė naujais „išvaduotojais“ vokiečiais, kurie nepripažino mūsų valstybingumo. Nuėjo tarnauti policininku Baltarusijos pasienyje. Kai vokiečiai traukėsi į Vakarus, vėl grįžo namo, nors turėjo galimybę pasitraukti iš Lietuvos.

Livintų-Beištrakių-Rumšiškių miškuose į būrius jauni žmonės pradėjo burtis dar rusams neatėjus. Čia jiems vadovavo Šarūnas nuo Kauno ir Kariūnas, Petro Klimavičiaus pažįstamas iš Būdos kaimo. Dabar vietos gyventojai sako, kad partizanų miškuose, vienkiemiuose buvo apie du šimtus.

Greitai Uosis tapo būrio vadu. Jame buvo ir du Petro broliai - Jonas ir Kazys. Sunkus partizano gyvenimas. Juo labiau čia, kai iš abiejų miško pusių raitosi geležinkelis, netoli Kaišiadorių garnizono kareiviai ir sribų būrys.

Apie Uosio būrio veiklą išliko daug medžiagos archyvuose, žmonės jį prisimena kaip drąsų, griežtą ir ryžtingą vadą. Šios Uosio savybės, matyt, ir buvo įvertintos. Kai susikūrė DKA, susidėjusi iš A ir B rinktinių, iš pradžių vadovauti antrajam batalionui, o 1946 m. gegužės mėn. ir visai A rinktinei paskirtas Petras Klimavičius-Uosis, B rinktinei - Alfonsas Morkūnas-Plienas. Ne kartą narsiam vyrui į akis žiūrėjo mirtis.

1946 m. kovo 12-15 d. per kariuomenės valymus buvo suimti 9 partizanai, 5 rėmėjai ir 2 ryšininkai, priklausę A rinktinės Uosio batalionui. Tačiau jau sekančią dieną, tikrinant suimtųjų nurodytus senus bunkerius, Pyplių k. surado besiilsiančius partizanus. Tada žuvo Bernardas Trakimas-Arnoldas ir Bernardas Švenčionis-Berželis, o Alfonsas Laurušonis-Šermukšnis buvo sužeistas ir suimtas. Dideliam puolančiųjų nusiminimui, tada bunkeryje buvęs sužeistas Uosis užšoko ant arklio ir pabėgo..

Archyvuose yra duomenų, kad 1946 m. gegužės mėn. jis buvo paskirtas ne tik A rinktinės vadu, bet tapo ir apygardos vado padėjėju (pavaduotoju) ir ėjo tas pareigas iki jo suėmimo. Jau 1947 m. rugpjūčio mėn. suteiktas partizanų kapitono laipsnis. Tada KGB agentui „Verbickui“ liepė nužudyti Uosį. Tas stengėsi, tačiau nesusėpė, nes Uosio būrys išsisklaidė. Greitai jis su padirbtais dokumentais išvažiavo gyventi į Vilnių. Yra duomenų, kad tada Griežtas į jo vietą paskyrė Praną Žičių-Vėją.

P. Klimavičius-Uosis

Jau retėja partizanų gretos, nes vienas po kito žūsta kuopos vadas Kariūnas, būrio vadas Kirvis, suimamas Meška. Išdaviko akis jau žiūri į Livintų miškus, kur žmones bolševikiniam pasipriešinimui telkia Uosis ir jo rinktinės štabo viršininkas Milžinas. Jiems siūloma vykti į Vilnių, ten laikinai legalizuotis: iš pradžių gal Lietuvoje, gal Lenkijoje pasimokyti karo meno, gauti karininkų antpečius, nes partizaniniai lyg ir netikri.

1947 m. Uosis su Milžinu iškviečiami į Vilnių, gauna pasus svetimomis pavardėmis. Iki 1948 metų vasario 13 d. gyvena Vilniuje. Juo, kaip ir P. Žičiumi-Vėju, MGB naudojasi kaip sunaikintos DKA atstovais, nors B rinktinė J. Markulio-Erelis pasakomis apie stiprų Vilniaus centrą jau nepatiki. 1947 08 09 Erelis su kitais agentais atvyksta į Vyčio apygardos štabą prie Adomonių k., kur rengia BDPS aktyviųjų junginių karinės kolegijos posėdį. Kaip DKA atstovas posėdyje dalyvauja P Klimavičius-Uosis, nes Griežtas, matyt, bijojo būti iššifruotas, taip pat Vyčio apygardos vadas D. Vaitelis-Briedis, Žemaičių apygardos vado pavaduotojas, Šatrijos rinktinės vadas Š. Jazdauskas, būrys čekistų iš Vilniaus. Uosis pasakojo, kad DKA įkurta 1944 m. rudenį Žalio Velnio pastangomis, yra dvi rinktinės. Paskutiniu metu labai nukentėjo dėl sunkios geografinės padėties, tačiau dabar vadovaujasi nauja vadovybės pasiūlyta taktika - pasyvia kova. Po partizanų atstovų kalbėjės J. Markulis, jau pasirinkęs dr. Narutavičiaus slapyvardį, antrina Uosiui, sakydamas, kad tai būdas saugoti lietuvišką kraują o nesantaiką priešų ieškojimą tarp savų reikėtų baigti. Lietuvą šiame MGB surengtame susitikime padalija į Sritis, kurių vadais turėtų būti tik Lietuvos kariuomenės karininkai, dalyvavę ginkluotoje kovoje nuo 1944 m. vasaros, nesusikompromitavę, politiškai bei morališkai tvirti. Protokolą pasirašė visi pasitarimo dalyviai, tarp jų ir Uosis. Jo gyvenimas galėjo nutrūkti dar 1947 08 29, kai MGB planavo sukviesti partizanų suvažiavimą sušaukti gerai žinomoj vietoj, kad visus jo dalyvius sunaikintų. Uosis su Briedžiu atvyksta, tačiau nesirodo kiti vadai, supratę J. Lukšos ir kitų vadų įrodymus apie J. Markulio išdavystę. Po šių neįvykusių provokacijų MGB mano, kad Griežtas ir Markulis jiems jau nereikalingas, nes dauguma Lietuvos partizanų juos iššifravo, atsisako jų paslaugų. Kapitonas Griežtas apdovanojimas Tėvynės karo II laipsnio ordinu ir iš akiračio dingsta.

Nereikalingas MGB ir P. Klimavičius-Uosis, nors, Griežtui dingus, dar kurį laiką juo naudojasi. Matyt, MGB gerai žino šio kovotojo naivumą minkštą charakterį, tačiau jo neverbuoja, gerai žinodami gauti neigiamą atsakymą. O ir žaisti jau nėra prasmės, okupantas nutaria daugiau kovoti automatais, pasitikėti informatoriais ir sekliais. Juo labiau, kad pasyvus kovos būdas norom nenorom įsigali Lietuvoje. Uosis suimamas 1948 02 14. Arešto metu patvirtinama, kad jis kelis mėnesius ėjo DKA vado pareigas (MGB nurodymu, tačiau be aktyvios veiklos). Petras Klimavičius nuteisiamas 25 metus kalėti. Paskui Petro laukė tremtis. MGB Vėją suima tik 1948 m. rugsėjo 15 d.

Mordovijos lageriuose Petras Klimavičius buvo ypatingoje priežiūroje. Štai jau 1958 metų gruodžio 10 dieną laiške broliams iš Karagandos lagerių rašė: „Dirbu

statybininkų brigadoje *dailide*. Darbas nelengvas, nes aš kaip ne specialistas, tai visą laiką dirbu tik pagalbinius ir sunkiausias darbus. Gyvenimo sąlygos sunkinamos. Maisto davinys gerokai sumažintas. Laisvės kol kas nesimato. Man atrodo, kad greičiau galima laukt kokio nors sunaikinimo, o ne išleidimo. Bet ką gi - jų valia". Iš lagerio išleidžiamas 1963 m., tačiau laukia dar 5 m. tremtis. P. Klimavičius-Uosis iš jos į Lietuvą negrižo, nes žuvo tremtyje apie 1965 metus.

Uosio brolis Jonas Klimas-Lazdynasjo būryje buvo dvejus metus. Susirgęs atsiliko nuo būrio ir gydėsi Titnagų k., Kaišiadorių vlsč. Čia 1946 08 03 buvo suimtas. Bandė dar pabėgti, tačiau buvo peršautas. Nuteistas 10 metų kalėti.

Kitas brolis Kazys Klimas-Klevas irgi buvo sužeistas. 1945 02 07 buvo suimtas ir vežamas į naujokų punktą, iš kur turėjo būti išvežtas į frontą. Buvo brolio būryje. Ir jam išdavė dokumentus Pūro Adomo pavarde, iškviatė į Vilnių. Mokėsi vairuotojų mokykloje, tačiau jau buvo Erelio akiratyje. 1948 01 13 suimtas. Nuteisė 10 metų kalėjimo. Tik 1956 metais grįžo namo ir gyveno su broliu vieniemyje Kaišiadorių rajone. Tėvų namai sunaikinti.

Akylesnis skaitytojas gal pastebėjo, kad broliai Jonas ir Kazys Klimai, o Petras - Klimavičius. Tai ne klaida. Buvo tokia mada lietuvininti pavardes.

P. Klimavičiui 2001 m. kovo 28 d. pripažintas Kario savanorio statusas (po mirties), 2001 m. balandžio 25 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu suteiktas dimisijos pulkininko laipsnis.

JUOZAS NORKUS-KERŠTAS (1914-1945)

1944 m. liepos mėn.-1945 01 15 DKR vado pavaduotojas, 1-ojo bataliono vadas.

Gimė 1914 m. Telšiuose (kai kuriuose šaltiniuose neteisingai minimas Musninkų vlsč.), 1935 m. buvo pašauktas į Lietuvos kariuomenę. 1936 m. baigė Kauno karo mokyklą (XI laida), jam suteikiamas jaunesniojo leitenanto laipsnis ir paleidžiamas į atsargą. 1936 m. apdovanotas Vytauto Didžiojo ordino 3 laipsnio medaliu.

Žinoma, kad 1940-1941 m. J. Norkus dirbo Ukmergės apskrities švietimo skyriuje, o nuo 1941 m. rugsėjo mėn. 1 d. perėjo dirbti Musninkų pradžios mokyklos vedėju. Buvo neaukšto ūgio, mandagus ir taktiškas. Gyveno mokyklos antrame aukšte, buvo viengungis, todėl galėjo daug laiko skirti visuomenės reikalams. Musninkiečio Antano Bareikos (g. 1905 m.) teigimu, dar 1941 m. birželį turėjo būti ištremtas, tačiau išsislapstė. Vokiečių okupacijos metais buvo ne tik mokyklos vedėju, bet ir vertėju. Puikiai kalbėjo vokiškai, anksčiau dėstė ne tik vokiečių, bet ir lietuvių kalbą. Ėjo tarnauti okupantams dėl to, kad tai buvo galimybė padėti kaimiečiams. Vokiečių administracijos apklausose vertėjo „prasikaltusiems" kaimynams. Sako, ir ką tas bekalbėtų, Juozas vertė taip, kad beveik visada apklaustieji buvo paleidžiami. Musninkuose apie tai *patyliukais* buvo kuriamos legendos, už tai Juozas Norkus buvo visų gerbiamas žmogus.

Rusams sugrįžus, nuo pat pirmųjų dienų išėjo burti draugus į būrius. Su Slyva, Žaliu Velniu, Vilku, Papūga kūrė partizanines struktūras ir joms vadovavo. Buvo daug susidūrimų su Musninkų, Gelvonų sribais ir kareiviais. Juozas Norkus buvo DKR vado Žalio Velnio pavaduotojas nuo pirmųjų jos susikūrimo dienų, kai ji vadinosi tik būriu, iki tų metų pabaigos.

1944 m. rugsėjo 1 d. atėjęs į mokyklą buvo suimtas, bet iš areštinės pabėgo. Liuliškių k. gyventojas Feliksas Jakiūnas-Tauras pasakojo: „Su mokytoju Juozu

J. Norkus-Kerštas

Norkumi aš vaikščiojau neilgai, gal 2 savaites. Jis anksčiau vadovavo kitiems būriams. Mūsų vadas buvo Žalias Velnias, tačiau teko būti kartu su Juozu Norkumi jo žuvimo dieną. Štai tokia istorija, išgirsta iš liudininko lūpų.

„1945 metų kovo mėn. 10-osios vakarą Juozas Norkus pasiūlė užsukti į Kaimynėlių k., pas Sakalauskus, su kuriais jis buvo asmeniškai pažįstamas. Buvo vakaras, užėjome į vidų, pavalgėme, paskui Sakalauskienė pastatė *pusbonkį*. Nespėjome išgerti, kai pasigirdo beldimas į duris. Mes buvome trys partizanai: J. Norkus-Kerštas, aš ir Justinas Vilkevičius-Krūmas iš Liuliškių k. Pasislėpėm ant namo aukšto. Jau naktį sribai, kuriems vadovavo girtas jų vadas Chiminas, įsibrovė į vidų pradėjo visus ten buvusius kratyti, terorizuoti. Paskui pervertė trobą. Liepė Sakalauskienei imti žibintą ir lipti ant aukšto. Jie sekė jai iš paskos. Mes buvome priversti išsидуoti ir pradėjome šaudyti. Sribų buvo daug. Jie pradėjo ant aukšto mėtyti granatas, bet mūsų nesužeidė. Buvo tamsi naktis, gal dvi savaitės iki šv. Velykų. Visus Sakalauskus sribai išvarė lauk, dengėsi jais ir šaudė į mus. Mes buvome gerai ginkluoti, ilgai atsišaudėme. Paskui sribai atnešė šiaudų ir keturiuose kampuose padegė namą. Kai tapo nepakeliamai karšta, mes šaudydami nušokome nuo aukšto, bandėme bėgti. Būtume pabėgę, bet už ažuolo prie kelio Musninkai-Vindukiai, nuošalyje pasislėpęs mūsų laukė sribų vadas Chiminas. Jis nušovė Juozą Norkų. Pataikė iš automato į galvą Vyras krito negyvas. Mane sužeidė į galvą prie akies ir paėmė į nelaisvę. Pabėgo tik Vilkevičius, skindamasis sau kelią granatomis.

Sužeistą nusivedė į sribų būstinę pradinėje mokykloje. Juozą Norkų išmetė ant kiemo, išrengė. Jis buvo apsirengęs Lietuvos karininko uniforma, su barzda. Mane nuteisė 15 metų lagerio. Atsėdėjau Norilske, dirbau anglies kasykloje. Krūmas nusigavo į Kaišiadorių rajoną ir žuvo 1946 m. kariaudamas Gandro būryje“.

Reikėtų patikslinti šių kraupių įvykių detales. Sakalauskienė gyveno be vyro ir turėjo dvi dukras. Viena jų buvo Aldona. Vėliau šeimą išvežė į Sibirą. Visiems buvo žinoma apie šį atėjūno stribo Chimino „žygdarbį“, tačiau jis liko nenubaustas ir dingo iš Musninkų padangės. Pabėgęs partizanas - tai Justinas Vilkevičius-Krūmas, kuopos vadas, g. 1922 m. Liuliškių k., Musninkų vlsč. Žuvo 1946 metais Žaslių vlsč. Buvo baigęs Veprių žemės ūkio mokyklą ir dirbo Liuliškių pieno priėmimo punkto vedėju. Jau prieš karą turėjo šautuvą. Vokiečių okupacijos metais sėdėjo kalėjime, kai draugas buvo išvežtas į Vermachtą, iš ten pabėgo, bet Lietuvoje buvo suimtas. Jis suorganizavo draugus šiam žygiui ir Albiną išvadavo. Juozas Vilkelis, Silvestras Lisauskas, Girkšnys, Sipavičius tada nepabūgo rizikuoti. Po karo jie išėjo į mišką. Vėliau Justinas tapo kuopos vadu.

Keršto žūtis siejama su KGB agento „Kolios“ - Antano Muralio-Aido, Vingio veikla. Buvo saugumo užverbuotas 1945 02 01. Kaip aktyvus partizanų rėmėjas, jau 1945 m. birželio-liepos mėn. įsijungia į Simono partizanų būrį, tampa būrio vado pavaduotoju. Pagal čekistinę versiją tapo patriotu, studentu, ryšininku tarp apygardų ir centro, pagrindiniu Slyvos kuopos ryšininku, vėliau - tarp Lietuvos apygardų. Gautos užduoties sunaikinti būrį neįvykdė, nes kovotojai buvo atsargūs, o agentas dirbo nekantraudamas. Vis tik jo informacija apie Keršto ir kitų partizanų judėjimą buvo pasinaudota. Dokumentus apie DKA A rinkinę jis perdavė saugumui, o 1946 m. gruodyje buvo nušautas būrio vadas Simonas ir sunaikintas jo būrys. Išdavikas buvo permestas į Kėdainių kraštą kur veikė Antano Ragauskio-Liepsnos partizanai. „Kolia“ tariamai dėl dokumentų išdavimo nufotografavo partizanus, susirinkusius Labūnavos dvare švęsti šv. Kalėdų, o ryte juos užpuolė garnizonas. Taip išduoti žuvo 12 partizanų. Deja, tarp jų nebuvo Aloyzo Dalboko-Liepsnos, Imperatoriaus, kuris suimtas perėjo į okupanto pusę, išdavė daug draugų ir net tapo smogikų būrio vadu, gavęs „Šarūno“ slapyvardį.

Išdaviko Antano Muralio-„Kolios“ kelias baigėsi tik daug vėliau, kai jį išaiškino, o partizanų teismas nuteisė pakarti, kas buvo 1948 02 11 įvykdyta.

Buvęs tremtinys Ignas Motiejūnas 1992 metais pasakojo, kad matė, kai Juozas Norkus buvo laidojamas. Matydami, kaip žmonės reiškia didelę pagarbą žuvusiam, sribai nedrįso prieštarauti Musninkų gyventojų norui pagerbti mokytoją. Leido laidoti su karininko uniforma ant senųjų vokiečių-rusų kapų. Mokytojo Jono Galvošo iniciatyva (jis užrašė ir liudininkų prisiminimus), Musninkų viršaičiui Henrikui Pečiuliui padedant, 1992 09 01 ant kapo buvo pastatytas kuklus paminklas, kurį mokinių akivaizdoje pašventino kunigas L. Smaliukas. Partizanų vado kapas gerai prižiūrimas.

ALEKSANDRAS ZAPKUS-PILIAKALNIS (1916-1946)

Iki šiol net šio kovotojo pavardę gaubė paslaptis. Tik B. Trakimo-Genelio liudijimu, pirmą kartą panaudotu knygoje „Didžioji Kova“, o vėliau jau ir visi šaltiniai

teigė, kad nuo 1945 m. balandžio mėn. iki žūties - 1946 m. kovo 24 d. DKA štabo viršininkas buvo Aleksas Zepkus-Piliakalnis, leitenantas iš Žemaitijos. Tada galėjęs turėti apie 30 metų, buvęs vidutinio ūgio, augino barzdą. Sako, kažkur apie Žaslius ar Vievį jam pavyko pabėgti iš karinio traukinio, kuris vežė belaisvius į Daugpilį. Tai turėję įvykti 1944 m. pabaigoje.

Mums pavyko patikslinti Piliakalnio biografinius duomenis. Leopoldas Rozga, Akmenės rajono laikraščio „Vienybė“ redaktorius, sužinojęs, kad Sedos kautynėse 1944 m. spalį dalyvavęs j. leitenantas ir DKA štabo viršininkas tas pats asmuo, pateikė kai kuriuos duomenis ir šaltinius apie šį kovotoją. Tai Aleksandras Zapkus, jis iš tiesų yra susijęs su Akmenės kraštu, yra garsaus JAV dailininko Kęstučio Zapkaus tėvas. Akmenės r. metrikacijos skyriuje yra Akmenės katalikų bažnyčios gimimų registracijos knyga, kurioje 1938 m. birželio 5 d. užregistruotas Kęstučio Edvardo Zapkaus, gimusio 1938 04 22 Mažeikiuose, krikštas. Nurodoma, jog tėvas yra „pradžios mokyklos mokytojas Aleksandras Zapkus“, motina Fliorentina Kondrotavičiūtė, gyvena Dabikinės dvare, kuris kadaise priklausė Zubovams.

Mažeikietis istorikas ir kraštotyrininkas Aleksandras Vilkas, surinko medžiagą apie Krakių k., kuri atsako į daugelį mus dominančių klausimų. Jis nustatė ir paskelbė (Krakių enciklopedinis žodynas, 2003 m.), kad pagal oficialius šaltinius (Lietuvos centrinis valstybės archyvas: F.391, ap.1, b.5837,1.1-55 (Aleksandro Zapkaus asmens byla); Lietuvos Ypatingasis archyvas: F.K-1, ap.3, b.1285) Aleksandras Zapkus gimė 1916 05 17 Petrapiilyje (Rusija). 1920 m. kartu su tėvais grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Kėdainiuose. 1924 m. įstojo į Kėdainių pradžios mokyklą, bet po metų šeima išvyko į Mažeikius. 1927 m. Aleksandras baigė Mažeikių pradžios mokyklą, toliau mokslą tęsė Mažeikių valstybinės gimnazijos 1-oje klasėje. Baigęs keturias klases, 1932 m. pradėjo mokytis Plungės mokytojų seminarijoje, baigęs du kursus buvo perkeltas į Šiaulių mokytojų seminariją. 1934 m. mirė tėvas, gyvenimo sąlygos žymiai pablogėjo, iš namų gaudavo mažai paramos, tad turėjo pats užsidirbti mokesčiui už mokslą ir pragyvenimui. 1936 06 20 baigė keturis kursus, bet dėl pablogėjusios sveikatos nelaikė baigiamųjų egzaminų. Tai pačiais metais kreipėsi į Valstybinę egzaminų komisiją prašydamas leisti laikyti baigiamuosius egzaminus pradžios mokyklos mokytojo praktikanto cenzui gauti. Komisija prašymo išduoti jam aukštojo mokslo atestatą ir

Aleksandras Zapkus-Piliakalnis

atleisti nuo praktikos pamokų nepatenkino. Nuo 1936 11 01 dirbo laisvai samdomu mokytoju. 1936 m. gyveno Mažeikiuose, Mažojoje g. 10, 1937 m. - Žvyreliuose, 1938 m. - Dabikinėje ir Miškėnuose, 1939 m. - vėl Mažeikiuose, Vaičkaus g.10. (Leopoldo Rozgos komentaras: „Minimas Žvyrelių k. pavadinimas netikslus. Netoli Dabikinės, Akmenės r., yra buvęs Žvyrelės vienkiemis, kuriame būta pradinės mokyklos. Tokių Miškėnų irgi nesu girdėjęs, tačiau šiuose kraštuose yra buvęs Meškėnų dvaras".)

1940 09 - 1941 04 Aleksandras Zapkus dirbo Krakių pradinės mokyklos mokytoju, 1940 09 30 - 1941 10 20 buvo vietos jaunųjų ūkininkų ratelio vadovas. Gyveno Vieکشniuose, dirbo vietos mokykloje mokytoju. Buvo tautininkų partijos narys, šaulys, Vieکشnių valsčiaus nacionalinio pasipriešinimo organizacijos štabo narys (1940 m. Mažeikių NKGB ją susekė). Vėliau slapstėsi. Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės karininkas.

Leopoldui Rozgai pavyko surasti liudytoją. Į redakciją užsukusi klaipėdietė Bronė Ternova (g. 1925 m. Mažeikiuose) papasakojo, kad Zapkai Mažeikiuose gyveno netoli senosios, dabar jau nugriautos bažnyčios. 1938 m. ji buvo pasamdyta prižiūrėti Zapkų sūnaus Kęstučio. Aleksandras gerai mokėjo rusų kalbą.

Kai šeima gyveno Krakiuose, kur abu Zapkai mokytojavo pradinėje mokykloje ketvirtos klasės tebuvo. Tai jie dėstė viską, visus dalykus. Bet Krakiuose neturėjo kaip gyventi, tebuvo vienas kambarėlis, o čia dar ir mažas vaikas, tai jie išsikėlė į Vieکشnius. Apsigyveno Sakalauskų namuose, vietiniai sakydavo - Sakalauskų dvare. Kai 1940 metais atėjo rusai, Bronė sutiko būti skaityklos vedėja, o vokiečiams sugrįžus, A. Zapkus atvažiavo ir pasakė Bronės tėvui: „Jeigu duktė nori likti, tegu eina pas mane tarnauti". Jo automobiliu ir išsivežė. Krakiuose tarnavo pas malūno savininkus Lacus. O kai užėjo vokiečiai, Aleksandras tapo valdžios žmogus. Kariškos uniformos jis nedėvėjo. Turėjo pistoletą. Paskui Zapkai ir Bronė atsivežė į Vieکشnius Kęstučio prižiūrėti, nors Zapkienė tuomet dirbo vaikų darželyje Vieکشniuose. Aleksandras rytą išeidavo į tarnybą, tik vakare grįždavo. Užeidavo toks Švažas, ateidavo Mačys (karo meto Vieکشnių komendantas, g. 1896 m. Santekliuose, Vieکشnių vlsč. L.R.). Pas Zapkienę ateidavo miestelio ponis Savickienė, krautuvininko žmona, Taujenienė. Jankus turėjo krautuvę, gerai mokėjo vokiškai, tai pas jį buvo vokiečių štabas.

Karui baigiantis, Bronė pas Kęstuką ateidavo tik šeštadieniais ir sekmadieniais, tad kur dingo Aleksandras ir kada Zapkienė su vaiku išbėgo į Vakarus, negėjo pasakyti.

Išleistame 1944 m. Žemaitijoje telktos Tėvynės apsaugos rinktinės (TAR) archyve (Lietuvos šaulių sąjunga, Vladas Kazlauskas. Tėvynės apsaugos rinktinė, Vilnius, 1997 m.) minimas j. lt. Aleksas Zapkus. Rinktinė buvo pradėta kurti 1944 m. liepos 29 d. Vieکشniuose. Liepos 30 d. įsakyme Nr. 2, paragrafe 3, rašoma: „įsakau iš apmokytų ir ginkluotų Tėvynės apsaugos vyrų sudaryti kuopą, kurios uždavinys ginti Vieکشnius. Šios kuopos vadu skiriu lt. Zapkų." įsakymą pasirašė vadas kapitonas I. Jatulis ir

adjutantas ltn. K. Žukauskas. Rinktinės dokumentuose Zapkaus pavardė dar porą kartų minima, paskui išnyksta. Žinoma, kad jis su savo būriu kovojo 1944 07 29 kartu su vermachto pulkininko Helmuto Mėderio (Hellmuth Mader) kovos bare ties Vieکشniais, Zaventės bei Daubiškių apylinkėse. Rusų puolimas buvo sėkmingai sustabdytas, o j. leit. A. Zapkus atžymėtas kartu su 1-ojo bataliono dviem kuopomis, papildytomis savanoriais, viso tarp 52 vyrų. Šiame bare lietuviai laikėsi iki rugpjūčio 11 d. Rugsėjo 20 d. pulko įsakyme Nr. 50 (55) A. Zapkus, iki tol ėjęs 4 kuopos vado pareigas, paskirtas 8 kuopos vadu. Kad TAR vadas kapitonas I. Jatulis pasitikėjo A. Zapkumi, netiesiogiai patvirtina, kad jie buvo pažįstami seniai ir turėjo bendrą veiklos barą.

Buvo manoma, kad A. Zapkus galėjo žūti kartu su šimtu kitų savanorių 1944 m. spalio 7-8 d. Sedos ar Barstyčių kautynėse. Rusų tankų išblaškyti rinktinės kovotojai traukėsi kas kaip išmanydamas. Vieni pateko į rusų nelaisvę, kiti per Kuršių neriją prasiskverbė į Vokietiją dar kiti pavieniui grįžo į tėvų namus ar pas artimuosius, daugelis vėliau įsijungė į partizanų struktūras. Leitenantas A. Zapkus buvo tarp tų, kurie pateko į nelaisvę ir buvo vežami į Rusiją. Šeima galvojo, kad jis žuvo, nes apie dailininką K. Zapką „Kultūros baruose“ (1989, Nr. 7, p. 12) I. Kostkevičiūtė rašė: „Kęstutis Zapkus, gimęs 1938 m. Žemaitijoje, Dabikinės dvare, (...)1947 m. su motina (tėvas žuvo Lietuvoje) Kęstutis apsigyveno JAV.“

TAR antros kuopos eilinis Petras Vaškas yra pasakojęs, kad kautynių Sedos gatvėse metu į nelaisvę, iššaudę visus šovinius, išmetę granatas, pakliuvo apie 40 vyrų. Tarp jų buvo ir Aleksandras Zapkus. Prie Ketūnų k. juos suvarė į tuščią klojimą ir užrakino. Nemaitino, nedavė vandens, kol tuo nepasirūpino vietos valstiečiai. Paskui pėsčiomis kelias dienas varė Šiaulių link. Šiauliuose sugrūdo į vagonus ir išvežė į Daugpilio belaisvių stovyklą. Tai galėję būti apie spalio 15-16 d. Kadangi Rygoje dar vyko mūšiai, į Daugpilį važiavo per Kaišiadoris, Vilnių. Čia Aleksandrui Zapkui su keliais draugais ir pavyko iš belaisvių ešelono pasprukti. Tai turėjo įvykti spalio 17 d.

Aleksandras Zapkus ieško ryšio su vietos partizanais ir jį suranda, akistatoje su Žaliu Velniu papasakoja savo istoriją pasisako esąs karininkas, kurių DKA taip trūko. A. Zapkus pasirenka Piliakalnio slapyvardį ir priskiriamas tik štabo darbuotoju. Ir tai suprantama: naujai atsiradusiu partizanų negalėjo Žalias Velnias patikėti be išbandymų mūšiuose, o gal laukė operatyvinių žinių iš jo tėviškės? O gal dėl to, kad 1945 m. sausio 7 d. per neatsargumą ūkio viršininkas Dominykas Matačiūnas-Jazminas peršovė Piliakalniui koją. Reikėjo gydytis sužeidimą.

1945 m. pradžioje DKA štabo viršininku buvo paskirtas Jonas Markulis-Vaiduoklis, tačiau jau 1945 03 27 Čiobiškyje jis žuvo. Po Vaiduoklio žūties naujasis DKA vadas M. Kestenis-Serbentas Piliakalnį į tas pareigas ir paskiria, kadangi jis ne tik vienas iš nedaugelio apygardos kovotojų turėjo karininko laipsnį, bet buvo sumanus, išmanė karinę taktiką. Genelis savo atsiminimuose teigė, kad Piliakalnis buvo geras organizatorius. Kai po nelaimės Čiobiškio vaikų prieglaudoje partizanų jėgos buvo išblaškytos, jis su

Serbentu ir Žaliu Velniu sugebėjo greitai atstatyti ryšį tarp rinktinių, batalionų. Per 1945 m. rudenį NKVD vykdomą ofenzyvą nuostolių buvo mažai, nes apie tai partizanai jau turėjo operatyvinių žinių, štabas pasitraukė į Vaitelio apygardą kur pralaukė apie du mėnesius. Sako, vaikščiojo karininko švarku ir kepure, odinėmis ulono kelnėmis.

Janina Penkauskaitė-Kudelytė, gyvenusi Rusių Rage, 1998 m. teigė, kad Piliakalnį, apsirengusį kariškais rūbais, į Dienovydžio k., Gelvonų vlsč., pas senelę Antaniną Usevičienę, kurji gyveno, 1944 m. rudenį atvedė Jonas Daškevičius-Papūga. Teta Veronika Usevičiūtė, esą vakare jį nuvedusi į Gegužinę pas kleboną Steponą Rudžionį. Jau 1945 m. pradžioje, žiemą Piliakalnis pas juos į sodybą buvo užsukęs su savo būriu. Aldona Sipavičiūtė-Velnio Išpera teigė, kad 1945 m. sausio mėn. Piliakalnį pirmosiomis dienomis jį atvedusi pas Žalią Velnią. Buvęs ramaus būdo, aukštas, sakėsi esąs žemaitis, tačiau tikrosios pavardės niekas nežinojo.

1945 m. gruodžio mėn. Bolševiko būrį išblaškė kareiviai. Mūšyje žuvo ir būrio vadas Leonas Kudelis-Bolševikas. Liko be vado keliolika kovotojų greitai išsirinko juo Juozą Kudelį-Dobilą. DKA vadovybė norėjo išsiaiškinti padėtį būryje, tad 1946 m. pradžioje pakeliui į susitikimą su B rinktinės vadovybe Piliakalnis su grupe karių ir štabo ryšininke Aldona Paulavičiūtė-Indyra atvyko į šio būrio dislokavimo vietą Darvydų miške. Įsitikinęs, kad būrys kovingas, išsprendęs visus organizacinius reikalus, patraukė Ukmergės link. Su vietos partizanais 1946 m. kovo mėn. užpuolė Pabaisko stribus. Daugiau nei 3 mėnesius gyvena Ukmergės apskrityje, kur bando sustiprinti ryšius tarp rinktinių.

Grįžo atgal į A rinktinės kovų vietas pro Mančiušėnus, pailsėjo Sližių pelkėse. Prie Gegužinės persikėlė per Nerį. Kovo 24 d., grįžtant į Žaslių ir Kaišiadorių apylinkes, kuriose vis dar buvo didelis partizanų skaičius, Šilonių miško pradžioje, laukuose prie Dubių vnk. (Kaišiadorių r., prie Jačiūnų k.), kelią pastojų Kaišiadorių garnizono kareiviai. Mūšio išvengti nepavyko. Tada žuvo Aleksas Zapkus-Piliakalnis, Julius Junaitis-Vanagas, štabo ryšininkė Aldona Paulavičiūtė-Indyra, Laukinuke ir A. Kavaliauskas-Papartis.

Albinas Bagdonavičius iš Rusių Rago, Musninkų vlsč., taip aprašo Dubių mūšį, kuriame Piliakalnis žuvo: „Ten partizanai stovyklavo, su jais kartu buvo ir Žalias Velnias. NKVD kareivių partizanai buvo atkirsti nuo miško, todėl teko trauktis pražliugusiais keliais ir pievomis. Besitraukiant Piliakalnis ir buvo sužeistas. Judėti jau negalėjo. Tai pamačiusi ryšininkė Aldona Paulavičiūtė-Laukinukė puolė štabo viršininką gelbėti, o partizanas M. Bulauka-Kolumbas užstojo kelią sakydamas, kad tai labai pavojinga. Tačiau drąsi mergina, išvadinusį delsiančius bailiais, puolė padėti ir žuvo. Piliakalnis, matydamas, kad neišsigelbės, sunaikino štabo dokumentus, nusišovė. Tada žuvo dar du partizanai, 11 buvo sužeisti“.

1945 metai atžymėti Piliakalnio aktyvia veikla stiprinant ryšius su kuopomis ir būriais. Štai vasarą jis svečiuojasi Pašulių-Beištarkio-Livintų miškuose DRA A

rinktinės veikimo zonoje. Čia jis bendrauja su rinkinės vadu Petru Klimavičiumi-Uosiu, o birželio 25 d. Beištrakiuose (Kaišiadorių vsl.) susitinka su Žalio Velnio vadovaujama apygardos vadovybe. Čia nutarta sutelkti dėmesį ryšiams su Ukmergės B rinktine, LLA vadovybe. Piliakalnis į Kauną siunčia ryšininkę Aldoną Paulavičiūtę-Indyrą Laukinukę. Štabo bunkerius prie Neries, Budelių k., išduoda provokatoriai NKVD kareiviai. Juose slapstosi Piliakalnis su Steponu Rudžioniu-Vėju bei grupė partizanų. Piliakalniui ir Vėjui apsisėkė pabėgti, keli partizanai žuvo. Todėl liepos mėn. pabaigoje Žalias Velnias su Piliakalniu bei 60-70 partizanų persikelia per Nerį, nueina iki Taujėnų, Deltuvos, susitinka su B rinktinės vadovybe. Siesikų vlsč. vyksta pokalbis su Vyties apygardos vadovais. Po dviejų mėnesių sugrįžta į Livintų (Kaišiadorių vlsč.) miškus. 1945 metais partizanai patyrė daug netekčių, išdavysčių, įbauginanti represijų, kai kurie partizanai legalizuojasi. 1945 m. spalio 10 d. Žalias Velnias su Piliakalniu atstovauja DKA vadovybę Dainavos k., Žaslių vlsč., miškuose, kur dalyvauja apie 400 partizanų.

Liudytojų teigimu, pastate Kaišiadoryse, Vytauto Didžiojo g. 22, 1944-1953 m. buvo NKVD-MVD-MGB būstinė. Pastato pirmame aukšte vykdavo tardymai ir kankinimai, o rūsyje buvo areštinė, kur taip pat kalindavo suimtus žmones. Prie jo buvo niekinami apylinkėse žuvusių partizanų palaikai, tarp jų ir prie Dubių žuvęs Piliakalnis su draugais. Pavyko sužinoti, kad Piliakalnio ir Indyros kūnai slapta buvo palaidoti prie Kaišiadorių kapinių tvoros. Žinoma, dabar ten užaugę krūmai, nes kapo kauburėlio drąsuoliai palikti negalėjo, o Lietuvos nepriklausomybės laikų sulaukė ne visi.

Kaišiadorių partizanų koplytėlės atminimo lentoje iškalta Alekso Zepkaus pavardė.

JONAS   MARKULIS-VAIDUOKLIS   (1910-1945)

1945 02 0 - 1945 03 27 DKA štabo viršininkas.

Lietuvos kariuomenės leitenantas, DKA štabo viršininkas. Žinoma, kad 1945 01 15 reorganizavus DKR į Vilniaus apygardos 5-osios LLA apylinkės Vanagus, štabo viršininku tapo Stasys Misiūnas-Senis. Tačiau jau vasario mėn. 5 d. šio junginio štabo viršininku buvo paskirtas Jonas Markulis. Kilęs iš Deltuvos mst., Ukmergės apskr., turėjo du brolius - Juozą ir Steponą bei seserį Jadvygą. Jonas šeimoje buvo vyriausias. Apie viduriniųjų Stepą (g. 1918 m.) žinoma tiek, kad jis buvo karininkas, tarnavo sovietinėje kariuomenėje Vilniuje iki Jono žūties. Tada iš tarnybos dezertyravo ir pradėjo partizanauti Vyties apygardoje pas Vaitelį. Jau vėliau žuvo. Jaunėlis Juozas (g. 1923 m.) buvo suimtas ir nuteistas 10 metų kalėti. Sesuo Jadvyga liko nuošalyje, vėliau persikėlė gyventi į Kauną ten ir mirė.

Jonas Markulis 1932 m. baigė Kauno aukštesniąją komercijos mokyklą. Jau kitais metais buvo pašauktas tarnauti į Lietuvos kariuomenę. 1934 m. baigė Kauno karo mokyklą suteikiant jaunesniojo leitenanto laipsnį. 1934-1939 m. studijavo VDU, o

DKA VADAI

vokiečių okupacijos metais buvo Smargonių (Ašmenos apskr.) burmistru. Nuo 1944 m. rugpjūčio mėn. išėjo partizanauti, nuo 1945 m. kovo mėn. buvo DKA 5-ojo bataliono vadas. Paskirtas štabo viršininku, Vaiduoklis savo būstinę įrengė Čiobiškio vaikų prieglaudoje. Šis paskyrimas galėjo turėti neigiamų pasekmių DKA likimui. Mat Vaiduoklis buvo Juozo Albino Markulio-Erelio pusbroliu, tačiau tai užmigdys Žalio Velnio budrumą. Šiandien žinome, kad Vaiduoklis su savo išdaviku pusbroliu ryšių nepalaikė, iki pat žūties liko ištikimas garbingai kovai su okupantais.

Partizanas Albinas Bagdonavičius savo atsiminimuose irgi teigia, kad 1945 m. sausyje Jonas Markulis dar gyveno Deltuvoje ar Ukmergėje. Jis - buvęs Lietuvos kariuomenės vyr. leitenantas, 1943 m. tarnavo vokiečių batalione kuopos vadu kartu su viršila Benediktu Trakimu. Brolis Steponas (g. 1918 m.) buvo karininkas, tarnavo sovietinėje kariuomenėje, tačiau po brolio žūties nuėjo partizanauti į Vyties apygardą ir ten žuvo. Kitas brolis Juozas buvo vėliau suimtas ir nuteistas kalėti. Sesuo Jadvyga išgyveno pokario žiaurumus ir mirė Kaune.

Sako, sutikęs užimti naujas pareigas, Jonas Markulis Čiobiškio vaikų prieglaudos darbuotojo perrengtas moterimi buvo atvežtas į Čiobiškį vežimu. Tačiau tai įvykti turėjo 1944 m. gruodyje, nes kun. Liudvikas Puzonas 1946 02 13 apklausoje tvirtino, kad jis su Vaiduokliu buvo susitikęs prieglaudoje per 1944 m. Kalėdas, o kiek vėliau, jau 1945 metais, kartu buvo progimnazijos direktoriaus Juozo Četrausko vaiko krikštynose irgi Čiobiškio miestelyje. Iki paskyrimo štabo viršininku jis su draugais spausdino įsakymus, leido laikraštėlį rašomosiomis mašinėlėmis, kurių viena priklausė partizanams, o kita buvo pasiskolinta iš prieglaudos. Mašinėlė gerai spausdinti mokėjo Stasys Marcinauskas-Senis. Kodėl Vaiduoklis, būdamas leitenantu, iš karto nebuvo paskirtas štabo viršininku, jei jis buvo pakviestas į štabą, nežinoma.

Kai kurie partizanų vadai Vaiduoklio pasirinkimą įrengti Čiobiškio vaikų prieglaudoje apygardos štabo būstinę vadino pavojingu. Juo labiau, kad kelias dienas prieš nelaimę iš prieglaudos dingo Česlovo Tveragos asmeninis ryšininkas Vytautas Granickas. Saugumas mokėjo nuteikti paauglį išduoti partizanus, sujungti gražiu elgesiu ir nuostaba, kad toks jaunas ir būdamas našlaitis susidėjo su partizanais. Juk jo laukia tokia graži ateitis... Net kun. Liudvikas Puzonas, būdamas atsargus ir patyręs konspiratorius, dėl štabo vietos su apygardos vadovybe metu įrodinėjo, jog nelaimės atveju gali nukentėti įstaigos vadovai ir jis, kaip parapijos klebonas. Iš Vilniaus paskirtas apygardos vadas Serbentas, supratęs apie pavojų, prižadėjo iš prieglaudos išeiti, bet to pažado neįvykdė, nes tam prieštaravo Vaiduoklis. Tuo metu panaikinus vienuolyną, čia gyvenusios *vienuolės-benediktietės* tapo lyg ir pasaulietėmis. Veronika Sorokinaitė buvo paskirta vaikų prieglaudos vedėjos pavaduotoja, Vaiduoklis gyveno pusiau legaliai, dirbo prieglaudos buhalteriu, vėliau slapta su Veronika susituokė. Tai ir sudarė prielaidas partizanui nepamatuotai rizikuoti.

Kunigo nuojauta, deja, pasitvirtino...

1945 m. kovą NKVD kareiviai sekė partizanų judėjimą, turėjo savus informatorius. 1945 03 27 kova vaikų prieglaudoje buvo negailestinga, tačiau nelygi, nes puolančių gretos turėjo šimtus kareivių. Partizanai traukėsi Neries upės link, tačiau juos persekiojo kulkos vaidžiais ginkluoti priešai. Susišaudyme žuvo Jonas Markulis-Vaiduoklis. Sako, Vaiduoklis buvo sužeistas įmestos į patalpą granatos. Pamatęs savo padėties beviltiškumą vyras nusišovė. Veroniką Sorokinaitę tą pačią dieną areštavo, vėliau nuteisė 10 m. kalėjimo. Už užsispyrimą ir situacijos neįvertinimą Vaiduoklis apmokėjo savo ir kelių ginklo draugų gyvybėmis.

Stasys Misiūnas-Senis mūšyje buvo suimtas. Vytautas Lapinskas-Beržas (g. 1920 m. Rusių Rago k.) tada atostogavo, mokėsi Vilniuje, tad padėjo palaidoti žuvusius. Jo tėvo Petro Lapinsko namuose 1945 m. vasario - kovo mėn. buvo slaugomas partizanas Kibirkštis, čia nakvodavo ryšininkė Velnio Išpera. Po šių įvykių Vytautas į auditoriją negrįžo, o išėjo partizanauti. Deja, buvo išduotas ir 1946 02 08 suimtas. Kalėjo Molotovo srities lageriuose, ten 1948 01 14 žuvo.

Be to, Rusių Rago kaime sunaikinta taip vadinama lauko ligoninė, kur buvo gydomi partizanai. Du žmonės bandė bėgti, bet buvo nušauti. Du ligoniai buvo suimti kartu su medicinos seserimi ir felčeriu. MGB archyvuose esantys dokumentai nurodo, kad tuo metu LLA 5-ajai apygardai vadovavo Serbentas, o Žalias Velnias buvo jo pavaduotoju. Kovoje žuvo 5 partizanai, suimti gyvi 3 kovotojai ir 9 pagalbininkai.

ZIGMAS KACEVIČIUS-GENIJUS (GENIUS, GENYS) (1922-1945)

1944 10 01- 1945 04 13 A rinktinės 3-ojo bataliono vadas.

Gimė Gilučių k., Žaslių vlsč. Partizaninėje kovoje kovojo ir jo brolis Bronius-Kriaušė, žuvęs 1945 m. balandžio mėn. Dainavos miške.

Jau 1944 m. liepos mėn. Zigmas sujungė tėviškėje besislapstančius vyrus. Rugpjūčio mėn. jo vadovaujamas būrys prisijungė prie Didžiosios Kovos būrio. Tada Žalias Velnias patvirtina išplėstą būrio vadovybę iki 12 asmenų, tarp kurių buvo ir Zigmas Kacevičius. 1944 m. gruodžio mėn. viduryje buvo paskirtas A rinktinės 3-ojo, Žiežmarių bataliono vadu, turėjo viršilos laipsnį.

Bataliono sudėtyje veikė ir J. Lissausko-Erelio iš Pamūšio k., Musninkų vlsč., pagalbinis padalinys. Žinoma, kad 1944 m. gruodžio pabaigoje Genijaus būrio kovotojai užpuolė Kauno-Vilniaus plentą važiuojantį automobilį, atėmė iš važiavusių dokumentus.

Kai 1945 m. vasario mėn. ryšininkė A. Paulavičiūtė-Indyra perspėjo vadovybę apie kareivių perdislokavimą iš Utenos į Ukmergės apskritį, buvo nuspręsta persikelti per Nerį į Žaslių, Vievio vlsč. Tada Genijaus 40 partizanų būrys laukė jų Kaugonių miškuose. Deja, DKA štabo darbuotojai Čiobiškyje uždelsė.

Žuvo 1945 04 13 Kaugonių miške, Žaslių vis, kartu su 5-osios apyl. vadu Mečislovu Kesteniu-Serbentu. Istoriko K. Kasparo teigimu, jau 1945 m. gegužę

Z. Kacevičius-Genijus buvo minimas antruoju Žalio Velnio pavaduotoju. Dar kovo mėn. jis, kaip DKR vado pavaduotojas, inspektavo Kauno ir Trakų būrius.

Po brolio žūties, 1946 m. suimta Genijaus sesuo Birutė (g. 1928 m.).

STASYS MISIŪNAS-SENIS (1907-1962)

1945 01 15-1945 02 05 DKA štabo ir org. skyriaus viršininkas.

Gimė Slabados k., Kaišiadorių vlsč. Ūkininkas, partizanavo nuo pat 1944 m. vasaros. Su žmona Elena (g. 1915 m.) augino sūnų Stepą (g. 1939 m.) ir tris dukteris: Ireną (g. 1937 m.), Reginą (g. 1941 m.) ir Nijolę (g. 1943 m.) Su Žaliu Velniu juos nesiejo giminystės ryšiai, tačiau vadas čia dažnai lankėsi. 1945 m. vasario ir birželio mėn. buvo apsistojęs DKA štabas. Iš Slabados k. buvo kilęs Senio giminaitis Misiūnas Motiejus, Motiejaus-Kryžiuotis (g. 1920 m.), būrio vadas, suimtas jau 1949 m., Adomas Raudeliūnas (g. 1908 m., suimtas 1945 m.), taip pat Jonas Grigaliūnas (g. 1920 m., suimtas 1945 m.)

Kaimas buvo 9 km atstumu nuo Kaišiadorių, o iki Žaslių - 7 km. Per kaimą tekėjo Taurės upelis, netoli buvo miškeliai. Už puskilometro buvo Kasčiukiškių dvaras. Keliose kaimo sodybose gyveno partizanai. Jau 1946 12 13 O. Jankauskienės sodyboje žuvo partizanas A. Taparauskas-Špokas, dar 3 kovotojai buvo suimti. Tuo metu kaime buvo 26 sodybos ir 72 gyv., tačiau pokario kovose žuvo, buvo nuteisti ar išvežti į Sibirą apie 20 gyventojų. Tačiau ir likę Lietuvoje nebuvo linkę susitaikyti su okupanto vedamu lietuvių nurusiniu, kaimas buvo vieningas.

1944 m. rugsėjo-spalio mėn. DKR daugiausiai veikė Žaslių, Žiežmarių, Vievio, Musninkų vlsč. Spalio pabaigoje štabas (vadas ir 15 partizanų) buvo įsikūręs Janionių k., Musninkų vlsč., o jau lapkričio pradžioje - Kaugonių miškuose. Čia, 4 km atstume nuo kaimo, vyko rinktinės vadų pasitarimas, po kurios Žalias Velnias atrinko iš kiekvieno būrio sumaniausius ir energingiausius vyrus štabo apsaugai. Tai buvo 2-3 būriai (viso apie 60 partizanų), o vadovauti jiems paskyrė sumanų partizaną Stasį Misiūną.

Žinoma, kad 1945 m. sausio 15 d., kai naujasis apygardos vadas Mečislovas Kestenis-Serbentas važiavo į Kaišiadoris perimti vadovavimą iš Žalio Velnio, ryšininkai susitikimo vietą numatė Slabadoje, o slaptažodį „Senis“, leidžia manyti, kad S. Misiūnas ir turėjo jo ten laukti.

DKA vadui (tada dar LLA Vanagų 5-oji apygarda) sugrįžus į Kaišiadorių vlsč., jo įsakymu Stasys Misiūnas-Senis buvo paskirtas į DKA štabą, tvarkė visus dokumentus. Serbentas tame įsakyme teigė, kad LLA noriai ir atkakliai kovoja su klastingu priešu. Kartu su jį pakeitusiu Jonu Markuliu-Vaiduokliu kurį laiką gyveno Čiobiškio vaikų prieglaudoje. Užpuolus stribams, sugebėjo pasislėpti, todėl išliko gyvas. Po poros savaičių suimtas ir nuteistas 10 m. lagerių bei 5 m. tremties. Paleistas iš kalėjimo, apsigyveno Minske, ten ir mirė.

Po Senio suėmimo, jau 1948 05 22 jo žmona ir keturi mažamečiai vaikai buvo išvežta į Jeniseisko r., Vorogovo gyv. Ten vargo daugiau nei 10 metų, kol 1959 m. grįžo į Lietuvą.

Stasiui Misiūnui yra suteiktas Kario savanorio statusas (po mirties).

BENEDIKTAS TRAKIMAS-GENELIS (1921-1998)

1946 03 25-1947 05 18 DKA štabo viršininkas.

Gimė Naujajėžio k., prie Žaslių, šeima turėjo 23 ha žemės, gerus statinius. Tėvas Jurgis buvo gyvenęs JAV, mokėjo kelias kalbas, šešiomis kalbomis rašė. Buvo pilnas lietuviškumo. To išmokė ir savo šeimą - septynias dukras ir sūnų. Motina Emilija Marcinkevičiūtė kilusi iš netolimo Paukščių k.

Augo ketvirtas vaikas šeimoje. Karo pradžioje buvo dvidešimtmetis. Iš pradžių tikėjo, kad vokiečiai Lietuvai suteiks bolševikų atimtą nepriklausomybę, net buvo mobilizuotas į jų armiją. Turėjo viršilos laipsnį. 1943 m. pabėgo ir pasiekė Vilnių. Prie Vievio iššoko iš traukinio. Taip grįžo namo.

1944 m. liepos mėn. pusbrolis Bronius Marcinkevičius-Uosis nuvedė Benediktą į Kazio Surmilavičiaus-Kleavelio būrį. Čia davė partizano priesaiką, gavo Genelio slapyvardį. Po kurio laiko Klevelis, sužinojęs, kad Benediktas buvęs karys, paskyrė vadovauti pusei savo būrio, apie 40 žmonių. Tik Benediktas nepatenkintas - būriui trūksta kariškos drausmės. Užneryje, Musninkų apylinkėse, pirmą kartą pamato būsimą apygardos vadą Žalią Velnią. Benediktas pasiskundžia, kad reikia partizanus mokyti

karinės drausmės, nes vyrai mūšyje gali pakrikti. Žalias Velnias nutaria paimti Genelį į štabą, o jo vietoje skiria partizaną Putiną iš Kiemelių k., Kaišiadorių vlsč. Žalio Velnio adjutantas Antanas Kacevičius-Dagilis pasiūlo būti atsakingu už radijo stotį. 1945 m. kovo mėn., jiems esant Čiobiškio vaikų prieglaudoje, stotį perdavė Jonui Markuliui-Vaiduokliui.

Štabe vyrai aukšto ūgio, drausmingi. Partizanai ant rankovių nešioja ženklą: trikampį su apygardos užrašu ir trispalve viduryje. Leitenantas Vaiduoklis Geneliui išaiškino organizacijos struktūrą, apygardos ribas. Tada į partizaninę kovą įsijungė ir trys Benedikto seserys.

Kartu pergyvena ir nelaimės. Štai 1945 m. vasario 4-5 d. NKVD areštuoja Žalio Velnio žmoną, du jo sūnelius, septynių metų dvynukus.

B. Trakimas-Genelis

Žmona buvo nėščia, kalėjime pagimdė trečią vaiką. Enkavedistai nutaria pasilikti vaikus įkaitais, o moterį išsiunčia pas Žalią Velnią, kad ta perduotų jam laišką. Žmona savo vyrą randa Ukmergės apskrityje, Musninkų vlsč., Pigonių k. Matyt, čekistai sekėjos pėdomis, nes po nakties štabo stovyklą užpuolė kareiviai su sribais. Kautynių metu žuvo Žalio Velnio žmona ir štabo viršila. Tai įvyko 1945 metų vasario mėnesio 4-5 d. Tą dieną Pigonių k. buvo įsikūręs štabas, apygardos vadai buvo išvykę. Užpuolus kareiviams, prasidėjo pragaras.

Situacija buvo sunki, nes atsidūrė klonyje, visi kaip ant delno, o kareivių - galybė. Vienam būriui vadovavo Petras Petkevičius-Dramblys, o kitam Viktoras Kasmocius-Kirvis (g. 1918 m.). Jo anksčiau niekas nepažinojo. Buvo atvykęs iš Ukmergės. Aukštųjų vadų nėra, sutriko vadovavimas. Tada Genelis ryžtasi padėti vadovauti zarasiškiui rinktinės vadui Karijotui. Šiame mūšyje jis buvo atžymėtas.

Kai baigėsi kautynės, pasisėkė paimti tris rusų pastotės su amunicija. Aukų daugiau nebuvo, tik vieną partizaną sužeidė. Atsitraukė per Nerį, kur jau buvo Žalias Velnias. Jis tada pasakė, kad žuvo jo žmona.

1945 04 13 Genelis dalyvavo mūšyje su rusų kariuomene Dainavos-Kaugonių miške. Kareiviai įsitvirtino palei Neries upę, atkirto plentą Kaunas-Vilnius. Sako, rusai sutelkė 2-3 divizijas ir viską malė, ką galėjo. Geležinkeliu atvyko šarvuotas traukinys. Kautynėms tada vadovavo DKA vadas Mečislovas Kestenis-Serbentas ir Žalias Velnias. Nutarė iš apsupties veržtis, ir kai priėjo geležinkelį, iš kitos pusės privažiavo šarvuotas traukinys. Tada užvirė kautynės. Iš Genelio pažįstamų čia žuvo partizanas Genijus iš Žaslių vlsč., Gilučių k., Serbentas, Smilga, Dagilis. Vien iš jų dalinio žuvo 17 vyrų, Serbentas neteko net 37 vyrų. Genelio teigimu, po kautynių į molduobę kareiviai sumetė 75 rusus, o mūsiškių žuvo apie 17 ar 18. Iš savo krūvos rusai tris atskyrė ir pridėjo prie žuvusių partizanų. Tai buvo sribų lavonai.

Persikėlė per Nerį, tad rusai liko kitoje pusėje. Vilko būrys buvo likęs kitoje Neries pusėje žvalgybos tikslu, todėl jis labiausiai nukentėjo. Netoli Čiobiškio juos apsupo, ir apie 30 vyrų žuvo.

Genelis per DKA štabo užpuolimą Čiobiškio vaikų prieglaudoje 1945 03 27 buvo išvykęs, tad nelaimės išvengė.

1945-1946 m. žiemą praleido ramiai, be didesnio judėjimo. Bijojo palikti pėdsakus sniege. O jau 1946 m. kovo mėnesį išėjo įžygį. Užpuolė Pabaisko (Ukmergės apskr.) sribus, pavienius priešus. Grįžtant Šilonių miške anksti rytą kiek netikėtai kelią pastoję rusų garnizonas. Didelio mūšio išvengė, tačiau jau vidurdienį susidūrė su Kaišiadorių garnizonu prie Dubių. Čia žuvo štabo viršininkas Piliakalnis, ryšininkė Indyra, Laukinuke, eiliniai Vanagas, Kirvis. Priešas neteko tik vieno žmogaus. Po Piliakalnio žuvimo štabo viršininku buvau paskirtas Genelis.

1946 metų rugpjūčio mėn. 12 d. Vilniuje įvyko pirmasis partizanų atstovų suvažiavimas. Buvo iškviesti ten ir Genelis su Vyteniu. MGB norėjo tada visus

likviduoti. Laimei, Žalias Velnias liepė Geneliui, Vyteniui ir Drambliui kuo greičiau grįžti į apygardą, taip išsaugodamas jiems gyvybes.

J. Lukša 1947 m. sausio mėn. išaiškina, jog Erelis yra MGB agentas. Buvo ruošta operacija per sausio 18 d. suvažiavimą likviduoti visus rezistencijos vadus kartu. Nepavykus tai, vasario mėnesį į Tauro apygardą per ryšininkę Ožką Genelis buvo iškviestas pas Tautvaišą ir Lukšą. Susitiko Veiveriuose. Aiškinosi dvi paras. Geneliui buvo keista, kad Lukša gyvena Vilniuje, dirba kartu su Ereliu, sužino, kad tas provokatorius, bet sugeba pasitraukti nuo Lukšos. Deklaracija, kurią pasirašė suvažiavime, guli MGB stalčiuose, ryšys su užsieniu nutrūkęs, Hektoras-Alfonsas suimtas Lietuvos pasienyje, kai grįžo iš užsienio, Žalias Velnias suimtas ir sėdi Maskvos kalėjime. Pastaroji žinia sukrėtė Genelį, nes vadas buvo jiems tautos didvyris, partizaninio judėjimo organizavimo asas, bebaimis ir plieninės valios žmogus. Grįžęs iš Veiverių ir norėdamas abejonėms išsklaidyti, kiek pailsėjo apygardos štabe, gerai apsiginkluoja, įsideda į kišenę miną ir važiuoja į Vilnių pas Erelį. Apie tą kelionę žinojo tik vienas žmogus - jo adjutantas Benius Kavaliauskas. Atvykęs į Vilnių, Erelio dar laukė keturias dienas. Susitikimas įvyksta Antano Aršukauskio bute. Buvo šalta vasario mėnesio diena. Posėdžiavo apsivilkę paltais, susitarti sunkiai sekėsi. Veiveriuose Lukša jam negalėjo visiškai įrodyti, kad Erelis ir Griežtas provokatoriai, o dabar ir tiedu savo nekaltumo neįrodė. Geneliui neliko nieko, kaip tik pareikalauti, kad parodytų sveiką ir gyvą Žalią Velnią. „Kai matysim jį prieš akis, tik tada galėsime kalbėtis“, - pasakė jis tada. Erelis sutiko surengti tokį susitikimą, tik apgailestavo, kad šiuo metu Žalio Velnio Vilniuje nėra. Liepė pasiruošti užduočiai. Dar paklausė Genelis, kiek vyrų galės paimti į tą pasimatymą. Atsakyta jam buvo, kad gali vykti tik su vienu. Tačiau nujausdamas provokaciją, susitikimui su Žaliu Velniu Genelis buvo sutelkęs 21 partizaną, kurie laukė komandos. Manė juos apgausiąs, o apgavo jį patį.

Buvo paprašytas dar nuvykti į Kauną, perduoti slaptažodį. Išdavė pasą, pažymą, kad jis yra žemės ūkio ministerijos matininkas. Į Kauną išvažiavo su seserimi Onute-Ožka. Gegužės 18-tą, gražią ir saulėtą rytą, Laisvės alėjoje jį su seserimi keturi kareiviai suėmė. Taip prasidėjo kelionės po kameras. Tardė pats Bartašiūnas, už visus žiauresnis. Tardymai prasidėdavo trečią val. nakties ir tęsdavosi iki ryto. Mušė, kankino specialiais įrankiais. Paskui teismas, tremtis. Į Lietuvą grįžo po 43 metų.

Apie rezistencines kovas paliko daug atsiminimų ir liudijimų.

Pagal B. Trakimo-Genelio pasakojimą, 1994 m.

1998 05 05 po sunkios ligos Genelio gyvybė užgeso. Palaidotas šeimos kape žmonos tėviškėje Migučionyse, Trakų rajone. 1998 m. balandžio 28 d. Lietuvos Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus dekretu Benediktas Trakimas-Genelis buvo apdovanotas Vyčio Kryžiaus 3 laipsnio ordinu, kurį ligoninėje turėjo įteikti pats Lietuvos Prezidentas. Deja, nespėjo, nes iki tos iškilmingos akimirkos partizano širdis nustojo plakusi.

B. Trakimui 1998 m. balandžio 18 d. buvo pripažintas kario savanorio statusas (po mirties), 1998 m. balandžio 27 d. KAM įsakymu suteiktas dimisijos pulkininko leitenanto laipsnis.

Iki mirties jis buvo atkurtos LLKS DKA vadas.

VLADAS ALIŠAUSKAS-PUŠKINAS
(1917-1949)

1949 07 12-1949 12 30 DKA štabo viršininkas, partizanų leitenantas.

Vladas gimė 1914 m. Juknionių k., Žemaitkiemio vlsč. Tėvelis Juozas buvo ūkininkas. Partizanauti pradėjo dar 1944 m. Praėjo penkerių metų Golgotą. Turėjo partizanų leitenanto laipsnį.

Iš pradžių buvo B rinktinės vado pavaduotojas, paskui rinktinės vadas Apygardos štabo viršininku paskirtas į pareigas 1949 m. kovo 28 d., žuvus Jonui Jurui-Žilviniui.

Žuvo kartu su KDA vadu Plienu, kai 1949 m. pabaigoje jie buvo bunkeryje Juodkiškių k. ūkininko sodyboje. Tada MGB agentas „Veter“ („Vėjas“) susekė, kad Juodkiškių k., Pabaisko vlsč., pradžios mokyklos, įsikūrusios ūkininko ūkyje, ūkiniuose pastatuose gali būti įrengta slėptuvė. Agentas nustatė pagal tai, kad Bronius Tratulis, atsikėlęs čia gyventi, kai sodybos šeimininką Vagulį ištrėmė į Sibirą per dažnai lankosi daržinėje. Gruodžio 30 dienos rytą MGB kariuomenė glaudžiu žiedu apsupo pastatus. Klojime po arklių gardų jie aptiko apygardos štabo bunkerį. Po įvykusio susišaudymo iš bunkerio buvo iškelti penkių žuvusių laisvės kovotojų kūnai, nes gynėjai susisprogdino. Tą lemtingą dieną žuvo DKA vadas Alfonsas Morkūnas-Plienys, jo pavaduotojas Vladas Ališauskas-Puškinas, kuopos vadas Bronius Medalskas-Krienas, Juozas Grigas-Genelis, Geniukas ir Bronius Dūda-Narutis.

V. Ališauskui 2001 m. sausio 03 d. pripažintas Kario savanorio statusas (po mirties), 1998 m. balandžio 28 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu apdovanotas Vyčio kryžiaus ordino Komandoro kryžiumi, paskirtas Lietuvos kariuomenės kūrėjo medalis.

KAZYS ALIŠAUSKAS- SPARTAKAS (1909 (1911?)-1949)

1948 11 12-1949 09 12 B rinktinės vadas, leitenantas.

K. Ališauskas-Spartakas paskirtas į B rinktinės vado pareigas 1948 11 12, Juozui Šibailai-Diedukui perėjus į srities partizanų vadovybę. Prieš tai nuo 1948 02 04 buvo vado pavaduotojas. Apygardos vadu buvo iki savo žūties 1949 03 28.

Kazys gimė Juknionių k., Žemaitkiemio vlsč. Tėvas Danilas Ališauskas, ūkininkas. Po tarnybos Lietuvos kariuomenėje dirbo ūkyje. Sunkiai pergyveno pirmąją sovietinę okupaciją. Nuo 1944 m. birželio mėn. Žemaitkiemio vlsč. Lyduokių mstl. ir Juknionių k.

V. Ališauskas-Puškinas

K. Ališauskas-Spartakas

suorganizavo savisaugos būrį iš 12-20 vyrų, kurie gynė žmones nuo raudonųjų partizanų ir šiaip plėšikaujančių. Jiems tada Kazys Ališauskas vadovavo kartu su Alfonsu Morkūnu.

Vytautas Simonavičius (g. 1924 m.) iš Skrebulių k., Molėtų vlsč., prisimena, kad partizanų vadas dažnai lankėsi Dvarninių k. ūkininko Juozo Katino sodyboje. Jo sūnus Alfonsas buvo Spartako būryje. Čia posėdžiavo rinktinės vadovybė, posėdžių metu būdavo tvarka. Spartakas perskaitydavo partizaninius laikraščius, kuriuos vėliau rėmėjai platindavo. Buvo išsilavinęs, kultūringas kovotojas. V. Simonavičius tada dirbo Šešuolių pradžios mokyklos mokytoju. Jau 1950 m. gavo šaukimą

tarnauti sovietinėje kariuomenėje, tad patarimo kreipėsi į K. Ališauską. Jis, matyt, suprato, kad Lietuva turi saugoti mokytus žmones, todėl patarė Vytautui paklusti.

Žinoma, kad Plienas, tapęs DKA B rinktinės vadu, 1946 04 30 partizanus pagal veikimo zonas suskirstė į 3 batalionus. 2-asis veikė Pabaisko ir Šešuolių vlsč., jam vadovavo Spartakas. Batalione buvo Šturmo ir Tigro kuopos.

1946 05 08 Juknionių k. Plieno partizano grupę, kurioje buvo ir Kazys Ališauskas, pastebėjo Šešuolių garnizono kareiviai. Ėmė persekioti besitraukiančius. Nutarė išsiskirstyti grupelėmis po du. K. Ališauskas su Vytautu Adomoniū-Lokiu (g. 1920 m.) traukėsi Griežionių k. link, tačiau buvo pastebėti Žemaitkiemio kareivių. V. Adomoniui peršovė ranką, tad Kazys toliau traukėsi vienas, pasiekė Lyduokių dvarą. Sužeistas Lokys dar kurį laiką gynėsi, tačiau greitai nusišovė.

Trėmimo į Sibirą metu užverbuotas ūkininkas (ag. slapyvardis „Gaižutis“) 1949 03 28 pranešė MGB, kad Ažupėnų k., Balio Stundžio daržinėje, yra įrengtas bunkeris, kuriame slapstosi DKA B rinktinės vadas Kazys Ališauskas-Spartakas su partizanais. Taip 3 žmonių krauju išdavikas išvengė trėmimo.

Šešuolių vlsč. kareiviai apsupa nurodytą daržinę ir po šieno *prėslu* aptinka bunkerį. Susišaudymo metu trys jame buvę partizanai žuvo. Daržinės savininkas ir naujasis MGB agentas žuvusiųosius atpažįsta. Tai Kazys Ališauskas-Spartakas, rinktinės vadas, partizanavęs nuo 1944 m. Kiti du B rinktinės štabo darbuotojai – tai buvęs Plieno adjutantas Feliksas Mikalajūnas-Žalgiris (g. 1926 m.) iš Griežionių k., Žemaitkiemio vlsč. ir Bronius Morkūnas-Kirka (g. 1925 m.) iš Birželių k., Žemaitkiemio vlsč.

Operacijos metu bunkeryje rasta ginklai, dvi rašomosios mašinėlės, B rinktinės antspaudas, binoklis, įvairūs štabo dokumentai. Pagal rastą partizanų sąrašą vėliau

DKA VADAI

buvo suimti trys vyrai: Zigmas Breiša, Vytautas Zinkevičius ir Vytautas Balžekas. Pastarieji du jau buvo išvykę ir būriui nepriklausė.

Kazio Ališausko-Spartako kūnas buvo užkastas Pivonijos šile, vėliau perlaidotas Dukstynos kapinėse.

Pagal K. Strazdo ir V. Simonavičiaus surinktą medžiagą

PRANAS GRIGAS-GENIUKAS, GENELIS (1922-1949)

1949 03 28-1949 12 31 B rinktinės vadas.

P. Grigas-Genelis

Gimė 1922 m. Paprieniškių k., gyveno Antakalnio k., Pabaisko vlsč. Tėvas Kazys - ūkininkas.

1949 m. pabaigoje Pranas Grigas buvo viename bunkeryje su DKA vadu Plieniu ir štabo viršininku Puškinu Juodkiškių k., Pabaisko vlsč. Bunkerį aptiko kareiviai, nors jis buvo sumaniai įrengtas daržinėje. Nematydami išeities, vyrai susisprogdino. Pagal A. Navickienės versiją, kareiviai daržinėje pamatė V. Ališauską bei P. Grigą ir juos nušovė. Buvę bunkeryje Plienas, kuopos vadas Bronius Medalskas-Krienas (g. 1927 m.) ir būrio vadas Bronius Dūda-Narutis (g. 1912 m.), susisprogdino. Žuvusiųjų kūnus nuvežė vežimais į Ukmergę.

P. Grigui 2002 m. gegužės 14 d. pripažintas Kario savanorio statusas (po mirties).

KAZYS PUODŽIŪNAS-TITNAGAS (1917-1951)

K. Puodžiūnas-Titnagas

Paskutinis B rinktinės vadas nuo 1949 12 30-1950 11 25, tapęs juo po Prano Grigo-Geniuko žūties.

Gimė Vederų k., Želvos vlsč. Iki tapo partizanu, dirbo tėvo Adomo Puodžiūno ūkyje. Žinoma, kad Plienas, tapęs DKA B rinktinės vadu, 1946 04 30 partizanus pagal veikimo zonas suskirsto į 3 batalionus. 3-asis veikė Balninkų, Kurklių, Želvos vlsč., jam vadovavo Titnagas. Batalione buvo Viliaus Karaliaus-Viržio, Stasio Roko-Beržo ir Stasio Narušio-Skiltuvo vadovaujamos kuopos.

1950-uosius praleido kartu su kuopos vadu Stasiu Roku-Beržu (g. 1927 m.), A. Širvinsku-Šalmu (g. 1915 m.), savo adjutantu V. Rinkūnu-Vėtra (g. 1925 m.) Turėjo kelis ryšininkus. Antanas Čereška, gyvenęs Magulos k., 60 m. amžiaus, Jadvyga Rinkūnaitė iš Daubariškių k., kuri tebuvo 20 metų.

Po Plieno žūties MGB jau buvo maniusi, kad B rinktinė sunaikinta, nors formaliai neegzistavo nuo 1950 11 25, tačiau sužinojusi apie Titnago pastangas kovą tęsti, ėmė jį dar labiau persekioti. Buvo suformuota naujasis DKA štabas, kurios nariais tapo Alfonsas Purlys-Ožys iš Skrepetiškių k., Želvos vlsč., vėliau paskirtas apygardos štabo viršininku, Mykolas Paškevičius-Gyls iš Kazokiškio k., Želvos vlsč., vadovavo ūkio skyriui, Jurgis Šinkūnas-Žalvarinis iš Bastūnų k., Žemaitkiemio vlsč., buvo informacinio skyriaus viršininkas, spaudos ir informacijos skyrius buvo pavestas Povilui Puodžiūnui-Žėruoliui iš Vederų k., Želvos vlsč. Vytautas Strazdas iš Žemaitkiemio k., Pabaisko vlsč., paskirtas ir štabo sekretoriumi.

K. Puodžiūnas-Titnagas oficialiai neveikiančią tačiau bandančią vėl organizuoti apygardą padalijo į dvi rinktines ir penkis rajonus. Pirmosios rinktinės vadu paskyrė Praną Kiaušinį-Kiaunę (g. 1923 m.) iš Petrakiškių k., Kavarsko vlsč., nors rinktinė faktiškai neveikė. Antrąją rinktinę sudarė partizanai, veikę kartu su Titnagu.

Žuvo Kazys Puodžiūnas-Titnagas 1951 09 26 Ažumakio miške (Molėtų r.) kartu su dar trimis partizanais, kuopos vadu, paskirtu pirmosios rinktinės vadu Pranu Kiaušiniu-Kiaune, Vincu Miškiniu-Vienuoliu ir Rapolu Purliu-Slapūnu. Stasys Rokas-Beržas ir Stasys Rimkūnas-Jazminas žus 1952 m. balandžio 28 d.

ALEKSANDRAS SKOMINAS-VIENUOLIS (1912-1948)

1945 12 01-1948 02 04 B rinktinės vado pavaduotojas.

Gimė Skominėlių k., Žemaitkiemio vlsč. Tėvelis Stanislovas buvo ūkininkas, tačiau stengėsi vaikams suteikti specialybes. Aleksandras po tarnavimo Lietuvos kariuomenėje pasirinko kitą kelią. Vokiečių okupacijos metu jis buvo Ukmergės kalėjimo prižiūrėtoju, tad antrą kartą rusams okupavus Lietuvą išėjo partizanauti.

1945 12 01 Vienuolis ne tik rinktinės Krieno būrio vadas, bet greitai paskiriamas rinktinės vado Plieno pavaduotoju. Su Plieniu jį siejo draugiški santykiai, vienas kitu pasitikėjo. Vienuoliui DKA B rinktinės, o vėliau ir visos apygardos vadovybė patikėdavo pačius sunkiausius uždavinius, jo būrys dalyvavo daugelyje kovų, kurios tęsėsi tris su puse metų. Buvo visko: netekčių ir didelių pergalių, tačiau vyrai buvo skirti aukai už Lietuvos Laisvę.

Žuvo 1948 02 04 Verškainių miške, Šešuolių vlsč., kai partizanų buvimo vietą susekė KGB informatoriai.

A. Skominui 1999 m. gruodžio 13 d. pripažintas Kario savanorio statusas (po mirties), 2001 m. gegužės 05 d. Lietuvos kariuomenės kūrėjo savanorio medalis.

PETRAS G. RUZDAS- VĖTRA (1921-1950)

1949 07 12-1950 04 01 DKA B rinktinės vado pavaduotojas.

Jonas ir Natalija Gruzdai gyveno Užugirių k., Giedraičių vlsč. Sūnūs Petras (g. 1921 m.) ir Jonas buvo išauklėti Lietuvos patriotais. Kai 1944 m. kūrėsi Vietinė rinktinė, nuėjo ten tarnauti. Tačiau viskas baigėsi tuo, kad broliai vėl atsidūrė tėvų namuose, laukdami ateinančių „išvaduotojų“.

1944 m. vasaros pabaigoje vyrai gavo šaukimus tarnauti sovietinėje armijoje. Nutarė išlaukti ir ieškoti išeities. Vežant juos ir kitus rekrutus į frontą, broliai iš ešelono pasišalino. Grįžo namo, tačiau suprato, kad jiems belikęs tik vienas kelias - į mišką. Susirišo su vietos partizanais. Petras iš karto išėjo į būrį, paskui jį pasekė ir brolis. NKVD ir sribai, sužinoję, kad Gruzdai karinio dalinio nepasiekė, o partizanauja, sekė tėvų namus.

Tačiau suprato, kad vyrai saugosi ir čia nepasirodys, padegė sodybą kurioje sudegė tėveliai ir aštuoniolikmetė jų duktė Juzė.

Po Jono Katino žūties vadovavo būriui Vėtra. Iš pradžių Petras turėjo nedidelį 10-15 vyrų būrį, paskui prisijungė Voldemaro partizanus. 1946-1948 m. pagrindiniai Vėtros kovotojai žiemojo Šešolkos miške įrengtuose bunkeriuose: A. Didžiulis, L. Guobis iš Žalvarių k., K. Dabužinskas-Plienai, Č. Lesnikauskas-Ažuolas ir kt.

Plienai pasitikėjo Petru Gruzdu. Jį paskyrė A rinktinės žvalgybos skyriaus viršininku, o 1949 07 12-1950 04 01 jis buvo B rinktinės vado pavaduotojas.

Buvo daug netekčių. Plienai ir Ažuolas 1948 m. Kūčių naktį Padvarių k. pas Alfonsą Simanavičių buvo „pavaišinti“ migdančiomis tabletėmis, o po to šeimininkas pasikvietė Molėtų sribus. Šie atvažiavo paryčiui ir miegančius nušovė.

Skaudus likimas ir kitų kovotojų. Giedraičių mst. gyventojas Jonas Navickas žuvo 1946 04 19 Didžiokų k. kartu su partizanu Dragūnu. Jų kūnus sribai išmetė Molėtuose ant grindinio. Leonas Guobys-Putinas 1947 03 19 prie Kazokų miško buvo apsuptas sribų ir nusišovė.

1950 04 01 naktį Skrebulių k., Inturkės vlsč. (Utenos apskr.), Prano Pipiro namuose įrengtoje mokykloje Vėtra ir trys partizanai buvo susitikę su draugais, ryšininke ir mokytojomis Žvirblyte ir Stefa Žagūnaite. Manoma, kad būta išdavystės. NKVD kareiviai apsupo namus, Pranas Mackonis pasidavė, tačiau kiti atsišaudydami traukėsi. Vėtra pasuko Komikų sodybos link, tačiau kareiviai jį pasivijo. Pribėgęs Lipiškės

P. Gruzdas-Vėtra

pievą pamatė, kad persekiotojai jį pavis, tad gyvas nepasidavė ir nusišovė. Dviem partizanams pasisėkė pabėgti.

BERNARDAS   STEPONAVIČIUS-MILŽINAS   (1920-1994)

Nuo 1946 04 13 iki 1947 m. pabaigos A rinktinės štabo viršininkas (MGB akiratyje nuo 1947 05 06, kai apgyvendintas Vilniuje), puskarininkis.

Bernardas gimė 1920 m. gegužės 20 d. Rečionių k., Kaišiadorių vlsč. Aleksandro ir Marijonos Steponavičių šeimoje. Po Bernardo jie susilaukė Vytauto, Jono, Vinco, Zigmo, Birutės ir Aleksandro. Kaip ir visi vaikai, ganė gyvulius, dešimtmetis atsidūrė Medžialaukyje pas Vinčą Plikį. Tėvas jau buvo išmokinęs raides, piemenys išmokė aritmetikos veiksmų. Ir kai kitą rudenį vaikas peržengė Kurniškių pradžios mokyklos slenkstį, mokytojas Karpavičius Bernardą užrašė į antrą skyrių. Paskui Kaišiadorių amatų mokykla, Kaišiadorių progimnazija. Mokėsi su būsimu kardinolu Vincentu Sladkevičiumi. Progimnaziją baigė jau būdamas devyniolikos metų. Todėl ėmėsi ieškoti darbo. Bendraklasiai išėjo mokytis toliau, bet jis nenusiminė. Pradėjo dirbti Žaslių vlsč. mokesčių inspektoriumi. 1940 m. liepos mėn. atriedėjus rusų armijai, iš tarnybos išėjo. Nuėjo pas ūkininką Adomą Šimonį dirbti jo 10 ha žemės, sukuria šeimą.

1944 m. liepos mėn. grįžusi raudonoji armija pradeda imti naujokus. Bernardas slapstosi. Tačiau vieną rugpjūčio pavakarį ateina NKVD kareiviai. Bėgti nebuvo kur.

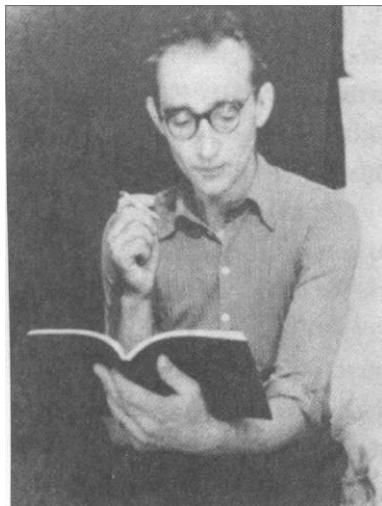
- *Dokument davaj, počemu ne služiš?* - klausia vienas iš jų. Paduoda gimimo liudijimą.

- *Ješčio ne nado, molodojja*, - aiškinasi žinodamas, kad gimimo liudijime metai žodžiais pažymėti lietuviškai.

- *On bandit*, - režia juos lydėjęs Meilutis iš Pamierio.

Žmona įdeda į skepetą lašinių, baltinius. Veža į Rumšiškės, iš kur išveš į sovietinę armiją. Vežime be vežėjo dar du kareiviai, bet Bernardas nutaria bėgti. Prie Kaspariškių nušoka nuo vežimo ir sprunka į pakelės krūmus. Sutekęs parėjo namo, pradėjo rimčiau slapstytis. Vieną šaltą 1944 m. rudens dieną užsuka Prano Petkevičiaus-Kariūno būrys. Bernardas įsilieja į jų gretas. Kaip mokytam, reikėjo su rašomąja mašinėle užšifruotai rašyti partizanų sąrašus.

Būrys neturėjo pastovios vietos, bet keliavo didesniais miškais. Priėmęs priesaiką, gavo Milžino slapyvardį, matyt, dėl didelio ūgio. Susipažino su būrių vadais Perkūnu, Meška.

B. Steponavičius-Milžinas

Apygardos štabo būstinėje susipažino jos vadu Žaliu Velniu. Būrio, o nuo 1946 m. kuopos vadas.

1945 m. liepos mėn. reikėjo vykti į susitikimą su M. Kuzinevičiaus-Serbento kovotojais Kaukinės miške, Žiežmarių vlsč. Būryje buvo 7 partizanai - Voverė, Šarūnas, Narsutis ir kiti, davė ir ryšininkę - gal 20 metų mergaitę. Reikėjo Serbentui perduoti naują slaptažodį. Tyliai pasiekė Kaukinę. Atėjo Serbentas, gal 35 metų vyras su dešimties kovotojų būriu. Grįžtant namo, gavo žinią, kad NKVD ir sribai keturiais vežimais veža į Kaišiadorių geležinkelio stotį pasmerktuosius į Sibirą. Sugulė, išstatė du kulkosvaidžius, paruošė automata, du pusautomačius šautuvus. Prisileido visai arti, tik tada sukleno kulkosvaidžiai. Vežimai - į griovį, kareiviai atsišaudė, nušautieji liko pakelės griovy, keli sribai pabėgo. Padėkojo žmonės ir grįžo atgal. Tik nežinia, kiek laiko jie džiaugėsi laisve savuose ūkiuose.

1945 m. pradžioje Milžino būryje buvo 15 partizanų. Tik dviem iš jų - Milžinui ir Vaclovui Krilavičiui-Vyteniui - pasisekė likti gyviems. Žuvo Vincas Steponavičius-Bebras, Jeronimas Kasparavičius-Pavasaris, Motiejus Butkevičius-Narsutis, Zigmąs Žičius-Galiūnas, Antanas Žičius-Beržas, Antanas Petkevičius-Morka, Zigmąs Naudžiūnas-Jovaras, Jonas Vaina-Liepa (iš Vilkiškių k.), Jurgis Grigaliūnas-Naras, Marijonas Baginskas-Ažuolas, Bronius Krilavičius-Obuolys. Jo būryje buvo vokiečiai Jakas, vėliau pasitraukęs į Vakarus. 1946 04 13 Milžinas paskirtas A rinktinės štabo viršininku, vado pavaduotoju.

Paskui keliai ėjo per miškus, laukus ir gojus. Dešimtys mirčių sekė iš paskos. Krito ir daug draugų. Ateina laikas baisiai Erelio ir Griežto išdavystei. Didžiosios Kovos apygardai ruošiamasi suduoti skaudų smūgį - vadų sunaikinimą. Tuo tikslu paskelbiama, kad jiems organizuojami kursai užsienyje. Išduodami asmens dokumentai, nurodomi slaptažodžiai ir konspiraciniai butai.

1947 m. balandžio pabaigoje, būdamas Kaugonių miške, Milžinas gauna nurodymą vykti į Vilnių. Gegužės šeštos naktį reikės išeiti į Kauno-Vilniaus kelią ir laukti mašinos. Ateit be ginklo ir važiuot drąsiai, nes ten bus savi žmonės.

Į Strošiūnų miško pakraštį su savo būriu jis atėjo valanda anksčiau. Atsisveikino su draugais ir laukia. Atrodo, viskas gerai. Rūkas spaudžia žemę, tyluma. Štai tolumoje pasirodo mašinos šviesos. Privažiavo ir sustojo dengtas sunkvežimis ir pagal susitarimą tris kartus *pasignalijo*. Dar kartą apsidairė: ramu aplink, tik pušys ošia. Prie mašinos pasitiko jaunas vyras ir liepė sėstis į kėbulą. Padavė pasą ir paklausė, ar neturiu ginklo. Kėbule, prisikišęs dokumentą prie akių, Milžinas perskaitė: Stepaitis Vytas, gimęs Panevėžyje. Nuotrauka jo, antspaudai yra, tačiau sukaustė baimė, vidaus balsas liepė šokti iš mašinos, tik durys jau buvo iš lauko pusės uždarytos. Bėga kilometrai, štai jau ir Vilniaus gatvelės, staigūs posūkiai. Iš mašinos išlipo, kai saulėjau tekėjo. Nuvedė į daugiabučio namo trečią aukštą. Paskui Milžinas išeina į miestą, ilgai vaikšto ir grįžta tiktai naktį. Jam siūlo į miestą eik be ginklo,

nes turi gerus dokumentus. Tačiau tai jau buvo MGB išduoti pasai su slapta atžyma, kad „banditas“.

Taip praeina kelios dienos, žinios apie kelionę į užsienį vėluoja. Todėl šeimininkas pataria kuriam laikui išsidarbinti. Ir darbą parinko. Lėlių teatro sandėlininku. 1947 07 04 jį nuveda į teatrą Arklių gatvėje. Surašius perdavimo aktą pasirodo du vyrai... Lauke stovi *pobieda*. Milžiną per visą miestą veža į saugumą. Deja, per tardymus jam teko pergyventi nepakeliamas kankinimus.

(Pagal B. Steponavičiaus pasakojimą, 1994 m.)

Bernardas Steponavičius mirė 1994 metais, palaidotas Kaišiadorių kapinėse, prie Partizanų koplytėlės.

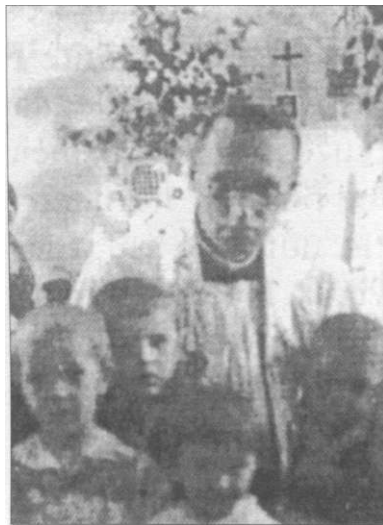
KUN. LIUDVIKAS PUZONAS (1911-1988)

Tai vienas iš DKR organizatorių, bataliono vadas.

Gimė 1911 08 15 Daugų mstl., Alytaus apskrityje. Nuo 1943 m. buvo Čiobiškio parapijos klebonas. Karo metais kunigas pasibaisėjo vokiškųjų okupantų elgsena, ypač žydų atžvilgiu, patarė lietuviams nestoti į vokiečių legionus. Jo pastangomis buvo išgelbėta žydaitė Estera Elinaitė.

Dar 1944 m. vasarą viršila Jonas Misiūnas atsidūrė Musninkų valsčiuje. Tarėsi su bendražygiais imtis ginklo ir kovoti prieš naują, jau žinomą okupantą. Klebonas L. Puzonas pasiuntė brolių Juozą-Gediminą (slp. Putinas, dirbo Čiobiškio mokyklos mokytoju, 1946 m. lapkričio pradžioje suimtas ir nuteistas) pasiteirauti, ar jie vyks į Vakarus, ar liks Lietuvoje. Klebonas viršilą su draugu pasikvietė į kleboniją, kuris dar karą patvirtino, kad jiedu liks, tačiau savo vyrams trauktis netrukdys. Prasitarė, kad

turi ginklų. Su klebono sutikimu jie su kariškais ratais atvežė ginklus į klebonijos klojimą ir kurį laiką čia slėpė. Su J. Misiūnu, kuris greitai pasivadins Žaliu Velniu, buvo *plechavičiukai* Česlovas Tveraga, Stasys, Juozas ir Vladas Marcinauskai. Žalias Velnias suprato, kad būtina partizaniniame judėjime karinės struktūros. Suburtame būryje kun. Liudvikui Puzonui buvo patikėta kapeliono pareigos. Susikūrus DKR, kunigas buvo štabo narys, ryšių mazgo organizatorius, klausydavo partizanų išpažinčių, laimino jų kovą. Pradėjus rašyti ir platinti spausdinimo mašinėle spausdintus leidinius, prisidėjo prie šios veiklos. Saugojo DKR įsakymus, dienynus, fotografijas, dokumentus. Daugiausiai bendravo per bažnyčios vargonininką

Kun. L. Puzonas

DKA VADAI

Stasį Marcinauską. DKR štabui įsikūrus Čiobiškio vaikų prieglaudoje, buvo susitikęs ir su naujuoju DKA vadu Mečislovu Kesteniu-Serbentu, patardamas, kad tai labai nesaugi vieta. Vadas žadėjo iš prieglaudos išeiti, tačiau tam priešinosi J. Markulis-Vaiduoklis, vedęs čia gyvenusią Veroniką Sorokinaitę.

Saugumas dar 1945 m. pradeda domėtis L. Puzonu. Jam padėti bandė vyskupas Teofilius Matulionis. 1945 02 10 rašo laišką Tikybos kulto reikalų įgaliotiniui prie LSSR ministrų tarybos. „Čiobiškio bažnyčios klebonas Liudvikas Puzonas iš okupantų generolo Povetkin gavo grasinantį laišką: „Pranešu Tamstai ir išpėju, kad jeigu „banditai“ darys pasikėsinimus prieš mokytojus, aktyvą tarnautojus, tamsta busit asmeniškai atsakingas pagal karo meto įstatymus“. Šitokio aukšto rusų kariškio grasinimas yra vertinamas visišku nesusipratimu. Lietuvoje negirdėtas dalykas, kad kunigas būtų „banditų“ vadas“. Pasirodo, kad KGB turėjo apie Čiobiškio klebono veiklą daugiau žinių nei jo vyskupas...

Klebonas turėjo didelį būrį ryšininkų. Jam talkino vargonininkas Stasys Grumada, zakristijonas Antanas Graželis ir jo žmona Marijona, bažnyčios tarnautojas Jonas Drėgva, Rusių Rago gyventojai Adomas Šalkauskas ir Adolfas Bagdonavičius, Musninkų klebonas Juozas Voveris.

1946 m., jausdamas, kad gali būti demaskuotas ir suimtas, pradeda klebonauti Bijutiškyje (Molėtų rajonas). 1946 02 07 Rusių Rago k. bunkeryje NKVD kareiviai aptinka ir suima tris partizanus iš Rusių Rago k., žiemojusius Jono Kudopkos sodyboje: būrio vadą Vaclovą Drumstą-Karabiną (g. 1915 m.), Andrių Kazlauską- Kurmį (g. 1910 m.) ir Vytautą Lapinską-Beržą (g. 1923 m.). Matyt, išgaunama žinių apie jų rėmėjus ir bendražygius, nes Liudvikas Puzonas su savo talkininkais tą pačią dieną buvo suimtas. Po kruvinų apklausų, kankinimų, jis duoda parodymas, prisiimdamas visą kaltę sau, nurodydamas pavardes daugiausiai tų partizanų, kuriems jau negalėjo pakenkti, ar tų, apie kuriuos saugumas žinojo. Greitai buvo nuteistas už tėvynės išdavimą 10 m. kalėjimu ir 5 m. tremtimi. 1958 m. lapkričio mėn. grįžo į Lietuvą mirė 1988 04 29 Labanoro k., Molėtų r.

ANTANAS GALINIS-JUODOJI KAUKĖ (1905-1945)

1945 01 20 - 1945 07 01 A rinktinės 4-ojo bataliono vadas

Nežinoma ir šio kovotojo palaidojimo vieta. Buvo kilęs nuo Miežonių k., Kaišiadorių vlsč., į miškus išėjo, nenorėdamas kariauti sovietinėje armijoje ir žūti nežinomam krašte. Niekas dabar nežinojo, kodėl pasirinko Juodosios Kaukės slapyvardį. Buvo kuklus, draugiškas. Būryje buvo 10-12 kovotojų. Pastovios stovyklavietės neturėjo, todėl būrys ėjo per didžiuosius Kaišiadorių miškus. Žuvo jie atokiame Jagėlonių krašte nežinomomis aplinkybėmis. Palaidojimo vieta nežinoma, tačiau tai turėjo būti Trakų apylinkėse.

Stasys Galinis-Vabalas (g. 1912 m.) pasakojo, kad jo brolis Antanas-Juodoji Kaukė buvo gimęs Miežonių k, prie Kaišiadorių. Tėvai Andrius ir Agota mirė jauni, kai

A. Galinis-Juodoji Kaukė

didesniuose miškuose. Stasys Galinis prisimena didesnius mūšius Pagrendos miške, kai būrį puolė kareiviai ir sribai. Antanas buvo ne tik labai drausmingas, bet ir be galo drąsus. Apygardos vadovybė 1945 01 01 jį paskyrė 4-ojo bataliono vadu.

Manoma, kad 1945 m. pradžioje Semeliškių, Trakų ir apylinkių vlsč. partizanai galėjo vadintis Trakų rinktinė. Tuo metu Juodosios Kaukės kovotojų gretose galėjo būti apie 300 partizanų. 1945 m. gegužės mėn. Žalias Velnias su 130-150 LLA Vanagų daliniu buvo atklydę į Semeliškių, Vievio valsčiuose veikusių Juodosios Kaukės dalinių ir stovyklavo kartu. Šio krašto partizaniniame judėjime pagrindinis organizatorius A. Galinis veikė savarankiškai. Istoriko Kęstučio Kasparo teiginys, pagrįstas B. Trakimo-Genelio samprotavimu, kad Juodosios Kaukės padalinys galėjęs kurį laiką turėti Trakų rinktinės statusą kaip ir Zigmo Kacevičiaus-Genijaus (Genio), veikusio Kaišiadorių, Žiežmarių vlsč., tapusio 3-ojo bataliono vadu, turi prasmę. 1945 m. kovo mėn. Genijus minimas Žalio Velnio pavaduotoju, inspektavusiu Kauno ir Trakų apskričių būrius.

1945 07 01 vyko mūšis prie Jagėlonių. Tada Stasys su dviem partizanais atsiskyrė nuo būrio ir nuėjo pas bendražygio Builio tėvus į Žikaronis. Vidurnaktį išgirdo šūvius Jagėlonių pusėje. Tai likę 10 partizanų stojo į nelygų mūšį su kareiviais. Būrys išsisklaidė, keli partizanai žuvo, tarp jų buvo ir Antanas. Jo palaidojimo vieta nežinoma iki šios dienos.

Žmona su dukra iš savo sodybos pabėgo ir slapstėsi.

PRANAS PETKEVIČIUS-KARIŪNAS (1918-1945)

DKA štabo narys, 1945 01 25 - 11 19 A rinktinės 1-ojo ir 2-ojo bataliono vadas. Gimė jis 1918 09 07 Būdos k., Kaišiadorių vlsč. 1939 m. kaimo pavadinimas

Antanukui tebuvo septyneri metai. Jų šeimoje buvo septyni vaikai: Emilija, Anelė, Bernardas, Antanas, Vaclovas, Jonas ir Stasys. Visi liko našlaičiai, o jauniausiam tik vieneri metai.

Vaikystė Antanui buvo sunki ir alkana. Ganė gyvulius, dirbo pusberniu, kol išėjo tarnauti į kariuomenę. Vėliau buvo pasienio policininku Vievyje ir Kazokiškėse. Vokiečių okupacijos metais išėjo į generolo R Plechavičiaus Vietinę rinktinę, tarnavo Žasliuose. Buvo vedęs Domicėlę nuo Daugirdiškių (Trakų apskr.). Augino dukrą Stasę.

10-12 žmonių, tapo būrio vadu. Pastovios dislokacijos vietos būrys neturėjo, todėl telkėsi

buvo pakeistas ir tapo Klevais, tačiau dažniausiai vadinamas Klevų Būda. Kaime pokaryje buvo 15 sodybų, 60 gyventojų. Mykolas (g. 1872 m.) ir Katrė Petkevičienė-Ambrazevičiūtė (g. 1875 m.) be Prano augino dar tris sūnus: Petrą (g. 1898 m.), Bernardą (g. 1901 m.) ir Kazimierą (g. 1904 m.). Šeimoje gyveno netekėjusi Mykolo sesuo Katrė Petkevičiūtė (g. 1870 m.), Kazio žmona Juzefą (g. 1907 m.) bei dujos vaikai - Kazys (g. 1933 m.) ir Pranas (g. 1943 m.). Ši didelė šeima turėjo 7 ha žemės, sklypas rėmėsi į Kaišiadorių - Jonavos geležinkelį.

Petras ir Bernardas buvo Lietuvos kariuomenės savanoriai, todėl atitarnavę gavo žemės Šilasėduok. (dabar - Jonavos r.). Pranas gyveno su tėvais. Pranukas (būsimasis partizanų vadas Kariūnas) baigė Aitekonių pradžios mokyklą, paaugęs buvo atiduotas mokytis pas Alionį į Aitekonis siuvėju. Bandė pelnytis duoną iš siuvimo amato. 1937 m. savanoriu išėjo tarnauti į Lietuvos kariuomenę. Pateko tarnauti į 5-ąjį pėstininkų pulką Šančiuose, Kaune. Baigęs puskarininkių mokyklą išsitarnavo vyresniojo puskarininkio laipsnį. Visas kaimas didžiavosi vyru, kai atostogaudavo namuose su šaunia uniforma, asmeniniu ginklu.

Pirmosios sovietinės okupacijos metais iš kariuomenės buvo atleistas, nes sovietai nepasitikėjo savanoriais. Grįžo į tėvo ūkį, kur šeimininkavo Kazimieras. Reikėjo slapstytis.

1941 m. pabaigoje pradėjo dirbti Kaišiadorių komendantūroje. Čia susipažino su Jonu Misiūnu, būsimuoju partizanų vadu ir organizatoriumi. Vėliau vokiečiai Praną buvo mobilizavę į savo armiją, tarnavo Baltijos divizijoje, tris kartus sužeistas. Traukiantis vokiečiams iš Lietuvos, dezertyravo su ginklais. Žinoma, kad jis iki tol buvo LLA Vilniaus apygardos nariu. Gyveno jau svetima pavarde. Nuo tada pradeda ieškoti bendraminčių Livintų, Aitekonių, Palomenės apylinkėse. Vieno patikrinimo metu pateko į kareivių rankas. Aprengiamas sovietinės armijos kareivio uniforma ir kaip Juozas Putinas tarnauja Pabradėje. Po mėnesio apmokymų, vežant kareivius į Baltarusiją, pabėgo. Grįžo į Klevų Būdą ir savo apylinkėse vėl organizavo partizanų būrį, kuriame buvo iki 70 partizanų. Artimai bendravo su Žaliu Velniu, nes buvo asmeniškai pažįstami. Buvo reiklus, siekė kareiviškos drausmės. 1944 12 01 paskirtas DKA štabo nariu, A rinktinės 2-ojo, o vėliau 1-ojo bataliono vadu.

1944 m. pabaigoje Klevų Būdos kaime buvo dislokuota sovietų armijos kuopa, kuri kirto mišką ir arkliais vežė į Livintus. Iš ten krovė į vagonus. Prano tėviškėje

P. Petkevičius-Kariūnas

apsistojo kuopos vadas, sodyba buvo stropiai saugoma. Tačiau vaikinai sugebėjo aplankyti tėvus. Persirengdavo prasčioko rūbais, apsimesdavo elgeta, invalidu. Sako, kai pasirodydavo tas elgeta, tėvas su širdies virpuliu glostė jam rankas...

Brolis Kazimieras, ūkininkavęs tėvo ūkyje, Livintų stotelėje dirbo iešmininku. Su žmona Juzefą tada augino du sūnus - Kazį bei Praną.

1945 06 28 9 val. ryte prie Kariūno tėvų sodybos sustojo šarvuotas traukinys. Iš jo pasipylė kareiviai ir apsupo sodybą. Kazimieras Petkevičius po budėjimo ilsėjosi. Darė kruopščią kratą, prie sienos pastatė tėvus, brolių. Mažasis Pranukas (brolio sūnus) gulėjo lovytėje, nes jam buvo tik du metukai, o jo kūnelis buvo žaizdotas. Jis nesavu balsu rėkė iš baimės ir skausmo. Motinos prie vaiko neprileido. Kratė, ieškojo brolio bunkerio, ginklų su nuolatinio klausimu „Gde vaš bandit?“, tačiau nieko nerado. Tada liepė visiems rengtis. Tėvą brolių Kazimierą brolienę Juzę Petkevičienę išsivedė iki geležinkelio Kaišiadorys - Jonava ir šarvuočiu traukiniu nuvežė į Kaišiadoris. Nieko su savimi pasiimti neleido: nei drabužių, nei duonos kąsnelio. Liko močiutė ir tėvo sesuo Marijona (abi senutės daugiau kaip 70 metų amžiaus) bei du brolio Kazimiero vaikai. Tardė Kaišiadoryse, Vilniuje. Kazimierui kankinant buvo išmušti 5 dantys, vėliau jis su žmona nuteisti ir išvežti į lagerius. Senelį Mykolą iš Lukiškių paleido namo.

1945 07 17 rytą vėl atvažiavo mašina kareivių, du jų talkininkai sribai iš Lomenių k., vėl ieškojo Kariūno bunkerio, statė prie sienos senutes ir vaikus šaudyti. Paskui liepė rengtis. Vienas kareivukas ukrainietis patarė dėtis kuo daugiau drabužių ir maisto, nes žinojo, kokius pragarus šiems nekaltiems žmonėms ruošia okupantas. Tuo metu pas Petkevičius paguosti juos buvo atvažiavusi giminaitė Bronė Petkevičiūtė iš Narvydiškių k. Išsivežė ir ją bet vėliau paleido. Kaišiadoryse susodino į gyvulinius vagonus. Išvežė į Permės srities Kudymkaro r. Vizijaus gyv. miško ruošos darbams senutes Petkevičienę Kotryną (g. 1885 m.) bei Mariją Petkevičiūtę (g. 1890 m.) ir mažamečius vaikus. Moterys buvo beraštės, nemokėjo rusiškai. Abi mirė tremtyje. Tremiant šeimą į Jeniseisko r. Lesozavodo gyv., Kazimierui buvo dvylika, Pranui - tik dveji.

Kariūną ši žinia pasiekia birželio 30-tą. Jį sukrėtė okupanto žiaurumas. Partizano Prano Jaromsko-Perkūno teigimu, tada Kariūnas, būdamas bataliono vadas, parašė NKVD Kaišiadorių garnizono viršininkui Bološevui laišką primindamas, kad kovoti reikia garbingai mūšio lauke, o ne su niekuo nekaltais jo tėvais, giminėmis ar mažamečiais vaikais.

Tėvą iš Lukiškių kalėjimo paleido 1945 m. spalio pabaigoje. Urale mirė teta Marijona, lygiai po metų mirė Kariūno motina, išbadėjusi, nusikankinusi, bet sūnaus neprakeikusi. Po mėnesio, 1945 11 19 mūšyje Livintuose, žuvo ir pats Pranas Petkevičius-Kariūnas, tada DKA A rinktinės 2-ojo bataliono vadas. Tada į Livintų apylinkes buvo užklydęs Žalias Velnias su apsaugos būriu, tačiau greitai iškeliavo. Informatorius apie tai pranešė, tad apylinkes užplūdo baudėjai. Kariūno kūnas buvo išniekintas Kaišiadoryse,

prie pieninės. Tačiau konkrečios vietos iki šiol niekas nežino. Jau atgimimo metais bandėme klausinėti buvusių sribų apie tai, tačiau jie buvo „praradę“ atmintį... Yra duomenų, kad 1945 m. rudenį Kariūnas buvo vienas iš dviejų kandidatų į A rinktinės vadus, bet jo žūtis neleido Žaliam Velniai šio sumanymo įgyvendinti.

Kaimo, kuriame gimė ir užaugo Pranas, jau nebėra. Petkevičių, sodyba sunaikinta jau tada, kai šeiminkai buvo ištremti į Rytus. Šeima ir giminės išniekinti, paguldę kaulus Sibiro toliuose. Lesosibirsko kalvelėje guli brolis Kazimieras su broliene Juze, o Palomenės kapinėse ilsisi brolis Bernardas, miręs 1988 m. kovo mėn., tik pusmečio nesulaukęs Sąjūdžio gimimo. Gyvas į Lietuvą 1957 m. sugrįžo Kazimiero sūnus, irgi Kazys, kuris yra aprašęs savo šeimos tragediją. Jis nuoširdžiai rūpinasi Kariūno atminimo įamžinimu.

O kur tavo kaulėliai, kareivi Pranai Petkevičiaui, kur auga ta pušėlė, kuri pabudina tave kiekvieną rytą?

P. Petkevičiui 2002 m. balandžio 08 d. pripažintas Kario savanorio statusas (po mirties), Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu apdovanotas Vyčio kryžiaus ordino Riterio kryžiumi, 2002 m. gegužės 07 d. KAM įsakymu suteiktas kapitonio laipsnis.

JONAS NEICELIS-ŠARŪNAS (1912-1946)

1945 09 A rinktinės 3-ojo bataliono, nuo 1945 12 01 iki 12 28 A rinktinės vadas.

1944 m. vasarą Kaune gyvenęs buvęs Lietuvos savisaugos dalinių viršila Jonas Neicelis užsiregistravo NKVD-NKGB kaip tarnavęs „vokiečių batalione“. Po tardymo paleistas, kurį laiką dirbo geležinkelyje. Tačiau tai tik buvo laikina pauzė. Prasidėjus trėmimams, jis su žmona, trimis mažamečiais vaikais, tėvu, motina 1945 m. gegužės mėn. buvo tremiami į Sibirą, kaip su vokiečiais bendradarbiavusio asmens šeima. Jonui iš surinkimo punkto pasisekė pabėgti, pradėjo slapstyti.

Jau gegužės pabaigoje atsidūrė Beištrakių k., Kaišiadorių vlsč., ir nuėjo partizanauti. Karo reikalus išmanė, nes turėjo viršilos laipsnį. Tą vasarą Jonas Neicelis pasirinko Šarūno slapyvardį ir buvo paskirtas P. Petkevičiaus-Kariūno vadovaujamo bataliono kuopos vadu. Joje buvo 13 kovotojų. Rugsėjo viduryje Šarūnas su savo vyrais, kaip Žalio Velnio apsauga, dvi savaites ėjo Mažuoju ratu, susitikdami su partizanais ir tvarkydami organizacinius reikalus. O jau rugsėjo viduryje jis buvo paskirtas 3-ojo bataliono vadu, kad sujungtų pakrikusius Vievio vlsč. ir aplinkinių vietovių (Aukštadvario, Onušio, Rūdiškių) kovotojus. Tada batalione kartu su rezervistais buvo priskaičiuojama apie 250 vyrų. Felikso Budrikio ir P. Kabaro-Koto kuopos buvo sunaikintos. Kitoms kuopoms ir būriams vadovavo J. Brizgus-Beržinis, A. Praškevičius-Narsuolis, V. Krilavičius-Vytenis, K. Paškevičius-Don Žuanas, J. Grigaliūnas-Naras, Mykolas Kuzinevičius-Serbentas, P. Stasiūnas-Bijūnas ir kt.

1945 m. gruodžio - 1946 m. sausio mėn. operacijų prieš DKA metu 29 partizanai žuvo, 110 suimta, tarp kurių buvo ir virš 10 štabo narių, būrių vadų: A. Paulauskas

Sūkurys, S. Rudžionis-Vėjas. Šarūnas tuo metu buvo likęs vienas iš nedaugelio batalionų vadų, kuris galėtų vadovauti net rinkinei.

Žalias Velnias 1945 m. gruodžio 15 d. atvyko į A rinktinę, norėdamas su Šarūnu susitikti. Jį buvo numatęs skirti A rinktinės vadu. (Kitais duomenimis paskirtas 1945 12 01). Būdamas Strošiūnų šile, Žiez marių vlsč., iš kuopos vados Valcovo Krilavičiaus-Vytenio ir Telesforo Ramanausko-Rambyno sužinojo, kas Šarūnas nuo gruodžio 6 d. išvykęs į Kauną pasimatyti su artimaisiais. Žalias Velnias įsakė tuoj pat suieškoti vadą ir perduoti įsakymą sugrįžti. Vytenis vyksta į Kauną.

Deja, Šarūnas su Vyteniu gruodžio 28 d. buvo Kaune suimti, nors dar bandė ištrūkti atsišaudydami. Teismas Jonui Neiceliui-Šarūnui skyrė mirties bausmę. V. Krilavičiui-Vyteniui teko 16 metų kalėti Vorkutoje.

J. Neiceliui 1999 m. rugsėjo 08 d. pripažintas Kario savanorio statusas (po mirties), 1999 m. spalio 11 d. KAM įsakymu jam suteiktas kapitono laipsnis.

KAZYS SURMILAVIČIUS-KLEVAS, KLEVELIS (1918-1945)

1945 01 20-03 27 DKA štabo narys, A rinktinės 1-ojo bataliono vadas.

Buvo trečias vaikas ūkininkų Jono ir Onos Surmilavičių iš Laukagalio k., Žaslių vlsč., šeimoje. Jau 1934 m. mirė tėvas, ir visa ūkio našta gulė ant šešių sūnų pečių. Okyje buvo 18 ha žemės, darbo netrūko. Kazys tarnavo Lietuvos kariuomenėje puskarininkiu, vokiečių okupacijos metais buvo policininkas. Vokiečių okupacijos metais dirbo Smaragonių mstl., teko kovoti su rusų partizana, kurie plėšikavo tose apylinkėse. Sovietinė armija jau stūmė vokiečius visuose frontuose, greitai turėjo pasiekti Lietuvą. Jis suprato, kad už tai, kad tarnavo policininku, taikaus gyvenimo jau neturės. 1944 m. gegužės mėn. su ginklu parėjo namo atostogų ir atgal sugrįžti nesiruošė. Ieškojo vyrų, kad galėtų šiek tiek pasipriešinti ateinantiems okupantams. Vėliau suprato, kad ilgai priešintis nepajėgs, tad kūrė planus ilgai rezistencinei kovai. Dar 1944 m. liepos mėn. Musninkų vlsč. susitiko su būsimos DKA vadu Žaliu Velniu ir ilgai buvo kartu. 1945 01 12 buvo paskirtas 1-ojo bataliono, veikusio Žaslių ir Musninkų valsčiuose, vadas. Pasirinko Klevo slapyvardį. Matyt, dėl charakterio savybių, kito skausmo supratimo, ginklo draugai jį kartais vadino ir Kleveliu. Buvo patikimas karys. Dažnai su Žaliu Velniu būrių kovotojai ėjo kartu partizaniniais ratais, paskui Klevas stovyklaudavo

K. Surmilavičius-Klevas

DKA VADAI

atskirai, kartas nuo karto susitikdami ir keliaudami kartu Musninkų ar gimtųjų Žaslių valsčiaus apylinkėmis.

1945 m. sausio pradžioje Serbentas su Žaliu Velniu patvirtina LLA Vilniaus apygardos 5-ojo rajono vadovybę. Kazys Surmilavičius-Klevas buvo paskirtas 1-ojo bataliono vadu. Bataliono veiklos zona buvo Žaslių ir Musninkų valsčiuose.

Iki tol Klevo būryje buvo 15-20 partizanų. Būrio vadas, matyt, buvo geras mokytojas, nes keli jo pavaldiniai patys tapo partizaninio judėjimo vadovais. Iki Stepas Kavaliauskas-Dobilas, Liudas Kavaliauskas-Perlas, Zigmas Kacevičius-Genijus, Adomas Matačiūnas-Diemedis. Stengėsi išvengti susirėmimų su kareiviais, batalionas turėjo gerą agentūrą ir žvalgus. Gal todėl ir žuvusių buvo mažiau.

1945 03 27 lankėsi apygardos štabe, kuris tuo metu buvo įsikūręs Čiobiškio vaikų prieglaudoje. Nuo pat ryto su Adomu Lapinsku-Uosiu Klevas užėjo pas pusseserę Bagdonavičienę, gyvenusią miestelyje, paskui nuėjo į štabą. Nelaimė, tą dieną gavę pranešimą sribai ir kareiviai apsupo Čiobiškio vaikų prieglaudą. Klevas su Uosiu pabandė pabėgti iš apsupimo, tačiau sribai ir kareiviai pastebėjo iš pastato išbėgančius žmones. Partizanai dar pasiekė Neries upę, tačiau kelio atgal nebuvo. Matydamas, kad pabėgti nepavyks, Klevas prie pat vandens nusišovė. Uosis dar bandė plaukti ledais užkimšta Nerimi, tačiau buvo nukautas.

Kazį Surmilavičių čiobiškiečiai slapta palaidojo miestelio kapinėse. Tačiau dėl suprantamų priežasčių paminklo nepastatė ir dabar nedaug kas žino bataliono vado Klevo palaidojimo vietą.

PETRAS PETKEVIČIUS-DRAMBLYS (1921-1985)

P. Petkevičius-Dramblys

1945 12 13-1947 08 13 DKA štabo narys, 1-ojo bataliono vadas.

Petras Petkevičius-Dramblys buvo vienas iš artimiausių Žalio Velnio bendražygių. Gimęs 1921 m. Eiriogalos k., Žaslių vlsč., nuo pat pirmųjų DKR organizavimo dienų buvo prie štabo. Žinoma, kad dar 1944 10 10 Dainavos miške, prie Civiškių k., įvyksta partizanų būrių vadų susitikimas. Jame dalyvauja ir Dramblys. Greitai Dramblys ateina į štabo apsaugos būrį. Gal dėl to, kad jam buvo labai gerai žinomos apylinkės, kuriomis štabas ėjo taip vadinamuosius mažuosius ratus (Kaugonys, Dainava, Krivonys, Šilonys, Lomeniai, Kaugonys, Livintai, Kaišiadorys, Žasliai). Jeigu pasižiūrėsime į žemėlapi, tai

įsitikinsime, kad Eiriogala to rato vietoje - tarp Dainavos ir Krivonių. Žinoma, kad 1944 12 12 Karsakų k., Žaslių vlsč., Dramblio 11-os partizanų grupė susikovė su milicininkais. Mūšio metu žuvo partizanas Kranklys (slp.). Išvengta didesnių aukų dėl vado sumanumo. Ir kai 1945 04 13 Dainavos-Kaugonių kautynėse buvo suimtas štabo apsaugos būrio vadas Vytautas Akunis-Voveris, nuo tada Drambliui ir buvo patikėtas apsaugos būrys. Archyvų duomenimis, apsaugos būryje buvo - 30 partizanų, jie sumaniai keitė štabo dislokavimo vietas, netikėtai pasirodydami Musninkų, Žaslių, Kaišiadorių valsčiuose. Sako, NKVD niekaip negalėjo iššifruoti gerai apgalvotų štabo apsaugos būrio veiksmų kadangi buvo suorganizuota gera ryšio, informacijos perdavimo sistema.

1945 12 13 žuvus IV žvalgybos skyriaus viršininkui ir bataliono vadui Edvardui Kavaliauskui-Klajūnui, Žalias Velnias į tas pareigas paskyrė Dramblį. Dabar jau atsakomybė tapo daug didesnė. Juo labiau, kad MGB jau beldžiasi į apygardos vadovybės duris.

1946 08 13 pavakaryje Dramblys su Žaliu Velniu buvo Abromiškių apylinkėse. Erelis su Griežtu suruošė partizanų suvažiavimą Vilniuje, norėdami sunaikinti DKA vadovybę. Nors tas susirinkimas jau buvo prasidėjęs, Žalias Velnias labai raginamas į jį atvykti, bet vis delsia. Pagaliau tą nelemtąją 13-ąją sutinka. Iš Vilniaus atvyksta automašina. Dramblys sėda į kabiną Žalias Velnias su ryšininke Ožka - į kėbulą. Sako, kad Žalias Velnias buvo ramus, tačiau Dramblys nerimavo. Ir nuojauta, kad važiuoja pražūčiai, jo neapgavo. Tik Žalio Velnio valia jis skubiai grįžta į Kaišiadorių miškus ir dar kelis mėnesius vadovauja savo batalionui, kol su „centro“ padirbtais dokumentais atsiranda Vilniuje. Nežinia, ar Dramblys patiki pasyvios kovos idėja, kurią atsineša Griežtas, tačiau jau 1947 metu rugpjūčio mėnesį Dramblys perduoda batalioną 3-osios kuopos vadui Adolfui Kinderevičiui-Jurginui. Pats išvyksta į Vilnių ir apsigyvena konspiraciniame bute, tik jau nei minutės nepaliekamas saugumo. Deja, jis tik prieš areštą supranta, kad pakliuvo į gudriai suplanuotą MGB operaciją. Tada batalione tebuvo likę 10 partizanų. 1947 11 13 Dramblį areštuoja ir nuteisia ilgus metus kalėti. Vorkutos lageriuose Petras Petkevičius praleidžia ištisus septynerius metus - iki pat 1954-ųjų metų.

KLEMENSAS GURSKAS-RIEŠUTAS (1917-1947)

1946 04 - 1947 10 21 A rinktinės 6-ojo bataliono vadas.

A rinktinės 6 -asis batalionas susikūrė tik 1946 m. kovo mėnesį. Jis veikė Kauno apskrities Rumšiškių, Pažaislio, A. Panemunės, Karmėlavos, Jonavos valsčiuose. Pirmuoju bataliono vadu buvo šiose apylinkėse žinomas partizanų būrio vadas Klemensas Gurskas-Riešutas.

Klemensas buvo gimęs 1917 m. Neveronių k. (Pabiržės k.), Pažaislio valsčiuje. Vokiečių okupacijos metais buvo išrinktas savo kaimo seniūno pavaduotoju. Yra

K. Gurskas-Riešutas

žinoma, kad daug padėjo žmonėms išvengti duoklių ar atsidurti Vokietijoje priverčiamuosiuose darbuose. Sugrįžus rusams, greitai buvo areštuotas ir išvežtas į Kalvarijos kalėjimą. Iš ten pavyko pabėgti. Sugrįžęs į tėviškę sužinojo, kad vyrai susibūrė į partizanų būrį, kuriam vadovauja jo svainis Jonas Mickevičius-Žvirblis. Pradžioje jis prisiglaudžia prie Žvirblio, nors apylinkėse kovojo Jono Černiausko-Vaidoto, Vytauto Janavičiaus-Varpo būriai, užklysdavo Prano Jaromsko-Perkūno vyrai. Greitai partizanai pastebi naujojo draugo sugebėjimus orientuotis sudėtingose situacijose. Ir kai iškilo būtinumas Žvirblio būrį išskaidyti į du mažesnius, Riešutas tampa būrio, o nuo 1945 11 09 kuopos vadas.

Pagal Žalio Velnio sumanymą, 1946 m. pavasarį Klemensas Gurskas-Riešutas, kaip pats sumaniausias pakaunės apylinkių partizanas, paskiriamas sukurti 6-ojo bataliono vadu. Šiam skyrimui pritarė ir didžiausią autoritetą turintis būrio vadas Jonas Mickevičius-Žvirblis. Dažnai atklysdavo kitas Vaidotas-Jonas Ožeraitis, buvęs Perkūno būryje ir 1947 m. vadui dingus, subūręs ir vadovavęs savam būriui. Žuvus Jonui Mickevičiui-Žvirbliui, dauguma likusių būrio partizanų prisijungė prie Riešuto. 1947 10 21 Karmėlavos valsčiaus Svilonių kaime Riešuto būrį užpuolė kareiviai. Tada kartu su Klemensu žuvo ir Jonas Simanavičius-Mažylis iš Pravieniškių kaimo. Sako, sužeisti partizanai nusišovė. Jonas buvo gimęs 1921 metais. Partizanus išmetė Jonavos turgavietėje, paskui vežimu nuvežė į Neries pakrantę ir ten užkasė. Tačiau palaikų surasti nepavyksta. Po Riešuto žūties, vyrai išsisklaidė po apylinkes, keli partizanai pritapo prie Jono Černiausko-Vaidoto. MGB agentai jau šeimininkavo DKA. Norima vienu smūgiu susidoroti su neskaitlingais būriais, sukvietus juos į pasitarimą prie Palemono. Operacijai pasisekus ir žuvus naujajam šeštojo bataliono vadui Vaidotui, batalionas panaikinamas.

K. Gurskui 1999 m. balandžio 13 d. pripažintas Kario savanorio statusas (po mirties), 1999 balandžio 27 d. jam suteiktas vyresniojo puskarininkio laipsnis.

JONAS ČERNIAUSKAS-VAIDOTAS (1919-1948)

1947 10 22-1948 09 16 A rinktinės 6-ojo bataliono vadas.

Jonas Černiauskas-Vaidotas buvo gimė 1919 m. Užtakų k. Jame garsėjo kaip linksmas vyras ir muzikantas. Gerai grojo gitara, tai su draugais sudarė orkestrėlį. Mokėsi Vilniaus geležinkeliečių mokykloje, tačiau jos nebaigė. Jau 1945 m. subūrė besipriešinančių būrį. Jame buvo Pranas Ulozas-Bevardis iš netolimo Kapitoniškių k.

J. Černiauskas-Vaidotas

(g. 1924 m.), Aleksas Vaitkevičius-Vėtra, tarnavęs Pievelių k. (dabar Liaudies buities muziejaus teritorija), Juozas Čepkauskas-Katinas iš Pravieniškių. Iš Dovainonių k. partizanavo arba buvo ryšininkais Valiūnas, Arlavičius (nuskendo Nemune), Juozas Jarmalas. Būrys buvo nedidelis, gal 7-10 partizanų ir laikėsi daugiausia Neveronių, Palemono, Pravieniškių apylinkėse. Po Klemenso Gursko-Riešuto žūties 1947 m. spalio mėn., Jonas Černiauskas MGB dokumentuose vadintas apygardos 6-ojo bataliono vadu. Sakoma, kad savo vadu jį išsirinkę patys išblaškyto bataliono partizanai. Tik partizanų nelikę tiek, kad jų junginys vadintųsi batalionu...

Partizanas Antanas Obelevičius gerai prisimena Vaidotą, pagal štabo išduotą pasą turėjusį Juodžio pavardę. Buvo apsukrus,

nuovokus. Štai kartą jau per ryšininką prisistatė gal 30 m. vyras. Sakė yra nuo Vandžiogalos, likęs vienas, kai šeimą išvežė į Sibirą. Buvo gal per daug iškalbus, priesaikomis ir emocijomis grasino okupantas keršyti. Pasitaręs su vyrais, Vaidotas nutarė išbandyti drašuolį: liepė likviduoti NKVD Rumšiškių vlsč. viršininką Šataliną, kai jis pasirodys partizanams žinomu laiku. Deja, karininko jis nekliudė, o nušovė kartu su juo važiavusį palankų partizanams apylinkės pirmininką Pilionį. Tada partizanai ir išsiaiškino, kad tai buvęs kriminalinis kalinys, užverbuotas saugumo, už laisvę ketinęs nužudyti bataliono vadą.

Tokių mėginimų buvo ne vienas ir ne du.

Agentė „Liolė“ 1948 09 10 pranešė, kad Kaune, Šančiuose, Melnikaitės gatvėje pas Žotautienę gyvena apygardos štabo ryšininkė Anastazija Rumševičiūtė- Narsutė iš Kaugonių k., Žaslių vlsč. Anksčiau ji buvusi Žalio Velnio ryšininke, dabar palaiko ryšį tarp Marijampolės, Jonavos, Kauno partizanų bei. J. Ožeraičio ir J. Černiausko būrių. KGB pradeda sekimą, pasinaudodami agentais, aptinka J. Černiausko-Vaidoto pėdsakus. Žuvo būrys ir jo vadas jau 1948 09 16 Grikselių sodyboje, Naujasodžio k., Pažaislio vlsč. Penki partizanai per štabo ryšininkę Narsutę susitiko su nežinomu partizanų būriu, kurie pasirodė esą tik agentai smogikai.

Po Jono Černiausko žūties buvo susidorota ir su jo artimaisiais, nes jų sodyboje, Užtakų k., dažnai prieglaudą rasdavo užklydę ar sužeisti partizanai. Žinoma, kad po sužeidimo čia kurį laiką gydėsi būrio vadas Jonas Ožeraitis. Tad tėvą Julijoną 1948 m. nuteisė ir įkalino Taišeto lageryje. Tada jam buvo 58 metai. Tik po šešerių metų Julijonas

Černiauskas grįžo namo. Brolį Mykolą tais pačiais 1948 m. nuteisė ilgus metus kalėti. Iš Vorkutos jis grįžo tik 1956 metais, dabar gyvena Kaune. 1949 04 12 į Irkutsko sritį ištremti likę šeimos nariai: motina Veronika (g. 1900 m.), broliai Kazys (g. 1931 m.) ir penkiolikmetis Algis. Sugrįš jie į Lietuvą tik 1958 metais.

JONAS DAŠKEVIČIUS-PAPŪGA (1927-1945)

B rinktinės 5-ojo bataliono vadas.

Gimė Janionių k., Musninkų vlsč., Ukmergės apskrityje. Mama Marija Kupčiūnaitė-Daškevičienė užaugino tris vaikus sunkiai, nes 1936 m. mirė tėvelis Antanas, dirbęs batsiuviu ir maitinęs šeimą, dabar palikęs žmoną ir vaikus skurde. Daškevičių šeimos šaknys yra Žiežmarių apylinkės Bačkonių k. Čia motina su vaikais 1931 m. ir atsikėlė iš Janionių k. (Kitais duomenis Jonas Daškevičius gimė Trakų apskr., Žaslių vlsč., Putnikų k., ar Bačkonių k.). Baigė Žiežmarių pradžios mokyklą. Trys vaikai su motina pradės sunkią odisėją po Lietuvą, karo metais ieškos laimės Jiesioje prie Kauno, paskui vėl grįš į Musninkų apylinkes.

Jonukas jau neabejingas Lietuvos likimui. Jis atsisaukia į generolo Povilo Plechavičiaus raginimą stoti į Vietinės rinktinės būrius tėvynei nuo bolševikų ginti. Tik kariauti neteko, nes vokiečiai panoro siųsti lietuvius į rytų frontą. Tada vyrai su ginklais ir išėjo į Musninkų apylinkių miškus. Buvo 1944 m. vasara.

Brolį Juozą vokiečiai išvežė darbams į Vokietiją, paskui jis kalėjo koncentracijos stovykloje. Po karo pasitraukė į Ameriką.

Musninkų miške susijungė į būrį. Daugumai vyrų okupacinė valdžia buvo įteikusi šaukimus tarnybai raudonojoje armijoje, tad jie slapstėsi. Sako, gavęs šaukimą tarnauti buvo gavęs ir Jonas. Jau 1944 11 23 davė LLA kario priesaiką. Žalias Velnias pasiliko jį savo apsaugos būryje, tačiau 1945 m. Papūga perėjo į Zigmo Kacevičiaus-Genijaus būrį, veikusi daugiausiai Žaslių ir Musninkų vlsč. Čia išbuvo tik porą mėnesių, kai Žalias Velnias jau tų metų kovą paskyrė Joną 18 partizanų būrio vadu, kurių veikimo zona buvo apipus Neries.

Tame pačiame Janionių k., kuris, kaip minėjome, buvo Jono motinos Marytės Daškevičienės-Kupčiūnaitės gimtinė, pas Stasį Paulauską slapstėsi Žalio Velnio žmona. Paulauskų sūnus Stasys buvo ryšininkas, su dažniais pavedimais vykdavo ieškoti apygardos vado. Kaip dažnai būna, taip ir čia - visas kaimas giminės. Jono Daškevičiaus pusbroliu buvo Stasys Paulauskas.

J. Daškevičius-Papūga

Ilgą laiką niekas nežinojo, kad pas Paulauskus gyvenanti moteris yra Žalio Velnio žmona. Tačiau paslaptis paaiškėjo visai atsitiktinai. Stribai suėmė Žalio Velnio sūnelius dvynius, o vėliau ir jų motina pateko į MGB rankas.

Vyrai 1945 m. sunkiai peržiemojo, nes dar neturėjo patirties partizaninei kovai. Tiesa, maisto pakako, tačiau teko keliauti iš sodybos į sodybą, išgyventi ne vieną išdavystę. Veikė ne tik savo valsčiaus stribus. Vyrų iki 1945-ųjų miškuose buvo daug, todėl partizanų vengė ir kareiviai. Nukeliaudavo iki Giedraičių ir Žaslių, tačiau daugiausia gyveno gimtosiose Musninkų apylinkėse. Su Žaliu Velniu ryšį palaikė per Stasį Paulauską Genovaitę Kupčiūnaitę, Vladą Motiejūnaitę iš Motiejūnų k. Sakoma, kad netikėtai 1945 m. birželio mėn. Papūga nutarė savo būrį, kuriame buvo net 26 partizanai, paleisti į kitus junginius, o pats pasitraukti į Kauną, kur šeima gyveno karo metais. Ten vaikinui atrodė mažiau pavojinga. 1945 m. vasarą Jonas Daškevičius-Papūga buvo laikomas B rinktinės 5-ojo bataliono vadu. Junginys turėjo 4 kuopas. Veikė Jonavos, Veprių, Deltuvos, Gelvonų, Pabaisko, Panoterių vlsč. Stabas buvo įsikūręs Slabados k., Veprių vlsč., pas ūkininką Luokoševičių.

1945 07 10, kai Jonas su Antanu Šiška-Ryčiu ėjo į Gelvonų miestelį, juos netikėtai suėmė ir uždarė į areštinę. Iš pradžių nesuprato partizanų būrio vadą suėmę, daboklėje laikė su kitais. Tačiau jau rytą kai reikėjo atvesti Joną su Antanu į tardymą, rūsyje jų nerado. Tik juodavo išlaužta lango anga. Stribai puolė bėglių gaudyti, pasitelkė savo agentūrą, kariuomenę.

1945 08 04 buvo lemtinga nesėkmių diena. Papūgą vėl kartu su partizanu Antanu Šiška-Ryčiu susekė kareiviai dar kartą, suėmė ir nugabeno į Ukmergę. Ten praėjo tardymų kančias. Jonui Daškevičiui tada tebuvo aštuoniolika metų...

Teisme Jonas nedejavo, o patvirtino, kad kovojo už savo Tėvynės laisvę. Pasivadino kita pavarde, sakėsi giminių neturįs, nes išaugęs vaikų namuose. Ne viską rusams pavyko išsiaiškinti, tačiau 1945 08 30 tribunolo viešame posėdyje Ukmergėje Jonas Daškevičius-Papūga buvo nuteistas mirti. Jo draugas Antanas Šiška išgirdo tokį pat nuosprendį, tačiau po malonės prašymo bausmė buvo sumažinta iki 20 m. kalėjimo.

Bylos dokumentuose yra tardymo protokolai, kuriuose išvardijami 11 Trakų ir Ukmergės apskr. veikiančių būrių: Trenksmo (18 vyrų), Krūmo (18-20), Klouno (25-30), Kariūno (80), Genijaus (150-180), Aguonos (30), Juodosios Kaukės (200), Don Kichoto (30), Bolševiko (12), Gaidelio (12), Slyvos (35-40). Papūgos būryje 12 vyrų buvo iš Keižonių, Smeliankos, Diršonių k., kiti - iš Jonavos, Panoterių, Žaslių vlsč.

Po Papūgos suėmimo būrys neiširo, o dar ilgai nedavė ramybės okupantams. Jono Daškevičiaus artimiesiems jo sušaudymo data ir palaidojimo vieta buvo nežinoma. O sušaudė jį Vilniuje 1945 m. spalio 25 d.

EDVARDAS   KAVALLIAUSKAS-KLAJŪNAS   (1912-1945)

1944 12 01-1945 12 13 DKA štabo narys, A rinktinės 1-ojo bataliono vadas.

Edvardo Kavaliausko slapyvardis šiandien rašomas įvairiai. LYA rusiškose operatyvinėse bylose vadinamas Klounu, tačiau manytina, kad tai tik enkavedistų klaida, kai girdimą lietuvišką žodį užrašę neteisingai. Jo pusbrolio Vytauto Kavaliausko, gyvenusio Garliavoje, teigimu, Edvardo slapyvardis buvo Klajūnas. Vytautas atsiminė paties Klajūno pasakojimą, kad kai kas klaidingai jį vadino Klounu.

Edvardas Kavaliauskas gimė 1912 m. Skėrių k., Žaslių, vlsč. Ir nuo pat pirmųjų pasipriešinimo dienų buvo šalia Žalio Velnio. Jau 1944 m. rugpjūčio mėn. vadovavo būriui Žalio Velnio Didžiosios Kovos rinktinėje. Kai DKR įkūrė du batalionus, veikiančius abipus Neries upės, Musninkų valsčiaus batalionui, pavadintam pirmuoju, vadovavo J. Norkus-Kerštas, o šiaupus Neries, Žaslių valsčiuje - Klajūnas.

1945 m. pradžioje DKR pagrindu buvo įkurtas LLA Vilniaus apygardos 5-asis rajonas (apylinkė). Naujoje struktūroje Klajūnas tapo IV žvalgybos skyriaus viršininku ir 2-ojo bataliono vadu. Kartu Žalias Velnias jį paskyrė ir savo (rinktinės vado) pavaduotoju.

Apygardos vado 1945 04 26 įsakymu buvo nurodyta, kad karo atveju (o jis, partizanų vadų manymu, turėjo prasidėti jau kitais metais) Edvardo Kavaliausko-Klajūno batalionas turėjo užimti Žaslių valsčių.

1945 09 10 jis tapo 1-ojo bataliono, kuriame veikė 4 kuopos, vadu. Pirmajai kuopai vadovavo pats Klajūnas, 2-ajai - jo brolis Stasys Kavaliauskas-Dobilas, 3-ajai - Adolfas Kinderevičius-Jurginas, 4-ajai - Andrius Petkevičius-Aguona. Dobilas kartu tapo ir bataliono vado pavaduotojas

Žuvo Klajūnas Dirvonų k., Žaslių vlsč., 1945 12 13 Agentas „Vesiolyj“ („Linksmasis“) NKVD pranešė, kad vietovėje yra įruošta slėptuvė. Ji ir buvo rasta Aleksandro Žičiaus sodyboje. Po trumpos kovos visi besiginantys žuvo. Atpažinti trys partizanai: Edvardas Kavaliauskas-Klajūnas, jo brolis Stepas Kavaliauskas-Dobilas ir Jonas Kareckas-Žebenkštis. Užpuolime uoliai talkininkavo Žaslių sribai. Ypač stengėsi legalizavęsis partizanas Stepas Frankonis. Neatpažintas buvo kuopos vadas J. Brizgus-Beržinis. Suimti ūkininkai broliai Juozas ir Pranas Žičiai bei Aleksandra Žičiuvienė. Pranas iš Intos grįš tikrai 1956 m., o Juozas su Aleksandra iki 1947 m. kalės Vilniuje.

E. Kavaliauskui 2003 m. gruodžio 03 d. pripažintas Kario savanorio statusas (po mirties), 2000 m. gruodžio 30 d. KAM įsakymu jam suteiktas majoro laipsnis.

ANTANAS PRAŠKEVIČIUS-NARSUO LIS (1915-1948)

1946 - 1948 08 12 A rinktinės 3-ojo bataliono vadas.

Iš Kazokų k., Kruonio vlsč., partizanauti išėjo 18 vyrų. Devynių žuvo, tarp kurių ir 4 asmenų Naginių šeima. 13 žmonių, kaip "partizanų šeimų", buvo ištremta į Sibirą. Pokaryje Kazokuose buvo tik 32 sodybos.

Pranas (g. 1917 m.), Bernardas Kazys (g. 1920 m.) ir Antanas (g. 1915 m.) Praškevičiai antrąją sovietinę okupaciją sutiko tėvelio Kazio ūkyje. Antanas jau nuo pat pirmųjų okupacijos dienų slapstėsi kartu su Pranu Gervicku, keturiais broliais Lekavičiais

A. Praškevičius-Narsuolis

(kiek vėliau prie jų prisijungė ir Genutė Lekavičiūtė), Antanu ir Kazimieru Bumbuliais. Išgyventi padėjo kaimo gyventojai, tolimesnieji kaimynai, kurie juos maitino, rengė, gydė sužeistus, laidojo žuvusius... Antanas tapo būrio vadu, pasivadino Narsuoliu.

1944 11 17 Trakų apskr. karinio komisariato darbuotojai Kazokų k. suėmė vengiančius tarnybos Narsuolio brolius Praną ir Bernardą. Surištus juos vedėsi į Kruonį, tačiau netoli Butkiemio k. partizanai juos išvadavo, nukovė rusų kapitoną ir lydintį kareivį, sužeidė valsčiaus pirmininko pavaduotoją. Taip Pranas tapo Lokiu, abu jie liko brolio būryje.

Narsuolio būrys priklausė A rinktinės trečiajam batalionui. Iš pradžių jam vadovavo Z. Kacevičius-Genijus, paskui J. Neicelis-Šarūnas.

Kovinius veiksmus derino su Kruonio, Aukštadavario net Onušio, Rūdiškių partizanais. Bet tirpo partizanų gretos...

1947 03 03 Kaukinės miške žuvo Pranas Praškevičius. Žinoma, kad 1947 08 08 Antano Praškevičiaus-Narsuolio būryje buvo likę 9 partizanai. Žuvus bataliono vadui, 1946 m. juo skiriamas Narsuolis. Jo būrys 1948 m. medžiojamas dar intensyviau, juos seka agentai ir informatoriai. Štai sausio 10-12 d. vyko dideli kareivių siautimai Narsuolio ir Perkūno partizanų grupių buvimo vietose. Buvo rastos dvi slėptuvės, o jose du lagaminai dokumentų. Partizanų slėptuvėse nebuvo.

1948 m. rugpjūčio 11 d. Narsuolio vadovaujamo partizanų bataliono paieškai buvo išsiųsta MGB Kaišiadorių apskr. sribų ir MGB vidaus kariuomenės 261-ojo šaulių pulko 4-osios kuopos karinė grupė. Sunkvežimiu į vakarus nuo Kruonio miško atvažiavo ir smogikų grupė. Jie iki ryšininkės M. Venckutės-Pušaitės tėvo vienkiemio (Bublių k., Žiežmarių vlsč.), atėjo pėsčiomis. Jį pasiekė apie 22-23 val. Neužsukę į jį, smogikai su Narsuoliu susitiko miške, jau po vidurnakčio. Paieškos metu Bublių k., Žiežmarių vlsč., prie Strėvos, buvo aptikti ir nužudyti trys partizanai: Narsuolis, jo brolis Bernardas Praškevičius-Lokys bei Petras Čepulionis-Sakalas. Šį kartą nužudytojų į valsčių nevežė. Po kurio laiko Bronius ir Viktoras Šliužai bei Stasys Slanina brolių Praškevičių palaikus, užkastus žuvimo vietoje, slapta pervežė į Kalvių kapines.

JUOZAS PETRONIS-AUDRA (1917-1947)

1946 04 30-1947 08 19 B rinktinės 1-ojo bataliono vadas.

Žinoma, kad Juozas Petronis gimė Anykščiuose, vokiečių okupacijos metais buvo policininkas. Tarnavęs Lietuvos kariuomenėje. 1944 m. vasarą subūrė partizanų būrį.

DKA VADAI

J. Petronio-Audros partizanai veikė Želvos ir Molėtų vlsč. Plienui tapus DKA B rinktinės vadu, jis 1946 04 30 ją suskirstė į 3 batalionus. Antanas vadovavo 1-ajam, kurį sudarė dvi kuopos: Žalčio ir buvusio Molėtų miestelio policijos vachmistro Stepono Grigo-Švyturio. Mėgstama bataliono vadovybės stovyklavimo vieta buvo Ažumakio miško pietinėje dalyje. Šile ir pas ūkininkus partizanai turėjo įsirengę kelis bunkerius.

1947 09 19 Molėtų NKVD gavo duomenų, kad Šilininkų k., Želvos vlsč., ūkininko Jono Giedraičio sodyboje įrengtame bunkeryje slepiasi grupė partizanų. Liudytojų teigimu juos išdavė Antanas Svilainis-Vilkas, buvęs Audros būrio partizanas iš Kuriziškių k., Molėtų vlsč., vėliau pasidavęs pagal amnestiją. Tuo metu bunkeryje buvo ir jo brolis Liūtas (Jonas Svilainis, g. 1920 m.). Nežinia, gal Antanui Svilainiui buvo žadėta palikti brolių gyvą, kad jis ėmėsi tokios šventvagiškos misijos. Į nurodytą vietą atvyko 15 kareivių iš Molėtų. Tuo metu bunkeryje buvo 6 partizanai ir ryšininkai. Išdavikas priėjo prie bunkerio ir suriko broliui, kad tas išliptų. Tas nieko neįtardamas išlipo, kur buvo suimtas. Po kurio laiko visi bunkeryje buvę susisprogdino. Nelygaus mūšio metu žuvo bataliono vadas Audra, kovotojai Bronius Gaidelis-Šiaudelis, Šiaudas (iš Musninkų vlsč.), Juozas Stancelis-Šalna, Alfonsas Darulis-Leopardas ir ryšininkė Marija Švainickytė. Buvo suimtos ryšininkės Jadvyga Giedraitytė (g. 1928 m. Pavarų k., Želvos vlsč.) ir Ada Irena Aleknaitė (g. 1926 m. Gelbutišio k., Želvos vlsč.) Ryšininkės, sodybos šeimininką Joną Giedraitį (g. 1895 m.) bei išdaviko brolių Joną Svilainį 1948 02 28 ypatingasis pasitarimas nuteisė ilgus metus kalėti.

Pagal Kazio Strazdo surinktus duomenis

BRONIUS JAKUBONIS-STIKLAS (1916-1949)

1946-1948 10 09 B rinktinės 5-ojo bataliono vadas.

Gimė Skabeikių k., Taujėnų vlsč., pasiturinčio ūkininko šeimoje. Tėveliai turėjo 42 ha žemės, iš kurios pusė buvo miškas. Šeima pati augino 8 vaikus, tačiau priglaudė ir iš nežinia kur atklydusį našlaitį. Broniukas lankė vietos mokyklą, paskui padėjo tėveliams ūkio darbuose. Mėgo ne tik žemės ūkio darbus, bet ir mišką. Lietuvos kariuomenėje tarnavo husarų pulke Kaune, buvo geras raitelis ir kareivis. Pulką paliko turėdamas puskarininkio laipsnį 1940 m. Tada husarų pulkas jojo prie Širvintų, kur buvo įsakyta be šūvio sutikti rusų igulas. Sudėjo ginklus ir grįžo namo.

1944 m. subūrė partizanų būrį. Plienui tapus DKA B rinktinės vadu ir 1946 04 30 suskirsčius į

B. Jakubonis-Stiklas

3 batalionus, vadovavo būriui. Kai 1946 m. vasarą buvo įkurti du nauji batalionai, penktajam jų vadovauti buvo paskirtas Stiklas. Jis veikė Kavarsko ir Taujėnų vlsč., batalioną sudarė dvi kuopos, kurioms vadovavo broliai Tušai iš Kadrėnų k., Deltuvos vlsč.: Kazys-Nemunas ir Alfonsas-Papuošalas. Abu žuvo 1948 m. sausio mėn. prie Karveliškių k., Taujėnų vlsč.

Tėvų namuose buvo įrengtas bunkeris, kuriame partizanai laikė spausdinimo mašinėlę, spausdino laikraštėlius, atsišaukimus. Kai bunkerį atrado, ten nieko nebuvo, tačiau šeimininkę ir jos jauniausiąjį sūnų ilgai kankino.

Stiklo sumanymas vedė iš proto saugumą. Už jo galvą buvo paskirta 10 tūkst. rublių premija, todėl buvo persekiojimas. Per vieną susirėmimą Stiklas buvo sužeistas, teko amputuoti koją. Tačiau ir tai nesutrukdė partizanui: jis įsigijo žirgą kuris ne kartą išgelbėjo gyvybę. Kartą buvo sužeistas ir žirgas, o Bronių kulkos kliudė 3 kartus. Trečias kartas buvo lemtingas: vado kovinis žirgas ir raitelis buvo sužeisti. Sužeistąjį partizaną gyventojai nugabeno į Latelių k., palikę patikimoje P. Valeikos sodyboje, o patys išvažiavo vaistų. 1949 10 10 sodybą netikėtai apsupo NKVD kareiviai, įžengusi į trobą karininką Stiklas nušovė, kitą sužeidė, tačiau, supratęs, kad puolančiųjų labai daug, pats nusišovė. Sodybos šeimininką nuteisė 25 m. kalėti.

Stiklo brolis Stasys buvo silpnos sveikatos ir nuo tarnybos armijoje buvo atleistas. Tik okupantai nepaliko jo ramybėje, nuolat kvietė į Taujėnus, ten tardė, kankino, mušė. Nepakeldamas pažeminimo, vyras išėjo pas partizanus, o 1950 m. lapkričio mėn. žuvo.

Kitų šios šeimos narių likimas toks: Verutė Jakubonytė suimta 1947 m., nuteista, namuose liko du mažamečiai vaikai ir 6 mėn. kūdikis, Adelė Jakubonytė su 3 mažamečiais vaikais ištremta į Buriatiją Stefa 1948 05 22 ištremta į Igarką, Vladislava (g. 1930 m.), Filomena (g. 1933 m.) ir Uršulė Jakubonytės išsislapstė, Vincentas Jakubonis nuteistas ir kalėjo Taišete.

B. Jakuboniui 1999 m. liepos 02 d. pripažintas Kario savanorio statusas (po mirties), 1999 m. rugpjūčio 30 d. KAM įsakymu jam suteiktas vyresniojo puskarininkio laipsnis.

PRANAS ŽIČIUS-VĖJAS (1917-1956)

1947-1948 09 15 A rinktinės vado pavaduotojas, 2-ojo bataliono vadas. 1948 m. ėjo DKA vado pareigas (KGB priežiūroje).

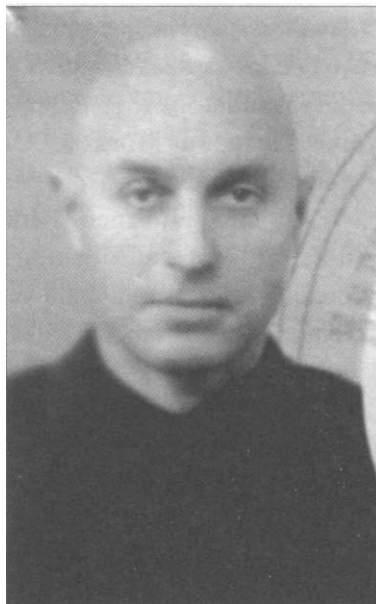
Gimė Rečionių k., Kaišiadorių vlsč. Apie 1923 m., kai dvaras Dirvonų k. susijungė su Brastos *užusieniu*, trys broliai Žičiai, tarp kurių buvo ūkininko Vlado (Prano tėvelio) šeima, nusipirko žemę ir apsigyveno Dirvonų k., Žaslių vlsč. Broliai valdė po valaką žemės. Pokaryje kaime buvo 4 sodybos su 20 gyventojų. Be Prano šeimoje augo ir brolis Juozas (g.1906), kuris turėjo paveldėti ūkį. Tad Pranas iš pradžių mokėsi Savarinės k. mokykloje, esančioje už kilometro atstumu nuo Dirvonų. Tarnavo Lietuvos kariuomenėje, buvo puskarininkis.

Jau 1944 m. vasarą Pranas Žičius subūrė savo krašto vyrus ir prisijungė prie Dramblio būrio, susisiekė su Žalio Velnio štabu. 1945 m. pradžioje buvo paskirtas bataliono vado adjutantu. 1946 m. šio bataliono, kuriam vadovavo Dramblis, kuopos vadu.

1945 m. gruodžio 13 d. A rinktinės 2-ojo bataliono vadas E. Kavaliauskas-Klajūnas su trimis partizanais buvo iširengęs slėptuvę Survelių k., pas Vėjo brolių Juozą. Vyrus susekė agentai, slėptuvė buvo apsupta. Po trumpo mūšio visi gynėjai žuvo. Juozas Žičius su žmona Aleksandra buvo suimti ir dvejus metus kalinti Vilniuje.

Retėjant partizanams ir jų vadams, jau 1947 m. Vėjas buvo paskirtas rinktinės vado pavaduotoju. Tik kovotojų nedaug belikę. 1948 m. pradžioje jo kontroliuojamoje teritorijoje pavieniui veikia tik 8 partizanai. Tada Vėjas ryžtasi su „centro“ pateiktais dokumentais legalizuotis ir išvyksta gyventi į Vilnių.

Net 1948 m. ne visi supranta, kad tariama partizanų vadovybė Vilniuje pasitikėti negalima. Tačiau dar kovoja atskiri partizanų būreliai. Greitai suimamas A rinktinės vadas P. Klimavičius-Uosis, Griežto padėjėjas, o kiek vėliau ir į jo vietą paskiriamas Vėjas ir naudojamas juo kaip priedanga. Lemtingą 1948 m. rugsėjo 16-ąją į suorganizuotą paskutinio pakaunės Vaidoto būrio partizanų susitikimą susiruošę agentai-smogikai. Gal Vėjas pagaliau suprato klastą, nes rugsėjo 16-tą į krūvinių įvykių vietą neatvyksta, o rugsėjo 15-tą suimamas ir nuteisiamas ilgus metus kalėti Sibiro lageriuose. Ten sutiko V. Žukauską-Putiną, B. Adamkevičių-Bijūną ir kitus DKA partizaninio judėjimo vadus. Mirė Intoje neaiškiomis aplinkybėmis.

P. Žičius-Vėjas

PRANAS JAROMSKAS-PERKŪNAS (1918-1964)

1946 05-1948 06 12 A rinktinės 2-ojo bataliono vadas.

Prano Jaromsko-Perkūno gimtinė - Dubelių k., Kaišiadorių vlsč. Buvo vienas iš aktyvesnių šio krašto partizanų, Lietuvos kariuomenės puskarininkis. 1944 m. antroje pusėje šiose apylinkėse veikė B. Vaicekausko-Pirato, P. Petkevičiaus-Kariūno, Andriaus Zdanevičiaus-Morkos būriai. Iš pradžių Pranas nuėjo į Pirato būrį, o vadiui greitai žuvus, Prano slapyvardžiu vadinosi ir pats būrys. Jame buvo 12 aplinkinių kaimų vyrų: broliai Pranas -Puntukas ir Antanas-Riteris Dzimidavičiai, Jonas Stankevičius-Lašas, Stasys Grenda-Smarkuolis, Pranas Stanislauskas-Patrimpas, Jokūbas Sidaras-Tarzanas, Bronius Lukauskas-Lokys, Jonas Ožeraitis-Vaidotas ir kiti. 1945 m. pradžioje būrys

priklausė 2-ajam Kaišiadorių batalionui. Jos vadu buvo E. Kavaliauskas-Klajūnas, jam perėjus DKR vado pavaduotoju - P. Petkevičius-Kariūnas. Veikė kartu su Morkos, Uosio, Sūkurio, Svyruonėlio, Aguonos, Tigro partizanais.

1945 m. spalio mėn. Perkūnas dalyvauja partizanų būrių vadų pasitarime Gegužinės klebonijoje, kur kartu su Žaliu Velniu, Piliakalniu, Kariūnu, Vėjas, Drambliu kalba apie ryšius tarp batalionų, būtinybę susiekti su kitomis apygardomis. 1946 m. gruodyje sužeistas.

Kaišiadorių apylinkėse siautėjo kareiviai. Tai įtakoja geležinkelis, plentas į Kauną ir Vilnių. Vyrai laikėsi Antanaičių, Pašulių miškuose.

P. Jaromskas-Perkūnas

Perkūno partizanams dažnai teko susidurti su rusų baudėjais ir stribais. Būrys dalyvavo mūšiuose prie Pagirių geležinkelio stotelės, Zūbiškėse, Livintuose. Po mūšio su kareiviais Romato miške juos išblaškė, žuvo partizanai Riteris ir Lašas. Apylinkėse partizanų gretos senka. Perkūnas buvo paskutinysis išretėjusio 2-ojo bataliono vadas.

1947 rugsėjo mėn. Perkūnas, patikėjęs Vilniaus „centro“ teikiamais dokumentais, su partizanais B. Lukausku-Lokiu, P. Stanislausku-Patrimpu ir J. Sidaru-Tarzanu, mažai kam žinant, iš miško išvyksta. Perkūnas apgyvendinamas Vilniuje, kiti - į Kauną ir Ukmergę. Vadovavo išretėjusiam batalionui „tamsoje“, MGB kontroliuojant, kartais pasirodydavo gimtosiose apylinkėse. Greitai tapo nereikalingas. 1948 06 11 vidurnaktį tris vyrus prie Aitekonių-Lapelų miško, Kaišiadorių vlsč., sustabdė kareivių patrulis. Tie pateikė pasus. Vienas iš jų pasivadinęs Jonu Jurgelioniu ir buvo Pranas Jaromskas-Perkūnas. Liudu Kazlausku pasivadinęs buvo kitas būrio vadas Liudas Kavaliauskas-Perlas iš Skėrių k., Žaslių vlsč. (g. 1923 m.). Trečiasis - Jonas Lukoševičius iš Ruklos, Jonavos vlsč. Visus suėmė.

Pranas Jaromskas 1948-1969 m. kalėjo Intoje, Vorkutoje. Po lagerių ir tremties į Lietuvą nebuvo įleistas, grįžo gydytis, amžino poilsio vietą rado Radviliškyje.

ALDONA PAULAVIČIŪTĖ-INDYRA, LAUKINUKĖ (1926-1946)

1945-1946m. moterų bataliono vadė.

Gimė Kaiminėlių k., gyveno Smailiuose, Musninkų vlsč. Buvo viena pirmųjų ir artimiausioji Žalio Velnio ryšininkė su kitomis apygardomis, arba tarp DKA rinktinių. Buvo Smailių pradžios mokyklos mokytoja, Ukmergės švietimo skyriaus inspektorė. Važinėjo po Kauno, Ukmergės, Trakų apskritis, turėdama padirbtus dokumentus, Švietimo komisariato komandiruotė. Kai buvo svarstoma galimybė Ukmergės

partizanams prisijungti prie DKA, ji buvo atvykusi į tuos kraštus. Jau nuo pasipriešinimo pradžios saugumas ją vadino DKR centro ryšininke, moterų kuopos vade. 1945 m. balandį antrą kartą NKVD operatyvinėse ataskaitose pažymėta, kad partizanų struktūroje yra moterų batalionas, kuriam vadovauja ryšininkė Indyra.

Stasys Misiūnas-Senis, suimtas 1945 03 27 Čiobiškyje, tardomas įvardijo kelias pavardes, nurodė, kad LLA štabas yra Vilniuje, Pilies g. 11 ir Užupio g. Nr. 8.

1945 07 28 pas Indyrą buvo atėjęs LLA ryšininkas Vingis, kuris atnešė šifrus. Ji juos perdavusi Vilkui, o tas - Piliakalniui. Kitą dieną Aldona buvo suimta. Kankinama mergina šį tą prasitarė, todėl buvo bandoma ją užverbuoti, suteiktas agentūrinis slapyvardis. Po atliktų formalumų Indyra buvo paleista atgal pas partizanus. Susiradusi apygardos vadus, mergina prisipažino, kad sutiko bendradarbiauti su KGB, tačiau to daryti nesiruošia. Žalias Velnias norėjo ją pašalinti iš štabo, kaip nepatikimą. Sako, Piliakalnis, kurį su Indyra siejo tarpusavio simpatija, užstojo merginą, ir ji liko su partizanais. Ji toliau vykdė DKA vadovybės užduotis. Prasidėjo deryboms dėl susijungimo su būsimos B rinktinės partizanais. Indyra 1945 m. spalio mėn. atvyksta į Balninkus su DKA štabo viršininku Aleksu Zapkumi-Piliakalniu, išbūna ten kelis mėnesius, dalyvauja mūšiuose. To pasekmėje 1945 metų gruodžio 1 d. įsakymu apygardos vadas Žalias Velnias įkuria B rinktinę, vadu paskirdamas Alfonsą Morkūną-Plieną, o štabo viršininku J. Šibailą-Dieduką. Indyra vėl keliauja po Ukmergės apskritį, praneša apie naujus paskyrimus, susitinka su B rinktinės būriais.

Dar gerą pusmetį Indyra buvo tarp kariaujančių partizanų. 1946 m. kovo 24 d. mūšyje prie Dubių vienišio žuvo kartu su štabo viršininku Piliakalniu. Kūnai buvo išniekinti Kaišiadoryse, paskui slapta palaidoti Kaišiadorių kapinėse.

ALGIMANTAS LISAUSKAS (1926-1999)

Atkurtos LLKS DKA vadas (1998-1999).

Gimė Barevičių k., Kruonio vlsč. Mokėsi Kaišiadorių gimnazijoje. 1943 m. įstojo į laisvės kovotojų grupę, vadovaujamą Vilniaus universiteto studento Henriko Riboko. Jai priklausė S. Pinkevičius, J. Tamašauskas, V. Lapatinskas. Tuometinis LLA įgaliotinis Trakų apskr. P. Maleckas perdavė rašomąją mašinėlę, tada jie leido laikraštėlį „Laisvei bundant“. Naudotis ginklais vaikus mokė savisaugos bataliono viršila Jonas Misiūnas, vėliau tapęs legendiniu Žaliu Velniu. 1944 m. vasarį įstojo į

A. Lisauskas

Vietinės rinktinės Marijampolės karo mokyklą, gegužyje prisiekė kaip LLA karys. Vėliau tapo DKA 3-iojo bataliono Narsuolio kuopos kovotoju. Paskui studijavo VDU Filologijos fakultete.

Nuo 1946 m. su draugais slėpėsi bunkeryje Vaiguvo miške (Kruonio vlsč.), buvo Narsuolio būrio partizanas. Kaune su bendražygiais įkūrė „Nemuno laisvės frontą“. Buvo išduotas 1947 04 29, areštuotas, nuteistas sušaudyti, tačiau nuosprendis pakeistas į 25 m. kalėjimą su ištrėmimu. Kalėjo Kolymoje ir Magadane. Į Lietuvą sugrįžo 1958 m.

Iki mirties (1999 m.) buvo atkurtos DKA vadas, Lietuvos vietinės rinktinės karių ir jų šeimų narių Vilniaus klubo pirmininkas, LPKS tarybos narys. 1998 04 17 jam pripažintas kario savanorio statusas. Palaidotas Vilniuje, Saltoniškių kapinėse.

AUGUSTINAS ŠVENČIONIS-RYTAS (g. 1929 m.)

1992 m. atkurtos LLKS DKA vadas

Pasipriešinimo kovose pradėjo dalyvauti dar būdamas Kauno 4-os gimnazijos moksleiviu. Su bendraamžiais įkūrė „Viltininkų“ organizaciją, susirišo su DKA A rinktinės P. Petkevičiaus-Kariūno bataliono partizanais, vykdė jų užduotis. Plėtė jaunųjų partizanų gretas, įjungdami kitus gimnazistus, amatų mokyklos moksleivius. Rytas buvo paskirtas to rezervinio būrio vadu. Ne tik vykdė DKA partizanų užduotis, bet ir tiekė vaistus, platino spaudą įsigydavo ginklus.

Saugumui sužinojus apie vaikinių veiklą, Rytui pasisėkė pasitraukti į mišką dalyvavo Klemenso Gursko-Riešuto, vėliau Jono Ožeraičio-Vaidoto būryje, kautynėse Romato durpyne (Rumšiškių vlsč.) kartu su Meškos, Perkūno ir Riešuto būrių partizanais. Išretėjus jų gretoms, slapstėsi kituose Lietuvos rajonuose, bandė mokytojauti. 1948 m. buvo suimtas ir nuteistas. Kalėjo Karagandos srityje.

1992 m. atkūrus DKA, po B. Trakimo-Genelio ir A. Lisausko Augustinas Švenčionis 2002 04 11 LLKS suvažiavime buvo išrinktas apygardos vadu. Yra atsargos kapitonas, Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių valstybinės komisijos narys, Lietuvos PKTS Valdybos Garbės teismo pirmininkas. Lietuvos Respublikos Prezidento apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordinu, Lietuvos nepriklausomybės, Kariuomenės kūrėjų savanorių medaliais.

2007 m. A. Švenčionis buvo apdovanotas LLKS I-ojo laipsnio Partizanų Žvaigžde.

A. Švenčionis-Rytas

MOKYTOJAI IR MOKSLEIVIŲ POGRINDINĖS ORGANIZACIJOS

MOKYTOJAI TARP PARTIZANŲ IR JŲ RYŠININKŲ

Sovietiniams ideologams mokykla buvo vieta, kur jie turėjo išplėsti lietuviui jo tautinę sąmonę, išmokyti mylėti okupantų primetamą tariamą Tėvynę. Tam jie turėjo pajungti mokytojus, kitą aktyvą. Jie manė, kad 1941 m. trėmimuose nukraujavusi lietuvių inteligentija galės lengviau pasiduoti okupantui. Tik jie labai klydo, manydami, kad taip lengvai sugebės sunaikinti per šimtmečius augintą mūsų žmogaus savimonę, meilę savo kraštui, jo istorijai.

Aukštaičių krašte žmonių atmintyje yra gyvas vienos motinos, atidavusios vienatinį savo sūnų partizanų vadui, pasakymas: „Mokytojau, saugok mano sūnų!“ Ne vienas mokytojas tapo partizanų būrio vadu.

Iš mokytojų mums geriausiai žinomais partizanais tapo Juozas Norkus-Kerštas, Aldona Paulavičiūtė-Indyra, Juozas Kudelis-Dobilas, Juozas Sibaila-Diedukas, Ignas Leščius-Šalteknis, Stepas Statkevičius-Gintvytis, Vytautas Strazdas-Bebras. Mokytoju Akmenės vlsč. buvo ir DKA štabo viršininkas A. Zapkus-Piliakalnis.

Vytautas Strazdas-Bebras (g. 1928 m.) iš Giedraičių, mokytojų šeimos. Baigęs Ukmergės mokytojų seminariją dirbo Prauskių pradžios mokykloje. Jo dėdė Lyduokių šaulių būrio vadą Stasį Butkų-Vaidilą 1944 m. liepos mėn. enkavedistai suėmė ir nukankino, paskui kūną sukapojo į gabalus. Iš pradžių Bebras buvo Plieno būryje *Balninkiečių* rinktinėje, vėliau pats tapo kuopos vadu. Žuvo 1949 11 28 Jogvilių k., kai tame mūšyje jo draugas J. Grybauskas-Paukštelis buvo sužeistas į kojas, o Vytautas norėjo jį iš mūšio lauko išnešti ant pečių.

Karolis Jočys-Griausmas (g. 1916 m.) iš Rubikonių k., Šešuolių vlsč., nuo pat pirmųjų okupacijos dienų negalėjo taikstyti su okupanto žiaurumu, melu. 1943 m. buvo baigęs Ukmergės mokytojų seminariją mokytojavo, tačiau jau 1944 m. rudenį išėjo partizanauti. Vietoje knygos, paėmė į rankas ginklą ir kovojo netoli gimtojo Rubikonių k. Tapo būrio vadu. Žuvo 1945 12 09 netoli Kiauklių k.

Pranas Bieliūnas (g. 1922 m.) iš Kruonio. Už ryšius su partizanais 1947 m. buvo suimtas ir 9 m. praleido Karagandos lageriuose.

Stefanija Paulavičiūtė (g. apie 1885 m.) nuo 1920 m. dirbo mokytoja įvairiose Trakų apskr. mokyklose. Kai 1946 m. ją suėmė, ji buvo Krivonių pradžios mokyklos, Žaslių vlsč., mokytoja. Vietos stribai, tarp kurių buvo ir jos buvusių mokinių bei išdavikų, tinkančių jai į anūkus, mokytoją sumušė.

Vincas Gudzinskas (g. 1926 m.) mokytojavo Kietaviškių pradžios mokykloje, Semeliškių vlsč. 1946 m. dvidešimtmetį jaunuolį suėmė ir išvežė į Komiją Uchtos m. Sugrižo į Lietuvą po 9 metų.

Jonas Kapočiūnas buvojau pusamžis vyras (g. 1904 m.), mokytojavo Kertauninkų pradžios mokykloje, Žiežmarių vlsč. Už ryšius su partizanais 1946 m. suėmė, nuteisė ir išvežė į Džezkazganą. Ten ir mirė.

Balys Stelmokas (g.1918 m.) baigė Kaišiadorių gimnaziją ir Trakų mokytojų seminariją Kiek pamokytojavęs, pradėjo dirbti Žiežmarių vlsč. švietimo skyriaus vedėju. Už ryšius su LLA partizanais 1945 m. buvo nuteistas ir įkalintas Vorkutos lageryje. Jau 1946 m. metų kovo mėn. viduryje nepakėlė žiaurių šalčių, prasto maisto ir mirė Ajačigos lagerio ligoninėje, kur atsidūrė dėl išsekimo.

Buvęs Čiobiškio pradžios mokyklos mokytojas Stasys Lisauskas-Danyla (g. 1923 m.) 1949-1950 m. Dobilo būrio partizanas, rėmėjas. Išaiškintas saugumo, iš šio krašto pabėgo ir išsislapstė.

Stefanija Šimonėlytė-Kazlauskienė 1945 m. mokėsi Ukmergės mokytojų seminarijos III kurse. Per vasaros atostogas susipažino su grupele seminaristų, kurie diskutavo apie tai, kad yra galimybių Lietuvai vėl tapti nepriklausomai, kad mūsų nepaliks Anglija ir JAV bėdoje. Sugrįžo rugsėjyje vėl į seminariją su užsidegimu padėti kovojančiai Tėvynei, net ryžosi išmokyti tvarstyti sužeistuosius. Deja, jau 1945 09 24 jaunuolių būrelį išdavė, ir visi 18-ka patriotų grupė buvo suimti. Apkaltino tėvynės išdavimu. Kalino Ukmergėje, Vilniuje, paskui išvežė į Džambulą.

Tarp tų, kurie nepabūgo okupantų, buvo mokytojai Albinas Lesčinskas (g. 1923 m.) iš Rusonių pradžios mokyklos, Žiežmarių vlsč., Žaslių progimnazijos direktorius Antanas Lukša (g. 1923 m., Juozo Lukšos-Daumanto, brolis), Aldona Saukevičiūtė-Grinevičienė-Undinė (g. 1926 m.) iš Žaslių progimnazijos, Bronė Džiovalaitė (g. 1920) iš Kuzikų k., Šešuolių vlsč., Gelvonių mokyklos mokytoja, suimta 1948 m., ir daugelis kitų.

Žaliam Velniui ir jo štabo nariams daug padėjo Čiobiškio progimnazijos direktorius Juozas Četrauskas su žmona mokytoja Jadvyga. Kilęs nuo Pabaisko, buvo visų gerbiamas ir mylimas. Kaip su žemiečiu, daug bendravo su leitenantu Jonu Markuliu-Vaiduokliu, tačiau ir Žalias Velnias nevengdavo mokytojo patarimų, nors ne visada jo paklausydavo. Apie jo veiklą tardyme prasitarė kun. L. Puzonas. To užteko, kad 1946 m. mokytojas žūtų automašinos avarijoje, mįslingomis aplinkybėmis.

Tai tik maža dalelė tų mokytojų kurie sunkią Lietuvai valandą mokė vaikus ne tik skaityti bei rašyti...

ŠIRVINTŲ   PROGIMNAZIJA

1995 m. partizanas Henrikas Klimašauskas (g. 1929 m.) „Širvintos“ laikraštyje rašė apie Širvintų progimnazijos jaunuolius, panorusius prisidėti prie partizanų. Dar 1944 m. pradžioje Širvintų moksleiviai suprato, kad Lietuvai kartu su sovietine kariuomene ateina sunkūs laikai. Kuriantis Vietinei rinktinei dalis jų ryžosi jai priklausyti. Antanas Rukša (g. 1929 m.) pradėjo rinkti markes ginklams įsigyti, kol direktorius Taškūnas įtikino tai nedaryti. Išėjus vasaros atostogų, moksleiviai patys matė sugrįžusius okupantus, girdėjo apie besikuriančius partizanų būrius. Jau 1944 m.

MOKYTOJAI IR MOKSLEIVIŲ POGRINDINĖS ORGANIZACIJOS

rudenį ketvirtokai Jonas Brasiūnas, Zenonas Tamošiūnas, trečiokai Pranas Kojala, Juozas Svirskas, Julius Bernotas ir prieš metus mokyklą baigęs Leonas Kugauda susirado ginklų ir nuėjo pas partizanus į Santariškių k., susitiko su šešiolikmečiu Henriku Klimašausku, jų būrio vyresniuoju. Deja, didelio pritarimo jaunieji kovotojai nesulaukė. Tad permiegoję kaimo daržinėje, grįžo į Širvintas, kur jų laukė nemalonumai. Mat Prano Kojalos tėvas, radęs sūnaus paliktą raštelį, kuriame tas rašė „iššeinantis ginti Tėvynės“, suskubo į NKVD pranešti, kad kažkur dingio jo vaikas. Galvojo, kad už tą žygį Pranukas bus tik pabartas. Deja, sugrįžusius vaikus suėmė, tardė, o vėliau visus, išskyrus Z. Tamošiūną, nuteisė ilgus metus kalėti. Dėl moksleivių sumanymo nemalonumų turėjo ir mokytojai.

Henrikas Klimašauskas tada vienas nuėjo pas partizanus. Susirado Justo Vilkevičiaus-Krūmo būrį, priklaususį Žalio Velnio rinktinei. Jau 1945 m. gegužyje jis gauna užduotį sunaikinti sribrą Praną Stankevičių iš Musninkų. Manoma, kad vaikinams bus lengviau priartėti prie išdaviko, kuris pakankamai atsargus ir gerai ginkluotas. Gegužės 9-ąją tas nueina prie stribo, tik ką sugrįžusiu iš stribino papietauti, namų. Pravėręs namo duris ir įėjęs į kambarį vaikiną mato, kaip stribas stovi prie veidrodžio, o prie lovos kūdikį myluoja žmona. Henrikas išsauna. Stribas sukniumba, pradeda klykti moteris. Tačiau vaikino siaubui „nušautasis“ pakyla gyvas ir sveikas, puola jaunuolį, jau abu su žmona, išmuša revolverį... Deja, jaunajam kovotojui nepasisekė. Po to sekė lagerių ir katorgos metai.

KAUNO GIMNAZISTAI

Dar 1944 m. rudenį Kauno 4-oje gimnazijoje susibūrė vyresniųjų klasių gimnazistų pagrindinė organizacija, pasivadinusį „Viltininkais“. Ją sudarė mokytojas J. Keturka, gimnazistai K. Zakarevičius, R. Šilinskas, A. Rastauskas, A. Jančaitis, A. Goštautas, A. Švenčionis. Nutarė ieškoti mieste kovos bendražygių. Pavyko susitikti su bendraminčiais iš 8-osios gimnazijos ir 1-osios amatų mokyklos. Vaikinai rado kelią pas DKA A rinktinės partizanus. Pavykdavo partizanams perduoti ginklų, medikamentų, maisto, o mieste platindavo partizaninę spaudą. 1945 metais susijungė Šančių moksleivija, pasivadinusį savo būrį prasmingu pavadinimu „Didžioji viltis“ ir jai vadovauti išsirinko Augustiną Švenčionį. Kaip ir veikiantys partizanai, vaikinai priėmė priesaiką, pasirinko slapyvardžius. A. Švenčionis-Rytas turėjo ryšį su DKA A rinktinės 6-uju batalionu, todėl moksleiviai susitiko su kovotojais ir paprašyti sutiko tapti partizanų talkininkais.

Dažnai matydavo pro Karmelitų bažnyčią varomus į geležinkelio stotį politinius kalinius. Plėšydavosi nuo grandinių sargybiniai šunys, aidėjo čekistų riksmas, pasigirsdavo ir šūviai. Gimnazistai žinojo, kad tai politiniai kaliniai, po tardymų sužaloti ir paniekinti vežami į Sibiro lagerius. Okupantas norėjo ne tik morališkai, bet ir fiziškai sunaikinti lietuvių tautą. Taip ir suliepsnojo vaikinių širdyse neapykanta atėjūnams.

Stovykloje, kur dienas leido Rytprūsių fronte lengvai sužeisti rusų kareiviai, už naminę degtinę įsigydavo šovinių ir ginklų, daugiausia vokiškų automatų. Įgytus ginklus jaunieji partizanai nelengvai pergabendavo į Pravieniškių ir Beištrakių miškus, kur telkėsi partizanų būriai. Po rogėmis pasidarydavo slėptuvę, kur sukraudavo ginklus. Kelias būdavo ne tik pavojingas, bet ir ilgas. Į tokias keliones A. Švenčionis leisdavosi su Kazimieru Zakarevičiumi, jo pasiimtu tėvo arkliu.

1946 m. pavasarį gimnazistų organizaciją, „Viltininkai“ susekė saugumas. Iki šios dienos neišaiškintas išdavikas. Įkliuvo ir grupė „Didžioji viltis“. Pirmasis buvo suimtas Henrikas Bekeris-Kepalas. Vaikinas neišlaikė kankinimų ir išdavė savo bendražygius. Keli jaunieji partizanai buvo suimti, kiti išsibėgijo pas apylinkėje veikiančius partizanus. A. Goštautas suėmimo metu nuskendo Nemune.

KAIŠIADORIŲ GIMNAZIJA

Pasakoja Aleksandra Žitkutė-Kristapavičienė (g. 1928 m.) Kaišiadorių gimnazijos auklėtinė.

„1944 m. rudenį sugrįžta į Kaišiadoris sovietinė valdžia, karas dar nepasibaigęs. Mokslo metų pradžia. Mūsų VII gimnazijos klasėje ne visi draugai susirinkę, o ir mokytojų trūksta. Sužinome, kas ką dėstys, ir nuliūstame išgirdę, kad tikybos pamokų nebus – jos uždraustos. Nudžiungame, kad kun. M. Petkevičius tikybos dalykų mus mokys bažnyčioje. Sudaromas tų pamokų tvarkaraštis. Kokie narsūs jaučiamės, po pamokų mokykloje visa klase traukdami į bažnyčią mokytis tikybos! Nesislepiame, darome tai demonstratyviai, o komsorgas Vincas Aksomaitis netveria pykčiu, širšta, kai nė vienas vyresniųjų mokinių nestoja į komjaunimą.

Koplyčioje jis rengiamos poezijos valandėlės. Ypatingai graži buvo skirta Kristaus Karaliaus šventei. Didžiujamės, kad gavome deklamuoti posmus kunigo parengtame montaže. Koplyčios prieblandoje degančių žvakių šviesa, prislopinta fisharmonijos melodija ir sujaudinti mūsų balsai, skaitantys B. Brazdžionio eiles... Kokia dvasios ramybė, palaima apima visus, esančius koplyčioje ir klausytojus, ir atlikėjus. O visa tai vyksta tada, kai aplinka suniokota praūžusio fronto, kai žmonių širdys sužeistos.

Bet kagėbistai nesnaudžia. Jie seka kun. Marių, jiems atrodo, kad jis užsiima antitarybine veikla. Sužinome, kad 1945 m. vasarą kun. M. Petkevičius areštuojamas. Nenujaučiame, kad ir mus, aktyvesnius, ištiks toks likimas. Rugpjūčio pabaigoje mane areštuoja, patalpina į KGB patalpų rūšį Kaišiadoryse, po kelių parų naktį išveža į Žaslių daboklę. Baisūs naktiniai tardymai šešiolikmetei, ašaros, kad mama nežino, kur mane laiko (tėvelis tuo metu irgi suimtas). Pritrenkia žinia, kad dar 4 klasės draugai suimti. Esame kaltinami, kad dalyvavome kun. Petkevičiaus suburtoje pagrindinėje antitarybinėje organizacijoje. Jauną, nepatyrusią apgaudinėja, kad draugai, esą viską prisipažinę, papasakoję apie slaptą kunigo veiklą. Sunku per tardymus laikytis, viską neigti, baisu nuvežtiems į Trakų (tada rajono) kalėjimą kur mažytėje kameroje kamuojamės 30 moterų

MOKYTOJAI IR MOKSLEIVIŲ POGRINDINĖS ORGANIZACIJOS

ir merginų. Tada pirmąkart pajutau mums iškiepytą kun. Mariaus meilę tiesai. Nieko neįdavėm, nieko neiškundėm, neigėm kun. M. Petkevičiaus kaltę.

Po kelių mėnesių mus paleido. Mokslo metai buvo prasidėję. Manęs, kaip turinčios neigiamą (antitarybinę) įtaką kitiems, į Kaišiadorių vidurinę mokyklą nepriėmė. Brandos atestato egzaminus išlaikiau eksternu. 1946 m. rudenį įstojau į Kauno universitetą studijuoti lietuvių k. ir literatūros. Perkėlus filologijos fakultetą į Vilnių, studijas baigiau Vilniaus universitete. Pradėjau dirbti Vilniaus dešimtmetėje muzikos mokykloje".

Pasakojimą užrašė Marija Marcevičienė

ŽASLIŲ PROGIMNAZIJA.

„Gimiau 1930 metais Žaslių miestelyje. 1944 metais buvo įsteigta Žaslių progimnazija, tad pradėjau lankyti trečiąją klasę. Pirmosios pamokos prasidėjo Naujajėžio pradžios mokykloje spalio 1-ąją nes anksčiau sutvarkyti patalpų ir sukomplektuoti mokytojų nespėta. Mokėmės dviem pamainom. Greitai ji persikėlė į miestelį, pritaikius mokyklai kelis buvusius žydų namus. Kadangi su manimi buvo daug kaimo vaikų, iš jų sužinojau apie partizanus ir jų žygius. Man į rankas pateko partizanų laikraščiai "Žalioji giria", "Į kovą". Su klasės draugais Alfonsu Zakarevičiumi, Petru Kumeliausku ir Vytautu Švenčionių pabandėme tuos laikraščius platinti. Tik to buvo mažai: plėšydavome rusiškus plakatus, tepliodavome Lenino ir Stalinio portretus, mokytojams į kišenes prikišdavome atsišaukimų, perspėdavome draugus neiti į komunistinių švenčių minėjimus. Susidraugavau su kaimynu Jonu Baubliu, kurio brolis Edvardas buvo 1941 m. sukilimo dalyvis ir kalėjo Pravieniškėse, o tėvas buvo ištremtas į Sibirą. Taip susibūrė mūsų pagrindinė organizacija Žaslių mokykloje, į kurią be mūsų su Jonu įėjo Bernardas Tamašauskas, Zosė Drėgvaitė, Juozas Čėsna, broliai Bičkauskai, Edvardas Barauskas, Albinas Liutkevičius. Nuo 1945 m. rudens prie mūsų prisijungė mokytoja Aldona Šaukevičiūtė-Undinė, partizanų ryšininkė. Tada atsivėrė mums keliai pas partizanus. Atidaviau ir aš savo saugotus ginklus.

Pokario metais Žasliuose buvo labai stiprus kareivių garnizonas, kelių dešimčių sribų būrys. Jie visi iš kailio nėrėsi, radę ryte miestelyje ar aplinkiniuose kaimuose išplatintus lapelius, partizanų laikraščius. Ir mokykloje buvo daug svetimų akių, kurios visas naujienas pranešinėdavo saugumui. Tačiau mūsų veiklos metu apylinkės miškuose buvo daug partizanų, suėję į Broniaus Marcinkevičiaus-Uosio, Adomo Matačiūno-Diemedžio, Martyno Mastausko-Gandro, Jono Aleksandravičiaus-Pirato, Prano Petkevičiaus-Dramblo, Adolfo Kinderevičiaus-Jurgino ir kitus būrius.

Tik pajautėme, kad mūsų vadovė yra prasta konspiratorė, todėl grupelė gimnazistų susitikome su Benediktu Trakimu-Geneliu ir sutarėme veikti atskirai bei vykdyti jo nurodymus. Bendravome su partizanais Diemedžiu, Arkliu, Stalinu, Žilvyčiu. Rinkome Geneliui operatyvinius duomenis. Jaunatviška energija nenustelbė dar vaikiško mūsų

proto, veikėme atsargiai. Nenutraukiau savo veiklos išvykęs mokytis į Kauno finansų technikumą. Tada man buvo sunkiau susisiekti su likusiais draugais, tačiau tarp Kauno ir Žaslių buvo geras susisiekimas geležinkeliu. Į Kauną atvažiuodavo ir mano draugai.

1947 m. į Kauną atvykusi mama pranešė, kad jau suimti Jonas Baublys ir mokytoja Aldona Saukevičiūtė-Undinė. Supratau, kad saugumiečiai apsilankys ir mano kambarėlyje, todėl palikau technikumo suolą ir pradėjau slapstytis. Apie tai žinojo mano draugas Alfonsas Zakarevičius. Pirmiausia apsistoju pas gimines Kaune, vėliau išvykau į Strošiūnių k. prie Žiežmarių. Ten slapsčiausi visą 1947 m. vasarą. Vietovė buvo atoki, netoli didelio miško, toliau nuo svetimų akių. Pasirinkau šią vietovę todėl, kad tikėjausi nelikti vienišu. Bandžiau susisiekti su partizanais, tačiau tuo metu jau buvo prasidėjusios Markulio išdavystės ir partizanų "legalizavimas" su MGB dokumentais. Tą rudenį vėl grįžau į Kauną ir apsigyvenau Algirdo Marcinkevičiaus ir jo sesutės bute. Jų mama sutiko, kad aš gyvenčiau su jos vaikais, nors puikiai žinojo, koks pavojus iškils ir jiems. Kad galėčiau mokytis, brolio Alekso vardu pradėjau lankyti 5-ąją vakarinę mokyklą. Čia susipažinau su "Tauro" apygardos partizanų Jonu Justinu Rimu-Rolandu, kuris suvedė su būrio vadu Vytautu Rimu-Vėju, Vytautu Grybausku-Žydruoliu. Man suteikė Pumpuro slapyvardį, kartais buvau vadinamas ir Kirviu. Šiame partizanų krašte manęs niekas nepažinojo, nes "Tauro" apygarda buvo kitoje Nemuno pusėje, man nežinomose vietose. Tai buvo man naudinga, nes Žaslių saugumas ir sribai tėviškėje manęs intensyviai ieškojo, nedavė ramybės tėvams.

Po 1948 m. trėmimų, kurių metu į Sibirą buvo išvežti Žydruolio tėvai ir brolis, mes iškeliavome į Pakuonio apylinkes. Vasarąžuvo Pranas Aglinskas-Liepsna. Greitai mane išsiuntė į Kauną, kad per namų ūkio valdyboje dirbusią žaslietę Marytę Paškevičiūtę gaučiau dokumentus. Paprašiau, kad ji man išduotų pasą. Sutiko. Einant pasiimti paso į valdybą gatvėje mane sulaikė šeši saugumiečiai ir sugriebė už rankų, įrėmę pistoletus. Taip 1948 11 23 buvau saugumo suimtas. Iš Kaišiadorių atvežė Žaslių gimnazistų bylą gintis nebuvo prasmės. Lygiai po dviejų mėnesių mane nuteisė pagal straipsnį, numatiusį sušaudymą. Tačiau dėl to, kad tuo metu mirties bausmė buvo panaikinta, buvau nuteistas 25 m. kalėti ir dar penkerius metus tremties. Man tada buvo tik aštuoniolika metų. *Marijonas Jusevičius- Pumpuras, 1998 w.*" (Marijonas Jusevičius-Pumpuras mirė 2000 m.)

„Žaslių progimnazijoje pradėjau mokytis 1944 m. rudenį. Turėjau tik 14 m. Susidraugavau su klasės draugais M. Jusevičiumi ir A. Zakarevičiumi. Susibūrėme į pagrindinę organizaciją tapome partizanų talkininkais. Trejetuko vyresniuoju buvo M. Jusevičius. Mus globojo būrio vadas A. Kinderevičius-Jurginas.

Mano broliai Bernardas-Berželis ir Zigmas-Tigriukas buvo partizanai, todėl parnešdavo nelegalios spaudos („Žalioji giria", „Į kovą"), kurią platinome daugiausiai turguose, rinkome žinias apie sribų ir kareivių judėjimą. Vertingas žinias operatyviai

MOKYTOJAI IR MOKSLEIVIŲ POGRINDINĖS ORGANIZACIJOS

perduodavome partizanams. Platinome ir partizanines dainas. Kartą literatūros mokytoja Aldona Pilkauskaitė paėmė per pamoką rašomą tekstą, perskaitė. Per pertrauką tekstą gražino, patarė būti atsargesniam. Būdavo ir kitokių įpareigojimų: važiuodavome į Kauną, Kaišiadoris pirkti partizanams vaistus ir tvarsčius, juos perduodavome per brolių Bernardą. Deja, 1946 03 12 jis žuvo Pypliuose. Sekančiais metais jau mokiausi Kaišiadoryse, vakariniame gimnazijos skyriuje, todėl mūsų ryšiai nutrūko. *Vytautas Švenčionis, 2006 m.*"

„Žaslių progimnazijoje įkūrėme pagrindį, vadovaudamiesi „trejetukų" sistema. Sąrašų nedarėm, vieni kitus pažinojome. Palaikėme ryšius su partizanų ryšininkais, perduodavome žinias apie NKVD garnizono ir stribų judėjimus, platinom spaudą kabinome perspėjimus uoliai tarnaujantiems sovietams. Rinkdavome aukas, o už pinigus pirkome Kauno turguose vaistus, drabužius, net ginklus. 1945-1946 m. mokslo metais progimnazijoje buvo ne mažiau kaip 50 pasipriešinimo narių. Su Jonu Baubliu nuo gatvės Žasliuose, kur gulėjo išniekinti partizanų kūnai, pavogėme tris žuvusiuosius, kurie buvo palaidoti kapinėse.

Kartą su Aleksu Kundrotu ir Audriumi Sinkevičium pro Cineikių k. ėjome į mokyklą. Pamiškėje pamatėme kelis Pirato būrio partizanus. Zigmas Mastauskas-Gandras paprašė, kad suklaidintume kareivius. Kiek paėjėjus keliu, reikėjo paleisti kelias kulkosvaidžio, kurį mums davė, serijas. Mes taip ir padarėm. Kareiviai, išgirde šūvius, nuskubėjo į priešingą nei buvo partizanai pusę.

Partizanų prašymu, pradėjome sekti Žaslių stribą Žukauską. Jis mėgo išgerti, buvo labai uolus okupantų parankinis. Kartą girtą nulydėjome iki jo namų, o kai jis sudegė kartu su savo troba, net įtarimų nekilo, kad tai partizanų darbas.

Žinome, neišvengėme klaidų, o po to sekusių suėmimų. Veikėme ir partizanų būriuose. Mane suėmė jau daug vėliau Kaune, kur lankiausi su užduotimi su Aleksu Kundrotu-Balandžiu. *Kazys Bandzevičius-Kaziukas, 2000 m. "*

1951 03 22 Kaišiadorių MGB pranešė, kad prieš tris dienas išaiškinta Žaslių progimnazijos mokinių antisovietinė grupė, pasivadinusi „Slapta Lietuvos išlaisvinimo draugija". Ji ne kartą mokykloje, Žaslių, Žiežmarių miesteliuose ir Kaišiadoryse buvo išplatiniusi atsišaukimus, raginančius moksleivius nestoti į komjaunimą o siekti, kad Lietuva būtų nepriklausoma. Suimti keturi organizacijos dalyviai: septintokai iš Pyplių kaimo Eduardas Vincentas Burda, Petro ir Augustas Algimantas Cibulskas iš Pustakiemio k., aštuntos klasės mokinys Vytautas Laučiūnas, Kazio iš Dubių kaimo ir Kazys Bandzevičius, Prano iš Skynimų, mokėsis dešimtoje klasėje.

E. V. Burda (g. 1934 m.) atsimena, kad organizacijos pradžia - 1949 m., kai į jo nuomojamą kambarį Žasliuose susirinkę jis ir jo bendraklasiai V. Laučiūnas bei V. Dzedulionis nutarė įkurti „Lietuvos laisvės vienytojų slaptąją draugiją" (LLVSD). Vadovu išrinko V. Laučiūną tapusį Pantera, V. Dzedulionis - Svajūnu, o Burda -

Balandžiu. Vaikiniai turėjo agituoti moksleivius, kad tie nestotų į komjaunimą, platinti antisovietinius lapelius. Vėliau į draugiją priėmė ir Joną Kavaliauską. Prisiekė visi jau 1950 m. rugsėjo mėn. pradžioje bažnyčios šventoriuje.

MGB nustatė, kad ankstų 1950 09 07 naktį buvo išdaužytas Žaslių progimnazijos direktoriaus kabineto langas. Direktorius jokių daiktų nepasigedo, tačiau buvo dingusi rašomoji mašinėlė. Buvo pradėta intensyviai ieškoti išlaužėliu, įvesti keli specialūs agentai. Suprato, kad tai ne paprasta vagystė. Išaiškinti įvykį nepavyko. O jau lapkričio 6-ąją (revoliucijos švenčių išvakarėse) Žiežmariuose, Kaišiadoryse, Žasliuose ir aplinkiniuose kaimuose buvo rasti ta mašinėlė rašyti atsišaukimai, raginantys nepaklusti okupantui, jaunimui nestoti į komjaunimą ir kantriai laukti Lietuvos nepriklausomybės. Ir šį kartą proklamacijų autorių nustatyti nepavyko, nes jas rašiusieji neišsidavė.

1951 03 02 penki atsišaukimai vėl buvo rasti Žaslių mokykloje. MGB įtarė, kad jie spausdinti ta pačia pavogta rašomąja mašinėle, nors tai ir oficialiai nepatvirtina. Dar intensyviau ieškoma jaunuolių, bandoma verbuoti ir tos mokyklos mokinius. Taip išaiškinama slaptoji mokyklos mokinių organizacija, kurią sudarė septyni šios mokyklos mokiniai. Pirmasis 1951 03 13 suimtas į Kauną pasitraukęs K. Bandzevičius, per tardymus prasitaręs apie organizaciją bei jos veiklą. Už kelių dienų suimtas V. Laučiūnas ir E. Burda, pas juos rasta atsišaukimai ir draudžiama literatūra.

Per tardymus nustatyta, kad į direktoriaus kabinetą įsibrovė Vytautas Laučiūnas ir Jonas Kavaliauskas ir išnešė tą rašomąją mašinėlę. Iš pradžių slėpė daržė, o vėliau E. Burda su V. Laučiūnu nugabeno ją į Pyplių k. ir paslėpė Edvardo tėvo Petro Burdos daržinėje. Kiek išlaukę, pradėjo vaikinai veikti. Jie Kaune nusipirko paką rašomojo popieriaus, *kopijavimo kalkės*. A. Cibulskas paruošė atsišaukimo tekstą, o E. Burda daržinėje atspausdino mašinėle keliolika egzempliorių Apie jaunuolių pagrindinę organizaciją tėvai net nežinoję.

„Tūkstančiai Tavo brolių tikrų lietuvių žuvo miškuose, bekovodami už brangią tautos laisvę. Tūkstančiai kenčia ir miršta tolimame Sibire, bet jų valia tvirta, nepalaužiama (...) Brangus moksleivi, būk tvirtas kovoje su šiais tautos ir laisvės budeliais. Ženk tvirtai Lietuvos keliu, būk stiprios valios, kovoje su komjaunimu, nepasiduok jų įtakai..." - rašė jaunuoliai viename atsišaukime.

Buvo sudaryta baudžiamoji byla ir nuteisti keturi moksleiviai. Jiems skirta po 25 m. lagerių ir dar po 5 m. tremties. Vytautas Laučiūnas penkerius metus praleido Omsko lageryje, pastaruoju metu gyveno Jonavoje. Eduardas Burda tokį pat laiką praleido Intos lageryje, gyveno Vilniuje. Atžymėtina, kad jo dėdė Zigmas Burda iš Pyplių buvo jau teistas ir 1946–1949 m. kalintas Vilniuje. Kazys Bandzevičius ir Augustas Cibulskas penkerius metus kalėjo Vorkutoje, po kalėjimo gyveno Telšiuose ir Kaune.

MOKYTOJAI IR MOKSLEIVIŲ POGRINDINĖS ORGANIZACIJOS

UKMERGĖS GIMNAZISTAI

Gimnazijos kapelionas kun. Antanas Simaška organizavo chorą, gimnazistų buvo mylimas, pasakojo jiems ir apie lietuvių pareigą kovoti su okupantu. Matydamas, kad mergaitės neabejingos tautos kančiai, subūrė penkias gimnazistes į grupę, kuri norėjo kovotojams padėti. Kapelionas vadove paskyrė Stasę Imbrasaitę. Visos mergaitės tada pasirinko slapyvardžius. Apolonija Mackelaitytė tapo Rugiagėlė. Mergaitės mokėsi aprišti žaizdas, sustabdyti kraują, sutvarstyti sužeistą koją ar ranką, gelbėti ir guosti sužeistą mūšyje partizaną. Kartą Stasė mokyklos vakare neatsargiai padeklamavo keletą partizaniškų eilėraščių. To užteko, kad tuoj pat buvo suimta. Neišlaikiusi kankinimų, papasakojo apie "seselių" grupę. Gal būt todėl, kad jokios rimtos veiklos jos nebuvo pradėjusios, o mokymasis padėti sužeistam ar sergančiam žmogui jai neatrodė nusikaltimu. Tačiau greitai buvo suimtas ir kapelionas kun. A.Simaška, ir Ukmergėje gyvenusios „seselės“. Apolonija buvo išėjusi namo, tad suėmimo išvengė. Pradėjo slapstytis, tačiau ir jai likimas atseikėjo Sibiro lagerių sunkumus, skausmus, praradus savuosius, draugus.

Tokia pradžia neatbaidė gimnazistų nuo noro padėti kovojančiai tautai. Apie 1946 m. 5 c klasės mokiniai užmezgė ryšius su DKA B rinktinės vadu Alfonsu Morkūnu-Plienu. Grupė pasivadino „Lituanikos“ vardu, jų sąrašuose buvo 17 jaunuolių. Tarp jų Steponas Sudnikas-Aušra, Mindaugas Sudnikas-Linas, Povilas Jačiūnas-Žaibas, Donatas Adamonis-Debesis, Vytautas Šepetys-Laužas, Vytautas Pulys-Rūkas, Jonas Meilus-Gintaras, Juozas Razmaratas-Šernas, Benediktas Kalvelis-Atžala, Kazys Puknys-Kelmas, Petras Aviža-Erelis, Jonas Aviža, Stepas Baltušis-Gegutė. Dauguma to moksleivių buvo iš Žemaitkiemio vlsč. Vincas Vernickas-Vanagas prisimena, kad tada pagrindžiui vadovavo Mykolas Vernickas-Sakalas, jo pavaduotojais buvo Vytautas Raugalas-Žilvitis ir mokytojas Albinas Jočys. Plienai asmeniškai duodavo moksleiviams užduotis, reikalavo griežtos konspiracijos, perduodavo partizaninę spaudą. Priesaiką priėmė 1946 m. rudenį Valų miške, buvo Plienai su štabo nariais. Skambėjo žodžiai, kad jie stoja į partizanų eiles, įsipareigojo kovoti prieš sovietų valdžią, griežtai saugoti paslaptis. Už priesaikos sulaužymą buvo numatyta pati griežčiausia bausmė.

Gimnazistai turėjo ne tik kovoti su ginklu prieš pavergėjus, bet ir platinti spaudą, aprūpinti partizanus vaistais, rašymo priemonėmis, popieriumi, net fiziškai naikinti išdavikus. Štai tokią užduotį - nušauti MGB agentą Jogvilių k., prie Ukmergės, jie ir įvykdė. Po kuriuo laiko toks pats likimas ištiko Pašilės partorgą ir pirmininką.

Deja, MGB sugebėjo išaiškinti jaunuosius kovotojus, tyrė Pašilės įvykius. Buvo suimtas Albinas Jočys-Arūnas, surengtos pasalos kitiems organizacijos nariams. Nepilnamečiai buvo nuteisti 10 m. lagerio, o pilnamečiai visus 25-erius.

1949 m. moksleiviai vėl įkūrė 13 narių pagrindinę organizaciją „Lietuvos patriotai“. Jos vadovu tapo Edvardas Burokas-Vytenis, pavaduotoju - Zigmas Vaštakėvičius-Vanagas. Palaikė ryšius su B. Jakubonio-Stiklo būriu, padėjo jiems platinti atsišaukimus, net gadino telefono linijas. Jaunuoliai baigė gimnaziją, išvyko

studijuoti, tačiau ten juos pasiekė žinia apie organizacijos žlugimą. Nepilnamečius teisė įvairiomis bausmėmis, subrendo jaunuoliai jau Sibiro gulaguose.

JIEZNO GIMNAZISTAI

Jieznas - atokiausias DKA valsčius. Tik dalis šio krašto partizanų priklausė Didžiosios Kovos apygardai, kiti šliejosi prie DA.

„Gintis reikia net ir tuo atveju, kai žinai, kad pralaimėsi. Pats šio klausimo svarstymo esmė jau yra niekšinga, nes suabejojama vertybe, kuriai nėra lygios žemėje ir už kurią visais laikais buvo guldamos galvos ir liejamas kraujas..." - pokaryje pasakys emigracijoje buvęs poetas Jonas Aistis. Jo žodžiai vargu ar pasiekė jaunuosius Jieznio gimnazijos moksleivius. Matyt, šias tiesas jiems perdavė tėvai, mokytojai.

Jau 1948/1949 mokslo metais šioje gimnazijoje susidarė grupė jaunų žmonių, ieškojusi kelių padėti miškuose žūvantiems partizanams: Algis Valatka, Vytautas Valatka, Dominykas Randis, Vytautas Nenartavičius, Vytautas Melinkevičius (grupės vadas). Byla buvo paviešinta, jaunuoliai nubausti, okupantas manė, kad po šio įvykio jiems praeis noras priešintis valdžiai.

1952 m. vasara. Partizaninis judėjimas Jieznio apylinkėse jau sunaikintas, o vienas kitas išlikęs gyvas rezistentas slapstosi. Tik žmonėse dar gyvi pasakojimai apie žiaurųjų pokarį. Apjuodintas pasipriešinimas, apjuodinti kovotojai. Tačiau žmonės turi atminti.

Birželio mėnesį į Jieznio gimnazijos „Jaunųjų Lietuvos partizanų“ būrį vėl susiburia Jieznio, Nemaniūnų, Aukštadvario, Kruonio jaunuoliai. Jų jau 61, nors jiems tik po 15-17 metų tačiau gimnazistai sugeba gauti kelis šautuvus, o iš Jieznio rajono švietimo skyriaus rašomąją mašinėlę. Čia pat gimsta būrio įstatai, statutas, valdymo struktūra. Deja, apie jaunuosius kovotojus sužinome tik iš KGB archyvų nuotraukų, saugomų Lietuvos genocido muziejuje.

Apylinkėje veikusių partizanų būrio vadas J. Gruzdzevičius-Erelis, gimęs 1935 m. Jiezne. Jo pavaduotojas J. Kotvickas-Sakalas. Minimas dar ir J. Cibulskas, tačiau sąrašas sudarytas, nurodant tik kovotojų slapyvardžius - Tarzanas, Žaibas, Jovaras. Tarp jaunųjų patriotų buvo Birutė Gruzdzevičiūtė (vadovė, partizanavo jos brolis), Aldona Adamonytė, Juozas Genevičius, Albinas Jaruševičius, Kostas Leckas, Vladas Lubauskas, Antanas Ragevičius, Petras Piliučiauskas.

Gimnazistai pasiryžę įvesti karinę drausmę, pavaldumą pagal užimamas pareigas. Kovotojas, sanitaras, gailestingoji seselė. Visi turėjo savo vietą toje jaunuolių numatytoje kovoje prieš raudonąją galybę.

Deja, okupantai jau užgrobto krašto šeimininkai. Didelio sunkumo išaiškinti būrį nebuvo. 15 vaikinų suėmė, 10 nuteisė kalėti. Iki to gal devynis mėnesius jaunuoliai kruopščiai mokėsi partizaninio karo gudrybių ir konspiracijos, kuri, deja, buvo nepakankama. Tik nuotraukos, padarytos atminčiai, ir beliko mums iš tų laikų Jieznio krašto „gimnazistų“ pasiryžimo atnaujinti kovą už Lietuvos nepriklausomybę.

BAŽNYČIA KENTĖJO SU VISA LIETUVA

Okupantai suprato, kad po miškus pasklidę vyrai ieškos prieglobsčio ne tik miškuose, sodybose, bet ir bažnyčioje. Todėl nuo pat pirmųjų antrosios okupacijos dienų jie pradėjo persekioti bažnyčią.

Štai 1944 08 29 NKGB Lietuvos skyriaus viršininkas A. Gudzevičius susipažino su Trakų milicijos planu dėl Kazokiškių klebono Juozo Čapliko sekimo. Kunigui tada buvojau 68 metai, tačiau nutarta nustatyti visus jo ryšius su parapijiečiais, ypač mažai pažįstamais. Pamaldų metu reikėjo vienam agentui pasislėpti ir laukti nakties. Fiksuoti visus kunigo atėjimus į bažnyčią ir susitikimus. Po kitos dienos pamaldų kartu su tikinčiaisiais iš bažnyčios išeiti. Be to, ieškoti įrodymų apie kunigo J. Čapliko agentinę veiklą. Kunigas negalėjo būti šnipu, nes buvo liaudies dainų rinkėjas, dar 1899 m. išleidęs knygą „Trakiečių dzūkų dainos“. Vis tik jau 1948 m. kunigas ištremiamas į Sibirą ir į Lietuvą sugrįžta tik 1955 m.

Jau 1945 06 16 Kaišiadorių vyskupas Teofilius Matulionis vyksta į Vilnių pokalbiui su M. Gedvilu. Dar tų metų pradžioje T. Matulionis skundėsi Tikybos kulto reikalų įgaliotiniui dėl kariuomenės ir valdžios atstovų terorizavimo Čiobiškio, Širvintų kunigų L. Puzono bei Juraičio atžvilgiu, norų pajungti Bažnyčią savo užmačiom vykdyti. Tad M. Gedvilas, žinodamas, kad dauguma partizanų praktikuojantys katalikai, pasiūlė populiariam vyskupui kreiptis raštu į juos, kviesti nutraukti kovą, legalizuoti „banditus“, žadėdamas atleisti juos nuo bausmių, o Bažnyčiai už paslaugą - kai kurių lengvatų. Tačiau vyskupas atmetė pasiūlymą, pareiškęs, kad „banditų“ Lietuvoje nėra, o tik laisvę ginantys vyrai. Jis suabejojo sovietinės Lietuvos vadovų pažadais, apeliavo į ganytojišką kunigų sąžinę, kai išėję iš miškų anie bus suiminėjami ir šaudomi. Dar daugiau - grįžęs po pokalbio vyskupas T. Matulionis paskelbė memorandumą apie tai, išdėstęs Bažnyčios poziciją apie politinę situaciją Lietuvoje, deklaravo, kad ne bažnyčia kalta dėl Tėvynėje vykstančio kraujo praliejimo. Jis rašė: „... Netolima praeitis ir dabartis turi savo tiesą: lietuvių masinės tremtys 1941 m. ir jų negražinimas į Tėvynę (bent nekaltų, patekusių per klaidą, tai M. Gedvilo žodžiai), o dabar taip pat nuolatiniai milžiniški suiminėjimai ir visus apėmęs netikrumo jausmas - neįkvepia jokio pasitikėjimo Vyriausybe...“ Žinoma, vyskupas užsitraukė valdžios nemalonę. 1946 m. vėl buvo dešimčiai metų įkalintas, pradžioje Oršoje, vėliau - Vladimire, galiausiai - Mordovijoje. Tais metais Lietuvoje buvo įkalinti 34 kunigai, iš jų - dalis iš Kaišiadorių vyskupijos. Tarp jų Matas Cijūnaitis, Juozapas Matulaitis, Adolfas Stasinevičius, Petras Valatka...

Stanislovas Kiškis (g. 1900 m.) gimė Peterburge, išeivių iš Kavarsko parapijos šeimoje. Turėjo ūkį Abromiškyje, tarp Anykščių ir Kavarsko, kur atostogaudavo, šeima augino 7 vaikus.

1939 m. kun. Stanislovas pradėjo dirbti Kaišiadorių vyskupijos kurijoje kancleriu. Pilnas humaniškų idėjų, jautrus kito nelaimėms. Savo akimis matė okupanto trėmimus į Sibirą, katalikų, jų kunigų žudymus, tačiau tai jam nesukliudė 1941 m. birželyje organizuoti ligoninę raudonarmiečiams, o tada jau belaisviams, sužeistiems subombarduotame sanitariniame traukinyje Kaišiadorių geležinkelio stotyje, gydyti. Prašė gyventojus šelpti maistu, nes sužeistieji pirmiausiai yra žmonės! Tačiau 1944 m. sugrįžę rusai kunigo nepagailėjo, nors apie jo pagalbą saviškiams žinojo. Iš pradžių verbavo, grasino jam ir persekiojo, o 1945 06 24 areštavo. Už tai, kad per Velykas bažnyčioje draudė stoti į pionierius ir komjaunimą. Mušė, tyčiojosi iš kunigo ne tik svetimtaučiai, bet ir lietuviai kolaborantai. Apie ryšius su partizanais kalbėjo nedaug, nes saugumas nežinojo, o Vilniuje tardomas Liudas Buika neprasitarė apie tuos ryšius. Jau 1998 m. LLA veikėjas Medardas Juršėnas pasakojo, kad 1945 m. sausio mėn. Žalią Velnią pakeitusiam Mečislovui Kesteniui-Serbentui buvo nurodyta iš Vilniaus vykti į Kaišiadorių vyskupiją pas kunigą Stanislovą Kiškį, kuris turėjo naująjį apygardos partizanų vadą pristatyti į Slabados kaimą kur tuo metu gyveno LLA Vilniaus apygardos 5-osios apylinkės (rajono) štabo narys Stasys Misiūnas-Senis.

Kunigas S. Kiškis sugrįžo į Lietuvą tik 1956 m., o netrukus jau savo noru išvažiavo atgal į tremties vietas Irkutsko srityje, paskui iš ten buvo ištremtas į Krasnojarsko kraštą dar vėliau - į Magadaną. Po metų sugrįžo į Lietuvą. Tuo kunigo vargai nesibaigė. 1958 m. vėl buvo sudaryta byla už tariamai draudžiamos literatūros laikymą. Mordovijos lageriuose prabėgs dar ketveri metai.

1946 01 25 Gegužinėje pasirodo būriai kareivių. Daromos kratos ne tik gyventojų namuose, tačiau ypač susidomėta klebonija ir bažnyčia. Visą dieną naršomas klebonijos gyvenamas namas, ūkio pastatai. Klebonas Steponas Rudžionis atsisako kalbėti su užpuolikais, tačiau jo šeiminkė tardoma prasitaria, kad bažnyčioje yra paslėpusi dokumentus. Kareiviai išnaršė bažnyčią ir rado partizaninį archyvą, iš kurio sužinojo 97 rezervinių partizanų pavardes. Greitai pasiseka surasti ir suimti 86 asmenis, iš kurių net 62 pareiškiami kaltinimai, ir jie suimami. Tardymuose kai kas prasitaria, ir NKVD sužino dar 67 partizanų rėmėjų pavardes. Dauguma jų suimami. Kunigas Steponas Rudžionis-Vėjas buvo įkalintas ir mirė Vorkutos lageryje. Tačiau 1946 03 29 tardyme kun. Steponas Rudžionis prasitaria, kad Vilūnų (Kruonio vlsč.) klebonas Jonas Žvinys (g. 1901 m.) yra LLA narys. Kunigą suima ir dešimčiai metų uždaro į Vorkutos lagerius.

Ilgai NKVD stebėjo partizanų įtakoję buvusias Čiobiškio apylinkes. Štabo užpuolimas 1945 03 27 laukto rezultato nedavė, nes vadų tuo metu Čiobiškio vaikų prieglaudoje (tada jau vadinama vaikų namais) nebuvo. Penki žuvę partizanai - tai buvo didelė netektis. Tačiau areštuotas Senis ir jo rėmėjai šį tą prasitarė. Prasidėjo sekimas. Tuo metu Čiobiškyje gyveno kelios vienuolės. Ir jos tapo kareivių ir ateistinės sovietinės valdžios taikiniu.

BAŽNYČIA KENTĖJO SU VISA LIETUVA

1946 m. sausio mėn. pabaigoje agentas „Grūdas“ NKVD pranešė, kad Paneryje slapstosi partizanai. Vasario 8 d. Rusių Rago k. bunkeryje, Musninkų vlsč., susekti ir suimti trys Rusių Rago k. partizanai: Vaclovas Drumstas-Karabinas (g.1915), būrio vadas, Andrius Kazlauskas-Kurmis (g. 1910 m.), Vytautas Lapinskas-Beržas (g. 1923 m.). Pasitaikė gera proga susidoroti su bažnyčios tarnais ir vaikų prieglaudos darbuotojais. Ir enkavedistai ją pasinaudojo. Tą pačią dieną buvo suimti: Drėgva Jonas, Kazio (g. 1907 m.), bažnyčios tarnautojas, Pavilionytė Ona, Jono (g. 1900 m.), Čiobiškio vaikų namų auklėtoja, Biknevičiūtė Teodora, Prano (g. 1899 m.), vienuolė, Jančiauskaitė Liudvika, Motiejaus (g. 1907 m.), vienuolė, Puzonas Liudvikas, Simono (g. 1911 m.), Čiobiškio klebonas, Šimulis Vytautas, Edvardo (g. 1922 m.), Kauno kunigų seminarijos klierikas, Grumada Stasys (g. 1918 m.), vargonininkas, Augūnas Romualdas, Adomo (g.1907 m.), Čiobiškio vaikų namų direktorius, Drulytė, iš Čiobiškio, klebono šeimininkė.

Reikėjo suteikti šiai operacijai didelį atgarsį. Tad tuo pačiu metu suėmė dar dešimtį vyrų: Kudelį Vinčą, Antano iš Gelvonų vlsč. (g. 1927 m.), Gumbrevičių Vladą, Mykolo iš Astraukos k., Gelvonų vlsč. (g. 1926 m.), Dobrovolską Vytautą, Kazio iš Keižionių k., Gelvonų vlsč. (g. 1925 m.), Vidicką Boleslovą, Stepo iš Arlaviškių k., Aukštosios Panemunės vlsč., Kauno apsk. (g. 1908 m.), Didžioką Antaną, Augusto iš Dienovydžių k., Gelvonų vlsč. (g. 1920 m.), Zinkevičių Vladą, Jono iš Keižionių k., Gelvonų vlsč. (g. 1917 m.), Savicką Vytautą, Kazio iš Būdos k., Gelvonų vlsč. (g. 1916 m.), Kelicką Joną, Boliaus iš Keižionių k., Gelvonų vlsč. (g. 1927 m.), Sedlevičių Antaną, Jurgio iš Liudviniškių k., Gelvonų vlsč. (g. 1914 m.), Skeverį Stasį, Benedikto iš Gelvonų vlsč. (g. 1906 m.).

Partijai ir vyriausybei NKVD ir sribai raportavo, kad išaiškintas ir sunaikintas 22 asmenų partizanų būrys.

Kun. L. Puzonas 1946 02 13 tardyme papasakojo, kad 1944 m. rudenį jis su Paparčių klebonu (Žaslių vlsč.) Petru Valatka (g. 1909 m.), Žalio Velnio paprašyti, išklaušė 40 partizanų išpažintį. To užteko, kad kun. P. Valatka (g. 1909 m.) tuoj pat būtų suimtas ir nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Iki 1951 m. kunigas kalėjo Krasnojarsko ir Karagandos lageriuose.

Tame tardyme L. Puzonas, gelbėdamas savo luomo žmones, liudijo, kad Gelvonų klebonas Juozas Stakauskas ir Krivonių klebonas Adolfas Staškevičius nepadeda žaliukams, tačiau pastarasis laukia amerikiečių. Musninkų klebonas Alfonsas Ažubalis (g. 1917 m. Gubesos k., Giedraičių vlsč.) su juo turi ryšius. Kunigas pamini šią pavardę dėl to, kad kun. A. Ažubalis jau 1945 02 07 buvo suimtas ir apkaltintas Dobilo būrio rėmimu, to jis ir pats neneigė. Tardytojai L. Puzono klausinėjo ir apie vyskupo Teofiliaus Matulionio veiklą, tačiau kunigas stėjo jį ginti, teigdamas, kad vyskupas liūdi dėl vykstančių įvykių, kraujo praliejimo, žaliukų girtuoklystės. Žinodamas situaciją, kunigas daugiau pasakoja apie žuvusius partizanus, pasipriešinimo pradžia.

1947 m. buvo suimtas ir buvęs Paparčių vikaras, o tuo metu Krivonių klebonas Adolfas Staševičius (g. 1889 m.). Mirė jis Lukiškių kalėjime 1949 m. Tais pačiais metais už ryšius su „Balandžio“ partizanų būriu suimtas ir kalintas Vilūnų klebonas Jonas Žvinys. Jis kalėjo kartu su kunigais L. Puzonu, A. Svarinsku, vyskupu P. Ramanausku.

Ukmergės krašte veikusiai DKA B rinkinei daug padėjo vietos dvasininkija. Jau 1945 m. pradžioje pas Joną Broduską Juodžiūnų k. Alfonsas Morkūnas-Plienys susitiko su Lyduokių parapijos klebonu Jonu Burneikiu (g. 1901 m.) bei dviem klierikais, kurie pasižadėjo remti partizanus visomis išgalėmis. Kunigas savo pažadą tęsė, tačiau 1946 10 10 buvo paskirtas į Aukštuosius Šančius. Vėliau buvo suimtas, kalintas ir 1956 m. mirė Irkuto lageryje. Plienui talkininkavo Ukmergės, Šarkuvos, Vidiškių, Želvos, Šešuolių, Deltuvos kunigai.

Apie kunigų padėtį lageriuose byloja šios citatos iš jų laiškų, rašytų kun. S. Kiškiui.

„...Iki spalio mėnesio vis dirbau mūriniu, o nuo spalio mėnesio tapau kūriniu. Dabar dirbu daugiausiai naktimis, kad turėčiau laisvo laiko dienos metu. Kiekvieną sekmadienį laikau trejas Mišias, bet dažnai tenka *celebruoti* ir šiokiadienių vakarais...” (kun. J. Gustas. 1955 10 06).

„... Aš iki šiol gyvenu už vielų. Tiesa, esu *aktiruotas* ir laikiu teismo ištarmės... Nėra jokios garantijos, kad leistų į Tėvynę...” (vyskupas P. Ramanauskas).

„... Intoje nebuvo sirgęs, tik nusilpau šachtoje, pradėjo kartotis mano senoji *neurosis cordis*. Dirbau statyboje. Po to vėl įrašė į šachtą. Paskui vėl grįžau prie pamatų kasimo. Labai sustiprėjau, nors dirbau sunkiai. 1955 01 22 keletą nepataisomų išvežė į Vorkutą t.y. ir mane. Dirbau prie 40 laipsnių šalčio prie tilto statybos...” (kun. Stanislovas Dobovolskis, 1955 m. birželis). Kitame laiške Stanislovas rašė taip: „Kunigas M. Petkevičius yra labai uolus, daug dirba savo broliams. Paskirtas brigadininku šachtos viršuje ir yra arklidės viršininku”.

„... Šiuo metu gyvenu Barzase. Čia statoma upėje užtvanka sulaikyti miško medžiagai. Dirbu prie betonavimo darbų. Darbas sunkus, bet Gerasis Dievas dar iki šiol duoda jėgų jį pakelti... (kun. Česlovas Zažeckas).

Tačiau patys sunkiausieji metai dvasininkijai dar buvo prieš akis. Blėstant partizaniniam sąjūdžiui, A. Sniečkaus bendražygiai norėjo sunaikinti ir mūsų tikėjimą. 1949 m. Lietuvoje buvo suimti ir nuteisti 105 kunigai, o 1950 m. - dar 83. Dauguma bažnytkaimių liko be klebonų, o likę kunigai aptarnaudavo po kelias parapijas. Tarp nekaltai nubaustųjų buvo kunigai Jonas Danyla ir Petras Mikučionis (Žasliai), Pranas Cibulskas (Kalviai), Petras Lygnugaris (Paparčiai), Bernardas Sužiedėlis (Žiežmariai). Jau 1953 m. suimti ir įkalinti kunigai Petras Janulevičius (Žiežmariai) ir Alfonsas Šatas (Kruonis). Pagal sovietinius šaltinius 1944-1953 m. už antisovietinę veiklą buvo nuteista 270 kunigų, tačiau kitais duomenimis - net 415. Tuo metu buvo uždarinėjamos bažnyčios, likę be priežiūros ir klebonų, kitos tapo paveikslų galerijomis, muziejais ar

BAŽNYČIA KENTĖJO SU VISA LIETUVA

paprasciausiai sandėliais. Per sovietinius siautėjimo metus buvo uždaryti visi vienuolynai ir 130 bažnyčių.

Kaip rašoma Kauno arkivyskupijos istorijoje (į ją įeina taip pat ir Jonavos, du Kauno, Kėdainių, Ukmergės dekanatai, viso 92 parapijos; be to, dar 8 bažnyčios turi rektorato teisės), ypač sunkūs buvo pokario metai. Vien iš Kauno, kur dirbo 70 kunigų, 50 buvo ištremta. 1945-1951 m. buvo suimti ir nuteisti 58 arkivyskupijos kunigai. Daugelyje bažnyčių uždrausta laikyti pamaldas.

„Po J. Stalino mirties sovietinio režimo sąlygos keitėsi: nuo teroristinio režimo pamažu buvo pereita prie švelnesnės totalitarizmo formos. Tai negalėjo nepaveikti ir Lietuvos Katalikų Bažnyčios santykių su sovietų valdžia. Pokario metais sovietų valdžios vykdyta antibažnytinė politika anaipol nesumenkino Bažnyčios autoriteto visuomenės akyse. Nors buvo vykdomas plataus masto teroras dvasininkijos (1944-1953 m. gegužės mėn. Lietuvoje buvo suimti 362 kunigai) ir tikinčiųjų atžvilgiu, uždarinėjamos bažnyčios (nepatikslintais duomenimis, šiuo laikotarpiu uždaryta 15-20 proc. 1939 m. Lietuvoje veikusių bažnyčių), tačiau jau per 1953 m. Kalėdas buvo gerai matyti, kad Lietuvos visuomenės tikėjimas nė kiek nėra sumažėjęs. Tai turėjo pripažinti ir sovietų valdžios atstovai. 1953 m. pabaigoje Lietuvoje lankęsis Religinių kultūrų reikalų tarybos atstovas iš Maskvos, pamatęs perpildytas Vilniaus bažnyčias, religijų įgaliotiniui Lietuvoje B. Pušiniui pareiškęs: "Visa mūsų veikla, nukreipta prieš bažnyčią, nedavė visai jokių rezultatų". Savo nesėkmę pripažino ir represinės struktūros, kurios pokario metais bene daugiausia prisidėjo prie Lietuvos Katalikų Bažnyčios naikinimo. Vos porai mėnesių praėjus po J. Stalino mirties LSSR MVD parengtoje pažymoje pabrėžta, kad represinės priemonės, kurių iki tol buvo imtasi prieš katalikų dvasininkiją, teigiamų rezultatų nedavė. Atvirkščiai, jos ją privertė savo priešiškoje veikloje laikytis konspiracijos, o gyventojai kunigų areštus įvertino kaip religijos persekiojimą. Atsižvelgdama į tai, MVD numatė sutelkti dėmesį į politinį darbą, kad dvasininkija būtų atitraukta nuo aktyvios antisovietinės veiklos. Sovietų valdžios Lietuvoje vykdomos antibažnytinės politikos problema buvo iškelta ir tuometinio SSRS vidaus reikalų ministro L. Berijos pažymoje bei jos pagrindu 1953 05 26 priimtame SSKP CK prezidiumo nutarime "Lietuvos SSR klausimai". Dar prieš priimant tą nutarimą religijų įgaliotinis B. Pušinis, orientuodamasis į L. Berijos politiką, nurodė netinkamus kovos su religingumu būdus: 1) neteisingas dvasininkijos apmokestinimas; 2) išgalėjęs paprotys kunigus už kontrrevoliucinius nusikaltimus teisti už uždarų durų; 3) šiurkštūs sovietinių pareigūnų ir spaudos išpuoliai prieš kunigus ir tikinčiuosius; 4) neleidimas grįžti represuotiems vyskupams; 5) nepagrįstas bažnyčių uždarymas" (Arūnas Streikus. „Sovietų valdžios antibažnytinė politika 1953-1967 m.“).

PAGRINDINIAI MGB (KGB) AGENTAI LIETUVOS PARTIZANŲ IR DKA VADOVYBĖJE

*JUOZAS ALBINAS MARKULIS-ERELIS, DR. NARUTAVIČIUS,
PROF. ŠALČIŪNAS (KGB AGENTAS „AŽUOLAS“, „NOREIKA“,
„PROVOKATORIUS“, „PESLYS“) (1913-1987)*

Juozas Albinas Markulis gimė Pitsbergo m., Pensilvanijos valstijoje (JAV), lietuvių išeivių iš Aukštaitijos šeimoje, baigė Marijampolio marijonų gimnaziją. Grįžęs į Lietuvą 1930 m. įstojo ir iki 1933 m. mokėsi Kauno kunigų seminarijoje. 1935 m. pašauktas į Lietuvos kariuomenę, 1937 m. baigė Kauno karo mokyklą (XII laida). Suteiktas pėstininkų jaunesniojo leitenanto laipsnis. Nuo 1938 m. KAM stipendininkas, buvo Šaulių sąjungos narys. Šaltiniai teigia, kad jau tada šis žmogus pasižymėjo iškalbos dovana, net kalbėjo išleistuvių vakare kariūnų vardu, kuriame dalyvavo pats A. Smetona. Tačiau kariškiu netapo, o įstojo į VDU studijuoti medicinos. Mokslus baigė 1941 m. Dirbo Ukmergės ligoninėje, 1944 05 10, iki ateinant sovietams, buvo Utenos apskrities gydytojas, paskui vėl atsirado Vilniuje ir dirbo universitete. Nuo 1943 m. buvo LLA narys, jį vertino organizacijos vadas Kazys Veverskis. Buvo vedęs Aldona Januškevičiūtę, jiedu augino dukrą Jolantą (g. 1937 m.) ir sūnų Zigfridą Igną (g. 1940 m.).

Kaišiadorietės Vitalijos Sabaliauskaitės-Paknienės (ji - partizanų vado Jono Kimšto-Žalgirio žmonos sesuo) teigimu, gydytojas Juozas Markulis prieškario ir karo metais gyveno ir dirbo Ukmergėje. Buvo vidutinio ūgio, linksmas ir išradingas žmogus. Taip jau atsitiko, kad toje pačioje Vytauto gatvėje gyveno ir Lietuvos kariuomenės karininkas Jonas Kimštas, atsikėlęs čia dirbti į namų valdybą. Gretimoje gatvėje gyveno kitas būsimasis rezistencijos vadas Danielius Vaitelis-Briedis. Vyrus į pažintį suvedė tai, kad jų žmonos buvo mokytojos. Kai 1944 m. liepos mėn. paliko tarnybą Utenoje ir vėl atvyko į Ukmergę, čia sutiko pasirodžiusius sovietų kareivius. Ponia V. Paknienė prisiminė, kad J. Markulis su jais kalbėjosi, klausinėjo apie „gražų“ gyvenimą SSSR. Moteris sakė žinojusi, kad 1943-1945 jis buvo LLA rezervinis karys.

Pagal turimus duomenis, 1944 m. pabaigoje-1945 m. pradžioje J. Markulis dirbo LLA Vilniaus apygardos štabo spaudos ir propagandos skyriuje. Nei jo bendražygiai, nei jis pats net nenujautė, kokių vaidmenį partizaninėje kovojo paskirs jam MGB.

1945 m. liepos mėnesį Saldutiškio valsčiaus Kirdeikių kaime pas kunigą R. Liutkų MGB paliktoje pasaloje buvo laukiama „svečių“. Kunigas jau slapstėsi, todėl į pasalą pakliuvo du vilniečiai - universiteto darbuotojai J. Budrys ir J. Markulis. Tapęs agentu „Ažuolu“, pasivadinęs Ereliu, vėliau daktaru Narutavičiumi, profesoriumi Šalčiūnu, sekė arkivyskupą Mečislovą Reinį, rašytoją Balį Sruogą. 1947 06 12 arkivyskupas buvo suimtas. Prieš Kalėdų šventės išgabentas į Vladimiro kalėjimą. J. Markulis siūlė B. Sruogai padėti išvykti į Vakarus, kur tuo metu buvo jo žmona ir duktė, tačiau provokacija nepasisekė. Rašytojas mirė 1947 10 16 Vilniuje.

Istorikės Nijolės Gaškaitės tvirtinimu (žr. Laisvės kovų archyvas Nr. 11, psl. 36),

nuo tada ir prasideda J. Markulio, kaip MGB agento, veikla. Per štabo ryšininę Anastaziją Rumševičiūtę-Narsutę Erelui (saugumo agentūrinis slapyvardis „Ažuolas“) pasiseka susipažinti su Žaliu Velniu. Juosjungė bendros pažintys, jau minėti Lietuvos kariuomenės karininkai J. Kimštas bei D. Vaitelis.

MGB (KGB) savo agento J. Markulio pagalba atliko pačią stambiausią čekistų klastotę, sukūrę "pogrindžio centrą", bandydama per jį kontroliuoti ir valdyti partizaninį sąjūdį visoje Lietuvoje. Agentas vokiečių okupacijos metais dalyvavo rezistencinėje veikloje, bendravo su inteligentais, todėl ilgą laiką daug kam nekėlė įtarimo. Kapitonas Jonas Noreika-generolas Vėtra 1946 m. pradžioje įkūrė Lietuvos tautinę tarybą (LTT), kuri bandė suvienyti pasipriešinimo organizacijas. Jau 1946 m. kovo mėn. organizacija buvo susekta, o LTT nariai suimti. Štai tada saugumas ir pasinaudojo J. Markuliu, kuris prisistatė išlikusiu LTT nariu. Vėliau prisistatydavo partizanams kaip pogrindžio Vienybės komiteto atstovas, slapyvardžiais Erelis ar dr. Narutavičius. 1946 05 28 jam pavyko gauti Aukštaitijos partizanų įgaliojimus organizuoti partizanų suvienijimą ir bendrą partizanų vadovybę. Tuo tikslu jis buvo susitikęs su Pietų Lietuvos partizanais, bandė užmegzti ryšius su kitų regionų kovotojais. 1946 06 06 J. Markulis su „Tauro“ apygardos partizanais Juozu Lukša ir Algiu Varkala bei iš Vakarų atvykusiais Jonu Deksnium ir Vytautu Staneika pasirašė aktą apie vieningos organizacijos - Bendro demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio - įsteigimą. Rugpjūčio 12 dieną partizanų vadų susirinkime Erelis pasiūlė įkurti Vyriausiąjį ginkluotųjų pajėgų štabą. Štabo viršininku jis pasiūlė pulkininką Vytį - kapitoną Kamarauską (juo buvo MGB agentas „Vlasov“). Į štabą buvo įtraukti ir apygardų atstovai - tikri partizanai, neįtariantys klastos. Adjutantu buvo paskirtas J. Lukša, štabo darbuotojais — Algimantas Zaskevičius ir Antanas Kulikauskas. Jie buvo įkurdinti MGB konspiraciniame bute Vilniuje. Išdavikas Erelis net vadinamas laikinai einantis Lietuvos prezidento pareigas. J. Markulis, sovietinių struktūrų inspiruotas, propagavo pasyvią rezistenciją kuri kai kuriems partizanų vadams buvo patraukli. Savo tikslą- vadovavimą partizanų sąjūdžiui perduoti į saugumo rankas - pasiekė DK apygardoje. Suprasdamas besipriešinančių žmonių psichologiją kartu siūlė MGB neniekinti lavonų miestelių aikštėse, nemesti jų į upes, neišrenginėti kūnų, nes tai atneša tik negatyvias pasekmes. J. Bartašiūnui tokie pamokymai atrodė keisti, jis labiau vertino baimę ir žiaurumą todėl nurodė ir toliau vykdyti žuvusiųjų niekinimus.

Labai greitai Erelis įgauna apygardų vadų pasitikėjimą nuo 1946 m. vasaros važinėja po visą Lietuvą šimtais žarsto padirbtus pasus, išleistus laikraščius. Tik Dainavos apygardos vadas Dominykas Jėčys-Ažuolis (1896-1947) jo veikime išvelgė klastą tačiau juo negreitai patikima.

Žalias Velnias pats pakliūna į KGB pinkles. 1946 07 16 apygardos vadovavimą perduoda Griežtui, Erelio statytiniui, KGB agentui, pats likdamas tik jo pavaduotoju. Žalias Velnias atsargus, tačiau MGB agentams vis tik pavyksta jį prikalbėti atvykti į

MGB (KGB) AGENTAI LIETUVOS PARTIZANŲ IR DKA VADOVYBĖJE

„pasitarimą“ Vilniuje. Pasitarime Erelis iškelia mintį apie pasyvią rezistenciją. Po pasitarimo Žalias Velnias paliekamas Vilniuje, kad susipažintų su pirmosios pasitarimo dienos iškeltomis problemomis, dokumentais. Tai buvo paskutinė Žalio Velnio diena laisvėje, nes po pasitarimo suimamas.

Tik 1947 m. sausio mėn. „Tauro“ apygardos vadovybė įsitikino, kad Juozas Markulis-Erelis yra KGB agentas. Kitų apygardų vadai, kurie nedalyvavo 1947 01 12 pasitarime Tauro apygardoje, yra informuojami apie nusikalstamą Erelio veiklą siūloma nepasitikėti ir kapitonu Griežtu. Dar 1946 12 05 Erelis su Žveju susitinka J. Lukšos tėviškėje. Agentas meluoja apie savo patriotizmą, puikia iškalba neišsiduoda. Tauro apygardos kapeliono Justino Lelešiaus-Grafo atsiminimuose pasakojama, kad po 1947 m. sausio 5 d. Tauro apygardos viršininkas Antanas Baltūsis-Žvejys sumastė planą kaip Erelis turėjo būti nubaustas mirtimi. Algirdas Varkala-Žaliukas ir Juozas Lukša-Vytis turėjo jį išvilioti į DKA, ištardyti ir nudurti peiliu. Kūną išmesti prie geležinkelio (Žaslių ar Vievio apylinkėse), kad sudarytų NKVD įspūdį, jog išdaviką atsitiktinai, apiplėšimo tikslu, nužudė rusų kareiviai. Erelis turėjo viską papasakoti, išduoti bendrus, kurie yra kaip ir jis užverbuoti. Atsisakius tai padaryti, pagrasinti, kad bus nužudyta šeima (žmona Aldona, dukra Jolanta ir sūnus Zigfridas Ignas), gyvenę Vilniuje. Deja, jo išvilioti į DKA teritoriją nepavyko. Sumanyta per prof. Z. Zinkevičių gelbėti Ereliai padėjusius universiteto profesorius ir pranešti apie išdavystę į užsienį.

Į Lukšos bunkerį prie Veiverių 1947 m. vasario mėnesį kviečiamas ir DKA viršininkas Benediktas Trakimas-Genelis. Atvyksta jis su centro ryšininke Onute Trakimaite-Ožka. Jiems aiškinami motyvai, pagal kuriuos apygardos vadovai nusprendė, kad Erelis yra išdavikas. Tačiau Genelis jaučia, kad tie argumentai jo neįtikino, kad čia galėtų būti ir kova dėl valdžios. Jis grįžta namo, kiek pailsi, suburia savo žmones ir vyksta į Vilnių. Ereliai ir Griežtui paaiškina, kad patikės jais tik tuo atveju, kai jie parodys Žalią Velnį gyvą ir sveiką. MGB agentai supranta, kad jų žaidimas su Geneliu baigėsi. Paprašo palaukti kelias dienas, nes Žalias Velnias Baltgudijoje, tačiau jį išsikviesią. Genelį su Ožka siunčia į Kauną perduoti slaptažodį. Čia juos ir suima. Išdavikų jau niekas nesulaiko nuo teroro, vieną po kito „legalizuoja“ kitus DKA vadus: A rinktinės vadą Petrą Klimavičių-Uosį, štabo viršininką B. Steponavičių-Milžiną kelis eilinius kovotojus. Vilniuje juos apgyvendina specialiai tam paruoštuose būstuose, seka kiekvieną jų žingsnį. Tačiau iki 1948 m. pradžios jų neareštuoja, nes vieną po kito kviečia naujus partizanus „legalizuotis“, moko vairuotojais, įdarbina sandėlininkais. 1948 m. sausio-vasario mėnesiais prasideda masiniai tų „legalizuotų“ partizanų areštai. Vien DKA neteko apie 30 žmonių.

Erelis veikia įžūliai meluodamas, bandydamas įtikinti visus, kad jis esąs apšmeižtas, verkšlena dėl didelio susiskaldymo. Štai jau 1947 03 29 laiške Tauro apygardos vadui Žvejui ir politinio skyriaus viršininkui Jonui Petrui Aleščikui-Gedminui rašo: „Apie tai, kad Žalias Velnias gyvas, sveikas ir laisvas, Jums įrodys

DKA štabas ir jo bendradarbiai, kurie gavo atitinkamus įrodymus". Deja, tuo metu Žalias Velnias jau nužudytas, o jo komanda - saugumo kameroje. Belikęs tik apygardos „vadas" kapitonas Griežtas, tačiau ir jis, atlikęs Judo darbą, 1947 m. pabaigoje dingsta. Po kurio laiko įdarbinimas kaip kultūros Lietuvoje skleidėjas. Kitos apygardos pripažįsta tik B rinktinę. Kaišiadorių miškuose, vienkiemiuose kovoja atskiri partizanų būreliai, pavieniai kovotojai. Išties, kruvina Juozo Markulio-Erelio išdavystė ir tragiška Žalio Velnio klaida.

Ir Juozas Lukša planavo Erelį likviduoti. Jau 1947 m. vasarą jis su draugu atvyko į Vilnių. Jiems pavyko jį pasikviesti į konspiracinį butą tačiau pajutęs pavojų, Erelis pabėgo per atsarginį išėjimą. Apygardose jau sklando žinia, kad J. Markuliui paskelbtas mirties nuosprendis, tačiau jis sugeba rugpjūčio mėn. atvykti į Vyčio apygardą ir surengti ten BDPS karinės kolegijos posėdį, pasikviesti į Vilnių Vytauto apygardos vadą Vinčą Kaulinį-Miškinį ir Algimanto apygardos vadovą Antaną Slučką-Šarūną. Tik tada, kai šie vadai laimingo atsitiktinumo dėka išvengė mirties taip vadinamame konspiraciniame bute, Šiaurės Lietuvos partizanų vadas Jonas Kimštas-Žalgiris supranta, kad dauguma Lietuvos partizanų apygardų pakliuvo į gerai sugalvotą čekistinę operaciją ir paskelbia jam mirties nuosprendį. Taip J. Markulis padarė didžiulį nuostolių partizanų sąjungai Lietuvoje bei lietuvių veikėjams Vakaruose. Dėl jo ir jo agentų nusikalstamos veiklos buvo suimta 178 ir nužudyta 18 partizanų. Partizanų keršto Lietuvoje išvengė. Kai Erelis dėstė Vilniaus universiteto studentams medikams, kažkam iš tų studentų yra prasitaręs, kad Juozo Lukšos palaikų niekas niekada nesuras, nes jie atiduoti studentams medikams praktiniams užsiėmimas... Tų palaikų iš tikrųjų niekas nesurado iki šiol, kaip ir daugelio kitų partizanų vadų ar eilinių kovotojų kūnų. Erelis J. Lukšą laikė vienu iš didžiausių savo priešų.

Erelis pagarsėjo ne tik DKA ir Žalio Velnio sunaikinimu. Čekistai buvo numatę jo pagalba sunaikinti visos Lietuvos partizaninio judėjimo vadovybę, ir jei ne Juozo Lukšos išvalgumas, gal taip ir būtų įvykę. 1947 01 18 jo organizuotame suvažiavime Tauro apygardoje turėjo susirinkti laikinoji Lietuvos vyriausybė ir visų šešių apygardų vadai. Čia čekistai ir planavo juos sunaikinti. Erelis tada buvo laikomas pirmuoju asmeniu rezistencinėje kovoje, tarsi laikinai einantis Lietuvos Prezidento pareigas. Išduoti pasai su atžymomis, melas apie mokymus Lenkijoje ar Anglijoje, stipraus „centro" įvaizdis, tai MGB operatyvinių darbuotojų išmonė. Erelis ir kiti išdavikai buvo tik jų įrankiu, nors gerai žinojo, ką daro.

Štai ką apie 1946-1947 m. įvykius pasakojo buvusi apygardos ryšininkė Nina Nausėdaitė-Rasa.

„Vilniuje susikūrė Vyriausiosios vadovybės štabas. Kodėl Vilniuje? Vilnius buvo patogiausia vieta - žmonių daug, niekam tu nekrenti į akis, gali atvažiuoti ir išvažiuoti. Ir tik vėliau sužinojome, kad mes ir čia sėdime jų naguose... O mums būtinai reikėjo sudaryti visų partizaninių apygardų bendrą vadovybę. Tada visi ir pasigedo Žalio

MGB (KGB) AGENTAI LIETUVOS PARTIZANŲ IR DKA VADOVYBĖJE

Velnio - kur Misiūnas? Jokių žinių apie jį niekas neturėjo. Ir tik vėliau sužinojome, kad visa tai Erelio pinklės. Jis mums ir pasus parūpindavo, bet tie pasai jau būdavo pažymėti specialiais ženklais. Deja, mes to nežinojome...

Kartą įvyko toks atsitikimas. Laukėme į partizanų vadovybės susitikimą atvykstančio Erelio. Laukiame, laukiame - nėra jo. Visi sujudo, nes ėmė tikėtis užpuolimo. Staiga kažkas beldžia į duris, ir beldžia ne pagal mūsų susitarimą bet kitaip. Vyras pasiruošęs ginklus, o aš priėjau atidaryti durų. Galvojau, kad atidarysiu duris ir krisiu ant žemės, nes bus susišaudymas. Bet atidarau duris ir žiūriu, kad už jų Erelis stovi. Ir taip jis šypsosi ir juokiasi - o vis tikjūs bijote! O man tai buvo visiškai nejuokinga - kokie čia gali būti *šposai*. Ir jau tada jis man pasirodė kaip koks judas - juokiasi iš to, kad visi pasiruošę. O juk nei vienas iš mūsų nežinojome, kada ir kieno bus lemtis kokia - susitinki su vienu, o jau, žiūrėk, jie guli turgaus aikštėje...

Aš jį dažnai vežiodavau po apygardas, o jis vis klausinėdavo apie tai, kur eisime, pas ką eisime. Aš jam atsakydavau, kad nieko nežinau, esu nevietinė, tiesiog žinau slaptažodį, kurį kai kam turiu pasakyti... Tai Erelis vis sakydavo, kad iš jos nieko negali išgauti. Viena sykį važiuojant traukiniu aš jam ir pasakiau, kad nustotų manęs klausinėti, nes niekada negali žinoti, ar nuvažiuosi iki kitos stoties, ar ne. O gal suims... Jei nieko nežinau, tai niekas ir neišmuš, o jei kažką žinau, tai negaliu būti garantuota, kad neišduosiu. Tai jis visuomet su manimi elgėsi atsargiai, vadino patikima...

Vieną dieną, ruošiantis partizanų vadų suvažiavimui, niekaip negalėjome sulaukti Juozo Lukšos. Po kiek laiko jis pasirodė dar su vienu kauniečiu ir pranešė, kad mes visi sėdime KGB nakuose - KGB išnuomotame bute. Pasirodo, kad šalia buvo ir daugiau KGB butų, kuriuose gyveno jų agentai bei buvo „globojama“ DKA štabo viršininko Benedikto Trakimo-Genelio šeima".

Jį demaskavus, Vilniaus universiteto dėstytojas Juozas Markulis už nuopelnus okupantams buvo skatinamas, siunčiamas į mokslinius renginius, skaitė pranešimus ir paskaitas iš teismo medicinos, kriminalistikos sričių. 1948 m., bijant, kad partizanai jam neįvykdytų paskelbto mirties nuosprendžio, Erelis išsiunčiamas kuriam laikui į Rusiją Leningrado I. Pavlovo fiziologijos institutą. Išlikusiuose MGB dokumentuose matosi, kad išdaviko nuopelnai ilgai nepamirštami: už antrąją 1949 m. pusę ag. „Noreikai" buvo išmokėta 31000 rublių. Leningrade jis parengia ir 1956 m. apsigina medicinos mokslų kandidato disertaciją. Grįžta į Lietuvą jau partizaninį judėjimą visai nuslopinus, kaip mokslininkas, docentas. Tik tada išdavikas perkeliamas iš agentūrinio tinklo į rezervą. 1969 m. - jau mokslų daktaras, 1970 m. - profesorius. 1961-1987 m. universitete dėstė teismo mediciną, 1977-1987 m. vadovavo Patologijos, teismo medicinos ir farmakologijos katedrai. Nuo 1982 m. taip pat vadovauja Respublikinei teismo medicinos laboratorijai. J. Markuliui suteikiamas LSSR nusipelnusio kultūros veikėjo garbės vardas. Tačiau praeities šmėkla jį sekios iki mirties. Užjūrio spaudoje dažnai pasirodydavo publikacijos apie tamsią agento

preaeitį. „Visiems niekšams ir pavyduoliams, intrigantams ir sužvėrėjusiems veidmainiams šiandieną paskutinis smūgis – nokautas. Aš laimėjau! Iš dūminės kaimo pirkelės, našlės vaiko dalios laukais, sunkiu keliuėjau įmoksią, į profesoriaus atestatą. Buvo suklupimų, klaidų ir betikslių kančių! Oi, jų buvo nemažai! Bet vis tik kentėjau grumtynėse ir nugalėjau: profesoriaus atestatas, va, mano rankose! Pražilo plaukai, veidą išvagojo gyvenimo vagos, o sielą skaudina rūsčių išbandymų ir kovų randai. Kaip ten kas, aš nesu šventasis. Buvo suklupimų ir išsivoliojimų klampioje gyvenimo pelkėje. Buvo net badauta. Buvo neužtarnautų įžeidimų, atidavus gera valia ir gerų tikslų reikalams visas jėgas. Buvo sopulingų vienumoje mėnesiais klaikių išbandymų...” – rašė jis vėliau savo atsiminimuose.

Ir jam sąžinė kartas nuo karto siunčia signalus apie šimtus nužudytųjų ar nukankintų Lietuvos patriotų. J. Markulis ieško pateisinimo savo išdavikiškai veiklai, įteikdamas save, kad daugiau vyrų būtų žuvę, jei karas Lietuvoje su okupantais dar būtų užsitęsęs. Jis nelaikė savęs išdaviku, kartais net Lietuvos gelbėtoju, manydamas, kad iš kalėjimų ir tremčių partizanai sugrįš namo ir papasakos kitiems apie pokario kovas. Jau 1970 m. net alegoriją savo išdavikiškai veiklai sugalvojo ir užrašė. Jo įsitikimų *kredo* buvo: „Viską padariau, kad gyvieji būtų gyvi, galėtų gyventi, dirbti, kurti, augintų atžalyną žmogaus vertam Rytojui”. Arba: „Juk aš gelbėjau gyvuosius, juk slopinau rietenas. Juk gydžiau gyvųjų žaizdas tiesos skelbimu: „Karo ryt ir po 10 metų nebus!” Reikia gyventi ir dirbti, blaiviai įvertinti nūdieną. Būtina nutraukti broližudymą! Atkurkime gyvenimą ir jį vis gražinkime. Siekime mokslo ir Nemuno krašto suklestėjimo!” Kartais prisimena išduotų, tačiau to nežinojusių žmonių pagyras. „Smegenyse vieši koks tai kartėlis, nusivylimas tais, kurie prieš 25 metus sakė: „Tave įvertins liaudis! Tavo darbą ir tave pagerbs gyvieji ir mokysis ryžto ir kovos dvasios!”

„Vakar dažiau spec. stogo dažais balkono geležines grindis. Ry tą žiūriu, prilipus naktinė stambi peteliškė ant nugaros, dreba, virpa ir kankinasi. Saulutė jos pilvuką kaitina. Ji vis konvulsiškai virpa silpnėjančiom pastangom. Graudu. Pagailo man jos – gyvos gamtos dalelytės mažutytės! Nuėjau į virtuvę, paėmiau šepetį ir švelniai ją išlaisvinau. Ji neteko nedidelių sparnų galiukų. Kad nukūrė į tamsų vandens nutekamąjį griovelį! Ak, turbūt manydama, kad stebuklas ją išgelbėjo iš tos mirtinos situacijos. O gal ji galvos, kad pati išsilaisvino? Gal keiks mane, kad aplaužiau jos sparnų galiukus?! Juk žmonės taip daro. Padarei jiems gera, atiduodamas savo garbę, eikvodamas laiką jėgas, sveikata ir net gyvybę, o po to jie: „Kiek prisikentėjom! Kiek dusom, kol išsilaisvinom!” Pamiiršta tą kuris juos išgelbėjo. Viską prirašo tik sau, o kitam – kas tik blogiausia. Tapatyriau akivaizdžiausiai. Bet ne visi tokie. Yra ir nuostabiai dėkingų, taurių. Jie lieka broliukai artimi. Laiko tave antrą kartą pagimdžiusiu. Va, dėl tokių ir verta kentėti. Va, tada atrodo, kad ir saulė dar linksmiau šildo. Visa gamta groja himną! Tūkstančiams padariau daug ko gero, o dėkingi – toli gražu ne visi. Ne dėl dėkingumo daro žmogus gera. Tai verčia žmogaus vardas. Bet nedėkingumą labai skaudu

MGB (KGB) AGENTAI LIETUVOS PARTIZANŲ IR DKA VADOVYBĖJE

išgyventi..."

Tačiau net ir darbdaviai KGB nenori minėti kruviniųjų dienų ir jo parankinių. Tapęs kriminalistikos profesoriumi, J. Markulis pasineria į taip vadinamą visuomeninę veiklą. Kad jis su tokia baisia praeitimi, nežino ne tik studentai, bet ir artimiausi žmonės, bendradarbiai. Vien 1974-1984 m. įvairiose vietovėse jis perskaitė apie 540 paskaitų, pranešimų apžvalgų, teikia analizes apie medicinos mokslo raidą evoliucijos pradininkus Lietuvoje, medicinos kriminalistikos naujoves, net seksologijos akcentus, oratorinį meną ar Vilniaus universiteto istoriją. Profesorius turi gerą iškalbą moka valdyti auditoriją, todėl laukiamas rajonuose, kaimuose. Kalba be raštelių, komentuoja skaidrėmis, naudoja ne tik oratorinio, bet ir ginčo meno sugebėjimus 200-250 žmonių auditorijai. Ir didžiuojasi šia veikla, žinoma, apmokama. Vienu atvykimu į rajoną perskaito 5-6 tokias paskaitas. Tik apie pokario peripetijas, savo indėlį į socializmo pasiekimus nekalba.

Kaip su šimtais saugumo nukankintų lageriuose, mirusių nuo išsekimo? O kaip su jų šeimomis, ištremtomis į Sibirą badui, išsekimui ir žūčiai? Lietuvoje apie jo veiklą jau daug kas nežino, keičiasi kartos. Jo pasipiktinimą kelia už Atlanto spausdinamos knygos, slapta atkeliaujanti spauda. Ir čia J. Markulis susikuria pasiteisinimą kad pats nieko nenužudė, o kartais išsiveržia visai nauja gaida apie savo priešus. Tuos, kurie žinojo praeitį ir vadina ją didžiausiu Lietuvos išdaviku: „Mano rankos nesuteptos krauju. Kas nenorėjo girdėti Tiesos, nenorėjo eiti gyvųjų žaizdų gydyti, tas susilaukė atpildo ar dar jo susilauks. Tikrai. Tegul rašo paskvilius. Tegu apakę nūdien šmeižia gyvuosius čia - Nemuno krašte. Tegu žvėriškai neapkenčia manęs ir kitų kurie stengėsi gelbėti gyvuosius. Tas tik rodo ir rodys šmeižikų sužvėrėjimą jų agoniją artinas. Ir jiems nėra ir nebus išsigelbėjimo (1970 10 04)".

1984 m. spalio mėn. J. Markulį užklupo *colica renalis* (obstrukcinis žarnų nepraeinamumas, inkstų diegliai) ir privertė sopulyje raitytis, kočiotis, vaitoti, aimanuoti. J. Markulis mirė 1987 m., prieš pat Atgimimą ir Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimą išvengęs teismo bausmės už nusikaltimus. Apie jo išdavystę pradėjo kalbėti visa Lietuva. Skausmingai tuos pasikeitimus pergyveno šeima, gal net ne viską žinojusi apie jo praeitį. Iš J. Markulio dienoraščių ištraukų galime pajauti, kokie sunkūs po išdavystės buvo šio žmogaus gyvenimo metai.

VYTAUTAS PEČIŪRA-GRIEŽTAS (MGB AGENTAS „GEDIMINAS") ***(1908-1986)***

1946 07 16-1947 m. pabaigos DKA „vadas", MGB agentas.

Gimė 1908 m. Rygoje. Atvykęs į Lietuvą 1928 m. baigė Ukmergės gimnaziją studijavo VDU teisę, nuo 1930 m. tarnavo policijoje, tapo nuovados viršininko padėjėjas. 1931 m. priimtas į Karo mokyklą stažavosi 9 pėstininkų pulke, apdovanotas skautų Lelijos ordinu. Karo mokyklą baigė 1933 m., Lietuvos kariuomenės jaunesnysis

leitenantas, žinomas kairuoliškomis pažiūromis. Paskirtas į 4 pėstininkų pulką, tapo sunkių kulkosvaidžių kuopos būrio vadu. Perėjo į Šarvuočių, vėliau Ugniagesių būrio vadus. 1936 m. tapo leitenantu, 1939 m. - Priešlėktuvinės apsaugos kuopos vadas. 1940 m. tapo pulko štabo viršininko padėjėjas.

Suimtas 1941 06 14 Pabradės poligone kartu su kapitonu B. Narvydu, ir nuvežti į Naująją Vilnią. Sėjama, kad dėl savo pažiūrų su kitais karininkais-mirtininkais toliau neišvežtas, o grąžintas į saugumą. Tik prasidėjus karui, iš Vilniaus evakuotas į Gorkio kalėjimą Nr. 1, kur atsiduria 1941 08 24. Vėliau kalintas Butyrkų kalėjime Maskvoje, 1942 m. NKVD užverbuotas (ag. slp. „Gediminas“), tampa 16 divizijos meno ansamblio kariškiu, suteikiamas kapitono laipsnis. 1944-1945 m. tampa LSSR filharmonijos direktoriumi. MGB 2-N valdybos rezidentas J. Markulis 1946 m. pasiūlo ag. „Gediminą“ DKA vadu, jam suteikia Griežto slapyvardį. Gal dėl panašumo ir panašaus amžiaus jam paruošiama versija, kad jis esąs kpt. Juozas Stravinskas (g. 1904 m., 1941 m. nužudytas), vadovavęs husarų pulke sunkių kulkosvaidžių eskadronui ir tada liktiniu tarnavusiam J. Misiūnui.

Jau 1946 m. pradžioje Žalias Velnias, pragyvenęs didelius netekimus, prasitarė, kad apygardai reikėtų naujo vado. Apie tai jis ne kartą per ryšininkę Indyrą ir Z. Švenčionį bandė informuoti LLA Vilniaus apygardos vadovybę. DKA tarp vadovaujančių partizanams buvo keli Lietuvos kariuomenės leitenantai (J. Norkus-Kerštas, Jonas Markulis-Vaiduoklis, A. Zapkus-Piliakalnis), tačiau jie ne tik greitai žuvo, bet buvo tik atsargos karininkai. Matyt, dėl to Vilniuje buvo galvojama, kaip padėti DKR, pasiunčiant į štabą rikiuotės karininkus, koku buvo M. Kestenis-Serbentas. Tai buvo žinoma ir MGB, nes jie surengė gerai pasisekusią operaciją Žalias Velnias patiki, kad J. Markulio-Erelio pagrindžio centras Vilniuje yra stiprus ir patriotiškas. Tik siūsti į DKA saugumas bet ką negali, nes Žalias Velnias prasitaręs, jog patikės apygardą tik išitikinęs, kad naujasis vadas bus pranašesnis už jį ir geras taktikas. Be to, kandidatas turės būti asmeniškai pažįstamas. MGB ieško tokio žmogaus tarp užverbuotų agentų.

Prieš agentui V. Pečiūra-Griežtui perimant vadovavimą apygardai, čia buvo dar 2086 kovotojai.

Per štabo ryšininkę Anastaziją Rumševičiūtę-Narsutę iš Vilniaus į Žaslių apylinkes, kur buvo tuo metu apygardos štabas, siunčiamas kandidatas į Žalio Velnio vietą. Į bendražygių abejones, kad gali būti išdavystė, Žalias Velnias atsakė, kad pavojaus nėra. Pajutus klastą kandidatas „bus pakištas po velėna“. Visi nori, kad liktų senasis vadas. Greitai DKA vadovybei pranešama, kad Žalią Velnį pakeis leitenantas Juozas Stravinskas, tarnavęs kartu su Jono Misiūnu. Apie tai žino B. Trakimas-Genelis, jo adjutantas Vytenis, batalionų vadai. Visi laukia naujojo vado atvykstant.

Griežto ir Žalio Velnio susitikimas įvyksta 1946 05 18 naktį. V. Pečiūra-Griežtas

MGB (KGB) AGENTAI LIETUVOS PARTIZANŲ IR DKA VADOVYBĖJE

atvyksta apsirengęs kariška uniforma, žino J. Stravinsko gyvenimo ir tarnybos kariuomenėje detales, kad net Žalias Velnias juo garsiai neabejoja. Nuo jų paskutinio trumpalaikio susitikimo Lietuvos kariuomenėje jau praėję beveik aštuoneri metai, esama išorinio panašumo, tai Žalias Velnias patiki, kad tai kapitonas Juozas Stravinskas.

Žalias Velnias, tamsoje ir blausioje žvakės šviesoje pamatęs pretendantą į jo vietą neskuba spausti ranką. Tas pradeda pasakoti kai kuriuos jų bendros tarnybos faktus apie sunkių kulkosvaidžių eskadrono nutikimus, bendrus pažįstamus. Karininkas, prisistatęs „kapitonu Griežtu“, paprašo Žalią Velniąjo pavardės neskelbti.

Bijodamas būti demaskuotas, jis daugiau apygardos veiklos vietose nesirodo, o nutaria vadovauti jai iš Vilniaus. Tik DKA B rinktinės vadas A. Morkūnas-Plienai tiesiai pasako, kad nepaklus vadams, kurie gyvens ne tarp kovotojų, o atsiskyrę miestuose.

Jau MGB agentas A. Kamarauskas-„Vlasovas“ išleidžia Lietuvos partizanų pagrindinio centro „įsakymą“, kuriuo nuo 1946 05 19 kapitoną Griežtą paskiria LLA 5-osios apygardos vadu, palikdami Žalią Velniąjo pavaduotoju ir senosios DKR vadu. Pats Žalias Velnias pareigų atsisako 1946 07 16 įsakymu Nr. 06/24. Agentas „Gediminas“ dirba atsargiai, pagal iš anksto paruoštą programą. Jis paskiria aktyviausius partizanus vadais, tikėdamasis pasitikėjimo ir teigiamų pasekmių. Taip iškyla apygardos štabo viršininkas B. Trakimas-Genelis, A rinktinės vadas P. Klimavičius-Uosis, A rinktinės štabo viršininkas B. Steponavičius-Milžinas, bataliono vadas A. Kinderevičius-Jurginas. MGB planuose suimti visus apygardos vadus, prisidengiant slapta legalizacija, išvykomis į užsienį. Viskas suplanuota MGB generolų kabinetuose. Išsamius duomenis apie A rinktinės kovotojus saugumiečiai gavę, tačiau B rinktinė nesutinka paklusti. Kpt. Griežtas 1946 m. gruodžio mėn. įsako B rinktinės vadui A. Morkūnui-Plienai pranešti apie turimą ginkluotę, ginklų saugyklų vietas, partizanų sudėtį. Tačiau Plienas duomenis pateikti atsisako, ryšius nutraukia. Tai jį išgelbėjo nuo A rinktinės likimo.

Likusiems be vadų partizanams turėjo būti įdiegta pasyvaus pasipriešinimo idėja. Žalią Velnią bandoma pajungti į „visos Lietuvos partizaninio judėjimo štabo“ darbą Vilniuje. Jis tai daryti neskuba, į Vilnių atvyksta tik rugpjūčio 13-tą. Tada atsiriša agentų rankos. Tapatį rugpjūčio mėnesį Griežtas išleidžia įsakymą draudžiantį šaudyti sovietinius aktyvistus: kuo bus mažiau partizanų kovos veiksmų, tuo mažesnės bus savųjų netektys. Reikia išlaikyti partizanus ateities kovoms. Vadams Vilniaus „centras“ ruošia dokumentus apsigyventi didesniuose Lietuvos miestuose.

Kapitonas Griežtas neskuba vykti į Kaišiadorių miškus, kur tuo metu buvo DKA štabas. Jis „vadovauja“ iš Vilniaus, siunčia nurodymus laikytis pasyviai, neužpuldinėti kareivių ir strībų, nebausti išdavikų - MGB agentų, nes tai iššaukia atsakomą reakciją. Kad būtų tvirčiau ir juo patikėtų, Griežto „dokumentus“ lydi Žalio Velnio pavardė. Tada ir iškeliama pagrindinė MGB idėja, kuria tikimasi sunaikinti rezistenciją, tai

vadų izoliavimas nuo kovotojų. Greitai gali prasidėti karas, todėl reikia išsaugoti jėgas būsimam pasipriešinimui. Partizanams Vilniuje MGB jau ruošia pasus, su kuriais jie legalizuosis ir gyvens sostinėje ar kituose didesniuose miestuose. Kai kurie partizanai tokiai kovos taktikai pritaria.

Jau 1947 m. viduryje MGB konstatuoja, kad DKA apygardos partizanai aktyvių veiksmų nesiima. Už Žalio Velnio izoliaciją ir apygardos sunaikinimą kapitonas Griežtas apdovanojamas Tėvynės karo II laipsnio ordinu ir iš akiračio dingsta. 1948 m. MGB kanalais keliauja pranešimai, kad DKA sunaikinta. Atsiskyrusi nuo apygardos vadovybės vis dar kovoja B rinktinė, vadovaujama Alfonso Morkūno-Plieno. Tuo metu iki savo suėmimo 1948 m. vasario 14 d. apygardai laikinai imasi vadovauti A rinktinės vadas Petras Klimavičius, kuris, deja, pats sekamas ir gyvena Vilniuje su MGB duotais dokumentais. Griežto pagalba buvo sulaikyta ar nužudyta daug partizanų. 1948 m. iškyla naivusis P. Žičius-Vėjas.

Istorikas Mindaugas Pocius surado dokumentus, kurie patvirtino, kad kapitonas Griežtas, tai ne Lietuvos kariuomenės kapitonas Juozas Stravinskas, o leitenantas, šaulys Vytautas Pečiūra. Leidinyje „Lietuvos gyventojų genocidas“ pagal Čikagoje išleistą knygą teigiama, kad Pečiūra Vytautas, Jono, gimęs 1908 m., leitenantas, kalėjo Vilniuje, o 1941 08 24 atvežtas į Gorkio kalėjimą Nr. 1. Apie tolimesnį šio karininko likimą neminima. Rašoma, kad tai užfiksuota ir Lietuvos SSR VRM archyvų sąrašuose.

Su V. Pečiūros-Griežto pagalba areštavus Žalią Velnią sunaikinus apygardos štabą nužudžius ar suėmus daugiau kaip 200 DKA partizanų, jis tapo nereikalingas. Be to, jis tada jau neturėjo įtakos likusiems partizanams, neturėjo sujais ryšio. 1947 m. pabaigoje jis išnyksta. Išdavikas apdovanojamas, priimamas į SSKP gretas. 1952 m. spalio mėn. V. Pečiūra dirbo Meno reikalų valdybos prie LSSR ministrų tarybos viršininko pavaduotoju. Dokumentas, rastas archyvuose, dar kartą leidžia tapatinti Vytautą Pečiūrą su išdaviku Griežtu: 1952 10 10 LSSR MGB 5 skyriaus viršininko pulk. Špilevo raportas LSSR saugumo ministrui generolui majorui P. Kandakovui, kuriame numatytam apdovanojimui skirti V. Pečiūrai priskiriami įvykiai ir „nuopelnai“, kuriuos atliko DKR agentas „Gediminas“, arba kapitonas Griežtas. Dokumentas saugomas Lietuvos ypatingajame archyve, fondas K-1, apyrašas 6, byla Nr. 215 (26/91), 3-4 lapai. Šiuos davinius istorikas M. Pocius yra paskelbęs leidinyje „Genocidas ir rezistencija“, V, 1997, Nr. 1, p. 20, straipsnis „MVD-MGB specialiosios grupės Lietuvoje 1945-1959 m.“

1953-54 m. dirba Kultūros darbuotojų profsajungos komiteto pirmininku, nuo 1955 m. - LSSR kultūros ministerijos meno reikalų valdybos viršininku. 1961-1970 m. Nacionalinės paveikslų galerijos direktorius. Apdovanotas SSSR ordinais ir medaliais.

Mirė 1986 m., palikęs sūnų ir dukrą. Palaidotas Saltoniškių kapinėse Vilniuje.

APIE STRIBUS IR AGENTUS

STRIBAI IR JŲ INFORMATORIAI

Stribų būrių formavimo pradžia rytų Lietuvoje reikėtų laikyti 1944 m. liepos 19d., kai dėl įvairių priežasčių rikiuotei netinkami asmenys (sergantys, su fiziniais trūkumais, atleisti dėl šeimyninių priežasčių) savanoriškai sutikdavo kaip milicininkai saugoti tvarką savo gyvenamojoje vietovėje. Gaudavo dažniausiai nurašytą šautuvą dalinį maisto davinį, maitinosi savo maistu ar iš valsčių resursų. Tokių žmonių atsirasdavo, tačiau jau greitai suprātę, kad tvarkos palaikymas bus ir rekrūtų gaudymas, pagalba milicininkams ir kareiviams kratose, tokie vyrai patraukdavo į mišką. Operatyviniais duomenimis, jau 1944 m. vasaros pabaigoje Trakų apskr. 11-koje valsčių buvo priimti talkininkauti (atlyginimo jiems nemokėjo) milicijos pagalbininkų po 10-11 vyrų kiekviename valsčiuje. Lojalumas ir tinkamumas pareigoms nebuvo tikrinimas, net atvirkščiai - buvo daromas spaudimas šiai tarnybai. Tada NKVD ir KGB turėjo tik 11 agentų ir 199 informatorius, be to, dalis iš jų buvo pasyvūs.

Stribų gretos didėjo, nes daugėjo ne tik partizanų, bet ir nuo šaukimo į kariuomenę besislapstančių. 1944 11 10 duomenimis Trakų apskr. buvo 2342 asmenys, vengiantys mobilizacijos. Dalis šaukiamųjų pabėgdavo pakeliui į mokomuosius punktus. Štai rugsėjo mėn. iš 750 iš Kauno į Vilnių pasiųstų vyrų, galutinį tikslą pasiekė tik 400.

Išdavikų esama kiekvienoje tautoje. Okupantas Lietuvoje buvo patyręs, žinojo iš ilgalaikės praktikos, kaip supriešinti žmones, papirkinėjo juos pinigais, dovanomis, darė partizanų vardu nežmoniškus darbus, šaudydami mažamečius vaikus, senelius, nors tokių atvejų pokaryje ir taip nutikdavo. Jei po 1944 m. okupacijos nelengva jiems būdavo verbuoti išdavikus, tai jau 1949 m. Lietuvoje buvo užregistruota net 26 tūkst. MGB agentų. Jie turėjo dideles galias: užtekdavo dviem patvirtinti, kad tas ar kitas ūkininkas yra nepatikimas, žmonės būdavo tremiami kaip partizanų rėmėjai ar ryšininkai. Žmogus, pardavęs savo Tėvynę, dažnai nepagailėdavo visai nekaltų kaimynų, pažįstamų ar visai svetimų, siekdami ne tik keršto, bet ir atlyginimo.

Vartant dokumentus, klausantis liudytojų atsiminimų, ypatingais žodžiais atsiliepiama apie Musninkų stribų vadą Chiminą. Jis buvo ne tik žiaurus ir negailestingas, tačiau savo sumanumo ir susiklosčiusi aplinkybių dėka surengė kelias ypač sėkmingas operacijas. Stribai valsčiuje veikė dar nuo 1944 m. rugpjūčio mėn. Visų pirma, gavęs informacijos apie DKA štabo būstinę Čiobiškio vaikų prieglaudoje, 1945 03 27 su kitų valsčių stribų pastiprinimu sunaikino ją, nukaudamas ar paėmdamas gyvus penkis posėdžiavusius ir du išjojo išėjusius vadus. Viso šioje operacijoje buvo suimta ar sunaikinta 15 kovotojų ir ryšininkų. Tai jie dar 1944 m. gruodyje nušovė Janionių k. ūkininką Igną Dzedulionį ir paskleidė gandus, kad tai padarė partizanai. Chimino organizuoto operatyvinio darbo dėka buvo nukauti ir kiti vadai: DKR štabo

viršininkas J. Norkus-Kerštas, Č. Tveraga-Vilkas, J. Naraškevičius-Šernas ir daugelis kitų partizanų. Deja, niekas nežino, kada ir kur pradingo sribų vadas Chiminas.

Ypač žiaurus sribų vadas buvo musninkietis Petras Stankevičius. Buvo užsitarnavęs sovietinio saugumo leitenanto laipsnį. Kartu su Chiminu siautė apylinkėse, žudė ne tik partizanus, bet ir jų šeimos narius, niekuo nekaltus žmones. 1945 m. balandžio mėn. Bagdonavičių namuose, Rusių Rago k., ieškojo partizanų. Išsivedė šeiminką už kluono ir iki sąmonės netekimo sumušė, reikalaudamas pasakyti, kur jo vaikai partizanai. Visą mėnesį tas sunkiai sirgo, o išvežtas į Igarką pateko iškart į invalidų namus. Buvo sudaužyti inkstai. Sako, kad vokiečių okupacijos metais P. Stankevičius buvo žydšaudys, o tarnystė sovietams buvo tarsi nuodėmių išpirkimais. Jau 1952 m. išsitarnavo iki Siesikų milicijos viršininkų. Tačiau už padarytą nusikaltimą buvo suimtas ir nuteistas. Jam būnant lageryje, kaliniai sužinojo apie jo praeitį ir kruvinus darbelius. Rado jį vieną rytą užmuštą.

Žaslių vlsč. sribai paliko kruvinus pėdsakus. Žinomi jų nusikaltimai, kuriuos sunku suprasti. Štai Kaugonių k. jie namuose rado sergantį Kazakevičių ir jį nužudė. Varniškių k. slapstėsi nuo tarnybos sovietinėje armijoje Petras Petkevičius, partizanas nebuvo. Sribai surado jį slėptuvėje, tačiau, ilgai nesiaiškinę, subadė durtuvais ir paliko.

1944 12 04 Širvintų sribai Avižonių k., prie namų, nušovė 25 m. ūkininką Joną Kojalą ir devyniolikmetį Mykolą Mučiniį. Ieškojo ir Jono brolio Antano, kuris suspėjo pasislėpti, o vėliau paliudijo, kad sribai šaudė „pasigardžiuodami“ Vėliau sribai nuėjo į kitą kaimą ir ten nušovė du pietaujančius pusbrolius - Mykolą ir Vladislavą Astikus.

Giedraičių sribai 1944 m. gruodžio mėn. Magūnų k. Antano Astiko sodyboje ieškojo žento Baranausko. Jo neradę ir sužinoję, kad Baranauskai pasistatę savo trobesius kiek toliau, nušovė sodybos šeiminką. Nuėję į nurodytą vietą surengė žudynes, palikdami keturis lavonus, o trobesius padegė.

Išlikusi tokia faktų apie sribų savivalę gausybė, kad vien tik apie tai reikėtų kelių tomų knygos.

LYA fonduose yra daug duomenų apie pasižymėjusius sribus. Štai 1945 12 13 agentui „Linksmajam“ pranešus, Žaslių naikintojai ties Survelių kaimu užpuolė nurodytą partizanų bunkerį. Užpuolimo metu žuvo keturi partizanai, iš kurių trys buvo atpažinti: Stasys Kareckas-Žebenkštis iš Skėrių k., 1-ojo bataliono vadas Edvardas Kavaliauskas-Klajūnas, Klounas iš Skėrių k. ir jo brolis kuopos vadas Stepas Kavaliauskas-Dobilas. Puolant pasislėpusius partizanus pasižymėjo buvęs jų bendražygis, paskui Žaslių sribas, vėliau smogikas Stepas Frankonis (g. 1921 m.). Jis buvo pristatytas apdovanojimui.

Agentas Antanas Muralis-Vingis (ag. slp. „Kolia“) intensyviai darbavosi DKA A rinktinėje. 1945 m. liepos mėn. jis prikalbino legalizuotis kelis Vlado Vilkevičius-Krūmo partizanus, kurie greitai buvo suimti ir nuteisti. Kitų metų sausyje tapo to būrio

kovotoju ir padėjo jį likviduoti. Apsimetė studentu, patriotu. Jau spalio mėn. Viršuliškių k. išaiškino kuopos vado Eugenijaus Svilo-Slyvos bunkerį, kuriame sribai rado ginklus. Agentas prisidėjo prie Simono būrio sunaikinimo (žr. R. Kaunietis „Aukštaitijos partizanai, 3 t.; LKA 22 t.)

1946 10 23 Žaslių sribai lydėjo pyliavų rinkėjus Paparčiuose. Didele grupe slankiodami po sodybas pamatė nepažįstamą žmogų. Liepė sustoti, tačiau tas gal nenugirdo ir žengė dar kelis žingsnius. Sribai jį peršovė. Dokumentų žmogus neturėjo ir prisipažino, kad pabėgo iš Gelvonų areštinės. Nutarta nuvežti į Žaslius. Dviem sribam vežant, sužeistas vyras buvo nušautas. Niekas nesusidomėjo šia žūtimi, nes sribai paaiškino, kad žmogus norėjo iš sribų atimti šautuvą.

Apdovanojimų, matyt, tikėjosi ir sribai, sumaniai išaiškinę Zūbiškių spirito gamyklos užpuolikus. Ši atokioje vietoje esanti įmonėlė dažnai patraukdavo partizanų dėmesį. Beveik kas pusmetį čia jie apsilankydavo, išsiveždami maisto produktų spirito ir pinigų iš kasos. Po eilinio apsilankymo gamykloje, sribai 1946 12 16 atėjo į partizano Benedikto Arbočiaus-Žaibo sodybą kurioje tuo metu buvo 5 partizanai. Po trumpo mūšio vyrai pasitraukė, o likę sribai nušovė 53 m. amžiaus Antaniną Arbočienę, padegė daržinę ir dar suėmė 7 vietos gyventojus, kaltindami juos padėjusius partizanams išvežti grūdus. Tik apdovanojimų sribai nesulaukė, nes po kurio laiko gamykla vėl buvo užpulta, nors ją „saugojo“ ginkluoti darbininkai. 1946 12 10 iš šios gamyklos paimama 6200 rublių. Įtariamam partizanams padėjęs sargas S. Kveraga (g. 1928 m.) iš Litviniškių k., Žaslių vlsč., ir buhalteris Labunkaitis.

1947 m. rudenį buvo susekti ir išblaškyti Motiejaus Ceslevičiaus-Erelio ir Petro Petkevičiaus-Dramblio, 1-ojo bataliono vado, būriai. Pasižymėjo Žaslių sribai, kuriems buvo išduota po 300 rublių premija: Jonas Mežiniauskas, Aleksiejus Tarasovas, Henrikas Leščinskas, Jonas Tamašauskas, Romanas Petrauskas, Stepanas Nikitinas, Mikas Važnevičius, Vaclovas Maciulevičius. Tarp jų žiauriausias buvo Mikas Važnevičius. Partizanas Augustinas Švenčionis-Rytas atsimena, kad jau Atgimimo metu paskambino jį kankinusiame sribui ir paklausė, kokios nuotaikos apėmusios išdaviką. Tam drąsa buvojau dingusi, tik dievagojosi tada, kad neturėjęs pasirinkimo, nes taip elgtis jam buvo įsakyta. Tarsi žiaurumui ir išdavystei reikia įsakymo...

Žinoma, kad 1945 m. informatoriai už išdavystes galėdavo gauti iki 500 rub., be to, jie buvo skatinami galimybe nusipirkti deficitinių prekių. Jų nuotraukas kabino garbės lentose, spausdino rajoniniuose laikraščiuose, jų vaikai galėjo studijuoti aukštosiose mokyklose, gauti bendrabučius.

Žinoma, užverbuotieji partizanų teismu būdavo baudžiami mirtimi. Kartais išdaviko veiksmai krisdavo ir ant jo šeimos narių galvų.

DKA B rinktinės Audros būrio partizanas Vladas Kadelsas-Raktas legalizavosi ir buvo užverbuotas, bet po kelių išdavysčių buvo išaiškintas. Partizanai ėmėsi veiksmų jį nubausti. Kartą, jam svečiuojantis Puodžiūnų k., buvo per langą nušautas.

Martinonių k. gyventojas Kaženauskas dirbo okupantams, todėl buvo priimtas sprendimas jį nubausti mirties bausme. Tais 1947 m. išdaviką apsupo jo sodyboje. Užėję į trobą, partizanai paliepė išdavikui uždengti langus, kad galėtų perskaityti nuosprendį. Tą kartą troboje buvo ir trys nepilnamečiai vaikai. Nutaikęs progą, tamsoje agentas pradėjo šaudyti, žinodamas, kad gali žūti ir jo vaikai. Susišaudymo metu taip ir atsitiko.

1947 m. vasario mėn. sribų būriai, priklausę Vidaus reikalų komisariato Kaišiadorių apskrities skyriui (viršininkas majoras Šorochas), perduoti MGB apskrities skyriui (viršininkas papulkininkis Krasincevas). Tuo tikslu 1947 02 21 buvo pasirašytas protokolas ir perduoti sribų ir jų vadų sąrašai. Tai buvo patys sunkiausi partizanams metai, o sribai triumfavo, medžiodami vyrus miškuose, sodybose ir laukuose. Sribų žiaurumas buvo pasiekęs pačią degradacijos viršūnę. Jau vien todėl mes ryžtamės spausdinti LYA rastus dokumentus. Ir dar: šioje knygoje gal paskelbtos ir kai kurios pavardės tų, kurie kankinami, šantažuojami ryžosi tarnauti okupantams ir atnešė nelaimės savo bendradarbiui, kaimynui, giminaičiui. Žiūrėkime į jų tragedijas atlaidžiau. O juk sribai savo gyvenimo kelią pasirinko niekieno neverčiami, sąmoningai.

Šiuose sąrašuose nėra sribų, kurie iki 1947 m. buvo jų būriuose, tačiau žuvo ar išėjo, taip pat įstojusių į sribus po 1947 m. vasario mėn. Pavyko išaiškinti sąrašuose esančius du vyrus, kurie buvo partizanų pagalbininkai Rumšiškių būryje.

Karininkai, vadovavę sribų būriams:

Kaišiadorių apskrities skyriaus viršininko pavaduotojas kapitonas Antonovas A. A., vyr. įgaliotinis vyr. leitenantas Karčiomkinas S. G., įgaliotinis leitenantas Lazko V. I., vyr. tardytojas jaun. leitenantas Lysakas A.F., tardytojas jaun. leitenantas Klimenko M. A., vyr. įgaliotinis leitenantas Anisimovas F. D., šifrų, ryšio skyriaus viršininkas jaun. leitenantas Gerškovas A.M., vyr. įgaliotinis Kaišiadorių apskr. sk. leitenantas Siominas A. I., įgaliotinis Kaišiadorių vlsč. leitenantas Bakirovas G. Z., vyr. įgaliotinis Žaslių vlsč. leitenantas Razguliajevas V. A., įgaliotinis Žaslių vlsč. jaun. leitenantas Marčiukovas G. D., įgaliotinis Žiežmarių vlsč. leitenantas Ožurkovas J. I., vyr. įgaliotinis Kruonio vlsč. leitenantas Šalaginovas A. L., įgaliotinis Žaslių vlsč. jaun. leitenantas Mickievičius V. B., vyr. įgaliotinis Rumšiškių vlsč. leitenantas Jereškinas P. A., įgaliotinis Rumšiškių vlsč. jaun. leitenantas Varankovas A. J.

Nesunku suprasti, kad sribų vadovybėje lietuvių tautybės žmonių lyg ir nebuvo. Užkariautojai nenorėjo rizikuoti, kad ir labai gražiai savo lojalumą rodantiems vietos gyventojams. Visi šie išvardinti „specialistai“ atvyko kartu su „raudonąja armija išvaduojoja“.

KAIŠIADORIŲ VALSČIAUS STRIBAI

Borodkinas Archipas, Grigorijaus (g. 1900 m.), Borodkinas Evdokimas, Jefimo (g. 1906 m.), Borodkinas Ivanas, Jefimo (g. 1903 m.), Čeponis Bronius, Antano

APIE STRIBUS IR AGENTUS

(g. 1924 m.), Genevičius Pranas, Stasio (g. 1928 m.), Genevičiūtė Nadiežda, Stanislovo (g. 1926 m.), Kacevičius Alfonsas, Justino (g. 1929 m.), Kareškova Olga, Nikolajaus (g. 1919 m.), Kedakas Michailas, Ivano (g. 1904 m.), Keženiauskas Vladas, Ivano (g. 1908 m.), Laučiūnas Karolis, Martyno (g. 1928 m.), Lysak Ana, Vasilijaus (g. 1923 m.), Piliponis Bolius, Kazio (g. 1929 m.), Staškevičius Jonas, Jono Ivano (g. 1918 m.), Sarikovas Finagas, Terentijaus (g. 1906 m.), Šarikovas Jegoras, Terentijaus (g. 1897 m.), Smychova Pelageja, Georgijaus (g. 1915 m.), Tankevičius Pranas, Prano (g. 1925 m.), Vilinauskas Vytautas, Prano (g. 1926 m.), Vilkas Stasys, Stasio (g. 1894 m.), Voronova Roza, Michailo (g. 1915 m.).

ŽIEŽMARIŲ VALSČIAUS STRIBAI

Antipovas Anatolijus, Michailo (g. 1925 m.), Ašmena Julius, Viktoro (g. 1929 m.), Bogačionokas Evgenijus, Aleksandro (g. 1927 m.), Cibulskaitė Marijona (g. 1918 m.), Čistozvonovas Viktoras, Ignato (g. 1930 m.), Gudonis Jokūbas, Miko (g. 1906 m.), Jalaga Vladimiras, Aleksandro (g. 1908 m.), Juodis Kazimieras, Leono (g. 1907 m.), Kuznecovas Pranas, Miko (g. 1926 m.), Makarevičius Kazys, Antano (g. 1908 m.), Matulevičius Antanas, Jono (g. 1929 m.), Mironovas Ivanas, Archipo (g. 1922 m.), Pilkinas Sergejus, Kirilo (g. 1921 m.), Pinelis Vladas, Miko (g. 1928 m.), Prochorovas Filipas, Evsafejaus (g. 1928 m.), Semenkovas Kanofijus, Vasilijaus (g. 1899 m.), Semenkovas Matviejus, Isajaus (g. 1904 m.), Semenkovas Timofejus, Pavlo (g. 1919 m.), Semionovas Moisejus, Nikitos (g. 1904 m.), Semionovas Nikiforas, Kanoflėjus (g. 1925 m.), Semionovas Titas, Kanofijaus (g. 1927 m.), Soboleva Adelė, Aleksandro (g. 1927 m.), Staruchinas Michailas, Taraso (g. 1926 m.), Šarkovas Dmitrijus, Fiodoro (g. 1928 m.), Šarkovas Nikiforas, Michėjaus (g. 1903 m.), Vaškevičius Kazys, Vlado (g. 1903 m.).

KRUONIO VALSČIAUS STRIBAI

Adamovičius Andriejus, Semiono (g. 1898 m.), Adamovičius Vladimiras, Andriejaus (g. 1928 m.), Blaževičius Juozas, Mato (g. 1901 m.), Bulbovas Vasilijus, Ignatijaus (g. 1927 m.), Cadarauskas Aleksas, Mykolo (g. 1920 m.), Čadarauskas Jurgis, Antano (g. 1904 m.), Grigonis Juozas, Jono (g. 1906 m.), Gusevas Piotras, Maksimo (g. 1903 m.), Jarmolajevas Pavelas, Michailo (g. 1925 m.), Kaluževičius Aleksas, Broniaus (g. 1897 m.), Mališauskas Mikas, Devozo (g. 1896 m.), Marcinkevičius Vincas, Prano (g. 1905 m.), Puzanovskis Vladimiras, Andriejaus (g. 1902 m.), Rauba Stepas, Ignacijaus (g. 1887 m.), Raugevičius Juozas, Jurgio (g. 1927 m.), Seredocha Vladimiras, Konstantino (g. 1926 m.), Seredocha Aleksiejus, Michailo (g. 1906 m.), Seredocha Antonas, Konstantino (g. 1927 m.), Smoryga Vladimiras, Fedoro (g. 1925 m.), Sokolovas Michailas, Osipo (g. 1927 m.), Surininas

Platonas, Ivano (g. 1927 m.), Surininas Sidentijus, Jegoro (g. 1926 m.), Tarasevičius Bronius, Juozo (g. 1906 m.), Vareika Jonas, Kazio (g. 1904 m.), Zaremba Grigorijus, Jemeljano (g. 1918 m.), Zarembienė Aleksandra, Jevstafijaus (g. 1898 m.).

ŽASLIŲ VALSČIAUS STRIBAI

Barkauskas Marijonas, Alekso (g. 1930 m.), Bečiukienė Vera, Michailo (g. 1901 m.), Borodkinas Fiodoras, Safono (g. 1930 m.), Chodka Kazys, Igno (g. 1921 m.), Cibulskis Afanasijus, Panfilo (g. 1905 m.), Cibulskis Jonas, Vasilijaus (g. 1928 m.), Frankonis Stepas, Jono (g. 1921 m.), Genevičius Jurgis, Mykolo (g. 1929 m.), Jankevičius Kazys, Antano (g. 1926 m.), Karpavičius Petras, Antano (g. 1928 m.), Laučiūnas Alfonsas, Jono (g. 1928 m.), Laučiūnas Bronius, Jono (g. 1929 m.), Leščinskas Antanas, Juozo (g. 1900 m.), Leščinskas Henrikas, Antano (g. 1928 m.), Mackevičius Vincas, Stepo (g. 1909 m.), Mežiniauskas Aleksas, Adomo (g. 1902 m.), Murašovas Ignatas, Michailo (g. 1908 m.), Nikitinas Stepanas, Lavrentijaus (g. 1930 m.), Petrauskas Aleksas, Jono (g. 1902 m.), Petrauskas Jurgis, Zigmo (g. 1906 m.), Petrauskas Romanas, Jono (g. 1928 m.), Rusonis Vaclovas, Andriaus (g. 1928 m.), Sukšta Pranas, Jono (g. 1911 m.), Sumilovas Michailas, Alekso (g. 1895 m.), Tamašauskas Jonas, Juozo (g. 1928 m.), Tarasovas Aleksas, Agafono (g. 1927 m.), Valkavičius Stepas, Jono (g. 1930 m.), Vasiliauskas Petras, Antano (g. 1896 m.), Važnevičius Mikas, Broniaus (g. 1925 m., vėliau už ryšius su partizanais nuteistas), Vištorskis Semionas, Vasilijaus (g. 1905 m.), Zaječkauskas Jonas, Stanislovo (g. 1901 m.), Žukauskas Antanas, Miko (g. 1895 m.).

RUMŠIŠKIŲ VALSČIAUS STRIBAI

Celkevičius Vacys, Broniaus (g. 1920 m.), Drumstienė Ona, Prano (g. 1920 m.), Drumstas Aleksas, Petro (g. 1923 m.), Drumstas Silvestras, Petro (g. 1928 m.), Ivanauskas Kazys, Vinco (g. 1922 m.), Kepežinskas Kazys, Kazio (g. 1919 m., yra duomenų, kad padėdavo Riešuto būrio partizanams), Kepežinskas Stasys, Prano (g. 1923 m.), Kepežinskas Zigmas, Kazio (g. 1912 m.), Lekavičius Aleksas, Jurgio (g. 1925 m.), Lekavičius Bolius, Jono (g. 1898 m.), Lepševičius Feliksas, Dominyko (g. 1920 m.), Tolkočiova Zinaida, Andriejaus (g. 1911 m.), Tuškevičius Pranas, Izidorius (g. 1925 m., partizanas, į sribus nuėjo suįstas savųjų).

Pagal archyvinius duomenis 1945 m. pabaigoje Trakų apskr. sribų būriuose buvo 333 išdavikai, o ginkluotas sovietinis aktyvas - 225 asmenys. Iš viso Lietuvos valsčiuose buvo apie 11 tūkst. sribų, pavaldžių valsčių NKVD vadams, jau gaunantys atlyginimus, maisto davinius ir aprangas.

Partizaninėms kovoms blėstant, sribai jautėsi vis drąsiau. Jų buvo kelis kartus daugiau nei išlikusių kovotojų. Štai 1952 m. Žemaitkiemyje buvo 28, Balninkuose ir Kavarske po 29, Kurkliuose ir Molėtuose po 30, o Želvoje net 32 sribai. Neturėdami

APIE STRIBUS IR AGENTUS

užsiėmimo, išdavikai paprasčiausiai plėšikavo. Kasmet būdavo užfiksuojama iki 50 jų nusikaltimų.

Stribai, žuvę mūšiuose su partizanais, buvo iškilmingai laidojami, jų kapus prižiūrėti valdžia vertė mokinius. Istorija nusineša į nežiniajų pavardes, tik paminkluose vis dar samanoja įrašai. Štai Musninkų kapinėse po tokiu paminklu su žvaigžde iškaltos su žodžiais apie amžiną šlovę sribų pavardės: Edvardas Baronas, Česlovas Cesiūnas, Adolfas Motiejūnas, Jonas Zdanauskas, Juozas Mečkauskas, Vladas Stankevičius, Jonas Janušis, Juozas Dimševičius, Juozas Zdanauskas. Žodžiai liko, tačiau šlovės – jau ne...

ŽASLIŲ STRIBAI

Gimiau 1929 m. Stabintiškių k., Žaslių vlsč. (vadino kaimą Stabinciškėmis). Žaslių sribų arčiau nepažinau, o ir nenorėjau pažinti, nors mokiausi vietos progimnazijoje. Valsčiuje jų buvo daugiau nei pusė šimto: jie niekada nebuvo išrikiuoti, nežygiavo į mokymus ar paradus, negavo atlyginimų, tad dokumentinės medžiagos apie parsidavėlius nedaug išliko. Vėliau, jau numalšinus partizaninį judėjimą stribai, kurie neprasigėrė, buvo sukaišioti dirbti milicininkais, budėtojais *rajkomuose*, partkomuose, prižiūrėtojais kalėjimuose, gabesni nukreipti į saugumo ar partines mokyklas. Kartais neturėję net pradinio išsilavinimo, gavę tokią „mokslą“ tapdavo išminčiais, vadovaudavo šimtams darbininkų. Saugume turėjo aukštus karininkų laipsnius.

Žasliuose dauguma sribų buvo rusakalbiai ir lenkakalbiai. Juos vadinome „moskolberniais“, budeliais, o jie mus, gimnazistus, „gumnazistais“. Buvo žemos moralės, mėgo alkoholį, jautė savo tautiečių panieką. Bet užteko išdavikų ir lietuvių tarpe. Vienus į išdavystę vedė pinigai, kitus – kerštas, pavydas.

Apie kelis sribus, daugiausiai kilusius iš mūsų krašto, noriu papasakoti.

VACLOVAS RUSONIS-BIBSA

Buvo nedidelio ūgio, mažaraštis miknius iš mūsų kaimo, pramintas *Bibsa*. Šios pravardės neatsikratė net ir būdamas sribu. Kaip juo tapo, tikrų žinių neturiu, tačiau buvo stropus, užsitarnavo okupantų pasitikėjimą nešiojo automatą PPŠA ir vežiojo valsčiaus saugumo viršininką. Tačiau kartą važiuodamas pro pakelę kryžių, paleido į *mūkelę* iš automato šuvių seriją. Toks iškrypėlio elgesys papiktino net rusą. Jis atėmė automatą apstumdė ir pasakė: „Jei gali pakelti ranką prieš savo Dievą tai pasitaikius progai ir mane nušausi“. Iš vairuotojų išmetė, tačiau sribu paliko.

Vieną pavakarę, kai partizanai ruošėsi užpulti Žaslius, o mano tėvas atsisakė su šautuvu stovėti sargyboje, kai agitavo stribai jiems padėti, pas mus atėjo *Bibsa*. Tėvas, visą dieną sunkiai dirbęs, jau ilsėjosi. Atėjęs mikčiodamas šaukė ant tėvo, reikalaudamas pasakyti, kur laiko šautuvą. Aš pamačiau, kaip sribas, tampydamas gulintį tėvą kiša po pagalve šovinius, tad, laikydamas už nugaros kirvelį, įėjau.

- Tėti, žiūrėk, jis iš savo kišenės šovinius po pagalve pakišo!

Tėvas ramiai atsisėdo lovoje:

- Žinai, Rusonai, man tik gaila savo vaikų, kuriuos turiu maitinti... O dabar pasiimk savo šovinius ir keliauk iš kur atėjęs, nes gali turėti nemalonumų.

Tėvas tai pasakė ramiai ir įtikinamai, nes Bibsa atbulomis pasitraukė prie durų, o ten sumurmėjo: „Tavo laimė, kad aš be ggginklo..." Ir išėjo, bet daugiau nesugrįžo. Matyt, turėjo kur prisišaudyti, tarnaudamas okupantui.

VLADAS   SASNAUSKAS

Jis buvo mūsų giminaitis, mano vienmetis, gyveno Stabintiškių k. gale, Gegužinės link. Jo tėvas Jonas žemės daug neturėjo, augo 4 vaikai, todėl ūkininkams siuvo pavalkus, pakinktus. 1940 m. sovietai kaip proletarą paskyrė jį kaimo seniūnu, žmonės kalbėjo, kad sūnus Jonas buvo komjaunuolis. Vokiečiai tėvą buvo išvežę darbams į Vokietiją tad po karo jis vėl buvo paskirtas seniūnu. Už tai partizanai jį ne kartą įspėjo, bet jis nekreipė į tai dėmesio. Bijodama keršto, į Žaslius gyventi išvažiavo šeima, o jis liko kaime.

Vladas buvo gabus, muzikalus, turėjo gražų balsą tik mokslo mažo. Be mokėjimo šaudyti, savo privalumų nerodė ir neugdė. Dažnai jį sutikdavau, nes buvome ne tik iš to paties kaimo, bet ir to paties amžiaus. Jis iš aukšto paduodavo ranką tarsi gimnazistu būtų jis, o ne aš, visa jo povyza tartum sakyte sakydavo, kad jis galingas, gražus ir turtingas, nors ir be mokslo. Tad tapęs stribu buvo ne tik pasipūtęs, bet uolus, pareigingas. Tad kiek vėliau jį, beraštį, NKVD nukreipė į saugumo mokyklą, o ją baigęs, dirbo net vieno Vilniaus rajono saugumo viršininku. Iš kilo iki pulkininkų.

BOLESLOVAS   KUREIŠA

Į stribus nuėjo jau 1945 m., kai buvo nušautos jo tėvas. Kažkas paskleidė gandus, kad tai padarė miškiniai. Tik niekaip negalėjome suprasti, kuo žmogelis - vargšas, dirbęs savo ūkelyje ne tik vyriškus, bet ir moteriškus darbus (žmona ilgai sirgo) galėjo nusikalsti? Bet tikresnė kita versija, kad jį nužudė enkavedistai, nes trejais metais už Boleslovą vyresnis sūnus buvo P. Plechavičiaus rinktinės savanoris ir dingo be žinios. Ano ilgai ieškojo, įtarinėjo tėvą, kad jį slepia. Nužudė, visą bėdą suvertė partizanams.

Boleslovas buvo aukštesnio nei vidutinio ūgio, tylus, mėlynakis, visada alkanas jaunuolis. Dainininkas, mėgėjas stikliuko. Vėliau, jau būdamas stribu, užeidavo pas mus, tai mama, nors ir nenoromis, kaip giminaičiui, dažnai duodavo pavalgyti ir klausdavo: „Vaikeli, kam tu tą strielbą užsikabinai?" O jis į tai atsakydavo, kad neturėjo kur dingti, taip greičiau galą gaus. Jis buvo viskuo nusivylęs, o gal tiesą apie tėvų žūtį sužinojo? Tik galo negavo, nors su idėjiniu stribu Stepu Frankoniu būdavo pasalose, ėjo per kaimus. Po kurio laiko jį legalizavo: tarsi paėmė į kariuomenę, nors jis kažkur vykdė specialias užduotis kaip smogikas. Paskui įtaisė Vilniuje sargu.

APIE STRIBUS IR AGENTUS

Atgavus nepriklausomybę, buvau jį sutikęs. Maniau, kad bus nuoširdus, daug ką papasakos, vadins praeitį klaida. Bet apsirikau: teisinosi, kad stribu buvo vos keletą dienų, tarsi pats patikėjo NKVD legenda apie kariuomenę. Guodėsi, kad augina silpno proto dukrą skursta. Aš dar pagalvojau, kad Dievulis tėvo nuodėmės perdavė vaikui, bet dėl to nesidžiaugiau.

IGNAS   SABONIS-BRACIA

Pokario metais turėjau apie 45 metus, mažą žemės kapčiškių k. ūkininkas. Buvo šio toks stalius - dailidė, anot kaimynų, mėgėjas išgerti. Sirgo ar ne TBC, todėl dėl ligos ar tingumo dažniau gulėjo lovoje. Mėgdavo į kitus kreiptis žodeliu „bracia“ (rušiskai - „broliuku“), tad jį ir patį taip vadino. Augino keturis vaikus, viena duktė sirgo. Buvo svajotojas, kalbėjo norintis per savo pelkėtą žemę nutiesti medinį keliuką ir privežti žemių, taip taps turtingas geros žemės šeimininkas. Žinoma, tai utopija, kuriai niekada nebuvo lemta išsipildyti. Todėl jį suviliojo socializmo idėjos apie lygybę. 1946 m. nuėjo pas stribus, ir juos maitino iliuzijomis, tačiau po pusmečio su kitais stribais pateko į partizanų pasalą ir buvo nukautas.

STEPAS   FRANKONIS-PIRZIUKAS

Stepas Frankonis (g. 1921 m.) buvo kilęs iš Totoriškių k., Žaslių vlsč. Buvo užverbuotas būdamas partizanas, apie 1945 m. Vidutinio ūgio, šviesus, turėjo gražų balsą. Pastaroji dovana persidavė jo sūnams. Parsidavęs okupantams, buvo smogiku (slp. „Vilkas“). Mokėjo ir gražiai dainavo lietuvių liaudies, partizanines dainas, greitai sueidavo į kontaktus su nepažįstamais. Šios jo savybės padėjo provokatoriaus veikloje tiek, kad jis buvo net perkeltas į Vilnių, kaip perspektyvus ir išmanantis „specialistas“. Buvo žiaurus. Yra žinomas atvejis, kai jis savo šeimininkams nešė nužudyto partizano galvą. Buvo siunčiamas vykdyti kovotojams mirties bausmių. Jis visiems kėlė siaubą.

Šį stribą esu matęs ne kartą jo veidą įsidėmėjau.

Buvo 1946 m. Mokiausi Žaslių gimnazijoje, 5 klasėje, turėjau jau 17 metų, gyvenome su tėvais miestelyje. Vieną rudens vakarą į namus grįžau vėlai, bet šeimą radau nemiegančią. Šešiolikmetė sesuo Viktorija tipinėjo apie krosnį, mama plovė indus, o tėvelis sėdėjo už neseniai sukalto lentų stalo.

- Kiekvieną vakarą bastaisi, - sutiko mane nedraugiškai. - Tau nusispjaut, kad visi nemiega, graužiasi. Paskui dar iki paryčių sėdėsi prie knygų, žibalą deginsi.

Norėjau pasakyti, kad žibalui jau pats užsidirbu, bet nutylėjau. Nusistebėjau:

- Kodėl jūs nemiegate? Tokiu metu randu visus knarkiančius. Ar tik *Bibsa* su *Bežiuku* nebuvo užėję? Abu sutikau nuo mūsų nueinančius...

- O trečio nepastebėjai? - drėbtelėjo man tėvas.

- O Stepas Frankonis ar nėjo drauge? - įsiterpė Viktorija.

- Tik nieko besakyk Vytautui, mama! - sušnabždėjo sesuo, bet aš išgirdau.

- Ką čia kuždatės? Gal *Bežiukas* pasipiršo? - ironizavau.
- Ne *Bežiukas*, o *Piržiukas*, - įsiterpė ir brolis Petras.
- Tas išdavikas Frankonis, kuris enkavedistams tarnauja? - nustebau ir pasakiau dar keletą aštrių žodžių.

- Tik tyliau, sūnau, - sunerimo mama. - Gal jie už lango klausosi?
- Tegu klausausi! - vaidinau drąsų, prisiminęs, kad Kudlius netylėtų, jei tie mūsų kieme būtų. - Jie viską iš pasalų daro...

- Tylėk, - sudraudė mane ir tėvas, tarsi supratęs mano mintis. - Kudlius troboj, jie žino, kad šuo čia... Visos tos neva žvalgytuvės ar piršlybos velnias žino iš kokių užmačių...

Visi nutilom ir neramūs atsigulėm. Praėjo savaitė, kita, o „piršliai“ su jaunikiu nesirodė. Niekas jų ir nelaukė, o iš tų žvalgytuvių tik šaipėsi. Tik mane pasiekė stribo Boleslovo Kureišos žinia, kad saugočiaus, nes Stepas ruošiasi mane nudėti. Matyt, tada po langujis vis tik stovėjo... Pasijutau nejaukiai, o toks stribo grasinimas nepaliko ramybės. Gal po savaitės sužinojome, kad Stepas Frankonis iš neatsargumo ar girtas žaidė su ginklu ir peršovė savo seserį. Po to jis kažkur dingo, sako, išvyko specialių užduočių vykdyti. Aš jam jau nerūpėjau. Dalyvavo 1947 08 19 operacijoje, nužudant partizanus J. Dambrauską-Siaubą ir Blažonių šeimą

Išdavikui teko šuniška mirtis, kai jis, nusivylęs šeimininkų dėmesiu jam, jau gyvendamas Vilniuje pasikorė. Šitiek žmonių nužudęs, sulaužęs gyvenimus jų giminėms, broliams, seserims, manė užsitarnavęs pagarbą iki pat mirties...

PRANAS RAUDELIŪNAS-BEŽIUKAS

Jį gerai prisimenu. Ateidavo šis stribas pas mūsų kaimyną Karalkevičių, irgi buvusį stribą tada - paruošų agentą. Pranas buvo nedidelio ūgio, kresnas, energingas žmogus, pramintas "Galvažudžiu". Kartą 1945 m. pavasario pavakarę, susidūriau su juo prie pušynėlio, grįždamas iš mūsų kaimo į Žaslius. Leidosijis nuo kalnelio su ilgu lietpalčiu. Pūstelėjęs vėjas praskleidė skverną: pamačiau automato vamzdį. Šaltis perbėgo per nugarą betėjau kaip ėjęs. Iš arčiau pažinau, kad tas pats *Bežiukas*, perėjęs pas stribus.

- Kur eini? - susilyginęs paklausė.
- Namo, - atsakiau drąsiai.
- O kur gyveni?
- Miestelyje, netoli Karalkevičiaus.

Taip ir prasilenkėm. O aš pagalvojau, kad tas žmogus baisesnis už velnią. Iš lūpų į lūpasėjo kalbos apie baisius jo darbelius. Tarnavo okupantui uoliai, žudė partizanus, persekiojo kaimynus, nepagailėjo ir savų. Buvo toks žiaurus, kad net jo šeimininkai negerbė dėl nežmoniškumo, todėl neskaitino, juo bjaurėjosi. Baisi buvo ir jo mirtis. Šovėsi sau per pabarzdę į galvą sprogstama kulka, kuri nuplėšė žandikaulius, bet mirtina nebuvo. Ilgai kankinosi, o vežamas į Kaišiadorių ligoninę, mirė.

Pasakojo Vytautas Čėsna, Elektrėnai, 2006 m.

APIE BLOGUS IR GERUS STRIBUS

„Istribiteliai" arba paprasčiau stribai, kaip juos vadino lietuviai (mano krašte buvo vadinami skrebais), paliko juodą pėdsaką mūsų tautos istorijoje. Štai ką rašo apie naikinamuosius batalionus Eugenijus Grunskis „Literatūroje ir mene" 1989 m. gruodžio 9 d. Nr. 49 (2245): „Dabar pažiūrėkime į liaudies gynimo būrius ir jų veiklą. Jų pirmtakas buvo naikinamieji batalionai. 1941 m. birželio 25 d. SSRS vidaus reikalų liaudies komisaras L. Berija pasirašė įsakymą Nr. 299 „Dėl priemonių kovai su priešo parašiutininkų desantais ir diversantais pafrontės ruožuose". Naikinamąjį batalioną turėjo sudaryti 100-200 patikrintų ir drąsių komunistų, komjaunuolių, tarybinių aktyvistų, mokančių naudoti ginklą. Dėl spartaus vokiečių puolimo Lietuvoje tuomet nespėta jų suorganizuoti. Tokie batalionai Lietuvoje pradėti formuoti LKP (b) CK 1944 m. rugpjūčio 24 d. nutarimu iš partinio, tarybinio, komjaunimo aktyvo, buvusių partizanų ir demobilizuotų karių, neatitraukiant jų nuo tiesioginio darbo ir nemokant atlyginimo. Po metų naikinamųjų batalionų dalyviai buvo prilyginti eiliniams kaimo milicininkams ir pradėjo gauti algą aprangą ir maistą. Jiems buvo pavesta kovoti su priešišku TSRS valstybių šnipais, diversantais, slopinti antitarybinio pagrindžio veiklą. Jie lydėjo ir saugojo partijos bei tarybų aktyvistus, saugojo įstaigas, įmones, gyvenvietes. Pirmiausia batalionai buvo organizuojami apskričių centruose. 1944 m. gruodžio 3 d. LKP (b) CK ir Lietuvos SSR LKT nutarimu naikinamieji būriai pradėti organizuoti ir valsčiuose. Iš pradžių jų kūrimas vyko sunkiai. Į „naikintojus" įsirašė dalis vietos darbininkų, neprasigyvenusių valstiečių. Tačiau daugelis kaimo žmonių vengė šių būrių ir į juos nestojo. 1945 m. rudenį VKP (b) CK narys M. Suslovas rašė: „Vietose nesiimta priemonių naikinamiesiems batalionams sustiprinti ir visam, ypač valsčių apylinkių, partiniam tarybiniam aktyvui į juos įtraukti, naikinamiesiems batalionams papildyti naujakuriais, gavusiais žemės iš tarybinės valdžios, ir kitais pažangiais valstiečiais".

1944 m. rudenį-1945 m. pradžioje Trakų apskrityje suformuotas „liaudies gynėjų" (stribų) batalionas. Iš pradžių jame buvo 240 žmonių (kiekviename valsčiuje 25-40 vyrų); 1944 m. lapkričio mėn. batalione buvo 80 žmonių. Dėl „nepakankamo politinio masinio darbo" tarp stribų ir gyventojų 1945 m. vasarą jame liko tik 24 vyrai.

V. Aleknos duomenimis, okupantas, pratęsdamas 1941 m. trėmimus, ruošėsi naikinti mūsų tautą nežiūrint į tai, priešinsis lietuviai okupacijai su ginklu, ar ne. Jau 1944 07 26, kai frontas buvo prie Kauno-Prienų-Radviliškio linijoje (sovietinė kariuomenė pasiekė pamari), buvo paskelbta visuotinė Lietuvos gyventojų mobilizacija, o jau kitą dieną priėmė nutarimą kurti stribų batalionus iš vietos aktyvistų, partinių - komjaunimo gvardijos. Širvintų areštinėje jau tą liepos 26-ąją atsidūrė Juozapavos k. gyventojas Leonas Malinauskas, rugpjūčio 3 d. į Gelvonus atvarė Šarkaičių k. gyventojus Alfonsą Aiką (g. 1914 m.) ir jo vienmetį Bronių Radevičių. Į Musninkų areštinę rugpjūčio 24 d. buvo uždarytas Pamūšio k. ūkininkas Jokūbas Kareckas ir Stasys Sipavičius iš Spietiškių k. Juos ir dešimtis kitų suimtų nuteisė ilgus metus

kalėti. Vietos gyventojai suprato, kad stribų galios tokios didelės, kad teisingumui, moralei vietos jau nebeliko. 1944 10 14 buvo paskelbta pakartotinė mobilizacija į sovietinę kariuomenę, nes karivių mirties frontuose vis trūko.

Trūkstant „kadru“, į naikinamuosius būrius pateko ir deklasuotų, nesubrendusių elementų, žmonių su kriminaline praeitimi ir nusikalstamais polinkiais. Tokie „kovotojai“ kankino, žudė ir plėšė kaimo gyventojus. LSSR LKT ir LKP (b) CK 1945 m. spalio 19 d. nutarimu buvo pakeistas odiozinis naikinamųjų batalionų vardas. Naikinamieji batalionai virto liaudies gynimo būriais, o jų nariai — liaudies gynėjais. Jiems buvo įrengtos būstinės, būriuose iš dalies įvesta kariška drausmė ir tvarka. Liaudies gynėjai veikė visose apskrityse ir valsčiuose. Daugiausia jų buvo Šiaulių, Panevėžio, Alytaus apskrityse, t. y. kur stipriausiai veikė pagrindis. 1945 m. pabaigoje Lietuvoje jau buvo suformuoti 289 liaudies gynimo būriai, kuriuos sovietinio ideologo A. Rakūno duomenimis sudarė apie 11 tūkst. „vargingų valstiečių, darbininkų, partijos ir komjaunimo aktyvistų“. Vėliau jų dar padaugėjo. Tačiau gynėjų buvo kelis kartus mažiau negu reguliariosios vidaus kariuomenės karivių. Jų indėlis organizuojant ginkluotą pasipriešinimą režimui irgi buvo palyginti nedidelis. 1948 m. „liaudies gynėjai“ nukovė arba sulaikė tik penktadalį visų tais metais išvestų iš rikiuotės „miškinį“. Taigi kitus partizanus nukovė vidaus kariuomenės daliniai. Ir tai buvo 1948 m., kai kiekybiškai išaugę „liaudies gynėjai“ jau turėjo patyrimą, įgytą susirėmimuose su „miškiniais“, nepalyginamai geresnę ir nuolat atnaujinamą ginkluotę. Galima spėti, kad ankstesniais metais „liaudies gynėjų“ vaidmuo buvo dar mažesnis. Apie kokią klasių kovą ar jos aštriausią formą - pilietinį karą galima kalbėti, kai 80 proc. (1948 m.) vienos kovojančios pusės dalyvių sunaikina ne kita kovojanti pusė, o svetima kariuomenė.

„Liaudies gynimo“ būriai nebuvo savarankiški. Operatyvinei kovai jų veiklai (iki 1947 m.) vadovavo VRLK, o vėliau — valstybės saugumo organai, kurie didino jų politinę ir kovinę parengtį. Iš tikrųjų liaudies gynimo būriai atliko pagalbinį vidaus kariuomenės vaidmenį. Lemiamą reikšmę slopinant ir likviduojant pasipriešinimą Lietuvoje turėjo didžiojo kaimyno kariuomenė“.

Istorikai Ričardas Čekutis ir Dalius Žygelis mano, kad tarnyba stribuose nebuvo tokia jau lengva. Yra žinoma, kad vien 1945 m. kovose su partizanais žūdavo maždaug kas 7-8 stribas, t.y. iš viso tada jų žuvo daugiau nei 1000. Pirmaisiais kovų metais jie buvo demoralizuoti, praradę kovingumą ir šiaip bei taip išsilaikydavo tik valsčių centruose, bijodami iš jų koją iškelti. Daugelis komunistų partijos vadeivų darė panašias išvadas: „Pagrindinio vaidmens, kaip ginkluotas kumštis prieš banditų veiksmus ir kaip organizacija, į kurią būtų galima remtis vykdant ūkines ir kitas priemones, mūsų istrebitelių būriai nesuvaidino.“

Kita vertus, tuo metu stribų moralinė būsena tikrai buvo prasta. Jiems reikėjo ne tik dalyvauti karinėse operacijose prieš partizanus, bet, kas dar blogiau, vykdyti įvairias

„nubuožinimo“ ar trėmimo akcijas, nukreiptas prieš taikius gyventojus. Tautoje jie jokio autoriteto neturėjo ir buvo tapę pajuokos objektu. Todėl ir tokios priežastys galėjo pastūmėti sąžiningesnius ar nenutautėjusius piliečius mesti sribų veiklą ir trauktis pas partizanus.

Partizanams nebuvo pavykę užverbuoti kokių čekistų ar reguliariosios kariuomenės pareigūną tačiau su kariuomenės atstovais buvo tikrai įdomių dalykų. Kaip žinia, 1945-1946 m. bolševikai ne kartą bandė panaudoti reguliariosios kariuomenės dalinius antipartizaninėse akcijose. Suprantama, kad tik iš fronto grįžę kareiviai nebuvo sužavėti perspektyva gauti kulką į kaktą kur nors Lietuvos miške. Yra žinomas ne vienas atvejis, kai kariškiai, pamatę partizanus, apsimesdavo jų nepastebėję arba net susitardavo su jais vieni kitų nekliudyti. Taip pat buvo atvejų, kai reguliarios kariuomenės kariškiai perduodavo partizanams ginklus arba šovinius.

Štai ką jiems pasakojo DKA B rinktinės partizanas Bronius Triberžis-Kurmis: „Vieną kartą pas mano tėvus stovyklavo aštuoni Plieno rinktinės ir būrio partizanai. Šarūnas pasiūlė, kad vienam iš partizanų reikėtų ištotti į sribų gretas. Pasisiūlė Kazys Stašelis. Jis buvo kilęs iš daugiavaikės bežemių šeimos - labai tinkamas kandidatas. Kaip tik buvo organizuojami nauji milicijos būriai, tai Kazys iš karto buvo į tą būrį priimtas, netgi buvo apgyvendintas mažame kambarėlyje pačioje sribų būstinėje.

Būnant jam sribu, ryšį tarp jo ir tarp partizanų palaikiau aš. Buvome su Kaziu seni draugai, puikiai vienas kitą pažinojome, suprasdavome vienas kitą iš pusės žodžio, taip kad visas žinios labai greitai pasiekdavo partizanus.

Tam, kad nenušautų savi partizanai, Kazys reidų metu laikydavosi arba sribų būrio priekyje, arba kelis metrus nuo visų atsilikęs. Tačiau po vieno atvejo, kai netoli Alionių k. savi partizanai, nepaisant visų atsargumo priemonių vos jo kartu su visu sribų būriu nesusaudė, Plieno būrio vadas Pranas Grigas-Genelis nusprendė Kazį atšaukti iš sribų gretų.

Kitą rytą šį įsakymą perdaviau Kaziui. Buvo kovo mėnuo. Vakare kilo didelė pūga. Tai buvo mums į naudą. Į būstinę susirinko sribai, visi buvo girti. Kazys, pastebėjęs, kad budintysis savo poste miegojo, ne tik kad saugiai pasitraukė į mišką bet išsinešė ir ginklus - kulkosvaidį, automatą pusautomatį, pistoletą ir daug šovinių.

Pokario laikotarpis Lietuvoje tikrai nebuvo toks paprastas, kaip gali atrodyti iš pirmo žvilgsnio - „čia savi, ten - priešai“. Ypač neaišku, kas draugas, o kas - priešas buvo partizaninio karo pabaigoje, kai čekistai pradėjo masiškai naudoti užverbuotus partizanus jų kovos draugų naikinimui. Tuo metu ir gyventojai jau nepasitikėjo niekuo.

Žinoma, baigiamuoju partizaninio karo laikotarpiu jau nebuvo ir sribų perbėgimų į partizanų stovyklą ir užverbuotų operatyvininkų, teikiančių laisvės kovotojams žinias ar ginklus. Lietuva jau neturėjo jėgų kariauti, o didžiausi idealistai buvo žuvę arba suimti". (Leono XII fondas, 2006 m.)

Žiaurumu pasižymėjo etatiniai MGB darbuotojai, terorizavę vietinius gyventojus. Štai 1950 11 17 Žiežmarių rajono MGB skyriaus viršininkas papulkininkis Nikolajus Šuvalovas įsakė šio skyriaus leitenantui Feliksui Juodviršiui ir sribams Vladimirui Pustilaikovui bei Kuzmai Darčianovui vykti į Joniliškių k. ir slapta suimti įtariamąjį šio kaimo gyventoją Vaičiulionį. Jį nusiųsti į mišką ir griežtai ištardyti. Tie, nuvykę į vietą pasikvietę į mišką Vaičiulionį, paklupdę su iškeltomis rankomis ant žemės ir visi trys daužė Vaičiulionį kumščiais ir lazdomis į kaklą spardę kojomis į nugarą. Visą dieną prakankinę, paleido namo prigąsdinę, jei kam nors prasitars, tai bus suimtas.

Stribai negailėjo nei mažo, nei didelio. Kiek iškankintų, išniekintų prarado sveikatą kiek jų buvo nužudytų, šiandien niekas nesuskaičiavo.

Tarp šimtų sribų pateko žmonių, norėjusių išsisukti iš tarnystės sovietinėje armijoje, tik vėliau pajautę savo pasirinkimo tragedijas. Tik kelio atgal jau nebūdavo, tad tokie vyrai ieškodavo ryšių su partizanais. DKA žinomos istorijos, kai partizanai tarnauti sribais siuntė savo žmones ar ieškojo kontaktu su krauju nesusitepusiais. Ieškojo išeičių tokie vyrai ir patys. Štai 1945 m. rugsėjo mėn. Ukmergės NKVD suėmė kelis Širvintų sribus, gavę operatyvinės informacijos apie jų ryšius su DKA. Per tardymus sužinojo, kad tarp valsčiaus sribų yra net aštuoni vyrai, kurie vykdo Žalio Velnio nurodymus. Tokie žmonės ieškojo ir perdavinėjo partizanams šovinius, ginklus, kartais net supirkdami iš tų pačių sribų.

Šešuolių, Želvos, Balninkų, Giedraičių vlsč. veikusio Vanago būrio vadas Stasys Grinevičius (g. 1923 m. Kauno r.), sužinojęs, kad partizano Antano Kojo-Čigono (g. 1903 m.) brolio sūnus Antanas yra Širvintų sribas, dažnai pareina pas tėvus į Motiejūnų k. (Širvintų vlsč.), įpareigojo Čigoną su juo susitikti ir įkalbėti jį bendradarbiauti su partizanais. Tas sutiko, dar daugiau - surado net septynis vienminčius, pateikė jų sąrašą. Tačiau gavus užduotį nužudyti aršiausius sribus, kai kas sudvejojo. Deja, per viena susidūrimą sąrašas atsidūrė sribų rankose. Visi sutikę su partizanais bendradarbiauti buvo nuteisti ilgus metus kalėti.

Už ryšius su partizanais buvo nuteisti Žaslių vlsč. sribai Mereckas, Miknevičius, Stasys Cesiūnas (g. 1921 m. Musninkuose). Vien 1948 m. iš sribų būrių Ukmergės apskr. kaip nepatikimi buvo pašalinti 32 jų nariai. Balninkuose partizanai sribais įdarbino Juozapą Seniūną Kurkliuose partizanams dirbo Povilas Minskas, Šapola. Dar 1944 m. žiemą Žemaitkiemio vlsč. A. Bagdono-Arelio partizanai, padedami pas sribus dirbusio savo žmogaus, įviliojo kareivių dalinį, susidedanti iš 150 kovotojų į Skačiūnų k. žvyrduobes, ir sunaikino. Likę gyvi metė ginklus ir pabėgo. Partizanai savo gretose turėjo 130 vyrų. 1945 m. balandžio mėn. vien iš Ukmergės apskr. pas partizanus su ginklais pasitraukė 23 vyrai. *Balninkiečių* rinktinė 1944-1945 m. buvo užpuolusi aplinkinius valsčius, garnizonų vadavietes, dabokles. 1945 04 03 Balninkų užpuolime padėjo daboklę saugoję sribai Bronius Gylys (g. 1920 m. iš Zapaskų k.) ir

Juozas Juodenis (g. 1917 m.), kurie po sėkmingos operacijos apsitraukė į mišką ir garbingai kovojo partizanų gretose. Tačiau tūkstančiai jų liko kovoti prieš tautiečius.

Stribai žudydavo partizanams prijauciančius žmones, paskleisdami gandus, kad tai padarė „žaliukai“. Štai 1944 12 14 Janionių k., Musninkų vlsč., buvo nušautas 45 m. ūkininkas Ignas Dzedulionis. Kaugonių k., Žaslių vlsč., nušovė visų gerbiamą vietos pradžios mokyklos mokytoją, nors tas buvo tik partizanų rėmėjas.

Siaubingas sribų nužmogėjimo pavyzdys buvo žuvusių partizanų palaikų niekinimas. Tūkstančiai Lietuvos žmonių dar ir šiandien gali paliudyti, kaip tyčiojosi iš didvyriškai kovą baigusių žmonių kūnais miestelių ir bažnytkaimių aikštėse, patvoriuose. Štai Antanas Paulauskas atsimena: „Gal nuo 1945 m. pavasarį į Žaslius pradėjo atvežti ir aikštėje priešais sribyną numesti nukautų partizanų kūnus. Tai buvo siaubingos dienos ir siaubingas vaizdas. Tada turėjau 10-12 metų, buvau alkanas, o išniekintų žmonių kūnai atrodė kraupiai. Jie buvo ne tik kruvini, tačiau sprogstamų kulų, granatų suplėšyti. Kiti visai be galvų, nes patys susisprogdindavo, bijodami gyvi patekti okupantams ir jų pakalikams į nagus. Visi basi, nes batus jau nuavė stribai, kelnės pasityčiojimui nutrauktos, į dantis įkišti popirosai. Žiemomis kraujas nudažygavo sniegą. Aplink šmėžinėjo alkani miestelio šunys. Vasaromis jau ne šunys, o musių spiečiai ūžia. Pro išniekintuosius praeina ne tik mažamečiai vaikai, bet ir jų motinos, seserys, žmonos, sužadėtinės. Sustoti negali, kaip ir ašarą nubraukti: tuoj prišoks vaizdą stebintis stribas, klausinės, kankins, gal pažino, gal tai savas ar kaimynas. Sutemus, kai šunys nusliūkindavo į savo kiemus, o stribai grįždavo namo, kad pasismagintų iš ūkininkų pavogtais lašiniais ir *samagonu*, savieji stengdavosi išvogti kūnus, kad galėtų slapta, be kunigo ir raudų palaidoti savo kaimo kapinaitėse. Ir kapo supilti nevalia, nes ryte stribai ieškos "nusikaltėlių", o jei ras naujai supiltą kapą, nubaus savus ar šiaip pirmus pasitaikiusius. Likusius lavonus stribai sprindį ar du žemėmis užberdavo pušyne, paėmę iš daboklės sulaikytus žmones. Sklido kalbos, kad lavonus stribai žiemomis pakišdavo po ežerų ledu ar sumesdavo į atmatų duobes. Ir dar vieną nedorybę stribai darė: siekdami parodyti žmonėms savo galybę, po aplinkinius miestelius veždavo tuos pačius partizanų kūnus, jau pradėjusius irti ir reikalaujančius žemelės... Tuos, kurie patekdavo į sribų ir NKVD būstinėje esantį rūšį, baisiai tardydavo ir kankindavo, žudydavo be teismų. Juos užkasdavo patvoriuose, duobėse ar Kliuko pušyne. Dokumentuose jie ir dabar įvardijami, kaip dingę be žinios..."

Kruvinus pėdsakus paliko Širvintų stribai ir jų vadas Kuznecovas. Avižonių k. nušovė ūkininką Joną Kojalą ir Mykolą Mučinių, Žindulių k. be teismo mirtimi nubaudė Mykolą ir Vladislovą Astikus, Zibalių apylinkėje Daubariškių vnk. - Joną Šidagį. Sedūnų k. po sribų apsilankymo raudos prasidėjo Jono Mackevičiaus, Edvardo Vinciūno ir Jono Zagrecko trobose. 1944 12 12 Rubikonių k. nužudė susirinkusius ir kitą dieną norėjusius paklusti mobilizacijai Stasį Jočį, Joną Pusvaškį ir Vladą Gudonį. Vežant lavonus į Šešuolius, Sudokų k. suėmė dar du jaunuolius, o vežant juos nušovė.

Tačiau kaip tik Širvintų vlsč. 1945 m. rudenį išaiškinta, kad net tarp sribų susikūrė partizanų pagalbininkų kuopa. Įvykio tirti atvyko pats generolas P. Kapralovas ir nustatė, kad Bronius ir Antanas Kojalai, Aleksas Markevičius, Juozas Mučinis, Vaclovas Gudelskis, Antanas Unčiūra, Zakarauskas, Mykolas Surgėla, Mykolas ir Vaclovas Binkiai, Mykolas Davidavičius, R. Saveikis ir A. Survila, Česlovas Dumulis, Pranas Jankauskas ir kt. išdavė sovietinę tėvynę. Pirmąjį suėmė Aleksą Markevičių, kuris buvo NKVD siuvyklos vedėju, paskui Česlovą Damulį, Praną Jankauską ir kitus. Visus, išskyrus M. Binkį, nuteisė ilgus metus kalėti.

AGENTAI-SMOGIKAI

Norėdama pakenkti partizanų autoritetui, MGB organizavo iš išdavikų ir sovietinių aktyvistų spec. grupes, kurios žudė ir kankino partizanus bei civilius gyventojus. Smogikų veiksmus kuravo NKVD 2 „N“ valdyba (jos viršininku buvo Župikovas). Į smogikų grupes išdavikai ateidavo kartais po didesnių ar mažesnių pasižymėjimų tačiau supratę, kad su kruvinomis rankomis pasitraukti iš čia jau negalės.

Didelę žalą partizaniniam sąjūdžiui padarė mjr. A.Sokolovo kareiviai, apsimetę partizanais, terorizavę ir žudę nekaltus žmones, pražudę daug partizanų.

1946 05 01 į Lietuvą buvo atsiųstas majoras A.Sokolovas, kuriam buvo pavesta suorganizuoti provokatorių grupę kovai su partizanais, ryšininkais, jų rėmėjais ir Lietuvos patriotais. Rugpjūčio 16 d. buvo įkurtas pirmas centrinio MVD kovos su banditizmu ypatingasis būrys. Jame buvo 20 specialiai paruoštų provokatorių (iš jų - septyni lietuviai). Būrys buvo dislokuotas netoli Vilniaus, atskiroje sodyboje, kur vyko smogikų mokymai. Vežiojami į naktines operacijas po visą Lietuvą, jie būdavo aprengiami lietuviškomis, vokiškomis ar lenkiškomis karių uniformomis ir vaizduodavo atklydusius partizanus, ieškančius ryšių su vietiniais kovotojais. Suradę vietinius partizanus, jie stengdavosi apgaulės būdu prie jų priartėti ir juos išžudyti. Į smogikus buvo priimami idėjiniai sribai, partizanai išdavikai (dažnai - į nelaisvę patekę partizanai, neatlaikę kankinimų) ir visuomenės atplaišos, visokios žmogystos, žinančios partizanų gyvenimą ir mokančios lietuvių kalbą. Be minėtos centrinės specialiosios grupės, netrukus prie apskričių MVD skyrių buvo suorganizuotos vietinės smogikų grupės. Tuo metu Lietuvoje buvo apie 90 smogikų. 1950 metais buvo įkurta antra tokia grupė, o 1951 m. - dar trys sričių specialiosios grupės: Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių. 1953 metų pabaigoje buvo palikta tik viena specialioji grupė, o 1959 metais smogikų teliko tik 13. Smogikai į Lietuvos partizaninio sąjūdžio istoriją įėjo kaip profesionalūs žudikai ir provokatoriai. Klasikinė jų provokacija, daug kainavusi mūsų žmonėms, būdavo tokia. Smogikai, suėmę partizaną ar pasipriešinimo dalyvį ir kankinimais nieko neišgavę, suorganizuodavo operaciją per kurią smogikus neva užpuldavo partizanai, kurie ir išvaduodavo tardomą asmenį. Toliau tie "partizanai" nusigabendavo "išvaduotą" žmogų į bunkerį ir pasiūlydavo pasakyti arba aprašyti

APIE STRIBUS IR AGENTUS

viską, ką šis žino apie rajone veikiančius partizanus. "Partizanai" to reikalaudavę neva norėdami įsitikinti, kad "išvaduotasis" yra patikimas asmuo, Lietuvos patriotas. "Išvaduotieji", nesuprasdami, kad yra provokacijos aukos, prieš savo valią išduodavo daug dorų žmonių. "Partizanai", išgavę jiems reikalingas žinias, suorganizuodavo antrą spektaklį - partizanus užpuldavo čekistai ir vėl tardomasis patekdavo į jų rankas. Šį kartą su visa čekistams reikalinga informacija. Tik tada tardomasis perprasdamas siaubingą klastotę. Buvo atveju, kad "išvaduotieji", supratę savo klaidą, nusižudydavo.

Viena iš pirmųjų centrinės spec. grupės operacijų įvykdyta 1946 09 02 Trakų apskrities Onušio vlsč., Grendavės k. Smogikai pakvietė susitikti partizanus Joną Dambrauską Stasį Legavičių, Joną Dūlių ir Vaclovą Budrevičių. Kad nukreiptųjų dėmesį, padavė skaityti sufabikuotą Žalio Velnio įsakymą ir beskaitančius vyrus iššaudė. Kad neliktų liudininkų, kartu nušovė ir sodybos šeimininkus - Petrą Blažonį, jo žmoną Zofiją trylikametį sūnų Kazį ir dukrą Moniką. Gyva išliko tik keturiolikmetė dukrelė Antanina, miegojusi kluone ir pasislėpusi. Po to sodybą apiplėšė, inscenizavo kautynes su kariuomene, o lavonus numetė aikštėje. Raporte Blažonių šeima irgi apibūdinama kaip „banditų“, rašoma, kad tėvas „virė vakarienę su šautuvu“ (žr. „Lietuvos Aidą“, 1994 02 08 d., Nr. 26).

Istoriko Mindaugo Pociaus duomenimis (žr. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo instituto žurnalą „Darbai“ Nr. 1,2 1996 m.), smogikams buvo mokama apie 1000-2000 rublių per mėnesį. Priklausė tai nuo kruvinų darbų reikšmingumo. Išdavikai stengėsi dėl pinigų, nes dažnai nuslėpdavo grobį. Štai 1951 m. birželio mėn. Žiežmarių rajone suėmę Vitkausko būrio ryšininkę, sribai pasisavino pas ją rastus 2013 rublių, laikrodį.

1948 m. liepos mėn. MGB parengė agentūrinę ir patvirtino operatyvinę kombinaciją DKA B rinktinei Ukmergės apskrityje sunaikinti. Tam tikslui sudaryta 5 agentų smogikų grupė. Jos vadovu paskirtas ag. „German“, pavaduotoju - ag. „Prožektor“. Jie turėjo veikti Mykolaičio būrio, priklaususio buvusiai Vyčio apygardai, vardu. Nurodyta, kad Plieno rinktinėje yra 5 būriai ir pavieniai kovotojai, iš viso 86 žmonės. Susitikus su partizanais, ryšininkais ar rėmėjais, reikėjo prisistatyti būrio atstovais, kurie siunčiami vadovybės susitikti su Plieniu, o jei įvyktų netikėtas susidūrimas, tai į kautynes nesivelti, o vykdyti užduotį pagal paruoštą planą. Pavykus pasiekti Plieną tartis apie bendrą kovą su sovietine valdžia, nes jėgų išskaidymas ir lėmęs Vyčio apygardos štabo praradimus. Todėl pasiūlyti Plieniui laikinai vadovauti ir Vyčio apygardai, kol bus sudarytas bendras štabas. Žinoma, jei bus palankios aplinkybės, tai Plieno štabą galima buvo likviduoti, paimti viena ar du partizanus gyvus, juos ištardyti vietoje ir pranešti MGB apie Plieno štabo apsaugos likvidavimo galimybes. Užduotis turėjo būti įvykdyta per 10-30 dienų.

Smogikai savo užduoties neįvykdė, nes su partizanais, jų ryšininkais, rėmėjais susitikti nepavyko.

Užbaigus Markulio-Griežto operaciją („Cerberiai“) ir sunaikinus DKA A rinktinę, 1948 m. likusiems partizanams užvestos bylos buvo sujungtos į agentūrinę paieškos bylą „Potencial“ (K-1. A.3. B.304, 1.1). Jos pažymyje teigiama, kad DKA iš esmės sunaikinta 1946-1947 m. Iš A rinktinės liko keletas smulkių būrių ir 3-asis batalionas iš 14 partizanų.

Iki 1948 m. pradžios Narsuolis palaikė ryšius su MGB agentūros kontroliuojama vadovybe (Griežtu). Pabaigus operaciją ir kažkur paslėpus Griežtą suėmus Uosį, Antano Praškevičiaus-Narsuolio ryšiai su Vilniumi nutrūko. 1948 m. liepos pabaigoje Narsuolis nusiuntė į Vilnių savo ryšininkę Marytę Venskutę-Pušaitę, kad ta nustatytų ryšį su apygardos vadu ir pakviesti asmeniškai atvykti pasitarti. Tuo metu batalione dar kovojo 7 partizanai, 4 rėmėjai ir 3 ryšininkai.

Vietoje vado 1948 m. liepos 25 d. atvyko smogikai A. Zaskevičius-Tautvaiša (ag. „Bagdonas“) ir V. Staškevičius (ag. „Aras“). Zaskevičius vaidino apygardos vado atstovą BDPS pirmininko adjutantą Vytenį (išeitų, kad Narsuolis nebuvo pažįstamas su V.Krilavičiumi-Vyteniu). Pasikeitė kokiais tai dokumentais, bet kadangi Narsuolis laukė vado, Zaskevičius nenorėjo sukelti įtarimo ir tik sutarė, kad Narsuolis padės rugpjūčio 12-13 d. pereiti grupei „partizanų“ su užsienio paštu į Vyčio apygardą.

Rugpjūčio 11 d. smogikai sunkvežimiu atvažiavo į vakarus nuo Kruonio miško ir ėjo pėsčiomis iki Pušaitės tėvo vienkiemio (Bublių k., Žiežmarių vlsč.), kurį pasiekė apie 22-23 val. Neužsukę į vienkiemį, jie su Narsuliu susitiko miške, matyt, po vidurnakčio, nes nurodoma jau rugpjūčio 12 d., kur smogikų „Aras“, „Serbentas“ ir „Kirvis“ nužudyti:

Antanas Praškevičius-Narsuolis, 3-o bataliono vadas, g. 1916 m. Kazokų k., Kruonio vlsč.

Petras Cepulionis-Sakalas, bataliono vado pavaduotojas, g. 1921 m., Pavuolio k., Žiežmarių vlsč.

Bernardas Kazys Praškevičius-Lokys, Narsuolio brolis, kulkosvaidininkas, g. 1920 m.

Jurgis Venskus, Jurgio, g. 1895 m. Pavuolio k., ir jo sūnus Adomas Venskus, g. 1931 m. Pavuolio k.

Visi nužudytieji buvo nufotografuoti ir užkasti nužudymo vietoje. Po to pranešta raketomis ir inscenizuotos kautynės. Iš tikrųjų pagal planą operacija turėjo būti kitokia: partizanai nužudyti, inscenizuota kariuomenės operacija ir partizanų lavonai turėjo būti atvežti į vienkiemį Venskų atpažinimui. Bet, atrodo, Venskai tapo nužudymo liudininkais, nes netoliese virė „samagoną“ (bent taip rašo smogikų vadas P. Rimkievič). Neaišku, kas toliau atsitiko su Pušaitė. Pagal Rimkievič, Venskai nužudyti visai be reikalo, „neteisėtai“.

Štai dar kelios to įvykio detalės. Antanas Praškevičius-Narsuolis, kovojęs Žiežmarių, Kruonio vlsč., tą naktį susitiko su 6 asmenų smogikų grupe, kuriai vadovavo

„Kirvis". Tai Ostin Rudolf, vermachto karininkas, likęs kariauti Suvalkijoje, tačiau suimtas ir sutikęs būti smogiku. Grupė išsilaipina miško aikštelėje prie Zauliškių k. ir pajuda į Žiežmarių vlsč. Pavuolio k. Netoli išsidėsto NKVD dalinio kareiviai, kad nenumatytu atveju ateitų smogikams į pagalbą. Ant Strėvos upės kranto Narsuolis susitinka su smogikais ir paaiškina, kad dabar būryje yra 5 partizanai, o kitoje vietoje, už 14 km, stovyklauja dar 12 žmonių. Nutaria sunaikinti čia esančius penkis ir pradeda puolimą. Mūšis buvo trumpas, po 20 min. atvažiavo į įvykio vietą kareiviai su majoru Sokolovu. Taip žuvo Narsuolis, Sakalas, Lokys, netoliese buvę tėvas ir sūnus Venskai. Venskaus sūnus Adomas teturėjo septyniolika metų, be to, buvo nebylys. Nežinomas likimas ten buvusių partizanų Liūto ir jo draugo bei ryšininkės Pušaitės, nes archyvų dokumentuose apie juos neužsimenama. Manoma, kad ir jie galėjo būti nužudyti. Skerdynėse be agentų „Aro" ir „Bagdono" dalyvavo smogikai „Kirvis", „Vilkas", „Gegutė", „Kerštas", „Klevas". Po jiems sėkmingo žygio, keturi smogikai persirengė kareiviais ir nuėjo paupiu, vaizduodami ieškantys partizanų, bet prie sodybų nesiartino. Taip buvo daromas įspūdis, kad partizanai žuvo ne nuo persirengėlių, bet nuo kareivių. Kiti smogikai, vaizduodami partizanus, atsišaudydami tariamai nuo jos užpuolusių kareivių, bėgo per sodybą.

Po šios operacijos pagal tą patį „Potencialo" planą buvo nužudyti Palemono apylinkėse besipriešinantys vyrai. Ryšiui užmegzti panaudojo ir P. Žičių-Vėją („tamsoje", t.y. jam pačiam nežinant). Bet kadangi A.Zaskevičius (ag. „Bagdonas") vaidino patį Griežtą, grėsė pavojus, kad Vėjas dešifruos smogikus; galbūt ir pats Vėjas, dirbęs su P. Klimavičiumi-Uosiu, galėjo žinoti apie Zaskevičių. O gal dar ir dėl kitų aplinkybių, bet Vėjo suėmimo priežastis buvo ta, kad dėl kažko staiga kilo pavojus, kad jis gali atskleisti apgaulę, nors pradiniam plane turėjo būti panaudotas ryšiams su Ukmerge (K. Kasparo komentaras).

Jau pasakojome apie Stepą Frankonį, turėjusį agentūrinį smogiko slapyvardį „Vilkas". Naujasodžio k. jie 1948 09 16 nužudė keturis Vaidoto partizanus, ryšininkę A. Rumševičiūtę ir šeimnininko Juozo Grikšelio šeimą. „Norėdamas nustatyti rėmėjų nusikaltimo laipsnį, kapitonas Švedrys nuoširdžiai pasikalbėjo su šeimnininkais ir šeimos nariais ir nustatė, kad visai nesivaržant galima likviduoti visą sodybą. Ten gyvenantys nėra banditų įbaugintos aukos, o tiesiog banditai, sovietų santvarkos ir valstybės priešai". Po to, kaip įprasta, vienkiemį apiplėšė.

Istorikės Nijolės Gaškaitės, kauniečio gydytojo Jono Venckevičiaus, partizanų būrio vado Jono Ožeraičio, kitais rašytiniais šaltiniais bei LYA operatyvinių bylų duomenimis galima susidaryti tokią 1948 09 16 Naujasodžio k. vykusią dramą.

Jau tų metų vasarą MGB operatyviniuose dokumentuose minima, kad sekama DKA štabo ryšininkė Anastaziją Rumševičiūtę (g. 1926 m.) iš Žaslių vlsč. Kaugonių k. 1947 m. praradusi ryšį su partizanų vadais savo krašte (Žalias Velnias, Petras Klimavičius, Benediktas Trakimas ir kiti jau suimti ir įkalinti), ji atvyksta į Kauną,

apsigyvena konspiraciniame bute M. Melnikaitės gatvėje ir tampa svarbiausia pakaunės partizanų ryšininke su Tauro apygarda ir besipriešinančiais pavieniais partizanais Trakų ir Ukmergės apskrityse. Tas butas saugumo seniai žinomas ir sekamas. Mergina nežino, kad jos pagalba siekiama suduoti paskutinį smūgį Rumšiškių, Pažaislio, Karmėlavos valsčiuose vis dar atkakliai besipriešinantiesiems. Ruošiama operacija visus būrių vadus ir partizanus surinkti į vieną vietą ir likviduoti. Juo labiau, kad pakaunės vyrai 1948 m. tapo vienu iš didžiausių pasipriešinimo židinių DKA. Ir štai per A. Rumševičiūtę-Narsutę (Nastutę) renkami partizanai Karmėlavos valsčiaus Naujasodžio k., Juozo ir Agotos Grikšelių sodyboje. Vieta smurtui patogi - prie Palemono ir vieškelio, kur galima sutraukti kariuomenę, nėra arti ir didelių miškų, netoli geležinkelis. Skubina atlikti šį veiksma ir tai, kad MGB žiniomis jau žuvęs apygardos 6-ojo bataliono vadas Klemensas Gurskas-Riešutas, o partizanai nori išsirinkti naują vadą, kuris gali apjungti besipriešinančius. MGB per Narsutę organizuoja tą susitikimą pranešdami apie tai Jonui Ožeraičiui į Vilnių, kur partizanas gydosi po sužeidimo. Jis iš Vilniaus geležinkelio stoties ankstyvu traukimu turėjo atvykti į Naujasodį su naujuoju apygardos vado pavaduotoju Pranu Žičiumi -Vėju, kuris irgi jau MGB nereikalingas, jo naivumu pasinaudojama. Tik Vėjas į stotį neatėjo, nes 1948 09 15 buvo suimtas. Jonas Ožeraitis važiuoja vėlesniu traukiniu ir atvyksta į tragedijos apylinkes jau po žudynių. Iš tikrųjų, tokiu būdu žudydavo smogikai partizanus ir dėl to, kad 1947 05 26 propagandiniais tikslais SSSR oficialiai kuriam laikui panaikino mirties bausmę, o budeliai žudyti norėjo...

MGB čia panaudoja patikimus ir žiaurumu pasižymėjusius smogikus. Šešių išdavikų būriui vadovavo Algimantas Zaskevičius-Tautvaiša, buvęs partizanas, užverbuotas 1947 03 11, agentūriniu slapyvardžiu „Kapitonas Švedrys“, dar žinomas ir kaip „Bagdonas“, „Zizas“. Tai turėjo suklaidinti susirinkusius partizanus, nes „Švedrys“ yra tauraus nepriklausomos Lietuvos generolo sūnus. Ir su vietinių partizanų būrio vadu Petru Vainiumi, kuris mokėsi Kauno aštuntoje gimnazijoje, kartu sportuodavo Ažuolyno stadione, nors tas buvo devyneriais metais jaunesnis. Tarp smogikų buvo kaunietis Antanas Chainauskas-„Šalna“, parsidavęs buvęs vokiečių armijos puskarininkis Rudolfas Ottingas-„ltn. Kirvis“, J. Balita-„Ažuolas“, S. Frankonis-„Vilkas“. Agentūriniu slapyvardžiu „Serbentas“ prisidengusio smogiko pavardė nežinoma.

Smogikų grupė, pasivadinusi partizanų būriu, dar prieš rytą išlaipinama iš mašinos už Palemono stoties, 2 km atstume nuo kaimo. Greitai susitiko su ryšininke Narsute, kuri paaiškino, kad Grikšelių sodyboje yra partizanai Bevardis ir Varpas, o Vaidotas ir Sakalas turi greitai grįžti. Visi ateina prie Juozo Grikšelio sodybos dar su tamsa, ryšininke prikėlė miegojusius partizanus. A. Zaskevičius su keliai bendrais užėjo į trobą akimis susiradęs P. Vainių, paduoda ranką. Prasideda pokalbis, kurio metu MGB agentas „Švedrys“ papasakoja apie žygį, sužino, kad atėjo tik dviejų būrių vadai,

APIE STRIBUS IR AGENTUS

nutaria palaukti kitų ir nueina su Varpu į daržinę. Bevardis tuo metu miegojo kambaryje. Smogikams neramu, jau šviesu ir laukti negalima. Apie 8 val. sargyboje buvęs smogikas Serbentas pamatė grįžtančius Vaidotą ir Sakalą. Gal partizanų būrio vadas Vytautas Janavičius ir pajautė klastą pirmas, nes buvo A. Chainausko-„Šalnos" tyliai daržinėje pasmaugtas. Po kurio laiko Vaidotas ir Sakalas atėjo į daržinę, o Bevardis vis dar buvo troboje. Kitus pradėjo negailestingai šaudyti. Ypač žiauriai darbavosi vokiečiai. Jis nušovė bataliono vadą Vaidotą, partizaną Bevardį ir dvi merginas: ryšininkę Nastutę Rumševičiūtę-Narsutę bei šeimnininko dukrą Skirmantę. Pagal smogikų planus, nesunaikinus visų apylinkės partizanų vadų, teks inscenizuoti mūšį su kareiviais ir pasklisti po apylinkes kitų partizanų medžioti. Kad sumėtyti pėdas, įvyksta „mūšis" su kareiviais, ir smogikai pasitraukia. Po žudynių smogikai apiplėšė vienkiemį, girtavo ir valgė Grikšelių dešras bei skilandžius.

Iš MGB ataskaitų nustatyta, kad Naujasodžio k. žudynės vyko 1948 09 16 9 val. 15 minučių, tiesiogiai šaudė agentai „Bijūnas", „Kirvis", „Vilkas", „Serbentas", „Ąžuolas" ir „Svedrys" (A.Zaskevičius - ag. „Bagdonas"); Zaskevičius asmeniškai nušovė A. Grikšeliene.

Tą pačią dieną MGB Kaišiadorių apskrities viršininko pavaduotojas majoras Antonovas, atstovai iš MGB A. Grišečkinas ir P. Rimkievičius bei 261 šaulių pulko būrio 7/3 vadas leit. Novikovas surašė nužudytų atpažinimo aktą, ne visai tiksliai nurodydami žuvusius. Šiame akte nurodyta, kad operacijos metu paimta kulkosvaidis, 2 automatai, 4 pistoletai, 3 granatos ir 850 šovinių. Šiandien galima įvardinti visus žuvusius: Jonas Černiauskas-Vaidotas iš Užtakų k., Rumšiškių vis, g. 1919 m., A rinktinės bataliono vadas, Vytautas Janavičius-Varpas iš Kauno, g. 1927 m., būrio vadas, Petras Vainius-Sakalas iš Kauno, g. 1926 m., Pranas Ulozas-Bevardis iš Kapitoniškių k., Rumšiškių vlsč., g. 1924 m., Anastazija Rumševičiūtė-Narsutė iš Kaugonių k., Žaslių vlsč., g. 1926 m., centro ryšininkė, Juozas Grikšelis-Žvirblis, sodybos šeimnininkas, ryšininkas, rėmėjas, g. 1892 m., Agota Grikšeliene, sodybos šeimnininkė, rėmėja, g. 1901 m., Skirmantė Grikšelytė, sodybos šeimnininkų duktė, g. 1931 m., ryšininkė, Rožė Kuprėnienė, A. Grikšeliene's motina, g. 1873 m.

Čia pat, kieme, MGB pasityčiodami susodino žuvusiųjų lavonus rateliu, surišo jų rankas ir fotografavo. Po kurio laiko nužudytieji buvo užkasti Gastilonių k. galulaukėje, kur dabar tyvuliuoja Kauno marios.

Apie žudynes Naujasodžio k., Karmėlavos vlsč., duomenis surinko ir paminklo žuvusiems partizanams, buvusiam Lietuvos savanoriui J. Grikšeliui bei jo šeimai atminti statybą organizavo (pastatytas ir pašventintas 1991 10 06) gyd. Jonas Venckevičius.

J. Venckevičius-Anbo (g. 1927 m) kaunietis, buvęs „Saulės" gimnazijos gimnazistas, 1944 m. pagrindinės organizacijos narys. Platino spaudą, padėjo rinkti

ginklus, turėjo ryšius su Palemono partizanais. Suimtas 1944 11 07. Pateko į Kalinino NKVD lagerį. 1947 m. grįžo į Kauną, baigė suaugusių gimnaziją ir VDU medicinos fakultetą. Platino pagrindinę „Aušrą“, „Katalikų bažnyčios kroniką“, rašė žinutes.

Ne viena dešimtis sunkių nusikaltimų dar yra neišaiškinti ir žmonių priskiriami „žaliukams“. Prieš dvi dešimtis metų man teko užrašyti atsiminimus paprastų Rumšiškių krašto žmonių, kurie piktinosi, kad R. Randžio-Meškos partizanai nužudė Mikalauskienę ir du jos sūnus. Dar šurpesnė tragedija įvyko prie Strėvos upės, kur nužudė du ubagaujančius rumšiškietį Talkačiovo vaikus. Kas gali pateisinti vandalizmą? Tik neseniai sužinojome, kad tuo metu čia siautė smogikų būriai, kurie žudė net ir sovietinius aktyvistus.

Deja, ne vienas partizanas kankinamas palūžo, ar buvo apgaule panaudotas kruvinuose įvykiuose. Jau 1952 08 30 buvo suimtas partizanas Algirdas Lapinskas-Audra iš Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Jis buvo įviliotas į saugumo voratinklį, padėjo saugumui likviduoti Alfonso Gudonio-Erelio ir Stasio Šinkūno-Daugirdo partizanus.

MGB archyvuose yra daug medžiagos apie šurpius pokario įvykius. Tačiau reikės dešimtmečių, kad apgintume nekaltus ir apjuodintus.

AGENTŲ VERBAVIMAS

Nijolės Žemaitienės duomenimis, iki agentūros tinklo reformos, kuri pradėta 1952 m., egzistavo agentų kategorijos. Slaptieji MGB bendradarbiai sudarė dvi pagrindines grupes: agentų ir informatorių. Pagal veiklos pobūdį buvo kelių rūšių agentai: vidaus (įdiejami į partizanų būrius ar pagrindines organizacijas), agentai maršrutininkai (siunčiami su užduotimi į konkrečią vietovę), agentai smogikai (vykdę smurto akcijas partizanų vardu), kamerų agentai (šnipinėję suimtuosius), įtakos agentai [formavę tam tikrą visuomenės nuomonę), agentai verbuotojai (patys verbavę kitus agentus), susitikimų ir konspiracinių butų šeimininkai ir pan. Aukščiausios kategorijos agentai-rezidentai turėdavo keletą pavaldžių agentų, priiminėdavo jų pranešimus, rengdavo jiems užduotis. Informatoriai buvo žemiausios kategorijos eiliniai šnipai, jie pranešinėdavo čekistams, kas vyksta jų aplinkoje, pateikdavo "signalų" apie antisovietines apraiškas. Agentai atlikdavo sudėtingesnes užduotis, numatytas čekistų kuriamuose operatyviniuose planuose.

Eiliniaisiais agentais užverbuoti kaimo gyventojai dažnai gaudavo ginklą ir užduotį nušauti užėjusį partizaną. Nuo 1949 m. MGB ėmė plačiai vartoti migdomuosius specialius preparatus. Kadangi partizanai, bijodami, jog neištvers tardymo kančių ir taps išdavikais, gyvi nepasiduodavo, agentams būdavo išduodami specialūs preparatai, įdėjus juos į maistą ar gėrimą partizanai būdavo užmigdomi ir suimami gyvi.

Pagal Trakų MGB operatyvinio skyriaus viršininko pavaduotojo majoro Smirnovo 1945 08 28 d. patvirtintus duomenis (buv. VSK operat. byla arch Nr. 425/4), apskrities

APIE STRIBUS IR AGENTUS

teritorijoje veikė apie 280 kovojančių partizanų Jie vienijosi po LLA vėliava. Žinoma, partizanų skaičius buvo žymiai sumažintas, tačiau mums įdomu, kokius būrius MGB tada persekiojo? Onušio vlsč. Lūšies būryje kovojo 65 partizanai, Ramantausko Prano-Šnekučio - 24 part. Žiežmarių vlsč.; Kaboro Petro-Koto - 25 part. Aukštadvario vlsč., kiti - Kaišiadorių, Kruonio, Žaslių, Žiežmarių vlsč. Piliakalnio būrys - 30 partizanų, jie saugojo štabą ir veikė Gegužinės ir Totoriškių apylinkėse; Jurevičiaus Stasio - 25 part. Panorų apyl.; Broniaus Marcinkevičiaus-Uosio 8 ar 10 part. Dainavos apyl.; Juozo Kacevičiaus - 8 part. Talpūnų apylinkėje; Prano Petkevičiaus-Kariūno- 68 part. Žaslių vlsč.; Mykolo Karecko-Serbento -8 part. Semeliškių vlsč. (?)

Žinoma, kad į Trakų apskritį neįėjo Rumšiškių ir Musninkų valsčiai, priklausę DKA A rinktinei. Nesunku įsitikinti, kad savo planuose MGB besipriešinančių okupacijai skaičių buvo sumažinę. 1945 m. prieš partizanus kovojo 346 sribai, 236 partiniai aktyvistai. NKVD Trakų srityje buvo dislokuotas 266 pulko antras batalionas ir 261 pulko 2-asis batalionas. Dar 1944 m. agentams už išduotą, o KGB likviduotą ar suimtą partizaną mokėdavo po 3000 rublių. Žinoma, kad jau 1944 m. J. Šibailos dalinį sekė trys saugumo agentai. Kiekvieną dieną agentų vis daugėjo. 1945 m. rugpjūčio mėn. Trakų apskrityje buvo suburtas sribų ir partizanų išdavikų 70 žmonių batalionas, dabar įvardijamas „smogikais“. Jie, apsimetę partizanais, naikino ryšininkus, rėmėjus, suvaidinę kautynes su kareiviais, susitikdavo su tikraisiais partizanais ir juos žudė. O kad apjuodinti laisvės gynėjus, žudė taikius gyventojus ar net sovietinius aktyvistus. Tada spauda išgarsindavo partizanų žiaurumą, vaikų ir moterų žudynes. Po metų smogikų buvo likę 48.

Matyt, toks kovos būdas patenkino okupantus. 1945 m. gruodžio mėnesio pabaigoje NKVD iniciatyva suformuotas dar vienas Trakų „partizanų“ būrys iš 14 žiauriausių apskrities sribų. NKVD ir KGB pareigūnai Lietuvoje nebuvo naujokai. Tai kadriniai karininkai, patyrimo įgavę Ukrainoje, Rusijoje, žudę ir deportavę Kaukazo tautas. Perkelti Lietuvon, savo patyrimą naujomis sąlygomis greitai pritaikė. Pirmiausiai išnaudodami išdavikų, bailių menkumą ir jų norą prisigerinti naujai valdžiai.

Partizanų rėmėjams, ryšininkams buvo sunku nustatyti, ar atsitiktinai sutikti partizanai nėra smogikai. Buvo imtasi kai kurių atsargumo priemonių. Štai 1945 m. vasarą pasirodė keliaujantis partizanų būrys Žiežmarių vlsč., prašęs suvesti su vietos kovotojais. Norėdami įsitikinti, artai nėra smogikai, ryšininkai pareikalavo jų surengti pasalą kareiviams. Jos metu trys sovietiniai kareiviai buvo nukauti, o partizanais buvo patikėta.

1945 m. lapkričio mėnesį KGB Trakų apskrityje užverbavo 4 agentus ir 14 informatorių. Mėnesio pradžioje čia prieš partizanus veikė 5 rezidentai, 49 agentai, 326 informatoriai¹. Šie išdavikai dirbo partizanų būriuose, sekė jų dislokacijos vietas, ieškojo bunkerių. Tų pačių metų gruodžio mėnesį KGB užverbavo 5 agentus ir 15 informatorių. O metų gale rusai turėjo apskrityje 4 rezidentus, 47 agentus ir 301

informatorių². Nesunku paskaičiuoti, kad per gruodžio mėnesį KGB neteko vieno rezidento, 7 agentų ir 40 informatorių. Juk šie žmonės, pakliuvę į KGB rankas, savo noru pasitraukti iš šio voratinklio jau negalėjo.

Žalio Velnio 1945 metų gruodžio mėn. 31 d. įsakyme Nr. 35/0041 kalbama apie išdavystes būriuose. 1945 04 28 d. nustatyta, kad Robinzonas ir Popiera šnipinėja NKVD. Išdavikai sušaudyti³. Už priesaikos sulaužymą 1945 03 28 d. nubaustas mirties bausme Gaigalas. 1945 07 25 d. „Pavasario“ (slp.) išduoti užpulti Topolis ir Barsukas nusišovė, o Vilkas pasidavė į nelaisvę. 1945 06 29 P. Raudeliūno išduotas apygardos štabas Budelių kaime. Žuvo Smilga, Dagilis ir Jovaras. Priešo nuostoliai - septyni kareiviai⁴.

Užverbuotas ir Sedleckas Vladislovas, Juozo, g. 1920 m., iš Šukiškių k., Kaišiadorių valsčiaus (ag. slp. „Meškys“). Įvestas į Kariūno būrį⁵. Išaiškinama, kad pas Zujų Jurgį, Jono Smilgių k., Kaišiadorių vlsč., yra partizanų vadų Uosio, Kariūno, Meškos, Šarūno, Žvirblio ir Milžino rinkimosi punktas. Jie čia lankosi nuo vasario mėnesio⁶.

Matyt, partizanams nebuvo sunku nustatyti priešo informatorius, nes didelės konspiracijos rusai ir nesistengė atlikti: vienu išdaviku daugiau ar mažiau. Petkevičiaus Prano-Kariūno sunaikinimui 1945 09 01 buvo užverbuoti du agentai. Antanas Nevedomskas-Briedis (agentūrinis slapyvardis „Savas“), g. 1918 m. Prazariškių k., Žaslių vlsč., ir jo ryšininkė Greskienė Pelagėja, Zigmo, g. 1897 m. Gudienos k., Kaišiadorių vlsč. (agent. slp. „Svoja“ - „Sava“). „Savas“ įvestas į Meškos būrį.

Kareiviai vežiojasi išdaviką „Savą“ po Prozariškes, kur jis nurodo besislapstančius. Pasodina jį prie kaimo šulinio. Ir kai moterėlė ateina vandens, agentui užmaunas ant galvos maišas. Tačiau visas kaimas žinojo išdaviko pavardę. Vėliau Antanas Nevedomskas prisistato pačiam apygardos vadui Žaliam Velnui ir prisipažįsta, kad yra saugumo užverbuotas. Sako, dirbti jiems nesiruošia, o gyventi gali tik būryje. Mūsų vadai juo patikėjo, nors ištisą mėnesį nedavė ginklo ir stebėjo, vėliau jis gavo ginklą ir buvo priskirtas prie štabo, o paskui perkeltas į Jurgino būrį

Po kelių dienų, 1945 11 15 stovyklaudamas Livintų miške, Žalias Velnius įsakė Piliakalniui vykti pas B rinktinės vadą Plieną. Dvidešimties vyrų grupėje buvo ir A. Nevedomskas. Pakeliui jis pasišalino iš grupės ir atlėkė į Kaišiadoris. Pranešė apie štabo buvimo vietą MGB pareigūnams. Tikino, kad Žalio Velnio štabas ir 40 ginkluotų vyrų tikrai yra Livintų miške (Rumšiškių vlsč.), kairėje geležinkelio pusėje esančiose šešiose eglišakių palapinėse. Kiti partizanai išėjo į Antanaičių mišką, Žaslių vlsč. Artimiausiu metu ruošiasi vykti pas Sūkurio partizanus Žaliojoje girioje, prie Kauno.

Tame pranešime „Savas“ išdėsto duomenis, kurie nėra tikslūs, tačiau galėjo pradžiuginti NKVD. Žalias Velnius yra pavaldus LLA generaliniam štabui Vilniuje. LLA 5-oji apygarda yra suskirstyta į dvi rinktines, batalionus, jie dalijasi dar į būrius ir skyrius. Štabas susideda ir 8 asmenų: tarp jų Jonas Žvirblis, Eugenijus Svilas-Slyva (spausdina mašinėle). Vado pavaduotojas Edvardas Kavaliauskas-Klajūnas, padėjėjas

APIE STRIBUS IR AGENTUS

Piliakalnis, 25 m. amžiaus, turi jaunesniojo leitenanto laipsnį, nešioją lietuvišką uniformą į štabą įeina visi išvardintų padalinių vadai.

„Savas“ išaiškino apie kai kuriuos padalinių vadus. Pranas Petkevičius-Kariūnas, bataliono, kurį sudaro 2 būriai, vadas. Batalione yra Meškos ir Perkūno būriai, viso apie 30 partizanų. 10 jų yra vadovybės apsaugoje. Edvardas Kavaliauskas-Klajūnas turi vyr. seržanto laipsnį, nešioja vokišką uniformą batalione apie 30 kovotojų. Adolfas Kinderevičius-Jurginas, tada dar kuopos vadas, turi vyr. seržanto laipsnį, nešioja vokišką uniformą. Kuopoje 18 kovotojų. Atskirų būrių, kuriuose yra 37 partizanai, vadai Petras Klimavičius-Uosis, Jonas Mickevičius-Žvirblis ir Petras Petkevičius-Dramblys. Pastarojo būryje yra 12 partizanų, būrys atlieka Žalio Velnio apsaugos funkcijas, ginkluoti dviem rankiniais kulkosvaidžiais, penkiais automatais, turi tiek pat šautuvų. Iš viso Žalio Velnio formuotėje „Savas“ suskaičiuoja apie 200 partizanų kurie pastovios dislokacijos vietos neturi. Dažniausiai būna Kaugonių miške (Žaslių vlsč.) arba už Neries esančiame Musninkų vlsč.

Laimei, partizanai tuo metu pakeitė stovyklavimo vietą. Išdavikas, atvedęs garnizoną, nieko ten jau nerado. Kadangi kareivių Kaišiadoryse palyginti buvo nedaug, sako, buvo bandoma stabdyti grįžtantį karinį ešeloną. Tačiau reguliarioji kariuomenė nenorėjo žūti Lietuvos miškuose. Po kelių dienų didelėmis pajėgomis bando rasti nespėjusius pasitraukti partizanus. Miške tarp Mackūnų ir Livintų kaimų dar ir šiandien turėtų būti likę ant medžio išpjautyti kryželiai Kirvio ir Pilėno žūčiai 1945 11 19 paminėti. Tą pačią dieną Livintuose žuvo ir kuopos vadas Kariūnas. „Savas“ MGB užduotį įvykdė ir gavo Judo sidabrinius. Po to A. Nevedomskas įstojo į stribų gaują. Išdavikas gyveno Prazariškių kaime. 1994 m. mirė žmonių niekintas ir ramybės neradęs.

1944 m. MGB iš agentų sužino, kad Žalias Velnias su 60 partizanų būriu slapstosi Gegužinės ir Antanaičių miškuose. Dar spalio mėn. saugumiečiai bando sulaikyti besitelkiančius į Broniaus Vaicekausko būrį. Tuo tikslu spalio pradžioje užverbuojamas Jačiūnų kaimo gyventojas Vincas Janušis. Greitai areštuojamas sužeistas būrio vadas B. Vaicekauskas.

1944 10 10 Dainavos miške Žalias Velnias organizuoja LLA 5-osios apygardos vadų susitikimą. Prie Civiškių kaimo esančiame miške susirenka būrių vadai Jurginas, Klajūnas, Dramblys, Kariūnas ir Piratas. Kalbama apie išdavystes, apie MGB užverbuotus agentus ir informatorius. Žalias Velnias nurodo pagrindinės partizaninės kovos kryptis: papildyti veikiančius būrius ir steigti naujus, išaiškinti legalizuotuosius ir pajungti juos partizaninei veiklai, gauti daugiau ginklų, užpuolant kareivines ir stribynus. Partizanai nuraminami, kad gauta žinių, jog Amerika ir Anglija greitai paskelbs karą sovietams. MGB žino, kad Žalias Velnias yra jiems labai pavojingas. 1945 m. gruodžio mėn. prieš jį suburtas agentų-smogikų būrys, susidėjęs iš 14 stribų ir išdavikų. Jie vaikšto po Aukštadvario, Semeliškių, Žiežmarių, Kaišiadorių ir Žaslių

valsčių kaimus, siekdami jei nesusitikti su DKA vadu, tai bent išaiškinti ryšininkus, rėmėjus, slėptuves, tačiau didelių pergalių nepasiekia.

Daug medžiagos yra surinkta apie Vacį Rusonį-Vilką, buvusį partizaną ir NKVD agentą vadinamą „Bipsa“. Štai Kapciškių k., Žaslių vlsč. partizanai Bronius Marcinkevičius-Uosis ir Pranas Vėželis-Šermukšnis turėjo įsirengę bunkerį. 1946 09 15 Šermukšnis su Adomu Taparausku-Varpu nuėjo į sodybą kuriose vyko vestuvės. Kažkas davė žinią sribams. Atvažiavę Bipsa su sėbrais apsupo sodybą partizanai bandė pabėgti, Varpas žuvo, o Šermukšnį suėmė. Kankinamas jis neišlaikė ir nusakė bunkerio vietą manydamas, kad Uosiojame nebus, nes jis ruošėsi eiti į Valkakiemio k. Deja, Uosis išgirdęs šūvius, grįžo atgal, tad apsupus bunkerį sribams, jame buvo. Bandė išsiveržti, bet buvo nušautas.

Vacys Rusonis-„Vilkas“ buvo KGB užverbuotas, uoliai vaidino partizanų rėmėją. 1946 12 31 jis dar su dviem kaimynais vežė maisto produktus į partizanų sandėlį už Savarinės k. (Žaslių vlsč.) Juos nuvežęs, Vilkas nubėgo į Žaslius ir nurodė kareiviams vietą. Ten jie rado partizanus Vytautą Ramunį (g. 1922 m.) bei Bronių Čėsna (g. 1921 m.) ir abu nušovė. Garsėjo kaip bedievis, šaudęs į Bertašiūnų k. kryžių, užsitarnavęs vežiojo saugumo kapitoną.

1946 02 14 Trakų NKVD viršininkas Kostinčikas patvirtina priemonių planą kuriame numatyta kovai su partizanais pajungti užverbuotus agentus. Agentui „Vladui“ įsakyta nustatyti Šarūno būrio likučius, įsijungti į jų gretas ir artimiausiu metu juos likviduoti. Agentą „Krasnovą“ norėta įjungti į Jurginio būrį, išsiaiškinti būrio dislokavimo vietą ir „pravesti operatyvinį smūgį“. Agentui „Lazdynui“ įsakyta įsitvirtinti Vinco Žukausko-Putino būryje ir jį sunaikinti, pranešant būrio buvimo vietą.

Saugumas 1945 m. rugsėjo mėnesį verbavo Stalerūną Alfonsą, Augusto (g. 1923 m.) iš Pyplių k., Žaslių, vlsč. Jam suteikė „Didvyrio“ agentūrinį slapyvardį. Žmogus nukreipiamas į Žalio Velnio būrį. Livintuose sutinka kuopos vadą Slyvą. Kadangi jis turėjo KGB išduotą šautuvą jį lengvai priėmė į Uosio būrį. Tik gruodžio mėn. 11 d. A. Stalerūnui pavyksta atvykti į Kaišiadoris. Mat būrys iš Šilonių grįžta į Livintus, ir Uosis leidžia „Didvyriui“ užsukti į namus. Agentas vyksta į NKVD, ten atraportuoja, kad Uosio būryje 11 partizanų, pateikiamas jų sąrašas. Išvardijami batalionai, jų vadai, būrių sudėtys. „Piliakalnis - 40 metų leitenantas, laipsnį gavo vokiečių armijoje. Žalias Velnias labai aukštas, juodi plaukai, nešioja barzdą su ūsais, akys mėlynos“⁷. Panašiai apibūdinami ir kiti partizanų vadai. „Didvyriui“ iškeltas uždavinys: išprovokuoti susidūrimą su NKVD ir nušauti Žalią Velnią tačiau žmogus įsakymui nepaklūsta. Vėliau Alfonsas Stalerūnas neišvengė bausmės ir 1946 m. atsiduria Intoje, kur išlaikomas devynerius metus. Manoma, kad jis atsisakė savo veiklos, o nuo jo pranešimų iki tol niekas nenukentėjo.

APIE STRIBUS IR AGENTUS

Agentūrinės išdavikų žinios gana tikslios. Štai agentas „Solovjovas“ 1945 m. lapkričio 15 d. praneša, kad Kariūnas su Uosiu jau dvi dienos yra Jagėlonių miško masyve. Tuos duomenis agentas gavo iš Onos Antanavičiūtės ir Janės Kariūtės⁸.

Ramantauskui Pranui-Šnekučiui likviduoti užverbuota Šliužienė Levasė, Raulo, g. 1898 m., iš Kibučių kaimo. Jai suteiktas „Liudmilos“ slapyvardis. Pagal jos agentūrinius duomenis 1945 08 31 d. Ramantauskas buvo nušautas.

Galinio Antano-Juodosios Kaukės likvidavimui užverbuotas Žiežmarių vlsč. Obenenių k. gyventojas Mikalauskas Bernasius, Bernasiaus, g. 1918 m. Jam suteiktas „Beržo“ slapyvardis. Per trumpą laiką jis parašė du raportus apie Serbento būrį⁹.

Pagal agentės „Sonios“ duomenis (tai F. Zarankienė iš Žaslių) areštuotas Žaslių kunigas Mataušas Cijūnaitis. Tardomas jis savo kaltę neigė, tačiau pasakė: „Aš nesiruošiu kaltinti žmonių, kovojančių už savo nepriklausomybę“. „Sonia“ buvo užverbuota 1945 07 27 d., pagal jos pranešimus areštuoti 6 žmonės. Ji buvo pasiūstą pas kunigą Matą Cijūnaitį lapkričio 2 d. dieną kad perduotų Žalio Velnio atsišaukimus, atspausdintus mašinėle. Vėliau kunigas „Soniai“ davė skaityti pagrindinį laikraštį¹⁰.

1945 11 17 NKVD gauna duomenis, kad Kaugonių, kaimo teritorijoje slapstosi keli partizanai. Į operaciją įsijungia kareiviai. Apsupo palapinę (rusiškai „šaląš“), iš kurios atsišaudydami išbėgo trys partizanai. Nušauti Aguona, Agurkas ir Puntukas. Aguona - Petkevičius Andrius iš Kaugonių kaimo, kuopos vadas. Priėjo rastas krepšys su LLA dokumentais. Yra dienoraštis, LLA įsakymai, agitaciniai lapeliai, topografiniai ir geografiniai žemėlapiai, du apvalūs smetoninių laikų antspaudai ir įvairus susirašinėjimas¹¹.

Musninkų vlsč. 1945 06 25 Sipitavičius Antanas išdavė partizanų būrį. Mūšio metu žuvo Akmuo, Liepa, Lydys, sužeistas Trenksmas. Žuvo ir 7 kareiviai¹².

O štai nauji pranešimai: Žalio Velnio ir Uosio būriai traukia Lenkijos pasienio link. Apie tai 1945 12 07 praneša „Didvyris“. Jų intensyviai ieškoma. Matyt, informacija nepasitvirtino, nes jau po savaitės LLA štabą pagal agento „Linksmo“ duomenis, atranda prie Skėrių k., Žaslių vlsč. Užpuolime žuvo 4 partizanai¹³.

MGB dokumentuose užfiksuotas ir vienas įdomus epizodas. 1945 11 08 Tauckūnuose, kur buvo įsikūręs Kaišiadorių tarybinis ūkis, apsilankė partizanai. Išsivedė 4 karves ir 2 arklius, fermos vedėjui Stasiui Povilaičiui palikę Kariūno raštelį. MGB Povilaitį areštuoja ir išaiškina, kad tai Jurgis Palilionis, Kazio, šaulys, 1941 m. sukilimo dalyvis. Jau 1941 m. birželio mėnesio pradžioje suorganizavęs būrį ir baudęs nekaltų žmonių vežimo į Sibirą vykdytojus.

Dar keli žinomi išdavikai ir jų juodi darbai.

Antanas Arcikauskas, iš Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. Miškų inžinierius. Maršrutinis MGB agentas Meška, Kipšas, Vėtra. 1946 m. pavasarį okupantų pusėje dalyvavo provokacijoje prieš DKA štabą.

Antanas Balnys-Riterio būrio partizanas. Išdavė A. Dzimidavičių-Riterį 1947 m.

Algirdas Lapinskas, Jono-Ūdra, Audra, g. 1927 m. Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1945 m. A rinktinės Tauro būrio partizanas. 1946 m. išėjo iš būrio ir svetima pavarde gyveno Kaune, dirbo staliumi. Nuo 1950 m. pabaigos slapstėsi kartu su D. Matačiūnu-Diemedžiu. Suimtas 1952 08 30 Miciūnų k., užverbuotas smogiku, padėjo sunaikinti B rinktinės A. Gudonio-Erelio ir S. Šinkūno-Daugirdo būrius, suimti Diemedį. Dirbo KGB, gyveno Vilniuje.

Juozas Navalinskas-Beržas, Beržiukas, B rinktinės, Vyčio apygardos DKA Erelio būrio partizanas. Suimtas 1952 05 31 smogikų (ag. „Mokytojo“ grupės) Gurščių miške, prie Šešuolių, kartu su R Zagrecku-Ažuolu. Smogikų panaudotas nužudant Erelį ir Riešutą, Daugirdo būrio partizanus, užverbuotas spec. agentu „Žemaičiu“.

M. Novikas-Tauras, Plieno būrio partizanas. Registravosi. 1947 m. - MGB agentas smogikas. Serapinas Petras, g. 1900 m. Musninkų vlsč. Čiobiškio malūnininkas. Nuo 1945 m. - DKR rėmėjas, ryšių punkto laikytojas. MGB žinomas nuo 1946 m., išdavė du kunigus, V. Marcinauską-Taurą, apnuodijo ir išdavė Dobilą.

J. Ramanauskaitė-Lapė, dalyvavo smogikų operacijoje 1946 08 19 nužudant J. Dambrauską-Siaubą ir Blažonius. Apdovanota kaip agentė-smogikė. Su ja kartu buvo Lapės vyras smogikas S. Bivėnas (slp. „Ungurys“). Kuopos vadą „Vanagą“ vaidino Gaudentas Kisieličius, ag. „Miškinis“ („Lesnoj“).

Jonas (ar Juozas) Skorupskas iš Janionių ar Burniškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 m. - vietinio Erelio būrio partizanas. 1945 07 registravosi ir stojo dirbti Musninkų milicijoje, išdavinėjo partizanus.

L. Šimanskas iš Darvydų k., Musninkų vlsč. Dobilo 1946 06 15 pakartas už išdavystę.

Šliužas Vytautas, g. Naujosios Slabados k., Kaišiadorių vlsč. DKR 4-o bataliono partizanas. Registravosi 1945 07. MGB užverbuotas, 1954 m. Avinėlių k. miške nušovė partizaną V. Zablacką-Kėkštą¹⁴.

Pateikiame duomenis, kad verta suabejoti išvardinamų žmonių įtarimais išdavystėmis, nors ši sunku našti slėgėjų artimuosius.

Šerelytė Joana (Jonė), Juozo, g. 1925 m. Naravų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 05 - DKA A rinktinės Klajūno būrio ryšininkė, ypatingų pavedimų žvalgė. Suimta 1945 10 Skėrių k. siautimo metu, tardyme prisipažino ryšininke, papasakojo apie būrio sudėtį ir nurodė jo vietą. Dėl to paleista, Klajūnui papasakojo apie suėmimą, bet nusišė prisipažinimą. Išėjo į būrį, suimta 1945 12 15 Skėrių k., Žaslių vlsč., žuvus Klajūnui. 1946 01 03 Trakų MGB apklausta, vėl išvardino keliasdešimt partizanų ir ryšininkų. Paleista. Be Žaliojo Velnio nurodymo likviduota, o 1946 12 Naravų k. - jos tėvai. Užverbuota nebuvo, bet, atrodo, MGB ją paaukojo, kad nusišėptų Žalio Velnio areštą.

Jonas Kudopka - g. Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Jo namuose paimti Beržas ir Kurmis, už tai 1948 partizanų žmogus nušautas. Bet, atrado, kad išdavystė siejasi su agentais „Kolia“ ar Serapinu“.

APIE STRIBUS IR AGENTUS

Susipažinus su šiais faktais galima daryti išvadą, kad nuo MGB agentų ir informatorių DKA partizanai labai nukentėjo. Ypač A rinktinė, kurios likvidavimui saugumas metė visas pajėgas, negailėjo lėšų, net savųjų gyvybių. Dėl to ir sekė atsakomieji jų veiksmai, kuriais išdavikai buvo baudžiami mirtimi. Čia vertėtų pacituoti Žalio Velnio įsakymo žodžius, kad jam asmeniškai turi būti pristatyti pasmerktų mirčiai protokolai. Mirties nuosprendžiai negalėjo būti vykdomi ir be rinktinės vado Petro Klimavičiaus-Uosio sutikimo, tai yra partizanų teismo protokolo.

Žinoma, NKVD ir saugumas bandė ir kitokiais būdais sukompromituoti partizanus savųjų tarpe. Ne visada tai pasisekdavo, nes jie vienas kitą gerai pažinojo. Tačiau būta ir tragiškų nesusipratimų. Štai po 1945 09 08 *Balninkiečių* rinktinės kuopos vado Stasio Grinevičiaus-Vanago žūties, jo būrio likučius sujungė Stepas Pakalniškis-Klevas. MVD ir NKVD stengėsi per motiną prikalbinti sūnų legalizuotis. Nepavykus, jie ėmėsi gudrybės. Pabaisko vlsč. MGB skyriaus viršininkas Nesterenka parašė raportą apie tariamą Klevo išdavystę, susitikimus su saugumiečiais ir pasižadėjimą padėti būrį sunaikinti smogikų pagalba. Už paslaugą partizanas turėtų būti apgyvendintas Vilniuje ar Kaune, gauti vertingą dovaną. „Raportas“ buvo pakištas Klevo pavaduotojui Vytautui Strazdui-Klausučiu, kuris šmeižtu patikėjo ir naktį Klevąėjusį priekyje, nušovė¹⁶.

1946 m. vasarą apie 14 stribų bei kareivių atvyko krėsti Dilių sodybos Mišniūnų k. (Šešuolių vlsč.). Daržinėje partizanas Jonas Pažūsis-Dagys (g. 1925 m.) turėjo slėptuvę. Kareiviai išvertė šieną iki pat grendymo. Tada Dagys metė dvi granatas ir puolė, nušovė ne tik daržinėje buvusius kareivius, bet ir kulkosvaidininką sužeidė iš trobos į susišaudymo vietą skubantį leitenantą ir su šeimininke pabėgo į mišką. Žmonės su džiaugsmu pasakojo apie partizano žygdarbį, kai jis vienas, apsuptas geriau ginkluotų kareivių, sugebėjo ne tik pabėgti, bet net jų pakloti. Greitai KGB už jo galvą paskyrė net 10000 rublių premiją. Jį su būrio vadu Stasiu Zaremba-Beržu (g. 1924 m.) Beržalotos k. Honoratos Šmigelskienės daržinės bunkeryje susekė agentas „Valstietis“. Abu partizanai žuvo.

Jau išblėsus partizaninėms kovoms, verbavimas smogikais nesiliovė. Pagal LSSR MVD 2N valdybos viršininko T. Župikovo duomenis, 1950-1953 m. iš suimtų partizanų 26 buvo užverbuoti, tarp jų ir aukštas pareigas ėję vadai. Per tą laiką agentai-smogikai suėmė ar sunaikino 322 partizanus.

Smogikų veikla tęsėsi iki pat 1954 m. Štai Povilas Puodžiūnas-Žėruolis partizanavo nuo 1945 m. 1952 m. jis buvo DKA B rinktinės štabo visuomeninės dalies viršininku. Balandžio mėn. 12 d. į susitikimą su partizanais apsimečiusiais smogikais Vytautu Staškevičiumi (ag. slp. „Aras“), Alfonsu Radzevičiumi-Tarzanu („Alfa“), Vytautu Petroniu-Klajūnu („Kairys“) ir ag. „Tigru“ atėjo su dviem jį lydėjusiais partizanais. Žėruolio palydovai smogikų nedomino, tad juos nušovė, o suimtą vadą užverbavo, suteikdami jam „Mokytojo“ ag. slapyvardį. Išdavikas liko eiti DKA B rinktinės vado pareigas. Jis turėjo ne tik sunaikinti savo rinktinės, bet ir „Vyčio“

apygardos partizanus, sueiti į kontaktą su J. Šibaila-Merainiu. Povilo Puodžiūno pagalba buvo likviduota ar suimta 17 partizanų.

P. Puodžiūnui į pagalbą buvo priskirtas agentas "Žemaitis". Jam dalyvaujant nužudyti dar 5 partizanai. Taip 1952 m. žuvo paskutiniai organizuoti partizanai, veikę DKA B rinktinės veiklos erdvėje: Pranas Ketvirtis-Klevas, Kostas Morkūnas-Perkūnas, Vaclovas Papas-Piršlys, Antanas Stankūnas-Vaiduoklis, Vladas Šalkauskas-Lazdynas, Feliksas Šniras-Tyrūnas, Mykolas Žukauskas-Meška, Feliksas Laska.¹⁷

Vieni iš paskutiniųjų smogikų aukų buvo Jiezno rajono partizanai. 1953 04 12 Kauno srities MVD operatyvininkai, panaudoję buvusį partizaną Karosą smogikų pagalba Migonių k., Kruonio vlsč., nužudė partizanų būrio vadą Antaną Matiką-Skroblą jo kovos draugą Antaną Bieliauską-Dobilą mirtinai sužeidė vienkiemio šeimininką Antaną Maciulevičių. Nors užklupti netikėtai, partizanai sužeidė tris smogikus.¹⁸

Šaltiniai:

1. Buv. KGB arch. oper. Žalio Velnio byla, arch. Nr. 425/4 L. 12
2. Ten pat, L.62
3. Ten pat, L. 106
4. Ten pat, L. 82
5. Ten pat, L. 28
6. Ten pat, L. 29
7. Ten pat, L. 47
8. Ten pat, L. 35
9. Ten pat, L. 26
10. Ten pat, L. 24 - 25
11. Ten pat, L. 30
12. Ten pat, L. 102
13. Ten pat, L. 56
14. K. Kasparo duomenys
15. K. Kasparo duomenys
16. LKA, 31, Elena Pakalniškytė
17. LKA, 1.16.
18. „Didžioji Kova“, 283 p.

POKARIO ĮVYKIŲ AKTUALIJOS

TIKRIEJI AMNESTIJOS TIKSLAI

Partizanus pasiekė žinia, kad 1945 02 09 okupantams tarnaujanti valdininkija paskelbė amnestiją tiems, kurie dar nesusitepę „nekaltų žmonių krauju“, suklaidinti slepiasi miškuose ir bunkeriuose. Dauguma besipriešinančių žinojo, kad tai spąstai naivuoliams, kad sovietai žmoniškumo neturi. Tuo laiku partizanavo tūkstančiai jaunų žmonių. Sunku buvo išsimaitinti, juo labiau, kad jų rėmėjai buvo vežami į Sibirą. Dažniausiai tie, kurie turėjo stiprius ūkius, nors ir su kasmet didėjančiomis pyliavomis bei mokesčiais. Yra žinoma faktų, kad patys partizanų vadai patardavo legalizuotis jauniems vaikinams ir moterims. Tai buvo daroma be didelio noro. 1945 06 07 kreipimąsi dėl amnestijos dar kartą pakartojo. Kokia gi buvo DKA vadų pozicija? 1945 07 18 LLA Vilniaus apygardos štabas atsišaukime iškėlė svarbų klausimą kuris leido suabejoti amnestijos tikslais: kodėl pažadama atleisti dar nesugautiems ir laisvėje esantiems kovotojams, o ne tiems, kurie kalinami kalėjimuose?

Štai 1945 m. lapkričio mėn. NKVD duomenimis Trakų apskrityje 17 žuvo, suimti 26 partizanai, 21 ryšininkas, 3 dezertyrai. Legalizavosi tik 3. Ypač „vertino“ okupantai tuos partizanus, kurie ateidavo legalizuotis su ginklais. Deja, absoliuti dauguma jų vis tik atsidurdavo Sibiro lageriuose. Kartais po metų ir dar vėliau, sudarius stambias pasipriešinimo kovotojų bylas. Tačiau partizanai buvo kryžkelėje, daug jų dėl įvairių priežasčių ėjo su „prisipažinimais“, tikėdamiesi legaliame gyvenime būti naudingesni. KGB skleidė gandus, kad partizanų vadai legalizaciją palaimino, tačiau tik tiems, kurie nežudė nekaltų.

1945 07 01 Žalias Velnias trečiajame „Žalios girios“ numeryje, kaip LLA 5-osios apylinkės vadas, išspausdino tokio turinio kreipimąsi straipsnyje „Kas turi teisę kalbėti tautos vardu“:

„Šio gyvenimo metu į mūsų tautą kalba ir daug rašo mūsų tautos išgamos, didžiausio žmonijos priešo, komunizmo, primesti atstovauti ir vadovauti mūsų tautai... Tokie „vyrai“ nori apsiplauti savo kruvinas rankas ir prisiderinti prie tautos gyvenimo. Todėl pradeda kalbėti gražiais žodžiais, o ne kulkosvaidžiais, kaip buvo dar visai neseniai. Bet per didelio svorio juodų darbų neatsvers nei didvyriški žygiai, nei švelnūs žodžiai ateities gyvenime. Jeigu jie kalba apie amnestijas, kurių komunistiniai įstatymai visai nežino, tai mūsų tautos įstatymai egzistuos, nors atliktų išpažintį ir iš viso savo gyvenimo. Į kvietimą išeiti iš miškų mes galime pasakyti, kad esame per daug išgąsdinti kulkosvaidžių šūvių mūsų kaimuose ir miškuose per medžioklių akcijas, per daug aiškiai mums dar sapnuojasi vaizduotėj krūvos sušaudytų partizanų bei jų šeimų, gulinčių kryžkelėse.

Regis tradicija yra nauja apgaulė. Kas nueis į priešo eiles, pasirašys sau tautos teismo sprendimą.

1945 06 09 Žalias Velnias 5-tos apylinkės vadas"

Žalias Velnias 1945 08 04 vėl išleido įsakymą, kuriame be kita ko, taip vertino legalizaciją: „Gauta žinių iš rajonų, kad dalis partizanų ėmė registruotis. Įsakau: norintiems registruotis priminti, kad jie daro klaidą ir parodo savo menkumą. Tačiau šiuo klausimu neverta imtis kokios nors agitacijos. Gana to, kad Didžiosios Kovos rinktinės nariai paveikti komunistinės propagandos ir susvyravo. Toks karys neišlaikys mūsų rinktinėje ir, sutikęs pirmą išbandymą, sutriks. Tokie trumparegiai tegu nueina nuo mūsų kelio. Tuo pat atimti iš jo ginklą ir šovinius, kad jie nepakliūtų į milicijos rankas. Gali būti viena kita išimtis, kas mums padėtų, visa kita - atmesti. Ginklai turi būti pristatyti į štabą" (versta iš rusų kalbos KGB turimo įsakymo vertimo. Originalas neišlikęs). Šis Žalio Velnio sprendimas galėjo būti suprastas kaip pritarimas legalizacijai, palikus draugams ginklus. Trakų apskr. nuo 1945 06 14 iki 08 20 atėjo užsiregistruoti 1523 asmenys, tačiau tik 18 su ginklais, tai yra partizanai. Ukmergės apskr. legalizavosi 65 partizanai. 1946 02 14 NKVD Trakų apskrities viršininkas Kostinčikas išdėsto savo pavaldiniams: „Legalizuojantis bandų dalyviams, siekti iš kiekvieno legalizuotojo tikslių žinių apie būrių sudėtį, jų apsiginklavimą slapstymosi vietas ir pagalbines bazines. Asmenys, kurie neduos tikslių duomenų apie bandas, areštuoti". Semeliškių, Aukštadvario vlsč. NKVD nenorėdavo leisti legalizuotis partizanams be ginklo, versdavo grįžti į būrį ir atsinešti ginklą ar nužudyti partizanų vadus. Tiems, kurie nužudys „glavaria bandy", žadėjo ne tik visų nuodėmių atleidimą bet tokie galėjo tikėtis piniginio ar kitokio paskatinimo.

Vis tik pagal MGB duomenis 1945-1946 m. Lietuvoje legalizavosi net 36272 asmenys, tačiau kiek jų buvo partizanų, nežinoma. Kiti nuteisti ir kalėjo, arba buvo nužudyti. K. Strazdas knygoje „Ukmergės krašto laisvės kovų keliais" rašo, kad DKA B rinktinės būrio vadas Juozas Zurza-Karpis po vokiečių kapituliacijos savo kariam pasakė: „Karas baigtas. Iš amerikonų nėra ko tikėtis, nes jie sovietų sąjungininkai. Už Tėvynės laisvę teks kovoti patiems. Aš atsisakau vadovauti būriui, nes nenoriu jūsų pražudyti. Man kito kelio nėra, nes, kaip buvusį policijos pareigūną bolševikai stengsis sunaikinti". Taip jis norėjo išgelbėti tuos, kurių sovietinė valdžia galėjo pasigailėti. Pats tapo B rinktinės kuopos vadu, jam suteiktas partizanų leitenanto laipsnis, o 1947 11 04 žuvo Juodpurvių miško kautynėse.

Tačiau legalizacija turėjo įtakos partizaniniam judėjimui. N. Gaškaitės pateiktais duomenimis („Lietuvos partizanai 1944-1953 m.", p. 363) užsiregistravo:

Ukmergės apskr. 1944 m. 32 asmenys, o 1945 m. jau 1847 asm., iš jų partizanų-133;

Trakų apskr. 1944 m. tik 2 asmenys, 1945 m. - 3518 asm., iš jų partizanų - 271.

Istoriko K. Kasparo teigimu, amnestija psichologiškai užklupo partizanus netikėtai - po žiauraus teroro tai buvo menamo išsigelbėjimo prošvaistė. Šis okupanto manevras akivaizdžiai parodė, kad partizanams reikalinga veiksminga centrinė pasipriešinimo vadovybė, kuri būtų galėjusi tuoj pat reaguoti į ją. Analizuojant labiausiai

registracijos paliestų vietovių partizanų junginius aiškėja, kad daugiausia nukentėjo menkai struktūrizuoti, platesnių ryšių ir žymesnių autoritetų neturintys, izoliuoti daliniai.

Štai 1945 m. rugpjūčio pabaigoje NKVD Kaišiadorių apskrities skyrius konfiskavo 8 ūkininkų turtą. Enkavedistai grasino šeimoms tolesnėmis represijomis, jeigu jų nariai negrįš iš Kariūno būrio. Dėl to užsiregistravo 3 asmenys, tačiau ginklų neatidavė, sakėsi palikę būryje. Lapkričio mėn. pasklidus gandams, kad M. Kuzinevičius-Serbentas linkęs legalizuotis, per jo motiną buvo perduotas laiškas leidimas per penkias dienas užsiregistruoti.

Po šios teroro „pamokos“ rusai griebėsi apgaulės: baudėjų grupių vadams „žvalgybos tikslu“ buvo suteikta teisė „atleisti“ kai kurias šeimas nuo trėmimo, siekiant prisivilioti deryboms gimines ir artimuosius kviesti registruotis, žadėti nebausti ir pan. Antai Zabaraukos k., Semeliškių vlsč., lt. Taranenka prisiviliojo deryboms vieną kaimo moterį ir „dovanojo“ atleidimą nuo trėmimo su sąlyga, kad įtikintų ir kitus kaimo gyventojus (ne vien partizanus) nesislėpti nuo kareivių. Toks rusų karininko „humanizmas“ lėmė, kad rugpjūčio 17-19 d. Semeliškių valsčiuje atėjo registruotis 11 partizanų, tarp jų būrio vadas Pranas Stasiūnas-Bijūnas.

Tokiomis aplinkybėmis kai kurie partizanai neatlaikė psichologinio terorizuojamų ir apgaudinėjamų giminių bei artimųjų spaudimo, sudėjo ginklus ir mėgino registruotis, tačiau dauguma iškart buvo suimti. Onušio vlsč. rugpjūčio mėn. buvo nužudyti 8 partizanai (ar pavadinti jais) ir suimti 89 partizanai bei rėmėjai, tarp jų ir ėjęs registruotis būrio vadas Martynas Vičkačka-Vasara.

1945 09 30 Onuškyje surengtas „parodomasis NKVD karinio tribunolo procesas“, kuriame buvo „teisiami“ pasidavę Vasara ir kiti 5 partizanai, jiems buvo primesta visa atsakomybė už kolaborantų nubaudimus. Teismo spektaklis (bent jau režisūrinė jo versija), aprašytas spaudoje, turėjo būti „įspūdingas“: procese dalyvavo 500 aplinkinių vietovių gyventojų, „apsipildamas prakaitu“ M. Vičkačka pasakojo „apie žmonių pjaustymus“, nuosprendis sušaudyti buvo sutiktas „audringais plojimais ir pritariamais šūksniais“, o advokatui iš salės buvo „paduotas raštelis, kaip jis galės ginti tokius nusikaltėlius“. Po teismo surengtas mitingas, kuriame kalbėjo penki oratoriai. Iš tikrųjų tai buvo įprastinė teismo parodija, joje gal ir dalyvavo keliasdešimt kolaborantų bei stribų, kuriems „procesas buvo verčiamas į lietuvių kalbą“. Nebuvo „masiško ir entuziastingo liaudies pasmerkimo“, nes viešai pakarti okupantai neišdrįso, o „nuteistieji“ iškart buvo sušaudyti. Generolai I. Tkačenka, P. Vetrovas ir maršalas L. Berija laimėjo procesą prieš jaunesnįjį puskarininkį M. Vičkačką tačiau ar tai iš tikrųjų buvo jų pergalė?

Labai greitai legalizuotieji suprato esą apgauti. Deja, matyt, buvo ir tokių partizanų, kurie išdavė savo draugus, nurodė bunkerius ir rėmėjus. Tokiu būdu ne vienas partizanas žuvo nuo savųjų išdavystės.

1944 10 21 KGB išaiškino legalizavusiųjų partizanų būrį Žaslių valsčiuje. Suimant būrio dalyvius, žuvojo vadas Jonas Aleksandravičius-Piratas iš Civiškių k. Buvo gimęs

1917 metais, naujame pasipriešinimo būryje pasirinkęs Pivušio slapyvardį. Suimti anksčiau legalizavęsi partizanai ir jų ryšininkai: Zaremba Bernardas, Stasio-Povilas iš Civiškių k. (g. 1917 m.), anksčiau kovojo Pirato būryje, Levickas Ignas-Svirplys, vėliau - Meška iš Civiškių k. (g. 1919 m., anksčiau kovojo Pirato būryje), Levickas Jonas-Vėjelis iš Civiškių k. (g. 1921 m.), Juzukonis Stasys-Slapukas, Barsukas iš Civiškių k., Juzukonis Augustas-Voverka iš Civiškių k., Šimonis Juozas-Voverė, Uška iš Civiškių k., Mastauskas Stasys-Dagilis (g. 1926 m.), Levickas Jonas, Igno (g. 1888 m.) iš Skynimų k., Vėželis Bernardas-Dramblys iš Civiškių k. (g. 1918 m.), Vėželis Bronius, Jono iš Civiškių k. (g. 1915 m.), Zajankevičius Bronius iš Pustakiemio k. (g. 1926 m.), Sedlickas Jonas-Plienas iš Pajautiškių k. (g. 1927 m.), Karnila Jonas iš Civiškių k. (g. 1923 m.), Aleksandravičius Adomas-Vargas iš Civiškių k. (g. 1926 m.), Mastauskaitė Ona, Kazio iš Civiškių k., Pirato ryšininkė su Žalio Velnio štabu.

Šie žmonės iškentė tardymų siaubą, ilgus laisvės atėmimo metus. S. Mastauskas, I. Levickas išbuvo lageriuose po 10 metų, B. Vėželis - devynerius, J. Levickas, S. Juzukonis, B. Vėželis - po aštuonerius. Visi sugrįžo į Lietuvą po Stalino mirties.

PARTIZANŲ RĖMĖJAI

Pokario kovose labai nukentėjo kartais niekuo dėti žmonės, dabar vadinami partizanų rėmėjais. Juk kovotojas turėjo galimybę kovoti, apsiginti, išsiveržti iš apsupties, tačiau ūkininkai, žmoniškų jausmų vedini maitinę partizanus, juos slėpė ar leidę sodyboje įsirengti slėptuves, o kartais nieko nežinoję apie jų egzistavimą pakliūdavo į didesnius pavojus. Su tokiais savo priešais okupantas būdavo itin negailestingas. „Išvaduotojai“ atėjo iš laukinės šalies, kuri atėmė iš jų pilietybę, tautybę, valstybę, Tėvynę ir Laisvę. Primetę savo įstatymus ir garsiai skelbė griežtai bausiantys už meilę Lietuvai.

Leonas Čėsna (g. 1917 m.) gyveno Mikalajūnų k., Gelvonų vlsč., už paramą partizanams jau 1944 10 16 buvo suimtas ir 1945 01 18 nuteistas mirties bausme. Sušaudė 1945 02 07 Vilniuje.

„Erelio“ partizanų būrio ryšininkė ir rėmėja Cecilija Bareikatė (Stanislaviškių k., Trakų apsk.). Suimta 1946 10 04 buvo nuteista 7 m. kalėti. Gelvonų mokyklos mokytoja Stasė Tadaraukaitė už kovotojų rėmimą 1948 05 22 buvo išvežta į Igarką tačiau jau po metų nuo šalčio ir bado ten mirė. Hoparta Janina Jankauskaitė (g. 1929 m.) iš Vileikių k., Pabaisko vlsč., Alfonso Gudonio-Erelio ryšininkė ir rėmėja buvo suimta jau 1950 03 24 ir nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties, o jos brolis Henrikas - net 25 m. lagerio ir 5 m. tremties. Dingo be žinios Kazachstane.

Kartais už nebūtas nuodėmes okupantas baudavo kelis kartus. Štai Astruvkos k., Musninkų vlsč., gyventojas keturiasdešimtmetis Antanas Paplauskas už Dobilio būrio rėmimą 1946 m. buvo nuteistas. Po ketverių metų sugrįžęs iš lagerio, užmirštas nebuvo. Jau 1950 05 12 vėl buvo suimtas ir teistas.

POKARIO LAIKŲ AKTUALIJOS

Užtekdamas represijai preteksto, kad į sodyboje vykstančius pasilinksminimus, talkas ateidavo partizanai, ar netyčiom užklysdavo, prašydami maisto. Tada jau okupantai būdavo negailestingi, ir laukdavo jų ilga kančia Sibiro lageriuose ar tremtyje.

Dobilo partizanams labai sumaniai padėjo Stasys Gumbrevičius iš Juknionių k. (Upninkų vlsč.). Jis dirbo Upninkų miške, gyveno legaliai, turėjo pasą ir karinį bilietą. Savo sodyboje jis leido įsirengti partizanams bunkerį, kuriame slėpėsi net 8 partizanai (Jurginas, Diemedis, Dobilas, Žirgelis, Medžiotojas, Lazdynas, Aitvaras). Bunkeris buvo įrengtas kluone, prikrautam rąstų ir šiaudų. Maistą pristatydavo pintinėje pašarui nešioti. Partizanai čia slapstėsi visus metus, kol nebuvo išduoti. Vyrai už leidimą įsirengti bunkerį nuteisė 25 m. kalėti.

SLAPTIEJI NKVD KALĖJIMAI

1944 m. liepą paskirtas LSSR vidaus reikalų ministru, generolas Juozas Bartašiūnas (g. 1895 m.) turėjo tik lietuvišką pavardę, tačiau buvo nepaprastai žiaurus, klastingas, nacionalistinių Rusijos planų vykdytojas. Jis įteisino nežabotą žiaurumą klastą, smurtą asmeniškai kankino suimtus partizanus. Žmogaus gyvybė virto jų sadistiškų žaidimų objektu: žmones degino jų sodybose, žudė nekaltus vaikų akivaizdoje, šaudė jaunos vyrus, einančius į mobilizacinius punktus. Teisinosi net šaudydami vaikus, sakydami, kad jie yra „lietuviškai vokiški“. Bartašiūno pavaduotoju buvo paskirtas generolas Piotras Kapralovas. Tai jis buvo atsakingas už kovas su partizanais. Kai 1944 12 17 kareiviai sulaukė iš Giedraičių į Vilnių einantį į sovietinę kariuomenę registruotis 16 vyrų būrį ir juos sušaudė, artimieji pasiskundė KGB. Tada komitetui vadovavo „rašytojas“ A. Gudzevičius. Skundą tirti perdavė žudikams, NKVD - P. Kapralovas be tyrimo ant skundo užrašė rezoliuciją kad tirti nereikia, nes faktas aiškus - banditai.

Štai keli faktai iš Bartašiūno ir jo pakalikų žiaurumo.

1946 10 16 buvo išduotas sužeistas ir miško bunkeryje besigydantis partizanas Bronius Vaičiūnas-Lubinas. 1946 10 30 tardant vyras buvo nukankintas.

Partizanas Julius Junaitis-Vanagas buvo sužeistas ir pateko į nelaisvę Dubių vnk., Kaišiadorių vlsč. 1945 03 24. Jau kitą dieną tardymo metu buvo nukankintas.

1945 m. liepos mėn. buvo suimtas Lyduokių šaulių būrio vadas Stasys Butkus ir sukapotas kirviu.

Kaip paprastai, NKVD būstinėse ir stribynuose, įsikūrusiose miestelių laisvuose žydų, išvežtųjų į Sibirą ar kituose tinkamuose pastatuose (net negavus savininkų sutikimo), rūsiuose, ojejų nebūdavo - tai kitose vietose, įrengdavo laikino sulaikymo kameras. Prasidėdavo tardymai, kankinimai, smurtas. Čia nebūdavo paprasčiausių gyvenimo sąlygų, o tik nešvara, šaltis, graužikai. Šiose patalpose buvo kankinami ir partizanams prijaunantys, jų šeimų nariai. Štai kaip atsiminė Raudondvario (Kauno r.) NKVD buveinę 1946 01 26 kaišiadorietė, tada penkiolikmetė Regina Paškauskaitė.

„Įvedė į kambarį. Matosi sribų ir rusų. Liepė eiti į kitą kambarį. Įėjau. Greitai užrakino. Kambarys tamsus tamsus, šalta šalta. Apėjau. Tuščias, tik viena kėdė stovi, ant langų grotos. Atsinešiau kėdę prie durų, atsisėdau. Pradėjo šaltis taip krėsti, kad vietos negalėjau rasti. Vaikščiojau, verkiau. Sutemo.

Pasigirdo žingsniai, rakto garsas spynoje. Nuvedė į kitą kambarį.

- Kur tėvas? - klausia sribas (...)

Tyliu. Tada pašoko ir vožė man į veidą savo sunkia ranka. Ašaros pabiro man iš akių. Rėkia abu lyg žvėrys. Ką pasakysiu, jei teisybę pasakiau? Tik pamačiau, kad stovi vienas prieš mane su šautuvu. Pajutau, kai vožtelėjo su buože per galvą pečius, kur papuolė (...)"

Rumšiškietis Pranas Tuškevičius-Račiukas taip atsiminė Kaišiadorių saugumo areštinę Vytauto Didžiojo gatvėje: „Laikė namo rūsyje, kur vandens buvo gal per tris sprindžius. Kampe - kūlys šiaudų ant kurių užsilipęs galėjai atlikti čia pat gamtinius reikalus. Ir mušė pastoviai, sadistiškai. Po šešių parų nuo kulnų nusmuko padai, kūnas nuo sumušimų ištino".

Kartu su okupantų kariuomene 1944 m. vasarą į Lietuvą sugrižo ir LSSR NKVD karo tribunolai. Jau rugpjūčio mėn. jie paskelbė pirmuosius mirties nuosprendžius. Rugsėjo 1 d. buvo 31 mirtininkai, o metų pabaigoje - net 253 asmenys.

Nužudytųjų palaikams paslėpti okupantai pritaikė Tuskulėnų dvarą Vilniuje. Tai lėmė ta aplinkybė, kad netoli tos vietos buvo NKVD priklausanti ir gerai saugoma, apjuosta akmenų ir mūro tvora, taip vadinama „Bartašiūno vila" (Juozas Bartašiūnas - LSSR vidaus reikalų komisaras). Be to, netoli buvo Siaurės miestelis, kur stovėjo kariuomenės pulkai. Tad naktį čia važinėjantys kariniai sunkvežimiai žmonėms įtarimo neturėjo sukelti. Tai štai šiame dvare buvusiose arklidėse 1944—1947 m. vežė žudyti pasmerktus partizanus, tame tarpe ir iš DKA.

Centrinio KGB pastato rūsiuose Vilniuje buvo 62 kameros. Tardymo kabinetai - trečiame aukšte. Pastatą saugojo 26 kareiviai, buvo kelios dešimtys prižiūrėtojų, tardytojų. Rūsyje buvo „Mirties kambarys". Jo gale už stalo sėdėdavo taip vadinama komisija, kuri pasirašydavo mirties bausmės įvykdymo aktą. Pati gyvybės atėmimo operacija buvo atliekama klastingai: pasmerktąjį šaudė vakare, jau pavargusį, tariamai norėdami susipažinti su jo nusikaltimu. Šaudė iš arti į kaktą kartais ir du kartus. Antrasis šūvis buvo kontrolinis. Dažnai nuteistąjį paprasčiausiai nukankindavo, subadydavo durtuvais, kartais rasdavo kitus sadistiškus būdus aukai kankinti iki mirties. Nužudytąjį idėdavo į spintą tada vesdavo kitą. Lavonus veždavo į Tuskulėnus.

Taip KGB rūsiuose savo mirtį pasitiki dešimtys DKA partizanų. Štai dalis iš jų:

Jonas Daškevičius-Papūga, bataliono vadas, sušaudytas 1945 10 25,

Vincas Daraškevičius-Trenksmas iš Sližių k., 1947 01 21,

Feliksas Galiauskas iš Darvydų k., 1944 10 11,

Česlovas Tveraga-Vilkas, būrio vadas, 1945 m.,

Adolfas Aleksandravičius iš Kaišiadorių, 1945 01 23,

POKARIO LAIKŲ AKTUALIJOS

Bernardas Drulia, girininkas iš Livintų, 1945 03 03,
Boleslovas Drulia, eigulys iš Livintų, 1945 03 03,
Jonas Neicelis-Šarūnas, kuopos vadas, 1946 01 21,
Dominykas Sidaras iš Livintų, 1945 m.,
Juozas Bartusevičius-Medžiotojas, 1951 05 17,
Pranas Dainys iš Darsūniškio, 1946 m.,
Povilas Ilnickas iš Kėdainių, 1946 m.,
Leonas Čėsna, iš Mikalajūnų k., 1945 02 07.

Mums žinomi šie DKA kovotojai kartu su kitais šimtais buvo nužudyt šiame kalėjime iki teismo ar per tardymus:

Kazys Ivoška (g. 1906 m.) iš Smilgių k., Kaišiadorių vlsč., 1944 m.,
Kazys Ivoška (g. 1909 m.) iš Smilgių k., Kaišiadorių vlsč., 1945 m.,
Jonas Ivoška-Gintaras, 1949 m.

Zigmas Dzeventlauskas-Lieptas, bataliono vadas, suimtas 1946 04 21 ir dingęs be žinios,

Mikasė Čiurinskienė iš Pašulių k., suimta 1945 06 23, žuvo Lukiškėse 1945 08 06,
Romasius Petkevičius-Varnėnas iš Kaugonių k., Žaslių vlsč. 1947 m. nužudytas

be teismo,

Jonas Šliužas iš Kaukinės k. Žiežmarių vlsč. 1944 m.,
Mindaugas Blažys iš Kudonių k., 1946 m.,
Albinas Bliujus-Don Kichotas, būrio vadas, 1945 m.,
Vincas Gerunaitis iš Beištrakio, Kaišiadorių vlsč., 1945 01 01,
Adolfas Stasinevičius, Krivonių k., Žaslių vlsč., klebonas, 1949 m.,
Viktoras Žitkevičius-Akmenėlis iš Bertašiūnų k., 1945 m.

Panaikinus mirties bausmę, atsirado ypatingieji lageriai, kur kaliniai per kelis metus turėdavo žūti. Sako, kiekvieno vakaro patikrinime atrinkdavo po 5 žmones ir juos išsivesdavo. Jų daugiau jau niekas nematydavo. Žuvo lageriuose, dingo be žinios Bronius Alionis (1946 03 24), Stasys Alionis (jau 1953 m. Vorkutoje), Henrikas Bekeris-Kepalas (1950 m.), Juozas Bliumas iš Žiežmarių (1948 03 09), Ramunis Bronius iš Kiemelių k., Kaišiadorių vlsč. (1951 m.), Balys Stelmokas iš Žiežmarių (1946 m.), Pranas Šabūnas-Tarzanas (1946 m.), Jonas Germanavičius iš Navasiolkų k., Kaišiadorių vlsč. (1946 m.), Vaclovas Drėgva iš Šešuolių k. (1945 03 30), Jeronimas Kasparavičius iš Kalniškių k., Kaišiadorių vlsč. (1948 m.) ir kt. 1945 08 08 Pajautiškių k., Žaslių vlsč., buvo suimtas Jonas Žvirblis-Dagilis - DKA štabo narys, kontržvalgybos viršininkas. Buvo nuteistas ir išvežtas į Kutaisio lagerius, kur neaiškiomis aplinkybėmis žuvo.

Balys Čereška-Vaidotas (g. 1911 m.) iš Balninkų vlsč. Čereškų k. suimtas dar 1947 09 24 su ginklu ir nuteistas. Tremtyje 1976 m. rastas pakartas.

Okupantas už jų įsivaizduojamos tėvynės išdavimą baudžiamosiose bylose naudojos savo kodekso 58-uoju str., naudodami bandito apibrėžimą. Rengdamiesi

gana tragiškam partizanų teismams, okupantas siekė suteikti sąžiningo ir juridškai nepriekaištingo teismo regimybę. Teismai siekė teisingumo, kurio apskritai toje imperijoje nebuvo. Tai buvo specialūs teismai. Vieni jų vadinosi kariniais tribunolais, o kiti - *trojkomis*, t. y. trejetukų teismais. Šiuos žmones teisdavo už akių, jiems nedalyvaujant. Karinių tribunolų teismai savo nuostatus priėmė tik 1958 m., tai yra iki tol dirbo be teisinio pagrindo. Dokumentai byloja, kad 1948 m. SSSR lageriuose buvo 17 milijonų kalinių. Visa tai buvo susiję su sovietine ekonomika, nes tie žmonės dirbdavo sunkiausius darbus, buvo beteisiai. Jau 1950 m. suėmus Dobilo partizanus, norėta ne paprasto teismo, o spektaklio. Ilgai buvo vardijamos būtos ir nebūtos nuodėmės. Teisėjais buvo aukšto laipsnio karininkai. Po aštuonių mėnesių intensyvaus tardymo 1951 01 17 jie nuteisė Juozą Kudelį-Dobilą, Vaclovą Macijauską-Žirgelį ir Juozą Bertošiūną-Medžiotoją mirties bausme, kiti partizanai buvo įkalinti 25 metams. Teisme be teisingumo Dobilas pasakė, kad „teisingumas neturi nieko bendro su šiuo teismu. Okupantai, atvykę rusų banditai, gali mus šaudyti, žudyti, karti, tačiau teisti negali, bes mes esame lietuviai, ne jūsų tautos. Jūs čia esate okupantai ir neturite jokios teisės nei mus teisti, nei mus šmeižti. Savęs kaltu aš nelaikau ir okupacinio teismo nepripažįstu. Jo nepripažįsta ir visas laisvas Vakarų pasaulis, už savo nusikaltimus jums taip pat teks atsakyti...”

KGB organizuota pasų partizanams išdavimo akcija turėjo katastrofinių padarinių partizaniniams judėjimui DKA. Pirmiausiai, iš „legalizuotų“ kovotojų buvo surinkti ginklai, daugeliui buvo pasiūlyta net darbas, gyvenamoji vieta. Siekdami neišsiduoti ir vis dar vykdyti šią akciją, saugumiečiai partizanus suiminėjo tarsi atsitiktinai, arba darbo vietose, tiems likus vieniems. Dėl suimto kovotojo J. Markulis-Erelis ir V. Pečiūra-Griežtas tarsi sielvartaudavo, kategoriškai reikalaudavo visiems vaikščioti mieste neginkluotiems, tik su pasais. Bernardas Steponavičius-Milžinas pasakojo, kad jį suimant buvo pasirinkta vieta sandėlyje be langų, tik su vienomis durimis. Į Vilnių buvo išsiųstas Romasius Petkevičius-Varnėnas iš Kaugonių, Žaslių vlsč. Sako, rastas prigirdytas Neries upėje, tačiau KGB paskleidė legendą apie tai, kad jį nužudęs ginklo brolis už priekabiavimą prie jo žmonos. Zigmas Žičius-Galiūnas su pažymėtu pasu suimtas Antakalnio k., Rumšiškių vlsč., vėliau nužudytas Karagandos lageryje.

1949 m. liepos pabaigoje Šiauliuose su Prano Žičiaus-Vėjo parūpintu pasu buvo suimtas Motiejus Rudys-Lazdynas, gavęs Murausko pavardę. Pakliuvo, kai kareiviai tikrino dokumentus, kadangi jis manė turintis ne padirbtą o milicijos išduotą tikrą. Jį tardė kelias dienas, kankino, norėdami sužinoti partizano pavardę, kurią gerai žinojo. Kai neiškentę kankintojai nuplėšė nuo paso nuotrauką ant jos buvo įskaitomąjį tikroji pavardė, kurią pats užrašė ir per Genelį perdavė Vilniaus „štabui“. Jau 1950 m. su tokiu pasu buvo suimtas Šiauliuose ir Bronius Krilavičius-Liepa.

(Pagal Alfredo Adomėno surinktą medžiagą)

Rūta Trimonienė,
paveldosaugininkė,
Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro
Atminimo programų skyriaus vyr. programų specialistė

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

DKA partizanai veikė dabartiniuose Širvintų ir Kaišiadorių rajonuose, Elektrėnų savivaldybėje, Aukštadvario, Onušio, Rūdiškių (Trakų r.), taip pat Kurklių (Anykščių r.), Ruklos, Šilų, Upninkų ir Užusalių (Jonavos r.), Balninkų, Giedraičių (Molėtų r.), Lyduokių, Pivonijos, Šešuolių, Veprių, Vidiškių, Želvos ir Žemaitkiemio (Ukmergės r.), Jiezno, Stakliškių ir Pakuonio (Prienų r.) seniūnijose, Kauno m. rytinėje dalyje (Palemonė, Petrašiūnuose, Amaliuose), Karmėlavos, Neveronių (Kauno r.), Maišiagalos ir Paberžės (Vilniaus r.) seniūnijų dalyse.

Apie apygardos vietas, partizanų, jų rėmėjų ir ryšininkų atminimo įamžinimą norėusi pakalbėti apžvelgiant paminklus, pastatytus kovotojams atminti, buvusių ir išlikusių NKVD¹- MGB² skyrių ir poskyrių pastatus ir ten šeimininkavusius enkavėdistus³-emgėbistus⁴ bei stribus (skrebus)⁵.

Pradėsime nuo Širvintų rajono, kur 1998 06 27 **Gelvonų mstl.** aikštėje, priešais Švč. M. Marijos Apsilankymo bažnyčią, buvo atidengtas ir pašventintas skulptoriaus J. Jagėlos sukurtas paminklas DKA partizanams, jų ryšininkams ir rėmėjams atminti.

Paminklas Gelvonuose. Aut. skulptorius Jonas Jagėla, architektės Audronė Kaušininė ir Viktorija Molienė. Pašventintas 1998 06 27,

Širvintose, Vilniaus gatvėje, už bažnyčios, 1927 07 15 buvo pastatytas ir pašventintas skulptoriaus Roberto Antinio (vyresniojo) sukurtas paminklas Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečiui paminėti. Sovietams antrą kartą okupavus kraštą šalia paminklo esančiame Lietuvos kariuomenės pik. J. Plentos gyvenamajame name įsikūrė enkavedistai, kuriems vadovavo Kuznecovas. Operatyviniu įgaliotiniu dirbo B. Janušauskas. Namu rūsyje buvo kalinami sovietų valdžiai neįtikę civiliai gyventojai, paimti gyvi partizanai. Suimtieji taip pat buvo kalinami prie namo esančiame svirne. Čia tardyti bei kankinti suimti partizanai Juozas Kudelis, Vaclovas Macijauskas, Juozas Bartoševičius ir kiti.

Šiuo metu pastatas grąžintas buvusio savininko šeimai. 2001 m. prie namo sienos sovietų okupantų aukų atminimui pritvirtinta juodo granito atminimo lenta.

Mūšiuose sovietų represinių struktūrų pastatuose (toliau NKVD-MGB) nužudytų partizanų ir civilių gyventojų palaikai buvo niekinami minėto paminklo papėdėje. Jį 1954 m. vietiniai komjaunuoliai sudaužė ir keliose vietose užkasė.

Širvintos, Vilniaus g. 114.
Paminklinės lentos autorius Jonas Jagėla, architektė Viktorija Molienė
Atidengta 2001 m.

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

Alionių seniūnijos Tarautiškių k. 1944 m. pabaigoje J. Gatavecko sodyboje įrengtame bunkeryje gyveno trys partizanai. Gruodžio pradžioje į sodybą pažaisti atėjo vaikai, kurių tėvai buvo sribai. Jie pastebėjo sodyboje nepažįstamus vyrus ir apie tai papasakojo savo tėvams. Gruodžio 5 d. sodybą apsupo Giedraičių sribai ir enkavedistai. Į bunkerį, kuriame slėpėsi vyrai, buvo įmesta granata. Jame žuvo Tarautiškių kaimo partizanai Vladas Devenis, Juozas Gataveckas, Vytautas Kazlauskas.

Vyrų palaikus kaimo žmonės palaidojo po klevu, augančiu kalnelyje šalia kaimo. Kapas buvo aptvertas, pastatytas kryžius. 1972 m. žuvusiųjų giminės palaikus slapta atkasė ir palaidojo **Giedraičių mstl.** kapinėse (Molėtų r.). 1999 m. kryžiaus jau nebuvo, metalinės tvorėlės liekanos atremtos į klevą.

Kitas Širvintų rajono miestelis, apie kurį verta pakalbėti - **Čiobiškis**. Jame išlikęs Krizostomo Pilsudskio dvaras, kurio pagrindiniame pastate tarpukario Lietuvos laikais veikė vaikų prieglauda. Pokario metais čia taip pat buvo vaikų namai. 1945 m. buvusio dvaro rūmų palėpės kairiajame sparne veikė DKA štabas, vyko partizanų pasitarimai, 1945 02 16 išleistas pirmasis apygardos laikraščelio „Laisvės keliu“ numeris. Gavęs informacija apie partizanus, 1945 03 27 Musninkų enkavedistų vadas Chiminas įsakė savo parankiniams apsupti Čiobiškį. Kautynėse žuvo tuo metu pastate buvę DKA štabo viršininkas Jonas Markulis-Vaiduoklis, raštininkas Juozas Marcinauskas-Pluta ir partizanas Mykolas Tveraga-Aras. Ką tik iš Čiobiškio vaikų namų išėję pirmojo bataliono vadas Kazys Surmilavičius-Klevelis ir partizanas Adomas Lapinskas-Uosis prie Rusių Rago k. susidūrė su sribais bei enkavedistais. Klevelis žuvo, o Uosiui buvo

Čiobiškis. Vaikų namų pastatas, kuriame 1945 pavasarį buvo įsikūręs DKA štabas

Atminimo lentos Čiobiškyje žuvusiems partizanams. Autoriai Donatas Gediminskas (pagrindinis fasadas), Jonas Jagėla ir architektė Viktorija Molienė (dešinysis fasadas).

sužeista koja. Jis puolė į šalia tekančią Nerį, bet nuskendo. Baudėjams išvykus, visus žuvusiuosius palaidojo Čiobiškio kapinėse. Jų atminimui pastatyti antkapiniai paminklai, o Rusių Rago k., prie Nėries upės, 2002 09 25 pastatytas atminimo ženklas⁶ toje vietoje žuvusių Klevelio ir Uosio atminimui.

1995 07 06 Čiobiškio vaikų namų rūmų pagrindinio fasado centrinio įėjimo, dešinėje pusėje, atidengta atminimo lenta⁷. Juodo granito lenta⁸ šių partizanų atminimui atidengta ant pastato šoninio fasado ir 2002 m.

Čiobiškio kapinėse palaidoti E. Svilo-Slyvos būrio partizanas Zenonas Cesiūnas-Sakalas, 1945 03 02 žuvęs kautynėse su Veprių sovietų įgulos kareiviais Karolio Stepšio ir Jono Morkūno sodybose Gudonių k., Upninkų vlsč., apygardos vado Jono Misiūno-Žalio Velnio žmona Ona Misiūnienė, žuvusi 1945 02 05 kautynėse Pigonių k., Musninkų vlsč., partizanų kuopos vadas Feliksas Bagdonavičius-Barsukas ir jo brolis Vytautas Bagdonavičius-Topolis, žuvę 1945 07 10 bunkeryje prie Ustronės k.

Netoli miestelio buvusio **Darvydų k.** miške 1946 06 06 kautynėse žuvo trys Dobilo grupės partizanai: Stasys Jakučiūnas-Jėga, Jonas Lisauskas-Katinas ir Vaclovas Morkūnas-Šarūnas. Jų palaikai buvo nuvežti į Gelvonus. Partizanų atminimui šalia miško, kuriame jie žuvo, 2002 09 25 pastatytas atminimo ženklas.

Čiobiškio seniūnijoje yra **Juknionių k.** Kaimo kapinaitėse bendražygiai ir artimieji slapta laidojo 1945-1947 m. žuvusius partizanus. Sovietiniais laikais vietos valdžia, žinodama, kas čia tokie palaidoti, ne kartą bandė kapinaites sunaikinti - tai vairuojamas girtas kombainininkas kombainas įvažiuodavo į kapines ir sunaikindavo jų tvorą tai vėl kas nors atsitikdavo. Kaimo gyventojai (ypač buvęs J. Kudelio-Dobilo būrio partizanas, politinis kalinys Stasys Gumbrevičius-Kalavijas) vėl viską atitaisydavo.

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

Čia savo amžinojo poilsio vietą rado Martynas Lisauskas-Žaibas ir Simas Matačiūnas-Vėjas, žuvę 1945 m. Šilonių k., Andrius Trakimas-Uogienojas, žuvęs 1949 02 09 Darvydų miške valant kulkosvaidį, ir dar trys nežinomi partizanai.

Pamusių k. 1990 m. A. Balsevičius pastatė lauko akmenų mūro paminklą skirtą šio kaimo žmonių, kovojusių ir žuvusių partizaniniame judėjime, kalėjusių lageriuose bei buvusių tremtyje, atminimui.

Prasidėjus pasipriešinimui sovietinei okupacija, **Ustronės k.** gyvenusiu Bagdonavičių sodyboje dažnai laikydavosi apygardos vadas J. Misiūnas-Žalias Velnias, kiti vadai ir partizanai. Netoli sodybos esančiame Musės upės dešiniame kranto skardyje buvo įrengtas bunkeris, kurį sribams 1945 07 10 apsupus, susisprogdino partizanai broliai Feliksas ir Vytautas Bagdonavičiai.

Šeimos atminimui buvusios sodybos vietoje 2002 09 25 pastatytas atminimo ženklas.

Žvagakalnio k., Penkausku sodyboje, gydėsi 1946 06 06 kautynėse Darvydų miške sužeistas J. Kudelio-Dobilo būrio partizanas Motiejus Bulauka. Partizaną išdavė tikra teta. Sodyba buvo apsupta Žaslių sribų. Tuo metu partizanas buvo daržinėje. Atsišaudė, bet užstrigus šautuvo spynai, buvo suimtas. 1990 06 07 M. Bulauka sodyboje buvusios daržinės, kurioje buvo suimtas, vietoje pastatė kryžių.

Gelvonų mstl. yra išlikę du NKVD-MGB poskyrio ir sribų būstinės pastatai. Abujie yra Vilniaus gatvėje. Enkavedistai „dirbo“ pastate Vilniaus g. Nr. 11. Tarpukario Lietuvos laikais čia buvo Gelvonų valsčiaus administracija, 1944-1953 m. - Gelvonų valsčiaus NKVD-MGB poskyris ir sribų būstinė. Viršininku dirbo NKVD saugumo kapitonas Subatorkin, oper. įgaliotiniu - lt. V. Kontautas. Suimtieji buvo kalinami ir toje pačioje gatvėje esančiame pastate Nr. 12. Prieškario metais čia buvo valsčiaus kalėjimas, vokiečių okupacijos metu šiame pastate taip pat kalėjo žmonės. 1944–1953 m. kalinami suimtieji čia praleisdavo tik po keletą dienų ir būdavo siunčiami į kitus NKVD kalėjimus, daugiausia į Ukmergę. 1945 m. šioje areštinėje buvo kalintas DKA būrio vadas Jonas Daškevičius-Papūga, kuris suėmimo naktį sugebėjo pabėgti iš areštinės ir toliau kovojo su okupantais.

Prie pastato Vilniaus gatvėje Nr. 14 buvo niekinami nužudytų Lietuvos partizanų palaikai. Žinoma, kad čia niekinti 1948 03 01 Senadvario k. žuvę 2-ojo bataliono vadas Adolfas Kinderevičius-Jurginas.

Vietiniai gyventojai pasakojo, kad vėliau vienų žuvusiųjų palaikus užkasdavo prie Gelvonų kapinių tvoros, kitus išveždavo į šalia miestelio esantį (apie 7 km) Mančiušėnų kaimą. Sovietiniais metais, plečiant Gelvonų kapines ir atliekant žemės kasimo darbus, užkasimo vieta buvo sunaikinta. Dabar net seniausieji gelvoniškiai nebegali jos parodyti.

Gelvonų mst. aikštėje, priešais bažnyčią kaip jau minėta, pastatytas paminklas Didžiosios Kovos apygardos partizanų atminimui.

Lesčiūnų k. gimė ir gyveno partizanų būrio vadas Leonas Kudelis-Bolševikas (1918-1945) ir jo brolis, tai pat partizanų būrio vadas Juozas Kudelis-Dobilas (1922-1951). 2004 m. prie partizanų gimtosios sodybos jų ir jų šeimos narių buvusių partizanų rėmėjų ir ryšininkų atminimui pastatytas atminimo ženklas.

1950 m. kovo mėn. į Lesčiūnų k. E. Paulausko sodybą užsuko partizanų būrio vadas Juozas Kudelis-Dobilas ir partizanas Vladas Šatkauskas-Lazdynas. Jie paprašė šeimininko, kad juos pavežtų, nes turėjo kulkosvaidį. Tuo metu apylinkėje siautėjo Gelvonų sribai. Partizanai buvo apsupti. J. Kudelis įsitaisė namo prieangyje su kulkosvaidžiu. Prasidėjo kautynės, kurių metu buvo nukautas sribas Piškinas. Partizanas V. Šatkauskas bandė išsiveržti iš apsupties, tačiau netoli sodybos esančios kūdros buvo nušautas. Taip pat buvo nušautas puolęs vytis partizanų sribas. Dobilas pasitraukė iš apsupties. Sribai paėmė kaimo gyventoją Kazimierą Rakauską liepė jam iškelti į vežimą žuvusio partizano palaikus ir nuvežti į Gelvonus. Palaikai buvo niekinti prie dabartinės slaugos ligoninės, vėliau užkasti už Gelvonų kapinių.

Paliekame Gelvonų seniūniją ir keliaujame į **Musninkus**. Miestelio centre, priešais Švč. Trejybės bažnyčią, yra didelė aikštė. Joje niekindavo Musninkų apylinkėse žuvusius partizanus. Aikštėje sovietiniais laikais buvo pastatytas paminklinis akmuo „tarybinių aktyvistų ir liaudies gynėjų“ atminimui. Šiuo metu paminklinis akmuo tebestovi, tačiau atminimo lentelė su įrašais nuimta.

Miestelyje išlikę trys pastatai, kuriuose buvo kalinami ir kankinami Musninkų miestelio bei jo apylinkių gyventojai. Raudonų plytų pastatas stovi pačiame miestelio centre. Jame gyveno sribų ir enkavedistų viršininkai Chiminas ir Batalovas, vadovavę čekistinėms-karinėms operacijoms prieš partizanus. Šiame pastate vienu metu buvo NKVD-MGB būstinė ir tardymo kabinetai. Vėliau jame gyveno Musninkų milicijos viršininkas Ryžkovas.

Kiti du pastatai yra Gelvonų gatvėje. Viename jų, Nr. 15, 1944-1953 m. buvo NKVD-MGB areštinė, kurioje kalinti suimtieji. Kitas pastatas priklausė Musninkų viršaičiui Jonui Bareikai, kuris, baigiantis karui, su šeima pasitraukė į Vakarus, tad pastate 1944-1953 m. buvo sribų būstinė.

Visi sribai, žuvę mūšiuose su partizanais, buvo iškilmingai laidojami naujosiose Musninkų kapinėse. Jose pastatytas paminklas su tokiu įrašu: „AMŽINA ŠLOVĖ LIAUDIES GYNĖJAMS“, virš kurio puikuojasi penkiakampė žvaigždė. Prie kiekvieno kapo - paminklinės plokštės su iškaltomis pavardėmis. Skaitydami sužinome, kas buvo tie, kurie slopino Lietuvos partizaninį judėjimą suiminėjo, kankino ir trėmė žmones į Sibirą ir lagerius: Edvardas Baronas, Česlovas Cesiūnas, Adolfas Motiejūnas, Jonas Zdanauskas, Juozas Mečkauskas, Vladas Stankevičius, Jonas Janušis, Juozas Dimševičius, Juozas Zdanauskas.

Musninkų senųjų kapinių kairinėje dalyje palaidoti Pirmajame pasauliniame kare žuvę vokiečiai. Enkavedistai ir sribai čia užkasė žuvusius partizanus: būrio vadą Juozą

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

Norkų-Kerštą, žuvusį 1945 03 10 Sakalauskienės sodyboj, Kaimynėlių k., būrio vadą Julijų Garbatavičių-Šaltį, žuvusį 1945 12 08 Gatelių sodyboje, Pigašių k., būrio vadą Vytautą Deliūną-Mirtį ir partizaną Mykolą Kasparavičių-Audrą, žuvusius 1947 05 20 Ordiškių miške, Musninkų vlsč., Jurgino būrio partizaną Praną Bulauką-Kumštį, žuvusį 1947 12 22 Šmaukštų sodyboje, Skruzdėlių k. ir Žalio Velnio rinktinės komandinio rajono vado pavaduotoją, partizanų būrio vadą Leoną Kudelį-Bolševiką, žuvusį 1945 12 18 Darvydų miške. Pastarojo partizano palaikai artimųjų slapta atkasti ir palaidoti Lesčiūnų k. kapinėse. 1989 m. palaikai perkelti į Rokantiškių kapines Vilniuje.

Čia užkastų partizanų atminimui pastatyti įvairūs antkapiniai paminklai.

Netoli Musninkų mstl. yra **Kaimynėlių k.** 1945 03 10 našlės Sakalauskienės sodyboje būrio vadą Juozą Norkų-Kerštą su partizanais Feliksu Jakiūnu ir Justinu Vilkevičiumi-Krūmu puolė Musninkų stribai, vadovaujami Chimino. Partizanai pasislėpė ant namo aukšto. Užvirė kautynės. Jose buvo nušautas J. Norkus, sužeistas F. Jakiūnas. Partizanui J. Vilkevičiui pasisekė pabėgti. Partizanų būrio vado Keršto atminimui 2002 09 25 jo žuvimo vietoje pastatytas atminimo ženklas.

Gimtajame **Pigašių k.** 1945 12 09 žuvo partizanų būrio vadas Julijonas Leonardas Garbatavičius-Šaltis. Jo atminimui 2004 m. pastatytas atminimo ženklas.

Šio kaimo tyliose kapinaitėse pastatytas antkapinis paminklas palaidotiems 1944 12 08 netoli Prienų ežero žuvusiems Keršto būrio partizanams Vytautui Naidzinavičiui-Barzdylai, Vytautui Rinkevičiui ir Stasiui Šatui. Tada su minėtais partizanais žuvo dar keturi vyrai, iš jų - du vokiečių kareiviai. Žuvusiųjų palaikai buvo palaidoti mūšio vietoje, tačiau paminklo čia užkastų partizanų atminimui nėra.

Vindeikių k., Naraškevičiaus troboje, 1945 02 06 tarėsi būrio vadas Juozas Naraškevičius-Šernas ir partizanai Česlovas Aniūkštis-Karvelis, Ignas Adomavičius-Tauras, Juozas Naraškevičius-Šarūnas bei Petras Bereznauskas-Liūtas. Staiga vyrai pro langą pamatė einančius Musninkų sovietų igulos kareivius ir enkavedistus. Partizanai bandė pasitraukti, tikėdamiesi, kad per šlapdribą niekas nepastebės. Deja, jie buvo pastebėti ir visi žuvo. Palaikai buvo niekinti prie Vindeikių k. mokyklos. Po kelių dienų kaimo gyventoja Emilija Jankūnaitė, būdama raiša, išdrįso nueiti į Musninkus pas NKVD viršininką Chiminą prašyti leidimo palaidoti žuvusiuosius. Chiminas leidimą davė, ir partizanus palaidojo Vindeikių k. kapinėse. Jų atminimui 1990 m. atidengtas antkapinis paminklas. Partizanų žuvimo vietoje 2004 m. pastatytas atminimo ženklas.

Pasinaudojus Ukmergės aps. skyriaus turimais operatyviniais duomenimis, 1946 02 17 **Padaciūnų k.** buvo surengta pasala. Jos metu žuvo E. Svilo-Slyvos partizanų būrio vadas Albinas Gürkšnys-Kernius. Partizano palaikai buvo niekinti Širvintose. Užkasimo vieta nežinoma. Partizano atminimui žuvimo vietoje Padaciūnų k., Širvintų seniūnijoje, 2004 m. pastatytas atminimo ženklas.

Zibalų seniūnijos **Rubikonių k.** laukuose 1945 08 17 kautynėse žuvo vienuolika Vanago būrio grupės partizanų, jų tarpe būrio vadas Kostas Svirskas-Karabinas, Žvirblis, partizanai Edvardas Baranauskas-Mindaugas, Viktoras Grinis-Perkūnas, Karolis Pagalys-Vaidilka, Stasys Uogis-Dagys, Alfonsas Vilūnas-Klajūnas bei keturi nežinomi.

1945 09 08 žuvo DKA grupės, veikusios Juodiškių, Šešuolėlių ir Kiauklių apylinkėse, vadas Stasys Grinis (Grinevičius)-Vanagas ir partizanų ryšininkė Zosė Pagalytė-Ramunė.

Jų ir kitų Kiauklių apylinkėse gimusių, kovojusių ir 1945 m. žuvusių Vanago grupės partizanų atminimui **Kiauklių miestelio** skvere, priešais Svč. M. Marijos Apsilankymo bažnyčią, 2002 09 25 atidengtas atminimo ženklas.

Ant buvusių Širvintų rajone valsčių NKVD-MGB poskyrių ir stribų būstinių bei areštinių pastatų **Širvintų m., Gelvonuose ir Musninkuose** 1999 12 02 pakabintos atminimo lentos⁹ šiuose pastatuose kalintų ir kankintų žmonių atminimui.

Paliekame Širvintų rajoną ir keliaujame į **Kaišiadorių r.**, kur aplankysime vietas, susijusias su DKA partizanais.

Vokiečių okupacijos metais **Kaišiadorių geležinkelio stotyje** policijos vachmistru dirbo būsimasis DKA vadas Jonas Misiūnas-Žalias Velnias. Minint 50-ąsias jo žūties metines 1997 03 11, ant pastato buvo atidengta A. Pševalucko sukurta memorialinė lenta.

Kaišiadorių mieste yra likę keletas pastatų kuriuose 1944–1953 m. veikė sovietų represinės struktūros, buvo kalinami ir kankinami suimti partizanai bei civiliai gyventojai. Vienas jų-Vytauto Didžiojo g. Nr. 15. Name gyveno NKVD-MGB darbuotojai. Šalia namo esančiame pastatėlyje (Vytauto Didžiojo g. Nr. 15a) buvo areštinė, kurioje kalindavo suimtuosius. Šiuo metu buvusioje areštinėje įrengtas garažas, o name - butai.

Paminklinė lenta J. Misiūnui-Žaliam Velniui Kaišiadoryse

Kitas pastatas yra Vytauto Didžiojo g. Nr. 22. Čia 1944–1953 buvo NKVD-MGB būstinė. Pastato 1-ame aukšte vykdavo tardymai ir kankinimai, o rūsyje esančioje areštinėje taip pat kalindavo suimtuosius. Liudininkų teigimu, prie pastato buvo niekinti 1946 03 24 Žaslių vlsč. Šilonių miške, prie Dubių vienkiemio, žuvusių apygardos štabo viršininko Alekso Zapkaus-Piliakalnio, centro ryšininkės Aldonos Paulavičiūtės-Indyros ir Juliaus Junaičio-Vanago ir partizano slapyvardžiu Papartis palaikai. Dar vienas pastatas - dabartinė šarvojimo salė, esanti Vilniaus g. Nr. 5. Čia irgi kalindavo suimtus žmones.

Netoli namo, prie geležinkelio esančioje aikštėje, Vilniaus-Vytauto Didžiojo-Trakų gatvių sankryžoje, buvo niekinami 1944-1954 m. Kaišiadorių apylinkėse žuvusių partizanų palaikai, tame tarpe 2-ojo bataliono vadas Pranas Petkevičius-Kariūnas, A rinktinės 2-os kuopos vadas Antanas Taparauskas-Kirvis, Kariūno būrio partizanas Jonas Čiurinskas-Pelėnas bei daugelis kitų.

Partizanų kūnus slėpė Kaišiadorių miesto rytinėje dalyje, Kaišiadorėlių k. buvusiose žvyrduobėse, taip pat prie miesto esančiame durpyne. Dažniausiai būdavo sumetami į žvyrduobes ir tik truputį užkasami. Vėliau žuvusiuosius užkasdavo giliau. Kai kurių žuvusių partizanų palaikus artimieji arba bendražygiai išvogdavo ir palaidodavo įvairiose Kaišiadorių rajono kapinėse. Visų šioje vietoje buvusių užkastų laisvės kovotojų atminimui 1995 m. pastatytas kryžius.

Kaišiadorių partizanų koplytėlė

1990 10 06 Kaišiadorių naujųjų kapinių centre buvo palaidoti jau minėtose Kaišiadorėlių k. žvyrduobėse rastų 1947 03 03 Babiliaus sodyboje tarp Kalvių ir Viliūnų kaimų žuvusių aštuonių DA¹⁰ Dzūkų rinktinės Margio grupės ir 1945 m. lapkričio mėn. Livintų k., Rumšiškių vlsč., žuvusio Žalio Velnio rinktinės bataliono vado, partizanų būrio vado P. Petkevičiaus-Kariūno palaikai. 1991 08 17 į kapines taip pat perkelti 1947 02 04 Krasnasėlio k. žuvusių ir Žiežmariuose senosiose žydų kapinėse užkastų aštuonių DKA partizanų palaikai.

Visų jų o taip pat ir kitų Kaišiadorių rajone gimusių kovojusių ir žuvusių partizanų atminimui kapinėse 1992 m. buvo pradėta statyti koplyčia, kuri baigta įrengti 1998 m. Juodo granito atminimo plokštėse įrašytos daugelio šiose apylinkėse kovojusių ir žuvusių partizanų pavardės. Koplyčios autorius architektas Stasys Petrauskas, keramikė Audronė Skarbaliūtė, vitražistas prof. Kazimieras Morkūnas.

Pirmas miestelis, kurį aplankysime **Kaišiadorių r. - Kruonis.**

Miestelyje esančiame pastate Kauno g. Nr. 1, 1944-1953 m. buvo Kruonio valsčiaus NKVD-MGB poskyris ir sribų būstinė. Čia buvo tardomi suimti partizanai ir civiliai gyventojai. Stribams, kurių branduolį sudarė Jonavos ir vietiniai rusai, 1945 11 15 vadovauti buvo paskirtas D. Zaščipa, vėliau jiems vadovavo Kruonio valsčiaus vyr. įgaliotinis lttn. A. Šalaginovas. 1948-1951 m. stribams vadovauti buvo paskirtas Agafonas Surininas (1951 m. paskirtas Kruonio apylinkės pirmininku).

Priešais pastatą esančiame miestelio skvere 1990 m. atidengtas koplytstulpis šioje vietoje niekintų 1944-1953 m. Kruonio apylinkėse žuvusių Alfonso Aliukevičiaus-Saulės ir Antano Praškevičiaus-Narsuolio būrių partizanų atminimui. Žuvusiųjų artimieji stengdavosi pavogti savųjų palaikus ir slapta palaidoti kapinėse. 1948 05 27 Joniliškių k. miške žuvusios partizanės Genės Lekavičiūtės-Saulutės palaikus iš aikštės slapta išvežė jos sesers vyras Kazys Karenga ir palaidojo Kruonio kapinėse.

Vėliau kitų žuvusiųjų palaikus užkasdavo šalia Kruonio esančiame Gojaus šilelyje. Žinoma, kad čia yra užkasti 1945 07 11 Daukantų k., Jiezno vlsč. sušaudyti keturi kaimo gyventojai, penki J. Radzevičiaus grupės vyrai žuvę 1945 10 06 kautynėse su NKGB" 298-uoju šaulių pulku ir NKVD-NKGB operatyviniais darbuotojais A. Artinausko (Argižausko) sodyboje Užgirėlio k., 1946 10 31 R. Mackevičiaus sodyboje Anglininkų k. žuvę du, 1948 05 27 Joniliškių k. miške kautynėse su MGB kariuomenės 2/261 šaulių pulko kareiviais ir MGB Kruonio vlsč. poskyrio sribais žuvę du A. Praškevičiaus-Narsuolio būrio kovotojai. Taip pat 1948 02 14 Meilučio sodyboje Leliušių k., Rumšiškių vlsč., žuvęs partizanų būrio vadas Martynas Kuliešius-Ažuolas ir 1945-1947 m. įvairiose vietose žuvę partizanai. Spėjama, kad čia galėjo būti užkasti 1953 04 12 Migonių k., Žiezmarių r., MVD Kauno srities valdybos operatyvinė grupės vykdytos karinės čekistinės operacijos metu žuvę Antanas Bieliauskas-Dobilas ir Antanas Matikas-Skroblas bei įvairiu laiku ir vietose žuvę dar devyni partizanai. Visų jų atminimui Eligijaus Morkūno ir Vytauto Markevičiaus iniciatyva 1990 m. pastatytas kryžius. 1995 02 16 medžiuose aplink kryžių pritvirtinta 30 medinių, baltai dažytų kryželių .

Paėjus miško taku toliau į šilelio gilumą, kairėje stovi E. Morkūno ir V. Markevičiaus sukurtas ir 1990 m. pastatytas koplytstulpis, žymintis buvusią 1946 02 16 žuvusių partizanų užkasimo vietą. Tą dieną persikėlę per Nemuną partizanai Lietuvos Nepriklausomybės dienos proga norėjo Kruonio miestelyje iškelti Lietuvos Trispalvę. Darsūniškio miške, prie Astragų k., jie susidūrė su kareiviais. Kautynėse krito Jurgis Krušinskas-Žiedelis, Stasys Lekavičius-Gulbinas ir Pranas Žukauskas-Salmas. 1989 11 11 žuvusiųjų giminių iniciatyva palaikai škasti ir palaidoti Jonučių kapinėse, Garliavos apylinkių sen., Kauno r.

Kruonio seniūnijoje esančiame **Avinėlių k.** miške, Likšiaus upelio pakrantėje, 1954 07 24 išduotas infiltruoto agento Šliužo žuvo Prano Slaninos-Jokerio būrio partizanas Vincas Zablackas-Kėkštas. Vietinio kalvio Kriugždos sūnus kitą dieną atėjęs į mišką prie ažuolo rado daug tuščių šovinių. Jis juos surinko ir ažuolo apačioje iš jų kamienne paskutiniojo žuvusio Kaišiadorių krašto partizano atminimui padarė kryžių. Šiuo metu šoviniai iš ažuolo išlupinėti, tačiau, kad čia buvo kryžius - gerai matyti.

Žydeikiškių k. kapinėse 2003 m. pastatytas antkapinis paminklas žymi 1945 m. pradžioje palaidoto 2-ojo būrio partizano Jono Slaninos-Berželio, Šnekučio kapą. Partizanas žuvo 1945 01 19 Avinėlių k. Bendražygiai palaikus pasiėmė iš žuvimo

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

vietos ir atvežė į Žydeikiškių k. pas Boleslovą Dainį. Ten pašarvojo, pagiedojo rožančių ir slapta palaidojo.

Kalvių mstl. centre stovi pastatas, buvusi klebonija, kuriame, iškrausčius iš klebonijos kleboną 1944-1954 m. buvo sribų būstinė. Daugumą sribų sudarė Dūdiškių kaimo rusai sentikiai, tačiau buvo ir lietuvių, tai Jonas Vareika, Aleksas Kaluževičius, Juozas Grigonis, Vincas Marcinkevičius, Steponas Rauba. Pastate nebuvo areštinės. Vietos gyventojų teigimu, čia niekas nebuvo kalintas.

Miestelio kapinėse yra palaidota ar simboliškai įamžinta keletas žuvusių partizanų. Juodo granito antkapinis paminklas pastatytas slapta iš užkasimo vietos Broniaus ir Viktoro Šliužų bei Stasio Slaninos perkeltų ir šalia 1932 m. mirusio tėvo palaidotų 1948 08 12 Pavuolio k. žuvusių A rinktinės 3-ojo bataliono vado Antano Praškevičiaus-Narsuolio ir jo brolio partizano Prano Praškevičiaus-Lokio atminimui. Paminkle įamžintas ir trečiasis žuvęs brolis partizanas Bernardas, kadangi jo amžinojo poilsio vieta nežinoma.

Subačių šeimos kape slapta grįžusios iš tremties sesers Anelės Gataveckaitės-Subačienės ir partizanų ryšininkės Liudos Rinkūnienės-Neringos pastangomis 1957 m. iš Žiežmarių senųjų žydų kapinių iškasti ir čia palaidoti 1947 01 09 Kurniškių kaime žuvusio partizano Antano Gatavecko-Svajūno palaikai.

Nemaitonių seniūnijoje, **Varkalių k.** gyventojos Elenos Kerevičienės sodyboje, 1949 04 14 išdavus informatoriui „Chitryj“, Žiežmarių vlsč. MGB poskyrio darbuotojai vykdė karinę-čekistinę operaciją. Jos metu nužudyti trys partizanai: Kazys Bumbulis-Tigras, Stasys Grigoravičius-Rytas ir Pranas Mitkus-Riešutas. Tikėtina, kad jų palaikai buvo užkasti Žiežmarių senosiose žydų kapinėse.

Kas gi vyko dabartinės Palomenės seniūnijos teritorijoje pokario metais?

Eitekonių k. gyvenanę partizanai broliai Jonas Balčiūnas-Varnėnas ir Zigmas Balčiūnas-Agurkas **Beištrakių miške** buvo pasidarę bunkerį. Kartais jie užeidavo pas savo tetą Mariją Šavirienę, gyvenusią Beištrakių kaime. Jie ją pasitikėjo ir viską pasakodavo. Teta buvo užverbuota Kaišiadorių sribų (gal buvo mušta ar kankinta?). Ji viską ką sužinodavo iš sūnėnų, pranešdavo sribams. 1951 12 16,6 val. ryto, sovietų įgulos kareiviai apsupo bunkerį. Įvyko kautynės. Partizanai žuvo. Jų kūnus kareiviai pasiėmė ir išsivežė. Užkasimo vieta nėra žinoma. Pasakojama, kad Marija Šavirienė išdavė savuosius ir gavo už tai 4000 rublių premiją. Žuvimo vietoje 1999 m. sesers Stanislovos rūpesčiu pastatytas kryžius.

Gegužinės Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčioje pokaryje dirbo kunigas, partizaninio pasipriešinimo Gegužinės-Bučionių apylinkėse organizatorius, 2-ojo bataliono vadas, ryšininkas tarp apygardos vado bei bataliono kuopų vadų Steponas Rudžionis-Vėjas. Bažnyčios rūsyje buvo paslėpti įvairūs partizaniniai dokumentai, kurie 1946 01 25 rasti vykusių kratų metu. Kunigas S. Rudžionis suimtas 1946 01 28, nuteistas dešimčiai metų lagerio. Mirė 1948 01 02 Vetlosiano lageryje, Uchtos r., Komijoje.

Šiuo metu J. Paulauskui priklausančiame pastate 1944-1949 m. buvo sribų būstinė, o V. Kaškelevičiaus name - NKVD-MGB poskyris, jo kieme buvo niekinami žuvusių partizanų palaikai.

Pašulių k. kapinėse jau XX a viduryje buvo pastatytas antkapinis kryžius čia palaidotų 1945 04 12 Pravieniškių girininkijos Kardono eiguvoje žuvusių 12-os Morkos būrio partizanų atminimui. 1991 m. šalia buvo pastatytas kitas kryžius ir atminimo lentos su žuvusiųjų pavardėmis. Pravieniškių miške, vietoje, kur šie partizanai žuvo, 2002 m. pastatytas E. Morkūno sukurtas koplytstulpis. Pašventintas 2002 04 12.

1946 05 16 **Rusių k.** Arbočių sodyboje buvę partizanai apšaudė Žaslių sribus iš kulkosvaidžių ir pasitraukė į mišką. Kautynių metu buvo sudegintas klojimas, nušauta sodybos šeimininkė Antosė Arbočienė. Ji buvo palaidota Rusių kaimo kapinėse.

Čia slapta palaidota ir daugiau partizanų. Šalia tėvų atsigulė 1945 m. rugpjūčio mėn. Buckūnų k. Žaslių garnizono kareivių nužudytas A. Kinderevičiaus-Jurgino būrio partizanas Vaclovas Suslavičius-Klevas. Iš Žaslių Kliuko pušynėlyje esančios užkasimo vietos slapta perkelti 1946 m. kovo mėn. Rusių k. Žaslių NKVD kareivių nužudyto partizano Benedikto Arbočiaus-Žaibo ir 1946 03 20 Žaslių garnizono kareivių ir sribų nušauto partizanų būrio vado Vlodo Vilkevičiaus-Krūmo bei partizano Stasio Arbočiaus-Vėjo, Vėtros palaikai.

Šiose kapinėse palaidotas A. Kinderevičiaus-Jurgino būrio partizanas, politinis kalinys Bronislovas Krilavičius-Liepa, miręs 2001 m.

Visų jų atminimui pastatyti įvairūs antkapiniai paminklai.

Nemažai slaptų partizanų palaidojimų yra ir Palomenės seniūnijos **Šilonių k.** kapinėse. Tai 1945 m. pavasarį Šilonių-Jačiūnų miške žuvusių partizanų Jono Čiurinsko-Lašo ir Vlodo Verkausko-Paparčio, 1945 m. pavasarį žuvusio nežinomo rezistento vardu Leonas, 1945 07 29 po įvykusio mūšio Budelių kaime nuo žaizdų mirusio bataliono vado A. Kinderevičiaus-Jurgino brolio Prano Kinderevičiaus-Paparčio, 1946 12 13 Slabados kaime žuvusio to paties būrio partizano Albino Taparausko-Špoko ir 1949 06 10 miške prie Šilonių kaime žuvusio partizano Bernardo Žvirblio-Voverės kapai. Taip pat kapinėse slapta iš Kaišiadorėlių žvyrduobių buvo perkelti

Paminklas žuvusiems A. Zdanevičiaus-Morkos būrio partizanams

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

1947 11 03 Neprėkštos kaime žuvusio A rinktinės 4-ojo bataliono vado Prano Dzeventlauskos-Liepos, Putino, palaikai.

Partizanų atminimui irgi pastatyti įvairūs antkapiniai paminklai.

Paparčių mstl. Šv. vysk. Stanislovo ir šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčios šventoriuje 1993 m. atidengtas kryžius Paparčių parapijos žuvusių partizanų atminimui. Šalia šventoriaus esančiose kapinėse slapta buvo palaidoti 15-os 1945 06 27 Budelių kaime ir 1945-1946 m. Paparčių apylinkėse žuvusių partizanų palaikai. Tarp jų bataliono vadas Edvardas Kavaliauskas-Klajūnas, jo brolis kuopos vadas Stasys Kavaliauskas-Dobilas, Jonas Rudys-Žilvytis, žuvę 1945 12 13 Budelių kaime, Jonas Zdanavičius-Žvanginis, žuvęs 1946 03 21 Šešonių k., Žaslių vlsč.

1990 m. iš Žaslių Kliuko pušynėlyje užkasimo vietos perkelti ir kapinėse palaidoti Vytauto Matačiūno-Gaidžio ir Boliaus Balčiūno-Šarūno, žuvusių 1945 04 15 Kapčiškių miške, palaikai.

Kaugonių k. buvusioje Jono Petkevičiaus sodyboje 1944 m. rugpjūčio mėn. Didžiosios Kovos rinktinės (vėliau pavadintos apygarda) įkūrimui atminti 1994 m. atidengtas koplytstulpis. Autorius Algis Šalkauskas.

Geležinkelio ruože Vilnius-Kaunas, tarp Vievio ir Žaslių, iš visų pusių apsupta miškų stovi nedidelė **Kaugonių geležinkelio stotelė**. Ji turi ypatingą istorinę reikšmę. Antrojo pasaulinio karo metais joje policijos vachmistru tarnavo būsimasis DKA vadas Jonas Misiūnas-Žalias Velnias. Sovietinei armijai artėjant prie Lietuvos, stotelėje buvo pradėti kaupti ginklai. Prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai J. Misiūnas organizavo į partizanų būrius aplinkinių kaimų jaunimą, vengiantį mobilizacijos. Būtent iš čia jis pasitraukė į mišką. Šiems įvykiams atminti 2005 08 26 stotelės teritorijoje pastatytas paminklas, kurį finansavo bendrovė „Lietuvos geležinkeliai“.

Netoli Kaugonių k. esančiame **Dainavos miško** bunkeryje kautynėse su enkavedistais 1945 11 17 žuvo A rinktinės 4-os kuopos vadas Andrius Petkevičius-Aguona ir partizanai broliai Kazimieras Kazakevičius-Agurkas bei Ignas Kazakevičius-Rūta. Jų žuvimo vietą žymi 1991 m. pastatytas kryžius.

Rumšiškių seniūnijos Leliušių k. į buvusią Meilučių sodybą 1948 m. vasario mėn. atėjo partizanų būrio vadas Martynas

Koplytstulpis Kaugonių k. DKA įkūrimo įamžinimui

Kuliešius-Ažuolas kartu su savo tėvu. Vasario 14 d. ryte Bolius Kuliešius kapodamas kieme malkas pamatė ateinančius Kruonio sribus. Tai pastebėjo ir Martynas, kuris tuo metu buvo troboje. Užsitaisęs pistoletą, jis išėjo į kiemą ir bėgo sodo link, pradėjo šaudyti į sribus, tačiau buvo nušautas. Partizano palaikai buvo niekinti Kruonio mstl. aikštėje, vėliau užkasti Gojaus šilelyje.

(Beje, Rumšiškių mstl. neišliko sovietinių struktūrų pastatų nes miestelis 1959 m. buvo iškeltas iš būsimo Kauno marių dugno.)

Žaslių mstl. yra trys pastatai, kuriuose dirbo sovietų regresinės struktūros. Vilniaus g. Nr. 3 1940-1941 m. veikė sovietinė milicija, 1944-1945 m. - Žaslių valsčiaus NKVD poskyris. Čia vykdavo tardymai ir kankinimai, gyveno enkavedistai ir sribai. Rūsyje įrengtoje KPZ¹² kalindavo areštuotus žmones. NKVD viršininku dirbo mjr. Vinogradovas. Jis tardydavo suimtuosius. Vėliau juos perkeldavo į Trakų kalėjimą. Nuo 1945 m. liepos mėn. pastate pradėjo veikti Žaslių progimnazija. Pastačius naujus mokyklos statinius, pastate buvo padaryti gyvenamieji butai, kurie yra ir dabar.

Liudininko A. Paulausko teigimu, 1945 m. žuvusių Žaslių apylinkėse partizanų palaikus užkasdavo šio pastato teritorijoje. Dabar šioje vietoje stovi Žaslių vidurinė mokykla.

Pastate Vilniaus g. Nr. 1 1945-1953 m. buvo Žaslių valsčiaus NKVD-MGB poskyris su areštine rūsyje. Pastato 1-ame aukšte vykdavo tardymai ir kankinimai, areštuoti žmonės kalinami rūsyje. Šalia esančiame pastate Vytauto g. Nr. 3 1945-1953 m. veikė Žaslių valsčiaus sribų būstinė su areštine rūsyje. Pastato 1-ame aukšte taip pat vyko tardymai ir kankinimai, rūsyje įrengtose vyrų ir moterų kamerose kalinami suimtieji.

Priešais pastatus esančioje turgaus aikštėje buvo niekinami 1945-1950 m. Žaslių apylinkėse žuvusių partizanų palaikai. Vėliau juos užkasdavo šalia Žaslių miestelio esančiame Kliuko pušynėlyje. Kai kada žuvusiųjų artimieji palaikus slapta išsikasdavo ir palaidodavo savo kaimo kapinaitėse. Visų čia užkastų atminimui 1991 m. atidengti du kryžiai ir paminklas, o 2004 m. ant pastato Vilniaus g. Nr. 1 atidengta memorialinė lenta

Žiežmarių mstl. taip pat buvo sovietų represinių struktūrų pastatai, kuriuose kalindavo ir tardydavo suimtus partizanus bei civilius gyventojus. Vienas jų yra dabartinės miestelio bibliotekos pastate Žaslių g. Nr. 36. 1945-1953 m. čia buvo sribų būstinė. 1951-1953 m. kartu buvo ir Žiežmarių valsčiaus MGB poskyris. Pastate Vytauto g. Nr. 19 1944-1951 m. veikė Žiežmarių valsčiaus NKVD-MGB poskyris. To pastato kieme niekindavo Žiežmarių apylinkėse žuvusių partizanų palaikus.

Žuvusiųjų palaikus 1944-1954 m. taip pat niekindavo ir miestelio centre buvusio Laisvės paminklo papėdėje. Vėliau juos užkasdavo Senosiose žydų kapinėse. 1991 m. čia užkastų partizanų atminimui buvo pastatytas paminklas¹³. 1995 m. jis buvo perskeltas

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

ir nuverstas, atremontuotas, tačiau 1996 m. visiškai suniokotas. 1999 m. pastatytas naujas paminklas.

Seniūnijoje esančiose **Kairiškių k.** kapinėse yra palaidotas A. Praškevičiaus-Narsuolio būrio partizanas Petras Cepulionis-Sakalas. Jis žuvo 1948 08 12 Pavuolio k. kartu su partizanų būrio vadu A. Praškevičiumi-Narsuoliu ir partizanų Kaziu Praškevičiumi-Lokiu. Kartu žuvo ir sodybos šeimininkas su sūnumi. Žuvusiųjų palaikai buvo užkasti žuvimo vietoje. Pranė Sliužaitė, Bronius ir Viktoras Šliužai, Stasys Slanina bei Felicija Čepulionytė slapta Sakalo palaikus išsikasė ir palaidojo kaimo kapinėse prie tėvų.

Kapinėse 2003 m. buvusio DKA partizano, politinio kalinio Alfonso Slaninos-Žvirblio iniciatyva atidengtas paminklas Kairiškių k. devynių žuvusių 3-jo būrio partizanų atminimui.

Kaukinės k. 2004 m. atidengtas kryžius šalia kaimo esančiame Kaukinės miške 1944-1952 m. žuvusių partizanų atminimui. Čia partizanų kovas mena ir šalia miško prie kelio 2004 m. pastatyta paminklinė plokštė.

Daugelio kryžių ir koplytstulpių, pastatytų Kaišiadorių rajone partizanų atminimui, autoriai tautodailininkai Algis Šalkauskas ir Zenonas Sakalauskas.

Iš Kaišiadorių persikeliame į **Elektrėnų savivaldybę**.

Elektrėnų seniūnijos **Migūčionių k.** kapinėse 1999 m. pastatytas antkapinis paminklas¹⁴ čia palaidoto DKA štabo viršininko, politinio kalinio, Vyčio kryžiaus 3-ojo laipsnio ordino kavaleriaus B. Trakimo-Genelio atminimui.

Kietaviškių seniūnijos **Žikaronių k.** išlikęs pradinės mokyklos pastatas. Jo 1-ame aukšte buvusiame mokytojų kambaryje 1944-1948 m. dirbo Žiežmarių ir Semeliškių enkavedistai: Šalygin, Jankišov, Gavrilov. Jie tardė suimtus Žikaronių, Dainavos, Būdos ir Šilonių kaimo gyventojus. Vėliau juos išveždavo į Semeliškes, Žiežmarius, Beižonių kaimą. Tuo metu, kai vykdavo tardymai, mokinius paleisdavo namo. Enkavedistai čia nakvodavo prieš rinkimus, taip pat kai vykdavo į karines-čekistines operacijas.

Mokykloje nuo 1943 m. dirbo Stasė Strašunskaitė, kuri 1945 m. tapo šios mokyklos mokytoja ir buvo DKA partizanų rėmėja. Pas ją mokykloje lankydavosi Jagėlonių ir Šakaldonių kaimų partizanai, mergina siuvinėdavo jiems antsiuvus. Padėjo, kuo galėjo. Buvo labai sunku, nes dieną mokykloje buvo enkavedistai, kurie ne kartą bandė meilintis mokytojai, o ši, bandydama išsisukti nuo šių meilikavimų, bėgdavo iš mokyklos. Sako, įsiutę enkavedistai pradėdavo šaudyti. Tik laimingo atsitiktinumo dėka Stasė Strašunskaitė liko gyva.

Kaime žinomos dvi vietos, kuriose buvo niekinami žuvusių partizanų palaikai. Viena jų - kaimo kryžkelė, netoli prūdo. Čia gulėjo pamesti 1945 m. sausio mėn. Pagrendos miške žuvusių DKA septynių partizanų palaikai, kuriuos artimieji pavogė ir palaidojo Peliūnų bei Stančikų k. kapinėse.

Kita vieta - kūdra priešais mokyklą. Žinoma, kad čia buvo niekinti 1945 10 20 žuvusių DKA A rinktinės A. Galinio-Juodosios Kaukės būrio partizanų Juozo Kananavičiaus ir dviejų nežinomų palaikai. Naktį vietos gyventojai Uršulė Strašunskienė, Juozas Majauskas ir kiti slapta žuvusiųjų palaikus palaidojo Žikaronių kaimo kapinaitėse prie 1945 m. Jagėlonių miške sribų nušauto Žikaronių k. gyventojų Alekso Kananavičiaus. Ant kapo yra pastatytas medinis kryžius.

Kapinėse 2004 m. pastatytas antkapinis Lietuvos kario kryžius žymi M. Kuzinevičiaus-Serbento būrio partizano Antano Kuzinevičiaus-Narsučio, žuvusio 1945 m. Dainavos miške, kapą (kitais duomenimis jis žuvo Žikaronių miške).

Semeliškių mstl. išlikę du pastatai, kuriuose veikė sovietinės represinės struktūros. Tai Semeliškių g. Nr. 61. Nuo 1944 m. čia buvo Semeliškių valsčiaus NKVD-MGB poskyris. Pastato rūsyje buvo kalinami suimtieji, kuriuos po tardymų išveždavo į Trakų kalėjimą. Kitas pastatas yra Trakų g. Nr. 83. 1946 m. čia buvo KPZ. Prie šio pastato buvo užkasti Igno Nasutavičiaus-Bondaro būrio partizanas Aleksandras Karanda, nušautas sribų 1944 10 04 Pagrendos miške, bei nužudyti trys besislapstę nuo mobilizacijos jaunuoliai. A. Karandos palaikai 1989 10 21 palaidoti Semeliškių kapinėse.

Visi Semeliškių apylinkėse 1945-1953 m. žuvę Igno Nasutavičiaus-Bondaro, Prano Sindaravičiaus-Galinio, Pavasario būrių partizanai ir besislapstantys nuo mobilizacijos vaikinai buvo niekinami miestelio turgaus aikštėje. Vėliau juos užkasdavo miestelio vietoje, vietinių vadinamoje „Magazinu“. Tai vieta, kuri senais laikais reiškė grūdų sandėliavimo vietą. Sandėliams sunykus, vietiniai gyventojai čia laikydavo bulves. Taigi šioje vietoje likusiose nuo bulvių laikymo duobėse buvo užkasami žuvę ir nužudyti Semeliškių apylinkėse partizanai bei pokario genocido aukos. Kai kurių partizanų kūnus giminės slapta išsikasė ir palaidojo savo kaimo kapinėse. Sovietiniais laikais, norint panaikinti užkasimo vietą, buvo nutiesta ir išasfaltuota Šilo gatvė, pastatytas naujų namų kvartalas, nes žuvusiųjų partizanų giminės išdėliodavo kryželius iš akmenukų, per Vėlinės sodindavo gėles bei uždegdavo žvakutes. Galima teigti, kad čia buvo užkasta 25 žuvusiųjų palaikai. Šiuo metu užkasimo vietą žymi labai paprastas 1990 06 14 atidengtas kryželis.

1944 m. Pagrendos miške, prie Gudaraisčio, partizanai įsirengė bunkerį. Apie tai sužinojęs buvęs Antrojo pasaulinio karo raudonųjų partizanų rėmėjas Bronius Kanapickas pranešė Semeliškių sribams bei sovietinės įgulos kareiviams. 1945 m. sausio mėn. kareiviai ir sribai pasiėmė šalia miško gyvenantį Motiejų Urboną ir apsupo bunkerį. M. Urbonui buvo liepta kišti degančius šiaudus į bunkerio angą. M. Urbonas tyliai priėjęs prie angos perspėjo partizanus apie apsupimą. Kareiviai į bunkerį pradėjo mėtyti granatas, šaudė iš kulkosvaidžių, bet partizanai nepasidavė. Po kautynių bunkeryje buvo rasti septyni partizanai nusišovę.

Kautynių vietoje, šiuo metu esančioje Trakų urėdijos Jagėlonių girininkijoje, Pagrendos miško 61 kvartale, 1992 m. pastatytas kryžius.

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

2006 07 06 **Elektrėnų** Švč. M. Marijos-Kankinių karalienės bažnyčios šventoriuje atidengtas architekto Arūno Butrimavičiaus sukurtas paminklas „Žuvusiems už Lietuvos laisvę 1944-1953“.

Autorius skulptorius Jonas Jagėla.

Paminklas Elektrėnuose

Vievio mstl. kaip niekur yra labai daug pastatų, kuriose buvo sovietų represinės struktūros. Pirmas jų Vilniaus g. Nr. 10. Čia pirmosiomis antrosios sovietų okupacijos dienomis jau veikė Vievio valsčiaus NKVD skyrius, kuris 1944 m. persikėlė į pastatą Trakų g. Nr. 30. Pastate vyko suimtųjų tardymai. Vėliau juos išveždavo į Vilnių. Šalia esančiame pastate (Trakų g. Nr. 28) buvo šio skyriaus areštinė. Pastate Vilniaus g. Nr. 34 1944-1953 m. buvo Vievio sribų būstinė. Vievio valsčiaus NKVD-MGB poskyris veikė pastate Bažnyčios g. Nr. 6. Jo rūsyje buvo kalėjimas, o kieme ir priešais pastatą esančioje aikštėje niekindavo 1944-1953 m. Vievio apylinkėse žuvusių partizanų palaikus. Yra žinių, kad šioje aikštė buvo niekinti 1945 04 13 Kaugonių-Dainavos miške NKVD vidaus kariuomenės 25-ojo ir 197-ojo šaulių pulko kareivių vykdytos karinės-čekistinės operacijos metu žuvusių DKA vado Mečislovo Kestenio-Serbento, 3-ojo bataliono vado Zigmo Kacevičiaus-Genijaus ir kitų tose kautynėse žuvusiųjų palaikai.

Vietinių gyventojų teigimu, žuvusiųjų palaikai buvo užkasami laukuose už pastato Trakų g. Nr. 30. Šiuo metu tai vietinių gyventojų daržai. Jokie tyrinėjimai nevykdyti.

Apžvelgus Elektrėnų savivaldybėje esančias atmintinas vietas, pasidairykime po **Trakų rajono** teritoriją.

Trakuose išlikę trys pastatai, kuriuose buvo sovietų represinės struktūros. Pirmasis jų Vytauto g. Nr. 87. Pastate 1944-1953 m. veikė Trakų apskrities (valsčiaus?) NKVD-MGB skyrius (poskyris?). Rūsyje buvo įrengta KPZ iš trijų kamerų, kuriose buvo kalinami suimtieji. 1996 m. pastatas nugriautas. Ant išlikusių pamatų ir rūsio atstatytas autentiškas pastatas. Rūsys sutvarkytas. Ant sienų yra išlikę įrašai, tačiau kol kas jokie jų tyrimai nedaryti. Kitas pastatas yra Kęstučio g. Nr. 4. Dabar čia Trakų istorijos muziejus. Pastate 1944-1954 m. veikė Trakų apskrities sribų būstinė su KPZ rūsyje, 1954-1985 m. buvo KGB Trakų skyrius. Trečias pastatas - Karaimų g. Nr. 13. Jame 1944—1953 m. buvo NKVD-MGB būstinė, 1985-1990 m. - KGB Trakų skyrius. Pastato pirmame ir antrame aukštuose buvo tardytojų kabinetai. Pusrūsyje - kalėjimas. Čia keturiose kameroje ir karceryje kartu su kriminaliniais nusikaltėliais kalindavo suimtus partizanus, jų ryšininkus bei rėmėjus, taip pat sovietų valdžiai neįtikusius civilius gyventojus. Pasak liudininkų¹⁵, suimtuosius tardydavo naktimis. Čia dirbę vyr. tardytojas Sidorovas ir kpt. Šustovas kankindavo baisiomis fizinėmis priemonėmis. Kalėjimo koridoriuose ir kieme niekindavo Trakų apylinkėse žuvusių DKA ir DA partizanų palaikus.

Pastato pirmas ir antras aukštai sudegė. Liko tik pusrūsis su pokario kamerų ir karcerio autentišku išplanavimu, kamerų duris su akutėmis, grotos ant langų. Šiuo metu pastatas grąžintas Karaimų bendruomenei, kuri jį pertvarkė savo reikmėms.

Dar vienas toks pastatas 1944-1947 m. buvo skvere tarp Šv. Jono Nepomuko koplytstulpio ir Bernardinų ežero, bet jis 1947 m. sudegė.

Trakuose, už pravoslavų kapinių kelio Trakai-Rūdiškes kairėje, yra kalnelis. Antrojo pasaulinio karo metais jame vokiečiai buvo išsikasę apkasus. 1944—1954 m. į šiuos

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

apkasus enkavedistai ir sribai sumesdavo ir užkasdavo Trakų apylinkėse žuvusių DKA ir DA partizanų, taip pat Trakų apskrities NKVD-MGB skyriuje nužudytų ar kalėjime bei KPZ po kankinimų mirusių suimtųjų palaikus. 1992 m. kalnelio viršuje visų šioje vietoje užkastų partizanų ir nukankintųjų atminimui buvo pastatytas paminklinis akmuo. 1996 02 01 šalia jo atidengtas liaudies meistro Jono Kasperavičiaus padarytas kryžius.

Aukštadvario mstl. turgaus aikštėje buvo niekinami Aukštadvario apylinkėse žuvusių partizanų palaikai, kurie vėliau buvo užkasami šalia aikštės esančio sudegusio pastato rūsyje (šiuo metu Draugystės g. Nr. 1). Priešais aikštę esančiame pastate Vilniaus g. Nr. 24 1944-1953 m. veikė sribų būstinė. Žuvusių partizanų palaikai buvo niekinami ir dabartinėje Vilniaus gatvėje, prie pastato Nr. 15. Šalia jo buvusiame pastate Nr. 14 pokario metais veikė Aukštadvario milicijos poskyris. Pastato viduje įrengtame labai nedideliame, lauko akmenimis išmūrytame rūsyje buvo įrengta KPZ, kur kalindavo suimtuosius. Šalia esančiame pastate Vilniaus g. Nr. 17, 1944-1953 m. buvo Aukštadvario valsčiaus NKVD-MGB poskyris.

Čižiūnų k. kapinėse palaidotas DKA būrio vadas Stasys Virganičius-Lokys. Partizanas žuvo 1945 03 10 Skerdimų k. Jo palaikai niekinti Aukštadvaryje prie sribų būstinės. Artimiesiems leido palaikus paimti ir palaidoti.

Aukštadvario regioniniame parke, Grendavės miške, kelio Onuškis-Rūdiškės 26 km, išlikęs dar sovietiniais metais pastatytas paminklas, kurioje įrašas padarytas rusų kalba. Dabar žinoma, kad šioje vietoje 1948 m. spalio 27 d. partizanai surengė pasalą ir susprogdino sunkvežimį su enkavedistais.

Paliekame Aukštadvario apylinkes ir aplankome **Lentvarį**. Miestelyje taip pat likę nemažai pastatų, kuriuose veikė sovietų represinės struktūros. Pastate Geležinkelio g. Nr. 43 1944-1952 m. veikė Lentvario valsčiaus NKVD-MGB poskyris, 1952-1990 m. - KGB Lentvario skyrius. Bažnyčios g. Nr. 14 1944-1947 m. buvo sribų būstinė. Kaitros gamyklos, esančios Kėstučio g. Nr. 1 teritorijoje 1944-1948 m. buvo sovietinis pataisos darbų lageris, kuriame kalindavo suimtus politinius kalinius.

Onušio mstl. buvusiame klebonijos pastate, esančiame Centrinė aikštė Nr. 6, 1944-1952 m. veikė Onušio valsčiaus NKVD-MGB poskyris. Pastato rūsyje buvo kalinami suimtieji.

Šalia pastato esančioje turgaus aikštėje niekindavo Onušio apylinkėse žuvusių DKA ir DA partizanų palaikus. Vėliau juos, o taip pat ir NKVD-MGB poskyryje nukankintų suimtųjų palaikus, nutempdavo ir užkasdavo už miestelio senųjų kapinių. Vėliau čia buvo padarytas miestelio šiukšlynas, dar kartą norint paniekinti Laisvės kovotojų atminimą. Prasidėjus Atgimimui, Onušio vidurinės mokyklos direktorė Zita Onukevičienė inicijavo šios vietos sutvarkymą. Prie to prisidėjo Dusmenyse dirbę armėnai, puikiai žinantys, kas yra genocidas. Užkasimo vieta aptverta, 1993 06 14 atidengtas masyvus paminklinis akmuo partizanų atminimui. Šalia jo žuvusiųjų artimieji pastatė dar keletą įvairių paminklų.

Onuškio seniūnijoje esančiame **Dusmenų mstl.** yra trys pastatai, kuriuose veikė sovietų represinės struktūros. Tai pastatas Dusmenų g. Nr. 2, kuriame nuo 1945 (1946) m. buvo NKVD būstinė su areštine rūsyje. Pastate Dusmenų g. Nr. 24 1944-1946 m. buvo sribų būstinė. Kai 1946 m. miestelio puolimo metu partizanai pastatą sudegino, sribai persikėlė į pastatą Dusmenų g. Nr. 19, kur veikė iki 1953 m.

Paskutinį Trakų rajone aplankysime **Rūdiškių mstl.** Jame išlikę net keturi pastatai, kur veikė sovietų represinės struktūros. Pastate Gėlių g. Nr. 3 pirmaisiais pokario metais buvo sribų būstinė. Vėliau sribai persikėlė į pastatą Stoties g. Nr. 1/3. Pastate Trakų g. Nr. 40 pirmaisiais pokario metais veikė Rūdiškių valsčiaus NKVD poskyris, kuris vėliau persikėlė į pastatą Trakų g. Nr. 38.

Šitoks didelis pastatų kuriuose veikė sovietų represinės struktūros, skaičius parodo, kad Trakų rajone vyko masinis partizaninis judėjimas ir jam sunaikinti buvo mestos visos galimos sovietų pajėgos.

Paliekame Trakus ir sukame į **Jonavą.**

Važiuojant link Jonavos Vilniaus-Kauno magistrale, prieš pat Kauną, Palemono mikrorajone 1991 06 01 pastatytas kryžius šioje vietoje buvusiam Naujasodžio k. 1948 m. rugsėjo 16 d. MGB kariuomenės 261-ojo šaulių pulko vykdytos karinės-čekistinės operacijos metu partizanų ryšininko Juozo Grikšelio-Žvirblio sodyboje žuvusių devynių A rinktinės partizanų, jų rėmėjų bei sodybos šeimininkų atminimui. Kryžius pastatytas žuvimo vietoje, nes žuvusieji buvo užkasti Gastilonių k., Rumšiškių vlsč., ir ši vieta dabar yra Kauno marių dugne.

Jonavoje 1944–1955 m. Jonavos valsčiaus NKVD-MGB poskyris ir sribų būstinė buvo pastate Vilniaus g. Nr. 16. Rūsyje buvusioje areštinėje kalindavo suimtus partizanus ir civilius gyventojus. 1945 m. vadovauti Jonavos vlsč. sribams buvo paskirtas dirbti seržantas N. S. Malčenka, 1946 m. NKVD virš. paskirtas vyr. ltn. Luzgin. Antrame pastato aukšte savo kabinete dirbo NKVD viršininkas ltn. Anisimov. Kieme enkavedistai ir sribai pamesdavo 1944–1955 m. Jonavos apylinkėse žuvusių DKA ir VČA¹⁶ partizanų bei NKVD-MGB pastate nukankintų suimtųjų palaikus.

Žuvusiųjų palaikai buvo niekinami ir buvusioje turgaus aikštėje (dabar Vytauto/ Birutės g. kampas). Vėliau palaikus Vytauto gatve nutempdavo į Neries pakrantę ir užkasdavo. Žinoma, kad čia užkasti A rinktinės 6-ojo bataliono vadas Klemensas Gurskas-Riešutas ir partizanas Jonas Simanavičius-Mažylis, žuvę 1947 10 21 Svilonių miškelyje, apygardos finansų, propagandos, apmokymų skyrių viršininkas Eugenijus Svilas-Slyva, B rinktinės 4-ojo bataliono vadas Vladas Vinckus-Kardas, Vaiva, B rinktinės J. Kudelio-Dobilo būrio partizanas Vaclovas Macijauskas-Aitvaras bei partizanas slapyvardžiu Titnagas ar Gintaras, žuvę 1949 02 09 Gimantų miško bunkeryje. Visų jų atminimui 1990-1994 m. Panerių g. įrengtas memorialas.

Vilniaus g., kavinės "Apynėlis" vietoje, stovėjo pastatas, kuriame 1944-1955 m. veikė Jonavos valsčiaus NKVD-MGB poskyrio areštinė. Pastato teritorijoje buvusiam šulinyje buvo įmesti du žuvę nežinomi partizanai.

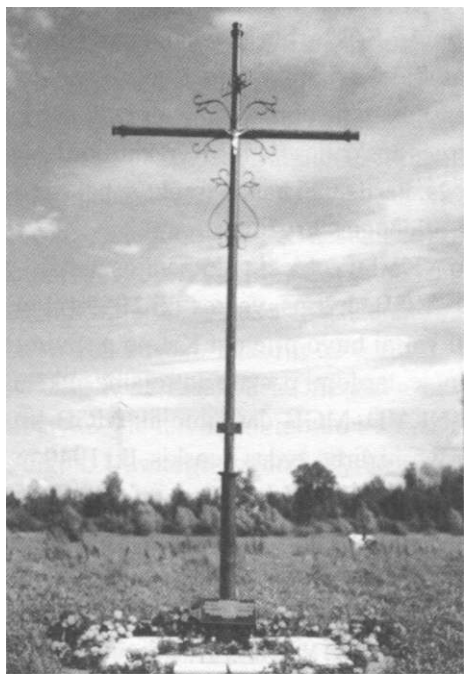
DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

Upninkų mstl. Kaštonų g. gale, prie Musinės upelio, 1995 m. pavasary pastatytas rezistento Zigmo Koncevičiaus kryžius šioje vietoje 1945 03 02 kautynėse su sovietinės armijos įgulos kareiviais žuvusių partizanų ir jų šeimų narių atminimui.

Tą dieną Upninkų vlsč. **Gudonių k.** Karolio Stepšio ir Jono Morkūno sodybose buvo apsistoję Slyvos būrio partizanai. Ryšininkė pranešė, kad partizanus ruošiasi pulti kareiviai. Prasidėjo žūtbutinė kova. Mūšyje žuvo 20 Slyvos būrio partizanų. Padegta Karolio Stepšio sodyba. Name sudegėjo motina, nušauta žmona. Karolį Stepšį su sužeista dukrele kareiviai nušovė bėgančius. Žuvę Stepšių šeimos nariai palaidoti Upninkų kapinėse. Šiose kapinėse skubiai palaidoti ir trys mūšyje žuvusių bei sudegusių partizanų Domyno Augūno, Juozo Lukšos ir Adomo Palaimos palaikai. Kitų žuvusiųjų nuvežti į Veprius.

Upninkų kapinėse ant partizanų kapo pastatytas akmenskaldžio V. Giliaus padarytas Rūpintojėlis, Stepšių šeimos narių atminimui - antkapinis paminklas

Upninkų girininkijos **Vareikių miško** 10 kvart. 1995 m. pavasarį šioje vietoje buvusiam bunkeryje pastatytas Z. Koncevičiaus sukurtas kryžius, kur 1949 02 09 kautynėse su MGB kariuomenės 137-ojo šaulių pulko kareiviai ir MGB Ukmergės aps. skyriaus 6-erių pastiprintų karių grupė žuvusių **B** rinktinės 4-ojo bataliono vado V. Vinckaus-Kardo, būrio vadas E. Svilo-Slyvos ir Dobilo būrio partizano V. Macijausko-Aitvaro atminimui.

Upninkai. Kryžius žuvusiųjų partizanų ir jų šeimų narių atminimui

Užusaliao seniūnijoje esančiame Svilonių miške 1947 10 21 žuvo DKA A rinktinės 6-ojo bataliono vadas K. Gurskas-Riešutas ir Žvirblio būrio partizanas Jonas Simanavičiaus-Mažylis.

Jonavos rajono miesteliuose taip pat išlikę pastatai, kuriuose veikė sovietinės represinės struktūros.

Pastate, kur šiuo metu yra **Panoterių mstl.** (Šilų sen.) biblioteka ir ambulatorija, buvo namas, kuriame 1944-1953 m. veikė Šilų valsčiaus NKVD-MVD-MGB poskyris ir sribų būstinė. 1945 m. pradžioje čia dirbo 28 sribai. 1947 m. rugpjūčio mėn. sribais dirbo 9 rusai ir 8 lietuviai. Liudininkų teigimu, Panoterių enkavedistai ir sribai buvo labai žiaurūs. Pastate vykdavo tardymai, vėliau suimtuosius perkeldavo į Ukmergės kalėjimą. Tarybiniais laikais pastatas sudegė.

Užusalių bibliotekos pastate pokaryje veikė Užusalių valsčiaus NKVD-MVD-MGB poskyris ir stribų būstinė. Tarp pastato ir cerkvės buvo niekinami Užusalių apylinkėse žuvusių DKA partizanų palaikai.

Pastate **Žeimiuose**, Sodų g. Nr. 2 / Kauno g. Nr. 9, 1940-1941 m. buvo Žeimių valsčiaus NKVD poskyris, o 1944-1953 m. čia veikė Žeimių valsčiaus NKVD-MVD-MGB poskyris ir stribų būstinė. 1945 11 stribų vadu paskirtas seržantas Mintelejevas. Netoli pastato buvo niekinami žuvusių Žeimių apylinkėse partizanų palaikai.

Apsižvalgę Jonavos rajone, pasukame į **Ukmergės rajoną**.

Ukmergėje, Vasario 16-osios ir Klaipėdos g. sankryžoje, 1994 m. rugsėjo mėn. atidengtas paminklinis akmuo šioje vietoje niekintų 1944-1954 m. Ukmergės r. žuvusių DKA ir VČA partizanų atminimui. Aikštėje buvo niekinti trijų 1948 02 26 Taujėnų vlsč. Kurklintiškių k. Petro Matuškevičiaus sodybos bunkeryje kautynėse žuvusių B rinktinės V-ojo bataliono štabo narių Papuošalo, Nemuno ir Ripkos, 1948 05 17 Bartkūnų k. žuvusių B rinktinės B. Zubraus-Erelio būrio partizanų Zubraus ir Lapo, 1949 09 12 Šešuolių vlsč. Mėgučių k. žuvusio B rinktinės 2-ojo bataliono 2 kuopos 4 būrio partizano Antano Gaižučio-Purienos, Švilpos bei 1948 07 26 Žemaitkiemio vlsč. Berzgainių k. žuvusio B rinktinės 1-ojo bataliono 1-ojo komandinio rajono vado Viktoro Meilaus-Šturmo palaikai.

1948 m. Kurpių g. buvusiam Vinco Justavičiaus name buvo įrengtas partizanų bunkeris. 1948 12 07 vakare Plieno rinktinės 5-ojo bataliono kuopos vadas Edvardas Miliukas-Bijūnas, Plieno rinktinės B. Jakubonio-Stiklo būrio partizanas Stasys Našlėnas-Sakalas ir partizanas Stasys Perokas-Plechavičius nuėjo į netoli esančią Ukmergės bažnyčią išpažinties. Matyt, buvo pastebėti, nes gruodžio 8-os rytą namą kuriamejie buvo apsistoję, apsupo MGB Ukmergės apskrities sk. ir MGB kariuomenės 137-ojo šaulių pulko operatyvinės-karinės grupės. Partizanai bandė trauktis, bet žuvo. Jų atminimui Daržų g. 2001 m. lapkričio mėn. atidengtas kryžius.

Pastate Kauno g. Nr. 3 1940-1941 m. buvo NKVD, vokiečių okupacijos metais - gestapas. Nuo 1944 m. Ukmergės aps. NKVD-MGB skyrius, veikęs iki 1955 (?) m. Pastatas ir teritorija aptverti tvora. Pagrindiniai vartai buvo prie pat Kauno g. Suimti žmonės kalinami pastato rūsyje įrengtoje areštinėje, tardomi pastato antrajame aukšte. Tardymuose dalyvaudavo ir iš Kauno atvykę NKVD-MGB darbuotojai: MGB ltn. Antonovas, MGBjaun. ltn. Batkevičius ir kt. Tardytoju dirbo žydas Lenskis. Iki 1949 m. lapkričio mėn. MVD skyriaus viršininku dirbo kpt. Damindavičius, nuo 1949 m. lapkričio mėn. MGB skyriaus viršininku - pik. Pachomyčev. Nuo 1955 m. pastate buvo Ukmergės r. milicijos poskyris, o antrame aukšte - KGB Ukmergės r. skyrius, veikęs iki 1991 m. Kieme 1948-1955 (?) m. niekindavo Ukmergės apylinkėse žuvusių partizanų palaikus. Vėliau juos užkasdavo įvairiose kiemo vietose, kartais sumesdavo į šalia pastato esantį šulinį. 1973 m. kieme kasant pamatus izoliatoriui, kieme buvo rasti žmonių kaulai. Jie rasti ir statant šalia pastato esantį viešbutį bei katilinę. 2003 m.

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

rudenį buvusio šulinio vietoje bandyta ieškoti čia užkastų žuvusiųjų palaikų. Deja, nesėkmingai. Matyt, pastato teritorijoje vykdant izoliatoriaus, katilinės ir viešbučio statybos darbus, užkasimo vieta buvo specialiai sunaikinta. Žinoma, kad čia liko užkasti 1948 m. Pabaisko vlsč. Savidonių k. žuvę B rinktinės 1-ojo bataliono 4 komandinio rajono vadas Jonas Grigas-Tigras, nežinomas partizanas bei sodybos šeimininkas Karolis Rinkevičius, 1950 m. sausio mėn. bunkeryje Alekso Matejevo vnk. Žemaitkiemio vlsč. Berzgainių k. žuvę B rinktinės 1-ojo bataliono 3 komandinio rajono žvalgybos viršininkas Kazys Morkūnas-Gluosnis ir partizanas Alfonsas Morkūnas-Diemedis bei 1950 03 23 Žemaitkiemio vlsč. Trakinių miške, prie Valtūnų k., žuvęs Plieno rinktinės Krieno-Bebro būrio vadas Vaclovas Papas-Piršlys. Kitus žuvusiųjų palaikus sribai ir enkvėdistai išveždavo ir užkasdavo Pivonijos šile.

Pastate Kauno g. Nr. 66 1946-1950 m. veikė Ukmergės aps. sribų bataliono būstinės štabas. Sribų batalionai Ukmergės apskrityje pradėti formuoti 1944 10 17. Jų vadu buvo paskirtas NKVD apskrities viršininkas P. Liutkus. 1945 m. Ukmergės aps. buvo virš 400 sribų, kurie suskirstyti į 7 būrius. Sribai turėjo 150 automatų, 331 šautuvą. 1945 m. spalio mėn. jie buvo ginkluoti 34 kulkosvaidžius. 1945 m. kovo mėn. sribų būstinės štabas perkeltas į kareivines. 1945 m. LSSR MVD ministro pavaduotojas P. Kapralovas pateikė duomenis, kad Ukmergės aps. sribai nukovė 576 partizanus, suėmė 376 partizanus, 416 partizanų rėmėjų, 361 jaunuolių, vengiančių mobilizacijos, ir 240 kitų civilių gyventojų. Suvestinėse nuo 1946 01 01 iki 1946 05 Olyra nurodomi šie duomenys: nukauti 89 partizanai ir jų rėmėjai, suimta 42 partizanai ir 30 partizanų rėmėjų. 1947 m. iš 346 sribų 109 buvo rusai, 12 - kitų tautybių. Dauguma jų buvo vietiniai gyventojai, 42 atvykę iš kitų Lietuvos vietų, 18 - atvykėliai iš Sovietų Sąjungos. Daugelis iki 20 m. amžiaus, 33 % iš jų buvo partiniai ir komjaunuoliai, virš 70 % kilę iš vidutinių valstiečių. Didelė dalis jų mažaraščiai, „nesugebėję suorganizuoti net aukšto politinio lygio komjaunimo susirinkimo“. Vykdam LKP(b) CK biuro 1948 08 27 nutarimą, vien iš Ukmergės aps. būrių kaip politiškai nepatikimi ir už ryšius su partizanais buvo pašalinti 32 sribai. 1950 m. Ukmergės aps. buvo 104 sribai, iš kurių 50 - rusai. 1952 m. Ukmergės valsčiuje sribais dirbo 11 lietuvių ir 31 rusas, o Ukmergės r. buvo 59 sribai, iš kurių daugiau kaip pusė buvo lietuviai. Jie buvo ginkluoti 6 kulkosvaidžiais, 24 automatais ir 30 šautuvų. 12 sribų saugojo Ukmergės rajono skyriaus pastatą, 31 sribas - 21 kolūkį.

Paupio g. stovėjo pastatas (statytas iki 1918 m.), kuriame pokaryje buvo Ukmergės NKGB-MGB kalėjimas. Šalia esančiame pastate (dabar Paupio g. Nr. 71) buvo sovietų armijos igulos štabas ir kareivinės. Iš čia kareiviai vykdavo į karines-čekistines operacijas, kurių metu suimti civiliai gyventojai ir partizanai buvo kalinami šalia buvusiam kalėjime. Iš kalėjimo organizuoti trys pabėgimai. Pirmasis įvyko 1945 m. vasario mėn. Tada iš jo pavyko pabėgti partizanams K. Ališausku—Spartakui ir S. Perokui-Plechavičiui. Antrasis pabėgimas įvyko 1948 (1949) m. žiemą. Tada iš kalėjimo pabėgo šeši partizanai: Vladas

Gribulis ir dar penki, kurių pavardės neišaiškintos. Trečiasis pabėgimas buvo apie 1952 m. Pojo kalėjimas likviduotas. Pastate iki 1970 m. veikė pieninė, o 1991 m. jis nugriautas.

Kelio Ukmergė-Anykščiai kairėje pusėje yra Ukmergės miesto naujosios **Dukstynos kapinės**. Jose iš įvairių Ukmergės r. užkasimo vietų 1989 ir 1990 m. buvo perkelti ir palaidoti 1944-1955 m. apskrityje žuvusių DKA ir VČA apygardų partizanų palaikai. Visų čia palaidotų partizanų atminimui 1991 m. rugsėjo mėn. atidengtas architekto Medardo Grigaliūno ir skulptoriaus Jono Žentelio suprojektuotas paminklas. Kapavietėje pastatyti Lietuvos kario kryžiai.

Pašilės mstl. pastate Pašilės g. 19, pokario metais buvo Pabaisko valsčiaus NKVD-MGB poskyris, sribų būstinė ir Pabaisko vlsč. administracija. NKVD-MGB poskyris įsikūrė kairėje pastato dalyje, administracija - dešinėje. NKVD vadu dirbo Sokolnikovas, sribams vadovavo Žukauskas. Pastato dalyje iš kiemo pusės buvo areštinė ir sribų vado Žukausko kabinetas. Antrajame pastato aukšte gyveno sribai. 1945 m. balandžio mėn. sribais dirbo 26 žmonės. Pastato kieme niekindavo apylinkėse žuvusių DKA partizanų palaikus, kuriuos vėliau nutempdavo į netoliese esantį pušyną ir užkasdavo. Užkasdavo negiliai, nes apie 1952 m. miestelio gyventoja Janina Suchotskaitė matė iš žemės kyšančias žmogaus rankas.

Prie **Pivonijos šilo** esančioje miesto dalyje, senojo Ukmergės-Vilniaus kelio kairėje pusėje, 1989 m. pastatytas tautodailininko Rimanto Zinkevičiaus padarytas kryžius šile užkastų 1944-1953 m. žuvusių DKA ir VČA partizanų atminimui.

Prasidėjus pirmajai sovietų okupacijai, 1940 m. Pivonijos šile (200 m. nuo kryžiaus gilyn į mišką) NKVD aukšta medine tvora atitvėrė apie 20 arų plotą. Jame pastatytas didelis medinis barakas, skirtas tardyti suimtiems Lietuvos gyventojams. Priešais pastatą pastatytos kartuvės. Šiame miške jau tą žiemą pradėti užkasinėti Ukmergės NKVD pastate nužudytų gyventojų palaikai. Prasidėjus Vokietijos-SSRS karui, nukankintųjų palaikai (ir vyrų, ir moterų) buvo atkasti, atpažinti ir palaidoti. Tai vykdė Ukmergės Šaulių sąjungos nariai, policijos savanoriai ir 1941 m. Birželio sukilėliai. Karo metu šile (apie 100 m. nuo kryžiaus) buvo iškirsta biržė ir padarytos tranšėjos. Į jas ir užkasdavo 1944-1955 m. Ukmergės aps. žuvusių partizanų palaikus. Juos taip pat užkasdavo ir šile stovėjusio kurhauzo virtuvės rūsyje. Pirmieji palaikai surasti 1989 07 29. Antrą kartą kasinėjimai vykdyti 1989 09 24. Trečiasis atkasimas vyko 1990 09 22. Kasinėjimo darbai ir palaikų radimas aprašytas G. Stankaičio paruoštoje ataskaitoje. Tikėtina, kad rasti ne visų čia užkastų partizanų palaikai.

Pirmas miestelis Ukmergėje, susijęs su DKA partizanais - **Deltuva**.

Pastate Vytauto g. Nr. 22 1944—1955 m. veikė NKVD-MGB valsčiaus poskyris ir sribų būstinė su KPZ, kurioje kalindavo suimtuosius. Iš čia sribai ir enkavedistai vykdavo į karines-čekistines operacijas, dalyvaudavo žmonių trėmimuose.

Netoli pastato esančioje aikštėje, priešais Deltuvos Švč. Trejybės bažnyčią, 2001 m. buvo pastatytas kryžius šioje vietoje niekintų 1944-1955 m. Deltuvos

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

apylinkėse žuvusių DKA ir VČA partizanų atminimui. Vėliau palaikus užkasdavo sode prie Deltuvos kirchės griuvėsių. 1989 09 24 dalyvaujant gydytojui A. Vilimui čia vyko kasinėjimai. Vietą nurodė gydytojas Piešina, gyvenęs name šalia kirchės. Kasinėjimų metu rasti dvidešimt aštuonių partizanų palaikai, tame tarpe Liepsnos būrio partizanai Vladas Aukštuolis-Vilkas, Izidorius Rėkutis ir Julius Stimburys-Skuja, žuvę 1946 08 07 Kukio sodybos bunkeryje Sabališkių k., Plieno rinktinės Stiklo būrio partizanas Vytautas Gipas-Liūtas, žuvęs 1949 05 18 d. Keručių dvare, ir B rinktinės 5-ojo bataliono 4-os kuopos partizanai Urbonas (Urbonavičius)-Gediminas, Albinas Lunys ir partizanas sl. Liūtas, žuvę, 1949 05 18 Juozapavos k., Algio būrio vadas Juozas Gavėnas-Sturmas, Daleckas ir partizanas Povilas Ketvirtis-Klebas, žuvę 1949 11 26 Trainių k.

Visų rastų partizanų palaikai buvo palaidoti Dukstynos kapinėse Ukmergėje.

Lyduokių mstl., Taikos g., 1998 m. vasarą pastatytas Lietuvos kario kryžius šioje vietoje užkastų 1945 07 18 netoli Lyduokių buvusiame Pimpių k. žuvusių partizanų Valerijono Butkaus-Tigro ir Antano Salčiūno atminimui. Kartu su partizanais žuvo šio kaimo gyventojas Ramonas, buvęs nepilno proto. Jo palaikus giminėms buvo leista išsikasti ir palaidoti Lyduokių kapinėse.

Šiose kapinėse palaidoti 1944 10 01 Lyduokių vlsč. Daropolio miške kautynėse su enkavedistais žuvę keturi A. Morkūno-Plieno būrio partizanai: Mykolas Sarulis, Rapolas Jakutis, Sarapinas Leiga ir Juozas Baniulis. Ant jų kapų pastatyti įvairūs antkapiniai paminklai.

Teigiama, kad partizanus išdavė pamiškėje, Minikių vnk., gyvenęs Navikas. Partizanų žuvimo vietoje, esančioje Ukmergės miškų urėdijoje, Želvos girininkijos Daratlaukio miško (Daropolio miško dalis) 7 kvart. 1 sklype, 2002 m. pastatytas metalinis kryžius.

1949 11 28 Plieno rinktinės būrio vadas Vytautas Strazdas-Bebras ir partizanai Jonas Grybauskas-Paukštelis ir Bronius Dūda-Narutis užėjo į **Jogvilų k.** pas vieną moteriškę vakarienės. Pavalgę partizanai išėjo link Juodausių k., bet pateko į pasalą Paukšteliui buvo pašautos kojos. Bebras mėgino išnešti jį ant pečių į laukus, bet, apšviesti raketos, abu buvo pastebėti ir žuvo. Palaikai atitempti į Jogvilius ir numesti Stasio Čepo kieme. Vėliau išvežti į Ukmergę ir išniekinti apskrities NKVD-MGB skyriaus kieme. Žuvimo vietoje 1992 m. rudenį V. Strazdo broliai pastatė kryžių.

1949 m. gruodžio pab. į **Juodkiškių k.** Tarulio sodybą užėjo partizanai. Gruodžio 30 d. rytą partizanams, buvusiems daržinėje įrengtame bunkeryje, Tarulienė taisė pusryčius. Šeimininkas išėjo į kiemą pasemti iš šulinio vandens ir pastebėjo, kad sodybą supa sribai. Šiems įėjus į daržinę, pasigirdo automatų serijos ir granatų sproginiai. Pasirodo, kai sribai įėjo į daržinę, iš bunkerio lipo apygardos vado pavaduotojas Vladas Ališauskas-Puškinas. Jam sribai peršovė krūtinę ir jis susmuko į bunkerį. Subėgę sribai ten sumetė granatas, ir partizanai žuvo. Bunkeryje žuvo apygardos vadas Alfonsas

Morkūnas-Plienai, štabo viršininkas Pranas Grigas-Geniukas, B rinktinės būrio vadas Bronius Medelskas-Krienas ir partizanas Bronius Dūda-Narutis. Partizanų palaikai nuvežti į Ukmergę ir niekinti apskrities MGB skyriaus kieme. Manoma, kad jie užkasti Ukmergės sąvartyne, Pivonijos šile. Žuvimo vietoje 1997 m. buvo atidengtas paminklinis akmuo. 2001 m. pritvirtinta juodo granito atminimo lenta¹⁷.

Nuotekų k. buvusioje Burokų sodyboje 2005 07 23 pašventintas kryžius DKA partizanų ryšininkų ir rėmėjų Vlodo bei Bronislavos, antisovietinio judėjimo dalyvių Antano, Edvardo ir Jono Burokų atminimui.

1948 m. iš **Pabaisko mstl.** klebonijos iškrausčius kleboną, pastate iki 1953 m. veikė Pabaisko valsčiaus MGB poskyris ir sribų būstinė. Stribais dirbo Leonas Andrikonis, Vincas Belickas ir kt.

1948-1953 m. valsčiuje žuvusių partizanų palaikai buvo niekinami keliuko tarp klebonijos ir Šv. Trejybės bažnyčios dalyje, prie šoninių (pietinių) šventoriaus vartelių. Vieta buvo parinkta ne atsitiktinai. Iš antrojo pastato aukšto sovietinių represinių struktūrų darbuotojai stebėdavo pro niekinamus partizanų palaikus praeinančių vietinių žmonių reakciją. Vėliau partizanų palaikus užkasdavo netoli klebonijos buvusiam Viktorkos upelio šlaite arba Pabaisko žvyrduobėse (1 km nuo Pabaisko, link Žūklių k.). 1954 m. pastate įsikūrė Pabaisko mokykla. Viktorkos upelis tarybiniais metais buvo užtventtas.

Pivonijos seniūnijos Bartkūnų k. Radzevičiaus sodybos klojime partizanai buvo pasidarę bunkerį. 1948 05 17 į jį atėjo trys B rinktinės B. Zebraus-Erelio būrio partizanai. Apie tai kažkas pranešė Pabaisko stribams. Partizanai, išėję iš bunkerio, prie miškelio pateko į sribų paruoštą pasalą, bet iškart atidengė ugnį ir bandė atsitraukti, tačiau du iš jų – Juozapas Algirdas Rukša-Zubrus. ir Antanas Radzevičius-Lapas žuvo. Trečiasis Jonas Pečiulis-Kurmis buvo sužeistas ir suimtas.

Partizanų žuvimo vietoje 1999 06 27 atidengti kryžius ir paminklinis akmuo. 2005 m. pavasarį ant paminklinio akmens pritvirtinta juodo granito atminimo lenta¹⁸.

Buvusiame **Grauziečių k.**, prie Šleketo sodybos, 1948 10 05 žuvo Plieno rinktinės Erelio-Zebraus būrio partizanas Kostas Župka. 1949 10 25 prie Masalskio sodybos žuvo apygardos štabo žvalgybos skyriaus vadas Jonas Župka (Kosto tėvas). Kadangi

Paminklas Juodkiškių kaime

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

operaciją vykdė MGB Ukmergės apskrities skyrius, tikėtina, kad žuvusiųjų palaikai buvo nuvežti į Ukmergę. 1999 11 25 buvusio kaimo vietoje, prie pat Vilniaus-Ukmergės magistralės, ant kalniuko, žuvusiųjų atminimui atidengtas atminimo ženklas.

Šešuolių mstl., į buvusią kleboniją 1945 m. spalio mėn. atsikraustė SA įgula, kuri greit persikėlė į mokyklą. Kartu pastate buvo ir valsčiaus NKVD poskyris, kuris ten veikė iki 1953 m. Suimtieji buvo kalinami namo rūsyje. Čia enkavedistai sudarinėjo ištremiamų žmonių sąrašus, vykdavo akistatos, kurių metu kai kurie suimtieji buvo atvežami net iš Ukmergės kalėjimo. NKVD viršininku dirbo kpt. Siniutinas, enkavedistais - kpt. Biržys, lttn. Karabanovas, Orlovas ir kt. Kpt. Biržys vadovavo Šešuolių sribams 1945 04 14 Šeibokų miške Buivydžių k. vyrų nužudymo operacijoje. Liudininkų teigimu, šis enkavedistas nužudė virš 40 suimtųjų. Priešais pastatą buvo niekinami Šešuolių apylinkėse žuvusių DKA partizanų palaikai. Teigiama, kad vėliau juos sumesdavo į kieme buvusį šulinį.

S. Černiauskienei priklausančiame pastate jau 1944 m. vasarą šeimininkavo sribai ir SA garnizono kareiviai. Vėliau čia įrengta ir valsčiaus NKVD-MGB poskyrio areštinė, kurioje buvo kalinami suimti civiliai gyventojai, DKA partizanai bei partizanų ryšininkai ir rėmėjai.

Prie pastato sribai, buvęjame iki 1953 m., niekindavo Šešuolių apylinkėse žuvusių partizanų palaikus, kurios vėliau užkasdavo šalia pastato buvusiuose apkasuose. Žinoma, kad čia buvo užkasti partizanų būrio vadas Jonas Pažūsis-Dagys ir partizanas Stasys Zaremba-Beržas, žuvę 1947 02 07 H. Šmigelskienės sodyboje Beržalotos k. Tikėtina, kad čia galėjo būti užkasti Plieno rinktinės Vėtros būrio partizanų Jono Keburio-Dobilo, Igno Masiuko-Uosio (Marytės), žuvusių 1947 12 26 Mišniūnų k., bei dešimt kitų 1944-1950 m. žuvusių partizanų palaikai.

Partizanų niekinimo vietoje S. Černiauskienės iniciatyva ir lėšomis 1999 m. vasarą atidengtas Jono Račelio ir Leono Leigos padarytas kryžius. Kryžmėje pritvirtinta 1925 m. Prano Račelio padaryta Nukryžiuotojo skulptūrėlė, kurią visą tą laiką saugojo S. Černiauskienė.

Ne kartą Šešuolių mstl. buvo puolamas A. Morkūno-Plieno vadovaujamų partizanų. Kautynėse dažniausiai nukentėdavo vietiniai enkavedistai bei sribai.

Prie įėjimo į Šešuolių kapinės stovi Atgimimo pradžioje atidengtas kryžius¹⁹. 1945 07 28 šioje vietoje, nenorėdamas pasiduoti gyvas, susisprogdino Plieno rinktinės A. Vaičiūno-Skirmanto būrio partizanas Nikodemas Bradulskas-Alksnis. Kadangi jo palaikai buvo labai sudarkyti, o sribai negalėjo atpažinti, jie buvo palikti šalia žuvimo vietos esančiuose apkasuose. Partizanai žuvusiojo palaikus pavogė ir palaidojo Šešuolių kapinėse. Ant kapo pastatytas antkapinis Lietuvos kario kryžius. Šalia esantis toks pats kryžius žymi nežinomo partizano kapą.

Kapinėse iškilmingai palaidoti 1993 m. prie buvusio Šešuolių valsčiaus sribų būstinės kasinėjimų metu rastų žuvusių partizanų Dagio ir Beržo palaikai. Jų kapą

žymi antkapinis kryžius, o žuvimo vietoje **Beržalotos k.** 1999 06 22 pastatytas atminimo ženklas.

1946 01 20 Ukmergės aps. MGB skyriaus Želvos miestelio operatyvinis punktas iš informatorių gavo duomenų, kad apie 50 Alfonso Morkūno-Plieno ir Povilo Švelniko-Voldemaro būrių partizanų yra bunkeryje Sičiūnų k., keletas partizanų-Motiejūnienės name esančiame bunkeryje. 1946 01 21 partizanus apsupo karinė grupė. Mūšio metu **Gursčių k.** apylinkėse žuvo 14 partizanų, tame tarpe vokiečių vėliavnešys, sudeginti 2 vienkiemiai ir 3 kluonai. Karinės operacijos metu iš partizanų buvo paimta Trispalvė, ginklai, štabo dokumentai (įsakymai, atsišaukimai), tame tarpe Žalio Velnio 1945 12 01 įsakymas Nr.1/19. Žuvusiųjų kūnai nuvežti ir išniekinti Želvos mst.

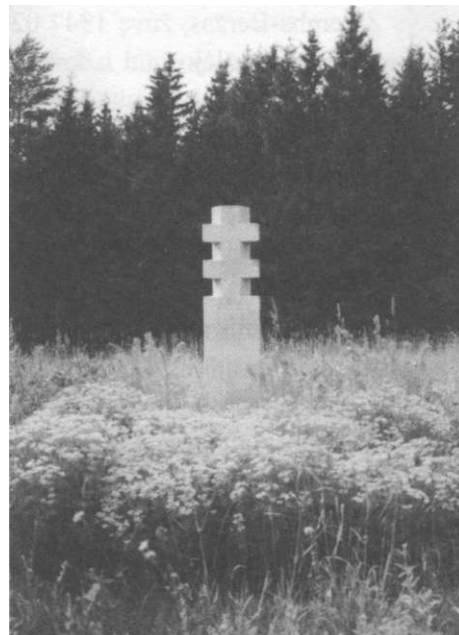
Žuvusių partizanų atminimui kautynių vietoje **Kazimieravos k.** 2001 09 23 atidengtas kryžius.

Vepriuose, pastate Ukmergės g. Nr. 7 / Jaunimo g. Nr. 1, nuo 1945 m. veikė sribų būstinė. Iš čia sribai vykdavo į karines-čekistines operacijas, dalyvaudavo žmonių trėmimuose. 1945 m. balandžio mėn. sribais dirbo 28 žmonės. 1945 11 24 Veprių sribai suėmė A rinktinės partizanų būrio vadą Vincą Daraškevičių-Trenksmą, sodybos šeimininkus Moniką ir Andrių Morkūnus, pas kuriuos buvo apsistojęs V. Daraškevičius. Kartu suimta dar virš 10 žmonių.

1946 m. kovo mėn. apie 80 DKA partizanų surengė reidą per Gelvonų, Veprių, Pabaisko ir Žaslių valsčius, ketindami nuo Čiobiškio, Neries krantais, žygiuoti iki Jonavos. Pakeliui jie nukovė kelis Gelvonų sribus, užėmė Veprių miestelį, bet tuo metu Veprių sribai buvo išvykę į Ukmergę.

Vykdant VKP (b) CK biuro 1948 08 27 nutarimą vien iš Ukmergės apskrities sribų būrių kaip politiškai nepatikimi ir už ryšius su partizanais buvo pašalinti 32 sribai, tame tarpe Veprių sribas Gailevičius, kuris perdavinėjo partizanams žinias ir iš kitų sribų nupirktus šovinius.

Veprių miestelio aikštėje 1993 m. pastatytas Romo Petrausko sukurtas paminklas šioje vietoje niekintų 1945 03 02 Upninkų vlsč. Gudonių k. Karolio Stepšio sodyboje mūšyje su sovietinės įgulos kareiviais žuvusių 19-os Žalio Velnio rinktinės Slyvos būrio partizanų atminimui.

Atminimo ženklas partizanų Dagio ir Beržo žūties vietoje. Autorius dizaineris Romas Navickas. Pastatytas 1999 06 22.

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

Vėliau partizanų palaikai buvo užkasti „kapčiuose“ prie Veprių kapinių. Partizano Z. Cesiūno-Sakalo palaikus tėvas išvogė ir palaidojo Čiobiškio kapinėse.

1989 m. vasaros pabaigoje partizanų palaikai buvo atkasti ir palaidoti Veprių kapinėse. Ant kapo pastatytas antkapinis paminklas.

Veprių valsčiuje yra žuvę ir daugiau DKA partizanų, tačiau jų žuvimo vietos nėra įamžintos. Žinoma, kad 1945 06 21 Babensko sodyboje Medinų (Medinėlių) k. žuvo A rinktinės Trenksmo būrio partizanai Viktoras Akunis-Sakalas, Boleslovas Babenskas-Lakštingala ir jo duklė. 1945 m. liepos mėn. žuvo Plieno rinktinės Šalnos būrio partizanai Justinas Palaima-Vanduo, Tarzanas ir Silvestras Palaima-Vairas.

Žuvusiųjų atminimas įamžintas paminkle, pastatytame Nėries upės pakrantėje Jonavoje.

Vidiškių mstl. Ukmergės g-jė yra kultūros namai. Vietoje jų pokaryje stovėjo pastatas, kuriame buvo sribų būstinė. Stribai į ją atsikėlė 1946 m. iš Žemaitkiemio. Suimti žmonės buvo kalinami rūsyje. Pastate vyko tardymai. Netoli pastato esančioje aikštėje, prie bažnyčios, buvo niekinami Žemaitkiemio ir Vidiškių apylinkėse žuvę DKA B rinktinės ir VČA partizanai, kuriuos užkasdavo netoli sribų pastato buvusioje dauboje. Vietiniai prisimena, kaip baisiai buvo tyčiojamosi iš žuvusiųjų. 1947 m. rugpjūčio mėn. B.Vijūno sodyboje Radiškių k. žuvusiam Antanui Augliui-Klajūnui tarp kojų buvo prikišta popieriaus, apipilta benzinu ir uždegta. Niekinimo vietoje prie Švč. Trejybės bažnyčios 1989 m. atidengtas kryžius.

Kaip jau minėta, dabartinės Vidiškių mokyklos dešinėje išlikusi dauba, kurioje buvo užkasami Žemaitkiemio vlsč. ir Vidiškių parapijoje žuvusių DKA ir VČA partizanų palaikai, tame tarpe 1946 08 08 bunkeryje Juodkiškių k. žuvę keturi, 1947 01 27 Rundžių k. A. Stričkos sodyboje žuvę keturi N. Liškausko-Beržo būrio vyrai, 1947 04 12 Butkiškių k. žuvę Plieno rinktinės kuopos vadas Albinas Gražys-Pipiras, būrio vadas Karolis Griškevičius-Putinas ir partizanas Petras Gumbaragis-Kardas, 1947 06 01 prie Žydros Prauslių k. žuvę B rinktinės štabo būrio vadas Feliksas Jutas-Bimba, Liepa, skyriaus vadas Mykolas Dūda-Kardas, Dirsė ir partizanas Antanas Lengerdas-Jokeris, 1948 02 10 Juodžiūnų k. Kapočiaus sodyboje žuvę I-ojo bataliono štabo ginklų sandėlio vedėjas Karolis Morkūnas-Klevas ir ūkio dalies vadas Juozas Šmačiukas-Čerka bei kiti 1946-1949 m. įvairiose vietose žuvę partizanai.

1989 m. rugpjūčio mėn. užkasimo vietoje vyko kasinėjimai, kurių metu rasti dvidešimt vieno žuvusiojo palaikai, kurie rugpjūčio 5 d. iškilmingai palaidoti Dukstynos kapinėse. Dalis palaikų liko šioje vietoje, kadangi virš jų buvo nuteistas Vidiškių-Jasiuliškių kelias. Jų atminimui Lietuvos Laisvės Sąjūdžio Vidiškių skyriaus narių iniciatyva ir lėšomis 1990 08 26 atidengtas Jono Virbalo sukurtas koplytstulpis.

Vyčio kryžiaus ordino kavaliarius, dimisijos pulkininkas, kovotojas prieš sovietų santvarką monsinjoras Alfonsas Svarinskas 22 metus, praleistus lageriuose, mąstė apie žuvusių draugų ir vienminčių įamžinimą. Taip susikristalizavo Mūšios miško parko

DKA partizanams šalia kunigo tėviškės **Kadrėnų k.** idėja. Kovotojai už Lietuvos Laisvę buvo religingi, tad labiausiai tiko kryžiaus keliai su 14 kryžių, pastatant po atskirą kryžių kiekvienam batalionui, apygardos vadams ir Prisikėlimo kryžių. Idėja pradėta įgyvendinti 1993 m. Darbai tęsiasi iki šiol. Kelio Ukmergė-Anykščiai kairėje pusėje yra Parko informacinė rodyklė ir kryžius visų, žuvusių už Lietuvos Laisvę 1940-1990 m., atminimui.

Kelyje Ukmergė-Anykščiai, prie posūkio į Kadrėnų k., pastatytas kryžius iš šio kaimo kilusių ir žuvusių partizanų atminimui.

Kurklintiškių k., Petro Matuškevičiaus sodyboje, buvo įruoštas partizanų bunkeris. 1948 02 25 vakare į sodybą ėjo trys DKA B rinktinės 5-ojo bataliono būrio partizanai. Netoli sodybos, miškelyje, pamatė žmogų. Pasikalbėjo, ar nėra sekami, tačiau pasiliko nakvoti gyvenamajame name įrengtame bunkeryje. Iš ryto sodybą apsupo Ukmergės aps. MGB skyriaus ir Taujėnų vlsč. poskyrio sribai, kurie padarė kratą tačiau bunkerio nerado. Jau ruošėsi išeiti, bet pamatė, kad juda priemenėje miltų dėžė. Pirmasis buvo nušautas iš bunkerio beišlipantis 5-ojo bataliono štabo reikalų tvarkytojas Stepas Zalagėnas-Ripka. Vėliau į bunkerį buvo sumestos granatos, kurios sprogdamos nužudė dar dujame buvusius partizanus. Žuvo 2-osios kuopos vadas Alfonsas Tušas-Papuošalas ir jo brolis 1-os kuopos vadas Kazimieras-Nemunas. Partizanų palaikai buvo nuvežti į Ukmergę, vėliau užkasti Pivonijos šile.

Kadrėnai. DKA Partizanų parko fragmentas.

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

Sodybos šeimininkas suimtas, teistas, mirė lageryje, žmona su dukra ištremtos.

Žuvimo vietoje Tušų sūnėno Albino Strielčiūno rūpesčiu 2001 m. rudenį atidengtas paminklas.

Skabeikių k. buvusioje Jakubonių sodyboje 2005 07 10 atidengtas kryžius Plieno rinktinės 5-ojo bataliono vado Broniaus Jakubonio-Stiklo, jo brolio partizano Stasio Jakubonio ir Skabeikių k. gyventojų Petro Valeikos, kurio namuose žuvo Stiklas, suimto 1949 10 10, atminimui.

Želvos mstl. dabartiniame mokyklos bendrabutyje, 1941 m. veikė getas. Vokiečių okupacijos laikotarpiu pastate buvo laikomi rusų karo belaisviai. 1944 m. vasarą jame jau veikė valsčiaus NKVD poskyris ir sribų būstinė. 1945 m. balandžio mėn. sribais čia dirbo 32 žmonės. Rūsyje kalindavo dėl politinių motyvų suimtus asmenis. Šalia pastato buvusiam ūkiniame priestate (šiuo metu nugriautas) buvo daboklė. Kieme niekindavo Želvos valsčiuje žuvusių partizanų palaikus. Poskyris veikė iki 1953 m.

1944 08 30 apie 40 balninkiečių būrys puolė Želvos valsčiaus NKVD poskyrio pastatą paskui kalėjimą (daboklę), norėdami išvaduoti suimtuosius. Antrą kartą Želva buvo pulta 1944 10 24. 1945-1946 m. Želvos valsčiuje DKA partizanai dažnai įviliodavo į pasalas sribus ir juos sunaikindavo. Partizanai susirinkdavo žuvusių sribų ginklus, kurių jiems labai trūko. 1946 07 27 pasaloje netoli Želvos jie, vadovaujami Mindaugo ir Voldemaro, sunaikino 13 sribų. Vietiniai žmonės prisimena labai bjaurų sribų Glasinską.

Partizanų palaikus niekindavo ir miestelio centre esančioje turgaus aikštėje. Vėliau juos per kalnelį, kuris tuo metu nebuvo apstatytas pastatais, nutempdavo į žvyrduobes už žydų kapinių ir ten užkasdavo. Šioje vietoje buvo užkasti 1944 12 01 Bastūnų k. apylinkės Adomiškio miške žuvę Žalio Velnio būrio partizanai Antanas ir Juozas Jackūnai, 1945 03 19 Sauginių k. žuvę Stasys Guzelis-Kirka ir vokiečių vardu Gustavas, vienuolika 1945 08 17 Rubikonių k. žuvusių Vanago būrio grupės partizanų, 1945 08 28 Markūno sodyboje Bajorų k. S. Grinevičiaus-Vanago būrio partizanai Bronius Kalesnykas-Dūmas, Ignas Morkūnas ir Mykolas Šelgūnas-Jazminas, 1945 09 08 d. Rubikonių k. grupės vadas Stasys Grinevičius-Vanagas ir partizanų ryšininkė Zofija Pagalytė-Ramunė, Rožytė, 1946 01 22. Gursčių k. žuvusių 14-a A. Morkūno-Plieno ir Voldemaro būrių partizanų, septyni 1946 05 13 Daubariškių ir Marguolių k. apylinkėse prie Malės ežero žuvę partizanai, 1946 m. birželio mėn. žuvę A. Morkūno-Plieno būrio partizanai Kostas Morkūnas-Perkūnas ir Vincas Vaičiūnas-Dagilis, 1946 08 05 Magulių k. bunkeryje žuvę Plieno rinktinės partizanai Vaclovas Grigas ir Antanas Paškevičius-Basanavičius, Genys, 1947 08 04 Mateikiškių k. žuvę Plieno rinktinės P. Grūzdo-Vėtros būrio partizanai Pranas Motiejūnas-Sakalas, Bronislovas Rokas-Aidas, 1947 10 30 Skripėtiškių k. bunkeryje, žuvę B rinktinės Vėtros būrio partizanai Stanislovas Šalkauskas-Bimba, Regina Duškevičiūtė-Snaigė ir Jonas Pleskus-Purienas, 1951 06 26-27 Rubikonių k. žuvę K. Puodžiūno-Titnago

Paminklas Želvoje

būrio partizanai Alfonsas Purlys-Ožys ir partizanas slapyvardžiu Žalvaris, keturi 1951 09 26 Ažumakio miške žuvę B rinktinės Titnago būrio bei dvidešimt šeši 1945-1953 m. žuvę partizanai.

1991 m. pastatytame architekto Henriko Šilgalio paminkle įrašytos ne tik šių, bet ir kitų Želvos valsčiuje žuvusių partizanų pavardės.

Daubariškių k. pastatytas kryžius žymi partizanų žuvimo vietą. 1946 05 13 į Daubariškių-Marguolių k. apylinkes buvo pasiųsta MGB žvalgybinė paieškos grupė. Prie Malės ežero ji aptiko penkis DKA partizanus. Susišaudymo metu visi penki vyrai žuvo.

Kaimo kapinaitėse yra dar du partizanų kapai. Čia slapta palaidoti 1945 m. žuvę Stanislovas Navikas ir Povilas Rokas-Vasaris.

Šilininkų k. Jono Giedraičio sodyboje buvo įrengtas bunkeris. 1947 09 27 Molėtų vlsč. MGB poskyriui buvo pranešta, kad jame yra aštuonių partizanų ir ryšininkų grupė. Bunkerį apsupo 15-os emgėbistų grupė. Kautynėse žuvo B rinktinės būrio vadas Juozas Petronis-Audra, trys jo būrio partizanai ir ryšininkė Marija Šveinickaitė. Partizanų palaikus išvežė į Molėtus atpažinimui.

Apžvelgsime Ukmergės rajone **ir Žemaitkiemio miestelį.**

Miestelyje buvo du pastatai, kuriuose veikė sovietų represinės struktūros. Vienas jų išlikęs ir dabar. Tai Pavasario g. Nr. 1. Jame 1944-1946 m. buvo Žemaitkiemio valsčiaus sribų būstinė. 1945 m. balandžio mėn. sribais čia dirbo 28 žmonės, jiems vadovavo lt. Šutas. Žinoma, kad sribu dirbo Vladas Šalčiūnas. 1946 m. sribai išsikėlė į Vidiškes.

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

Kitas pastatas buvo šalia minimo, dabartinės klebonijos vietoje, S. Misiūno a. Nr. 1. Nuo 1944 m. jame veikė valsčiaus NKVD-MGB poskyris. Suimti žmonės buvo laikomi kambaryje, kuriame degindavo šiukšles. Liudininkų teigimu, enkavedistai čia buvo iki 1953 m. Vėliau pastatas nugriautas.

1945 m. pavasarį miestelį puolė N. Liškausko-Beržo partizanų būrys. Puolimo tikslas buvo netikėta netikėta ugnimi pasitikti atvykstantį iš kitų įgulų kareivių pastiprinimą, duoti pavojaus signalą ir pasitraukti. Ne kartą miestelį puolė ir A. Morkūno-Plieno vadovaujami partizanai.

Prie pastato esančioje aikštėje buvo niekinami žuvę Žemaitkiemio apylinkėse DKA partizanai. Pirmieji palaikai čia pamesti jau 1945 m. vasaros pabaigoje. Tai buvo Žemaitkiemio mokytojas, Vanago būrio partizanas Viktoras Strazdas-Finas, sovietinės įgulos kareivių 1945 m rugpjūčio mėn. pabaigoje nušautas Rundžių k.

Žinoma, kad šioje vietoje taip pat buvo niekinti 1946 05 23 Piliakalnio k. bunkeryje žuvę Žalio Velnio rinktinės A. Miklušio-Aro ir Bebro būrių partizanai Viktoras Aukštuolis-Smauglys, Albinas Džiautas-Kęstutis ir Jonas Džiautas-Erelis, 1949 05 11 Valų k. miško bunkeryje žuvę penki B rinktinės partizanai bei kiti. 1998 m. pastatytas paminklas aikštėje niekintų žuvusių B rinktinės partizanų atminimui.

Kur užkasdavo žuvusiuosius - nežinoma.

Avižienių k. 2001 07 06 atidengtas kryžius netoli šio kaimo buvusiam Birželių vienkiemyje gimusių, augusių ir gyvenusių būsimųjų DKA partizanų brolių Broniaus, Kazio, Juozo ir sesers Vandos Morkūnų atminimui. Visi jie žuvo partizaniniame judėjime. Tėvas Adomas buvo nužudytas sribų. Kryžiuje esančioje atminimo lentoje iškaltos ir kitų Žemaitkiemio vlsč. žuvusių DKA partizanų vardai ir pavardės, tačiau tai ne visi žuvę šio valsčiaus kovotojai.

1947 06 18 netoli Gruodžių k. įvyko susišaudymas tarp partizanų ir enkavedistų. Partizanams pavyko pasitraukti. Vėliau jie pasigedo savo bendražygio Prano Latvio-Spragtuko. Pradėję ieškoti, rado mirusį po šakomis miške. Matyt, buvo sužeistas ir pasislėpė. Partizanai žuvusiojo palaikus palaidojo miške. 1991 m. palaikus surado sūnėnas Stasys Širvinskas ir palaidojo **Martinonių k.** kapinėse, šalia sūnaus. Ant kapo 1991 m. pastatytas Lietuvos kario kryžius.

Daugelio Ukmergės rajone pastatytų kryžių iniciatorius monsinjoras Alfonsas Svarinskas. Jų autorius tautodailininkas Pranas Kaziūnas.

Dabar apsižvalgysime **po Anykščių rajoną.**

Kurklių mstl. išlikusiame pastate Ukmergės g. Nr. 6 (dabartinėje vaistinėje) 1944-1953 m. veikė Kurklių sribų būstinė su KPZ rūsyje, kur kalindavo suimtuosius. Priešais pastatą buvo niekinami Kurklių apylinkėse žuvusių partizanų palaikai.

1945 06 27 rytą saulei tekant, **Trakinių miške** esančią Aro būrio partizanų, vadovaujamų Alfonso Bagdono-Erelio, stovyklą apsupo NKVD kariuomenės 137-ojo šaulių pulko 1-ojo bataliono kareiviai. Kautynėse, dabar vadinamose Trakinių mūšiu,

priešas partizanus išstūmė į Trakinių kaimo lygumą, kur jie buvo apšaudyti iš kulkosvaidžių. Čia daugelis ir buvo nukauti. Keli partizanai žuvo prie Maskoliškio k. Mūšio metu sudegintos septynios Maskoliškių ir dvi Trakinių kaimų sodybos. Vietinius gyventojus sovietų kareiviai atvarė prie žuvusiųjų. Buvo liepta palaikus sukrauti į vežimus, nuvežti į Kurklius ir suguldyti aikštėje. Po keleto dienų palaikai buvo užkasti Moliakalnio kalno papėdėje.

1989 06 24 vyko partizanų palaikų paieška. Jos metu prie Moliakalnio kalno rasti trisdešimt penkių Aro būrio partizanų palaikai. Kelio Kurkliai-Anykščiai (4-5 km už Kurklių) miškelyje buvusių bulvių duobėse rasti užkasti 1949 07 12 **Šilo miške** dviejuose bunkeriuose netoli **Užušilių k.** kautynėse su Kurklių, Anykščių ir Kavarsko sribais žuvusių DKA štabo viršininko Jono Juro-Žilvičio, apygardos štabo informacijos viršininko Igno Leščiaus-Šalteksnio, 4-os kuopos vado Petro Kuktos-Girininko, būrio vado Antano Šulsko-Nemuno, Nemunėlio ir dar trijų partizanų palaikai. Visi jie iškilmingai palaidoti Naujosiose Kurklių (Viliaudiškių) kapinėse. Kapavietėje 1989 m. spalio mėn. atidengtas antkapinis paminklas. Buvusių užkasimo vietą prie Moliakalnio kalno žymi pastatytas betoninis kryžius.

Iš Anykščių persikeliame į **Molėtų rajoną**.

Dar 1943 m. Šiaudžių pradinės mokyklos mokytojas atsargos lt. Karolis Jočys-Griausmas suorganizavo Giedraičių krašto savigynos būrį, kuriame buvo Karolis ir Stasys Jočiai, Antanas, Jonas ir Kazimieras Jastremskai, Kazimieras Virgailis, Matas Garliauskas, Antanas Staikūnas, Pranas Krupauskas ir Petras Gruzdas.

1944 m. gegužės mėn. būrio partizanai davė priesaiką, kurią priėmė Giedraičių kapelionas kun. Šatas. Buvo įrengti du bunkeriai: vienas - Merkiškių miške, kitas - Merkiškių k. Jastremskų sodyboje, po svirnu.

Žuvus vadui K. Jočiui, likę partizanai tapo Povilo Švelniko-Voldemaro būrio nariais.

1944 m. Lietuvos kariuomenės kapitonas Jonas Katinas suorganizavo 65-70 partizanų būrį, kuris veikė Dubingių, Giedraičių ir Molėtų valsčiuose. Būrį sudarė trys skyriai: 1-ojo skyriaus vadu buvo paskirtas Petras Gruzdas-Vėtra, 2-ojo - Bronius Mateika (Motieka), 3-ojo - Bronius Dabužinskas-Plienai.

1944 11 11 NKVD kariuomenė apsupo Didžiokų ir Pūsčios miškus, kuriuose bazavosi partizanų būrys. Kautynėse žuvo partizanų būrio vadas kpt. Jonas Katinas-Vanagas, Kapitonas, jo adjutantas Bronius Mateika (Motieka) ir partizanas Jonas Mateika (Motieka). Žuvusiųjų palaikai buvo užkasti Kazokų miške. 1991 m. palaikai atkasti ir palaidoti Molėtų kapinėse.

Po 1945 m. vasarą įvykusių Jaurų kautynių, partizanų būrį, veikusį Molėtų, Giedraičių ir Želvos valsčiuose subūrė Petras Gruzdas-Vėtra. Jame partizanavo Antanas Didžiulis-Girėnas, Leonas Guobys-Putinas, Kazys Dabužinskas-Plienai, Česlovas Lesnikauskas-Ažuolas. Partizanai priklausė DKA. Būrio partizanai 1946-1949 m. su pertraukomis gyveno bunkeryje Šešolkų miške netoli Skrebulių kaimo.

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

Pirmas miestelis, kurį aplankysime Molėtų rajone – **Giedraičiai**. Čia jau 1944 m. vasarą raudonų plytų, dviejų aukštų name, esančiame netoli bažnyčios, Vilniaus g. Nr. 42, kuris prieškaryje priklausė žydui Jankeliui, įsteigtas Giedraičių valsčiaus NKVD-MGB poskyris. Kartu buvo sribų būstinė. Pastate vyko tardymai ir kankinimai. Suimtieji buvo kalinami rūsyje. Stribais čia dirbo Treinys, Triškai, Semionovas bei kiti. Liudininkų teigimu, Triškai ir Semionovas buvo ypatingai žiaurūs. 1947 08 22 ataskaitoje A. Sniečkui CK organizatorius Goriunovas rašė, kad Giedraičių valsčiuje iš 25 sribų nėra nė vieno lietuvių. 1948 m. lapkričio mėn. jau yra nurodoma, kad stribais Giedraičiuose dirba 4 lietuviai ir 13 rusų.

Giedraičių partizanai 1944 m. rugpjūčio mėn. surengė pasala valsčiaus stribams. Kautynių metu buvo išlaisvinti suimti jaunuoliai. Vėliau tokių pasalų buvo ir daugiau, tačiau stribai tapo atsargesni.

Giedraičių apylinkėse žuvusių partizanų palaikus niekindavo priešais NKVD-MGB pastatą šalia šv. Baltramiejaus bažnyčios varpinės. 1989 m. žuvusiųjų giminės savo lėšomis šioje vietoje pastatė medinį kryžių, kurį išdrožė Kęstutis Gediminskas.

Vėliau žuvusių ir NKVD-MGB pastate nukankintų žmonių palaikus užkasdavo šalia miestelio buvusiose žvyrduobėse. 1990 m. žuvusiųjų giminių iniciatyva (organizatorė A. Aukštakojytė-Stražinskienė) šioje vietoje užkastiems Lietuvos partizanams atidengtas raudono granito paminklas. Žinoma, kad čia buvo užkasti Jonas Sakalis-Sakalas, Pupų Dėdė, žuvęs 1945 m., Antanas Vilūnas-Kęstutis, žuvęs 1945 06 23 Alionių k., 1945 07 12 Juozapuvkos k. žuvę penki V. Petkevičiaus būrio partizanai, Plieno rinktinės Vanago būrio partizanas Stasys Jočys, žuvęs 1945 08 17, Jonas Zaremba ir nežinomas partizanas (archyvinuose dokumentuose nurodomas Čepas), žuvę 1946 02 13 Pusnės k., Juozas Mečkauskas-Didžiulis, žuvęs 1946 02 16 Molėtų vlsč., Skrebulių k., Antanas Didžiulis-Girėnas, Ažuolas, žuvęs 1945 11 19 Ožkinių k., K. Jocio-Griausmo būrio partizanas Antanas Jastremskas-Vanagas, žuvęs 1946 03 05 (15) kautynėse ties Paežerių k., P. Švelniko-Valdemaro būrio partizanas Vladas Aukštakojis-Briedis, žuvęs 1946 06 03, S. Griniaus-Vanago būrio partizanas Adomas Jasevičius-Voldemaras, žuvęs 1946 11 23 Kasparavos k., Antanas Baranauskas-Gediminas ir S. Skebas, žuvę 1946 m., 1950 10 14 Šupienių k. žuvę Titnago rinktinės partizanai Rūdėnai: Alfonsas-Papartis ir Benediktas-Bijūnas.

Paežerių k., Jastremskų gimtosios sodybos vietoje, 2005 m. pastatytas atminimo ženklas šios šeimos narių, kovojusių dėl Lietuvos laisvės, atminimui.

Pusnės k. kapinėse buvo palaidoti 1945 03 19 Sauginių k. žuvę partizanai Stasys Guzelis-Kirka ir vokietis Gustavas.

Seniūnijoje yra dar keletas vietų, kuriose žuvo partizanai, nors jos ir nėra įamžintos.

Traukiantis iš **Skrebulių k.** esančios pradinės mokyklos, 1950 04 01 žuvo (nusišovė) partizanų būrio, veikusio Molėtų, Giedraičių ir Želvos valsčiuose, vadas, A rinktinės žvalgybos skyriaus viršininkas ir 2-ojo rajono viršininko pavaduotojas Petras Gruzdas-Vėtra.

Padvarių k. A. Simanavičiaus sodyboje 1948 12 24 žuvo Vėtros būrio partizanai Kazys Dabužinskas-Plienai ir Česlovas Lesnikauskas-Ažuolas.

1951 11 06 **Pušalotu k.** žuvo Titnago rinktinės partizanas Ignas Kratulis.

Trumpakojų k. 1948 07 06 žuvo Plieno (B) rinktinės Vėtros būrio partizanas Juozas Ramanauskas-Klevas.

Kitas miestelis Molėtų rajone, apie kurį būtina pakalbėti - **Balninkai**.

Miestelyje šalia šv. Vysk. Stanislovo bažnyčios šventoriaus buvo niekinami valsčiuje žuvusių partizanų palaikai. Jų atminimui Jurgis Strazdas ir broliai Šmigelskai pastatė metalinį kryžių.

Šiuo metu Balninkų mokyklai priklausančiame pastate Gedimino g. Nr. 10 1944-1953 m. veikė Balninkų valsčiaus NKVD-MGB poskyris ir sribų būstinė. Čia kalintų ir kankintų Lietuvos gyventojų atminimui 2005 06 21 pakabinta atminimo lenta.

Balninkų mokykloje mokytojavo ir mokėsi būsimoji DKA ir ALA²⁰ partizanai, žuvę už Lietuvos laisvę. Dalis mokytojų tapo sovietinio genocido aukomis. Visų jų atminimui 2006 12 15 ant pagrindinės mokyklos pastato atidengta memorialinė lenta, kurioje iškaltos dvidešimt devynios partizanų ir sovietinio genocido aukų pavardės.

Reikia paminėti, kad, prasidėjus sovietų okupacijai, kartu su žmona Balninkų mokykloje mokytojavo būsimasis DKA B rinktinės štabo viršininkas, rinktinės leidinio „Tėvynei šaukiant“ redaktorius, vėliau LLKS Tarybos prezidiumo pirmininko pavaduotojas, visuomeninės dalies viršininkas pik. Juozas Šibaila-Merainis, žuvęs 1953 02 11 Dovydų miško bunkeryje, Ramygalos r.

Miestelyje tą pačią dieną kai buvo šventinama memorialinė lenta balninkiečių, žuvusių už Lietuvos Laisvę atminimui, Kauno kolegijos dėstytojos Javitos Emilijos Strazdienės iniciatyva atidarytas partizanų muziejus. Muziejaus įkūrimo vieta pasirinkta neatsitiktinai. Čia 1944-1945 m. buvo Balninkų apylinkėse veikusios Balninkiečių laisvės rinktinės pasipriešinimo centras.

Balninkų seniūnijoje esančiame **Dapkūniškių k.**, Augusto Tamulio ir Alfonso Gylio sodybose, 1945 09 21 kautynėse su Balninkų sovietinės įgulos kareiviais ir sribais žuvo septyni DKA Žaibo būrio partizanai. Žuvimo vietoje 2000 06 14 atidengtas atminimo ženklas. Šio kaimo kapinaitėse 1988 m. spalio mėn. atidengtas P. Kaziūno sukurtas kryžius žuvusiems už Lietuvos Laisvę.

DKA partizanų atminimas įamžintas ir **Prienų rajone**.

Jiezno mstl., už Gedimino g., prie gaisrinės pastato ir vandentiekio bokšto (vieta vietinių vadinama "Bijomino daržu"), enkavedistai ir sribai užkasdavo 1944—1953 m. žuvusių TA²¹ Geležinio Vilko rinktinės, DA Dzūkų rinktinės Kunigaikščio Margio grupės partizanus ir Jiezno NKVD-MGB pastate nukankintų žmonių palaikus.

1991 m. rudenį Laisvės kovotojų atminimui buvo atidengtas P. Mocevičiaus rūpesčiu pastatytas paminklas. Jame įamžintas DKA būrio vado Stasio Virganavičiaus-Lokio, žuvusio 1945 03 10 Skerdimų k., Aukštadvario vlsč., partizano Algio

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

Banevičiaus-Beržo, žuvusio 1946 12 31 Burbiškiu k., Žiežmarių vlsč., Alfonso Zavistinavičiaus, žuvusio 1946 m. Užgirėlio k., Kruonio vlsč., A rinktinės partizano Albino Zavistinavičiaus-Pikuolio, Vanago, žuvusio 1947 02 03 tarp Kalvių ir Vilūnų k., Kruonio vlsč., ir 1953 04 12 Žiežmarių r. Migonių k. partizanų rėmėjo Antano Maciulevičiaus namuose karinės čekistinės operacijos, vykdytos MVD Kauno sr. valdybos operatyvinė grupės, metu žuvusių Antano Bieliausko-Dobilo, Antano Matiko-Skroblo ir sužeisto kautynėse, bet Kauno klinikose mirusio sodybos šeimininko Antano Maciulevičiaus, atminimas.

Pakuonio mstl. Sodų g. 1991 04 26 atidengta J. Malinausko ir J. Skaržinsko sukurta kryžiaus ir dviejų atminimo lentų kompozicija šioje vietoje - priešais buvusį Pakuonio valsčiaus NKVD-MGB poskyrio pastatą - niekintų bei Pakuonio valsčiuje veikusių TA Birutės ir Geležinio Vilko rinktinių bei DKA partizanų atminimui. Šioje vietoje buvo niekinti Saulės būrio partizano Juozo Aliukevičiaus, žuvusio 1945 09 08 A. Malecko sodyboje Bačkininkėlių k., Pakuonio vlsč. ir 1946 04 23 Piliuonos k. miške, A. Panemunės vlsč. žuvusio DKA A rinktinės Saulės, vėliau TA Geležinio Vilko rinktinės A. Juodžio-Vermachto būrio partizano Kazio Mičiulio-Šalmo palaikai.

Atminimo lentose yra įamžintas A rinktinės Saulės būrio, veikusio Kauno aps. Pakuonio, Kruonio, Garliavos, Aukštosios Panemunės valsčiuose ir Alytaus aps. Jiezno valsčiuje, vado, Alfonso Aliukevičiaus-Saulės, žuvusio 1946 09 22 kautynėse su MVD kariuomenės karine grupe partizano rėmėjo J. Juškevičiaus sodyboje įrengtame bunkeryje Kampiškių k., Aukštosios Panemunės vlsč., ir jo būrio partizanų Jurgio Krušinsko-Žiedelio, žuvusio 1946 02 16 Darsūniškio miške, Kruonio vlsč., bei Aleksandro Čipulio (Čepulio), žuvusio 1946 04 23 karinės grupės surengtoje partizanams pasaloje Guogų k., Aukštosios Panemunės vlsč., atminimas.

Stakliškių mstl. aikštėje buvo niekinami 1944–1952 m. Stakliškių apylinkėse žuvusių DA ir DKA partizanų palaikai. Aikštėje enkavedistai ir sribai išniekino Stakliškių valsčiaus enkavedistų ir sovietinės įgulos kareivių surengtose pasalose 1947 05 26 Pakrovų k. Alekso Žuvininko sodyboje žuvusių Tauro būrio grupės vado Antano Židanavičiaus-Skrajūno ir partizano Juozo Kunigonio-Dobilo, Bijūno bei 1947 10 14 Domicėlės Juodytės sodyboje Gineikonių k. žuvusio A rinktinės 3-ojo bataliono vado Bernardo Pugačiausko-Lakūno palaikus.

Kur tiksliai užkasti šių partizanų palaikai, nustatyti nepavyko. Vieni liudininkai teigia, kad juos užkasė prie Stakliškių esančiose žvyrduobėse, kiti, kad jie buvo išvežti į Jiezną.

Visų aikštėje niekintų partizanų atminimui 1998 09 01 pašventintas K. Grigonio sukurtas koplytstulpis.

Šilavoto seniūnijoje esančiame Klebiškio miško pietiniame pakraštyje, 64 kvart., yra išlikusios nesunaikintos slaptosios partizanų kapinaitės. Čia amžinojo poilsio vietą rado partizanas Boleslovas Stulpinas-Belgas, Vytautas. Nuo 1944 m. liepos mėn. jis

buvo DKA Alfonso Aliukevičiaus-Saulės būrio partizanas, slapyvardžiu Belgas. Suimtas 1945 m. sausio mėn. Išvežtas į Kalinino lagerį. 1946 m. pabėgo, bet buvo sulaikytas. Vėl pabėgo ir 1946 03 19 tapo TA Geležinio Vilko rinktinės Viesulo, vėliau - Vermachto būrių partizanu, slapyvardžiu Vytautas. Dalyvavo mūšiuose prie Pakuonio, Darsūniškio, Prienų, Šilavoto ir Margininkų. Žuvo 1946 11 30 bunkeryje Kauno aps. Margininkų k. kartu su dar šešiais partizanais. Palaikai niekinti Pakuonio miestelyje. Juos bendražygiai išvogė ir palaidojo šiose kapinėse.

Straipsnyje norėjome apžvelgti miestus, miestelius, kaimus ir miškus, kuriuose įamžintas žuvusių DKA partizanų atminimas. Deja, apie Anykščių ir Molėtų rajonus medžiagos pateikta nedaug, kadangi nėra atlikti įpaminklintų vietovių ir statinių tyrimai, paruoštas esančių paminklų sąvadas. Visus, kurie žino apie mūsų minėtas vietas: stovyklaviečių, bunkerių, mūšių ir kautynių, žuvimo, niekinimo, užkasimo ar palaidojimo, kurios nėra paminėtos straipsnyje, prašytume apie jas parašyti LGGRT centrai, nes be liudininkų, žinančių šias vietas, savo akimis mačiusių išniekintus miestelių aikštėse partizanų palaikus, dalyvavusių juos iškasant iš užkasimo vietų ar slapta laidojusių juos kaimo ar miško kapinaitėse, nėra galimybės įamžinti šių žmonių žuvusių dėl Lietuvos laisvės, atminimą.

ŠALTINIAI

1. Lietuvos ypatingojo archyvo medžiaga.
2. 1984 m. aktai „Dėl memorialinių lentų įrengimo ant buvusių liaudies gynėjų būstinių" (Partijos istorijos instituto prie LKP CK medžiaga).

LITERATŪRA

1. S. Abromavičius, *Žalio Velnio takais*, 1995.
2. N. Gaškaitė, D. Kuodytė, A. Kašėta, B. Ulevičius, „*Lietuvos partizanai 1944-1953 m.*“, K., 1998,
3. *Tremtinys*, 1994 02 23.
4. *Tremtinys*, 1995 02 Nr. 5 (146).
5. *Tremtinys*, 1995 02, Nr. 6 (147).
6. *Tremtinys*, 1995 02, Nr. 7 (148).
7. *Tremtinys*, 1995 02, Nr. 8(149).
8. *Širvinta*, 1995 07, V. Alekna, *Žalio Velnio bendražygiai*.
9. *Gimtoji žemė*, 1992 01 18, R. Griškevičienė, „Ir nusinešė saulę miškai“.
10. N.Gaškaitė, D.Kuodytė, A.Kašėta, B.Ulevičius, *Lietuvos partizanai 1944-1953 m.*, K., 1996 m.
11. *Lietuvos partizanų kovos ir jų slopinimas MVD-MGB dokumentuose 1944-1953 metais*, K., 1996.

DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS

12. *Aukštaitijos partizanų prisiminimai*, I dalis, V. 1996 m., sudarė R. Kaunietis.
13. *Lietuvos partizanų kovos ir jų slopinimas MVD-MGB dokumentuose 1944-1953 metais*, K., 1996.
14. N. Gaškaitė, *Pasipriešinimo istorija 1944-1953 metai*, Aidai, 1997 m.
15. *Laisvės kovų archyvas*, Nr. 22, K., 1997.
16. *Jonavos krašto kapai ir paminklai*, Ukmergė, 1998.
17. S. Žižys, *Jaunystę atidavėm Tėvynei*, Ukmergė, 1998.
18. *Lietuvos gyventojų genocidas 1944-1947, A-J*, t. 2, I dalis, LGRTC, V., 1998.
19. *Aukštaitijos partizanų prisiminimai*, II dalis (1 knyga), sud. R. Kaunietis, V., Vaga, 1998.
20. *Laisvės kovų archyvas*, Nr. 24, K., 1998, „Rezistencijos enciklopedijos puslapius verčiant“.
21. *Lietuvos gyventojų genocidas 1939-1941*, LGRTC, 1999, t. 1.
22. S. Abromavičius, *Didžioji kova*, K., 1999.
23. V. Alekna, *Už žalia giria*, V., 1999.
24. *Lietuvos naikinimas ir tautos kova 1940-1947*, sudarė Izidorius Ignatavičius, V., 1999.
25. A. Vilutienė, J. Sajauskas, *Išstark mano vardą*, V., Džiugas, 1999.
26. *Laisvės kovų archyvas*, Nr. 26, K., 1999, J. Jalinskaitė, „Kovok“.
27. J. Starkauskas, *Stribai*, V., 2001.
28. *Laisvės kovų archyvas*, Nr. 27, K., 2000, S. Valaikis, „Vytautas Strazdas-Bebras“.
29. *Laisvės kovų archyvas*, Nr. 27, K., 2000, „Ukmergės krašto partizanai“.
30. *Laisvės kovų archyvas*, Nr. 30, K., 2001, p. 56, doc. K. Strazdas, „Balninkiečių rinktinės Nikodemo Liškausko-Beržo būrio laisvės kovos“.
31. *Aukštaitijos partizanų prisiminimai*, III dalis, sud. R. Kaunietis, V., Margi raštai, 2001.
32. *Laisvės kovų archyvas*, Nr. 30, K., 2001, R. Strazdas, „Apie ltn. Mykolą Kazaną ir kitus“.
33. *Laisvės kovų archyvas*, Nr. 29, K., 2001, B. Latvys, „Ukmergės partizanai (2)“, doc. K. Strazdas, „Balninkiečių rinktinės Nikodemo Liškausko-Beržo būrio laisvės kovos“. *Lietuvos gyventojų genocidas 1944-1947, K-S*, t. 2, II dalis, LGRTC, 2002.
34. *Tremtinys*, 2003 09 25, Nr. 39 (568), A. Šuopytė, "Didžiosios Kovos apygardos partizanų takais".
35. *Lietuvos gyventojų genocidas 1944-1947, Š-Ž*, t. 2, III dalis, LGRTC, 2005.
36. *Memorialas rezistencijos aukoms Zelvoje*.
37. LGRTC medžiaga.

IŠNAŠOS

¹ NKVD - Narodnyj komissariat vnutrennich del (rus.) - Vidaus reikalų liaudies komisariatas. Anusauskas, Arvydas. Lietuvių tautos sovietinis naikinimas 1940-1958 metais. Vilnius: Mintis, 1996, p. 477.

² MGB - Ministerstvo gosudarstvennoj bezopasnosti (rus.)-Valstybės saugumo ministerija. Ten pat.

³ Enkavedistas - Vidaus reikalų liaudies komisariato (NKVD) darbuotojas.

⁴ Emgėbistas - Valstybės saugumo ministerijos (MGB) darbuotojas.

⁵ Taip Ukmergės aps. buvo vadinami sribai.

⁶ Visų pastatytų atminimo ženklų autorius dizaineris Romas Navickas.

⁷ Autorius tautodailininkas Donatas Gediminskas.

⁸ Autorius skulptorius Jonas Jagėla.

⁹ Autorius skulptorius Jonas Jagėla.

¹⁰ Dainavos apygarda.

¹¹ Narodnyj komissariat gosudarstvennoj bezopasnosti (rus.)- Valstybės saugumo liaudies komisariatas.

¹² Kamera predvaritelnogo zakliučenija - laikinojo sulaikymo kamera.

¹³ Autoriai architektai S. Petrauskas ir Z. Sakalauskas.

¹⁴ Autorius skulptorius Jonas Jagėla.

¹⁵ LGRTC medžiaga.

¹⁶ Vyčio apygarda.

¹⁷ Skulptorius Jonas Jagėla.

¹⁸ Skulptorius Jonas Jagėla.

¹⁹ Autoriai Jonas Račelis ir Leonas Leiga.

²⁰ Algimanto apygarda.

²¹ Tauro apygarda.

DIDŽIOSIOS KOVOS APYGARDOS LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Sudarė Kęstutis Kasparas

Tai LLA Vilniaus apygardos Didžiosios kovos rinktinės (DKR) ir Ukmergės LLA rinktinės 3,4,5 ir 6-o rajonų, 5-os LLA apylinkės - DKR, 1-os ir 2-os rinktinių, Lietuvos partizanų Didžiosios Kovos apygardos A ir B rinktinių bei vietinių būrių, veikusių minėtų rinktinių teritorijoje (Kaišiadorių, Trakų, dalies Kauno ir Ukmergės aps.) laisvės kovotojų partizanų, jų ryšininkų bei rėmėjų vardinis sąrašas. Į jį įtraukti tiek su ginklu rankose kovoją asmenys, tiek pagrindyje veikę laisvės kovos dalyviai, kurių veikla atsispindi rezistencinėje tikrovėje —rašytiniuose šaltiniuose bei pasakojamojoje tradicijoje (archyviniuose dokumentuose, knygose, publicistikoje).

Sąrašas nėra istorinis ar teisinis vertinimas, o pirmiausia objektyvios istorinės tikrovės atspindys, apibendrintas faktinis šaltinis tolimesniems tyrinėjimams. Jame įtraukti ne tik kovose žuvę, kalinti ir šiandien vienokį ar kitokį (laisvės kovų dalyvio, kario savanorio) teisinį statusą turintys asmenys, bet ir užsiregistravę partizanai, dalis epizodinių ryšininkų bei svarbesnių rėmėją savo veikla patenkančių į „pagrindinės organizacijos nario“ ar „laisvės kovų dalyvio“ sąvokos apibrėžimą.

Istoriko vertinimas ne visada sutampa su šiuolaikiniu politiniu bei teisiniu valstybinių institucijų įvertinimu, kuris dažnai skelbiamas neįsiklausius į eksperto išvadą, vadovaujantis vien formaliuoju priklausomybės požymiu. Istorikas remiasi visu kompleksu šaltinių, naudojami analizės ir sintezės metodais, lyginamuoju metodu sveria vieno ar kito asmens indėlį ar jo reikšmę istorinio proceso eigoje. Istorikas yra seklys, kaltintojas, gynėjas, teisėjas ir verdikto kritikas vienu metu.

Kalbėdami apie Pasipriešinimą kaip reiškinį, turime suvokti, kad veikė pasipriešinimo organizacija. Šios organizacijos vieningumas tėra sutartinis dalykas, padedantis mums ją lokalizuoti istoriniame laike ir apibrėžti tam tikroje teritorinėje erdvėje. Tai buvo gyvas, besikeičiantis kovoje darinys, o jos narių statusas buvo nuolatinės kintamosios būsenos. Pasipriešinimo organizacijos - Didžiosios Kovos apygardos (bet kuriame jos gyvavimo tarpsnyje) dalyvis buvo įtraukiamas į sąrašus ir duodavo priesaiką. Dalis žmonių buvo prisidėdavo prie organizacijos veiklos ryšininkais ar rėmėjais neapiforminant jų organizacijos nariais. Dažniausiai tokia veikla - žvalgybinių duomenų rinkimas, pranešimai apie padėtį, epizodinis ryšys ar rėmimas. Atskirais atvejais tokių neformaliųjų narių veikla savo reikšme ar apimtimi pranokdavo ir formaliųjų narių veiklą

Didžioji Kova organizavosi ir tvarkėsi Lietuvos laisvės armijos organizaciniais pagrindais ir buvo karinė pagrindinė organizacija, orientuota tiek į partizaninį išsivaduojamąjį karą, tiek į sukilimą kilus tarptautiniam konfliktui. Ji veikė dviem sektoriais - VS ir OS. Veikiantįjį sektorių sudarė partizanų Vanagų padaliniai, veikiantys nelegaliai ir tas kovos branduolys

dažniausiai ir yra vadinamas kaip Didžiosios Kovos rinktinė. OS sektorių sudarė ryšininkai ir rėmėjai, asmenys dėl sveikatos, amžiaus, lyties ar kitų aplinkybių negalintys kariauti su ginklu, bet buvę lygiateisiai organizacijos nariai, turėję slapyvardžius ir prisaikdinti. 1944 m. pabaigoje–1945 m. pradžioje, toliau organizuojant apygardą efektyviai panaudota teritorinė šaulių struktūra, sukuriant slapukus. Batalionai, kuopos ir būriai buvo organizuojami teritoriniu principu, o veikiančiosios DKR padalinys tapdavo tokio orgbataliono ar orgkuopos veikiančiąja kuopa ar būriu; 1-asis batalionas (abiejose rinktinėse) buvo apygardos veikimo padalinys. Slapukų padėtį pakoregavo 1945 m. liepos–rugsėjo mėn. vykusio masinės registracijos, ir 1946 m. pradžioje apygardos struktūriniai pertvarkymai praktiškai panaikino vietinių, pusiau nelegalių būrių sistemą ir sukūrė OS rezervą. Tai tie asmenys, kurie gyveno legaliai, dalis iš jų turėjo ginklą ir gavus signalą iš štabo buvo pasirengę vykdyti veiksmus. Galiausiai 1947 m. beveik visa A rinktinė iš veikiančiųjų partizanų perėjo į pagrindį, išigydamą padirbtus dokumentus ir išsisklaidydama.

Atskirai reikia paminėti užsiregistravusiųjų problemą. Registracija pirmiausia yra sovietinių dokumentų – paso su gyvenamosios vietos žyma ir karinio bilieta išsigijimas, sudaręs sąlygas pereiti į legalų ar pusiau legalų gyvenimą. Dokumentus galėjo išgyti buvę partizanai ir pagrindžio nariai pasisakę neturėję dokumentų, vengę mobilizacijos, šaukimo, pabėgę iš okupacinės kariuomenės, prisipažinę buvę partizanų būriuose ar išgiję suklastotus dokumentus. Didžiosios Kovos apygardos vadovybės požiūris į registraciją rėmėsi daugiau moraliniu įtikinėjimu nepasiduoti „amnestijos“ apgalei, o jeigu registracija neišvengiama, tai neprisipažinti buvus partizanais, neatiduoti ginklo arba atiduoti visiškai prastą.

1947 m. vasarą MGB pavyko DKA vadovybei primesti aktyvios veiklos nutraukimo taktiką pervedančią partizanų veiklą į karinę pagrindžio struktūrą kovotojams pereinant į legalią ir pusiau legalią padėtį. Tuo tikslu vadovybė sudarė 2086 apygardos dalyvių šifruotą sąrašą tačiau ar jis visas pateko į MGB rankas kol kas negalima atsakyti. Pavyko užtikti tik nedidelę dalį MGB iššifruotų sąrašų. Dalis DKA dalyvių sąrašų pateko priešui 1945–1946 m. vykusių karinių operacijų bei kratų metu.

KGB ir jo pirmtakai nekėlė sau tikslo sudarinėti tikslus ir išsamius vardynus. Okupantų tikslas – naikinti okupaciniam režimui besipriešinančius asmenis. Tam užteko baudžiamųjų bylų bei agentūrinių paieškos bylų asmenų kartotekos su minimaliais duomenimis: vardu, pavarde, slapyvardžiu, gimimo, suėmimo ar nužudymo data.

Pirmasis laisvės kovos dalyvių – partizanų sąrašus į mokslinę viešą apyvartą išleido L. Kerulis (Pokario Lietuvos laisvės kovotojai. Chicago 1988). 1989–1991 m. atsirado kraštotyrinio pobūdžio sąrašų jau pačioje atgimstančioje Lietuvoje.

Pirmuosius Didžiosios Kovos apygardos partizanų sąrašus paskelbė S. Abromavičius, V. Lozoraitis, V. Alekna. Vėliau gausius vardynus paskelbė R. Kaunietis, „Laisvės kovų archyvo“ žurnalas. Galiausiai LGRTC leidžia daugiatomį visos Lietuvos nukentėjusių nuo genocido vardyną kuriame tarp genocido aukų minimos ir laisvės kovotojų pavardės.

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Analizuojant leidinius matyti kaip auga informacijos apimtys bei jų tikslumas. Kiekvienas naujas autorius ar leidinys iš esmės papildydavo naujais faktais Didžiosios Kovos apygardos istorijos bagažą.

Vardynas yra enciklopedinio pobūdžio mokslinė studija, sudaryta kritiškai įvertinus šaltinius bei sintetavus iš jų gautą informaciją. Stengtasi kiekvienam asmeniui pritaikyti pilną „formulę“: archyvinis dokumentas (okupantų dokumentai-partizanų dokumentai) - spaudos publikacija (prisiminimai - tyrinėjimai) - rankraštinė (neskelbti prisiminimai - patikslinimai) bei žodinė informacija (asmeniškai surinkta informacija - kitų tyrinėtojų bei liudytojų patikslinimai).

Vardyne skelbiamos abėcėlės tvarka pavardės ir vardai, skliausteliuose nurodant ir kitą pavardės formą, pasitaikančią rašytiniuose šaltiniuose bei liaudišką (tarmišką) vardo santrumpą. Nurodomas tėvo vardas, būtinas išskirti asmenį iš bendrapavardžių ir vienos vietovės gyventojų. Slapyvardžiai nurodomi eilės tvarka nuo pirmojo iki paskutinio. Atskirais atvejais nurodomas giminystės ryšys (brolis, sesuo, vyras, žmona, tėvas, sūnus, duktė), padedantis orientuotis tarp keleto bendrapavardžių.

Dauguma laisvės kovotojų buvo vietiniai krašto gyventojai, ūkininkai, todėl nurodoma gimimo vieta dažniausiai buvo ir gyvenamoji. Nurodoma ne ūkininko profesija. Išsilavinimo cenzas nurodomas, jeigu jis aukštesnis už pradinės mokyklos 4 skyrius (klases). Stengtasi nustatyti tarnybos Lietuvos kariuomenėje faktas, įgytas karinis laipsnis, likimas pirmosios sovietų ir vokiečių okupacijų metais, įsijungimo į kovą data bei kovos padalinys. Kadangi dalinių struktūrinė priklausomybė daugeliu atveju dažnai keitėsi, todėl vardyne naudojami tokie bendri sutartiniai terminai kaip „B rinktinė“, „Perkūno būrys“ ir pan. Tik patvirtinus partizanų dokumentais yra nusakoma smulkesnė ir tikslesnė atskiros kovotojo tarnybos eiga. Vardyne fiksuojamas asmens likimas bei atskirais atvejais jo aplinkos, artimųjų žmonių likimas.

Po kiekvienos pavardės yra pateikiama bibliografinė nuoroda. Ji nereiškia, kad visa informacija yra gauta iš nurodyto šaltinio, o tik nurodo kur tuo klausimu galima pasiskaityti išsamiau ar patvirtina to asmens rezistencinės veiklos faktą. Sudarant šį vardyną peržiūrėtos Lietuvos ypatingajame archyve saugomos buvusios KGB Kaišiadorių, Trakų, Kauno, Ukmergės apskričių skyrių ir kt. operatyvinės, atskirų asmenų baudžiamosios bylos.

Vardynas yra suderintas su S. Abromavičiaus bei R. Trimonienės parengtomis šios knygos dalimis, todėl jį galima naudoti ir kaip rodyklę. Vardyną tikslino ir papildė S. Abromavičius, K. Strazdas, A. Švenčionis, taip pat žiniomis ir talka padėjo šio krašto rezistencinės atminties saugotojai *Albinas Bagdonavičius, Elena Bisturytė-Budrienė, Kotryna Bradulskaitė-Kilienė, Petras Čepkauskas, Salomėja Piliponytė-Užupienė, Elvida Morkūnaitė-Čiaplikienė, Antanas Paulauskas, Juozas Skebas, Linas Šmigelskas, Benediktas Trakimas* ir daugelis kitų vardyne minimų žmonių artimųjų bei įvykių liudininkų.

Sąrašas nepažeidžia jokių šiandieninės asmens duomenų apsaugos įstatymų nes minėti vardyne asmenys savo noru įsijungė į viešąją veiklą - kovą už Lietuvos laisvę, žuvo ir kentėjo dėl jos.

PANAUDOTA LITERATŪRA, NURODOMA BIBLIOGRAFINĖJE NUORODOJE

- Abromavičius S. Žalio Velnio takais. K. 1995; Didžioji Kova. *SA/DK*
- Alekna V. Už žalia giria. Sovietų prievarta ir laisvės kovos Širvintų rajone 1940-1953 m. V. 1999 *VA/ŪŽG*
- Aukštaitijos partizanų prisiminimai / sud. R. Kaunietis. D. 3. V. 2001 *APP3*
- Aukštaitijos partizanų prisiminimai / sud. R. Kaunietis. D. 4. V. 2004 *APP4*
- Didžioji A rinktinės partizanų laisvės kova // Laisvės kovų archyvas. T. 32. K. 2002. *LKA32*
- Gabužienė V. Pasipriešinimo sąjūdžio Jonavos rajone istorijos puslapiai // Laisvės kovų archyvas. T. 22. K. 1997 *LKA22*
- Jankauskas J., Simonavičius V. Giedraičių partizanai. V. 2006 *GP*
- Kasparas K. Lietuvos karas. Antroji Sovietų Sąjungos agresija. Pasipriešinimas. Ofenzyvinės gynybos tarpsnis. 1944 m. vasara - 1946 m. pavasaris. K. 1999. *KK*
- Kemeklis B. Nesipriešinti prievartai negalėjome // Laisvės kovų archyvas. T. 10. K. 1994. *LKA10*
- Latvys B. Žvyruotas kelias // Laisvės kovų archyvas. T. 29. K. 2002. *LKA29*
- Lozoraitis V. Kaišiadoriečių kančių keliai 1940-1953. Kaišiadorys 1999.
- Obelevičius-Tautginas A. Ir kodėl gi? V. 2001. *AOT*
- Pakalniškytė E. Išėję nesugrįžta // Laisvės kovų archyvas. T. 31. K. 2001. *LKA31*
- Petkevičius B. Vareikonių metai. 2002. *BP/VM*
- Strazdas K. Ukmergės krašto laisvės kovų keliais. K. 2006. *KS*
- Strazdas K. Lietuvos laisvės kovos ideologas. Partizanų pulkininko Juozo Šibailos biografija // Laisvės kovų archyvas. T. 31. K. 2002. *LKA31*
- Strazdas K. Trys pasakojimai apie Didžiosios Kovos apygardos B rinktinės partizanus // Laisvės kovų archyvas. T. 32. K. 2002. *LKA32*
- Strazdas K. Jono Čereškos šeimos tragedija // Laisvės kovų archyvas. T. 35. K. 2003. *LKA35*
- Strazdas K., Šmigelskas L. Alfonsas Saugūnas-Žaibas // Laisvės kovų archyvas. T. 33. K. 2003. *LKA33*
- Šiukščius A. Už mylimą Tėvynę: Alantos kraštas jų nepamirš. 1991. *AD/UMT*
- Trimonienė R. Didžiosios Kovos partizanų apygarda // Genocidas ir rezistencija. 1998-2002. Nr. 1(3)-Nr. 1(11) *GIR*
- Vaitiekus S. Tuskulėnai: egzekucijų aukos ir budeliai (1944-1947). V. 2002 *SV/T*
- Venckevičius J. Palemono partizanų žūtis 5-metis // Laisvės kovų archyvas. T. 24. K. 1998. *LKA24*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Adamkevičius Benediktas (Benadas), Motiejaus, sl. Bijūnas, g. 1920 Prazariškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 08 - DKR partizanas, 3-o būrio, rezervinio Prazariškių būrio vadas. 1945 08 registravosi Žaslių MVD su 10 savo būrio slapukų, atidavė ginklus. 1947 10 08 suimtas Klaipėdoje, 1948 05 26 nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Minlage, Komijoje. 1956 paleistas į tremtį Intoje, Komijoje. 1964 02 06 paleistas. Grįžo į Lietuvą. Mirė Ežerėlyje, Kauno r. *APP3,l. 712,849/4,1.590-591, SA/DK*

Adamkevičius Antanas, Motiejaus, g. 1923 Prazariškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 08 - DKR rezervinio Prazariškių (Bijūno) būrio partizanas. 1946 02 16 suimtas, 1948 05 26 nuteistas 10 metų. Kalėjo Norilske. Nuo 1955 03 16 tremtis Krasnojarsko kr. Paleistas 1956 04 30. 1966 grįžo į Lietuvą. *LYA,A.8,B.1/28,1.109*

Adomavičius E., sl. Erškėtis, Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas, būrio vadas. Žuvo 1946 07 Baltadvario k. kartu su K. Čereška-Mindaugu. *KSJ.139*

Adomavičius Ignas, Jono, sl. Tauras, Briedis, g. 1915 Vindeikių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Šerno būrio partizanas. Žuvo 1945 02 05/06 Vindeikių k. kartu su J. Naraškevičiumi-Šernu, Č. Aniūkščiu-Karveliu, P. Bereznausku-Liūtu ir J. Naraškevičiumi-Šarūnu. Palaikai išniekinti prie pradinės mokyklos. Gavus leidimą, palaidoti Vindeikių kapinėse. *LYA,F.K-I,A.3,B.676,t.2, VA/UŽG*

Adomavičiūtė Marytė, DKR Šerno, A rinktinės Tauro būrio ryšininkė. Suimta 1947 07 16 Ukmergės MGB. IX4

Adomonis Antanas, Dominyko, sl. Erelis, g. 1911 Klėriškių k., Žiežmarių vlsč. DKR 3-o bataliono partizanas. Suimtas 1945 01 19, kalintas Trakuose, Vilniuje, filtraciniuose lageriuose Jeliškanka (Saratovo sr.), Kutaisis (Gruzija). Nuo 1946 08 04 tremtis Krasnojarsko kr. Mirė 1951 10 02 tremtyje. *SA/DK, TBK*

Adomonis Jonas, Dominyko (Domino), sl. Sakalas, Fridrikas, g. 1918 05 Klėriškių k., Žiežmarių vlsč., gyveno Kaune. Nuo 1944 11 09-DKR, A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas. Suimtas 1946 09 13, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Magadane. 1954 09 20 paleistas į tremtį Tenkino r., Magadano sr. 1959 12 28 paleistas. 1961 grįžo į Lietuvą. *LYA.B.43204/2,1.145, APP3,l. 728*

Adomonis Stasys, Dominyko (Domino), sl. Ūselis, Šarūnas II, g. 1920 10 Klėriškių k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 11 14-DKR, A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas, 1946 02 - bataliono vadas. Žuvo 1947 09 27 išduotas MGB agento „Karklo“ kartu K. Gatavecku-Balsemu, Kaišiadorių vlsč. *SA/DK, LYA,B.43204/2,1.145, APP3J. 729*

Adomonis Vaclovas, Igno, sl. Lokys, g. 1920 Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno, Stiklo būrio partizanas. Žuvo 1946 05 08 Kūrėjų k. Palaikai išniekinti Vidiškiuose, užkasti prie mokyklos. 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27, KS,139*

Adomėnas Vladas, g. 1919 Punkėnų k., Kavarsko vlsč. Nuo 1944 - Pasmokio, Tigro būrio partizanas. 1946 suimtas. Mirė 2003, palaidotas Kavarsko kapinėse. *Tremtinys2004 01 02*

Agmenskas Albertas, Juliaus, sl. Siaubas, g. Semeliškių vlsč. A rinktinės partizanas, žuvęs. *SA/DK*

Aidulis Jeronimas. A rinktinės partizanas. Žuvo 1945. *SA/DK*

Aika Jonas, sl. Klevelis, g. 1916 Šarkaičių k., Gelvonų vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1949 04 19 Vaškinės miške prie Paukštamiškio k.

Aikščičiūnas Jonas, sl. Drugelis, g. 1922 Stakliškių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1947 03 03 Kaukinės miške, Kovaičių k. kartu su kitais devyniais partizanais. Palaikai išniekinti Kruonyje, vėliau Žiežmariuose ir Kaišiadoryse, užkasti žvyro karjere Kaišiadorėlių k., prie žydų kapų. 1990 perlaidoti į Kaišiadorių kapines. *SA/DK*

Akunis Pranas, Jeronimo, g. 1910 Veprių mstl. DKR partizanas. Suimtas 1945 04 04, kalėjo Vorkutoje, Komijoje. 1948 paleistas, grįžo į Lietuvą, vėl ištremtas į Igarką. 1956 mirė.

Akunis Viktoras, sl. Sakalas, g. Veprių mstl. Nuo 1945 03 - DKR Trenksmo būrio partizanas. Žuvo 1945 06 21 Medinų k. B. Babensko sodyboje kartu su šeimininku ir jo dukra. *VA/UŽG, SA/DK, LKA22*

Akunis Vytautas, Jeronimo, sl. Voveris, g. 1916 08 13 Veprių mstl. Nuo 1944 - DKR partizanas, 12 01 - vadovybės apsaugos būrio vadas. Sužeistas į kojas suimtas 1945 04 13 Kaugonių mūšyje. Karo tribunolo 1945 08 29 nuteistas 15 m. katorgos ir 5 m. teisių apribojimu. Kalėjo Vorkutoje, Komijoje. 1955 08 26 išsiųstas į tremtį Komijoje. 1957 1028 paleistas, 1971 grįžo į Lietuvą. Mirė 2002 07. *LYA,B.8706/3, VA/UŽG*

Alasevičius Alfonsas, Stasio, g. 1908 Žiūriu k., Molėtų vlsč. B rinktinės Vanago būrio partizanas. Suimtas 1944 09 17. Nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. beteisių. 1954 paleistas. *SA/DK*

Aleknaitė Ada Irena, Klemo, g. 1926 Gelbutišio k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės 1-o bataliono rėmėja ryšininkė. Suimta 1947 09 19 Šilaininkų k., J. Giedraičio sodyboje atradus slėptuvę, kur žuvo 5 partizanai. Ypatingojo pasitarimo 1948 02 28 nuteista 10 m. lagerių. *KS, I.160*

Aleksandravičius Adolfas, Miko, g. 1924 Kaišiadoryse. DKR partizanas. Suimtas 1945. Geležinkelio Karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas mirties bausme. 1946 01 23 nužudytas NKGB vidaus kalėjime Vilniuje. Palaikai užkasti masinėje kapavietėje Tuskulėnuose. *SA/DK, SV/TJ. 115, LYA,A.3,B.179,I. 603*

Aleksandravičius Adomas, Kazio, sl. Vargas, g. 1926 Civiškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 02 - DKR 2-o (Kariūno) bataliono Pirato būrio partizanas. Registravosi 1945 08 su visu būriu. *APP3, I.723*

Aleksandravičius Jonas, Mykolo (Miko), sl. Piratas, Pivušis, g. 1917 Civiškių k., Žaslių vlsč. 1944 09 mobilizuotas į rusų okupacinę kariuomenę, tarnavo Lietuviškoje atsargos šaulių divizijoje, 51-ame pulke Jarceve. Vežant į frontą 1945 01 pabėgo kartu su V. Krilavičiumi ir M. Mastausku. Nuo 1945 02 - DKR partizanas, 2-o (Kariūno) bataliono Aguonos kuopos skyriaus, rezervinio būrio, kuopos vadas. Registravosi 1945 08 su visu būriu, atidavė 14 šautuvų. Žuvo suimant 1945 1021 Civiškių k. *LYA,A.3,B.I 79,I.596, B.43204/2,t.2,I.21, APP3,I.722,813*

Aleksandravičius Petras, Mykolo, g. 1910 Dainių k., Gelvonų vlsč. LK lakūnas, leitenantas. Nuo 1944 - DKR Keršto būrio partizanas. Suimtas 1946 01 11. Nesudarius bylos 12 02 paleistas. *SA/DK*

Aleksiejūnas Fabijonas, Jokūbo, sl. Karosas, g. 1914 10 20 Beištrakių k., Kaišiadorių vlsč. LK tarnavo pėstininku. Nuo 1945 05 30 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 2-o (Siaubo) būrio partizanas. Žuvo 1947 07 13 Beištrakių k. lauke, prie savo namų. *SA/DK, LYA, APP3, I.726*

Aleksiejūnas Bernardas (Bernasius), Jono, sl. Ungurys, Uosis, g. 1913 12 19 Vilionių k., Kaišiadorių vlsč. LK tarnavo pėstininku. 8 ha ūkio ūkininkas, 1944 m., vengdamas mobilizacijos, slapstėsi. Nuo 1945 05 20 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 1-o (Lazdyno) būrio partizanas. 1947 06 12 mirė nuo tuberkuliozės miške. Palaidotas Vilionių kapinėse. *SA/DK, LYA,A.58,B.36409,I.121, APP3,I. 725*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Alionis Aleksandras (Aleksas), Jono, sl. Šaulys, g. 1907 Pašulių k., Rumšiškių vlsč. Pravieniškių girininkijos Pašulių miško Kardono eiguvos eigulys. Nuo 1944 - DKR rinktinės Morkos būrio rėmėjas ir partizanas-slapukas. Žuvo 1945 04 12 savo namuose kartu su 11 būrio partizanų. *SA/DK*

Alionis Bronius, Jono, g. 1917 Pašulių k., Rumšiškių vlsč. DKR, A rinktinės Kirvio būrio rėmėjas, slapukas. Suimtas 1945 11 24. Kalėjo Pečiorlage, mirė 1946 03 24 lageryje. *SA/DK*

Alionis Jonas, Jono, sl. Pelėda, g. 1913 Pašulių k., Rumšiškių vlsč., Stasio brolis. DKR, A rinktinės Kirvio kuopos partizanas. Suimtas 1946 03 15, Karo tribunolo 1946 05 24 nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Pečiorlage. 1953 išsiųstas į tremtį Saranėje, Topare, Karagandos sr. *LYA, A.8, B. 7/23, I.56; A.3.B. 113(16/70), I.100, B. 179, I.545*

Alionis Kazys, Miko (Mykolo), sl. Vėjas, g. 1927 Gastilonių k., Rumšiškių vlsč. DKR, A rinktinės Žvirblio būrio partizanas. Suimtas 1945 09 22. Kalėjo Vorkutos lageriuose. 1956 paleistas. *LYA*

Alionis Petras, Vinco, g. 1910 Livintų k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas 1946. Kalėjo Vorkutos lageriuose. 1954 paleistas. *SA/DK*

Alionis Klemensas, Jono, g. 1914 Lomenių k., Kaišiadorių vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1944. Kalėjo Velsko lageriuose. 1954 paleistas. *SA/DK*

Alionis Stasys, Jono, Jono-Pelėdos brolis, g. 1915 Pašulių k., Rumšiškių vlsč. DKR, A rinktinės Kirvio kuopos partizanas. Suimtas 1946 03 15, Karo tribunolo 1946 05 24 nuteistas -JO m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Permės sr., Norilsko lageriuose, ten ir mirė 1953. *LYA, A.8, B. 7/2§156, A.3, B.113(16/70), I.100, B.179, SA/DK*

Alionis Zigmas, Alekso, g. 1926 Burbiškių k., Žiežmarių vlsč. DKR 2-o bataliono Meškos kuopos rezervinio Rimtauto būrio partizanas. Registravosi 1945 10 kartu su būriu, veiklos nenutraukė. Suimtas 1946 03 05. Kalėjo Velsko lageriuose. 1953 paleistas. *LYA, A.8, B. I/28, I.109, SA/DK*

Ališauskaitė Elena, Petro, g. 1924 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno ryšininkė ir rėmėja. Suimta 1949. Nuteista. Kalėjo Mordovijos lageriuose. Paleista grįžo į Lietuvą. *Ruskonienė*

Ališauskaitė Vlada, Juozo, sl. Narsuolė, Spartako, Kardo ir Puškino sesuo, g. 1920 Juknionių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės štabo pagrindinė ryšininkė. Nuo 1947 - slapstėsi. Suimta 1948 04 patekusi į pasalą. *LYA, APP3.1.1011*

Ališauskas Ambraziejus (Ambrazas), Juozo, sl. Kardas, Kazio-Spartako, Vlado-Puškino ir Vlados-Narsuolės brolis, g. 1915 Juknionių k., Žemaitkiemio vlsč. Šaulys. 1941 Birželio sukilėlis, Lyduokių būrio partizanas. Nuo 1944 06 - Plieno būrio partizanas, B rinktinės būrio vadas, rinktinės štabo Ginkluotės skyriaus viršininkas. Žuvo 1949 07 07 Juknionių k. slėptuvėje, užkastas Pivonijos šile. 1989 perlaidotas Ukmergės Dukstynos kapinėse. *LKA27, LYA, A.3, B.328, I.21*

Ališauskas Antanas, Jono, sl. Lapelis, Kazio brolis, g. 1918 Bertešiūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 06 — A rinktinės Arklio kuopos ryšininkas ir rezervinio būrio vadas. Suimtas 1946. Kalėjo Pečioros lageriuose. 1955 paleistas. *LYA, A.8, B.10/38, I.16, SA/DK*

Ališauskas Bronius, Igno, sl. Žilvitis, g. 1921 Bertešiūnų k., Žaslių vlsč. A rinktinės Arklio kuopos rezervinio Putino būrio narys. Suimtas 1946. *LYA, A.8, B. 10/38, I.6.*

Ališauskas Kazys, Jono, g. 1925 Bertešiunų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 06 - A rinktinės Arklio kuopos rezervinio būrio narys. Suimtas 1946. Kalėjo Angarsko lageriuose. 1951 paleistas. *LYA, A.8, B.10/38, I.16, SA/DK*

Ališauskas Kazimieras (Kazys), Juozo, sl. Spartakas, Kotas, Ambraziejaus-Kardo, Vlado-Puškinio ir Vlados-Narsuolės brolis, g. 1909 Juknionių k., Žemaitkiemio vlsč. Šaulys. Leitenantas. 1941 Birželio sukilėlis, Lyduokių būrio partizanas. Nuo 1944 06 - partizanų organizatorius, 09 18 gaudynių metu suimtas, kalintas Ukmergėje. 1945 02 09 pabėgo iš Ukmergės kalėjimo. Balninkiečių rinktinės Plieno padalinio būrio, 1946 01 - B rinktinės 2-o bataliono, 1947 - 1-o bataliono vadas ir B rinktinės vado pavaduotojas rikiuotei, 1948 - B rinktinės vadas. Žuvo 1949 03 28 Užupėnų k. Skuodžio sodybos slėptuvėje kartu su F. Mikalajūnu-Žalgiriu ir B. Morkūnu-Kirka. Užkastas Pivonijos šile. 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27/30, LYAZ. Balio Stundžios, Igno daržinėje*

Ališauskas Petras, g. Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Plieno būrio rėmėjas. Jo namuose įrengta slėptuvė, kurioje slapstėsi ir Plienai. Suimtas. Nuteistas. Kalėjo. 1951 10 23 į Tomsko sr. Tugano r. Kanino k. ištremta šeima, sūnus Petras ir duktė Elena kalinti lageriuose.

Ališauskas Petras, Petro, g. 1929 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1948 - B rinktinės Plieno būrio rėmėjas ir ryšininkas. Suimtas 1949. Nuteistas. Kalėjo Steplage, Kazachijoje. Paleistas grįžo į Lietuvą. Mirė 1991.

Ališauskas Vytautas, g. Kibildžių k., Molėtų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Beržo būrio partizanas. 1946 suimtas Karališkių k. *L. Smigelskas*

Ališauskas Vladas, Juozo, sl. Puškinas, Kazio-Spartako, Ambraziejaus-Kardo ir Vlados-Narsuolės brolis, g. 1917 Juknionių k., Žemaitkiemio vlsč. Šaulys. 1941 Birželio sukilėlis, Lyduokių būrio partizanas. Nuo 1944 06 - Plieno būrio partizanas, B rinktinės vado pavaduotojas ir štabo viršininkas, 1948 - 1-o bataliono 2-o rajono vadas, 1949 07 - DKA štabo Organizacinio skyriaus viršininkas ir apygardos vado adjutantas. Partizanų leitenantas. Žuvo 1949 12 30 Juodkiškių k. slėptuvėje. Palaikai užkasti Pivonijos šile. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27, LYA, KS.I.195*

Aliukevičius Antanas, Kazio, Saulės sūnėnas, g. 1924 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. A rinktinės Kruonio būrio partizanas. Žuvo 1945-044Jžoemunėje, prie Verknės upės. *SA/DK*

Aliukevičius Alfonsas, Igno, sl. Saulė, g. 1918 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. Puskarininkis. 1941 Birželio sukilėlis. Tarnavo Lietuvių savisaugos daliniuose. Nuo 1944 vasaros - partizanų organizatorius Kruonio vlsč. (DKR - LLA), 1945 01 pradžioje - būrio vadas, 1945 03 - Pakuonio būrio, kuopos vado pavaduotojas. 04 norėjo tapti kuopos vadu, bet dauguma partizanų nepalaikė, todėl su savo būriu atsiskyrė ir veikė savarankiškai Kruonio-A. Panemunės vlsč. Nuo 1946 04 - Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės Gedimino kuopos Saulės grupės (būrio) vadas. Žuvo 1947 03 07 Serbentų k. (prie Kampiškių k.), A. Panemunės vlsč. *LYA, SA/DK, APP3, I.912*

Alkanas (Stalnionis) Bronius, Viktoro, sl. Dobilas, Dobilius, g. 1917 Geliogalių k., Balninkų vlsč. Šaulys. Nuo 1944 09 - B rinktinės Žaibo būrio, 1-o, 2-o bataliono Tigro būrio partizanas, 2-os kuopos 1-o būrio vadas. Žuvo 1949 02 16 kartu su J. Šmigelsku-Smidru. *LYA, LKA33, KSJ.161*

Alkūnas Jonas, g. Geliogalių k., Balninkų vlsč. Šaulys. Nuo 1944 09 - B rinktinės Žaibo (Vėtros) būrio partizanas. 1945 dingęs be žinios. *LKA33, KS*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Amankevičius Antanas, Motiejaus, g. 1909 Pašilės k., Kurklių vlsč., gyv. Kurkliuose. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Ambrazas (Ambrizas) Vladas, Dionizo, g. 1920 Miežonių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 Livintų miške. *SA/DK* ~ ~ =

Ambrazevičius, sl. Bombonešis, g. Pravieniškių k., Rumšiškių vlsč. Tarnavo Pravieniškių lageryje prižiūrėtoju. Nuo 1944 pab. - DKR, A rinktinės Morkos būrio partizanas, būrio vadas. 1945 05 registravosi. *LYA,A.58,B.36409,I.219*

Ambrazevičius Aleksas, Mykolo, sl. Šaulys, g. 1917 Pravieniškių k., Rumšiškių vlsč. DKR Morkos būrio partizanas. Žuvo 1945 04 12 Pašulių k., Kardono eiguvoje kartu su kitais 11 partizanų iš Morkos būrio. Palaidoti Pašulių k. kapinėse. *SA/DK, AOT, APP4,I.594-595*

Ambrazevičiūtė Marytė, medicinos sesuo, gyveno Vilniuje. Gydė sužeistus partizanus (Varnėną ir kt.). *LYA,A.58,B.36409,I.209*

Anasevičius Alfonsas, g. Žiūriu k., Molėtų vlsč. **DKR, B** rinktinės Vanago būrio partizanas. Suimtas 1946 02 10. *SA/ŽVT*

Andriūnaitė Anelė, Kazio, Albino-Banginio ir Romualdo-Varnėno sesuo, g. 1926 Klėriškių k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės ryšininkė. Suimta 1947 01 12 slėptuvėje kartu broliais. Kalėjo 1955 09 20 paleista. *SA/DK*

Andriūnas Aleksas, Kazio, g. 1917 Klėriškių k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas 1946 04 01, Ypatingojo pasitarimo 1947 03 06 nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Karlage, Karagandos sr. 1955 03 09 išsiųstas į tremtį Krasnojarsko kr. 1960 03 01 paleistas.

Andriūnas Albinas, Kazio, sl. Banginis, Romualdo-Varnėno brolis, g. 1921 03 Klėriškių k., Žiežmarių vlsč. LK tarnavo pėstininku. Nuo 1944 10 12-DKR 4-o bataliono, A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas. Suimtas 1947 01 12 slėptuvėje kartu su broliu. Kalėjo Minlage, Intoje, Komijoje. 1956 06 30 išsiųstas į tremtį Intoje. 1964 02 13 paleistas, be teisės apsigyventi Lietuvoje. 1971 išvyko į Jėlgavą į Lietuvą negrižo. *LYA,B.43204/2,I.145, SA/DK, APP3,I.729*

Andriūnas Romualdas (Romasis), Kazio, Albino-Banginio brolis, sl. Varnėnas, g. 1920 04 Klėriškių k., Žiežmarių vlsč. LK tarnavo pėstininku. Nuo 1944 11 12 - DKR 4-o bataliono, A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas. Suimtas 1947 01 12 slėptuvėje kartu su broliu. Ypatingojo pasitarimo 1948 03 06 nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Vorkutlage, Komijoje. 1956 07 17 išsiųstas į tremtį Komijoje. *LYA,B.43204/2,I. 145, APP3,I. 728*

Andrulevičius Pranas, Jono, sl. Perkūnas, g. 1921 Druskeliškių k., Stakliškių vlsč. Nuo 1945 05 10- DKR, A rinktinės Puodo kuopos partizanas. *LYA,A.3,B.179,I.310*

Aniūkštis Česlovas, Juozo, sl. Karvelis, g. 1923 Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Šerno būrio partizanas. Žuvo 1945 02 05/06 Vindeikių k. kartu su J. Naraškevičiumi-Šernu, I. Adomavičiumi-Tauru, P. Bereznausku-Liūtu ir J. Naraškevičiumi-Šarūnu. Palaikai išniekinti prie pradinės mokyklos. Gavus leidimą palaidoti Vindeikių kapinėse. *LYA,F.K-1,A.3,B.676,t.2, SA/DK, VA/ŪŽG*

Antanavičius Vytas, sl. Alksnis, g. 1923 Kvietkuičių k., gyv. Vanagiškių k., Upninkų vlsč. Prievarta du kartus mobilizuotas į okupacinę kariuomenę. Antrą kartą pabėgęs įstojo į partizanų gretas. A rinktinės 6-o bataliono, P.Lukšio rinktinės Žilvičio kuopos partizanas. Žuvo 1948 01

15 Gineikių k., pas Reinį, kartu su Z. Jasiukevičiumi-Maryte ir R. Mingaila-Banginiu. Palaikai išniekinti ir užkasti Vandžiogaloje. *LYA, LKA22*

Antukavičius (Antukevičius) Alfonsas, Juozo, g. 1919 Mančiušėnų/Šančiškių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč., mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *VA/ŪŽG.308, LYA*

Apanavičius Albertas, sl. Vanagas, g. 1927 Juknonių k., Musninkų vlsč. 1947-1950 - B rinktinės Dobilo būrio ryšininkas. *SA/DK, VA/ŪŽG*

Apolevičius, sl. Barzda, gyv. Musninkų vlsč. Nuo 1945 - DKR būrio vadas. Žuvo 1945 07 10. *SA/DK*

Arbočienė Perednytė Ona/Antanina, g. 1893 Kapčiškių k., gyv. Rusių k., Žaslių vlsč., DKR, A rinktinės partizanų rėmėja, partizanų Bernardo-Liepsniuko ir Jono motina. Žuvo 1946 05 16 savo namuose, nušauta sribų. *SA/DK*

Arbočius Aleksas, sl. Liepsna, g. 1922 Skėrių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR partizanas, 1945 01 - 5-o bataliono vadas. Žuvo 1945 02 Vievio vlsč. *SA/DK*

Arbočius Benediktas (Benadas), Motiejaus, sl. Žaibas, g. 1922 Rusių k., Gegužinės vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR 2-o bataliono rezervistas, 1945 06 - A rinktinės 1 -o bataliono Dramblio būrio partizanas. Žuvo 1946 03 05 Rusių k., prie Neries. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. Ignas Gulbickas slapta atkasė ir perlaidojo Rusių k. kapinėse. *LYA,A.8.B. 10/38,1.16, APP3.1.745,796*

Arbočius Bernardas (Barnasius), Mykolo, sl. Liepsna, Liepsniukas, g. 1922 Rusių k., Gegužinės vlsč. A rinktinės 2-o bataliono Perkūno būrio partizanas. Suimtas 1946 03 Rusių k. Nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Angarske, Intoje. 1956 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *SA/DK, APP3,1.797*

Arbočius Boleslovas (Balys, Bolius), sl. Balsas, g. 1908 Kaspariškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR ir apygardos vado apsaugos būrio, A rinktinės 1 -o bataliono 3-os (Jurgino) kuopos partizanas. Suimtas 1948 02 16 Vilkakiemio k., slėptuvėje kartu su L. Paškauskaite. Nuteistas. Kalėjo Archangelske. 1955 paleistas. *SA/DK, LYA,A.3.B. 179,1.220,328, APP3J. 703,*

Arbočius Ignotas (Ignas), Jono, g. 1907 Jačiūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR 2-o bataliono rezervistas. Suimtas 1946 02 24, kalintas Trakuose. 1946 06 19 byla nutraukta, paleistas. *BBK, LYA,A.3.B. 179,1.222*

Arbočius Jonas, Mykolo, Bernardo-Liepsniuko brolis, g. 1919 Rusių k., Gegužinės vlsč. Nuo 1945 - DKR 2-o bataliono rezervistas. *LYA,A.3,B. 179,1.222*

Arbočius Stasys, Mato, sl. Vėtra, Vėjas 1, g. 1919 Paparčių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės 1-o (Dramblio) bataliono būrio vadas. Žuvo 1946 03 20/21 Šešonių k., Žaslių vlsč. kartu su J. Zdanevičiumi-Žvanginiu ir V. Vilkeliu-Krūmu kautynėse su Žaslių MVD. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. Slapta perkelti į Rusių k. kapines. *LYA,A.3.B. 1/27,1.153, SA/DK*

Arbočius Steponas (Stepas), Adomo, sl. Balsas, g. 1920 Kaspariškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR 1-o bataliono 3-os (Jurgino) kuopos partizanas, slapukų skyriaus Kaspariškių k. organizatorius ir vadas. Suimtas 1945 07 16, išduotas ag. „Jurgio". Kalintas Trakuose, Vorkutlage. 1946 02 07 paleistas. 1950 05 vėl suimtas, 1951 01 16 nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Irkutske. 1957 paleistas. Mirė 1989. *SA/DK*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Arbočius Vaclovas (Vacys), Stasio, g. 1921 Jačiūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 03 - 2-o bataliono Klevo būrio, 1-os kuopos 1-o būrio partizanas. Suimtas 1946 02 24, kalintas Trakuose. 1946 06 19 byla nutraukta.

Arcikauskas Antanas, Nikodemo, g. 1901 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. DKR Saulės būrio partizanas. Žuvęs. Užkastas Gojaus miške bendrame kape. 2000 suteiktas kario savanorio statusas (po mirties). *SA/DK. Paminkle: Arsakauskas Antanas.*

Arlauskas, g. Dovainonių k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės Meškos būrio partizanas. *SA/DK*
Arsakauskas Antanas, g. Užgirėlio k., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1945 10 04 Arsakauskų sodyboje kartu su 4 partizanais. Užkasti Kruonio šile.

Astrauskas Aleksas, sl. Meškonis, g. 1924 Naujasodžio k., Pažaislio vlsč. DKR Žvirblio būrio partizanas. Žuvo 1945 Dovalgonių miške, Pažaislio vlsč. *SA/DK, AOT*

Astrauskas Antanas, Petro, sl. Litras, g. 1927 Obelių k., Deltuvos vlsč. B rinktinės Vėtros būrio partizanas, 1948-4-o rajono vadas. Žuvo 1951 01 14 Kulunžių k. išbėgant iš V. Lazausko vienkio kartu su V. Dabužinsku. *LYA,B.3/1933, I.19*

Ašaka Pranas, Povilo, g. 1923 Geliogalių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 09 - B rinktinės Žaibo (Vėtros) būrio partizanas. Suimtas 1945 09 28. *LKA33, KS*

Ašaka Vosylius, Tomo, g. 1920 Dovainių k., Gelvonų vlsč. DKR partizanas. 1944 11 17 sužeistas Korsakų k. pamiškėje, Žaslių vlsč., mūšyje, paimtas į nelaisvę ir 11 22 mirė ligoninėje. *SA/DK, LYA,A.3.B.4/13J.2, I.72*

Ašakaitė Antanina, Stasio, g. 1912 Dienovydžių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 - DKR ryšininkė. Suimta 1945 11 28. 1946 05 10 nuteista 10 m. lagerių. *SA/DK*

Ašakaitė Genė, Tomo (Tamošiaus), g. 1912 Dienovydžių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 - DKR 7-o rajono Trenksmo būrio ryšininkė, rėmėja ir žvalgė. Suimta 1945 12 03. 1946 05 nuteista 10 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Sverdlovsko, Vorkutos, Mordovijos lageriuose. 1954 12 15 paleista. *SA/DK, LYA,A.3.B. 179, I.53*

Ašakaitė Stefanija, Tomo, g. 1908 Dienovydžių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono, Papūgos ryšininkė. Suimta 1946 03 28. 1946 06 20 nuteista 6 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Nachodkos, Taišeto lageriuose. Nuo 1952 03 26 tremtyje Krasnojarsko kr. 1956 01 03 paleista. *SA/DK, LYA,A.3.B.179, I.224*

Ašmenskas (Ašmena) Albinas, Juliaus, sl. Siaubas, g. 1927 08 Gilaičių k., Semeliškių vlsč. Nuo 1945 11 06 - A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas. Žuvo 1947 03 03 Kovaičių k. kartu su kitais devyniais partizanais. Palaikai išniekinti Kruonyje, vėliau Žiežmariuose ir Kaišiadoryse, užkasti Kaišiadorėlių k., prie žydų kapų. 1990 perlaidoti į Kaišiadorių kapines. *SA/DK, LYA,B.43204/2, I.145, APP3.1.728/4, I.559*

Ašmena Bernardas, sl. Lakūnas, g. 1924 Užuguosčio k., Semeliškių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1948 Kaukinės miške. *SA/DK*

Atkočius Vaclovas, g. 1925. Partizanas. Žuvo 1945.

Atkočiūnas Bronius, Petro, sl. Vėjas, g. 1927 Pakalnės k., Veprių vlsč., gyv. Ukmergėje. B rinktinės partizanas. Suimtas 1946 01 11, kalintas Ukmergėje. Karo tribunolo 1946 04 23 nuteistas 6 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Archangelske, Taišete, Bratske (Irkutsko sr.). 1952 01 01 paleistas. 1952 grįžo į Lietuvą.

Atkočiūnas Julijonas, g. 1926 Pakalnės k., Veprių vlsč. B rinktinės partizanas. Žuvęs. *LKA29*

Atkočiūnas Julijonas, Igno, g. 1926 Raziūnų k., Deltuvos vlsč. B rinktinės partizanas. Suimtas 1945 05 14, kalintas Ukmergėje, Vilniuje, Vorkutlage, Velske, Oziorlage. Karo tribunolo 1946 05 02 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. 1953 išsiųstas į tremtį. 1956 05 20 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *LKA29*

Atkočiūnas Stasys, sl. Jazminas, g. Pakalnės k., Veprių vlsč. B rinktinės Kranto būrio partizanas. Žuvo 1950 04 01, nuskendo Šventosios upėje. *LKA29, E.J.Cekavičiūtė-Volodkovič, kitais duomenimis ž. 1950 10 25*

Augonis Jonas, Petro, g. 1925 Stepanavos k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Bolševiko būrio partizanas. Suimtas 1945 09 09, kalintas Ukmergėje, Vilniuje, Vorkutlage. 1946 07 08 paleistas. 1947 grįžo į Lietuvą. *LYA,F.K-I,A.3,B.676,t.2, SA/DK*

Augonis Petras, Adomo, Jono tėvas, g. 1900 Stepanavos k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Bolševiko būrio partizanų rėmėjas. Suimtas 1945 09 25. 1946 01 28 nuteistas 5 m. lagerių. Kalėjo Pečoros lageryje. 1950 09 25 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *VA/ŪŽG*

Augonytė Stefanija (Stefa), Petro, sl. Danguolė, g. 1928 Stepanavos k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR centro ryšininkė, asmeniškai palaikiusi ryšius su Žalioju Velniu, Vilku ir Velnio Išpera. Suimta 1945 09. *LYA, VA/ŪŽG*

Augustinas Stasys, Vlado, sl. Kėkštas, g. 1930 Ukmergės aps. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1946 Opanišio k., Deltuvos vlsč. *LKA27*

Augustinavičius Adomas, sl. Kardas, Lazda, g. 1916 Kaukinės k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės 3-o bataliono partizanas, būrio vadas. Žuvo 1946 Naujalaukio k., Semeliškių vlsč. *SA/DK*

Augustinavičius Feliksas, Adomo, sl. Lordas, g. 1921 12 Kaukinės k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 08 10 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas. 1946 paskirtas bataliono rezervo padalinio organizatoriumi. Žuvo 1946 rudenį Kaukinės miške, prie Baitonių k., Semeliškių vlsč. patekęs į pasalą kartu su Stasiu-Klevu, Beržu ir Šarūnu. *SA/DK, LYA.A.58,B.36409,I.190, BA3204/2,I.145*

Augustinavičius Stasys, sl. Klevas, g. 1919 Kaukinės k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės Šarūno bataliono partizanas. Žuvo 1946 rudenį Kaukinės miške, Baitonių k., Semeliškių vlsč. patekęs į pasalą kartu su Feliksu-Lordu, Beržu ir Šarūnu. *SA/DK, LYA,A-58,B.36409,I.190*

Augustinienė (Augustinaitienė) Aldona (Sofija? Ona?), Jono, gyv. Kaune. Nuo 1945 - B rinktinės, Piliakalnio ir Plieno ryšininkė. Suimta 1947. *VA/ŪŽG: majoro Augustino žmona; vyras ir sūnus žuvo Uchtos lageryje?B. Trakimas: suimta 1946?*

Augutis Kazys. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Augūnas Dominykas, g. Dubių k., Veprių vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikus giminės slapta parsivežė ir palaidojo Upninkų kapinėse. *VA/ŪŽG*

Augūnas Juozas, Mykolo, sl. Kibirkštis, g. 1924 Dubių k., Veprių vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Sužeistas 1945 02 04-05 Pigonių kautynių metu, gydėsi Rusių Rago k. Suimtas 03 18 suradus slėptuvę, išvežtas į Vorkutos lagerį. 1946 03 26 byla nutraukta, palikta 6 m. tremtis. 1950 02 23 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *LYA,B.8706/3, VA/ŪŽG*

Aukštakojis Vladas, sl. Briedis, g. 1921 Butkiškių k., Giedraičių vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1946 07 02. Užkastas Giedraičių žvyrduobėse. *L.Smigelskas*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Aukštuolis Alfonsas, Gabrio, sl. Erelis, Slapūnas, g. 1927 Martonių k., Kurklių vlsč. Nuo 1947 - B rinktinės Daktaro būrio partizanas, 1949 - 3-os tėvūnijos vado pavaduotojas. Žuvo 1950 J O 25 Kurklių šile slėptuvėje kartu su V. Morkūnu-Žentu, A. Šereliu-Žydrūnu, J. Sėjūnu-Gintautu, C. Krikštūnu-Granicku-Tautvydu. Palaikai išniekinti ir užkasti Kavarske. *LYA, LKA27, APP3,1000, KS,I.218*

Aukštuolis Jonas, Vlado, g. 1926 Daubariškių k., Balninkų vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1946 05 13 Daugudžių miškelyje, prie Daubariškių k., kartu su Klemensu, A. ir V. Grigais, J. Stanceliu-Dobilu. Palaikai užkasti Želvos žvyrduobėse. *L.Šmigelskas, KS,I. 139*

Aukštuolis Juozas, Benedikto, sl. Ažuolaitis, g. 1919, gyv. Šimkaičių vnk., Balninkų vlsč. B rinktinės Žalgirio būrio, Žalčio skyriaus partizanas. Suimtas (pasidavė gyvas kartu su V. Steponavičiumi-Žalčiu) 1946 03 19, apsupti pas ūkininką Kisevičių Šimaičių k. Kalintas Ukmergėje. 1946 06 25 Karo tribunolo nuteistas 15 m. katargos ir 5 m. tremties. Kalėjo Vorkutoje, Komijoje. Nuo 1956 08 07 tremtyje Vorkutoje. 1956 grįžo į Lietuvą. *APP3.927, LYA,A.3,B. 179,I.517, KS Šimaičių vnk.*

Aukštuolis Juozas, Romo, sl. Uosis, Viktoro-Smauglio brolis, g. Martinonių k., Balninkų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Žalgirio būrio partizanas. Suimtas. Kalėjo Vorkutos lageriuose, Komijoje. *LYA,A.3,B. 179,I.517, APP4,I.536, KS Martonių*

Aukštuolis Klemensas, Vlado, g. 1911 Daubariškių k., Giedraičių vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1946 05 13 Daugudžių miškelyje, prie Daubariškių k., kartu su Jonu, A. ir V. Grigais, J. Stanceliu-Dobilu. Palaikai užkasti Želvos žvyrduobėse. *L.Šmigelskas, KS,I. 139*

Aukštuolis Viktoras, Romo, sl. Smauglys, Don Kichotas, Juozo-Uosio brolis, g. 1924 Martinonių k., Balninkų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Karpio, Žalgirio būrio, Audros bataliono partizanas. Žuvo 1946 05 23 Berzgainių k., išduotas slėptuvėje Pelėkalnio miške kartu su A. ir J. Džiautais. Palaikai užkasti Žemaitkiemyje. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LYA,A.3,B.179,I.517, LKA27, APP3,922/4,I.536, KSJ.151*

Aukštuolis Vincas, Povilo, g. 1919 Vilkiškių k., Balninkų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Aro padalinio partizanas. Po Trakinių mūšio registravosi. Ryšininkas. MGB užverbuotas, 1949 06 20 išdavė Vilkiškių k. Misiūnienės sodyboje slėptuvę, kur gyvi paimti N. Skapas-Aidas ir V. Imbrasas-Tarzasas. *APP4,I.520, KS,I. 186 Vilkiškio*

Aukštuolis Vladas, Petro, sl. Vilkas, g. 1924 Dovydiškių k., Deltuvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Liepsnos, Šlaito būrio partizanas. Žuvo 1946 08 07 Juodmiškyje kartu su I. Rakučiu ir J. Stimburiu-Spygliu, besiverždami iš slėptuvės (prie Raziūnų k. ir Sabališkių k., Deltuvos vlsč.) *LKA27/29*

Aviža Bronius, g. Kurklių vlsč. Nuo **1945** - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. **1945** 10 suimtas, išvežtas į Vorkutlagą. Grįžo į Lietuvą. *APP4, I. 455*

Aviža Petras, Mykolo, sl. Valteris, g. 1909/1911, gyv. Bastūnų k., Želvos vlsč. 1944 08 14 suimtas, kalintas Vilniuje. Karo tribunolo 1945 01 17 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. 1945 12 03 pabėgo ir tapo partizanu. Žuvo 1947 01 26 Bartuliu k., Šešuolių vlsč. (1948 Bastūnų k.) *LYA*

Aviža Valentinas, g. Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Aziulevičius Robertas, sl. Trumenas, g. 1919 Bijūnų k., Semeliškių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 08 09 Neciūnų k., Aukštadvario vlsč. *SA/DK*

Ažubalis Alfonsas, Tomo, sl. Dobilas, g. 1917 05 15 Gubesos k., Giedraičių vlsč. Baigė Kauno kunigų seminariją. 1945 - Širvintų kunigas vikaras, nuo 1945 11 - Musninkų, vėliau Onušio kunigas klebonas. Nuo 1945 05 - DKR, DKA štabo ryšininkas. Suimtas 1946 02 07 Onuškyje. Nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Uchtos, Balchašo lageriuose. 1954 11 13 išsiųstas į tremtį Balchaše. Paleistas grįžo į Lietuvą tarnavo Žiežmarių klebonu. Mirė 1994 05 20, palaidotas Žiežmariuose. *LYA,A.3,B.179,I.219, VA/ŪŽG*

Ažubalis Juozapas, g. 1919. DKR partizanas. Žuvo 1945.

Babenskas Boleslovas, sl. Lakštingala, g. Medinų k. Nuo 1945 03 - DKR Trenksmo būrio partizanas. Žuvo 1945 06 21 Medinų k. savo sodyboje kartu su dukra ir V. Akuniu-Sakalu. *VA/ŪŽG, LKA22*

Babilas Mykolas, nuo 1945 03 - DKR Papūgos būrio partizanas, registravosi. *LYA*

Babilas Pranas, Prano, g. 1918 Milagainių k., gyv. Salenikų k., Jonavos vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 03 - DKR Papūgos būrio partizanas, skyriaus vadas. 1945 06 30 registravosi. 1953 liudijo okupantų naudai prieš A. Repečką A. Vareikį ir V. Palaimą. *LYA.F.K-I,A.58,B.P-19232-LI,I. 92, VA/ŪŽG*

Babilas Vladas, sl. Bananas, g. 1922 Panoterių vlsč. Nuo 1945 03 - DKR Papūgos būrio partizanas. *VA/ŪŽG*

Bačianskas Kazys, sl. Kostas, B rinktinės, Vyčio apygardos DKR Titnago būrio, partizanas. Suimtas 1952 06 19 smogikų grupės (agento „Mokytojo“) Molėtų r. *GIR97/IJ.27*

Bačianskaitė Valentina, Marijono sesuo, g. Berzgainių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Žalgirio būrio rėmėja. Suimta 1947. Nuteista 10 m. lagerių. *APP3,I.921*

Bačianskaitė Viktorija, sl. Snaigė, Marijono sesuo, g. Berzgainių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Žalgirio būrio ryšininkė. Suimta 1949. *APP3,I.921*

Bačianskas Marijonas, sl. Šernas, g. 1924 Berzgainių k., Žemaitkiemio vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos, nuo 1945 03 - B rinktinės Žaibo, Karpio, Žalgirio būrio, 3-o bataliono partizanas. Paimtas gyvas 1950 01 18 Berzgainių k. slėptuvėje, pas A. Matijošių. Nuteistas 25 m. lagerių, kalėjo Taišeto lageryje. 1960 03 15 išsiųstas į tremtį Bratske. 1970 grįžo į Lietuvą. 1945 konfiskuotas tėvų turtas, 1946 03 suimta motina ir kaip rėmėja nuteista 5 m. lagerio. *APP3,I.917-946/4,I.521, LKA33, KS, I.209-210*

Bačiulis Vincas, gyv. Ažušilių k., Videniškių vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Suimtas 1947 01 09. *L.Šmigelskas*

Badaras Antanas, Jono, g. 1913 Vareikių k. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1948 11 06. *VA/ŪŽG*

Bagdonas, gyv. Videniškių mstl. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1944 pabaigoje Šilo miške. *L.Šmigelskas*

Bagdonas Alfonsas, Juozapo, sl. Aras, Arelis (Erelis), Povilo ir Rapolo-Lapo brolis, g. 1912 08 17 Padembės (Paužuolių) k., Balninkų vlsč. LK puskarininkis. „Jaunosios Lietuvos“ narys. 1941 Birželio sukilimo dalyvis, Trakinių savigynos partizanas. 1941-1944 buvo Paužuolių seniūnas. 1944 02-05 - VR karys. Nuo 1944 08 - Balninkiečių laisvės rinktinės padalinio ir 1 -o skyriaus vadas. Žuvo 1945 0627 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. 1948 05 22 į Igarką Krasnojarsko kr., ištremti brolis Jonas (g. 1903) ir sesuo Ona (g. 1921). *SA/DK, APP4,I.479, LKA32, KS*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Bagdonas Jonas, Jono, sl. Margiris, g. 1927. Nuo 1952 - Vyčio apygardos DKR Kranto būrio partizanas. Žuvo 1952 10 27 Trinkūnų k., Mackelos sodyboje, nužudytas smogikų (agentų „Mokytojo“ ir „Audros“) kartu su kitais 5 partizanais. *GIR97/IJ.28, LKA29*

Bagdonas Povilas, Juozapo, Alfonso-Aro ir Rapolo brolis, g. 1917 12 12 Padembės (Paužuolių) k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *APP4,I.479, LKA32, KS*

Bagdonas Rapolas, Juozapo, sl. Lapas, Alfonso-Aro ir Povilo brolis, g. 1913 Padembės (Paužuolių) k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas, 2-o skyriaus vadas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *SA/DK, APP4,I.479, LKA32, KS*

Bagdonas Vacys. Nuo 1944 - DKR Trenksmo būrio partizanas. *VA/ŪŽG, LKA22*

Bagdonavičius Albinas, Alekso, sl. Vingis, Felikso-Barsuko ir Vytauto-Topolio brolis, g. 1928 Rusių Rago k., gyv. Ustronės k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 10 - DKR, A rinktinės Vilko, Dobilo būrių ryšininkas. 1948 05 02 į Igarką ištremtas invalidas tėvas Aleksas, o motina Karolina (g. 1896) ir Albinas pasislėpė. Pradėjus persekioti MVD, nuo 1948 05 22 - Dobilo, Diemedžio būrio partizanas. Paimtas gyvas 1951 05 15 Mantinionių miško slėptuvėje. Karo tribunolo 1951 09 06 nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. beteisių. Kalėjo Vorkutlage. 1956 paleistas. Gyveno Vorkutoje. 1959 grįžo į Lietuvą. *VA/ŪŽG, APP3,I.762-772*

Bagdonavičius Feliksas, Alekso, sl. Barsukas, Albino-Vingio ir Vytauto-Topolio brolis, g. 1918 Rusių Rago k., gyv. Ustronės k., Musninkų vlsč. Šaulys. LK vyr. puskarininkis. 1941 Birželio sukilėlis. Nuo 1944 08 - DKR Vilko būrio partizanas, būrio, kuopos vadas. Žuvo 1945 07 10 slėptuvėje prie Rusių Rago k. (nusišovė kareiviams apsupus slėptuvę ir neturint galimybės prasiveržti). Palaikai išniekinti prie Čiobiškio tilto. Užkasti be karstų Čiobiškio kapinėse, vėliau slapta padarius karstus perlaidoti ten pat. 1948 ištremta šeima. *VA/ŪŽG, APP3.I.762-766*

Bagdonavičius Kazys, sl. Kelmas, g. Pigonų k., Musninkų vlsč. Nuo 1945 pradžios - DKR 1 -o bataliono Krūmo būrio partizanas. *APP3,I. 704*

Bagdonavičius Vytautas, Alekso, sl. Topolis, Felikso-Barsuko ir Albino-Vingio brolis, g. 1920 Rusių Rago k., gyv. Ustronės k., Musninkų vlsč. Šaulys. Dirbo pašte, vėliau Musninkų parduotuvės-kooperatyvo vedėju. 1941 Birželio sukilėlis. Nuo 1944 08 - DKR Vilko būrio partizanas, būrio, kuopos sekretorius. Žuvo 1945 07 10 slėptuvėje prie Rusių Rago k. (susišprogdino kareiviams apsupus slėptuvę ir neturint galimybės prasiveržti). Palaikai išniekinti prie Čiobiškio tilto. Užkasti be karstų Čiobiškio kapinėse, vėliau slapta padarius karstus perlaidoti ten pat. 1948 ištremta šeima. *VA/ŪŽG, LYA, APP3,I.762-766*

Bagdonavičius (Bagdanavičius, Bagdonas) Stasys, Kazio, sl. Liepelis, g. 1918 Vindeikių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Šerno būrio partizanas. Suimtas 1945 09 27, be teismo kalintas Vorkutlage. 1946 05 20 byla nutraukta. 1947 grįžo į Lietuvą. 1952 mirė. *LYA.F.K-1,A.3,B.676,t.2, VA/ŪŽG*

Bagdzevičius Mykolas, g. Skėterių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos kuopos Kerniaus būrio partizanas. *VA/ŪŽG: Jonas?Dingo be žinios*

Bagdzevičiūtė Elena, Bernardo, g. 1925, gyv. Lalėnų k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės ryšininkė. Suimta 1947 01 20. Karo tribunolo 04 22 nuteista 7 m. Kalėjo Intoje, Komijoje. Paleista 1953 07 19 į tremtį Komijoje. 1956 05 29 paleista. *LYA,F.K-1,B.P15224 Kindarienė*

Baginskas Marijonas, Igno, sl. Ažuolas, g. 1921 Pagirių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 12 Burbiškiu k./Būdos miške. *SA/DK*

Baginskas Mindaugas, sl. Ažuolas, g. 1927 Pagirių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1945 Būdos miške. ?

Bagulis Alfonsas, g. Dabužių k.. Molėtų vlsč. B rinktinės Diemedžio būrio partizanas. Žuvo 1944 12 29 Ažumakio miške kartu su vadu ir kitais partizanais. *Petro brolis?*

Bagulis Petras, g. Dabužių k., Molėtų vlsč. B rinktinės Diemedžio būrio partizanas. Žuvo 1944 12 29 Ažumakio miške kartu su vadu ir kitais partizanais.

Bagušinskas Jonas, Petro, sl. Vilkas, g. 1925 Gripiškių k.. Stakliškių vlsč. Nuo 1945 03 10 - DKR, A rinktinės Puodo kuopos partizanas. *LYA,A.3,B. 179,I.310*

Bagušinskas Juozas, Petro, sl. Dėdė, g. 1923 03 22 Gripiškių k.. Stakliškių vlsč. Nuo 1945 03 10 - DKR, A rinktinės Puodo kuopos partizanas. *LYA,A.3,B.179,I.310*

Bajoriūnas Jonas, B rinktinės Paulausko būrio partizanas. Pasidavė gyvas 1945 12 15 su visu būriu, kareiviams pradėjus sprogdinti slėptuvę prie Užunvėžio k., Kurklių šile. Nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. *APP3,I. 969*

Bakanauskas Antanas, sl. Šermukšnis, g. 1928 Novosiolkos k., Balninkų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės partizanas. Suimtas 1946 07 11. Nuteistas. Kalėjo. Išsiųstas į tremtį. 1965 03 15 paleistas. *LYA*

Bakšinskas Antanas, Motiejaus, sl. Aras, Džiugas, g. 1919 Jonavoje. 1944 dirbo siaurojo geležinkelio depe darbininku. 1944 rudenį mobilizuotas į okupacinę kariuomenę. Vežamas į Jarcevą kartu su S. Bubinu ir V. Kazlausku pabėgo. Slapstėsi. 1945 07 ištrėmė tėvus (šie mirė tremtyje). Nuo vasaros - DKR Pelėdos būrio, Povilo Lukšio rinktinės, A rinktinės Žilvičio kuopos partizanas. Žuvo 1949 01 21 Karaliūnų vnk., Žemimų vlsč., Jačionio sodyboje kartu su R. Treščinsku-Kardu ir J. Jankevičiumi-Kriminalka. Palaikai išniekinti Jonavos NKVD kieme. Užkasti Neries pakrantėje. *LKA22: g. 1926, ž. 01 06*

Bakšys Stasys, g. 1914 Pašilės k.. Pabaisko vlsč. Kapitonas. 1944 - Ukmergės LLA 3-ojo rajono vadas.

Bakšys Vytautas, Stasio, g. 1922, gyv. Skominų k., Pabaisko vlsč. B rinktinės partizanas. Suimtas 1945 06 25, kalintas Ukmergėje. Karo tribunolo 1945 12 19 nuteistas 10 m. ir 5 m. tremties. Kalėjo Minlage, Komijoje. Nuo 1954 10 11 tremtis Intoje, Komijoje. Paleistas 1956 05 29, grįžo į Lietuvą. Mirė 1970.

Balčius (Balčiūnas) Augustinas (Augustas), Juozo, Juozo ir Viktoro-Šarūno brolis, g. 1919 Arnotiškių k., Jonavos vlsč. Nuo 1944 rudens su broliais slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 02 - DKR 2-o bataliono 2-o būrio, Svyrynėlio kuopos partizanas. Registravosi kaip besislapstantis, be ginklo. Suimtas 1946 02. Miręs. *LYA,F.K-1,A.58,B.41893/3, A.3.B.179,I.221,235,584, APP3.I.716*

Balčius (Balčiūnas) Juozapas (Juozas), Juozo, Augusto, Vacio ir Viktoro-Šarūno brolis, g. 1921 Arnotiškių k., Jonavos vlsč. Nuo 1944 rudens su broliais slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 02 - DKR 2-o bataliono 2-o būrio, Svyrynėlio kuopos partizanas. Registravosi kaip besislapstantis, be ginklo. Gyveno Krasnojarsko kr. *LYA,F.K-1,A.58,B.41893/3, A.3.B.179,I.221,235, APP3,I. 716*

Balčius (Balčiūnas) Vacys, Juozo, Augusto, Juozo ir Viktoro-Šarūno brolis, g. 1929 Arnotiškių k., Jonavos vlsč. Nuo 1944 rudens slapstėsi kartu su šaukiamojo amžiaus broliais.

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Nuo 1945 02 - DKR 2-o bataliono 2-o būrio, Svyrunėlio kuopos partizanas. *LYA, F.K-1, A.58, B.41893/3*

Balčius (Balčiūnas) Viktoras, Juozo, sl. Šarūnas, Augusto, Vacio ir Juozo brolis, g. 1914 Arnotiškių k., Jonavos vlsč. Nuo 1944 rudens su broliais slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 02 - DKR 2-o bataliono 2-o būrio, Svyrunėlio kuopos partizanas. Registravosi kaip besislapstantis, be ginklo. Suimtas 1946 02. Nuteistas. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. *LYA, F.K-1, A.58, B.41893/3, A.3.B. 179, 1.221, 235, 584.611, APP3, 1.716*

Balčiūnas Bolius, sl. Šarūnas, g. 1919 Mikalaučiškių k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 04 15 Kapčiškių k. miške kartu su V. Matačiūnu-Gaidžiu. Palaikai išniekinti Žasliuose, užkasti Kliuko pušynėlyje. 1990 perlaidoti į Paparčių k. kapines. *1948?*

Balčiūnas Jonas, Jono, sl. Varnėnas, Zigmo-Agurko brolis, g. 1930 Aitekonių k., Kaišiadorių vlsč. Ištrėmus tėvus, nuo 1949 - su broliu A rinktinės pavienis partizanas kartu. Žuvo 1951 12 16 Beištrakių miške, prie Aitekonių k., slėptuvėje kartu su Agurku. Palaikų užkasimo vieta nežinoma. *SA/DK*

Balčiūnas Pranas, Juozo, Vinco-Juodvarnio brolis, g. 1920 Kazokų k., Kruonio vlsč. Nuo 1944 rudens - Kalvių būrio vadas. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1949 04 14 Varkalių k. kartu su broliu Vincu. *SA/DK*

Balčiūnas Vincas, Juozo, sl. Juodvarnis, Prano brolis, g. 1922 Kazokų k., Kruonio vlsč. Nuo 1945 04 16 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas, bataliono vadas? Žuvo 1949 04 14 Varkalių k. kartu su broliu Pranu. *SA/DK, LYA, B.43204/2, 1.145, APP3.1.727*

Balčiūnas Zigmąs, Jono, sl. Agurkas, Jono-Varnėno brolis, g. 1923 Aitekonių k., Kaišiadorių vlsč. Ištrėmus tėvus, nuo 1949 - kartu su broliu A rinktinės pavienis partizanas. Žuvo 1951 12 16 Beištrakių miške, prie Aitekonių k., slėptuvėje kartu su Varnėnu. Palaikų užkasimo vieta nežinoma. *SA/DK*

Balnys Adolfas, Jono, g. 1916 Putriškių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Suimtas 1946 06 24, kalintas Trakuose. Karo tribunolo 08 20 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Minlage, Komijoje. 1954 11 17 paleistas į tremtį Komijoje. 1956 05 28 paleistas. Grįžo į Lietuvą Mirė 1987, palaidotas Bučionių k. kapinėse. *SA/DK, LYA, A.3, B. 179*

Balnys Jonas, Adomo, g. 1927 Putriškių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Suimtas 1946 03 04. Kalėjo Karagandos lageriuose. 1954 paleistas. *SA/DK, LYA, A.3, B. 179*

Balnys Stanislovas (Stasys), Adomo, g. 1918 Putriškių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Suimtas 1946 03 04, kalintas Trakuose, 08 20 Karo tribunolo nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Uchtoje, Komijoje, Balchaše (Steplage), Karagandos sr. 1955 paleistas. 1957 grįžo į Lietuvą. Mirė 1984, palaidotas Bučionių k. kapinėse. *SA/DK, LYA, A.3, B. 179*

Balnys Vaclovas (Vacys), Petro, g. 1910 Putriškių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Suimtas 1946 03 04. Kalėjo Intos, Vorkutos lageriuose. 1954 paleistas. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1982, palaidotas Bučionių k. kapinėse. *SA/DK, LYA, A.3, B. 179*

Balsevičius Alfonsas, Adolfo, sl. Štikas, g. 1925 Pamusių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. 1945 06 registravosi kaip vengęs mobilizacijos. Suimtas

1947 03 26, Ypatingojo pasitarimo 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties, kalėjo Vorkutoje. 1958 paleistas. 1958 11 28 paleistas iš tremties grįžo į Lietuvą. Miręs. *GIRO/1,1.19, A.Balsevičius*

Balsevičius Alfonsas, Adomo, sl. Vamzdis, Vamzdys, Broniaus-Tigro brolis, g. 1927 Pamusių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. 1945 06 registravosi kaip vengęs mobilizacijos. Suimtas 1947 03 26, Ypatingojo pasitarimo 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties, kalėjo Ukmergėje, Vorkutlage. 1956 06 12 paleistas. 1957 grįžo į Lietuvą. *GIRO/1,1.196, A.Balsevičius*

Balsevičius Bronius, Adomo, sl. Tigras, Alfonso-Vamzdžio brolis, g. 1921 Pamusių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. Žuvo 1944 12 18 Mantinionių miške. *LYA, B.8706/3, SA/DK, GIRO/1,1.196, A.Balsevičius*

Balsevičius Pijus, g. Pamusių k., Musninkų vlsč. A rinktinės Erelio būrio partizanas. Žuvo 1946 m. Pamusių k. *SA/DK*

Baltusevičius Zigmantas, g. 1926 Žiegždrių k., Pažaislio vlsč. Nuo 1945 pavasario - DKR Žvirblio būrio partizanas. Suimtas 1945 08, nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Komijoje. 1955 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *AOT*

Baltuška Bronius, g. Butkūnų k., Ukmergės aps. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. *LKA27; Baltruška?*

Balčiūnas Boleslovas (Bolių), sl. Šarūnas, g. 1919 Mikalaučiškių k., Žaslių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1948 Kapčiškių k. *SA/DK*

Balžekas Julius, Kazio, g. Ukmergės aps. B rinktinės partizanas. Žuvo 1946/1947 namuose, motina ir sesuo 1948 ištremtos į Igarką.

Balžekas Petras, sl. Balandis, g. Inkilų k., Žemaitkiemio vlsč. Dirbo Ukmergės spaustuvėje. Nuo 1946 pradžios - B rinktinės rezervinio Genio būrio narys. *LYA*

Balžekas Vytautas, Petro, Zigmo brolis, g. 1927 Jogvilų k., Pabaisko vlsč. Nuo 1946 - B rinktinės Spartako bataliono rezervinio Genio būrio slapukas. Suimtas 1950 Kretingoje, kur mokėsi žemės ūkio mokykloje. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. *LYA.B3/1933,1.21, APP4,471-477*

Balžekas Zigmas, Petro, Vytauto brolis, g. 1928 Jogvilų k., Pabaisko vlsč. Nuo 1946 - B rinktinės Spartako bataliono rezervinio Genio būrio slapukas. *LYA.B3/1933,1.21, APP4,471-477*

Bandzevičius Zigmas. Jurgio, sl. Jurginis, g. 1907 05 25 Beištrakių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 06 20 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 2-o (Siaubo) būrio partizanas. Suimtas 1946. Kalėjo Sverdlovskė. 1948 paleistas. *LYA, APP3,1. 726*

Banevičius Algis, Juozo, sl. Barzda, g. 1919 12 Šnipelių k., Kruonio vlsč. LK tarnavo pėstininku. Nuo 1944 01 15 - LLA narys, partizanų organizatorius, DKR 4-o bataliono partizanas, 1945 05 - A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos būrio, 1946 09 - 1-os ar 2-os kuopos vadas. Žuvo 1947 12 31 (Būdos miške) Burbiškiu k. *LYA, B.43204/2,1.145, A.58.B.36409,1.183, SA/DK, APP3J. 728 (Vincas - antras vardas?)*

Banevičiūtė Veronika, Juozo, g. 1922 Pagirių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės ryšininkė. Suimta 1947 03 03, kalinta Trakuose, Ypatingojo pasitarimo 1948 03 06 nuteista 10 m., kalėjo Karlage, Karagandos sr. 1955 09 12 paleista.

Banikonis Pranas, Petro, sl. Traidenis, g. 1905 Jaskaudžių k., Širvintų vlsč. B rinktinės partizanas. Žuvo 1948 05 18. *VA/ŪŽG*

Baniulis Juozas, g. 1927 Ukmergės aps. Nuo 1946 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo Virkščių miške, Žemaitkiemio vlsč. *LKA27*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Baniulis Juozas, g. 1910 Butkūnų k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - Plieno būrio vietinio skyriaus Darapolio miške partizanas. Žuvo 1944 1001 Darapolio miške siautimo metu kartu su M. Saruliu, R. Jakučiu, S. Leiga. Palaidotas Lyduokių kapinėse. *LKA27*

Baniulis Petras, g. Butkūnų k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - Plieno būrio vietinio skyriaus Darapolio miške partizanas.

Baranauskas A., g. 1918 Magūnų k., Giedraičių vlsč. Nuo 1944 11 - vietinio partizanų skyriaus vadas, B rinktinės partizanas. Žuvo 1946. Užkastas Giedraičių žvyrduobėse. *KK203*

Baranauskas Henrikas, g. 1919. Partizanas. Žuvo 1945.

Baranauskas Kazys, Stepas, sl. Ženklas, g. 1925 Kruonio mstl. Nuo 1945 - A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio, Balandžio būrio partizanas. *SA/DK, LYA, APP3J. 720*

Baranauskas Stasys, sl. Vanagas, Ažuolas, g. 1918 Eiriogalos k., Žaslių vlsč. A rinktinės Balandžio būrio partizanas, būrio vadas. Žuvo 1948 Šilonių k. *SA/DK*

Barauskas Edvardas, Jono, sl. Dainuolis, g. 1926 Žasliuose. Nuo 1946 05 - A rinktinės 1-o bataliono Vytenio kuopos Erelio būrio (Žaslių) slapukas. Suimtas 1947 04 29, kalintas Kaišiadoryse. Ypatingojo pasitarimo 1948 03 06 nuteistas 8 m. Kalėjo Viatlage, Kirovo sr., Karagandoje. Nuo 1954 11 29 tremtyje Krasnojarsko kr. 1958 04 28 paleistas. *LYA,B.43204/3*

Barčys Jonas, sl. Viesulas, g. Šilinkos (Pavirinčių?) k., Alantos vlsč. Nuo 1951 - 1-os rinktinės Alantos rajono partizanas. Paimtas gyvas smogikų 1952 03 04/05 prie Levaniškių ar Pečiulių k. *AŠ/UMT,60, L.Šmigelskas, LKA33*

Bareika Antanas, Antano, sl. Uosis, Vėjelio ir Laputės brolis, g. 1921 Stanisloviškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Šerno, Erelio būrio partizanas. Suimtas 1946 11 25, kalintas Ukmergėje, nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Kirovo sr. lageriuose, kur ir mirė. *VA/ŪŽG*

Bareika Jonas, Antano, sl. Tigras, Vėjalis, Uosio ir Laputės brolis, g. 1919 Stanisloviškių k., Musninkų vlsč. Musninkų valsčiaus viršaitis. 1944 09 - DKR Šėmo, Erelio būrio partizanas. Suimtas 1945 08 18 (09 09), kalintas Ukmergėje, 10 25 išvežtas į Vorkutlagą. Nesudarius bylos, grįžo į Lietuvą. 1948 05 22 ištremtas į Igarką kartu tėvu Antanu (mirė Igarkoje 1949), motina Eleonora (g. 1892), seserimis Jadvyga (g. 1924) ir Vanda (g. 1929). *LYA,F.K-1,A.3,B. 179,1.269, B. 676,t.2*

Bareika Juozas, g. 1917. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 194701 21.*LYA, VA/ŪŽG*

Bareika Pranas, gyv. Rudeikiškių k., Musninkų vlsč. 1946 - B rinktinės Slyvos būrio ryšininkas. *LYA*

Bareikaitė Cecilija (Kselė), Antano, sl. Laputė, Uosio ir Vėjalio sesuo, g. 1922 Stanisloviškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 vasaros - DKR partizanų ryšininkė, 12 - Erelio, Slyvos būrio partizanė. 1946 10 04/05 naktį suimta, kalinta Musninkuose, Ukmergėje, Vilniuje. 1947 01 21 nuteista 7 m. lagerio. Kalėjo Steplage, Karagandos sr. 1954 07 20 paleista. *LYA,A.8,B. 10/37,1.33, VA/ŪŽG*

Bareikis Benediktas, Kazio, g. 1894. DKA štabo ryšininkas, tarp Piliakalnio ir Kardžio. Suimtas 1946 02 19. *LYA,A.3.B.179,1.50*

Barkauskas (Barkovskis), sl. Putinas, gyv. Onušio vlsč. Agronomas. Nuo 1944 - DKR žvalgas, ryšininkas, 1945 - 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Žuvo 1945 06 16 Strėvos miške. *LYA*

Barkauskas Adomas, Vinco, g. 1926 Luciūnų k., Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Barkauskas Edvardas, sl. Mindaugas. DKR Vanago grupės partizanas. Žuvo 1945 08 17/18.

Barkauskas Juozas, Justo, g. 1923 Luciūnų k., Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Barkauskas Nikodemas, Juozo, sl. Debesis, g. 1912 Kaune. DKR Gaivenio/Gaigalo? būrio partizanas. Suimtas 1945 09 14. *LYA*

Bartaška (*dar minimas kaip Bartašius Petras*) Kazimieras, sl. Krūmas, g. Gelvonų vlsč. A, B rinktinės Dobilo būrio partizanas. Žuvo 1949 02 09 Darvydų miške, Čiobiškio vlsč./Vareikių girioje. *VA/ŪZG; Atminimo paminkle nurodytas kito partizano - Juozo Bartusevičiaus-Medžiootojo pavarde.*

Bartkevičius Vladas, Valerijono, g. 1917Tartokok., Žaslių vlsč. Nuo 1945 02 - A rinktinės 2-o bataliono Svyrūnėlio kuopos partizanas. Registravosi. Žuvo 1947 Livintų miške. *SA/DK, LYA, A.3, B.179, I.221, APP3J.716*

Bartoševičius Pranas, g. Semeliškių vlsč. DKR, A rinktinės 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Žuvo 1946 pradžioje kartu su kitais 8 partizanais. Išniekinti Semeliškėse, užkasti prie Trakų apkasuose. Marytė Stosiūnienė ir Ona Bartosevičienė slapta atkasė jo ir Stosiūno palaikus ir palaidojo Semeliškių kapinėse.

Bartoševičius (Bartasevičius) Jonas Juozas, Prano, g. 1921 Semeliškių vlsč. DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Suimtas 1946 05 10. Kalintas Trakuose, Vilniuje, Karo tribunolo 12 14 nuteistas 5 m. lagerio ir 3 m. tremties. Kalėjo Nižneamūrlage, Chabarovsko kr. 1951 09 29 paleistas.

Bartoševičius (Bartasevičius) Vaclovas, Igno, g. 1923 Dzenkūniškių k., Semeliškių vlsč. DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Suimtas 1945 08 10. Kalintas Trakuose, Vorkutlage, 1946 08 19 parvežtas mėnesiui į Trakus ir vėl išvežtas į Intlagą, Komijoje.

Bartusevičius Jonas, Prano, sl. Vėtrungė, Vėtra, g. 1928 Žinėnų k., Jonavos vlsč. Baigė Kauno V gimnazijos 4 klases, mokėsi Karmėlavos žemės ūkio mokykloje. 1948 dirbo apylinkės sekretoriumi. Suėmus tėvą, nuo 1949 - A rinktinės Žilvičio kuopos, DKR Dobilo būrio partizanas. Žuvo 1955 01 17 Vanagiškių k., Žeimių vlsč., kartu su V. Žukausku-Mėnuliu. Palaikai išniekinti Jonavoje, turgaus aikštėje ir MVD kieme. Užkasti Neries pakrantėje. *LKA22, LYA, A.3, B. 1050, I.130*

Bartusevičius (*dar minimas kaip Bartoševičius, Bertašius, Bartošius*) Juozas, sl. Kovas, Medžiotojas, g. 1920 Varpėnų k., Jonavos vlsč. Baigė Jonavos progimnaziją. 1941 paimtas į „liaudies kariuomenę“ mokėsi Vilniaus pėstininkų karo mokykloje. Prasidėjus karui iš Pabradės poligono su ginklu pasitraukė. Nuo 1944 slapstėsi namuose. Nuo 1945 10 - A rinktinės 6-o bataliono, P. Lukšio rinktinės Žilvičio kuopos Kardo skyriaus, 1950 - B rinktinės Dobilo būrio partizanas. Suimtas 1950 05 12 Čiobiškyje kartu su Dobilu ir Žirgeliu, apnuodyti ryšininko P. Serapino. Karo tribunolo 1951 01 20 nuteistas mirti ir 05 17 sušaudytas Tuskulėnuose. *SA/DK; GIR98/2, I.147, VA/ŪŽG, LKA22*

Bartusevičius Pranas, Vlado, Jono-Vėtrungės tėvas, gyv. Tauropolio dv., kurį valdė su dviem broliais. 1944 ūkis atimtas, broliai su šeimomis ištremti. Slapstėsi žmonos tėviškėje Žinėnų k., Jonavos vlsč. Suimtas 1948. Karo tribunolo nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Vorkutoje. 1951 į Tomsko sr. ištremti du sūnūs su šeimomis, 1952 - žmona, 1955 01 17 žuvo sūnus partizanas. *LKA22*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Barulis Juozas, g. 1926 Strošiūnų k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono 1-os veikimo kuopos partizanas. Žuvo 1946 06 13 Kaukinės miške kartu su J. Kuzinevičiumi-Kazimieraičiu. 1991 perlaidotas į Kaišiadorių kapines. *SA/DK*

Barušas Pranas, sl. Sakalas, g. Lapių vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1947 07 26 Kauno aps.

Bauba Jonas, Martyno, sl. Tigras, g. 1909 06 14 Krušonių k., Kaišiadorių vlsč. Šaulys. Nuo 1945 02 23 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos veikimo (Meškos) būrio partizanas. 1945 05 11 registravosi. *LYA*

Baublys Jonas, Vinco, sl. Erelis, g. 1928 Žasliuose. Brolis Edvardas suimtas 1944, o tėvas 1945, nuteisti už veiklą vokiečių okupacijos metais. Nuo 1946 05 - A rinktinės 1-o bataliono Vytenio kuopos slapukų būrio (Žaslių) vadas. Suimtas 1947. Kalėjo Intoje. 1955 paleistas. *LYA,B.43204/3*

Bauka Antanas, Antano, sl. Uosis, 1944-1945 DKR Erelio būrio partizanas. *VA/ŪŽG*

Baumilaitė Emilija, Andriaus, sl. Neužmirštuolė, g. 1919 Miciūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 05 - A rinktinės 1-o bataliono Klajūno būrio ryšininkė. Suimta 1946. Kalinta Trakuose, Vilniuje. 1947 paleista nesudarius bylos. *APP3.I.704*

Baumilas (Baumila) Zigmas, Stasio, sl. Žukelis, g. 1924 Padalių k., Žaslių vlsč. A rinktinės Klajūno būrio partizanas. Suimtas 1946 08 28, kalintas Kaune, Kaišiadoryse, Vilniuje, 1946 12 18/ 1947 07 05 nuteistas 7 m. lagerių. Kalėjo Uchtižemlage, Komijoje. 1953 išsiųstas į tremtį Komijoje. 1956 08 16 paleistas *APP3,I.702*

Bauras Kazys, Jono, sl. Varguolis, g. 1925 09 14 Bagdoniškių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės Perkūno kuopos partizanas. Žuvo 1947 02 25/26 Kalniškių k., Kazio Savicko sodybos kluone, o Puntukas sužeistas paimtas gyvas. 1948 05 22 į Jarcevo r., Krivliako gyv. ištremti tėvai Jonas (g. 1895) ir Antanina (g. 1897), seserys Ona (g. 1923) ir Nijolė (g. 1927). *SA/DK. LYA, LKA32*

Bauševičius Justinas, Kazimiero (Kazio), g. 1921 Bučionių k., Gegužinės vlsč. Nuo 1944 12-DKR, A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Sūkurio) kuopos partizanas. 1945 registravosi. 1948 05 22 ištremtas. 1958 paleistas. *LYA,A.3,B.179,I.234*

Baužys Zenonas, Karolio, g. 1907 Labanoro mstl. Kernavės kunigas. Nuo 1944 - DKR rėmėjas. Suimtas 1946 02 13. 1947 07 20 nuteistas 4 m. lagerių. Žuvo (mirė) 1947 09 26 Magadano sr. lageryje. *LYA,A.3,B. 179,I.219, VA/ŪŽG*

Beganskas Boleslovas (Balys), Vlodo, sl. Ažuolas, g. 1926 Vindziulių k., Kietaviškių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1944 Vindziulių k. (miške). *SA/DK*

Beganskas Bronius, Šimo, g. 1906, gyv. Žuvyčių k. Trakų aps. A rinktinės partizanas. Suimtas 1945 07 09, išvežtas 09 04 į Vorkutos lagerį, 1946 07 18 Ypatingojo pasitarimo nuteistas 5 m. Nuo 1950 07 03 tremtyje Krasnojarsko kr.

Beganskas Mindaugas, sl. Ažuolas, g. 1927 Pašulių k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1945 Būdos miške. *SA/DK*

Bekeris Henrikas, Kazimiero, sl. Kepalas, g. 1925 Kaune. Dirbo spaustuvėje. Nuo 1944-LLA narys, DKR 2-o bataliono rezervinio Ryto būrio slapukas ir pagrindinės organizacijos „Didžioji Viltis" narys. Suimtas 1945 08, nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Permės lageriuose, kur ir žuvo 1951 01 21. *SA/DK*

Bekionytė Veronika, Juozo, sl. Mažylė, Verutė, g. 1926 08 28 Paspėrių k., Širvintų vlsč. DKR Slyvos ryšininkė. *VA/ŪŽG*

Beleišis Baltrus, Simono, sl. Genys, g. Varpėnų k., Vandžiogalos vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 - DKR Pelėdos būrio, 1946 - 6-o bataliono. 1946 09 29 - JKA Povilo Lukšio rinktinės 6-o rajono Sakalo būrio partizanas. Žuvo 1947 pavasarį tarp Vandžiogalos ir Lapių (kitur 1949 05). Palaikai išniekinti Vandžiogaloje. *LKA22*

Beleišis Danielius, Simono, sl. Sakalas, Meilutis, g. Varpėnų k., Vandžiogalos vlsč. LK puskarininkis. Slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 - DKR Pelėdos būrio, 1946 - 6-o bataliono partizanas, 1946 09 29 - JKA Povilo Lukšio rinktinės 6-o rajono viršininkas ir būrio vadas, 1948 - DKA A rinktinės Žilvičio būrio skyriaus vadas. Žuvo 1950 Slykių k. *LKA22*

Beleišis (Baleišis) Ignas, Simono, sl. Putinas, g. 1922 Jakubiškių/Varpėnų k., Vandžiogalos vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 - DKR Pelėdos būrio partizanas, 1946 - DKA 6-o bataliono vadas. Žuvo 1946 07 26 Barsukynės (Naujasodžio) miške, Žeimių vlsč., kartu su Mockumi ir Eimontu. Palaikai išniekinti Vandžiogaloje. *LKA22, SA/DK*

Beleišis Jonas, Simono, sl. Karvelis, Šarūnas, g. Varpėnų k., Vandžiogalos vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 - DKR Pelėdos būrio, 1946 - A rinktinės 6-o bataliono, 1946 09 29 - JKA Povilo Lukšio rinktinės 6-o rajono Sakalo būrio partizanas, 1948 - DKA A rinktinės Žilvičio būrio skyriaus vadas. Žuvo 1948 11 05 Pociūnų k., Labūnavos vlsč., Abromavičių sodyboje kartu Seniu, Fricu, Svirsku ir kitais dviem partizanais. Palaikai išniekinti Vandžiogaloje. *LKA22*

Bereznauskas Petras, sl. Liūtas, g. 1922 Kaimynų k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Šėmo būrio partizanas. Žuvo 1945 02 05/06 Vindeikių k. kartu su J. Naraškevičiumi-Šernu, I. Adomavičiumi-Tauru, Č. Aniūkščiu-Karveliu ir J. Naraškevičiumi-Šarūnu. Palaikai išniekinti prie pradinės mokyklos. Gavus leidimą palaidoti Vindeikių kapinėse. *LYA, VA/ŪŽG*

Berkelis Jonas, Justo, sl. Siaubas, g. 1911 Vorončių dv., Gardino aps. Puskarininkis, felčeris. Iki 1944 Musninkų vlsč. mokyklų inspektorius. Nuo 1944 11 01 - DKR partizanas, būrio vadas. Didžiosios Kovos apygardos komendantas. Suimtas 1948 03 05. *LYA.P14740LI, KK299*

Bernotaitė Bronė, Vinco, sl. Rūta, g. 1925 Paliepio k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1946 vasaros - A rinktinės vado Uosio ryšininkė su 3-iu batalionu. Suimta 1947 01 20. Nuteista 8 m. lagerių. Grįžo į Lietuvą. Ališauskienė. *LYA,A.58,B.36409,I.82, AOT*

Bernotas Antanas, Ipolito, sl. Šermukšnis, Paukštė, g. 1925 11 12 Vindeikių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 - DKR Šerno būrio partizanas. Suimtas 1945 11 05 namuose. Kalėjo Chanovėjaus, Abezės lageriuose, Komijoje. 1946 12 20 paleistas, grįžo į Lietuvą, Vindeikius. *LYA,F.K-I,A.3,B.676,t.2, VA/ŪŽG: Mykolo*

Bernotas Petras, Ipolito, sl. Saklis, g. 1919 Vindeikių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 - DKR Šerno būrio partizanas. Suimtas 1945 09 27, išvežtas į Vorkutos lagerį, Komijoje, 1946 05 20 byla nutraukta. Grįžo į Lietuvą dirbo kolūkyje traktorininku. Mirė 1981. *LYA.F.K-I,A.3,B.676,t.2, VA/ŪŽG*

Bernotas Stepas, gyv. Bajoriškių k., Jonavos vlsč. DKR Alyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 03. *LYA Bernadas?*

Bernotas Vincas, Jono, Bronės-Rūtos tėvas, g. 1893, gyv. Paliepio k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1946 - A rinktinės vado Uosio ryšininkas ir rėmėjas. Suimtas 1947 01 20, Karo tribunolo 04 04 nuteistas 10 m. lagerio ir 3 m. tremties. Kalėjo Steplage, Karagandos sr. 1950 02 16 išsiųstas į tremtį Krasnojarsko kr. 1954 07 12 paleistas. *LYA,A.58,B.36409,I.82*

Bernotas Vytautas, Mykolo, g. 1927 Vindeikių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 - DKR Šerno, Gandro būrio partizanas. Suimtas 1945 09 19. Kalintas Vilniuje, 11 04 išvežtas į Vorkutos lagerį, Komijoje. 1946 12 paleistas, grįžo į Lietuvą. *LYA,F.K-I,A.3,B.676,t.2, VA/ŪŽG*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Bėrus Jurgis, sl. Žiemkentys, g. Žaslių vlsč. 1946 pradžioje - A rinktinės partizanas, rezervinės grupės (Naravai-Paparčiai) vadas. *LYA,A.8,B. 1/27,I.123*

Berūkštis Petras, sl. Apuokas, g. 1918 Apsuonos k., Kruonio vlsč. DKR vietinio partizanų būrio vadas. Suimtas 1945 04 namuose. Kalintas Vorkutos lageryje. 1946 paleistas. *SA/DK*

Bėgelis Juozas, sl. Vilkas, g. Astruvkos k., Musninkų vlsč. A rinktinės Dobilo būrio partizanas. *APP3J. 786*

Bičkus Motiejus, sl. Narstukas. A rinktinės Šarūno, Vytenio būrio partizanas. *LYA/TRMA*

Bičkauskas. DKR partizanas. Žuvo 1944 10 11 Žaslių vlsč. *SA/DK*

Bičkauskas Vaclovas, Kazio, sl. Vaiduoklis, g. 1923 Bičiūnų k., gyv. Kurniškių k., Žaslių vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos, nuo 1945 08 — A rinktinės Šarūno, Vytenio būrio partizanas. Suimtas 1946 01 02. *SA/DK, LYA,A.3,B.179,I.135*

Bičkauskas Vincas, Jokūbo, sl. Voveris, Vyto-Vasario brolis, g. 1925 Janušonių k, Žaslių vlsč. Nuo 1946 05 - A rinktinės 1-o bataliono Vytenio kuopos Erelio būrio (Žaslių) slapukas. *LYA,B.43204/3*

Bičkauskas Vytautas (Vytas), Jokūbo, sl. Vasaris, Vinco-Voverio brolis, g. 1927 Janušonių k, Žaslių vlsč. Nuo 1946 05 - A rinktinės 1-o bataliono Vytenio kuopos Erelio būrio (Žaslių) slapukas. Suimtas 1947. Kalėjo Omsko lageryje. 1954 paleistas. *LYA,B.43204/3*

Bieliauskas Antanas, Juozo, sl. Dobilas, g. 1920 Slabados k., Jiezno vlsč. Ištrėmus tėvus, nuo 1949 - A rinktinės, vėliau Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Skroblo būrio partizanas. Žuvo 1953 04 12 Migonių k., Žiežmarių r., nužudytas smogikų kartu su A. Matiku-Skroblu ir A. Maciulevičiumi. *SA/DK, LYA,A.3,B. 1045,I.179, B. 1050,L 73*

Bieliauskas Česlovas, Zigmo, g. 1918, gyv. Kogeliškių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas 1945 09 06, kalintas Trakuose, Vorkutoje. Žuvo (mirė) 1947 08 09 lageryje.

Bihle Francas, Leopoldo, sl. Francas, vokietis, g. 1917 Vienoje, Austrija. Baigė 10 klasių. Vokiečių kariuomenės tankistas, vyr. leitenantas. Nuo 1946 03 01 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. *LYA,B.43204/2,I.145, APP3,I.728*

Biliūnas Viktoras, Jono, sl. Vanagas, g. 1924 Pureliškių (Puteliškių?) k., Deltuvos vlsč. Vilniaus technikos mokyklos antrakursis. B rinktinės Liepsnos būrio partizanas. *LKA27*

Bimba B rinktinės partizanas, 1948 - 2-o bataliono 1-o rajono vadas.

Bimbiris Kazys, g. Bimbirių k., Molėtų vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1945/1946. *L.Šmigelskas, LKA33*

Bingelis Vytautas, Leono, sl. Papartis, g. 1924 Paparčių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 08 - DKR Žaliojo Velnio būrio partizanas. Žuvo 1944 09/10 pradžioje Vinciūnų miške prie Kernavės, dengdamas būrio atsitraukimą. Pirmoji DKR Vanagų padalinio auka. *SA/DK, VA/ŪŽG*

Bingelytė Leonora, Leono, Vytauto-Paparčio sesuo, g. 1927 Gegužinės k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės 2-o bataliono partizanų ryšininkė. Suimta 1946 01 05, Karo tribunolo 1947 08 21 nuteista 7 m. lagerių ir 3 m. teisių apribojimo. Kalėjo Sevostlage, Magadano sr. 1953 02 02 paleista. *LYA,A.58,B.PI974ILI*

Binkis Mykolas, Jono, Vaclovo brolis, g. 1909 Dubelių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 - DKR. B rinktinės Vanago būrio partizanas-ryšininkas. Suimtas 1945 10 04, kalintas Vilniuje. 1946 07 27 Karo tribunolo išteisintas ir paleistas. 1948 05 22 ištremtas į Irkutsko sr. Išleidžiant lenkus tremtinius, 1950 išvyko į Lenkiją. Į Lietuvą negrįžo. *VA/ŪŽG*

Binkis Vaclovas, Jono, Mykolo brolis, sl. Genys, g. 1913 10 20 Dubelių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 - DKR, B rinktinės Vanago būrio partizanas. Suimtas 1945 09 27, kalintas Ukmergėje,

Vilniuje. 1946 05 08 Karo tribunolo nuteistas 15 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Norilske, Krasnojarsko sr. 1955 10 03 paleistas. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1997 Širvintose.

Biržius. B rinktinės partizanas. Žuvo Narkiškių k. *L.Šmigelskas*

Bisturys Alfonsas, Broniaus-Girėno tėvas, g. Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1947 - B rinktinės Plieno būrio rėmėjas, slėpė J. Šerelį-Aviatorių, J. Gleiznio šeimą, padėjo įrengti ir laikė dvi slėptuves partizanams. 1951 ištremtas į Tomsko sr. Tugano r. Kaninino k. kartu su dukterimis Janina, Stefanija ir Elena.

Bisturys Bronius, Alfonso, sl. Girėnas, g. 1929 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1947 - B rinktinės Plieno būrio ryšininkas, 1948 - 1-o bataliono 1-os kuopos Aviatoriaus būrio partizanas. Žuvo 1950 03 17 Žemaitkiemio dvare, slėptuvėje pas S. Saldžiūnienę kartu su Aviatoriumi; nenorėdamas pasiduoti, nusišovė. Išniekintas Ukmergėje, užkastas Pivonijos šile. *LKA27, KS, I.209*

Bytautas Adomas, sl. Garsas, g. 1928 Meilėlės k., Alantos vlsč. Dirbo kalvio padėjėju Aluntos sovchoze. 1949 paimtas į sovietinę kariuomenę, pabėgo su ginklu iš Klaipėdos kartu su B. Šikumi. 1950 - B rinktinės 2-o bataliono 4-os kuopos, 1951 08 - 1-os rinktinės Alantos rajono partizanas. Žuvo 1951 12 25/26 Padvamių k. kartu su rajono vadu J. Žygeliu-Ilgūnu. *AS/UMT,22-23*

Blaževičius Jonas, sl. Štriliukas, g. 1920 Pyplių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1944 - DKR Kariūno būrio, A rinktinės 2-o bataliono Meškos būrio partizanas. Žuvo 1945 09 15 Beištrakių miške kartu su S. Vinickumi-Raistu. *SA/DK, KIT/LGG.3, I.222, APP3. I.718 19 d. ?*

Blaževičius Vaclovas, Everisto, sl. Ropė, g. 1917, gyv. Žiezmaruose. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono partizanas. Suimtas 1945 07 05, kalintas Trakuose, Vilniuje. Karo tribunolo 11 27 nuteistas 15 m. katorgos ir 5 m. tremties. Kalėjo Vorkutlage, Komijoje. 1955 08 18 paleistas. *BBK, LYA, A.3, B.179, I.30, 363, APP3, I.693*

Blažys Leonas, Prano, sl. Mindaugas, g. 1924 Kudonių k., Žiez marių vlsč. LK tarnavo kulkosvaidininku, grandinis. Nuo 1946 01 10 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. Suimtas ir 1946 žuvo Vilniaus kalėjime. *SA/DK, LYA. B.43204/2, I.145, APP3J. 727*

Bliujus Albinas, Tomo, sl. Don Kichotas, Prano brolis, g. 1919 Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1944 - DKR būrio, 1945 02 - 4-o bataliono ypatingojo būrio vadas. Po sužeidimo gydėsi ligoninėje, 1945 06 07 suimtas, kalintas Trakuose. Karo tribunolo parodomajame teisme Semeliškėse 09 09 nuteistas mirties bausme, vėliau pakeista 20 m. lagerių. Kalėjo Vorkutlage, 195404 22 išvežtas į Vladimiro kalėjimą, po to Oziorlagą, Irkutsko sr. Nuo 1959 09 24 tremtyje Čiūnos r., Irkutsko sr. *SA/DK, BBKKIT, APP4, I.560/3, I.691, LYA, A.3, B.179, I.359*

Bliujus Dominas, Prano, g. 1926 Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1944 - DKR Don Kichoto būrio partizanas. Žuvo 1945 05 26/28 Pagrendos vnk. *SA/DK*

Bliujus Jonas, Andriaus, g. 1923 Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1944 - DKR Don Kichoto būrio partizanas. Žuvo 1945 05 26/28 Peliūnų k. per gaudynes. *SA/DK*

Bliujus Jonas, Motiejaus, g. 1913 Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1944 - DKR Don Kichoto būrio partizanas. Žuvo 1945 06 06 Peliūnų k. per gaudynes. *SA/DK*

Bliujus Motiejus, Jono tėvas, g. 1894 Dembino k., Trakų vlsč. Nuo 1944 - DKR Don Kichoto būrio partizanas. Suimtas 1945 05 24. Žuvo (mirė) 1947 06 28 lageryje. *SA/DK*

Bliujus Pranas, Kazimiero, g. Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. A rinktinės Don Kichoto būrio rėmėjas. Suimtas 1945 06 06, kalintas Trakuose, Karo tribunolo parodomajame teisme Semeliškėse 09 09 nuteistas 8 m. lagerio ir 5 m. tremties. *APP3, I.691, LYA, A.3, B. 179, I.359*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Bliujus Pranas, Tomo, Albino-Don Kichoto brolis, g. 1921 Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1944 - DKR Don Kichoto būrio partizanas. Žuvo 1945 05 26/28 Peliūnų k. per gaudynes kartu su kitais 5 partizanais. *SA/DK*

Bliujus Vytautas, Prano?, sl. Serbentas, g. 1926 S. Kietaviškių k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1944 - DKR Don Kichoto būrio partizanas. Žuvo 1945 Kaukinės miške. *SA/DK*

Bliujus Tomas, Tomo, Albino-Don Kichoto ir Prano tėvas, g. 1879 Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. A rinktinės Don Kichoto būrio rėmėjas. Suimtas 1945 06 06, kalintas Trakuose, Karo tribunolo parodomajame teisme Semeliškėse 09 09 nuteistas 8 m. lagerio ir 5 m. tremties. Žuvo (mirė) 1945 10 10 Karagandos lageryje. *SA/DK, APP3, I.691, LYA, A.3, B.179, I.359*

Bliumas Juozas, Juozo, g. 1889 Žiežmarių vlsč. A rinktinės partizanas. 1947 03 21 suimtas, žuvo (mirė) 1948 03 09 lageryje. *SA/DK*

Blusius Mykolas, sl. Kempinė, g. Laukelių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Registravosi. *APP4, I.521*

Borisevičius Leopoldas, sl. Riešutas, g. 1922 Širvintose. Nuo 1945 - B rinktinės Slyvos kuopos Kerniaus, Erelio būrio partizanas. Žuvo 1952 11 22/23 Daubariškių k., nužudytas smogikų (agento „Mokytojo“ ir kitų) kartu su A. Gudoniu-Ereliu. *GIR97/1.1.29, VA/ŪŽG*

Bradulskaitė Kotryna, Jono, sl. Birutė, g. 1924 Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 10 - pirmoji Plieno būrio ryšininkė. Suimta 1945 06 20, kalėjo Vorkutoje. 1950 paleista, grįžo į Lietuvą.

Bradulskas Jonas, Jono, sl. Jokeris, g. 1928 Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1949 Skačiūnų k. pas ūkininką Šapuoląkautynėse su sribais.

Bradulskas Jonas, Julijono, g. 1884 Vidiškių mstl., gyveno Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. 18 ha ūkininkas. 1941 buvo numatytas ištremti. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanų ginklininkas ir rėmėjas. 1945 06 29 suimtas. Žuvo (mirė) 1946 03 10 Intos lageryje. Partizanų Jono-Jokerio ir Nikodemo-Alksnio, ryšininkės Kotrynos-Birutės tėvas. Su juo suimta ir duklė Bronė, o 1948 06 22 į Igarką ištremta žmona Kotryna su dukra Adele.

Bradulskas Nikodemus, Jono, sl. Alksnis, g. 1926 Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1945 07 28 prie Šešuolių kapinių: sužeistas susisprogdino. Slapta palaidotas Šešuolių kapinėse. *LKA27*

Brazauskas Edvardas, Boleslovo, sl. Aras, g. 1925 Kučiūnų k., DKR Kariūno būrio partizanas. 1945 06 12 sužeistas kariuomenės siautimo metu Kučiūnų k., nuvežtas į Kauno ligoninę, kur tardomas 07 22 mirė. *LYA, A. 18, B.2/31*

Brizgus (Brizgys) Jonas, Jono, sl. Beržinis, g. 1908 Rygoje. DKR partizanas, 1945 09 - A rinktinės 3-o bataliono 1-os kuopos vadas. Žuvo 1945 12 13 Dirvonų k. su E. Kavaliausku-Klajūnu, S. Kavaliausku-Dobilu ir J. Karecku-Žebenkštimi. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. *KK.475, APP3, I. 703*

Bubinas Stasys, g. 1926 Jonavoje. Baigė Jonavos progimnaziją, mokėsi Kauno aukštesniojoje technikos mokykloje. 1944 rudenį mobilizuotas į okupacinę kariuomenę. Vežamas į Jarcevą kartu su A. Bakšinsku ir V. Kazlausku pabėgo. Nuo 1945 07 - DKR Pelėdos būrio, Povilo Lukšio rinktinės, A rinktinės Žilvičio kuopos partizanas. Žuvo. *LKA22*

Bučinskas Leonas, sl. Slibinas, g. 1918 Markučių k. Nuo 1945 - A, B rinktinės Dobilo būrio ryšininkas rėmėjas. Suimtas 1950 06 28. Karo tribunolo 1951 01 21 nuteistas 25 m. lagerio ir 5 m. be teisių. *VA/ŪŽG*

Budrikas Albinas, Jono, sl. Beržas, g. 1929 05 10 Mikalavo k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1945 05 15 - DKR, A rinktinės Puodo kuopos partizanas. *LYA,A.3,B.179,I.310*

Budrikas Feliksas, Jono, sl. Puodas, g. 1924 08 15 Mikalavo k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 11 - vietinio M. Savicko būrio partizanas, 1945 01 02 - DKR būrio, 4-o bataliono Koto kuopos būrio, A rinktinės kuopos vadas. Žuvo 1945 07 26 naktį Merkiškių miške, kūnas paslėptas miške. NKVD vidaus agentui „Beriozai“ nurodžius, 30 dieną enkavedistai surado palaikus. *SA/DK, LYA,A.3,B.179,I.310*

Buivydas, sl. Riešutas, g. Komarovo k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1945 03 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos ryšininkas, 06 17 - partizanas, numatytas Aukštadvario valsčiaus viršaičio pareigoms. *LYA,A.3,B.179,I.30*

Bukinas Vytautas, g. 1924 N. Kietaviškių k., Kietaviškių vlsč. 1942 išvežtas darbams į Vokietiją. 1944 04 grįžo atostogų ir vengdamas sugražinimo, įstojo į pagalbinės policijos tarnybą Trakuose. Su policija traukėsi iki Kauno, kur nusprendė pasilikti Lietuvoje. 1944 08 įskustas ir suimtas, kalintas Trakuose, 09 paleistas, kad būtų mobilizuotas į kariuomenę. Po apmokymų tarnavo Kozelske, iš kur 1945 04 pervestas į statybos dalinius Podolske. Sužinojus, kad kareivius ketina išvežti gilyn į Rusiją 1946 02 27 pabėgo. Grįžęs slapstėsi, nuo 05 26 - A rinktinės 3-o bataliono 1-os veikimo kuopos partizanas. Sužeistas paimtas gyvas 1946 06 13 Kaukinės miške. Kalėjo Norilsko lageriuose. 1955 paleistas. *SA/DK, LYA,A.58.B.31035/3*

Bulauka Jonas, Juozo, sl. Savanoris, Prano-Kumščio ir Motiejaus-Kolumbo tėvas, g. 1898 Rusių k., Žaslių vlsč. 1919 Nepriklausomybės kovų savanoris. Nuo 1945 - A rinktinės 1-o bataliono slapukas ir rėmėjas. Suimtas 1945. Kalėjo. 1952 paleistas. *APP3,I.745*

Bulauka Motiejus, Jono, sl. Kolumbas, Prano-Kumščio brolis, g. 1922 09 28 Rusių k., Žaslių vlsč. 1942 išvežtas darbams į Vokietiją Saksoniją. 1943 09 užsirašė į tarnybą Lietuvių savisaugos daliniuose. Jaun. puskarininkis. Su batalionu pasitraukė į Liepoją 1945 perkėlė į Dancigą. Karui baigiantis su visa kuopa pasidavė į amerikiečių nelaisvę. Iš jų zonos karo belaisvių lagerio 1945 06 grįžo į Lietuvą A rinktinės Jurgino būrio partizanas. 1946 06 06 Darvydų girioje sunkiai sužeistas. Suimtas 1947 06 07 Žvagakalnio k., Salomėjos Penkauskienės sodyboje slėptuvėje, kur gydėsi po sužeidimo. Ypatingojo pasitarimo 09 10 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Intos, Abezės lageriuose. 1956 07 01 išsiųstas į tremtį. 1958 grįžo į Lietuvą. Vedė savo slaugytoją Eleną Penkauskaitę. Miręs. *LYA,A.3.B.179,I.223, APP3,I.741-761, VA/ŪŽG ar 1955, 1956 05 05 tremties pabaiga?*

Bulauka Pranciškus (Pranas), Jono, sl. Kumštis, Motiejaus-Kolumbo brolis, g. 1924 Rusių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės 1-o bataliono Dramblio būrio, 2-o bataliono Jurgino būrio partizanas. Žuvo 1947 12 22 Lapelių k./Skruzdėlių k., Šmaukšto sodyboje, patekęs į stribų pasalą. Palaikai užkasti Musninkų senosiose kapinėse. *SA/DK, LYA,A.3.B.179,I.223, APP3,I.743-759*

Bulota Stasys, sl. Riekus. Nuo 1945 - B rinktinės Žiedo būrio partizanas. *LYA,A.8,B.26/I,I.229*

Bulota (Bulotas) Karolis, sl. Garnys, g. 1926 Trakinių k., Kurklių vlsč. B rinktinės Žaibo, Beržo būrio partizanas. Žuvo 1947 01 02 Trakinių k. slėptuvėje pas J. Vidikauską kartu su J. Surbliu ir J. Pociūnu. *LYA*

Bumbulis Adomas, Kazio, Kazio-Tigro brolis, g. 1919 Kazokų k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio kuopos partizanas. Žuvo 1947 10 17 Germanaičių k., Kruonio vlsč. Užkastas Gojaus miške, bendrame kape. *SA/DK, LYA ž.48 0114? Antanas?*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Bumbulis Kazimieras (Kazys), Kazio, sl. Tigras, Adomo brolis, g. 1917 Kazokų k., Kruonio vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio kuopos partizanas, būrio vadas. Žuvo 1949 04 14 Varkalių k., Žiežmarių vlsč., E. Kirevičienės sodyboje kartu su P. Mitkumi-Pavasariu. Palaikai užkasti prie Žiežmarių. *SA/DK, LYA,F.K-I,A.58,B.25413/3 Juod.dienų sakmės,I.212; MGB pažymoje nurodoma, kad kartu žuvo trečias K. Grigaravičius-Rytas, kitur nurodomas žuvęs anksčiau ir kitoje vietoje*

Bundinis Feliksas, Petro, g. Kurklių I k., Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32, APP3,I. 968*

Bundinis Petras, Felikso tėvas, g. Kurklių I k., Kurklių vlsč. 1919 Nepriklausomybės kovų savanoris. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32, APP3,I.968*

Bundinis Vaclovas, g. Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Bundonis Petras, Prano, sl. Petras, g. 1926 Kurėnų k., Deltuvos vlsč. B rinktinės 5-o bataliono (Stiklo) partizanas slapukas, gyveno legaliai. Žuvo 1949 10 10 Naručių k. kartu su B. Jakuboniu-Stiklu ir J. Ramanausku. Kūnas išniekintas Vidiškių NKVD kieme. *V.Bundonytė-Garnienė*

Buožys Boleslovas (Bolius), Romualdo brolis, g. 1911 Kaimynų k., Musninkų vlsč. Mobilizuotas, pabėgo iš rusų kariuomenės. Nuo 1944 - A, B rinktinės Slyvos būrio partizanas. 1945 vasarą ar 1947 registravosi. *LYA,A.3,B. 101,I.88, VA/ŪŽG*

Buožys Romualdas, Boleslovo brolis, g. 1922 Kaimynų k., Musninkų vlsč. Mobilizuotas, pabėgo iš rusų kariuomenės. Nuo 1944 - A, B rinktinės Slyvos būrio partizanas. 1945 vasarą ar 1947 registravosi. *LYA,A.3,B. 101,I.88, VA/ŪŽG*

Burbulis Albinas, g. Perkalių k., Balninkų vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. *L.Šmigelskas Žilvinas, Albinas Vyčio apyg., tėvūnijos vadas 1953?*

Burbulis Boleslovas, g. 1919. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1945.

Burda Zigmas, sl. Aidas, g. 1906. A rinktinės Rimtauto būrio rezervistas. Suimtas 1946 03 12. *LYA*

Burdovskis A., gyv. Jurgiškių k., Rumšiškių vlsč., repatriantas. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 12 31. *SA/DK*

Burneikis Anicetas, Vinco, sl. Tomas, g. 1915 Pilviškių k., Kurklių vlsč. Aviacijos kursantas, šaulių būrio vadas. Nuo 1941 tarnavo Ukmergės pagalbinėje policijoje. Nuo 1944 slapstėsi vienas. Nuo 1949 pavasario - B rinktinės 1-o bataliono 4-os kuopos Girininko būrio partizanas. Žuvo 1949 07 12 Kurklių šile Girininko slėptuvėje kartu su 6 partizanais. Palaikai išniekinti Kurkliuose. 1989 perlaidoti į Viliaudiškių k. kapines, Kurklių apyl. *APP3J.1000, LKA32, KS,I. 192*

Burneikis Jonas, Lyduokių kunigas-klebonas. 1941 Birželio sukilėlių Lyduokių būrio štabo viršininkas. Nuo 1944 - B rinktinės vado Plieno rėmėjas-ryšininkas.

Buteikis Edvardas, Stasio, sl. Žėrutis, g. 1919. Nuo 1944 - DKR Erelio būrio partizanas 1945 registravosi. *VA/ŪŽG*

Buteikis Vytautas, Stasio, Pinavijos brolis, g. 1924 Obelių k., Deltuvos vlsč., gyv. Šalnų k., Taujėnų vlsč. 1944-1945 Šalnų pradinės mokyklos mokytojas. B rinktinės Pakalnio grupės

partizanas slapukas, spausdino ir daugino atsišaukimus. Suimtas 1945 06 25, Karo tribunolo 1946 02 15 nuteistas 8 m. lagerio. Kalėjo Nachodkos lageryje, Primorjės kr. Žuvo (mirė) 1947 01 24 Čiukotkos lageryje, Magadano sr.

Buteikytė Vanda Veronika, Stasio, sl. Pinavija, g. 1921 Obelių k., Deltuvos vlsč. Nuo 1945 04 - pagrindinio merginų „Aušros“ būrelio narė ir B rinktinės Stiklo būrio partizanų ryšininkė. Suimta 1945 09 27, kalėjo Ukmergėje, Vilniuje. Karo tribunolo 1946 02 16 nuteista 8 m. lagerio. Kalėjo Magadano sr. Nuo 1952 07 28 tremtyje Magadano sr. 1956 07 31 paleista, 1957 grįžo į Lietuvą. *LYA*

Butkevičius (Butkus) Motiejus, Motiejaus, sl. Kirstukas, Narsutis, g. 1922 Kalniškių k., Kaišiadorių vlsč. 1945 pradžioje mobilizuotas į kariuomenę, pabėgo iš ešelonų pakeliui į frontą, kartu su Z. Žičiumi ir J. Kasperavičiumi. Nuo 04 10 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. Suteiktas partizanų grandinio laipsnis. 1947 padirbtais dokumentais Prano Paškausko vardu gyveno Vilniuje ir vykdė apygardos vado Uosio užduotis. Žuvo 1947 11 24 Rečionių k., Žaslių vlsč., nušautas bandant bėgti. Užkastas skardyje, už kyšius sribams artimieji palaikūs išpirko ir perlaidojo Navasodų k. kapinėse. 1948 05 22 į Jarcevo r., Krivliako gyv. ištrėmė tėvus Motiejų (g. 1886) ir Emiliją (g. 1908, mirė pakeliui į tremties vietą) ištrėmė į Sibirą. *SA/DK, LYA, B.43204/2, I.145, APP3, I.727*

Butkus Stasys, Domino, sl. Vaidila, V. Strazdo-Bebro dėdė, g. 1908 Butkiškių k., Žemaitkiemio vlsč. LK leitenantas. Lyduokių šaulių būrio vadas. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas, būrio vado pavaduotojas. Žuvo 1945 07 18, paimtas gyvas Butkiškių k. ir kankinant sukapotas kirviu. Palaidotas Nuotekų k. kapinėse kartu su J. Gulgiu. *LKA27, LYA, KS, I.198-199*

Butkus Valerijonas (Valerijus), Antano, sl. Tigras, g. 1918 Butkiškių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1945 07 18 Pimpių k. kartu su A. Salčiūnu. Užkastas Lyduokių mstl. *LKA 27, LYA Pasilėnų k., Pabaisko vlsč. ?*

Bužavas Vladislavas (Vladas), sl. Žalgiris, g. 1925 Prazariškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 08 - DKR Bijūno būrio rėmėjas, A rinktinės Kļajūno, Uosio būrio partizanas. Suimtas 1945 Kaune, vykdant užduotį. Nuteistas 10 m. ir 5 m. tremties. Kalėjo Intoje. 1956 grįžo į Lietuvą. 1959jo paties reikalavimu buvo perteisiamas. *APP3, I.848-859*

Cesiūnas Algis, sl. Neptūnas, g. 1928 Medinų k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR partizanas. Žuvo 1945 02 25 Medinų k., bandant prasiveržti iš apsupties. *SA/DK, VA/ŪŽG, I.188 Gelvonų ar Musninkų vlsč.*

Cesiūnas Jonas, Motiejaus, sl. Arklys, g. 1919 Ilgojaus k., Musninkų vlsč., Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. Registravosi 1945, gyveno Pamusių k. Mirė 1958. *VA/ŪŽG, A.Balsevičius*

Cesiūnas Stasys, sl. Tigras, g. 1921. A,B rinktinės Slyvos būrio partizanas, ryšininkas, gyveno nelegaliai. Suimtas 1947 07 14 Ukmergės MGB. *LYA, VA/ŪŽG duoda kitą versiją*

Cesiūnas Zenonas, Jokūbo, sl. Sakalas, g. 1925 Čiobiškio mstl., Musninkų vlsč., gyv. Janionių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč., mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikūs tėvas slapta parsivežė ir palaidojo Čiobiškio kapinėse. *VA/ŪŽG*

Ceslevičius Motiejus, Zigmo, sl. Erelis, g. 1919 Vilkiškių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1944 - DKR Meškos būrio ryšininkas, 1945 - A rinktinės 2-o bataliono partizanas, kuopos vadas. Buvo manoma, kad žuvo 1947 Šilonių k., bet tik sužeistas, nutrauktas pirštas. 1947 06 30 iš

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

DKA vadovybės gavo padirbtus dokumentus Jono Jakšto pavarde, tačiau į Vilnių nevyko ir pasislėpė. 1947 ištremti tėvai. 1953 09 susektas, kad dirba Kaune plytų fabriko sandėlininku. Numatytas agentūriniam sekimui, bet nesuimtas. Mirė 1992. *SA/DK, LYA,A.3,B.4/13,I.87*

Chatkevieius (Katkevičius) Adolfas, Prano, g. 1918 Davonių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 - DKR Sakalo būrio partizanas. Suimtas 1945 02 24, Karo tribunolo 07 03 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Steplage, Karagandos sr. 1954 08 10 išsiųstas į tremtį Karagandos sr. 1964 06 09 paleistas, grįžo į Lietuvą.

Cibulskas Jonas, Juozo, sl. Liūtas, g. 1919 10 Klėriškių k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 01 08 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas. *LYA,B.43204/2,I.145, APP3.I.728*

Cibulskas (Cibulskis) Pranas, Juozo, g. 1892. Kunigas, Kalvių, vėliau Želvos klebonas. A rinktinės rėmėjas. Suimtas 1948 Želvoje, 1949 03 12 nuteistas. Kalėjo Permės lageriuose. 1956 10 02 paleistas. *SA/DK*

Cibulskis Vaclovas, g. Semeliškių vlsč. A rinktinės Koto kuopos Bondaro būrio partizanas. *LYA,A.3,B.4/13,I.70*

Cijūnaitis Matas, sl. Dėdė, g. 1886. Žaslių klebonas. DKR, A rinktinės ryšininkas-rėmėjas. Suimtas 1946. Kalėjo Mordovijos lageriuose. 1949 paleistas. *SA/DK*

Cikanauskas (Tichanauskas), sl. Žemaitis, A, B rinktinės Dobilo būrio partizanas. Suimtas 1946. *APP3,I.786, LKA22*

Cikatavičius Petras, Augusto, g. Antatilčių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Buvo suimtas. Viena sesuo žuvusi, kita Adelė slapstėsi. *LYA,A.3,B.480*

Cikatavičiūtė Adelė, Augusto, g. 1924 Antatilčių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės partizanų ryšininkė. Atradus sodybos klojime partizanų slėptuvę nuo 1952 06 02 - partizanė. Buvo sužeista ir nuo to laiko slapstėsi. *LYA,A.3,B.480*

Cikatavičiūtė Elena, Augusto, g. 1922 Antatilčių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio ryšininkė, partizanė. Žuvo 1952 03 29 Valtūnų k., Marijonos Zubrickienės namuose įrengtoje slėptuvėje kartu su Imbrasais ir J. Šereliu-Narūnu. Užkasti Pivonijos šile. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LYA,A.3,B.480*

Cimbalaitė Monika, Igno, sl. Nida, g. Šeimyniškių ar Paškonių k.. Želvos vlsč. B rinktinės Plieno, Galijoto būrių ryšininkė. Suimta 1947 07. *LYA*

Cimbalas Petras, Igno, Nidos brolis, g. 1921 Paškonių (ar Šeimyniškių) k., Želvos vlsč. Nuo 1946 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1946 07 16 Juknionių k.. Palaikai užkasti Žemaitkiemyje. *LKA27*

Civanavičius Stasys, Motiejaus, sl. Lazdynas, g. 1926 Šilonių k., Žaslių vlsč. A rinktinės Jurgino būrio partizanas. MGB plane numatytas per motiną ištraukti iš būrio ir užverbuoti. 1947 registravosi, bet dar partizanų vardu ginkluotas rinko maistą ir ieškojo ryšio. Daug nekenkė. Žuvo 1948 Šilonių k. *APP3,I.800*

Colka Albinas, Felikso, g. 1927 Vanaginės k., Balninkų vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Suimtas 1945 07 28. Kalėjo Intlage, Komijoje. Ten ir žuvo (mirė) 1946 07 II. *KS*

Cvelinskas Mykolas, Vlado, g. Aleksandruvkos k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės Žvirblio būrio partizanas. Žuvo 1945 09 09 Aleksandruvkos k. *LYA*

Cvilikas (*minimas irkaip Svilikas*) Mykolas (Mikas), sl. Genys, g. 1917 Aleksandruvkos k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1944 10 - DKR Žvirblio, Riešuto būrio, A rinktinės 6-o bataliono partizanas, būrio vadas. Žuvo 1947 12 31 ag. „Žiedui“ įskundus, Samylų k., A. Panemunės vlsč., pas

Z. Zablocką kartu su K.Grebliausku-Vaidevučiu. Išniekintas Panemunės turgaus aikštėje, palaikai sumesti į šulinį. Perlaidotas į Kauno Senavos kapines. *LYA,A.3,B. 1019(36/25),t.2,1.13, SA/DK*

Čajauskas Česlovas, g. Totoriškių k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 11 - DKR vietinio M. Savicko būrio, 4-o bataliono partizanas. *LYA*

Časas Mykolas, Jurgio, g. 1917 Jaskaudžių k. DKR Zubrio būrio partizanas. *VA/ŪŽG*

Časas Petras, Prano, g. 1911 Bagaslaviškio k., Gelvonų vlsč. Užuguosčio bažnyčios vargonininkas. LLA narys, nuo 1945 02 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono partizanų ryšininkas. Suimtas 1946 02 06, kalintas Vilniuje. 1946 07 12 nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Vesalinoje, Komijoje, Steplage. Nuo 1955 03 26 tremtis Tiumenės sr. *SA/DK*

Čekauskas (Čaikauskas, Čeikauskas) Dominykas (Domas), Benedikto, sl. Piršlys, Kirvis, g. 1910 Šalnų k., Taujėnų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Slyvos kuopos, DKR Kranto būrio partizanas. Žuvo 1952 10 27 Trinkūnų k., Mackelos sodyboje, nužudytas smogikų (agentų „Mokytojo“ ir „Audros“) kartu su kitais 5 partizanais. *GIR97/IJ.38, LKA29*

Čepas Antanas, sl. Desantas, B rinktinės Plieno grupės partizanas. Žuvo 1946 01 22 Gurščių k. mūšyje kartu su kitais keturiolika partizanų. Palaikai išniekinti Želvos mstl., užkasti žvyroduobėse. *KS, 1.137*

Čepinskas Gabrielius, Motiejaus, sl. Erelis, g. 1920 m. Vilniuje. DKR, A rinktinės partizanų ryšininkas. Suimtas 1945 06 30, kalintas Vilniuje, Velsko lageryje, Kolymoje, Magadano sr. 1946 12 28 nuteistas 6 m. Nuo 1951 m. tremtyje Orotukane, Magadano sr. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1993 m.

Čepkauskas Juozas, Antano, sl. Katinas, g. 1926 Neveronių k., Pažaislio vlsč. Nuo 1944 10 - DKR Žvirblio būrio partizanas. 1946 įtartas išdavyste ir sušaudytas už ketinimą legalizuotis. *LYA,B.12953/3,1.11, APP3,l. 730,868, AOT; Aidas mini Čaikauską, nes yra Jonas Čepkauskas*

Čepkauskas Jonas, Rapolo, Petro brolis, g. 1908 Medinų k., Šešuolių vlsč. Amatininkas. 1934 - Šaulių sąjungos narys. 1941 Birželio sukilimo dalyvis, Lyduokių būrio partizanas. Tarnavo ugniagesių komandoje Vilniuje. 1944 02-05 - VR karys, tarnavo Marijampolės 306 batalione, grandinis. Su ginklu pasitraukė į gimtinę. Nuo 1944 07 - Plieno būrio partizanas. Sužeistas suimtas 1944 09 18, kalintas Ukmergėje. Karo tribunolo 1945 06 21 nuteistas 20 m. katorgos ir 5 m. tremties. Kalėjo Norillage, Krasnojarsko kr. 1955 10 19 paleistas grįžo į Lietuvą. Mirė 1989. *LKA30*

Čepkauskas Petras, Rapolo, Jono brolis, g. 1923 Medinų k., Šešuolių vlsč. 1937 - Šaulių sąjungos narys. 1941 Birželio sukilimo dalyvis, Lyduokių būrio partizanas. 1944 02-05 - VR karys, tarnavo Ukmergės 303 batalione. Su ginklu pasitraukė į gimtinę. Nuo 1944 07 - Plieno būrio partizanas. Suimtas 1944 10 17, kalintas Ukmergėje, Vilniuje. Karo tribunolo 1945 06 21 nuteistas 20 m. katorgos ir 5 m. tremties. Kalėjo Norillage, Krasnojarsko kr. 1955 10 30 paleistas. 1956 05 01 grįžo į Lietuvą. *LKA27/30*

Čepkauskas Rapolas, Andriaus, g. 1892 Medinų k., Šešuolių vlsč. 1919 savanoris - šaulys. Nuo 1944 07 - B rinktinės Plieno būrio rėmėjas ir ginklininkas, dviejų sūnų partizanų tėvas. Sumuštas sribų 1949 07 09 mirė, palaidotas Lyduokių kapinėse. *LKA30*

Čepulionis Alfonsas, Jono, sl. Dobilas, Petro-Sakalo brolis, g. 1925 Kairiškių k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio būrio partizanas. Žuvo 1949 09 02 Kairiškių miške. *LYA, SA/DK: Ž.10?*

Čepulionis Petras, Jono, sl. Sakalas, Alfonso-Dobilo brolis, g. 1921 Kairiškių k., Žiežmarių vlsč. 1944 08 mobilizuotas į okupacinę kariuomenę, vežamas į frontą pabėgo. Nuo 12 08 - DKR 2-o būrio, A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio būrio partizanas, bataliono vado

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

pavaduotojas. Žuvo 1948 08 12 Pavuolio k. miške, nužudytas smogikų kartu su Narsuoliu ir Lokiu. *LYA,B.304,I,I, SA/DK*

Čepulionis Viktoras, sl. Arminas, Kiviris, g. 1929. A rinktinės Jurgino būrio partizanas. Žuvo 1949 07 17 Belecko sodyboje Gudeliškių k., Musninkų vlsč. *LYA,A.3,B.328,I.50*

Čereška (pravarde Čirba) Adomas, Jono, Stasio-Girgždenio brolis, g. 1926 Čereškų k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1945 07 12 Skiemonių apylinkėse prie Fedoriškio k. (prie Kurklių k.?) *KS, LKA35*

Čereška Antanas, g. Narkuškių k., Molėtų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio skyriaus vadas. Žuvo 1945 12 04 Ažumakio miške, prie Pamakio k. *L.Šmigelskas*

Čereška Balys, Jono, sl. Vaidotas, Apolonijos, Karolio-Sruogos, Povilo-Štampo, Bronės-Tulpės brolis, g. 1911 Čereškų k., Balninkų vlsč., gyv. Berzgainių k., Žemaitkiemio vlsč. LK jaun. puskarininkis, Balninkų šaulių kuopos narys. 1944 03-04 - VR karys, kaip karo belaisvis išvežtas į Vokietiją, kalinamas Lignico lageryje. 1945 02 rusams užėmus lagerį, išvežtas ir laikomas filtraciniuose lageriuose Vinicoje. 1946 06 paleistas, svetima Vaičiūno pavarde apsigyveno Kaune, organizavo Algimanto (Kauno) apygardos Santakos rinktinę, 1947 02 - štabo viršininkas, ryšininkas su DKA B rinktinės vadovybe. 1947 05-09 dirbo DKA vado Plieno grupėje, nuo 09 - Tauro apygardos Birutės rinktinės partizanas. 09 24 suimtas Kaune. Ypatingojo pasitarimo 1948 04 08 nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Vorkutlage, Komijoje. 1955 07 18 išsiųstas į tremtį Krasnojarsko kr. Paleistas 1970 grįžo į Lietuvą. *LKA35, KS, LYA,F.K-I,A.3,B.193*

Čereška Feliksas, Lauryno, g. Geliogalių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo, Vėtros būrio partizanas. Suimtas 1945. *LKA33, L.Šmigelskas, KS*

Čereška Jonas, Lauryno, g. Geliogalių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1945 Vališio k. *L.Šmigelskas, KS*

Čereška Jonas, sl. Balsna, g. Magulės k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo prie Ažumakio Prūdų k. *L.Šmigelskas*

Čereška Karolis, Jono, sl. Sruoga, Apolonijos, Povilo-Štampo, Balio-Vaidoto, Bronės-Tulpės brolis, g. 1917 Čereškų k., Balninkų vlsč. Atliko karinę tarnybą LK. 1944 02-05 - VR karys. Nuo 1944 09 - B rinktinės Žaibo, Karpio būrio, apsaugos bataliono 2-os kuopos partizanas. Žuvo 1947 11 04 Juodpurių miške slėptuvėje, išduotas ag. „Matvejev", kartu su J. Zurza-Karpiu, V. Purliu-Tauru, P. Urbonavičiumi ir ryšininku J. Tarela. Palaikai išniekinti Balninkuose, užkasti bažnyčios šventoriuje. Perlaidoti į Dapkūniškio kapines. *APP3,I.922, LKA35, KS,I.161*

Čereška Kazys, Zigmo, sl. Mindaugas, g. 1918 Magulės vnk., Želvos vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1946 07 Baltadvario k. kartu su E. Adomavičiumi-Erškėčiu. *L.Šmigelskas, KSJ.139*

Čereška Petras, sl. Šaka, g. Pikčiūnų k., Želvos vlsč. Baigė Ukmergės gimnaziją. Nuo 1945 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo. *L.Šmigelskas, APP4,I.466*

Čereška Povilas, Jono, sl. Štampas, Štampelis, Apolonijos, Karolio-Sruogos, Balio-Vaidoto, Bronės-Tulpės brolis, g. 1922 Čereškų k., Balninkų vlsč. Baigė Balninkų progimnaziją mokėsi Panevėžio gimnazijoje. Nuo 1944 09 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas, 1945 vasarą apsigyveno Kaune, priklausė organizuojamos Algimanto (Kauno) apygardos Santakos rinktinei, 1947 - Tauro apygardos Birutės rinktinės partizanas. Gamino dokumentus besislapstantiems ir partizanams, palaikė ryšius su DKA, B rinktine. 09 24 suimtas Kaune. Ypatingojo pasitarimo 1948 04 08 nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Steplage, Karagandos sr. 1955 11 14 išsiųstas į tremtį

Krasnojarsko kr. 1976 tragiškai žuvo (nužudytas). Palaikai parvežti į Lietuvą, palaidoti Žemaitkiemio kapinėse. *LKA35, APP4, I.505, KS*

Čereška Stasys, g. 1921 Perkalių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės partizanas nuo. Žuvo 1947.

Čereška (pravarde Čirba) Stasys, Jono, sl. Girgždenis, g. 1921 Čereškų k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Karpio būrio partizanas. Žuvo 1945 Laičių apylinkėse (Šunakojų k.) *L.Šmigelskas, LKA35, KS*

Čereškaitė Apolonija, Jono, Bronės-Tulpės, Karolio-Sruogos, Balio-Vaidoto ir Povilo-Stampo sesuo, g. 1926 Čereškų k., Balninkų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Beržo būrio partizanų ryšininkė ir rėmėja, 1946-1947 pasjagydėsi sužeistas V. Imbrasas-Tarzanas. Suimta, tardoma. Byla nesudaryta. *APP4, I.517, LKA35 Šnirienė*

Čereškaitė Bronė, Jono, sl. Tulpė, Apolonijos, Karolio-Sruogos, Balio-Vaidoto ir Povilo-Štampo sesuo, g. 1923 Čereškų k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanų ryšininkė. Suimta 1945 08 09 Želvos NKVD. 10 25 nuteista 6 m. Kalėjo Vorkutlage, Komijoje. 1948 grįžo į Lietuvą. 1949 su tėvu Jonu (g. 1880) ištremta į Kemčino gyv., Irkutsko sr. 1958 grįžo į Lietuvą. *LKA35 Rimienė*

Čereškaitė Janina, **B** rinktinės 3-o bataliono partizanų ryšininkė, **P.** Kiaušinio-Kiaunės žmona.

Čereškaitė Zosė, **B** rinktinės 3-o bataliono partizanų ryšininkė.

Čerkasas, **A** rinktinės Obelies būrio partizanas. Paimtas gyvas **1945 12 26** kartu su vadu. *LYA*

Černiauskas Antanas, sl. Pušinis, g. 1915 Petrogrado k., Pažaislio vlsč. DKR, A rinktinės Žvirblio būrio partizanas. 1945 rudenį registravosi. Suimtas 1946. Kalėjo. Miręs. *SA/DK, APP3, I.730, 732*

Černiauskas Bronius, Vinco, g. 1911 Liukonių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 03 - DKR Trenksmo būrio rėmėjas. Suimtas 1945 12 03. Karo tribunolo nuteistas 10 m. lagerio. Kalėjo Archangelsko sr. *LYA, B.34650/3, I.25, VA/ŪŽG*

Černiauskas Ignas, Igno, g. 1918 Kruonio mstl. A rinktinės partizanas. Suimtas 1946 01 15. Žuvo 1946 08 16 bėgdamas iš lagerio. *SA/DK*

Černiauskas Jonas, Julijono, sl. Vaidotas, Mykolo brolis, g. 1919 Užtakų k., Rumšiškių vlsč. Mokėsi Vilniaus geležinkelininkų mokykloje. Nuo 1944 08 - DKR Žvirblio būrio partizanas, A rinktinės 6-o bataliono būrio, 1948 - bataliono vadas. 1948 09 16 Naujasodžio k., Pažaislio vlsč., Grikšelių sodyboje nužudytas smogikų kartu su 8 savo grupės kovotojais ir rėmėjais. Palaikai užkasti Gastilonių k. palaukėje. *SA/DK, APP3, I.731, 893, LKA24, LYA, B.12953/3, I.11, AOT*

Černiauskas Julijonas (Julius), Jono, Jono-Vaidoto ir Mykolo tėvas, g. 1890 Užtakų k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1944 - DKR Žvirblio būrio, A rinktinės 6-o bataliono rėmėjas. Jo sodyboje buvo slėptuvė, gydėsi sužeisti partizanai. Suimtas 1948. Kalėjo Taišeto lageryje. 1954 paleistas. 1949 03 25 į Usoljės r., Žilkino gyv. ištremta žmona Veronika (g. 1900), vaikai Kazys (g. 1931), Algis (g. 1934). Paleisti 1958. *SA/DK, APP3, I.892, AOT*

Černiauskas Juozas, Jono, g. 1930 Muraviškių k., Nemenčinės vlsč. Nuo 1948 - B rinktinės Vėtros būrio rezervinis partizanas. Suimtas 1951 01. *LYA, B.3/1933*

Černiauskas Mykolas (Mikas), Julijono, Jono-Vaidoto brolis, g. 1929 Užtakų k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės 6-o bataliono Ožeraičio-Vaidoto būrio ryšininkas ir žvalgas. Partizanas slapukas. Suimtas 1948. Kalėjo Vorkutos lageryje. 1956 paleistas. *APP3, I.892*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Černiauskas Petras, g. Medinų k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Vėtros būrio partizanas. Žuvo 1947.

Černiauskas Vincas, sl. Skantukas, g. 1926 Valkakiemio k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 06 - A rinktinės A. Ališausko būrio partizanas rezervistas. Žuvo 1945 12, žūties aplinkybės neaiškios. *LYA,A.8, B. 10/38, I.16*

Černiauskas Vincas, Baltraus, g. Malinavos k., Veprių vlsč. Nuo 1945 03 - DKR Trenksmo būrio rėmėjas. Suimtas. *LKA22, LYA,B.34650/3, I.16*

Česonis Bolius, Kajetono ir Vlodo brolis, g. 1927 Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1944 08 - vietinio Bondario būrio, DKR 4-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 01 13 Pagrendos miške prie Gudaraisčio slėptuvėje kartu su kitais 6 partizanais 10-13 dienomis vykusio siautimo metu. Palaikai išniekinti Kietaviškėse. Naktį artimieji kūnus pavogė ir slapta palaidojo Peliūnų kapinėse. *SA/DK*

Česonis Juozas, Motiejaus, Motiejaus, Prano ir Zigmo brolis, g. 1910 Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947, žūties aplinkybės neaiškios. *SA/DK*

Česonis Juozas, Rapolo, sl. Vyturys, g. 1925 Karkučių k., Semeliškių vlsč. 1944 09 per gaudynes mobilizuotas į okupacinę kariuomenę, išvežtas į Jarceva. 1945 vežant į frontą, Pabradėje pabėgo. DKR, A rinktinės 4-o bataliono Don Kichoto būrio partizanas. Suimtas 1946 03 Siauriškių k. *SA/DK*

Česonis Kajetonas, Boliaus ir Vlodo brolis, g. Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1944 08 - vietinio Bondario būrio, DKR 4-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 01 13 Pagrendos miške prie Gudaraisčio slėptuvėje kartu su kitais 6 partizanais 10-13 dienomis vykusio siautimo metu. Palaikai išniekinti Kietaviškėse. Naktį artimieji kūnus pavogė ir slapta palaidojo Peliūnų kapinėse. *SA/DK*

Česonis Motiejus, Motiejaus, sl. Perkūnas, Juozo, Prano ir Zigmo brolis, g. 1919 Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1944 - DKR 4-o bataliono OS grupės vadas. Žuvo 1945 05 28/29 Jagėlonių miške. *SA/DK, LYA,A.3,B. 179,I.362*

Česonis Pranas, Motiejaus, Juozo, Motiejaus ir Zigmo brolis, g. 1908 Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. DKR 4-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 07 01 Jagėlonių miške. *SA/DK*

Česonis Vladas, Boliaus ir Kajetono brolis, g. Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1944 08 - vietinio Bondario būrio, DKR 4-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 01 13 Pagrendos miške prie Gudaraisčio slėptuvėje kartu su kitais 6 partizanais 10-13 dienomis vykusio siautimo metu. Palaikai išniekinti Kietaviškėse. Naktį artimieji kūnus pavogė ir slapta palaidojo Peliūnų kapinėse. *SA/DK*

Česonis Zigmas, Motiejaus, Juozo, Prano ir Motiejaus brolis, g. 1916 Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. DKR 4-o bataliono partizanas. Dingęs be žinios. *SA/DK*

Četrauskas Juozas, g. Pabaisko mstl. Musninkų pradinės mokyklos mokytojas. LLA narys, 1944 07 dalyvavo kuriant DKR, nuo rudens - pirmojo DKR laikraščio „Tikruoju keliu" leidėjas. Nuo 1944 09 - Čiobiškio progimnazijos direktorius, du kartus buvo suimtas MGB ir tardomas dėl ryšių su partizanais. Paties teigimu nieko nepasakė. 1945 12 iš pareigų pasitraukė, gyveno Pabaiske ar Kaune. Žuvo 1946 neaiškiomis aplinkybėmis, autoavarijoje. *VA/ŪŽG,I.73, LYA,A.3,B.179,I.268*

Čėsna Adomas, Adomo, sl. Algimantas, A rinktinės 2-o bataliono ir kupos vado Perkūno ryšininkas. Suimtas 1947 11 16. *LYA,A.58,B.36409,I.43*

Čėsna Albinas, Stasio, sl. Jaunutis, g. 1929 Kaišiadoryse. Nuo 1945 - A rinktinės 2-o bataliono Meškos būrio, Perkūno kuopos partizanas. Paimtas gyvas 1945 09 15 Beištrakio miške. Karo tribunolo 1946 05 24 nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. be teisių. Kalėjo Archangelsko sr., Magadano lageriuose. 1954 04 03 paleistas, grįžo į Lietuvą. *SA/DK, VA/ŪŽG*

Čėsna Bronius, Kazio, sl. Žaibas, g. 1920 Stabintiškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944-vietinio Stabintiškių būrio, 1945 03 - DKR Stabintiškių orgbūrio vadas. Žuvo 1946 12 31 Kaugonių miške kartu su V. Ramuniu. *LYA.B.8706/3, SA/DK, APP4, I.592*

Čėsna Jonas, sl. Lazdynas, g. 1928 Pakalniškių k., Žaslių vlsč. DKR, A rinktinės 2-o bataliono Šarūno būrio partizanas. Registravosi. MGB užverbuotas ag. „Lazdinsku“, bet užduočių nevykdė. Suimtas 1949, nuteistas. Kalėjo Omske. *LYA Putino giminaitis*

Čėsna Jonas, sl. Patricijus, g. 1922. A rinktinės Rimtauto būrio partizanas-rezervistas. Suimtas 1946 03 12. *LYA*

Čėsna Juozas, Stasio, sl. Aras, g. 1927 Janušonių k., Žaslių vlsč. Dirbo Žaslių kooperatyve buhalteriu. Nuo 1946 05 - A rinktinės 1-o bataliono Vytenio kuopos Erelio būrio (Žaslių) slapukas, būrio vado pavaduotojas. Saugojo būrio dokumentus. Suimtas 1946. Kalėjo Vorkutoje. 1954 paleistas. *LYA, B. 43204/3*

Čėsna Vytautas (Vyta), Prano, g. 1932 Pagelažių k., Deltuvos vlsč. B rinktinės partizanų rėmėjas, ryšininkas, nuo 1951 11 - Kranto būrio partizanas. *LYA, A.3, B.480*

Čėsnaitė Jadvyga, Stasio, g. 1924 Kaišiadoryse. Suimta 1945. Kalėjo Archangelske. 1955 paleista.

Čėsnienė Ieva, Martyno, g. 1902 Bagdoniškių k. Rumšiškių vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės Perkūno kuopos rėmėja. Suimta 1948. Kalėjo Intoje. 1956 paleista.

Čiulada Jonas, g. 1923 Naravų k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1945. Kalėjo Intos lageriuose. 1947 paleistas. *SA/DK*

Čiurinskas Jonas, Antano, sl. Lašas, Prano-Lūšies brolis, g. 1922 Medinų k., Kaišiadorių vlsč. DKR Kariūno bataliono Kirvio, Perkūno būrio partizanas. Žuvo 1945 pavasarį Šilonių-Jačiūnų miške, Vilkaraistyje kartu su V. Verkausku-Paparčiu. Slapta palaidotas Šilonių k. kapinėse. *SA/DK, APP4, I.576*

Čiurinskas Jonas, Jono, sl. Pelėnas, g. 1910 Livintų k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR Kariūno bataliono Kirvio būrio, 2-o bataliono 2-os kuopos partizanas. Žuvo 1945 11 19 Mackūnų miške slėptuvėje prie Livintų k. kartu su A. Taparausku-Kirviu. Palaikai išniekinti kartu su Kariūno ir Kirvio Kaišiadorių aikštėje. Užkasimo vieta nežinoma. *SA/DK, LYA, A.3, B.4/13, t.2, l.345, LKA32*

Čiurinskas Juozas, sl. Putinas, g. 1908 Medinų k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas 1945. Kalėjo Mordovijos, Intos lageriuose. 1952 paleistas. *SA/DK*

Čiurinskas Juozas, sl. Puntukas, g. Livintų k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR Kariūno bataliono Kirvio būrio, 2-o bataliono 2-os kuopos partizanas. *SA/DK, APP3, I.892, LKA32*

Čiurinskas Jurgis, Mykolo (Miko), sl. Jurginas, g. 1895 Pašulių k., Rumšiškių vlsč. Pravieniškių girininkijos eigulys. Nuo 1944 05 - LLA narys, padėjo įrengti ginklų slėptuves. DKR, A rinktinės Kirvio kuopos aktyvus ryšininkas. Suimtas 1946 03 15 kartu su V. Čiurinsku-Putinu. Karo tribunolo 05 24 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Molotovo sr., Taišeto Osoblage Nr. 7, Irkutsko sr. 1953 07 28/30 sargybinių nušautas, palaikai užkasti kalinių kapinėse. 1945 03 07 sribų nužudytas vyresnysis jo sūnus Bernardas kartu su kaimynu Aleksandru Čiurinsku (16 m. amžiaus). *LKA/32, LYA, A.3, B. 113(16/70), l. 100, B. 179, I.546*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Čiurinskas Kazys, sl. Meška, g. 1919 Medinų k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės Kariūno bataliono partizanas. Žuvo 1947 Šilonių k. *SA/DK*

Čiurinskas Pranas, Antano, sl. Lūšis, Jono-Lašo brolis, g. 1921 Medinų k., Kaišiadorių vlsč. DKR Kariūno bataliono Kirvio, Perkūno būrio partizanas. 1946 Mackūnų k., Antanaičių miške, sužeistas nusišovė. Slapta palaidotas Kaišiadorių kapinėse, bet vieta nežinoma. *SA/DK, APP4,1.576*

Čiurinskas Pranas, Jono, sl. Lašas, g. Pašulių k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės 2-o bataliono 4-os kuopos (2-os Perkūno) partizanas. Žuvo 1947 08 01. *SA/DK*

Čiurinskas Vincas, Miko, sl. Putinas, Jurgio-Jurgino sūnėnas, g. 1919 Pašulių k., Rumšiškių vlsč. DKR, A rinktinės 2-o bataliono Perkūno būrio partizanas-ryšininkas. Registravosi. Suimtas 1946 03 15 kartu su eiguliu J. Čiurinsku-Jurginu. Kalėjo Vilniuje. Dingo be žinios (nužudytas MGB). 1945 06 23 suimta žmona Mikasė Čiurinskienė, Jurgio, nusižudė ar nužudyta 08 06 Kaišiadorių kalėjime. Palaidota Pašulių kapinėse. *SA/DK, LKA32 Ne giminė Šermukšniui.*

Čiurinskas Vincas, Miko, sl. Šermukšnis, g. 1907 Pašulių k., Rumšiškių vlsč. DKR Kirvio būrio partizanas. 1945 registravosi kaip vengęs mobilizacijos ir gyveno Pašuliuose. Žuvus Kirviui, 1945 11 19 suimtas kaip rėmėjas. Po tardymų paleistas. Apygardos ir rinktinės vadovybės, Perkūno ryšininkas su Riešutu (6-u batalionu). Suėmus J. Urbonavičių-Aidą ir prasidėjus išdavystėms, nuo 1948 vasaros pradėjo slapstytis, nuo 1949 - su broliais Balčiūnais. Nuo 1951 slapstėsi vienas slėptuvėje Pašulių k. Ne kartą jam per gimines siūloma legalizuotis, bet atsisakė. Suimtas 1954. Kalėjo Intoje. 1958 paleistas. Mirė 1974. *SA/DK, LYA,A.3,B.480,1.20, B.954,1.73-76, B. 12953/3,1.10 Ne giminė Putinui*

Čiurinskas Vytautas, Onos, sl. Margiris, Margis, g. 1928 Pašulių k., Rumšiškių vlsč. Kaišiadorių gimnazijos moksleivis. Nuo 1946 - A rinktinės vadovybės ryšininkas. Suimtas 1947 06 14. Kalėjo Vorkutoje. 1954 11 20 išsiųstas į tremtį Uchtos r. 1958 05 20 paleistas, grįžo į Lietuvą. *SA/DK, LYA,A.58,B.36409,1.207,226, B.43010/3asm.b.b.*

Čižauskas Vaclovas, g. 1907 Žiežmarių mstl. A rinktinės partizanas. Suimtas 1947. Kalėjo Krasnojarsko lageriuose. 1955 paleistas. *SA/DK*

Čižius Zigmas, sl. Galiukas, A rinktinės Šarūno, Vytenio būrio partizanas. *LYA*

Dabužinskas Kazys, Liudo, sl. Plienas, g. 1923 Pajaurės k., Giedraičių vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Voldemaro, Vėtros būrio partizanas. Žuvo 1948 12 24 Padvarių k. A. Simanavičiaus sodyboje kartu su Č. Lesnikausku-Ažuolu. Brolis Petras (g. 1915) 1945 rudenį nukankintas sribą brolis Zigmas (g. 1921) ir sesuo Genė (g. 1919) 1948 05 22 ištremti į Igarką Krasnojarsko kr. *GP*

Dabužinskas Vincas, Mykolo, g. 1930 Pajaurų k., Molėtų vlsč. Nuo 1950 12 - B rinktinės Vėtros būrio partizanas. Žuvo kartu su būrio vadu A. Astrausku-Litru.

Dalinkevičius, B rinktinės Šarūno būrio partizanas. Žuvo 1948 11 01 Nuotekų k., Jono Valušio sodyboje kartu su J. Žiupka-Šarūnu.

Dancevičius Petras, Antano, g. 1922 Vindeikių k. Nuo 1944 - DKR Šėmo būrio partizanas. Suimtas 1949 05. Nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. be teisių. 1956 07 19 paleistas. *VA/ŪŽG*

Danelkevičius Pranas, Nuo 1944 09 - DKR, A rinktinės 4-o bataliono Koto kuopos Bondaro būrio partizanas. *LYA,A.3,B.4/13,t.2,l. 70*

Dapkevičius Jonas, B rinktinės partizanas. *KS,1.199*

Dapkus Mykolas, g. Butkūnų k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - Plieno būrio vietinio skyriaus Darapolio miške partizanas. *APP4J.523*

Daraškevičius Vincas, Mykolo, sl. Trenksmas, g. 1912 Sližių k., Veprių vlsč. 1935-1936 tarnavo LK autodalyje Kaune, Šiauliuose, jaun. psk. Dirbo šaltkalviu Gelvonyse. 1941 tarnavo pagalbinėje policijoje. 1944 - VR karys, dalyvavo kovose su lenkų AK partizanais. Nuo 05 17 - slapstėsi Medinkos k., Gelvonų vlsč., Tilvikų k. pas žmonos brolių Julijų Krutkevičių. Nuo 1945 02 - DKR Slyvos būrio partizanas, 04 - būrio, 06 05 - 2-o bataliono 7-o rajono vadas. 10 18 nelaimingo atsitikimo metu kito partizano sužeistas į koją. Gydėsi Berkelių miške slėptuvėje, nuo 09 - Eglinės k. pas Moniką Morkūnienę, kur Gelvonų MVD garnizono suimtas 1945 11 24. Tardomas išvardijo daug ryšininkų ir rėmėjų. 12 10 perkeltas gydymui iš Ukmergės kalėjimo į Lukiškes, nustojo duoti parodymus. MVD Karo tribunolo 1946 10 27 nuteistas mirti. 12 17 arba 1947 01 21 nužudytas MGB vidaus kalėjime Palaikai užkasti masinėje kapavietėje Tuskulėnuose. *SV/T, LYA, B.34650/3asmens b.b.*

Darulis Alfonsas, Antano, sl. Leopardas, Broniaus-Tigro brolis, g. 1920 Paželių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Vėtros būrio, 1-o bataliono partizanas. 1947 09 19 Šilininkų k. J. Giedraičio sodybos slėptuvėje kartu su J. Petroniu-Audra, S. Gaideliu-Šiaudu, M. Švainickaite ir J. Stanceliu-Šalna apsupti susisprogdino. *APP4, p.450-451, KS, I.138, LKA27*

Darulis Bronius, Antano, sl. Tigras, Alfonso-Leopardo brolis, g. 1924 Paželių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Plieno būrio, Tigro kuopos partizanas. Žuvo 1946 12 24 Skapiškių k., Kavarsko vlsč. kartu su A. Vaičiūnu-Tigru. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio su Trakinių mūšio aukomis. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA27/32, KS, I. 138, 140*

Darulis Stasys, Rapolo, sl. Šernas, g. 1920, gyv. Paželių k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Suimtas 1945 02 25, kalintas Ukmergėje, Vilniuje, Karo tribunolo 1945 06 16 nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Vorkutlage, Komijoje, Norillage, Krasnojarsko kr. 1955 02 25 paleistas grįžo į Lietuvą. Mirė 1982. *APP3, I.1010*

Darulis Viktoras, Kazio, sl. Libardas, Viktoras, g. 1921 Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1948 02 16 Paškonų k. 1989 perlaidotas [Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27, APP3, I.1016*

Darulytė Paulina, DKR partizanų ryšininkė. *LYA, A. 3, B. 179, I.132*

Darulytė Vanda, Antano, sl. Kregždė, Alfonso-Leopardo ir Broniaus-Tigro sesuo, g. 1929 Paželių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Plieno būrio, Tigro kuopos ryšininkė. *KS, I.140 Vlada?*

Daškevičius Jonas, Antano, sl. Papūga, g. 1927 Bačkonų k., Žiežmarių vlsč. 1944 - VR karys. Nuo 1944 07 - DKR 1-o būrio, bataliono partizanas, 1945 03 - 2-o bataliono 4-o būrio, 1945 05 - 3-o rajono (kuopos) ir DKR baudžiamojo būrio vadas. 07 04 suimtas netoli Diržonių k. kartu su A. Šiška-Rytu. Iš Gelvonų areštinės pabėgo. 08 10 antrą kartą suimtas Diržonių k. Parodomajame teisme Ukmergėje Karo tribunolo 08 30 nuteistas mirti. 10 25 nužudytas NKGB vidaus kalėjime Vilniuje. Palaikai užkasti masinėje kapavietėje Tuskulėnuose. *SV/T, GIR98/2, I.150, LYA, A.3, B.4/19J.2, I.345, SA/DK, G.Ivaškevičienė, LKA22, KK306, VA/ŪŽG*

Dau Giunter, Ormo, sl. Jakas, vokietis, g. 1925 Ken-Straslite, Vokietijoje. Baigė 8 klases. Vokiečių kariuomenės ryšininkas, viršila. Nuo 1945 12 10 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. *LYA, B.43204/2, I.145, APP3, I. 728*

Daugėla Kazys, Antano, sl. Švedrys, g. 1919 Būdos k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 06 - DKR Trenksmo būrio partizanas, po mėnesio perėjo į slapukus. Suimtas 1945 12 03. Kalėjo Archangelsko, Irkutsko sr. lageriuose. 1955 02 16 paleistas. *LYA, B.34650/3, I.25, VA/ŪŽG, LKA22*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Daukševičius Alfonsas, Kazimiero, g. 1919 Vindziulių k., Kietaviškių vlsč. A rinktinės partizanas. 1946 Vindziulių k. sudegintas savo sodyboje su tėvu Kazimieru ir broliu Vytautu (g. 1927>). *SA/DK*

Daukševičius Bronius, Jono, sl. Meška, g. 1925 Vindziulių k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės 4-o, 3-o bataliono Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1947 Jagėlonių k. *SA/DK* ž. 1945 05 26/28 Peliūnų k. ?

Dautartas Stasys, sl. Pelėda, g. Pamierio k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės Žvirblio būrio partizanas. Žuvo 1946 prie Livintų k. *AOT*

Davalga Bronius, Kazio, sl. Alksnis, Žvirblis, g. 1927 Martinavos k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės Žvirblio būrio partizanas. Suimtas 1945 12 09, kalintas Kaune, Vilniuje, Karo tribunolo 1946 01 20 nuteistas 15 m. lagerių. Kalėjo Vorkutlage, Komijoje. 1956 07 27 paleistas liko gyventi Rusijoje. *SA/DK, AOT, APP3, l. 731*

Davidonis Feliksas, sl. Riešutas, g. 1926 Ževeliškių k. Žemųjų vlsč. 1944 dirbo Žemių geležinkelio stotyje kartu su P. Raišiu. 1945 pavasarį suimtas. Kalintas Vilniuje. Iš kalėjimo pabėgo. Nuo 1945 - DKR Pelėdos būrio partizanas. Žuvo prie Vandžiogalos. Palaikai išniekinti Vandžiogaloje. Užkasimo vieta nežinoma. *LKA22*

Degutis Antanas, sl. Ažuolas, g. 1918 Graužų k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės partizanas. Žuvo 1949 Kaukinės miške. *SA/DK*

Degutis Petras, sl. Čigonas, B rinktinės Plieno būrio partizanas. *APP4, l. 517*

Deliūnas Vytautas, sl. Mirtis, g. 1925 Virvyčių k., Musninkų vlsč. A rinktinės Samanos kuopos partizanų slapukų skyriaus vadas. Žuvo 1947 05 20 Ordiškių miške prie Virvyčių k. kartu su M. Kasparavičiumi-Audra, nužudyti MGB agento „Kolios“. Palaikai užkasti Musninkų senosiose kapinėse. *LYA, A.3, B.101, l. 89, APP3, l. 1027*

Derbovičius Romasius, Ignoto, g. Semeliškių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR, A rinktinės Koto kuopos Bondaro būrio partizanas. *LYA, A.3, B.4/13, t. 2, l. 70*

Derešius Jonas, sl. Uosis, g. Paparčių k., Žaslių vlsč. A rinktinės Klajūno būrio partizanas. *LYA*

Devenis Alfonsas, g. Giedraičių vlsč. B rinktinės partizanas. Žuvo 1945 Tarautiškių k., Širvintų vlsč., slėptuvėje. *VA/ŪŽG*

Devenis Juozapas, g. Peliūnų-Karkutėnų k., Semeliškių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR, A rinktinės 4-o bataliono partizanas. *LYA, A.3, B.4/13, t. 2, l. 70*

Devenis Vladas, g. Tarautiškių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 08 - vietinis partizanas. Žuvo 1944 12 05 Tarautiškių k., J. Gatavecko sodyboje įrengtoje slėptuvėje su J. Gatavecku ir V. Kazlausku. 1972 palaikai slapta perlaidoti į Giedraičių kapines. *GIR01/1, l. 192*

Didžiulis Antanas, Kosto, sl. Girėnas, Ažuolas, g. 1922 Ukmergėje, gyv. Lozorių (dab. Žalvarių) k., Giedraičių vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo, Voldemaro būrio partizanas, 1945 - būrio vadas. Žuvo 1945 11 01 Ožkinių k. Palaikai išniekinti Giedraičiuose. Tėvas Kostas (g. 1900) 1945 05 15 nušautas sribų. *L.Šmigelskas, LYA, A.3, B.179, l. 261, GP*

Dičjurgis Juozas, g. Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1945. Užkastas Gojaus miške bendrame kape. *SA/DK, GIR02/1*

Diečkus Jonas, Antano, g. 1916 Rubikių k., Anykščių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Dikčius Marijonas. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo. 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27*

Dimša Albinas, Kazimiero, Henriko brolis, g. Klėriškių k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės partizanas. Žuvo 1945 prie Klėriškių k. *LYA,B.43204/3*

Dimša Henrikas, Kazimiero, Albino brolis, g. 1917 Klėriškių k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono Meškos būrio ryšininkas, fotografas. Suimtas 1947 02. Kalėjo Kargopolyje. 1953 paleistas. *LYA.B.43204/3*

Doftartas Adomas, sl. Žvirblis. 1948 - A rinktinės Žilvičio kuopos Šarūno skyriaus partizanas. *LKA22*

Dovydaitis Juozas, Jeronimo, sl. Gaidys, g. 1891 05 25 Šilosėdų k., Jonavos vlsč. Baigė 4-ias gimnazijos klases ir 2 kursus konservatorijos Kaune. Gegužinės bažnyčios vargonininkas. Nuo 1944 12 - LLA narys, DKR 2-o bataliono OS vado kunigo S. Rudžionio-Vėjo sekretorius ir ryšininkas. 1945 06 24 suimtas, bet po kelių dienų paleistas, turėjo registruotis kas du mėnesius. Registruotis nėjo, išvažiavo iš Gegužinės. Suimtas 1946. Nuteistas 8 m. lagerių ir 3 m. teisių apribojimo. Kalėjo Mordovijoje. 1956 04 06 paleistas. Mirė 1979. *LYA,A.3,B.179, A.58,B.P19741LI, SA/DK paleistas 1954?*

Dovydaitis Vytautas, Juozo, g. 1929, gyv. Gegužinės mstl., Žaslių vlsč. Nuo 1945 04 - DKR 2-o bataliono 1-os (Sūkurio) kuopos ryšininkas. Registravosi. *LYA,A.3,B.179,1.234, APP3J.716*

Dragūnas R, g. 1915 Giedraičių vlsč. Pusnės girios partizanas. Žuvo 1945.

Drėgva Vaclovas, g. 1922 Šešuolių k. A rinktinės partizanas. Suimtas 1945 11 06. Mirė 1954 06 20 tremtyje. *SA/DK*

Drėgvaitė Zosė, Boleslovo, sl. Kregždė, g. 1929, gyv. Žaslių mstl. Nuo 1946 05 - A rinktinės 1-o bataliono Vytenio kuopos Erelio būrio (Žaslių) slapukė, partizanų ryšininkė. Suimta 1947 01 17, Karo tribunolo 05 07 nuteista 6 m. lagerių. Kalėjo Jajos lageryje, Kemerovo sr., Aktaso lageryje, Karagandos sr. Nuo 1952 12 02 tremtyje Krasnojarsko kr. 1956 grįžo į Lietuvą. *LYA.B.43204/3*

Drublionis Jonas, gyv. Giedraičių vlsč. B rinktinės partizanas. *L.Šmigelskas*

Drumsta Motiejus, Antano, g. 1900 01 06 Litviniškių k., Žaslių vlsč. 1919-1920 nepriklausomybės kovų savanoris. Nuo 1944-DKR partizanų ryšininkas. Suimtas 1946 11 15, kalintas Vilniuje, Karo tribunolo 1947 03 25 nuteistas 3 m. lagerio ir 2 m. tremties. Kalėjo Sevkuzbazlage, Kemerovo sr. Karo tribunolo 47 11 26 antrą kartą nuteistas 10 m. lagerio ir 3 m. tremties. Paleistas 1955 0601. Grįžo įLietuvą. Mirė 1998 10 01, palaidotas Paparčių k. kapinėse. *SA/DK*

Drumsta (Drumstas) Vaclovas, Adomo, sl. Karabinas, g. 1915 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR partizanas, pirmojo Musninkų būrio vadas, vėliau eilinis Vilko kuopoje, skyriaus, 1945 03 - 3-os kuopos 2-o būrio vadas. Paimtas gyvas 1946 08 27 Padvarių k., Jono Tamoševičiaus sodyboje, kartu su L. Griniumi-Dragūnu, o M. Špokauskas-Gaublys žuvo. Kalintas Ukmergėje. Karo tribunolo 1946 12 13 nuteistas sušaudyti, 1947 07 09 mirties bausmė pakeista 25 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Magadane, Oziorlage, Irkutsko sr., Dubrovlage, Mordovijoje. 1961 08 07 paleistas. 1962 grįžo į Lietuvą. Mirė 1991 Vilniuje, palaidotas Karveliškių kapinėse. *LYA,A.8.B.27/5,1.512, A.3.B. 179,1.129, SA/DK, VA/ŪŽG,1.185, KK306*

Drumstas Bronislovas (Bronius), Adolfo, sl. Bijūnas, g. 1922 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Vilko kuopos partizanas, vėliau slapukas. 1945 04 kunigo

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

L. Puzono prašymu įdarbintas Čiobiškio vaikų namuose, vėliau persikėlė į Keižionis. Išliko nesuimtas. *LYA,A.3,B. 179,1.129-130, VA/ŪŽG,1.185*

Drumstas Kazys, sl. Spurgas, g. 1919 Leliušių k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1945 - Kariūno bataliono, 04 - A rinktinės 2-o bataliono Meškos kuopos partizanas. Žuvo 1946 07 29 Kaspariškių miške kartu su J. Sidaru-Klajokliu. *SA/DK, LYA.B.43204/2*

Druskis Vladas, Aleksandro, sl. Dilgė, Baginskas, g. 1922 Paželių k., Želvos vlsč. B rinktinės Vanago būrio partizanas. Suimtas sužeistas 1945 07/08 28, Karo tribunolo 1946 03 21 nuteistas 10m. lagerių ir 5m. tremties. Kalėjo Magadano sr. 1952 1205 paleistas grįžo į Lietuvą.

Drulia Bernardas, Jono, sl. Bevardis, g. 1907 Livintų k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės Kirvio kuopos partizanas. Suimtas 1946 03 15. *LYA,A.8,B. 7/23,1.56, B. 113(16/70),1.100, B.179*

Drulia Bernardas, Vinco, g. 1907 Pašulių k., Rumšiškių vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1944 10 31. Nuteistas mirti. 1945 02 28 nužudytas NKGB vidaus kalėjime Vilniuje. Palaikai užkasti masinėje kapavietėje Tuskulėnuose. *SV/T, SA/DK*

Drulia Boleslovas, Jono, g. 1910 Livintų k., Rumšiškių vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1949. Kalėjo Vorkutoje. 1954 paleistas. *SA/DK*

Drulia Stasys, Jono, sl. Trimitas, g. 1914 05 07 Beištrakių k., Kaišiadorių vlsč. LK tarnavo pėstininku, jaun. puskarininkis. Nuo 1945 05 18 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 2-o (Siaubo) būrio partizanas. Žuvo 1945 09 04 Būdos miške (prie Beištrakių k.). 1945 07 15 į Mendelejevo r., Komiją ištremta nėsčia žmona Uršulė ir mažametis sūnus Vincas; abu vaikai mirė tremtyje. *SA/DK, LYA, APP3,1. 726*

Drulia Stasys, Jurgio, g. 1927 Jurgiškių k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės 6-o bataliono partizanas slapukas, rėmėjas. Suimtas 1948. Kalėjo Džezkazgane. 1957 paleistas. *SA/DK, LYA,B.12953/3,1.29*

Drulia Vincas, sl. Širdis, g. 1909 04 22 Livintų k., Rumšiškių vlsč. 1945 mobilizuotas į okupacinę kariuomenę, pabėgo. Nuo 1945 - A rinktinės 2-o bataliono Uosio kuopos Kirvio būrio partizanas. Suimtas 1946 Gaižiūnų poligono kareivių. Nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. tremties. Kalėjo Vorkutoje. 1956 paleistas. Grįžo į Lietuvą *SA/DK, LKA32*

Drulia Zigmas, Jurgio, sl. Švidrys, g. 1905 08 30 Beištrakių k., Kaišiadorių vlsč. LK tarnavo pėstininku, jaun. puskarininkis. Nuo 1945 03 07 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 2-o (Siaubo) būrio partizanas. Registravosi. Suimtas 1946 02 04, kalintas Kaune, Vilniuje, Karo tribunolo 1946 05 10 nuteistas 15 m. katorgos. Žuvo (mirė) 1946 11 07 Jenisejsko lageryje, Krasnojarsko k. 1948 ištremta šeima. *SA/DK, LYA.A.3.B. 954,1.1, APP3,1. 726*

Dubietis (Dubetis) Leonas, Stepono, sl. Vanagas, DKR Šėmo būrio partizanas. Suimtas 1945. *LYA, F.K-1,A.3, B.676,1.2*

Dubietis (Dubetis) Stasys, Antano, sl. Kaunas, g. 1921 Vindeikių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 - DKR Šerno būrio partizanas. Suimtas 1945 09 20, kalintas Vorkutlage, Komijoje. 1946 07 20 paleistas. 1946 grįžo į Lietuvą. Mirė 1997 Širvintose. *LYA,F.K-1,A.3,B.676,t.2, VA/ŪŽG Kalnas?*

Dubosas Bernardas, g. 1919 Livintų k., Rumšiškių vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1945. Kalėjo Vorkutlage, Komijoje. 1956 paleistas. *SA/DK*

Dūda Boleslovas (Balys), Igno, sl. Leopardas, g. 1923 Pakulniškių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 05 - DKR Trenksmo būrio partizanas. 1945 10 09 suimtas, 11 16 išvežtas į lagerius. Nuteistas. *LYA,B.P6207LI*

Dūda Bronius, Kazio (Karolio), sl. Narutis, g. 1912 Kezių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas, būrio, kuopos vadas. Žuvo 1949 12 31. Palaikai užkasti Pivonijos šile, 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27*

Dūda Ignas, sl. Klajūnas, g. Veprių vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Liepsnos, Šlaito būrio partizanas, 4-o rezervinio bataliono būrio vadas (slapukas). Suimtas 1947 08 11 Ukmergės MGB, Ypatingojo pasitarimo nuteistas 10 m. *LYA, LKA29*

Dūda Julius, g. Aleksandravos k., Deltuvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės partizanas. *LKA29*

Dūda Mykolas, sl. Kardas, Dirsė, g. 1912. Nuo 1945 - B rinktinės štabo būrio partizanas, skyriaus vadas. Žuvo 1947 06 01 Prauslių k. kartu su F. Jutu-Bimba ir A. Lengerdu-Jokeriu. Palaikai užkasti Vidiškėse. *KS, I.173*

Dūda Vincas, sl. Šermukšnis, g. 1913 Gurščių k., Šešuolių vlsč. B rinktinės Plieno, Voldemaro būrių partizanas. Žuvo 1946 01 22 Gurščių k. mūšyje kartu su kitais keturiolika partizanų. Palaikai išniekinti Želvos mstl., užkasti žvyrduobėse. *KSJ.137, L.Šmigelskas*

Dūda Vytautas, Kosto, sl. Kardas, g. 1925 Nuotekų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1948 02. Palaikai užkasti Deltuvoje prie kirchės. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27*

Duškevičiūtė Regina, sl. Snaigė, g. 1928 Ukmergėje. Nuo 1945 - B rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos ryšininkė. 1946 suimta, tardyta. Paleista pasitraukė pas partizanus, Bimbos būrio partizanė. Žuvo 1947 10 30 Dvareliškių k. prie Stasio Latviūno sodybos įrengtoje slėptuvėje kartu su J. Pleskumi-Purienu ir S. Šalkausku-Bimba. Palaikai išniekinti Želvoje, užkasti žvyrduobėse. *LYA, KS.I.157*

Dzedulionis Jonas, g. Skėrių k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 Gurės miške per gaudynes. *SA/DK*

Dzedulionytė Leonora (Levosė), Stasio, g. 1925, gyv. Vaidžionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1946 - A rinktinės 1-o bataliono ryšininkė. Suimta 1947. Kalėjo Vorkutoje. 1955 paleista. *SA/DK, LYA, A.3.B.43204/3, t.3, l.260; Pipirienė*

Dzeventlauskaitė (Dzeventauskaitė, Dzeveldauskaitė) Elena, Jurgio, sl. Didvyrė, g. 1927 Padaliju k. (dabar - Padaliai), Žaslių vlsč. DKR Vilko kuopos ryšininkė, 3-os (ryšių) kuopos partizanė. Suimta 1945 07 18, kalinta Vorkutlage, Intalage, Komijoje, 1947 12 05 Lietuvoje Karo tribunolo nuteista 25 m., kalėjo Uchtižemlage, Komijoje. 1950 07 18 paleista. *LYA Mickienė*

Dzeventlauskaitė (Dzeventauskaitė, Dzeveldauskaitė) Stefa, Stanislovo, Zigmo-Liepto sesuo, sl. Žiniuolė, g. 1928 Padaliju k., Žaslių vlsč. DKR Vilko kuopos ryšininkė, nuo 1945 03 - 3-os (ryšių) kuopos partizanė. Suimta 1945 07 28 Čiobiškyje, kalinta Ukmergėje, Vorkutlage, Intalage, Komijoje, 1947 02 19 Lietuvoje: Vilniuje, Ukmergėje. Karo tribunolo 1947 12 05 nuteista 10 m., kalėjo Volgolage, Jaroslavlio sr. 1954 04 24 paleista. *LYA, Zeidaks*

Dzeventlauskas (Dzeventauskas) Zigmąs, Stasio, sl. Lieptas, Stefos-Žiniuolės brolis, g. 1922 Padaliju k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Klajūno būrio, 1-o bataliono, DKA štabo apsaugos partizanas, 1946 02 - A rinktinės 1-o bataliono 2-os kuopos vadas. Suimtas 1946 04 11 Padalijų k., dėdės A. Raudeliūno sodyboje įrengtoje slėptuvėje. Slėptuvę išdavė ag. „Butkus“. Kalintas Trakuose, Vilniuje, 1946 09 25 nuteistas 20 m. katorgos lagerių ir 5 m. teisių apribojimo, kalėjo Statybos-501 lageryje, Komijoje, Beregovoj lageryje (Berlage) Magadane, Chabarovsko kr. 1952 09 04 bausmė sumažinta iki 10 m. lagerių ir 5 m. teisių apribojimo. Žuvo (mirė) lageryje. *SA/DK, LYA, F.K-1, A.58, B.P16709-LI, APP3, I.81, 702*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Dzeventlauskas Pranas, Jono, sl. Putinas, Liepa, g. 1917 Šilonių k., Žaslių vlsč. DKR būrio vadas, A rinktinės 2-o bataliono Perkūno kuopos vado pavaduotojas. Žuvo 1947 08 11 Neprėkštos k.. Palaikai išniekinti Kaišiadoryse, užkasti Kaišiadorėlių k. žvyruobėse. Slapta atkasti ir perlaidoti Šilonių k. kapinėse. *SA/DK, LYA, ANKLGG2,p.429 11 03?*

Dzimidavičius Antanas, Boleslovo (Boliaus), sl. Riteris, Prano-Puntuko brolis, g. 1923 08 29 Jačiūnų k., Žaslių vlsč. Baigė Kauno meno (keramikos-dailės) mokyklą. 1944 gyveno Klūsų k. Nuo 1944 — DKR Jurgino būrio partizanas, 1945 - štabo ryšininkas (Žaliojo Velnio su batalionų vadais) ir orgbūrio, A rinktinės bataliono vadas. Žuvo 1947 11 03 Lomenių miške prie Neprėkštos k., sunkiai sužeistas pasaloje ir tardant nukankintas. Palaikai išniekinti Žasliuose. 1945 į Permės sr., Kudymkaro r., Vėla Bazės gyv. ištremti motina Marcelė (g. 1902), sesuo Danutė Domicėlė (g. 1930) ir brolis Vytautas (g. 1933), gyvenę Klūsų k. pas mamos brolių S. Grendą. Tėvas Boleslovas (g. 1902) nuo trėmimo pasislėpė, vėliau pats išvyko pas šeimą. 1958 paleisti iš tremties. *SA/DK, LYA, LKA32*

Dzimidavičius Pranas, Boleslovo (Boliaus), sl. Puntukas, Antano-Riterio brolis, g. 1925 09 27 Jačiūnų k. Žaslių vlsč. 1940 baigė Rokiškio prekybos mokyklą, dirbo pardavėju. 1944 gyveno Klūsų k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 12 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono Klevo būrio, 1 -os kuopos 1-o būrio, 2-os kuopos (Perkūno) partizanas. Paimtas sužeistas 1947 02 25/26 Kalniškių k., K. Savicko sodyboje. Karo tribunolo 1947 05 19 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Omsko lageriuose. 1955 04 13 paleistas į tremtį Novosibirsko sr., Kudymkare, Permės sr. 1964 07 02 paleistas, 1965 grįžo į Lietuvą. Mirė 1980 04 08 Trakų r. *SA/DK, LYA, LKA32*

Džiautas Albinas, Vinco, sl. Rūta, Kęstutis, g. 1922 Žemaitkiemio mstl. Nuo 1945 - B rinktinės Žalgirio būrio, Audros bataliono partizanas. Žuvo 1946 05 23 Berzgainių k., išduotas slėptuvėje Pelėkarnio miške kartu su Jonu-Ereliu ir V. Aukštuoliu-Smaugliu. Palaikai užkasti Žemaitkiemyje. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27, APP3,1.922/4,1.537, LYA,A.3,B.179,1.517, KS,1.151*

Džiautas Jonas, Povilo, sl. Vanagas, Erelis, A. Džiauto-Kęstučio pusbrolis, g. 1927 Martonių k., Balninkų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Žalgirio būrio, Audros bataliono partizanas. Žuvo 1946 05 23 Berzgainių k., išduotas slėptuvėje Pelėkarnio miške kartu su Albinu-Kęstučiu ir V. Aukštuoliu-Smaugliu. Palaikai užkasti Žemaitkiemyje. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27, APP3,1.922, LYA,A.3,B.179,1.517, KS,1.151*

Džiovalaitė Bronė, sl. Birutėlė, g. 1920 11 01 Kuzilų k. Šešuolių vlsč./Nuotekų k., Žemaitkiemio vlsč. Gelvonių mokyklos mokytoja. B rinktinės partizanų ryšininkė, nuo 1947 slapstėsi. Suimtas 1948 06 14 Ukmergėje. Nuteista 25 m. lagerių ir 5 m. beteisių. Kalėjo Vorkutos, Mordovijos lageriuose. 1956 paleista ir pervežta į Pažaislio ligoninę. Mirė 1993 05 18 Širvintose. *VA/ŪŽG324*

Džiovalas Jonas, sl. Karosas, g. 1919 Nuotekų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1947 Kadrėnų k. Palaikai užkasti Pivonijos šile. *LKA27, APP3,1.1016*

Eimontas, Kazio-Aušros brolis, g. Boniškių k., Vandžiogalos vlsč. Nuo 1945 - DKR Pelėdos būrio, 6-o bataliono partizanas. Žuvo 1946 07 26 Barsukynės (Naujasodžio) miške, Žeimių vlsč. kartu su Mockumi ir I. Beleišiu-Putinu. *LKA22, SA/DK*

Eimontas Kazys, sl. Aušra, g. Boniškių k., Vandžiogalos vlsč. Nuo 1946 - DKR Pelėdos būrio ryšininkas ir fotografas, 1946 rudens - 6-o bataliono partizanas. *LKA22, SA/DK*

Franskevičius Vytautas, Stanislavo, g. 1926 Astruvkos k., Gelvonų vlsč. DKR, B rinktinės Bolševiko būrio partizanas. Suimtas 1946 08 30. *LYA,F.K-I,A.3,B.676,t.2, VA/ŪŽG:suimtas 1945 09 14, išv. Į Vorkutą 1945 11 06*

Gagas Jonas, Juozo, g. 1927 Aštrago k., Rumšiškių vlsč., šaulys, 1941 -1944 Gastilionių apylinkės seniūnas. 1946 09 - DKR Meškos būrio partizanas, A rinktinės 6-o bataliono rėmėjas ir rezervo kuopos vadas. Suimtas 1948 10 02. Kalėjo Karagandoje. 1957 paleistas. *LYA,B. 12953/3,1.28*

Gaidelis Stasys (Bronius), sl. Šiaudas, g. Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR, B rinktinės 1-o bataliono partizanas. 1947 09 19 Šilinių k. J. Giedraičio sodyboje, slėptuvėje kartu su J. Petroniu-Audra, J. Stanceliu-Šalna, M. Švainickaite ir A. Daruliu-Leopardu apsupti susisprogdino. *APP4,p.451, SA/DK, VA/ŪŽG, KSJ.160*

Gaižutis Antanas, Rapolo, sl. Puriena, Purienas, g. 1927 01 06 Šeimyniškių k., Želvos vlsč. Nuo 1948 - B rinktinės 2-o bataliono 2-os kuopos 4-o būrio partizanas. Žuvo 1949 09 12 Lauzdenų k. Palaikai išniekinti ir užkasti Šešuoliuose. 1992 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27, KS,1.180 Lazdonių*

Gaižutis Karolis, Igno, sl. Briedis, g. 1919 Paškonių k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1945 06 21 Juodžiūnų k. būriui besiveržiant iš apsupimo. Palaikai išniekinti ir užkasti Žemaitkiemyje. 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27*

Galinis Antanas, Andriaus, sl. Juodoji Kaukė, Stasio-Vabalo brolis, g. 1905 Miežonių k., Kaišiadorių vlsč. LK viršila. Nuo 1944 12 01 -DKR štabo narys ir 4-o būrio, 194501 20-5-os LLA apylinkės 4-o bataliono organizatorius ir Vanagų padalinio vadas kartu einant ir 1 -o būrio (04 - kuopos) vado pareigas. Žuvo 1945 07 01 Jagėlonių miške. *SA/DK, LYA,A.3,B.4/13,t.1, 1.202, A.3,B. 179,1.361 g.1910*

Galinis Kazys, Domazo, sl. Liepa, g. 1921 Miežonių k., Kaišiadorių vlsč. DKR Morkos būrio partizanas. Žuvo 1945 04 12 Pašulių k., Kardono eiguvoje kartu su kitais 11 partizanų iš Morkos būrio. Palaidoti Pašulių k. kapinėse. *SA/DK, VOT, APP4,1.594-595*

Galinis Stasys, Andriaus, sl. Vabalas, Antano-Juodosios Kaukės brolis, g. 1912 01 08 Miežonių k., Kaišiadorių vlsč., gyv. Peliūnų k., Semeliškių vlsč. Vengdamas mobilizacijos, 1944 įstojo į brolio Juodosios Kaukės būrį. DKR 4-o bataliono 1-os kuopos partizanas, 1-o būrio vadas. 1945 11 pradžioje registravosi Žaslių NKVD skyriuje kartu su A. Švenčioniu-Viesulu, atidavė du šautuvus. *SA/ŽVT, LYA,A.3,B.4/13,t.1, 1.202, B. 179,1.310,361, APP3,1.692*

Garbatavičius (Garbutavičius) Julijonas (Julius), sl. Šaltis, Leonardas, g. 1914 Pigašių k., Musninkų vlsč. Šaulys. Nuo 1944 - DKR Šerno būrio partizanas, vado pavaduotojas. Žuvo 1945 12 08 tėviškėje, Pigašių k., prie Širvintos upės, besiverždamas iš apsupimo. Nukovė 3 enkavedistus. Palaikai išniekinti Musninkuose, užkasti senosiose kapinėse. 1949 04 13 į Irkutsko sr. ištremta žmona Janina (g. 1918) ir dukterys Aldona (g. 1940), Elena (g. 1946). *SA/DK, VA/ŪŽG*

Garlečionka Vladas, g. 1928 Mankaviškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės Saulės būrio V. Sodaičio-Meškos rezervinio skyriaus slapukas. Suimtas 1946 12 25. *SA/DK*

Garnys Kostas, sl. Šiaudas, g. 1918 Migonių k., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 Kaukinės miške. *SA/DK, GIR02/1*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Gataveckas Antanas, Petro, sl. Svajūnas g. 1907 Sevelionių k., Kruonio vlsč. A rinktinės Saulės būrio partizanas, būrio vadas. Žuvo. 1947 01 09 Eigeniškių k., Žiežmarių vlsč. Palaikai išniekinti Žiežmariuose, užkasti senose žydų kapinėse. Išpirkti ir perlaidoti į Kalvių kapines. *SA/DK: g.1920, 1924-1926 iš Rokiškio k. ž 1947 02 04 Krasnasėlio k.,1948 02 17 ?*

Gataveckas Juozas, g. Tarautiškių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 08 - vietinis partizanas. Žuvo 1944 12 05 savo sodyboje kartu su V. Deveniu ir V. Kazlausku, susprogdinti slėptuvėje. 1972 slapta perlaidoti į Giedraičių kapines. *GIR01/1,1.192*

Gataveckas Kazys, Jurgio, sl. Balsemas g. 1913 04 Sevelionių k., Kruonio vlsč. Lietuvos kariuomenėje tarnavo pėstininku, grandinis. Nuo 1945 04 06 - A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas, būrio vadas. Žuvo 1947 09 27 Kaišiadorių vlsč. kartu su S. Adomoniū-Šarūnu išduoti ag. „Karklo“. *LYA,A.58,B.36409,1.183,B.43204/2,1.145*

Gavėnas Juozas, Juozo, sl. Šturmas, g. 1913 Jakutiškių k., Deltuvos vlsč. B rinktinės Stiklo būrio partizanas. Žuvo 1949 11 29 Ratkaučyznos (dabar Leonpolio) k., išduotas sodybos šeimininko kartu su P. Ketvirčiu. Spėjama, kad buvo užkastas Deltuvoje prie kirchės. Perlaidotas kaip nežinomas (kenotafas). *LKA27, Angelė Grybėnienė*

Gečiauskas Petras, sl. Garvežys, g. Kavoliukų k., Veprių vlsč. B rinktinės Kranto būrio partizanas. Žuvo 1950 01 30. *LKA29, KS,1.246*

Gečiauskas Vytautas (Vytautas) Antanas, Stasio, sl. Spyglis, g. 1929 Kavoliukų k., Veprių vlsč. Nuo 1948 - B rinktinės Kranto būrio partizanas. Žuvo 1952 10 27 Trinkūnų k., Mackelos sodyboje, nužudytas smogikų (agentų „Mokytojo“ ir „Audros“) kartu su kitais 5 partizanais. *GIR97/IJ.28, LKA29, KS,1.247*

Gedžiūnas Jonas, sl. Erelis, g. 1925 Gursčių k., Šešuolių vlsč. B rinktinės Plieno, Voldemaro būrio partizanas. Žuvo 1946 01 22 Gursčių k. mūšyje kartu su kitais keturiolika partizanų. Palaikai išniekinti Želvos mstl., užkasti žvyrduobėse. *L.Šmigelskas, KS,I. 137*

Gelažanskas Antanas, g. Gruodžių k., Molėtų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1944 12 29 Ažumakio miško kautynėse kartu su K. Šmigelsku-Diemedžiu. *J.Skebas*

Gerunaitis (Gerūnaitis) Andrius, g. 1920 Beištrakių k., Kaišiadorių vlsč. DKR Morkos būrio partizanas. Žuvo 1945 04 12 Pašulių miško Kardono eiguvoje kartu su 11 būrio partizanų. *SA/DK*

Gerunaitis (Gerūnaitis) Vincas, g. 1899 Beištrakių k., Kaišiadorių vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1944 10 01, žuvo (nukankintas) 1945 01 01 kalėjime. *SA/DK*

Gervickaitė Ona, Antano, sl. Gervė, Lapė, Prano-Paparčio sesuo, g. 1922 Saulučių k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio būrio partizanų ryšininkė. 1950 suimta. Kalėjo Taišete. 1956 paleista. *SA/DK*

Gervickas Pranas, Antano, sl. Papartis, g. 1924 Saulučių k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio būrio partizanas. Žuvo 1948 05 27 Baltaraištyje prie Pavuolių k. kartu su L. Krasausku-Žalgiriu ir G. Lekavičiūte-Saulute. *SA/DK, LYA, GIR03/1*

Gervė Andrius, Juozo, g. 1918. A rinktinės Žvirblio būrio rezervistas. Suimtas 1945 09 22. *LYA*

Gervė Juozas, Juozo, g. 1916. A rinktinės Žvirblio būrio rezervistas. Suimtas 1945 09 22. *LYA*

Gerčamonis Jurgis, A rinktinės Šarūno, Vytenio būrio partizanas. *LYA*

Giedraitis Jonas, g. 1895, gyv. Šilininkų k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės 1-o bataliono rėmėjas. Suimtas 1947 09 19, atradus jo sodyboje slėptuvę, kur žuvo 5 partizanai kartu su dukterimi Jadze. Ypatingojo pasitarimo 1948 02 28 nuteistas 10 m. lagerių. *KS,1.160*

Giedraitytė Jadzė, Jono, g. 1928 Pavarų k., gyv. Šilaininkų k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės 1-o bataliono rėmėja ryšininkė. Suimta 1947 09 19, atradus tėvų sodyboje slėptuvę, kur žuvo 5 partizanai. Ypatingojo pasitarimo 1948 02 28 nuteista 10 m. lagerių. *KS, I.160*

Giliauskas Petras, Juozo, g. 1910 Vindziulių k., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 Kruonio miške, prie Jiežno. *SA/DK*

Gyls Alfonsas, g. 1919 Dapkūniškio k., Balninkų vlsč. 1944 rudenį slapstėsi nuo mobilizacijos. Sugautas, užsirašė į stribus, kad išvengtų fronto. Palaikė ryšius su Žaibo būrio partizanais. Po Balninkų puolimo pasitraukė kartu su partizanais. Žuvo 1945 09 21 Dapkūniškio k. savo sodybos slėptuvėje, kartu su A. Karaliumi ir J. Karaliumi. Sodyba sudeginta. Palaikai išniekinti Balninkuose. *APP4, 496-497, LKA33, KS*

Gyls Bronius, Marijonos, sl. Beržas, g. 1920 Balninkų vlsč. 1944 paimtas į stribus, tarnavo Balninkuose. Nuo 1945 03 - Balninkiečių grupės Aro padalinio žvalgas, padėjo įvykdyti Balninkų puolimą, po kurio pasitraukė su partizanais. 3-o skyriaus ryšininkas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32, KS*

Ginevičius Juozas, Adomo, sl. Vanagas, g. 1922 06 Buzgonių k., Semeliškių vlsč. LK tarnavo pionieriumi. Nuo 1944 12 24 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas, kulkosvaidininkas. Suimtas. *LYA, B.43204/2, I.145*

Ginkus Algirdas, Juozo, g. 1918 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 prie Jiežno kartu su broliu Juozu. *SA/DK*

Ginkus Juozas, Juozo, g. 1921 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 prie Jiežno kartu su broliu Algirdu. *SA/DK*

Gipas Vytautas, Igno, sl. Liūtas, g. 1924 Neprausčių k., Deltuvos vlsč. Nuo 1948 05 - B rinktinės 5-o bataliono (Stiklo) 4-os kuopos partizanas. Žuvo 1949 05 18 Kurėnų k. (Keručio dv.) kartu su A. Luniu ir Urbonu-Gediminu. Spėjama, kad buvo užkastas Deltuvoje prie kirchės. Perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27, Jonas Gipas*

Girinskas, sl. Lašas, g. Navikų k., Žaslių vlsč. A rinktinės partizanas.

Gleiznys Jonas, sl. Tėvas, Valentino-Šarūno tėvas, g. 1897 Valų k. Nuo 1944 08 - B rinktinės Plieno būrio partizanų ryšininkas rėmėjas, slėptuvės laikytojas. **MGB** verbuojamas ir verčiamas išdavinėti, pasitraukė pas partizanus, nuo 1947 - Plieno būrio partizanas. Paimtas gyvas 1949 05 11 Valų miške. Nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Intos lageryje, Komijoje. 1955 paleistas. *APP3, I.935/4, I.518*

Gleiznys Valentinas, Jono, sl. Šarūnas, g. 1925 Valų k., Žemaitiemio vlsč. LK jaun. puskarininkis. Nuo 1944 - Plieno būrio partizanas, B rinktinės štabo raštininkas, nuo 1948 03 01 - DKA štabo Žvalgybos skyriaus viršininkas. Žuvo 1948 11 01 Nuotekų k., Pabaisko vlsč. KAM suteiktas (po mirties) vyr. leitenanto laipsnis. *LKA27, APP3, I.932, LYA*

Gluvenskaitė Adelė, sl. Saulė, g. Polkiškių k., Aukštadvario vlsč. 1945 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanė. *LYA, A.3, B.179, I.30*

Grabliauskas (*minimas kaip Grebliuskas, Grėbliuskas*) Kazys, Kazio, sl. Vaidevutis, Vaidilutis, g. 1927 Amalių k., Pažaislio vlsč. Nuo 1946 rudens - A rinktinės 6-o bataliono (Žvirblio, Riešuto būrio) partizanas. Žuvo 1947 12 31 ag. „Žiedui" įskundus Samylų k. pas Z. Zablocką kartu su M. Cviliku-Geniu. Išniekintas Panemunės turgaus aikštėje, palaikai sumesti į šulinį. Perlaidotas į Jonučių kapines. *L YA, A. 3, B. 1019(36/25), t.2, I.13, SA/DK, G.Grabliauskaitė-Vaškevičienė, AOT, APP3, I.905-906*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Grabnickas Alfonsas, g. Pievelių k., Rumšiškių vlsč. DKR, A rinktinės Vaidoto grupės partizanas. *APP3, I. 911*

Grabnickas Vladas, Jono, sl. Parakas, g. 1926 Pievelių k., Rumšiškių vlsč. DKR Meškos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 13 Tabariškių k. (prie Kaugonių), palaikai išniekinti Vievio turgaus aikštėje, kur užkasti nežinoma. *AOT, SA/DK.ž.1946 g. 1921 Bevardis ž. 1948 Pavuolio k.*

Gradeckas Adolfas, Motiejaus, sl. Snapas, g. 1927 Mičiūnų k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės 1-o bataliono partizanas slapukas ir ryšininkas. Suimtas 1946. Kalėjo Vilniuje. 1950 paleistas nesudarius bylos. *LYA, F.K-I, A.58, B.PI6709-LI, I.98, SA/DK, APP3J. 703 1946paleistas?*

Granickas Kazys Vytautas, Jono, sl. Meistra, g. 1931 Čiobiškio mstl., Musninkų vlsč. Čiobiškio vaikų namų moksleivis. Nuo 1944 - DKR Vilko būrio ryšininkas. Suimtas 1945 04 17 Kaugonių miške, kalintas, o 1945 09 13 patalpintas į NKVD OBB vaikų prieglaudą Vilniuje. *LYA, A.3, B.4/13, I.2, I.208, B.9912/3, VA/ŪŽG, I.326*

Gražys Albinas, Antano, sl. Pipiras, g. 1915 03 01 Medinų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas, būrio, kuopos vadas. Žuvo 1947 04 12 Butkiškių k. kartu su K. Griškevičiumi-Putinu ir P. Gumbaragiu. Užkastas Vidiškiuose. 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27, KSJ.159*

Grenda Algirdas (Algis), Jono, sl. Skrajūnas, Pinavijas, Antano-Beržinio brolis, g. 1924 Šilonių k., Kaišiadorių vlsč. DKR partizanas, A rinktinės 1-o bataliono 3-os (Jurgino) kuopos vado pavaduotojas ir būrio vadas. 1945/1946 registravosi. 1948-1949 Vaidoto grupės partizanas. Išsilaipstė, išliko nesuimtas. Mirė 1996 Neprėkštos k., palaidotas Bučionių k. kapinėse. *LYA g. 1927?*

Grenda Antanas, Jono, sl. Beržinis, Milžinas, Algirdo-Pinavijo brolis, g. 1917 Šilonių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 - DKR, 1947 - A rinktinės Jurgino būrio partizanas. Registravosi 1948 05 13. Mirė 1974, palaidotas Šilonių kapinėse. 1949 kaip kolūkių priešininkė nuteista motina Emilija Grendienė, Kazimiero, g. 1898. Kalėjo Kemerove, 1954 paleista, grįžo į Lietuvą, mirė 1962, palaidota Šilonių kapinėse. *LYA.A.3, B.954, I.1*

Grenda Stasys, Stasio, sl. Smarkuolis, g. 1921 Klūsų k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono 2-os (Perkūno) kuopos, 6-o bataliono Vaidoto būrio partizanas. Žuvo 1949 10 12 Karmėlavos vlsč. 1949 03 25 į Irkutsko sr. Usljės r. Žilkino gyv. ištremti tėvai Stasys (g. 1891) ir Zuzana (g. 1900), broliai Albinas (g. 1929) ir Algirdas (g. 1930). *LYA, SA/DK, APP3, I.891, LKA32 ž.Klūsų k. ?*

Griesius Aleksandras, Adomo, g. 1925 Klūsų k., Žaslių vlsč. DKR Perkūno kuopos partizanas. Registravosi 1945 08, po Kariūno žūties suimtas, nurodė 11 partizanų, kurie registravosi be ginklų kaip vengę mobilizacijos. Paleistas. *LYA, A.3, B.954, I.1*

Griesius Antanas, Stasio, g. 1918 Dubelių k., Žaslių vlsč. DKR Perkūno kuopos partizanas. Registravosi. *LYA.A.3, B.954, I.1*

Griesius Benediktas (Benadas), Kazimiero, g. 1920 Klūsų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR 2-o bataliono Perkūno kuopos partizanas. *APP4, I.565, LYA, A.3, B.179, I.223*

Griesis (Griesius) Kazimieras (Kazys), Kazimiero, sl. Pikuolis, g. 1915 05 16 Klūsų k., Žaslių vlsč. 1936-1937 tarnavo LK. Nuo 1944 - DKR 2-o bataliono Perkūno kuopos partizanas. Žuvo 1945 pavasarį Klūsų k. patekęs į pasalą, sužeistas susisprogdino Antanaičių pamiškėje. Sužaloti palaikai palikti, sesuo Stefanija Kasparienė palaidojo Navasodų k. kapinėse. Žuvus vyrui, žmona Jadvyga su mažamečiais vaikais slapstėsi ir tik po Stalino mirties grįžo į Klūsų k.

Griesius Stanislovas (Stasys), Stasio, g. 1916 Dubelių k., Žaslių vlsč. DKR Perkūno kuopos partizanas. Registravosi 1945. *LYA.A.3,B.954,I.1, B.179,I.223*

Griesius Vytautas, Kazio, g. 1929 Klūsų k., Žaslių vlsč. DKR 2-o bataliono Perkūno kuopos partizanas. Suimtas 1945. Kalintas Ust Vymės lageryje. 1954 paleistas.*APP4,I.565*

Gribėnas Jonas, sl. Jaglinskas, g. Gruodžių k., Aluntos vlsč. Nuo **1944 - B** rinktinės Žaibo būrio partizanas.

Grigalevičius Mykolas, Antano, sl. Žilvitis g. 1924 Berzginių k., Žemaitkiemio vlsč. Grandinis. Nuo 1945 - B rinktinės partizanas, Plieno (rinktinės) štabo apsaugos būrio vado pavaduotojas, 2-o bataliono 2-os kuopos vadas. Žuvo 1948 07 Berzginių k. *LYA/TRMA, APP3,I.920*

Grigaliūnas Jonas, Jono, sl. Karvelis, g. 1921 Slabados k., Žaslių vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 03 01 - DKR 2-o bataliono Kryžiuočio orgbūrio Slabados k. partizanas. 1945 05 registravosi ŽasliųNKVD kartu su M. Misiūnu-Kryžiuočiu. 1946 01 06 suimtas, išvežtas į Uchtos lagerį. Nesudarius bylos paleistas. Grįžo į Lietuvą. *LYA.A.3,B.954,I.1*

Grigaliūnas Jurgis, Mykolo, sl. Naras, g. 1922 Kiemelių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 04 01 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas, 3-o būrio, kuopos vadas. Žuvo 1946 07 31 Strošiūnų-Vladikiškių miške, patekęs į pasalą su A. Ramantausku-Obuoliu, J. Naudžiūnu, J. Jacinevičiumi. Užkastas Žiežmarių žydkapiuose. 1991 perlaidotas į Kaišiadorių kapines. *SA/DK, APP3,I.828, LYA,B.43204/2,I.145 V. Krilavičius teigė, kad žuvo kartu su B. Krilavičiumi-Lieptu.*

Grigaliūnas Kazys, sl. Rytas, g. 1927 Beištrakių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1949 04 14 Varkalių k., Žiežmarių vlsč. *LYA*

Grigaravičius Antanas, Boleslovo, sl. Spartuolis, Vytauto-Ėgliaus brolis, g. 1929 Beižonių k., Semeliškių vlsč. Nuo 1951 - Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Ėglio būrio partizanas. Žuvo. *LYA,A.3,B.1050,I.5*

Grigaravičius Kazys, Boleslovo, sl. Sakalas, Rytas, Vytauto-Ėglio brolis, g. 1927 Beižonių k., Semeliškių vlsč. Nuo 1945 05 29 - DKR, A rinktinės Puodo kuopos, 1946 - 3-o bataliono Ėglio būrio partizanas. Žuvo 1948 10 11 Intupėnų k., Aukštadvario vlsč. Palaikai užkasti Jiezne. *LYA,A.3,B.179,I.310*

Grigaravičius Vytautas (Vytas), Boleslovo, sl. Varnėnas, Ėglis, Ėglius, g. 1923 05 13 Beižonių k., Semeliškių vlsč. Nuo 1945 05 29 - DKR, A rinktinės Puodo kuopos partizanas, 1946 - būrio, 1949 - Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės būrio vadas. Žuvo 195301. *SA/DK, LYA,A.3,B.1050,I.5, B. 179,I.310*

Grigas (pravarde Galinis) Antanas, Jono, g. 1924 Daubariškių k., Balninkų vlsč. B rinktinės partizanas. Žuvo 1946 05 13 Daugudžių miškelyje prie Daubariškių k. kartu su Vaclovu, J. ir K. Aukštuoliais, J. Stanceliu-Dobilu. Palaikai užkasti Želvos žvyrdubėse. *L.Šmigelskas, KSJ.139*

Grigas (pravarde Galinis) Jonas, Jono, sl. Ungurys, g. Daubariškių k., Balninkų vlsč. B rinktinės partizanas. 1947 01 15 registravosi. *KS*

Grigas Jonas, Kazio, sl. Pavasaris, Tigras, g. 1922 Mažeikiškių k., Pabaisko vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės partizanas, 1-o bataliono 4-o rajono (kuopos) vadas. Žuvo 1948 08 30 Mažeikiškių k. kartu su V. Strazdu-Klausučiu ir sodybos šeimininku K. Rinkevičiumi. Palaikai išniekinti Ukmergėje, MVD-MGB skyriaus kieme, sumesti į šulinį. Užkasimo vieta užstatyta. *LYA*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Grigas Pranas, Kazio, sl. Genys, Geniukas, g. 1922 Paprėniškių k., gyv. Antakalnio k., Pabaisko vlsč. Nuo 1944 - pirmųjų partizanų organizatorius Šešuolių apyl., B rinktinės štabo Žvalgybos skyriaus viršininkas. 1948 11 paskirtas DKA štabo viršininku ir Žvalgybos skyriaus viršininku, paliekant eitas pareigas. 1949 03 paskirtas dar ir B rinktinės vadu. Partizanų leitenantas. Žuvo 1949 12 31 Juodkiškių k. kartu su apygardos vadu Plienu. Užkastas Pivonijos šile. 1989 perlaidotas į Dukstynos kapines. KAM suteiktas (po mirties) vyr. leitenanto laipsnis. *LYA, KS, I.204-205*

Grigas Serapinas, Stasio, g. 1922 Mokiugalių k., Balninkų vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Suimtas 1944 12 28. Karo tribunolo 1945 06 16 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. *L.Šmigelskas, KS*

Grigas Steponas, sl. Švyturys, g. Gundavos (Janaukos?) k. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas, būrio vadas. Žuvo Sauginių k. *L.Šmigelskas, LKA33*

Grigas Vaclovas, Igno, g. 1920 Daubariškių k., Balninkų vlsč. B rinktinės partizanas. Žuvo 1946 05 13 Daugudžių miškelyje prie Daubariškių k. kartu su Antanu, J. ir K. Aukštuoliais, J. Stanceliu-Dobilu. Palaikai užkasti Želvos žvyrduobėse. *L.Šmigelskas, KS, I.139*

Grigas Vaclovas, Vlodo, g. 1921 Daubariškių k., Balninkų vlsč. B rinktinės Žaibo, Voldemaro būrio partizanas. Žuvo 1946 08 05/06 Daubariškių k./Magulės vnk. Vaclovo Paškevičiaus sodyboje įrengtoje slėptuvėje kartu su A. Paškevičiumi-Basanavičiumi. Kūnas išniekintas Želvoje, užkastas žvyrduobėse. *L.Šmigelskas, KS, I.137,146*

Grigonis Adomas, g. 1892 Ažuolynės k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1948 06 Saulučių k., sudegintas S. Morkūno daržinėje. *SA/DK*

Grigonis Antanas, g. Kazokų k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. *SA/DK*

Grigonis Kostas, g. 1916 Norkūnų k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1946 1021 Anglininkų k. R. Mackevičiaus sodyboje kartu su M. Švenčionių. *SA/DK31 d.?*

Grigonis Stasys, g. 1913 Kazokų k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1946 Jiezno apyl. *SA/DK*

Grigucevičius Zenonas, sl. Ilgūnas, g. 1930. B rinktinės partizanas.

Griauškas Jurgis, g. 1928 Vindziulių k., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas 1949. Kalėjo Karagandoje. 1956 paleistas. *SA/DK*

Griauškas Petras, sl. Žaibas, g. Vindziulių k., Kruonio vlsč.. Nuo 1945 - A rinktinės 3-o bataliono partizanas, būrio vadas. 1946 09 22 žuvus Serbentui - bataliono vadas. Žuvo (nusižudė) 1946 12 14. *LYA, A.58, B.36409, I.183*

Grikšelis Juozas, Povilo, sl. Žvirblis, g. 1892 Naujasodžio k., Pažaislio vlsč. A rinktinės Vaidoto grupės rezervo partizanas. Žuvo 1948 09 16 savo sodyboje nužudytas smogikų kartu su žmona Agota (g. 1901), dukterimi Skirmante (g. 1931), žmonos motina Rože Kuprėniene (g. 1873) bei 5 Vaidoto grupės partizanais. Palaikai užkasti Gastilonių k. palaukėje (užlieta Kauno mariomis). *SA/DK, LKA24*

Grincevičius Juozas, Adomo, sl. Vanagas, g. 1927 Karveliškių k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 - DKR Juodosios Kaukės būrio, 4-o bataliono, 1945 08 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos 2-o būrio, 1946 07 - veikimo kuopos partizanas. Sužeistas paimtas gyvas 1947 02 04 Krasnosėlio k. Nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Magadane. 1956 paleistas. *APP4, I.561, LYA, F.K-1, B.36802/3*

Grinis (*minimas ir kaip Grinkevičius, Grinevičius, Grinius, Grinys*) Stasys, Prano, Viktoro-Perkūno brolis, sl. Vanagas, g. 1924 Skrepetiškių k., Želvos vlsč. Nuo 1944 09 - DKR, B rinktinės

būrio, kuopos, bataliono vadas. Žuvo 1945 09 08 Bajorų k. kartu su Z. Pagalyte-Ramune. Palaikai užkasti Želvos žvyrduobėse. 1944 12 12/13 naktį sribai nužudė tėvą ir sudegino namus. *LYA, A.8, B.25/1, I.77, VA/ŪŽG, APP4.469, KS, I. 110-111*

Grinis Viktoras, Prano, sl. Perkūnas, Mažiukas, Stasio-Vanago brolis, g. 1924 Skrepetiškių k., Želvos vlsč. Nuo 1944 09 - DKR, B rinktinės Vanago būrio skyriaus vadas. Žuvo 1945 08 17 Rubikonių k. kartu su kitais dešimt partizanų. Palaikai užkasti Želvos žvyrduobėse. *LYA, APP4.469, KS. I.110*

Grinis (Grinys) Vytautas, Antano, sl. Aidas, g. 1923 Rusteikiškių k. Nuo 1944 - DKR Šėmo būrio partizanas. Suimtas 1945 09 27. Kalintas Komijoje. 1946 09 20 byla nutraukta, paleistas. *LYA, F.K-I, A.3, B. 676, t.2, VA/ŪŽG*

Grinius Benadas, g. 1921 Dubelių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR vietinio Dubelių būrio partizanas. Suimtas 1944 10 12 kartu su vadu B. Vaicekausku. *LYA, A.3, B.4/13, t.2, I. 78, KK206*

Grinius Jonas, sl. Tigras, Vinco brolis, g. Salenikų k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 - DKR Papūgos būrio partizanas. *LYA, F.K-I, A.58, B.P-19232-LI*

Grinius Leonas, Juozo, sl. Dragūnas, g. 1915 Padvarių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Musninkų būrio, 3-os kuopos 2-o būrio partizanas. Paimtas gyvas 1946 08 27 Padvarių k., Jono Tamoševičiaus sodyboje, kartu su V. Drumsta-Karabinu, o M. Špokauskas-Gaublys žuvo. Kalintas Ukmergėje, Vilniuje. Karo tribunolo 1946 12 16 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Komijoje, Oziorlage, Irkutsko sr. 1955 06 10 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *VA/ŪŽG*

Grinius Vincas, Jono-Tigro brolis, g. Salenikų k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 - DKR Papūgos būrio rėmėjas. *LYA, F.K-I, A.58, B.P-19232-LI*

Grinkevičius Kazys, Jokūbo, sl. Klevas, g. 1902 Jačiūnų k., Žaslių vlsč. 1930-1932 Gegužinės šaulių būrio vadas, 1932-1940 tarnavo pasienio policijoje. Nuo 1945 03 - LLA narys, 2-o bataliono 1-os kuopos 1-o būrio vadas Jačiūnų k. Vėliau 3-o bataliono rezervinio būrio vadas. Suimtas 1946 pradžioje. Kalėjo Uchtoje. 1955 paleistas. *LYA, A.3, B.179, SA/DK*

Grinkevičius Kazys (Kazimieras), Stanislovo, sl. Karklas, g. 1914 Jačiūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 03 - 2-o bataliono Klevo būrio ryšininkas, slapukas. Suimtas 1945 07 28. Kalėjo Minlage, Komijoje. 1950 paleistas. *LYA, APP3, I. 703*

Griškevičius Karolis, Juozo, sl. Putinas, g. 1911 Vidiškių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio partizanas, Pipiro kuopos būrio vadas. Žuvo 1947 04 12 Butkiškių k. kartu su P. Gumbaragiu ir A. Gražiu-Pipiru. *LKA27, LYA*

Griškevičius Kazys, Martyno, g. 1926 Pūstakiemio k., Vievio vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1945. Geležinkelio Karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. be teisių. Kalėjo Taišeto lageryje, kur ir mirė. *LYA, A.3, B. 179, I.603*

Griškevičius Zigmas, Vinco, g. 1926 Pūstakiemio k. Vievio vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1945. Geležinkelio Karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. be teisių. Kalėjo Magadane. 1954 paleistas. *LYA, A. 3, B. 179, I.603*

Grybas Bronius, sl. Ažuolas, g. 1919 Vanagų k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Grybauskas, g. Videniškių k. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1944 pabaigoje Šilo miške. *L.Šmigelskas*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Grybauskas Jonas, sl. Paukštelis, g. 1913 Stanislavuvkos (Prėniškių) k. Ukmergės vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Bebro būrio partizanas. Žuvo 1949 11 28 Jogvilų k. kartu su Bebru. *LYA*

Grybauskas Juozas, g. Stanislavuvkos (Prėniškių) k. B rinktinės partizanas. *APP3,1.1014,1017*

Grybauskas Povilas, g. Stanislavuvkos (Prėniškių) k., Ukmergės vlsč. B rinktinės partizanas. Žuvo 1945 bandydamas pabėgti nuo suėmimo. *APP3J. 1014*

Grumadas Vincas, Kazio (Juozo?), sl. Viesulas, g. 1925 Vandžiogalos vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1948 06 22 Lapių vlsč. *LYA*

Gruzdas Petras, Juozo, sl. Švyturys, Vėtra, g. 1921 Melužių-Užugirių k., Giedraičių vlsč. 1944 09 su broliu Jonu mobilizuotas į okupacinę kariuomenę. Vežant į Jarceva, pabėgo iš traukinio Baltarusijoje. Nuo 1944 12 - Pusnės girios partizanas, B rinktinės Voldemaro būrio grandies vadas, 1945 08 - būrio vadas, B rinktinės štabo Žvalgybos skyriaus viršininkas ir 4-o rajono vado pavaduotojas. Žuvo 1950 04 01 Skrebulių k., Inturkės vlsč. 1946 sribai nužudė ir sudegino sodyboje tėvą Juozą, motiną Nataliją ir seserį Juzę (g. 1928). *GP, KS,1.210-211*

Grušeckas Stasys, g. Gelvonų vlsč. Nuo 1945 03 - DKR Trenksmo būrio partizanas. *LKA22, VA/ŪŽG*

Grušelionis Pranas, sl. Klajūnas, g. 1926 Jiezne. A rinktinės 3-o bataliono partizanas, būrio vadas. Žuvo 1947 03 03 Kaukinės miške, Kovaičių k. kartu su kitais devyniais partizanais. Palaikai išniekinti Kruonyje, vėliau Žiežmariuose ir Kaišiadoryse, užkasti Kaišiadorėlių k. prie žydų kapų. 1990 perlaidoti į Kaišiadorių kapines. *SA/DK*

Grušta Andrius, sl. Tigras, g. Gelvonų vlsč. Nuo 1945 03 - DKR Baravyko būrio partizanas. *LKA22*

Grušta Vaclovas (Vacys), Antano, sl. Sniegas, Speigas, g. 1911 Kudrašių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 03 - DKR Slyvos būrio, 2-o bataliono 7-o rajono Trenksmo būrio partizanas, slapukų būrio vadas, žvalgas ir ryšininkas. 1945 08/09 registravosi. Suimtas 1945 11 pab. *LYA,B.34650/3,1.7, LKA22*

Grušta Juozas, sl. Lėtas, g. 1922 Keižionių k., Upninkų vlsč. Nuo 1944- DKR Papūgos būrio partizanas. Registravosi po 1945 06 26. *LYA, VA/ŪŽG*

Gudaitis Kostas, sl. Jazminas, g. 1896 Bertešiūnų k., Žaslių vlsč. DKR partizanas, nuo 1946 05 - apygardos štabo Tiekimo skyriaus viršininkas. *B. Trakimas*

Gudonis Alfonsas, sl. Erelis, g. 1918 Daubariškių k., Širvintų vlsč. DKR Zibalų būrio, B rinktinės Erelio būrio vadas. 1952 11 22/23 Daubariškių k., nužudytas smogikų (agento „Mokytojo“ ir kitų) kartu su L. Borisevičiumi-Riešutu. *GIR97/1J.28, LYA.B.3/1933,1.21, LKA29 VA/ŪŽG Edvardas?*

Gudonis Stasys, g. Zibalų k., Širvintų vlsč. B rinktinės Slyvos kuopos Kerniaus būrio partizanas. Suimtas. Kalėjo Vorkutoje. *VA/ŪŽG*

Gudzinskas (Gudinskas) Pranas, Boliaus, sl. Pumpuras, g. 1920 Pakertų k., Žiežmarių vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 09 18 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. Žuvo 1947 03 03 Kovaičių k. kartu su kitais devyniais partizanais. Palaikai išniekinti Kruonyje, vėliau Žiežmariuose ir Kaišiadoryse, užkasti Kaišiadorėlių k. prie žydų kapų. 1990 perlaidoti į Kaišiadorių kapines. *SA/DK, LYA,B.43204/2,1.145, APP4,1.561*

Gudzinskas Vincas, Romualdo, sl. Putinas, g. 1926 Pakertų k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 12 14 - DKR Juodosios Kaukės būrio, 1945 02 -4-o bataliono Serbento būrio partizanas.

1945 08 registravosi. Dirbo Kietaviškių pradžios mokyklos mokytoju. 1946 10 11 suimtas. 1947 03 11 nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Uchtoje. 1955 paleistas. *APP4, I.559-561, LYA, A.3, B.179, I.363*

Gulgis (Gulgys) Julius, g. 1911 Vilniaus kr., gyv. Butkiškių k., Žemaitkiemio vlsč. Pasienio policininkas. Nuo 1944 - Plieno būrio partizanas. Žuvo 1945 07 18 Butkiškių k., palaidotas Nuotekų k. kapinėse viename kape su S. Butkumi-Vaidila. *LKA27*

Gumbaragis Mykolas, Kazio, sl. Žiburys, g. 1927 Ramoniškio k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio, 1947 - 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1948 05 11 Valų miške slėptuvėje kartu su S. Morkūnu-Vanagu, M. Sereliu-Granitu, B. Sėjūnu-Pavasariu ir P. Paškevičiūte-Dilginėle. *LKA27*

Gumbaragis Petras, Kazio, g. 1924 Ramoniškio k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1947 04 12 Butkiškių k. kartu su K. Griškevičiumi ir A. Gražiu-Pipiru. *LKA27*

Gumbaragis Vytautas, sl. Kardas, g. Antatilčių k., Balninkų vlsč. B rinktinės Beržo būrio partizanas. Žuvo 1946 11 miške prie Morkišio k. Vainalavičiaus miške įrengtoje slėptuvėje kartu su N. Varžgaliu-Karklu. *APP4, p.517, KS.I. 185-186*

Gumbrevičius Andrius, sl. Putinas, g. Padalių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Vilko būrio skyriaus vadas, 1945 - A rinktinės 1-o (Dramblio) bataliono vietinio būrio vadas. 1947 06 registravosi. *APP3, I. 799, LYA, A.58, B.36409, I.228, B.8706/3*

Gumbrevičius Stasys, Povilo, sl. Kalavijas, g. 1923 04 01 Juknionių k., Musninkų vlsč. Dirbo Upninkų, Astravos, Vidumiškio miškų ūkiuose. Nuo 1945 - DKR, A, B rinktinės Dobilo būrio partizanų rėmėjas, 1946 02 07 - ryšininkas ir slapukas. Sodybos kluone buvo įrengta slėptuvė. 1949 03 27 į Sibirą ištremti tėvai Povilas ir Antanina Gumbrevičiai. Suimtas 1950 05 12. Karo tribunolo 1951 01 20-21 nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Karagandos lageriuose. 1956 06 07 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *VA/ŪŽG, LKA22, APP3, I. 784-793*

Guobys Leonas, Juliaus, sl. Putinas, g. 1923 Lozorių-Žalvarių k., Molėtų vlsč. 1944 rudenį vengdamas mobilizacijos užsirašė į stribus, 1945 01 kautynėse prie Pusnės miško sužeistas. Pasveikęs - B rinktinės Voldemaro, Vėtros būrio partizanas. 1947 03 19 prie Kazokų miško, Kuveinių k., Giedraičių vlsč., apsuptas nusišovė. *LYA, GP*

Guogis Petras, gyv. Ramoniškio k. B rinktinės Plieno būrio partizanas 1944-1945. *LKA27*

Gurckus Vitalijus, gyv. Dubingių apyl. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. *L.Šmigelskas*

Gurekus Vladas, gyv. Dubingių apyl. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo kartu su J.Cereška-Balsna Prūdų k. prie Ažumakio šilo. *L.Šmigelskas*

Gurkšnienė-Sperskaitė, sl. Ugnelė, Kerniaus žmona, gyv. Stakaučiznos k., Širvintų vlsč. DKR, B rinktinės Slyvos kuopos Kerniaus būrio partizanė. *VA/ŪŽG, I.87žuvo, palaidota Puonių šile?*

Gurkšnys Albinas, Prano, sl. Kernius, g. 1922 Viršuliškių k., Musninkų vlsč. Paspėrių girios eigulys. Nuo 1944 08 - DKR Slyvos būrio partizanas, 1945 01 - kuopos būrio vadas. Žuvo 1946 02 17 Padaciūnų k., Širvintų vlsč., patekę į pasalapas Brasiūnus (ištremti 1949 03 27), išduotas MGB agento. Palaikai išniekinti Širvintose, iš kur žmonės išvogė ir palaidojo nežinomoje vietoje. 1945 08 17 į Permės sr., Kugymko r. ištremė motiną Veroniką Gurkšniene (g. 1898) kartu su seserimis Augenija (g. 1929), Aldona (g. 1931) ir jauniausiu broliu Antanu (g. 1942), tėvas Pranas (g. 1895) ir sesuo Anelė išsislapstė Lietuvoje. *VA/ŪŽG, I.87, LYA, A.8, B.10/37, I.30, KK299*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Gurskas Alfonsas, Jono, sl. Nykštukas, Klemenso-Riešuto pusbrolis, g. 1924 Neveronių k., Pažaislio vlsč. Nuo 1944 10 - DKR Žvirblio būrio, A rinktinės 6-o bataliono ryšininkas su Perkūnu (2-u batalionu). *LYA, B. 12953/3, I.10*

Gurskas Klemensas, Juozo, sl. Riešutas, g. 1917 Pabiržės k., Pažaislio vlsč. LK puskarininkis. Mokėsi Jėzuitų gimnazijoje. 1941 ištremtas brolis Juozas ir sesuo Onutė, besitraukiančių kareivių nužudytas brolis Alfonsas. 1944 dirbo Kauno pašte. 07/08 suimtas, išvežtas į Kalvariją. Vežamas į Rusijos lagerius Mauručiuose pabėgo iš traukinio. Nuo 1944 10 - DKR Žvirblio būrio partizanas, 3-os kuopos vado pavaduotojas, 1945 11 09/1201 -2-O bataliono 3-os kuopos, 1946 04 - A rinktinės 5-o bataliono būrio, 1947 - 6-o bataliono vadas. Žuvo 1947 10 21 Svilonių k., Karmėlavos vlsč., kartu su J. Simanavičiumi-Mažyliu. Palaikai išniekinti Jonavos turgavietėje, užkasti prie Neries. *SA/DK, LYA, B. 12953/3, I.10, LKA22*

Gurskienė (Mikalauskaitė) Veronika, Juozo, sl. Puriena, Klemenso-Riešuto žmona (1942), g. 1922 Neveronių k., Pažaislio vlsč. Nuo 1945 pavasario - DKR Žvirblio, Riešuto būrio ryšininkė, gydė sužeistus kovotojus. Ne kartą Kauno MGB suimta, tardoma. Žuvus Riešutui, persekiojimas sumažėjo. Ištekėjo antrą kartą Kalakauskienė. *VOT, SA/DK*

Gūželis Anicetas, gyv. Daubariškių k. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1944 Sauginių k. mūšyje. *L.Šmigelskas*

Gūželis Mykolas, gyv. Daubariškių k. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1945. *L.Šmigelskas, KS*

Gūželis Stasys, g. 1920, gyv. Daubariškių k. 1944 - VR karys. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1944 Daubariškių k. *L.Šmigelskas, KS*

Gūželis Vytautas, sl. Meška, gyv. Daubariškių k. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1946 ar 1947. *L.Šmigelskas: su padirbtais dokumentais, KS*

Gvazdauskaitė Genė, Andriaus, sl. Pušaitė, g. 1928 Basonių k., Kruonio vlsč. Tėvas ir brolis Stasys (10 m.) nužudyti rusų kareivių savo sklype. Nuo 1946 08 - A rinktinės 3-o bataliono Donžvano būrio ryšininkė. Suimta 1947 02 18, kalinta Kaune. Ypatingojo pasitarimo 1948 04 12 nuteista 7 m. lagerio. Kalėjo Tėmlage, Dubravlage, Mordovijoje. 1953 10 08 išsiųsta į tremtį Krasnojarsko kr., Siaurės Jeniseisko r. 1956 07 17 paleista. 1949 03 25 į Irkustko r., Kirovo gyv. ištremtos motina Anelė (g. 1900) ir sesuo Marija (g. 1927); paleistos 1957. *LYA.F.K-1, A.58, B.36930/3*

Helard, vokiečių. Nuo 1944 - DKR Vanago grupės partizanas. Žuvo 1945 08 17/18.

Henrich Franc, vokiečių. Nuo 1944 08 - DKR Šerno būrio partizanas. Paimtas gyvas 1944 12 18 Vindeikių miške. *LYA*

Herman Hans, vokiečių. Nuo 1944 - DKR Vanago būrio partizanas. Paimtas gyvas 1945 06 18. *LKA33*

Hoenas (Hoen) Johanas (Johan), Johano, sl. Jonas, g. 1916 Vokietijoje. Vokiečių kareivis. 1944 07 atsiliko nuo besitraukiančios kariuomenės, slapstėsi ir dirbo pas ūkininką prie Širvintų. Nuo 1945 - DKR Bolševiko, Erelio, 07 — Dobilo būrio partizanas. Nuo 1946 slapstėsi vienas. Suimtas 1947 04 02. 08 16 nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Vorkutoje. 1955 10 10 paleistas. *VA/ŪŽG, LYA, F.K-1, B.9891*

Ignatavičius Jonas, Motiejaus, g. Miežūnų k., Semeliškių vlsč. Nuo 1944 07/08 - vietinio Jagėlonių būrio vadas, nuo 09 - DKR Juodosios Kaukės būrio partizanas, 1945 04 - 4-o bataliono 1-os kuopos būrio vadas. *LYA, A.3, B. 7/9, I.1, I.139, KK206*

Ignatavičius Petras, g. Semeliškių vlsč. A rinktinės vietinio Peliunų-Karkutėnų būrio partizanas. Suimtas 1944 09. *LYA,A.3,B.4/13,t.2,l. 70*

Ilnickas (Iliniauskas, Elinauskas) Povilas, sl. Verpetas, g. 1914 Žeimių vlsč. 1944 samdinys Petrogrado k., Pažaislio vlsč., pas Makarevičius. DKR Žvirblio būrio partizanas. Suimtas 1945 12 08, parodomajame teisme Kaune, Petrašiūnuose 1946 01 20 nuteistas mirties bausme, 04 26 sušaudytas. *AOT*

Imbrasas Antanas, Petro, sl. Tėvas, g. 1915 Baravykų k., Ukmergės vlsč. Policininkas. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas, Skirmanto būrio skyriaus vadas. Žuvo 1952 03 29 Valtūnų k., Marijonos Zubrickienės namuose įrengtoje slėptuvėje kartu su žmona Vanda, J. Šereliu-Narūnu ir E. Cikatavičiūte. Užkasti Pivonijos šile. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27*

Imbrasas Stasys, Igno, Vytauto-Tarzano brolis, g. 1925 Morkiškio k., Balninkų vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 05 01 - B rinktinės Aro padalinio būrio partizanas. 09 registravosi. Suimtas 1946 04 23 tėvų namuose, užverbuotas ir paleistas, kad išduotų brolių. Neišdavus, vėl suimtas. 1948 05 22 su šeima ištremtas į Igarką. 1961 grįžo į Lietuvą. *APP4,1.515, KSJ.185*

Imbrasas Vytautas Jonas, Igno, sl. Briedis, Tarzanas, Stasio brolis, g. 1926 12 27 Morkiškio k., Balninkų vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 05 01 - B rinktinės Aro padalinio, 1946 - Beržo būrio partizanas, 1947 - rinktinės štabo apsaugos būrio (Plieno) partizanas, 1948 03 - DKA štabo Ūkio skyriaus viršininkas ir štabo įgaliotinis. Paimtas gyvas 1949 06 21 Vilkiškių k., Misiūnienės sodyboje įrengtoje slėptuvėje kartu su N. Skapu-Aidu. Nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Vorkutos, Mordovijos lageriuose. 1964 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *LYA, LKA32, APP4J.515-520, KSJ,l. 185*

Imbrasienė Dalinkevičiūtė Vanda, g. 1922 Baravykų k., Ukmergės vlsč. B rinktinės Plieno būrio partizanė. Žuvo 1952 03 29 Valtūnų k., Marijonos Zubrickienės namuose įrengtoje slėptuvėje kartu su vyru A. Imbrasu-Tėvu, J. Šereliu-Narūnu ir E. Cikatavičiūte. Užkasti Pivonijos šile. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27*

Ivaškevičius Vladas, sl. Gintaras, g. 1925 Piešiškės k., Alantos vlsč. 1944 pabaigoje mobilizuotas į okupacinę kariuomenę, pasibaigus karui demobilizuotas. Partizanų ryšininkas, nuo 1946 - B rinktinės 2-o bataliono 3-os kuopos (Laimučio) partizanas. 1949 kaip partizano artimuosius ištrėmė motiną ir seserį. Žuvo 1950 05 13 prie Meilelės malūno tilto kartu su S. Mikelevičiumi-Bijūnu. Palaikai užkasti Alantoje, 1991 06 perlaidoti į kapines. *AŠ/UMT,24-26*

Ivoška Bernardas (Barnasius), sl. Alksnis, g. 1918 Smilgių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono Meškos kuopos partizanas, vėliau Rimtauto būrio slapukas. Suimtas 1946 03 12. Kalėjo Magadane. 1953 paleistas. *SA/DK, LYA/TRMA*

Ivoška Jonas, Adomo, sl. Gintaras, g. 1924 Smilgių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės Slyvos kuopos partizanas. Paimtas gyvas 1949 02 09 Vareikių girioje, Gelvonų vlsč., tada žuvo Slyva, Kardis ir Titnagu, Dobilas su 4 partizanais prasiveržė. Nuteistas mirties bausme, 1949 sušaudytas. *SA/DK ar sušaudytas vietoje?*

Ivoška Kazys, Kazio, g. 1906 Smilgių k., Kaišiadorių vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1944 ir sušaudytas kalėjime 1944. *SA/DK*

Ivoška Kazys, Kazio, g. 1906 Smilgių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas 1944, mirė (žuvo) Vilniaus kalėjime. *SA/DK*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Ivoška Motiejus, Motiejaus, g. 1917 Smilgių k., Kaišiadorių vlsč. DKR partizanas. Registravosi. *LYA.A.3,B.954,I.I*

Ivoška Stasys, Andriaus, g. 1927 Smilgių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas 1945 m. Kalėjo Magadane. 1956 paleistas. *SA/DK*

Ivoška Vincas, g. 1902 Smilgių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės Rimtauto būrio rezervo partizanas. Suimtas 1946 03 12. Kalėjo Vorkutoje. 1956 m. paleistas. *SA/DK*

Jacinevičius Jonas, g. 1920 Kiemelių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Naro kuopos partizanas. Žuvo 1946 07 31 Strošiūnų-Vladikiškių miške, patekęs į pasalą su Naru, A.Ramantausku-Obuoliu ir J.Naudžiūnu. Užkastas prie Žiežmarių žydų kapų. *SA/DK, APP 3,I.828*

Jackevičius Aleksandras, g. Vievio vlsč. Nuo 1944 10/11 - DKR vietinio būrio vadas. Registravosi 1945 08 Vievio NKVD kartu su būriu, 6 žmonėmis. *LYA,A.3,B. 179,I.88, KK206,476*

Jackevičius Stasys, sl. Genys, Genelis, g. Abromiškių k., Vievio vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės 3-o bataliono Žaibo būrio partizanas. *LYA,B.35241/3*

Jačionis, g. Karaliūnų vnk., Žeimių vlsč. A rinktinės Žilvičio kuopos rėmėjas. Jo sodyboje 1949 0121 žuvus trims partizanams, suimtas. Nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo. Paleistas grįžo į Lietuvą. Miręs. *LKA22Ž.01 06*

Jačiūnas Mykolas, Antano, sl. Uosis, g. 1928 Jogvilų k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Paimtas gyvas. Nuteistas. Kalėjo Komijos ŽC-2 lageryje.

Jadzinevičius (Jedzinauskas) Vytautas, Vinco, g. 1920 Pamusių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. Žuvo 1945 vasarą. *GIR01/I,I.196, VA/ŪŽG*

Jakaitis, sl. Vilkas, g. Davonių k., Širvintų vlsč. DKR, B rinktinės Dobilo būrio partizanas. *APP3,I.787*

Jakiūnas (Jakūnas) Bernardas, DKR Krūmo būrio partizanas. Registravosi 1945. *LYA,F.K-1,A.3,B.676, t.2*

Jakiūnas Feliksas, Stasio, sl. Tauras, g. 1925 Liuliškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Keršto būrio partizanas. Sužeistas ir paimtas gyvas 1945 03 10 Kaimynėlių k. Karo tribunolo 1947 07 07 nuteistas 10 m. katargos ir 5 m. be teisių. Kalėjo Norilske. 1955 grįžo į Lietuvą. Mirė 1997 12 12 Liuliškėse, Širvintų r. *APP3,I.1027, VA/ŪŽG, LYA,F.K-1,A.3,B.676,t.2*

Jakiūnas (Jakėnas) Vytautas, g. Kaimynėlių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Vilko būrio partizanas. Registravosi 1945. Suimtas. Nuteistas. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. *LYA*

Jakšta Jonas, sl. Sparnuotis, A rinktinės Šarūno, Vytenio būrio partizanas. *LYA*

Jakšta Vaclovas, g. 1920 Vilkiškių k., Kaišiadorių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 Živintos k. Užkasimo vieta nežinoma. *SA/DK ž. 1946 Bagdoniškių k. ?*

Jakštas (Jakšta) Jonas, sl. Pikuolis, g. 1909 Gavėnių k., Širvintų vlsč. Nuo 1948 - B rinktinės partizanas. Žuvo 1955 Groblo k. išduotas Karpako. *LYA*

Jakštys (Jakštas) Vytautas Vincas, g. Širvintų vlsč. Iki okupacijos pradžios dirbo Širvintų apylinkės teismo sekretoriumi. 1941 Birželio sukilėlis ir partizanų būrio Širvintose vadas. 1941-1944 dirbo Širvintų kooperatyve. LLA narys, 1944 07 - Ukmergės LLA apylinkės 5-o rajono partizanų organizatorius. Žuvo 10 29 prie Gavėnių k. *KK204, VA/ŪŽG*

Jakubauskas Adomas, sl. Vėjelis, g. 1923 Šnipelių k., Kruonio vlsč. Nuo 1944 12-vietinio būrio vadas Kalvių apyl., A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1947 02 04 Pavuolių k. *LYA, SA/DK*

Jakubauskas Bronius, g. 1919 Milžinų k., Rumšiškių vlsč. DKR, A rinktinės Meškos kuopos partizanas. Žuvo 1947 Pavuolių k. *SA/DK, GIR02/1*

Jakubauskas Romas, g. 1916 Gajaučiznos k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1945 Kaukinės miške. *SA/DK*

Jakubčionis Aleksas, Simono, sl. Žaibas, g. 1926 Ginkūnų k., Pažaislio vlsč. Nuo 1944 pradžios - LLA narys. Nuo 1945 - DKR Žvirblio būrio partizanas. Suimtas 1945 07 30. Karo tribunolo 1227-28 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Intoje. 1954 grįžo į Lietuvą. *AOT*

Jakubčionis (Jakubauskas) Jonas, Jono, sl. Kirvis, g. 1921 Vieškūnų k., Pažaislio vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės 6-o bataliono Žvirblio būrio partizanas. Suimtas 1946, nuteistas 25 m. Žuvo (mirė) 1948 02 02 Vorkutos lageryje. *SA/DK, Tautginas g.1914,1916,1908*

Jakubčionis Pranas, Jono, sl. Kirvis, g. 1928 Vieškūnų k., Pažaislio vlsč. A rinktinės 6-o bataliono Žvirblio būrio partizanas. Mirė 1963, palaidotas Kauno Petrašiūnų kapinėse.

Jakubėnas. B rinktinės Karpio būrio partizanas. Žuvo 1947 11 04 Juodpurių miške slėptuvėje kartu su J. Zurza-Karpiu.

Jakubonis Bronius, Juozo, sl. Stiklas, Stasio brolis, g. 1916 Skabeikių k., Taujėnų vlsč. LK tarnavo husaru, puskarininkis. Nuo 1944 - B rinktinės būrio, 1946 - 5-o bataliono vadas. Žuvo 1949 1010, sunkiai sužeistas Naručių k., kur žuvo P. Bundonis-Petras ir J. Ramanauskas, pasislėpė Skabeikių k. pas P. Valeiką, bet susektas ir nužudytas. 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapinės. *LKA27, KS,I.195-196*

Jakubonis Stasys, Juozo, Broniaus-Stiklo brolis, g. Skabeikių k., Taujėnų vlsč. B rinktinės Stiklo būrio partizanas. Žuvo 1950 11. *KS,I. 196*

Jakubonis Vladas, sl. Vermachtas, g. Taujėnų vlsč. B rinktinės Stiklo būrio partizanas. Žuvo 1949 12 Laitelių k., Traupio apyl. *LKA27*

Jakučionis Steponas, Kazio, sl. Aušra, g. 1923 Trako k., Kurklių vlsč. Baigęs Veprių žemės ūkio mokyklą. 1944 slapstėsi nuo mobilizacijos, užsirašė į stribus Alantoje. 1945 05 su ginklu pasitraukė pas partizanus, Lapino būrio (Skudutiškio-Suginčio apyl.) partizanas. Su padirbtais dokumentais legalizavosi Pasvalyje. 1947 vasarą grįžo ir įstojo į B rinktinės Girininko būrį. 1950 - Vytauto apygardos Liūto rinktinės štabo Ūkio dalies ir Bezalto rajono OS viršininkas. Žuvo 1951 03 19 Labanoro girioje prie Kiauneliškio geležinkelio stotelės kartu su 9 partizanais. *APP3,I.966,1001, KS,I.195,238*

Jakučiūnas Stasys, sl. Jėga, g. 1919 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. DKR štabo apsaugos būrio, 1946 03 24 - B rinktinės Dobilo būrio partizanas. Žuvo 1946 06 15 Darvydų miške (prie Lešiūnų k.) kartu su J. Lissausku-Katinu ir V. Morkūnu-Šarūnu. Palaikai išniekinti Gelvonuose, užkasti prie kapinių. *LYA, VA/ŪZG*

Jakutis Rapolas, sl. Nakutis, g. 1912 Butkūnų k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - Plieno būrio vietinio Darapolio skyriaus partizanas. Žuvo 1944 10 01 Darapolio miške siautimo metu kartu su M. Saruliu-Kopūstu, S. Leiga ir J. Baniuliu. Palaidotas Lyduokių kapinėse. *LKA27, Antanas Jakutis*

Jakutis Alfonsas, Rapolo brolis, g. 1912 Butkūnų k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - Plieno būrio vietinio Darapolio skyriaus partizanas. Mirė susirgęs. *LKA27*

Janavičius Algis, g. 1927 Kudonių k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1944 Burbiškiu k. *SA/DK*

Janavičius Pranas, Miko, g. 1921 Kruonyje. DKR, A rinktinės partizanas. Suimtas 1945 08 19. Žuvo (mirė) 1948 06 24 lageryje. *SA/DK*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Janavičius Pranas, sl. Bėglys. DKR, A rinktinės partizanas. Paimtas gyvas 1945 12 23 Strošiūnų k.

Janavičius Vytautas (Vytas), sl. Varpas, g. 1926 Kietaviškių k., Kietaviškių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas, būrio, 6-o bataliono Palemono būrio vadas. Žuvo 1948 09 16 Naujasodžio k., Pažaislio vlsč. Grikšelių sodyboje nužudytas smogikų kartu su kitais 8 Vaidoto būrio partizanais ir rėmėjais. Palaikai užkasti Gastilonių k. palaukėje. *SA/DK, LKA24*

Janavičius Vytautas (Vytas), Jono, sl. Vytenis, Šernas, g. 1927 Mijaugonių k./Gojaus k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1949 07 16 Gojaus miške kartu su V. Sasnausku-Serbentu. *SA/DK, LYA,B.35241/3*

Jančevskis Andriukas, g. Semeliškių vlsč. Nuo 1944 08/09 - DKR vietinio Peliūnų-Karkutėnų būrio partizanas. *LYA,A.3,B.4/13,I.2,I.70*

Jančevskis Pranas, g. Semeliškių vlsč. Nuo 1944 08/09 - DKR vietinio Peliūnų-Karkutėnų būrio partizanas. *LYA,A.3,B.4/13,t.2,I. 70*

Jančianskas Pranas, Juliaus, g. Semeliškių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR vietinio Bondaro būrio partizanas. *LYA,A.3,B.4/13,t.2,I. 70*

Jančiūnas Justas, Motiejaus, g. Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono partizanas. 1946 registravosi, gyveno Kaišiadoryse. *LYA,F.K-I,B.36802/3*

Jankauskaitė Janina, sl. Žibutė, A rinktinės Šarūno, Vytenio būrio ryšininkė. *LYA*

Jankauskaitė-Žukauskienė Veronika, Martyno, Vinco-Putino žmona, A rinktinės 5-o bataliono (Putino) bataliono ryšininkė. Nuo 1947 05 gyveno Vilniuje. *LYA,A.58,B.36409,I.250*

Jankauskas Antanas, Adomo, sl. Nemunas, g. 1922 Prazariškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 08 - DKR Bijūno būrio rėmėjas, Kļajūno būrio partizanas. Žuvo 1945 04 13 Kaukinės miške. *SA/DK, APP3, I. 848,855/4,I.592: ž. 1946prie Kaugonių miško?*

Jankauskas Henrikas, Jono, g. 1931 Vileikų k., Pabaisko vlsč. Nuo 1948 - B rinktinės Erelio būrio ryšininkas-rėmėjas. Suimtas 1950 03 24. Karo tribunolo nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Paleistas gyveno Kazachijoje, dingo be žinios. *VA/ŪŽG*

Jankauskas Jonas, g. 1927 Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. A rinktinės partizanas. *SA/DK*

Jankauskas Jonas, Jono, sl. Kopūstas, g. 1904 09 Degutiškių k., Žiežmarių vlsč. LK tarnavo pėstininku, grandinis. Nuo 1944 12 15 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas. Žuvo 1952 06 28 Kaukinės miške / Degutiškių k. *SA/DK, APP3,I.836, LYA,B.43204/2,I. 145*

Jankauskas Juozas, Jurgio, g. 1921 Dovainonių k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas 1947 07 03. Žuvo (nusižudė) 1948 02 04 lageryje. *SA/DK*

Jankauskas Povilas, Karolio, sl. Aušra, g. 1928 02 28 Miežėnų k., Gelvonų vlsč. 1949 03 25 tėvai su dviem seserimis ištremti į Irkutsko sr. Pasislėpęs nuo trėmimo įstojo į Kranto partizanų būrį. Suimtas 1950 09 29. Karo tribunolo nuteistas 25 m. lagerio ir 5 m. be teisių. Kalėjo Norilsko lageriuose. 1956 12 16 paleistas į tremtį Irkutske. Nuo 1962 gyveno Jelgavoje, Latvijoje. 1996 grįžo į Lietuvą. *VA/ŪŽG*

Jankauskas Pranas, g. 1920 Slabados k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR partizanas. Žuvo 1945 Paparčių k. *SA/DK*

Jankauskas Stasys, Aukštadvario gimnazistas. A rinktinės Šermukšnio būrio rezervinio skyriaus vadas. Suimtas 1947 10 28 Trakų MGB. *LYA*

Jankauskas Vytas, Vinco, g. 1923 Prazariškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Bijūno būrio partizanas. Mirė 1993. *APP4,I.592g.1903?*

Jankevičius Juozas, sl. Kriminalka, g. Jaugeliškių k., Jonavos vlsč., A rinktinės Žilvičio kuopos partizanas. Žuvo 1949 01 21 Karaliūnų vnk., Žeimių vlsč. Jačionio sodyboje kartu su A. Bakšinsku-Džiugu ir R. Treščinsku-Kardu. *LKA22Ž.01 06*

Jan kūnaitė Aldona, sl. Undinė, g. 1925 Vindeikių k., Musninkų vlsč. Nuo 1945 - DKR ryšininkė. *LYA,A.8,B. 10/38,I.256*

Jan kūnaitė Felicija (Felė), Mykolo, sl. Viltis, g. 1916 Vindeikių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Šerno būrio ryšininkė tarp Vilko ir Žaliojo Velnio. Suimta 1945 07 07 (28), kalinta Ukmergėje, 1946 02 19 išvežta į Intos lagerį. Karo tribunolo 1947 12 05 nuteista 10 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Intoje, Vorkutoje. 1955 01 08 paleista į tremtį Vorkutoje. 1964 06 12 paleista. 1970 grįžo į Lietuvą, gyveno Mažeikiuose. Mirė 1998 02 14, palaidota Musninkuose. *LYA,A.3,B.179,I.264, VA/ŪŽG*

Jan kūnaitė Stefa, Karolio, g. 1925 Parėžų k., Šešuolių vlsč. B rinktinės Vanago būrio ryšininkė. Suimta 1945. *LYA*

Jan kūnas Mykolas, Mykolo, Felicijos-Vilties brolis, g. 1908 Vindeikių k., Musninkų vlsč. Eigulys. Nuo 1944-DKR Šerno būrio partizanas. Suimtas 1945 02 13, kalintas Vilniuje. 1945 06 29 išvežtas į Vorkutos lagerį. *VA/ŪŽG*

Janonis Adomas, sl. Saulius, g. 1906 Kaspariškių k., Kaišiadorių vlsč. Policininkas. A rinktinės Meškos kuopos Liūto būrio partizanas. Žuvo 1947 04 13 Seibutų miške, Kruonio apyl. *SA/DK, GIR03/1 ž.Pašulių miške?*

Janonis Justinas, sl. Dagilis, Dagys, g. 1911 Kaspariškių k., Kaišiadorių vlsč. DKR Morkos būrio partizanas. Žuvo 1945 04 12 Pašulių k., Kardono eiguvoje kartu su kitais 11 partizanų iš Morkos būrio. Palaidoti Pašulių k. kapinėse. *SA/DK, AOT, APP4,I.594-595*

Janonis Motiejus, A rinktinės Serbento būrio partizanas. Paimtas gyvas 1946 01 01 Kaukinės miške su Pranu ir J. Znaidausku. *LYA*

Janonis Pranas, Motiejaus, g. 1921 09 01 Užubalio k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 04 - DKR, A rinktinės 4-o bataliono Serbento būrio partizanas. Paimtas gyvas 1946 0101 Kaukinės miške su Motiejumi ir Jurgiu Znaidausku. Karo tribunolo 06 15 išteisintas ir paleistas. *LYA,FK-1, B.36802/3*

Janulevičius Adolfas, Andriaus, Broniaus brolis. Nuo 1944 slapstėsi nuo mobilizacijos. 1945 03 - DKR partizanas. 1946-1947 MGB per tėvą perdavė tris laiškus su pasiūlymu registruotis, bet pasiūlymą atmetė. 1947 09 iš P. Bulaukos gavo padirbtus dokumentus Kačkausko vardu, gyveno Vilniuje. Suimtas. *LYA,A.58,B.36409,I.228*

Janulevičius Adolfas, Juozo, sl. Balandis, g. 1923 Lėlių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės 1-o bataliono Tauro būrio partizanas. Jo namuose 1944-1945 žiemą vyko 5-os LLA apylinkės štabo ir vadų pasitarimai. Suimtas 1948. Nuteistas 25 m. lagerių. Žuvo (mirė) Norilsko lageryje. *LYA.B.8706/3, APP3.I.797,801*

Janulevičius Bronius, Andriaus, Adolfo brolis. Nuo 1945 03 - DKR partizanas. 1946 07 registravosi, bet greitai suimtas. *LYA,A.58,B.36409,I.228*

Janulis Aleksandras (Olesius), Benedikto, g. 1924 Krivonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Krivonių orgbūrio partizanas. Žuvo 1945 03 17, kareivių suimtas ir sušaudytas Jačiūnų pamiškėje kartu su A. Kastantinavičiumi ir B. Kaduševičiumi. *APP4,I.564, SA/DK*

Janulis Vincas, Benedikto/Bernardo, g. 1928 Krivonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 01 - DKR 2-o bataliono Šilonių (Jurgino) kuopos Klevo būrio partizanas. 01 12 dėl vado

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

nepasitikėjimo perėjo į Stabintiškių būrį. Suimtas 1945. Kalėjo Vorkutoje. 1954 paleistas. *LYA,A.3,B.179,1.321*

Janušauskas Aleksas, sl. Varpas, g. 1926 Kaišiadorių vlsč. A rinktinės 6-o bataliono partizanas. 1947 09 iš A rinktinės vado gavo padirbtus dokumentus Alekso Jonušo vardu ir kartu su J. Urbanavičiumi-Aidu išvyko į Plungės aps. Vėliau grįžo atgal. *LYA,B. 12953/3,1.11*

Januškevičius Stasys, Vaclovo, g. 1922 Rudžių k., Žaslių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas 1949. Kalėjo Karabaso lageryje, Karagandos sr. 1964 paleistas. *LYA,B. 12953/3,1.11*

Januškevičiūtė Ona, Martyno, g. 1927 Kunigiškių k., Veprių vlsč. Nuo 1945 06 - DKR Trenksmo būrio rėmėja, siuvo partizanų ženklus. 1945 10 09 suimta, 1116 išvežta į lagerius. Nuteista. *LYA,B.P6207LI*

Jarmokas Pranas, Vaclovo, g. 1923 Dubelių k., Žaslių vlsč. A rinktinės Dubelių kuopos partizanas. Žuvo 1948 Šilonių k. *SA/DK*

Jaromskas Pranas, Stasio, sl. Perkūnas, g. 1918 Dubelių k., Kaišiadorių vlsč. LK liktinis puskarininkis, tarnavo husarų pulke. 1941 06 rusams traukiantis, liko Lietuvoje. 1944 02-05-VR karys. 1944 rudenį mobilizuotas į okupacinę kariuomenę, iš dalinio Varėnoje pabėgo. Nuo 1945 03 - DKR 2-o bataliono 3-o būrio, 05 - 2-os kuopos (Dubelių orgkuopos) vadas. Nuo 1946 05 faktiškai ėjo ir 2-o bataliono vado pareigas. 1946 12 sužeistas, slapta gydėsi Kaune. Iš DKA štabo gavęs padirbtus dokumentus, nuo 1947 09 gyveno Vilniuje ir atliko rinktinės vado Uosio ryšininko su partizanais pareigas. Suimtas 1948 06 12 Aitekonių k. kartu su Perlu. Kalėjo Intos lageryje. 1957 išsiųstas į tremtį. 1964 grįžo į Lietuvą gydytis ir 08 mirė, palaidotas Radviliškio kapinėse. *SA/DK, LYA,A.58,B.36409,1.36, LKA32*

Jaruševičienė Ona, Jokūbo, g. 1918 Burbiškiu k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono rėmėja. Suimta 1947 01 20. Karo tribunolo 06 15 nuteista 5 m. lagerių ir 3 m. teisių apribojimo. Kalėjo Vorkutoje, Komijoje. 1951 paleista. *LYA,F.K-1,B.36802/3*

Jaruševičiūtė Janina, Stasio, g. 1928 Burbiškiu k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono rėmėja. Suimta 1947 01 20. Karo tribunolo 06 15 nuteista 5 m. lagerių ir 3 m. teisių apribojimo. Kalėjo Intoje, Komijoje. 1950 paleista. *LYA,F.K-1,B.36802/3 Račkauskienė*

Jaselis Marijonas, Vlado brolis, g. Virvyčių k., Musninkų vlsč. B rinktinės Samanos kuopos rezervinio Mirties skyriaus slapukas. *LYA*

Jaselis Vladas, Marijono brolis, g. Virvyčių k., Musninkų vlsč. B rinktinės Samanos kuopos rezervinio Mirties skyriaus slapukas. *LYA*

Jasevičius Adomas, Igno, g. 1921 Šiupainių k., Giedraičių vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės partizanas. Žuvo 1945 07 Baskų k. Užkastas Giedraičių žvyroduobėse.

Jasinauskas Stasys Zigmas, Prano, sl. Narsutis, g. 1925 Mozūrų k., A. Panemunės vlsč. Nuo 1944 - DKR Žvirblio būrio partizanas slapukas, atsišaukimų platintojas. Jo tėvų namuose buvo įrengta 6-o bataliono partizanų slėptuvė, gydėsi sužeistas Riešutas. Suimtas 1947, nuteistas 7 m. lagerio. Kalėjo Intos lageryje. 1976 nužudytas gatvėje. *SA/DK, AOT,LYA,B. 12953/3,1.23,29*

Jasionytė Stasė, Juozo, sl. Lelija, g. 1929 Veprių vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Slyvos kuopos ryšininkė. Suimta 1946 02 17. Nuteista 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Mordovijoje. 1953 02 07 paleista į tremtį Abenės r., Krasnojarsko kr. 1955 01 24 paleista grįžo į Lietuvą. *LKA22 Stepšienė*

Jasiukaitis Kazys, g. 1921 Gegužinės mstl., Žaslių vlsč. Nuo 1945 04 - DKR 2-o bataliono Sukūrio būrio, 1-os kuopos partizanas. Žuvo 1945 Šilonių k.

Jasiukevičius Zigmas, Stanislovo, sl. Eglė, Marytė, g. Aukštagalos/Aukštygalių k., Vandžiogalos vlsč. A rinktinės 6-o bataliono, P.Lukšio rinktinės Žilvičio kuopos Vaclovo būrio partizanas. Žuvo 1948 01 15 Gineikių k. pas Reinį kartu su V. Antanavičiumi-Alksniu ir P. Mingaila-Banginiu. Išniekinti ir užkasti Vandžiogaloje. *LYA, LKA22*

Jasiukevičius Vladas, Stanislovo, sl. Vilkas, g. Aukštagalos/Aukštygalių k., Vandžiogalos vlsč. A rinktinės 6-o bataliono, P.Lukšio rinktinės Žilvičio kuopos Vaclovo būrio partizanas. Žuvo 1946 08 24 Kapriu k. pas Opolianskus, patekęs į pasalą. Palaikai išniekinti Vandžiogalos turgaus aikštėje, vėliau sribų sudeginti. *LYA, LKA22*

Jaskutis Bronius, Jono, Kazimiero brolis, g. 1921 Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 01 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos (Bučionių orgkuopos) partizanas. 1945 vasarą registravosi. Suimtas 1946 02 23. Kalėjo Karagandoje. Žuvo 1952 02 28 lageryje. Kapas kenotafas Bučionių k. kapinėse. *SA/DK, LYA,A.3,B. 179,I.233, APP3,I. 715*

Jaskutis Kazimieras (Kazys), Jono, Broniaus brolis, g. 1920 Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 12 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos (Bučionių orgkuopos) partizanas. 1945 05 suimtas. Paleistas. 1948 05 22 ištremtas į Jarcevo r., Krivliako gyv. kartu su tėvais Jonu (g. 1892) ir Ona (g. 1899), seserimis Antanina (g. 1928) ir Marija (g. 1925), broliu Jonu (g. 1936). Mirė 1950 11 28 tremtyje. *LYA,A.3,B. 179,I.220,233, APP3,I. 715*

Jastremskas Antano, Kazio, sl. Gluosnis, g. 1918 Paežerių k., Giedraičių vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Voldemaro būrio partizanas. Žuvo 1946 03 05 mūšyje Paežerių k. Užkastas Giedraičių žvyroduobėse.

Jastremskas Jonas, Kazio, g. 1922 Gurščių k., Šešuolių vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno, Voldemaro būrio partizanas. Žuvo 1946 12 13 Želvos puolimo metu. Išniekintas Želvoje, užkastas žvyroduobėse. *L.Šmigelskas*

Jastremskas (Jastremskis) Jonas, sl. Beržinis, g. Padvarių k., Širvintų vlsč. Nuo 1946 - A rinktinės Putino būrio rezervo partizanas. *LYA,A.8,B.10/38,I.8*

Jastremskas (Jastremskis) Mikas, sl. Šaras, A rinktinės Putino būrio rezervo partizanas. *LYA*

Jaziukienė Janė, Mykolo, g. 1928. DKR Trenksmo būrio pagrindinė ryšininkė. Suimta 1946 02. *LYA*

Jocius Jonas, Jono, sl. Pabaisa, g. 1910 05 26 Aitekonių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 03 01 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 1-o (Lazdyno) būrio partizanas. *L YA*

Jocius Bronius, Jono, g. 1914 03 14 Aitekonių k., Kaišiadorių vlsč. Baigė 4 gimnazijos klases. Nuo 1945 01 15 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 1-o (Lazdyno) būrio partizanas. *LYA*

Jocius Vladas, Jono, g. 1920 05 15 Aitekonių k., Kaišiadorių vlsč. Baigė 4 gimnazijos klases. Nuo 1945 01 15 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 1-o (Lazdyno) būrio partizanas. *LYA*

Jočys Albinas, sl. Arūnas. Ukmergės gimnazijos mokytojas. Pogrindinės „Lituanikos“ organizacijos vadovas Ukmergėje su B rinktinės žinia. *APP3,I.933*

Jočys Karolis, Povilo, sl. Perkūnas, Griausmas, Stasio brolis dvynys, g. 1916 Kriaunų k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 10 - DKR, B rinktinės Vanago būrio, 1945 09 - bataliono vadas. Žuvo 1945 12 09 prie Kiauklių. Užkastas Želvos žvyroduobėse. *LKA27, LYA,A.3.B.2/6,I.71 ž.02d.?, B. 179,I.261, VA/ŪŽG*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Jočys Stasys, Povilo, sl. Plaktukas, Karolio brolis dvynys, g. 1916 Kriaunų k., Širvintų vlsč. Mokytojas Rubikonų k., Giedraičių vlsč. Nuo 1944 10 - B rinktinės Vanago būrio partizanas, vado pavaduotojas politiniam darbui. Žuvo 1945 08 17 Pusnės k., Želvos vlsč., Šeduikio sodyboje su Skebu. Išniekintas Giedraičiuose, užkastas žvyroduobėse. *LKA27*

Jočys Vladas, Povilo, sl. Ugnis, g. 1921 Kriaunų k., Širvintų vlsč. B rinktinės Bimbos būrio partizanas. Paimtas gyvas. Kalėjo Norilsko lageriuose. *LKA27*

Jokubauskas Arenius, Vlado ir Marijono brolis, g. 1907 Alekniškių k., Veprių vlsč. DKR Trenksmo būrio rėmėjas. Suimtas 1946 pradžioje. *LYA,B.34650/3,1.25, LKA22*

Jokubauskas Jonas, Miko, sl. Stumbras, g. 1909 Aleksandruvkos k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės 6-o bataliono Riešuto būrio partizanas slapukas. Suimtas 1946 10. *LYA,A.3,b. 114,1.86*

Jokubauskas Marijonas, Vlado ir Areniaus brolis, g. 1905 Alekniškių k., Veprių vlsč. DKR Trenksmo būrio rėmėjas. Suimtas 1946 pradžioje. *LYA,B.34650/3,1.25, LKA22*

Jokubauskas Steponas, sl. Žaibas?, g. Veprių vlsč. DKR Trenksmo būrio partizanas. *VA/ ŪŽG*

Jokubauskas Vladas, Marijono ir Areniaus brolis, g. 1909 Alekniškių k., Veprių vlsč. DKR Trenksmo būrio rėmėjas. Suimtas 1946 pradžioje. *LYA,B.34650/3,1.25, LKA22*

Joneliūnas Antanas, Adomo, g. 1908 JAV, gyv. Girgždų k., Kruonio vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono rėmėjas. Suimtas 1947 01 17, atradus klojime slėptuvę, kurioje nakvoję du partizanai traukdamiesi žuvo. Karo tribunolo 06 14-5 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. teisių apribojimo. Kalėjo Pečiorlage, Komijoje. 1956 paleistas. *LYA,K-I,B.36802/3*

Juknevičius Bronius, sl. Džekas, g. Kurkliui k., Kurklių vlsč. Slaptėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 - B rinktinės Paulausko būrio partizanas. 1945 12 15 Kurklių šile, prie Užunėvėžio k., žuvo susprogdinus slėptuvę kartu su V. Tyla. Tėvą 1944 07 nužudė rusų kareiviai, motiną ir brolių Algį, seserį Antosę ištrėmė. *APP3,1.957,968*

Juknys, sl. Kumpis, B rinktinės Plieno būrio partizanas. Sužeistas paimtas gyvas 1945 06 21 Juodžiūnų k. besiveržiant iš apsupimo.

Juknys Anicetas, Antano, sl. Krantas, g. 1927 Leščinkos vnk., Pabaisko vlsč. Nuo 1948 - B rinktinės partizanas, 1949-būrio vadas. Žuvo 1952 10 27 Trinkūnų k., Mackelos sodyboje, nužudytas smogikų (agentų „Mokytojo“ ir „Audros“) kartu su kitais 5 partizanais. *GIR97/1,1.28, LYA,B.3/1933,1.21, LKA29, KS,1.247*

Junaitis Julius, Adomo, sl. Vanagas, g. 1912 Marcinkonių vlsč., Varėnos aps. A rinktinės 1-o bataliono Genelio būrio partizanas, DKA štabo apsaugos kulkosvaidininkas. Sužeistas paimtas gyvas 1946 03 24 Šilonių miške prie Dubių vnk./ Petrušėnų k., bet kitą dieną 25 d. mirė nuo žaizdų. Palaikai išniekinti Kaišiadoryse. *APP3,1.750, LYA,A.3,B. 113(16/70),1.100*

Junevičius Kazys, Zigmo, sl. Paštukas, g. 1922 Rečionių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 01 - DKR, A rinktinės Kariūno bataliono Morkos būrio, 3-o bataliono Šarūno kuopos partizanas. 1945 registravosi. Suimtas 1946 pradžioje. Kalėjo Steplage. 1955 paleistas. *LYA,A.58,B.36409,1.218, B.43204/2,t.2,1.218, SA/DK Perštukas, Peštukas*

Juočys Stasys, Kazio, sl. Klevas, g. 1927 03 Rumšiškių vlsč. Nuo 1945 05 10 - A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas. Žuvo 1947 Pavuolio k. *SA/DK, LYA,B.43204/2,1.145 Musninkų mstl. ? Rumšiškėse?*

Juodenis Juozas, sl. Lokys, g. 1917 Balninkų vlsč. 1944 mobilizuotas į stribus, tarnavo Balninkuose. Nuo 1945 03 - Balninkiečių grupės Aro padalinio žvalgas. Padėjo įvykdyti Balninkų puolimą po kurio pasitraukė su partizanais. 3-o skyriaus vadas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k.

mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Juodis Martynas, Juozo, g. 1908 07 15 Nemaitonių k., Semeliškių vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono rėmėjas. Nuo 1946 11 jo namuose įrengta I.Kuzinevičiaus-Drignio ir J. Juodonio-Beržoslėptuvė. Suimtas 194701 17, atradus pasijbesilapstančius partizanus. Karo tribunolo 06 15 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. teisių apribojimo. Kalėjo Pečiorlage, Komijoje. 1955 01 30 paleistas į tremtį Pečioroje. *LYA, F.K-I, B.36802/3*

Juodonis Jonas, Raulo, sl. Beržas, Simono tėvas, g. 1895 Varkalių k., Žiežmarių vlsč. Šaulys. 1941 Birželio sukilėlis. Dirbo Kaukinės girininkijoje. Nuo 1944 - DKR 4-o bataliono, A rinktinės 3-o bataliono Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1947 01 17 Kaukinės miške, Nemaitonių k. *SA/DK, LYA, B.26544/3*

Juodonis Simonas, Jono, g. 1923 09 08 Varkalių k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1942 tarnavo Lietuvos savisaugos 4-ame batalione 3-oje kuopoje eiliniu. 1944 liko Lietuvoje, pateko į sovietinę kariuomenę, kovojo fronte, buvo sužeistas, apdovanotas III laipsnio „Šlovės" ordinu ir medaliu „Už pergalę prieš Vokietiją". Grįžęs nuo 1947 - A rinktinės 3-o bataliono Ėglio būrio ryšininkas, slapukas. Suimtas 1948 05 30, nuteistas 5 m. lagerių už ginklo laikymą. Kalėjo Angarlage, Taišeto sr. 1950 05 03 atvežtas į Vilniaus MGB vidaus kalėjimą. Karo tribunolo 10 07 iš naujo nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. teisių apribojimo. Kalėjo Angarlage. 195607 14 bausmė sumažinta iki 12 m. ir 6 mėn. 1958 paleistas. *SA/DK, LYA, B.26544/3*

Juozupka Vladas, g. Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1944 08 - vietinio Bondario būrio, DKR 4-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 01 13 Pagrendos miške prie Gudaraisčio slėptuvėje kartu su kitais 6 partizanais 10-13 dienomis vykusio siautimo metu. Palaikai išniekinti Kietaviškėse. Naktį artimieji kūnus pavogė ir slapta palaidojo Peliūnų kapinėse. *SA/DK*

Juras (Jūras) Jonas, Ignoto, sl. Karosas, Žilvinys, g. 1917 Alinavos/Trakinių k., gyv. Burios k., Kurklių vlsč. Grandinis. Baigė Molėtų progimnaziją, Ukmergės gimnaziją studijavo VDU Medicinos fakultete iki 1943. Nuo 1944 07 slapstėsi nuo mobilizacijos, Trakinių būrio slapukas. 1944 12 suėmus tėvą B rinktinės partizanas, 1945 - būrio vadas, 12 01 - rinktinės štabo Spaudos ir propagandos skyriaus, 1948 03 21 - DKA štabo Organizacinio skyriaus viršininkas, 10 12 - DKA štabo viršininkas. Žuvo 1949 07 12 Kurklių šile besiverždamas iš apsuptos Girininko slėptuvės kartu su 6 partizanais. Palaikai išniekinti Kurkliuose. 1989 perlaidoti į Viliaudiškių k. kapines, Kurklių apyl. 1948 05 22 į Krasnojarsko sr. ištremti tėvai - Ignotas (g. 1882, miręs tremtyje) ir Julijona Jurai. *LYA, APP3.L1000, LKA32, KS, I. 193*

Juras Juozas, g. Šeimyniškių k., Želvos vlsč. Nuo 1944-1945 B rinktinės Plieno būrio partizanas.

Juras Liudvikas, sl. Žvėriukas, g. Šeimyniškių k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - 1945 B rinktinės Plieno būrio partizanas. *LKA27*

Jurevičius Jonas, Jono, g. 1927 Panorų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR 1-o bataliono Klajūno būrio partizanas. Suimtas 1945 12. *LYA, A.3.B. 179*

Jurevičius Juozas, g. 1920 Palemono k., Pažaislio vlsč. A rinktinės Žvirblio būrio partizanas. Žuvo 1945 09 08 Pravieniškių miške, prie Aleksandruvkos k. kartu su B. Naskausku-Lape. *SA/DK*

Jurevičius Stasys, Antano, sl. Beržas, g. 1920 Panorų k., Žaslių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono būrio vadas. Suimtas 1946 02 1-5. Kalėjo Vorkutoje. 1954 paleistas. *SA/DK, LYA, A.3.B. 179, APP3, I. 702*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Jurevičius Vladas, sl. Jurginas, g. Čižunų k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono Koto būrio, kuopos partizanas, 03 - 2-o skyriaus, 06 15 - 4-o skyriaus (būrio) vadas. *LYA,A-3,B. 179,1.30,363, APP3,1.693*

Jurkevičius Kazys, Jurgio, sl. Dainys, Dainius, g. 1915 Pabiržės k., Pažaislio vlsč. Darbininkas. Nuo 1945 03 - DKR Žvirblio būrio partizanas. Gelbėdamas tėvus 1945 rudenį registravosi. *LYA,B. 12953/3,1.11, AOT*

Jurkevičius Marijonas, Stepono, g. 1924 Kernavės mstl. Nuo 1944 - DKR partizanas. Suimtas 1945 02 03, išvežtas į Vorkutą. Ypatingojo pasitarimo 1946 12 17 nuteistas 8 m. lagerio. 1952 12 23 paleistas į tremtį Komijoje. 1956 05 26 paleistas. *VA/ŪŽG*

Jurkevičiūtė Levosia, g. Bajorų k., Želvos vlsč. B rinktinės Vanago būrio ryšininkė. Suimta 1945 07. *LYA, KS, 1.42*

Jurkūnas Juozas, Juozo, g. 1907/1909 Vindeikių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Šerno būrio partizanas. Suimtas 1945 10 17, kalintas Ukmergėje, išvežtas į Vorkutą. Karo tribunolo 1947 11 24 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. be teisių. 1948 01 10 parvežtas į Vilnių, iš kur etapuotas į Chabarovsko kr. lagerius. Ten žuvo (mirė) 1954 10 27. *VA/ŪŽG*

Jusevičius Marcijonas (Marijonas), Aleksandro, sl. Liepsna, g. 1930 Žasliuose/ Žaslių vnk. 1946 05 - A rinktinės 1-o bataliono Vytenio kuopos Erelio būrio (Žaslių) slapukas, vado pavaduotojas, Jovaro būrio ryšininkas. Mokėsi Finansų technikume, Kaune. Suimtas 1948. Nuteistas 10 m. lagerio. Kalėjo Džezkazgano lageryje. 1955 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *APP3.1.796, LYA,B.43204/3*

Jutas Feliksas, sl. Bimba, Liepa. Nuo 1945 - B rinktinės štabo būrio vadas. Žuvo 1947 06 01 Prauslių k., Žemaitkiemio vlsč., kartu su M. Dūda-Kardu ir A. Lengerdu-Jokeriu. Palaikai užkasti Vidiškėse.

Juzėnaitė Janina (Janė), Mykolo, sl. Jonas, g. 1926 Aglinių k., Veprių vlsč. Nuo 1945 04 - pagrindinė 7-o rajono ryšininkė (tarp Trenksmo, Baravyko, Kardžio, Liepsnos būrių vadų ir DKA štabo viršininko Piliakalnio). 1945 11 pab. suimta. Nuteista. *LYA,B.34650/3,1.12*

Juzėnas, sl. Griežtis, g. Masiulių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Paimtas gyvas. Miręs. *APP4,1.520*

Juzukonis Augustas, Motiejaus, sl. Voverka, g. 1916 Cineikių k., Žaslių vlsč. DKR Pirato būrio partizanas. Suimtas 1945. Kalėjo Chabarovske. 1952 paleistas. *SA/DK, APP3,1.722*

Juzukonis Pranas, g. 1928 Bertešiūnų k., Žaslių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas 1950. Kalėjo Vorkutos lageryje. 1957 paleistas. *SA/DK*

Juzukonis Stasys, sl. Slapukas, g. 1914 Cineikių k., Žaslių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas 1945. Kalėjo Jakutijoje. 1953 paleistas. *SA/DK*

Kabaras Jonas, Kazio?, g. Čižūnų k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 09 - DKR 4-o bataliono Koto būrio partizanas. Žuvo 1945 10 20 Semeliškių vlsč. kartu su broliu Petru išduoti vidinio ag. „Romano“? *LYA,A.3,B.4/13,t.2,1.335;B. 7/9,1.1,1.136 1946 02 14? Trečias brolis?*

Kabaras Kazys, sl. Pempė, g. Čižūnų k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 09 - DKR 4-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 07 01 Jagelonių miške. *LYA,A.3,B. 179,1.362*

Kabaras Petras, Kazio, sl. Kotas, g. 1922 Čižūnų k., Aukštadvario vlsč. Tarnavo Lietuvių savisaugoje. Nuo 1944 09 - partizanų organizatorius, būrio vadas, 1945 01 - DKR 4-o bataliono 3-o būrio, kuopos vadas, KLT tarybos narys. Žuvo 1945 10 20 Semeliškių vlsč. miško slėptuvėje tarp Peliūnų ir Stačiūnų k. kartu su broliu Stasiu ir kitais 7 partizanais išduoti vidinio ag.

„Romano”. Išniekinti Semeliškėse, užkasti prie Trakų apkasuose. *SA/DK, LYA,A.3,B.4/13,t.2,1.335; B. 7/9,1.1,1.136, B.179,1.361, KK476 1946 02 14?*

Kabaras Stasys, Kazio, g. Čižūnų k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 09 - DKR 4-o bataliono partizanas, būrio, kuopos vado pavaduotojas. Žuvo 1945 10 20 Semeliškių vlsč. miško slėptuvėje tarp Peliūnų ir Stačiūnų k. kartu su broliu Petru ir kitais 7 partizanais išduoti vidinio ag. „Romano”. Išniekinti Semeliškėse, užkasti prie Trakų apkasuose. *LYA,A.3,B.4/13,t.2,1.335; B.7/9,1.1,1.136 1946 02 14?*

Kacevičius Pranas, sl. Dagilis, g. 1916 Gilučių k., Žaslių vlsč. DKR 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 06 29 Budelių k. *APP3J. 745 ar vėliau?*

Kacevičius Zigmas, sl. Genius, Genijus, Gienius, tarm. Genys, g. 1922 Gilučių k., Žaslių vlsč. Puskarininkis, policininkas. Nuo 1944 07 - DKR būrio vadas, 12 01 - štabo narys ir 3-o būrio, 12 15 - 3 - 0 bataliono vadas, 1945 01 20 - 5-os LLA apylinkės 3-o bataliono organizatorius ir Vanagų padalinio vadas. Žuvo 1945 04 13 Kaugonių mūšyje. Palaikai išniekinti Vievyje, užkasti už kapų, pelkėje. *LYA,A.3,B. 7/9,1.1,1.138, SA/DK, KK304*

Kačėnas Jonas, Miko, g. 1926 Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 08 - DKR vietinio M. Savicko būrio partizanas. Suimtas 1944 12 13. Karo tribunolo 1945 01 08 nuteistas. *LYA*

Kadelskas Povilas, sl. Pypkė, g. Virbalų k.. Želvos vlsč. Nuo 1944 12 24 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas. *APP4,1.521,605*

Kadelskas Vladas, sl. Raktas, g. Vėdarų k., Želvos vlsč. Nuo 1944 12 24 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos, Audros būrio partizanas. 1948 registravosi. Partizanų sušaudytas Puodžiūnų k. už išdavystę. *APP3,1.929,938/4,1.605*

Kaduševičius Bernardas (Barnasius), g. 1919 Krivonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Krivonių orgbūrio partizanas. 1945 03 17, kareivų suimtas ir sušaudytas Jačiūnų pamiškėje kartu su A. Januliu ir A. Kastantinavičiumi. *SA/DK, APP4,1.564*

Kairiūkštis Pranas, Petro, sl. Karvelis, g. 1926 05 23 Šukiškių k., Kaišiadorių vlsč. Baigė 4 gimnazijos klases. LK tarnavo pėstininku. Nuo 1945 05 15 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 1-o (Lazdyno) būrio partizanas. *LYA*

Kairys Povilas, g. Lapelių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. 1945 Balninkų sribai sudegino sodybą kartu su tėvais. *APP4,1.486, LKA32*

Kalaušis Juozas, Juozo, sl. Milžinas, partizanų Kuzinevičių sesers Levosės (Eleonoros), Igno, vyras, g. 1911 Klenaukos k., Žiežmarių vlsč. 1943-1944 Žiežmarių savisaugos būrio narys. 1944 rudenį rusų kareiviai, ieškodami besilapstančio J.Kurmilavičiaus-Voverės, sudegino namus. 1944 12 mobilizuotas į okupacinę rusų armiją, lietuvišką diviziją Jarceve, atvežus į Vilnių, 1945 02 pabėgo su ginklu. Nuo 1945 03 - DKR 4-o bataliono Šnekučio kuopos partizanas. 08 14 Žiežmariuose registravosi kaip pabėgęs iš kariuomenės, ginklus, priklausomybę partizanams nuslėpė. Palaikė ryšius su 3-o bataliono, Ėglio būrio partizanais. Suimtas 1950 07 11, tardymo metu nieko neprisipažino ir buvimą partizanų neigė. Karo tribunolo Kaune 1951 06 13-14 nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. teisių apribojimo. Kalėjo Minlage Intoje, Komijoje. 1956 07 25 bausmė sumažinta iki 9 m. ir nuimta tremtis. 1956 paleistas. Grįžo į Lietuvą. Gyveno Kulukiškių k., Kaišiadorių r. Miręs. *LYA,A.3,B.179,1.362, A.58,B.25413/3, SA/DK*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Kalibataitė Kamilė, sl. Banguolė, g. Gurščių k., Šešuolių vlsč. 1947-1948 - B rinktinės ryšininkė. *APP4,1.506-507*

Kalibatas Antanas, sl. Perkūnas, g. 1922 Gurščių k., Šešuolių vlsč. B rinktinės Plieno, Voldemaro būrio partizanas. Žuvo 1946 01 22 Gurščių k. mūšyje kartu su kitais keturiolika partizanų. Palaikai išniekinti Želvos mstl., užkasti žvyrduobėse. *L.Šmigelskas, KSJ.137*

Kalibatas Edvardas, sl. Vasaris, g. 1923 05 15 Gurščių k., Šešuolių vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno, Voldemaro būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Žuvo 1946 01 22 Gurščių k. mūšyje kartu su kitais keturiolika partizanų. Palaikai išniekinti Želvos mstl., užkasti žvyrduobėse. *L.Šmigelskas, KS,l. 137, APP4,1.521-522*

Kalibatas Stasys, sl. Jovaras, g. 1913 Gurščių k., Šešuolių vlsč. B rinktinės Plieno, Voldemaro būrio partizanas. Žuvo 1946 01 22 Gurščių k. mūšyje kartu su kitais keturiolika partizanų. Palaikai išniekinti Želvos mstl., užkasti žvyrduobėse. *L.Šmigelskas, KS,l. 137*

Kaliukevičius Petras, Miko, g. Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. DKR vietinio M. Savicko būrio partizanas. Suimtas 1944 12 13. Karo tribunolo 1945 01 08 nuteistas. *LYA*

Kaliukevičius Pranas, Miko, g. 1912 Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 08 - DKR vietinio M. Savicko būrio partizanas. Suimtas 1944 12 13. Karo tribunolo 1945 01 08 nuteistas. *LYA*

Kalėda Dominykas. A rinktinės Žvirblio būrio partizanas. Suimtas 1945 10 06. Žuvo (mirė) 1946 12 23 Nachodkos lageryje. *APP3*

Kaminskas Vytautas (Vytas), Miko, sl. Meilis, g. 1928 Viliūnų k., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 09 07/08 Rokiškės k. (Vladipolio k.?) kartu su Trimitu, išduoti ag. „Zeliony“. *LYA, SA/DK*

Kananavičius Antanas, sl. Viesulas, g. Stačiūnų (Peliūnų?) k., Semeliškių vlsč. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas, būrio vadas. Žuvo 1945 10 20 Semeliškių vlsč. kartu su Kabarais. Išniekinti Semeliškse, užkasti prie Trakų. *1946 02 14?*

Kananavičius Juozas, sl. Karklas, g. Žikaronių k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Žuvo 1945 Kietaviškių apyl. kartu su dviem nežinomais partizanais. Išniekinti prie Žikaronių pradinės mokyklos. Slapta palaidoti Žikaronių k. kapinėse greta Jagėlonių miške sribų nušauto Alekso Kananavičiaus kapo.

Kandrotas Alfonsas, g. Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo. Užkastas bendrame kape Gojaus miške bendrame kape. *GIR02/1*

Kanevičius Antanas, Justino, g. 1905 Budelių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Budelių Jovaro kuopos partizanas. Suimtas 1945. Kalėjo Intoje. 1955 paleistas. *APP3,l. 702*

Kanevičius Bronius, Justino, sl. Kriaušė, Kazio-Vyšnios brolis, g. 1920 Budelių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Budelių Jovaro kuopos partizanas. Žuvo 1945 04 12 Kaugonių-Dainavos miške. Užkasimo vieta nežinoma. *SA/DK, APP3,l. 795,798*

Kanevičius Kazys, Justino, sl. Vyšnia, Broniaus-Kriaušės brolis, g. Budelių k., Žaslių vlsč. A rinktinės Putino kuopos rezervistas. Suimtas 1946, neigė, kad buvo paskirtas būrio vadu. *LYA,A.8,B.10/38,1.8*

Kapočius, sl. Klajūnas, B rinktinės Plieno būrio partizanas.

Karalius Alfonsas, g. 1920 Dapkūniškio k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1945 09 21 Dapkūniškio k. padegtoje A. Gylio sodyboje, kartu su šeimininku ir J. Karaliumi. Palaikai išniekinti Balninkuose. *APP4.497*

Karalius (Karolis) Augustas, Mykolo, sl. Kregždė, g. Antanuvkos k., Želvos vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Pasidarė dokumentus ir legalizavosi. Slapukas. 1945 ryšininkas su Plieniu, Aru ir Tigro rinktine. *L.Šmigelskas, KS,139*

Karalius (Karolis) Jonas, Stasio, g. 1905 Pabaldonio k., Balninkų vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas, Aro padalinio būrio vadas. Žuvo 1945 09 21 Dapkūniškių k. padegtoje A. Gyljo sodyboje, kartu su šeimininku ir A. Karaliumi. Palaikai išniekinti Balninkuose. *APP4,497, LKA33, KS*

Karaliūnas Edvardas, Kazio, sl. Drugys, Drugelis, Viliaus-Viržio brolis, g. 1925 Paželių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas, 1946 - vadas. Suimtas 1949 08 25 Želvos vlsč. *LYA,A.3,B.328(3/19,1.2),1.155, APP4,1.521*

Karaliūnas Vilius (Vilhelmas), Kazio, sl. Viržis, Edvardo-Drugio brolis, g. 1916 Paželių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 01 - DKR, B rinktinės būrio, 1946 01 - 3-o bataliono 1-os kuopos vadas. Žuvo 1946 04 20 (ar 28) Bliudšilio miške prie Davėnų k. *APP4,1.521-522, KS,l. 138*

Karaliūtė Filomena, Modesto, sl. Palmė, Pranės-Vaidelutės sesuo, g. 1926 Batėnų k., Molėtų vlsč. A rinktinės V.Marcinausko-Tauro ryšininkė. *LYA,A.58,B.36409,1.233*

Karaliūtė Pranė, Modesto, sl. Vaidelutė, Filomenos-Palmės sesuo, g. 1924 Batėnų k., Molėtų vlsč., 1944 dirbo mokytoja Čiobiškio progimnazijoje. Nuo 1944 12 - DKR štabo, A rinktinės V.Marcinausko-Tauro ryšininkė ir rėmėja. Suimta 1948 03 03 Vilniuje kartu su Tauru. *LYA,A.58,B.36409,1.233, A.3,B. 179,1.131*

Karalytė (Karolytė) Damutė, Mykolo, sl. Gegutė, Žibutė, Augusto-Kregždės sesuo, g. 1916 Antanuvkos k., Želvos vlsč. B rinktinės Žaibo būrio ryšininkė. Suimta 1945 07 28, kalinta Komijoje. 1946 10 13 paleista nutraukus bylą. 1947 07 04 vėl suimta. Karo tribunolo 1947 11 19 nuteista 10 m. lagerių. Kalėjo Uchtižemlėje, Komijoje. 1955 03 08 paleista. Grįžo į Lietuvą *LYA, KS.1.42 Surgautienė*

Karanda Aleksandras, g. Semeliškių vlsč. Nuo 1944 07/08 - vietinio Bondario būrio partizanas. Žuvo 1944 10 04 Pagrendos miške. Palaikai išniekinti Semeliškių turgaus aikštėje, užkasti prie areštinės. 1989 perlaidotas į Semeliškių kapines.

Kareckas Bronius, Jokūbo, sl. Bijūnas, g. 1923 Pamusių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. 1945 registravosi. Suimtas 1946 02 09. Nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo. 1955 04 22 paleistas į tremtį. 1956 04 10 paleistas. *GIR01/1,1.196, VA/ŪŽG*

Kareckas Edvardas, Martyno, sl. Vabalas, g. 1928 Budelių k., Žaslių vlsč. DKR, A rinktinės 2-o bataliono Budelių kuopos slapukas, rezervinės grandies Budelių k. vadas. Suimtas 1946. Nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Steplage, Džezkazgane, Karagandos sr. 1953 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *SA/DK, LYA,F.K-I,A.58.B.P16709-LI.98, A.8.B. 1/27,1.123, APP3,1.703,795*

Kareckas Feliksas, Jokūbo, sl. Juodvarnis, g. Pamusių k., Musninkų vlsč. Nuo **1944 11** - DKR Erelio būrio partizanas. *GIR01/1,1.196, VA/ŪŽG*

Kareckas Jonas, Juozo, sl. Žebenkštis, g. 1915 Skėrių k., Žaslių vlsč. DKR, A rinktinės 1-o bataliono Klajūno būrio partizanas, 1-os kuopos skyriaus vadas ir Klajūno asmens sargybinis. Žuvo 1945 12 13 Dirvonų k. su S. Kavaliausku-Dobilu, J. Brizgumi-Beržiniu ir E. Kavaliausku-Klajūnu. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. *SA/DK, APP3.1.701 Stasys? Žilvitis?*

Kareckas Silvestras, sl. Lazdynas, g. Skėrių k., Žaslių vlsč. Nuo 1943 tarnavo pagalbinėje policijoje prie Vilniaus. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės 1-o bataliono Klajūno būrio partizanas. Suimtas 1945. Nuteistas. Kalėjo Vorkutoje. *SA/DK, LYA,F.K-I,A.58,B.P16709-LI*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Kareekas Vaclovas, Martyno, sl. Jovaras, g. 1918 Budelių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono Budelių kuopos vadas, DKR štabo narys. Žuvo 1945 06 27/28 Budelių k. prie štabo slėptuvės. Palaikai išniekinti Trakuose. Užkasimo vieta nežinoma. *LYA, F.K-1, A.58, B.P16709-L1, 98, SA/DK, APP3, 1.689, 795*

Karenda Kazimieras, Andriaus, g. 1926 Vindziulių k., Kietaviškių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1949 Vindziulių k. *SA/DK*

Karklinis Stepas, sl. Žalgiris, g. 1917. Nuo 1944 08 - DKR Žvirblio būrio partizanas. Suimtas 1945. *LYA, B.12953/3, 1.28*

Karnauskaitė Mikalina (Mikasė), sl. Jugosia, g. 1925 Lelikonių k.. Želvos vlsč. DKR Voldemaro būrio ryšininkė ir rėmėja. 1945 su padirbtais dokumentais gyveno Vilniuje ir dirbo ligoninėje. *L YA.A.3.B. 179, 1.263*

Karnyla (Kamila, Kornila) Jonas, Motiejaus, sl. Varpas, g. 1920 Cineikių k., Žaslių vlsč. DKR Aguonos kuopos partizanas. Suimtas 1945. Geležinkelio karo tribunolo 1945 1208 nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. beteisių. Kalėjo Magadane. 1954 paleistas. *LYA, A. 3, B. 179, 1.603, SA/DK*

Karnuševičius Antanas, Prano, g. 1903 Kaišiadoryse, gyv. Gegužinės mstl, Žaslių vlsč. Nuo 1945 02 - DKR 2-o bataliono vado Vėjo ir Jurgino būrio ryšininkas. Suimtas 1946. Kalėjo Vorkutoje. 1955 paleistas. *SA/DK, LYA, A.3, B.179, 1.220*

Kartenis Viktoras, g. Šiaulių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Keršto būrio partizanas. Paimtas gyvas 1945 07 12 Dainių k. Pūkų sodyboje kartu su J. Rudžiu ir Pakalniu-Dinu. *VA/ ŪŽG. 1.156*

Kartunavičiūtė Janė, Antano, sl. Nasturta, g. Vytautonių k., Žiežmarių vlsč. Dirbo Kaišiadorių draudimo inspekcijoje mašininke. A rinktinės ryšininkė iki 1948. *SA/DK*

Karvelis Izidorius, Vinco, Zigmanto-Ugnies tėvas, g. 1902, gyv. Pajautiškių k., Žaslių vlsč. Strošiūnų miško girininkas. Nuo 1945 - A rinktinės 3-o bataliono Donžuanos būrio žvalgas ir slapukas. 1945 suimtas už ryšius su partizanais, paleistas. 1947 suimtas antrą kartą. Žuvo (mirė) Taišeto lageryje. *LYA. B.43204/3, t.2, 1.221*

Karvelis Zigmantas, Izidoriaus, sl. Ugnis, g. 1927 Pajautiškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1946 - A rinktinės 3-o bataliono Don Žuano kuopos ryšininkas. 1947 suimtas. Kalėjo Džezgazgano lageryje. 1955 paleistas. *LYA, B.43204/3, t.2, 1.221*

Kaselis Feliksas, Mykolo, g. 1925 Ažuolinės k., Šešuolių vlsč. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1949 12 ar 1950 01 Šešuolių miške. Palaikai išniekinti Šešuolių mstl. Suimta 1948 02 07. *LKA27Ž.49 01?*

Kasitavičius Kaziukas, Jono, g. Semeliškių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR vietinio Bondaro būrio partizanas. *LYA, A.3, B.4/13, t.2, 1.70*

Kaskauskas, g. Aleksandruvkos k., Rumšiškių vlsč. DKR Žvirblio būrio partizanas.

Kasmočius Viktoras, sl. Kirvis, g. 1918 Medinų k., Veprių vlsč. Baigė Gelvonų progimnaziją. Ūkininkas. Nuo 1944 08 - DKR Genijaus, Slyvos, Baravyko būrio partizanas. 1945 registravosi. Dirbo miškininku. MGB užverbuotas, bet žinių neteikė. Palaikė ryšius su Slyvos ir Dobilo būrių partizanais, rėmė. Suimtas 1950 vasarą. Ypatingojo pasitarimo 1951 08 nuteistas 15 m. lagerių. Kalėjo Meždurečjos, Kemerovo sr., Omsko lageriuose. Po Stalino mirties perteistas, bausmė sumažinta iki 8 m. 1957 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *LYA, B.34650/3, 1.26, LKA22*

Kasparavičius Aleksandras, sl. Karosas, Motiejaus-Čakio brolis, g. Panošiškių k., Onušio vlsč. Nuo 1944 09 - DKR vietinio skyriaus, 1945 03 - 4-o bataliono Koto kuopos

partizanas. Registravosi 1945 07 16 su broliu Motiejumi, atidavė ginklus, žadėjo prikalbinti registruotis likusius. 07 24 išėjo su partizanais (ar buvo išsivestas). Likimas neaiškus.

Kasparavičius Bonifacas, sl. Beržas. Nuo 1945 07 - DKR Pelėdos būrio, Povilo Lukšio rinktinės 5-o rajono Žilvičio būrio partizanas. Registravosi. *LKA22*

Kasparavičius Jonas, Alekso, g. 1922 Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 08 - DKR vietinio M. Savicko būrio partizanas. Suimtas 1944 12 13. Karo tribunolo 1945 01 08 nuteistas. *LYA*

Kasparavičius Petras, sl. Karasius, g. Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Registravosi 1945. *LYA,A.3,B. 179,1.30,363*

Kasparavičius Motiejus, sl. Čakis, Uosis, g. Panošiškių k., Onušio vlsč./ Totoriškių k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 09 - DKR vietinio skyriaus vadas, 1945 03 - 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Registravosi 1945 07 16 su broliu Aleksandru, atidavė ginklus, žadėjo prikalbinti registruotis likusius. 07 24 išėjo su partizanais (ar buvo išsivestas). Likimas neaiškus.

Kasparavičius (Kasperavičius) Jeronimas, Igno, sl. Pavasaris, g. 1924 Kalniškių k., Kaišiadorių vlsč. Mobilizuotas į frontą, 1945 pradžioje pabėgo iš ešelonu kartu su M. Butkevičiumi ir Z. Žičiumi. Nuo 04 16 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas, būrio, kuopos vadas. Nuo 1947 gyveno Vilniuje su padirbtais dokumentais Jeronimo Žvirblio vardu, vykdė Uosio pavedimus. Suimtas 1947 11 24 Rečionių k. Žuvo (mirė) 1948 Intos lageryje. *LYA,A.3,B. 179,1.136/8.43204/2,1.145, SA/DK*

Kasperavičius (Kasparavičius) Mykolas, sl. Audra, g. 1929 Žadžių k., Musninkų vlsč. A rinktinės Samanos kuopos Mirties skyriaus slapukas. Žuvo 1947 05 20 Ordiškių miške prie Virvyčių k. kartu su M. Kasparavičiumi-Audra, nužudyti MGB agento „Kolios“. Palaikai užkasti Musninkų senosiose kapinėse. *LYA,A.3,B.101,1.89, APP3,1.1027, SA/DK*

Kastanauskas Juozas, Juozo, sl. Šoklys, g. 1911 Alantos vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo, Kelmo būrio partizanas. Žuvo 1946 11 19 Makių ežero saloje slėptuvėje kartu su S. Narušiu-Daukantu ir J. Meilūnu-Kelmu. *L.Šmigelskas, KS,1.140 29?*

Kastantinavičius Adomas, g. Krivonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944-DKR Krivoniųorgbūrio partizanas. Žuvo 1945 03 17, kareivių suimtas ir sušaudytas Jočiūnų k. pamiškėje kartu su A. Januliu ir B. Kaduševičiumi. *APP4,i 5 64*

Kasteckas Jonas, g. Pamierio k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės Meškos būrio partizanas. Mirė 1988 Kaliningrade.

Katinas Alfonsas, Juozo, sl. Raganius, Vlodo-Ginklanešio brolis, g. 1927 01 05 Dvarinių k., Šešuolių vlsč. Nuo 1946 - B rinktinės slapukas, 1948 - partizanas, 1951 - DKR Skirmanto būrio partizanas. Žuvo 1952 04 04 Rimeisių k., B. Startos sodyboje, apsuptas nusišovė. *GP,KS,1.249*

Katinas Bronius, g. Šilinkos k., Alantos vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Mirė Kaliningrade.

Katinas Jonas, Kazio, sl. Vanagas, g. 1900 Kildišių k., Balninkų vlsč., gyv. Bitėnų k., Giedraičių vlsč. 1919 Lietuvos kariuomenės savanoris. Nuo 1944 08 - Kazokų-Pusnės miško vietinio partizanų būrio organizatorius ir vadas. Žuvo 1944 1111 Kazokų miške, dengdamas būrio atsitraukimą kartu su broliais Mateikomis. 1990 palaikai iš miško perlaidoti į Molėtų kapines. *Gediminas Katinas*

Katinas Julius, sl. Jurginas, g. Petrašiūnų k., Pabaisko vlsč. B rinktinės, Vyčio apygardos DKR Daugirdo būrio partizanas. Žuvo 1953 01 31, nužudytas smogikų (ag. „Mokytojo“ ir kt.) kartu su B. Šinkūnu-Daugirdu ir V. Katinu. *GIR97/1J.30, APP3,1.1017*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Katinas Juozas, Raganiaus ir Ginklanešio tėvas, gyv. Dvarinių k., Šešuolių vlsč. Ūkininkas. B rinktinės vado Spartako rėmėjas. Suimtas 1952, nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Kursko kalėjime. 1958 paleistas grįžo į Lietuvą. Mirė 1988. *GP*

Katinas Vytautas, g. Petrašiūnų k., Pabaisko vlsč. Vyčio apygardos DKR Daugirdo būrio partizanas. Žuvo 1953 01 31, nužudytas smogikų (ag. „Mokytojo“ ir kt.) kartu su J. Katinu-Jurginu ir B. Šinkūnu-Daugirdu. *GIR97/1J.30*

Katinas Vladas, Juozo, sl. Ginklanešys, Alfonso-Raganiaus brolis, g. Dvarinių k., Šešuolių vlsč. B rinktinės partizanas. *GP*

Katulis Bronius, g. Semeliškių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR vietinio Bondaro būrio partizanas. *LYA,A.3,B.4/13,t.2,1.70*

Kavaliauskas A., sl. Papartis, g. Valkakiemio k., Žaslių vlsč. A rinktinės štabo būrio partizanas. Žuvo 1946 03 24 Šilonių miške, prie Dubių vnk./ Petrušėnų k. kartu su A. Zapkumi-Piliakalniu, J. Junaičiu-Vanagu ir A. Paulavičiūte-Indyra. Palaikai išniekinti Kaišiadoryse.

Kavaliauskas Algis, sl. Briedis, g. Būdos k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 02- DKR Vilko būrio partizanas. *VA/ŪZG,I.189*

Kavaliauskas Benjaminas (Benius) Algirdas, Motiejaus, sl. Žvainys, Žvainiukas, Skrajūnas, g. 1928 11 18 Paparčių k., Žaslių vlsč. 1946 baigė 6-ias Kaišiadorių gimnazijos klases, gyv. Vilniuje, mokėsi suaugusiųjų gimnazijoje ir dirbo Vilniaus universiteto laboratorijoje. Nuo 1946 01 - DKA štabo viršininko, vadovybės ryšininkas su J. Markuliu-Ereliu, Griežtu. Suimtas 1947 06 23 Kaune. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Salechardo, Tiumenės sr., Taišeto, Irkustko sr., Dalstrojaus, Magadano sr., lageriuose. 1955 06 29 išsiųstas į neribotą tremtį Ust Omčiuge, Tenkino r., Magadano sr. Parašė skundus-protestus prieš stalinizmą SSKP CK pirmajam sekretoriui ir LSSR AT pirmininkui J. Paleckiui. 1957 03 12 Pabaltijo karinė prokuratūra atmetė skundus ir nereabilitavo (nepanaikino nei teistumo, nei tremties), todėl gyventi Lietuvoje leidimo negavo. Tremtyje 1958 08 01 mirė (žuvo motociklo avarijoje). 1948 05 22 į Jarcevo r. Krivliako gyv. ištremti tėvas Motiejus, sesuo Birutė (g. 1935) ir senelis Jonas Cikanavičius (1885-1950). *LYA,A.58,B.36409,I. 71, B.43010/3asm.b.b.*

Kavaliauskas Edvardas, sl. Klajūnas, Stasio-Dobilo brolis, g. 1912 Skėrių k., Žaslių vlsč. LK vyr. puskarininkis. Nuo 1944 08 - DKR OS 2-o būrio vadas, 12 01 - rinktinės štabo Žvalgybos skyriaus viršininkas ir 2-o bataliono vadas, 1945 01 15 - 5-os LLA apylinkės štabo IV (Žvalgybos) skyriaus ir viršininkas, 0123 paskirtas kartu ir Vanagų vado (Žaliojo Velnio) pavaduotoju. 1945 10 - prie einamų pareigų paskirtas dar 1-o bataliono ir 1-os kuopos vadu. Žuvo 1945 12 13 Dirvonų k. su broliu Stasiu-Dobilu, J. Brizgumi-Beržiniu ir J. Karecku-Žebenkštimi. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. *SA/DK, LYA,A.6,B.2/19,t.2,1.211 ;A.3,B.179,1.359, APP3,1.701,794 Dirvonų?*

Kavaliauskas Kazys, sl. Vėjas, g. Mišionių k., Šešuolių vlsč. Želvos gimnazijos mokytojas. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Vanago ir Voldemaro būrių žvalgas. *LYA,A.3,B.179,1.261*

Kavaliauskas Liudvikas (Liudas), Adomo, sl. Perlas, g. 1926 Skėrių k., Žaslių vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos, 1944 rudenį sugautas, išvežtas apmokymui į Pabradę. Pabėgo, nuo 1944 12 — DKR, A rinktinės Jovaro, 1-o bataliono Dramblio kuopos partizanas, būrio vadas. 1947 su padirbtais dokumentais apsigyveno Vilniuje, palaikė ryšius tarp Griežto, Jurgino ir Dramblio. Suimtas 1948 06 12 Vilniuje kartu su Perkūnu. Ypatingojo pasitarimo 08 28 nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Intoje. 1955 paleistas. Grįžo į Lietuvą 1981 mirė. *LYA, APP3,1.705,795*

Kavaliauskas Stasys, sl. Dobilas, Edvardo-Klajūno brolis, g. 1916 Skėrių k., Žaslių vlsč. DKR partizanas, 1945 10 - A rinktinės 1-o bataliono 2-os kuopos vadas ir bataliono vado pavaduotojas. Žuvo 1945 12 13 Dirvonų k. su broliu E. Kavaliausku-Klajūnu, J. Brizgumi-Beržiniu ir J. Karecku-Žebenkštimi. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. *LYA,A.3,B. 179,1.359, KK,474-475*

Kavaliauskas Stepas, sl. Jurginas, g. 1923 Skėrių k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 03 24 Dubių k. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. *SA/DK*

Kavaliauskas Vaclovas, sl. Juodvarnis, g. 1917 Pakertų k., Žiez marių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1947 vasarą Šilonių miške. *SA/DK*

Kavaliukas Steponas, g. Drublionių k., Musninkų vlsč. DKR, B rinktinės Zubrio būrio partizanas. Žuvo 1948. *VA/ŪŽG*

Kazakevičius B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1946 prie Pakalnių k. *TRMA*

Kazakevičius Ignas, sl. Rūta, Agurko brolis, g. 1921 Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR Aguonos būrio partizanas. Žuvo 1945 11 17 Kaugonių miške su Aguona ir broliu Kaziu. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. *SA/DK, APP3,1.806*

Kazakevičius Kazimieras (Kazys), sl. Agurkas, Rūtos brolis, g. 1919 Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR Aguonos būrio partizanas. Žuvo 1945 11 17 Kaugonių miške su Aguona ir broliu Kaziu. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. *SA/DK, APP3,1.806*

Kaziauskaitė-Cičonienė, g. Želvos vlsč. 1945 - DKR Voldemaro būrio pagrindinė ryšininkė. *LYA,A.3.B. 179,1.263*

Kazlas Vytautas Rapolas, Jono, sl. Slyva, g. 1926 Balninkų mstl. 1944 02-05 - VR karys. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo, Kirvio būrio partizanas. Žuvo 1945 06 12 Fedoriškio k., Skiemonių apyl. *L.Šmigelskas, KS*

Kazlauskaitė Antanina (Antosė), sl. Žibutė, Andriaus-Kurmio sesuo, g. 1921 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Vilko būrio, Musninkų rajono vado Tauro nuolatinė ryšininkė. *LYA,A.3,B.179,1.132, B.8706/3, VA/ŪŽG,1.187, APP4,1.579*

Kazlauskaitė Elena, Igno, sl. Pivonija, g. 1927 Janionių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Vilko būrio, A rinktinės 1-o bataliono ryšininkė. Suimta 1945, nuteista 8 m. lagerių. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. *LYA,B.8706/3, VA/ŪŽG,1.33 Valuckienė*

Kazlauskas, sl. Jėga, g. Čiobiškio mstl., Musninkų vlsč. A rinktinės Dobilo kuopos partizanas. Žuvo 1946. *APP3,1. 787*

Kazlauskas Albinas, sl. Merkys, g. 1925. A rinktinės 6-o bataliono partizanas. Žuvo 1946 vasarą. *LYA,B. 12953/3,1.11*

Kazlauskas Alfonsas, Andriaus-Kurmio, Motiejaus ir Stasio brolis, g. 1918 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1945 - DKR partizanas. Žuvo 1946 Rusių Rago k. prie savo namų. *VA/ŪŽG*

Kazlauskas Andrius, sl. Kurmis, Alfonso, Motiejaus ir Stasio brolis, g. 1905 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės Tauro būrio, 3-os kuopos 2-o būrio partizanas. Paimtas gyvas 1946 02 08 Čiobiškyje, Jono Kudobkos klojime įrengtoje slėptuvėje kartu su V. Lapinsku-Beržu. Nuteistas. Kalėjo Molotovo sr. Žuvo (mirė) lageryje. *APP3,1.772/4,1.580, VA/ŪŽG,1.189, LYA,A.3,B.179,1.129*

Kazlauskas Antanas, Felikso, sl. Bijūnas, g. 1919 Kudrašių k., Gelvonų vlsč. Bežemis, dirbo samdiniu bei nuomojo žemę. Nuo 1945 04 - DKR 2-o bataliono Svyrūnėlio kuopos

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

partizanas. 1945 08-09 registravosi kaip vengęs mobilizacijos, ginklo neatidavė. Suimtas 1946 02 10 Kudrašių k. *LYA, F.K-1, A.58, B.41893/3, A.3.B. 179, 1.583, 611, APP3, 1.696*

Kazlauskas Ignas, Elenos-Pivonijos tėvas, g. Janionių k., Musninkų vlsč. Stalius. Nuo 1944 - DKR rėmėjas, jo namuose buvo ryšio punktas, posėdžiaudavo DKR vadovybė, Žaliasis Velnias. Darydavo karstus žuvusiems partizanams. 1945 vasarą suimtas, kalintas Vorkutoje. 1946 paleistas nesudarius bylos, sužalota ranka. 1948 05 22 į Igarką ištrėmė žmoną Pranę (g. 1906) ir vaikus Joną (g. 1930), Melaniją (g. 1930), Valę (g. 1934), Bronę (g. 1942), Janę (g. 1946). Pats nuo išvežimo išsislapstė. *VA/ŪŽG*

Kazlauskas Jonas, sl. Karys, g. 1923 Bertešiūnų k., Žaslių vlsč. Vengdamas mobilizacijos įstojo į partizanų gretas. DKR, A rinktinės Arklio kuopos partizanas, nuo 1946 05 - rezervinio būrio vadas. Suimtas 1946 1001, kalėjo Norilske, Semipalatinsko kalėjime. 1955 10 08 išsiųstas į tremtį Džambulo sr. 1957 05 17 grįžo į Lietuvą Mirė 1994 Širvintose. *VA/ŪŽG, 1.162*

Kazlauskas Jonas, Kazio, Prano brolis, g. Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 11 - vietinio M. Savicko būrio, DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. 1945 suimtas kaip besislapstantis nuo mobilizacijos ir išsiųstas tarnauti į kariuomenę. *LYA*

Kazlauskas Motiejus, Andriaus-Kurmio, Alfonso ir Stasio brolis, g. 1924 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Vilko kuopos partizanas. 1945 registravosi. *VA/ŪŽG*

Kazlauskas Pranas, Jono, g. 1918 Riešutėnų k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 04 - DKR 2-o bataliono Syrūnėlio kuopos partizanas. Suimtas 1946 02. *LYA, F.K-1, A.58, B.41893/3, A.3.B. 179, 1.583, APP3, 1.696*

Kazlauskas Pranas, Kazio, Jono brolis, g. Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 11 - vietinio M. Savicko būrio, DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. 1945 suimtas kaip besislapstantis nuo mobilizacijos ir išsiųstas tarnauti į kariuomenę. *LYA*

Kazlauskas Pranas, Vinco, g. 1910 Peliūnų k., Semeliškių vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės Don Kichoto būrio partizanas. Žuvo 1945 03 prie Strėvos upės, prie Peliūnų k., Kietaviškių apyl. *SA/DK*

Kazlauskas Stasys, Andriaus-Kurmio, Motiejaus ir Alfonso brolis, g. Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR rėmėjas. Jo namuose buvo Žaliojo Velnio ryšio punktas. Suimtas 1945 03 27. Kalintas. 1946 paleistas. Ištremtas 1948 05 22 kartu su žmona į Igarką. Paleistas grįžo į Lietuvą Mirė 1981 Čiobiškyje. *VA/ŪŽG*

Kazlauskas Stepas, Juozo, g. 1908 Riešutėnų k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 04 - DKR 2-o bataliono Syrūnėlio kuopos ryšininkas ir slapukas. Suimtas 1946 02 namuose. *LYA, A.3, B.179, 1.583*

Kazlauskas Vytautas, g. Tarautiškių k., Širvintų vlsč. Kaimo seniūnas. Nuo 1944 08 - vietinis partizanas. Žuvo 1944 12 05 Tarautiškių k., J. Gatavecko sodyboje įrengtoje slėptuvėje su J. Gatavecku ir V. Deveniu. 1972 palaikai slapta perlaidoti į Giedraičių kapines. *GIR01/1, 1.192*

Keburys Jonas, Stasio, sl. Dobilas, g. 1919 Daugėliškiu k./ Dvarninių k., Šešuolių vlsč. Kalvis. Nuo 1946 - B rinktinės Boso būrio partizanas. Smogikų suimtas 1954 03 10-13 Skriptiškių k. slėptuvėje pas Povilą Žilinską kartu su B. Purliu-Bosu. Miręs. *APP3, 1.1008, 1017, LYA, A.3, B.480, 1.8, APP4, p.460, VA/ŪŽG*

Keldyšius Feliksas, g. Šupelių k., Giedraičių vlsč. Nuo 1944 - DKR, B rinktinės Žaibo, Girėno būrio partizanas. *LYA, A.3, B.179, 1.262*

Keldyšytė (Keldyšiūtė) Marcelė, Felikso sesuo, g. Šupelių k., Giedraičių vlsč. Mokytoja Požilių k., Šešuolių vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Girėno būrio ryšininkė. *LYA, A.3, B. 179, I.262*

Kemeklis Balys, Jono, sl. Kļajūnas, 1942-1944 tarnavo Lietuvių savisaugos daliniuose, kovojo fronte. Suimtas ir įkalintas filtraciniame lageryje Tūloje. 1945 07 pabėgo, nuo 1945 09 - B rinktinės partizanas, kuopos vadas. Paimtas gyvas 1947 06 slėptuvėje pas P. Striogą. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. Miręs. *LYA*

Kemeklis Bronislovas (Bronius), Juozo, sl. Kerštas, g. 1927 04 30 Leliūnų mstl., Debeikių vlsč. Anykščių gimnazijos moksleivis. 1945 kartu su motina Karolina ir broliu Juozu ištremti. Prie Polocko kartu su broliu pabėgo iš ešelonu. Grįžus į Lietuvą, brolis Juozas vėl sugautas, o tėvas nužudytas. Brolis Jonas-Tauras kovojo ir žuvo Vytauto apygardoje. Slapstėsi, gyveno su suklustotais dokumentais. Nuo 1947 - B rinktinės Girininko būrio partizanas, padėjo Žentui leisti „Tėvynei šaukiant“. 1951 - Vytauto apygardos 1-os rinktinės Alantos rajono partizanas. Paimtas gyvas smogikų 1952 03 04/05 ar 04 02 prie Levaniškių ar Pečiulių k. Nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Taišeto lageriuose. 1968 paleistas. Grįžo į Lietuvą. Miręs. *APP3, I.976, 992, LKA 10, GIR97/1*

Kerys (Kieras) Mykolas, sl. Beržas, g. 1909 Prūsiškių k., Semeliškių vlsč. Nuo 1944 07/08 - vietinio partizanų skyriaus Prūsiškių k. organizatorius ir vadas, 1944 09 - DKR Juodosios Kaukės būrio, 1945 03 - 4-o bataliono Koto būrio, kuopos partizanas, 06 15 - 1-o skyriaus (būrio) vadas. Žuvo 1945 10 20 Semeliškių vlsč. miško slėptuvėje tarp Peliūnų ir Stačiūnų k. kartu su Kotu ir kitais 7 partizanais išduoti vidinio ag. „Romano“. Išniekinti Semeliškėse, užkasti prie Trakų apkasuose. *LYA, A.3, B.4/13, t.2, l. 70; B. 779, I.1, I.137, KK206, 476 1946 02 14?*

Kestenis Mečislovas, Adolfo, sl. Serbentas, g. 1913 Odesoje. LK vyr. puskarininkis, vyr. leitenantas. Švenčionių kriminalinės policijos sekretorius. LLA narys. 1944 pabaigoje Vilniaus LLA apygardos vadovybės paskirtas vadovauti 5-ai (Trakų) LLA apylinkei. Nuo 1945 01 15 - 5-os LLA apylinkės (DKA prototipo) vadas. Vadinosi majoru, turėjo padirbtus dokumentus Karecko Mykolo, Mykolo vardu. Žuvo 1945 04 13 Kaugonių mūšyje. Palaikai išniekinti Vievyje, užkasti už kapų pelkėje. *SA/DK, LYA, A.45, B.U56:Ag.sekimo byla, KK295*

Ketvirtienė Marijona, Adomo, Prano-Klevo ir Vytauto motina, g. 1895 Medinkų k., Gelvonų vlsč. DKR Trenksmo rėmėja. 1945 suimta, bet dėl kurtumo negalint apklausti, paleista. *LYA, B.34650/3, I.25, B.P6207LI*

Ketvirtis Petras, Kazio, sl. Trimitas, g. 1923 Kelmo k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 02 - DKR Žaliojo Velnio apsaugos būrio partizanas. 06 - registravosi, slapukų skyriaus vadas. Suimtas. *LYA, B.34650/3, I.12*

Ketvirtis Povilas, B rinktinės Stiklo būrio partizanas. Žuvo 1949 11 29 Ratkaučyznos (dabar Leonpolio) k., išduotas sodybos šeimininko kartu su J. Gavėnu-Šturmu. Spėjama, kad buvo užkastas Deltuvoje prie kirchės. Perlaidotas kaip nežinomas (kenotafas). *LKA27*

Ketvirtis Pranas, Prano, sl. Jaunas, Klevas, Vytauto brolis, g. 1927 Pakalniškių k., gyv. Medinkų k., Gelvonų vlsč. Baigęs Gelvonų progimnazijos 7 klases. Nuo 1945 05 - DKR Trenksmo būrio žvalgas ir ryšininkas. 1945 09 28 suimtas, kalintas Ukmergėje. Kadangi dokumentuose buvo pasijauninės (g. 1930), Karo tribunolo 1945 11 16 teisiamas kaip nepilnametis atskirai, posėdyje išsigynė pirminių parodymų. 1946 03 15 byla nutraukta ir 03 19 paleistas. Nuo 1949 palaikė ryšius su Slyvos ir Dobilo būrių partizanais, 1950 12 - B rinktinės Kranto būrio partizanas.

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Žuvo 1952 10 27 Trinkūnų k., Mackelos sodyboje, nužudytas smogikų (agentų „Mokytojo“ ir „Audros“) kartu su kitais 5 partizanais. *GIR97/1,1.28, LKA22/29, KS,1.247, LYA.B.P6207LI*

Ketvirtis Vytautas, Prano, sl. Vytukas, Prano-Klevo brolis, g. 1931 Medinų k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 05 - DKR Trenksmo būrio žvalgas ir antrinis ryšininkas. Suimtas. *LYA,B.34650/3,1.12, B.P6207LI*

Kiaulevičius Kazys, Petro brolis, g. 1926 Kališkių k./Sargūnų k., Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Kiaulevičius Petras, Kazio brolis, g. Kališkių k./Sargūnų k., Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Kiaušinis Albinas, sl. Pabaisa, g. Paberžės k., Balninkų vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi. *LKA33, KS*

Kiaušinis Bronius, sl. Driežas, g. Paberžės k., Balninkų vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1945. *L.Šmigelskas, LKA33, KS*

Kiaušinis Juozas, g. 1918 Paberžės k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Suimtas 1945. *L.Šmigelskas, LKA33, KS*

Kiaušinis Pranas, Stepas, sl. Kiaunė, g. 1918 Petrikiškių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - Žaibo būrio, 1945 - B rinktinės 2-o bataliono Titnago būrio partizanas, kuopos vadas, 1950 - II (Antros) rinktinės vadas, DKA štabo narys. Žuvo 1951 09 26 Ažumakių miške prie Juodikės k. kartu su K. Puodžiūnu-Titnagu, V. Miškiniu-Vienuočiu ir R. Purliu-Slapūnu. *LYA, A.3, B. 1934, 1.132, KS,1.227*

Kiaušinytė Amelija, g. Petrikiškių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - Žaibo būrio ryšininkė. Suimta 1945 07. *KS,1.42*

Kiaušinytė Uršulė, g. Petrikiškių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - Žaibo būrio ryšininkė. Suimta 1945 07. *KS,1.42*

Kinderevičius Adolfas, Prano, sl. Jurginas, Prano-Svėrio brolis, g. 1923 10 30 Šilonių k., Žaslių vlsč. LK vyr. puskarininkis. Nuo 1945 - DKR būrio, 1-o bataliono būrio, 05 - A rinktinės 2-o bataliono 3-os kuopos ir rezervinės grupės vadas. Nuo 1946 rudens - DKA štabo narys, 1947 08 - 2-o bataliono vadas. Žuvo 1948 03 01 Senadvario k., Gelvonų vlsč., Liutkevičių sodyboje kartu su A. Raškevičiumi-Ereliu. Palaikai išniekinti Gelvunuose, užkasti prie kapinių (dabar kapinės). *SA/DK, LYA.A.8.B. 1/27,1.123, APP3,1. 788*

Kinderevičius Antanas, Igno, Bernardo brolis, g. 1917 12 23 Šilonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR Jurgino būrio partizanas slapukas. 1945 02 24 sužeistas Zūbiškių k., enkavedistų nuvarytas į Šilonių k., kur nužudytas. Palaidotas Šilonių k. kapinėse. *SA/DK*

Kinderevičius Bernardas, Igno, Antano brolis, g. 1922 08 03 Šilonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės Jurgino būrio ryšininkas. Suimtas 1946. Kalėjo Pečoros lageryje. 1953 išsiųstas į tremtį. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1998 12 09, palaidotas Šilonių k. kapinėse.

Kinderevičius Ignas, Vinco, Antano ir Bernardo tėvas, (Adolfo-Jurgino ir Prano-Svėrio dėdė), g. 1890 Šilonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės Jurgino būrio rėmėjas. 1948 05 22 ištremtas į Jarcevo r. Strielkos gyv. kartu su žmona Sofija (g. 1896) ir vaikais Vincu

(g. 1927), Ona (g. 1930), Marija (g. 1934). 1958 paleisti, grįžo į Lietuvą. Mirė 1971, palaidotas Šilonių k. kapinėse. *SA/DK*

Kinderevičius Juozas, Motiejaus, sl. Vaiduoklis, g. 1924 Paparčių k., Žaslių vlsč. A rinktinės 1-o bataliono slapukas ir ryšininkas. Suimtas 1947. Kalėjo Džezkazgane. 1954 paleistas. *APP3, I.702 Prano?*

Kinderevičius Pranas, Prano, sl. Svėris, Medalikėlis, Adolfo-Jurgino brolis, g. 1921 06 10 Šilonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR Jurgino būrio partizanas. 1945 07 29 Budelių k. mūšyje sužeistas, nuo žaizdų mirė slėptuvėje Šilonių k., pas dėdę Igną. Slapta palaidotas Šilonių k. kapinėse. *SA/DK*

Kinderevičius Vytautas, sl. Linksmutis, g. 1921 Slabados k., Žaslių vlsč. A rinktinės rezervinio Rimtauto būrio slapukas. Suimtas 1946 03 12. *LYA*

Kinertas Bronius, sl. Arminas, gyv. Butkūnų k. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas 1945. *LKA27*

Kisielių Antanas, DKR Geniaus būrio partizanas. Suimtas 1945. *LYA, F.K-I, A.3, B.676, t.2*

Kisielių Teodoras, DKR Geniaus būrio partizanas. Suimtas 1945. *LYA, F.K-I, A.3, B.676, t.2*

Kižla Stasys, Mykolo, sl. Žėrutis, g. 1929 Pamusių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. 1945 registravosi. Suimtas 1946 01 31. Nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo. 1953 05 01 paleistas į tremtį Magadano sr. 1956 05 23 paleistas grįžo į Lietuvą. *GIR01/1, I.196, VA/ŪŽG*

Klimas Jonas, Petro, sl. Lazdynas, Petro-Uosio ir Kazio-Klevo brolis, g. 1910 12 05 Baroniškių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 01 10 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono Uosio būrio, kuopos partizanas, 12 01 - 1-os kuopos 1-o būrio vadas. 1947 iš DKA štabo gavo padirbtus dokumentus Adomo Pūro pavarde, apsigyveno Vilniuje, baigė kursų ir dirbo vairuotoju. Suimtas 1948 02. Kalėjo lageriuose. 1955 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *SA/DK, LYA, A.58, B.36409*

Klimas Kazys, Petro, sl. Klevas, Petro-Uosio ir Jono-Lazdyno brolis, g. 1914 03 26 Baroniškių k., Kaišiadorių vlsč. LK kavalerijos grandinis. Nuo 1945 01 10 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono Uosio būrio, 1-os kuopos 1-o būrio partizanas. Suimtas 1946 08 05 Vladikiškių k. Kalėjo Džezkazgano lageriuose. 1955 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *SA/DK, LYA*

Klimavičius Petras, Petro, sl. Uosis, Jono-Lazdyno ir Kazio-Klevo brolis, g. 1913 02 05 Baroniškių k., Kaišiadorių vlsč. LK radistas telefonistas, jaun. puskarininkis. 1941-1944 tarnavo apskrities policijos vachmistru Žiežmariuose, Trakuose, Svyriuose. Nuo 1944 06 slapstėsi tėviškėje. 1945 01 10 - DKR Kariūno bataliono būrio ir Kaišiadorių valsčiaus orgpadalinio vadas, 03 06 - Žiežmarių OS grupės organizatorius ir 2-o bataliono būrio, 09 - kuopos, 11 09 - 1-os kuopos, 12 01 - 2-o bataliono (Kaišiadorių) ir 1-os kuopos, 1946 05 - A rinktinės vadas (su apygardos vado pavadootojo teisėmis). 1947 05 Griežto įsakymu atvyko į Vilnių, gyveno su padirbtais dokumentais Vyto Velpišausko vardu, ir faktiškai ėjo apygardos vado pareigas. MGB naudotas „tamsoje“ (nežinant), neaišku, kodėl pasitikėjo Markulio komitetu ir Griežtu po Žaliojo Velnio ir Genelio areštų. Propagavo partizanų legalizaciją su padirbtais dokumentais, kuriuos gaudavo iš Griežto. Jo vadovavimo metu beveik visa A rinktinė buvo išvesta iš miško. 1947 08 BDPS komitetas (Markulio) suteikė kapitono laipsnį. Suimtas 1948 02 14 Vilniuje, Ypatingojo pasitarimo 1948 07 28 nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Gorlage Norilske, Krasnojarsko kr., Bratsko lageryje, Irkutsko sr., Dubrovlage, Mordovijoje. 1963 02 14 paleistas. Gyveno Saranėje, Karagandos sr., vėliau dirbo fermoje Krasnojarsko kr., kur neaiškiomis aplinkybėmis 1965

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

nužudytas. 2001 KAM suteiktas (po mirties) pulkininko laipsnis. *SA/DK, APP3,1.824, LYA,A.58,B.36409,asm.b.b.*

Klimeika Aleksas, sl. Sakalas, g. 1924 Rudžių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Budelių Jovaro kuopos partizanas. Žuvo 1945 05 Pakalniškių k., keldamasis per Nerį. Palaidotas Čiobiškyje. *APP3J. 795*

Klinkevičius Juozas, Andriaus, g. 1920 Eigeniškių k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio būrio partizanas. Žuvo 1948 04 17/18 Eigeniškių k. savo tėvų namuose kartu su A.Visocku-Jovaru ir A. Lekavičiumi-Siaubu. *SA/DK, LYA*

Kliukas Feliksas, Prano, sl. Kengūra, g. 1927 Janionių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR, B rinktinės Dobilo būrio partizanas, rėmėjas. Suimtas 1950 05 12. Karo tribunolo 1951 01 20-21 nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. teisių apribojimo. Kalėjo Vorkutlage. *VA/ŪŽG, LKA22*

Kojala, g. Žiūriu k., Šešuolių vlsč. Nuo 1944 - DKR Vanago būrio partizanas. Žuvo 1945 Urlikų k. netoli Trapelių. *VA/ŪŽG*

Kojala Juozas, sl. Ugnis, g. Žiūriu k., Šešuolių vlsč. Nuo 1944 - DKR Vanago būrio partizanas, vado pavaduotojas. Žuvo 1948 02 16 prie Šešuolėlių. Palaikai išniekinti Širvintose, užkasti prie kalvės. *VA/ŪŽG*

Kolesnikas (Kalesnykas) Bronius, sl. Lakštingala, g. Rubikonių k., Šešuolių vlsč. Musninkų policijos viršininkas. Nuo 1944 09 - DKR štabo apsaugos būrio vadas, 11 - B rinktinės Vanago būrio partizanas. Žuvo 1945 08 28 Bajorų k., Želvos vlsč., Morkūno sodyboje kartu su M. Šelgūnu-Jazminu ir I. Morkūnu. *LYA,A.3,B. 179,1.261,264*

Kolesnikas (Kalesnykas) Vytas, sl. Baiga, g. Rubikonių k., Šešuolių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR, B rinktinės Vanago, Griausmo būrio partizanas Žuvo 1945 08 17 Rubikonių k. *LYA,A.3,B.179,1.261, GIR02/1*

Kundrataitė Ona, Augusto, sl. Snieguolė, g. 1927 Migučionių k., Žaslių vlsč. Gyveno Vilniuje, dirbo siuvėja Meno fonde. Nuo 1945 pradžios - DKR, 1946 - DKA štabo viršininko B.Trakimo-Genelio ryšininkė. Suimta 1947 01 05. Karo tribunolo 04 07 nuteista 7 m. lagerio ir 3 m. tremties. Kalėjo Minlage, Komijoje. Nuo 1953 09 28 gyveno tremtyje Intoje. Ištekėjo už B. Trakimo. Po tremties draudžiant grįžti į Lietuvą, apsigyveno Daugpilyje, Latvijoje. 1989 grįžo į Lietuvą. *LYA,A.58,B.36409,1.208*

Kralikauskas Kazys, Vinco, sl. Jokeris, g. 1923 03 04 Karsakų k., Kaišiadorių vlsč. Šaulys. Nuo 1945 06 15 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos veikimo (Meškos) būrio partizanas. *LYA, APP3J. 722*

Kraujūnas Kazys, Juozo, g. 1919 Dragaudžių k. ar Vanagų k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio ryšininkas. 1945 07 13 suimtas. Kalintas Komijoje. 1947 02 28 paleistas nutraukus bylą *LKA32, KS*

Krasauskas Juozas, Jono, sl. Žalgiris, g. 1923 Kertupio k., Rumšiškių vlsč. (Naujasodžio ar Vieškūnų k., Pažaislio vlsč.) DKR Žvirblio būrio partizanas. Žuvo 1945 05 arba 11 Girstupio k. *SA/DK, LYA, AOT, APP3J.911*

Krasauskas Leonas, Juozo, sl. Žalgiris, g. 1903 Vicių k., A. Panemunės vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio būrio partizanas. Žuvo 1948 05 27 Baltaraištyje, prie Pavuolių k., kartu su P. Gervicku-Paparčiu ir G. Lekavičiūte-Saulute. Užkasti žuvimo vietoje. *SA/DK, LYA, GIR03/1*

Krasauskas Petras, Antano, g. 1926 Girstupio (Vieškūnų?) k., Pažaislio vlsč. Nuo 1944 - DKR Žvirblio būrio Žaibo grandies partizanas. Suimtas 1945 12 14. Kalėjo lageriuose. 1953 08 13 paleistas. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1974 Kaune. *Tautginas*

Kriaučiūnas Jonas, Petro, Henriko brolis, g. 1918 Karsakų k., Žaslių vlsč. Nuo 1946 05 - A rinktinės 1-o bataliono Vytenio kuopos Erelio būrio (Žaslių) slapukas. Suimtas 1946, išvežtas į Chabarovską. 1947 paleistas. *LYA,B.43204/3*

Kriaučiūnas Bronius, g. 1929 Mankuviškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės Saulės būrio V. Sodaičio-Meškos rezervinio skyriaus slapukas. Suimtas 1946 12 25. *SA/DK*

Kriaučiūnas Henrikas, Petro, Jono brolis, g. 1923 Karsakų k., Žaslių vlsč. Nuo 1946 05 - A rinktinės 1-o bataliono Vytenio kuopos Erelio būrio (Žaslių) slapukas. *LYA,B.43204/3*

Krikštūnas-Granickas (Grabnickas) Česlovas, Mykolo, sl. Tautvydas, g. 1932 Klepšių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1950 - 3-os tėvūnijos (Daktaro būrio) partizanas. Žuvo 1950 10 25 Kurklių šile slėptuvėje, kartu su V. Morkūnu-Žentu, A. Šereliu-Žydrūnu, J. Sėjūnu-Gintautu, A. Aukštuoliu-Slapūnu. Palaikai išniekinti ir užkasti Kavarske. *KS,I.219, APP3J.1000*

Krilavičius Bronislovas (Bronius), Jono, sl. Lieptas, Kiemelis, Vaclovo-Vytenio brolis, g. 1921 Vaidžionių k., Žaslių vlsč. DKR Meškos būrio, A rinktinės Dramblio bataliono partizanas. Žuvo 1946 07 31 Strošiūnų-Vladikiškių miške, patekęs į pasalą su J. Grigaliūnu-Aru, taip pat A. Ramantausku-Obuoliu, J. Naudžiūnu, J. Jacinevičiumi. Palaikai išniekinti Žiežmarių turgaus aikštėje, užkasti žydkapiuose. 1991 perlaidotas į Kaišiadorių kapines. *APP3J. 828,845, VA/ŪŽG*

Krilavičius Bronislovas (Bronius), Prano, sl. Liepa, g. 1919 07 28 Vaidžionių k., Žaslių vlsč. LK puskarininkis. Žaslių pašto tarnautojas. 1942-1943 dirbo policininku Aukštadvario mstl. Nuo 1944 09 - DKR Jurgino būrio, A rinktinės 1-o bataliono, 1946 03 - B rinktinės Dobilo būrio partizanas. Nuo 1948 09 su svetima pavarde gyveno legaliai. Suimtas 1950. Ypatingojo pasitarimo 1950 02 21 nuteistas. Kalėjo Meždurečjės lageryje, Omsko sr. 1956 08 17 paleistas. 1970 grįžo į Lietuvą. Mirė 2001. Palaidotas Rusių k. kapinėse. 1948 05 22 į Jarcevo r., Krivliako gyv. ištremti tėvas Pranas (g. 1880, miręs tremtyje) ir brolis Alfonsas (g. 1923). *APP3,I. 751-753*

Krilavičius Jonas, Jokūbo, Broniaus-Kiemelio ir Vaclovo-Vytenio tėvas, g. 1898 Vaidžionių k., Žaslių vlsč. DKR, A rinktinės rėmėjas. Suimtas 1947. Kalėjo Intoje. 1956 paleistas. 1948 05 22 į Jeniseisko r., Vorogovo gyv. ištremta žmona Janina (g. 1908) su vaikais Terese (g. 1924), Vlada (g. 1930), Albinu (g. 1933), Aldona (g. 1936), Janina (g. 1940), Rasa (g. 1947).

Krilavičius Vaclovas (Vacys), Jono, sl. Vytenis, Broniaus-Kiemelio brolis, g. 1922 Vaidžionių k., Žaslių vlsč. 1942 baigė 4-ą gimnazijos klasę. 1943 03 paimtas į vokiečių kariuomenę, tarnavo Lietuvių savisaugos daliniuose, artilerijoje, kovojo fronte prie Leningrado, jaun. puskarininkis. 1944 02 gavęs atostogų į dalinį negrįžo, slapstėsi. Nuo 1943 12 23 - L L A narys. 1944 09 mobilizuotas į rusų okupacinę kariuomenę, tarnavo Lietuviškoje atsargos šaulių divizijoje, 51-ame pulke Jarceve. Vežant į frontą, 1945 01 pabėgo kartu su J. Aleksandravičiumi ir M. Mastausku. Nuo 1945 02 - DKR partizanas, būrio, 1945 09 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos vadas, 1946 - DKA vado adjutantas. Turėjo padirbtus dokumentus Janonio pavarde. Suimtas 1946. Kalėjo Vorkutlage, Komijoje, Dubrovlage, Mordovijoje. 1972 paleistas. Grįžo į Lietuvą. KAM suteiktas (po mirties) kapitono laipsnis. *APP3,I.828, SA/DK, KK.475, LYA,B.43204/2,I.145, t.2,I.217-219*

Krivka Antanas, Jono, g. 1919 Sketerių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 pavasarį- *VA/ŪŽG*

Krivošejevas Aleksandras, Jakovo, sl. Kovas, g. Karmėlavos vlsč. 1944 10 suimtas ir išvežtas į filtracinį lagerį Kalvarijoje. Vežant į Rusiją Mauručiuose iš traukinio pabėgo. A rinktinės 6-o bataliono Riešuto būrio partizanas. Žuvo 1948 02 27 Kauno aps. *LYA,B. 12953/3,I.11*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Krivošejevas Feodosijus, Vasilijaus, Aleksandro-Kovo sūnėnas, g. 1924 Paskutiškių k., Jonavos vlsč. Tėvas nuteistas kaip vokiečių talkininkas. 1944 09-1947 03 tarnavo okupacinėje kariuomenėje, seržantas. Grįžęs dirbo Paskutiškių apylinkės sekretoriumi. Nuo 1947 08 - A rinktinės 6-o bataliono Riešuto būrio rėmėjas-žvalgas, partizanas slapukas. Suimtas 1948 07 20. Karo tribunolo 1949 03 17 Kaune nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Beregovoj lageryje, Vanino įlankoje, Magadano sr. 1955 08 50 paleistas panaikinus nuosprendį. *LYA,B. 12953/3*

Krupauskas Petras, Antano, Prano-Uosio brolis, sl. Šiaudinis, g. 1928 Šaltabariškių k., Giedraičių vlsč. Nuo 1945 02-DKR 16-o rajono (Giedraičių) Uosio būrio partizanas. 1945 06 apsigyveno nelegaliai Kaune kartu su broliu ir jo žmona, dirbo gaisrininku Karininkų namuose. Agentės „Karvelis“ išduotas ir suimtas 1946 01 08. *LYA,A.3,B.179,I.543-545*

Krupauskas Pranas, Antano, sl. Uosis, g. 1917 Šaltabariškių k., Giedraičių vlsč. 1944 03-05 - VR karys. Nuo 1944 10 - vietinio būrio, 1944 12 - DKR būrio, 1945 02 - 1-o bataliono Slyvos kuopos 1-o būrio vadas, 16-o rajono (Giedraičių) vadas. 1945 06 apsigyveno nelegaliai Kaune kartu su žmona ir broliu, dirbo šaltkalviu Karininkų namuose. Agentės „Karvelis“ išduotas ir suimtas 1946 01 08. *SA/DK, KK,203,306, LYA.A.3,B. 179,I.543-545*

Krupauskienė Aldona, Kazio, Prano-Uosio žmona, g. 1925 Dudėnų k., Giedraičių vlsč. Nuo 1945 02 - DKR 16-o rajono (Giedraičių) Uosio būrio partizanė. 1945 06 apsigyveno nelegaliai Kaune kartu su vyru ir jo broliu, dirbo valgykloje Karininkų namuose. Agentės „Karvelis“ išduota ir suimta 1946 01 08. *LYA,A.3,B.179,I.543-545*

Kšanavičius Stasys, sl. Žaibas. 1948 - A rinktinės Žilvičio kuopos Šarūno skyriaus partizanas. *LKA22 dar 1950 08*

Kubilius Adomas, Adomo, g. 1921 Daukantų k., Jiezno vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1945 07 11 Jiezno vlsč. Užkastas Gojaus miške bendrame kape. *GIR03/1*

Kubilius Jonas, Adomo, g. 1913 Daukantų k., Jiezno vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1945 07 11 Jiezno vlsč. Užkastas Gojaus miške bendrame kape. *GIR03/1*

Kubilius Juozas, Adomo, g. 1916 Daukantų k., Jiezno vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1945 07 11 Jiezno vlsč. Užkastas Gojaus miške bendrame kape. *GIR03/1*

Kubilius Pranas, g. Jiezne. A rinktinės Saulės būrio partizanas. Registravosi. Karo tribunolo 1946 07 09 parodomajame teisme Kruonyje kartu su P. Dainiu-Klajūnu nuteistas mirti, bet mirties bausmė pakeista lageriu. *SA/DK*

Kuckaitytė Danutė, g. 1925 Rumšiškių mstl. A rinktinės ryšininkė. Suimta 1947 ir nukankinta Vilniaus kalėjime. *SA/DK*

Kudelis Juozas, Broniaus, sl. Dobilas, Leono-Bolševiko brolis, g. 1922 04 21 Lesčiūnų k., Gelvonų vlsč., gyv. Siesikų vlsč. 1941 baigė Ukmergės gimnaziją ir mokytojų kursus. 1941-1944 dirbo Pagirių vlsč., Runcikų k. pradinės mokyklos, nuo 09 Pabaisko vlsč., Žūklių pradinėje mokykloje mokytoju. Nuo 1945 05 01 - DKR Bolševiko būrio partizanas, 1946 03 - B rinktinės būrio, bataliono vadas. Suimtas 1950 05 12 Čiobiškio apyl. kartu su Žirgeliu ir Medžiotu, 1951 01 17 nuteistas mirties bausme ir 05 17 sušaudytas. 194903 ištremti tėvai. *GIR98/2,I.146, LYA,A.8.B.25/1,I.80, SA/DK, APP4,p.468, KS,I.212-214*

Kudelis Leonas, Broniaus, sl. Bolševikas, Juozo-Dobilo brolis, g. 1917 Leščiūnų k., Gelvonų vlsč. LK vyr. puskarininkis. Nuo 1944 09 - Ukmergės LLA, DKR būrio vadas, 1945 - A rinktinės 7-o rajono/apylinkės vado pavaduotojas ir būrio vadas. Žuvo 1945 12 18 Darvydų

girioje ar Astruvkos k., patekęs į pasalą susisprogdino. Palaikai išniekinti Gelvonų aikštėje. Slapta pavogti ir palaidoti girioje. 1989 perlaidoti į Vilniaus Rokantiškių kapines. *GIR/2, I.150, LYA, A.6, B.2/19, t.2, l.211, A.3, B.179, I.144, B.34650/3, I.10, SA/DK, KK299, VA/ŪŽG, APP3, I.787*

Kukta, g. Trakinių k., Balninkų vlsč. B rinktinės Girininko būrio partizanas. Žuvo 1946 Anykščių apyl., prie Šventosios upės kartu su broliu, Nečiūnu-Tarzanu, Mackevičiumi-Margiu ir dar dviem partizanais. *APP3, I.970*

Kukta, g. Trakinių k., Balninkų vlsč. B rinktinės Girininko būrio partizanas. Žuvo 1946 Anykščių apyl., prie Šventosios upės kartu su broliu, Nečiūnu-Tarzanu, Mackevičiumi-Margiu ir dar dviem partizanais. *APP3, I.970*

Kukta Aleksandras (Olesius), Danieliaus, sl. Papartis, g. 1913 Kulukiškių k., Žiežmarių vlsč. LK tarnavo pėstininku, jaun. puskarininkis. Nuo 1945 05 03 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. *LYA, B.43204/2, I.145*

Kukta Bronius, Simono, Petro-Girininko ir Henriko brolis, g. 1918 Trakinių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro būrio partizanas. Žuvo 1944 12. *APP4, I.488, KS, I.187*

Kukta Henrikas, Simono, Petro-Girininko ir Broniaus brolis, g. 1923 Trakinių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro būrio partizanas. Žuvo 1944 12 prie Janonių k. *APP4, I.488, KS, I.187*

Kukta Leonas, g. 1927. B rinktinės partizanas. Žuvo 1945.

Kukta Petras, Simono sl. Girininkas, Broniaus ir Henriko brolis, g. 1920 1001 Trakinių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės skyriaus, būrio, B rinktinės 1-o bataliono 4-o rajono (kuopos) vadas. Žuvo 1949 07 12 Kurklių šile (Adomavos miške) besiverždamas iš slėptuvės kartu su 6 partizanais. Palaikai išniekinti Kurkliuose. 1989 perlaidoti į Viliaudiškių k. kapines, Kurklių apyl. *APP3, I.967/4, I.488, KS, I.187-188*

Kuliešius Edvardas, Petro, sl. Liepsna, g. 1917 Rizgonių k., Veprių vlsč. LK puskarininkis. Veprių valsčiaus tarnautojas. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas, 1945 - 1-o bataliono veikiančios kuopos būrio, 05 - B rinktinės 4-o bataliono vadas. 08 12 registravosi kaip vengęs mobilizacijos. Suimtas 1946 02 02 Gaižiūnų k., Jonavos vlsč. Nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Norilske. Grįžo į Lietuvą. Miręs. *LYA, A.3, B.179, I.49, LKA22, APP3, I.688, 696*

Kuliešius Martynas, Boliaus, sl. Ažuolas, g. 1925 Žikaronių k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1944 09 01 - DKR 4-o bataliono, A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas, kulkosvaidininkas, būrio vadas. Žuvo 1948 02 14 Leliušių k., Rumšiškių vlsč., Meilučio sodyboje. Užkastas Kruonio pušyne. *SA/DK, LYA, A.3, B.179, I.36, B.43204/2, I.145, GIR03/1, AAP, I.719*

Kulikauskas Jonas, g. 1924. Nuo 1945 - DKR Vilko kuopos partizanas. Turėjo štabe padirbtus dokumentus (g. 1928) ir dirbo legaliai Čiobiškio prieglaudoje. *LYA, A.3, B.179, I.129-130*

Kunavičius, B rinktinės partizanas. Žuvo Pabaisko apyl. *APP3, I.1017*

Kuncevičius, sl. Verpetas, Viesulo brolis. B rinktinės Šarūno, Genio būrio partizanas 1945. *APP3, I.1006*

Kuncevičius Petras, sl. Viesulas, Verpeto brolis. B rinktinės Šarūno, Genio būrio partizanas 1945. *APP3, I.1006*

Kupavičius Juozas, sl. Verpetas, g. 1919. B rinktinės Slyvos būrio partizanas. Suimtas 1947 03 03 Kauno MGB. *LYA*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Kupavičius Povilas, sl. Lubinas, g. 1893. B rinktinės Slyvos būrio partizanas. Suimtas 1947 03 03 Kauno MGB. *LYA*

Kupčiūnas Juozas, Mykolo brolis, g. Janionių k., Musninkų vlsč. LK puskarininkis. Nuo 1944 09 - DKR Vilko kuopos partizanas, būrio vadas. *VA/ŪŽG, I.33*

Kupčiūnas Leonas, Jono, sl. Tigras, g. 1920 Burniškių k., Musninkų vlsč. Baigęs Čiobiškio progimnaziją. Nuo 1944 08 - DKR OS 3-o būrio vadas, 09 - Vanagų padalinio partizanas, 1945 01 - 1-o bataliono orgkuopos vadas, 06 - DKR štabo Organizacinio skyriaus, 1946 01 01 — DKA štabo Ginklavimosi skyriaus viršininkas ir štabo sekretorius. Gavęs padirbtus dokumentus, nuo 1946 09 dirbo Daugų vlsč., Skabeikių pradžios mokykloje mokytoju. Suimtas 1948 03 09. Ypatingo pasitarimo nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Norilsko lageryje. 1959 paleistas į tremtį Kemerovo sr., Tašatgolo r., Šeregešo k. 1962 paleistas. 1978 08 14 grįžo į Lietuvą gyveno Pakuonyje. 1988 mirė, palaidotas Čiobiškio kapinėse. 1948 05 22 į Igarką ištremtas tėvas Jonas (g. 1881), pamotė Uršulė (g. 1901), seserys Aldona (g. 1922), Nastė (g. 1933), Aldona, dukra Laimutė (g. 1944). *LYA, A.3, B. 179, I.131, KK303*

Kupčiūnas Mykolas, Juozo brolis, g. Janionių k., Musninkų vlsč. LK puskarininkis. Nuo 1944 09 - DKR Vilko kuopos partizanas. *VA/ŪŽG, I.33*

Kupčiūnienė Kliukaitė Eleonora, Prano, Leono-Tigro žmona ir Felikso-Kengūros sesuo, g. Janionių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944-DKR, A, B rinktinės ryšininkė, rėmėja. Suimta 1950 11 06. Karo tribunolo 1951 01 20-21 nuteista 25 m. lagerių ir 5 m. teisių apribojimo. Kalėjo Mordovijoje.

Kuprėnas Petras, Agotos Grikšėlienės brolis, g. 1910 Vieškūnų k., Pažaislio vlsč. Nuo 1944 09/10 - DKR Žvirblio būrio rėmėjas, jo namuose buvo partizanų slėptuvė. Už ryšius su partizanais suimtas 1945 08 ir 12 27-28 nuteistas 3 m. lagerių. Grįžo. Miręs. *AOT, LYA, B.12953/3, I.29*

Kurlinskas Pranas. Mokytojas. Ukmergės LLA apylinkės 3-o rajono partizanų organizatorius. *KK, 199*

Kurmilavičius Juozas, Vinco, sl. Voverė, g. 1912 04 Kaukinės k., gyv. N. Slabados k., Žiežmarių vlsč. LK tarnavo pėstininku. Nuo 1944 12 15 - DKR 4-o bataliono, A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas, būrio vadas. Žuvo 1946 06 12 Kaukinės miške. Palaikai išniekinti Žiežmariuose, užkasti prie žydų kapinių tvoros. 1949 03 25 į Irkutsko sr., Usoljės r., Kultuko gyv. ištremta žmona Joana (g. 1919-2006) ir sūnūs Vytautas (g. 1940), Algimantas (g. 1942) ir Juozas (g. 1945). *SA/DK, LYA, B.43204/2, I.145*

Kurnaitis Kazys, g. Pazaliesės k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono Meškos būrio partizanas. Paimtas gyvas 1945 09 15 Beištrakio miške. *SA/DK*

Kuvaika Stasys, gyv. Savidėnų k., Molėtų vlsč. B rinktinės partizanas. Žuvęs. *L.Šmigelskas*

Kuzelytė Elena, Mykolo, g. 1927 Daubariškių k., Šešuolių vlsč. B rinktinės Vanago būrio ryšininkė. Suimta 1945. *LYA*

Kuzinevičius Antanas, Igno, sl. Narsutis, g. 1911 Burbiškiu k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 08 - DKR 4-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 01 Žikaronių k. Semeliškių vlsč./ Dainavos k., Žaslių vlsč. Slapta palaidotas Žikaronių k. *SA/DK, LYA, K-I, A.58, B.25413/3*

Kuzinevičius Ignas, Igno, sl. Drignius, Voverė, g. 1915 04 Burbiškiu k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 12 15 - DKR 4-o bataliono partizanas, 1945 09 - A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos 3-o būrio vadas. Paimtas gyvas 1947 01 17 Nemaitonių k., M. Juodžio sodyboje, J.Juodonis-Beržas žuvo. Karo tribunolo 06 14-15 nuteistas (pritaikius 1947 05 26 įsaką dėl mirties bausmės panaikinimo) 25 m. lagerių ir 5 m. teisių apribojimo. Kalėjo Vorkutlage, Komijoje,

Dubrovlago 11 -ame skyriuje, Javaso lageryje, Mordovijoje. 1960 lagerio administracijos prašymą sumažinti bausmę, teismas atmetė. 1966 06 28 LSSR aukščiausiojo teismo baudžiamųjų bylų kolegija atmetė prokuroro kasacinį protestą, prašantį panaikinti tremtį ir sumažinti bausmę iki faktiškai iškalėto laiko. Žuvo (mirė) lageryje. *SA/DK, LYA,A.3,B.179,I.363, B.43204/2,I.145, B.36802/3, KK476*

Kuzinevičius Ignas, Mykolo, penkių sūnų partizanų Jono, Igno, Mykolo, Stasio ir Antano tėvas, g. 1880 Burbiškiu k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1930 - Žiežmarių valsčiaus šaulys. 1943 gindamas sodybą nuo rusų diversantų, sunkiai sužeistas. 1944 vasarą slapstėsi namuose. Suimtas 1944 09 pabaigoje. Žuvo (mirė) 1945 Kemerovo lageryje. *SA/DK*

Kuzinevičius Jonas, Igno, sl. Kazimieraitis, g. 1913 05 Burbiškiu k., Žiežmarių vlsč. LK tarnavo 3-ame artilerijos pulke, puskarininkis. Nuo 1944 08 01 - DKR 4-o bataliono partizanas, 1945 09 - .A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos 1-o būrio vadas ir rezervo organizatorius batalionui priskirtuose valsčiuose, 1946 -1 -os veikimo kuopos vadas. Žuvo 1946 06 13 Kaukinės miške kartu su J. Baruliu. Palaikai išniekinti Žiežmariuose. 1991 perlaidotas į Kaišiadorių kapines. *SA/DK, LYA,A.3,B. 179,I.363, B.43204/2,I.145, A.58,B.25413/3, KK476*

Kuzinevičius Mykolas (Mikas), Igno, sl. Serbentas, g. 1917 08 Burbiškiu k., Žiežmarių vlsč. LK tarnavo gusaru, puskarininkis, vėliau pasienio policijoje. Nuo 1944 08 04 - DKR 4-o bataliono 4-o būrio, kuopos, 1945 09 - A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos, 1946 - 1-os (veikimo) kuopos OS, bataliono vadas. Žuvo 1946 09 22 N. Slabados k. kartu su P. Taletavičiumi-Klajūnu. Palaikai išniekinti Žiežmariuose. 1991 perlaidotas į Kaišiadorių kapines. *SA/DK, LYA,A.3,B.179,I.363, B.43204/2,I.145, A.58,B.25413/3, KK476*

Kuzinevičius Stanislovas (Stasys), Igno, sl. Kūkalis, g. 1928 08 Burbiškiu k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 11 05 — DKR 4-o bataliono, 1945 09 - A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas, 2-o būrio vadas, 1949 - Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Skroblo būrio partizanas. Žuvo 1956 08 12 Kaišiadorių r., nužudytas agentų smogikų „Adomo“, „Beržo“ ir „Žilvyčio“. *SA/DK, APP4,I.560, LYA,B.43204/2,I.145*

Kvakšys Antanas, Vaclovo, Petro-Perkūno brolis, g. 1923 Neveronių k., Gelvonų vlsč. 1946 03 suimtas namuose, tėvas Vaclovas (g. 1897) nužudytas. Tardomas Ukmergėje, pažadėjo parodyti partizanų slėptuves. Vežamas prie Gelvonų pabėgo. B rinktinės Perkūno būrio partizanas. Žuvo 1946 12 30 Lementaučiznos k., Kazlauskio klojime kartu su V. Stučinsku. 1948 05 22 į Igarką ištremtos motina Cecilija ir sesuo Stefanija. *LYA,A.3,B. 114(16/71),I.161, VA/ŪŽG*

Kvakšys Petras, Vaclovo, sl. Perkūnas, Antano brolis, g 1919 Neveronių k., Gelvonų vlsč. Tarnavo Lietuvių savisaugos daliniuose. Nuo 1945 - B rinktinės partizanas, būrio vadas. Paimtas gyvas 1946 12 30 Lementaučiznos k., Kazlauskio klojime. Nuteistas. Kalėjo Vorkutoje. Paleistas gyveno Novosibirsko sr., kur ir mirė *m2.LKA27, LYA,A.3,B. 114(16/71), I.161, VA/ŪŽG*

Kveraga (Tveraga) Steponas, Adomo, sl. Švyturys, g. 1928 Litviniškių k., Žaslių vlsč. 1944 mokėsi Kauno amatų mokykloje. Nuo 1946 - A rinktinės 1-o bataliono Jovaro kuopos partizanas, slapukas. Suimtas 1947 12 28 Buckūnų k. Nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Omske, Intoje, Džezkazgane. 1956 paleistas į tremtį Irkutsko sr. 1962 grįžo į Lietuvą. Miręs, palaidotas Elektrėnuose. *APP3,I. 773-784*

Kvietkauskas Jonas, g. 1922 Janionių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 vasaros - DKR partizanas. Žuvo 1944 11 02 Viršuliškių k. kartu su P. Morkūnu-Ridiku ir Medvecku. *LYA, VA/ŪŽGJ.37*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Lajauskas Leonas, g. 1916 Giedraičių vlsč. DKR, B rinktinės Vanago bataliono Uosio būrio partizanas. Žuvo 1945 06 Marguolių k. kautynėse, kartu su B. Šiupieniu, V. Petkevičiumi ir R. Savanevičiumi. Palaikai užkasti Giedraičių žvyruobėse.

Laniauskas Jonas, Juozo, sl. Aušra, g. 1921 Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. 1944 08 29 kartu su M. Savicku suimti sribų kaip besislapstantys nuo mobilizacijos, bet po dviejų dienų pabėgo ir pradėjo organizuoti vietinį partizanų skyrių Vaitkūnų apyl., Strėvos miške. 1944 11 - DKR Geniaus 3-o bataliono (būrio) partizanas, skyriaus vadas, 1945 03 - DKR 4-o bataliono Koto būrio, kuopos 1-o skyriaus vadas, kulkosvaidininkas. Žuvo 1945 06 10. *LYA*

Laniauskas Vaclovas, Juozo, g. Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. 1941 Birželio sukilėlis, Aukštadvario partizanų būrio vadas iki 07 18. Nuo 1944 11 - DKR vietinio M. Savicko būrio partizanas. Suimtas 1944 12 18. Karo tribunolo 1945 01 08 nuteistas. *LYA*

Lapinskaitė Melanija, Vytauto-Berželio sesuo, g. 1919 Stepanavos k., Musninkų vlsč. Nuo 1945 - DKR ryšininkė. Suimta 1946 02, nuteista kartu su broliu. Kalėjo Molotovo sr., Labainiko lageryje. 1949 03 01 paleista. *LYA, A.3, B. 179, I.132*

Lapinskas, sl. Diemedis, Gandro ir Stasio-Meškos brolis, g. 1925 Smeliankos k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 03 - DKR Papūgos partizanas. *VA/ŪŽG*

Lapinskas, sl. Gandras, Stasio-Meškos ir Diemedžio brolis, g. 1923 Smeliankos k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 03 - DKR Papūgos partizanas. *VA/ŪŽG*

Lapinskas Adomas, Jono, sl. Uosis, Algirdo-Audros brolis, g. 1923 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Vilko būrio, 1-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 03 27 Čiobiškyje, užpuolus štabą prieglaudoje, sužeistas nuskendo Neryje. *GIR01/1, I.192, VA/ŪŽG*

Lapinskas Algimantas, g. 1925 Punsko vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 03 Kruonio apyl. Užkastas Gojaus miške bendrame kape. *SA/DK, GIR03/1*

Lapinskas Antanas, sl. Uosis, g. 1920 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1945 Šilonių k. *SA/DK*

Lapinskas Antanas, Jono, sl. Žaibas, g. 1911. A rinktinės 3-o bataliono Serbento būrio partizanas. Žuvo 1946 03 Vačiakonių k., Žiežmarių vlsč. miško valymo operacijos metu. *LYA*

Lapinskas Jeronimas, Jurgio, g. 1927 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 ar 1948 Kaukinės miške. *SA/DK*

Lapinskas Jonas, Prano, g. 1926 Kruonio vnk., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1947 tėviškės sodybos kluone kartu su broliu Juozu, nušauti ir sudeginti. *SA/DK*

Lapinskas Juozas, Prano, g. 1930 Kruonio vnk., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1947 tėviškės sodybos kluone kartu su broliu Jonu, nušauti ir sudeginti. *SA/DK*

Lapinskas Pranas, sl. Lapelis, g. 1917 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1951 Rusių Rago k., Musninkų vlsč.

Lapinskas Pranas, Jokūbo, sl. Senis, g. 1917 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1945 06 24 Vievyje ar Darsūniškio apyl. *SA/DK*

Lapinskas Stasys, sl. Meška, Gandro ir Diemedžio brolis, g. 1926 Smeliankos k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 03 - DKR Papūgos partizanas. *VA/ŪŽG*

Lapinskas Vytautas, Petro, sl. Beržas, Berželis, g. 1920 Stepanavos k./Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Mokėsi Vilniaus mūrinių mokykloje. Padėjo palaidoti 1945 03 27 Čiobiškio prieglaudoje žuvusius partizanus. Nuo 1945 03 28 - DKR, B rinktinės 7-o rajono/apylinkės Bolševiko, Dobilo būrio partizanas, 3-os kuopos 2-o būrio vadas. Paimtas gyvas 1946 02 08 Čiobiškyje, Jono Kudobkos klojime įrengtoje slėptuvėje kartu su A. Kazlausku-Kurmiu. Nuteistas.

Kalėjo Molotovo sr. Žuvo (mirė) 1948 01 14 lageryje. 1948 į Sibirą ištremtas tėvas Petras. *APP3.1.776,77274,1.579-582, LYA,A.3,B. 179,1.129*

Lapinskas Vladas, Jono, g. 1922 Miežonių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 Kaugonių miške. *SA/DK*

Laska Albinas, Viktoro, g. 1929 Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1950.

Laska Feliksas, Kazio, g. 1889 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1946 - B rinktinės rėmėjas. Jo sodyboje 1946-1948 įrengtos B rinktinės ir DKA vado Plieno slėptuvės. 1950 01 26 suimtas. Nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Mordovijos lageriuose. 1954 11 12 paleistas. 1951 10 23 į Tomsko sr., Tugano r., Kanino k. ištremta žmona Emilija su dukra Albina, sūnus tapo partizanu ir žuvo. Ištremtųjų namuose nutarus atidaryti kaimo klubą skaityklą, remontuojant atrasta tuščia slėptuvė. *APP3,1.931*

Laska Feliksas, Felikso, g. 1930 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1946 - B rinktinės ryšininkas. Tremiant šeimą iššoko iš sunkvežimo ir pabėgo. Nuo 1951 10 23 - Skirmanto būrio partizanas. Žuvo 1952 06 16 Valų miške prie Antakalnių k. kartu su A. Stankūnu-Vaiduokliu ir B. Vagoniu-Bijūnu. *LKA27. Antatilčių k. prie Valų k. P. Lunio sodyboje*

Lasota Juozas, sl. Žaibas, g. 1921 Keturakių k., Žaslių vlsč. Mobilizuotas į okupacinę armiją, kariavo fronte. Demobilizuotas. Nuo 1946 05 - A rinktinės 1 -o bataliono Vytenio kuopos Erelio būrio (Žaslių) slapukas. *LYA,B.43204/3*

Latvienė Juzė, Kazio, g. 1903 Pagelašių k., Veprių vlsč., gyv. Mikačių k., Deltuvos vlsč. Nuo 1949 - B rinktinės Kranto būrio rėmėja. Jos namuose 1949-1950 buvo partizanų slėptuvė Versalis. Suimta 1950 09 19. Ypatingojo pasitarimo 1951 02 24 nuteista 10 m. lagerių. Kalėjo Ozernoj lageryje, Taišeto sr. 1956 07 16 paleista grįžo į Lietuvą. Mirė 1992, palaidota Deltuvos kapinėse. *LKA29*

Latvys Bronislavas (Bronius), Jurgio, g. 1932 01 03 Mikačių k., Deltuvos vlsč. Mokėsi Ukmergės gimnazijoje ir mokytojų seminarijoje. Nuo 1949 - B rinktinės Kranto būrio rėmėjas ir ryšininkas. Jo motinos namuose 1949-1950 buvo partizanų slėptuvė Versalis. Suimtas 1950 09 19 Ukmergėje pamokų seminarijoje metu. Ypatingojo pasitarimo 1951 02 24 nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Ozernoj lageryje, Taišeto sr. 1956 06 15 paleistas grįžo į Lietuvą. *LKA29*

Latvys Juozas, sl. Šnekutis, gyv. Mokiugalių k. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1945. *L.Šmigelskas*

Latvys Pranas, Jono, sl. Spraktukas, g. 1922 Pusvaškių k., gyv. Kazokiškių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės 3-o bataliono Beržo būrio, kuopos partizanas. Žuvo 1947 06 18 prie Gruodžių k., miške, sužeistas mirė. Palaidotas ten pat, miške. 1991 perlaidotas į Martinonių kapines. *KSJ. 159*

Latvys Vladas, sl. Šnekutis, gyv. Mokiugalių k. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1945. *L.Šmigelskas*

Laučiūnas Martynas, g. Palomenės mstl. DKR Uosio būrio partizanas, /iš Slabados k.?

Laurušonis Alfonsas, Damino, sl. Šermukšnis, g. 1925 Miežonių k., Kaišiadorių vlsč. DKR Uosio būrio partizanas, 2-o bataliono štabo viršininkas ir 5 LLA apylinkės, DKA štabo spaudos skyriaus viršininkas. Žuvo 1946 03 14 Pyplių k., Stalerūno sodyboje. *SA/DK, LYA,A.18.B. 1/25,1.98*

Laurušonis Algirdas, Petro, sl. Miežis, g. 1928 Miežonių k., Kaišiadorių vlsč. Mokėsi Kaišiadorių gimnazijos 8 klasėje. DKR Morkos būrio partizanas. Žuvo 1945 04 12 Pašulių k.,

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Kardono eiguvoje kartu su kitais 11 partizanų iš Morkos būrio. Palaidotas Pašulių k. kapinėse. 1948 05 22 į Jarcevo r., Krivliako gyv. ištremti seneliai Petras (g. 1869) ir Ona (g. 1872), motina Domicėlė (g. 1904) ir seserys Ona (g. 1930), Danutė (g. 1932), Laimutė (g. 1934). *SA/DK, AOT, APP4.1.594-595*

Laurušonis Jurgis, Kazio, sl. Liūtas, g. 1914 09 11 Aitekonių k., Kaišiadorių vlsč. Baigė 4 gimnazijos klases. LK tarnavo artileristu. Nuo 1945 03 20 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 1-o (Lazdyno) būrio partizanas. *LYA*

Laurušonis Vytautas, Alekso, g. 1928 Skynimų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR ryšininkas ir žvalgas. Suimtas 1945. Geležinkelio Karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. be teisių. Kalėjo Vorkutoje. 1954 paleistas. *LYA, A.3, B. 179, I.603*

Lazauskas Alfonsas, sl. Vytenis, A rinktinės Rimtauto būrio rezervistas. Suimtas 1946 03 12. *LYA*

Laževinskas Pranas, g. Bekštonių k., Žaslių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas 1946 04 19 Žaslių MVD. *LYA*

Leiga Serapinas, g. 1927 Butkūnų k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - Plieno būrio vietinio Darapolio skyriaus partizanas. Žuvo 1944 10 01 Darapolio miške siautimo metu kartu su R. Jakučiu-Nakučiu, M. Saruliu ir J. Baniuliu. Palaidotas Lyduokių kapinėse. *LKA27*

Leikauskas Bronius, Motiejaus, sl. Lokys, g. 1924 Antakalnio/Pentiškių k., Rumšiškių vlsč. DKR Uosio būrio, 2-o bataliono 2-os (Perkūno) kuopos partizanas. Sužeistas paimtas gyvas 1946 07 29. Kalėjo Novosibirske. 1956 paleistas. *SA/DK*

Leikauskas Kazys, Vinco, sl. Samanius, g. 1920 06 24 Medinų k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR, A rinktinės Kirvio kuopos, 2-o bataliono 2-os (Perkūno) kuopos partizanas. Nuo 1946 pabaigoje su padirbtais dokumentais gyveno prie Vilniaus, Bezdonių k., dirbo ūkvedžiu. Suimtas 1948 11 05 Vilniuje, turguje. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Kolymoje, Magadano sr. 1956 08 paleistas ir grįžo į Lietuvą. Mirė 1987 Piniavoje, Panevėžio r. 1948 05 22 į Jeniseisko r., N. Gorodoko gyv. ištremta motina Marcelė (g. 1893) ir sesuo Ona (g. 1919), kita sesuo Adelė (g. 1917) ir tėvas pasislėpė nuo tremties. *SA/DK, APP3, I.891, LKA32*

Leikauskas Zigmas, Vinco, sl. Kurapka, g. 1912 10 10 Pazaliesės k., Kaišiadorių vlsč. Šaulys. Nuo 1945 04 02 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos veikimo (Meškos) būrio partizanas. Paimtas gyvas 1945 09 15 Beištrakių miške. *SA/DK, LYA*

Leita Albinas, Vinco, sl. Omas, g. 1921 Vargulių k., Balninkų vlsč. 1944 slapstėsi nuo mobilizacijos, nuo 09 - B rinktinės Beržo būrio partizanas. 1944 12 įsidarbino Panevėžyje prie geležinkelio. Nuo 1945 03 - vėl partizanas Kurklių šile. Suimtas 1946 09 23 slėptuvėje, Kurklių šile kartu su A. Vaitkūnu-Čiulbučiu. Karo tribunolo 1947 07 13 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Taišeto lageryje. 1955 08 06 paleistas. 1956 grįžo į Lietuvą. Mirė 1987 Kaune. *APP3, I.943, KS, I.149-150*

Leita Vladas, Karolio, g. Vanagų k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 vasarą Lydymo miške prie Vanagų k. *LKA32, KS*

Lekavičius Adomas, g. 1920 Joniliškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio būrio partizanas. Žuvo 1945 Šilonių k. *SA/DK*

Lekavičius Albinas, Petro, Zigmo-Kurapkos, Vytauto ir Juozo brolis, g. 1925 Joniliškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio kuopos partizanas. Žuvo 1946 Gojaus miške prie Kruonio, užkastas ten pat bendrame kape. *SA/DK, GIR03/1*

Lekavičius Aleksas, Juozo-Liepos pusbrolis, g. Avinėlių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Aguonos būrio, 12 01 - 5 orgkuopos (Kaugonių) Vyšnios būrio partizanas. Miręs. *APP4, I.551*

Lekavičius Aleksas, Jono, sl. Siaubas, g. 1919 Joniliškių k., Kruonio vlsč. LK tarnavo priešlėktuvinėje apsaugoje. Nuo 1945 03 12 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. Žuvo 1948 04 17/18 Eigeniškių k. A. Klinkevičiaus sodyboje kartu su A. Visocku-Jovaru ir J. Klinkevičiumi. *SA/DK, LYA, B.43204/2, 1145*

Lekavičius Antanas, Antano, sl. Česnakas, g. Budelių k., Žaslių vlsč. DKR Budelių kuopos partizanas, A rinktinės 1-o bataliono rezervo būrio slapukas. Suimtas. *LYA, F.K-1, A.58, B.P16709-LIAPP3, I.703*

Lekavičius Antanas, Juozo, sl. Šarka, g. 1908 Joniliškių k., Kruonio vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono Balandžio būrio partizanas. Suimtas 1947. Kalėjo Vorkutoje. 1948 paleistas. *LYA*

Lekavičius Juozas, sl. Liepa, Romo brolis, g. 1914 Avinėlių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Aguonos būrio, 12 01 - 5 orgkuopos (Kaugonių) Vyšnios būrio, A rinktinės 5-o bataliono Putino būrio partizanas. Žuvo 1946 12 31 Kaugonių miške. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. *SA/DK, APP4, I.551*

Lekavičius Juozas, Petro, Zigmo-Kurapkos, Vytauto ir Albino brolis, g. 1921 Joniliškių k., Kruonio vlsč. Nuo 1944 07 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio kuopos partizanas. Žuvo 1947 Ažuolynės k. kartu su broliu Zigmu. *SA/DK*

Lekavičius Petras, Petro, g. 1932 Joniliškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio kuopos slapukas-ryšininkas, 4 žuvusių brolių ir sesers partizanų jauniausias brolis. Suimtas 1948 05 pasaloje. Tardytas, paleistas. 1949 04 14 ištremtas į Irkuto sr., Kirovo r. kartu su motina Antanina (g. 1901) ir seserimi Maryte (g. 1929). 1958 grįžo į Lietuvą. *SA/DK*

Lekavičius Romas, Juozo-Liepos brolis, g. Avinėlių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Aguonos būrio, 12 01 - 5 orgkuopos (Kaugonių) Vyšnios būrio, A rinktinės 5-o bataliono Putino būrio partizanas. 1947 su gautais iš DKA štabo padirbtais dokumentais apsigyveno Vilniuje. Suimtas. Miręs. *APP3, I.821/4, I.551*

Lekavičius Vytautas, Petro, Zigmo-Kurapkos, Albino ir Juozo brolis, g. 1923 Joniliškių k., Kruonio vlsč. Nuo 1944 07 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio kuopos partizanas. Žuvo. *SA/DK*

Lekavičius Zigmas, Petro, sl. Kurapka, g. 1922 Joniliškių k., Kruonio vlsč. Nuo 1944 07 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio kuopos Spurgos būrio partizanas. Suimtas 1946 02 18. *LYA, A.3, B.179, I.51*. Žuvo 1947 Ažuolynės k. kartu su broliu Juozu. *SA/DK1912APP3, I.689 g.1908?*

Lekavičiūtė Adelė, Juozo-Liepos ir Romo sesuo, g. Avinėlių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Aguonos būrio, kuopos ryšininkė, *APP3, I.819*

Lekavičiūtė Genė, Petro, sl. Saulutė, g. 1926 Joniliškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio būrio partizanė. Žuvo 1948 05 27 Baltaraištyje prie Pavuolių k. kartu su L. Krasausku-Žalgiriu ir P. Gervicku-Paparčiu. *SA/DK, LYA, GIR03/1*

Lekavičiūtė Janina (Janė), sl. Žibutė, Antano-Česnako sesuo, g. Budelių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR Klajūno būrio, Budelių Jovaro kuopos ryšininkė. *LYA, F.K-1, A.58, B.P16709-LIJ.98, APP3, I.703/4, I.579*

Lengerdas Antanas, sl. Jokeris. Nuo 1945 - B rinktinės štabo būrio partizanas. Žuvo 1947 06 01 Prauslių k. kartu su M. Dūda-Kardu ir F. Jutu-Bimba. Palaikai užkasti Vidiškėse.

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Lenkaitis, sl. Žiedas, Nuo 1945 05 - B rinktinės Šibailos-Bagdono būrio skyriaus vadas. *LYA, A.8,B.26/1,1.229*

Leonavičius Bernardas, Motiejaus, g. 1908 Peliūnų k., Semeliškių vlsč. Nuo 1944-DKR vietinio būrio, A rinktinės Don Kichoto būrio partizanas. Žuvo 1945 03 Strėvelės raiste slėptuvėje, apsuptas susisprogdino. *SA/DK g.1910?*

Lesnickas Kazimieras, Kazio, Prano-Ažuolo brolis, g. 1916 Kemaviškių k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 02 - DKR 2-o bataliono 2-o būrio (Svyrūnėlio) partizanas. Registravosi. Suimtas 1946. Išvyko gyventi į Lenkiją. *LYA,F.K-1,A.58,B.41893/3, A.3,B.179,1.235*

Lesnickas Pranas, Kazio, sl. Ažuolas, lenkų tautybės, Kazimiero brolis, g. 1913 Maižiškių k., gyv. Kemaviškių k., Jonavos vlsč. Siuvėjas. Nuo 1945 02 - DKR 2-o bataliono 2-o būrio, 2-os orgkuopos (Svyrūnėlio) partizanas ryšininkas su bataliono vadu S.Rudžioniu-Vėju, kartu kuopos vado pavaduotojas. Slėptuvėje brolio ūkyje laikė radijo imtuvą klausydavo ir perduodavo informaciją. Suimtas 1946 01 26, tardyme neprisipažino, kalintas Vilniuje. Ypatingojo pasitarimo 1947 1115 nuteistas 8 m. lagerio. Kalėjo Pečoros ir Karagandos lageriuose. Paleistas liko dirbti plėšiniuose Kustanajuje. *LYA,F.K-1,A.58,B.41893/3*

Lesnikauskas Česlovas, Mykolo, sl. Ažuolas, g. 1924 Didžiokų k.. Giedraičių vlsč. 1944 rudenį mobilizuotas į okupacinę kariuomenę, kovojo fronte. 1945 05 iš kariuomenės pasitraukė pas partizanus. B rinktinės Voldemaro, Vėtros būrio partizanas. Žuvo 1948 12 24 Padvarių k. A. Simanavičiaus sodyboje kartu su K. Dabužinsku-Plienu. *GP*

Leščinskas Albinas, Kazio, g. 1923 Kasteriškių k., Žiežmarių vlsč. Dirbo Rusonių pradinės mokyklos vedėju. Nuo 1944 rudens - DKR, A rinktinės 2-o bataliono Meškos kuopos rėmėjas. Saugojo radijo siųstuvą Suimtas 1945 10. Nuteistas. Kalėjo Džezkazgano lageryje. 1956 paleistas. *LYA,A.3,B. 179,1.526 Kaspariškių?*

Leščius Ignas, Antano, sl. Dėdė Šalteškėnis, g. 1905 1101 Mokylių k., Alantos vlsč. 1924 baigė Utenos „Saulės“ mokytojų kursus. 1925-1940 dirbo Molėtų pradžios mokyklos mokytoju. 1941 - 1944 - Skiemonių valsčiaus viršaitis. Nuo 1944 - partizanas, B rinktinės štabo Agitacijos ir propagandos skyriaus, 1948 03 01 - DKA štabo Informacinio ir spaudos skyriaus viršininkas. 1946-1949 redagavo „Tėvynei šaukiant“. Žuvo 1949 07 12 Kurklių šile prie Užušilių Nemuno slėptuvėje kartu su 6 partizanais. Palaikai išniekinti Kurkliuose. 1989 perlaidoti į Viliaudiškių k. kapines, Kurklių apyl. *LYA,A.3,B.328,1.58, LKA32, KS,1.191-192*

Levickas Ignas, Igno, sl. Svirplys, Vinco-Bado brolis, g. 1918 Civiškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR 3-o bataliono Aguonos kuopos Pirato būrio partizanas. Suimtas 1945. Kalėjo Vorkutoje. 1955 paleistas. *SA/DK, LYA,A.3,B.179,1.507*

Levickas Ignas, Petro, g. 1891 Civiškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944-DKR Kaugonių apylinkės (Aguonos rajono) ryšininkas ir rėmėjas, sūnų partizanų Igno-Svirplio ir Vinco-Bado tėvas. Suimtas 1945. Geležinkelio Karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. be teisių. Kalėjo Taišete. 1955 paleistas. *LYA,A.3,B.179,1.603*

Levickas Jonas, Igno, sl. Vėjelis, g. 1920 Civiškių k., Žaslių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas 1947. Kalėjo Norilske. 1955 paleistas. *SA/DK*

Levickas Pranas, g. Civiškių k., Žaslių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo namuose. *SA/DK*

Levickas Steponas, Vinco, g. 1908 Lubakos k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1948 - A rinktinės rėmėjas, jo sodyboje 1948-1949 įrengta V. Janavičiaus-Šerno slėptuvė. Suimtas 1949 08 25, po kratos atradus slėptuvę su ginklais ir dokumentais. Ypatingojo pasitarimo 1112 nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Rečnoj lageryje, Vorkutoje. 1956 06 01 paleistas. *LYA,B.35241/3*

Levickas Vincas, Igno, sl. Badas, Igno-Svirplio brolis, g. 1928 Civiškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR 3-o bataliono Aguonos kuopos partizanas. Suimtas 1945 10. Geležinkelio karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. be teisių. Kalėjo Vorkutoje. 1954 paleistas. *SA/DK, LYA,A.3,B. 179,1603*

Levickas Viktoras, Juozo, g. 1928 Pūstakiemio k. DKR ryšininkas. Suimtas 1945. Geležinkelio karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. be teisių. Kalėjo Uchtoje. 1954 paleistas. *LYA,A.3,B.179,1.603 Bernardinkos*

Levickas Zigmas, Jono, sl. Meška, g. 1920 Civiškių k., Žaslių vlsč. DKR 3-o bataliono Aguonos kuopos partizanas, Pirato kuopos vado pavaduotojas. Registravosi 1945 10 ir suimtas. *LYA,A.3,B.179,1.7, LYA Jonas?*

Lėlis Vincentas (Vincas), Jono, g. 1928 Gegužinės k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR 2-o bataliono 1-os (Sūkurio) kuopos partizanas. 1945 vasarą suimtas, paleistas. 1946 suimtas antrą kartą, paleistas. Lagerių išvengė. Mirė 1971. Palaidotas Bučionių k. kapinėse. *LYA,A.3,B.179,1.221, APP3J. 716*

Lėlytė Elena, Jono, g. 1927 Gegužinės k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR 2-o bataliono 1 -os (Sūkurio) kuopos ryšininkė. Suimta 1946. *LYA,A.3,B.179*

Liatukas Alfonsas, Vinco, sl. Zabarauskas, g. Alsėdžių vlsč., Telšių aps. 1944 pavasarį prievarta mobilizuotas statybos darbams Rytų Prūsijoje. 1944 rudenį pateko į rusų filtracijos lagerį. 1945 02 gabenant kalinius į Rusiją, Vilniaus geležinkelio stotyje pabėgo ir Semeliškių vlsč. ištojo į DKR 4-o bataliono Serbento būrį. Vėliau - A rinktinės 3-o bataliono Tarzano būrio partizanas. Suimtas 1946 12 pabaigoje Žydiškių k. pas Povilą Venslauską, slėptuvėje kartu su I. Vitu-Sakalu ir P. Šabūnu-Tarzanu. *LYA,A.58,B.36409,1.183*

Liaudanskas Jonas, Leono, sl. Klevelis, g. 1924 Pakruojo vlsč., gyv. Varniuose, Telšių aps. Tarnavo vokiečių kariuomenėje priešlėktuvinėje apsaugoje. 1944 04 gavęs atostogų atgal negrįžo, slapstėsi Pagirgždutės k. LLA narys. 1944 pabaigoje slapstėsi Kaune. Nuo 1945 03 - DKR štabo apsaugos būrio partizanas. Suimtas 1945 05 05 Kaune. *SA/DK*

Liauš Hans, sl. Gansas, Hansas, vokietis. Leitenantas. Nuo 1944 - DKR partizanas, būrio vadas. Žuvo 1945 07 18 Genių k., Vievio vlsč. *SA/DK, APP3,1.689, LYA,A.3,B. 179,1.355*

Lietuvninkas Jonas, g. 1926 Rumšiškių mstl. A rinktinės Saulės būrio partizanas. Žuvo 1945 žiemą prie Kapitoniškių k. *SA/DK*

Lipnickas Steponas, Kazio, sl. Narsuolis **I**, g. 1926 Mijaugonių k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1944 09 09 - DKR 4-o bataliono, A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas, kulkosvaidininkas. Suteiktas partizanų grandinio laipsnis. Žuvo. *LYA,B.43204/2,1.145*

Lisanka Algirdas (Algis), sl. Siaubas, g. 1925 02 30 Masiulių k.. Želvos vlsč. 1944 02 - VR karys, mokėsi Marijampolės karo mokykloje. Nuo 1944 08 - vietinio partizanų skyriaus organizatorius, slapukas. 10 17 - išsidarbino mokytoju Ambražiškių pradžios mokykloje, Giedraičių vlsč., gyv. Siaudžių k. Verbuojamas MGB išdavinėti, išėjo į kariuomenę, 12 24 vežamas į Jarcevaįš ešelono pabėgo. Nuo 1945 02 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas, raštvedys. Sužeistas paimtas gyvas 1946 05 30 Masiulių k. Kalėjo Karagandos lageryje. Grįžo į Lietuvą. *APP4,1.520-536, KSJ. 146*

Lisauškaitė Pranciška, Jono, Juozo-Erelio ir Petro-Perkūno sesuo, g. 1927 Pamusių k. Musninkų vlsč. DKR Erelio būrio ryšininkė. Suimta 1946. Nuo kankinimų mirė 1947 (kalėjime?). *GIR01/1,1.196, VA/ŪŽG*

Lisauskas Albinas, Motiejaus, sl. Putinas, g. 1925 Janonių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. 1945 registravosi. *VA/ŪŽG*

DKA LAISVES KOVOTOJŲ VARDYNAS

Lisauskas Algimantas Kazys, g. 1926 Barevičių k., Kruonio vlsč. 1944 baigė Kaišiadorių gimnaziją. 03-05 - VR karys, Marijampolės karo mokyklos kariūnas, LLKS, LLA narys. Mokėsi Kauno universitete. Nuo 1946 - A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio būrio partizanas. Suimtas 1947 04 29. Nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Kolymoje, Magadane. Paleista, 1958 grįžo į Lietuvą. Mirė 1999 Vilniuje, palaidotas Saltoniškių kapinėse.

Lisauskas Boleslovas (Balys), Adolfo, sl. Durtuvas, g. 1926 Pamusių k. Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. 1945 06 registravosi kaip vengęs mobilizacijos. Suimtas 1947 03 26, Ypatingojo pasitarimo 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. teisių apribojimo. Kalėjo lageryje. 1956 05 20 paleistas į tremtį Igarkoje. 1967 grįžo į Lietuvą *GIROI/1,1.196, VA/ŪŽG*

Lisauskas Bronius, g. Pamusių k. Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. 1945 registravosi. Suimtas. Nuteistas. *GIROI/1,1.196, VA/ŪŽG*

Lisauskas Feliksas, sl. Žibutė, g. Pamusių k. Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. *GIROI/1,1.196, VA/ŪŽG*

Lisauskas Jonas, Vinco, sl. Katinas, g. 1926 Burniškių ar Steponavos k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio, B rinktinės Dobilo būrio partizanas. Žuvo 1946 06 15 Darvydų miške (prie Leščiūnų k.) kartu su V. Morkūnu-Sarūnu ir S. Jakučiūnu-Jėga. Palaikai išniekinti Gelvonuose, užkasti prie kapinių. *LYA, APP3,1. 786, VA/ŪŽG 06d*

Lisauskas Juozas, Jono, sl. Erelis, Petro-Perkūno ir Pranciškos brolis, g. 1918 Pamusių k. Musninkų vlsč. Musninkų policininkas. Nuo 1944 11 - DKR vietinio būrio vadas. 1945 07 registravosi Musninkų NKVD, atidavė šautuvą bet visus savo būrio ginklus paslėpė. Suimtas 1945 09. 1948 05 22 į Igarką ištremti tėvai Jonas ir Aurelija, brolis Steponas, seserys Elena, Marytė ir Aleksandra. *LYA, A.8, B. 10/38,1.113, B.27/4,1.205, VA/ŪŽG*

Lisauskas Martynas, sl. Žaibas, g. 1905 Labūnavos k., Gelvonų vlsč. DKR, A rinktinės Dobilo būrio partizanas. Žuvo 1949 02 09 Darvydų miške. Slapta palaidotas Juknių kapinėse. *APP3,1.786, LKA22, LYA, A.8, B.27/5,1.36, VA/ŪŽG*

Lisauskas Petras, Jono, sl. Perkūnas, Juozo-Erelio ir Pranciškos brolis, g. 1923 04 25 Pamusių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio vado pavaduotojas. 1945 07 registravosi be ginklo Musninkuose. Suimtas 1947 04 03. Nuteistas 20 m. lagerių. Kalėjo Vorkutlage. 1954 paleistas į tremtį Igarkoje. 1957 07 29 grįžo į Lietuvą Miręs. *GIROI/1,1.196, VA/ŪŽG*

Lisauskas Stasys, Adolfo, sl. Danyla, g. 1923 Pamusių k. Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio, B rinktinės Slyvos kuopos Kerniaus būrio partizanas. Suimtas 1946 09 05, užverbuotas agentu „Bojec“ ir pasiūstas pas Karabiną. 1947 04 12 vėl suimtas. Nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo. 1955 08 20 paleistas į tremtį. 1956 paleistas. *GIROI/1,1.196, LYA, VA/ŪŽG*

Lisauskas Steponas, sl. Lapas, g. Pamusių k. Musninkų vlsč. Nuo **1944 11** - DKR Erelio būrio partizanas. *GIROI/1,1.196, VA/ŪŽG*

Liškauskaitė Viktorija, Juozo, sl. Snaigė, B rinktinės Dakto būrio ryšininkė. Suimta. *LYA/TRMA*

Liškauskas Alfonsas, Adolfo, sl. Ažuolas, Rugys, Stasio-Dariaus brolis, gyv. Šmotiškių k., Molėtų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas, 1945 04 22 - Žaibo būrio vadas. 1945 registravosi. *LKA33, L.Šmigelskas*

Liškauskas Maniukas, sl. Šernas, g. Berzgainių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio Šturmo skyriaus, 1-o bataliono 3-o rajono Šturmo būrio partizanas. Paimtas gyvas 1950 01 18 Berzgainių k. slėptuvėje pas A. Matijošių; kartu buvę Gluosnis ir Diemedis nusišovė. Kalėjo Irkutsko lageryje. *APP4, I.444*

Liškauskas Nikodemas, Nikodemo, sl. Beržas, g. 1915 03 05 Balninkų mstl. LK puskarininkis. Šaulys. 1941 Birželio sukilimo dalyvis. 1944 02-05 - VR karys. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio 4-o skyriaus, 1945 - Plieno grupės būrio, 1946 - 3-o bataliono kuopos, 5-o bataliono būrio vadas. Žuvo 1947 01 10 Rundžių k., Žemaitkiemio vlsč., A. Stričkos sodyboje kartu su Z. Žukausku-Plaktuku, V. Raugalu-Žilvičiu ir B. Miškiniu-Kardu. Palaikai išniekinti Vidiškiuose. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27/30/32, LYA, A.8, B.26/1, I.243, KS, I. 112-113 27?*

Liškauskas Stasys, Adolfo, sl. Darius, Alfonso-Rugio brolis, gyv. Šmotiškių k., Molėtų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1945 04 22 Žardinių mūšyje, Vilijočių k. *LKA33, L.Šmigelskas*

Liukamas Petras, Vlado, g. Žemaitkiemio vlsč. Šaulys. 1941 Birželio sukilėlis, Lyduokių būrio partizanas. Nuo 1944 07 - Plieno būrio partizanas. Suimtas. Karo tribunolo 1945 06 21 nuteistas 15 m. katorgos ir 5 m. tremties. Kalėjo Norillage, Krasnojarsko kr. *LKA30*

Liukamas Vladas, g. Žemaitkiemio vlsč. Medinų miško eigulys. Šaulys. 1941 Birželio sukilėlis, Lyduokių būrio partizanas. Nuo 1944 07 - Plieno būrio partizanas. *LKA30*

Liutkevičiūtė Paulina, Antano, g. 1928 Senadvario k. B rinktinės Dobilo būrio ryšininkė-rėmėja. Suimta 1950 05 12. Karo tribunolo 1951 01 20-21 nuteista 10 m. lagerių ir 5 m. be teisčių. *VA/ŪŽG, LKA22*

Liutkus Steponas, Prano, sl. Kurapka, g. 1922 Liepkalnio k., Židikų vlsč., Mažeikių aps. Nuo 1945 04 10 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. *LYA, B.43204/2, I.145*

Lizūnas Jonas, Stanislovo, sl. Žvirblis, Juozo-Varno brolis, g. Tauropiškio k., Šešuolių vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Sužeistas suimtas 1945. Nuteistas 25 m. Kalėjo Vorkutoje. Grįžo į Lietuvą. Miręs. Palaidotas Raseiniuose. *LKA27*

Lizūnas Juozas, Stanislovo, sl. Varna, Varnas, Jono-Žvirblio brolis, g. 1920 Tauropiškio k., Šešuolių vlsč. 1944 - VR karys. Nuo 1944 vasaros - Plieno būrio partizanas. Žuvo 1944 (1945) rudenį. *LKA27*

Logminas Juozas, Vinco. Nuo 1945 - DKR štabo apsaugos būrio partizanas. Suimtas 1945. Geležinkelio karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas sušaudyti. *LYA, A.3, B.179, I.603*

Lopajevas Ignatas, g. 1895 Mikancų k., Jonavos vlsč. Vietinis rusas, Kovo sesers vyras. Dirbo apylinkės pirmininku. Nuo 1945 - DKR Žvirblio būrio, 6-o bataliono patikimas rėmėjas ir žvalgas, slapukas. Jo brolis Pilypas (g. 1903) irgi nuo 1946 - rėmėjas, savo namuose 1947 gydė sužeistą A. Janušauską-Varpą. *L YA, B.12953/3, I.19,30*

Lučiūnas (Lučinskas) Bronius, Jono, sl. Juodas, g. Pamusių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. 1945 registravosi. *GIR01/1, I.196, VA/ŪŽG*

Lukauskaitė Vanda, sl. Gegutė, B rinktinės Šarūno būrio ryšininkė-rėmėja. *APP3, I.1006*

Lukoševičienė Stasė, Kazio, g. 1906 Slabados k., Veprių vlsč. B rinktinės 4-o bataliono (rezervinio) ryšininkė rėmėja. Lukoševičių namuose buvo bataliono štabas. Suimta 1947 08 30, kartu su vyru Stasiu bei dukra Janina, išduoti Galijoto. Ypatingojo pasitarimo nuteista 10 m. lagerių. Kalėjo. 1956 06 30 paleista. 1956 grįžo į Lietuvą. Mirė ir palaidota Ukmergėje. *LYA, F.K-I, B.41911/3*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Lukoševičius Bronius, Igno, sl. Dragūnas, g. 1912 m. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1946. *LKA27 ar 1947?*

Lukoševičius Edvardas, g. 1915 Obelių k., Ukmergės vlsč. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Suimtas, teistas, žuvo autoavarijoje. *LKA27*

Lukoševičius Jonas, Aleksandro, g. 1926 Bertešiūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1946 - A rinktinės Arklio kuopos rezervistas. Registravosi 1947 03 27 kaip pagrindinės organizacijos narys. *LYA, A.8, B.10/38, 1.28; A.3, B.954, L1*

Lukoševičius Juozas, sl. Klevas, g. 1919 Gerų Vakarų k., Kaišiadorių vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1945 10 10 kartu su tėvu, kalėjo Kemerove. 1955 paleistas. *SA/DK*

Lukoševičius Justinas, Stepas, g. 1910 Ruklos k., Jonavos vlsč. 1941-1944 tarnavo pagalbinėje policijoje, saugojo Gaižiūnų poligoną. Nuo 1945 04 - DKR 2-o bataliono Syrūnėlio kuopos partizanas. 1945 08/09 registravosi kaip besislapstantis. Suimtas 1946 02 10. Nuteistas. Paleistas grįžo į Lietuvą. *LYA, F.K-1, A.58, B.41893/3, A.3, B.179, 1.583*

Lukoševičius Stasys, sl. Lakūnas, g. 1905 Slabados k., Veprių vlsč. B rinktinės 4-o bataliono (rezervinio) vado pavaduotojas. Jo namuose buvo bataliono štabas. Suimtas 1947 08 30, kartu su žmona Stase bei dukra Janina, išduoti Galijoto. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo. 1955 paleistas. 1956 grįžo į Lietuvą Mirė ir palaidotas Ukmergėje. *LYA*

Lukoševičius Vacys, V. Krilavičiaus-Vytenio pusbrolis, Nuo 1944 11 - DKR vietinio būrio partizanas, slapstėsi. *APP3, 1.831*

Lukoševičiūtė Janina, Stasio, g. 1930 Slabados k., Veprių vlsč. B rinktinės 4-o bataliono (rezervinio) štabo sekretorė. Jos tėvų namuose buvo bataliono štabas. Suimta 1947 07 14, Ypatingojo pasitarimo nuteista 8 m. lagerių. Kalėjo. 1954 07 28 paleista. Grįžo į Lietuvą. *LYA, F.K-1, B.41911/3*

Lukošius (Lukošiūnas) Povilas, Juozo, sl. Šarūnas, g. 1916 Barboriškių k., Veprių vlsč. B rinktinės 4-o bataliono (rezervinio) slapukas. Suimtas 1947 08 11 Ukmergės MGB. Kalėjo Vorkutoje. 1956 05 30 paleistas. *LYA*

Lukošiūtė Antanina, Stasio, g. 1917. A rinktinės Trenksmo būrio ryšininkė. Suimta 1946 pradžioje. *LYA*

Lukša Aleksas, g. Šilankos k., Gelvonų vlsč. Policijos vachmistras. Nuo 1944 rudens - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *LYA, SA/DK, GIR98/2, 1.150, VA/ŪŽG Mančiušėnų/Šančiškių k.?*

Lukša Alfonsas, Prano brolis?, g. Šilankos k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *V.Alekna, LKA22 Mančiušėnų/Šančiškių k.?*

Lukša Aloyzas, sl. Plienas, Juozo, Jurgio ir Prano brolis, g. Šilankos k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 09 - vietinio Mančiušėnų būrio vadas, DKR Slyvos būrio partizanas, vietinio. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *VA/ŪŽG, LKA22 Mančiušėnų k. ?*

Lukša Juozas, Aloyzo-Plieno, Jurgio ir Prano brolis, g. Šilankos k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Sudegę palaikai slapta palaidoti Upninkų kapinėse. *VA/ŪŽG Mančiušėnų k.?*

Lukša Jurgis, Aloyzo-Plieno, Juozo ir Prano brolis g. Mančiušėnų k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 rudens-DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *VA/ŪŽG*

Lukša Kazys, Jono, g. 1909 Mančiušėnų k., Gelvonų vlsč. DKR Griausmo būrio partizanas. Registravosi, bet palaikė ryšius su Trenksmu. Suimtas. *LYA,B.34650/3,I.13*

Lukša Pranas, Aloyzo-Plieno, Jurgio ir Juozo brolis, g. Šiliankos k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *VA/ŪŽG, LKA22 Mančiušėni(k.?)*

Lunevičius Kazys, sl. Puntukas. A rinktinės 4-o bataliono Šarūno, Vytenio būrio partizanas. *LYA/TRMA*

Lunys Albinas, Kazio, g. 1930 Kurėnų k., Deltuvos vlsč. B rinktinės 5-o bataliono (Stiklo) 4-os kuopos partizanas. Žuvo 1949 05 18 Kurėnų k. (Keručio dv.) kartu su V. Gipu-Liūtu ir Urbonu-Gediminu. Palaikai išniekinti Ukmergės MGB arklidėje. *LKA27, Jonas Gipas*

Lvovas Borisas (**Lvov** Boris), sl. Borisas, Barysas. Rusų kariuomenės leitenantas, lakūnas. Pasitraukęs, slapstėsi. Nuo 1945 rudens - A rinktinės 2-o bataliono Dobilo būrio partizanas. Parašė atsisaukimą rusų kareivius, aiškindamas savo pasirinkimo priežastis. Žuvo 1946 06 06 16, sužeistas mirė *miške*. *LYA,A.3,B. 179, VA/ŪŽG, APP3,I.779-780*

Macijauskas Pranas, Leono, sl. Aitvaras, Vaclovo-Žirgelio brolis, g. 1917 Talkudažių k., Panoterių vlsč., gyv. Astraukos k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR štabo apsaugos būrio, Slyvos kuopos partizanas. Paimtas gyvas 1950 01 28 Astraukos dv. kartu su V. Žitkevičiumi-Akmenėliu. Nuteistas mirti ir 1951 05 sušaudytas. *SA/DK, LKA22, VA/ŪŽG Macijauskas* Vaclovas (Vacys), Leono, sl. Žirgelis, Prano-Aitvaro brolis, g. 1919 Talkudažių k., Panoterių vlsč., gyv. Astraukos k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR štabo apsaugos būrio, Slyvos kuopos partizanas, 1945 - būrio vadas, 1946 pradžios - A rinktinės štabo narys, B rinktinės Dobilo būrio partizanas. Suimtas 1950 05 12 Čiobiškyje kartu su Dobilu ir Medžiotu. 1951 01 17 nuteistas mirti ir 05 17 sušaudytas. *SA/DK, LYA, GIR98/2,I. 146, LKA22, VA/ŪŽG*

Maciulevičius Antanas, Juozo, g. 1902 Migonių k., Kruonio vlsč. Ūkininkas. „Naujo Gyvenimo“ kolūkio pirmininkas. Nuo 1950 - Skroblo būrio partizanų rėmėjas. Žuvo 1953 04 12 savo namuose Migonių k., Kruonio vlsč., nužudytas smogikų kartu su A. Beliausku-Dobilu ir A. Matiku-Skroblu. *LYA,A.3,B.1045,I.179*

Maciulevičius Pranas, g. 1921 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. Darsūniškio šaulių būrio vadas. 1944 partizanų organizatorius ir būrio vadas. Žuvo 1944 Gojaus miške, užkastas bendrame kape. *SA/DK, GIR03/I*

Maciulevičius Stepas, Kazio, g. 1919 Balceriškių k., Žiežmarių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 pradžioje Kaukinės miške slėptuvėje. *SA/DK*

Maciulevičius Vytas, sl. Aldona, Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono partizanas. *LYA,A.3,B.179,I.363*

Mackelaitė Apolonija, Petro, sl. Rugiagėlė, g. 1923 Kurėnų k., Deltuvos vlsč. Nuo 1945 04 - pagrindinio merginų „Aušros“ būrelio narė, B rinktinės Stiklo būrio ryšininkė. Palaikė ryšius tarp DKA B rinktinės, Vyties ir Tauro apygardų. Nuo 1946 gyveno svetima Veronikos Ališauskaitės pavarde. Suimta 1949 04 15 Ukmergėje, išduota agento „Sokolovo“. Nuteista

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

25 m. lagerio ir 5 m. be teisių. Kalėjo Steplage, Kengyre, Karagandos sr. Grįžo į Lietuvą. *Purlienė: Vaclovo Purlio žmona. APP3, KS, I.197*

Mackevičius, sl. Margis, g. Trakinių k., Kurklių vlsč. B rinktinės Girininko būrio partizanas. Žuvo 1946 Anykščių apyl., prie Šventosios upės kartu su broliais Kuktomis, Nečiūnu-Tarzanu ir dar dviem partizanaais.*APP3, I.967*

Mackevičius Edmundas, g. Trakinių k., Kurklių vlsč. B rinktinės Aro padalinio partizanas 1944 09. *LYA, A.3, B.2/6, I.87*

Mackevičius Napalys, g. Trakinių k., Kurklių vlsč. B rinktinės Aro padalinio partizanas 1944 09. *LYA, A.3, B.2/6, I.87*

Mackela Alfonsas, Simono, sl. Katinas, B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo Alionių miške, dengdamas atsitraukiančius bendražygius sužeistas susisprogdino. *LKA27*

Mackonis Pranas. Nuo 1945 pavasario - B rinktinės Voldemaro, Vėtros būrio partizanas. Suimtas 1950 04 01 Skrebulių k. *GP*

Mačiulienė, sl. Teta, gyv. Trakų k., Jonavos vlsč. 1946 Žilvičio būrio ryšininkė. *LYA*

Mačiulis Jeronimas, g. 1916 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. Darsūniškio mokytojas. DKR Saulės būrio skyriaus vadas nuo 1945 04. Suimtas 1945 08 Kaune, nurodė ryšininką Petrą Matulaitį, kuris slapta užverbuotas ag. „Matulu“ išdavė būrį: Užgirėlio miške 1945 09 žuvo 6 ir suimti 3 partizanai. *LYA*

Mačiulskas Jokūbas (Kubas), Prano, sl. Jurginis, g. 1920 Klenaukos k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 03 25 - DKR 4-o bataliono, A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. Žuvo 1947 03 03 Kaukinės miške. *LYA, A.3, B. 179, I.363, B.43204/2, I.145, SA/DK, APP3. I.719*

Mačiulskas Kazys, Prano, sl. Garbūzas, g. 1919 Klenaukos k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono, A rinktinės 3-o bataliono Balandžio būrio partizanas. Žuvo 1948 Kaukinės miške. *Z. YA, A.3, B. 179, I.363, SA/DK, APP3, L 719*

Majauskas Mykolas, sl. Žalgiris, g. 1905 Gursčių k., Šešuolių vlsč./Berzgainių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 01 17 - B rinktinės būrio, 05 - 3-o bataliono būrio vadas. Žuvo 1945 12 03 Virbalų k. Palaikai išniekinti Želvoje ir užkasti žvyrdubėse. *APP3, I.923/4, I.521, 537, LYA, A.3, B. 179, I.517, KSJ.137*

Makarevičius Jonas, Jono, g. 1918 Vindziulių k., Kietaviškių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas. Žuvo (mirė) 1949 Vorkutos lageryje. *SA/DK*

Makarevičius Povilas. A rinktinės Žvirblio būrio partizanas. Žuvo prie Panemunės.

Makarevičius Vaclovas (Vacys), Vinco, g. Milžinų k., Rumšiškių vlsč. Tarnavo Rumšiškėse stribu. DKR Meškos būrio ryšininkas-žvalgas. Suimtas 1947 01 14. Nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Norilske. *APP3, I.903-904, LYA*

Makarevičiūtė Ona, sl. Narsutė, g. 1916 Petrogrado k., Pažaislio vlsč. A rinktinės Žvirblio būrio ryšininkė. Suimta 1947 06 26, nuteista 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Paleista, 1951 grįžo į Lietuvą. *AOT*

Makarevičiūtė Veronika, Juozo, sl. Žibutė, g. 1924 Petrogrado k., Pažaislio vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės Žvirblio būrio ryšininkė, spaudos platintoja. Suimta 1946 02 02. *AOT*

Malakauskas, sl. Akmuo, DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Žuvo 1945 06 18/19 tarp Lauzgėnų ir Tolkiškių k. *LYA, A.3, B. 179, I.30, 362*

Maleckas Antanas, g. S. Trakuose, Trakų vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės Don Kichoto būrio partizanas. Žuvo 1945 05 26/28 Peliūnų k. *SA/DK*

Maleckas Boleslovas (Boliųs), g. 1917 S.Kietaviškių k., Kietaviškių vlsč. DKR rėmėjas. Žuvo 1945 suėginus sodybą kartu su žmona ir dukterimis Gene (g. 1928) ir Jadvyga (g. 1930). *SA/DK*

Maleckas Kostas, sl. Auksinukas, g. Andriūnų k., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 10 21 Kalviuose. *SA/DK*

Malerūnaitė Jadvyga, Vaclovo, sl. Kūtelė, g. 1928 Kernaviškių k., Gelvonų vlsč. DKR Trenksmo būrio ryšininkė. Suimta 1945 09. *LYA*

Malinauskas Alfonsas, g. 1926 Žydiškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės Saulės būrio V. Sodaičio-Meškos rezervinio skyriaus slapukas. Suimtas 1946 12 25. *SA/DK*

Malinauskas Vladas, sl. Stipruolis, g. 1920 Dainavos k., Žaslių vlsč. A rinktinės Arklio kuopos partizanas. Suimtas 1946. Kalėjo Taišeto lageryje. 1955 paleistas.

Malūnavičius Motiejus, g. 1925 Paparčių k., Žaslių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 miške prie Bekštonių k. *SA/DK*

Malūnavičius Zigmas, Tomo, sl. Lokys, g. 1906 Bekštonių k., Žaslių vlsč. Dainavos miško eigulys. Nuo 1945 05 - DKR Klajūno būrio ryšininkas ir rezervu partizanas. Suimtas 1945 10 03. *LYA, A.8, B. 10/37, I.22*

Malūnavičienė Anastazija (Nastė), sl. Lelija, g. Dainavos k., Žaslių vlsč. DKR Jovaro būrio ryšininkė. Liko neišaiškinta. *APP3, I. 797*

Mangevičius Kazys, g. Molėtų vlsč. 1947-1952 - B rinktinės Žalčio? būrio partizanas. *L.Šmigelskas*

Marcinauskaitė Janina, Leonardo, sl. Neužmirštuolė, Stasio, Vlado-Tauro ir Juozo-Plutos sesuo, g. 1927 Čiobiškio mstl., Musninkų vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR Vilko kuopos ryšininkė. Suimta 1945 03 27 užpuolus 5 LLA apylinkės štabą Čiobiškio prieglaudoje. Nuteista 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Komijos, Magadano sr. lageriuose. 1954 10 paleista į tremtį Magadano sr., Madauno k. 1956 11 grįžo į Lietuvą. Mirė 1997 09 Panevėžyje. *GIR01/I, I.192, VA/ŪŽG, I. 82, APP4, I. 584-586 Daniimienė*

Marcinauskas Juozas Vytautas, Leonardo, sl. Pluta, Stasio, Vlado-Tauro ir Janinos-Neužmirštuolės brolis, g. 1912 Čiobiškio mstl., Musninkų vlsč. Tarnavės LK. Giedraičių bažnyčios vargonininkas. 1944 02-05 - VR karys, 07 su Žaliuoju Velniu pradėjo organizuoti DKR. Nuo 1945 02 05 - 5 LLA apylinkės štabo viršininko padėjėjas ir štabo raštininkas, laikraščio „Laisvės keliu“ leidėjas. Žuvo 1945 03 27 užpuolus štabą Čiobiškio prieglaudoje kartu su J. Markuliu-Vaiduokliu ir M. Tveraga-Aru. Palaikai numesti prie kapinių tvoros, o naktį karste palaidoti Čiobiškio kapinėse. *VA/ŪŽG, I.82, KK296*

Marcinauskas Stasys, Leonardo, sl. Pašvaistė, Juozo-Plutos, Vlado-Tauro ir Janinos-Neužmirštuolės brolis, g. 1918 Čiobiškio mstl., Musninkų vlsč. Dirbo Čiobiškio bažnyčios zakristijonu, dėl sveikatos (sirgo tuberkulioze) turėjo atleidimą nuo kariuomenės. 1944 07 su Žaliuoju Velniu pradėjo organizuoti DKR. Nuo 1944 12 01 - rinktinės štabo ryšių viršininkas, saugojo DKR archyvą. Suimtas 1945 06 12. Tardymo metu viską neigė, kratos metu archyvo nerado. Nepaisant neprisipažinimo, Karo tribunolo 09 17 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. teisių apribojimo. Žuvo (mirė) lageryje. *VA/ŪŽG, I.82, SA/DK, LYA.B.9912/3, B.8706/3*

Marcinauskas Vladas, Leonardo, sl. Tauras, Stasio-Pašvaistės, Juozo-Plutos ir Janinos-Neužmirštuolės brolis, g. 1923 Čiobiškio mstl., Musninkų vlsč. 1944 02-05 - VR karys, vasarą su Žaliuoju Velniu pradėjo organizuoti DKR. 1945 01 01 - būrio, 07 10 - A rinktinės 3-os kuopos,

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

1945 12 01 - B rinktinės 6-o bataliono vadas ir DKA štabo III (ryšių) skyriaus viršininkas. 1947 05-11 slapstėsi Čiobiškyje, vėliau nutarė su padirbtais dokumentais Algirdo Eimučio pavarde legalizuotis Žemaitijoje, bet pasirinko Vilnių. Suimtas 1948 03 03 - kitą dieną po atvykimo kartu su Vaidelute. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Magadano sr. Žuvo 1950 08 05, „nušautas bandant pabėgti iš lagerio“. *LYA,A.58,B.36409,I.228, VA/ŪŽG, APP3J. 703*

Marcinkevičius Aleksas, Jono, Prano-Dobilo brolis, g. Paukščių k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Žuvęs.

Marcinkevičius Bronius, Romo (Romasiaus), sl. Uosis, Genelio pusbrolis, g. 1921 Paukščių k., Žaslių vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1944 08 - DKR Klajūno, Dramblio būrio partizanas, 1946 - 1-o (Dramblio) bataliono būrio vadas. Žuvo 1946 06 15 Kapčiškių k. *SA/DK, LYA,A.8,B.10/38,116, B.43204/3,I.27, Benediktas Trakimas, APP4,I.593*

Marcinkevičius Pranas, Jono, sl. Dobilas, g. 1901 Paukščių k., Žaslių vlsč. 1919 savanoris-kūrėjas. Korsakų apyl. seniūnas, savigynos nuo banditų dalyvis 1943-1944. Nuo 1945 - DKR 3-o bataliono partizanas, 1945 03 paskirtas A rinktinės 5-o bataliono 7-os kuopos vadu. Nuo 1947 06 su padirbtais dokumentais Motiejaus Tviragos vardu gyveno Vilniuje. Suimtas 1948 02 16. Kalėjo Steplage, Karagandos sr. 1956 paleistas. Miręs. *APP3J.821-822*

Markauskas Stasys, sl. Galijotas, g. 1915 Kurmelių k., Deltuvos vlsč., gyv. Kazlaučiznos k., Veprių vlsč. DKR būrio vadas, nuo 1946 01 - B rinktinės 4-o bataliono (rezervinio) ir 4-os/3-os kuopos vadas. Gyveno legaliai, dirbo kalviu Pučionių MTS. Suimtas 1947 07 13 Ukmergėje. Atidavė bataliono narių sąrašus, pagal kuriuos suimtas 41 žmogus. Nuteistas 25 m. lagerių, šeima ištremta. Kalėjime bendražygiai nuolat jį mušė. Grįžo į Lietuvą. *KS,I.156*

Markauskas Pranas, sl. Šmidra, g. Masiulių k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - DKR Plieno, B rinktinės Viržio būrio partizanas. Žuvo 1945, slapta palaidotas Juodžiūnų k., Kazio Markūno klojime. *APP4, I. 520*

Markevičius Antanas, sl. Špokas, g. 1921 Slabados k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR Kariūno bataliono, 04 - A rinktinės 2-o bataliono Meškos kuopos, 3-o bataliono Šnekučio kuopos partizanas. Žuvo 1946 Kaukinės miške. *SA/DK, LYA,B.43204/2*

Markevičius Adolfas, sl. Putinas, g. 1919 Jačiūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 03 - 2-o bataliono Klevo būrio partizanas. Žuvo 1945 04 13 Kaugonių k., prie geležinkelio stotelės. Palaikai išniekinti Vievyje. *SA/DK, AOT*

Markevičius Adolfas, Zigmo, sl. Vilkas, Mykolo, Jono ir Martyno-Beržo brolis, g. 1925 Pyplių k., Žaslių vlsč. A rinktinės 2-o bataliono 4-os (Arnoldo) kuopos rezervinio Rimtauto būrio slapukas. Suimtas 1946 03 12. Žuvo (mirė) 1948 Uchtos lageryje. *SA/DK*

Markevičius Domazas, Petro, sl. Gluosnis, g. 1916 Pyplių k., Žaslių vlsč. A rinktinės 2-o bataliono 4-os (Arnoldo) kuopos rezervinio Rimtauto būrio slapukas. Suimtas 1946 03 12. Mirė Uchtos lageryje. *LYA,A.3,B.41/31,I.108*

Markevičius Jonas, Zigmo, Mykolo, Martyno-Beržo ir Adolfo-Vilko brolis, g. 1923 Pyplių k., Žaslių vlsč. A rinktinės 2-o bataliono 4-os (Arnoldo) kuopos rezervinio Rimtauto būrio slapukas. Suimtas 1946 03 12. Kalėjo Uchtoje. 1949 paleistas. *LYA,A.3,B.41/31,I.108*

Markevičius Martynas, Zigmo, sl. Beržas, Mykolo, Jono ir Adolfo-Vilko brolis, g. 1918 Pyplių k., Žaslių vlsč. A rinktinės 2-o bataliono 4-os (Arnoldo) kuopos rezervinio Rimtauto būrio slapukas. Suimtas 1946 03 12. Kalėjo Uchtoje. 1949 paleistas. *LYA,A.3,B.41/31,I.108*

Markevičius Mykolas, Zigmo, Martyno-Beržo, Jono ir Adolfo-Vilko brolis g. 1916 Pyplių k, Žaslių vlsč. A rinktinės 2-o bataliono 4-os (Arnoldo) kuopos rezervinio Rimtauto būrio slapukas. Suimtas 1946 03 12. Kalėjo Uchtoje. 1950 paleistas. *LYA,A.3,B.41/31,1.108*

Markevičius Stasys, Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas 1945. *LKA32*

Markevičius Stepas, sl. Pumpuras, A rinktinės partizanas.

Markevičius Zigmas, Zigmo, sl. Vytautas, Rimtautas, g. 1918 Pyplių k, Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR Kariūno, 5-o bataliono partizanas, A rinktinės 2-o bataliono 4-os (Arnoldo) kuopos 3-o rezervinio būrio vadas. 1945 10 registravosi, Kariūno įsakymu legalizavo būrį, bet veiklos nenutraukė. Suimtas 1946 03 12. Kalėjo Vorkutoje. 1955 paleistas. *LYA,A.3,B.41/3J,1.108*

Markulis Jonas, sl. Vaiduoklis, g. Deltuvos vlsč. LK leitenantas, tarnavo Ukmergėje. 1941 prasidėjus karui, liko Lietuvoje. 1942-1944 Smurgainių burmistras. Nuo 1944 07 su Žaliuoju Velniu pradėjo organizuoti DKR. Būrio vadas, 1945 01 20 - 5 LLA apylinkės 5-o bataliono organizatorius ir Vanagų padalinio vadas, 02 05 - apylinkės štabo viršininkas. Žuvo 1945 03 27 užpuolus štabo slėptuvę Čiobiškio prieglaudoje kartu su J. Marcinausku-Pluta ir M. Tveraga-Aru. Palaikai numesti prie kapinių tvoros, o naktį karste palaidoti Čiobiškio kapinėse. *SA/DK, KK303 J. A.Markulio-Erelio pusbrolis*

Markūnas Antanas, Adomo, sl. Šalna, g. 1920 Viliūnų k., Jankų vlsč., Šakių aps., gyv. Kunigiškių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 02 - DKR vietinio būrio, 4-o bataliono 1-os kuopos vadas. 1945 rudenį Markaičio pavarde apsigyveno Vilniuje, dirbo namų valdytoju. Suimtas 1946. *LYA,A.3,B.101,160, A.8,b.27/5,1.35,104, LKA22*

Markūnas Jonas. B rinktinės Vanago? būrio partizanas. Žuvo 1945 08 28. *LYA/TRMA*

Markūnas Vincas, Prano, sl. Eglė?, g. 1908 Markūnų k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės rezervistas. Suimtas 1946 12 25. *LYA,A.3,B. 114,1.161*

Maršalka Romas, Vinco, sl. Rūkas, Janinos-Sigutės brolis, g. 1926 Meižėnų k., Šešuolių vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Vanago bataliono partizanas. Suimtas 1950 03 23. Nuteistas mirti. *VA/ŪŽG*

Maršalkaitė Janina, Broniaus, sl. Sigutė, Romo-Rūko sesuo, g. 1928 Meižėnų k., Šešuolių vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės ryšininkė. Suimta 1950 03 03 Pakertušių miške, žuvus P. Zabarauskui. *VA/ŪŽG, 103*

Martinka Aleksas, sl. Šleitis. A, B rinktinės Dobilo būrio partizanas. Žuvo 1947. *APP3J. 787, LKA22*

Masalskis, g. Pabaisko vlsč. 1944 vasarą Ukmergės LLA rinktinės 3-o rajono būrio vadas.

Maselskaitė Aldona, Prano, sl. Bitė, Ramunėlė, g. 1928 03 14 Šukiškių k., Kaišiadorių vlsč. Kaišiadorių gimnazijos 8-os klasės moksleivė. Tėvas 1945 nuteistas. Nuo 1946 05 - A rinktinės vado Uosio ryšininkė. 1947 06 14 suimta. Ypatingojo pasitarimo nuteista 10 m. lagerio. Kalėjo Uchtižemlage, Komijoje. 1956 06 12 paleista. *LYA,A.58,B.36409,1.81, B.43010/3asm.b.b.*

Masilionis, Jono-Vyturio brolis, g. Širvintų vlsč.. Nuo **1945** pabaigos - B rinktinės partizanas. *APP4,p.461*

Masilionis Jonas, sl. Vyturys, g. Širvintų vlsč.. Nuo 1945 pabaigos - B rinktinės Vyturio būrio vadas Šešuolių vlsč. Žuvo 1952 04 Pašešuolių k. *APP4,p.461*

Masiliūnas Pranas, sl. Sakalas, buvęs stribas, B rinktinės partizanas. Žuvo 1947 08 04 Rusių Rago k. kartu su B. Roku-Aidu. *LYA*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Masiukas Ignas, sl. Uosis, Marytė, B rinktinės Vėtros, Žalgirio būrio partizanas. Žuvo 1947 12 26 Mišniūnų k. Palaikai išniekinti Šešuoliuose, užkasti apkasuose prie MVD poskyrio pastato. *KS, I.147*

Masiulis Bronislovas, g. Sarickų k., Skiemonių vlsč. B rinktinės Paulausko būrio partizanas. Žuvo Užunėvėžio k. kartu su broliais Šileikais, sudeginus sodybą rasti uždusę slėptuvėje. *APP3.1.969*

Masukaitė Vanda, sl. Linija (Lelija?), g. Baskų k., Giedraičių vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Voldemaro būrio ryšininkė. *LYA, A.3, B. 179, I.261*

Mastauskaitė Ieva, Kazio, Martyno-Aro, Jono, Zigmo-Gandro, Bernardo-Dešmo ir Onos sesuo, g. 1921 Civiškių k., Žaslių vlsč. DKR ryšininkė. Suimta 1945. Nuteista. Kalėjo Magadano lageryje. 1954 paleista. *SA/DK*

Mastauskaitė Ona, Kazio, Martyno-Aro, Jono, Zigmo-Gandro, Bernardo-Dešmo ir Ievos sesuo, g. 1922 Civiškių k., Žaslių vlsč. DKR štabo ir Aguonos kuopos ryšininkė. Suimta 1945. Geležinkelio Karo tribunolo 1945 12 08 nuteista 10 m. lagerių ir 3 m. be teisių. Kalėjo Intos lageryje. 1955 paleista. Grįžo į Lietuvą. *SA/DK, LYA, A.3, B.179, I.603, APP3.1.723*

Mastauskas Bernardas, Kazio, sl. Dešmas, Martyno-Aro, Jono, Zigmo-Gandro, Onos ir Ievos brolis, g. 1929 Civiškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 04 - DKR Pirato skyriaus slapukas ir žvalgas. Suimtas 1945 11. Nuteistas. Kalėjo Vorkutoje. 1955 paleistas. *LYA, A.3, B.179, I.603*

Mastauskas Jonas, Kazio, Martyno-Aro, Bernardo-Dešmo, Zigmo-Gandro, Onos ir Ievos brolis, g. 1927 Civiškių k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1945. Geležinkelio Karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. be teisių. Kalėjo Aldane. 1955 paleistas. *LYA, A.3, B.179, I.603*

Mastauskas Martynas, Kazio, sl. Aras, Bernardo-Dešmo, Jono, Zigmo-Gandro, Onos ir Ievos brolis, g. 1920 Civiškių k., Žaslių vlsč. DKR Gandro būrio partizanas. Žuvo 1946 Beištrakio miške. *SA/DK*

Mastauskas Stasys, Stasio, sl. Dagilis, g. 1917 Civiškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 02 - DKR 2-o (Kariūno) bataliono Pirato būrio partizanas. Registravosi 1945 08 su visu būriu.

Suimtas 1945 10. Geležinkelio karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas sušaudyti. 1946 01 23 nužudytas NKGB vidaus kalėjime Vilniuje. Palaikai užkasti masinėje kapavietėje Tuskulėnuose. *SA/DK, SV/T, I.244, LYA, A.3, B.179, I.603, APP3.1.722*

Mastauskas Zigmas, Kazio, sl. Gandras, Martyno-Aro, Jono, Bernardo-Dešmo, Onos ir Ievos brolis, g. 1917 Civiškių k., Žaslių vlsč. LK puskarininkis. Nuo 1944 - DKR 1 -o bataliono būrio, 1945 - Svirplionių kuopos ir DKR štabo apsaugos būrio 4-o skyriaus vadas. Žuvo 1945 05 13 prie Pamierio geležinkelio stotelės. Kūnas surastas ir palaidotas Civiškių kapinėse. *LYA, A.3, B. 179, SA/DK, KK303*

Maščinskas Jonas, Igno, sl. Erelis, g. 1924 Stakliškių II k., Stakliškių vlsč. Nuo 1945 03 15 - DKR, A rinktinės Puodo kuopos partizanas. *LYA, A.3, B. 179, I.310*

Matačiūnaitė Antanina, g. 1928 Paukščių k., Žaslių vlsč. Kaišiadorių gimnazijos mokytoja. DKR ryšininkė. Suimta 1945 05. Kalėjo Intos lageryje. 1954 paleista. Grįžo į Lietuvą *SA/DK, LYA, A.45, B.1156, I.70*

Matačiūnas Adomas (Adasius), Domininko (Domino), sl. Diemedis, Diemedys, Pagirys, Vinco-Bijūno brolis, g. 1923 Paukščių k., Žaslių vlsč. Tarnavo policijoje. Nuo 1945 06 - A

rinktinės rezervinio Ališausko būrio slapukas, 1-o bataliono (Dramblio), 1948 - B rinktinės Dobilo būrio partizanas. 1949-1950 žiemą slapstėsi vienas. 1950-1951 žiemą slapstėsi kartu su A. Lapinsku-Audra, kuris jį vėliau išdavė. Suimtas 1952 09 30 ar 1953 02, apnuodytas specpreparatu. Tardymo metu neišdavė ryšininkų ir rėmėjų, 1953 09 30 sušaudytas Džezkazgano lageryje. *SA/DK: 1952 08 30 Širvintų r., APP3.1.703/4,1.593, VA/ŪŽG, LYA,F.K-1,A.58,B.P16709-LI, A.3,B. 179,1.223*

Matačiūnas Bronislovas, Andriaus (Andrejaus) g. 1929 Putriškių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Suimtas 1946 03 04. *LYA,A.3,B. 179*

Matačiūnas Dominykas, sl. Jazminas, g. Paukščių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR štabo Ūkio skyriaus viršininkas. *SA/DK, APP3,745,772*

Matačiūnas Dominas (Daminas), Stasio, sl. Stalinas, g. 1891 Maziliaučyznos k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR partizanas slapukas. Registravosi. 1950 emgebisto žiauriai sumuštas ir prigašdintas, nusižudė 1953. Palaidotas Šilonių k. kapinėse. *LYA,A.3,B.954,1.1*

Matačiūnas Simas, sl. Vėjas, g. Aleksandravos k., Žaslių vlsč. A rinktinės Dobilo būrio partizanas. Žuvo 1949 02 09 Darvydų miške. Slapta palaidotas Juknių kapinėse. *APP3,I. 786, LKA22*

Matačiūnas Vaclovas, Kazimiero (Kazio), g. 1922 Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės 2-o bataliono Sūkurio kuopos partizanas. Žuvo 1946 03 27 Dubių k. *LYA,A.3,B.179,1.220, SA/DK 24?*

Matačiūnas Vincas, Domininko, sl. Bijūnas, Adomo-Diemedžio brolis, g. 1924 Paukščių k., Žaslių vlsč. DKR, DKA štabo apsaugos būrio partizanas. Suimtas 1945 11 06. Kalėjo Vorkutoje, 1954 paleistas. *SA/DK*

Matačiūnas Vytautas, sl. Gaidys, g. 1921 Mikaliaučiškių k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 04 15 Kapčiškių k. miške kartu su B. Balčiūnu-Šarūnu. Palaikai išniekinti Žasliuose, užkasti Kliuko pušynėlyje. 1990 perlaidoti į Paparčių k. kapines. *SA/DK*

Matakas Bronius, Bernardo, Stasio-Audros brolis, g. 1918 Gastilonių k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1944 - LLA grupės narys. Suimtas 1945 06. Kalėjo Vorkutoje. 1951 paleistas.

Matakas Stasys, Bernardo, sl. Audra, Broniaus brolis, g. 1924 Gastilonių k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1944 - LLA grupės narys, DKR Žvirblio būrio rėmėjas. 1948 vasarą suimtas, nuteistas 10 m. lagerių. 1949 03 25 vežamas į lagerį pabėgo. Žuvo 1950 04 06 Grabučiškių miške prie Gastilonių k., nužudė Rumšiškių stribas Z. Dubosas. *SA/DK, APP3,1.909, LYA,B.12953/3,1.72*

Mateika Bronius, Petro, Jono ir Juozo brolis, g. 1922 Giedraičių vlsč. Nuo 1944 08 - Kazokų-Pusnės miško vietinio būrio partizanas. Žuvo 1944 1111 Kazokų miške dengdamas būrio atsitraukimą kartu su J. Katinu-Vanagu ir broliu Jonu. Kūnai užkasti žuvimo vietoje be karstų. 1990 palaikai iš miško perlaidoti į Molėtų kapines. *Gediminas Katinas*

Mateika Jonas, Petro, Broniaus ir Juozo brolis, g. 1922 Giedraičių vlsč. Nuo 1944 08 - Kazokų-Pusnės miško vietinio būrio partizanas, vado adjutantas. Žuvo 1944 1111 Kazokų miške dengdamas būrio atsitraukimą kartu su J. Katinu-Vanagu ir broliu Broniumi. Kūnai užkasti žuvimo vietoje be karstų. 1990 palaikai iš miško perlaidoti į Molėtų kapines. *Gediminas Katinas*

Mateika Juozas, Petro, Jono ir Broniaus brolis, g. Giedraičių vlsč. Nuo 1944 08 - Kazokų-Pusnės miško vietinio būrio partizanas. 1945 išsisklaidžius būriui registravosi ir tarnavo sovietinėje kariuomenėje. Grįžęs gyveno Vilniuje, kur atpažintas ir nušautas Giedraičių stribų. *Gediminas Katinas*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Mateika Juozas, Juozo ir Kazio tėvas, gyv. Alkūnų k. Alkūnų girios eigulys. B rinktinės vietinės partizanų grupės, būrio vadas. *L.Šmigelskas*

Mateika Juozas, Juozo, gyv. Alkūnų k. B rinktinės partizanas. Žuvo 1950 06 26 Alkūnų girios pamiškėje. *L.Šmigelskas*

Mateika Kazys, Juozo, gyv. Alkūnų k. B rinktinės partizanas. Žuvo 1950 06 26 Alkūnų girios pamiškėje. *L.Šmigelskas*

Matelionis (Matulionis) Steponas, sl. Agronomas, g. 1923 Sunakojų k., Alantos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės 1-o, 2-o bataliono 4-os kuopos 1-o būrio partizanas. Žuvo 1951 04 02 prie Novosiolkos k., Videniškių vlsč. kartu su A. Širvinsku-Šalmu ir V. Rinkūnu-Vėtra. Užkasti prie Videniškių, žvyrduobėse. 04 16 artimieji slapta atkasė palaikus ir palaidojo Gruodžių k. kapinėse. *AS/UMT,34-35*

Matikas Antanas, Mykolo (Miko), sl. Skroblas, Jono-Aido ir Broniaus-Naro brolis, g. 1919 05 Sundakų k., Jiezno vlsč. LK tarnavo pėstininku, puskarininkis. Nuo 1944 09 10 - DKR 4-o bataliono, 1945 - A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas, būrio.vadas. Sunaikinus A rinktinę, nuo 1948 - Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės būrio vadas. Žuvo 1953 04 12 Migonių k., Kruonio vlsč., nužudytas smogikų kartu su A. Bieliausku-Dobilu ir A. Maciulevičiumi. Spėjama, kad palaikai užkasti Gojaus miške. 1945 05 23 motina Pranciška ištremta į Sibirą. *SA/DK, LYA,A.3,B. 1045,1.179, B.1050,1.73, B.43204/2,1.145*

Matikas Bronius, Mykolo (Miko), sl. Naras, Jono-Aido ir Antano-Skroblo brolis, g. 1928 Sundakų k., Jiezno vlsč. Baigė 6 gimnazijos klases. Nuo 1944 07 14 - DKR 4-o bataliono, 1945 - A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas. 1950-1953 tarnavo okupacinėje kariuomenėje Grozne. Miręs. *LYA,B.43204/2,1.145*

Matikas Jonas, Mykolo (Miko), sl. Aidas, Antano-Skroblo ir Broniaus-Naro brolis, g. 1920 Sundakų k., Jiezno vlsč. 1944 baigė amatų mokyklą Dirbo Kauno sunkiųjų darbų kalėjimo Pravieniškių stovykloje prižiūrėtoju. 1944 vasarą slapstėsi žmonos Marytės Bandzevičiūtės tėviškėje Beištrakių k., Rumšiškių vlsč. Nuo 09 - DKR Morkos būrio partizanas. Žuvo 1945 04 12 Pašulių k., Kardono eiguvoje kartu su kitais 11 partizanų iš Morkos būrio. Palaidotas Pašulių k. kapinėse. *SA/DK, VOT, APP4,I. 594-595*

Matikoniai, (Metikoniai) broliai, Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 08 vadovavo būriui. *KK,203*

Matukas Vincas, g. Neveronių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 - DKR partizanas. Žuvo. *VA/UŽG*

Matuliūkštis Jonas, Kazimiero, g. Semeliškių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR vietinio Bondaro būrio partizanas. *LYA,A.3,B.4/13,t.2,I. 70*

Matuliūkštis Stanislovas, Kazimiero, g. Semeliškių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR vietinio Bondaro būrio partizanas. *LYA,A.3,B.4/13,t.2,I.70*

Mazuraitė Stanislava, Zigmo, sl. Rūta, g. Latvių k., Giedraičių vlsč. Nuo 1944 - DKR, B rinktinės Voldemaro būrio ryšininkė, 1945 - partizanė. *LYA,A.3,B. 179,1.261*

Mazūras Zigmas, sl. Aikša, Rūtos tėvas, g. Latvių k., Giedraičių vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Voldemaro būrio ryšininkas. *LYA,A.3,B. 179,1.261*

Maželis Stasys, Antano, sl. Traukinys, g. 1909 Karališkių k., Gelvonų vlsč. Dirbo Karališkių pieno punkte. DKR Trenksmo ir Griausmo būrių ryšininkas. Suimtas 1946 pradžioje. *LYA,B.34650/3,1.14*

Mečkauskas Juozas, sl. Didžiulis, g. 1918. B rinktinės partizanas. Žuvo 1946 02 16 Skrebulių k., Molėtų vlsč. Užkastas Giedraičių žvyrduobėse.

Medelskaitė Petrutė, Igno, Broniaus-Krieno ir Albino-Gaidžio sesuo, g. 1923 Nuotekų k., Pabaisko vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Krieno kuopos ryšininkė. Suimta 1947 06 30, kalinta Ukmergėje. Nuteista 10 m. lagerių ir 3 m. tremties. Kalėjo Turinsko (Sverdlovsko sr.), Vorkutos, Mordovijos lageriuose. 1956 paleista į tremtį Tomsko sr. 1958 02 grįžo į Lietuvą.

Medelskas Albinas, Igno, sl. Gaidys, Broniaus-Krieno brolis, g. 1929 Nuotekų k., Pabaisko vlsč. Nuo 1945 - Plieno būrio partizanas, B rinktinės Krieno kuopos būrio vadas. Žuvo 1947 (ar 1946) Prauslių k. Užkastas Vidiškiuose prie mokyklos. 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27*

Medelskas Bronius, Igno, sl. Krienas, Albino-Gaidžio brolis, g. 1927 Nuotekų k., Pabaisko vlsč. Nuo 1944 - Plieno būrio partizanas, B rinktinės, DKA štabo apsaugos būrio, kuopos vadas. Žuvo 1949 12 31 Juodkiškių k. kartu su Plieniu. Užkastas Ukmergėje. *LKA27, KS, I.204,206*

Medveckas, g. Narvydiškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 vasaros - DKR partizanas. Žuvo 1944 11 02 Viršuliškių k. kartu su P. Morkūnu-Ridiku ir J. Kvietkausku. *LYA, VA/ŪŽG, I.37*

Meilus Ignas, Simono, sl. Daktaras, Viktoro-Šturmo, Vinco-Minos, Jono ir Apolonijos brolis, g. 1908 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1946 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Būrio vadas. 1948 12 - DKA 3-os tėvūnijos vadas. 1951 07 - Didžiosios Kovos rinktinės vado pavaduotojas. Smogikų suimtas 1951 1029 Valų miške. Karo tribunolo 1952 04 11-12 nuteistas mirti ir 08 13 sušaudytas Maskvos Butyrkų kalėjime. *LKA27 APP3, I.932/4, I.446, LYA, A.3, B.1934, I.185, KS, I.219, 237-236*

Meilus Jonas, Simono, Viktoro-Šturmo, Vinco-Minos, Igno-Daktaro ir Apolonijos brolis, g. 1919 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Sakalo būrio ryšininkas. Suimtas 1947. Kalėjo Norilsko, Komijoje, Taišeto lageriuose. 1958 paleistas. Grįžo į Lietuvą Mirė 1977.

Meilus Viktoras, Simono, sl. Šturmas, Šturmanas, Igno-Daktaro, Vinco-Minos, Jono ir Apolonijos brolis, g. 1915 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - Plieno būrio partizanas, 1946 01 - B rinktinės 2-o bataliono 1-os kuopos, 1947 - 1-o bataliono 3-o rajono vadas. Žuvo 1948 07 26 Berzgainių k. išduotas ag. „Rakto“. Palaikai išniekinti Želvoje ir užkasti žvyrduobėse. *LKA27*

Meilus Vincas, Simono, sl. Mina, Myna, Viktoro-Šturmo, Igno-Daktaro, Jono ir Apolonijos brolis, g. 1926 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. 1946 05/06 gavęs iš DKA štabo padirbtus dokumentus, gyveno legaliai Veprių vlsč., Galijoto bataliono teritorijoje. Suimtas 1947 07. Karo tribunolo Ukmergėje nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Komijos, Irkutsko lageriuose. 1956 paleistas. Grįžo į Lietuvą *LKA27, APP3, p.937/4, p.443-447*

Meilutė Apolonija, Simono, sl. Genovaitė, Viktoro-Šturmo, Vinco-Minos, Jono ir Igno-Daktaro sesuo, g. 1922 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno, Daktaro būrio ryšininkė. Nuo 1947 slapstėsi. 1948 03 31 suimta Karališkių k., Želvos vlsč. Kalėjo Mordovijos lageriuose. 1956 03 10 paleista į tremtį Krasnojarske. 1964 paleista. *Bagdonienė*

Meilūnas Jonas, sl. Lakštingala, g. Burnėnų k., Molėtų vlsč. Nuo 1948 - B rinktinės partizanas. Žuvo 1950 06 26 Alkūnų girios pamiškėje prie Burnėnų k. *L.Šmigelskas*

Meilūnas Juozas, g. Burnėnų k., Molėtų vlsč. Nuo 1948 - B rinktinės partizanas. Žuvo 1948 ar 1949 Burnėnų k. *L.Šmigelskas*

Meilūnas Jurgis, Vlado, sl. Kelmas, g. 1916 Daubariškių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas, būrio vadas. Žuvo 1946 11 19 Makių ežero saloje slėptuvėje kartu su S. Narušiu-Daukantu ir J. Kastenausku. *L.Šmigelskas, KSJ. 140 29?*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Meronaitis Petras, Miko, sl. Dramblys, g. 1915 08 10 Beištrakių k., Kaišiadorių vlsč. LK tarnavo pėstininku, jaun. puskarininkis. Nuo 194501 05-DKR, A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 2-o (Siaubo) būrio partizanas. Žuvo. *LYA*

Meška Jurgis, gyv. Lėlių k.. Molėtų vlsč. Buvęs kalėjimo prižiūrėtojas. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo Lėlių k. *L.Šmigelskas*

Mickevičius Jonas, Antano, sl. Žvirblis, Žvirblelis, g. 1916 Neveronių k., Pažaislio vlsč. 1941 tarnavo Babtuose policininku. 1942-1944 - Kauno geležinkelio stoties buhalteris. LLA narys. 1944 09 - DKR partizanų būrio organizatorius ir vadas, 2-o bataliono 3-os kuopos vadas, 1945 12 01 - DKA štabo ryšių karininkas. Žuvo 1946 03 pabaigoje Paskutiškių k., Jonavos vlsč., mirtinai sužeistas besiginančio selsovieto sekretoriaus. Slapta palaidotas Neveronių kapinėse. MGB gyventojus privertė atkasti kapą, palaikus nufotografavo, nuavė batus ir milinę. *SA/DK, LYA, B. 12953/3, I.19, A.18, B.16/2/81, I.6, A.8, B.2/9, I.23, AOT*

Mickevičius Napalys, g. Batėnų ar Trakinių k., Balninkų vlsč. LK vyr. leitenantas, šaulys. 1941 Birželio sukilėlis. Nuo 1944 08 - Balninkiečių rinktinės Aro padalinio Trakinių būrio vadas. Paimtas gyvas. *LYA, A.3, B6/2, I.32, KK, 202*

Mickevičius Stasys, Jono, g. 1918 Putriškių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Suimtas 1946 03 04. *LYA, A.3, B.179*

Mickus Aleksandras (Aleksas), Kasto (Kastanto), sl. Bamsas, g. Padalių k., Žaslių vlsč. DKR Klajūno būrio partizanas. Suimtas. *LYA, APP3.1.703*

Mičiulis Algirdas, Mykolo, g. 1919 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 Kovaičių k. *SA/DK*

Mieželis (Maželis) Petras, Juozo, sl. Vilkas, g. 1912 Lomėnų dv., Šešuolių vlsč. Dvaro (120 ha) savininkas. Nuo 1944 08 - būrio, 1945 pradžios - B rinktinės Balninkiečių grupės 2-o būrio (grupės) vadas. Žuvo 1945 03, sužeistas mirė. *KK307, LKA32, KS.I. 114*

Mikalajūnas (Mikoliūnas) Feliksas, Stasio, sl. Žalgiris, g. 1926 Griežonių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1947 - B rinktinės 1 -o bataliono partizanas, rinktinės vado adjutantas. Žuvo 1949 03 28 Užupėnų k. Skuodžio sodyboje slėptuvėje kartu su K. Ališausku-Spartaku ir B. Morkūnu-Kirka. Užkastas Pivonijos šile. 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27*

Mikalajūnas (Mikaliūnas) Ignas, Igno, sl. Vilkas, g. 1916 Vindeikių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Šerno būrio partizanas. Suimtas 1945 02 25. Išvežtas į lagerius. 1947 paleistas.

Mikalajūnas Vladas, sl. Žaibas, g. 1924 Gurščių k., Šešuolių vlsč. B rinktinės Plieno, Voldemaro būrio partizanas. Žuvo 1946 01 22 Gurščių k. mūšyje kartu su kitais keturiolika partizanų. Palaikai išniekinti Želvos mstl., užkasti žvyrdubėse. *L.Šmigelskas, KSJ.137*

Mikalauskas A., g. Dijokiškių k., Kruonio vlsč. DKR partizanas. Žuvęs. *SA/DK*

Mikalauskas Antanas, Bernardo, sl. Turkelis, Turkas, g. 1926 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 ar 1946 Anglininkų k. *SA/DK*

Mikalauskas Antanas, Vinco, g. 1918 Valkakiemio k., Žaslių vlsč. DKR, A rinktinės Arklio kuopos Ališausko būrio rezervistas, ryšininkas. Suimtas 1946. Kalėjo Krasnojarsko lageriuose. 1956 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *SA/DK, LYA, A.8, B. 10/38, I.16*

Mikalauskas Juozas, Bernardo, sl. Žaibas, g. 1920 Neveronių k., Pažaislio vlsč. Nuo 1944 10 - DKR Žvirblio būrio partizanas. Žuvo 1946 Neveronių ar Pravieniškių miške nelaimingo atsitikimo metu. *SA/DK, AOT, LYA, B. 12953/3, I.11*

Mikalauskas Kazys, Jono, sl. Vėjas, g. 1913 Martinavos k., Pažaislio vlsč. DKR Žvirblio būrio partizanas. Žuvo 1947 vasarą prie Rumšiškių. Palaidotas senosiose (užlietose marių) Rumšiškių kapinėse. *SA/DK, AOT*

Mikalauskas Kazys, Jurgio, sl. Gintaras, g. 1917. Nuo 1944 08 - DKR Žvirblio būrio partizanas. Suimtas 1945. *LYA, B.12953/3, I.28*

Mikelevičius Stasys, Felikso, sl. Bijūnas, Vytauto-Paparčio brolis, g. 1930 Šilinkos k., Alantos vlsč. Nuo 1948 - B rinktinės 2-o bataliono 3-os kuopos (Laimučio) partizanas. Žuvo 1950 05 13 prie Meilėlės malūno tilto kartu su V. Ivaškevičiumi-Gintaru. Palaikai užkasti Alantoje, 1991 06 perlaidoti į kapines. *AŠ/UMT, 36-39*

Mikelevičius Vytautas, Felikso, sl. Papartis, Stasio-Bijūno brolis, g. 1926 Šilinkos k., Alantos vlsč. Nuo 1944 12 - B rinktinės 2-o bataliono 3-os kuopos (Laimučio) partizanas. Žuvo 1947 05 07, palaidotas Avilčių k. kapinėse. *AŠ/UMT, 36-39*

Miklūsis (Mikluška) Alfonsas, Jono, g. 1916 Balundžių k., Balninkų vlsč. 1941 Birželio sukilimo dalyvis. Pirmųjų balninkiečių partizanų organizatorius kartu su J. Šibaila, 1944 09 - būrio vadas. Žuvo 1944 09 15 Balundžių k. 1945 07 17 ištremta žmona Bronė (g. 1922) su dukra Laimute Marijona (g. 1942). *APP3, I.918, LYA, A.3, B.6/2, I.32, LKA30, KS*

Miklūsis Edvardas, Mykolo, sl. Jurgis, g. 1903 Pamusių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. Suimtas 1944 12 30. Kalėjo Vorkutoje. 1949 paleistas. *GIR01/ I, I.196, VA/ŪŽG*

Miknevičius Stasys, sl. Uosis, g. 1920 Paukščių k., Žaslių vlsč. DKR Klajūno būrio partizanas. *LYA, APP3, I.702 Stepsas?*

Miknevičiūtė Stefanija, Kazio, sl. Audra, g. 1926 Antanaičių k., Žaslių vlsč. Dirbo Neprėkštos pradinėje mokykloje mokytoja. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono Perkūno kuopos vado P. Jaromsko-Perkūno pagrindinė ryšininkė. Dėl NKVD persekiojimų persikėlė į Čiobiškį, dirbo vaikų namų virtuvėje. Suimta 1946 02 Čiobiškyje. Kalinta Magadane. 1947 paleista. *LYA, A.3, B. 179, I.66, 132, VA/ŪŽG Burbienė*

Mykolaitis Kazimieras, sl. Krantas, g. 1907 Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 01 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Sūkurio) kuopos rezervo partizanas. 1945 vasarą registravosi. *LYA, A.3, B.179, I.233*

Mikoliūnas Povilas, Kazio, g. 1918 Gaivenių k., Taujėnų vlsč. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1947 12 Valų k. Spėjama, kad palaikai užkasti Želvos žvyruobėse. *LKA27*

Mikučionis Stasys, Kazio, sl. Lakūnas, g. 1925 Mantinionių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. 1945 registravosi. *VA/ŪŽG*

Mikulis, sl. Tigras, g. Prazariškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR partizanas, rezervinio Prazariškių būrio, 12 01 - 6-os orgkuopos (Prazariškių) vadas. Žuvo 1945 02 prie Maišiagalos DKR reido į Švenčionis metu susidūrus su lenkų AK partizanaais. Palaidotas ten pat. *LYA, B.8706/ 3, I.161, KK304, B. Trakimas*

Mikulis Benediktas, Adomo, Kazio-Deržulio brolis, g. 1920 Prazariškių k., Žaslių vlsč. Dirbo Pravieniškėse prižiūrėtoju. Nuo 1944 vasaros slapstėsi namuose. DKR Prazariškių būrio slapukas. 1946 07 19 žuvus broliui Kaziui, slėpėsi vienas tėvų sodyboje įrengtoje slėptuvėje 27 metus, iki 1971. Pasirodžius, KGB nepersekiavo, išdavė dokumentus, apie besislapstantį rašė rajoninis Kaišiadorių laikraštis. *APP4, I.592*

Mikulis Bronius, Martyno, sl. Ramunė, g. 1922 Prazariškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 08 - DKR 3-o būrio (Bijūno) partizanas. 1947 suimtas namuose, o kitą rytą Stabintiškių k. nušautas bandant pabėgti. *SA/DK, APP4, I.591-592 ž.1946, 1945?*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Mikulis Jonas, Benedikto (Benado), sl. Karvelis, g. 1924 Prazariškių k., Žaslių vlsč. DKR Bijūno būrio partizanas. Žuvo 1945 Beištrakio miške. *SA/DK*

Mikulis Kazys, Adomo, sl. Deržulis, Benedikto brolis, g. 1923 Prazariškių k., Žaslių vlsč. Mokėsi paskutinėje Kaišiadorių gimnazijos klasėje. 1944 02-05 - VR Marijampolės karo mokyklos kariūnas. Mokėsi Kauno finansų technikume. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 0718/19 Livintų miške stovyklavietėje, tarp Būdos ir Livintų k. *SA/DK, APP4, I.592*

Mikutavičius Jonas, Vinco, g. 1901 Kalvių k., gyv. Basonių k., Kruonio vlsč. 1919 Nepriklausomybės kovų savanoris. Apdovanotas Lietuvos nepriklausomybės 10 metų jubiliejinio (1928) ir Kūrėjų savanorių (1930) medaliais. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio kuopos rėmėjas, sodyboje įrengta slėptuvė. Suimtas 1947 02 18, išdavus pas jį besislapstantį sužeistą partizaną, kuriam šeimnininko dėka pavyko pabėgti. Ypatingojo pasitarimo 1948 04 12 nuteistas 7 m. lagerio. Kalėjo Kargopollage, Abezėje. 1954 paleistas. 1949 03 25 į Usoljės r., Žilkino gyv., Irkutsko sr. ištremta žmona Stefanija (g. 1900) ir dukterys Onutė (g. 1924) ir Bronė (g. 1929); paleistos 1957. *LYA, F.K-1, A.58, B.36930/3*

Miliauskas (Mieliauskas) Klemensas, Juozo, sl. Perkūnas, g. 1913 Pabiržės k., Karmėlavos vlsč. Dirbo geležinkelyje apeiginiu. Nuo 1944 - DKR rinktinės Žvirblio būrio ryšininkas-žvalgas, A rinktinės 6-o bataliono rezervo kuopos vadas. Suimtas 1948 05. Karo tribunolo 1948 10 22 nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Kamyševo lageryje, Omske. 1955 09 10 paleistas į tremtį Irkutsko sr. *LYA, B. 12953/3*

Miliauskas Stasys, g. Neveronių k., Pažaislio vlsč. A rinktinės Žvirblio būrio partizanas. *TRMA*

Miliukas Edvardas, Prano, sl. Bijūnas, g. 1912 Neprausčių k., Deltuvos vlsč. B rinktinės Stiklo būrio partizanas, 5-o bataliono kuopos vadas. Žuvo 1948 12 07/08 Ukmergėje prie bažnyčios Kurpių 1 slėptuvėje kartu su S. Našlėnu-Sakalu ir S. Panioku-Plechavičiumi. *Jonas Gipas*

Milkevičius Jonas, Prano, sl. Rugelis, g. 1929 Gelvonų vlsč. Pabėgęs nuo tremties, nuo 1948 - B rinktinės Kranto būrio partizanas. Nuo 1952 slapstėsi vienas. 1954 09 16 legalizuotas. *VA/ŪŽG/1951 10 02* ištremti tėvai Pranas ir Leonora bei sesuo Elena.

Milkevičius Juozas, g. 1914 Liuliškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 vasaros - DKR 1-o būrio (Krūmo) partizanas. Suimtas. Nuteistas. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. *LYA*

Milkevičius Justinas (Justas), sl. Krūmas, Krūmynas, g. 1917 Liuliškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 vasaros - DKR partizanas, 1-o būrio, 1945 12 01 - B rinktinės Slyvos kuopos būrio vadas. Žuvo 1946. *VA/ŪŽG, LYA, A.8, B. 10/37, I.29, KK299*

Mimas Motiejus, Kazio, sl. Ažuoliukas, g. 1932 Valtūnų k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės slapukas. *LKA27, LYA, B.3/1933, I.21*

Mingaila Pranas, sl. Banginis, Liepa, g. 1925 Čiudų k., Kulvos vlsč. Dirbo Svilonių girininkijoje. Nuo 1945 07 - DKR Pelėdos būrio, A rinktinės 6-o bataliono, P.Lukšio rinktinės Žilvičio kuopos partizanas. Žuvo 1948 01 15 Gineikių k. pas Reinį kartu su V. Antanavičiumi-Alksniu ir Z. Jasiukevičiumi-Maryte. Išniekinti ir užkasti Vandžiogaloje. *LYA, LKA22*

Mingilas Stasys, Igno, sl. Šarūnas II, g. 1914 Olbikiškių k., Kuršėnų vlsč., Šiaulių aps. LK liktinis puskarininkis, veterinarijos feldšeris. Nuo 1942 07 20 - LLA narys. A rinktinės 3-o bataliono štabo viršininkas. *LYA, B.43204/2, I.145*

Miselis Alfonsas, Kazio, sl. Debesis, Vaclovo-Vyturio brolis, g. Daubariškių k., Širvintų vlsč. B rinktinės Lapino būrio partizanas. *VA/ŪŽG*

Miselis Vaclovas, Kazio, sl. Vytury, Alfonso-Debesies brolis, g. 1923 Daubariškių k., Širvintų vlsč. B rinktinės Lapino būrio partizanas. Žuvo 1948 11 06 Verškainės miške, Širvintų vlsč., kartu su M. Zakarausku-Lapinu, J. Strazdu-Belzebubu, J. Stachovsku-Napoleonu ir nežinomu partizanu. *VA/ŪŽG, LYA*

Misevičius Juozas, DKR partizanas, būrio vadas. Žuvo 1945 06 13 Rumšiškėse. *TRMA*

Misevičius Marijonas, DKR partizanas. *APP3.1.852*

Misiūnas, sl. Debesis, Vytenio brolis, g. Zibalų? k. B rinktinės partizanas. *LYA/TRMA*

Misiūnas Pranas, sl. Vytenis, Debesio brolis, g. 1931 Zibalų k. B rinktinės partizanas, būrio vadas. Žuvo 1952. *LYA, KS,1.221*

Misiūnas sl. Vytury, g. Nasivėlos k., Pabaisko vlsč. B rinktinės partizanas, grandies vadas. Žuvo.

Misiūnas. Bronius, sl. Ažuolas, g. Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio partizanas 1944-1945. *LKA27*

Misiūnas Jonas, sl. Žaliasis Velnias, Žalias Velnias, g. 1911 Valmonių k. (Pagirių vnk.), Pušaloto vlsč., Panevėžio aps. 1934 LK liktinis puskarininkis, 1940 LK husarų pulko Kaune viršila. 1941 06 su kariuomenės likučiais iš Valkininkų traukėsi iki Minsko, kur perėjo pas vokiečius. 1942-1944 tarnavo Lietuvių savisaugos geležinkelio apsaugoje, Kaugonių ruože. LLA narys. 1944 02-05 - VR karys, kariūnas Marijampolės karo mokykloje. Nuo 05 15 slapstėsi, Musninkų valsčiaus LLA vadas. 07 organizavo pirmą partizanų vanagų- Didžiosios Kovos būrį. Nuo 1944 07 - LLA DKR vadas, 1945 01 15 - 5-os LLA apylinkės vado pavaduotojas, štabo I Operatyvinio skyriaus viršininkas ir Vanagų (partizanų)/DKR vadas, 04 13 - 5-os LLA apylinkės ir DKR vadas, Didžiosios Kovos apygardos organizatorius, 1945 12 01 - DKA vadas. Partizanų leitenantas. 1946 08 13 melagingo BDPS centro iškviestas į Vilnių ir slapta suimtas. Žuvo 1947 03 11, sušaudytas Maskvos Butyrkų kalėjime. 1998 suteiktas (po mirties) pulkininko laipsnis. 1945 01 05 Ukmergės NKVD suėmė Žaliojo Velnio žmoną Oną. Kūdikis Vytautas ir vyresnieji dvyniai Kęstutis ir Rimgaudas (g. 1937) palikti įkaitais, O. Misiūnienė 01 10 paleista, užverbuota perduoti laišką, raginantį Žaliajį Velnį pasiduoti. 02 04/05 Pigonų k. mūšio metu žuvo, palaidota Pigonų kapinėse. Vaikai 1945 12 atiduoti į Čiobiškio prieglaudą, iš kur 1946 pasiėmė giminės. *VA/ŪŽG, LYA,A.3,B.179,1.42,474, KK, SA/DK, APP3,1.738-740*

Misiūnas Motiejus, Motiejaus (Mato) sl. Kryžiuotis, Stasio-Senio brolis, g. 1920 Slabados k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Klajūno būrio ryšininkas, jo namuose buvo Riterio slėptuvė, slepiamas štabo archyvas. 1945 03 01 -orgbūrio Slabados k. vadas. 1945 05 registravosi Žaslių NKVD, atidavė dalį LLA štabo archyvinės medžiagos. Suimtas 1946 04 17, bandytas užverbuoti, nepavykus 07 16 suimtas, nuteistas. Kalėjo Vorkutoje. 1956 paleistas. *LYA,A.3,B.179,1.88 1949 suimtas?*

Misiūnas Pranas, Alfonso, sl. Vytenis, g. 1931 Šešuoliuose. Nuo 1949 - B rinktinės partizanas, 1950-rajono vadas. Žuvo 1952 06 16 Stanislaviškių k., Šešuolių vlsč., prie Čechėtos sodybos kartu su S. Morkūnu. Spėjama, kad palaikai užkasti Pivonijos šile. *LKA27, LYA,A.3,B.1933,1.185, KS,1.246*

Misiūnas Stasys, Motiejaus (Mato), sl. Senis, Motiejaus-Kryžiuočio brolis, g. 1907 Slabados k., Žaslių vlsč. LK puskarininkis. Nuo 1944 11 - DKR vadovybės apsaugos būrio vadas, 12 01 - štabo kanceliarijos vedėjas ir 2-o bataliono žinių karininkas, 1945 01 15-5-os LLA apylinkės štabo ir jo III Organizacinio skyriaus viršininkas. 02 05 štabo viršininko pareigas

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

perleido Vaiduokliui, likdamas tik skyriaus viršininku. Dėl Ūkio skyriaus neveiklumo tvarkė ir apylinkės kasą. Paimtas gyvas 03 27 užpuolus štabo slėptuvę Čiobiškio vaikų prieglaudoje. Tardymo metu smarkiai kankintas, daug pasakojo, atrodo, nesąmoningai, sutrikus psichikai. Karo tribunolo 1945 08 29 nuteistas 20 m. katorgos ir 5 m. teisių apribojimo. Kalėjo Vorkutos lageryje. Paleistas į tremtį Jeniseiske, Krasnojarsko kr. Paleistas gyveno Minsko sr., Stolbcovo r., kur apie 1960 mirė. Ištremta žmona Elena (L.Kupčiūno-Tigro sesuo) su penkiais vaikais. *SA/DK, KK205,296, AP P3, l. 798/4, 1.585, VA/ŪŽG, LYA.B.8706/3*

Misiūnas Vytas, sl. Lakutis, g. Antatilių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1945 Juknionių k. Palaikai išniekinti ir užkasti prie Šešuolių. *LKA27*

Misiūnas Vytautas, sl. Čigonas, g. 1920. Nuo 1945 09 16 - B rinktinės partizanas Puškainės miške, grandies vadas. Žuvo 1948 09 03 Remeikių k., Šešuolių vlsč. *LYA*

Miškinis Bronius, Martyno, sl. Kardas, g. 1926 Kališkių k., Kurklių vlsč. Nuo 1944 10 - B rinktinės Beržo būrio, 1946 - 5-o bataliono Beržo būrio partizanas. Žuvo 1947 01 10 Rundžių k., Žemaitkiemio vlsč., A. Stričkos sodyboje kartu su N. Liškausku-Beržu, V. Raugalu-Žilvičiu ir Z. Žukausku-Plaktuku. Palaikai išniekinti Vidiškiuose. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27/30/32, KS, l.158*

Miškinis Stasys, g. Geliogalių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. 1945 Vališkės k. nušovė Joną Čerešką už ką partizanų KLT nuteistas mirti. Pasisekė pabėgti, registravosi ir išdavinėjo. Nušautas partizanų Vilniuje ar užmuštas žmonių. *L.Šmigelskas, KS*

Miškinis Stasys, Igno, sl. Liepa, g. 1921 Pagirėlės k., Balninkų vlsč. B rinktinės Beržo būrio partizanas. Suimtas 1947 pabaigoje Pagirėlės k. kartu su K. Šmigelsku-Sakalu. Nuteistas. *LYA, A.8, B.27/5, l.324, L.Šmigelskas, KS*

Miškinis Vincas, Viktoro, sl. Klevas, Vienuolis, g. 1924 Zapaškos k., Kavarsko vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo, Titnago būrio partizanas, 1950 - DKA štabo narys. Žuvo 1951 09 26 Ažumakių miške prie Juodikės k. kartu su K. Puodžiūnu-Titnagu, P. Kiaušiniu-Kiaune ir R. Purliu-Slapūnu. *LYA, A.3, B.1934, l.133, KS, l.227*

Miškinis Vladas, sl. Obelis, g. 1924 Pagirėlės k., Balninkų vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1947 01 Trakinių k. slėptuvėje. *L.Šmigelskas, KS*

Miškinytė Emilija, Martyno, sl. Audronė, Broniaus-Kardo sesuo, g. Kališkių k., Kurklių vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Beržo, Girininko ir Dūmo (Algimanto apygarda) būrių ryšininkė, nuo 1947 slapstėsi. Suimta 1949 10 29. Nuteista 10 m. lagerių. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. *LKA30, KS, l.159 Vaičiūnienė*

Mitkevičius Juozas, Juozo, sl. Kapitonas, Kęstutis, g. Budilių k., Semeliškių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 01 30 Strėvos miške. *LYA, SA/DK*

Mitkus Juozas, sl. Snaiperis, g. 1922 Kairiškių k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio kuopos partizanas. Žuvo 1947 Kairiškių k.

Mitkus Pranas, Andriaus, sl. Riešutas, g. 1926 Kairiškių k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio kuopos partizanas. Žuvo 1947 Pavuolio k. *LYA, SA/DK*

Mitkus Pranas, Jono, sl. Pavasaris, g. 1924 Ažuolynės k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio kuopos Tigro būrio partizanas. Žuvo 1949 04 10 Varkalių k., Žiežmarių vlsč., E. Kirevičienės sodyboje kartu su K. Bumbuliu-Tigru. *LYA, F.K-I, A.58, B.25413/3, SA/DK MGB pažymoje nurodoma, kad kartu žuvo trečias K. Grigaravičius-Rytas, kitur nurodomas žuvęs anksčiau ir kitoje vietoje*

Mitkus Vincas, sl. Aras, g. Ažuolynės k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio kuopos Balandžio būrio partizanas. *LYA/TRMA*

Mockėla Alfonsas, sl. Katinas, g. Slabadų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas 1945. *LKA27*

Mockus, gyv. Jonavoje. Baigė Jonavos progimnaziją. Po tarnybos okupacinėje kariuomenėje, DKA 6-o bataliono partizanas. Žuvo tą pačią ištėjimo naktį, 1946 07 26 Barsukynės (Naujasodžio) miške, Žeminių vlsč. kartu su I. Beleišiu-Putinu ir Eimontu. *LKA22*

Mockus Jonas, sl. Tigras, g. 1922 Salėnikų k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 pradžios - DKR Slyvos, Papūgos būrio partizanas. Žuvo 1945 08, kautynėse sužeistas, paimtas gyvas ir vežamas į Jonavos MGB pakeliui mirė. *LKA22, LYA, F.K-1, A.58, B.P-19232-LI, t.l, 1.121*

Mockus Petras, g. Salėnikų k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 pradžios - DKR Slyvos, Papūgos būrio rėmėjas, slapukas. Žuvo 1945 vasarą, asmeninio kiviščio pasekoje. *LYA, F.K-1, A.58, B.P-19232-L1*

Mockus Stasys, g. Vėprių vlsč. Nuo 1945 pradžios - DKR Slyvos būrio partizanas. 08/09 registravosi. *LKA22*

Mockus Vincas, Antano, sl. Neris, g. 1914 Salėnikų k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 pradžios - DKR Papūgos būrio partizanas. 1945 rudenį registravosi Jonavos vlsč. kaip vengęs mobilizacijos. Nuteistas. *LYA, F.K-1, A.58, B.P-19232-LLj.l, 1.121*

Moķevičius Jonas, g. Trakinių k., Balėnikų vlsč. B rinktinės Daktaro būrio rezervinės (slapukų) grupės vadas. *LYA, B.3/1933, 1.27*

Morkūnaitė Jadvyga, Kazimiero, g. Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Plieno būrio ryšininkė, palaikė ryšius tarp Spartako, Galijoto ir Stiklo. 1946 slapstėsi pas Striogus. 1947 06 suimta, nuteista 10 m. Kalėjo Uchtos lageryje, paleista gyveno Igarkoje pas brolių. *LYA*

Morkūnaitė (Markūnaitė) Marijona (Marytė), Baltraus, Andriaus sesuo, g. 1908 Alionių k., Vėprių vlsč. DKR Trenksmo būrio ryšininkė. Suimta 1946 pradžioje. *LKA22, LYA, B.34650/3, 1.16*

Morkūnaitė Stasė, g. Balėnikų vlsč. Nuo 1944 - Žaibo būrio ryšininkė. Suimta 1945 07. *KSJ.42*

Morkūnaitė Vanda, Adomo, g. Biržėlių vnk., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio ryšininkė, keturių brolių partizanų sesuo. Nuo 1945 02 slapstėsi. Partizanė. Paimta gyva 1949 05 11 Valų miške kartu su Žygūnu.

Morkūnas Adomas (Dominas), gyv. Biržėlių k., Žemaitkiemio vlsč. Keturių sūnų partizanų ir dukters ryšininkės tėvas. 1945 nužudytas savo namuose.

Morkūnas Alfonsas, Adomo (Domino), sl. Diemedis, Kazio-Gluosnio, Juozo-Klajūno, Broniaus-Kirkos ir Vandos brolis, g. 1930 Biržėlių vnk., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1948 - B rinktinės Daktaro būrio partizanas. Žuvo 1950 01 18 Berzgainių k. slėptuvėje pas Aleksą Matijošių kartu su broliu Kaziu, apsupti nusišovė. Palaikai išniekinti Ukmergėje, MVD-MGB skyriaus kieme, sumesti į šulinį. Užkasimo vieta užstatyta. *LYA, APP3, 1.939, KS, 1.211*

Morkūnas Alfonsas, Jono, sl. Plėnas, g. 1908 01 27 Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1931 LK liktinis puskarininkis. 1941 Birželio sukilimo dalyvis, Lyduokių būrio partizanas. 1944 02 - VR karys. LLA narys, 1944 06 - partizanų būrio organizatorius ir vadas. 10 18 per šauktinių gaudynes paimtas į okupacinę kariuomenę, iš kurios greitai pabėgo. Nuo 1944 09/

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

10 - Balninkiečių (Laisvės) rinktinės Plieno padalinio, 1945 - Balninkiečių grupės 3-o būrio (grupės), 05 - Pakalnio junginio grupės, 06 - 5-os LLA apylinkės/DKR - 2-os, B rinktinės, 12 01 - DKA B rinktinės vadas su apygardos vado pavaduotojo teisėmis. 1947 nutraukė visus ryšius su MGB kontroliuojamu DKA štabu, dalyvavo Rytų Lietuvos srities kūrimo ir DKA atkūrimo darbe. 1948 08 - DKA vadas. Partizanų kapitonas. Žuvo 1949 12 30 Juodkiškių k. slėptuvėje. Palaikai užkasti Ukmergėje, vieta užstatyta mokykla. 1998 apdovanotas (po mirties) Vyčio kryžiaus 1-o laipsnio ordinu. 1951 į Krasnojarsko kraštą ištremti duktė Elvida (g. 1935) ir sūnus Teisutis (g. 1937). *LKA24/27, APP3,1.932, KK, KS,1.115-117*

Morkūnas Andrius, Baltraus, Marijonos brolis, g. 1927 Alionių k., Veprių vlsč. DKR Trenksmo būrio ryšininkas. Suimtas. *LKA22, LYA,B.34650/3,1.16*

Morkūnas Bronius, Adomo, sl. Kirka, Kazio-Gluosnio, Juozo-Klajūno, Alfonso-Diemedžio ir Vandos brolis, g. 1925 Birželių vnk., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 09 - Plieno būrio partizanas, B rinktinės štabo Agitacijos ir propagandos skyriaus viršininkas. Žuvo 1949 03 28 Užupėnų k. Skuodžio sodyboje slėptuvėje kartu su K. Ališausku-Spartaku ir F. Mikolajūnu-Žalgiriu. *LKA27, APP4,p.443*

Morkūnas Ignas, g. Bajorų k., Želvos vlsč. B rinktinės Vanago būrio partizanas. Žuvo 1945 08 28 Bajorų k., Želvos vlsč., savo sodyboje kartu su M. Šelgūnu-Jazminu ir B. Kolesniku-Lakštingala. Sodyba sudeginta. *LYA*

Morkūnas (Markūnas) Jonas, Motiejaus, Petro-Ridiko, Stasio-Vėtros ir Juliaus brolis, g. 1910 Juodonių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - vietinio Vėtros būrio partizanas. Suimtas 1945 09 16 slėptuvėje kartu su broliais Juliumi ir Stasiu-Vėtra. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 7 m. lagerio. Kalėjo Vorkutos 29-os ir 7-os šachtos lageriuose. Paleistas gyveno Vorkutoje. 1948 05 22 į Igarką ištremta žmona Emilija su dviem vaikais ir jos tėvais. 1968 su šeima grįžo į Lietuvą. Mirė 1996 01 26 Širvintose. *VA/ŪŽG*

Morkūnas Jonas, Rapolo, sl. Gaidaras, g. 1920 Slabadėlės ar Birželių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės, DKA vado Plieno ryšininkas, 1949 12 - Skirmanto būrio partizanas. Žuvo 1951 09 12 Paškonių k., MGB informatoriaus nugirdytas spec. preparatais ir išduotas, nušautas bandant bėgti. *LKA27, LYA,A.3,B.1934,1.128 g.1927?Gandaras?*

Morkūnas (Markūnas) Julius, Motiejaus, Petro-Ridiko, Jono ir Stasio-Vėtros brolis, g. 1918 Juodonių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - vietinio Vėtros būrio partizanas. Suimtas 1945 09 16 slėptuvėje kartu su broliais Juliumi ir Stasiu-Vėtra. Kartu buvo suimta žmona Adelė. Ypatingojo pasitarimo abu nuteisti po 7 m. lagerio. Kalėjo Vorkutos lageriuose. Paleisti gyveno Vorkutoje. Grįžo į Lietuvą. *VA/ŪŽG*

Morkūnas Juozas, Adomo (Domino), sl. Klajūnas, Kazio-Gluosnio, Broniaus-Kirkos, Alfonso-Diemedžio ir Vandos brolis, Plieno pusbrolis, g. 1918 Birželių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Plieno būrio partizanas, 1947 - DKA vado Plieno adjutantas. Smogikų suimtas 1951 10 29 Valų miške kartu su I. Meilumi-Daktaru, Karo tribunolo 1952 04 11-12 nuteistas mirti ir 08 13 sušaudytas Maskvos Butyrkų kalėjime. *LKA27, APP3,1.932/4,p.446, LYA,A.3,B.1934,1.185*

Morkūnas Karolis, Jono, sl. Klevas, Plieno brolis, g. 1921 Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. LK jaun. puskarininkis. Nuo 1944 09 - Plieno būrio partizanas, B rinktinės 1-o bataliono Ginkluotės skyriaus (sandėlio) viršininkas, 4-o bataliono 3-os kuopos 2-o būrio vadas. Žuvo 1948 02 10 Juodžiūnų k. kartu su J. Šmačiuku-Cērka. Išniekinti ir užkasti Vidiškiuose. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA24/27*

Morkūnas Kazys, Adomo (Domino), sl. Gluosnis, Juozo-Klajūno, Broniaus-Kirkos, Alfonso-Diemedžio ir Vandos brolis, g. 1923 Birželių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Plieno būrio partizanas, 1-o bataliono 3-o rajono žvalgybos viršininkas. Žuvo 1950 01 18 Berzgainių k. slėptuvėje pas Aleksą Matijošių kartu su broliu Alfonsu, apsupti nusišovė. Palaikai išniekinti Ukmergėje, MVD-MGB skyriaus kieme, sumesti į šulinį. Užkasimo vieta užstatyta. *LYA, APP3, I.939, LKA27*

Morkūnas Kazimieras, g. Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio rėmėjas, 1946 06 žuvusio partizano Kosto-Beržo tėvas. Jo namuose įrengta Plieno slėptuvė, kurią 1947 atradus suimti duktė Genė ir sūnus Juozas. 1947 06 įkalinta duktė Jadvyga ir sūnus Rapolas-Karklas. 1948 ištremtas į Igarką kartu su žmona Uršule ir sūnumi Juozu. Mirė tremtyje.

Morkūnas Kostas, Kazimiero, sl. Beržas (ryš. Birutės liudijimu - Liepa), g. 1927 Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. 1944 12 mobilizuotas, 1945 pradžioje Lenkijoje iš okupantų kariuomenės pabėgo, padedamas lenkų partizanų grįžo į Lietuvą. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Suimtas 1946 01, bet pabėgo iš Šešuolių stribyno. Žuvo 1946 06 Butkūnų k. kartu su V. Vaičiūnu-Dagiliuku. Išniekinti Želvoje ir užkasti žvyrduobėse. *LKA27*

Morkūnas Petras, Motiejaus, sl. Ridikas, Stasio-Vėtros, Jono ir Juliaus brolis g. 1914 Juodonių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 08 - DKR Vilko būrio partizanas. Žuvo 1944 11 02 Viršuliškių k. kartu su J. Kvietkausku ir Medvecku. *VA/ŪŽGJ.37*

Morkūnas Pranas, g. 1922 Ginteikiškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas, vietinio būrio vadas. Žuvo 1948 Žukauskų sodyboje. *SA/DK*

Morkūnas Rapolas, Kazimiero, sl. Karklas, g. Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio slapukas. Suimtas 1945 rudenį, kalėjo Vorkutoje, nesudarius bylos 1946 07 paleistas, grįžo į Lietuvą. 1947 - vėl B rinktinės partizanas. Suimtas 1947 06 slėptuvėje pas Striogus. Nuteistas 10 m., kalėjo Vorkutos, Taišeto, Kolymos lageriuose. Paleistas gyveno Igarkoje pas ištremtą brolių Juozą.

Morkūnas Stanislovas, Jono, sl. Tarzanas, Alfonso-Plieno ir Karolio-Klevo brolis, g. 1912 Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. 1941 06 Lyduokių sukilėlių būrio partizanas. 1941 12-dirbo Vilniaus policijos 1-os nuovados eiliniu, vėliau policijos vachmistru. 1944 07 evakuojant Vilniaus policiją, sugrįžo į namus, slapstėsi. 1944 09 - Plieno būrio partizanas, 1948 - 1-o bataliono 1-o rajono vadas, DKA štabo narys, nuo 1949 03 22 ir B rinktinės štabo Operatyvinio mobilizacinio skyriaus viršininkas. 1951 sužeistas pradėjo slapstytis vienas. Buvo manoma, kad miręs. Suimtas 1965 09 29 Remėsių k., Ukmergės r. Tardė KGB Vilniuje. LTSR Aukščiausiojo teismo 1966 04 15 nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Permės ir Mordovijos lageriuose. 1980 09 29 paleistas, grįžo į Lietuvą. Mirė 1994 Kaune, palaidotas Ukmergės Dukstynos kapinėse. *LKA24/27*

Morkūnas (Markūnas) Stasys, Jono, sl. Vanagas, Vaclovo-Žento brolis, g. 1925 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - Plieno būrio partizanas, B rinktinės padalinio vadas, 1947 - 3-o bataliono vadas. Poetas, kurdavo eiles laikraščiui „Tėvynė šaukia“. Žuvo 1949 05 11 Valų miške slėptuvėje kartu su M. Gumbaragiu-Žiburiu, M. Šereliu-Granitu, B. Sėjūnu-Pavasariu ir P. Paškevičiūte-Dilginėle. *LKA10/27, APP3, I.932*

Morkūnas (Markūnas) Stasys, Motiejaus, sl. Vėtra, Petro-Ridiko, Jono ir Juliaus brolis, g. 1920 Juodonių k., Musninkų vlsč. Baigęs Ukmergės mokytojų seminariją. 1944 02-05 - VR karys. Nuo 1944 rudens - pirmojo DKR laikraščio „Tikruoju keliu“ leidėjas, 1945 02 - DKR štabo raštininkas, būrio vadas. Suimtas 1945 09 16 slėptuvėje kartu su broliais Juliumi ir Jonu.

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Ypatingojo pasitarimo nuteistas 7 m. lagerio. Kalėjo Vorkutos 29-os ir 7-os šachtos lageriuose. Paleistas gyveno Vorkutoje. 1964 grįžo į Lietuvą. Mirė 1994 05 18, palaidotas Rokantiškių kapinėse. *LYA,A.3,B. 179,1.264, KK205, VA/ŪŽG*

Morkūnas Stasys, Vlado, g. 1924 Ginteikiškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1948. *SA/DK*

Morkūnas (Markūnas) Steponas (Stepas), Adomo, sl. Sarkūnas, Verpetas, g. 1931 Jogvilų k., Šešuolių vlsč. Nuo 1950 - B rinktinės partizanas. Žuvo 1952 06 16 Stanislaviškių k., prie Čechėtos sodybos kartu su P. Misiūnu-Vyteniu. Palaikai užkasti Pivonijos šile. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27, LYA,A.3,B. 1933,1.185*

Morkūnas Vaclovas, sl. Šarūnas, g. Morkūnų k. DKR, A rinktinės Dobilo būrio partizanas. Žuvo 1946 06 15 Darvydų miške (prie Lešiūnų k.) kartu su J. Lisausku-Katinu ir S. Jakučiūnu-Jėga. Palaikai išniekinti Gelvonuose, užkasti prie kapinių. *LYA*

Morkūnas (Markūnas) Vaclovas (Vacys), Jono, sl. Kiaunė, Žentas, Stasio-Vanago brolis, g. 1920 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. LKjaun. puskarininkis. Nuo 1944-Plieno būrio partizanas, B rinktinės štabo Ūkio skyriaus (produktų sandėlio) viršininkas. 1948 03 01 - DKA štabo Ryšių skyriaus viršininkas. Žuvo 1950 10 25 Kurklių šile slėptuvėje, kartu su Č. Krikštūnu-Granicku-Tautvydu, A. Šereliu-Žydrūnu, J. Sėjūnu-Gintautu, A. Aukštuoliu-Slapūnu. Palaikai išniekinti ir užkasti Kavarske. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *APP3,1.932, LKA 10, KS.1.219*

Morkūnas Zigmas, g. 1908 Morkūnų k., Kruonio vlsč. A rinktinės Saulės būrio rezervinio V. Sodaičio-Meškos skyriaus slapukas. Suimtas 1946 12 25. *SA/DK*

Motiejūnas Edvardas, Justino, sl. Žiedas, g. Kaimynėlių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Šerno būrio partizanas. Suimtas sužeistas 1945. *LYA,F.K-I,A.3,B.676,t.2*

Motiejūnas Ignas, sl. Galiūnas, Nuo 1945 - B rinktinės Karpio, Žalgirio būrio partizanas. Žuvo Dabužių k., Kavarsko visČ. *APP3,1.922/4,1.537, L.Šmigelskas*

Motiejūnas Jonas, Jono, sl. Serbentas, g. 1910 12 Miežonių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 05 25 - A rinktinės 2-o bataliono 1 -os (Uosio) kuopos 2-o (Siaubo) būrio partizanas. *LYA*

Motiejūnas Juozas, sl. Miškas. DKR Krūmo būrio partizanas. Registravosi 1945. *LYA*

Motiejūnas Pranas, sl. Sakalas, g. Rasališkių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Žuvęs. *APP4,1.521*

Motiejūnas Vincas, sl. Balandis, g. 1919. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Žuvo 1946 01 16. *APP4,1.521*

Motiejūnas Vincas, Jono, sl. Aidas, g. 1917 07 17 Miežonių k., Kaišiadorių vlsč. LK tarnavo kavalerijoje, jaun. puskarininkis. 1941-1944 tarnavo 15-ame savisaugos batalione, dalyvavo mūšiuose su raudonaisiais diversantais Baltarusijoje. Nuo 1945 05 20 - A rinktinės 2-o bataliono 1 -os (Uosio) kuopos 2-o (Siaubo) būrio partizanas, būrio vadas. Nuo 1947 11 slapstėsi pas kaimo gyventojus ir pažįstamus. Suimtas 1952 10 07 Kaišiadorių MGB, tardymo metu prisipažino dėl tarnybos batalione, bet neigė priklausymą partizanams. Naktį iš 10 31 į 11 01 pabėgo iš MGB skyriaus. Negalėdama surasti, MGB perdavė per gimines pažymą kurioje patvirtino, kad nepersekios, registruos ir duos pasą. 1952/1953 su pažyma registravosi. *LYA,A.3,B.954,1.55-67*

Muleronkaitė Jadvyga, Vaclovo, sl. Rūtelė, g. 1928 Pakulniškių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 - DKR Trenksmo būrio ryšininkė ir žvalgė. 1945 10 09 suimta, 1116 išvežta į lagerius. Nuteista. *VA/ŪŽG, LKA22, LYA.B.P6207LI*

Murauskas Antanas, sl. Sakalas, g. 1925 Barsukų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR 1 -o bataliono 1 -os kuopos partizanas. *APP3,I, 702*

Naginė (Noginis) Mikas, g. Darsūniškio k., Kruonio vlsč., DKR partizanas. Žuvo 1945 05 24 Darsūniškio k. *LYA*

Naidzinavičius Jonas, g. 1922 Vareikonų k., Žaslių vlsč. A rinktinės Klajūno būrio partizanas. Suimtas 1947. Kalėjo Uchtoje. Paleistas 1953.

Naidzinavičius Vytautas, sl. Barzdyla, g. 1920 Naravų k., Žaslių vlsč., gyv. Narvydiškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09/10 - DKR 1-o būrio (Keršto) partizanas. Žuvo 1208 prie Prienų ežero kartu su V. Rinkevičių, S. Šatu ir dar keturiais partizanais. Palaikai užkasti mūšio vietoje. Krapiliškių k. gyventojas Garbatavičius palaidojo kartu su V. Rinkevičiumi ir S. Šatu Pigašių kapinėse. *VA/ŪŽG, 91*

Naraškevičius Juozas, Andriaus, sl. Šernas, g. 1894 Vindeikių k., Musninkų vlsč. 1918-1919 Lietuvos kariuomenės savanoris. Šaulių būrio vadas. Eigulys. Nuo 1944 09 - DKR būrio vadas, 1944 12 01 - štabo narys. Žuvo 1945 02 05/06 Vindeikių k. kartu su I. Adomavičiumi-Tauru, C. Aniūkščiu-Karveliu, P. Bereznausku-Liūtu ir J.Naraškevičiumi-Šarūnu. Palaikai išniekinti prie pradinės mokyklos. Gavus leidimą palaidoti Vindeikių kapinėse. *LYA,FK-1,A.3,B.676,t.2, SA/DK, VA/ŪŽG*

Naraškevičius Juozas, Motiejaus, sl. Šarūnas, g. 1919 Vindeikių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Šerno būrio partizanas. Žuvo 1945 02 05/06 Vindeikių k. kartu su Šernu, Tauru, Karveliu ir Liūtu. Palaikai išniekinti prie pradinės mokyklos. Gavus leidimą palaidoti Vindeikių kapinėse. *LYA, VA/ŪŽG, g.1921*

Naraškevičius Povilas, Juozo, sl. Narsutis, Drąsutis, Šerno sūnus, g. 1928 Vindeikių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Šerno būrio partizanas. Suimtas 1945 02 05/06 Vindeikių k. *VA/ŪŽG*

Narbutas Jonas. Nuo 1944 11 - B rinktinės Vanago būrio partizanas. Žuvo 1945 08 17/18 Rubikonų k. *GIR02/1*

Narkevičius Jonas, Justino, sl. Granitas, g. 1910 Totoriškių k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 11 - vietinio M. Savicko būrio, DKR 4-o bataliono Koto, Puodo kuopos partizanas. 1945 08 15 iš Zabaraukos k. tremiant partizanų šeimas, pasidavė trėmimą vykdantiems kareiviams kartu su V. Radkevičiumi-Obelimi ir M. Savicku-Laukiu. Registruoti Aukštadvario NKVD, šeimos neištremtos. *LYA,A. 3, B. 954,I. I*

Narkūnas (Petikonis) Jonas, Stasio, sl. Banginis, g. 1930 Eišiškių aps. A rinktinės Genio būrio partizanas. Žuvo 1952 05 20. *LYA*

Narmičius Jonas, sl. Tautvydas, A rinktinės Šarūno, Vytenio būrio partizanas. *LYA*

Nartautas Bronius, g. Krivonių k., Žaslių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo. *SA/DK*

Narušis Juozas, g. 1926 Pagrindos k., Balninkų vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo Krūmiškių k. *L.Šmigelskas, KS*

Narušis Petras, Alfonso, sl. Skiltuvas, g. 1917 Kazariškių k., Balninkų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Plieno būrio partizanas, būrio, 1946 01 - 2-o bataliono 2-os kuopos vadas. Suimtas 1946 05 30 Kazokiškių k. Nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo. 1961 grįžo į Lietuvą. *L.Šmigelskas, KS g. Kazokiškių k.?*

Narušis Simonas, sl. Daukantas, g. 1917 Zapaškos k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo, Kelmo būrio partizanas. Žuvo 1946 11 19 Makių ežero saloje slėptuvėje kartu su J. Meilūnu-Kelmu ir J. Kastenausku. *L.Šmigelskas, J.Skebas, KS,I.140 29?*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Narušis Vladas, sl. Titnagėlis, g. Balninkų vlsč. Nuo 1944 11 - vietinio būrio vadas, Laisvės rinktinės Aro padalinio skyriaus vadas. *APP4, I.481*

Naskauskas Bronius/Jonas, sl. Lapė, g. 1908 Kalnėnų k., Jonavos vlsč. Šaulys. Tarnavo geležinkelio apsaugoje. Nuo 1945 - A rinktinės Žvirblio būrio partizanas. Žuvo 1945 09 08 Pravieniškių miške, prie Aleksandruvkos k. kartu su J.Jurevičiumi. *SA/DK, AOT*

Nasutavičius-Miglinas Ignas, Juozapo, sl. Bondaras, Bondaris, g. 1890 Jagėlonių k., Semeliškių vlsč. Lietuvos Respublikos laikais teistas už plėšikavimą, „svieto lygintojas“. 1941 - slapstėsi nuo rusų NKVD, 1941-1944 vadovavo savyginos būriui, kovojusiam prieš vokiečius. Nuo 1944 07/08 - vietinio būrio vadas, 09 - DKR Juodosios Kaukės būrio, 1945 - A rinktinės 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Žuvo 1945 10 20 Semeliškių vlsč. miško slėptuvėje tarp Peliūnų ir Stačiūnų k. kartu su Kotu ir kitais 7 partizanais išduoti vidinio ag. „Romano“. Išniekinti Semeliškėse, užkasti prie Trakų apkasuose. *LYA, A.3, B.4/13, t.2, I.70, B.7/9, t., I.139, B.6/9, I.113, KK476 1946 02 14?*

Našlėnas Stasys, Vlado, sl. Sakalas, g. 1925 10 01 Skabeikių k., Deltuvos vlsč. B rinktinės 5-o bataliono (Stiklo) Bijūno kuopos partizanas. Žuvo 1948 12 07/08 Ukmergėje prie bažnyčios, Kurpių 1 slėptuvėje kartu su E. Miliuku-Bijūnu ir S. Panioku-Plechavičiumi. *Jonas Gipas*

Našliukas Zigmas, sl. Liūtas, g. 1914 Aitekonių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 08 - A rinktinės 2-o bataliono Uosio kuopos partizanas. 1946 vasarą registravosi. Gyveno savo ūkyje. *LYA, A.58, B.36409, I.17*

Naudžiūnas Jeronimas, g. 1924 N. Slabados k., Žiežmarių vlsč., A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 07 31 Strošiūnų-Vladikiškių miške pasaloje kartu su Naru ir kitais dviem partizanais. *SA/DK*

Naudžiūnas Juozas, Adomo, g. 1919 Kaukinės k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 Kaukinės miške, tėviškėje. *SA/DK*

Naudžiūnas Kazys, Jono, sl. Kęstutis, g. 1923 Mūro Strėvininkų k., Žiežmarių vlsč. Tarnavo vokiečių armijoje pėstininku. Nuo 1946 02 16 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. Žuvo 1947 02 04 Krasnasėlio k., kartu su Don Žuanu ir kitais. Užkasti Žiežmarių žydkapiuose. 1991 perlaidotas į Kaišiadorių kapines. *SA/DK, LYA, B.43204/2, I.145*

Naudžiūnas Pranas, Miko, g. 1922 Balceriškių k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas 1948 01 15. Žuvo (mirė) Vorkutos lageryje. *SA/DK*

Naudžiūnas Romasius, Motiejaus, sl. Papartis, g. 1920 N. Slabados k., Žiežmarių vlsč., A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 08 Kaukinės miške. *SA/DK*

Naudžiūnas Vytautas, Boliaus, sl. Skroblas, Zigmo-Jovaro brolis, g. 1927 N. Slabados k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 04 10 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. 1946 10 iš DKA štabo gavo padirbtus dokumentus Vytauto Urbonavičiaus pavarde. 1950 01 05 susektas ir suimtas. Nuteistas 25 m. lagerių. *LYA, B.43204/2, I.145, SA/DK*

Naudžiūnas Zigmas, sl. Jovaras?, g. 1913 Balceriškių k., Žiežmarių vlsč. Policijos vachmistras. Nuo 1944 09 - DKR, A rinktinės Meškos kuopos partizanas. Suimtas 1945. Kalėjo Intoje. 1955 paleistas. *LYA ar tas pats? buvęs policijos vachmistras?*

Naudžiūnas Zigmas, Boliaus, sl. Jovaras, Vytauto-Skroblo brolis, g. 1914 Mūro Strėvininkų k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės Jurgino būrio partizanas. Žuvo 1946 vasarą Beištrakių miške. *SA/DK, AOTg. 1922?*

Navickas Alfonsas, Dominyko, g. 1928 Marinių k., Molėtų vlsč. B rinktinės Beržyno būrio partizanas. Suimtas 1945 08 31. *LYA, F.K-I, A.3, B.676, t.2*

Navickas Edmundas, LK ats. majoras. Ukmergės LLA narys. Dirbo mokytoju Mantinionių pradžios mokykloje. Partizanų Vanagų būrio organizatorius. Likimas nežinomas. *VA/ŪŽG*

Navickas Henrikas, Jono, Jono-Keršto brolis, g. 1925 Giedraičiuose. Mokytojas. Suimtas 1944 12 20 ir už ryšius su partizanais Karo tribunolo nuteistas 8 m. lagerio ir 3 m. tremties. Kalėjo. 1952 grįžo į Lietuvą. *GP*

Navickas Jonas, Karolio, Jono-Keršto ir Henriko tėvas, g. 1899 Giedraičiuose. Batsiuovys. Suimtas 1944 11 15 ir už ryšius su partizanais Karo tribunolo nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo. 1954 grįžo į Lietuvą. Mirė 1972. *GP*

Navickas Jonas, Jono, sl. Kerštas, Henriko brolis, g. 1927 02 15 Giedraičiuose. Batsiuovys. Suimtas 1944 12 20 ir teisė kartu su tėvu ir broliu už ryšius su partizanais. Karo tribunolo išteisintas ir paleistas. Nuo 1945 - B rinktinės Vėtros būrio partizanas. Žuvo 1946 04 14 Didžiokų k. Kivilšų sodyboje kartu su Dragūnu. Palaikai išniekinti Molėtuose. *GP*

Navickas Pranas, sl. Garsas, g. 1920 Petrašiūnų k., Pažaislio vlsč. Nuo 1944 - DKR Žvirblio, Riešuto būrio partizanas. Po dviejų mėnesių 1945 pradėjo gyventi legaliai. *LYA,B. 12953/3,1.11*

Navickas Viktoras, Viktoro, g. 1922 Trakų k., Balninkų vlsč. 1941 Birželio sukilimo dalyvis. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo, Beržo būrio partizanas. Po Trakinių kautynių 1945 pakeitęs pavardę įsidarbino Svėdasų girininkijoje. *L.Šmigelskas, KS*

Navikas Adomas, g. 1920 Luciūnų k.. Kurklių vlsč. **Nuo** 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1945 0921 Dapkūniškio k., Tamulių sodyboje. Palaikai išniekinti Balninkuose. *LKA33, APP4,1.455,497*

Navikas Stasys, sl. Bijūnas, g. 1926, gyv. Lierėnų k. B rinktinės Švyturio būrio partizanas. Žuvo Sauginių k. *L.Šmigelskas*

Navikas Stasys, Stepono, g. 1927, gyv. Minykų k. B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1946 01 22 Gursčių k. mūšyje kartu su kitais keturiolika partizanų. Palaikai išniekinti Želvos mstl., užkasti žvyroduobėse. *L.Šmigelskas, KS,l. 137, LKA27*

Navikas Stasys, sl. Bauža, g. Paželių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Registravosi. Išvestas iš namų dingio be žinios. *APP4,1.521*

Navikas Vytautas, g. Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Nečiūnas, sl. Tarzanas, g. Moklių k., Kurklių vlsč. B rinktinės Girininko būrio partizanas. Žuvo 1946 Anykščių apyl., prie Šventosios upės kartu su broliais Kuktomis, Mackevičiumi-Margiu ir dar dviem partizanais. *APP3,1.970*

Nečiūnas Balys, B rinktinės Girininko būrio partizanas. *APP3,1.970*

Nečiūnas Gintautas, sl. Eigulys, Klemenso-Urėdo brolis, g. 1930 Viktoriškių k., Kurklių vlsč. 1948 tremiant šeimą, su broliu įstojo į partizanų gretas. B rinktinės Girininko būrio partizanas. Žuvo 1949 07 12 Nemuno slėptuvėje kartu su 6 partizanais. Palaikai išniekinti Kurkliuose. 1989 perlaidoti į Viliaudiškių k. kapines, Kurklių apyl. *APP3,1.999, LKA32*

Nečiūnas Klemensas, sl. Urėdas, Gintauto-Eigulio brolis, g. 1923 04 01 Viktoriškių k., Kurklių vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Girininko būrio partizanas. 1946 rudenį gavo padirbtus dokumentus, dirbo Anykščiuose ir padėjo partizanams. 1948 tremiant šeimą, su broliu pabėgo į partizanų būrį- Paimtas gyvas 1949 07 12 bandant prasiveržti iš sprogdinamo Girininko bunkerio. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. *APP3,1.970, LKA32*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Neicelis Jonas, Jono, sl. Šarūnas, Naktinis, g. 1912 Rumšiškių vlsč., gyv. Kaune. LK viršila. 1944 rudenį numatytas su šeima ištremti (Lietuvos „vokiečių“ trėmimas). Pabėgęs nuo trėmimo slapstėsi pas gimines. Nuo 1944 - DKR Svirplionių kuopos Bebro būrio partizanas, vado padėjėjas, 1945 05 13 - 2-o bataliono kuopos, 09-5 LLA apylinkės 3-o bataliono, 1945 12 01 - DKA A rinktinės vadas. Suimtas 1945 12 30 Kaune. Nuteistas mirti. 1946 11 26 nužudytas MGB vidaus kalėjime Vilniuje. Palaikai užkasti masinėje kapavietėje Tuskulėnuose. *SA/DK, LYA, SV/T, KK304*

Nevedomskas (Nevedomskis) Antanas, Antano, sl. Klajūnas, g. Semeliškių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR vietinio Bondaro būrio, A rinktinės Koto kuopos partizanas. 1946 pr. *LYA,A.3,B.4/13,1.2,1.70, LYA*

Norkus Juozas, Juozo, sl. Kerštas, g. 1914 Telšiuose, gyv. Pigonių k., Musninkų vlsč., LK ats. leitenantas. 1941-1944 dirbo mokytoju Musninkų pradžios mokykloje. LLA DKR vado pavaduotojas. 1944 09 01 informatoriui įskundus, suimtas už laikraščio „Vytis“ platinimą. Pabėgo: vieni LYA dokumentai mini, kad užverbuotas ag. „Balandžiu“ ir paleistas, kiti, kad iš areštinės pabėgo; V.Alekna tvirtina, kad iš Musninkų sribyno išvadavo partizanai. 1944 12 01 - 1-o bataliono vadas. Žuvo 1945 03 10 Kaimynėlių k., Sakalauskienės sodyboje, išduotas ag. „Kolios“, o F. Jakiūnas-Tauras sužeistas paimtas gyvas, sodyba sudeginta. Norkų nušovė NKVD leitenantas Chimin, o sodybą uždegė stribas Petras Kolesnikovas. Palaikai išniekinti Musninkuose, užkasti senosiose kapinėse. *VA/ŪŽG, APP3,1.1027, SA/DK, LYA,A.3,B.2/6,1.49; B.4/12,t.2,1.345*

Novikas Stasys, sl. Tigras, Gyls, **B** rinktinės, Vyčio apygardos **DKR** Skirmanto būrio partizanas. Žuvo 1952 07 03 Smėlių r., nužudytas smogikų (ag. „Mokytojo“). *GIR97/IJ-27*

Olubaitė Marytė, g. Abromiškių k., Vievio vlsč. Nuo 1946 - kartu su seserimi Stefa DKA partizanų ligoninės-slėptuvės laikytoja ir ryšininkė. *LYA,A.58,B.36409,1.209-210*

Olubaitė Stefa, g. Abromiškių k., Vievio vlsč. Nuo 1946 - kartu su seserimi Maryte DKA partizanų ligoninės-slėptuvės laikytoja ir ryšininkė. *LYA,A.58,B.36409,1.209-210*

Ogživaila (Ogževaila) Bronius, Petro, sl. Rytas, g. 1920 Aleksandravos k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1944 08 - DKR Žvirblio būrio, A rinktinės 6-o bataliono partizanas. Žuvo 1948. *LYA,B.12953/3,1.11, AOT*

Ošikas Feliksas, Martyno, g. Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Registravosi 1945 08. *LYA,A.3,B.179,1.30*

Ožeraitis Jonas, Prano, sl. Vaidotas, g. 1925 Mackūnų k., Rumšiškių vlsč. 1944 02 - VR karys, tarnavo Seredžiaus batalione, kovojo su lenkų AK Vilniaus kr. Nuo 1944 05 slapstėsi. 08 per gaudynes suimtas, išsiųstas į lietuvišką atsargos diviziją Jarceve. 1944 11 vežant į frontą Gaižiūnuose pabėgo iš ešelono. Nuo 1944 12 - DKR Uosio, 2-o bataliono 2-os (Perkūno) kuopos, 1947 - A rinktinės 6-o bataliono Riešuto būrio partizanas, 11 - būrio vadas. 1948 08 kautynėse sužeistas, su padirbtais dokumentais Žukausko pavarde apsigyveno Vilniuje. Suimtas 1948 10 21 vairuotojų kursuose. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Vorkutoje. 1959 paleistas be teisės grįžti į Lietuvą. Gyveno Intoje, Vorkutoje. 1970 grįžo į Lietuvą. Parašė prisiminimus. Miręs. *APP3,1.859-897*

Pabedinskas Vytautas, Jono, sl. Dūmas, g. 1926 Vepriuose. Baigė Veprių žemės ūkio mokyklą mokėsi Gruzdžiuose. Nuo 1947 05 - B rinktinės Kardžio būrio partizanas. Žuvo 1948 02 09 Lobanosų k., patekęs į pasalą prie Vinco Razumo namų. Palaikai išniekinti Vepriuose. Ištremtas į Sibirą tėvas mirė. *LYA*

Pabiržis Pranas, Andriaus, g. 1919 Burbiškiu k., Žiežmarių vlsč., A rinktinės partizanas. Žuvo 1950, sudegintas savo sodyboje. *SA/DK*

Pabiržis Zenonas, Vinco, sl. Bijūnas, g. Kaune/Baniškių k., Rumšiškių vlsč. 1945 04 - B rinktinės Žalgirio, Audros, Vėtros būrio partizanas, 1946 01 - kuopos vadas, spausdino rinktinės laikraštį. Suimtas 1947 06 P. Striogos namuose slėptuvėje. 1948 02 07 nuteistas. *LYA*

Padaiga Vladas, g. 1910 Padaigų vnk., Žaslių vlsč., gyv. Gegužinės k. Nuo 1945 - DKR 2-o bataliono ryšininkas su Baravyko, Svyrūnėlio ir Speigo būriais. Registravosi. Buvo suimtas. Mirė 1975, palaidotas Gegužinės kapinėse. *LYA, A.3, B.179, I.220, AP P3, L 716*

Pagalys Feliksas, Aleksandro, sl. Arūnas, Kazio-Tigro brolis, g. 1923 Aukštadvario k., Šešuolių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Vanago būrio partizanas. Suimtas 1945 01 06. Kalintas, nesudarius bylos 10 17 paleistas. *VA/ŪŽG*

Pagalys Kazys, Aleksandro, sl. Tigras, Felikso-Arūno brolis, g. 1919 Aukštadvario k., Šešuolių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR, B rinktinės Vanago, Griausmo būrio partizanas. Žuvo 1945 08 17/18 Rubikonių k. kartu su kitais dešimt partizanų. *GIR02/1, LYA, A.3, B.179, I.261, VA/ŪŽG: suimtas 1946 05, nuteistas 10 m., paleistas 1956 05*

Pagalytė Stasė, Stasio, sl. Tėvynės Dukra, Zofijos sesuo, g. 1923 Aukštadvario k., Šešuolių vlsč. B rinktinės Vanago būrio ryšininkė. Suimta 1945. *LYA*

Pagalytė Zofija (Zosė), Stasio, sl. Rožytė, Stasės sesuo, g. 1925 Aukštadvario k., Šešuolių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR, B rinktinės Vanago būrio ryšininkė, partizanė. Žuvo 1945 09 08 Bajorų k. kartu su S. Grinių-Vanagu. *LYA, VA/ŪŽG*

Pagodinas Romas, Domo, sl. Kupstas, g. 1927 Kaune, gyv. Šančiuose. 1944 12 - LLA narys, Žvirblio būrio žvalgų grandies vado pavaduotojas ir adjutantas. Suimtas 1945 07 25, nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Grįžo į Lietuvą. *AOT*

Pakalnis, sl. Dinas, DKR rinktinės Keršto būrio partizanas. Paimtas gyvas 1945 07 12 Dainių k. Pūkų sodyboje kartu su J. Rudžiu-Audra ir V. Karteniu. Dingo be žinios. *VA/ŪŽG, I. 156*

Pakalniškis Stepas, Broniaus, sl. Klevas, g. 1916 Mažeikiškių k., Pabaisko vlsč. LK liktinis puskarininkis. 1941 nesitraukė į Rusiją, grįžo į gimtinę, dirbo ūkyje. Nuo 1944 - B rinktinės partizanas. Vanago būrio skyriaus vadas, 1945 08 - būrio vadas. Žuvo 1946 06 08 Mažeikiškių k. dėl MGB provokacijos: „pamesti“ suklastoti dokumentai, kaltinantys Klevą bendradarbiavimu su MVD; juos radęs ir perskaitęs vado pavaduotojas Klausutis nušovė Klevą. 06 11 nušautojo kūnas atrastas šulinyje, išniekintas Ukmergėje, vėliau slapta palaidotas Pašilės kapinėse. *LKA31*

Palubinskaitė Adelė, sl. Saulė, g. Talkiškių k., Onuščio vlsč. Nuo 1945 03 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos ryšininkė. *LYA*

Palubinskas, sl. Lubinas, g. Talkiškių k., Onuščio vlsč. Nuo 1945 03 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos 1-o skyriaus partizanas. Žuvo 1945 04 05 Strėvos miške, Vaitkūnų apyl. kartu su Žaibu. *LYA*

Palaima Adomas, sl. Lakūnas, B rinktinės 4-o rezervinio bataliono vado pavaduotojas. Suimtas 1941. *LYA*

Palaima Dominykas (Dominas), sl. Perkūnas, g. Zaričės k. ar Užupių k., Jonavos vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Slapta palaidotas Upninkuose. *VA/ŪŽG, LYA, LKA22*

Palaima Jonas, sl. Gandas, g. 1920. Keižonių pradinės mokyklos (Gelvonų vlsč.) mokytojas. „Žalios girios“ redaktorius, DKR štabo Spaudos skyriaus viršininkas. *LYA, A.8, B.21/14, I.65, A.3, B. 179*

DKA LAISVES KOVOTOJŲ VARDYNAS

Palaima Justinas, sl. Vanduo, Tarzanas. Nuo 1945 - DKR Šalnų būrio partizanas. Žuvo 1945 07 Veprių vlsč. kartu su S. Palaima-Vairu.

Palaima Vladas, Stasio, sl. Žaltys, g. 1924 Salėnikų k., Jonavos vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 01 - DKR Slyvos būrio partizanas, 04 - Papūgos būrio vado pavaduotojas. 1945 08 02 registravosi Jonavos NKVD, atidavė šautuvą. Dirbo vairuotoju „Metalų“ fabrike. 1950 06 Salėnikuose gindamasis nuo girtų kareivių, bandžiusių apiplėšti, nukirto vieną iš jų. 06 17 karinės dalies 62801 Karo tribunolo už kareivio nužudymą „keršto motyvu“ nuteistas 10m. lagerio. Kalėjo Leningrado Statybos Nr. 16,258 lageryje. 1953 03 13 etapuotas į Kauną kur Karo tribunolo už partizaninę veiklą nuteistas 25 m. lagėrių ir 5 m. teisių apribojimo. Kalėjo Dubravno Nr. 1 lageryje, Mordovijoje. 1960 08 02 bausmė sumažinta iki 15 m. 1965 06 16 paleistas, neteisėtai pripažinus „itin pavojingu recidyvistu“. 1966 11 16 Intos teismo nuteistas 5 m. lagėrių. Grįžo į Lietuvą. *LYA,F.K-I,A.58,B.P-19232-LI, A. 18,B.2/81,I. 13, B.34650/3,I.29, VA/ŪŽG*

Palaima Silvestras, sl. Vairas. Nuo 1945 - DKR Šalnų būrio partizanas. Žuvo 1945 07 Veprių vlsč. kartu su J. Palaima-Tarzanu.

Palaima Steponas (Stepas), sl. Giedra, g. 1923 Vareikių k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 03 - DKR Papūgos būrio partizanas. *VA/ŪŽG*

Palaimaitė Elena, sl. Puriena. Nuo 1945 - DKR 2-o bataliono ryšininkė.

Palaimaitė Zofija, Stasio, Vlado sesuo, g. Keižonių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 03 - DKR 2-o bataliono Papūgos būrio ryšininkė. *LYA,A.18,B.2/81,I.13, A.3,B. 179,I.223*

Palevičius, sl. Liepsna, g. 1913 Musninkų vlsč. 1941-1944 valsčiaus policijos viršininkas. 1944 09 - DKR rinktinės būrio vadas. *LKA27, LYA*

Paliukevičius Viktoras, Justo, sl. Samana, g. Pionių k., Musninkų vlsč. DKR, A, B rinktinės kuopos vadas. *L YA*

Pariokas Stasys, Igno, sl. Plechavičius, g. 1923 Bakšionių k., Pabaisko vlsč. B rinktinės 5-o bataliono (Stiklo) Bijūno kuopos partizanas. Žuvo 1948 12 07 Ukmergėje prie bažnyčios, Kurpių 1 slėptuvėje kartu su E. Miliuku-Bijūnu ir S. Našlėnu-Sakalu. *LKA27*

Papas Vaclovas, Jurgio, sl. Piršlys, g. 1915 Valtūnų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plėno būrio partizanas, būrio vadas. Žuvo 1950 03 23 Medinų miške. Palaikai išniekinti Ukmergėje, MVD-MGB skyriaus kieme, sumesti į šulinį. Užkasimo vieta užstatyta. *LYA, LKA27Trakinių miške prie Valtūnų k. ?*

Papickas Mykolas, g. 1915 Bakšionių k., Pabaisko vlsč. B rinktinės partizanas. Paimtas gyvas. Kalėjo lageryje. Grįžo į Lietuvą. Miręs. *APP3,I.1017*

Paplauskas Antanas, g. 1910 Astruvkos k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 - DKR Trenksmo būrio partizanas. Suimtas 1945, kalintas lageryje. 1946 paleistas. B rinktinės Dobilo būrio rėmėjas. Suimtas 1950 05 12. Nuteistas 25 m. lagėrių ir 5 m. be teisių. *LKA22, VA/ŪŽG*

Papšys, g. Sarickų k., Skiemonių vlsč. B rinktinės Paulausko būrio partizanas. Suimtas 1945 12 15 Kurklių šile, pasidavė kartu su visu būriu pradėjus sprogdinti slėptuvę prie Užunvėžio k. Nuteistas 25 m. lagėrių. Žuvo (mirė) lageryje. *APP3I. 969*

Paškauskaitė Leokadija, g. 1930 03 04 Aleksandriškių k., Vievio vlsč., nuo 1947 gyveno Vilkakėmio k., Žaslių vlsč. Nuo 1947 - A rinktinės ryšininkė. Suimta 1948 02 16 Vilkakėmio k. kartu su B. Arbočiumi-Balsu. 1948 10 nuteista 10 m. lagėrių ir 5 m. tremties. Kalėjo Mordovijos lagėriuose. 1954 paleista. 1954 12 grįžo į Lietuvą. *SA/DK*

Paškauskas Vincas, Jono, sl. Liepinis, g. 1926 Paliepių k., Kaišiadorių vlsč. DKR Morkos būrio partizanas. Žuvo 1945 04 12 Pašulių k., Kardono eiguvoje kartu su kitais 11 partizanų iš Morkos būrio. Palaidoti Pašulių k. kapinėse. *SA/DK, AOT, APP4, I.594-595*

Paškevičius Antanas, Antano (Adolfo), sl. Basanavičius, Genys, g. 1927 Daubariškių k., Balninkų vlsč. B rinktinės Žaibo, Voldemaro būrio partizanas. Žuvo 1946 08 05/06 Daubariškių k./Magulės vnk. Vaclovo Paškevičiaus sodyboje įrengtoje slėptuvėje kartu su V. Grigu. Kūnas išniekintas Želvoje, užkastas žvyrduobėse. *L.Šmigelskas, KS, 139, 146 ž. kartu ir žmona?, g. 1923 Baluosios k., Molėtų vlsč.*

Paškevičius Antanas, Antano, sl. Neries Akmuo, Viktoro-Samanos ir Balio-Pušelės brolis, g. 1920 Pigonų k., Musninkų vlsč. 1940 LK kariūnas. LLA narys. Nuo 1944 08 - DKROS 1-o būrio vadas. Suimtas 1944 09 25. Karo tribunolo nuteistas. Žuvo (mirė) Vorkutos lageryje. *LYA, asmens b.b., KK, 204, VA/ŪŽG*

Paškevičius Boleslovas (Balys, Bolius), Antano, sl. Pušėlė, Pušinis, Antano-Neries Akmens ir Viktoro-Samanos brolis, g. Pigonų k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 08 - DKR OS 1 -o būrio, A rinktinės Budelių Jovaro kuopos partizanas. Suimtas 1946 Kaune. *VA/ŪŽG, APP3, I.795, LYA, F.K-I, A.58, B. P16709-LI,*

Paškevičius Bernardas, g. 1922 Paliepių k., Kaišiadorių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 Livintų k. *SA/DK*

Paškevičius (Poškus) Kazimieras (Kazys), Jokūbo, sl. Don Žuanas, Donžuanas, g. 1921 Krasnasėlio k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 02 15 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas, 2-o būrio, 1946 07 - veikimo kuopos vadas. Žuvo 1947 02 04 Krasnasėlio k., kartu su A. Ramantausku-Automatu ir kitais būrio partizanais. Užkasti Žiežmarių žydkapiuose. 1991 perlaidoti į Kaišiadorių kapines. 1945 07 17 į Permės sr., Kočevskor., Ust Okolovo gyv. ištrėmė tėvus Jokūbą (g. 1887) ir Oną (g. 1890), seseris Mariją (g. 1925) ir Eleną (g. 1926), brolių Antaną (g. 1930). Tėvai Sibire mirė. *LYA.B.43204/2, I.145, KK476, SA/DK, APP3, I.828*

Paškevičius Marijonas, Martyno, sl. Kiškis, Stasio brolis, lenkas, g. Krasnasėlio k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 - DKR 4-o bataliono partizanas. 1945 07 registravosi ir išvažiavo į Lenkiją kaip repatrijantas. *LYA, F.K-I, B.36802/3*

Paškevičius Mykolas sl. Gyls, g. Kazokiškių k., Želvos vlsč. B rinktinės Titnago būrio partizanas, nuo 1950 - DKA štabo Ūkio skyriaus viršininkas. Žuvo 1951 06 26/27 prie Rubikonių k. kartu su A. Purliu-Ožiuku ir J. Šinkūnu-Žalvariu. Užkastas Pivonijos šile. 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines.

Paškevičius Romas, Antano, g. 1926 Dovainonių k., Rumšiškių vlsč. DKR Meškos būrio partizanas.

Paškevičius Stasys, Juozo, g. 1931 Židiškių k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1952 02 - Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Ėglio būrio partizanas. Žuvo 1953 03 05 nuo Žiežmarių MVD. *LYA, A.3, B.1050, I.55*

Paškevičius Stasys, Martyno, Marijono-Kiškio brolis, lenkas, g. 1906 Žiežmariuose, gyv. Krasnasėlio k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 - DKR 4-o bataliono rėmėjas. Suimtas 1947 01 21. Karo tribunolo 1947 06 14-15 nuteistas 3 m. lagerio. Parašius kasaciją po papildomo tardymo Ypatingojo pasitarimo 1948 07 21 nuteistas 5 m. lagerių. Kalėjo Krasnojarske. 1952 paleistas į nuolatinę tremtį Siaurės Jeniseisko r., Krasnojarsko kr. 1954 01 dukteriai Valerijai Stravinskienei parašius skundą SSRS AT pirmininkui, „pagal amnestiją“ paleistas gyventi į Lietuvą. Parašius skundą, 1972 04 31 Ypatingojo pasitarimo sprendimas panaikintas. *LYA, F.K-I, B.36802/3*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Paškevičius Viktoras Vytautas, Antano sl. Samana, Klevas, Antano-Neries Akmens ir Balio-Pušelės brolis, g. 1919 Pigonių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 07 - DKR štabo apsaugos būrio, Jovaro kuopos partizanas. 1946 08 slėpėsi pas BulaukąNiauriškių (Naravų) k., Žaslių vlsč., kur ir žuvo 1946 12. Palaidotas Paparčių k. kapinėse. 1945 07 18 į Permės sr. ištremti tėvai Antanas ir Felicija. *APP3.1.795, LYA,F.K-1,A.58,B.P16709-LI, A.3,B. 101,1.73,81, SA/DK: g. 1927? VA/ŪŽG g.1925?*

Paškevičiūtė Elena, Jokūbo, sl. Elenutė, Kazimiero-Don Žuano sesuo, g. 1926, Krasnasėlio k., Žiežmarių vlsč. 1945 07 17 ištremta kartu su tėvais. 1946 m. pabėgo iš tremties. Su padirbtais dokumentais Milevičiūtės Elenos vardu gyv. Kiemelių k. Kaišiadorių vlsč. Nuo 1946 - A rinktinės Perkūno kuopos, Vaidoto būrio ir asmeninė DKA štabo adjutanto Žičiaus-Vėjo ryšininkė. Suimta 1948 10. *APP3,1.876,892, dar 1948 07 atvežė iš apygardos Ožeraičiui dokumentus*

Paškevičiūtė Pranė (Pranutė), Zofijos, sl. Dilginėlė, Dilgė, g. 1928 Avižienių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio ryšininkė, 1947 — 3-o bataliono partizanė. Žuvo 1949 05 11 Valų miške slėptuvėje kartu su M. Gumbaragiu-Žiburiu, M. Šereliu-Granitu, B. Sėjūnu-Pavasariu ir S. Morkūnu-Vanagu. *LKA27, APP3,1.932,935*

Paškevičiūtė Saliute, g. Kiemelių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1946 - A rinktinės Perkūno kuopos, Vaidoto būrio ryšininkė. *APP3,1.876*

Patinskas Antanas, sl. Žaibas, g. 1916 Martiniškių k., Žiežmarių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 rudenį Krasnasėlio k. *SA/DK*

Paukštys Juozas, Prano, sl. Leika, g. Šakių aps. DKR partizanas. Žuvo 1945 06 23. *LYA*

Paulauskaitė Aldona, sl. Bariutė, g. Dekelių k., Šešuolių vlsč. 1945 - DKR B rinktinės Voldemaro būrio ryšininkė. *LYA,A.3,B. 179,1.261*

Paulauskaitė Jadvyga, sl. Našlaitė, g. 1924 Bučionių k., Žaslių vlsč. DKR 2-o bataliono ryšininkė. Suimta 1945. Kalėjo Karagandos lageryje. 1952 paleista. Grįžo į Lietuvą. *SA/DK*

Paulauskaitė Ona (Onutė), Mykolo, sl. Aušra, g. Janionių k., Musninkų vlsč. Nuo 1945 04 - DKR Vilko grupės 3-os (moterų) kuopos narė, ryšininkė. *VA/ŪŽG*

Paulauskas, g. Slavėnų k.. Kurklių vlsč. B rinktinės būrio Kurklių šile vadas. 1945 likęs vienas, su padirbtais dokumentais apsigyveno Panevėžio apyl. 1960 suimtas, nuteistas, kalėjo. Grįžo į Lietuvą. *APP3,1.970*

Paulauskas Antanas, Antano, g. 1910 Vyšniapolės k., Gelvonų vlsč. DKR Svajūno būrio partizanas. Suimtas 1945 08 28. *LYA,F.K-l,A.3,B.676,t.2*

Paulauskas Antanas, Vinco, Zigmo brolis, g. 1929 Gegužinės k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 01 - DKR 2-o bataliono Sūkurio kuopos partizanas. 1945 vasarą registravosi. Suimtas 1947. Žuvo (mirė) Intos/Uchtos lageryje. 1948 05 22 į Jeniseisko r., Vorogovo gyv. ištremti tėvai Vincas (g. 1892) ir Marijona (g. 1899). *SA/DK, LYA,A.3,B. 179,1.233, APP3.1.715*

Paulauskas Boleslovas (Bolių), Jokūbo, sl. Žilvitis, g. 1917 Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 03 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos slapukas, bataliono vado Vėjo ryšininkas tarp Svyrūnėlio, Sūkurio ir Perkūno būrių. Suimtas 1945 06. Kalintas Vorkutoje. 1946 paleistas. Mirė 1996, palaidotas Bučionių k. kapinėse. *LYA,A.3,B.179*

Paulauskas Edvardas, Nuo 1945 03 - 2-o bataliono Klevo būrio, 1-os kuopos 1-o būrio partizanas. *LYA*

Paulauskas Jonas, Juozo, sl. Sūkurys, g. 1916 Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 01 - LLA narys, DKR 2-o bataliono 1 -os kuopos OS būrio, 03 - 1 -o būrio, 05 - 1 -os kuopos (Bučionių

orgkuopos) vadas, 1945 12 01 - A rinktinės štabo Ginkluotės skyriaus viršininkas. Suimtas 194601 26. Kalėjo Vorkutoje. 1955 paleistas. Į Lietuvą grįžti neleido. Mirė 1975 Uchtoje, ten ir palaidotas. 1948 05 22 į Jarceva išstremti tėvas Juozas (g. 1866, mirė 1949 tremtyje), žmona Ona (g. 1924) ir sūnumi Vidmantu (g. 1946). *LYA,A.3,B. 179, KK304*

Paulauskas Stasys, Alekso, g. Janionių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Vilko būrio partizanas-slapukas. Suimtas 11 25 savo vienkiemyje kartu su Žaliojo Velnio žmona O. Misiūniene. Dingo be žinios. *LYA,A.3,B.2/6,I.75, VA/ŪŽG,I.33*

Paulauskas Stasys, Stasio, g. Janionių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR partizanas. Jo tėvo namuose 1944 10-11 vyko DKR vadovybės pasitarimai, slėpėsi Žaliojo Velnio žmona. *LYA,A.3, B.2/6,I.75*

Paulauskas Stepas, Jono, sl. Tigras, g. 1921 Diržonių k., Gelvonių vlsč. DKR Papūgos būrio partizanas. Suimtas 1945 09 04. *LYA*

Paulauskas Zigmąs, Vinco, Antano brolis, g. 1921 Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 04 - DKR 2-o bataliono Sukūrio būrio, 1 -os kuopos partizanas, vado pavaduotojas. 1945 vasarą registravosi. Suimtas. Karo tribunolo 1946 08 20 nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. teisių apribojimo. Kalėjo. Paleistas, į Lietuvą negrįžo. Mirė Balchaše. *LYA,F.K-I,A.58,B.41893/3,I.56, A.3,B. 179,I.220, APP3,I.715*

Paulavičiūtė Aldona, Broniaus, sl. Laukinukė, Indyra, g. 1926 Kaimynėlių k., gyv. Smailių k., Musninkų vlsč. Smailių pradinės mokyklos mokytoja, Ukmergės švietimo skyriaus inspektorė. Nuo 1944 09 - DKR štabo pagrindinė ryšininkė. Suimta 1945 07 29 Smailių k., tardoma Ukmergėje. Akistatoje M. Pečiulienės-Tulpės išduota kaip Žaliojo Velnio ryšininkė. Užverbuota vidine agente „Nemezide“ ir 1945 09 paleista. Pasitraukė pas partizanus, apie užsiverbavimą prisipažino, priešui nedirbo. DKA štabo sanitarė. Žuvo 1946 03 24 Šilonių miške prie Dubių vnk./ Petrušėnų k. kartu su A. Zapkumi-Piliakalniu, J. Junaičiu-Vanagu ir A. Kavaliausku-Paparčiu. Atpažinta kaip Baumilaitė. Palaikiai išniekinti Kaišiadoryse. Slapta palaidoti senosiose Kaišiadorių kapinėse, bet vieta nežinoma. *LYA, A.3,B.4/19, t.2,I.345 Elenos sesuo?*

Paulavičiūtė Elena, Kazio, g. 1927 Daubariškių k., Šešuolių vlsč. B rinktinės Vanago būrio ryšininkė. Suimta 1945 07. *LYA, KSJ.42 Aldonos sesuo?*

Pauliukonis Petras, Petro, sl. Ūdra, g. 1914 Vaitkuškio vnk., pabaisko vlsč. B rinktinės Stiklo būrio partizanas. Žuvo 1946 09 24. Užkastas Vidiškiuose. 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27*

Pauliukonis Vaclovas, sl. Girėnas. B rinktinės Stiklo būrio partizanas. Žuvo 1949.

Pauplytė Elena, Tomo, g. 1918 Kunigiškių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 - DKR Trenksmo būrio rėmėja, siuvo partizanų emblemas. 1945 10 09 suimta, 11 16 išvežta į lagerius. Nuteista. *LYA,B.P6207LI*

Pavasaris Česlovas, sl. Milžinas, g. 1922 Padalių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 12 02 - DKR reikalų(3-os) kuopos partizanas ir ryšininkas. 1945 registravosi kaip besislapstantis. *LYA,B.8706/3, VA/ŪŽG,I.39, AP P3,I.703/4,I.561-564*

Pavasaris Henrikas, Motiejaus, sl. Karvelis, g. 1922 Padalių k., Žaslių vlsč., gyv. Pamusių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. 1945 registravosi. 1947 suimtas. Nuteistas 10 m. lagerių. *VA/ŪŽG*

Pavasaris Jonas, Viktoro, sl. Jurgelis, g. 1922 Janonių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. 1945 registravosi. 1947 04 09 suimtas. Nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo. 1954 04 24 paleistas. *VA/ŪŽG*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Pavelytė Veronika, sl. Gulbė, A rinktinės Slyvos būrio ryšininkė. E. Svilo-Slyvos žmona? Suimta 1947 03 03 Kauno MGB. *LYA*

Pavilonis Adomas, sl. Striga, B rinktinės Vėtros būrio partizanas. Žuvo 1947 12 22 mūšyje su Želvos MGB. *LYA*

Pažarskas Antanas, g. 1918 Dragaudžių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio ryšininkas. Žuvo 1945 05 01 Plaštakos k., bandant suimti. *LKA32, KSJonas?*

Pažūsis Jonas, Bronislovo, sl. Dagys, g. 1925 Mišniūnų k., Šešuolių vlsč. Nuo 1944 09 - vietinio partizanų skyriaus vadas, Vanago grupės, Žalgirio būrio partizanas. Žuvo 1947 02 07 Beržalotos k., Honoratos Šmigelskienės sodyboje įrengtoje slėptuvėje kartu su S. Zaremba-Beržu, išduoti ag. „Valstiečio“. Palaikai išniekinti Šešuoliuose, užkasti apkasuose prie MVD poskyrio pastato. 1993 perlaidoti į Šešuolių kapines. *LYA,A.3,B.3/6,I.71, KK.203, LKA32, KS,I.147-148*

Pažūsis Algimantas, Bronislovo, Jono brolis, g. Mišniūnų k., Šešuolių vlsč. Nuo 1944 09 - vietinio Pažūsio būrio partizanas, 1945 05 registravosi kartu su J. Stundžia. Ištremtas. Grįžo į Lietuvą. *LYA,A.3,B.3/6,I.71, LKA32*

Pečiulienė Vilūnaitė Marija, Kazio, sl. Tulpė, Genės Vilūnaitės ir Alfonso Vilūno sesuo, g. 1916 Čiuriškių k., Šešuolių vlsč. Nuo 1945 01 - DKR Uosio būrio, B rinktinės Vanago kuopos ryšininkė, palaikė ryšį su Žaliuoju Velniu, Plieniu, Žaibo, Kelmo, Aro ir Dieduko būriais, o per juos su Utenos Labanoro girios LLA štabu. Suimta 1945 07, akistatoje nurodė, kad A. Paulavičiūtė yra Žaliojo Velnio ryšininkė. *LYA,A.3,B.179,I.291, KSJ.42 Sčiuriškių*

Pečiulis Antanas, Antano, sl. Kerštas, g. 1923 10 17 Neveronių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 — DKR Bolševiko, B rinktinės Dobilo būrio ryšininkas rėmėjas. Suimtas 1946 06 18 namuose. Nuteistas. Kalėjo Magadano sr. 1951 09 26 paleistas. 1952 grįžo į Lietuvą. *VA/ŪŽG*

Pečiulis Jonas, Dominyko, sl. Kurmis, g. 1926 02 20 Neveronių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Zubrio būrio partizanas. Sužeistas suimtas 1948 05 17/18 Bartkūnų k., Pabaisko vlsč. Nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Intoje. Grįžo į Lietuvą. Mirė Šiauliuose. *VA/ŪŽG,I.160*

Pečiulis Jonas. Dirbo Ukmergės pramonės kombinato buhalteriu. B rinktinės 4-o bataliono rezervistas. Suimtas 1947 08 16 Ukmergės MGB. *LYA/TRMA*

Pekarskas Henrikas, g. Naujasodžio k., Pažaislio vlsč. DKR būrio vadas. Žuvo 1945 07 23 Navopolio k., Kruonio vlsč., kartu su kitais 3 partizanais. *SA/DK, LYA,A.3,B.179,I.88*

Penkauskaitė Aldona, Jono, sl. Pelėda, Karklėnų Pelėda, g. Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR ryšininkė. *LYA,A.3.B.179,I.264, VA/ŪŽG*

Penkauskas Stepas, Jono, sl. Tigras, g. 1921 Diršonių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 - DKR Papūgos būrio partizanas. Suimtas 1945 09 02. *LYA,F.K-I,A.3,B.676,t.2*

Penkauskas Vladas, Alfonso, g. 1921 Burniškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Vilko, 1945 - Papūgos būrio partizanas. Suimtas 1945 09 02. *LYA,F.K-I,A.3,B.676,t.2, LKA22. keturi broliai, J. ir A. 1948 05 22 ištremti, kiti nuteisti.*

Penkauskas, Alfonso, g. Burniškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR, 1945 - Papūgos būrio partizanas. *LKA22*

Penkauskas, Alfonso, g. Burniškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR, 1945 - Papūgos būrio partizanas. *LKA22*

Penkauskas, Alfonso, g. Burniškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR, 1945 - Papūgos būrio partizanas. *LKA22*

Perednis Aleksas (Alesius), Petro, sl. Svogūnas, g. 1922 Paparčių k., Žaslių vlsč. DKR Klajūno būrio ryšininkas. Suimtas 1946. Kalintas Vilniuje. 1947 paleistas nesudarius bylos. *LYA, APP3, I.703 Svajūnas?*

Perednis Antanas, g. 1918 Vareikonių k., Žaslių vlsč. Kaimo seniūnas. Nuo 1944 09 slapstėsi. DKR Putino būrio partizanas. Žuvo 1945 03 13 Bekštonių miške. *SA/DK, AOT*

Perednis Bronius, sl. Žilvitis, g. Vareikonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 09 slapstėsi. DKR Klajūno būrio, A rinktinės 1-o bataliono partizanas. *LYA, F.K-1, A.58, B.P16709-LI, BP/VM, 160*

Perednis Romas, DKR, A rinktinės 1-o bataliono Klajūno būrio partizanas. Suimtas 1945 12. *LYA*

Perednis Viktoras, Jono, DKR Putino būrio rezervistas. Suimtas 1946 11? *LYA, A.8, B. 10/38, I.8*

Petkevičius Andrius, Andriaus-Aguonos pusbrolis, g. Kaugonių k., Žaslių vlsč. Tarnavo savisaugos daliniuose, vėliau dirbo Vilniaus gaisrinės komandoje vairuotoju. Nuo 1942 - LLA narys, būrio vadas, 1944 05 - būrio vado pavaduotojas. LLA Vyr. štabo ryšininkas su Kaišiadorių LLA apylinke. Evakuojant gaisrininkus į Vokietiją, 1944 07 kartu su Kupčiūnu pasitraukė organizuoti partizanų. Kartu su J. Misiūnu nuginklavę prie Vievio vokiečių dalinį, Kaugonių miške įrengė karinės amunicijos slėptuvę ir organizavo pirmąjį Vanagų būrį. Artėjant frontui, pasitraukė į Vakarus. *APP4, I.538-549*

Petkevičius Andrius, Jono, sl. Aguona, Vlado-Sakalo ir Vinco-Dobilo brolis, g. 1916 Kaugonių k., Žaslių vlsč. LK puskarininkis. Šaulys. Dirbo geležinkelyje, Žaslių pašte, nuo 1944 02 14 - Vilniaus Lukiškių kalėjime prižiūrėtoju. Artinantis frontui su šeima grįžo į gimtinę. Nuo 1944 07 - DKR partizanas, būrio vadas, 12 01 - 5-os orgkuopos (Kaugonių apylinkės), 1945 09 - A rinktinės 1-o bataliono 4-os kuopos vadas. Žuvo 1945 11 17 Kaugonių miške su broliais Kazakevičiais. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. *SA/DK, KK304, APP4, I.538-553*

Petkevičius Antanas, sl. Lazdynas, g. 1919 Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 07 - DKR Aguonos būrio, 12 01 - 5 orgkuopos (Kaugonių) Vyšnios būrio partizanas. Žuvo 1945 02 Kaugonių miške kartu su broliu Mykolu (paimtas iš namų vedliu ir pamiškėje kareivių nušautas) ir J. Petkevičiu-Žvirbliu. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje. Užkasti prie valsčiaus pastato. Vieta užstatyta mokyklos priestatu. *APP4. I.551, SA/DK*

Petkevičius Bernardas, g. 1921 Miežonių k., Kaišiadorių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 Šukiškių k. *SA/DK*

Petkevičius Bronius, A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 04 15 Padalių k., Žaslių vlsč. pas Miką Ratkevičių kluone įrengtoje slėptuvėje. *LYA*

Petkevičius Jonas, sl. Ažuolas, Narsutaitis, g. 1928 Budelių k., Žaslių vlsč. DKR, A rinktinės Klajūno būrio partizanas. Suimtas 1946. Kalėjo Vorkutoje. 1954 paleistas.

Petkevičius Jonas, Romualdo-Varnėno brolis, g. 1922 Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 09 slapstėsi. 1944 10 - DKR, A rinktinės 5-o bataliono Putino būrio partizanas. *BP/VM, 160 Vareikonių*

Petkevičius Juozas, Stasio, sl. Žvirblis, g. 1921 Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 07 - DKR Aguonos būrio, 12 01 - 5 orgkuopos (Kaugonių) Vyšnios būrio partizanas. Žuvo 1945 02 Kaugonių miške kartu su Antanu ir Mykolu Petkevičiais. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje. Užkasti prie valsčiaus pastato. Vieta užstatyta mokyklos priestatu. *APP4. I.551, SA/DK*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Petkevičius Jonas, Petro, Andriaus-Aguonos, Vinco-Dobilo ir Vlado-Sakalo tėvas, g. 1887 Kaugonių k., Žaslių vlsč. DKR Aguonos būrio rėmėjas, partizanų tėvas. Suimtas 1948. Kalėjo Abežėje, Komijoje. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 8 m. lagerių Mirė 1953 lageryje. 1949 į Irkutsko sr., Usljės r., Žilkino gyv. ištrėmė dukteris Marytę (g. 1925) ir Genovaitę (g. 1931), žmona Viktorija (g. 1895) pasislėpė nuo trėmimo, bet vėliau pati savo noru išvažiavo pas dukteris. *APP4, I.548*

Petkevičius Leonas, Edvardo, g. 1928 11 21 Vareikonių k., Žaslių vlsč. Mokėsi Kaišiadorių gimnazijoje 7-oje klasėje. Išaiškinus moksleivių pagrindžio organizaciją, 1946 12 Kaišiadorių MGB užverbuotas sekti moksleivius. Į susitikimą su su saugumiečiu neatėjo, pradėjo slapstytis Mitkiškių kaime. 1947 rudenį Petkaus pavarde įstojo į Vilkijos gimnaziją ir 1948 pavasarį baigė. Nuo 1948 08 - A rinktinės V. Janavičiaus-Šerno būrio partizanas, turėjo padirbtus dokumentus Limontėno pavarde. Suimtas 1949 07 09 Vilniuje. MGB Ypatingojo pasitarimo 1112 nuteistas 25 m. lagerių Kalėjo Minerallage, Intoje. 1956 07 04 bausmė sumažinta iki 12 m. ir 6 mėn. *LYA, B.35241/3*

Petkevičius Motiejus (Mikas), g. Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 07 - DKR Aguonos būrio, 1201 - 5 orgkuopos (Kaugonių) Vyšnios būrio partizanas. Žuvo 1945 (1946). *APP4, I.540*

Petkevičius Petras, sl. Dramblys, g. 1921 Eiriogalos k., Žaslių vlsč. LK kariūnas. Voldemarininkas, dėl dalyvavimo valstybės perversme pašalintas iš tarnybos kariuomenėje. Saulių būrio vadas. Nuo 1944 12 - DKR partizanas, 1945 - DKR štabo apsaugos būrio 3-o skyriaus, 04 13 - būrio, 12 01 - DKA štabo apsaugos būrio, 1945 12 13 - A rinktinės 1-o bataliono vadas ir DKA štabo IV Žvalgybos skyriaus viršininkas, vienas artimiausių Žaliojo Velnio bendražygių. 1947 08 su padirbtais dokumentais apsigyveno Vilniuje. Suimtas 1947 1113. Nuteistas, kalėjo Vorkutoje. 1954 paleistas. Grįžo į Lietuvą. Miręs. Palaidotas Paparčių kapinėse. *LYA, A.58, B.36409, I.69, APP3, I. 796, 805, SA/DK*

Petkevičius Petras, Juozo, sl. Uosis, g. Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 07 - DKR Aguonos būrio, 12 01 - 5 orgkuopos (Kaugonių) partizanas. Suimtas 1946 04 19 Žaslių MVD. *LYA, A.58, B.41131/3. Žuvo?*

Petkevičius Pranas, Mykolo (Miko), sl. Kariūnas, g. 1918 09 07 Klevų (Būdos) k., Kaišiadorių vlsč. Baigė 6 gimnazijos klases. LK tarnavo radistu, vyr. puskarininkis. Siuvėjas. 1942 mobilizuotas į vokiečių kariuomenę, tarnavo Savisaugos batalione, kariavo fronte. Suteiktas viršilos laipsnis. 1944 vasarą su ginklu pasitraukė iš dalinio, nuo 1944 07 - DKR partizanas, 12 01 - štabo narys ir 2-o būrio, 1945 01 05 - 5-os LLA apylinkės 2-o bataliono (Kaišiadorių) organizatorius ir Vanagų padalinio vadas, 03 27 - 1-o bataliono vadas. Žuvo 1945 11 19 Livintų k. Išniekintas kartu su Pelėnu ir Kirviu Kaišiadorių aikštėje. Palaikai užkasti Kaišiadorėlių k. žvyroduobėse. 1990 perlaidoti į Kaišiadorių kapines. 1945 06 28 suimtas tėvas, brolis Kazimieras (g. 1904) ir brolienė Juzė (abu mirę Liesosibirske), 07 17 į Molotovo sr. ištrėmtos dvi senutės (70 m.): motina ir tėvo sesuo su dviem mažamečiais brolio Kazimiero vaikais. Sodyba sunaikinta. *SA/DK, LYA, A.3, B.4/13, t.2, I.345, KK303, LKA29*

Petkevičius Romualdas (Romas, Romasius), Jono brolis, sl. Varnėnas, Narbutas, g. 1922 Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 09 slapstėsi. 1944 10 - DKR, A rinktinės 5-o bataliono Putino būrio partizanas. Iš DKA štabo gavęs padirbtus dokumentus, nuo 1947 03 gyveno Vilniuje. Suimtas 1947, sušaudytas. *SA/DK, APP3, I.807, LYA, F.K-1, A.58, B.P16709-LI, A.58, B.36409, I.207, BP/VM, 160g. Vareikonių*

Petkevičius Stasys, Vinco, g. 1918 Paparčių k., Žaslių vlsč. DKR, A rinktinės 1-o bataliono Klajūno būrio partizanas slapukas ir ryšininkas. Suimtas 1945 12. Kalintas Trakuose, 1946 paleistas nesudarius bylos. *LYA, APP3J. 702*

Petkevičius Vincas, Jono, sl. Dobilas, Andriaus-Aguonos ir Vlado-Sakalo brolis, g. 1923 04 11 Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 07 - DKR Aguonos būrio, 12 01 - 5-os orgkuopos Vyšnios būrio partizanas. Registravosi 1945 08/09 Trakuose. Suimtas 1945 10. Geležinkelio Karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. be teisių. Kalėjo Intoje, Komijoje. 1955 išsiųstas į tremtį Irkutsko sr. 1960 grįžo į Lietuvą, neleidus prisiregistruoti iki 1963 gyveno Latvijoje. *APP4, I.549-553, LYA, A.3.B.179, I.603*

Petkevičius Vladas, Jono, sl. Sakalas, Andriaus-Aguonos ir Vinco-Dobilo brolis, g. 1924 11 17 Kaugonių k., Žaslių vlsč. Mokėsi Vilniaus suaugusiųjų gimnazijoje. Nuo 1944 07 - DKR Aguonos būrio, 12 01 - 5-os orgkuopos Vyšnios būrio partizanas. Registravosi 1945 08/09 Trakuose. Suimtas 1945 10. Geležinkelio Karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. be teisių. Kalėjo Archangelsko sr., Ozerlage, Taišete. 1955 03 išsiųstas į tremtį Irkutsko sr. 1960 grįžo į Lietuvą neleidus prisiregistruoti iki 1966 gyveno Latvijoje. *APP4, I.538-549, LYA, A.3.B.179, I.603*

Petkevičius Vladas, g. 1915 Marguolių k.. Giedraičių vlsč. DKR, B rinktinės Vanago bataliono Uosio būrio partizanas. Žuvo 1945 06 Marguolių k. kautynėse, kartu su B. Siupieniu, R. Savanevičiumi ir L.Lajausku. Palaikai užkasti Giedraičių žvyrduobėse.

Petkevičiūtė Stefanija (Stefa), Romo-Varnėno sesuo, g. 1926 Kaugonių k., Žaslių vlsč. A rinktinės 5-o bataliono ryšininkė. 1948 suimta. Kalėjo Mordovijoje. 1955 paleista. *LYA, A.58, B.36409, I.209*

Petniūnas Kazys, g. Geliogalių k., Molėtų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo, Vėtros būrio partizanas. Susirgęs mirė 1945. *L.Šmigelskas, LKA33, KS*

Petniūnas Rapolas, g. 1926 Geliogalių k., Molėtų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo, Vėtros būrio partizanas. Registravosi 1945. *L.Šmigelskas, LKA33, KS*

Petrauskaitė Vanda, sl. Liepa, g. Inkilų k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Genio būrio ryšininkė. Petrauskų namuose buvo P. Grigo-Genio slėptuvė. *LYA/TRMA, APP3J.1011*

Petrauskas Adolfas, Juozo-Laimučio brolis, g. 1926 Padeksnio vnk., Alantos vlsč. Nuo 1944 08 - B rinktinės 2-o bataliono 3-os kuopos partizanas. 1944 12 pabaigoje sužeistas, slapta paguldytas Utenos ligoninėje. 1945 07 iš ligoninės kartu su tėvais ir seserimi Maryte ištremtas į Sibirą. *AŠ/UMT, 40-45*

Petrauskas Juozas, sl. Laimutis, Adolfo brolis, g. 1921 Padeksnio vnk., Alantos vlsč. 1940 baigė Utenos gimnaziją studijavo Vilniaus universitete Ekonomikos-teisės fakultete. 1943-1944 dirbo Alantos žemės ūkio mokyklos buhalteriu. Nuo 1944 08 - partizanų būrio, Aro padalinio Alantos partizanų poskyrio, B rinktinės 2-o bataliono 3-os kuopos būrio, kuopos vadas. Žuvo 1949 04 30 prie Dėgsnių-Spiečiūnų k., Pavirinčių miške, kartu su J. Rubiku-Kotu. *L.Šmigelskas, B.Juodzevičius, AŠ/UMT, 40-45, APP4J.488*

Petrauskas Petras, Petro, sl. Petriukas, g. Baukio k., Čekiškės vlsč., Kauno aps. DKR Žvirblio būrio partizanas. Suimtas. Nuteistas 10 m. Grįžo į Lietuvą.

Petrauskas Stasys, sl. Meška, g. Inkilų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1946 pradžios - B rinktinės Genio būrio rezervinio skyriaus narys. Petrauskų namuose buvo P.Grigo-Genio slėptuvė. *LYA*

Petrauskas Stasys, Prano, sl. Audra. DKR Šerno būrio partizanas. Suimtas 1945. *LYA, F.K-1, A.3, B.676, t.2*

Petrauskas Vaclovas, Vinco, sl. Genys, g. 1894 Užupio k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 01 - DKR Kirvio būrio partizanas. Suimtas 1946 02 13. *LYA, A.3, B.179, I.50, APP3, I.688, 696*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Petrauskas Vladas. DKR Žvirblio būrio partizanas. *TRMA*

Petrauskas Vladislovas (Vladas), Vinco, sl. Audra, g. 1917 Dienovidžių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 01 - DKR Slyvos, Trenksmo būrio partizanas. Žuvo 1945 06 23 Žurakolių k. *APP3J. 786, LYA.B.34650/3,1.29, A.3,B. 179,1.223, VA/ŪŽG*

Petraška Juozas, Jono, sl. Kietis, g. 1912. B rinktinės Stiklo būrio partizanas. Žuvo 1947. Užkastas Vidiškiuose. 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27*

Petrėnas Juozas, sl. Artaminas, gyv. Aktaolio k., Molėtų vlsč. Nuo 1949 - B rinktinės 2-o bataliono 4-os kuopos, 1951 08 - 1 -os rinktinės Alantos rajono partizanas. Žuvo 1952 03 04/05 prie Levaniškių ar Pečiulių k., nušautas smogikų kartu su B. Šikumi-Vijūnu. *AS/UMT,60-61, L.Šmigelskas*

Petrėnas Martynas, sl. Perkūnas, g. 1911 Kaune, DKR Trenksmo būrio partizanas. *LYA,B.34650/3,1.11, LKA22*

Petronis Juozas, sl. Audra, g. 1917 Anykščiuose. Tarnavo policijos vachmistru Anykščiuose. Nuo 1944 06 19 - B rinktinės Karpio būrio partizanas, 1945 01 - Žalgirio būrio vado pavaduotojas, 1946 01 - 1-o bataliono vadas. Žuvo 1947 09 19 Šilainių k. J. Giedraičio sodyboje, slėptuvėje kartu su J. Stanceliu-Šalna, S. Gaideliu-Šiaudu, M. Švainickaite ir A. Daruliu-Leopardu, apsupti susisprogdino. *APP4,p.451, KSJ.160*

Petronis Juozas, sl. Mokytojas, g. Valtūnų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės partizanas. Žuvo 1946 12. *LKA27*

Pileckas Antanas, Karolio, Petro ir Stasio-Salos brolis, g. 1924 Kibildžių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32, KS,1.101-104*

Pileckas Petras, Karolio, Antano ir Stasio-Salos brolis, g. 1921 Kibildžių k., Balninkų vlsč. 1940 tarnavo LK, 1941 06 nesitraukė su rusais, liko Lietuvoje. 1944 02-05 - VR karys. Nuo 1944 07 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1944 09 04 Balninkų puolimo metu. *LKA32/33, KS,1.101-104*

Pileckas Stasys, Karolio, sl. Sala, Petro ir Antano brolis, g. 1911 Kibildžių k., Balninkų vlsč. 1941 Birželio sukilimo dalyvis. 1944 02-05 - VR karys. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. 1947 su padirbtais dokumentais apsigyveno Utenoje, dirbo sandėlininku. Suimtas 1948 08 20. Nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Kazachijoje. Paleistas, 1956 08 10 grįžo į Lietuvą. Mirė 2005, palaidotas Balninkų kapinėse. *LKA32, KS,1.101-104*

Piliponis Antanas, sl. Pilėnas, g. 1919 Med. Strėvininkų k., Žiežmarių vlsč. Ats. jaun. leitenantas. Gojaus pradinės mokyklos mokytojas, LLA grupės vadas. Nuo 1944 rudens studentas-medikas. Nuo 1946 03 28 partizanas, laikr. „Partizanas“ leidėjas. Suimtas 1946 Kaune. Kalėjo Permėje. 1955 paleistas. *SA/DK, Juodųjų dienų sakmės, 1.208*

Piliponis Jonas, sl. Trimitas, g. 1928 Daugėliškiu k., Pabaisko vlsč. B rinktinės partizanas. Žuvo 1947 Gelvonių apyl., sužeistas susisprogdino. *LKA27, APP3,1.1017*

Piliponytė Salomėja, sl. Rūta, g. 1928 Mackūnų k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1946 pradžios -A rinktinės 2-o bataliono Perkūno kuopos ryšininkė, 1947 02 - 6-o bataliono Vaidoto būrio partizanė ryšininkė. Turėjo padirbtus dokumentus Onos Grigaliūnaitės pavarde. 1948 09 pabaigoje atvyko gyventi į Vilnių. Suimta 1021 Kaune. Nuteista 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Taišeto lageryje, Krasnojarsko kr. 1956 07 16 paleista, grįžo į Lietuvą. *LYA, APP3,1.891-896, LKA32 Užupienė*

Pilka Ignas, Aniceto, Kazio brolis, g. 1927 Džiugų k., Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai

išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32, APP4,1.455*

Pilka Kazys, Aniceto, Igno brolis, g. 1919 Džiugų k., Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32, APP4,1.455*

Pilkis Bolius, g. 1922 Rečionių k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1945. Kalėjo Murmanske. 1956 paleistas.

Pinkevičius Bronius, sl. Perkūnas, g. 1915 Karaliūnų k. Baigė 6 gimnazijos klases, 1936-1937 tarnavo priešlėktuvinėje apsaugoje. 1941-1944 dirbo Vilniaus valstybinaime ūkyje buhalteriu-sąskaitininku. 1944-1945 žiemą slapstėsi gimtinėje, Kaune. Nuo 1945 07 — DKR Pelėdos būrio, Povilo Lukšio rinktinės 5-o rajono Žilvičio būrio partizanas. Turėjo padirbtus dokumentus. Suimtas 1947 09 Kaune, atvykęs ryšio reikalais. Ypatingojo pasitarimo 1947 12 06 nuteistas 15 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Norilske, Krasnojarsko kr. 1956 12 paleistas į tremtį ten pat. 1964 grįžo į Lietuvą, bet buvo neregistruojamas ir gyveno be dokumentų iki nepriklausomybės atkūrimo. *LKA22*

Pinkevičiūtė Elena, Liudo, sl. Radasta, g. 1919 Skarulių k., Jonavos vlsč. Gegužinės bažnyčios klebono šeimininkė. Nuo 1944 12 - DKR 2-o bataliono ryšininkė. Suimta 1946 04 11. Nuteista. Kalėjo Vorkutoje. *LYA,A.3,B. 179*

Pipiras Petras. Nuo 1945 pavasario - B rinktinės Voldemaro būrio partizanas. *GP*

Pyragis Albinas, Stasio, sl. Jurginas, g. 1924 Simaičių k., Balninkų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Žalgirio būrio partizanas. Suimtas 1945 07 28. Ypatingojo pasitarimo 1947 01 15 nuteistas 5 m. lagerių. 1950 07 15 paleistas į tremtį Krasnojarsko kr. *LYA,A.3,B. 179,1.517, APP4,1.536, KS*

Piraliūnas Stasys, Motiejaus, sl. Žaibas, g. 1916 05 10 Aitekonių k., Kaišiadorių vlsč. Baigė 4 gimnazijos klases. LK tarnavo pėstininku, jaun. puskarininkis. Nuo 1945 05 05 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 1-o (Lazdyno) būrio partizanas. Žuvo. *LYA*

Plaščiauskaitė Juzefą, Prano, g. 1918 Patalisių k., Vievio vlsč., gyv. Rusių Rago k., Musninkų vlsč. DKR, 5-os LLA apylinkės slaptos ligoninės laikytoja, gydė sužeistus partizanus Kibirkštį ir Vanagą atveždavo iš Kauno vaistų. *LYA,B.8706/3*

Pleskus Jonas, Stasio, sl. Puriena, Purienas, g. 1927 07. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas, štabo būrio vadas. Žuvo 1947 1030 Dvareliškių k. prie Stasio Latviūno sodybos įrengtoje slėptuvėje kartu su S. Salkausku-Bimba ir R. Duškevičiūte-Snaige. Palaikai išniekinti Želvoje, užkastas žvyroduobėse. *LYA, APP4,1.521, KS,1.156*

Pleskus Kazys, sl. Varpas. B rinktinės partizanas.

Plešauskas Antanas, Jono, g. Trakinių k., Balninkų vlsč. B rinktinės Dakto būrio rezervistas. *LYA,B.3/1933,1.27*

Pociūnas Karolis, g. Mančiūšenų k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *VA/ŪŽG*

Pociūnas Jonas, g. Kurklių vlsč. B rinktinės Beržo būrio partizanas. Žuvo 1947 01 02 Trakinių k. slėptuvėje pas J. Vidikauską kartu su K. Bulota-Garniu ir J. Surbliu. *LYA Paciūnas*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Pranckevičius Juozas, g. 1907 Gegužinės k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės partizanų, B rinktinės Dobilo būrio rėmėjas. Suimtas 1950 05 13. Karo tribunolo 1951 20-21 nuteistas (Dobilo byloje) 10 m. lagerio ir 5 m. be teisių. Kalėjo Uchtoje. 1954 paleistas. *VA/ŪŽG*

Pranckevičius Stasys, g. 1928 Žiūronų k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio būrio partizanas. *SA/DK*

Praškevičius Antanas, g. Kazokų k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono 1-kuopos partizanas. *LYA, SA/DK; ne Narsuolis*

Praškevičius Antanas, Kazio, sl. Narsuolis II, g. 1915 Kazokų k., Kruonio vlsč. LK tarnavo pionierių. Nuo 1944 07 12 - vietinio būrio partizanas. 1944 11 17 namuose suimtas su broliu Pranu ir pakeliui į Kruonį išlaisvintas partizanų. DKR būrio, 1945 09 - A rinktinės 3-o bataliono 1-os kuopos 1-o būrio, 12 13 - kuopos, 1946 - bataliono vadas. Žuvo 1948 08 12 Pavuolio k. miške, nužudytas smogikų kartu su J. Čepulioniu-Sakalu ir broliu Kaziu-Lokiu. Palaikai užkasti nužudymo vietoje. *LYA, SA/DK, LYA,A.3,B.304,I. 1, KK476 Trys broliai*

Praškevičius Kazys, Kazio, sl. Lokys, Antano-Narsuolio ir Prano-Lokio brolis, g. 1920 Kazokų k., Kruonio vlsč. DKR būrio, A rinktinės 3-o bataliono 1-os kuopos ir būrio partizanas, kulkosvaidininkas. Žuvo 1948 08 12 Pavuolio k. miške, nužudytas smogikų kartu su J. Čepulioniu-Sakalu ir broliu Antanu-Narsuoliu. *LYA,B.304,I.1, SA/DK Bernardas?*

Praškevičius Pranas, Kazio, sl. Lokys, Antano-Narsuolio ir Kazio-Lokio brolis, g. 1917 Kazokų k., Kruonio vlsč. LK tarnavo pėstininku. 1944 11 17 suimtas su broliu Antanu ir pakeliui išlaisvintas partizanų. Nuo 1945 01 01 - DKR 4-o bataliono, A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas, 1946 - 1-os kuopos būrio vadas. Žuvo 1947 03 03 Kaukinės miške, Kovaičių k. kartu su kitais aštuoniais partizanais iš Dainavos apygardos Skrajūno būrio. Palaikai išniekinti Kruonyje, vėliau Žiežmariuose ir Kaišiadoryse, užkasti Kaišiadorėlių k. prie žydų kapų. 1990 perlaidoti į Kaišiadorių kapines. *SA/DK, LYA,A.3,B. 7/26,I.145 /B.43204/2,I.145*

Prašinskas Mykolas (Adolfas?), gyv. Papiškio k., Kavarsko vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1945. *L.Šmigelskas*

Pugačiauskas Bernardas, Zigmo, sl. Lakūnas, g. 1915 Kairiškių k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1947 10 14 Gineikonių k., Stakliškių vlsč., Domicėlės Juodytės sodyboje, išduotas ag. „Špoko" ir „Karklo", nužudytas Prienų ir Trakų MGB opergrupės. *LYA*

Puišys Kazys, sl. Sloga, g. 1920 Žaslių vlsč. DKR Klajūno būrio partizanas. *LYA, APP3. I. 703 g. Šlajų k. ?Puitis ?Puišis ?*

Pukys Vladas, Karolio, sl. Vilkas, g. Paškonių k., Želvos vlsč. Nuo 1944- B rinktinės Plieno būrio partizanas. Suimtas 1945 06 25. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 6 m. lagerių. Kalintas Intoje, dėl simuliuotos ligos bausmė sumažinta iki 2 m. Paleistas 1947 02 grįžo į Lietuvą. *LK427*

Puodžiūnas Kazimieras (Kazys), Adomo, sl. Titnagas, g. 1917 Vederų k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės partizanas, 1945 01 - 3-o bataliono, 1947 - 2-o bataliono ir DKA štabo apsaugos būrio, II (Antros) rinktinės, 1950 - DKA vadas. Žuvo 1951 09 26 Ažumakių miške prie Juodikės k. kartu su P. Kiaušiniu-Kiaune, V. Miškiniu-Vieniuoliu ir R. Purliu-Slapūnu. *LYA,A.3,B.1934,I.132, KS,I.226-227*

Puodžiūnas Povilas, Adomo, sl. Žėruolis, Kazio-Titnago brolis, g. 1927 Vederų k., Želvos vlsč. Mokėsi mokytojų seminarijoje. Nuo 1945 - B rinktinės, DKA štabo apsaugos būrio partizanas, 1949 - DKA štabo Visuomeninės dalies viršininkas. MGB ag. „Ramojaus"

(B. Kalyčio) išduotas ir suimtas 1952 04 29 Pumpučių k., Molėtų r. Užverbuotas smogiku ag. „Mokytoju“, dalyvavo suimant ir žudant paskutiniuosius apygardos kovotojus. Gyveno Kaune, prasidėjus atgimimui pasikorė. *GIR97/IJ.26, APP3,1.938/4,p.461*

Pūras Alfonsas, sl. Bosas, g. 1925. A rinktinės partizanas. Žuvo 1944 12 01 Prodkūnų k., Kruonio vlsč. *LYA*

Pūras Bernardas (Benius), Jono, Žilvičio pusbrolis, g. 1907 Leliušių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės ryšininkas ir rėmėjas. Suimtas 1948 10. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Magadane. 1956 paleistas. *APP3,1.916 mirė 1954?*

Pūras Bernardas (Barnasius), Jurgio, sl. Žilvytis, Žilvitis, g. 1916 08 15 Vilionių k., Kaišiadorių vlsč. LK grandinis. 1944-1945 dirbo Kaišiadorių geležinkelyje. Po traukinio avarijos, vengdamas bausmės už sabotą, pasitraukė pas partizanus. Nuo 1945 03 24 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos veikimo (Meškos) būrio, 2-os kuopos partizanas, kulkosvaidininkas. 1947 07 - 2-os kuopos vadas ir A rinktinės štabo Žvalgybos skyriaus viršininkas. 1947 06 iš DKA štabo gavo padirbtus dokumentus Benedikto Baukos vardu. Gyveno Vilniuje. Suimtas 1948 02 14 pasaloje Leliušių k., prie Strėvos slėptuvės. Kalėjo Norilske. 1965 paleistas. *SA/DK, APP3,1.911, LYA,A.58.B.36409,1.16,222 mirė 1954?*

Pūras Juras (Jurgis), Bolio, sl. Strazdas, g. 1927 04 16 Užtakų k., Rumšiškių vlsč. Baigė 4 gimnazijos klases. Nuo 1945 05 10 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 1-o (Lazdyno) būrio partizanas. *LYA*

Pūras Pranas, Petro, sl. Kranklys, g. 1926 04 26 Pazaliesės k., Kaišiadorių vlsč. Šaulys. Nuo 1945 04 02 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos veikimo (Meškos) būrio partizanas. *LYA*

Pūras Petras, Kosto, sl. Senis, g. 1898 Rumšiškių mstl., gyv. Daigučių k., Kulvos/Jonavos vlsč. 1919 Lietuvos kariuomenės savanoris kūrėjas. Už nepriklausomybės kovas apdovanotas Vyčio kryžiumi. Nuo 1947 - P. Lukšio rinktinės 5-o rajono partizanų rėmėjas, sodyboje įrengta slėptuvė. 1948 05 22 trėmimo metu Pūrai pabėgo iš namų ir išsislapstė, Petras įstojo į partizanų gretas, A rinktinės Žilvičio būrį. Žuvo 1948 11 05 Pociūnų k., Labūnavos vlsč., Abromavičių sodyboje kartu su Šarūnu, Fricu, Svirsku ir kitais dviem partizanais. Palaikiai išniekinti Vandžiogaloje. *LYA, LKA22*

Pūras Simonas, g. 1920 Anglininkų k., Kruonio vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės partizanas Vaiguvo miške. Žuvo 1947 Kruonio apyl. Užkastas Gojaus miške, bendrame kape. *SA/DK, Juodųjų dienų sakmės,1.208, GIR03/1*

Pūras Vladas, sl. Erelis, g. 1922 Kapciškių k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 Kaugonių miške. *SA/DK*

Purlys, Stasio-Beržo brolis. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Slyvos kuopos Kerniaus būrio partizanas. *VA/ŪŽG,1.87 Du broliai*

Purlys Alfonsas, Rapolo, sl. Ožys, Ožiukas, Jogaila, Broniaus-Boso brolis, g. 1921 Skrepetišio k., Želvos vlsč. 1944 12 13 sribai nužudė tėvą ir sudegino namus. Vengdamas arešto slapstėsi kartu su broliu. Nuo 1945 06 15 - B rinktinės Žalgirio būrio partizanas, 1950 - DKA štabo Ryšių ir žvalgybos skyriaus, štabo viršininkas. Žuvo 1951 06 26/27 prie Rubikonių k. kartu su M. Paškevičiumi-Gyliu ir J. Šinkūnu-Žalvariu. Užkastas Pivonijos šile. 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27, APP3,1.922/4,p.464*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Purlys Bronius, Rapolo, sl. Bosas, Alfonso-Ožiuko brolis, g. 1923 10 26 Skrepetiščio k., Želvos vlsč. 1942 baigė Ukmergės gimnaziją. 1944 1213 sribai nužudė tėvą ir sudegino namus. Vengdamas arešto slapstėsi kartu su broliu. Nuo 1945 03 - B rinktinės Vanago, Vėtros būrio partizanas, 1949 07 - DKA štabo Propagandos ir agitacijos skyriaus viršininkas, 1950 - būrio vadas. Smogikų suimtas 1954 03 10-13 Skripetiškių k. pas Povilą Žilinską kartu su J. Keburiu-Dobilu. Karo tribunolo 1954 11 nuteistas mirties bausme, 1955 02 pakeista 25 m. lagerių. Kalėjo Intoje ir Vorkutos lageriuose, Komijoje, Mordovijoje, Urale. 1979 03 10 paleistas. Grįžo į Lietuvą ir gyveno neregistruotas iki 1988. Miręs. *LYA,A.3,B. 480, APP3,1.1017/4,p.463-471, VA/ŪŽG, KS ar Laumeniškių k. suimtas, Micės vnk.*

Purlys Rapolas, Stasio, sl. Slapūnas, Slapukas, g. 1912 Vereimų k., Kavarsko vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas, Skirmanto būrio skyriaus vadas. Žuvo 1951 09 26 Ažumakių miške prie Juodikės k. kartu su K. Puodžiūnu-Titnagu, P. Kiaušiniu-Kiaune ir V. Miškiniu-Vieniuoliu. *LYA,A.3,B.1934,1.225,133, KS,1.226-227 Verėjinių k., Balninkų vlsč.*

Purlys Stasys, sl. Beržas. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Slyvos kuopos Kerniaus būrio partizanas. Žuvo 1945 (1946). *VA/ŪŽG,1.87 Du broliai*

Purlys Vaclovas, Krizostomo, sl. Pasaulis, Vlado-Tauro brolis, g. 1917 Berzgainių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Karpio, Žalgirio būrio partizanas. *APP3,1.492, 922/4,1.536, LYA,A.3,B.179,1.517*

Purlys Vytautas, sl. Žilvitis, Vlado-Tauro ir Vaclovo-Pasaulio brolis?, g. Berzgainių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Žalgirio būrio partizanas. *LYA,A.3,B.179,1.517 APP3,1.492/4,1.536 Vincas?*

Purlys Vladas, Krizostomo, sl. Kardas, Tauras, Vaclovo-Pasaulio brolis, g. 1925 Berzgainių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Karpio, Žalgirio būrio partizanas. Žuvo 1947 11 04 Juodpūrių miške, išduotas ag. „Matvejev", kartu su J. Zurza-Karpiu, K. Čereška-Sruoga, P. Urbonavičiumi ir ryšininku J. Tarela. Palaikai išniekinti Balninkuose, užkasti bažnyčios šventoriuje. Perlaidoti į Dapkūniškio kapines. *APP3J.922/4,1.536, LKA35, LYA,A.3,B.179,1.517, KSJ.161*

Purlytė Vlada, Rapolo, sl. Arūnė, g. Berzgainių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Žalgirio, Dakto būrio ryšininkė. Jos motinos Stefanijos Purlienės namuose buvo partizanų slėptuvė. Suimta .*APP3J.930*

Pusvaškis Alfonsas, Petro, sl. Robinzonas, g. 1921 Butkiškių k., Taujėnų vlsč. Nuo 1946 - B rinktinės Stiklo būrio partizanas. Žuvo 1948 08 05 Pijorų k. Palaikai išniekinti ir užkasti Vidiškiuose. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27, KSJ.139 24d.?*

Pusvaškis Stasys, Augusto, sl. Kančius, Končius, g. 1917 Pusvaškių k., Balninkų vlsč. B rinktinės Beržo būrio partizanas. Užvedė partizanus į pasalą ir per susišaudymą pabėgo iš būrio. Nuo 1947 pradžios gyveno su padirbtais dokumentais Kosto Bačiulio pavarde. Suimtas 1948 09 06. Karo tribunolo 1949 0115 nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Vorkutoje. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1984. *LKA27, APP4,1.519*

Puzinas, g. Širvintų vlsč., gyv. Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 07 - DKR Aguonos būrio, 12 01 - 5-os orgkuopos Vyšnios būrio partizanas. Registravosi 1945 08/09 Trakuose. *APP4,1.547*

Puzonas Jonas, Simono, Liudviko brolis, Nuo 1944 — LLA narys, 06 - DKR organizatorius kartu su Žaliu Velniu. *LYA,A.3,B. 179,1.131*

Puzonas Liudvikas (Liudas), Simono, Jono brolis, g. 1911 08 15 Daugų mstl., Alytaus aps. Kunigas. Nuo 1943 - Čiobiškio klebonas. Nuo 1944 09 - DKR kapelionas ir štabo narys. Suimtas 1946 02 07. Nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Intoje, Abezėje, Uchtoje. 1955 06 22 paleistas. 1958 11 grįžo į Lietuvą. Tarnavo Labūnavos klebonu. Mirė 1988 04 29 Labanore. *VA/ŪŽG, I.51, LYA, A.3, B.179, I.219*

Radauskas Stasys, g. Kaimynų k., Musninkų vlsč. A, B rinktinės Slyvos kuopos partizanas. *LYA, A3, B. 101, I.87*

Radevičius, sl. Narsuolis, g. Čižūnų k., Aukštadvario vlsč. DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas 1945. *LYA, A.3, B. 179, I.30*

Radevičius, sl. Čerkesas, g. Semeliškių vlsč. DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas 1945. *LYA, A.3, B.179, I.30*

Radkevičius Vaclovas, Jono, Vinco brolis, sl. Obelis, g. Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 11 - vietinio M. Savicko būrio, DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas, numatytas Aukštadvario valsčiaus policijos viršininko pareigoms. 08 15 iš Zabaraukos k. tremiant partizanų šeimas, pasidavė trėmimą vykdančioms kareiviams kartu su M. Savicku-Laukiu ir J. Narkevičiumi-Granitu. Registruoti Aukštadvario NKVD, šeimos neištremtos. *LYA, A.3, B. 179, I.30*

Radkevičius Vincas, Jono, Vaclovo-Obelies brolis, g. Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 11 - vietinio M. Savicko būrio, DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. 1945 suimtas kaip besislapstantis nuo mobilizacijos ir išsiųstas tarnauti į kariuomenę. *LYA, A.3, B. 179, I.30*

Radzevičius Alfonsas, Adomo, sl. Vagonis, g. 1919 Šarkaičių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 06 - DKR Trenksmo būrio ryšininkas. Suimtas 1946 pradžioje. *LYA, B.34650/3, I.15*

Radzevičius Antanas, sl. Lapas. Nuo 1946 - B rinktinės Kerniaus, Zubraus būrio partizanas. Žuvo 1948 05 17/18 Bartkūnų k., Pabaisko vlsč., kartu su A. Rukša-Zubriu ir Šagamoga, patekę į slėpynės pasalą. Spėjama, kad užkastas Pašilėje.

Radzevičius Augustinas, g. Mančiušėnų k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikiai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *VA/ŪŽG, LKA22*

Radzevičius Jonas, Juozo, sl. Obelas, Obelis, g. 1913 Miežonių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 05 - A rinktinės 4-o bataliono būrio vadas. Suimtas 1945 12 26. *LYA*

Radzevičius Juozas, g. 1926 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 Kruonio apyl. Užkastas Gojaus miške, bendrame kape. *SA/DK kitur g. 1929?, ž.1945?*

Ragalauskas Vytautas, g. 1927 Gegužinės k., Žaslių vlsč. Nuo 194501 - DKR 2-o bataliono Sūkurio kuopos partizanas. Suimtas 1945 vasarą. *LYA, A.3, B. 179, I.234, APP3, I. 716*

Ragauskas Jonas, sl. Leonardas, g. 1921 Ilgojaus k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. 1945 suimtas. Kalėjo. 1949 paleistas. *VA/ŪŽG Leopardas?*

Ragulis Kazys, Igno, sl. Baravykas, g. 1910 Medinų k., Veprių vlsč. LK tarnavo I pėstininkų pulke, puskarininkis. Nuo 1944 11 - DKR vietinio partizanų skyriaus, būrio, 1945 01 - Slyvos dalinio 1-os kuopos, 03 - A rinktinės 2-o bataliono 4-o rajono vadas. 1946 02 05/06 atėjo registruotis, bandė nusišalinti priklausymą partizanams, bet 01 18 užsiregistravusio Putino atskleistas kaip būrio vadas, nepaleistas ir 02 12 suimtas. Nuteistas. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. Miręs. Žmona Apolonija 1945/1946 suimta kaip rėmėja. *LYA, B.34650/3, A.3, B.179, I.583, KK204, LKA22, APP3, I.688*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Raišys Pranas, sl. Žilvitis, g. 1905. LK grandinis. Dalyvavo LAF ir antinacinio pogrindžio veikloje. Dirbo Žeimiuose miško sandėlio sandėlininku. Nuo 1945 - DKR Pelėdos ir Šarūno būrių ryšininkas, 1945 - Pelėdos būrio partizanas, 1946 09 29 - Jungtinės Kęstučio apygardos Povilo Lukšio rinktinės 5-o rajono viršininkas ir būrio vadas, 1948 - DKA A rinktinės būrio, bataliono vadas. Žuvo 1949 02 09 Darvydų miške. *LYA, LKA22 02d*

Raižys Pranas, g. 1915 Morkūnų k., Kruonio vlsč. A rinktinės Saulės būrio V. Sodaičio-Meškos rezervinio skyriaus slapukas. Suimtas 1946 12 25. *SA/DK*

Rakauskas, g. Vilijočių k., Molėtų vlsč. B rinktinės partizanas. Registravosi 1945. *L.Šmigelskas*

Rakauskas, g. Vilijočių k., Molėtų vlsč. B rinktinės partizanas. Registravosi 1945. *L.Šmigelskas*

Rakauskas Bolius, Vinco, sl. Voveris, g. 1916 Bagdoniškių k., Žaslių vlsč. 1945 03 - DKR Genio būrio partizanas. Registravosi. *LYA,A.3,B.954,1.1*

Rakauskas Česlovas, Boleslovo, sl. Šaka, g. 1923 Barčių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 06 Stonevos miškelyje, prie Žiežmarių. *SA/DK*

Rakauskas Juozas, sl. Velniukas, Velnias, Velniūkštis, g. Dabužių k., Kavarsko vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1948 Ožkinių k. *L.Šmigelskas*

Rakauskas Kazys, sl. Drugelis, g. Garšvėnų k., Molėtų vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1945 04 22 Ažumakio miške, Žardinių mūšyje. *LKA33*

Rakauskas Mikadas, g. Garšvėnų k., Molėtų vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1946. *L.Šmigelskas*

Raketis Jonas, Nuo 1945 03 - 2-o bataliono Klevo būrio, 1-os kuopos 1-o būrio partizanas. *LYA*

Rakutis Izidorius, Igno, g. 1923 Kurmelių k., Deltuvos vlsč. Nuo 1944 - DKR, B rinktinės Liepsnos, Šlaito būrio partizanas. Žuvo 1946 08 07 Juodmiškyje kartu su V. Aukštuoliu-Vilku ir J. Stimburiau-Spygliu, besiverždami iš slėptuvės (prie Raziūnų k. ir Sabališkių k., Deltuvos vlsč.). 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27/29*

Ramanauskas Jonas, Vlado, g. 1928 Ukmergėje. B rinktinės 5-o bataliono (Stiklo) partizanas slapukas? Žuvo 1949 10 10 Naručių k. kartu su B. Jakuboniu-Stiklu ir P. Bundoniu-Petru.

Ramanauskas Kazys, Vaitiekaus, sl. Klevas, g. Trumpakojų k., Molėtų vlsč. B rinktinės partizanas. Žuvo 1948. *L.Šmigelskas*

Ramanauskas Matas, sl. Vėtra, g. 1921 Kietaviškių k. A rinktinės Naro kuopos partizanas. Žuvo 1946 07 30 Pajautiškių k. Užkastas Žiežmarių žydkapiuose. 1991 perlaidotas į Kaišiadorių kapines. *V.Krilavičius teigia, kad tą dieną žuvo B.Krilavičius-Lieptas ir Jurgis Grigaliūnas. SA/DK*

Ramanauskas Stasys, g. Mančiušėnų k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *VA/ŪŽG*

Ramanauskas Telesforas, Jono, sl. Rambynas, g. 1927 Utenoje. A rinktinės 3-o bataliono Šarūno būrio partizanas. Suimtas 1946 01 02 pasaloje Kaune kartu su J.Neiceliu-Šarūnu. *LYA*

Ramanauskienė Marytė, gyv. Kaune. DKA rėmėja. Jos namuose Jurbarko g. 33 buvo ryšio punktas ir dokumentų slėptuvė.

Ramaneckas Pranas, Miko, g. 1920 Peliūnų k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės Don Kichoto būrio partizanas. Žuvo 1945 03 Kaukinės miške. *SA/DK 1947?*

Ramantauskas Albinas, Prano, sl. Automatas, Prano-Šnekučio brolis, g. 1928 Klenaukos k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 12 01 - DKR 4-o bataliono, A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. Žuvo 1947 02 04 Krasnasėlio k. kartu su Don Žuanu ir kitais būrio partizanais. Užkasti Žiežmarių žydkapiuose. 1991 perlaidoti į Kaišiadorių kapines. *LYA, B.43204/2, I.145, SA/DK*

Ramantauskas Adomas, sl. Obuolys, g. 1928 Kietaviškių mstl. A rinktinės Naro kuopos partizanas. Žuvo 1946 07 31 Strošiūnų-Vladikiškių miške, netoli Pajautiškių k. patekęs į pasalą su Naru, J. Naudžiūnu, J. Jacinevičiumi. Užkastas Žiežmarių žydkapiuose. *SA/DK*

Ramantauskas Kazys, sl. Skroblas, g. Vartų k., Žiežmarių vlsč. DKR 3-o bataliono Balandžio būrio partizanas. *LYA*

Ramantauskas Pranas, Prano-Šnekučio ir Albino-Automato tėvas, g. 1884 Klenaukos k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 - DKR 4-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 Kulukiškių k. *LYA, A.3, B. 179, I.362 07 01?*

Ramantauskas Pranas, Prano, sl. Šnekutis, Albino-Automato brolis, g. 1920 Klenaukos k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 - DKR 4-o bataliono 2-o būrio, kuopos vadas. Žuvo 1945 09 09 į 10 naktį Medinų k., Kruonio vlsč. pasaloje. Palaikai išniekinti Žiežmariuose. *L YA, A. 3, B. 179, I.361, A.58, B.25413/3, KK477, APP3, I.692*

Ramašauskas (Ramušauskas) Zigmas, Jurgio, sl. Šėmas, g. 1920 06 26 Beištrakių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 05 05 - A rinktinės 2-o bataliono 1 -os (Uosio) kuopos 2-o (Siaubo) būrio partizanas. *LYA*

Ramoška Aleksas, Jurgio, g. 1900 Pakertų k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės 3-o bataliono rėmėjas. 1946 10 11 suimtas kartu su sūnumi Vincu. 1947 03 11 nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Mordovijoje. 1953 paleistas. *APP4, I.561*

Ramoška Vincas, Alekso, g. 1927 Pakertų k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės 3-o bataliono slapukas ryšininkas. 1946 10 11 suimtas. 1947 03 11 nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Bratske. 1955 paleistas. *APP4, I.561*

Ramoška Vladas, Antano, sl. Kiškis, g. 1908. DKR Klajūno bataliono partizanas. Suimtas 1945 02 23. *LYA.F.K-I, A.3, B.676, t.2*

Ramunis Bronius, Kosto, g. 1919 Kiemelių k., Kaišiadorių vlsč. DKR, A rinktinės partizanas. Suimtas 1947 Bačkonių miške. Kalėjo Vorkutos lageryje, kur 1951 žuvo (mirė). *SA/DK*

Ramunis Vytautas, sl. Beržas, g. 1922 Stabintiškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės Stabintiškių būrio partizanas. Žuvo 1946 12 31 Kaugonių miške kartu su B. Čėsna-Žaibu. *SA/DK, APP4, I.592*

Randis Romualdas (Romas), Kazio, sl. Meška, Nemunas, g. 1925 Milžinų k., Rumšiškių vlsč. Mokėsi Kaišiadorių amatų mokykloje staliumi. 1941 08 išvežtas darbams į Vokietiją 1943 03 pabėgo. 05 per gaudynes suimtas ir prievarta mobilizuotas į Savisaugos dalinius, tarnavo Lentvaryje, geležinkelio apsaugos batalione. 1944 06 slapstėsi Rumšiškėse, Milžinų k. Nuo 1944 12 27 - DKR Genio būrio partizanas, 1945 05 pradžios - Kariūno bataliono Vanagų padalinio skyriaus vadas ir veikimo būrio organizatorius, 06 - veikimo būrio, 08 - 2-o bataliono 3-os, 2-os kuopos vadas ir A rinktinės žvalgybos karininkas. Suimtas 1947 07 01 apnuodytas migdomaisiais Juodiškių k. Ypatingojo pasitarimo 11 22 nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Vorkutoje. Žuvo (mirė) 1957 lageryje. *LYA, B.43204/2asm.byla, SA/DK, APP3, I.908*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Rasikas Bronius, g. Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Rasimavičius Viktoras, sl. Beržas, Žaibas, g. 1922 Valkakiemio k. ar Aukštadvario mstl. A rinktinės partizanas iki 1947. Išsilapstė? *SA/DK*

Raškevičius Albinas, sl. Erelis, g. Senadvario k., Gelvonų vlsč. DKR, A rinktinės Dobilo būrio partizanas. Žuvo 1948 03 01 Senadvario k., Liutkevičių sodyboje kartu su A. Kinderevičiumi-Jurginu. Palaikai išniekinti Gelvonuose, užkasti prie kapinių (dabar kapinės). *APP3, I. 787-788, LKA22*

Ratkevičius Bronius, g. Padalių k. DKR, A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 04 15 savo tėviškėje. *SA/DK*

Ratkūnas Antanas, sl. Aušra, g. 1927 Keižonių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 06 - DKR, A rinktinės Papūgos būrio partizanas. Suimtas 1945 07 04 prie Diršonių k. Nuteistas. *VA/ŪŽG*

Raudeliūnas (Raudaliūnas) Adolfas, Andriaus, Z. Dzeventlauskos-Liepto pusbrolio, g. 1927 Padalių k., Žaslių vlsč. DKR, A rinktinės 1-o bataliono rėmėjas, ryšininkas. Atradus jo tėvų sodyboje Z. Dzeventlauskos-Liepto slėptuvę, 1946 04 11 suimtas. Nuteistas. Kalėjo Magadane. Ten ir žuvo (mirė) 1946. *LYA, F.K-I, A.58, B.PI6709-LI*

Raudeliūnas Aleksandras (Olesius), Aleksandro (Olesiaus), sl. Putinas, g. 1925 Budelių k., Žaslių vlsč. DKR Budelių kuopos, A rinktinės 1-o bataliono rezervo Jovaro būrio partizanas slapukas. Žuvo 1945 ar 1946 Valkakiemio k. Palaidotas Paparčių kapinėse. *SA/DK, APP3. I.795, LYA, F. K- I, A.58, B. PI6709-LI, 98*

Raudeliūnas (Raudaliūnas) Andrius, Jurgio, g. 1890 Padalių k., Žaslių vlsč. DKR, A rinktinės rėmėjas. Atradus jo sodyboje Z. Dzeventlauskos-Liepto slėptuvę, 1946 04 11 suimtas. Nuteistas. Kalėjo Intoje. 1956 (ar 1951) paleistas. 1949 03 25 į Irkustko sr., Bodaibo r., Aprelevkos gyv. ištremti žmona Anastazija (g. 1895, mirė tremtyje) ir sūnus Jonas (g. 1929), į Užuro r. - sūnus Vytautas (g. 1930), į Usoljėsr., Kultukogyv. - duktė Elena (g. 1921); paleisti 1956-1958. *SA/DK, LYA, F.K-I, A.58, B.PI6709-LI*

Raudeliūnas Vytautas, g. Maziliaučyznos k., Žaslių vlsč. DKR Klajūno būrio partizanas. *LYA, APP3. I.702*

Raudonikis Jonas, sl. Patašonas, g. 1902 Žvirblėnų k., Kavarsko vlsč. 1919-1920 Nepriklausomybės kovų savanoris. Valsčiaus šaulių būrio vadas. Nuo 1944 08 - partizanų organizatorius ir būrio „Už laisvą Lietuvą“ vadas. 1945 10 19 suimtas Peniankų k., Anykščių vlsč., likę partizanai kovojo J. Juro-Karoso būryje, B rinktinėje. Karo tribunolo 1946 02 25 nuteistas mirties bausme, pakeista 20 m. lagerių. Mirė lageryje. *KK, 202*

Raugalas Stasys, Stasio, sl. Kmynas, g. 1925 Viliaudžių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1947 - B rinktinės Stiklo būrio partizanas. Žuvo 1948 04 11 Butkiškių k. Palaikai išniekinti ir užkasti Vidiškiuose. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27Ž.06 11? Viljočių?*

Raugalas Vladas, Vlado, sl. Žilvitis, g. 1925 Martnonių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Beržo būrio, 1946 - Stiklo bataliono Beržo būrio partizanas. Žuvo 1947 01 10 Rundžių k., Žemaitkiemio vlsč., A. Strickos sodyboje kartu su Z. Žukausku-Plaktuku, N. Liškausku-Beržu ir B. Miškiniu-Kardu. Palaikai išniekinti Vidiškiuose. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27/30, KS*

Raugalas, sl. Beržas, g. Želvos vlsč. B rinktinės partizanas.

Razbickas Vytautas, Stasio, sl. Sparnuotis, g. Maziliaučyznos k., Žaslių vlsč. DKR 1-o bataliono Klajūno būrio partizanas. Suimtas 1945 12. *LYA, APP3, I. 703 Viktoras?*

Razmaratas Juozas, Rapolo, sl. Šernas, netikras N. Liškausko-Beržo brolis, g. 1926 Želvos vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Vėliau mokėsi Ukmergės gimnazijoje ir priklausė žvalgybos ir ryšio būriui „Lituanika“. Suimtas 1947 10 21. 1948 04 08 nuteistas 25 m. lagerių. 1956 paleistas. 1960 grįžo į Lietuvą. *L.Šmigelskas, KS, I.112, APP4, I.601*

Ražanauskas Jonas, g. 1928 Mankaviškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės Saulės būrio V. Sodaičio-Meškos rezervinio skyriaus slapukas. Suimtas 1946 12 25. *SA/DK*

Ražanauskas Jonas, g. 1907 Morkūnų k., Kruonio vlsč. A rinktinės Saulės būrio V. Sodaičio-Meškos rezervinio skyriaus slapukas. Suimtas 1946 12 25. *SA/DK Zigmąs*

Ražanskas (Ražauskas) Česlovas, Jackaus, sl. Lydys, g. 1920 Panerių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 08 - A rinktinės 1 -o bataliono Klajūno būrio partizanas. 1945 10 vado paleistas į namus, slapukas. Suimtas 1945 12. /suimtas 1949. Kalėjo Čeliabinske. 1955 paleistas. 1949 03 25 į Irkutsko sr., Čeremchovo r., Kirzavodo gyv. ištremti tėvai Jackus (g.1895, mirė tremtyje) ir Emilija (g. 1900), brolis Česlovas (g. 1920) ir sesuo Janina (g. 1930); paleisti 1958. *LYA, F.K-1, A.58, B.P16709-LI, APP3, I.702*

Ražauskas Pranas, A rinktinės 1-o bataliono Klajūno būrio partizanas. Suimtas namuose, atvežtas į Lalėnų k. ir nužudytas Putino namų kluone. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje.

Reinartas Jonas, Ignoto, sl. Guba, g. 1924 Žvygonių k., gyv. Levainių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Šapalo būrio partizanas, 1945 vasarą registravosi kaip vengęs mobilizacijos, Slyvos kuopos rezervinio Kaukolės skyriaus narys. 1945 12 14 suimtas. 1946 06 26 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. teisių apribojimo. Kalėjo Uralo lageriuose, kur ir mirė 1948 02 06. 1949 03 25 į Irkutsko sr. ištremta motina Kazimiera (g. 1888). *VA/ŪŽG*

Reinys Vladas, g. 1928. Čiobiškio vaikų namų auklėtinis. Nuo 1944 - DKR ryšininkas ir žvalgas. 1945 rudenį išvyko mokytis į amatų mokyklą Kaune. *LYA, A.3, B.179, I.129-130*

Repečka Alfonsas, Aleksandro, sl. Plaktukas, g. 1925 Salėnikų k., Jonavos vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos, suimtas per gaudynes. 1944 12 pabėgo iš surinkimo punkto Kaune. Nuo 1944 12 - DKR Slyvos, 1945 04 - Papūgos būrio partizanas. 1945 08 02 registravosi Jonavos NKVD, atidavė surūdijusį šautuvą. Dirbo savo ūkyje. 1952 12 27 suimtas, kalintas Kauno srities MGB vidaus kalėjime. Karo tribunolo už partizaninę veiklą ir antisovietines kalbas nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. be teismo. Kalėjo Novo Čunkos lageryje, Irkutsko sr. Grįžo į Lietuvą. *LYA, F.K-1, A.58, B.P-19232-LI*

Ribakovas Ivanas, Leontijaus, g. 1920 Jurkancų k., Jonavos vlsč. A rinktinės Žilvičio būrio partizanas. Žuvo 1949 02 11 Gegužinės k. *LYA*

Rikteris Jonas, g. Jačiūnų k., Žaslių vlsč. A rinktinės 1 -o bataliono 2-os kuopos (Dobilo) būrio partizanas. Žuvo 1948. *SA/DK*

Rimas Kazys, Igno, sl. Dragūnas, g. 1923 Karališkių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 07 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. 1945 pradžioje svetima pavarde įsidarbino Utenoje, vėliau Pasvalyje. Suimtas. Nuteistas. *LKA33*

Rinkevičius Karolis, Stasio, g. 1917 Mažeikiškių k., Pabaisko vlsč. B rinktinės partizanų rėmėjas. Žuvo 1948 08 30 Mažeikiškių k. savo sodyboje kartu V. Strazdu-Klausučiu ir J. Grigu-Pavasariu. Palaikai išniekinti Ukmergėje, MVD-MGB skyriaus kieme, sumesti į šulinį. Užkasimo vieta užstatyta. *LYA*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Rinkevičius Vytautas, g. Narvydiškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09/10 - DKR 1-o būrio (Keršto) partizanas. Žuvo 12 08 prie Prienų ežero kartu su V. Naidzinavičiumi-Barzdyla, S. Šatu ir dar keturiais partizanais. Palaikai užkasti mūšio vietoje. Krapiliškių k. gyventojas Garbatavičius palaidojo kartu su V. Naidzinavičiumi-Barzdyla ir S. Šatu Pigašių kapinėse. *VA/ŪŽG,91*

Rinkūnaitė Jadvyga, Alfonso, g. 1930 Daubariškių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės 2-o bataliono 4-os kuopos ryšininkė. *KS,I.226*

Rinkūnas Alfonsas, Jono, sl. Generolas, Vlodo-Vėtros tėvas, g. 1883 Daubariškių k., Želvos vlsč. Siuvėjas. B rinktinės štabo apsaugos būrio, 2-o bataliono partizanas. Žuvo 1950 05 27 Ažumakio miške, Želvos vlsč. *KS*

Rinkūnas Stasys, Alfonso, sl. Jazminas, g. 1932 Daubariškių k., Želvos vlsč. Nuo 1950 - Vyčio apygardos DKA Beržo būrio partizanas. Žuvo 1952 04 28 Petroniškių miške, Videniškių apyl., nužudytas smogikų (ag. „Ramojaus“) kartu su S. Roku-Beržu. *GIR97/IJ.26, KS,I.242-243*

Rinkūnas Vladas, Alfonso, sl. Vėtra, g. 1926 Daubariškių k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Beržo būrio partizanas, 1949 - 2-o bataliono 4-os kuopos vadas, bataliono vado pavaduotojas ir DKA vado adjutantas. Žuvo 1951 04 02 prie Novosiolkos k., Videniškių vlsč., kartu su A. Širvinsku-Šalmu ir S. Matelioniu-Agronomu. Užkasti prie Videniškių, žvyrduobėse. 04 16 artimieji slapta atkasė palaikus ir palaidojo Gruodžių k. kapinėse. *AŠ/UMT,34-35, KS*

Rinkūnienė Liuda, sl. Neringa, gyv. Kaune. Nuo 1946 - A rinktinės Gatavecko-Svajūno būrio ryšininkė, padėjo perlaidoti žuvusį Svajūną. *SA/DK*

Ročaitienė Adė, Jono, sl. Uošvė, g. 1917 Aleksandruvkos k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės Riešuto būrio ryšininkė, rėmėja. Suimta 1945 10. *LYA,A.3,B.114,I.86*

Rokas Bronislovas (Bronius), Rapolo, sl. Aidas, Stasio-Beržo ir Vytauto-Vėtros brolis, g. 1923 Paželių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas, 4-o bataliono partizanas. Žuvo 1947 08 04 Rusių Rago k., Musninkų vlsč., kartu su P. Masiliūnu-Sakalu. *LYA/TRMA, APP3,I.938/4,I.521, KS,I. 154-155 Maskoliškų k.?*

Rokas Jonas, sl. Stumbras, g. Juodaktėlių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės 4-o bataliono 4-os kuopos vadas, *dar 1946*

Rokas Stasys, Juozo, sl. Beržas, g. 1918 Sukinių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono partizanas, kuopos vadas. Suimtas 1947 07 26. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo. Paleistas į tremtį Igarkoje, Krasnojarsko kr. 1974 grįžo į Lietuvą. *KS,I. 154-155*

Rokas Stasys, Rapolo, sl. Beržas, Broniaus-Aido ir Vytauto-Vėtros brolis, g. 1927 Paželių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas, 4-o bataliono 4-os kuopos 1-o būrio vadas, Vyčio apygardos DKR partizanas. Žuvo 1952 04 28 Petroniškių miške, Videniškių apyl., nužudytas smogikų (ag. „Ramojaus“) kartu su S. Rinkūnu-Jazminu. *LYA, LKA27, GIR97/I,I.126, APP3,I.938, KS,I.154-155,242-245*

Rokas Vytautas, Rapolo, sl. Vėtra, Stasio-Beržo ir Broniaus-Aido brolis, g. 1926 Paželių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas, 1946 01 - 3-os kuopos vadas. Žuvo 1947 04 14 Butkiškių k., Žemaitkiemio vlsč. ar Paželių k., Želvos vlsč. *LYA,A.8,B.25/I,I- 77, APP3,I.938/4,I.521, KSJ.154-1551948?*

Romeikis Stanislovas (Stasys), Konstantino, sl. Erelis, g. 1925 Kaune. Suimtas gestapo už pabėgimą iš darbo vietos, sutiko tarnauti priešlėktuvinėje apsaugoje, tarnavo Pskove. Vokiečiams

traukiantis, liko Lietuvoje, slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 03 - DKR, A rinktinės Meškos kuopos partizanas. Suimtas Transporto NKGB 1945 10 07 Kaune, Šančiuose, išduotas informatoriaus „Kuznecov“, kai atvyko perduoti motinai maisto produktų. *LYA*

Rosliakas Jonas, Boleslovo, sl. Sakalas, g. 1925 Mitkiškių k., Vievio vlsč. Nuo 1946 - A rinktinės 5-o bataliono Putino būrio partizanas. 1947 07 iš DKA vadovybės gavo padirbtus dokumentus Albino Stravinsko, Kazio vardu. Suimtas 1948 08 25 Mitkiškių k. Z. Jurevičienės sodyboje. Karo tribunolo nuteistas 25 m. lagerio ir 5 m. teisių apribojimo. *LYA, A.58, B.36409, I.252, A.58.B.41131/3*

Rubikas Jurgis, sl. Kotas, g. 1925 Alantos vlsč. Samdinys. Baigęs dvi Molėtų progimnazijos klases. Nuo 1945 - B rinktinės 2-o bataliono 3-os kuopos (Laimučio) partizanas. Žuvo 1949 04 30 prie Degsnių-Spiečiūnų k., Pavirinčių miške, kartu su kuopos vadu J. Petrausku-Laimučiu. *AŠ/UMT, 40-45*

Ručinskas Henrikas, Jono, sl. Lakštingala, g. 1926 Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. *VA/ŪŽG*

Ručinskas Mykolas, sl. Žirnis, g. 1919 Janionių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. 1945 registravosi. 1947 suimtas. Nuteistas 10 m. lagerių. *VA/ŪŽG*

Ručytė Marijona, gyv. Musninkuose, mokytoja. Nuo 1945 - DKR ryšininkė ir rėmėja. *LYA, A-3, B.179, I.414*

Rudėnas Alfonsas, sl. Papartis, Benedikto-Bijūno brolis, g. Masiulių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Žuvo 1950 10 14 Giedraičiuose kartu su broliu. *APP4, I.520 Adolfas?*

Rudėnas Benediktas (Benadas), sl. Bijūnas, Alfonso-Paparčio brolis, g. Masiulių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Žuvo 1950 10 14 Giedraičiuose kartu su broliu. *APP4, I.520*

Rudys Albertas, sl. Žirniukas, Neptūnas, g. Totoriškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR partizanas, žvalgybos būrio, 1945 - 1-o bataliono orgkuopos (3-os kuopos) vadas. Žuvo 1945 02 24 Čiobiškyje. *SA/DK, LYA, B.8706/3*

Rudys Jonas, Martyno, sl. Audra, g. 1918 04 08 Meižių k., Bagaslaviškio apyl. Tarnavo karo policijoje, prezidentūros apsaugoje. Dirbo Širvintų girininkijoje. Nuo 1944 12 DKR Keršto būrio partizanas, skyrininkas. Paimtas gyvas 1945 07 12 Dainių k. Pūkų sodyboje kartu su V. Karteniu ir Pakalniu-Dinu. Nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. be teisių. Kalėjo Vorkutoje. 1954 12 paleistas. 1955 grįžo į Lietuvą. 1950 12 suimta žmona Jadvyga (g. 1922), nuteista 10 m. lagerių, kalėjo Kazachijoje. *VA/ŪŽG, I.154*

Rudys Jonas, Justino, sl. Žilvitis, Žilvytis, Žebenkštis, Zigmo-Smilgos brolis ir Lazdyno pusbrolis g. 1925 Skėrių k., Žaslių vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos, nuo 1944-DKR Klajūno būrio, A rinktinės 1-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 12 13 Budelių k. Palaikai išniekinti Žasliuose, užkasti Kliuko pušinėlyje. Artimieji iškasė ir slapta palaidojo Budelių kapinėse. *SA/DK, LYA, F.K-1, A.58, B.P16709-LI*

Rudys Motiejus, Stasio, sl. Lazdynas, g. 1922 Rudžių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 09-DKR Budelių Jovaro kuopos, 1-o bataliono Dramblio būrio, 2-os kuopos partizanas, kuopos vadas. Nuo 1948 04 su padirbtais dokumentais Motiejaus Murausko pavarde gyveno legaliai, palaikė ryšius su partizanais, rudenį- Dobilo būrio partizanas. Suimtas 1949 07 29 Šiauliuose. Ypatingojo pasitarimo 1112 nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Rečnoj lageryje, Vorkutoje, Taišete, Irkutsko sr. 1956 07 17 bausmė sumažinta iki 10 m. 1957 išsiųstas į tremtį Krasnojarsko kr., Jeniseisko r.

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

1969 grįžo į Lietuvą. 1948 05 22 į Jarcevo r., Krivliako gyv. ištremta motina Domicėlė (g. 1895) sesuo Jadvyga (g. 1924) ir brolis Bronius (g. 1931). *APP3.1. 794-804, LYA,F.K-1,B.15045/3*

Rudys Zimas, Justino, sl. Smilga, Jono-Žilvyčio brolis ir Motiejaus-Lazdyno pusbrolis, g. 1918 Skėrių k., Žaslių vlsč. Lentvario valsčiaus policijos sekretorius. Nuo 1944 09 - DKR štabo raštininkas. Žuvo 1945 06 29 Budelių k. štabo slėptuvėje. Palaikai išniekinti Trakuose. Užkasimo vieta nežinoma. *SA/DK, APP3,1. 799, VA/ŪŽG,1. 74*

Rudokas Jonas, Prano, sl. Šaulys, g. 1915. Nuo 1949 - B rinktinės Kranto būrio partizanas. Nuo 1952 slapstėsi vienas. Žuvo 1954. *LYA,A.3,B.480,1.12, LKA29*

Rudžionis Steponas, Aleksandro, sl. Vėjas II, g. 1890 Jakubonių k., Gelvonų vlsč. Kunigas. Pirmojo pasaulinio karo metu buvo pasitraukęs į Rusiją. 1921 Omske suimtas CK, ir su kitais kunigais politiniais kaliniais grąžintas Lietuvai mainais už komunistus. Tautininkų partijos narys, šaulys. 1936 apdovanotas „Nepriklausomos Lietuvos“ medaliu ir Šaulio žvaigžde. Nuo 1944 05 - Gegužinės klebonas. Nuo 1945 01 - DKR partizanų ryšininkas ir LLA organizatorius Žaslių vlsč., 2-o bataliono 1-os kuopos OS, bataliono vadas ir Kaišiadorių aps. administracijos komendantas, DKA štabo karinis administratorius. Gegužinės bažnyčioje buvo DKR, 5-os LLA apylinkės, DKA štabo dokumentų slėptuvė, atrasta 1946 01 25 kratos metu. Suimtas 1946 01 28. Kalintas Vilniuje, Karo tribunolo 1946 07 03 nuteistas 10 m. lagerių. Žuvo (mirė) 1949 01 02 Uchtižemlage (Vetlosiano gyv., Uchtos r., Komija). *LYA,A.8,B.21/14,1.39*

Rukša Algirdas Juozapas, Jono, sl. Zubrys, Zubrus, g. 1927 Širvintose. 1945 08 31 į Permės sr. ištremti tėvas Jonas (g. 1895), motina Marija (g. 1890) ir brolis Vladas. Nuo 1946 02 - B rinktinės Kerniaus būrio partizanas, 1946 09 - būrio vadas. Žuvo 1948 05 17/18 Bartkūnų k., Pabaisko vlsč., kartu su A. Radzevičiumi-Lapu ir Šagamoga, patekę į slėpynės pasalą. Spėjama, kad užkastas Pašilėje. *LKA27, VA/ŪŽG,1.160, LYA,A.8,B.25/1,1. 77, APP4,460, KS,1.170*

Rukša Bolius, sl. Žaibas, B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Paimtas gyvas 1948 05 17, kiti 5 partizanai žuvo. *LYA tai gali būti J. Pečiulis-Kurmis ar ketvirtas partizanas; Algirdo brolis Bolius buvo Vakaruose*

Rumševičiūtė Anastazija (Nastė, Nastutė), Stasio, sl. Narsutė, g. 1926 Kaugonių k., Žaslių vlsč. Gyveno Vilniuje. Nuo 1945 - DKR Aguonos būrio, DKA štabo viršininko Genelio ir Vilniaus centro ryšininkė, 1947 03 - A rinktinės 5-o bataliono partizanė, Vaidoto grupės ryšininkė. Žuvo 1948 09 16 Naujasodžio k., Griškėlių sodyboje nužudyta smogikų kartu su Vaidoto būriu. KGB šaltiniai skleidė gandus, kad ji gyva. *TRMA, SA/DK, APP3,1.824, LYA,A.58,B.36409,1.207, LKA24*

Ruskonis Vincas, sl. Tankas, g. 1926 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Plieno būrio partizanas, kulkosvaidininkas. 1946 registravosi. Suimtas 1947. Nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą Mirė 1999. *LKA27, APP4,p.446*

Ručytė Otilė, Kazio sl. Neris, Nuo 1944 09 - DKR vado Žaliojo Velnio, Piliakalnio ryšininkė. *LYA,A.8,B.10/38,1.253*

Sabaliauskas, g. Zanėnų k., Giedraičių vlsč. 1945 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. *L.Šmigelskas dar 1946*

Sabaliauskas, sl. Perkūnas, B rinktinės partizanas.

Sabaliauskas Eugenijus, g. Alantos mstl. 1945 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. *L.Šmigelskas, KS,1. 139*

Sabaliauskas Steponas, Jokūbo, sl. Šarkis, g. 1920 Žigeliškių k., Alantos vlsč. Nuo 1944 08 slapstėsi nuo mobilizacijos, sugautas, bet iš Ukmergės pabėgo, 1945 - B rinktinės Žaibo būrio

partizanas. Nuo 1946 rudens - 2-o bataliono 3-os kuopos (Laimučio) 4-o būrio vadas, nuo 1949 04 30 - kuopos, rajono vadas. 1951 09 su padirbtais dokumentais Sipavičiaus pavarde apsigyveno Šiauliuose, dirbo statybose. Suimtas 1952 03 16, tardomas neišdavė ryšininkų, ginklų bei archyvo slėptuvės. Nuteistas mirties bausme ir sušaudytas. *LYA,asmens byla, AŠ/GMT,51-53*

Sabaliauskas Vilius, sl. Slapukas, g. 1915 Beržinių k., Skiemonių vlsč. Kriminalinės policijos seklys. Nuo 1947 - B rinktinės Girininko būrio partizanas. Žuvo 1949 ar 1950 Skiemonių apyl. kartu su dviem partizanais. *APP3J. 977, KS,I.195*

Sabalius Edvardas, sl. Diemedis, g. 1925. B rinktinės partizanas. Žuvo 1949, užkastas Želvos žvyrduobėse. *KS*

Sadauskas Leonas, sl. Kurmis, g. Lauzgėnų k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. *LYA,A.3,B.179,I.30,363, APP3,I.723*

Sadauskas Stasys, sl. Žąsinas, g. Lauzgėnų k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. *LYA,A.3,B.179,I.30,363, APP3,I.723*

Sadonis Stasys, g. 1918 Kairiškių k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 02 04 Krasnosėlio k. *SA/DK*

Sakalauskas Edvardas, Juozo brolis, g. 1916 Knyzlaukio k., Veprių vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Po 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšio, pasidarė dokumentus svetima pavarde, išvyko iš gimtinės. Gyveno Vilniuje.

Sakalauskas Jonas, g. Medinių k. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1948 Ožkinių k. *L.Šmigelskas*

Sakalauskas Juozas, Edvardo brolis, g. 1915 Knyzlaukio k., Veprių vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *VA/ŪŽG, LKA22*

Sakalauskas Jurgis, Jurgio, g. 1921 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. A rinktinės Saulės būrio štabo viršininkas. Suimtas 1945 09 15. Tikėdamasis pabėgti 09 17 vedė kareivius ieškoti Saulės; apie tai papasakojo kameros agentui. Dingo be žinios. *SA/DK, LYA*

Sakavičius Adomas, g. 1920 m. Joniliškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 Krasnasėlio k. *SA/DK*

Saltanavičienė (Saltonavičienė) Joana (Janė), Kazio, sl. Jurginą, g. 1895 Dienovydžių k., Gelvonų vlsč. DKR 2-o bataliono 7-o rajono ir Trenksmo būrio ryšininkė ir rinktinės štabo ryšio rezidente, patikėtinė, organizavo partizanų ženklų siuvimą. Suimta 1946 pradžioje. *L YA, B.34650/3,I.16*

Samardokas Juozas, g. Skarulių k., Jonavos vlsč., A rinktinės Žilvičio būrio partizanas. Žuvo 1949 02 11 Gegužinės k., Žaslių vlsč. *L YA*

Sapitavičius Aleksas, g. Rusių k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 06 prie Žvagakalnio k., Gelvonų vlsč. *APP3,I.744*

Sapitavičius Jonas, Juozo, sl. Saulius, g. 1915 Žvagakalnio k., Gelvonų vlsč. DKR Genio būrio partizanas. Suimtas 1945 02 23. *LYA,F.K-I,A.3,B.676,t.2*

Sargelis Jonas, Jono, sl. Negalūnas (pravardė), g. 1916. B rinktinės būrio vadas. Suimtas 1946 01 Širvintose. *LYA*

Sarulis Ignas, g. Butkūnų k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - Plieno būrio vietinio Darapolio skyriaus partizanas. Žuvo 1945, užmuštas kirviu ir užkastas Kertušių miške. Žūties aplinkybės neaiškios. *LKA27, APP4,I.523*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Sarulis Mykolas, Igno, sl. Kopūstas, g. 1909 Butkūnų k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - Plieno būrio vietinio Darapolio skyriaus partizanas. Žuvo 1944 10 01 Darapolio miške siautimo metu kartu su R. Jakučiu-Nakučiu, J. Baniuliu ir S. Leiga. Palaidotas Lyduokių kapinėse. *LKA27, APP4, I.523*

Sasnauskas Bronius, Alekso, sl. Klevas, g. 1924 Stabintiškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 08 - DKR partizanas, vietinio Stabintiškių būrio vadas. Žuvo 1946 03 21 Beikštonių miške kartu su J. Vitkūnu. *LYA, A.3, B.1/27, I.154, SA/DK, APP4, I.592*

Sasnauskas Jonas, g. 1920 Prazariškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR partizanas. Registravosi 1946. *APP4, I.592*

Sasnauskas Edvardas, g. 1922 Prazariškių k., Žaslių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 03 Dainavos miške. *SA/DK, APP4, I.592: ne partizanas, žuvo bėgdamas iš namų*

Sasnauskas Juozas, g. 1924 Žaslių mstl. A rinktinės partizanas. Suimtas 1946. Kalėjo Uchtoje. 1959 paleistas.

Sasnauskas Vladas, Jono, sl. Serbentas, g. 1919 Žaslių mstl./Žaslių vnk. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1949 07 16 Gojaus miške, Žiežmarių vlsč., kartu su V. Janavičiumi-Šernu. *SA/DK, LYA, B.35241/3*

Satkauskas Viktoras, g. Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Satkevičius Steponas, Jono, sl. Gintvytis, g. 1925 Janonių k., Skiemonių vlsč. Užaugo Utenos vaikų globos namuose. Mokėsi Ukmergės mokytojų seminarijoje. 1944 02-05 - VR karys, Marijampolės karo mokyklos kariūnas. Naikinant rinktinę, pabėgo. Dirbo mokytoju Dapkūniškio pradinėje mokykloje, Balninkų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Aro padalinio slapukas ir ryšininkas, 1946 - B rinktinės 2-o bataliono 3-os kuopos (Laimučio) partizanas. 1950 - B rinktinės štabo Kultūros ir propagandos skyriaus viršininkas, 1951 - Siaurės Rytų Lietuvos (Karaliaus Mindaugo) srities štabo adjutantas ir Vytauto apygardos štabo viršininko pavaduotojas. Žuvo 1951 03 19 Labanoro girioje, prie Kiauneliškio geležinkelio stoties, Saldutiškio vlsč., su kitais devyniais partizanais. Palaidotas Saldutiškyje. *AŠ/UMT, 54-55, B. Juodzevičius, KS, I.236-237*

Satkevičius Vladas, g. Skapiškiu k. B rinktinės rėmėjas, 1947-1948 jo sodyboje buvo Žilvinio, Dieduko slėptuvė. *APP4, I.517*

Saugūnas Alfonsas, Antano, sl. Vėtra, Žaibas, g. 191502 13 Paberžės k., Balninkų vlsč. LK tarnavo autodalyje, puskarininkis. Nuo 1938 ūkininkavo. Balninkų šaulių kuopos narys. 1941 Birželio sukilimo dalyvis. 1944 02 - VR karys. Nuo 1944 07 - B rinktinės Balninkiečių grupės būrio, 1945 - 1 -o būrio (grupės) vadas. Žuvo 1945 04 22 Ažumakio (Ulžiu) miške. Žardinių mūšyje. Palaikai išniekinti Molėtuose. *LYA, A.3, B6/2, I.73, LKA33, KK307, KS, 117-118*

Saulėnas Feliksas, Vincenzo (Vinc), g. Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Registravosi 1945. *LYA, A.3, B.179, I.30, APP3, I.724*

Saulėnas Petras, Vinco, g. 1923 Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 08 - DKR vietinio M. Savicko būrio partizanas. Suimtas 1944 12 13. Karo tribunolo 1945 01 08 nuteistas. *LYA*

Sausaitis Domas. Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos narys. Nuo 1944 rudens - partizanų būrio Vilniaus aps. organizatorius ir vadas. Žuvo tuo pat metu susidūrimo su lenkų partizanais. Sausaičio grupė buvo laikoma DKR padaliniu. *KK208, B. Trakimas*

Savanevičius Romas, g. Giedraičių vlsč. DKR, B rinktinės Vanago bataliono Uosio būrio partizanas. Žuvo 1945 06 Marguolių k. kautynėse, kartu su B. Siupieniu, V. Petkevičiumi ir L. Lajausku. Palaikai užkasti Giedraičių žvyroduobėse.

Savarauskas (Sevarauskas) Viktoras, g. Šančiškių k., Gelvonų vlsč. **DKR** Slyvos kuopos partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *VA/ŪŽG, GIR98/2, I.150, LKA 22*

Saveikis Mykolas, Vaclovo, sl. Gerutis, g. 1922 Levainių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Šapalo būrio partizanas, 1945 vasarą registravosi kaip vengęs mobilizacijos, Slyvos kuopos rezervinio Kaukolės skyriaus narys. 1945 12 14 suimtas. 1946 06 26 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. teisių apribojimo. Kalėjo Mordovijoje. 1955 02 12 paleistas. 1959 grįžo į Lietuvą. Mirė 1982. *VA/ŪŽG*

Saveikis Steponas, sl. Lazdynas, g. Grigaliūnų k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Šapalo būrio partizanas. *VA/ŪŽG*

Saveikis Vaclovas, Vaclovo, Mykolo-Geručio brolis, g. 1918 Levainių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 - DKR, B rinktinės rėmėjas. 1945 jo namuose gydėsi sužeistas Kernius. 1949 03 29 su žmona Leokadija (m. 1998 Širvintose) ir dviem vaikais ištremtas į Irkutsko sr. Golumetės r. Paleisti 1958 grįžo į Lietuvą. *VA/ŪŽG*

Saveikytė Janina, Stepono-Lazdyno sesuo, g. Grigaliūnų k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 11 - DKR Šapalo, Kerniaus būrio ryšininkė. *VA/ŪŽG*

Savickas Antanas, Jono, g. Antakalnio k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - **DKR**, A rinktinės 1-o bataliono būrio vadas. 1945 registravosi *.APP3, I.702, 712, LYA, F.K-1, A.58, B.P16709-LI*

Savickas Antanas, Kazio, g. **1915**. Nuo **1944 11** - **B** rinktinės Vanago būrio partizanas. 1945 vado įsakymu registravosi, vykdė ryšininko-žvalgo pareigas. Dėl išdavysčių 1945 pabaigoje, vengdamas arešto, pasislėpė Kaune. MGB ag. „Zido“ susektas ir išduotas. Suimtas 1946 02 06. *LYA, A.3, B.179, I.577*

Savickas Henrikas, Stasio, sl. Genys, Skrajūnas, Kelmas, g. 1929. Nuo 1950 - **B** rinktinės Kranto būrio partizanas. Žuvo 1952 10 27 Trinkūnų k., Mackelos sodyboje, nužudytas smogikų (agentų „Mokytojo“ ir „Audros“) kartu su kitais 5 partizanais. *GIR9771, I.28, LKA29, KS, I.247*

Savickas Ipolitas, Antano, g. 1912 Raguvos mstl., Panevėžio aps., gyv. Užupio k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 04 - DKR 2-o bataliono Syrūnėlio kuopos ryšininkas/partizanas? Suimtas 1946 02. *LYA, A.3, B.179, I.583*

Savickas Jonas, Jono, g. Antakalnio vnk., Žaslių vlsč. A rinktinės **1** -o bataliono partizanas. *APP3, I.702*

Savickas Mykolas (Mikas), Jono, sl. Laukys, g. 1920 Zabaraukos k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1937-šaulys. 1941 Birželio sukilėlis, Aukštadvario būrio partizanas iki 07 18. Nuo 1942 02 09 tarnavo Lietuvių savisaugos dalinių 4-ame batalione, dalyvavo kovose su sovietiniais partizanais. Fronto kautynėse 1944 01 27 sužeistas gydėsi Kaune, pasveikęs 05 pasitraukė iš tarnybos ir slapstėsi namuose. 08 29 kartu su J. Laniausku suimti sribų kaip besislapstantys nuo mobilizacijos, bet po dviejų dienų pabėgo ir pradėjo organizuoti vietinį partizanų skyrių Vaitkūnų apyl., Strėvos miške. 1944 11 - DKR Geniaus 3-o bataliono (būrio), 1945 03 - 4-o bataliono Koto būrio, kuopos partizanas, 06 15 — 2-o skyriaus (būrio) vadas. 08 15 iš Zabaraukos k. tremiant partizanų šeimas, pasidavė trėmimą vykdantiems kareiviams kartu su

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

V. Radkevičiumi-Obelimi ir J. Narkevičiumi-Granitu. Registruoti Aukštadvario NKVD, šeimos neištremtos. Po registracijos MGB užverbuotas. *LYA, A.3, B. 7/9, t.1, 1.136, B.179, 1.31, KK476, APP3, 1.724*

Savickienė Anelė, Jono, g. 1905 Užupio k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 04 - DKR 2-o bataliono Syrūnėlio kuopos ryšininkė rėmėja. Suimta 1946 02. *LYA, A.3, B. 179, 1.584*

Sedleckaitė Stasė, Stanislovo, sl. Vyšnia, g. Medinų k., Veprių vlsč. Nuo 1944 - **DKR** Trenksmo būrio, 2-o bataliono 3-o rajono, 1-o rajono (Svyrūnėlio) ryšininkė su 4-uju rajonu (Baravyku). Suimta 1945. *Sedlevičiūtė? LYA, A.3, B. 179, 1.225*

Sedlevičius Antanas, g. 1920 Liudvikiškio k., Gelvonų vlsč. 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. *LYA, A.3, B. 179*

Sedleckas Jonas, g. Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Aguonos būrio, 12 01 - 5 orgkuopos (Kaugonių) Vyšnios būrio, A rinktinės 5-o bataliono Putino būrio partizanas. Žuvo 1946. *APP4, 1.551*

Sedleckas Romualdas (Romas), Kazio, sl. Karklas, Karkliukas, g. 1923 Žaliojo Rago vnk. (Kaugonių k.), Žaslių vlsč. Nuo 1944 09 slapstėsi nuo mobilizacijos, brolis Jonas sugautas, išsiustas į frontą ir žuvo. Nuo 1944 12 - DKR, A rinktinės Aguonos būrio, Žaliojo Velnio apsaugos būrio partizanas/rinktinės štabo narys. 1946 12 31 sužeistas, gydėsi Abromiškių ir Kaugonių k. Slapta paguldintas ligoninėje Kaune, kur jam amputavo ranką. Nuo 1947 gyveno Vilniuje su padirbtais dokumentais Vinco Raišio pavarde. 1948 02 16 suimtas. Ypatingojo pasitarimo 1948 05 nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Norilske, Intoje, Džezkazgane, Spaske. 1959 paleistas. Gyveno Krasnojarske. 1967 grįžo į Lietuvą gyveno Baisogaloje, Kėdainių r. Mirė 1994, palaidotas Kaugonių kapinėse. *APP3, 1.804-827, BP/VM, 124*

Seliūnas, sl. Brazaitis. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos 2-o skyriaus partizanas. Žuvo 1945 03 kartu su Stepanavičiumi-Plienu ir Balandžiu. *LYA*

Selickas Povilas, Antano, g. 1928 Liukonų k., Gelvonų vlsč. DKR Žemaičio būrio partizanas. Suimtas 1945 07 16. *LYA, F.K-1, A.3, B.676, t.2*

Seliuta Albertas, Jeronimo ir Simono brolis, g. 1919 Pagrendos k., Semeliškių vlsč. Nuo 1944 08 - vietinio Bondario būrio, DKR 4-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 01 13 Pagrendos miške, prie Gudaraisčio slėptuvėje kartu su kitais 6 partizanais 10-13 dienomis vykusio siautimo metu. Palaikai išniekinti Kietaviškėse. Naktį artimieji kūnus pavogė ir slapta palaidojo Peliūnų kapinėse. *SA/DK*

Seliuta Jeronimas, Alberto ir Simono brolis, g. 1912 Pagrendos k., Semeliškių vlsč. Nuo 1944 08 - vietinio Bondario būrio, DKR 4-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 01 13 Pagrendos miške, prie Gudaraisčio slėptuvėje kartu su kitais 6 partizanais 10-13 dienomis vykusio siautimo metu. Palaikai išniekinti Kietaviškėse. Naktį artimieji kūnus pavogė ir slapta palaidojo Peliūnų kapinėse. *SA/DK*

Seliuta Simonas, Jeronimo ir Alberto brolis, g. 1917 Pagrendos k., Semeliškių vlsč. Nuo 1944 08 - vietinio Bondario būrio, DKR 4-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 01 13 Pagrendos miške, prie Gudaraisčio slėptuvėje kartu su kitais 6 partizanais 10-13 dienomis vykusio siautimo metu. Palaikai išniekinti Kietaviškėse. Naktį artimieji kūnus pavogė ir slapta palaidojo Peliūnų kapinėse. *SA/DK*

Semaška Edvardas, Jurgio, sl. Šiaudas, Šiaudelis, g. 1909 Pasusienio k., Kavarsko vlsč. Baigė Kauno kunigų seminariją 1939-1940 - Kauno IV, 1941-1943 Ukmergės gimnazijos

kapelionas, 1944-Šalkavos, 1946-Lygumų(Šiauliųaps.) bažnyčios klebonas. Nuo 1944 11 - Ukmergės aps. partizanų, DKA ir Vyčio apygardų vadovybių ryšininkas, jaunimo pagrindžio būrelių („Aušros“ ir kt.) organizatorius. Suimtas 1946. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. Tarnavo Gruzdžių bažnyčios vikaru. *LYA, asmens b. b.*

Semėnaitė Emilija, sl. Žvaigždutė, B rinktinės ryšininkė ir rėmėja. *APP4, I.506*

Seniūnas Juozas, Balio, sl. Lakūnas, g. 1923 Dragaudžių k., Balninkų vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos. Balninkiečių grupės Aro padalinio vado A. Bagdono-Aro pasiūlymu 1944 12 užsirašė į stribus. Ryšininkas ir žvalgas, padėjo parengti Balninkų puolimą. Nuo 1945 04 28 - Aro padalinio partizanas. 06 20 suimtas namuose be ginklo. Karo tribunolo 07 04 nuteistas 10 m. lagerių. 1956 paleistas. *LKA32, KS*

Sereikis Petras, g. 1919 Luciūnų k., Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Sėjūnas Bronius, Juozo, sl. Pavasaris, Jono-Gintauto brolis, g. 1928 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1947 - B rinktinės Plieno būrio ryšininkas, 1948 - 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1949 05 11 Valų miške slėptuvėje kartu su M. Gumbaragiu-Žiburiu, M. Šereliu-Granitu, S. Morkūnu-Vanagu ir P. Paškevičiūte-Dilginėle. *LKA27*

Sėjūnas Jonas, Justino, sl. Uosis, g. 1922 Balninkėlių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32, KS*

Sėjūnas Jonas, Juozo, sl. Gintautas, Kerštas, Broniaus-Pavasario brolis, g. 1929 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1947 - B rinktinės Plieno būrio ryšininkas, 1948-3-os tėvūnijos (Daktaro būrio) partizanas. Žuvo 1950 10 25 Kurklių šile slėptuvėje, kartu su V. Morkūnu-Žentu, A. Šereliu-Žydrūnu, Č. Krikštūnu-Granicku-Tautvydu, A. Aukštuoliu-Slapūnu. Palaikai išniekinti ir užkasti Kavarske. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *APP3.I.1000, LKA27, KS, I.219*

Sėjūnas Juozas, Kosto, sl. Lydys, g. Apušynų k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 - DKR Geniaus bataliono Trenksmo būrio partizanas. *VA/ŪŽG*

Sėjūnas Simonas, Justino, sl. Beržas, g. 1911 Balninkėlių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Sėjūnas Stasys, sl. Bizūnas, g. Medinių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės partizanas. Už plėšikavimą ir žudymą partizanų KLT nubaustas mirties bausme. *APP3, I.933/4, p.474, LKA27*

Sidaraitė Anelė, sl. Drebulė, g. 1925 Šilonių k., Žaslių vlsč. A rinktinės Perkūno būrio ryšininkė. Suimta 1950. Kalėjo Kemerovo lageryje. 1956 paleista. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1984. *SA/DK*

Sidasas Alfonsas, g. 1919 Pagirių k., Kaišiadorių vlsč. DKR, A rinktinės Meškos būrio rėmėjas. Žuvo 1945 06 11 Pagirių miške. *SA/DK*

Sidasas Bronius, Jurgio, g. 1923 Mackūnų k., Rumšiškių vlsč. DKR Kirvio kuopos partizanas rezervistas. Suimtas 1946 03 15. *LYA, A.8, B. 7/23, I.56, A.3, B. 179, I.546*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Sidasas Jokūbas, sl. Tarzanas, g. Livintų k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR, A rinktinės Kirvio kuopos, 2-o bataliono 2-os (Perkūno) kuopos partizanas. Žuvo 1947 08 13 Palemono miške. *LYA, LKA32*

Sidasas Juozas, sl. Klajoklis, Kazio brolis, g. 1927 Leliušių k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1945 DKR, Nuo 1945 - Kariūno bataliono, 04 - A rinktinės 2-o bataliono Meškos kuopos partizanas. Žuvo 1946 07 29 Kaspariškių miške kartu su K. Drumstu-Spurga. *SA/DK, LYA, B.43204/2*

Sidasas Justinas, Jurgio, sl. Aitvaras, g. 1918 Šilinių k., Rumšiškių vlsč. Dirbo Pravieniškių girininkijos girininku. A rinktinės rėmėjas. 1948 05 22 į Krasnojarsko kr., Jarcevo r. Krivliako gyv. ištremti tėvas Jurgis (g. 1885), motina Teklė (g. 1880), žmona Adelė Ožeraitytė (g. 1927), brolis Petras (g. 1916) su žmona Anele (g. 1924) ir sūnumi Šarūnu (g. 1948). Vengdamas trėmimo nuo 1948 06 - 6-o bataliono Vaidoto būrio partizanas. 1948 08 legalizavosi be ginklo Rumšiškių MVD kaip pasilikęs nuo trėmimo ir savo noru išvyko pas žmoną į tremtį. 1957 paleisti. *LYA, B. 12953/3, 1.519*

Sidasas Kazys, Juozo-Klajoklio brolis, g. 1922 Leliušių k., Rumšiškių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 Livintų k.

Sidasas Pranas, g. Dovainonių k., Rumšiškių vlsč. DKR, A rinktinės Meškos būrio partizanas. Žuvo 1946 Dovainonių k. *SA/DK*

Sidasas Vincas, Petro, sl. Ožys, g. 1916 Pagirių k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1945 vasaros - DKR partizanas, 09 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os (Vytenio) kuopos 1-o būrio vadas, 1946 05 - A rinktinės vado adjutantas ir štabo Ūkio dalies viršininkas. 1946 09 su gautais iš DKA štabo padirbtais dokumentais apsigyveno Kaune, dirbo vairuotoju. Suimtas 1948 04 30. *LYA, A.58, B.36409, 1.101, KK476*

Simanavičius (Simonavičius) Andrius, Antano, Jono-Mažiuko brolis, g. 1925 Pravieniškių k., Rumšiškių vlsč. DKR Žvirblio būrio, 3-os kuopos, A rinktinės 6-o bataliono Riešuto būrio rėmėjas. Suimtas 1948 05. Karo tribunolo 1948 1022 nuteistas 10m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Severovostočnyj, Magadane, Indigirsko, Jakutijoje lageriuose. 1956 08 16 paleistas, panaikinus nuosprendį. *LYA, B. 12953/3*

Simanavičius (Simanaitis, Simonavičius) Jonas, Antano, sl. Mažylis, Mažiukas, Andriaus brolis, g. 1921 Pravieniškių k. Rumšiškių vlsč. DKR Žvirblio būrio, 3-os kuopos, A rinktinės 6-o bataliono Riešuto būrio partizanas. Žuvo 1947 10 21 Svilonių k., Karmėlavos vlsč., kartu su Riešutu. Palaikai išniekinti Jonavos turgavietėje, užkasti prie Neries. *SA/DK, LYA, B. 12953/3, AOT, APP3, 1.911, LKA22*

Simanavičius Jurgis, Izidoriaus, g. 1925 Baruškių k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės Riešuto būrio ryšininkas rėmėjas. Suimtas 1948. Kalėjo Krasnojarske. 1956 paleistas.

Simanonis Alfonsas, g. Trakinių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Simanonis Kazys, g. Trakinių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. *APP4, 1.480*

Simkauskas Kostas, sl. Šarūnas, g. 1914. A rinktinės būrio vadas ir rinktinės štabo Ūkio skyriaus viršininkas. Suimtas 1948 04 30. *LYA Simkauskas?*

Simonavičius Juozas, sl. Vasaris, g. Čižūnų k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. *LYA, A.3, B.179, 1.30, 363, APP3.1.723*

Simonavičius Liudas, sl. Pantera, g Jonavoje. LK kariūnas. 1941-1944 dirbo Jonavos vlsč. sekretoriumi. Nuo 1945 - DKR Pelėdos būrio partizanas. Žuvo 1946 Lančiūnavos miške. Užkastas prie Šėtos. 1989 perlaidotas į Šėtos kapines. *LKA22*

Simonavičius Vytautas, Juozo, sl. Bitinas, g. 1924 10 28 Skrebulių k., Molėtų vlsč. 1944 03-05 - VR Marijampolės karo mokyklos kariūnas. Nuo 1945 03 - DKR, B rinktinės Voldemaro būrio Vėtros skyriaus partizanas. 1945 08 registravosi. Dirbo mokytoju Utenos, Molėtų, Šešuolių vlsč., palaikė ryšius su partizanais iki 1950. *GP*

Sindaravičius, sl. Genys, g. Būdos k., Aukštadvario vlsč. DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas 1945. *LYA,A.3.B. 179,1.30, APP3,1.723*

Sinkevičius Antanas, g. Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Aguonos būrio, 12 01 - 5 orgkuopos (Kaugonių) Vyšnios būrio partizanas. *APP4,1.540*

Sinkevičius Jonas, Vyšnios pusbrolis, g. Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Aguonos būrio partizanas, 12 01 - 5-os orgkuopos (Kaugonių) Vyšnios būrio partizanas. 1945 pavasarį suimtas prie Abromiškių ir kaip besislapstantis išsiųstas į kariuomenę. *APP4,1.540*

Sinkevičius Jonas, sl. Vyšnia, Juozo-Liepos brolis, g. 1914 Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944- DKR Aguonos būrio partizanas, 12 01 - 5-os orgkuopos (Kaugonių) būrio vadas. Žuvo 1945 pavasarį Kaugonių k., užtroškęs slėptuvėje. *SA/DK, APP4,1.540 Pranas?*

Sinkevičius Justinas, sl. Naktibalda, g. 1917 Pravieniškių k., Rumšiškių vlsč. DKR Žvirblio būrio partizanas. Žuvo 1946 03. *LYA,B.12953/3,1.11*

Sinkevičius Juozas, sl. Liepa, Jono-Vyšnios brolis, g. 1919 Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Aguonos būrio partizanas, 12 01 - 5-os orgkuopos (Kaugonių) Vyšnios būrio partizanas. Žuvo 1945 06 25 Kaugonių miške. *SA/DK, APP4,1.551*

Sinkevičius Kazys, Jurgio, sl. Žuvėdra, g. **1919** Pravieniškių k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės 6-o bataliono partizanas. Žuvo **1949** 08 **13** Pravieniškių k., Jurevičienės ūkyje. *LYA, A.3, B. 328,1.124, B. 12953/3,1.11*

Sinkevičius Petras, Petro, sl. Lokys, g. 1924 Karapolio k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1945 03 15 - DKR, A rinktinės Puodo kuopos partizanas. *LYA,A.3,B. 179,1.310, APP3,l. 717*

Sipavičius Justinas, Leokadijos-Nendrės ir Onos-Audros tėvas, g. Smailių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 07 - DKR rėmėjas. Justino ir Juzės Sipavičių namuose Žaliasis Velnias praleido frontą, organizavo pirmąją kuopos branduolį.

Sipavičius Stasys (Vytautas?), Aldonos brolis, g. Pamusių vnk., gyv. Spetiškių k. Musninkų vlsč. Policininkas. Nuo 1944 11 - DKR Erelio būrio partizanas. Suimtas 1944 12. Nuteistas 25 m. lagerių.

Sipavičiūtė Aldona, Jono, sl. Velnio Išpera, Miglovara, Stasio sesuo, g. 1926 Smailių k., gyv. Spetiškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 08/09 - DKR štabo ryšininkė, LLA narė, 1945 03 - 5-os LLA apylinkės ryšio būrio, A rinktinės Vilko rajono 3-os kuopos 2-o (Moterų) būrio vadė, DKR ir DKA štabų ryšininkė, med. seselė, 1946 06 - C rinktinės (Karijoto) štabo Spaudos ir propagandos skyriaus viršininkė, 1947-1948 A rinktinės vado P. Klimavičiaus-Uosio ryšininkė su 3-os rinktinės vadu J. Kamarausku-Karijotu. 1947 gyveno Vilniuje su padirbtais dokumentais Kunigundos Armonaitienės pavarde. Suimta 1948 02 04. Ypatingojo pasitarimo nuteista 25 m. lagerių. 1956 bausmė sumažinta iki 10m. 195803 16 grįžo į Lietuvą, gyveno Suvalkijoje. *LYA,asmens b. b., KK204*

Sipavičiūtė Leokadija, Justino, sl. Nendrė, Siūbuojanti Nendrė, Onos-Audros sesuo, g. Smailių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 08/09 - DKR štabo ryšininkė. *Sadūnienė*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Sipavičiūtė Ona (Onytė), Justino, sl. Audra, Leokadijos-Nendrės sesuo, g. Smailių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 08/09 - DKR štabo ryšininkė.

Skapas Napoleonas, Sebastijono, sl. Aidas, g. 1918. B rinktinės partizanas, 1948 03 01 - DKA štabo Informacinio-spaudos skyriaus viršininko pavaduotojas. Paimtas gyvas 1949 06 21 Vilkiškių k., Misiūnienės sodyboje įrengtoje slėptuvėje kartu su V.Imbrasu-Tarzanu. Nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. tremties. *LKA32, APP4,1.520, LYA, KS,l. 187*

Skapas Stasys, g. Morkišio k., Balninkų vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 05 01 - B rinktinės Aro padalinio būrio partizanas. 09 registravosi. Suimtas 1946 03, užverbuotas ir paleistas. Parodė tuščią slėptuvę. *APP4,1.515*

Skapas Viktoras, Nuo 1946 - B rinktinės štabo ryšininkas. *APP4,p.472*

Skebas Juozas, Alekso, sl. Vaitkus, g. 1918 Geršvėnų k./Jaurų vnk., Alantos vlsč. Nuo 1944 08 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1945 kitame valsčiuje kaip vengęs mobilizacijos, ginklo neatidavė. Šarkio, Titnago ryšininkas, rėmėjas. *L.Šmigelskas*

Skebas Stasys, Juozo-Vaitkaus pusbrolis, g. 1926 Leliakalnių dv., Želvos vlsč. B rinktinės Valdemaro būrio partizanas. Žuvo 1946 Pūsnės k.. Giedraičių vlsč.

Skerlauskas Alfonsas, sl. Ažuolas, A rinktinės Rimtauto būrio rezervistas. Suimtas 1946 03 12. *LYA*

Skindaras Stepas, Antano, g. 1929 Tervydų k. Nuo 1950 - Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Ėglio būrio partizanas. Žuvo 1953 01 27. *LYA,A.3,B.1050,1.55*

Skobas Juozas, Jono, sl. Žerutis, Kazio ir Petro brolis, g. 1911 Liubartavos k., Molėtų vlsč. B rinktinės Žiedo būrio partizanas. įsigijęs padirbtus dokumentus apsigyveno Šilutėje, kur 1945 09 suimtas. Nuteistas. *LYA,A.8,B.26/1,1.229 1964 suimtas*

Skobas Kazys, Jono, sl. Klevas, Juozo ir Petro brolis, g. 1915 Liubartavos k., Molėtų vlsč. B rinktinės Žiedo būrio partizanas. įsigijęs padirbtus dokumentus apsigyveno Utenoje, kur 1945 suimtas. *LYA, A.8, B.26/1,1.233*

Skobas Petras, Jono, sl. Akmuo, Juozo ir Kazio brolis, g.1917 Liubartavos k., Molėtų vlsč. Nuo 1944-B rinktinės Žiedo būrio partizanas. Registravosi 1945. *LYA,A.8,B.26/1,1.229 Skebas*

Skobiejus Antanas, g. 1924. DKR partizanas. Žuvo 1945.

Skominas Aleksandras (Aleksas), Alekso, sl. Vienuolis, g. 1912 Skominėlių k., Žemaitkiemio vlsč. LK puskarininkis. 1942-1944 dirbo Ukmergės kalėjimo prižiūrėtoju. Nuo 1944 - B rinktinės 1-o bataliono vado Spartako adjutantas, Krieno būrio vadas, B rinktinės vado Plieno pavaduotojas. Žuvo 1948 02 04 Verškainių miške, Šešuolių vlsč. *KS,1.147Stanislovo?*

Skominas Zigmas, Alekso, Vienuolio brolis, g. Skominėlių k., Žemaitkiemio vlsč. LK puskarininkis. B rinktinės 1-o bataliono partizanas. Likimas nežinomas.

Skroblą, sl. Vėtra, g. Muilinės k., Vidiškių vlsč. B rinktinės partizanas. *LKA27*

Skubeika Vytautas, g. Vaitkuškio k., Pabaisko vlsč. B rinktinės partizanas. Žuvo 1949 prie Pabaisko. *APP3,1.1016*

Skuolis Vincas. Nuo **1945 - DKR, B** rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono **1**-os kuopos partizanas. *APP4,1.521*

Slanina Antanas, Petro, sl. Karužas, Erelis, Jono ir Prano brolis, g. 1923 Kairiškių k., Žiežmarių vlsč. 1944 08 mobilizuotas į okupacinę kariuomenę. Vežamas į frontą pabėgo kartu su broliu Pranu. Nuo 12 08 - DKR 2-o būrio, 3-o bataliono Narsuolio būrio partizanas. Žuvo 1945 04 11 Kazokų k. patekęs į pasalą. Palaikai išniekinti Kruonyje, užkasti Gojaus miške. *SA/DK*

Slanina Jonas, Petro, sl. Šnekutis, Berželis, Antano ir Prano brolis, g. 1919 Kairiškių k., Žiežmarių vlsč. Kalvis. 1944 08 mobilizuotas į okupacinę kariuomenę, iš Nemenčinės pabėgo. Nuo 12-DKR 2-o būrio partizanas. Žuvo 194501 19 Avinėlių k. Palaidotas Žydeikiškių kapinėse. *SA/DK*

Slanina Pranas, Petro, sl. Jokeris, Varna, Jono ir Antano brolis, g. 1924 Kairiškių k., Žiežmarių vlsč. 1944 08 mobilizuotas į okupacinę kariuomenę, po mokymų suteiktas jaun. puskarininkio (seržanto) laipsnis. Vežamas į frontą pabėgo kartu su broliu Antanu. Nuo 12 08 - DKR 2-o būrio, A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas, 1945 - skyriaus, 1946 - būrio vadas. Žuvo 1948 01 17 Eigeniškių k. Palaikai išniekinti Žiežmariuose, užkasti senose žydų kapinėse. *LYA, SA/DK, APP3J. 727194701 09*

Slavinskaitė Jadvyga, B rinktinės Girininko būrio ryšininkė. *LKA32*

Smolskis Vytas, Antano, sl. Ažuolas, g. 1930 Pieštuvėnų k., Stakliškių vlsč. 1948 ištremta motina Jadvyga (g. 1896) kartu su broliu Algimantu (g. 1935), tėvas Antanas (Antano, g. 1896) slapstėsi. Nuo 1950 - Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Skroblo būrio partizanas. Žuvo 1953 02 04. *LYA, A.3, B. 1050, I.73, 85*

Snartas Stanislovas (Stasys), Juozo, g. 1906 Telvikų k., Gelvonių vlsč. 1945 05 - DKR Trenksmo būrio partizanas, po kelių dienų paleistas į namus, būrio slapukas-rėmėjas. Suimtas 1946 pradžioje. *LYA, B.34650/3, I.13*

Sodaitis Vytautas, g. Ginteikiškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės Saulės būrio rezervinio skyriaus vadas. Suimtas 1946 12 25. *SA/DK*

Songaila Steponas, g. Upninkų mstl. Nuo 1945 pradžios - DKR Slyvos būrio partizanas. *LKA22*

Sorokinaitė Veronika (Verutė), Jono, g. 1916 02 09 Kaune. Jono Markulio-Vaiduoklio žmona (slapta susituokė 1945 02). 1939 baigė 4-ias gimnazijos klases. 1942-1944 dirbo Vilniuje poliklinikoje sekretore, nuo 1944 12 15 - Čiobiškio vaikų namų direktoriaus pavaduotoja. Nuo 1944 12 - DKR štabo rėmėja ir ryšininkė. Suimta 1945 03 27 užpuolus 5 LLA apylinkės štabą Čiobiškio prieglaudoje. Karo tribunolo 09 17 nuteista 10 m. lagerių ir 5 m. teisių apribojimo. Kalėjo Pravieniškėse, nuo 1948 - Vorkutlage, Turinske. 1954 09 04 paleista, grįžo į Lietuvą. Dirbo siuvėja siuvimo fabrike „Dubysa“ Kaune. 1959 milicija terorizavo, reikalaudama išvykti iš miesto kaip gyvenančią nelegaliai. Mirė 1985 Kaune. *GIROI/1, I.192, VA/ŪŽG, I.41, APP4, I.584-585, LYA, B.9912/3*

Spurga Marijonas, g. 1908 Barevičių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR vietinis Vaiguvos miško partizanas, ryšininkas. 1946 registravosi. 1948 ištremtas į Bodaibo r., Irkutsko sr. Ten ir mirė. *SA/DK, Juodųjų dienų sakmės, I.208*

Sruogis Vincas, sl. Juodvarnis, g. Šimkūnų k., Rudiškių vlsč., Joniškio aps. Nuo 1944 - DKR, B rinktinės Slyvos kuopos Kerniaus, Zubrio būrio partizanas. Žuvo 1949 prie Krikštėnų k. *VA/ŪŽG, I.87 suimtas nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. be teisių, Vytautas*

Staginskas Romualdas, Motiejaus, sl. Beržas, g. 1918 04 N. Slabados k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 10 18 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas. Žuvęs. *LYA, B. 43204/2, I.145, SA/DK, APP 3, I.729*

Stakauskas Jonas, sl. Napaleonas, Napolka, gyv. Valeikių k. Pabaisko vlsč. Nuo 1946 - B rinktinės Zubrio, 1948 - Lapino būrio partizanas. Žuvo 1948 11 06 Verškainės miške, Širvintų vlsč., kartu su M. Zakarausku-Lapinu, J. Strazdu-Belzebubu, V. Miseliu-Vyturiu ir nežinomą partizanų. *VA/ŪŽG, LYA Stachovskas*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Stakelėnaitė Antutė, Vaclovo, sl. Daina, g. 1929 Padalių k., Žaslių vlsč. DKR ryšininkė. Suimta 1945 07 28. *LYA,F.K-I,A.3,B.676,t.2, AAP3J. 781*

Stalėlionis Kajetonas, Jurgio, sl. Petras, g. 1928 Lepelionių k. Stakliškių vlsč. Pabėgęs iš sovietų armijos, nuo 1951 05 - Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Ėglio būrio partizanas. Žuvo 1953 03 05 mūšyje su Žiežmarių MVD. *LYA,A.3,B. 1050,1.55,73*

Stalėnukas Bronius, sl. Kiškis, g. A rinktinės Šarūno, Vytenio būrio partizanas. *LYA*

Stalėrūnas Alfonsas, Augustino, sl. Ažuolas, Švidrys, g. 1923 Pyplių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR 3-o bataliono būrio vadas. Registravosi Žaslių NKVD, 09 05 užverbuotas vidiniu ag. „Herój“, duotas uždavinys nušauti Žaliąjį Velnį. Nėdirbo priešui, A rinktinės 2-o bataliono 4-os (Uosio) kuopos slapukas, 1946 01 - 1-o būrio vadas. Suimtas 1946 03 12, tardomas Kaišiadorių MVD prisipažino turįs rašomąją mašinėlę tėvų sodybos senoje slėptuvėje, nežinodamas, kad joje tuo metu atsitiktinai, be šeimininko žinios pasislėpė Uosis ir Šermukšnis. Nuteistas, kalėjo Intoje. 1955 paleistas. *LYA,A.3,B.179,1.407*

Stalėrūnas Jonas, g. 1918 Pyplių k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 Pyplių k.

Stalėrūnas Vytautas, sl. Žalgiris, g. 1927 Pabiržės k., Rumšiškių vlsč. DKR Žvirblio būrio partizanas. Suimtas 1946 12 13 N. Slabados k., Žiežmarių vlsč., Onos Jankauskienės sodyboje. Nuteistas. Kalėjo Vorkutoje. 1956 paleistas.

Stalėionis Albinas, sl. Uosis, g. 1914 Panoterių vlsč., gyv. Jonavoje. Šaulys. 1944 dirbo geležinkelyje. 1944 suimtas. Iš kalėjimo pabėgo. Nuo 1945 - DKR Pelėdos būrio partizanas. Žuvo 1946 05 Vandžiogalos miške. Palaikai išniekinti Vandžiogaloje. Užkasimo vieta nežinoma. *LK422*

Stalėnėionis, g. Šlavėnų k., Anykščių vlsč. **B** rinktinės Paulausko būrio partizanas. Suimtas 1945 12 15, pasidavė su visu būriu, kareiviams pradėjus sprogdinti bunkerį Kurklių šile, prie Užunevėžio k. Nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. *APP3,1.969*

Stalėnėionis Albinas, g. Šmotiškių k. B rinktinės Vėtros, Žaibo būrio partizanas.

Stalėnėionis Bronius, Viktoro, sl. Dobilas, žr. Alkūnas

Stalėnėionis Feliksas, Juozo, sl. Kalnavertis, Kazio ir Prano brolis, g. 1924 Geliogalių k., Molėtų vlsč. 1944 - VR karys, nuo rudens - B rinktinės Vėtros, Žaibo būrio partizanas, sanitaras. Žuvo 1945 04 22 Ažumakio miške, Žardinių mūšyje. Palaikai išniekinti Molėtuose. Palaidotas Gruodžių k. kapinėse. *LK433*

Stalėnėionis Kazys, Juozo, Felikso-Kalnaverčio ir Prano brolis, g. 1927 Geliogalių k., Molėtų vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. *LK433*

Stalėnėionis Pranas, Juozo, Felikso-Kalnaverčio ir Kazio brolis, g. Geliogalių k., Molėtų vlsč. Nuo 1944 rudens - B rinktinės Vėtros, Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1945 04 22 Ažumakio miške, Žardinių mūšyje. Palaikai išniekinti Molėtuose. *LK433*

Stalėnėionis Stasys, Juozo, sl. Ugnis, g. 1924 Geliogalių k., Molėtų vlsč. Nuo 1944 rudens - B rinktinės Vėtros, Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1945, bet ginki o neatidavė. Dėl to įskųstas ir suimtas 1945 09 29. Ypatingojo pasitarimo 1947 09 15 nuteistas 5 m. lagerių. 1957 05 31 paleistas (iš tremties?). *L.Šmigelskas, LK433, KS*

Stalėnelis Jonas, Jono, sl. Dobilas, g. 1926 Daubariškių k., Želvos vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio, 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1946 05 13 Daugudžių miškelyje prie Daubariškių k. kartu su J. ir K. Aukštuoliais, A. ir V. Grigais. Palaikai užkasti Želvos žvyrduobėse. *L.Šmigelskas, KSJ.139, APP4,1.522 194701*

Stalėnelis Juozas, Juozo, sl. Šalna, g. 1924 Daubariškių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės 1-o bataliono partizanas. Žuvo 1947 09 19 Šilinių k. Jono Giedraičio sodyboje,

slėptuvėje kartu su J. Petroniu-Audra, S. Gaideliu-Šiaudu, M. Švainickaitė ir A. Daruliu-Leopardu, apsupti susisprogdino. *APP4,p. 451,522, KS,I.160*

Stancelis Pranas, g. Daubariškių k., Želvos vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. *L.Šmigelskas*

Stančiauskas Bernardas, Motiejaus, sl. Didžgalvis, g. 1904 Jakštonių k., Rumšiškių vlsč. Rumšiškių pašto skyriaus viršininkas. A rinktinės 6-o bataliono Riešuto būrio slapukas. Suimtas 1946 10. *LYA,A.3,B. 114,1.86*

Stančiauskas Jonas, g. Pravieniškių k., Rumšiškių vlsč. DKR, A rinktinės Uosio būrio partizanas. Žuvo 1946.

Stančiauskas Juozas, g. 1927 Pievelių k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės Uosio būrio, 6-o bataliono ryšininkas ir rėmėjas. *LYA,B.12953/3*

Stančiauskas Klemensas, g. 1912 Pagirių k. DKR Uosio būrio rėmėjas. Žuvo 1945 06 11. *SA/DK*

Stančikas Jonas, Jono, sl. Meška, g. Stančikų k., Semeliškių vlsč. Policijos viršininkas Švenčionių aps. Nuo 1944 - DKR 4-o bataliono Koto būrio, kuopos partizanas, 06 15 - 3-o skyriaus (būrio) vadas, bataliono vado pavaduotojas, KLT tarybos narys. Žuvo 1945 10 09/10 Lauzgionių k., Onušio vlsč., sribų pasaloje, išduotas ag. „Romano“, nenorėdamas pasiduoti gyvas, susisprogdino. *LYA,A.3,b.4/13,t.21.337, B. 179,1.30 Juozas kitur, KK,477*

Stanilionis Alfonsas, g. 1914 Trakų aps. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 02 07 Kaugonių k. *LYA*

Stanislauskaitė Genė, Bernardo, sl. Ramunė, Prano-Patrimpo sesuo, g. 1926 Palomenės mstl., Kaišiadorių vlsč. DKR, A rinktinės 2-o bataliono Perkūno kuopos ryšininkė. 1945 07 17/18 ištremta kartu su broliu Vytautu (g. 1931) į Permės sr., Kudymkaro r., Šarvolio gyv. 1946 pabėgo į Lietuvą, gyveno svetima Onos Balčiūnaitės pavarde. Suimta 1948 08 11 Pagirystotelėje. Nuteista 10 m. lagerių. Kalėjo Intoje. 1956 03 15 išsiųsta į tremtį Intoje. 1964 06 14 paleista. 1970 grįžo į Lietuvą. Mirė 1995 03 26 Ežerėlyje, Kauno r. *SA/DK*

Stanislauskas Pranas, Bernardo, sl. Patrimpas, g. 1920 Palomenės mstl., Kaišiadorių vlsč. Mokėsi gimnazijoje Vilniuje, dalyvavo antinacinėje rezistencijoje. Nuo 1944 pradžios - LLA narys. Tarnavo Savisaugos daliniuose ir 1944 06 batalionui iš Lentvario traukiantis su vokiečiais, kartu su P. Šabūnu pabėgo. Nuo 1944 - LLA narys, DKR, A rinktinės 2-o bataliono Perkūno būrio, 2-os (Perkūno) kuopos vado pavaduotojas. Suimtas 1947 08 02 Juodiškių k., Rumšiškių vlsč., Jaruševičių sodyboje, kur sužeistas slapstėsi. Nuteistas 25 m. lagerio. Kalėjo Norilске. 1957 paleistas. 1982 grįžo į Lietuvą. *AOT, LYA,A.58,B.36409,1.198, SA/DK*

Stanislauskienė Uršulė, Antano, Genės-Ramunės ir Prano-Patrimpo motina, g. 1896, gyv. Palomenės mstl., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono Perkūno kuopos rėmėja. Suimta 1945 07. Kalėjo Uchtoje. 1955 paleista.

Staniulionis Stasys, Domino, sl. Naganas?, g. 1907 05 11 Aitekonių k., Kaišiadorių vlsč. Baigė 4 gimnazijos klases. LK tarnavo pėstininku. Nuo 1945 05 10 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 1-o (Lazdyno) būrio partizanas. *LYA*

Staniūnas Vladas, Antano, g. 1906 Užupio k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 04 - DKR 2-o bataliono Syrūnėlio kuopos partizanas. Registravosi. Suimtas 1946 02. *LYA.A.3, B.179,1.221,583, APP3,1.716*

Stankevičius Albinas, Domo, sl. Gaidelis, Gaidys, Stasio-Balandžio ir Vytauto-Trumeno brolis, g. 1922 Klenaukos k., Žiežmarių vlsč. DKR, A rinktinės 3-o bataliono Balandžio būrio partizanas. Žuvo 1947 Kaugonių miške. *LYA, SA/DK, APP3,1. 716*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Stankevičius Boleslovas, Zigmo, sl. Šernas. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono Serbento kuopos partizanas. Registravosi. *LYA, F.K-1, B.36802/3*

Stankevičius Jonas, sl. Lašas, g. Klūsų k., Žaslių vlsč. DKR, A rinktinės 2-o bataliono 2-os (Perkūno) kuopos partizanas. Žuvo 1946. *SA/DK*

Stankevičius Jonas, Jono, g. 1899 Vilūnų k., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1948 08 07 Truseikiškių k. *LYA, SA/DK*

Stankevičius Marijonas, Stepas, g. 1916 Žiežmarių vlsč. 1939 - LK leitenantas. LLA narys. DKR Barzdos būrio partizanas. Žuvo 1945 09 15/16 pasaloje Padalių? k., įskundus ag. „Lesnoj“. *LYA, SA/DK*

Stankevičius Petras, Vinco, g. Karapolio k., Aukštadvario vlsč. 1945 03 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Registravosi 1945. *LYA, A.3, B. 179, I.30, APP3, I. 724*

Stankevičius Stasys, g. Pagrindos k. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1945. *L.Šmigelskas*

Stankevičius Stasys, Domo (Dominyko), sl. Balandis, Balanda, Albino-Gaidelio ir Vytauto-Trumeno brolis, g. 1918 Klenaukos k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono 2-o būrio, kuopos (Šnekučio) partizanas, 10 10 - A rinktinės 3-o bataliono būrio vadas. Žuvo 1946 Kulukiškių miške (Kulukiškių k.). *LYA, A.3, B. 179, I.363, SA/DK*

Stankevičius Stepas, sl. Šermukšnis. Nuo 1945 - A rinktinės 3-o bataliono Žaibo būrio partizanas.

Stankevičius Vaclovas, g. Lelėnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 05 - A rinktinės Putino būrio rezervistas. *LYA*

Stankevičius Vytautas, Domo (Dominyko), sl. Trumenas, Stasio-Balandžio ir Albino-Gaidelio brolis, g. 1921 Klenaukos k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono, A rinktinės 3-o bataliono Balandžio būrio partizanas. Žuvo 1946 Kaukinės miške. *LYA, A.3, B.179, I.363, SA/DK, APP3J.716*

Stankevičiūtė Pranė, Jono, sl. Aguona, g. 1928 Valkakiemio k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 04 - DKR ryšininkė, 3-os moterų kuopos narė. Suimta 1945 07 28 Čiobiškyje. Nuteista, kalėjo Uchtos lageryje. 1954 paleista. Grįžo į Lietuvą. *LYA, F.K-1, A.3, B. 676, t.2*

Stankus Bronius, Stasio, sl. Voverė, g. 1917 Slabados k., Šaukėnų vlsč., Šiaulių aps. **LK** tarnavo pėstininku, jaun. puskarininkis. Nuo 1945 03 03 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. *LYA, B.43204/2, I.145, APP3, I.716, 727*

Stankūnas Antanas, Karolio, sl. Vaiduoklis, g. 1932 Griežionių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Skirmanto būrio partizanas. Žuvo 1952 06 16 Valų miške prie Antakalnių k. kartu su F. Laska ir B. Vagoniu-Bijūnu. Palaikai užkasti Pivonijos šile. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27*.

Staranevičius Juozas, Antano, sl. Potrimpas, g. 1917 05 04 Beištrakių k., Kaišiadorių vlsč. LK tarnavo pėstininku, grandinis. Nuo 1944 09 30 - DKR partizanas, 1945 05 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 2-o (Siaubo) būrio skyriaus vadas. *LYA, APP3.1.726*

Starkus, g. Lozorių k. B rinktinės partizanas. Žuvęs. *L.Šmigelskas*

Starkus, g. Lozorių k. B rinktinės partizanas. Suimtas. *L.Šmigelskas*

Staselis Vincas, Juozo, sl. Šermukšnis, g. 1929 Papšių k. Debeikių vlsč. Nuo 1950 - Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Ėglio būrio partizanas. Žuvo 1953 01 27. *LYA, A.3, B. 1050, I.55*

Stasevičius (Stasinevičius) Adolfas, g. 1899. Kunigas, Krivonių klebonas. Nuo 1944 - DKR rėmėjas. Suimtas 1946. Žuvo (mirė) 1949 Lukiškių kalėjime ar Omsko lageryje. *SA/DK, LYA, A.3, B.179, I.130*

Stasiunaitė-Sekiavičienė Adelė, Alekso, sl. Boba, g. 1925 Ringailių k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono ryšininkė, nuo 1949 05 - Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Ėglio būrio partizanė. Suimta 1953 03 14 Žiežmarių MVD. Z, ELA3, f. 7050, / . 742

Stasiūnas Aleksas, g. Ringailių k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės partizanas. Suimtas, žuvo 1948 05 28 etape į lagerį. *SA/DK*

Stasiūnas (Stosiūnas) Česlovas, sl. Klajūnas, g. Dzenkuniškių k., Semeliškių vlsč. DKR, A rinktinės 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Žuvo 1945 10 20 Semeliškių vlsč. miško slėptuvėje tarp Peliūnų ir Stačiūnų k. kartu su Kotu ir kitais 7 partizanais išduoti vidinio ag. „Romano“. Išniekinti Semeliškėse, užkasti prie Trakų apkasuose. Marytė Stosiūnienė ir Ona Bartosevičienė slapta atkasėjo ir P. Bartoševičiaus palaikus ir palaidojo Semeliškių kapinėse. *KK476 1946 02 14?, pradžioje?*

Stasiūnas Jonas, g. Pyplių k., Žaslių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1945 tėviškėje. *SA/DK*

Stasiūnas Jonas, Kazimiero, g. Semeliškių vlsč. Nuo 1944 09 - Bondaro, DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. *LYA, A.3, B.4/13, t.2, l. 70*

Stasiūnas (Stasėnas) Pranas, Domo, sl. Bijūnas, g. 1910 Dzenkuniškio k., Semeliškių vlsč. Nuo 1944 - vietinio DKR būrio, 1945 06 15 - DKR 4-o bataliono Koto būrio, kuopos vado pavaduotojas. 1945 08 19 registravosi su būriu, 17 žmonių Semeliškių vlsč., atidavė ginklus. Likimas neaiškus, nes 09 15 vėl minimas kaip Koto kuopos partizanas, 1946 pradžioje kartu su A. Nevedomsku sušaudė seniūną ir jo šeimą. *LYA, A.3, B. 179, l.30, 88, APP3, l. 712*

Stasys Bronius, sl. Lapė, g. 1927 Banėnų k. Aluntos vlsč. B rinktinės partizanas.

Statauskas Kazys, sl. Uosis, A. Saugūno-Žaibo žmonos Uršulės brolis, g. Geliogalių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 07 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1945. Mirė *\911.LK433, KS*

Statauskas Stasys, g. Geliogalių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 07 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1945. *LK433, KS*

Statkus sl. Voveris, **DKR** 4-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 **07 01** Jagėlonių miške. *LYA, A.3, B. 179, l.362*

Statkus Vytas, A rinktinės Don Žuano būrio partizanas. Žuvo 1947 02 04 Krasnasėlio k., Kaukinės miške, kartu su Don Žuanu ir 7 būrio partizanais. Užkasti Žiežmarių žydkapiuose. 1991 perlaidoti į Kaišiadorių kapines.

Steiblys Vytautas, g. 1923. DKR partizanas. Žuvo 1945.

Stelmokas Balys, g. 1918 Žiežmarių mstl. **LLA** Žiežmarių kuopelės vadas. Suimtas 1945, kalėjo Vorkutoje. Žuvo (mirė) 1946 03 lageryje. *SA/DK*

Steponavičius (Stepanavičius), sl. Kraputis, g. Čižūnų k., Aukštadvario vlsč. DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas 1945. *LYA, A.3, B. 179, l.30, APP3, l. 723*

Steponavičius (Stepanavičius), sl. Plienas. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos 2-o skyriaus partizanas. Žuvo 1945 03 kartu su Seiliūnu-Brazaičiu ir Balandžiu. *LYA*

Steponavičius Albinas, sl. Eglė, Antano-Viksvos, Vyto-Žalčio ir Vlodo-Lazdyno brolis, g. Berzginių k., Balninkų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Karpio, Žalgirio, Voldemaro būrio partizanas. *APP4, l.537, LYA, A.3, B. 179, l.517*

Steponavičius Antanas, sl. Plaktukas, Viksva, Vlodo-Lazdyno, Vyto-Žalčio ir Albino brolis, g. 1912 Berzginių k., Balninkų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Karpio, Žalgirio, Voldemaro

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

būrio, 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1946 01 22 Berzgainių k., Gurščių mūšyje kartu su kitais keturiolika partizanų. Palaikai išniekinti Želvos mstl., užkasti žvyrduobėse. *L.Šmigelskas, KS, I.137, APP3, 92274, I.537, LYA, A.3, B.179, I.517*

Steponavičius Bernardas (Barnasius), Alekso, sl. Milžinas, g. 1920 Pagirių k., Rumšiškių vlsč. Dirbo Žaslių valsčiaus mokesčių inspekcijoje. Nuo 1943 05 10 - LLA narys. Nuo 1944 09 - slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 01 - DKR Kariūno bataliono Morkos būrio partizanas, kuopos būrio, 1945 05 - 3-o bataliono būrio, 1946 01 - kuopos vadas. 02 - A rinktinės štabo viršininkas ir rinktinės vado pavaduotojas, ryšio tarp Tauro ir DK apygardų būrio vadas. Suteiktas partizanų jaun. puskarininkio laipsnis. 1947 02 su gautais iš DKA štabo padirbtais dokumentais Vyto Stepaičio pavarde apsigyveno Vilniuje, įsidarbino lėlių teatre. 07 04 suimtas. Ypatingojo pasitarimo 11 22 nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Vorkutlage. 1956 08 19 bausmė sumažinta iki 12 m., paleistas. Grįžo į Lietuvą. Mirė Kaišiadoryse. *SA/DK, LYA, A.58, B.36409, I.218, B.43204/2asm.byla, APP3, I.726, 822, 832*

Steponavičius Pranas, sl. Laimutis, DKR, A rinktinės 2-o bataliono Meškos būrio partizanas. Sužeistas, paimtas gyvas 1945 09 15 Beištrakių miške. *SA/DK, APP3, I. 718*

Steponavičius (Stepanavičius) Silvestras, sl. Paukštis, g. Čižūnų k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas, 06 15 - 5-o skyriaus (būrio) vadas. *L YA, A.3, B. 179, I.30, 363, APP3, I. 693, APP3, I. 723*

Steponavičius Vincas, Alekso, sl. Bebras, g. 1922 Rečionių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 01 - DKR Kariūno bataliono partizanas, būrio vadas. Žuvo 1945 07 11 Pagirių miške. *SA/DK, LYA, B.43204/2, t.2, I.218, APP3, I. 709*

Steponavičius Vytautas (Vytas), sl. Žaltys, Vlado-Lazdyno, Antano-Viksvo ir Albino-Eglės brolis, g. Berzgainių k., Balninkų vlsč. LK puskarininkis. Nuo 1945 03 10 - B rinktinės Karpio būrio partizanas, Žalgirio būrio 1 -o skyriaus, 1946 01 - 1-o bataliono 1 -os kuopos vadas. Suimtas (pasidavė gyvas kartu su J. Aukštuoliu-Ažuolaičiu) 1946 03 19, apsupti pas ūkininką Kisevičių Simaičių k. *APP3, 924, 927, LKA33ar22d,, LYA, A.3, B.179, I.517, KK479*

Steponavičius Vladas, sl. Gegutė, Lazdynas, Antano-Viksvo, Vyto-Žalčio ir Albino-Eglės brolis, g. 1923 Berzgainių k., Balninkų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Karpio, Žalgirio, Voldemaro būrio partizanas. Žuvo 1946 01 22 Berzgainių k., Gurščių mūšyje kartu su kitais keturiolika partizanų. Palaikai išniekinti Želvos mstl., užkasti žvyrduobėse. *L.Šmigelskas, KS, I.137, APP3, 922/4, I.521, 537, LYA, A.3, B.179, I.517*

Stepšys Bernardas-Naktis, g. Bajoriškių k., Veprių vlsč. Nuo 1945 pradžios - DKR Slyvos būrio partizanas. 1945 07 tėvai ištremti į Komiją, Troicko-Pečiorsko r. 1945 08/09 registravosi. Mokėsi buhalterių kursuose Kaune. 1946 04 suimtas, nuteistas 20 m. katorgos ir 5 m. tremties. Kalėjo Vorkutoje. 1956 pavasarį paleistas. Grįžo į Lietuvą, leista gyventi tik Jonavoje. *LKA22*

Stepšys Karolis, Bernardo, sl. Nakties Dėdė, g. Gudonių k., Veprių vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio rėmėjas. Jo sodyboje dienojo Slyvos kuopa. Žuvo 1945 03 02 mūšio metu, sudegė sodyboje kartu su mažamete dukra Ona, žmona Veronika ir motina Marijona, dukrelei Marytei (5 m.) pavyko išsigelbėti. Visi palaidoti Upninkų kapinėse. *LYA, GIR98/2J. 150, LKA22*

Stepšys Ksaveras, sl. Pempė, g. Bajoriškių k., Veprių vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Slapta palaidotas Upninkų kapinėse. *V.Alekna, LKA22*

Stimburys Alfonsas, Igno, sl. Ažuolas, Juliaus-Spyglio ir Broniaus-Šakinio brolis, g. Dovydiškių k., Deltuvos vlsč. Nuo 1945 05 - B rinktinės Liepsnos būrio partizanas. *LKA29*

Stimburys Antanas, B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1945 09 21 Dapkūniškio k. Tamulių sodyboje. Palaikai išniekinti Balninkuose. *LKA33*

Stimburys Antanas. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32 ar tas pats iš Žaibo?*

Stimburys Bronius, Igno, sl. Šakinis, Šaknis, Juliaus-Spyglio ir Alfonso-Ažuolo brolis, g. 1916 Dovydiškių k., Deltuvos vlsč. 1944 02 - VR karys. Dirbo Ukmergėje gamykloje darbininku. Nuo 1945 06 B rinktinės Liepsnos, Šlaito būrio partizanas. Paimtas gyvas 1946 08 07 Raziūnų k., Juodmiškyje, Deltuvos vlsč. Karo tribunolo nuteistas 15 m. katorgos ir 5 m. tremties. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. Mirė Ukmergėje. *LKA29*

Stimburys Julius, Igno, sl. Spyglis, Skuja, Broniaus-Šakinio ir Alfonso-Ažuolo brolis, g. 1925 Dovydiškių k., Deltuvos vlsč. Nuo 1945 05 - B rinktinės Liepsnos, Šlaito būrio partizanas. Žuvo 1946 08 07 Juodmiškyje kartu su I. Rakučiu ir V. Aukštuoliu-Vilku, besiverždami iš slėptuvės (prie Raziūnų k. ir Sabališkių k., Deltuvos vlsč.). *LKA29, LYA*

Stonys Domininkas (Dominas), Simono, sl. Bitė, g. 1913 Ruklos k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 pradžios - DKR Slyvos būrio, 04 - 2-o bataliono Syrūnėlio kuopos partizanas. 08/09 registravosi kaip vengęs mobilizacijos. Suimtas 1946 02. *LYA, A.3, B.179, I.584, LKA22*

Strašunskas Romualdas (Romas), Motiejaus, sl. Beržas, g. 1919 N. Slabados k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 Karveliškų/ Kairiškėlių k. *SA/DK*

Strazdas Antanas, Jurgio, sl. Geroji Paukštė, g. 1899 Stepanavos k., Gelvonų vlsč. **DKR** Trenksmo būrio geriausias ryšininkas ir rėmėjas. Suimtas 1946 pradžioje. *LYA, B.34650/3, I.15, LKA22*

Strazdas Jonas, Prano, sl. Belzebubas, g. 1917 Drublionių k., Širvintų vlsč. B rinktinės Lapino būrio partizanas. Žuvo 1948 11 06 Verškainės miške, Širvintų vlsč., kartu su M. Zakarausku-Lapinu, V. Miseliu-Vyturiu, J. Stachovsku-Napaleonu ir nežinomu partizanu. *VA/ŪŽG, LYA*

Strazdas Jurgis, Edvardo, Vytauto-Bebro brolis, g. Giedraičių mstl. Dirbo Kaune Saulės gimnazijoje (1-oje vidurinėje mokykloje) mokytoju. 1949 vasarą fotografavo B rinktinės partizanus. *KS, I.201*

Strazdas Stasys, g. Šarkaičių k., Veprių vlsč. Nuo 1944 - **DKR** Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *VA/ŪŽG*

Strazdas Stasys, Justino (Justo), g. 1904 Knyzlaukio k., Veprių vlsč. Veprių valsčiaus šaulių būrio vadas. B rinktinės 4-o bataliono (rezervinio) slapukas. Suimtas 1947 vasarą Ukmergės MGB. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 10 m. Kalėjo Oršoje, Steplage, Kazachijoje. 1955 05 04 paleistas, išvyko pas ištremtą šeimą į Igarką kur 09 10 mirė.

Strazdas Viktoras, Stasio, sl. Finas, g. 1924 Obelių k., Deltuvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Palaikė ryšius su Ukmergės mokytojų seminarijos pagrindžiu. Žuvo 1945 08 23/24 Žemaitkiemyje, spėjama, kad ten ir užkastas. *LYA/TRMA, LKA27 Vanago*

Strazdas Vincas, Vytauto brolis, g. Mažeikiškių k., Pabaisko vlsč. Nuo 1944 - **DKR** Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *VA/ŪŽG*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Strazdas Vincas, sl. Lapelis, Vytauto-Klausučio brolis, g. Mažeikiškių k., Pabaisko vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės partizanas. Žuvo 1949 11. *TRMA, APP4,460*

Strazdas Vytautas, Vinco brolis, g. Mažeikiškių k., Pabaisko vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *VA/ŪŽG*

Strazdas Vytautas, Edvardo, sl. Bebras, Vėbras, Jurgio brolis, g. 1928 09 08 Giedraičių mstl. Ukmergės mokytojų seminarijos studentas. 1945 dirbo Prauslių, Giedraičių pradinės mokyklos mokytoju. B rinktinės Plieno būrio slapukas ir ryšininkas, nuo 1947 - partizanas, DKA štabo sekretorius, būrio, kuopos vadas. Žuvo 1949 11 28 Jogvilų k. kartu su J. Grybausku-Paukšteliu. Palaikai išniekinti Ukmergės MVD-MGB kieme. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *S.Valaikis, KS, 1.198-200*

Strazdas Vytautas, sl. Klausutis, Vinco-Lapelio brolis, g. Mažeikiškių k., Pabaisko vlsč. Ukmergės policininkas. Nuo 1944 - B rinktinės partizanas, 1945 08 - Klevo būrio vado pavaduotojas, 1946 06 - 1 -o bataliono 4-o rajono būrio vadas. Žuvo 1948 08 30 Mažeikiškių k. kartu su sodybos šeimininku K. Rinkevičiumi ir J. Grigu-Pavasariu. Palaikai išniekinti Ukmergėje, MVD-MGB skyriaus kieme, sumesti į šulinį. Užkasimo vieta užstatyta. *LYA, APP4,460, LKA29/31*

Strelčiūnas Bronius, Nuo 1945 pradžios - DKR Slyvos būrio partizanas. *LYA.F.K-1,A.58,B.P-19232-LI, t.I, 1.121*

Strioga Petras, gyv. Virkščių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio rėmėjas. Jo namuose 1946 rudenį įrengta partizanų slėptuvė, kurią 1947 06 suradus, suimtas. Jo jaunesnieji vaikai Vytautas, Valentas ir Anelė 1948 ištremti į Igarką vieni, dvi dukterys ryšininkės kalėjo.

Striogaitė Filimena, Petro, g. 1923 Virkščių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio ryšininkė, 1947 06 - partizanė, slapstėsi. Suimta 1948 02 07, nuteista 5 m. lagerio ir 3 m. teisių apribojimo.

Striogaitė Genė, Petro, sl. Aguona, g. 1927 Virkščių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1946 - B rinktinės Plieno būrio ryšininkė. Suimta 1947 06, atradus sodyboje partizanų slėptuvę. Mirė lageryje.

Stučinskaitė Irena, Teofdio, g. 1925. Nuo 1945 - DKR rinktinės Vilko būrio ryšininkė. Suimta 1945 03 27, užpuolus 5 LLA apylinkės štabą Čiobiškio prieglaudoje. Karo tribunolo 1947 nuteista 7 m. lagerių.

Stučinskas Vaclovas, B rinktinės Perkūno būrio partizanas. Žuvo 1946 12 30 Lementaučiznos k., Kazlausko klojime kartu su A. Kvakšiu. *LYA,A.3.B.114(16/71),1.161*

Stukaitė Bronė, g. Avilčių k., Aluntos vlsč. Nuo 1946 2-o bataliono 3-os kuopos Šarkio būrio, kuopos ryšininkė.

Stukaitė Sabaliauskienė Monika, Šarkio žmona, g. Avilčių k., Aluntos vlsč. Nuo 1946 2-o bataliono 3-os kuopos Šarkio būrio, kuopos ryšininkė.

Stukas Alfonsas, g. Avilčių k., Aluntos vlsč. Nuo 1946 2-o bataliono 3-os kuopos Šarkio būrio, kuopos ryšininkas.

Stukas Vytautas, g. Avilčių k., Aluntos vlsč. Nuo 1946 2-o bataliono 3-os kuopos Šarkio būrio, kuopos ryšininkas.

Stundžia Jonas, Povilo, g. 1918 Sudakų k., Šešuolių vlsč. Mokytojas. LF narys, platino antinacinio pagrindžio spaudą „Į laisvę“. 1944 09 19 vietinio partizanų skyriaus organizatorius

ir vadas. 1945 09 08 registravosi, atnešė ginklus, prisipažino būrio organizatoriumi ir pasižadėjo nekovoti prieš sovietų valdžią. *LYA,A.3,B.2/6,I.38*

Sudneckaitė Stanislova (Stasė), Stanislovo (Stasio), sl. Vyšnia, g. 1906 Medinių k., Veprių vlsč. Nuo 1945 05 - DKR Trenksmo būrio ryšininkė ir žvalgė. 1945 10 09 suimta, 1116 išvežta į lagerius. Nuteista. *LYA,F.K-1.B.P6207LI, A.3,B.676,t.2*

Sudnikas Stasys, sl. Putinas, g. Virbalų k., Želvos vlsč. Nuo 1944 12 24 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1 -os kuopos partizanas. *APP4,I.521,605*

Sugintas Aleksas, g. Nauriškių k., Žaslių vlsč. DKR, A rinktinės Kėjūnų būrio partizanas. *LYA*

Surblys Juozas, g. Kurklių vlsč. B rinktinės Žaibo, Beržo būrio partizanas, skyriaus vadas. Žuvo 1947 01 02 Trakinių k., slėptuvėje pas J. Vidikauską kartu su K. Bulota-Garniu ir J. Pociūnu. *LYA Burblys*

Surmilavičius Antanas, Jono, sl. Dūmas, Kazio-Klevelio ir Motiejaus-Sparnuočio brolis, g. 1922 Laukagalio k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 10 - DKR, A rinktinės 1-o bataliono Kėjūnų būrio partizanas. Suimtas 1946 03. Kalėjo Osoblage. 1956 paleistas. Į Lietuvą negrįžo. *APP3.I.702, LYA,F.K-1,A.58,B.PI6709-LI*

Surmilavičius Kazys, Jono, sl. Klevelis, Klevas, Antano-Dūmo ir Motiejaus-Sparnuočio brolis, g. 1918 Laukagalio k., Žaslių vlsč. LK liktinis vyr. puskarininkis, vėliau tarnavo policijoje. Nuo 1944 10 - DKR partizanas, 12 01 - štabo narys ir 1-o būrio, 1945 01 20 - 5-os LLA apylinkės 1-o bataliono organizatorius ir Vanagų padalinio vadas. Žuvo 1945 03 27 netoli Rusių Rago k. *GIRO/1,I.192, SA/DK*

Surmilavičius Motiejus, Jono, sl. Sparnuotis, g. 1925 Laukagalio k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 10 - DKR 1 -o būrio partizanas. 1945 02 04 dėl ligos paleistas į namus, Pabarčių apylinkėse kareivių sugautas kaip besislapstantis nuo mobilizacijos ir Jono Markevičiaus pavarde atiduotas į kariuomenę. 1946 grįžo į Lietuvą gyveno svetima pavarde, suėmimo išvengė. *SA/DK*

Survila Justinas, Kazio, sl. Karklas, g. 1909 Petrogrado k., Pažaislio vlsč. DKR Žvirblio būrio partizanas. Suimtas 1945 12 06. Nuteistas 15 m. lagerio. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą Mirė 1967. *AOT*

Suslavičius Antanas, Antano, g. 1912 Jačiūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 03 - 2-o bataliono Klevo būrio, 1 -os kuopos 1 -o būrio partizanas slapukas. Suimtas 1946. Kalintas Vilniuje, 1947 paleistas. 1948 05 22 ištremtas į Jarcevo r., Krivliako gyv. kartu su nėsčia žmona Emilija (g. 1913) ir vaikais Kazimieru (g. 1940), Jonu (g. 1945), Antanu (g. 1946). 1957 paleisti. Grįžo į Lietuvą Mirė 1993, palaidotas Bučionių k. kapinėse. *LYA*

Suslavičius Balys, g. Jačiūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 03 - 2-o bataliono Klevo būrio, 1-os kuopos 1-o būrio partizanas. *LYA*

Suslavičius Bronius, sl. Liepa, g. 1918 Rusių k., Žaslių vlsč. A rinktinės Dobilo būrio partizanas. *APP3.I.787*

Suslavičius Jonas, Viktoro, g. 1921 Rusių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR 2-o bataliono partizanas slapukas. Suimtas 1947, kalintas Vilniuje. 1948 paleistas. *SA/DK, LYA,A.3,B.179,I.222*

Suslavičius Pranciškus (Pranas), g. 1928 Rusių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 12 - DKR 2-o bataliono partizanas slapukas. Žuvo 1945 04 per gaudynes tėviškėje. *SA/DK, LYA,A.3,B.179,I.222*

Suslavičius Pranciškus (Pranas), Prano, g. 1923 Rusių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 12 - DKR 2-o bataliono partizanas slapukas. Žuvo 1945 02 10 prie Žvagakalnio k., kitame Neries krante. Palaidotas Rusių k. kapinėse. *SA/DK, LYA,A.3,B.179,I.222*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Suslavičius Stasys, Motiejaus, g. 1897 Jačiūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 03 - DKR 2-o bataliono Klevo būrio, 1-os kuopos 1-o būrio partizanas. Suimtas 1951. Kalėjo Kemerove. 1956 paleistas.

Suslavičius Vaclovas, Andriaus, sl. Klevas, g. 1925 Rusių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR štabo apsaugos, 1-o bataliono Dramblio, Jurgino būrio partizanas. Žuvo 1945 10 08 Buckūnų k. Slapta palaidotas Rusių k. kapinėse. *SA/DK, APP3, I.745, LYA, A.3, B.179, I.222*

Suslavičiūtė Jadvyga (Jadzė), Antano, g. 1920 Jačiūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 03 - DKR 2-o bataliono Klevo būrio ryšininkė. Suimta 1945. Kalėjo Permės lageryje. 1958 paleista. *SA/DK Tamulevičienė*

Sventickaitė (Svenciskaitė) Pranė, sl. Dilginėlė, g. 1927 Birželių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės ryšininkė. 1948 ištrėmus į Igarkajos tėvus Paškevičius, tapo partizane. Žuvo 1949 05 11 Valų miške. *LKA27*

Svilainis, gyv. Petranopolio dv. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo prie Pumpučių k., nušautas iš lėktuvo. *L. Šmigelskas*

Svilainis Antanas, sl. Vilkas, Jono-Liūto brolis, gyv. Kuršiškių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Žaibo būrio, 1-o bataliono partizanas. Registravosi ir 1947 09 19 atvedė prie slėptuvės Šilinių k. J. Giedraičio sodyboje, kur žuvo 5 partizanai. Mirė 1999 Joniškio r. *APP4, I.451, KSJ.160*

Svilainis Jonas, sl. Liūtas, Antano-Vilko brolis, g. 1920 Kuršiškių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Žaibo būrio, 1-o bataliono partizanas. Paimtas gyvas 1947 09 19 Šilinių k. J. Giedraičio sodyboje, slėptuvėje. Ypatingojo pasitarimo 1948 02 28 nuteistas 25 m. lagerių. *APP4, p.451, KSJ.160*

Svilas Eugenijus, Benedikto, sl. Slyva, g. 1920 Viršuliškių k., Musninkų vlsč. 1941 06 14 ištremti tėvai Benediktas (1898-1942, Rešotų lageryje), Bronislava (g. 1902) ir jauniausias brolis Jurgis (g. 1927). 1942-1944 tarnavo Musninkų policijoje. Nuo 1944 08 - DKR partizanas, būrio vadas, 1945 01 01 - štabo Agitacijos ir propagandos skyriaus viršininkas, 02 - 1-o bataliono veikiančios kuopos, B rinktinės kuopos vadas. DKA štabo narys, 1946 08 25 - bataliono vadas. Suteiktas partizano jaun. leitenanto laipsnis. DKA štabo Apmokymų ir propagandos bei Finansų skyrių viršininkas. Žuvo 1949 02 09 Vareikių girioje, Gelvonų vlsč., kartu su Kardžiu, Titnagu ir Gintaru besiverždami iš apsuptos slėptuvės. Manoma, kad palaikai atvežti į Jonavą ir užkasti Neries pakrantėje. *VA/ŪŽG, I.86, GIR98/2J.150, SA/DK, LYA, A.3, B.101, I.88, B.10/38, I.438, KK, 303, LKA22*

Svirskas. A rinktinės Žilvičio būrio partizanas. Žuvo 1948 11 05 Pociūnų k., Labūnavos vlsč., Abromavičių sodyboje kartu su Šarūnu, Fricu, Seniu ir kitais dviem partizanais. Palaikai išniekinti Vandžiogaloje. *LKA22*

Svistūnas Juozas g. 1908 Pagrendos k. B rinktinės partizanas. Žuvo prie Kurklių k. *J.Skebas, KS*

Šablevičius Stasys, Prano, g. 1920 Antakalnio k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Registravosi. *LYA, A.3. B.954, I.1*

Šabūnas Pranas, Antano, sl. Tarzanas, g. 1912 Kaišiadoryse. 1938-1940 tarnavo pasienio policijoje, 1941-1942 policininku Palomenėje, Lentvaryje, Vievėje. 1942 po mokymų Kaune, paskirtas į Savisaugos dalinius Švenčionyse, kariavo su diversantais ir lenkų AK partizanais. 1944 06 batalionui iš Lentvario traukiantis su vokiečiais, kartu su P. Stanislausku pabėgo, slapstėsi Židiškių k., Aukštadvario vlsč. pas Joną Nanartavičių brolių Joną Kaišiadoryse. Nuo 1945 rudens -

A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos Kazimieraičio būrio, 1-os Serbento kuopos partizanas. 1946 pavasarį paskirtas būrio vadu, suteiktas puskarininkio, vasarą- viršilos laipsnis, paskirtas 2-os kuopos vadu. Suimtas 1946 12 pabaigoje Židiškių k. pas Povilą Venslauską slėptuvėje kartu su A. Liatuku ir I. Vitu-Sakalu. Kalėjo Vorkutos lageryje, 1956 ten ir žuvo (mirė). *SA/DK, LYA,A.58,B.36409,I.172-175*

Šaka Vincentas (Vincas), Motiejaus, sl. Gabrys, Riešutas, g. 1923 Paparčių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 06 - A rinktinės 1-o bataliono (Klajūno, Dramblio) partizanas. Žuvo 1946Miciūnų k. *LYA,F.K-1,A.58,B.P16709-LI,1.98, SA/DK, APP3,I.704*

Šalčius Sigitas Zigmąs, Povilo, sl. Narsutis, g. 1927 Žiegždrių k., Panemunės vlsč. A rinktinės Riešuto būrio partizanas. Suimtas 1946 10 Vitkūnų k. apylinkėse. *LYA, A.3, B.114,1.86.B.12953/3,I.10*

Šalčiūnaitė, sl. Žibutė, g. Paželių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1 -os kuopos partizanė. *APP4,I.521*

Šalčiūnas Antanas, g. Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1945 07 18 Pimpių k. kartu su V. Butkumi-Tigru. Užkastas Lyduokių mstl.

Šalkauskas, sl. Milžinas, Kirvis, g. Paltininkų k., Žaslių vlsč. A rinktinės Genelio būrio partizanas. 1945 registravosi, bet vėl išėjo pas partizanus. 1945 jį teisė partizanų KLT dėl brolių, tarnavusių MGB, ir nedrausmingumo, bet nesusaudė. Likimas neaiškus.

Šalkauskas Edvardas, Adomo, sl. Debesis, g. 1923 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Vilko kuopos partizanas, vėliau slapukas. 1945 04 kunigo L. Puzono prašymu įdarbintas darbininku Čiobiškio vaikų namuose. *LYA,A.3,B.179,I.129-132*

Šalkauskas Stanislovas (Stasys), Karolio, sl. Bimba, g. 1913 05 16 Karališkių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 3-os kuopos būrio vadas. Žuvo 1947 10 30 Dvareliškių k. prie Stasio Latviūno sodybos įrengtoje slėptuvėje kartu su J. Pleskumi-Purienu ir R. Duškevičiūte-Snaige. Palaikai išniekinti Želvoje, užkastas žvyrdubėse. *LYA, KS,I.156*

Šamulevičienė Stefanija, Andriaus, g. 1897 Gibų k., Seinų vlsč., gyv. Totoriškių k., Aukštadvario vlsč. Vietinio M. Savicko būrio rėmėja. Suimta 1944 12. Karo tribunolo 1945 01 08 nuteista. *LYA*

Šamulevičius Vytautas (Vytas), sl. Aldona, g. 1927 Totoriškių k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 11 - vietinio M. Savicko būrio, DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. *LYA,A.3,B.179,I.30*

Šapola Kazys, g. Didžiakiemio k., Kurklių vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Girininko būrio partizanas. *APP4,I.485*

Šareika Viktoras, g. Rūdiškių mstl. Lenkų tautybės. A rinktinės 4-o bataliono Obelies būrio partizanas. Suimtas 1945 12 26 kartu su Obelimi. *LYA*

Šarka Jonas, g. 1925 Labanosių k., Veprių vlsč. B rinktinės 4-o bataliono (rezervinio) slapukas. Suimtas 1947 vasarą Ukmergės MGB. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 8 m. Kalėjo Džezgagane, Kazachijoje. Šeima ištremta į Igarką Grįžo į Lietuvą. 1985 mirė Ukmergėje, palaidotas Dukstynos kapinėse.

Šatas Bronius, g. 1926 Kaimynėlių k., Musninkų vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 (1946) prie savo namų. *SA/DK Narvydiškių k. ?*

Šatas Stasys, Antano, g. 1923 Šeiniūnų k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09/10 - DKR 1-o būrio (Keršto) partizanas. Žuvo 12 08 prie Prienų ežero kartu su V. Naidzinavičiumi-Barzdyla,

DKA LAISVES KOVOTOJŲ VARDYNAS

V. Rinkevičiumi ir dar keturiais partizanais. Palaikai užkasti mūšio vietoje. Krapiliškių k. gyventojas Garbatavičius palaidojo kartu su V. Rinkevičiumi ir V. Naidzinavičiumi-Barzdyla Pigašių kapinėse. *VA/ŪZG, 91: g. Narvydiškių k.*

Šatkauskas (Statkauskas) Vladas, sl. Lazdynas, g. 1922 Knizlaukių k., Veprių vlsč. Nuo 1944 - DKR, A, B rinktinės Kardžio, Dobilo būrio partizanas. Žuvo 1950 03 13 Lesčiūnų k., Gelvonų apyl., E. Paulausko sodyboje, sunkiai sužeistas susisprogdino. Užkasimo vieta nežinoma. 1948 05 22 tėvus ir seserį Elena ištrėmė į Igarką. *LKA22/27, GIR98/2J. 150, APP3.1.785*

Šaukevičiūtė Aldona, Juozo, sl. Undinė, g. 1926 Kaune. 1945 baigė 6 gimnazijos klases. Nuo 1945 05 - Geležinio Vilko rinktinės ryšininkė Suvalkijoje. 07 10 suimta, užverbuota agente „Moskva“ ir paleista. Priešui nedirbo, į paskirtą susitikimą neatėjo, persikėlė gyventi į Žaslius. 1945 08 pradėjo dirbti Žaslių pradinės mokyklos (progimnazijos) mokytoja. Nuo 1946 03 - DKA štabo ir A rinktinės 5-o bataliono vado Putino ryšininkė, vadovavo moksleivių pagrindžio grupei. Suimta 1947 01 15. Ypatingo pasitarimo 06 21 nuteista 10 m. lagerių. Kalėjo Magadane. Paleista 1954 11 15. Grįžo į Lietuvą. *LYA,F.K-I,B.34846/3, SA/DK Griniuvienė*

Šaukštas Vytautas, g. 1923. DKR partizanas. Žuvo 1945.

Šavareika Jonas, Kajetono, g. 1912 Vievio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1950 prie Vievio. *SA/DK*

Šeikys Albinas, g. 1921. DKR partizanas. Žuvo 1945.

Šeikys Juozapas, g. 1926. DKR partizanas. Žuvo 1945.

Šeikys Kazimieras, g. 1887. DKR rėmėjas. Žuvo 1945.

Šelgūnas Mykolas, Stasio, sl. Jazminas. DKR, B rinktinės Vanago būrio partizanas, būrio vado pavaduotojas. Žuvo 1945 08 28 Bajorų k., Želvos vlsč., Morkūno sodyboje kartu su B. Kolesniku-Lakštingala ir I. Morkūnu. *LYA*

Šemeta Jonas, sl. Štukorius. B rinktinės ryšininkas 1947-1948. *APP4,1.506*

Šepetka Stasys, g. Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Šerelienė Marijona (Marytė), sl. Šermukšnėlė, Šermukšnė, buvusi Karolio Šerelio-Aviatoriaus žmona, g. 1916 Valų k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio ryšininkė, nuo 1947 - partizanė. Paimta gyva 1949 05 11 Valų miške kartu su Žygūnu. Kalėjo Vorkutos lageryje. 1955 paleista. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1997. *LKA27, APP3,1.932,935 Garnienė*

Šerelis Adolfas, Boliaus, sl. Žydrūnas, g. 1928 Juknionių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Plieno, 1949-3-os tėvūnijos (Daktaro būrio) partizanas. Žuvo 1950 10 25 Kurklių šile slėptuvėje, kartu su V. Morkūnu-Žentu, Č. Krikštūnu-Granicku-Tautvydu, J. Sėjūnu-Gintautu, A. Aukštuoliu-Slapūnu. Palaikai išniekinti ir užkasti Kavarske. *KSJ.219, LKA27, APP3,l.,995 g.1927? Ar ne Alfonsas, Juozo?*

Šerelis Albertas, sl. Žygūnas, Žigūnas, g. 1929 Juknionių k., Žemaitkiemio vlsč. MGB persekiojamas slapstėsi Valų k. pas Bisturius. Nuo 1947 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Paimtas gyvas 1949 05 11 Valų miške. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. Miręs. *LKA27, APP3,l.,935*

Šerelis Alfonsas, Juozo, Jono-Narūno ir Mykolo-Granito brolis, g. 1921 Romaniškių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės partizanas. *LKA27, APP4,1.517, pasak Imbrasą sl. Žydrūnas iš Jagvilų k.*

Šerelis Jonas, Juozo, sl. Narūnas, Alfonso ir Mykolo-Granito brolis g. 1919 Romaniškių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno, Skirmanto būrio partizanas. Žuvo 1952 03

29 Valtunų k., Marijonos Zubrickienės namuose įrengtoje slėptuvėje kartu su Imbrasais ir E. Cikatavičiūtė. Užkasti Pivonijos šile. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LYA, A.3, B.480, LKA27*

Šerelis Karolis, Prano, sl. Aviatorius, g. 1910 Juknionių k., gyv. Valų k., Žemaitkiemio vlsč. LK karininkas. 1944 05 - VR karys, 05 išvežtas į Vokietiją, baigiantis karui pateko į anglų okupacinę zoną. Grįžo į Lietuvą. Nuo 1947 - B rinktinės Bebro kuopos partizanas, 1-o bataliono 1-os kuopos būrio vadas. Žuvo 1950 03 17 Žemaitkiemio dv., Stasės Saldžiūnienės namuose įrengtoje slėptuvėje, kartu su B. Bisturiu-Girėnu. Palaikai išniekinti Ukmergėje, užkasti Pivonijos šile. *LKA27, APP3.1..936, KS, I.209*

Šerelis Mykolas, Juozo, sl. Granitas, Jono-Narūno ir Alfonso brolis, g. 1924 Romaniškių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės, 1947 - 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1949 05 11 Valų miške slėptuvėje kartu su M. Gumbaragiu-Žiburiu, S. Morkūnu-Vanagu, B. Sėjūnu-Pavasariu ir P. Paškevičiūte-Dilginėle. *LKA27*

Šerys, B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1945 04 22. *LKA33*

Šeškas Boleslovas, Juozo, g. 1922 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 Kruonio apyl. Užkastas Gojaus miške, bendrame kape. *SA/DK*

Šiaudinis Stasys, g. 1899 Gegužinės mstl., Žaslių vlsč. Gegužinės bažnyčios vargonininkas. Nuo 1945 - DKR, 2-o bataliono ryšininkas. Suimtas 1947. *SA/DK*

Šiaudinis Vytautas, Stasio, g. 1929 Gegužinės mstl., Žaslių vlsč. Tarnavo Gegužinės pašte. Nuo 1945 - DKR 2-o bataliono 1-os (Sūkurio) kuopos partizanas. Suimtas 1946. Paleistas, išvengė lagerių. *LYA, A.3.B.179, I.234*

Šibaila Juozapas (Juozas), Tomo, sl. Diedukas, Merainis, Gruodutis, g. 1905 03 18 Vadėnų k., Alytaus aps. Baigė Alytaus mokytojų seminariją. Dirbo mokytoju Alytaus, Ukmergės aps. Panoterių, Staskūniškio pradinėse mokyklose, nuo 1940 - Balninkų pradinės mokyklos (7 klasių), progimnazijos vedėjas. Skautų, jaunalietuvių, šaulių sąjungos narys. Ukmergės aps. mokyklų inspektorius. 1941 06 14 į Altajaus kr. ištremta žmona Ona (g. 1902) ir trys mažamečiai sūnūs Vytautas (g. 1930), Rimvydas (g. 1932), Jonas Kęstutis (g. 1935). Birželio sukilėlis, būrio vadas, vadavęs Balninkus, Kurklius. 1944 02 - VR karys, jaun. leitenantas. Ukmergės LLA štabo narys. Nuo 09 - Ukmergės apylinkės 3-o rajono partizanų-vanagų būrio, Balninkiečių partizanų grupės organizatorius ir vadas. 1945 12 01 - B rinktinės štabo viršininkas ir laikraščio „Tėvynė šaukia“ redaktorius, 1948 03 21 - DKA štabo viršininkas, 11 12 - paskirtas laikinai eiti BDPS Visuomeninės dalies viršininko pareigas, dalyvavo LLKS steigimo darbe Radviliškio apyl. 1949 02 16 LLKS steigiamojo suvažiavimo dalyvis ir vienas iš Vasario 16-osios deklaracijos autorių. LLKS Visuomeninės dalies viršininkas ir tarybos narys, 1949 11 03 - prezidiumo pirmininko antrasis pavaduotojas. Leidinio „Prie rymančio Rūpintojėlio“ redaktorius, o nuo 1950 02 16 - LLKS leidinių redaktorius, partizanų ideologas. 1950 03 15 - 2-os Prezidiumo sekcijos (Jūros sr.) vadovas. 1952 06 07-09 grįžęs į Ukmergės aps., perėmė LLKS Prezidiumo 3-os (Rytų Lietuvos) sekcijos viršininko pareigas. Žuvo 1953 02 11 Ramygalos r., prie Dovydų k. miške slėptuvėje kartu su P. Žiliu-Audrūnu. Palaikų užkasimo vieta nežinoma. Apdovanotas visų trijų laipsnių Laisvės kovos kryžiais. 1950 05 30 suteiktas pulkininko laipsnis. 1997 KAM suteikė (po mirties) pulkininko leitenanto laipsnį. 1998 apdovanotas (po mirties) I laipsnio Vyčio ordinu. *LKA31, KS, 119-122*

Šidlauskas Jonas, A rinktinės partizanas. Žuvęs. *SA/DK*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Šikšnys Antanas, Kazio-Šarkos brolis, g. Masiulių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas. *APP4,1.520*

Šikšnys Jokimas, Vinco, sl. Gyls, g. 1924 03 10 Masiulių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Žuvo 1946 05 30 Masiulių k. Palaikai išniekinti Želvoje, užkasti žvyrdubėse. *APP4,1.520,535*

Šikšnys Kazys, sl. Šarka, Antano brolis, g. Masiulių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas. *APP4,1.520*

Šikus Balys, sl. Vijūnas, g. 1926 Inturkės vlsč., gyv. Pavirinčių k., Alantos vlsč. Dirbo žirgyne. 1949 paimtas į sovietinę kariuomenę, pabėgo su ginklu iš Klaipėdos kartu su A. Bytautu. 1950 - B rinktinės 2-o bataliono 4-os kuopos, 1951 08 - 1 -os rinktinės Alantos rajono partizanas. Žuvo 1952 03 04/05 prie Levaniškių ar Pečiulių k., nušautas smogikų kartu su J. Petrėnu-Artaminu. *AŠ/UMT, 60-61*

Šileika, g. Užunvėžio k., Skiemonių vlsč. B rinktinės Paulausko būrio partizanas. Žuvo Užunėvėžio k. kartu su broliu ir B. Masiuliu, sudeginus sodybą rasti uždusę slėptuvėje. *APP3,1.969*

Šileika, g. Užunėvėžio k., Skiemonių vlsč. B rinktinės Paulausko būrio partizanas. Žuvo Užunėvėžio k. kartu su broliu ir B. Masiuliu, sudeginus sodybą rasti uždusę slėptuvėje. *APP3.1.969*

Šiliūnas, sl. Jazminas, g. Paželvių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas. *APP4,1.521*

Šimanskas Aleksas, Martyno, sl. Tigras, g. 1925 02 21 Krištapikio k., Stakliškių vlsč. Nuo 1945 03 10 - DKR, A rinktinės Puodo kuopos partizanas. *LYA,A.3,B.179,1.310*

Šimanskas Antanas, Nuo 1945 03 - 2-o bataliono Klevo būrio, 1-os kuopos 1-o būrio partizanas. *LYA*

Šimanskas Jonas, Kazio, g. 1923 Jačiūnų k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 Livintų k. *SA/DK*

Šimanskas Stasys, Kazio, g. 1911 Jačiūnų k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1945. Kalėjo Taišete. 1954 paleistas.

Šimanskas Stasys, g. Šilonių k., Žaslių vlsč. A rinktinės Diemedžio būrio partizanas. 1950-1951 slapstėsi su Diemedžiu. *APP3.1.770, VA/ŪŽG,1.81*

Šimanskas Stasys, Martyno, sl. Liūtas, g. 1927 01 16 Krištapikio k., Stakliškių vlsč. Nuo 1945 03 10 - DKR, A rinktinės Puodo kuopos partizanas. *LYA,A.3,B.179,1.310*

Šimelis Vincas, DKR partizanas. 1945 registravosi. *LYA*

Šimkaitis Augustas, Augusto, sl. Augustas, g. 1924 Krampių k., Joniškėlio vlsč., Šiaulių aps. DKR partizanas, 5-os LLA apylinkės štabo sekretorius. Suimtas 1945 07 13 Norulių k. pas Grinevičių. *LYA,A.3,B.4/24,t.2,1.347 19d.? 0813*

Šimkaitis Simonas, g. Šimkūnų k., Rudiškių vlsč., Joniškio aps., gyv. Krikštėnų k. Nuo 1944 - DKR, B rinktinės Slyvos kuopos Kerniaus būrio partizanas. *VA/ŪŽG,87*

Šimonis Kazys, Prano brolis, g. 1924 Gudzenkos k., Kaišiadorių vlsč. DKR ryšininkas. Suimtas 1945 10 12 savo sodyboje svirne įrengtoje slėptuvėje kartu su broliu Pranu. Kalėjo Čeliabinske. 1948 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *SA/DK*

Šimonis (Simonas) Marijonas, Martyno, sl. Miškinis, g. 1923 Daukliūnų k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 pradžios - DKR Žvirblio būrio partizanas. Suimtas 1945 10. Nuteistas 15 m. lagerių. *SA/DK, AOT, LYA,B.12953/3,1.11,A.3,B.179,1.521*

Šimonis Pranas, Kazio brolis, g. Gudzenkos k., Kaišiadorių vlsč. DKR ryšininkas. Suimtas 1945 10 12 savo sodyboje svirne įrengtoje slėptuvėje kartu su broliu Kaziu. *SA/DK*

Šimonytė Marija (Marytė), Juozo, sl. Aguona, g. 1921 Pūstakiemio k., Žaslių vlsč. Nuo 1946 05 - DKA štabo viršininko Genelio ryšininkė. Suimta 1947 01 16. Karo tribunolo 04 07 nuteista 7 m. lagerio ir 3 m. teisių apribojimo. *LYA, B.43204/3, t.3, l.244, A.58.B.4U31/3*

Šinkūnas Bronius, sl. Daugirdas, g. Širvintų vlsč. Iki 1940 okupacijos - Širvintų policijos vachmistras. Nuo 1948 - B rinktinės partizanas, 1951 - būrio, Vyčio apygardos DKR Daugirdo būrio vadas. Žuvo 1953 01 31, nužudytas smogikų (ag. „Mokytojo“ ir kt.) kartu su J. Katinu-Jurginu ir V. Katinu. *GIR97/1, l.30*

Šinkūnas Jurgis, sl. Žalvarnis (Žalvaris?), g. 1924 Bastūnų k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Titnago būrio partizanas, 1950 - DKA štabo Informacijos skyriaus viršininkas. Žuvo 1951 06 26/27 prie Rubikonių k. kartu su M. Paškevičiumi-Gyliu ir A. Purliu-Ožiuku. Užkastas Pivonijos šile. 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines.

Šinkūnas (Šimkūnas) Stasys, sl. Kęstutis, Simas, g. 1919 Alionių k., Šešuolių vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės partizanas. Žuvo 1948 09 03. *LKA27, LYA*

Širvinskas Adomas, Vlado, sl. Šalmas, g. 1915 Pusvaškių k., Balninkų vlsč. LK tarnavo artileristu. Nuo 1945 - B rinktinės Aro padalinio partizanas, 1947 - 2-o bataliono 2-os kuopos, 1948 - 2-o rajono, 1950 - 1-o rajono vadas. Žuvo 1951 04 02 prie Novosiolkos k., Videniškių vlsč. kartu su A. Rinkūnu-Vėtra ir S. Matelioniu-Agronomu. Užkasti prie Videniškių, žvyrduobėse. 04 16 artimieji slapta atkasė palaikus ir palaidojo Gruodžių k. kapinėse. *AS/UMT, 34-35, KS*

Šiška Antanas, Boleslovo, sl. Rytas, g. 1924 Kosčiuniškių vnk. (Eiriogalos k.), Žaslių vlsč. Nuo 1944 07 - DKR partizanas, 2-o bataliono 4-o (Papūgos) būrio partizanas. 1945 07 04 suimtas netoli Diršonių k. kartu su J. Daškevičiumi-Papūga. Parodomajame teisme Ukmergėje Karo tribunolo 08 30 nuteistas mirti. Padavus malonės prašymą, bausmė pakeista 20 m. katorgos. Kalėjo Vorkutoje. Paleistas, grįžo į Lietuvą. Mirė Vilniuje. *SA/DK, VA/ŪŽG, LYA, F.K-1, A.58.B.P-19232-LI*

Šiškauskas Kazys, sl. Šaknis, A rinktinės Dobilo būrio partizanas. *APP3, l. 787*

Šiškelis Zigmąs, sl. Erelis, g. 1925 Vilkiškių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 Jonavos r. *SA/DK*

Šiškevičius Motiejus, g. 1921 Vindziulių k., Kietaviškių vlsč. DKR 4-o bataliono partizanas. Žuvo 1946 Jagelonių miške. *SA/DK*

Šiškytė Kazė, Andriaus, g. 1916 Pikelių k., Kavarsko vlsč. Nuo 1946 - B rinktinės ryšininkė. Suimta 1948 05 29 Žemaitkiemio vlsč. miško stovykloje kartu su M. Žukausku-Meška. *KS, l.173*

Šiupienis Bronius, g. Giedraičių vlsč. DKR, B rinktinės Vanago bataliono Uosio būrio partizanas. Žuvo 1945 06 Marguolių k. kautynėse, kartu su R. Savanevičiumi, V. Petkevičiumi ir L. Lajausku. Palaikai užkasti Giedraičių žvyrduobėse.

Šlaitas Laurynas, Jono, g. 1914 Žemaitkiemyje. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1945 02 13 Plaštakos k./Kapustinų vnk., Morkūno sodyboje, Balninkų vlsč. Palaikai išniekinti Žemaitkiemyje. Brolis Petras Šlaitas slapta juos paėmė ir palaidojo kapinėse. *LKA27*

Šlepikas, g. Nasėnų k. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1944 Šilo miške. *L.Šmigelskas*

Šliužas Kazys, Jono, sl. Vaitkus, g. 1915 08 Kaukinės k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 08 10 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas. Suimtas 1947 02. Ypatingojo pasitarimo 1948 04 08 nuteistas 10 m. lagerių. *SA/DK, LYA, F.K-1, B.36802/3, B.43204/2, l.145*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Šliužas Kostas, g. 1917 Kaukinės k., Žiežmarių vlsč. Suimtas 1944. Kalėjo Vorkutoje. 1954 paleistas.

Šmačiukas Juozas, Juozo, sl. Čerka, Povilo-Švyturio brolis, g. 1921 Paškonių k., Želvos vlsč. 1945 suimtas, pabėgo iš Želvos areštinės. Nuo vasaros - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1948 02 10 Juodžiūnų k. kartu su K. Morkūnu-Klevu. Išniekinti ir užkasti Vidiškiuose. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA24/27*

Šmačiukas Povilas, Juozo, sl. Liūtas, Švyturys, Juozo-Čėrkos brolis, g. 1919 06 09 Paškonių k., Želvos vlsč. Nuo 1944 11/12 - B rinktinės Plieno grupės 1-o būrio, 1-o bataliono Skirmanto būrio partizanas. 1954 01 24 į 25 naktį DKR vado Žėruolio (MGB ag. Mokytojo) iškviestas į susitikimą ir 26 d. Labeikių miške suimtas smogikų. Karo tribunolo 1954 07 30 nuteistas 25 m. lagerių ir 3 m. be teisių. Kalėjo Dubravno, Mordovijos, Permės lageriuose. 1974 12 18 paleistas, grįžo į Lietuvą. *LYA,A.3,B.480,I.12, KS, I.249-250*

Šmigelskas Jonas, Augusto, Prano brolis, g. 1910 Kapčiškių k., gyv. Pakalniškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 08 - DKR partizanas. Suimtas 1949. Kalėjo Karagandoje. 1956 paleistas. *SA/DK, B. Trakimas*

Šmigelskas (Lazukas) Jonas, Povilo, Kazio ir Juozo Lazukų brolis, g. Paberžės k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - B rinktinės Diemedžio, Žaibo būrio partizanas. Po 1944 12 Ažumakio kautynių slapstėsi bunkeryje su žmona. 1945 registravosi. *L.Šmigelskas*

Šmigelskas (Lazukas) Juozas, Povilo, sl. Smidras, Jono ir Kazio Lazukų brolis, g. 1913 Paberžės k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 08 - B rinktinės Diemedžio, Žaibo būrio partizanas, 1-o (2-o?) bataliono 2-os kuopos vadas. Žuvo 1949 02 16 kartu su B. Alkūnu (Stalnioniu)-Dobilu. *LKA33, L.Šmigelskas: ž. 1951 03 19 Labanoro girioje, sunaikinus Kalnų sr. Ir Vytauto apyg. Štabus, KS, I.161*

Šmigelskas (Lazukas) Kazys, Povilo, sl. Diemedis, Diemedys, Jono ir Juozo Lazukų brolis, g. 1914 Paberžės k., Balninkų vlsč. Šaulys. 1941 Birželio sukilėlis. 1944 02-05 - VR karys. Nuo 1944 08 - partizanų būrio Ažumakio miške organizatorius, pirmasis būrio, vėliau žinomo B rinktinės Žaibo būrio vardu, vadas. Žuvo 1944 12 29 Ažumakio miške, apsupus partizanų stovyklą prie Butkaus sodybos Dviriniškių k. *L.Šmigelskas, LKA33, KS*

Šmigelskas Kazys, sl. Sakalas, g. Angušų k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 09 - B rinktinės Beržo būrio partizanas. Suimtas 1947 pabaigoje Pagirelės k. kartu su S. Miškiniu-Liepa. *L.Šmigelskas*

Šmigelskas Pranas, Augusto, Jono brolis, g. 1905 Kapčiškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 08 - DKR partizanas. Suimtas 1944. Žuvo (mirė) 1948 Dubrovlage. *SA/DK, B. Trakimas*

Šmigelskas (Šmigelskis) Vladas, sl. Erelis, g. 1916 Kapčiškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Budelių Jovaro kuopos partizanas, būrio vadas. Žuvo 1945 11 Musninkų vlsč. *LYA.F.K-1,A.58,B.P16709-L1, SA/DK, B.Trakimas, APP3,I.593,795*

Šmigelskis Alfonsas, sl. Ažuolas, g. 1921 Beištrakių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1944 - DKR Budelių Jovaro kuopos partizanas. Žuvo 1945 Musninkų vlsč.

Šniras Feliksas, Karolio/Kazio, sl. Tyrūnas, g. 1915 Antatilčių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Plieno būrio partizanas, 1948 03 01 - DKA štabo adjutantas. Žuvo 1952 06 19, prie Plaštakėlės upelio greta Antatilčių-Valų kaimų sunkiai sužeistas po 5 dienų mirė. Slapta palaidotas Žemaitkiemio kapinėse. 1953 01 30 MGB atkasė kapą, norėdama įsitikinti tapatybę. *KS*

Šniuika Juozas, g. Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Špokas (Špokauskas) Mykolas, Kazio, sl. Gaublys, Lapas, g. 1916 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Musninkų būrio, 3-os kuopos 2-o būrio partizanas. Žuvo 1946 08 27 Padvarių k., Jono Tamoševičiaus sodyboje, eidamas sargybą, o Karabinas ir Dragūnas paimti gyvi. Palaikai užkasti Kliuko pušinėlyje prie Žaslių. Slapta atkasti ir palaidoti Čiobiškio kapinėse. 1948 05 22 į Igarką ištremti tėvai Kazys (g. 1889) ir Marijona bei brolis Alfonsas (g. 1930). *SA/DK, LYA, VA/ŪŽG*

Špokas Vaclovas, sl. Lazdynas, g. 1922 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Musninkų būrio, 3-os kuopos partizanas. 1945 registravosi. *LYA,B.8706/3*

Šulskus (Šulckus) Antanas, Klemo, sl. Nemunas, g. 1923 07 01 Maskoliškių k., Kurklių vlsč. 1941 Birželio sukilėlis. Nuo 1945 - B rinktinės Girininko būrio partizanas, būrio vadas. Žuvo 1949 07 12 Kurklių šile slėptuvėje kartu su 6 partizalais. Palaikai išniekinti Kurkliuose. 1989 perlaidoti į Viliaudiškių k. kapines, Kurklių apyl. *APP3.1.967, LKA 10, KS,1.192*

Šulskutė (Šulckutė) Levutė, Klemo, sl. Žibutė, Antano-Nemuno sesuo, g. 1920 Maskoliškių k., Kurklių vlsč. B rinktinės Girininko būrio ryšininkė, nuo 1948 - partizanė, slėpėsi pas brolių. Žuvo 1949 07 12 Kurklių šile kartu su broliu slėptuvėje. Palaikai išniekinti Kurkliuose. 1989 perlaidoti į Viliaudiškių k. kapines, Kurklių apyl.. *APP3,1.967, LKA10*

Šuminskas Pranas/Vladas, sl. Fėdia, g. Bimūnų k., Deltuvos vlsč. Nuo 1948 - B rinktinės Stiklo bataliono partizanas, 1950 - 5-o bataliono 1-os kuopos vadas. Žuvo 1952 04 07 Gaivenių k., Taujėnų vlsč.

Šustauskas Jonas, Juozo, sl. Gegutė, g. 1919 Padvarių k., Žaslių vlsč. Nuo 1946 - DKR, A rinktinės 5-o bataliono Putino būrio rezervo slapukas, partizanas. 1947 07 iš DKA vadovybės gavo padirbtus dokumentus. Suimtas 1948 09 18. Karo tribunolo 1949 01 29 nuteistas 25 m. lagerio ir 5 m. teisių apribojimo. *LYA,A.8,B.10/38,1.8, A.38,B.36409,1.252*

Šustauskas Mikas, g. Padvarių k., Musninkų vlsč. DKR, A rinktinės Putino būrio rezervo slapukas 1946. *LYA*

Švainickaitė (Švainickytė) Marytė, g. Šilininų k., Želvos vlsč. B rinktinės 1-o bataliono ryšininkė, partizanė. Žuvo 1947 09 19 Šilininų k. Jono Giedraičio sodyboje, slėptuvėje kartu su J. Petroniu-Audra, S. Gaideliu-Šiaudu, J. Stanceliu-Šalna ir A. Daruliu-Leopardu, apsupti susisprogdino. *APP4,p.451, KSJ.160*

Švarcas Jonas, Miko, g. 1922 Kruonyje. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 Gojaus miške. *GIR03/1*

Švedas Kazys, sl. Šermukšnis, g. 1918 Šiaulių aps. LK karininkas. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 03 13 Guronų k. *SA/DK*

Švelnikaitė Amilija, Petro, sl. Eglė, Povilo-Voldemaro ir Jadvygos sesuo, g. Lelikonių k., Želvos vlsč. DKR Voldemaro būrio ryšininkė, 1945 gyveno Vilniuje. *LYA,A.3.B. 179,1.263*

Švelnikaitė Jadvyga, Petro, Povilo-Voldemaro ir Amilijos sesuo, g. Lelikonių k., Želvos vlsč. DKR Voldemaro būrio ryšininkė, 1945 gyveno Vilniuje su padirbtais dokumentais Vasiliauskaitės pavarde. *LYA,A.3.B.179,1.263*

Švelnikas Juozas, g. Daubariškių k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvęs. *L.Šmigelskas*

Švelnikas Povilas, Petro, sl. Voldemaras, g. 1913 Lelikonių k., Želvos vlsč. Nuo 1944—B rinktinės būrio vadas, 1945 - Vanago kuopos (bataliono) būrio vadas. 1946 09 18 sunkiai sužeistas ir paimtas gyvas. Karo tribunolo 1946 12 14 nuteistas mirties bausme, pakeista 20 m. lagerių ir

DKA LAISVES KOVOTOJŲ VARDYNAS

5 m. tremties. Kalėjo Angarlage, Irkutsko sr. 1957 12 17 paleistas. 1958 apsigyveno Latvijoje. Mirė 1996 09 13 Rygoje, palaidotas Navasadų kapinėse, Kaišiadorių r. *LYA, GP, KS, I.140-141*

Švenčionis Aleksas, Zigmo, sl. Viesulas, g. 1916 Naujažerio k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono partizanas, 09 - 4-os (Arnoldo) kuopos 2-o rezervinio būrio vadas. 1945 11 pradžioje registravosi Žaslių NKVD skyriuje kartu su S. Galiniu-Vabalu, atidavė du šautuvus. Suimtas 1946 03 12 Kaišiadorių NKVD. Kalėjo Intoje. 1948 paleistas. *L YA.A. 18, B. I/25, I.98, APP3, I.694*

Švenčionis Augustinas, Aleksandro, sl. Jurka, Rytas, g. 1929 Ilgakiemio k., Žaslių vlsč. 1944 Kauno 4-os gimnazijos moksleivis. Nuo 1945 - pagrindinės organizacijos „Viltininkai“ narys, DKR 2-o bataliono ryšininkas ir rezervinio būrio (Aukštųjų Šančių) vadas. Nuo 1946 vasaros - A rinktinės 6-o bataliono (Riešuto) Vaidoto būrio partizanas. 1947 01 vykdant uždavinį suimtas, kankintas Žaslių MBG, bet po kelių dienų pabėgo. Gavo iš DKA štabo padirbtus dokumentus, bet į Vilnių nevyko, slapstėsi Viešų k., Širvintų vlsč., vėliau įsidarbino mokytoju Stelmužės pradinėje mokykloje, Imbrado vlsč., Zarasų aps. Suimtas 1949 04 13 pamokų metų. Nuteistas 25 m. lagerių, vėliau kaip nepilnamečiui „nusikaltimo padarymo metu“, bausmė pakeista 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Karlage, Džezkazgane, Karagandos sr. 1955 paleistas į tremtį Krasnojarsko kr. 1948 05 22 į Krasnojarsko kr., Jarcevo r. ištremtas tėvas Aleksandras (g. 1897). 1957 11 27 su tėvu paleisti iš tremties, grįžo į Lietuvą. *AOT, APP3, I.852/4, SA/DK, LYA asm.byla*

Švenčionis Bernardas (Bernasius), Augusto, sl. Berželis, Beržas, Zigmo-Tigriuko brolis, g. 1921 Ilgakiemio k., Žaslių vlsč. Kalvis. DKR Kariūno bataliono partizanas, A rinktinės 2-o bataliono 4-os kuopos vado adjutantas ir būrio vadas. Žuvo 1946 03 12 Pyplių k. Palaikai išniekinti Žasliuose ir užkasti kartu su 07 15 nužudytu ūkininku Ignu Savicku iš Prūdinkų k. *SA/DK, LYA, A.18, B. I/25, I.98, A.58, B.36409, I.220, APP4, I.593*

Švenčionis Bronius, Alekso, g. Naujasodžio k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Registravosi. *LYA*

Švenčionis Jonas, Miko, sl. Šaulys, Stasio-Graužinio brolis, g. 1920 Abromiškių k., Vievio vlsč., A rinktinės Graužinio bataliono partizanas. *LYA*

Švenčionis Mykolas (Mikas), Mykolo (Miko), sl. Graužinis, g. 1922 Kruonyje. 1941 Birželio sukilimo dalyvis. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1946 10 21 Anglininkų k. R. Mackevičiaus sodyboje kartu su K. Grigoniū. *SA/DK 31 d. ? maišoma su Stasiu ar tas pats?, GIR03/1*

Švenčionis Stasys, sl. Graužinis, Žaibas, Jono-Šaulio brolis ir V. Žukausko-Putino pusbrolis, g. 1920 Abromiškių k., Vievio vlsč. Nuo 1945 - DKR partizanas, A rinktinės bataliono vadas. Žuvo 1946 12 23 prie Žiežmarių. *SA/DK, LYA*

Švenčionis Zigmąs, Augusto, sl. Tigriukas, Bernardo-Berželio brolis, g. 1925 Ilgakiemio k., Žaslių vlsč. 1944 06 baigė Kaišiadorių gimnaziją 08 - mokytojų kursus Trakuose. Dirbo Kasčiukiškių pradžios mokyklos 2-o komplekto Ilgakiemyje mokytoju. Nuo 1944 07 - DKR štabo, Kariūno bataliono ryšininkas. 1945 06 su brolio Vytauto dokumentais gyveno Kaune ir mokėsi 9-os gimnazijos 5-oje klasėje. 1946 06 12 suimtas Kaune. Nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Intoje. 1956 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *LYA, F.K-1, A.58, B.36409, I.220*

Taletavičius Pranas, Mykolo, sl. Klajūnas, g. 1920 Balceriškių k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono Serbento būrio partizanas. Žuvo 1946 09 15 N.Slabados k. kartu su M. Kuzinevičiumi-Serbentu. Palaikai išniekinti Žiežmariuose. *SA/DK, LYA, A.58, B.25413/3*

Tamašauskas Bronius, sl. Beržas, g. 1927 Žasliuose. Dirbo Žaslių priešgaisrinėje apsaugoje. Nuo 1946 05 - A rinktinės 1-o bataliono Vytenio kuopos Erelio būrio (Žaslių) slapukas. *LYA.B.43204/3*

Tamašauskas (Tamošiūnas) Feliksas, Felikso, sl. Šapalas, Kaukolė, g. 1910 Udorkos / Ūdaros k., Širvintų vlsč. 1941 ištremti tėvai. Nuo 1944 10 - DKR partizanas, vietinio partizanų būrio organizatorius ir vadas, Slyvos kuopos partizanas. Žuvo 1945/1946 sandūroje Viešų apylinkėse. Palaikai išniekinti Širvintose. *VA/ŪŽG, I.156, LYA, A.3, B. 101, I.68*

Tamašauskienė, sl. Rūta, g. Bičiūnų k., Onušio vlsč. Nuo 1945 03 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos ryšininkė. *LYA*

Tamkutonienė-Leščinskaitė Eleonora, Kazio, sl. Levosia, g. 1918 Kasteriškių k., Žiežmarių vlsč. Nuo 1945 06 22 - A rinktinės 2-o bataliono Meškos kuopos rėmėja ir žvalgė. Suimta 1945 10. *LYA, A.3, B. 179, I.526*

Tamošiūnas Albinas, g. Apsuonos k., Kruonio vlsč. Nuo 1945 - vietinio būrio partizanas. Suimtas 1945 04. *SA/DK*

Tamošiūnas Julius, sl. Dėdukas, Tėvukas, Kardas, Stasio brolis, g. 1905 Pakalnės k., gyv. Labanosių k., Veprių vlsč. Šaulys. Nuo 1944 09 - DKR vietinio būrio vadas. Žuvo (1944?) 10 Labanosių k., sužeistas į kojas, Veprių sribų nukankintas. Palaikai užkasti Vepriuose prie klebono klojimo. Spėjama, kad slapta perlaidoti į Veprių kapines.

Tamošiūnas Stasys, Juliaus brolis, g. 1908 Pakalnės k., Veprių vlsč. Šaulys, dirbo policijoje Kaune. 1940 suimtas, kalintas, 1941 06 22 sukilėlių išlaisvintas. Iki 1944 dirbo policijoje. Nuo 1944 09 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo prie Jakutiškio k.

Tamošiūnas Stasys, Kazio, sl. Arštikas, g. Pamusių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Erelio būrio partizanas. *VA/ŪŽG*

Tamošiūnas Vaclovas, g. Mančiušėnų k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti Veprių kapinėse. *VA/ŪŽG*

Tamošiūnas Zigmantas, sl. Robinzonas, g. 1915 Gelvonų mstl. Nuo 1945 04 - DKR Papūgos būrio partizanas. Partizanų KLT sprendimu 1945 06 26 nubaustas mirtimi už drausmės statuto pažeidimus. *VA/ŪŽG*

Tamulis Alfonsas, Augusto, g. 1923 Dapkūniškio k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 — B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1945 09 21 Dapkūniškio k. savo namuose kartu su tėvu, A. Naviku ir A. Stimburiu. Palaikai išniekinti Balninkuose. *LKA33, APP4, 497, KS*

Tamulis Augustas, Jono, g. 1891 Dapkūniškio k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio rėmėjas, sūnaus partizano ir dviejų ryšininkų tėvas. Žuvo 1945 09 21 Dapkūniškio k. savo namuose, nužudytas sribų kartu su sūnumi ir dviem partizanais. Sodyba sudeginta. Palaikai išniekinti Balninkuose. *LKA33, APP4, 497, KS*

Tamulytė Bronislava (Bronė) Aldona, Augusto, sl. Našlaitė, Alfonso ir Janinos-Vaivos sesuo, g. Dapkūniškio k., Balninkų vlsč. Nuo 1946 - B rinktinės ryšininkė su Algimanto apygarda (Plieno su Šarūnu). 1949-1950 suimta, tardoma. Dėl sveikatos būklės byla nesudaryta. *APP4, 494-514, LKA30*

Tamulytė Janina Ona, Augusto, sl. Vaiva, Vaivorykštė, Saulutė, Alfonso ir Bronės-Našlaitės sesuo, g. Dapkūniškio k., Balninkų vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės, DKA štabų ryšininkė. Suimta 1947 09 25 Kaune, patekusi į pasalą ryšio punkte kartu su Rugiagėle. Nuteista 10 m. lagerių.

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Kalėjo Mordovijos lageriuose. Parvežta į Lietuvą ligonis. Sveikatos neatgavo. Mirė 1992. *APP4,453,501-514*

Taparauskaitė Magdalena, Antano, sl. Daina, Antano-Kirvio sesuo, g. 1929 Livintų k., Rumšiškių vlsč. DKR, A rinktinės Kariūno bataliono Kirvio būrio, 2-o bataliono 2-os kuopos ryšininkė. 1948 05 22 kartu su tėvais ištremta į Krasnojarsko kr., Jarcevo r. 1948 09 pabėgo į Lietuvą Suimta 1949 Pašulių k. Nuteista 3 m. lagerių. Kalėjo Karagandoje. 1952 išsiųsta į tremtį Krasnojarsko kr., Sovietsko r., Beriozovkos k. 1956 paleista. *SA/DK, LKA32 Mankejeva*

Taparauskaitė Ambrazevičienė Marija, Antano, Antano-Kirvio sesuo, g. 1923 Livintų k., gyv. Mackūnų ar Baurų k., Rumšiškių vlsč. DKR, A rinktinės Kirvio būrio, 2-o bataliono 2-os kuopos ryšininkė. Suimta 1947. Nuteista 8 m. lagerių. Kalėjo Vorkutoje. 1954 paleista. *LKA32*

Taparauskas Adomas, sl. Varpas, Varpelis, Jurgio-Žiogo brolis, g. 1920 Krivonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 01 - DKR, A rinktinės Uosio būrio, 1-o bataliono 3-os (Jurgino) kuopos partizanas. Žuvo 1946 09 15 Kapčiškių k. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. *SA/DK*

Taparauskas Albinas, Jono, sl. Špokas, Alekso-Serbento ir Stasio-Karžygio brolis, g. 1922 Paberžės k., Kaišiadorių vlsč. DKR, A rinktinės 1-o bataliono 3-os (Jurgino) kuopos partizanas. Žuvo 1946 10 13 Slabados k., paimtas gyvas ir kareivių nušautas. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. *SA/DK 12 13?*

Taparauskas Aleksas, Jono, sl. Serbentas, Viršaitis, Albino-Špoko ir Stasio-Karžygio brolis, g. 1920 Paberžės k., Kaišiadorių vlsč. DKR, A rinktinės 1-o bataliono 3-os (Jurgino) kuopos partizanas. Suimtas 1948 07 14. Kalėjo Karagandoje. 1956 paleistas.

Taparauskas Antanas, Antano, sl. Kirvis, g. 1905 Livintų k., Rumšiškių vlsč. „Jaunosios Lietuvos“ ir Šaulių organizacijų narys. Po tarnybos LK, nuo 1934 dirbo Pravieniškių girininkijoje eiguliu. Nuo 1944 rudens - vietinio partizanų būrio organizatorius, DKR, A rinktinės Kariūno bataliono būrio, 2-o bataliono 2-os kuopos vadas. Žuvo 1945 11 19 Mackūnų miške slėptuvėje prie Livintų k., kartu su J. Čiurinsku-Pelėnu. Palaikai išniekinti Kaišiadorių aikštėje. Užkasimo vieta nežinoma. 1946 suimtos seserys Elena (g. 1906) ir Danutė Domicėlė (g. 1908), tarnavusios Rumšiškių klebonijoje, kalintos Archangelsko lageryje, 1947 paleistos. 1948 05 22 į Krasnojarsko kr., Jarcevo r. Novyj Gorodoko gyv. ištremti tėvai Antanas (g. 1895) ir Emilija (g. 1901), seserys Magdalena, Albina (g. 1936) ir sūnus Eugenijus (g. 1941). *SA/DK, LYA,A.3,B.4/13,t.2,1.345, APP3,1.892, LKA32 1903?*

Taparauskas Jonas, g. 1905 Jačiūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 03 - 2-o bataliono Klevo būrio, 1-os kuopos 1-o būrio partizanas. Suimtas 1947. Kalėjo Vorkutoje. 1950 paleistas. *LYA*

Taparauskas Juozas, g. Livintų k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės Kirvio būrio partizanas. Dingo be žinios. *APP3,1.892*

Taparauskas Jurgis, sl. Žiogas, Adomo-Varpo brolis, g. 1926 Krivonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 01 - DKR, A rinktinės Papūgos būrio, 1-o bataliono 3-os (Jurgino) kuopos partizanas. Nuo 1946 rudens slapstėsi vienas. 1948 03 registravosi. *APP4,1.564-566*

Taparauskas Kazys, Miko, g. 1920 Smilgių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės Meškos būrio partizanas. Suimtas 1945 07 13. Žuvo (mirė) 1946 Vorkutos lageryje. *SA/DK*

Taparauskas Stasys, Jono, sl. Karžygis, Albino-Špoko ir Alekso-Serbento brolis, g. 1917 Paberžės k., Kaišiadorių vlsč. DKR, A rinktinės 1-o bataliono 3-os (Jurgino) kuopos būrio, kuopos vadas. Žuvo 1948 05 01 Šilonių miške, sužeistas mirė. *SA/DK, LYA*

Taparauskas Vladas, sl. Žaibas, g. 1913 Smilgių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1945. *SA/DK*

Taparauskas Vladas, Mykolo, g. 1913 Rečionių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1945. *SA/DK*

Taraškevičius Vladas, Antano, g. Luciūnų k., Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Tarbūnienė-Sidaraitė Anelė, Prano, g. 1925 Šilinių k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1946 - A rinktinės Perkūno kuopos ryšininkė, 1947 - Vaidoto būrio partizanė. Suimta 1950. Nuteista. Kalėjo Kemerovo lageryje. 1956 paleista. *Cibulskienė*.

Tarela Jurgis, g. 1902 Pagrindos k., Balninkų vlsč. Ūkininkas. B rinktinės Karpio būrio ryšininkas rėmėjas. Slėptuvės Juodpurių miške laikytojas. Žuvo 1947 11 04 slėptuvėje, išduotas ag. „Matvejev“, kartu su partizanais J. Zurza-Karpiu, K. Čereška-Sruoga, V. Purliu-Tauru ir P. Urbonavičiumi. Palaikai išniekinti Balninkuose, užkasti bažnyčios šventoriuje. Perlaidoti į Dapkūniškio kapines. *LKA35, KS.1.161*

Tatarėlis Bronius, sl. Viršila, g. 1897 Zubelių k., Gelvonių vlsč. DKR partizanas, būrio, 1945 08/10 - 7-o rajono vadas. *LYA,B.34650/3,I.10, LKA22*

Tatarūnas Jonas, Damino, g. 1922 Rusių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR 2-o bataliono partizanas rezervistas. Buvo įsidarbinęs Šiauliuose, vėliau grįžo į Kaspariškių k., gyveno pusiau legaliai. 1946 suėmus, varomas į Gegužinę pabėgo, slapstėsi vienas. Pasidavė, kalėjo. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1980 Šiauliuose, ten ir palaidotas. *LYA,A.3,B.179,I.222*

Tatarūnas Petras, g. 1922 Rusių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 12 - DKR 2-o bataliono partizanas rezervistas. Žuvo 1945 01 Rusių k., sribų suimtas ir nužudytas savo namuose. Palaidotas Rusių kapinėse. *LYA,A.3,B.179,I.222*

Tauras Adolfas, Prano, g. 1909 Mankaviškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės Saulės būrio V. Sodaičio-Meškos rezervinio skyriaus slapukas. Suimtas 1946 12 25. *LYA,A.3,B.114,I.161, SA/DK*

Tauras Pranas, Jono, g. Ginteikiškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio būrio partizanas. *SA/DK*

Televičius Juozas, g. 1908 Mankaviškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės Saulės būrio V. Sodaičio-Meškos rezervinio skyriaus slapukas. Suimtas 1946 12 25. *SA/DK*

Telksnys Antanas, g. Runėnų k., Aluntos vlsč. Aluntos pradžios mokyklos mokytojas. B rinktinės štabo ryšininkas, Žaibo būrio partizanas.

Tijūnaitis Albinas, B rinktinės Vėtros būrio partizanas. Nuo **1950 06** slapstėsi vienas pas gimines. *LYA,A.3,B.1933,I.25*

Tyla Vladas, B rinktinės Paulausko būrio partizanas. Žuvo Kurklių šile prie Užunvėžio k., pradėjus sprogdinti slėptuvę, kartu su visais partizanais pasidavė, bet kareiviai jį kartu su B. Juknevičiumi-Džeku sušaudė vietoje. *APP3,I.968*

Tirva Petras, g. 1920 Kazokų k., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio būrio partizanas. Žuvo 1946 Kaukinės miške. *SA/DK*

Tomašauskas, sl. Rūta, g. Bičiūnų k., Aukštadvario vlsč. DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas 1945. *LYA,A.3,B.179,I.30*

Traidoris Vytautas, Juozo, sl. Vaiduoklis, g. 1931 Ustrogų k., Širvintų vlsč. B rinktinės Titnago būrio partizanas. Žuvo 1951 07 26/27 naktį Darvydų miške, nušautas MGB ag. „Lapės“. *LYA,A.3,B.1934,I.25*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Trakimaitė Anastazija (Nastė), Jurgio, Benedikto-Genelio sesuo, g. 1909 Šveicarų k., Rudaminos vlsč. DKA ryšininkė ir konspiracinio buto šeimininkė. Suimta 1948 02 18. *LYA, A.58, B.36409, I.250, AAP3, I.822*

Trakimaitė Apolonija, Jurgio, Benedikto-Genelio sesuo. DKA ryšininkė. Suimta 1945. *TRMA*

Trakimaitė Marija (Marytė), Jurgio, Benedikto-Genelio sesuo. Nuo 1946 - DKA štabo ryšininkė. Suimta 1947 06 23 Kaune. Kalėjo Vorkutoje. *VA/ŪŽG*

Trakimaitė Ona, Jurgio, sl. Ožka, Benedikto-Genelio sesuo, g. 1924 08 23 Naujažerio k., Žaslių vlsč. Nuo 1940 gyveno Vilniuje, 1945 pavasarį baigė II-ąją mergaičių gimnaziją, rudenį pradėjo studijas Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultete, Biologijos skyriuje. Nuo 1946 04 - DKA štabo ryšininkė, 1946 08 - BDPS centro ryšininkė. Turėjo padirbtus dokumentus Piupaitės Onos vardu. MGB ją naudojo („tamsoje“) naikinant DKA ir Tauro apygardas. Suimta 1947 05 18 Kaune kartu su Geneliu. Parašė išsamius savarankiškus parodymus. Ypatingojo pasitarimo 11 22 nuteista 10 m. lagerių. Kalėjo Vorkutoje. Paleista 1955 09. Grįžo į Lietuvą. *LYA, B.43204/2asm.byla, APP3, I.821, VA/ŪŽG*

Trakimaitė Veronika (Verutė), Jurgio, sl. Banata, Benedikto-Genelio sesuo, g. 1927 Naujažerio k., Žaslių vlsč. Nuo 1946 - DKA štabo ryšininkė. Suimta 1947 02 17. *APP3, I.821*

Trakimas Andrejus (Andrius), Ipolito, sl. Uogienojas, g. Ruklos k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 - DKR 2-o bataliono Svyrunėlio būrio, B rinktinės Dobilo būrio partizanas. Žuvo 1949 02 09 Darvydų miške. Slapta palaidotas Juknių kapinėse. *APP3, I.717, 786, LKA22, LYA, A.3.B.179, I.222, VA/ŪŽG*

Trakimas Benediktas (Benius), Jurgio, sl. Genelis, g. 1921 12 15 Naujažerio k., Žaslių vlsč. Nuo 1939 gyveno Vilniuje, dirbo sanitaru. 1942 04 13 paimtas į Reicho darbo tarnybą Riugeno saloje. 1943 01 grįžo ir 06 paimtas į vokiečių kariuomenę, tarnavo Lietuvių savisaugos daliniuose, bataliono tiekimo viršila, kovojo vokiečių fronte prie Leningrado. 1943 08 pabėgo ir slapstėsi pas gimines Žibavičių k. Prasidėjus mobilizacijai į sovietų kariuomenę slapstėsi. 1944 12 - LLA DKR partizanas, 1-o Klevelio bataliono būrio, nuo 1945 03 - rinktinės štabo apsaugos būrio, 1-o bataliono 5-os kuopos vadas, 1945 12 - DKA štabo Žvalgybos ir ryšių skyriaus, 1946 03 - apygardos štabo viršininkas. Suimtas 1947 05 18 Kaune. Ypatingojo pasitarimo 11 22 nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Intos, Vorkutos lageriuose, Komijoje. 1956 06 19 bausmė sumažinta iki 15 m. lagerių. 1957 10 paleistas. Draudžiant gyventi Lietuvoje, gyveno Daugpilyje, Latvijoje. 1989 su šeima grįžo į Lietuvą. Mirė 1998 05 Vilniuje, palaidotas Migučionių kapinėse. 1992 suteiktas dimisijos pulkininko leitenanto laipsnis, apdovanotas III laipsnio Vyčio Kryžiumi. *LYA, B. 43204/2asm. byla*

Trakimas Jonas, Jokūbo, sl. Kitra, g. 1920. DKR, A rinktinės rezervinio Rimtauto būrio slapukas. Suimtas 1945 03 12. *LYA*

Trakimas Juozas, Stasio, g. 1915 Ruklos k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 04 - DKR 2-o bataliono Svyrunėlio kuopos partizanas. Suimtas 1946 02. *LYA, F.K-I, A.58, B.41893/3, A.3.B. 179, I.584*

Trakimas Kazimieras (Kazys), Kazimiero, sl. Putinas, Prano-Arnoldo brolis, g. 1919 Kazimieravos k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 04 13 Kaugonių k. *SA/DK, g.1922?*

Trakimas Pranas, Kazimiero, sl. Arnoldas, Kazimiero-Putino brolis, g. 1916 Kazimieravos k., Žaslių vlsč. LK puskarininkis. Dirbo Garliavos malūno vedėju. 1944 03-05 - VR karys, vokiečių išvežtas į Vokietiją. 1945 07 grįžo į namus, buvo suimtas Kaišiadorių NKVD.

Paleistas, kad būtų ištremtas. Žaslių sribai vietoje jo ištremė brolių Bronių (g. 1927). Nuo 08 - DKR Kariūno bataliono partizanas, 09 - 2-o bataliono 4-os kuopos vadas, 1946 01 12 - A rinktinės ryšių karininkas su DKA štabu. Paimtas gyvas sužeistas 1946 03 12 Pyplių k. Kalėjo Irkutsko sr. lageriuose. Paleistas grįžo į Lietuvą. Mirė 1985. 1948 05 28 į Krasnojarsko kr., Jarcevo r., N. Gorodoko r. ištremta motina Emilija (g. 1897, mirė tremtyje), broliai Vincas (g. 1934), Zigmas (g. 1936), Jonas (g. 1928) ir sesuo Ona (g. 1920). *SA/DK, LYA, A. 18, B. 1/27, 1.98, A.3, B. 179*

Trakimas Stasys, Jokūbo, sl. Grėblys, g. 1920 Pyplių k., Žaslių vlsč. DKR, A rinktinės rezervinio Rimtauto būrio slapukas. Suimtas 1945 03 12. *LYA*

Tratulis Bronius, Karolio, g. 1924 Remeikių k., Šešuolių vlsč., gyv. Juodkiškių k., Pabaisko vlsč. B rinktinės, DKA vado Plieno ryšininkas ir rėmėjas, paskutinės slėptuvės Juodkiškių k. šeimininkas. 1949 12 30 atradus partizanų slėptuvę, 1950 01 03 suimtas. Nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo lageryje. *APP4, p. 475, LYA, A.3, B. 1598, 1.146*

Treideris Pranas, Juozo, sl. Prans, Vytauto-Čigoniuko brolis, g. 1928 Ustronės k., Musninkų vlsč. Nuo 1949 - B rinktinės Dobilo būrio partizanas. Suimtas 1950 11 29 Janionių k., patekęs į pasalą. Kalėjo. 1956 08 17 paleistas. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1988 03 31. *APP3, I. 769, VA/ŪŽG*

Treideris Vytautas, Juozo, sl. Čigonas, Čigoniukas, Prano-Pranio brolis, g. 1930 Ustronės k., Musninkų vlsč. Nuo 1949 - B rinktinės Dobilo būrio partizanas. Žuvo 1951 Burniškių ar Darvydų miške, nužudytas provokatoriaus. Spėjama, kad palaikus užkasė Musninkuose. *APP3, I. 769, 772, VA/ŪŽG, 1.81*

Treščinskas Romas, Petro, sl. Lazdynas, Kardas, Vaclovo-Pelėdos brolis, g. 1924 Jonavoje. Baigė Jonavos progimnaziją mokėsi Kauno aukštesniojoje prekybos mokykloje. 1944 dirbo siaurojo geležinkelio mašinistu. 1945 pradžioje dėl padarytos avarijos suimtas, tardomas. Paleistas nuo 1945 07 - DKR Pelėdos būrio, Povilo Lukšio rinktinės, A rinktinės Žilvičio kuopos partizanas. Žuvo 1949 01 21 Karaliūnų vnk., Žeimių vlsč., Jačionio sodyboje kartu su A. Bakšinsku-Džiugu ir J. Jankevičiumi-Kriminala. Palaikai išniekinti Jonavos NKVD kieme. Užkasti Neries pakrantėje. *LKA22Ž.01 06*

Treščinskas Vaclovas, Petro, sl. Pelėda, Romo-Kardo brolis, g. 1922 Jonavoje. 1940 baigė Kauno aukštesniąją prekybos mokyklą. 1944 dirbo Trakuose, Spaudos fondo buhalteriu. 06 pasitraukė į Vokietiją. 1944 10 Tilžėje paimtas į žvalgybos mokyklą apmokytas radistu. 1945 01 12 nusileido su desantu Jiezno apyl. į gimtinę pateko per DKR, 1945 pavasarį pradėjo organizuoti partizanus. 07 - būrio vadas. 1946 09 iš vado pareigų atleistas, veikė atskirai su trijų kovotojų grupe, formaliai DKA sudėtyje. Žuvo 1948 Smičkių k., Vandžiogalos vlsč. Palaikai išniekinti Vandžiogaloje. Užkasimo vieta nežinoma. Tėvas Petras Treščinskas, Adomo, suimtas 1945 pavasarį, dingo be žinios, motina su trimis mažamečiais vaikais 1945 07 ištremta į Troicko-Pečorsko r., Komijoje. *LKA22*

Triberžis Bronius, sl. Kurmis, g. 1928 Bijūnų k., Pabaisko vlsč., gyv. Antakalnio III k. Nuo 1946 pradžios - B rinktinės Genio, Šarūno bataliono rezervinio būrio slapukas. Suimtas 1947 06 23 Vaizgeliškių k. Nuteistas 10 m. ir 5 m. be teisių. Kalėjo Magadane. 1956 paleistas grįžo į Lietuvą 1957 išvyko į Estiją. 1958 03 suimtas, nuteistas 6 m. lagerių. *APP3, I.1010*

Tubys Kazys, sl. Garnys, Žvalgas, g. Didžiakiemio k., Kurklių vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Aro padalinio, 07 - Beržo būrio, 1947 02 - Girininko kuopos partizanas. Suimtas 1951 Kaune, nuvykus nusipirkti radijo imtuvui maitinimo baterijų Nuteistas mirties bausme. *APP3, I.971-972, LKA 10/32, KS, 1.198*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Tušas Alfonsas, Prano, sl. Papuošalas, Kazimiero-Nemuno brolis, g. 1925 Kadrėnų k., Deltuvos vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Stiklo būrio partizanas, 1948 - 5-o bataliono 2-os kuopos vadas. Žuvo 1948 02 26 Kurklintiškių k., Januškevičiaus sodyboje, agentės „Berželytės“ išduotoje slėptuvėje susisprogino kartu su broliu Kazimieru ir S. Zalagėnu-Ripka. Palaikai išniekinti Ukmergėje. *LKA27, LYA: Karveliškių k.*

Tušas Kazimieras, Prano, sl. Nemunas, Alfonso-Papuošalo brolis, g. 1911 Kadrėnų k., Deltuvos vlsč. Kriminalinės policijos tarnautojas. Nuo 1945 - B rinktinės Stiklo būrio partizanas, 1948 - 5-o bataliono 1-os kuopos vadas. Žuvo 1948 02 26 Kurklintiškių k., Januškevičiaus sodyboje, agentės „Berželytės“ išduotoje slėptuvėje susisprogino kartu su broliu Alfonsu ir S. Zalagėnu-Ripka. Palaikai išniekinti Ukmergėje. *LKA27, LYA: Karveliškių k.*

Tuškevičius Pranas, Izidoriaus, sl. Račiukas, g. 1925 Rumšiškėse. 1944 09 mobilizuotas į okupacinę kariuomenę, tarnavo Lietuviškoje atsargos šaulių divizijoje Jarceve. Vežant į frontą, 1945 01 pabėgo, slapstėsi namuose. Sugautas, kad išvengtų kalėjimo, užsirašė į stribus, tarnavo Rumšiškėse. Nuo 1946 - A rinktinės 2-o bataliono Meškos būrio, 6-o bataliono partizanų ryšininkas ir žvalgas, šaudmenų tiekėjas. Suimtas 1948 10 20. Nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Magadane, šachtose suluošintas. 1956 paleistas į tremtį pas žmoną. 1949 03 25 į Usoljės r. Žilkino gyv. ištremė žmoną Veroniką (Ignatavičiūtę, Kazio, g. 1921 Kapitoniškių k., Rumšiškių vlsč.) 1957 paleista. 1958 05 abu grįžo į Lietuvą. *APP3, I.897-916, SA/DK*

Tutinas Kazimieras. Kunigas, Upninkų klebonas. DKR ryšininkas, apygardos leidinio „Žalioji Giria“ bendradarbis. *LYA, A.8, B.21/14, I.89*

Tuzelytė Elena, g. Želvos vlsč. Nuo 1944 - Žaibo būrio ryšininkė. Suimta 1945 07. *KS, I.42*

Tvarkūnaitė Adelė, Karolio, sl. Vaidilutė, g. 1927 Briežių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1948 pradžios DKA vadovybės, Plieno ir Dieduko ryšininkė. Suimta 1949 05 27.

Tveraga Alfonsas, sl. Ažuolas, g. 1917 05 10 Kembridž Mase, JAV, gyv. Budelių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 01 - DKR Budelių Jovaro kuopos partizanas. Registravosi 1945 08/09 Trakuose. *API3, I.795/4, I.576-579*

Tveraga Bronislovas, Juozo, sl. Perkūnas, g. 1925 Steponavos k./Totoriškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR Vilko kuopos partizanas. Suimtas 1945 08 31. Kalėjo Vorkutoje. Nesudarius bylos, kaip besislapstęs nuo mobilizacijos paleistas ir paimtas į kariuomenę. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1977. *LYA, F.K-1, A.3, B.676, t.2, VA/ŪŽG 03? 1923? Rusių Rago k. ?*

Tveraga Česlovas Jonas, Mykolo, sl. Vilkas, Mykolo-Aro ir Onos brolis, g. 1921 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. 1940 tarnavo Lietuvos kariuomenėje. 1941 nesitraukė į Rusiją o iš vokiečių nelaisvės pabėgo. 1944 - VR karys, nuo pavasario LLA narys. Su Žaliuoju Velniu organizavo DKR, 1944 07 - būrio, 2-o bataliono orgbūrio, 12 01 - reikalų kuopos, 1945 03 - 3-os kuopos, skirtos 5-os LLA apylinkės štabo veikimui ir apsaugai, vadas ir štabo Ginkluotės skyriaus, Partizanų paskirstymo ir ryšių punkto viršininkas. Paimtas gyvas 1945 07 10. Parodomajame teisme Musninkuose nuteistas mirties bausme. 1946 01 23 nužudytas MGB vidaus kalėjime Vilniuje. Palaikai užkasti masinėje kapavietėje Tuskulėnuose. *SA/DK, VA/ŪŽG, I.176-190, SV/T, I.115, APP3, I.767*

Tveraga Jonas, sl. Ėglis, g. 1918 Lėlių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR Vilko kuopos, A rinktinės 5-o bataliono Jurgino būrio partizanas. Žuvęs. *B T, VA/ŪŽG g. Rusių rago k. 1945 07/08 registravosi, Stasio brolis*

Tveraga Mykolas, Mykolo, sl. Aras, Česlovo-Vilko ir Onos brolis, g. 1919 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 07 - DKR Vilko kuopos, 1945 - 5-os LLA apylinkės štabo apsaugos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 27 užpuolus štabo slėptuvę Čiobiškio prieglaudoje kartu su J. Marcinausku-Pluta ir J. Markuliu-Vaiduokliu. Palaikai numesti prie kapinių tvoros, o naktį karste palaidoti Čiobiškio kapinėse. *APP3,1.772, GIR01/1,1.192, SA/DK*

Tveraga Stasys, sl. Ugnis, g. 1925 Ustronės k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR Vilko kuopos partizanas. 1945 07/08 registravosi. *VA/ŪŽG,1.185 Karklas, g. Rusių Rago k., Jono brolis*

Tveraga Vytautas, Adolfo, g. 1921 Užtakų k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės Meškos būrio partizanas. Žuvo 1945 m. Tarbiškių k. *APP3,1.911, SA/DK*

Tveragaitė Bronė, Prano, sl. Našlaitė, g. 1928 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. DKR Vilko kuopos ryšininkė žvalgė. Suimta 1945 07 28. Kalėjo. 1950 07 11 paleista. Grįžo į Lietuvą. *LYA, VA/ŪŽG 24?*

Tveragaitė Genovaitė, Adolfo, g. 1928 Aukštojoje Panemunėje, gyv. Užtakų k., Rumšiškių vlsč. 1944 mokėsi Ekonomikos mokykloje (ar gimnazijoje) Vilniuje. Nuo 1945 - DKR, LLA 5-os apylinkės vado Serbento ryšininkė. Suimta 1945 04 26 Vilniaus geležinkelio stotyje. Po pirmųjų tardymų atsidūrė kalėjimo ligoninėje, 08 25 tardymas atnaujintas. 10 26 išvežta į Sevdvinlagą, Archangelsko sr. Ypatingojo pasitarimo 1946 12 28 nuteista 5 m. lagerio. 1950 05 22 paleista ir ištremta į Jeniseiską, Krasnojarsko kr. *LYA,A.45,B. 1156,1.55, B.34767/3*

Tveragaitė Janina (Janė), sl. Ramunė, Ramunėlė, g. Janionių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Vilko kuopos ryšininkė. *LYA,B.8706/3,1.161*

Tveragaitė Ona, Mykolo, Česlovo-Vilko ir Mykolo-Aro sesuo, g. 1920 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Vilko kuopos ryšininkė. Suimta 1945 03 27 užpuolus 5-os LLA apylinkės štabo Čiobiškyje. Nuteista 15 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Uchtoje, Vorkutoje. Paleista. 1967 grįžo į Lietuvą. *VA/ŪŽG, 1.40*

Tveragaitė Ona, sl. Žilvine, A, B rinktinės Dobilo būrio ryšininkė. ? *LKA22*

Tveragaitė Stefanija (Stefa), Vlado, sl. Sirena, g. 1923 Rusių Rago k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR ryšininkė rėmėja. Suimta 1945 03 27 užpuolus 5-os LLA apylinkės štabo Čiobiškyje. Išvežta į Vorkutą. 1946 nesudarius bylos paleista. Grįžo į Lietuvą. *LYA,B.8706/3,1.161, VA/ŪŽG*

Tveragaitė Veronika, Motiejaus, sl. Erika, g. 1925 Litviniškių k., Žaslių vlsč. DKR ryšininkė, Vilko rajono 3-os moterų kuopos 3-o būrio vadė. Suimta 1945 07. Kalėjo Vorkutoje. 1954 paleista. *LYA,A.3,B.4/27, t.2,1.347 Mockienė*

Tvirskas, sl. Karabinas, Žvirblis, DKR, B rinktinės Vanago grupės partizanas. Žuvo 1945 08 17/18.

Ulčickis Dominykas, Martyno, sl. Dobilas, g. Jurevičių k., Aukštadvario vlsč. DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Registravosi 1945. *LYA,A.3,B. 179,1.31*

Ulčickas Domas, Jono, sl. Dobilas, g. 1923 Jurginių k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1945 03 15 - DKR, A rinktinės Puodo kuopos partizanas. *LYA,A.3,B.179,1.310*

Ulozaitė Stasė, Jurgio, g. 1928 Milžinų k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės ryšininkė. Žuvo 1947 12 31 savo namuose. *SA/DK*

Ulozas Alfonsas, g. Vieškūnų k., Pažaislio vlsč. DKR Žvirblio būrio partizanas. *TRMA*

Ulozas (Uloza) Antanas, Igno, g. Ginteikiškių k., Kruonio vlsč. DKR, A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio būrio partizanas. Žuvęs. *SA/DK*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Ulozas Juozas, g. DKR Žvirblio būrio partizanas.

Ulozas Pranas, Prano, sl. Sakalas, g. 1924 Kapitoniškių k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1945 - DKR Žvirblio būrio partizanas. Žuvo 1948./*Bevardis, ž. Grikšelių sodyboje, Naujasodžio k. 1948 09 16. SA/DK, LKA24*

Unčiūra Antanas, Mykolo, sl. Lazdynas, g. 1924 Antaninavos ar Viešų k., Širvintų vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR, B rinktinės Slyvos kuopos Kerniaus būrio partizanas. Žuvo 1946. 1946 ištremti tėvai. *VA/ŪŽG, 87 ar žuvo kitas Lazdynas?*

Uosis Kazys, sl. Liepa, g. Šaukuvos k., Deltuvos vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės partizanas. *LKA27*

Uosis Petras, g. Šaukuvos k., Deltuvos vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės partizanas. *LKA27*

Urbanaitis Vytautas, Martyno, sl. Statkus, g. 1922 12 Ramaškonų k., Kamajų vlsč., Rokiškio aps. LK tarnavo pionieriumi. Nuo 1945 05 03 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos partizanas. Žuvo 1947 02 04 Krasnasėlio k. kartu su Don Žuanu ir kitais būrio partizanais. Užkasti Žiežmarių žydkapiuose. 1991 perlaidoti į Kaišiadorių kapines. *SA/DK, LYA,B.43204/2, I.145*

Urbanavičius Antanas, Juozo, sl. Perkūnas, Juozo-Aido dėdė, g. 1907 S. Neveronių k., Pažaislio vlsč. Nuo 1944 - DKR Žvirblio būrio partizanas. Suimtas 1945 10. Nuteistas. *LYA,B.12953/3, I.11,28*

Urbanavičius Juozas, Jono, sl. Aidas, g. 1925 Neveronių k., Pažaislio vlsč. 1941-1944 mokėsi gimnazijoje. Dirbo tabelininku geležinkelyje. Tėvas Jonas (g. 1901 Neveronių k.) 1944 07 suimtas ir nuteistas kaip šaulys ir 1941 Birželio sukilėlis, motina Magdalena (g. 1901) ir du broliai Jonas (g. 1927) ir Leonardas (g. 1932) ištremti. Nuo 1944 07 - DKR Žvirblio būrio, A rinktinės 6-o bataliono partizanas, kuopos vadas. 1947 09 iš A rinktinės vado gavo padirbtus dokumentus Vytauto Kairio vardu ir išvyko pas gimines į Plungės aps. Įsidarbino buhalteriu Klaipėdoje. Suimtas 1948 05 26. Nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Ozernoj lageryje, Taišete. Mirė 1952 lageryje. *SA/DK, AOT, APP3,I.913, LYA,B.12953/3, asm.b.b.: tais metais nemirė, nes 1955 07 06jam sumažinta bausmė iki 15 m.*

Urbanavičiūtė Cecilija, vienuolė Michelė, dirbo Čiobiškio vaikų namų sekretore. Nuo 1944 pabaigos - DKR rėmėja, padėjo gaminti dokumentus, leido naudotis rašomąja mašinėle. 1946 01 vengdama arešto persikėlė į Kauną, Benediktinių vienuolyną. *LYA,A.3,B. 179,I.415*

Urbonaitė, gyv. Širvintose. DKR ryšininkė 1945.

Urbonas (Urbonavičius), sl. Gediminas, g. Ukmergėje. B rinktinės 5-o bataliono (Stiklo) 4-os kuopos vadas. Žuvo 1949 05 18 Kurėnų k. (Keručio dv.) kartu su V. Gipu-Liūtu ir A. Luniu. Palaikiai išniekinti Ukmergės MGB arklidėje.

Urbonavičius (Urbonavičius) Adomas, Andriaus, sl. Siaubas, g. Vindziulių k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono partizanas, 07 - A rinktinės 4-o bataliono būrio vadas. Žuvo 1947 Šolių k., Semeliškių vlsč. *SA/DK, APP4,I.560, LYA,A.3,B. 179,I.18,356: žuvo iki 1945 12 16?*

Urbonavičius (Urbonavičius) Andrius, g. Vindziulių k., Kietaviškių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvęs. *SA/DK*

Urbonavičius Boleslovas (Boliųs), Andriaus, g. 1930 Vindziulių k., Kietaviškių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 Jagėlonių miške. *SA/DK*

Urbonavičius (Urbonavičius) Jonas, sl. Svajūnas, g. Širvintose. Širvintų progimnazijos mokytojas. Nuo 1944 - DKR štabo narys, 1945 01 - 5-os LLA apylinkės šabo Ginkluotės skyriaus viršininkas. *SA/DK, VA/ŪŽG*

Urbonavičius Pranas, Antano, g. 1921 Krūmiškių k., Balninkų vlsč. B rinktinės Žaibo, Karpio būrio, 2-os kuopos partizanas. Žuvo 1947 11 04 Juodpurių miške slėptuvėje, išduotas ag. „Matvejev“, kartu su partizanais J. Zurza-Karpiu, K. Čereška-Sruoga, V.Purliu-Tauru ir rėmėju J. Tarela. Palaikai išniekinti Balninkuose, užkasti bažnyčios šventoriuje. Perlaidoti į Dapkūniškio kapines. *LKA35, KS, I.161*

Urbonavičiūtė Emilė, Gasparo, g. 1923 01 01 Krūmiškių k., Balninkų vlsč. B rinktinės Karpio būrio ryšininkė. Partizano Karolio Čereškos-Sruogos žmona, slapta susituokė 1947 05 05 Kaune Šv. Trejybės bažnyčioje. Žuvus vyrui, vėliau ištekėjo antrą kartą už Prano Žuko. *LKA35 Zukienė*

Urmulevičius Vaclovas, g. 1920 Kalniškių k., Kaišiadorių vlsč. DKR 2-o bataliono Milžino būrio partizanas. 1945 registravosi kaip vengęs mobilizacijos, dirbo Vladikiškių arklių nuomojimo punkte, slapukas. Žuvo 1945 Tarpumiškyje prie Vladikiškių k., Žiežmarių vlsč. Palaidotas Navasodų k. kapinėse. *SA/DK*

Usavičiūtė (Usevičiūtė) Veronika (Verutė), sl. Jurgina, g. 1927 Dienovydžių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 03 - DKR rajono vado Papūgos ir 2-o bataliono vado Vėjo ryšininkė. Išsiuvinėjo partizanų atpažinimo ženklus. Suimta 1945 05. Nuteista 6 m. lagerio. *LYA, A.3.B.179, I.611*

Utkaitė Vladė, g. 1926. DKR Trenksmo būrio ryšininkė. Suimta 1946 pradžioje. *LYA/TRMA*

Uzas, sl. Traidenis, A rinktinės 6-o bataliono partizanas. Suimtas 1947. *LYA, B.12953/3, I.11*

Užkurnys Vytautas, sl. Gulbė, g. 1924 Janionių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Erelio būrio partizanas. *VA/ŪŽG*

Užkaitė Genė, Tomo, g. 1912. DKR Trenksmo būrio ryšininkė. Suimta 1946 pradžioje. *LYA: Utkaitė Genė, g. 1922 Dienovydžių k., žvalgė ir antrinė ryšininkė?*

Užsienis Kazys, Jono, sl. Kopūstas, g. 1906 01 22 Beištrakių k., Kaišiadorių vlsč. LK tarnavo pėstininku, grandinis. Nuo 1945 01 05 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 2-o (Siaubo) būrio partizanas. *LYA*

Ūselis Juozas, sl. Pakalnis. LK kapitonas, Karo mokyklos 2-os kuopos vyr. karininkas. 1940-1941 - Vilniaus pėstininkų karo mokyklos ūkio kuopos vadas. 1941-1942 05 tarnavo Lietuvių savisaugos daliniuose 2-o (12-o) bataliono 3-os kuopos vadu. Paleistas į atsargą gyveno Ukmergėje. 1944 02-05 - VR Ukmergės 302-o bataliono, Marijampolės karo mokyklos kuopos vadas. Slapstėsi, frontą praleido Rietavo vlsč., Telšių aps., pas kpt. K. Juozaitį. 1944 10 22 suimtas SMERŠ kaip vengęs mobilizacijos, perduotas Šiaulių MVD. Paleistas slapstėsi Ukmergės aps. 1945 - majoro Pakalnio junginio vadas (Stiklo, Plieno ir Žaibo grupės). 1946 rudenį su padirbtais dokumentais išvyko į Vilnių. 1947 10 07 suimtas. Ypatingojo pasitarimo 1948 08 14 nuteistas 15 m. lagerių. 1958 01 15 paleistas. Gyveno Norilske. 1962 01 24 vėl suimtas. 10 20 nuteistas mirties bausme už tarnybą policiniuose daliniuose ir nužudytas. *APP3, I.824*

Vadeikis Vincentas (Vincas), sl. Beržas, g. 1925 Juknionių k., Musninkų vlsč. Nuo 1945 03 - DKR Papūgos, A, B rinktinės Dobilo būrio partizanas. Žuvo. Palaidotas Juknionių k. kapinėse. *APP3J. 787, VA/ŪŽG*

Vadzilavičius Adomas, g. Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo. Užkastas Gojaus miške bendrame kape. *GIR03/I*

Vagonis, g. Paprėniškių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1946 pradžios - B rinktinės Genio būrio rezervinio skyriaus slapukas. *APP3, I.1007 vienas iš 4 brolių*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Vagonis Bronius, sl. Bijūnas, g. Juodkiškių k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Skirmanto būrio partizanas. Žuvo 1952 06 16 Valų miške prie Antakalnių k. kartu su A. Stankūnu-Vaiduokliu ir F. Laska. *LKA27*.

Vaicekauskas Bronius, Vaclovo, Vaclovo-Vilko brolis, g. 1921 Dubelių k., Žaslių vlsč. LK tarnavo husaru, vyr. puskarininkis. 1940 iš kariuomenės atleistas. 1941 mobilizuotas į Lietuvį savisaugos dalinius, kovojo Leningrado fronte, buvo sužeistas. 1944 iš Latvijos pasitraukė į gimtinę. Nuo 1944 09 - DKR vietinio Dubelių būrio organizatorius ir vadas. Pasaloje sužeistas į kojas ir suimtas 1944 10 12 kartu su B. Griniumi. Nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Vorkutoje. Į Lietuvą neleido grįžti, gyveno Uzbekijoje. Mirė 1973 Rusijoje. *LYA,A.3,B.4/13,t.2,l. 78, KK206*

Vaicekauskas Vaclovas, Vaclovo, sl. Vilkas, Broniaus brolis, g. 1919 Dubelių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR vietinio Dubelių būrio, 1945 01 - Kariūno būrio partizanas. 03 sužeistas suimtas, iš Trakų kalėjimo pabėgo. Gydėsi Pašulių k., 04 12 Kardono eiguvoje dar kartą sužeistas ir paimtas gyvas. Nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Norilske. 1956 paleistas.

Vaičiulevičius Petras, g. 1914. DKR partizanas. Žuvo 1944 11 14 Būdiškių k., Žaslių vlsč. *SA/DK*

Vaičiūnas Alfonsas, Stasio, sl. Tigras, g. 1913 Grikielių k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Plieno būrio partizanas, kuopos vadas. Žuvo 1946 12 24 Skapiškių k., Kavarsko vlsč. kartu su B. Daruliu-Tigru. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio kartu su Trakinių mūšio aukomis. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32, APP4,1.451, KS,1.140 Kezių k.?*

Vaičiūnas Antanas, Karolio, sl. Skirmantas, Dagilio brolis, g. 1919 Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas, 3-o bataliono būrio, bataliono vadas. 1951 07 - Vyčio apygardos Didžiosios Kovos rinktinės vadas. Žuvo 1952 06 16 Paškonų k., palaikai išniekinti Želvoje. *LYA,A.8,B.24/10,1.180, LKA27*

Vaičiūnas Bronius, Petro, sl. Lubinas, g. 1923 Kančiškių k., Panoterių vlsč. B rinktinės partizanas. 1946 10 16 kautynėse paimtas gyvas ir 10 30 mirė nukankintas. Palaidotas Panoterių kapinėse. *LKA27*

Vaičiūnas Domininkas, B rinktinės 4-o rezervinio bataliono slapukas. Suimtas 1947 08 16 Ukmergės MGB. *LYA*

Vaičiūnas Karolis, g. Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. B rinktinės Plieno būrio rėmėjas, dviejų sūnų partizanų Vinco-Dagilio ir Antano-Skirmanto tėvas. Sūnus Vladas (g. 1909) nužudytas 1941 atsitraukiančių rusų kareivių. 1948 05 22 kartu su sūnumi Juozu ištremtas į Sibirą.

Vaičiūnas Kazys, sl. Karabinas. B rinktinės Vanago būrio partizanas. Žuvo 1945 07 22. *LYA*

Vaičiūnas Vincas, Karolio, sl. Dagilis, Dagiliukas, Skirmanto brolis, g. 1924 Juodžiūnų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas. Žuvo 1946 06 Butkūnų k. kartu su K. Morkūnu-Beržu. Išniekinti Želvoje ir užkasti žvyrdubėse. *LKA27*

Vaidakevičius Jonas, g. Trakinių k., Balninkų vlsč. Šaulys. Mokytojas. Nuo 1944 08 - B rinktinės Aro padalinio Trakinių būrio vadas. *LYA,A.3,B.2/6,1.87, KK.202*

Vaidakevičius Petras, g. Trakinių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 09 - B rinktinės Aro padalinio partizanas. *LYA, A.3, B.2/6,1.87*

Vaina Alfonsas, Jono, sl. Kaštonas, g. 1922 01 01 Vilkiškių k., Kaišiadorių vlsč. Šaulys. Nuo 1945 04 28 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos veikimo (Meškos) būrio partizanas. Registravosi. Suimtas 1947 rudenį. Kalintas Pečioros lageryje. 1948 paleistas. Grįžo į Lietuvą *LYA,A.3.B.954,1,1, SA/DK*

Vaina Alfonsas, Motiejaus, sl. Dagilis, g. 1926 01 24 Vilkiškių k., Kaišiadorių vlsč. Šaulys. Nuo 1945 06 08 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos veikimo (Meškos) būrio partizanas. Pasišalino iš būrio ir 1945 08 20 registravosi. *LYA,A.3.B.954,I.1*

Vaina Jonas, sl. Liepa, g. Vilkiškių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo Miežonių k. *SA/DK*

Vaina Selvestras (Šalvis), Jono, sl. Karklas, g. 1924 09 16 Vilkiškių k., Kaišiadorių vlsč. Šaulys. Nuo 1945 04 28 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos veikimo (Meškos) būrio partizanas. Registravosi. *LYA,A.3.B. 954,I.1*

Vaina Stasys, Jokūbo, sl. Švedrys, g. 1926 Lėlių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės 1-o bataliono (Dramblio) partizanas. Registravosi. *LYA,A.3.B.954,I.1, APP3,1.687*

Vainalavičius Vincas, Martyno, sl. Aušra, g. 1912 06 06 Vilionių k., Kaišiadorių vlsč. LK tarnavo ryšių batalione. Nuo 1945 05 10 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os kuopos (Uosio) 1-o (Lazdyno) būrio partizanas, 09 - kuopos vadas. 1946 05 paskirtas 2-o bataliono vadu. 1946 07 iš DKA štabo gavęs padirbtus dokumentus slapstėsi kartu su K. Klimu-Klevu, o nuo 1947 05 Jono Galinio vardu gyveno Kaune. Suimtas 1948 04 30. *LYA,A.58,B.36409,I. 16,266*

Vainilavičius Petras, sl. Aušra, g. 1910 Aitekonių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 - A rinktinės 2-o bataliono partizanas. Žuvo 1945 12 13 Skėrių k. *SA/DK trys aušros?* Žuvo 1945 11 17 Livintų ar Skėrių k. *SA/DK maišomas su gyvu?*

Vainius Petras, sl. Sakalas, g. 1926 Kaune. Kauno 8-os gimnazijos moksleivis. 1944 02 VR savanoris, mokėsi Marijampolės Karo mokykloje. Po VR likvidavimo slapstėsi. Nuo 06 - Žvirblio būrio partizanas, rezervinės moksleivių grupės organizatorius. 1944 11 07 SMERŠ suimtas Kaune, tardytas, 1945 01 31 išvežtas į filtracinį lagerį. Iš jo paimtas į kariuomenę, tarnavo statybos batalione Maskvoje, Estijoje, iš kur 1947 pabėgo. A rinktinės 6-o bataliono partizanas, bataliono vado pavaduotojas. Žuvo 1948 09 16 Naujasodžio k., Pažaislio vlsč., Grikšelių sodyboje, nužudytas smogikų kartu su kitais 8 Vaidoto būrio partizanais ir rėmėjais. Palaikai užkasti Gastilionių k. palaukėje. Kapas kenotafas Panemunės kapinėse. *LKA24*

Vainius Vytautas, Petro-Sakalo brolis, g. 1928 Kaune. Nuo 1947 - A rinktinės 6-o bataliono Palemono būrio partizanų ryšininkas. Mirė 1974 Kaune, palaidotas Panemunės kapinėse. *LKA24*

Vaišutis Petras, Domino, sl. Dundulis, g. Rasališkių k., Želvos vlsč. Nuo 1945 - DKR, B rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Žuvo 1950 12 25. 1989 perlaidotas į Ukmergės Dukstynos kapines. *APP4,1.521, LKA27, LYA mini: 1944 09 Vaišutis iš Želvos yra būrio vadas 4-ame rajone, KK,199*

Vaitkevičius Aleksas, sl. Vėtra, g. 1927 Kruonio mstl. Tarnavo bernu Gastilionių k. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės Žvirblio būrio partizanas, bataliono vado pavaduotojas. Žuvo 1947 07 Neveronių k. *SA/DK, AOT, LYA,B. 12953/3,1.10 1946*

Vaitkūnas Antanas, sl. Čiulbutis, Nuo 1945 - partizanas Kurklių šile. Suimtas 1946 09 23 slėptuvėje, Kurklių šile kartu su A. Leita-Omu. *KS,I. 150*

Valaika Mykolas, g. Juodiškio k. B rinktinės partizanas. Žuvo 1944 Ščiūrio k. *L.Šmigelskas*

Valaikaitė (Valeikaitė) Karolina (Karusė), Igno, sl. Žibutė, g. Inkilų k., Žemaitkiemio vlsč. Nuo 1946 rudens - B rinktinės ryšininkė tarp Spartako, Katino ir Bizūno. Suimta 1947 07. Kalėjo Uchtos lageryje. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1986. *APP3J.1011, LYA/TRMA*

Valančius Dominykas, gyv. Vareikių k. B rinktinės Dobilo būrio rėmėjas, nuo 1948 rudens slėptuvės Vareikių girioje globėjas. Suimtas 1950 05 12 kartu su žmona Ona. Karo tribunolo 1951 01 20-21 nuteistas 25 ar 10 m. lagerių ir 5 m. be teisių. *VA/ŪŽG, LKA22*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Valančienė Ona, gyv. Vareikių k. **B** rinktinės Dobilo būrio rėmėja. Suimta 1950 05 12 kartu suvyru Dominyku. Karo tribunolo 1951 01 20-21 nuteista 10 m. lagerių ir 5 m. beteisių. *VA/ŪŽG, LKA22*

Valatka Petras, Jurgio, g. 1909. Kunigas, Vilūnų, nuo 1941 - Paparčių bažnyčios klebonas. Nuo 1944 rudens - DKR rėmėjas. Suimtas 1946 02. Nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Krasnojarsko lageriuose. 1951 paleistas. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1994 12 23. *LYA,A.3,B.179,1.219, KK204, VA/ŪŽG*

Valeika Petras, g. Skabeikių k., Taujėnų vlsč. 5-o bataliono (Stiklo) rėmėjas. Suimtas 1949 10 10, susekus ir nužudžius jo sodyboje pasislėpusi B. Jakubonį-Stiklą. *LKA27*

Valiukas Jonas, Juozo, g. 1918 Janušonių k., Žaslių vlsč. A rinktinės Putino kuopos partizanas. Žuvo 1946 03 31 Bekštonių k. kartu su B. Sasnausku-Klevu. *SA/DK*

Valiukevičius Ipolitas, g. Mančiušėnų k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 rudens - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *LKA22*

Valiulionis, sl. Diemedis, g. Maristavo k., Aukštadvario vlsč. Maristavo pradžios mokyklos mokytojas. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas, 06 15 - KLT tarybos narys. *LYA,A.3,B.179,1.30*

Valius Juozas, g. Aleksandruvkos k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės Žvirblio būrio ryšininkas.

Valiūnas Edvardas, Vlado, sl. Ažuolaitis, Kazio-Duko brolis, g. 1910 Petrauskų k., Molėtų vlsč., gyv. Juodakelių k., Želvos vlsč. LK puskarininkis. Šaulių sąjungos narys. 1939 1940 tarnavo pasienio policijoje Pabradės ruože. Vėliau dirbo Giedraičių girininkijos Lovėnų eiguvos eiguliu. Nuo 1944 pabaigos - Balninkiečių rinktinės (Šibailos dalinio) būrio, 1945 01 - 4-o būrio (grupės) vadas. Žuvo 1945 02 13 Gruodžių k. nelaimingo atsitikimo metu. Palaidotas Gruodžių k. kapinėse. į Sibirą ištremta žmona Joana su sūnumi Romuliu Zigmantu (g. 1939), tėvai Vladas (mirė 1956 tremtyje) ir Monika. *LYA,A.3,B.6/2,1.73, KK307, KS,123-124*

Valiūnas Kazys, Vlado, sl. Dūkas, Edvardo-Ažuolaičio brolis, g. 1921 Petrauskų k., Molėtų vlsč., gyv. Juodakelių k., Želvos vlsč. 1940 mokėsi policijos mokykloje. 1941 Birželio sukilimo dalyvis. 1944 02-05 - VR karys. Nuo 1944 pabaigos - Balninkiečių rinktinės (Šibailos dalinio) partizanas, DKR būrio vadas. Paimtas gyvas 1945 04 25 Sesarkos k., patekęs į pasalą. Nuteistas 15m. lagerių. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. *LYA,A.3,B.6/2,1.73, KK307, KS, 123-124*

Valiūnas Kazys, sl. Vilkas, g. 1925. **B** rinktinės Plieno, Voldemaro būrio partizanas. Žuvo 1946. *L.Šmigelskas*

Valiūnas Pranas, Antano, sl. Žilvytis, g. 1925 Dovainonių k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės Meškos būrio partizanas.

Valkauskas Antanas, Petro brolis, g. Upninkuose, Veprių vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo. *LKA22, VA/ŪŽG*

Valkauskas Petras, Antano brolis, g. Upninkuose, Veprių vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Sužeistas suimtas. Nuteistas. Kalėjo. Grįžo į Lietuvą. Miręs. *LKA22, VA/ŪŽG*

Valukevičius Ipolitas, g. Mančiušėnų k., Gelvonų vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *VA/ŪŽG*

Valusis Alfonsas, Rapolo, sl. Jokeris, g. 1921 Nuotekų k., Pabaisko vlsč. B rinktinės partizanas. Žuvo 1947. Užkastas Pivonijos šile. Perlaidotas į Lyduokių kapines. *LKA27, APP4,p.474*

Valusis Bronius, Karolio, g. 1929 Nuotekų k., Pabaisko vlsč. **B** rinktinės rezervo slapukas, partizanas. Žuvo 1950 Nuotekų k. Užkastas Pivonijos šile. *LKA27, LYA,A.3,B.1933,I.21*

Valusis Jonas, Andriaus, g. 1918 Nuotekų k., Pabaisko vlsč. Nuo 1944 - **B** rinktinės partizanas. Žuvo 1945 Butkiškių k. Perlaidotas į Lyduokių kapines. *LKA27*

Varanauskas Jonas, Jono, sl. Burokas, g. 1911 03 17 Beištrakio k., Kaišiadorių vlsč. LK tarnavo ryšių batalione. Nuo 1945 01 05 - DKR, A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 2-o (Siaubo) būrio partizanas. *LYA*

Varanauskas Vincas, Jono, sl. Siaubas, g. 1918 07 18 Beištrakio k., Kaišiadorių vlsč. baigęs 4 gimnazijos klases. LK tarnavo pėstininku, grandinis. Nuo 1944 09 07 - DKR partizanas, 1945 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 2-o būrio vadas. Suimtas. *LYA,A. 58,B. 36409,I.220*

Varanauskas Teofilis. Nuo **1945 - DKR, B** rinktinės Viržio būrio, 3-o bataliono **1**-os kuopos partizanas. *APP4,I.521*

Varašyla Antanas, g. 1927 Gegužinės mstl., Žaslių vlsč. Nuo 1945 05 - **DKR** 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. *LYA,A.3,B.179*

Varašyla Kazys, Vinco, g. 1925 Gegužinės mstl., Žaslių vlsč. Nuo 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Suimtas 1946. Kalėjo Vorkutoje. 1955 paleistas. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1985, palaidotas Bučionių k. kapinėse. *LYA,A.3,B.179*

Vareikis Antanas, Antano, sl. Akmuo, g. 1925 05 24 Salenikų k., Jonavos vlsč. Slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 m. pavasario - DKR Papūgos būrio partizanas. 1945 09 25 registravosi Jonavos NKVD, atidavė surūdijusį šautuvą. Dirbo savo ūkyje. 1952 12 27 suimtas, kalintas Kauno srities MGB vidaus kalėjime. Karo tribunolo už partizaninę veiklą ir antisovietines kalbas nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. be teismo. Kalėjo Dubravno lageryje Nr. 1, Mordovijoje. *LYA,F.K-I,A.58.B.P-19232-LI*

Vareikis Kazys, g. Salenikų k., Jonavos vlsč. Nuo 1944 - DKR Slyvos būrio partizanas. Žuvo 1945 03 02 Gudonių k., Veprių vlsč. mūšyje su Veprių igula kartu su 19 partizanų. Palaikiai užkasti Vepriuose, bulvių duobėse. 1989 perlaidoti į Veprių kapines. *LYA Seliakų*

Varnas Antanas, **B** rinktinės 4-o rezervinio bataliono slapukas. Suimtas 1947 08 16 Ukmergės MGB. *LYA*

Varnas Vaclovas, sl. Jokeris, g. **1920** Varneikių k., Deltuvos vlsč. **B** rinktinės Stiklo būrio partizanas. Žuvo **1948** prie Vingrio k. *LKA27*

Varnauskas Edvardas, sl. Mindaugas. **B** rinktinės Vanago būrio partizanas. Žuvo 1945 08 \I.*LYA*

Varžgalys Napalys, sl. Karklas, g. Avižienių k., Balninkų vlsč. **B** rinktinės Beržo būrio partizanas. Žuvo 1946 11 miške prie Morkiškio k. Vainalavičiaus miške įrengtoje slėptuvėje kartu su V. Gumbaragiu-Kardu. Nušovė stribas Albinas Steikūnas. *APP4I.517, KS,I. 185-186*

Vasiliauskaitė Kazimiera, sl. Ramunė I, g. 1927 Aleksandravos k., Rumšiškių vlsč. DKR, A rinktinės Morkos, Žvirblio būrio ryšininkė. *AOT*

Vasiliauskaitė Ona, sl. Ramunė **II**, g. 1928 Aleksandravos k., Rumšiškių vlsč. DKR, A rinktinės 6-o bataliono ryšininkė. *AOT*

Vasiliauskas Mykolas, g. Narkuškių k., Videniškių vlsč. **B** rinktinės Žaibo būrio partizanas. Suimtas slėptuvėje Ažumakio miške. *L.Šmigelskas*

Vasiliauskas-Vasylius Julius, sl. Balandis, g. 1926 Vaivadiškių k., Žeimių vlsč. Baigė 6 klases (skyrius). 1943 tarnavo pagalbinėje policijoje Žeimiuose. 1944 03-05 - VR karys. Nuo

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

1944 rudens dirbo Vilniaus geležinkelio dirbtuvėse, Nemenčinės pagalbiniame ūkyje. Nuo 1947 07 - P. Lukšio rinktinės, A rinktinės Žilvičio kuopos Kardo skyriaus partizanas. Žuvo 1948 11 12 Bazilionių k., Sodnikavičių sodyboje, sužeistas nusišovė. Palaikai išniekinti Jonavos NKVD kieme, užkasti prie Neries. *LKA22*

Vaškevičius Antanas, Baltramiejaus (Baltraus), sl. Svyrūnėlis, Sviruonėlis, g. 1916 Bučionių k., Žaslių vlsč. Baigė 6 klases. LK puskarininkis. Nuo 1944 rudens Padaigių k., Jonavos vlsč. slapstėsi nuo mobilizacijos. Nuo 1945 04 - DKR 2-o bataliono 2-o būrio, 05-1-os kuopos vadas. Nuo 1945 rudens nelegaliai gyveno Kaune, MGB ag. „Beržo“ susektas ir išduotas. Suimtas 1946 02 06 turguje. Karo tribunolo 1946 05 nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. teisių apribojimo. Paleistas grįžo į Lietuvą. Mirė 1988, palaidotas Bučionių kapinėse. *LYA,A.3,B. 179,I.50,328, KK304, SA/DK, APP3,I.688*

Vaškevičius Antanas, Karolio, Jono brolis, g. 1923 Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos rezervistas. Buvo susižalojęs ranką 1948 05 22 ištremtas į Jarcevo r., Krivliako gyv. kartu su tėvu Karoliu (g. 1884, mirė tremtyje) ir brolio Boleslovo šeima. 1958 paleistas. Mirė ir palaidotas Sibire. *LYA,A.3,B.179,I.220*

Vaškevičius Antanas, Martyno, g. 1924 Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 01 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. 1945 vasarą registravosi *.LYA,A.3,B.179,I.233, APP3,I. 715*

Vaškevičius Jonas, Antano, sl. Tigras, g. 1925 Bučionių k., Žaslių vlsč. 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Suimtas 1946. Kalėjo Vorkutos lageryje. 1955 paleistas. *LYA,A.3,B. 179*

Vaškevičius Jonas, Karolio, Antano brolis, g. 1919 Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Suimtas 1946. Mirė 1989, palaidotas Bučionių k. kapinėse. *LYA,A. 3, B. 179, I. 220 Paulausko tvirtinimu 1948 ištremtas, bet sąrašuose Boleslovas, kuris mirė lageryje.*

Vaškevičius Kazimieras (Kazys), Martyno, g. 1920 Bučionių k., Žaslių vlsč. 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. *LYA,A.3,B.179*

Vaškevičius Kazimieras (Kazys), Stasio, sl. Klevas, g. 1925 Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Suimtas 1946. Kalėjo Balchašo lageryje. 1955 paleistas. į Lietuvą negrįžo. Mirė 1994. 1948 05 22 į Jarcevo r., Krivliako gyv. ištremti tėvai Stasys (g. 1894) ir Stefanija (g. 1903), seserys Janina (g. 1932) ir Monika (g. 1933). *LYA,A.3,B. 179*

Vaškevičius Martynas, Motiejaus, sl. Šermukšnis, g. 1915 Bučionių k., Žaslių vlsč. 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas, vado (Sūkurio) pavaduotojas. Suimtas 1947. Kalėjo Vorkutos lageryje. 1962 paleistas. Gyveno Intoje, Komijoje. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1977, palaidotas Nemenčinės kapinėse. *LYA,A.3,B. 179*

Vaškevičius Pranas, Motiejaus, sl. Svogūnas, g. Budelių k., Žaslių vlsč. DKR Budelių kuopos, A rinktinės 1-o bataliono rezervinio Jovaro būrio partizanas slapukas. *LYA.F.K-1,A.58,B.P16709-LI,I.98*

Vaškevičius Stasys, Martyno, g. 1900 Bučionių k., Žaslių vlsč. Iki 1940 - Gegužinės seniūnas. Nuo 1945 03 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos rėmėjas ir ryšininkas. Suimtas 1945. Kalėjo Vorkutos lageryje. 1951 paleistas. Grįžo į Lietuvą. Mirė 1961, palaidotas Bučionių k. kapinėse. *LYA,A.3,B. 179*

Važnevičius, sl. Žigutis, g. Panošiškių k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1945 - DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. *LYA*

Vegėla, sl. Akmenėlis, g. 1925 Upninkų mstl, Veprių vlsč. DKR Kardžio būrio partizanas, 1945 03 - 7-o rajono būrio vadas. Registravosi su kitais būrio nariais. Partizanų keltininkas per Šventosios upę. Buvo numatytas suimti 194601 15. *LYA,A.3,B.101,1.37, B.34650/3,1.11*

Vencaitė Ona, A,B rinktinės ryšininkė tarp Tauro ir Slyvos būrių. Suimta 1947 07 16 Ukmergės MGB. *LYA/TRMA*

Venskus Adomas, Jurgio, Marytės-Pušaitės brolis, g. 1931 Bublių/Pavuolio k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono vado Narsuolio ryšininkas. Žuvo 1948 08 12 Pavuolio k. miške, nužudytas smogikų kartu su tėvu ir partizanais A. Praškevičiumi-Narsuoliu, K. Praškevičiumi-Lokiu ir J. Čepulioniu-Sakalu. Palaikai užkasti nužudymo vietoje. *LYA,A.3,B.304,1.1*

Venskus Jurgis, Jurgio, Marytės-Pušaitės ir Adomo tėvas, g. 1895 Bublių/Pavuolio k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono vado Narsuolio rėmėjas, štabo būstinės laikytojas. Žuvo 1948 08 12 Pavuolio k. miške, nužudytas smogikų kartu su sūnumi Adomu ir partizanais A.Praškevičiumi-Narsuoliu, K. Praškevičiumi-Lokiu ir J. Čepulioniu-Sakalu. Palaikai užkasti nužudymo vietoje. *LYA,A.3,B.304,1.1*

Venskutė Marytė, Jurgio, sl. Pušaitė, g. Bublių/Pavuolio k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės 3-o bataliono vado Narsuolio ryšininkė. 1948 08 12 Pavuolio k. miške smogikams nužudžius tėvą ir brolių bei tris partizanus, tolimesnis likimas nežinomas. *LYA,A.3,B.304,1.1*

Verbickaitė Levutė, sl. Vyšnia, A rinktinės Jovaro kuopos ryšininkė. Suimta. Nuteista 10 m. lagerių. *APP3J. 797*

Verbickas, sl. Aras, g. Slabados k., Žaslių vlsč. A rinktinės vietinio rezervinio būrio vadas. *LYA,A.58,B.36409,1.220*

Verbus Jonas, Kazio, g. 1920 Naravų k., Žaslių vlsč. A rinktinės Klajūno būrio ryšininkas ir rezervo slapukas. *APP3J. 702*

Verbus Jurgis, Stepo, sl. Erškėtis, g. 1910 Pakalniškių k., Žaslių vlsč. A rinktinės Klajūno būrio partizanas, rezervinės grupės (5 kaimų) vadas. Suimtas 1946. Kalėjo Intoje. 1955 paleistas. *SA/DK, LYA,A.8,B.10/37,1.24, A.8,B.1/27,1.123*

Verikas Edvardas, sl. Lazdynas, g. Miškiškių k. 1941 Birželio sukilimo dalyvis. Nuo 1944 - B rinktinės Švyturio būrio partizanas. Žuvo 1947 Siešarkos k. *L.Šmigelskas*

Verkauskas Muka Vladas, sl. Papartis, g. 1922 Aleksandriškio k., Žaslių vlsč., gyv. Diršonių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 - DKR Papūgos būrio partizanas. Žuvo 1945 pavasarį Šilonių-Jačiūnų miške, Vilkaraistyje kartu su J. Čiurinsku-Lašu. Slapta palaidotas Šilonių k. kapinėse. *APP3J. 786*

Vėgelienė Apolonija, sl. Braškė, g. Slabados k., Veprių vlsč. B rinktinės 4-o rezervinio bataliono ryšininkė. Suimta 1947 08, kalinta Ukmergėje tris mėnesius. Nesudarius bylos paleista. *TRMA*

Vėželis Bernardas, Jono, sl. Dramblys, g. 1918 Skynimų k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1945. Geležinkelio Karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. beteisių. Kalėjo Vorkutoje. 1954 paleistas. *LYA,A.3,B.179,1.603*

Vėželis Bronius, Jono, g. 1927 Skynimų k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1945. Geležinkelio Karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. be teisių. Kalėjo Magadane. 1954 paleistas. *LYA,A.3,B.179,1.603 g. 1907?*

Vėželis Kajetonas, Jono, g. 1917 Migučionių k., Žaslių vlsč. Dirbo geležinkelio remonto darbininku. Nuo 1944 10-DKRŽvalgas. Suimtas 1945 11.Nuteistas. Kalėjo Magadane. 1955 paleistas. *LYA, A. 3, B. 179,1.603,610*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Vėželis Pranas, Mykolo, sl. Šermukšnis, Šermukšnėlis, g. 1926 Stabintiškių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 06 - DKR, A rinktinės 1-o bataliono (Dramblio) partizanas. Suimtas 1946. Kalėjo Intoje. 1954 paleistas. *LYA. A. 8, B. 10/38, I. 16*

Vidikauskas Jonas, g. Trakinių k., Kurklių vlsč. B rinktinės Beržo būrio partizanas, registravosi. Rėmė partizanus, jo namuose įrengta slėptuvė. Suimtas 1947 01 02, suradus slėptuvę, kurioje žuvo trys partizanai. *LYA*

Vidickas (Vidickas) Boleslovas, Stepo, Stanislovo ir Stepono brolis, g. 1908 Arnotiškių k., gyv. Gegučių vnk., Jonavos vlsč. Nuo 1945 02 - DKR 2-o bataliono Svyrunėlio kuopos partizanas. 1945 08/09 registravosi kaip vengęs mobilizacijos. Tardomas neigė priklausęs būriui, todėl neteistas. *LYA, A.3.B. 179, I.583, 611, APP3, I.716*

Vidickas (Vidickas, Vedickas) Stanislovas (Stasys), Stepo, Boleslovo ir Stepono brolis, g. 1902 Gurnos k., Trakų aps., gyv. Gegučių vnk., Jonavos vlsč. Nuo 1945 02 - DKR 2-o bataliono Svyrunėlio kuopos partizanas. 1945 08/09 registravosi kaip vengęs mobilizacijos. Suimtas 1946 02. *LYA, F.K-1, A.58, B.41893/3, A.3.B. 179, I.583, 611, APP3, I.716*

Vidickas (Vidickas, Vedickas) Steponas, Stepo, Boleslovo ir Stanislovo brolis, g. 1910 Bogužių k., Jonavos vlsč., gyv. Gegučių vnk., Jonavos vlsč. Nuo 1945 02 - DKR 2-o bataliono Svyrunėlio kuopos partizanas. 1945 08/09 registravosi kaip vengęs mobilizacijos. Suimtas 1946 02. *LYA, F.K-1, A.58, B.41893/3, A.3.B. 179, I.583, 611, APP3, I. 716*

Vijūnas Vladas, g. Rezgių k. B rinktinės rėmėjas. Jo sodyboje 1947-1948 buvo įrengta slėptuvė. *APP4, I.518*

Vilkas Vincas, g. 1895 Eglinių ar Malinavos k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 03 - DKR Trenksmo būrio rėmėjas. Suimtas 1945 12 03. *LYA, B.34650/3, I.25, LKA22*

Vilkauskas Zigmas, Juozo, g. 1904 05 26 Vieškūnų k., Pažaislio vlsč. LK ulonų puskarininkis. 1926-1940 šaulių būrio vadas Vieškūnuose ir Amaliuose. 1945-1947 - dirbo apylinkės pirmininko pavaduotoju. Nuo 1945 pavasario - DKR Žvirblio būrio, 6-o bataliono rėmėjas. Mirė Kaune. *AOT, LYA, B.12953/3, I.28*

Vilkelis (Vilkevičius) Leonas, sl. Kipšas. Nuo 1944 - DKR partizanas. Registravosi 1945. *LYA, VA/ŪŽG*

Vilkelis Stasys, sl. Jurgis, g. 1926 Lapelių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Erelio būrio partizanas. *VA/ŪŽG*

Vilkelis Vaclovas (Vacys), Kazio, sl. Molis, Liūtas, Vlado-Krūmo brolis, g. 1920 Pigonų k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 vasaros - DKR 1-o būrio partizanas. Suimtas 1946. *LYA, VA/ŪŽG, APP3, I.704*

Vilkelis (Vilkevičius) Vladas, Kazio, sl. Krūmas, Vaclovo-Liūto brolis, g. 1918 04 17 Pigonų k., Musninkų vlsč. Nuo 1945 pradžios - DKR 1-o bataliono būrio vadas. Žuvo 1946 03 20/21 Šešonių k., Žaslių vlsč., kartu su S. Arbočiumi-Vėju ir J. Zdanevičiumi-Žvanginiu kautynėse su Žaslių MVD. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. Slapta perkelti į Rusių k. kapines. *LYA.A.3.B. 1/27, I.153, SA/DK, APP3, I.704, 815, 1027*

Vilpišauskas Juozas, sl. Milas, g. 1913 12 21 Vilionių k., Kaišiadorių vlsč. Baigė 4 gimnazijos klases. LK tarnavo radistu, jaun. puskarininkis. Nuo 1945 05 10 - A rinktinės 2-o bataliono 1-os (Uosio) kuopos 1-o (Lazdyno) būrio partizanas. *LYA*

Vilūnaitė Genė, Kazio, Alfonso-Klajūno, Antano ir Marijos Pečiulienės-Tulpės sesuo, g. Čiuriškių k., Šešuolių vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Vanago būrio ryšininkė. *LYA, A.3, B. 179, I.291*

Vilūnas Alfonsas, Kazio, sl. Klajūnas, Antano, Genės ir Marijos Pečiulienės-Tulpės brolis, g. Čiuriškių k., Šešuolių vlsč. 1944 - VR karys. Nuo 1944 11 - B rinktinės Vanago būrio partizanas. Žuvo 1945 08 17/18 Rubikonių k. *LYA 07?*

Vilūnas Antanas, Kazio, Alfonso-Klajūno, Genės ir Marijos Pečiulienės-Tulpės brolis, g. Čiuriškių k., Šešuolių vlsč. 1944 - VR karys. Nuo 1944 11 - B rinktinės Vanago būrio partizanas. Žuvo 1945 08 17/18 Rubikonių k. *LYA 07?*

Vinckus Vladas, Jurgio, sl. Kardys, Kardis, Stasio brolis, g. 1910 Laibiškių k., Deltuvos vlsč. Nuo 1945 01 - DKR partizanas, vietinio būrio, A, B rinktinės Slyvos kuopos būrio vadas. Žuvo 1949 02 09 Vareikių girioje, Gelvonų vlsč. kartu su Slyva, Titnagu ir Gintaru besiverždami iš apsuptos slėptuvės. Manoma, kad palaikai atvežti į Jonavą ir užkasti Neries pakrantėje. *LKA22, VA/ŪŽG, 1.87*

Vinckus Stasys, sl. Kardys, Kardis, Vlado brolis, g. Laibiškių k., Deltuvos vlsč. DKR partizanas, B rinktinės 4-o rezervinio bataliono 2-os kuopos vadas slapukas. Nuo 1946 vasaros veikė nelegaliai. 1947 07-4-o bataliono vadas. Žuvo 1948 06. *kuris iš tikriaus Kardys?*

Vingrys Antanas, g. 1917 Nuotekų k., Pabaisko vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės partizanas. Žuvo 1945 Nuotekų k. Palaidotas Lyduokių kapinėse. *LKA27*

Vingrys Edvardas, sl. Kuoka, Nuo 1944 - B rinktinės partizanas. Žuvo 1949 07 31. *LKA27*

Vinickas Stasys, sl. Raistas, g. 1917 Pazaliesės k., Kaišiadorių vlsč. Siuvėjas. Tarnavęs LK. Nuo 1944 - DKR Kariūno būrio, 2-o bataliono Meškos būrio partizanas, vado pavaduotojas, 4-os kuopos 2-o būrio vadas. Žuvo 1945 09 15 Beištrakių miške kartu su S. Blaževičiumi-Štriliuku. Palaikai išniekinti Kaišiadoryse. Užkasti durpyne prie kapinių, užkasimo vieta nerasta. *SA/DK, APP3, 1.691 gyv. Pyplių k., Žaslių vlsč.?*

Virbalas Antanas, sl. Smauglys, DKR rezervo būrio slapukas 1945 06. *LYA, A.8, B. 10/38, 1.16*

Virbickas (Verbickas) Aleksas, Prano, sl. Berželis, g. 1920 Miežonių k., Kaišiadorių vlsč. DKR Morkos būrio partizanas. Žuvo 1945 04 12 Pašulių k., Kardono eiguvoje kartu su kitais 11 partizanų iš Morkos būrio. Palaidotas Pašulių k. kapinėse. *SA/DK, AOT, APP4.1.594-595*

Virbickas Jonas, g. Prazariškių k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945, nužudytas tardytojų Žaslių NKVD. *SA/DK*

Virganavičius Stasys, g. Trakų aps. Nuo 1944 06 - DKR 4-o bataliono Koto būrio partizanas. Žuvo 1945 03.

Viršilaitė Aleksandra, Tomo, sl. Violanta, g. 1919. Mokytoja Motiejūnų pradinėje mokykloje, Širvintų vlsč. Nuo 1945 - DKR Dobilo būrio ryšininkė. Suimta 1945 07 28, tardoma Širvintose. 09 paleista. *LYA, VA/ŪŽG*

Visockas Albinas, Igno, sl. Jovaras, g. 1927 Kairiškėlių k., Žiežmarių vlsč. 1944 mobilizuotas į okupacinę kariuomenę, vežamas į frontą pabėgo. Nuo 1945 03 03 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. Žuvo 1948 04 17/18 Eigeniškių k., A. Klinkevičiaus sodyboje kartu su J. Klinkevičiumi ir A. Lekavičiumi-Siaubu. *SA/DK, LYA, B.43204/2, 1.145*

Visockas Stasys, g. 1917 Gudenos k., Kaišiadorių vlsč. DKR partizanas. Žuvo 1945 10 Juodiškių k. *SA/DK*

Vyšniauskas, sl. Pikčiurna, g. Perkalių k., Balninkų vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1946 Trakiniu k. *L.Šmigelskas*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Vitas Izidorius, Vinco, sl. Sakalas, g. 1918 07 Žydiškių k., Aukštadvario vlsč. LK tarnavo autorinktinėje. Nuo 1945 04 25 - A rinktinės 3-o bataliono 3-os kuopos, 1-os Serbento kuopos partizanas, bataliono štabo raštininkas. 1946 vasarą suteiktas viršilos laipsnis. Suimtas 1946 12 pabaigoje Žydiškių k. pas Povilą Venslauską slėptuvėje kartu su A. Liatuku ir P. Šabūnu-Tarzanu. Kalėjo Intoje. 1955 paleistas. *SA/DK, LYA,A.58,B.36409,1.177, B.43204/2,1.145*

Vitkus Kazys, sl. Akordas, DKR partizanas. *AOT*

Vitkūnas Juozas. A rinktinės Putino būrio partizanas. Žuvo 1946 03 21 Beištrakių miške kartu su B. Sasnausku-Klevu. *LYA,A.3,B. 1/27,1.154, SA/DK*

Vlasovienė Janina, sl. Mūza, g. 1926 Kaune. A rinktinės partizanė. Žuvo 1946 12 25 Neiciūnų miške. *SA/DK*

Voiclevičius Petras. DKR partizanas. Žuvo 1944 11 14 Budiškių k., Žiežmarių vlsč. *LYA,A.3,B.4/13, t.2,1.72*

Volčackas Leonas, sl. Ažuolas, g. Varakulių k., Švenčionių aps. 1944 02-05 - VR karys. Slapstėsi Musninkų vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Žaliojo Velnio būrio partizanas, būrio vadas. Žuvo 1946 prie Musninkų. *SA/DK, VA/ŪŽG*

Voveris Juozapas (Juozas), g. 1912 11 01 Onušio vlsč. Kunigas. Musninkų, nuo 1945 11 - Daugų klebonas. DKR ryšininkas ir rėmėjas. *LYA,A.8,B. 10/38,1.257, VA/ŪŽG*

Voveris Stasys, sl. Riekus, g. 1919 Martinonių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 12 - B rinktinės Žalgirio būrio partizanas. Suimtas 1945. Kalintas Komijoje, 1947 nuteistas 5 m. lagerių. 1952 paleistas į tremtį Jeniseiske. 1956 paleistas. 1973 grįžo į Lietuvą. *LYA,A.3,B. 179, APP4,1.536-538*

Zabarauskas Bronius, Stasio, sl. Lapas, g. 1923 Vyžuonų mstl., Utenos aps. DKR partizanas. Žuvo 1945 06 29 Veprių vlsč. Palaikai išniekinti Vepriuose, užkasti prie Šventosios. *LKA27*

Zabarauskas (Zumkus) Pranas, g. Gavėnių k., Šešuolėlių vlsč. Nuo 1944 - DKR Vanago bataliono partizanas. Žuvo 1950 03 03 Pakertušių miške. *VA/ŪŽG, 102-103*

Zabiela Antanas, g. Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas. Žuvo 1945 06 27 Trakinių k. mūšyje. Palaikai išniekinti Kurklių turgaus aikštėje, užkasti griovyje prie Moliakalnio. 1990 perlaidoti į Kurklių kapines. *LKA32*

Zablackas Bronius, sl. Vėjas, Vėjalis, g. 1927 Bertešiūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 12 - A rinktinės Jurgino būrio ryšininkas, 1946 vasaros - partizanas. Suimtas 1946. Kalėjo Krasnojarske. 1956 paleistas. *APP3,1. 755, LYA,A.8,B. 10/38,1.27*

Zablackas Stasys, Kazio, sl. Arklys, g. 1917 Bertešiūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKA štabo apsaugos būrio partizanas ir rezervinio būrio vadas, 1946 — A rinktinės 1-o bataliono kuopos vadas. Suimtas 1947. Kalėjo Vorkutoje. 1956 paleistas. *APP3,1.755, LYA,A.8,B. 10/38,1.390, KK475*

Zablackas Vincas, Antano, sl. Kėkštas, Jovaras g. 1907 Joniliškių k., Kruonio vlsč. Nuo 1944 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono Narsuolio būrio, 1949 - Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Skroblo būrio partizanas. Žuvo 1954 08 10 Avinėlių k. miške (Žiežmarių r.), nušautas MGB agento V. Šliužo. *SA/DK, LYA,A.3,B.480,1.19, B.1050,1.81, G1R03/1*

Zagreckas Povilas, sl. Ažuolas, g. 1925 07 15 Žūkelių k., Pabaisko vlsč. 1944 02-05 - VR karys. 1944 1225 paimitas į rusų kariuomenę, pasibaigus karui 1945 demobilizuotas. Gyveno ir dirbo tėvų ūkyje. B rinktinės partizanų rėmėjas ir ryšininkas. Nuo 1949 rudens — Erelio būrio partizanas. Suimtas 1952 05 31 smogikų (ag. Mokytojo grupės) Gurščių miške prie Šešuolių kartu su J. Navalinsku-Beržu. Karo tribunolo 1952 10 nuteistas 25 lagerių. Kalėjo Vorkutos

lageriuose Komijoje, Dubrovlage Mordovijoje. 1954 nuopsrendis sumažintas iki 10 m. 1962 05 paleistas. Gyveno Intoje, Komijoje. 1977 grįžo į Lietuvą. *GIR97/1.1.27, APP4,1.459-463, KS,1.250*

Zajančkauskas Jonas, Juozo, g. 1921 Gabriliavos k., Žaslių vlsč. DKR partizanas. Suimtas 1945. Geležinkelio Karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. be teisių. Kalėjo Uchtoje. 1953 paleistas. *LYA,A.3,B.179,1.603*

Zakarauskas Mykolas (Mikas), Lauryno, sl. Lapinas, g. 1921 Kyvonių k., Širvintų vlsč. Policininkas. Nuo 1944 - vietinio Zibalų būrio, B rinktinės Erelio būrio partizanas, 1946 - būrio vadas. Žuvo 1948 11 06 Verškainės miške, Širvintų vlsč., kartu su V. Miseliu-Vyturiu, J. Strazdu-Belzebubu, J. Stachovsku-Napoleonu ir nežinomu partizanu. *LKA27, VA/ŪŽG*

Zakarevičius Julijonas, Juozo, g. Totoriškių k., Aukštadvario vlsč. DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Registravosi 1945. *LYA,A.3,B.179,1.30*

Zakarevičius Vaclovas, Juozo, g. Totoriškių k., Aukštadvario vlsč. Nuo 1944 rudens - vietinio M. Savicko būrio, DKR 4-o bataliono Koto kuopos partizanas. Registravosi 1945. *LYA,A.3,B.179,1.30*

Zakarevičius Vladas. DKR Trenksmo būrio partizanas. *VA/ŪŽG, LKA22*

Zalagėnas Steponas (Stepas), sl. Ripka, g. Kunigiškių k., Raguvos vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Plieno būrio partizanas, 1948 - 5-o bataliono partizanas, štabo reikalų tvarkytojas. Žuvo 1948 02 26 Kurklintiškio k., Januškevičiaus sodyboje, agentės „Berželytės" išduotoje slėptuvėje susisprogino kartu su Tušais. Palaikai išniekinti Ukmergėje. *LKA27, LYA:Karveliškių k.*

Zaleckis Juozas, Jono, sl. Tėvas, g. 1909 Linelių k., Vandžiogalos vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1948 02 23 Pužaičių k. *LYA*

Zalieska Antanas, sl. Kiškis, g. Antanavos k., Kurklių vlsč. Nuo 1945 - B rinktinės Beržo būrio partizanas. Žuvo 1946 11/12 Antanavos k., A. Vindzikausko sodyboje kartu su Tigru. *APP3,1.967-969, KS, 139*

Zalieska Jonas, sl. Saulius, Garnys, g. 1928 03 03 Dapkūniškių k., gyv. Trakinių (Didžiakiemio) k., Kurklių vlsč. 1944 baigė Alantos žemės ūkio mokyklą. Trakinių kaimo savignos dalyvis, nuo 08 29 - B rinktinės Aro būrio partizanas, 1945 02 - žvalgų skyriaus vadas, 09 - Beržo būrio žvalgybos skyriaus partizanas, ryšininkas su DKA (Žaliojo Velnio) ir B rinktinės (Plieno) štabais. Karpio, Žalgirio būrio partizanas. Sužeistas paimtas gyvas 1946 04 16 Angušų k. Nuteistas 10 m. lagerių ir 5 m. be teisių. Kalėjo Steplage, Kazachijoje. 1955 05 15 paleistas. *APP3,1.492/4,1.478-494, KS,l. 144-145*

Zapareckis Zigmąs, Vaclovo. DKR partizanas. Suimtas 1945. Geležinkelio Karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas sušaudyti. *LYA,A.3,B.179,1.603*

Zapkus Aleksandras (Zepkus Aleksas), sl. Piliakalnis, g. 1916 Petrograde, gyv. Akmenėje. LKjaun. leitenantas. 1944 07 - Tėvynės apsaugos rinktinės 1-o Lietuvos pėstininkų pulko kuopos vadas. Po 10 05/06 kautynių prie Sedos pateko į nelaisvę. Vežamas į filtracijos stovyklą Kaišiadorių apyl. pabėgo iš traukinio. Nuo 1944 12 - DKR partizanas, 1945 03 27-5-os LLA apylinkės štabo viršininkas (sujungus su III Organizacinio skyriaus viršininko pareigomis) ir Vanagu/DKR vado pavaduotojas, 12 01 - DKA štabo viršininkas. Žuvo 1946 03 24 Šilonių miške, prie Dubių vnk./ Petrušėnų k. kartu su A. Paulavičiūte-Indyra, J. Junaičiu-Vanagu ir A. Kavaliausku-Paparčiu. *SA/DK, LYA, KK296*

Zareckas Povilas, Prano, sl. Eglė, g. Užušilio k., Veprių vlsč. **DKR** Barzdos būrio partizanas. Suimtas 1945 05 05. *LYA,F.K-1,A.3,B.676,t.2*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Zaremba Bernardas, Stasio, sl. Naujokas, g. 1907. A rinktinės Pirato būrio rėmėjas, slapukas. Suimtas 1945 10. *L YA*

Zaremba Jonas, sl. Montė, g. Baskų k., Giedraičių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR, B rinktinės Vanago, Griausmo būrio partizanas. *LYA,A.3,B. 179,1.261*

Zaremba Stasys, sl. Beržas, g. Jonelių k., Pabaisko vlsč. Nuo 1944 09 - Vanago grupės, Žalgirio būrio partizanas, būrio vadas. Žuvo 1947 02 07 Beržalotos k., Honoratos Smigelskienės sodyboje įrengtoje slėptuvėje kartu su J. Pažūsiu-Dagiu, išduoti ag. „Valstiečio“. Palaikai išniekinti Šešuoliuose, užkasti apkasuose prie MVD poskyrio pastato. 1993 perlaidoti į Šešuolių kapines. *LKA32, KS,1.148*

Zavadskas Alfonsas, g. Pavirinčių k., Alantos vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1945 04 22 Žardinių mūšyje, eidamas sargybą Vilijočių k. *LKA33*

Zavistinavičius (Zavistanavičius) Albinas, Jono, sl. Pikuolis, g. 1928 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1947 02 03 Kovaičių k. kartu su kitais devyniais partizanais. Palaikai išniekinti Kruonyje, vėliau Žiežmariuose ir Kaišiadoryse, užkasti Kaišiadorėlių k. prie žydų kapų. 1990 perlaidoti į Kaišiadorių kapines. *SA/DK*

Zavistinavičius (Zavistanavičius) Alfonsas, Jono, g. 1927 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1946 Užgirėlio k. *SA/DK*

Zavistinavičius (Zavistanavičius) Jonas, Jono, g. 1916 Darsūniškio mstl., Kruonio vlsč. DKR vietinio būrio partizanas. Žuvo 1944 07 10 Darsūniškyje. *SA/DK*

Zdanevičius Andrius, Adomo, sl. Liūtas, Morka, Igno-Serbento ir Prano-Buroko brolis, g. 1919 Pašulių k., Rumšiškių vlsč. 1941 06 sukilėlis. Tarnavo Kauno sunkių darbų kalėjimo Pravieniškių stovykloje prižiūrėtoju. Nuo 1944 09 - DKR būrio, kuopos vadas. Žuvo 1945 04 12 Pašulių k. Kardono eiguvoje kartu su 11 partizanų, tarp jų dviem broliais. Palaidoti Pašulių k. kapinėse. *SA/DK, APP4,1.595*

Zdanevičius Bernardas, Adomo, g. 1909 Pašulių k., Rumšiškių vlsč. DKR partizanas. Suimtas, 1949 11 29 nuteistas 10 m. lagerių.

Zdanevičius Ignas, Adomo, sl. Serbentas, Andriaus-Morkos ir Prano-Buroko brolis, g. 1925 Pašulių k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Morkos būrio, kuopos partizanas. Žuvo 1945 04 12 Pašulių k. Kardono eiguvoje kartu su 11 partizanų, tarp jų dviem broliais. Palaidoti Pašulių k. kapinėse. *SA/DK, APP4J.595*

Zdanevičius (Zdanavičius) Jonas, Kazio, sl. Žvangis, Žvanginis, Žvangutis, g. 1919 Paparčių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - slapstėsi, 1945 - A rinktinės 1-o bataliono 1-os kuopos, 1945 08 - Vėtros būrio partizanas. Žuvo 1946 03 21 Šešonių k., Žaslių vlsč., kartu su S. Arbočiumi-Vėtra ir V. Vilkeliu-Krūmu kautynėse su Žaslių MVD. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. Slapta perlaidoti į Paparčių kapines. *LYA.A.3.B.1/27,1.153, A.8,B. 10/37,1.26, SA/DK, APP3,1.701*

Zdanevičius Pranas, Adomo, sl. Burokas, Andriaus-Morkos ir Igno-Serbento brolis, g. 1921 Pašulių k., Rumšiškių vlsč. Nuo 1944 09 - DKR Morkos būrio, kuopos partizanas. Žuvo 1945 04 12 Pašulių k. Kardono eiguvoje kartu su 11 partizanų, tarp jų dviem broliais. Palaidoti Pašulių k. kapinėse. *SA/DK, APP4J.595*

Zdanevičius Vincas, g. 1917. DKR partizanas. *Zdanavičius*

Zelionka Ignas, Igno, sl. Ramūnas, g. 1925 Šalnų k., Deltuvos vlsč. B rinktinės Stiklo būrio partizanas. Žuvo 1946 09 24 Pamūšio k. Dalinkevičių ūkyje. Palaikai užkasti Vidiškiuose. 1989 perlaidoti. *LKA27*

Zibalas. A, B rinktinės Erelio būrio partizanas. *LYA, A.3, B. 1933, I.26*

Zieniūtė Leokadija, g. 1921 12 03 Kertupio k., Rumšiškių vlsč. Dirbo Amalių geležinkelio stotelėje. Nuo 1945 05 - DKR Žvirblio būrio ryšininkė, rėmėja ir atsišaukimų platintoja. Suimta 1945 12 13, Karo tribunolo 1945 07 nuteista 10 m. ir 5 m. tremties. Kalėjo Mikunės lageryje, Komijoje, Kolymoje, Jeniseisko lageryje, Krasnojarsko sr.. 1958 grįžo į Lietuvą. *AOT, LYA, B. 12953/3, I.11 Kertupio*

Zieniūtė Marija, g. 1920 Kertupio k., Rumšiškių vlsč. A rinktinės Žvirblio būrio ryšininkė. Suėmimo ir tremties išvengė. *AOT*

Zigmantaitė Adelė, Domino, Jono sesuo, g. 1921 Ruklos k., Jonavos vlsč. DKR štabo ryšininkė. Suimta 1945 08. *LYA, A.3, B. 179, I.611*

Zigmantaitė Marytė, g. 1927 Dienovydžių k., Gelvonų vlsč. DKR Papūgos ir Slyvos būrių ryšininkė. Suimta. *LYA, B.34650, I.35*

Zigmantas (Zigmantavičius) Jonas, Juozo, g. 1911 Latvijoje, gyv. Vanagiškių k., Jonavos vlsč. Nuo 1945 01 - DKR štabo apsaugos, Papūgos būrio, 07 - vietinio Svyrūnėlio būrio partizanas. Registravosi. Suimtas 194602 \2.*LYA, A.3, B.179, I.51, 583, 611, APP3, I.689, 716*

Zinevičius Vytautas Romualdas, g. 1929 Žasliuose. Nuo 1946 05 - A rinktinės 1 -o bataliono Vytenio kuopos Erelio būrio (Žaslių) slapukas. *LYA, B.43204/3*

Znidauskas Jurgis, A rinktinės Serbento būrio partizanas. Paimtas gyvas 1946 01 01 Kaukinės miške kartu su Janoniais. Nuteistas.

Zujutė Elena, g. Paliepio k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės štabo ryšininkė. *LYA, A.58, B.36409, I.208 1946 pavasari suimtijos vyras, brolis, sesuo ir tėvas. Brolis 1947 01 paleistas, gyveno Kaune*

Zujus Albinas, DKR 4-o bataliono partizanas. Paimtas gyvas 1945 07 01 Jagelių miške. Nuteistas parodomajame teisme. *L YA, A.3, B. 179, I.362*

Zujus Antanas, Stanislovo, Jono brolis, g. 1924 Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 01 - DKR 2-o bataliono 1 -os kuopos partizanas. Registravosi, atidavė ginklus. 1948 05 22 ištremtas į Jarcevo r., Nikulino gyv. kartu su tėvais Stasiu (g. 1895) ir Brone (g. 1892), broliu Antanu ir seserimis Marija (g. 1930) ir Aldona (g. 1932). Mirė tremtyje. *LYA, A.3, B. 179, I.219, APP3, I. 715*

Zujus Banadas, Stanislovo, g. 1925 Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 05 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Suimtas 1946. Kalėjo Vorkutoje. 1954 paleistas pas tėvus į tremtį Jarcevo r. 1958 paleisti grįžo į Lietuvą. Mirė 1988, palaidotas Bučionių k. kapinėse. *LYA, A.3, B. 179*

Zujus Bernardas, Jono, g. 1905 Smilgių k., Kaišiadorių vlsč. DKR partizanas. Suimtas, žuvo (mirė) 1945 06 01 Gorkio kalėjime. *SA/DK*

Zujus Jonas, Stanislovo, Antano brolis, g. 1921 Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 01 - DKR 2-o bataliono 1-os kuopos partizanas. Registravosi. 1948 05 22 ištremtas į Jarcevo r., Nikulino gyv. kartu su tėvais, broliu Antanu ir dviem seserimis. 1958 paleistas. *LYA, A.3, B. 179, I.219, APP3. I.715*

Zukas Pranas, g. Krūmiškių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1945. *L.Šmigelskas*

Zurza Juozas, Stasio, sl. Karpis, g. 1903 03 09 Zizdros vnk., Žemaitkiemio vlsč. 1919 Nepriklausomybės kovų savanoris. LK puskarininkis. Tarnavo pasienio policijoje Širvintų vlsč., vėliau ūkininkavo Dailidžionių k. Nuo 1944 - B rinktinės būrio, DKA štabo apsaugos bataliono 2-os kuopos vadas. Partizanų leitenantas. Žuvo 1947 11 04 Juodpurių miške, išduotas

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

ag. „Matvejev“, kartu su K. Čereška-Sruoga, V. Purliu-Tauru, P. Urbonavičiumi ir ryšininku J. Tarela. Palaikai išniekinti Balninkuose, užkasti bažnyčios šventoriuje. Perlaidoti į Dapkūniškio kapines. *LKA35, L.Šmigelskas, KS, I.161*

Žala Mindaugas. Nuo 1945 pavasario - B rinktinės Voldemaro būrio partizanas. Miręs. *GP*

Žaltauskas Kazys, Antano, g. 1922. 1944 - VR karys. DKR Žvirblio dalinio slapukų būrio vadas. Suimtas 1945 09 22. *LYA/TRMA*

Žandauskas, sl. Švedas, g. 1929 Žiežmarių vlsč. DKR partizanas. Registravosi 1945 ir greitai žuvo. *SA/DK*

Žarnauskas Jonas, Jono, sl. Švicas, g. 1922 Joniliškių k., Kruonio vlsč. Nuo 1945 01 09 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. *LYA, B.43204/2, I.145, B.36802/3*

Žeikus Kazys. Dirbo budėtoju Žeimių geležinkelio stotelėje. 1946 - DKR Pelėdos, Žilvičio būrio ryšininkas.

Žemaitytė Janina (Janė), Jono, sl. Žemuogė, Z. Rudžio-Smilgos žmona, g. 1922 Bumiškių k., Musninkų vlsč. Nuo 1945 - DKR Vilko kuopos ryšininkė. Suimta 1945 07 18 kartu su tėvu, kuris žuvo (mirė) vežamas į lagerį. Be teismo kalinta Intoje, 1946 02 11 pagimdė dukterį Reginą. Nesudarius bylos 1947 02 paleista, grįžo į Lietuvą. 1948 suimta, nuteista 10 m. lagerių ir 5 m. tremties. Kalėjo Vorkutoje. 1954 11 26 paleista į tremtį. 1956 paleista. 1970 grįžo į Lietuvą. *LYA, VA/ŪŽG, AAP3, I. 781 Levickienė*

Žentelienė Batutytė Adelė, sl. Gegutė, Jurgio-Tarzano žmona, g. 1922 Lapainios k., Kruonio vlsč., gyv. Gegužinėje, Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR 2-o bataliono, S. Rudžiono-Vėjo, vėliau B rinktinės 4-o rezervinio bataliono ryšininkė. Išsislapstė. *LYA/TRMA*

Žentelis Juozas, sl. Daugirdas, g. Šarkaičių k. Nuo 1945 - B rinktinės partizanas. Buvo sužeistas, registravosi, bet kitą dieną pasislėpė. Bebro kuopos partizanas. Paimtas gyvas 1949 11 29 Praniuku ar Jogvilų k. *LKA29, VA/ŪŽG*

Žentelis Jurgis, sl. Briedis. DKR partizanas, A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos ir 1-o būrio vadas iki 1945 08.

Žentelis Jurgis, sl. Tarzanas, Adelės-Gegutės vyras, g. 1916 Kazlaučiznos k., Veprių vlsč. Kauno apylinkės teismo sekretorius. 1941 - 1944 dirbo Kruonio valsčiaus mokesčių inspektoriumi. 1944 - Gegužinės urėdijos miško žvalgas. Nuo 1945 pradžios - DKR 2-o bataliono slapukas, 1945 05 - 1 -os kuopos partizanas. Tais pat metais persikėlė į gimtinę, B rinktinės 4-o rezervinio bataliono būrio vadas. Suimtas 1947 07 04 Ukmergės MGB. 1948 02 nuteistas 10 m. lagerių. Kalėjo Karagandoje. 1955 06 09 paleistas, 1955 10 grįžo į Lietuvą.

Žentelis Vytautas, sl. Alksnis, g. 1926 Mančiušėnų k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 06 - DKR Trenksmo būrio, 06 23 - Baravyko būrio partizanas. Suimtas. *LYA, B.34650/3, I.13*

Žičius Antanas, Jurgio, sl. Ažuolas, Beržas, g. 1924 Kalniškių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1946 Rečionių k. *SA/DK: 1945 Kalniškių miške?*

Žičius Bronius, Jurgio, sl. Zuikis, g. 1919 Aitekonių k., Kaišiadorių vlsč. Nuo 1945 05 - A rinktinės 2-o bataliono Uosio būrio, kuopos partizanas. 1946 09/10 registravosi. *LYA, A.58, B.36409, I.16*

Žičius Jonas, Jurgio, sl. Pabaisa, g. 1911 Aitekonių k., Kaišiadorių vlsč., gyv. Bučionių k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 08 - A rinktinės 2-o bataliono Uosio kuopos partizanas. 1947 06 iš DKA štabo gavo padirbtus dokumentus. Suimtas 1947 ir žuvo (mirė) Vorkutlage. Kenotafas Bučionių k. kapinėse. *SA/DK, LYA, A.58, B.36409, I.16, A.3, B.179, I.2201954 Novosibirsko kalėjime?*

Žičius Pranas, Vlado, sl. Vėtra, Vėjas, g. 1917 Dirvonų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR Dramblio būrio partizanas, 1945 03 - 1-o bataliono vado adjutantas ir ryšininkas su padaliniais, 1946 - kuopos ir rezervinės grupės vadas. 1947 paskirtas A rinktinės vado Uosio pavaduotoju ir kuopos vadu. MGB jį naudojo „tamsoje“ (jam pačiam nežinant). Suimtas 1948 09 15. Nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Intoje, kur 1956 neaiškiomis aplinkybėmis mirė. Parvežtas ir palaidotas Paparčių k. kapinėse. *APP3.1.796, LYA,A.8.B. 1/27,1.123, KK,303 m,1969?g. 1907?*

Žičius Vladas, sl. Balandis, g. 1920 Aitekonių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės Uosio būrio ryšininkas. Suimtas 1946. Kalėjo Mordovijos, Karagandos lageriuose. 1955 paleistas. Grįžo į Lietuvą. *SA/DK*

Žičius (Žinkus) Zigmas, Juozo, sl. Galiūnas, Perkūnas, Plienai, g. 1921 Kalniškių k., Kaišiadorių vlsč. 1945 pradžioje mobilizuotas į kariuomenę, pabėgo iš ešelonų pakeliui į frontą kartu su M. Butkevičiumi ir J. Kasperavičiumi. Nuo 04 16 - A rinktinės 3-o bataliono 2-os kuopos partizanas. Suteiktas partizanų grandinio laipsnis. 1947 11 27 suimtas. Nuteistas. Kalėjo Karagandoje. Žuvo 1958 lageryje, nužudė kriminaliniai kaliniai. *SA/DK, APP3,1.815,824-825, LYA,B.43204/2,1.145*

Žičkus Dainius, sl. Čerka. **B** rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo.

Židavičius (Židanavičius) Antanas, sl. Skrajūnas, g. 1919 Stakliškių k., Stakliškių vlsč. ^Nuo 1945 - A rinktinės 3-o bataliono Lakūno būrio partizanas, Dainavos apygardos Margio grupės Tauro būrio vadas. Žuvo 1947 05 26 Pakrovų k., Stakliškių vlsč., Alekso Žuvininko sodyboje kartu su J. Kunigoniū-Dobilu. Užkasimo vieta nežinoma. *SA/DK*

Židonytė Leonora, g. Petrikiškių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - Žaibo būrio ryšininkė. Suimta 1945 07. *KS, 1.42*

Židonytė Stefanija, g. Petrikiškių k., Balninkų vlsč. Nuo 1944 - Žaibo būrio ryšininkė. Suimta 1945 07. *KS, 1.42*

Žygelis (Žigelis) Jonas, Alfonso, sl. Ilgūnas, Viesulas, g. 1923 Juodiškių k., Alantos vlsč. Nuo 1944 08 slapstėsi nuo mobilizacijos, sugautas, bet iš Ukmergės pabėgo, 1945 - B rinktinės 2-o bataliono 3-os kuopos Laimučio būrio, kuopos partizanas. 1950 - 4-os kuopos vado pavaduotojas, 1951 08 - 1-os rinktinės Alantos rajono vadas, partizanų leitenantas. Žuvo 1951 12 25/26 Padvarnių k. kartu su A. Bytautu-Garsu. *AŠ/UMT,57-59*

Žigutis, sl. Kalvis, g. Mijaugonių k., Kietaviškių vlsč. Nuo 1945 - DKR būrio, 1 -o bataliono būrio vadas. *KK.303*

Žilinskas Jonas, Kosto, g. 1907 Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Aguonos būrio, 12 01 - 5 orgkuopos (Kaugonių) Vyšnios būrio partizanas. Suimtas 1945. Geležinkelio karo tribunolo 1945 12 08 nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. be teisių. Kalėjo Vorkutoje. 1956 paleistas. *LYA, A. 3, B. 179,1.603*

Žilinskas Juozas, sl. Putinas, g. Pakalnių k., Gelvonų vlsč. DKR Slyvos būrio partizanas, vėliau Šalnos būrio skyriaus vadas. Registravosi, slapukų skyriaus vadas Pakalnių k. *LYA,B. 34650/3,1.20*

Žilinskas Juozas, sl. Šernas, g. 1917 Gelvonų vlsč., gyv. Slabados k., Veprių vlsč. Kalvis. A, B rinktinės 4-o rezervinio bataliono ryšininkas rėmėjas. Suimtas 1947 08 Ukmergės MGB. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 10 m. lagerio ir 8 m. tremties. Kalėjo Vorkutos lageryje. 1955 paleistas, išvyko gyventi pas ištremtą šeimą į Igarką Grįžo į Lietuvą. Dirbo šaltkalviu. Mirė 1989, palaidotas Veprių kapinėse. *LYA,A.3.B.954,1.1*

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

Žilinskas Juozas, Juozo, sl. Šiaudas, g. 1918 Kaugonių k., Žaslių vlsč. 1942 sugautas į reicho darbo tarnybą. Nuo 1944 - DKR Aguonos būrio, 12 01 - 5 orgkuopos (Kaugonių) Vyšnios būrio partizanas. Registravosi 1945 08/09 Trakuose. Suimtas 1945 10. Karo tribunolo nuteistas 10 m. lagerių ir 3 m. tremties. Kalėjo Džezkazgane, Karagandos sr. 1955 paleistas. *APP4, I.547*

Žilinskas Stasys, Jono, g. 1921 Vilkiškių k., Kaišiadorių vlsč. A rinktinės partizanas. Registravosi. *LYA, A.3.B.954, I.I*

Žilinskas Vaclovas, Mykolo (Miko), sl. Morka, g. 1920 Kaugonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1943 tarnavo geležinkelio apsaugos policijoje, Lentvario stotyje. Nuo 1944 rudens - DKR Aguonos būrio, 12 01 - 5 orgkuopos (Kaugonių) Vyšnios būrio, A rinktinės 5-o bataliono Putino būrio partizanas, 2-os kuopos 5-o būrio vadas. 1946 10 iš DKA vadovybės gavo padirbtus dokumentus Jono Kadakevičiaus pavarde. Gyveno Vilniuje, mokėsi vairuotojų kursuose. 1947 08 persikėlė į Panevėžį, dirbo cukraus fabrike, 1948 01 28 - į Klaipėdą kur dirbo uoste kroviku. 1948 08 paskirtas DKA „vado“ Griežto antruoju adjutantu tam, kad išsiaiškintų buvimo vietą. Suimtas 1949 01 24, kalintas Kaune. Tardyme nieko neprisipažino ir viską neigė. Ypatingojo pasitarimo 05 28 nuteistas 25 m. lagerio. Kalėjo Usvitlago Vakarų lagerio 1-ame skyriuje Magadane. 1956 06 29 bausmė sumažinta iki 15 m. lagerių. Mirė 1989. 1948 05 kaip partizano šeimos narys ištremtas tėvas Mykolas, motina Ona, DKA partizanų rėmėja, pasislėpė nuo tremties. *APP3, I.807/4, I.551, LYA, A.58.B.41131/3*

Žirnauskas Jonas, sl. Švicas, g. Joniliškių k., Kruonio vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės 3-o bataliono Balandžio būrio partizanas. *LYA*

Žitkevičienė Ona, sl. Lelija, g. Valkakiemio k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 05 - DKR Vilko kuopos ryšininkė. *LYA*

Žitkevičius Antanas, Kasparo, Viktoro-Akmenėlio brolis, g. 1915 Bertešiūnų k., Žaslių vlsč. DKR, A rinktinės rėmėjas. 1946 pradžioje jo namuose buvo Arklio, Diemedžio ir Jurgino slėptuvė. Suimtas 1946. Kalėjo Krasnojarske. 1953 paleistas. *LYA, A.8.B.10/38, I.21, KK475, VA/ŪŽG*

Žitkevičius Ipolitas, g. 1922 Pakulniškių k., Gelvonų vlsč. Nuo 1945 05 - DKR Trenksmo būrio partizanas. *VA/ŪŽG*

Žitkevičius Martynas, DKR, A rinktinės rezervistas 1945 06. *LYA, A.8.B.10/38, I.16*

Žitkevičius Viktoras, Kasparo, sl. Akmenėlis, Milžinas, Antano brolis, g. 1928 Bertešiūnų k., Žaslių vlsč. Nuo 1945 - DKR, A rinktinės Dramblio būrio partizanas. 1945 registravosi. 1946 rudenį suimtas Kaune. Nuteistas 3 m. lagerių. 1949 paleistas, grįžo į Lietuvą. Nuo 1949 - B rinktinės Dobilo būrio partizanas. Paimtas gyvas 1950 01 28 Astraukos dv. kartu su P. Macijausku-Aitvaru. Nuteistas mirti ir 1951 sušaudytas. *SA/DK, APP3, I.787, 795, LYA, A.8.B.10/38, I.28, VA/ŪŽG*

Žitkus Juozas, sl. Žalgiris, Žvaigždutė, g. 1924 Prienų vlsč. A rinktinės 3-o bataliono partizanas. Žuvo 1947 03 03 Kovaičių k. kartu su kitais devyniais partizanais. Palaikai išniekinti Kruonyje, vėliau Žiežmariuose ir Kaišiadoryse, užkasti Kaišiadorėlių k. prie žydų kapų. 1990 perlaidoti į Kaišiadorių kapines. *SA/DK*

Žiupka Raimundas Kostas, Jono, sl. Kovas, Šarūno sūnus, g. 1928. B rinktinės Šarūno būrio partizanas. Žuvo 1949 10 25 Vaizgėliškių k., pas Jadvygą ir Filimeną Striogaitės slėptuvėje. *LKA27, APP3J.1010, LYA, F.K-I, A.3, B.329, I.206Čaikausko vnk.?*

Žiupka Jonas, Jono, sl. Šarūnas, Raimundo-Kovo tėvas, g. 1905, gyv. Antakalnio/Griaužiečių k., Pabaisko vlsč. Saugumo policijos Žvalgybos Ukmergės skyriaus viršininkas. LLA

desantininkas, 1944 12 24 nusileido prie Siesikų. Partizanų organizatorius ir būrio vadas, B rinktinės Žvalgybos skyriaus, 1946 - DKA Operatyvinio ir Ginkluotės, vėliau ir Žvalgybos skyriaus viršininkas. Žuvo 1948 11 01 Nuotekų k., Jono Valušio sodyboje kartu su Dalinkevičiumi. *LKA27.APP3,1.1006*

Žukauskas Antanas, sl. Perkūnas, g. 1923 Žaslių vlsč. Nuo 1946 05 - A rinktinės 1-o bataliono Vytenio kuopos Erelio būrio (Žaslių) slapukas. *LYA,B.43204/3*

Žukauskas Aleksas, Bernardo, sl. Perkūnas, g. 1917 Mankaviškių k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės Saulės būrio V. Sodaičio-Meškos rezervinio skyriaus slapukas. Suimtas 1946 12 25. *LYA,A.3,B.114,1.161, SA/DK*

Žukauskas Bronius, Juozapo (Juzės), g. 1924 Astruvkos k. B rinktinės Dobilo būrio partizanas, nuo 1946 06 16 - rėmėjas. Suimtas 1950 05 17. Karo tribunolo 1951 01 20-21 nuteistas 25 m. lagerių ir 5 m. be teisių su turto konfiskavimu. *VA/ŪŽG, LKA22*

Žukauskas Bronius, Vinco, sl. Pinavijas, g. 1914 Mackūnų k., Rumšiškių vlsč. DKR, A rinktinės Kirvio kuopos partizanas. Suimtas 1946 03 15. Kalėjo Intoje. 1955 paleistas. *LYA,A.8,B.7/23,1.56, A.3,B.113(16/70), 1.100,B.179,1.545, APP3,1.892*

Žukauskas Feliksas, g. Nemenčinės vlsč. Tarnavo Lenkijos kariuomenėje ir 1939 pateko į vokiečių nelaisvę. 1941 pabėgo, slapstėsi pas dėdę Bajoriškių k., Veprių vlsč. 1944 - VR karys, tarnavo Eišiškėse. Nuo 05 - slapstėsi Bajoriškių, Dagilionių k. Nuo rudens - DKR Slyvos kuopos partizanas. 1948 registravosi Jonavos NKVD. *LKA22, VA/ŪŽG*

Žukauskas Jonas, g. Vievio vlsč. DKR vietinio būrio vadas. 1945 08 registravosi Vievio NKVD kartu su 6 žmonėmis. *LYA,A.3,B.179,1.88, APP3.1.710*

Žukauskas Jonas, Jono, sl. Kirstukas, DKR, A, B rinktinės Dobilo būrio partizanas. Suimtas 1946 06 15 Burniškių k. *APP3.1.787, LKA22, VA/ŪŽG*

Žukauskas Mykolas, Rapolo, sl. Meška, Meškutis, Zigmo-Plaktuko brolis, g. 1919 06 15 Sargūnų k.. Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - Balninkiečių grupės Aro padalinio partizanas, 2-o skyriaus vadas, 1946 - Stiklo bataliono Beržo būrio partizanas. 1948 05 29 Žemaitkiemio vlsč. sunkiai sužeistas ir suimtas kartu su ryšininke K. Šiškyte ir kitą dieną Ukmergės ligoninėje nuo žaizdų mirė. 1989 perlaidotas (simboliškai) į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27/30/32, APP4,1.452,490, KS, 1.173 Merečiškių k.. pas Zubricką slėptuvėje arba miške, Keži k., Okluškos mšk., tarp Jasiškių ir Obelyno k.*

Žukauskas Petras, Simono, sl. Ažuolas, g. 1925 Mankaviškių k., Žiežmarių vlsč. A rinktinės Saulės būrio V. Sodaičio-Meškos rezervinio skyriaus slapukas. Suimtas 1946 12 25. Kalintas Kaune. 1947 paleistas. *LYA,A.3,B.114,1.161, SA/DK*

Žukauskas Pranas, Antano, g. 1919 Ginteikiškių k., Kruonio vlsč. A rinktinės partizanas. Žuvo 1947 Gojaus ar Kruonio miške. *SA/DK, g. 1925?*

Žukauskas Stanislovas, Juozo, Vytauto-Karoso brolis, g. 1907 Vindeikių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Šerno būrio rėmėjas. Padarė tris karstus žuvusiems būrio partizanams ir išprašė juos palaidoti kaimo kapinėse. Suimtas 1945 11, išvežtas į Intą. Nuteistas 5 m. lagerių. Žuvo (mirė) Abezės lageryje. 1949 03 25 į Irkutsko sr., Golumetės r. ištremta motina (g. 1862), žmona, vaikai Stanislovas, Veronika (g. 1946) bei 4 asmenų brolio šeima. *VA/ŪŽG*

Žukauskas Vincas, Stasio, sl. Putinas, g. 1913 Lelėnų k., Žaslių vlsč. Žaslių policininkas. DKR partizanas, 1945 05 - Aguonos kuopos būrio ir Žaslių orgkuopos (rezervinės grupės - 6 kaimų) vadas, A rinktinės 5-o bataliono vadas. MGB kontroliuojamo centro aprūpintas padirbtais

DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS

dokumentais ir apgyvendintas Vilniuje. Suimtas 1947 12 01. Ypatingojo pasitarimo 1948 04 12 nuteistas 25 m. lagerių. Kalėjo Norilske. *LYA,A.3,B. 1/27,1.123, SA/DK*

Žukauskas Vytautas (Vytautas), sl. Mėnulis, g. 1927 Slykių k., Žeimių vlsč. 1944 dirbo Vilniuje geležinkelyje. 1946 suimtas tėvas ir brolis Jonas, nuteisti po 10 m. lagerių. Nuo 1947 pavasario - Povilo Lukšio rinktinės, A rinktinės Žilvičio kuopos, DKR Dobilo būrio partizanas. Žuvo 1955 01 17 Vanagiškių k., Žeimių vlsč. kartu su J. Bartusevičiumi-Vėtrunge. Palaikai išniekinti Jonavoje, turgaus aikštėje ir MVD kieme. Užkasti Neries pakrantėje. *LKA22*

Žukauskas Vytautas, Juozo, sl. Karosas, Stanislovo brolis, g. 1912 Vindeikių k., Musninkų vlsč. Nuo 1944 - DKR Šerno būrio partizanas. Suimtas 1945. Žuvo (mirė) Vorkutos lageryje. 1949 03 25 žmona Marijona (g. 1914) su vaikais Aldona (g. 1935), Veronika (g. 1937) ir Jonu (g. 1940) ištremti į Irkutsko sr., Golumetės r. *LYA,F.K-I,A.3,B.676,t.2, VA/ŪŽG*

Žukauskas Zigmas, Rapolo, sl. Plaktukas, Mykolo-Meškos brolis, g. 1922 02 02 Sargūnų k., Kurklių vlsč. Nuo 1944 08 - B rinktinės Beržo, 1946 - Stiklo bataliono Beržo kuopos partizanas. Žuvo 1947 01 10 Rundžių k., Žemaitkiemio vlsč., A. Stričkos sodyboje kartu su N. Liškausku-Beržu, V. Raugalu-Žilvičiu ir B. Miškiniu-Kardu. Palaikai išniekinti Vidiškiuose. 1989 perlaidoti į Ukmergės Dukstynos kapines. *LKA27/30, APP4,1.490*

Žvinys Jonas, g. 1901. Kunigas, Vilūnų klebonas. Nuo 1946 - A rinktinės 3-o bataliono partizanų rėmėjas. Mirė 1994. *SA/DK*

Žvinys Jonas, g. Papiškių k., Kavarsko vlsč. B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1945. *L.Šmigelskas*

Žvinys Petras, g. Aktaolio k., Molėtų vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės Žaibo būrio partizanas. Registravosi 1945. *L.Šmigelskas*

Žvirblis Bernardas, Motiejaus, sl. Oras, Voverė, Jono-Dagilio brolis?, g. 1916 Šilonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR Jurgino būrio partizanas. Žuvo 1947 Šilonių k. Palaidotas Šilonių k. kapinėse. *SA/DK, LYA,A.3,B.179,1.329 1949 0610?*

Žvirblis Dominykas, g. Paukščių k., Žaslių vlsč. DKA štabo Organizacinio skyriaus viršininkas. *SA/DK ?*

Žvirblis Jonas, Motiejaus, sl. Dagilis, Bernardo-Voverės brolis?, g. 1907 Šilonių k., Žaslių vlsč. Nuo 1944 - DKR partizanas, 1945 01 23 - 5-os LLA apylinkės štabo ypatingo VI Kontržvalgybos skyriaus (OS sudėtyje) viršininkas. Žuvo 1945 Pajautiškių k. Kūnas paslėptas miške, slapta parvežtas ir palaidotas Šilonių k. kapinėse. *SA/DK*

Žvirblis Juozas, g. Kunigiškių k., Jonavos vlsč. Nuo 1944 - B rinktinės partizanas. *LKA27*

SUMMARY

The book represents the fight of Lithuanian partisans after the World War II in 1944—1955 in a district of Didžioji Kova. It introduces a list of fight participants, witnesses' remembrances, and the data of archives. The descriptive places overwhelm the central part of Lithuania - the districts of Kaišiadorys, Ukmerge, Jonava, Širvintai, Molėtai, Anykščiai, and Prienai.

The biographies of the most important partisan leader's in this district as Jonas Misiūnas-Zalias Velnias, Mečislovas Kestenis-Serbenta, Alfonsas Morkūnas-Plienai, Aleksandras Zapkus-Piliakalnis, Benediktas Trakimas-Genelis, Juozas Norkus-Kerastas are detailed portrayed in this work.

In the book appendix there are enumeration of partisans, their supporters and fight members and the memory places of fighters against Russian occupation.

TURINYS

IVADAS. 5

SANTRUMPOS. 7

Stanislovas Abromavičius

SVARBIAUSIŲJŲ DKA ĮVYKIŲ KRONIKA. 9

Stanislovas Abromavičius

TRYŠ DKA PARTIZANINĖS KOVOS ETAPAI. 21

Stanislovas Abromavičius

NUO KAUNO IKI TRAKŲ, MOLĖTŲ, UKMERGĖS, KAVARSKO. 49

    Kauno-Petrašiūnų-Palemono-Neveronių partizanai. 50

    Rumšiškių-Pravieniškių-Livintų partizanai. 67

    Kaišiadorių partizanai. 84

    Kruonio-Darsūniškio-Kalvių-Jiezno partizanai. 108

    Žiežmarių partizanai. 131

    Semeliškių-Onuškių-Kietaviškių-Vievio partizanai. 147

    Kaugonių-Dainavos-Paparčių partizanai. 156

    Žaslių partizanai. 173

    Gegužinės-Zūbiškių-Silonių partizanai. 193

    Musninkų-Čiobiškio partizanai. 204

    Jonavos-Veprių-Panoterių-Žeminių partizanai. 236

    Giedraičių-Balninkų partizanai. 252

    Želvos-Molėtų partizanai. 277

    Gelvonų-Širvintų partizanai. 291

    Pabaisko-Šešuolių partizanai. 298

    Ukmegės-Žemaitkiemio-Taujėnų partizanai. 311

    Kavarsko-Kurklių partizanai. 332

Stanislovas Abromavičius

DKA VADAI. PAREIGYBINĖ RODYKLĖ. 343

    Jonas Misiūnas-Žalias Velnias. 347

    Mečislovas Kestenis-Serbentas. 357

    Alfonsas Morkūnas-Plienai. 366

    Juozas Šibaila-Diedukas, Merainis, Gruodutis. 369

    Jonas Juras-Žilvinys. 373

    Petras Klimavičius-Uosis. 374

    Juozas Norkus-Kerštas. 377

    Aleksas Zapkus-Piliakalnis. 379

    Jonas Markulis-Vaiduoklis. 384

    Zigmas Kacevičius-Genijus (Genius, Genys). 386

    Stasys Misiūnas-Senis. 387

    Benediktas Trakimas-Genelis. 388

Vladas Ališauskas-Puškinas	391
Kazys Ališauskas-Spartakas.	391
Pranas Grigas-Geniukas, Genelis.	393
Kazys Puodžiūnas-Titnagas.	393
Aleksandras Skominas-Vienuolis.	394
Petras Gruzdas-Vėtra.	395
Bernardas Steponavičius-Milžinas.	396
Kun. Liudvikas Puzonas.	398
Antanas Galinis-Juodoji Kaukė.	399
Pranas Petkevičius-Kariūnas.	400
Jonas Neicelis-Šarūnas.	403
Kazys Surmilavičius-Klevas, Klevelis.	404
Petras Petkevičius-Dramblys.	405
Klemensas Gurskas-Riešutas.	406
Jonas Černiauskas-Vaidotas.	407
Jonas Daškevičius-Papūga.	409
Edvardas Kavaliauskas-Klajūnas.	410
Antanas Praškevičius-Narsuolis.	411
Juozas Petronis-Audra.	412
Bronius Jakubonis-Stiklas.	413
Pranas Žičius-Vėjas.	414
Pranas Jaromskas-Perkūnas.	415
Aldona Paulavičiūtė-Indyra, Laukinuke.	416
Algimantas Lisauskas.	417
Augustinas Švenčionis-Rytas.	418
<i>Stanislovas Abromavičius</i> MOKYTOJAI IR MOKSLEIVIŲ POGRINDINĖS ORGANIZACIJOS.	419
<i>Stanislovas Abromavičius</i> BAŽNYČIA KENTĖJO SU VISA LIETUVA.	429
<i>Stanislovas Abromavičius</i> PAGRINDINIAI MGB (KGB) AGENTAI LIETUVOS PARTIZANŲ IR DKA VADOVYBĖJE.	435
<i>Stanislovas Abromavičius</i> APIE STRIBUS IR AGENTUS.	445
<i>Stanislovas Abromavičius</i> POKARIO {VYKIŲ AKTUALIJOS.	475
<i>Rūta Trimonienė</i> DKA ATMINTINOS VIETOS IR JŲ ĮAMŽINIMAS.	483
<i>Kęstutis Kasparas</i> DKA LAISVĖS KOVOTOJŲ VARDYNAS.	523
SUMMARY.	707

Abromavičius, Stanislovas

Ab89 Didžiosios Kovos apygardos partizanai / Stanislovas Abromavičius,
Kęstutis Kasparas, Rūta Trimonienė ; Lietuvos laisvės kovų sąjūdžio
Didžiosios Kovos apygarda. - Kaunas : Naujasis lankas, 2007. - 712 p. :
ilustr.

ISBN 978-9955-03-416-2

Tai knyga apie Didžiosios Kovos apygardos partizanus. Medžiaga paremta archyviniais dokumentais, partizanų jų rėmėjų pasakojimais. Sudaryta plati svarbiausių DKA įvykių kronika, skelbiama vadovybės struktūra nuo bataliono iki apygardos vadų taip pat apie 4000 partizanų ir laisvės kovų dalyvių sąrašas su trumpais kovotojų biografiniais duomenimis. Pasakojama apie šiandieninių tų įvykių atminimo įamžinimą Ukmergės, Trakų, Kaišiadorių, Širvintų, Jonavos ir kitų rajonų teritorijose.

Knyga skirta plačiajam skaitytojų ratui - nuo moksleivio, studento - iki mokslininko.

UDK 947.45.083(093)+355.42(474.5)(093)

**Stanislovas Abromavičius
Kęstutis Kasparas
Rūta Trimonienė**

**DIDŽIOSIOS KOVOS APYGARDOS
PARTIZANAI**

2006-08-16. 44,5 sp. 1. Tiražas 800 egz. Užsakymas 5-340.
Leidžia Lietuvos laisvės kovų sąjūdžio Didžiosios Kovos apygarda
ir leidykla „Naujasis LANKAS“.
Spaustuvė „MORKŪNAS ir KO“, Draugystės g. 17, LT-51229 Kaunas.

